

Pro-Acta

Artikel 1	<i>Opening</i>
Artikel 2	<i>Credentie en presentie</i>
Artikel 3	<i>Moderamen</i>
Artikel 4	<i>Constituering</i>
Artikel 5	<i>Praesidiaal woord</i>
Artikel 6	<i>Belijdenis en belofte</i>
Artikel 7	<i>Voorstellen van het moderamen</i>
Artikel 8	<i>Samenstelling en taakverdeling van de commissies</i>
Artikel 9	<i>Financiën synode</i>
Artikel 10	<i>Brief The Free Reformed Churches of Australia</i>
Artikel 11	<i>Vaststelling van de agenda</i>
Artikel 12	<i>Brief van deputaten-curatoren</i>
Artikel 13	<i>Telegrammen Koninklijk Huis</i>
Artikel 14	<i>Vaststelling agendalijst</i>
Artikel 15	<i>Brief G. Keizer</i>
Artikel 16	<i>Bevrijdingsdag</i>
Artikel 17	<i>Ingekomen brieven</i>
Artikel 18	<i>Gedachteniswoord drs. M.K. Drost</i>
Artikel 19	<i>Ingekomen brieven</i>
Artikel 20	<i>Afscheid prof. drs. J.P. Lettinga en prof. J. Kamphuis</i>
Artikel 21	<i>Telegram van de Bond van Verenigingen van Gereformeerde Vrouwen</i>
Artikel 22	<i>Ingekomen brieven</i>
Artikel 23	<i>Ontvangst van de nieuw benoemde hoogleraren en docenten</i>
Artikel 24	<i>Bericht van overlijden van br. P. W.J. Ensing</i>
Artikel 25	<i>Ingekomen brieven</i>
Artikel 26	<i>Vaststelling zomerreces</i>
Artikel 27	<i>Mededeling van de aanneming van de benoeming door drs. B. Kamphuis en drs. G. Kwakkel</i>
Artikel 28	<i>Brief drs. B. Kamphuis inzake aanneming benoeming</i>
Artikel 29	<i>Telegram Bond van Mannenverenigingen op Gereformeerde Grondslag</i>
Artikel 30	<i>Ingekomen brieven van kerken uit Ierland en Zuid-Afrika</i>
Artikel 31	<i>Mededeling van aanneming van de benoeming door drs. C. Bijl</i>
Artikel 32	<i>Mededeling van aanvaarding van benoeming door dr. A.N. Hendriks</i>
Artikel 33	<i>Telegram van de Nederlandse Bond van Gereformeerde Jeugdverenigingen</i>
Artikel 34	<i>Bericht van aanneming van benoeming door drs. G. Kwakkel</i>
Artikel 35	<i>Brief in het Zulu uit Zuid-Afrika</i>
Artikel 36	<i>Ontvangst afgevaardigden van The Canadian Reformed Churches.</i>
Artikel 37	<i>Ingekomen brieven</i>
Artikel 38	<i>Opening van de achtste vergaderweek van de synode</i>
Artikel 39	<i>Telegram van de Bond van Gereformeerde Meisjesverenigingen</i>
Artikel 40	<i>Ontvangst van de afgevaardigde van de Free Church of Scotland</i>
Artikel 41	<i>Ingekomen brief</i>
Artikel 42	<i>Bericht van aanneming van de benoeming door drs. C.J. Haak</i>
Artikel 43	<i>Ingekomen brieven</i>
Artikel 44	<i>Vaststelling van de agenda begin september</i>
Artikel 45	<i>Afscheidswoord voor het zomerreces</i>
Artikel 46	<i>Opening negende vergaderweek</i>
Artikel 47	<i>Ingekomen brieven</i>
Artikel 48	<i>Condoleantie</i>
Artikel 49	<i>Adviseurschap van de hoogleraren J. en B. Kamphuis</i>
Artikel 50	<i>Uitnodiging van The Free Reformed Churches of Australia</i>
Artikel 51	<i>Ingekomen brief</i>
Artikel 52	<i>Ontvangst van drs. M. te Velde en drs. F. van der Pol</i>
Artikel 53	<i>Uitnodiging van die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika</i>
Artikel 54	<i>Ingekomen brief</i>
Artikel 55	<i>Ingekomen telegram</i>

- Artikel 56** *Brief drs. M. te Velde inzake aanneming benoeming*
Artikel 57 *Mededeling van aanneming van de benoeming door drs. F. van der Pol*
Artikel 58 *Ingekomen brieven*
Artikel 59 *Herdenkingswoord ter gelegenheid van het feit dat Abraham Kuyper 150 jaar geleden geboren werd*
Artikel 60 *Ingekomen brief*
Artikel 61 *Condoleantie*
Artikel 62 *Dankbrief*
Artikel 63 *Ambtsjubileum ds. H. Mostert*

Acta

Hoofdstuk I Inzake DE LEER

- Artikel 64** *Verzoek van zusteri. Westra-Brussee te Katwijk (Z. H.) (agenda I 1)*

Hoofdstuk II Inzake DE KERKREGERING

- Artikel 65** *Steunverlening naar art. 19 K.O. (agenda II a)*
Artikel 66 *Steunverlening naar art. 19 K. O. (agenda I I a)*
Artikel 67 *Steunverlening naar art. 19 K. O. (agenda I I a)*
Artikel 68 *Steunverlening naar art. 19 K. O.
 Instelling van een generaal deputaatschap (agenda 11 a)*
Artikel 69 *Verzoek wijziging van de synodale bepaling van 1893 bij art. 31 K. O. (agenda IIb)*
Artikel 70 *Revisieverzoek onderdeel besluit diaconale samenwerking (agenda II c 18)*
Artikel 71 *Verzoek uitbreiding bevoegdheid deputaten diaconale zaken (agenda 11 c 20)*
Artikel 72 *Diaconale deputaten en 'De Driehoek' (agenda II c S, 25)*
Artikel 73 *Rapport deputaten diaconale zaken (agenda II c 1-3, 6, 9, 10, 17, 18, 21-24, 24b, 25, 27)*
Artikel 74 *Diaconale consulent (agenda II c 4, 8, 14, 16, 20a, 24a)*
Artikel 75 *Revisieverzoek van de kerk te Monster inzake Acta art. 56 van de Generale Synode te Heemse 1984/1985 (agenda 11 c 26)*
Artikel 76 *Studiedeputaatschap inzake uitbreiding van de K. O. met een artikel 5/A voor 'zelfstandige organisatorische onderdelen' (agenda II d 1,2,3 en 4)*

Hoofdstuk III Inzake DE EREDIENST

- Artikel 77** *Herziening van het Gereformeerd Kerkboek artikel 10 NGB (agenda IIIa)*
Artikel 78 *Bezwaarschrift inzake art. 70 van de Acta van de Synode van Heemse (agenda 111 b 3, 4)*
Artikel 79 *Revisieverzoek inzake art. 70 van de Acta van de Synode van Heemse (agenda III b 2)*
Artikel 80 *Brief van br. J. Westra inzake art. 70 van de Acta van de Synode van Heemse (agenda II I b 1)*
Artikel 81 *Geestelijke verzorging van militairen (agenda 111 c)*
Artikel 82 A *Rapport deputaten radio- en t. v.-uitzendingen van kerkdiensten (agenda III d 1,2,3,4,6,7,8,10)*
Artikel 82 B *Verzoek de banden met de IKON te verbreken (agenda II I d 5)*
Artikel 83 *Spreekconsent voorstudenten (agenda III e 1 en 2)*

Hoofdstuk IV Inzake EVANGELISATIE en ZENDING

- Artikel 84** *Rapport van de deputaten-curatoren van de Gereformeerde Missiologische Opleiding (agenda IV 1)*
Artikel 85 *Financieel beleid van deputaten-curatoren van de Gereformeerde Missiologische Opleiding (agenda IV 1 en 6)*
Artikel 86 *Generale zendingsdeputaten (agenda IV 2,3,4 en 5)*
Artikel 87 *Generale zendingsdeputaten (agenda IV 2, 3, 4 en 5)*

Hoofdstuk V Inzake THEOLOGISCHE HOGESCHOOL/UNIVERSITEIT

- Artikel 88** *Wijziging naam van de hogeschool (agenda V 1,2,4, 10,11, 14, 17,21,22,23)*
Artikel 89 *Vaststelling datum van ingang van de naamsverandering van de Theologische Hogeschool*
Artikel 90 *Wijziging statuut van de hogeschool (agenda V 1, 4, 21)*
Artikel 91 *Wijziging instructie voor deputaten-curatoren (agenda V I)*
Artikel 92 *Nieuw ondertekeningsformulier voor deputaten-curatoren (agenda V 33)*
Artikel 93 *Wijziging reglement voor docenten (agenda V 1)*
Artikel 94 *Ondertekeningsformulier voor docenten (agenda V 1)*
Artikel 95 *Ondertekeningsformulieren docenten*
Artikel 96 *Wijziging benoemingsbrieven (agenda V I)*
Artikel 97 *Het stichten van een leerstoel in de missiologie (agenda V 1,9)*
Artikel 98 *Uitbreiding docentencorps (agenda II c 20c)*
Artikel 99 *Institutionalisering vooropleiding (agenda V 1, 32, 40)*
Artikel 100 *Ontslag prof. drs. J.P. Lettinga*
Artikel 101 *Benoeming drs. G. Kwakkel in de vacature-prof. drs. J. P. Lettinga*
Artikel 102 *Ontslagprof. J. Kamphuis*
Artikel 103 *Benoeming drs. B. Kamphuis in de vacature-prof. J. Kamphuis*
Artikel 104 *Benoeming drs. C.J. Haak in de vacature-lector drs. M.K. Drost*
Artikel 105 *Benoemingen*
Artikel 106 *Tijdstip emeritaat prof. drs. J. P. Lettinga (agenda V 1)*
Artikel 107 *Ontslag prof. drs. D. Deddens*
Artikel 108 *Benoeming drs. M. te Velde en drs. F. van der Pol in de aanstaande vacatureprof. drs. D. Deddens*
Artikel 109 *Bibliotheek Theologische Hogeschool (agenda V 1, 20, 30)*
Artikel 110 A *Verhoging collegegelden Theologische Hogeschool (agenda V 31)*
Artikel 110 B *Bezwaren tegen de verhoging van de collegegelden voor de Theologische Hogeschool (agenda V 29)*
Artikel 111 *Jaarverslagen deputaten financieel (agenda V 27)*
Artikel 112 *Benoemingsprocedure deputaten financieel (agenda V 7)*
Artikel 113 *Rapport van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool (agenda V 1, 18, 39)*

Hoofdstuk VI Inzake DE BUITENLANDSE KERKEN

- Artikel 114** *Zusterkerken op Sumba, Savu en Timor (agenda VI 1 en 8)*
Artikel 115 *Zusterkerken in Korea (agenda VI 1 en 8)*
Artikel 116 *Contact met The Reformed Church of Japan (agenda VI 1 en 8)*
Artikel 117 *Contacten met The Reformed Presbyterian Church of Taiwan (agenda VI 1 en 8)*
Artikel 118 *Contact met The Dutch Reformed Church of Sri Lanka (agenda VI 1 en 8)*
Artikel 119 *Contact met The Evangelical Reformed Church in Singapore (agenda VI 1)*
Artikel 120 *The Christian Brethren op Negros in De Philipplijnen (agenda VI 8)*
Artikel 121 *Zusterkerken in Canada (agenda VI 1 en 8)*
Artikel 122 *Zusterkerken in Australië (agenda VI 1 en 8)*
Artikel 123 *Contact met The Presbyterian Church of Eastern Australia (agenda VI 1)*
Artikel 124 *Contact met The Reformed Churches of New-Zealand (agenda VI 1 en 8)*
Artikel 125 *Het stopzetten van de contacten met The Orthodox Presbyterian Church of New-Zealand (agendavi 1)*
Artikel 126 *Zusterkerken in Ierland (agenda V I 1 en 8)*
Artikel 127 *Contact met The Reformed Presbyterian Church of beland (agenda VI 1)*
Artikel 128 *Contact met The Free Church of Scotland (agenda VI 1 en 8)*
Artikel 129 *Stopzetten van contact met The Presbyterian Church in America (agenda V I 1)*
Artikel 130 *Contact met The Orthodox Presbyterian Church (agenda VI 1)*
Artikel 131 *Contact met The Reformed Church in the United States (agenda VI 8)*
Artikel 132 A *Brief aan de synode van Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika*
Artikel 132 B *Brief aan de synode van Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika*
Artikel 133 *Afvaardiging naar de Synode te Johannesburg 1987 van Die Vrye Gereformeerde*

- Kerke in SuidAfrika*
- Artikel 134** *Zusterkerken in Zuid-Afrika (agenda VI 1)*
- Artikel 135** *Contact met Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (agenda V I 1 en 8)*
- Artikel 136** *Nederduits Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika (agenda VI 1)*
- Artikel 137** *Rapport van de afgevaardigden naar de Synode van Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika, gehouden 9-13 oktober 1987 te Johannesburg*
- Artikel 138** *Contacten in Zaire (agenda VI 1)*
- Artikel 139** *Contacten in Nigeria (agenda VI 1)*
- Artikel 140** *Contacten in Frankrijk (agenda VI 1)*
- Artikel 141** *Contact met de St. Martini Gemeinde te Bremen en Dr. G. Huntemann*
- Artikel 142** *Contacten in Griekenland (agenda VI 1)*
- Artikel 143** *Contacten in Spanje (agenda VI 1 en 8)*
- Artikel 144** *Lux Mundi (agenda VI 1)*
- Artikel 145** *The International Conference of Reformed Churches (agenda VI 1 en 8)*
- Artikel 146** *Regels voor het aangaan en onderhouden van kerkelijke relaties met buitenlandse kerken (agenda VI 1, 2, 6, 7, 8 en 9)*
- Artikel 147** *Ingekomen brief van de Gereformeerde Kerk te Ede*
- Artikel 148** *Adviezen betreffende financiële acties (agenda V I 8)*
- Artikel 149** *Algemene zaken BBK (agenda V I I)*
- Artikel 150** *Financiën deputaten BBK (agenda V I 1 en 8)*
- Artikel 151** *Instructie voor deputaten BBK (agenda VI)*

Hoofdstuk VII Inzake DE HOGE OVERHEID

- Artikel 152** *Correspondentie met de Hoge Overheid (agenda VII 2, 6)*
- Artikel 153** *Afkoopregeling door de Overheid (agenda VI I 1,3,4,5)*

Hoofdstuk VIII Inzake SYNODALIA

- Artikel 154** *Rapport deputaatschap bijbelvertaling (agenda VIII 3,5)*
- Artikel 155** *Omvang acta (agenda VIII 20 en 38)*
- Artikel 156** *Opname van bijlagen in de acta*
- Artikel 157** *Generaal-synodaal archief (agenda VIII 4, 24, 27, 33)*
- Artikel 158** *Generaal-synodaal archief (agenda VIII 4, 24, 27, 33)*
- Artikel 159** *Nota inzake spelling en interpunctie ten behoeve van generaal-synodale publikaties*
- Artikel 160** *Rapport deputate voor het uitschrijven van bededagen naar art. 69 K.O. (agenda VIII 22)*
- Artikel 161** *Deputaten voorbereiding eerstvolgende synode (agenda VIII 31)*

Hoofdstuk IX Inzake PARTICULARIA

- Artikel 162** *Bezwaarschrift van br. G. Keizer te Groningen tegen de uitspraak van de Generale Synode van Groningen-Zuid 1978 inzake het vrouwenkiesrecht (Acta art. 287), (agenda IX 3, 4, 5, 10)*
- Artikel 163** *Bezwaarschrift van de brs. W.H., A.E.J.H., en H. W. te Z. d.d. 26-03'87 (agenda IX 11)*
- Artikel 164** *Revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131 en Handelingen artt. 18 en 21, het formele gedeelte (agenda IX 1,9,13,16,17,20 en 21)*
- Artikel 165** *Revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131 en Handelingen artt. 18 en 21, het kerkrechtelijke gedeelte (agenda IX, 1,9,13,16,17,20 en 21)*
- Artikel 166** *Revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131, het leerstellige gedeelte (agenda IX 1,9,13,16,17 en 20)*
- Artikel 167**
- Artikel 168** *Revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te*

Heemse 1984-1985, Acta art. 131, het leerstellige gedeelte (agenda IX 1,9,13,16,17 en 20)

Artikel 169 *Revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131, het leerstellige gedeelte (agenda IX 1,9,13,16,17 en 20)*

Artikel 170

Artikel 171

Artikel 172

*Revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131, **het leerstellige gedeelte** (agenda IX 1,9,13,16,17 en 20)*

Artikel 173

Brief aan de 'Raad-Klok'

Artikel 174

Brieven van de heer J. C. van den Akker te Hilversum (agenda IX 12)

Hoofdstuk X

VARIA

Artikel 175

Bezwaarschrift van J.F. de Leeuw tegen uitspraak van P.S. Gelderland 198 (agenda X 15)

Artikel 176

Documentatie geschiedenis van de Vrijmaking (agenda X 10,17,18)

Artikel 177

Deputaten voor het gesprek met de Christelijke Gereformeerde Kerken (agenda X 5)

Artikel 178

Artikel 179

Deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland (agenda X 6,7,8,9,11,13,14,16)

Artikel 180

Deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland (agenda X 6,7,8,9,11,13,14,16)

Artikel 181

Deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland (agenda X 6,7,8,9,11,13,14,16)

Artikel 182

Bezwaarschrift dal. 17 april 1987 van br. J.F. de Leeuw te Dronten tegen een besluit van de Particuliere Synode van Gelderland 1987 (agenda X 16)

Artikel 183

Brieven inzake de instellingen van een deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders (agenda X 7,8,9,13 en 14)

Artikel 184

Brief van de Stichting voor boete en verzoening met betrekking tot Israël, Ismaël en anderen (agenda X 1) ,

POST-ACTA

Artikel 185

Benoemingen

Artikel 186

Benoemingen

Artikel 187

Benoemingen

Artikel 188

Afvaardiging naar GKSA

Artikel 189

Benoemingen

Artikel 190

Aanvang eerstvolgende generale synode

Artikel 191

Benoemingen

Artikel 192

Vaststelling van de acta

Artikel 193

Censuur naar art. 48 K. O.

Artikel 194

Rondvraag

Artikel 195

Slotzitting en sluiting van de synode

BIJLAGEN

I

Overzicht van opening en sluiting van de vergaderingen

II

Lijst van de presentie

III

Lijst van de agenda

IV

Chronologisch overzicht van de vergaderingen

V

Rapport deputaten voor diaconale zaken ad interim

VI

Rapport deputaten ad art. 51a Kerkorde

VII

Rapport deputaten geestelijke verzorging van militairen

VIII

Rapport deputaten radio- en televisie-uitzending kerkdiensten

IX	Rapport deputaten-curatoren Gereformeerde Missiologische Opleiding
X a	Rapport deputaten-curatoren Theologische Hogeschool
X b	Statuut van de Theologische Universiteit van De Gereformeerde Kerken in Nederland
X c	Instructie voor deputaten-curatoren van de Theologische Universiteit van De Gereformeerde Kerken in Nederland
X d	Instructie voor deputaten-financieel van de Theologische Universiteit van De Gereformeerde Kerken in Nederland
X e	Reglement voor docenten aan de Theologische Universiteit van De Gereformeerde Kerken in Nederland
XI a	Rapport deputaten voor de betrekkingen met de buitenlandse kerken
XI b	Aanvullend rapport van de deputaten voor de betrekkingen met de buitenlandse kerken
XI c	Commissie-rapport over de regels voor het aangaan en onderhouden van kerkelijke relaties met buitenlandse kerken
XII	Rapport deputaten correspondentie Hoge Overheid
XIII	Rapport deputaten afkoopregeling Overheid
XIV	Rapport deputaten bijbelvertaling
XV	Rapport deputaten generaal archief
XVI	Rapport deputaten documentatie geschiedenis van de Vrijmaking
XVII a	Rapport en voorstellen inzake revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131 en Handelingen art. 18 en 21, het formele gedeelte
XVII b	Rapport en voorstellen inzake revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131 en Handelingen art. 18 en 21, het kerkrechtelijke gedeelte
XVII c	Rapport en voorstellen inzake revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131 en Handelingen art. 18 en 21, het leerstellige gedeelte
XVII d	Rapport en voorstellen inzake revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131 en Handelingen art. 18 en 21, bijlage
XVIII a	Meerderheidsrapport inzake het voorstel tot instelling van een deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland
XVIII b	Minderheidsrapport inzake het voorstel tot instelling van een deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland

ACTÁ VAN DE GENERALE SYNODE VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND, SAMENGEKOMEN TE SPAKENBURG-NOORD OP WOENSDAG 22 APRIL 1987

PRO-ACTA

Artikel 1

Opening

Namens de raad van de Gereformeerde Kerk te Spakenburg-Noord, die door de Generale Synode te Heemse 1984-1985 was aangewezen als samenroepende kerk voor de eerstvolgende generale synode, opent ds. K. Folkersma de vergadering van de afgevaardigden van de kerken. Hij laat zingen Gezang 30:2 en 3, leest Matteüs 28:16-20 en gaat voor in gebed.¹ Daarna spreekt hij het volgende openingswoord:

Weleerwaarde en eerwaarde broeders afgevaardigden,

¹ De gezongen liederen en de gelezen Schriftgedeelten aan het begin en aan het einde van de vergaderdagen worden vermeld in het 'Overzicht van opening en sluiting van de vergaderingen' (zie bijlage I).

hooggeleerde broeders adviseurs,

Namens de raad van de Gereformeerde Kerk te Spakenburg-Noord heet ik u allen van harte welkom! Het was de kerk te Spakenburg een eer door de Generale Synode van Heemre 1984-1985 aangewezen te worden als samenroepende kerk voor de volgende synode. En het is haar een voorrecht na al de voorbereidende werkzaamheden u vandaag in haar midden te ontvangen.

Het is niet voor het eerst dat te Spakenburg een generale synode gehouden wordt. Ook in 1958 kwam hier in ons dorp een generale synode bijeen. Maar die was toen samengeroepen door de nog ongedeelde kerk te Bunschoten-Spakenburg.

Door de goedheid van de Here mogen er vandaag in Bunschoten-Spakenburg 4 zelfstandige kerken zijn. Ik memoreer dit niet alleen om aan te geven, dat de ontwikkeling van het kerkelijk leven hier sinds de synode van 1958/59 niet stilstond - ook dát is met dankbaarheid op te merken! - maar ook omdat Bunschoten-Spakenburg zich kerkelijk nóg in bijzondere mate één weet. Dat komt ook hierin uit dat voor deze synode in meer dan één opzicht hulp wordt geboden uit heel Bunschoten-Spakenburg. Ja, voor wat de logiesadressen betreft moeten we ook Eemdijk noemen. Eemdijk, sinds 1 aug. 1941 zelfstandig, maar toch nog altijd met vele banden aan Bunschoten-Spakenburg verbonden.

U mag dus, broeders, hier vergaderd te Spakenburg-Noord, u omringd weten door de goede zorgen van vele broeders en zusters. En wij hopen, dat u het hier net zo goed zult hebben als de leden van de vorige synode het hier, blijkens art. 167 van haar acta, hadden.

Die synode vergaderde in de Maranathakerk. U in de Noorderkerk. De kerk die door meer dan één in Bunschoten-Spakenburg beschouwd wordt als 'de moederkerk'. Historisch gezien is dat wel begrijpelijk. De Noorderkerk was immers toen zij in 1878 in gebruik werd genomen het enige kerkgebouw van de Gereformeerde Kerk te Bunschoten-Spakenburg. En zij werd het met de Vrijmaking weer tot de bouw van de Maranathakerk in het midden van de vijftiger jaren. Toch is er tegen die naam 'moederkerk' heel wat in te brengen. En het is zeker te hopen dat de Noorderkerk de komende tijd vanwege het hier vergaderen van de generale synode niet beschouwd zal worden als zoiets als de moederkerk van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Immers u bent hier wel bijeen als de meeste vergadering van die kerken en als zodanig mag u ook rekenen op alle belangstelling en meeleven vanuit de kerken. Maar, zo hebben de kerken dat in de Vrijmaking eens te meer geleerd, de meeste vergadering betekent allerm minst de hoogste!

U bent hier bijeen als afgevaardigden van de kerken.

En die kerken kennen maar één moeder: het hemelse Jeruzalem.

En zo staan zij naast elkaar als gelijkwaardige, zelfstandige kerken, die alle haar moederstad in de hemel hebben. En dat verbindt haar aan elkaar. Dat typeert het karakter en de waarde van het kerkverband. Vandaar de kostelijke bepaling van art. 83 van onze K.O.: Geen kerk mag over andere kerken, geen ambtsdrager over andere ambtsdragers, op welke wijze ook, heersen.

Deze bepaling, die we zakelijk al vinden in de Wezelse artikelen van 1568, werd door de synode van Emden 1571 als art. 1 van haar acta voorop gezet. Sinds Dordrecht 1578 staat zij aan het eind, bij de slotbepalingen. In beide gevallen op een markante plaats, aangevend het belang van deze bepaling.

Zij is immers voor het kerkelijk leven van wezenlijk belang. Want alle ambtsdragers zijn dienaren van Christus daarom hebben zij gelijke macht en gelijk gezag. Christus is de enige algemene Bisschop en het enige Hoofd van de kerk (art. 31 N.G.B.). Alle ambtsdragers zijn dienaren van Hem en alle kerken zijn kerken van Hem. En HIJ regeert zijn gemeente door zijn Geest en Woord. En Hij wil niet, dat er ook maar enige instantie zich stelt tussen Hem en zijn gemeente.

Broeders, doet in dat besef het werk waarvoor de kerken u hier naar toe gezonden hebben. In dienst van Christus, die zijn gemeente regeert door zijn Geest en Woord. Christus heeft bij zijn Hemelvaart de verzorging van zijn kerk niet aan mensen overgelaten. Toen Hij zijn kerk zijn opdracht had gegeven, trok Hij Zich niet terug. Maar Hij beloofde: En zie, Ik ben met u al de dagen, tot aan de voleinding der wereld. En wat dit betekent, dat kunnen de eerste hoofdstukken van het boek Openbaring ons leren.

Wat is het een geweldige troost te weten, dat Christus met zijn kerk is! Dat is een geweldige bemoediging ook voor u. Die belofte mag u moed en kracht geven om samen als generale synode uw taak in alle zorgvuldigheid te verrichten.

Maar ook welk een verantwoordelijkheid! Die belofte bindt u aan de opdracht, u gegeven. De opdracht die staat binnen het raam van de grote opdracht van Christus die we lezen in Mat. 28:19. De opdracht waarin het gaat om het discipel-zijn van Hem, in totale binding aan Hem. Waarin het gaat

om het onderhouden van al wat Christus ons bevolen heeft. En Hij is in uw midden als uw Bisschop. U doet ook dit werk onder zijn opzicht!

Laat het u in de zaken, die aan u worden voorgelegd, broeders, erom gaan, dat in de kerken onderhouden wordt al wat Christus ons bevolen heeft. Doet uw werk, ook in het toepassen van de K.O. en in het werken met besluiten van vorige synoden, bij een open Bijbel. En zoekt zo het goede voor de kerken, het goede naar de norm van het Woord. En eerbiedigt zo Christus als het enige Hoofd van de kerk. Dan mag u ook met vrijmoedigheid van de kerken vragen, dat zij uw besluiten zullen ontvangen zoals dat is afgesproken in art. 31 K.O.

Dan mag u uw werk met vrijmoedigheid doen ook tegenover de buitenwacht. Zeker, een gereformeerde synode die dienstbaar wil zijn aan de heerschappij van het Woord van Christus, zal vandaag bij velen weinig waardering vinden. Hoe is ook de afgelopen dagen smaadt uitgegoten over de gereformeerde kerken en haar recente geschiedenis, en over voorgangers die wij met respect en dankbaarheid gedenken. Ook daarin moeten we ondervinden, dat een slaaf niet staat boven zijn Heer. En dat moet ons onze vrijmoedigheid doen behouden om onder kwaad gerucht en goed gerucht ons ervoor in te blijven zetten, dat de kerken alles onderhouden wat Christus hen bevolen heeft.

Het is het recht van Christus dat dat gebeurt. Hij heeft alle macht ontvangen in de hemel en op de aarde. En Hij vraagt om de erkenning van zijn heerschappij en recht. En wie daarin Hem wil dienen die werkt op het niveau waarop het leven van de kerk is gezet, toen Christus uit de doden opstond en van de Vader alle macht ontving. En die is bij de tijd, in dienst van Christus, die voor alle tijden, tot aan de voleinding der wereld de opdracht heeft gegeven om zijn Woord te prediken en zich voor de heerschappij van zijn Woord in te zetten.

In dat kader staat ook uw arbeid hier.

De verwachting is **gerechtvaardigd, dat u uw taak** in een vrij beperkt tijdsbestek zult kunnen volbrengen. De taak van vele vorige synoden was zeer omvangrijk en vergde zeer veel tijd. Wij mogen verwachten dat het met deze synode anders zal gaan. Doet daarom, broeders, uw werk met zorgvuldigheid én voortvarendheid! De kerken hebben u uw taak opgedragen. En vele belangrijke zaken zullen uw aandacht vragen. U mag de tijd die daarvoor nodig is rustig daaraan besteden. Maar het is ook goed dat een generale synode niet langer duurt dan noodzakelijk is. Niet omdat er anders te veel gevraagd zou worden van de gastvrijheid van de samenroepende kerk.

Maar omdat u zo gauw als dat verantwoord is, weer terug moet naar uw primaire taak, die u voor het synodewerk moet onderbreken.

Niet dat het werk van de generale synode niet zo belangrijk zou zijn. Aan de zaken die naar art. 30 K.O. tot haar taak behoren zal de grootst mogelijke zorg besteed moeten worden.

En de kerken hebben door u af te vaardigen een groot vertrouwen in u gesteld, u daarbij bindend aan uw credentiebrief. Maar de taak van de generale synode is aan de andere kant beperkt, zowel wat de omvang als wat de tijd betreft.

Als zij haar taak heeft verricht, dan houdt zij op te bestaan. Het gaat om de kerken. Daarom moet naar art. 30 K.O. er ook naar gestreefd worden dat de kerkelijke zaken zo dicht mogelijk bij de plaatselijke kerken gehouden worden. Want het gaat erom dat de *kerken* haar opdracht vervullen. Moge uw arbeid onder de zegen van de Here dan ook in elk opzicht dienstbaar zijn aan de opbouw en de bloei van de kerken, opdat ook in de zaken die de kerken gemeenschappelijk aangaan, de *kerken* blijven verstaan, dat het om haar opdracht en haar verantwoordelijkheid gaat. Het gaat om de kerken. Om de gelovende en belijdende, de missionaire, de lofprijzende gemeente, de bruid van Christus. En in dat alles gaat het om de lof op de heerlijkheid van Gods genade. Gisteravond hebben wij in de bidstond de zegen van de Here afgesmeekt over het werk van deze generale synode. Wij zijn ds. C.J. Smelik hartelijk dankbaar, dat hij als praeses van de vorige synode hierin wilde voorgaan. En vanmorgen hebben wij bij de opening opnieuw de Here aangeroepen. De K.O. schrijft dat voor in art. 29 om ons te leren ook het werk op kerkelijke vergaderingen te doen in afhankelijkheid van de Here. In afhankelijkheid van zijn leiding en zijn hulp. Hiermee verklaar ik deze vergadering voor geopend.

Artikel 2

Credentie en presentie

Het moderamen van de kerkeraad ziet de credentiebrieven na, die in orde worden bevonden.

Blijkens deze geloofsbrieven werden afgevaardigd:

door de particuliere synode van GRONINGEN

<i>Primi:</i>	ds. J.M. Goedhart	Leek
	ds. M.H. Oosterhuis	Schildwolde
	oud. J. Barkmeyer	Haren
	oud. K. Koopman	Zuidhom
<i>Secundi:</i>	ds. H.J. Begemann	Zuidhom
	drs. H. R. van de Kamp	Hoogkerk
	oud. A. Bolhuis	Groningen
<i>Tertii:</i>	oud. J. Hensen	Delfzijl
	ds. J.M. de Jong	Pieterburen
	ds. H.M. Smit	Uithuizermeeden
	oud. M. Alserda	Grootegast
	oud. P. Kruizinga	Stedum

door de particuliere synode van FRIESLAND

<i>Primi:</i>	ds. Tj. Boersma	Drachten
	drs. S. Cnossen	Ureterp
	oud. R. Bakker	Franeker
	oud. H. Smit	Drachten
<i>Secundi:</i>	ds. A.H. Driest	Buitenpost
	ds. A.J. Minnema	Blija
	oud. E. Haanstra	Drachten
	oud. T. Havinga	Buitenpost
<i>Tertii:</i>	ds. C. van der Leest	Harlingen
	ds. M. van Veelen	Dokkum
	oud. A. Elzinga	Oenkerk
	oud. A. van der Meulen	Leeuwarden

door de particuliere synode van DRENTHE

<i>Primi:</i>	ds. C. van den Berg	Assen
	ds. H.J. Nijenhuis	Assen
	oud. W. Horinga	Assen
	oud. J. Meems	Assen
<i>Secundi:</i>	ds. F.H. Folkerts	Stadskanaal
	ds. C. Kleifin	Meppel
	oud. H. van Dijken	Assen
	oud. S. Tuininga	Emmen
<i>Tertii:</i>	ds. L. W. de Graaff	Zuidlaren
	ds. M. Heemskerk	Hoogezand
	oud. A. Antonides	Zuidbroek
	oud. A. de Koning	Hoogezand

door de particuliere synode van OVERIJSEL

<i>Primi:</i>	drs. H.J. Bonen	Enschede
	ds. T. Dekker	Kampen
	oud. H. talenkamp	Zwolle
	oud. D.A. Klumpje	IJsselmuiden
<i>Secundi:</i>	ds. L. Douw	Ommen
	dr. W.G. de Vries	Zwolle
	oud. J. van Ommen	Enschede
	oud. G. Spruyt	Enschede
<i>Tertius:</i>	oud. G. Grootens	Ommen

door de particuliere synode van GELDERLAND

<i>Primi:</i>	ds. A.P. van Dijk	Tiel
	ds. B. van Zijlekom	Hatterm
	oud. R. Dijkema	Heerde

<i>Secundi:</i>	oud. H.A. Klapwijk	Ede
	ds. M.J.C. Blok	Apeldoorn
	ds. J. Bomhof	Wapenveld
	oud. J.J. Schreuder	Ermelo
<i>Tertii:</i>	oud. L.A. Teuben	Hattem
	ds. G.J. Bruijn	Barneveld
	ds. T. Dijkema	Zutphen
	oud. M. van Eersel	Doetinchem
	oud. J. van der Mijden	Tiel

door de particuliere synode van UTRECHT

<i>Primi:</i>	dr. A.N. Hendriks	Amersfoort
	ds. H. Mostert	Spakenburg
	oud. P. Kok	Spakenburg
	oud. J. Meijer	Baarn
<i>Secundi:</i>	ds. J.J. Burger	Naarden
	ds. P. Groenenberg	Amersfoort
	oud. W. Ekema	Zeist
	oud. M. de Jager	De Bilt
<i>Tertii:</i>	drs. M. Nap	Zeist
	drs. H. van Veen	Loenen
	oud. C. van Esch	Hilversum
	oud. W. de Graaf	Bunschoten

door de particuliere synode van NOORD-HOLLAND

<i>Primi:</i>	ds. C.J. Breen	Amsterdam
	drs. T.S. Huttenga	Zaandam
	oud. J.E.H. van den Beld	Amsterdam
	oud. D. Dreschler	Zwanenburg
<i>Secundi:</i>	drs. E.A. de Boer	Badhoevedorp
	ds. T. Groenveld	Breezand
	oud. J. P. de Boer	Dienren
	oud. P. Waalewijn	Haarlem
<i>Tertii:</i>	drs. W. van der Jagt	Hoofddorp
	drs. G. Kwakkel	Heemskerk
	oud. H.L. van Limpt	Amsterdam
	oud. J. Verhoeff	Nieuw-Vennep

door de particuliere synode van ZUID-HOLLAND

<i>Primi:</i>	ds. D. Grutter	Rijnsburg
	ds. R. Houwen	Voorburg
	oud. M. van Houwelingen	Vlaardingen
	oud. G. de Jonge	Lisse
<i>Secundi:</i>	ds. C.J. de Ruijter	Rotterdam
	ds. D.T. Vreugdenhil	Berkel en Rodenrijs
	oud. A.T. Kamsteeg	Dordrecht
	oud. drs. W. Zeldenrust	Rotterdam
<i>Tertii:</i>	ds. H.K. Bouwkamp	Hardinxveld-Giessendam
	ds. J.P. van der Wal	Vlaardingen
	oud. A. van der Does	Sliedrecht
	oud. J.C. Nieuwlaat	Delft

door de particuliere synode van ZEELAND, NOORD-BRABANT, LIMBURG

<i>Primi:</i>	ds. H. Geertsma	Goes
	ds. C.J. Mewe	Terneuzen
	oud. J. Geelhoed	's Heer Arendskerke
	oud. M. de Meij	Vlissingen

<i>Secundi:</i>	ds. S. Braaksma	's-Hertogenbosch
	ds. J.H. Kuiper	Vrouwenpolder
	oud. M. Smalheer	Brouwershaven
	oud. L. Smit	Vlissingen
<i>Tertii:</i>	ds. R.Th. de Boer	Oosterhout
	ds. G. F. de Kimpe	Axel
	oud. C. Bakker	Axel
	oud. K. de Kraker	Werkendam

Alle particuliere synoden blijken in hun primi-afgevaardigden vertegenwoordigd te zijn. Van de adviseurs, die volgens de huishoudelijke regeling sub 1.4 door de samenroepende kerk zijn uitgenodigd, zijn aanwezig de hoogleraren dr. J. van Bruggen, drs. D. Deddens, dr. J. Douma, J. Kamphuis en dr. C. Trimp. 2)

2) Voor de presentie van de leden en adviseurs van de synode op de plenaire zittingen, zie de 'Lijst van presentie' (bijlage II).

Artikel 3

Moderamen

Onder leiding van het moderamen van de kerkeraad kiezen de afgevaardigden door schriftelijke stemming het volgende moderamen:

Dr. A.N. HENDRIKS,	praeses
Ds. T. DEKKER,	assessor
Drs. H.J. BOITEN,	eerste scriba
Ds. R. HOUWEN,	tweede scriba

Artikel 4

Constituering

Namens de samenroepende kerk verklaart ds. K. Folkersma de veertigste generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland sinds 1892 voor geconstitueerd. Hij nodigt het moderamen uit zitting te nemen en draagt met het overhandigen van de voorzittershamer de leiding over aan dr. A. N. Hendriks.

Artikel 5

Praesidiaal woord

De praeses dankt namens het moderamen voor het vertrouwen door de vergadering geschonken. Dit komt over je en gaat ook een keer weer over. Er is gebeden om de leiding van de Here: van Hem is onze verwachting om de vergadering te dienen.

De agenda bevat enkele belangrijke zaken, onder meer de benoemingen aan de Theologische Hogeschool, appèlzaken en revisieverzoeken, het zeer lijvige en boeiende rapport Betrekkingen Buitenlandse Kerken en de brief van de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Ons medeleven gaat uit naar de Christelijke Gereformeerde Kerken, nu de hoogleraar dr. J.P. Versteeg door de Here zo plotseling uit dit leven is weggenomen. Wij bidden of het Woord van God hen mag vertroosten en bemoedigen.

De generale synode heeft slechts een beperkte taak. Het is geen ambtelijke vergadering, geen gestalte van de kerk, maar wel een geschenk en een opdracht van de levende Heer. In het Nieuwe Testament helpen en dienen de kerken elkaar pastoraal en diaconaal. Christus legde die band van gemeenschap en zo mogen we elkaar ontmoeten.

Hoe goed is het samen te werken als broeders die het werk dat de kerken hebben opgedragen uitvoeren. Daarin hebben we elkaars lasten te dragen en zó de wet van Christus als kerken te vervullen.

De praeses dankt de samenroepende kerk voor de uitnemende voorbereiding van de agenda en de uitstekende accommodatie. Met name komt br. S. de Vos hartelijk dank toe voor zijn arbeid hierin.

Voorts dankt de praeses deputaten voor de voorbereiding van de synode voor hun werk. Ook dankt hij ds. C.J. Smelik hartelijk voor de wijze waarop hij voorging in de bidstond op de vooravond van de synode. Tevens bedankt hij ds. K. Folkersma voor zijn bemoedigend openingswoord, dat wees op onze opgewekte Here en Koning, en bedankt hij het moderamen van de kerkeraad voor de constituering.

De praeses spreekt een woord van welkom tot de adviseurs, de hoogleraren Van Bruggen, Deddens, Douma, Kamphuis en Trimp. Zij zullen de synode met raad en daad bijstaan.

Vervolgens nodigt hij de predikanten K. Folkersma en H.J.C.C.J. Wilschut, in hun kwaliteit van pastores loci, uit als adviseurs de vergadering te dienen.

Artikel 6

Belijdenis en belofte

De praeses verzoekt de leden van de vergadering en haar adviseurs door op te staan instemming te betuigen met de drie formulieren van eenheid en daarmee te beloven alle arbeid in onderworpenheid aan Gods Woord en in gebondenheid aan de belijdenis der kerk te zullen verrichten.

Alle aanwezige leden en adviseurs voldoen aan dit verzoek.

Op verzoek van de praeses belijdt de vergadering het algemeen en ongetwijfeld christelijk geloof in gemeenschap met de kerk van alle eeuwen door de apostolische geloofsbelijdenis te zingen op de wijze van Gezang 3.

Naast de leden en adviseurs, aanwezig op de openingszitting van 22 april 1987, hebben de volgende afgevaardigden en adviseurs in de loop van de vergadering hun instemming met de aangenomen belijdenis van de kerken betuigd op de aangegeven data:

datum

6.5	prof. drs. H.M. Ohmann
8.5	ds. J. Bomhof
12.5	oud. W. Zeldenrust
15.5	oud. E. Haanstra
26.5	oud. A. de Koning
1.9	drs. E.A. de Boer
3.9	ds. D.T. Vreugdenhil
4.9	oud. J.J. Schreuder
17.9	prof. drs. B. Kamphuis
22.9	ds. T. Groenveld
29.9	oud. M. de Jager
29.9	drs. W. van der Jagt
6.10	oud. G. Spruyt
6.10	oud. L.A. Teuben
13.10	oud. A.T. Kamsteeg
27.10	ds. A.J. Minnema

Artikel 7

Voorstellen van het moderamen

Nadat het moderamen tijdens een schorsing van de vergadering zich beraden heeft, wordt in de middagzitting het volgende voorgesteld en door de synode aanvaard:

- a. De sluitingsdatum voor het indienen van stukken voor het agendum van de synode is 24 april 1987.
- b. Ter voorbereiding van de behandeling van de agenda zullen vijf commissies worden gevormd, waarvan als voorzitters zullen fungeren: ds. Tj. Boersma, ds. C.J. Brem, ds. J.M. Goedhart, ds. H.J. Nijenhuis en ds. B. van Zuijlekom.
- c. De vergadertijden zullen zijn van 9.00-12.30 uur, van 14.00-17.30 uur en van 19.00-22.00 uur, van dinsdag tot vrijdag. De pauzes vallen om 10.30 uur, 15.30 uur en 20.00 uur. Op dinsdagmorgen zal de vergadering beginnen om 10.30 uur en op vrijdagmiddag zal de vergadering om 15.30 uur worden geschorst. Maximaal zal er twee dagdelen plenair worden vergaderd.
- d. Tijdens de plenaire zittingen van de synode zal er niet worden gerookt.
- e. De dagsluitingen zullen worden verzorgd door predikanten en ouderlingen naar de volgorde van de particuliere synoden.
- f. Aan de verzoeken van het Nederlands Dagblad, het Reformatorisch Dagblad, de NCRV, Kerknieuws en het Centraal Weekblad om verslag of rapportage van openbare zittingen te maken wordt voldaan onder de voorwaarden, genoemd in de Huishoudelijke Regeling voor Generale Synoden sub VII-3.
De verslaggevers van het Nederlands Dagblad en Kerknieuws betuigen mondeling hun instemming met de genoemde voorwaarden.

Artikel 8

Samenstelling en taakverdeling van de commissies

De praeses doet namens het moderamen een voorstel inzake de samenstelling en taakverdeling van de commissies, dat met instemming van de commissie-voorzitters en met advies van de hoogleraar kerkrecht is opgesteld.

De vergadering besluit aldus. De verdeling van de stukken van de agenda is in grote lijnen als volgt:

Commissie 1 (zaal A)

<i>ds. Tj. Boersma (v)</i>	Opleiding tot de Dienst des Woords	Hfdst. V
ds. D. Grutter	Uitbreiding docentencorps	Hfdst. IIc, 20c
ds. C.J. Mewe	Herziening Kerkboek	Hfdst. IIIa
oud. G. de Jonge	'Leessamenkomsten'	Hfdst. IIIb
oud. P. Kok	Brieven deputaten-financieel	Hfdst. V 26,27
oud. K. Koopman	Art. 31 K.O.	Hfdst. IIb
(prof. dr. C. Trimp)		

Commissie 2 (zaal B)

<i>ds. H. J. Nijenhuis (v)</i>	Betr. Buitenlandse kerken	Hfdst. VI
ds. A.P. van Dijk	Correspondentie Hoge	Hfdst. VII
ds. H. Mostert	Overheid incl. afkoopregeling	
oud. J.E.H. val. Beld	Eenheid van belijders	Hfdst. X 6-9,11,12,13,14,16
oud. H. talenkamp		
oud. M. v. Houwelingen		
oud. H. Smit		
(prof. J. Kamphuis)		

Commissie 3 (zaal C)

<i>ds. J.M. Goedhart (v)</i>	Art. 19 K. 0.	Hfdst. Ia
drs. S. Cnossen	Spreekconsent	Hfdst. IIIe
drs. T.S. Huttenga	Art. 40 K. 0.	Hfdst. IIc
oud. R. Dijkema	Leer	Hfdst. I
oud. D. Dreschler	Vrouwenkiesrecht	Hfdst. IX 3,4,5,10
oud. J. Geelhoed	Ds. J.G.A. te V. P.	Hfdst. IX 6

oud. W. Horinga
(prof. dr. C. Trimp)-

Commissie 4 (zaal D)

<i>ds. C. J. Brem (v)</i>	Radio-tv-kerkdiensten	Hfdst. III d
ds. C. val. Berg	Art. 51 A K. O.	Hfdst. II d
ds. H. Geertsma	Dep. Bijbelvertaling	Hfdst. VIII 3,5
oud. D.A. Klumpje	'Monster'	Hfdst. IX 7,14,15,18
oud. M. de Meij	Appèl tegen P.S. Gelderland	Hfdst. X 15
oud. J. Meijer (prof. dr. J. van Bruggen)		

Commissie 5 (adm.)

<i>ds. B. van Zijlkom (v)</i>	Zending en evangelisatie	Hfdst. IV
ds. M.H. Oosterhuis	Militairen	Hfdst. III c
oud. R. Bakker	Dep. Generaal Archief	Hfdst. VIII 4,27,33,37
oud. J. Barkmeyer	Dep. doc. Vrijmaking	Hfdst. X 10
oud. H.A. Klapwijk	Appèl tegen P. S. Overijssel	Hfdst. IX 11
oud. J. Meems (prof. dr. J. van Bruggen)		

Moderamen (consist.)

	Zaken rond art. 131 Acta Heemse Chr. Geref. Volgende Generale Synode	Hfdst. IX 1,9,13,16, 17,20,21 Hfdst. IX 2,8,12; X 5 Hfdst. VIII 1,2,6,17,20, 23,24,38
	Rapport dep. Gen. Syn. publiek. Rapport dep. voorher. Gen. Syn. Rapport inzake art. 66 K. O. Brief uit Australië Benoemingen	Hfdst. VIII 25 Hfdst. VIII 31 Hfdst. VIII 22 Hfdst. VIII 29 Hfdst. Ha 3 IIc 11,12,13,15,19 V 3,5,6,7,8,12,13, 15,16,19,24,28
(prof.drs. D. Deddens)	Varia	VIII 32,34,35,36,41 Hfdst. X 1,4

De hoogleraren zullen als adviseurs aan de onderscheiden commissies worden toegevoegd. De hun regarderende concepten zullen hun ter fine van advies worden overhandigd. Daarmee worden de hoogleraren-adviseurs sterker dan voorheen betrokken bij de synodale arbeid. De vergadering gaat akkoord.

Prof. Ohmann zal de synode graag van advies dienen, indien zijn specialistische inbreng wordt gevraagd, maar ziet verder geen mogelijkheden te adviseren. Prof. Douma is tot adviseren graag bereid, maar ziet nu vanwege zijn gezondheidssituatie geen mogelijkheid dit optimaal te doen.

Artikel 9

Financiën synode

Tot quaestor van de synode wordt benoemd br. P.C. Korlaar, Torenavalk 1, te Bunschoten; tot zijn secundus br. B. Duijst, Stadsgracht 45, eveneens te Bunschoten.

In de financiële commissie worden de brs. M. van Houwelingen en K. Koopman benoemd. Voor de taakomschrijving zie bijlage B.2.2. in de Acta G.S.-Heemse 1984/1985.

In de begrotingscommissie worden de brs. D. Dreschler en G. de Jonge benoemd. Voor de taakomschrijving zie bijlage B.2.3. in de Acta G.S.-Heemse 1984-1985.

DONDERDAG 23 APRIL

Artikel 10

Brief The Free Reformed Churches of Australia

In de morgenvergadering leest de praeses een brief voor van The Free Reformed Churches of Australia, waarin de synode Gods zegen wordt toegewenst. Helaas was men niet in staat te voldoen aan de vriendelijke uitnodiging een afvaardiging te zenden.

De vergadering neemt dankbaar kennis van de zegenwens.

VRIJDAG 24 APRIL

Artikel 11

Vaststelling van de agenda

In de morgenvergadering leest de praeses de concept-agenda voor. De vergadering maakt deze definitief. De agenda is als volgt:

1. Opening door ds. K. Folkersma namens de samenroepende kerk te Spakenburg Noord
2. Onderzoek van de geloofsbriefen en presentie
3. Verkiezing van het moderamen
4. Constituering van de vergadering
5. Betuiging van instemming met de aangenomen belijdenis van de kerken
6. Vaststelling van het agendum van de synode
7. Behandeling van de ingekomen stukken en rapporten
8. Benoemingen
9. Vaststelling van de Acta en de Handelingen
10. Aanwijzing van de samenroepende kerk voor, alsmede de tijd en plaats van de volgende synode
11. Censuur naar artikel 48 K.O.
12. Rondvraag
13. Sluiting

Artikel 12

Brief van deputaten-curatoren

De praeses leest een gedeelte voor uit de brief van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool te Kampen d.d. 2 maart 1987, waarin zij verzoeken de voorstellen van deputaten-curatoren inzake de nomenclatuur van het wetenschappelijk personeel en inzake de vooropleiding zo spoedig mogelijk na de opening van de synode te behandelen.

De synode geeft hieraan gevolg.

WOENSDAG 29 APRIL

Artikel 13

Telegrammen Koninklijk Huis

In de morgenvergadering memoreert de praeses de viering van de verjaardag van Hare Majesteit Koningin Beatrix op 30 april. Hij spreekt zijn dankbaarheid uit voor wat ons land en volk geschonken is in het vorstenhuis van Oranje.

Ter gelegenheid van het gouden huwelijksjubileum van Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Juliana en Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard vertolkt de praeses gevoelens van dankbare hulde. Hij bidt hun toe een levensavond vol van het licht van Godsgenade.

De praeses stelt de vergadering voor de volgende telegrammen te verzenden:

Aan Hare Majesteit de Koningin,

De generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, bijeen te Bunschoten-Spakenburg, spreekt haar grote dankbaarheid uit voor wat ons land en volk in de regering van Uwe Majesteit geschonken wordt.

De synode bidt dat de Koning der koningen U bij de voortduur spaart en U de kracht en de wijsheid geeft voor de uitoefening van Uw hoge ambt.

Hendriks - praeses

Aan Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Juliana
Aan Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard

Koninklijke Hoogheden,

De generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, bijeen te Bunschoten-Spakenburg, wenst U van harte geluk met Uw gouden huwelijksjubileum.

De synode is God de Here dankbaar voor alles wat Hij ons land en volk in U geschonken heeft.

De synode bidt dat U nog lang gespaard moogt blijven en dat Uw levensavond vol mag zijn van het licht van Gods genade.

Hendriks - praeses

De vergadering gaat akkoord met de verzending van deze telegrammen. Staande zingen de broeders twee coupletten van het 'Wilhelmus'.

Artikel 14

Vaststelling agendalijst

De synode stelt de lijst van ingekomen stukken vast (zie bijlage IIIa).

Artikel 15

Brief G. Keizer

De praeses leest een brief van br. G. Keizer d.d. 28 april 1987 voor, waarin gereageerd wordt op het praesidiale woord bij de opening van de synode. De vergadering neemt hiervan kennis.

DINSDAG 5 MEI

Artikel 16

Bevrijdingsdag

Bij het begin van de derde vergaderweek heet de praeses de afgevaardigden hartelijk welkom. Op deze 5^e mei gedenken we met dankbaarheid de bevrijding. De Here heeft ons bevrijd van geweld en onderdrukking; de bevrijding was een wonder uit Gods hand. In de jaren van bezetting waren ook de kerken in grote moeilijkheden. De Here gaf toen de Vrijmaking. Wat heeft de Here alles goed gemaakt, ruimte gegeven, mogelijkheden van opbouw. Droefheid vervult ons hart, als we zien, hoe al meer het Woord van de Here in brede lagen van de bevolking wordt losgelaten. Ons gebed gaat op, of de Here terugkeer wil geven.

Artikel 17

Ingekomen brieven

De vergadering neemt met vreugde kennis van het geboortebericht van Jurjen Wolter, zoon van ds. en mvr. M.H. Oosterhuis en J.S.H. Oosterhuis-van Dijk.

Aan de agendalijst wordt het reeds aangekondigde appèlschrift van de Gereformeerde Kerk te Monster d.d. 29-4-1987 toegevoegd.

WOENSDAG 6 MEI

Artikel 18

Gedachteniswoord drs. M.K. Drost

De praeses spreekt een woord ter gedachtenis aan drs. M.K. Drost, dat door de vergadering staande wordt aangehoord.

Nu de synode het Rapport van deputaten-curatoren in behandeling neemt, lijkt het mij gepast een woord ter gedachtenis aan drs. M.K. Drost te spreken. Het lag in de verwachting, dat deze generale synode ook aan drs. Drost als buitengewoon lector in de missiologie eervol ontslag zou moeten verlenen. Maar de almachtige Vader van onze Here Jezus Christus heeft anders beschikt. Deze synode behoeft dit agendapunt niet af te werken, omdat de Here zelf drs. Drost reeds uit zijn dienst ontsloeg. Op 9 dec. 1986 riep de Here onze broeder tot Zich in zijn hemelse heerlijkheid.

Dankbaar gedenken wij hetgeen Christus ons schonk in deze broeder, wie de opdracht om het evangelie aan al de volken te verkondigen in het hart geschreven stond. God gaf hem een geest van kracht en van liefde. Zo heeft hij jarenlang als een pionier de blijde boodschap verkondigd onder hen, die in duisternis gezeten waren op Irian Jaya. Zo is hij ook later als predikant van de zendende kerk van Enschede-Noord actief geweest op het thuisfront van de zendingsarbeid.

Overall waar het om zendingswerk ging kwam men ds. Drost tegen. Onvermoeibaar was hi• bezig in het werk, dat hem zo lief was. De Generale Synode van Groningen-Zuid 1978 benoemde hem tot buitengewoon lector in de missiologie, als opvolger van de onvergetelijke ds. D.K. W. Jenga. Met grote toewijding en met veel enthousiasme heeft drs. Drost zich aan zijn leeropdracht gewijd. Dorzijn inzet kreeg de missiologische studie in Kampen al meer de voor haar passende structuur.

Toen de Generale Synode van Arnhem 1981 de Gereformeerde Missiologische Opleiding in het leven riep, gaf drs. Drost als docent algemene theologische vakken ook aan dit instituut zijn krachten. Al dit werk deed drs. Drost in grote blijmoedigheid en trouw.

Zelfs op zijn ziekbed was hij een prediker van de zeer blijde boodschap, die wist te roemen in de verdrukkingen.

Wij aanbidden Hem, die mensen verwaardigt en als zijn gaven geeft.

De Here vertrooste en ondersteunde mevrouw Drost en de kinderen bij de voortduur met het evangelie, dat ook voor onze broeder de enige troost was.

Artikel 19

Ingekomen brieven

Aan de agendalist worden de volgende stukken toegevoegd:

Van de deputaten voor de behartiging van de financiële en materiële belangen van de Theologische Hogeschool de Jaarverslagen 1986; de 'nota inzake honorering/salariëring van hen, die werkzaam zijn aan de Theologische Hogeschool', d.d. 5 mei 1987; een brief inzake concept pensioenreglement d.d. 5 mei 1987; en een brief met voorstellen aangaande de honorering van te benoemen docenten d.d. 5 mei 1987.

DINSDAG 12 MEI

Artikel 20

Afscheid prof. drs. J.P. Lettinga en prof. J. Kamphuis

Om 20.00 uur heropent de praeses de synode voor een feestelijke avondzitting, waarin afscheid genomen wordt van de hoogleraren drs. J. P. Lettinga en J. Kamphuis. Ook mvr. C.A.H. Drost-van der Vinne is aanwezig, vergezeld van twee zonen. Bij het appèl-nominaal blijken naast de afgevaardigden van de kerken ook de hoogleraren- en predikanten-adviseurs, de hoogleraren dr. L. Doekes en drs. J.A. Meijer, alsmede de deputaten-curatoren ds. H. Bouma, ds. H.D. van Herksen en ds. T. J. KeBgstra aanwezig te zijn.

De praeses spreekt het volgende openingswoord:

Broeders,

Aan het begin van deze openbare zitting van de generale synode wil ik een hartelijk welkom toeroepen aan professor en mevrouw Lettinga en aan professor en mevrouw Kamphuis. Wij zijn dankbaar en verheugd dat wij u in ons midden hebben. Op donderdag 7 mei j.l. besloot deze synode op voorstel van deputaten-curatoren professor Lettinga en professor Kamphuis op de meest eervolle wijze emeritaat te verlenen onder hartelijke dankbetuiging voor de jarenlange dienst aan onze Theologische Hogeschool, welke dienst met grote trouw en toewijding werd verricht.

Naar menselijke verwachting zou de synode vanavond ook afscheid hebben moeten nemen van drs. M.K. Drost, buitengewoon lector in de missiologie, die sinds zijn benoeming door de Generale Synode van Groningen-Zuid 1978 als docent aan onze Hogeschool verbonden was. De Here die onze levens in zijn hand heeft, heeft echter anders beschikt. Deze synode behoefde lector Drost niet uit zijn dienst te ontheffen, omdat de Here zelf onze broeder op zijn tijd en wijze ontsloeg.

Toen vorige week de zaken van onze Hogeschool aan de orde kwamen, heeft deze synode dankbaar herdacht, alles wat de HERE de Hogeschool en de kerken in drs. Drost geschonken heeft. Met grote inzet en toewijding heeft onze broeder zijn werk aan onze Hogeschool verricht. Het missiologische onderwijs kreeg onder zijn bezielende leiding al meer structuur. De blijmoedigheid en de hartelijkheid, die drs. Drost kenmerkten, hebben een onvergetelijke indruk achtergelaten. Wij gedenken een broeder, die voor de zaak van het evangelie leefde en die ook op zijn ziekbed er op ontroerende wijze van getuigde.

Ik ben zeer dankbaar dat zijn weduwe, mevrouw Drost-van der Vinne, vanavond in ons midden is. Mevrouw Drost, wij beseffen dat het moeilijk voor u is. Maar wij zijn u er zeer erkentelijk voor dat u toch de kracht hebt gevonden om hier te zijn. Want de kerken willen graag tot uitdrukking brengen de grote dankbaarheid die er is voor het werk van uw man. Wij bidden u en uw kinderen bij de voortduur de vertroostende nabijheid van Hem toe, in wiens hand onze tijden zijn.

Professor Lettinga en professor Kamphuis, het verheugt ons zeer dat u vanavond in ons midden bent. A1 is onze Hogeschool straks een universiteit, het blijft 'de School van de kerken'. Bij alle opwaardering in nomenclatuur, moet die simpele naam blijven. De kerken hebben deze School gesticht. En in opdracht van de kerken bent u beiden als docent in Kampen werkzaam geweest. Daarom zijn wij hier vanavond met u bijeen. Om nu ook als kerken afscheid van u te nemen. En het verheugt mij bijzonder, dat zoveel broeders en zusters uit het gehele land deze zitting bijwonen. We heten ook hen hartelijk welkom.

Hierna overhandigt de praeses persoonlijk de ontslagbrief van de generale synode aan de hoogleraren drs. J.P. Lettinga en J. Kamphuis.

De praeses richt zich nu eerst tot professor en mevrouw Lettinga.

Hooggeachte professor Lettinga,

Het is mij een eer en een vreugde u als praeses van de generale synode toe te mogen spreken. Deze eer en vreugde worden verdiept door het feit dat ik in 1952 als aankomend student tot uw eerste leerlingen behoorde. Wanneer u aan het eind van de cursus 1986-1987 met emeritaat gaat, bent u niet minder dan 35 jaren aan onze Theologische Hogeschool verbonden geweest.

Nadat u sinds 1951 reeds als lector voor het onderwijs in het Hebreeuws was opgetreden, ontving u in 1955 van de generale synode van Enschede de benoeming tot lector in vaste dienst. Deze benoeming bracht tegelijk een verbréiding van uw onderwijsopdracht: u werd belast met het onderwijs in de semitische talen, met name het Hebreeuws, het Aramees (inclusief het Syrisch) en het Akkadisch, alsmede de archeologie en de geschiedenis van het naburige Oosten, inzonderheid van Palestina.

Artikel 65 van de Acta vermeldt: 'Medegedeeld kan worden, dat broeder Lettinga dankbaar was voor het besluit van de synode en spontaan en van ganser harte zijn benoeming heeft aanvaard, in de hoop dat de Heere hem ten zegen zou stellen voor de Theologische Hogeschool'.

Dat de kerken tot een full-time lectoraat in de semitische talen kwamen, hing samen met haar overtuiging dat de Theologische Hogeschool een instelling moet zijn voor de wetenschappelijke toerusting van dienaren des Wóórds. In het voetspoor van de reformatoren uit de 16e eeuw hebben de gereformeerde kerken in dit land altijd erkend, dat Christus zijn gemeente vergadert door de levende verkondiging van zijn Woord. Dat Woord moet wekelijks in de samenkomsten van de

gemeente worden bediend, wil die gemeente kerk van de Here Jezus Christus blijven. Kerk zijn is niets anders dan blijvend onderricht worden in de waarheid van de Heilige Schrift.

In artikel 3 van de N.G.B. wordt de goddelijke oorsprong van deze Schrift beleden. Het Woord van God is niet voortgekomen uit de wil van een mens, maar door de Heilige Geest gedreven, hebben mensen van Godswege gesproken.

Onmiddellijk na deze belijdenis wordt in hetzelfde artikel gezegd: 'Daarna heeft God in zijn bijzondere zorg voor ons en ons behoud zijn knechten, de profeten en apostelen, geboden zijn geopenbaarde Woord op schrift te stellen'.

Zo is door de bijzondere zorg van de Heilige Geest het Woord van God tot ons gekomen ook in de Hebreeuwse geschriften van het Oude Testament.

Een kerk die deze bijzondere zorg van God de Heilige Geest erkent, kan er niet om heen, haar aanstaande dienaren des Woords grondig te doen onderwijzen in de taal, waarin het de goddelijke Geest behaagd heeft de openbaring van het Oude Verbond ons te geven.

U, professor Lettinga, hebt dat met de kerken erkend en vanuit die eerbiedige erkenning hebt u uw leven verbonden met onze Theologische Hogeschool. Het is bekend, dat er ook andere mogelijkheden voor u als man van wetenschap waren. Maar u hebt de kerken van Christus in dit land gezien en het hoge belang van de bediening van het Woord Gods in de gemeente. Zo hebt u zich een lange reeks van jaren gegeven aan de arbeid in Kampen.

De Generale Synode van Hoogeveen 1969-1970 besloot u het buitengewoon hoogleraarschap aan te bieden. De motivering van het besluit is zeer sprekend. Ik citeer: 'vanwege zijn langdurige dienst als lector aan de Theologische Hogeschool, vanwege zijn daarin betoonde toewijding aan de hem opgedragen arbeid en zijn gebleken bekwaamheid voor zijn taak, alsmede vanwege het feit, dat hij in deze arbeid verbonden is zowel met de propaedeutische als met de theologische afdeling (inclusief de doctorale studie)'.

De formulering van het besluit is opmerkelijk. U werd niet tot bijzonder hoogleraar benoemd, maar het bijzonder hoogleraarschap werd u aangeboden. Uit de motivering blijkt dat de synode met dit besluit haar grote erkentelijkheid voor uw langdurige dienst als lector, voor uw toewijding en bekwaamheid daarin tot uitdrukking heeft willen brengen.

Professor Lettinga, nu u aanstonds met emeritaat gaat, moge ik het door de synode van Hoogeveen genoemde nog eens bijzonder onderstrepen. U hebt de kerken voor de opleiding tot de dienst des Woords wel uitzonderlijk lang mogen en willen dienen. Zelfs toen u reeds gerechtigd was om met emeritaat te gaan, hebt u deputaten-curatoren aangeboden uw werk voor wat de colleges Hebreeuws betreft nog één jaar voort te zetten. Dit genereuze aanbod getuigde er opnieuw van, hoezeer de opleiding in Kampen u ter harte gaat.

Met grote toewijding hebt u uw arbeid eerst als lector en later als hoogleraar verricht, waarbij u uw krachten niet spaarde. Uw colleges werden algemeen gewaardeerd. Met een niet door alle studenten begrepen enthousiasme wijdde u de alumni in in de wondere geheimen van het Hebreeuws. Uw lessen waren goed voorbereid, nooit dor of saai, maar altijd levendig en vaak vol humor.

U wist te laten zien, hoe in het Hebreeuws vertéld kan worden. Persoonlijk herinner ik mij nog hoe u ons als eerstejaars het gedeelte over de genezing van Naáman, de legeroverste van de koning van Aram, in al zijn koloriet in het Hebreeuws leerde lezen, om over de beschrijving van het blanketsel van de verdorven koningin Izebel nu maar te zwijgen!

U kende uw vak. Dit kwam ook tot uitdrukking in verschillende wetenschappelijke publikaties. Sommige daarvan dienden een breder publiek. Ik denk aan bijdragen in het blad De Reformatie en aan een verhandeling over Spreuken 31 in de feestbundel voor professor J. Kamphuis. Uw vakkennis kwam vooral naar voren in uw bewerking van de grammatica van Nat-Koopmans, die later terecht uw eigen naam ging dragen. Een grammatica, die thans aan vele universitaire opleidingen wordt gebruikt en die zelfs in het Frans werd vertaald.

Als docent in de semitische filologie had u ook uw aandeel in de voorbereiding op doctorale examina.

Toen u in Kampen ging werken, droeg deze goede stad nog veelszins het karakter van een kleine provincieplaats. Uw persoon bracht een stukje culturele beschaving en verfijning naar Kampen, niet in het minst op muzikaal terrein.

In dit verband mag niet vergeten worden, hoe u onze Hogeschoolgemeenschap leerde wat het is een academie te zijn. U leerde ons 'Leidse mores', ons daarbij opvoedend vanuit een universitaire cultuur van de eerbiedwaardigste traditie in Nederland. Veel hebt u ons ook in protocollair opzicht bijgebracht. Met nadruk wil ik hier ook noemen uw belangrijke bijdrage aan de herziening van het Academisch Statuut.

Professor Lettinga u hebt goede en mooie jaren in Kampen gekend. Er zijn ook moeilijke jaren voor u geweest. Ik denk aan de worsteling van onze kerken, nu 20 jaar geleden, om waarlijk gereformeerde kerken te blijven. De moeite, waarin ook de School van de kerken kwam, hebt u megedragen. U hebt toen mogen tonen hoezeer de leer van Gods Woord de liefde van uw hart heeft en u heeft uw collega's toen vaak bemoedigd in de strijd. Daarin hebt u met uw gaven en mogelijkheden het apostolisch woord vervuld: 'Draagt elkanders lasten; zo zult gij de wet van Christus vervullen'.

Professor Lettinga, toen u uw benoeming tot lector in vaste dienst aanvaardde, sprak u de hoop uit dat de Here u ten zegen zou stellen voor de Theologische Hogeschool. Nu wij aan het eind van uw actieve dienst staan, mogen wij zeggen dat de Here u tot een rijke zegen voor de kerken en haar dienaren heeft gesteld. Generaties predikanten zijn mee door uw colleges toegerust voor het grote werk van de bediening van het Woord in het midden van de gemeente. U hebt een belangrijk aandeel gehad in het werk van de Here Jezus Christus, die zijn gemeente wil vergaderen en onderhouden door de levende verkondiging van zijn Woord.

De kerken zijn u zeer dankbaar voor al uw inzet, toewijding en trouw gedurende een zo lange reeks van jaren, waarbij zeker ook uw inspanning als bibliothecaris voor de boekenschat van onze Hogeschool niet onvermeld mag blijven.

Het verheugt mij zeer dat uw echtgenote hier ook aanwezig is, want zij heeft al die jaren u in uw arbeid gesteund en de moeiten ervan met u megedragen. Mevrouw Lettinga, u leefde altijd hartelijk met de Hogeschool mee en toonde steeds weer hoezeer het werk van uw man u ter harte ging. De erkentelijkheid van de kerken gaat daarom ook naar u uit. Professor Lettinga, wij zien achter u en uw arbeid onze Here Christus. Hij schonk uit zijn volheid. Hij gaf u als een gave aan de kerken en aan haar Theologische Hogeschool. Hem komt dan ook de lof en de dank toe.

Wij bidden dat de Here u een goed emeritaat geeft, waarin u met uw echtgenote genieten kunt van een welverdiende rust, maar waarin u ook de mogelijkheden moogt krijgen, om nog verder op uw terrein bezig te zijn tot zegen van de kerken.

De Here zegene en behoede u beiden.

Vervolgens richt de praeses zich tot professor en mevrouw Kamphuis.

Hooggeachte professor Kamphuis,

Het is voor mij wel een heel bijzonder voorrecht als praeses van de generale synode u te mogen toespreken, nu u uw arbeid als hoogleraar in actieve dienst gaat beëindigen. A1 bent u niet zo lang als professor Lettinga in dienst van onze Hogeschool geweest - er is nu eenmaal baas boven baas - u hebt de kerken als hoogleraar toch gedurende een respectabel aantal jaren mogen dienen. Uw benoeming tot hoogleraar vond plaats tijdens de synode van Bunschoten-Spakenburg 1958-1959, in een voor de kerken wel heel bewogen periode.

Tendenzen, die zich in de tweede helft van de zestiger jaren krachtig zouden manifesteren, werden toen reeds zichtbaar. De binding aan de belijdenis van de kerk, het eren van de Vrijmaking als een werk van de Here en het vasthouden aan de regels van het gereformeerde kerkrecht bleken toen al bij sommigen in onze kerken weerstand op te roepen. De storm, die later in alle hevigheid losbarstte, kondigde zich aan. Het kerkelijk leven kwam al meer in de greep van desintegrerende krachten.

In die tijd werd u tot het hoogleraarschap geroepen, nadat de kerken u reeds hadden leren kennen uit optreden en publikaties als een man, die het woord 'gereformeerd' als een genade én een roeping van Godswege beschouwde. De benoeming kwam voor u als een volkomen verrassing. Zij was voor u niet enkel vreugde, omdat zij van verschillende kanten voor u heel pijnlijke reacties opriep. Maar u hebt de benoeming aanvaard, omdat u - zoals u zelf aan de generale synode van Bunschoten-Spakenburg schreef - : 'naar gereformeerd Kerkrecht achter de benoemende vergadering de Kerken zag staan, door wier dienst het God behaagt ook tot het ambt van de opleiding tot de dienst des Woords te roepen'.

Wat u later voortdurend getoond hebt te willen zijn, dat was u ook in die moeilijke situatie: een man, die de kerk van de Here Christus zag en die zich geroepen wist om dat werk van Hem te dienen.

Wanneer wij vanavond op uw dienst terugkijken, dan meen ik dat wij uw arbeid kunnen typeren als een eerbiedig erkennen van wat beleden wordt in antwoord 54 H.C.: 'Dat de Zoon van God uit het hele menselijke geslacht Zich een gemeente, die tot het eeuwige leven uitverkoren is, van het begin van de wereld tot aan het einde vergadert, beschermt en onderhoudt. Hij doet dit door zijn Geest en Woord in eenheid van het ware geloof'. In uw optreden hebt u duidelijk accénten gelegd. De

accenten, die wij terugvinden in de belijdenis van antwoord 54: Allereerst, dat het de Zóón van God is, die zijn gemeente vergadert, dat de kerk van de Hére is. Vervolgens, dat deze gemeente een uitverkoren gemeente is. In de derde plaats dat Christus zijn gemeente vergadert, beschermt en onderhoudt door zijn Geest en Woord. En tenslotte dat deze gemeente vergaderd wordt in de eenheid van het wáre geloof. Wie uw spreken, schrijven en doceren overziet, komt steeds weer deze accenten tegen.

Tegenover opdringende dominocratie en consistoriocratie stelde u krachtig dat de kerk van de Here is en mag staan in de vrijheid, die haar Heer haar gegeven heeft. Toen de belijdenis van Gods verkiezend welbehagen van meer dan één kant werd aangevallen, verdedigde u de uitverkiezing als 'het hart van de kerk'. Met de vaders van Dordt hebt u de leer van de verkiezing gezien als een schat van oneindige waarde voor de bruid van Christus, een schat, die u innig hebt liefgehad en standvastig verdedigd. Maar ook over het Wóórd hebt u vaak gesproken en geschreven. U onderkende de ontzaglijke dreiging van de moderne Schriftkritiek en nam krachtig tegen haar stelling. U deed dat met bewógenheid, omdat u wist: dit raakt de vastheid van Gods volk. Ook benadrukte u telkens weer dat in de kerk alleen het Woord van Christus heeft te heersen. Het 'sola scriptura' van de Reformatie werd in dit verband voor u tot een adagium.

Toen het oecumenisme zijn invloed ook in onze kerken bleek uit te oefenen, hebt u ons erop gewezen dat de kerk wordt vergaderd in de eenheid van het wáre geloof. Slechts waar deze eenheid wordt gezocht en bewaard, daalt de vrede neer als een geschenk van Hem, die onze Vrede is.

Vanuit de belijdenis van antwoord 54 H.C. hebt u voorts volhardend gewaarschuwd tegen elk disputabel stellen van de binding aan de confessie. U doordrong ons ervan dat hier het bestaan van de kerken in geding was. Want waar de eenheid van het ware geloof gaat ontbreken, grijpen desintegratie en chaos hun kans. U schreef zelf eens: 'Wie voor de onverkorte en duidelijke binding aan de kerkelijke belijdenis het christelijk pleit voert, drijft niet naar verwijdering, maar werkt voor vereniging der gelovigen'.

Professor Kamphuis, u werd tot het hoogleraarsambt geroepen, zonder gepromoveerd te zijn. Toch bent u een doctor geweest, maar dan een 'doctor van de kerk'. U hebt steeds voor ogen gehouden, dat uw positie als kerkelijk hoogleraar ook een bijzondere verantwoordelijkheid voor het leven van de kerken met zich meebracht. En vanuit deze erkenning hebt u vele jaren lang in woord en geschrift mee leiding gegeven. Ik denk in dit verband aan de voorlichting en het onderwijs, zoals die in uw arbeid voor het blad De Reformatie week in week uit naar ons toekwamen, een blad, waarvan u in een wel heel moeilijke periode reeds als predikant de eindredactie kreeg. Hoeveel tijd en energie deze arbeid van u gevegd heeft, laat zich niet berekenen. Wel kan gezegd worden dat dit 'journalistieke pastoraat' - zoals iemand het eens noemde - van grote betekenis is geweest voor onze kerken.

De Here heeft u vele gaven geschonken. Als we nog van een profétische gave kunnen spreken, dan is die uw deel. Profeten hebben het charisma, om gevaren te onderkennen, om de geest van de tijd te verstaan. En tegenover die gevaren steken zij de bazuin en waarschuwen Gods volk. Het is dan ook niet toevallig dat in Ezechiël de profeet de wáchter wordt genoemd, de wachter, die alarm moet slaan, wanneer gevaar de kudde bedreigt.

Professor Kamphuis, u hebt in uw schrijven en spreken veel van de profeet, de wachter gehad. U had tendenzen snel in de gaten, u zag ontwikkelingen groeien en u waarschuwde op tijd en krachtig, omdat u wist: de kerk is des Heren!

Hoezeer u 'doctor van de kerk' bent geweest, is ook gebleken uit de trouw en de inzet, waarmee u aan deputatenwerk en aan de arbeid van generale synoden hebt deelgenomen. Ik denk met name aan de synoden in de bewogen zestiger jaren. Als het even mogelijk was, was u ter generale synode aanwezig, om de vergadering te dienen met uw advies. Met veel erkentelijkheid denken wij aan uw inbreng bij de herziening van de oude kerkenordening en de modernisering van de belijdenisgeschriften en de liturgische formulieren.

Toen u in 1959 optrad als hoogleraar had u de opdracht onderwijs te geven in de kerkgeschiedenis, het kerkrecht en aanverwante vakken. Het ging bij u precies omgekeerd als bij A. Kuyper. Was Kuyper van oorsprong kerkhistoricus, hij werd dogmaticus. U die reeds met enkele boeiende dogmatische publikaties naar voren was getreden, werd kerkhistoricus.

Twintig jaar lang hebt u de ecclesiologische kathedraal in Kampen bezet. Vele predikanten in onze kerken zijn uw oud-leerlingen en zij bewaren kostelijke herinneringen aan uw colleges, die altijd goed voorbereid, boeiend en enthousiasmerend waren.

In uw werk als ecclesioloog hebt u recht willen doen aan wat wij belijden in antwoord 54 H.C. Zowel in uw kerkhistorisch onderwijs als in uw arbeid als canonicus hebt u zich laten leiden door het geloof dat de Zoon van God Zich een gemeente vergadert door zijn Geest en Woord. U bent uitgegaan van

de belofte in Matteus 16 en hebt nagespeurd, hoe Christus zijn ekklesia bouwt op het fundament van apostelen en profeten. Dat vroeg van u strenge, wetenschappelijke tucht. Maar u hebt ook uw wetenschappelijk bezig zijn willen verrichten vanuit het geloof in de genoemde belofte. U volgde als man van het kerkrecht professor P. Deddens op. Moest professor Deddens de strijd aanbinden tegen synodale machtsaanmatiging en opkomen voor het recht van de kerken, u zag als taak het tweede gedeelte van artikel 31 K.O. ons in de zestiger jaren op het hart te binden: 'De uitspraak die bij meerderheid van stemmen gedaan is, zal als bindend worden aanvaard, tenzij bewezen wordt dat zij in strijd is met het Woord van God of met de kerkorde'. Tegenover groeiend independentisme wees u erop dat de kerken zich verplicht hebben voor rechtskrachtig te houden wat door meerdere vergaderingen is besloten, onverlet het recht van appèl, zoals dit in het eerste deel van artikel 31 is vastgelegd.

Uw arbeid als canonicus was veelomvattend. Naast uw onderwijstaak hebt u talloze adviezen aan kerken en personen moeten geven, waarmee vaak vele uren waren gemoeid.

Een aantal indrukwekkende publikaties maakt duidelijk, hoe deskundig u in de ecclesiologische vakken geworden bent.

Ik denk dat u het vaak betreurd hebt dat u niet meer op uw vakgebied kon publiceren. Wat dat betreft, geldt het woord dat u eens met het oog op professor P. Deddens schreef, ook voor uzelf: Het heeft zich vaak al te zeer gewroken, dat de gereformeerden geen gelegenheid hadden of vonden om geschiedenis te schrijven, omdat zij actief deel moesten nemen aan het 'maken van de geschiedenis'.

In 1979 kwam er een diepingrijpende verandering in uw leeropdracht. De generale synode van Arnhem verzocht u in plaats van de ecclesiologische vakken voortaan de dogmatische vakken voor uw rekening te nemen. Dat betekende voor u een enorme omschakeling en dat op 57-jarige leeftijd!

Wij beseffen dat deze verandering van leeropdracht een groot offer voor u heeft betekend. Juist toen de tijd scheen aangebroken om wetenschappelijk te oogsten, moest uw aandacht zich op een heel ander vakgebied richten. Maar precies als bij uw benoeming in 1959 hebt u ook toen in de synode de kerken gezien en de dienst, waartoe de kerken u riepen.

Zo bent u onze dogmaticus geworden op de kathedra van K. Schilder en L. Doekes. Hoewel, als dogmaticus was u eigenlijk nooit helemaal weggeweest. Onder uw publikaties uit de zestiger jaren treft men naast kerkhistorische en kerkrechtelijke studies, ook telkens weer dogmatologische bijdragen aan. Onderhuids bleef u toch wel enigszins wat u vóór 1959 was!

Ook als dogmaticus hebt u ernst gemaakt met de belijdenis, dat de Zoon van God zijn gemeente vergadert door zijn Geest en Woord. Die belijdenis bracht u ertoe tegen de stroom van onze tijd op te roeien. Is het vandaag al ervaring wat de klok slaat, u hebt zich van het denken 'van beneden af' nadrukkelijk gedistancieerd, omdat u alleen wilde denken vanuit de goddelijke openbaring, zoals de Here ons die gegeven heeft in zijn Woord.

In uw omschrijving van de dogmatiek spreekt u over een wetenschap die in onderworpenheid aan de Heilige Schrift systematisch de inhoud van de dogmata der christelijke kerk onderzoekt en reproduceert. In onderworpenheid aan de Heilige Schrift... nadrukkelijk vindiceert u de Schrift als norm, daarbij alle hoogmoed - ook wetenschappelijke hoogmoed - van het menselijk denken brengend onder de gehoorzaamheid aan Christus. Zo hebt u als dogmaticus gewerkt. Twee belangrijke rectorale oraties getuigen ervan.

U stond daarbij veelszins in een wetenschappelijk isolement. Maar u besepte dat het beter is met Gods volk klein te zijn, dan groot in de wereld.

Professor Kamphuis, de kerken zien met grote dankbaarheid terug op uw zo langdurige dienst. Een dienst, waarin u vol toewijding uw krachten hebt gegeven. De apostel Paulus zegt in 1 Korintiërs 4 dat het voor de dienaren van Christus erop aan komt betrouwbaar te blijken. Wel, de Here heeft u verwaardigd betrouwbaar te zijn. De kerken aanbidden Hem die uit zijn volheid u als een gave schonk. Alle bekwaamheid is naar het woord van de apostel uit God. De lof is dan ook voor onze getrouwe God en Vader. Het mag voor u een grote geruststelling zijn dat deze synode reeds met grote eenparigheid een opvolger van u kon benoemen. Deze benoeming geschiedde niet op grond van een naam, maar op grond van eigen kwaliteiten. Het feit dat uw opvolger uw zoon is, **onderstreept, dat de** naam 'Kamphuis' een goede klank in de harten gekregen heeft.

Het verheugt mij zeer dat uw echtgenote hier tegenwoordig is. Wat een vrouw voor haar man betekent is een geheimenis dat veelszins binnen het huwelijk wordt bewaard. Ik vermeet mij dan ook niet in dat geheimenis door te dringen. Maar volkomen duidelijk is dat u, mevrouw Kamphuis, volledig naast uw man stond en met hem de lasten van zijn ambt hebt gedragen. U hebt hem het omvangrijke werk telkens weer mogelijk gemaakt en met hem in de moeilijke zestiger jaren de smaad om Christus'

wil ervaren. Dat dit alles veel opoffering van u gevraagd heeft, behoeft geen betoog. U bent wat Paulus noemt een 'medewerkster in het evangelie' geweest en zo voor de kerken een geschenk uit de hand van Christus. Hem eren wij ook in u.

Professor Kamphuis, u gaat nu met emeritaat. Wij gunnen het u van harte. Zware - mag ik zeggen: **tropen-jaren** - liggen straks achter u. Wij bidden dat de Here u en uw echtgenote nog vele goede **jaren** geeft, waarin u samen nog van veel moogt genieten. Maar wij hopen ook dat wij nog van u mogen horen. Uw hoge plichtsopvatting kennende, weten wij dat dit zeker het geval zal zijn, wanneer de Here u gezondheid en kracht geeft.
De Here zegene u beiden en behoede u.

De praeses geeft hierna prof. Lettinga het woord, die als volgt de synode toespreekt (verkorte weergave):

Broeder praeses,

Laat ik mogen beginnen u heel hartelijk te danken voor de ontvangst in uw midden, en mijn erkentelijkheid te uiten voor dit kerkelijk afscheid. Dit doet mijn vrouw en mij wat.

In 1951 heb ik mij met vreugde aan 'Kampen' verbonden, omdat ik rechtstreeks in dienst van de kerken mocht staan.

De liefde voor kerk en school is mij bijgebracht door mijn ouders en grootouders. Ik ben ontzettend dankbaar zoveel jaren aan de School te hebben mogen werken. Vurig hoop ik dat de vrucht van mijn arbeid mag worden gevonden in het midden van de gemeenten.

Het gemene kerklid hoeft geen Hebreeuws of Aramees te kennen, maar heeft wel recht op een Woordbediening waarin het geschreven Woord van God zorgvuldig en deskundig wordt gelezen en verklaard.

Broeder praeses, u dank ik voor uw goede woorden.

Graag wens ik uw vergadering voor de arbeid die nog wacht Gods zegen toe:

sjalom oe-ve racha (heil en zegen)! Ik heb gezegd.

Prof. Kamphuis die nu het woord van de praeses ontvangt, spreekt tot de vergadering aldus:

Voorzitter, geachte vergadering,

Hartelijk dank dat u mij hebt verzocht in uw synode een woord te spreken ter gelegenheid van mijn afscheid als hoogleraar. Mijn ambt en mijn bijzondere opdracht hebben het meegebracht dat ik in de loop van de jaren op veel synoden aanwezig ben geweest en mijn aandeel aan het synodale werk had. Ik kan niet zeggen dat vergaderen mijn lust en mijn leven is! Integendeel! Maar ik kan wel zeggen dat ik het altijd als een groot voorrecht heb beschouwd de kerken in haar afgevaardigden ter generale synode te ontmoeten.

Als ik zo in een korte terugblik dit deel van mijn levenswerk overzie, dan zijn er in chronologische volgorde drie groepen van synoden te onderscheiden: die van de zestiger, van de zeventiger en van de tachtigerjaren.

Aan het einde van de vijftiger jaren benoemde de Generale Synode van Bunschoten-Spakenburg die in de Maranathakerk vergaderde mij - niet zoals in een ons allen bekend dagblad stond te lezen (ND, 1 mei 1987) - tégen de voordracht van curatoren in. Dat is echt de zaak van de klok en de klepel! Het was wél in een zeer uitzonderlijke situatie. De kerken hebben mij een groot vertrouwen geschonken in een tijd waarin de crisis van de zestiger jaren zich aankondigde en de vraag steeds dringender werd (hoewel aanvankelijk niet door allen onderkend): zullen de kerken van de Vrijmaking *gereformeerde kerken* blijven óf zullen zij vreemde wegen inslaan. 'Vreemd' aan haar eigen geschiedenis in confessioneel en kerkrechtelijk opzicht. 'Vreemd' vóór alles aan de norm van de Schriften.

De Generale Synoden van Assen 1961, Rotterdam-Delfshaven 1964-1965, Amersfoort 1967, Hoogeveen 1969-1970 heb ik als hoogleraar in het kerkrecht intensief meegemaakt. Het was stormtij in Kampen en in de kerken. Het ging toen - het kan in onze dagen niet genoeg worden benadrukt - niet om zaken van ondergeschikte betekenis. Maar om de grondslagen van de gereformeerde kerkregering en om het samenleven in éénheid van het belijden en van de belijdenis. Amersfoort 1967 heeft hier essentiële uitspraken gedaan - tegenover confessioneel relativisme - over het katholiek of

algemeen karakter van de gereformeerde confessie. De kerken zullen het grote belang van deze uitspraken moeten blijven onderkennen, zal de geestelijke winst van een harde strijd niet teloor gaan. Daarna kwamen in de zeventiger jaren de kerken in rustiger vaarwater. Ik ben er dankbaar voor toen te hebben mogen meewerken aan de modernisering en actualisering van de gereformeerde kerkorde - een werk dat werd aangevangen door de synode van Hattem 1972 en werd afgesloten door de synode van Groningen-Zuid 1978. Het was de eerste het geheel van de kerkorde omvattende revisie sinds de synode van Dordrecht 1618-1619 met handhaving van de gereformeerde structuur van het kerkrecht, zoals dit gestalte had gekregen door het werk van de synoden van de 16e en 17e eeuw. Wat is het rijk dat de tekst van deze K.O. is opgenomen in het Gereformeerde Kerkboek! Het is een duidelijke illustratie van het grote belang van de kerkorde. Maar de plaats, die zij hier inneemt, laat voor de goede toeschouwer zien, hóe een gereformeerde kerkorde functioneert. Ze komt niet vóóran. Ze is áchter in het kerkboek te vinden.

Ná de belijdenis van Gods Woord. Wie kerkordelijke of kerkrechtelijke bepalingen zou willen hanteren tégen de heerschappij van de Waarheid in, doet de eigen aard van de kerkorde geweld aan: zij staat radicaal in dienst van de Waarheid.

Toen de kerkorde in nieuwe redactie gereed was, kwam, zo was mijn gedachte, de weg vrij een commentaar daarop te schrijven.

Maar de kerken grepen in. De synode van Arnhem 1979 gaf een andere opdracht en gaf opnieuw vertrouwen door het onderwijs in de dogmatiek en de symboliek in mijn handen te leggen. Hier wil ik in grote dankbaarheid vermelden dat ik vanuit de collegezaal en op de synoden van Arnhem 1981 en van Heemse 1984-1985 heb mogen meewerken aan de modernisering van het kerkboek, inzonderheid de modernisering van het 'taalkleed' van de drie formulieren van eenheid.

In de commissie trof ik daar wie nu tot mijn opvolger is aangewezen. Ik heb hem daar in zijn werk gadeslagen en ook met hem samengewerkt. Het past mij niet een oordeel te geven over de vingeroefeningen van de door u benoemde.

Ik mag wel releveren aan het woord van de praeses van de synode van Heemse 1984-1985 (Acta dl. 2, artikel 168).

Kerkorde en confessie -'ze hebben centraal gestaan in mijn onderwijs en in mijn arbeid als hoogleraar in het midden van de kerken. Een gereformeerde kerkregering staat in dienst van de gereformeerde belijdenis, waarin de kerken elkaar de hand hebben gegeven in de verbondenheid van het geloof. We zien daarin en we aanbidden daarin het werk van de drieënige God: de Geest bindt de kerken samen in het éne geloof in de Zoon door de Vader gezonden tot redding van de wereld.

Laat deze éénheid ons kostbaar zijn! Het is de kracht van de kerken, ook in de vergadering van Gods verstrooide kinderen. Verwarring in de leer der zaligheid brengt altijd verstrooiing onder Gods volk teweeg. Het is een zaak van geloof te zeggen: vasthouden aan deze leer geeft oecumenisch perspectief.

U zult verstaan, hoe rijk het voor mij is mijn afscheidswoord te mogen spreken in deze Noorderkerk te Spakenburg - het kerkgebouw waar ik als predikant jarenlang heb mogen verkondigen het evangelie van Gods vrije genade en van zijn goedertierenheid in het Verbond. Op enkele honderden meters afstand van hier, in de Maranathakerk, gebouwd in de tijd dat ik hier werkte als predikant de eerste steen is door mij gelegd - werd ik tot hoogleraar benoemd. De kring sluit zich! Maar niet zonder het uitzicht èn het gebed 'maranatha': 'Kom, Here Jezus'. In dat gebed en dat verlangen weten we ons verenigd met al de heiligen -'daarboven, hier beneden' - ook met onze medearbeider in de dienst van het Woord en in de opleiding daarvoor drs. M.K. Drost. Onze zuster Drost en kinderen zijn in ons midden. Uit hun naam mag ik ook dank zeggen voor het vertrouwen dat de kerken aan hem hebben gegeven. Hij ging vóór om 'met Christus' te zijn en wist: 'dit is verreweg het beste', Fil. 1,23. Maar onder ons is zijn plaats leeg. Dat verdiept het 'maranatha': 'Want indien wij geloven, dat Jezus gestorven en opgestaan is, zal God ook zó hen, die ontslapen zijn, door Jezus wederbrengen met Hem'. 'Zo zullen wij altijd met de Here wezen', 1 Tess. 4,14.17. Dat zal *het concilie van de eeuwige vreugde zijn*. Het agendum is ons in het hart gegrift: de lof op God de Almachtige en op Christus, het Lam van God - het Lam, dat ons, ook tot onze dienst kocht met zijn bloed.

Ik dank U.

WOENSDAG 13 MEI

Artikel 21

Telegram van de Bond van Verenigingen van Gereformeerde Vrouwen

In de middagzitting leest de praeses het deze dag ontvangen telegram voor van de Bond van Verenigingen van Gereformeerde Vrouwen in bondsdag bijeen te Dordrecht. Het telegram luidt:

Bijeengekomen in de stad van de Dordtse Synode, viert de Bond van Verenigingen van Gereformeerde Vrouwen zijn jaarlijkse bondsdag. Wij bidden dat de Here u wijsheid en inzicht wil geven bij al uw arbeid en dit werk wil zegenen tot verheerlijking van zijn naam en tot opbouw van zijn kerk.

E. van Veen (presidente)

A.J. Kamman-Smit (secretaresse)

De vergadering neemt met erkentelijkheid van dit telegram kennis.

De praeses stelt voor een hartelijke bedankbrief te schrijven aan het bestuur van de bond. De vergadering gaat akkoord.

Artikel 22

Ingekomen brieven

Aan de agendalist worden de volgende stukken toegevoegd:

Brief dep. cur. d.d. 12-3-87 inzake ontslag prof. drs. J.P. Lettinga. Brief dep. cur. d.d. 13-3-87 inzake ontslag prof. J. Kamphuis.

Brief dep. cur. d.d. 16-3-87 inzake ontslag prof. drs. D. Deddens.

Brief dep. cur. d.d. 12-3-87 met aanbeveling voor de voorziening in de vacature-prof. drs. J.P. Lettinga.

Brief dep. cur. d.d. 13-3-87 met aanbeveling voor de voorziening in de vacature-prof. J. Kamphuis.

Brief dep. cur. d.d. 14-3-87 met aanbeveling voor de voorziening in de vacature-drs. M.K. Drost.

Brief dr. K. Veling d.d. 9-5-87 met kennisgeving van de aanvaarding van de benoeming. Brief P.S. Noord-Holland 1987 met voordracht dep. diac. zaken.

Telegram Bond van Verenigingen van Gereformeerde Vrouwen.

Een brief van br. G.W.M. te M. d.d. 4 mei 1987 wordt als onontvankelijk terzijde gelegd.

Artikel 23

Ontvangst van de nieuw benoemde hoogleraren en docenten

Om 20.00 uur heropent de praeses de synode voor een feestelijke avondzitting, waarin de vergadering de nieuw benoemde hoogleraren en docenten ontvangt om met hen voor het eerst of bij vernieuwing kennis te maken.

Bij het appèl-nominaal blijken naast de afgevaardigden van de kerken ook hoogleraren en predikanten-adviseurs, alsmede deputaten-curatoren aanwezig te zijn. Prof. drs. J.P. Lettinga heeft bericht, dat hij tot zijn spijt vanwege gezondheidsredenen vanavond niet aanwezig kan zijn.

De praeses spreekt het volgende openingswoord:

Het verheugt me dat zovele broeders en zusters deze zitting van de synode bijwonen en met de synode willen delen in de dankbare vreugde, die haar beheerst.

De generale synode heeft vorige week bij de behandeling van de zaken van onze Theologische Hogeschool een *aantal benoemingen* kunnen doen. Allereerst kon voorzien worden in de a.s. vacatures van prof. drs. J.P. Lettinga en prof. J. Kamphuis. Vervolgens kon een opvolger benoemd

worden voor wijlen drs. M.K. Drost. Deze opvolger wordt in volledige dienst aan de hogeschool verbonden, hetgeen een aanzienlijke uitbreiding betekent voor de missiologie. De synode kon met deze besluitvorming wensen die vanuit de kerken haar hadden bereikt honoreren.

Reeds sinds de G.S. van Hoogeveen 1969-1970 is gewerkt in de richting van een uitbreiding van het docentencorps van de school. De omvang van het werk, maar ook de gestage groei van het aantal studenten in de laatste jaren hebben deze uitbreiding wel zeer wenselijk gemaakt. Deze generale synode kon door de wijziging van het Statuut van de hogeschool overgaan tot het benoemen van verschillende universitaire docenten. Daardoor is er een belangrijke stap gezet om te komen tot de vorming van een wetenschappelijke staf aan de hogeschool.

In een tijd waarin overal aan universiteiten en hogescholen op personele bezetting bezuinigd wordt, is dit een opmerkelijk gebeuren, dat tot grote dankbaarheid moet stemmen.

Onze God maakte de kerken offervaardig en gaf ook mannen, die voor nieuwe taken konden worden benoemd.

Wij zien daarin zijn goede hand over de school der kerken! Hem zij daarvoor de dank en de lof!

Een bijzonder welkom richt de praeses tot drs. B. Kamphuis en echtgenote. Drs. Kamphuis is door de synode benoemd tot hoogleraar in de dogmatiek e.a. Eveneens heet de praeses hartelijk welkom mvr. en drs. J.A. Meijer, benoemd tot buitengewoon hoogleraar op persoonlijke titel; mvr. en dr. K. Veling, eveneens benoemd tot buitengewoon hoogleraar op persoonlijke titel; drs. G. Kwakkel, benoemd tot universitair docent in volledige dienst; mvr. en drs. C. Bijl, benoemd tot universitair docent in niet-volledige dienst; mvr. en de heer M.E. Hoekzema, benoemd tot universitair docent in niet-volledige dienst; en mevr. M. Hendriks-Stoorvogel, echtgenote van dr. A.N. Hendriks, die benoemd is tot universitair docent in niet-volledige dienst.

De praeses heet voorts de deputaten-curatoren ds. H. Bouma, ds. H.D. van Herksen en ds. T.J. Keegstra van harte welkom. Een woord van welkom spreekt de praeses tot drs. M. J. Rittersma en drs. B. Vuijk, benoemd door deputaten-curatoren tot docenten aan de **Vooropleiding**, die door deze synode is geïnstitutionaliseerd; alsmede tot dr. J.R. Luth, **die aan de school** zal optreden als gastdocent in de kerkmuziek. De praeses memoreert dat hij drs. C.J. Haak en echtgenote nietswelkom kan heten. Want drs. C.J. Haak, die benoemd is tot universitair docent in de missiologie en de evangelistiek, verblijft in **Bomakia** op Irian Jaya. De praeses leest de telex voor, die de synode hem heeft gezonden. Onze gedachten gaan op dit ogenblik naar dit echtpaar uit. De Here sterke hen in deze weken van beraad. Wij mogen bidden of drs. Haak de vrijmoedigheid mag vinden de roeping van de synode en van de kerken op te volgen. De praeses richt nu het woord tot prof. drs. B. Kamphuis en echtgenote:

Zeer geachte drs. Kamphuis,

Het verheugt mij zeer dat ik als praeses van de generale synode u als nieuw-benoemd hoogleraar aan onze hogeschool mag toespreken en u allereerst mag gelukwensen met uw benoeming. Mijn vreugde krijgt een bijzonder accent, omdat u als dienaar des Woords van de Gereformeerde Kerk van Amersfoort-Centrum ook mijn collega proximus bent. Wie had gedacht, toen u naar Amersfoort kwam, dat wij elkaar nog eens in deze verhouding zouden ontmoeten!

Aan dagen van spanning in onze kerken is nu een einde gekomen. Dat er een zekere spanning bestond was niet te verwonderen. De kerken beseffen het hoge belang van de kathedraal, die uw vader tot op heden zo uitnemend bezette. Voorwerp van wetenschappelijke bezinning zijn toch voor de dogmatoloog in Kampen niet minder dan de dogmata, de leeruitspraken van de kerk. Aan geen kathedraal is de leer van de kerk zo toevertrouwd als aan de dogmatologische leerstoel. Bij deze leerstoel is het leven van de kerken wel heel bijzonder betrokken. Immers, wil de kerk kerk van de Here Jezus Christus blijven, dan heeft zij te volharden bij het onderwijs van de apostelen, dan moet zij blijven bij de gezonde leer. De doctrina is naar het woord van de reformator van Genève de moeder, waardoor de kerk geboren wordt en de ziel, waardoor de kerk leeft.

Wat van alle dienaren des Woords geldt, dat geldt wel heel bijzonder van de hoogleraar dogmatologie: het arbeiden in de leer, zij het dan dat deze laatste geroepen is, om op wetenschappelijke wijze bezig te zijn met die leer.

Drs. Kamphuis, met grote overtuiging heeft de synode u tot opvolger van uw vader benoemd. Dat een zoon in staat gesteld wordt de fakkel dadelijk van zijn vader over te nemen, zal in de universitaire wereld nauwelijks voorkomen. Het is in elk geval voor onze hogeschool een unicum.

U hebt sinds 1976 als dienaar des Woords uw plaats in onze kerken. De kerken, die u diende en de kerk, die u nog dient, hebben u leren kennen als een man die de hemelse leer liefheeft en verfoeit al wat tegen de gezonde woorden ingaat.

U hebt nog niet zo veel publikaties op uw naam staan. Maar wat u het licht deed zien, getuigde van helderheid. De wijze waarop u uw examens aan onze hogeschool hebt afgelegd, verzekert ons dat u beschikt over de bekwaamheden, die voor het bezetten van de dogmatologische leerstoel vereist zijn. Met veel vertrouwen roepen de kerken u tot uw nieuwe taak.

Drs. Kamphuis, wij realiseren ons dat uw benoeming tot hoogleraar een diepingrijpende verandering in uw levensgang brengt. U was tot op heden dominee en u deed het domineeswerk met grote liefde.

Het betekent inderdaad een enorme wending, wanneer men ineens het werk in de gemeente moet loslaten, om een wetenschappelijke taak te gaan vervullen. Echter, ik mag u bemoedigen. U gaat niet tot een andere levensstaat over! U blijft dienaar des Woords. Onze kerkorde noemt immers in artikel 2 de theologische hoogleraren 'predikanten, afgezonderd voor de opleiding tot de dienst des Woords'.

Persoonlijk vind ik dit nog altijd een gouden greep. Wat de reformatoren beoogden wordt hier bijeen gehouden: de zorg voor de kerken én het wetenschappelijk bezig zijn aan een academie. U krijgt een wetenschappelijke taak, maar u hebt die te verrichten als dienaar des Woords! Onze kerken kennen verschillende predikanten: de gewone, die aan een gemeente verbonden zijn, de missionaire, die worden uitgezonden, en de hoogleraren, die afgezonderd zijn voor het werk aan haar academie. Mag ik het zó op formule brengen: u wordt nu predikant op-de-wijze-van-dehoogleraar, dienaar des Woords, maar dan afgezonderd voor de opleiding tot de dienst des Woords.

De eeuwenlange strijd rond het kerkelijk doctoren-ambt is op uitnemende manier tot rust gekomen in wat er nu staat in artikel 2 van onze kerkorde. Drs. Kamphuis, wanneer u dit alles ook overweegt, wordt de beslissing waarvoor u nu staat misschien wat lichter. U behoeft uw ambt niet vaarwel te zeggen, maar u wordt geroepen om het op een andere manier uit te oefenen.

Wij zijn ons ervan bewust dat u voor een zware taak staat. Wat voor alle hoogleraren in de theologie volgens artikel 18 van de kerkorde geldt, dat is wel bijzonder van toepassing op de dogmatoloog: 'Tot de taak van de hoogleraren in de theologie behoort het uitleggen van de Heilige Schrift en het verdedigen van de zuivere leer tegen ketterijen en dwalingen'. Het is geen kleine zaak in een tijd, waarin de vader van de leugen aan vele academies triomfen viert, de gezonde leer hoog te houden en te verdedigen. Maar wij geloven dat de Here alle dingen leidt. Door zijn kerken heeft Hij zelf u tot deze hoge verantwoordelijkheid geroepen. Dat betekent: u moogt op Hem zien, die roept en die met iedere roeping ook kracht en wijsheid geeft. De Schrift getuigt van de bekwaammakende werking van de Heilige Geest!

Ik ben blij dat ook uw echtgenote hier tegenwoordig is. Ook voor haar betekent uw benoeming een grote verandering. Het vertrek uit de pastorie om te gaan functioneren als vrouw van een hoogleraar. Maar ook u, mevrouw Kamphuis, mag ik bemoedigen met de belofte van Hem, die roept.

De Here sterke u beiden in de tijd van overwegen en geve in zijn genade, dat u straks met vrijmoedigheid en vertrouwen de taak moogt aanvaarden, waartoe de kerken u hebben geroepen.

De Here zegene u, drs. Kamphuis, en steile u voor zijn kerken tot een rijke zegen.

Vervolgens spreekt de praeses professor drs. J.A. Meijer en echtgenote toe:

Hooggeachte drs. Meijer,

Graag wil ik u namens de generale synode van harte gelukwensen met uw benoeming tot buitengewoon hoogleraar. U bent geen nieuweling voor Kampen. Reeds jaren bent u verbonden aan onze Theologische Hogeschool. In 1969 benoemden deputaten-curatoren, daartoe gemachtigd door de synode van Hogeveen, u als tijdelijk docent voor het onderwijs in de klassieke talen in de propaedeuse. Uw optreden als docent vond toen al zoveel waardering, dat de Generale Synode van Hattem 1972 ertoe overging u te benoemen tot gewoon lector voor het onderwijs in nieuwtestamenteisch Grieks, oudchristelijk Latijn en oudchristelijk Grieks.

Wie in de wereld van de theologische opleiding in Nederland geen vreemde is, weet dat er rond de propaedeutische fase vandaag heel wat te doen is. Enkele maanden geleden nog lanceerde prof. dr. K.U. Gäbler, decaan van de theologische faculteit van de Vrije Universiteit te Amsterdam, het voorstel om de toegang tot de theologische studie te vergemakkelijken. De kennis van het Latijn, het Grieks en het Hebreeuws zou niet meer geëist moeten worden. Gäbler stond het Amerikaanse systeem voor ogen, waarbij studenten ieder hun eigen vakkenpakket kunnen samenstellen. Men kan ook wel theologie studeren zonder een gedegen kennis van wat men noemt 'de dode talen'. .y Uw benoeming

tot lector en de continuering van uw werkzaamheden maken duidelijk, dat onze kerken de visie van professor Gäbler niet delen.

De kerk van Christus is de kerk van het goddelijke Woord. *Creatura Verbi* - schepsel van het Wóórd, dat is het geheimenis van de kerk, een geheimenis, dat Lucas ons in het boek Handelingen zo overtuigend verkondigt.

Eerbiediging van dit geheimenis stelt ten principale de noodzakelijkheid van een gedegen kennis van de taal, waarin de Here ons zijn openbaring in het Nieuwe Testament gegeven heeft, buiten discussie. Wil de kerk echt leven uit en door het Woord, dan behoeft zij dienaren, die dat Woord ook in de grondtalen kunnen lezen.

Het voorstel van professor Gdbler grijpt diep. De ecclesiologie spreekt er een duchtig woord in mee. Mijns inziens raakt het ten diepste ons belijden van de kerk!

Met dat belijden heeft ook het onderwijs in het oudchristelijk Latijn en het oudchristelijk Grieks alles te maken. De kerk is niet van vandaag of gisteren, maar zij is de kerk van de eeuwen. De kerk waarin Clemens, de bisschop van Rome, Polycarpus, de bisschop van Smyrna en Augustinus, de bisschop van Hippo, ons voorgingen.

Als iemand dat beseft heeft, dan is het Calvijn, de reformator van Straatsburg en Genève geweest. Calvijn wilde geen totale nieuwbouw, hij beoogde een reformatie overeenkomstig het Woord in de traditie van de Oude Kerk. Hoe vaak citeert de reformator in zijn geschriften de kerkvaders en met hoeveel nadruk verzekert hij dat hetgeen hij ontwerpt, is 'selon la coutume de l'esglise ancienne'.

Drs. Meijer, uw benoeming tot en uw werk als lector hebben inderdaad diepe ecclesiologische wortels! Achter dat alles steekt de overtuiging dat de kerk kerk van het Woord is en kerk van de eeuwen. Er is een gemeenschap der heiligen, die de eeuwen omspannt. Het Woord van God is in die gemeenschap geloofd en beleden. Slechts samen met alle heiligen kunnen wij naar het woord van de apostel Paulus vatten, hoe groot de breedte en lengte en hoogte en diepte is, en kennen de liefde van Christus, die de kennis te boven gaat. Dáár hebt u de grote betekenis van de vakken, die u doceert. De geschriften van hen, die ons voorgingen, moeten voor onze gereformeerde theologen toegankelijk blijven, wil onze theologie haar katholiek karakter blijven bewaren.

Drs. Meijer, u gaat nu deze vakken voortaan als professor onderwijzen. Drieërlei motivering leidde tot uw benoeming als buitengewoon hoogleraar. Uw optreden is zowel wat uw persoonlijke inzet betreft als ten aanzien van uw wetenschappelijke arbeid geheel geïntegreerd binnen het theologicum van Kampen. Voorts strekt uw arbeid zich niet alleen uit tot de propaedeuse, maar ook tot latere studie jaren, met name in de specialisatie-studie en bij de begeleiding van proefschriften. Daarnaast is er het werk, dat u verricht bij de leiding van de vooropleiding. Wij mogen u kennen als een man van degelijke vakkennis. Uw publikaties getuigen daarvan. Ik denk hier met name aan uw bijdrage over het zgn. Comma Johanneum, waarmee u de besluitvorming op de synode van Heemse zeer hebt gediend. Zonder u op te dringen hebt u door de kwaliteit van uw werk een grote plaats gekregen in de opleiding tot de dienst des Woords.

Die opleiding gaat u zeer ter harte. Dat blijkt ook uit de manier, waarop u het mentoraat over de eerstejaars behartigt. Geen moeite is u daarin teveel. Alle alumni kunnen rekenen op uw persoonlijke aandacht. U hebt jarenlang veel werk moeten verzetten. Vooral ook doordat de vooropleiding zoveel van u vroeg. Toen u tot gewoon lector werd benoemd, zei u bij de aanvaarding van die benoeming, dat u gelet had op de kerken, die predikanten nodig hebben.

Ziende die kerken bent u aan het werk gegaan en hebt u jarenlang met veel vrucht mogen arbeiden met het oog op de wetenschappelijke vorming van onze aanstaande dienaren des Woords.

In dit alles steunde uw echtgenote u. Het werk aan de hogeschool heeft ook in haar hart een grote plaats. Drs. Meijer, met veel overtuiging heeft de synode u tot buitengewoon hoogleraar benoemd. Het is voor de synode een vreugde, door deze eervolle benoeming tot uitdrukking te kunnen brengen, hoezeer uw werk, inzet en trouw gewaardeerd worden.

De Here zegene uw professoraat en geve in zijn genade dat u nog lang uw krachten aan onze hogeschool kunt wijden.

Professor dr. K. Veling en echtgenote worden voorts door de praeses als volgt toegesproken:

Hooggeachte dr. Veling,

Ook u benoemde de generale synode tot buitengewoon hoogleraar aan onze Theologische Hogeschool. Het is mij een eer, als praeses u de hartelijke gelukwensen van de synode te mogen aanbieden.

U bent al evenzeer als drs. Meijer voor onze hogeschool geen onbekende. Wanneer wij op de nomenclatuur van uw optreden aan de hogeschool terugzien, dan treft het ons dat u in een gestage voortgang tot steeds grotere hoogte verwaardigd bent. U begon uw arbeid in Kampen als wetenschappelijk medewerker in tijdelijke dienst. De generale synode van Kampen 1975 benoemde u tot wetenschappelijk medewerker in vaste dienst, terwijl de synode van Groningen-Zuid 1978 u deed voortschrijden tot het buitengewoon lectoraat voor het onderwijs in de wijsbegeerte. Thans bent u s genaderd tot de hoogste waardigheid, die van het hoogleraarschap.

Wanneer men op uw curriculum vitae aan onze hogeschool terugkijkt, kan de indruk ontstaan dat men te Kampen een beetje voorzichtig met u is geweest. U bent wijsgeer. En wie enigszins op de hoogte is van de encyclopedie van de wetenschappen, weet dat wijsgeren vaak wetenschappelijk niet tot de meest bescheiden mensen behoren. Is wijsbegeerte niet eeuwenlang door haar beoefenaren gesierd met de pretentieuze titel 'omnium mater artium', de moeder der wetenschappen? Is het een wonder dat men in het huis van de theologie, de regina scientiarum, de koningin der wetenschappen, met een zekere vrees een vertegenwoordiger van de moeder der wetenschappen ziet verschijnen?

Ik haast mij echter te verzekeren dat deze indruk geheel onjuist is. U bent een bescheiden man en imperialistische trekken zijn u ook wetenschappelijk vreemd.

De weg waarin het met uw nomenclatuur is gegaan, demonstreert juist dat de kerken al meer zijn gaan onderkennen het hoge belang van het vak, dat u doceert, en de bijzondere kwaliteiten, waarover u als man van wetenschap beschikt.

Wat wijsbegeerte precies is, is voor een niet-vakman bijzonder moeilijk uit te leggen. Men zegt wel dat iedere filosoof er zijn eigen wijsbegeerte op na houdt. Maar ik meen niet feil te gaan, wanneer ik zeg dat het in de wijsbegeerte gaat om een wetenschappelijke bezinning op radicale vragen, de vragen naar de oorsprong, de zin en de strekking van de dingen.

Er is in de loop van de tijden wat afgefilosofeerd. Het was uw taak als lector de geschiedenis van dit wijsgerig bezig zijn te onderwijzen, waarbij u de studenten liet zien, hoe deze geschiedenis verbindingsdraden heeft met de geschiedenis van het dogma en van de theologie.

Wijsgerige stromingen hebben het theologisch denken vaak zeer diep beïnvloed. Wie daarom theologie studeert kan een wijsgerige scholing niet ontberen. Echter, met uw vak staat u ook helemaal in het heden. Contemporaine filosofen verwoorden het moderne levensgevoel, terwijl zij op het denken en doen van velen niet te berekenen invloed hebben.

Voor een dienaar des Woords is naast het kennen van de Heilige Schrift ook het verstaan van eigen tijd van onschatbare betekenis. Dr. Veling, zo hebt u als wijsgeer uw plaats aan onze Theologische Hogeschool, een plaats, die allerwege gewaardeerd wordt.

De kerken kennen u als een man, die zijn verantwoordelijkheid voor het leven van de kerken ziet. U hebt uw plaats in verschillende organisaties, waarbij u meer dan eens heel moeilijke opdrachten niet uit de weg ging. Uw arbeid voor het blad De Reformatie mag in dit verband zeker niet onvermeld blijven. De Here sierde u met rijke gaven. Zeer te waarderen is dat u met die gaven ook dienstbaar wilt zijn. Het is voor de school van de kerken een groot voorrecht dat u tot het corpus docentium behoort. Deze generale synode heeft met grote overtuiging u tot het buitengewoon hoogleraarschap geroepen. Uw arbeid als medewerker en later als lector getuigde van uw bekwaamheid, uw inzet en uw trouw. Ook hebt u uw gewaardeerde colleges meer en meer geïntegreerd in de theologische opleiding, waardoor uw werk van groot belang is te achten voor de gehele wetenschappelijke opleiding. Uw leeropdracht blijft ongewijzigd, alleen treedt u nu op als buitengewoon hoogleraar. Het verheugt de synode zeer dat zij tot deze benoeming kon komen en daarin tot uitdrukking kon brengen, hoe dankbaar zij is voor uw arbeid in Kampen. Het doet mij genoegen dat uw echtgenote ook hier aanwezig is. Zij heeft alle recht in onze vreugde te delen, want zij heeft getoond achter uw werk te staan en voor haar deel met onze hogeschool van harte mee te leven.

Dr. Veling, u bent bezig met het schrijven van een boek over wijsbegeerte. Wij hopen van harte dat u een boek op tafel moogt leggen van hetzelfde imposante niveau, dat uw dissertatie kenmerkte. De Here zegene uw professoraat en bouwe zijn kerken mee door uw arbeid.

Hierna richt de praeses zich tot drs. G. Kwakkel met de volgende toespraak:

Zeer geachte drs. Kwakkel,

Ook u wil ik van harte gelukwensen met uw benoeming tot universitair docent in volledige dienst, om onderwijs te geven in het bijbels Hebreeuws, het Aramees (inclusief het Syrisch) en het Akkadisch, alsmede in de archeologie en de oude geschiedenis van het Nabije Oosten (inzonéerheid Palestina).

Ik meen te mogen zeggen dat deze benoeming op zo jeugdige leeftijd voor u bijzonder eervol is. Niet alleen omdat de kerken u daarmee een heel belangrijke taak aan de hogeschool toevertrouwen, maar ook, omdat zij u verwaardigen de opvolger te worden van professor Lettinga, die het onderwijs in deze vakken jarenlang op zo eminente wijze behartigd heeft. Professor Lettinga neemt het mij wel niet kwalijk, wanneer ik u vertel dat deze benoeming hem veel vreugde en voldoening geeft. Het is de synode bekend dat professor Lettinga zijn vakken bij u in goede handen weet.

In een tijd waarin vele instellingen voor wetenschappelijk onderwijs bezuinigen heeft deze generale synode besloten opnieuw een docent in volledige dienst te benoemen voor het onderwijs in de oudSemitische filologie. De synode deed dit niet zonder reden. Wil het Woord van onze God iedere zondag in al zijn rijkdom aan de gemeente verkondigd worden, dan moet dat Woord eerst eerbiedig gelézen worden. Lezen en nog eens lezen wat er staat, is een eerste vereiste voor een kerk, die kerk van het Wóórd wil blijven.

Achter deze roeping tot lezen ligt het grote geheimenis van de inspiratie van de Heilige Schrift. God heeft onder het werken gespróken. Niet in een hemelse, voor ons onbegrijpelijke taal, maar in de taal van ons, mensen. In zijn genade buigt Hij Zich zo diep naar ons toe, dat Hij zijn Woord hult in het kleed van onze woorden, woorden ook van de gewoon-menselijke taal, waarin oude volken eeuwen geleden communiceerden.

Dit aanbiddelijke wonder van genade heeft de apostel Petrus ons voor ogen getekend, toen hij schreef: 'Want nooit is profetie voortgekomen uit de wil van een mens, maar door de Heilige Geest gedreven hebben mensen van Godswege gesproken'. Mensen hebben gesproken. En hun spreken is vastgelegd in het Hebreeuws en het Aramees van het Oude Testament. Maar het was van Gódswege, gedreven door de Heilige Geest.

In eerbiedige erkenning van dit geheimenis heeft deze generale synode opnieuw een docent in volledige dienst benoemd voor het onderwijs in het bijbels Hebreeuws en het Aramees.

Want de synode is ervan overtuigd: er moet gelézen worden, wil er gepreekt kunnen worden; aan de studie van de talen hangt heel de bediening van het Woord. Drs. Kwakkel, in dit licht moogt u uw benoeming zien. Wat u in Kampen zult gaan doen is onmisbaar voor de toerusting van a. s. dienaren des Woords. Het is van levensbelang voor de kerken.

U gaat maar niet wat talen onderwijzen, maar u zult bezig zijn in de opleiding tot de dienst des Woords. U zult iets zeer wezenlijks bijdragen aan de bekwaamheid van onze predikanten.

De synode heeft u met veel overtuiging tot deze verantwoordelijkheid geroepen. Deputaten-curatoren gewaagden in hun aanbeveling van uw bijzondere kwaliteiten.

Denkt u niet dat de synode aan uw benoeming licht heeft getild. Zij verstaat, hoezeer deze roeping een groot offer voor u betekent in de persoonlijke sfeer. U bent nog maar twee jaar predikant en u doet het ambtelijk werk met veel liefde. Ook voor de kerk te Beverwijk betekent deze benoeming, dat veel van haar wordt gevraagd.

Maar het is de overtuiging van de synode dat vanwege het hoge belang van de opleiding tot de dienst des Woords dit offer gevraagd mag worden. Het gaat om een eerste zaak van al de gereformeerde kerken in dit land!

Drs. Kwakkel, wat ik reeds tot drs. Kamphuis zei geldt ook voor u. Ik mag ook u bemoedigen. U blijft dienaar des Woords, u raakt uw ambt niet kwijt, zij het dat u nu geroepen wordt tot een wetenschappelijke taak.

De Here sterke u in deze dagen van overweging. Het is de bede van deze synode dat de Here u door zijn Geest zo leidt dat u straks met vrijmoedigheid de roeping kunt opvolgen. De Here geve in zijn gunst dat u ter bestemder tijd met vreugde en enthousiasme in Kampen kunt gaan werken tot zegen van de kerken en haar kansels.

Na deze toespraak neemt de praeses opnieuw het woord om zich tot drs. C. Bijl en echtgenote te richten:

Zeer geachte drs. Bijl,

Ook u bent in de kring van de door de synode benoemden een nieuwe verschijning. Toch bent u **voor** ons geen onbekende. Want als dienstdoend predikant neemt u reeds sinds 1957 uw plaats temidden van onze kerken in. Wij hebben u leren kennen als een man van studiezijn. U legde aan onze

hogeschool het doctoraal examen in de dogmatologische vakken af. Wij hebben u ook leren kennen als een bekwaam en toegewijd dienaar des Woords.

Uw vaardigheid en bekwaamheid op homiletisch terrein zijn niet onopgemerkt gebleven. Vandaar dat deze generale synode u met grote vrijmoedigheid heeft benoemd tot universitair docent in niet volledige dienst voor het onderwijs in de praktische oefening van het preken. Onze homileet, professor Trimp, dreigde door het groeiend aantal studenten overbelast te geraken. De synode is zeer dankbaar dat zij in u een waardige assistent vond voor de homiletische arbeid aan onze hogeschool. Hoe belangrijk de andere vakken, die aan de hogeschool gedoceerd worden ook zijn, bij de preekcolleges komt men toch tot het klokhuis van de appel. De kern van heel de opleiding in Kampen is toch de toerusting tot de bediening van het Woord. De Here Christus wil zijn gemeente **vergaderen** en onderhouden door de levende verkondiging van zijn Woord.

Drs. Bijl, u krijgt een taak, die in het hart van de opleiding ligt en die daarom zo heel verantwoordelijk is. Maar de synode heeft u met overtuiging op voorstel van deputaten-curatoren tot deze taak geroepen.

Ik wens u en uw echtgenote van harte geluk met de benoeming en bid u toe, dat uw arbeid aan onze hogeschool de opbouw van de kerken mag dienen.

De heer M.E. Hoekzema en echtgenote worden door de praeses als volgt aangesproken:

Ze er geachte heer Hoekzema,

Het verheugt mij zeer dat ook u vanavond bent in het gezelschap van nieuwbenoemde broeders. Ook u bent voor onze hogeschoolgemeenschap geen onbekende. U hebt al een benoeming en enige herbenoemingen achter de rug. De Generale Synode van Groningen-Zuid 1978 benoemde u als houder van een leeropdracht voor de diaconiologische vakken, om onderwijs te geven in de didactische en leerpsychologische aspecten van de catechese. De synoden van Arnhem 1981 en van Heemse 1984-1985 gaven u een herbenoeming, waarbij de laatste synode uw taak uitbreidde terzake van de praktische oefening in de catechese.

Uw arbeid te Kampen is van meetaf aan bijzonder gewaardeerd. Deputaten-curatoren gewagen in hun rapport van het grote enthousiasme en de geweldige inzet, waarmee u uw werk verricht. Ons is zelfs gemeld dat u het enorme karwei van de eindredactie van een geheel nieuwe methodiek van de catechese op uw schouders genomen hebt.

Over het hoge belang van goede catechese behoef ik niet uit te weiden. Het gaat in de catechese om het onderwijs aan de jeugd van de kerk, een jeugd die haar plaats moet krijgen in het grote koor dat Gods naam bezingt. Het lied van dit koor is de belijdenis van de kerk van alle eeuwen. Dat lied moet geleerd, ingestudeerd worden. En dat gebeurt met name op de catechisatie.

Het bijbrengen van de partituur aan jongeren vereist specifieke vaardigheid. Vandaar dat reeds voorgaande synoden u met uw deskundigheid op didactisch gebied aantrokken voor het onderwijs in de catechese.

Met grote overtuiging heeft deze synode u benoemd tot universitair docent in niet-volledige dienst voor de didactiek van de catechese. En met evenveel overtuiging heeft de synode uw leeropdracht verruimd. U krijgt ook de taak de studenten iets bij te brengen van de ontwikkelingspsychologie.

Reeds professor T. Hoekstra wees in 1913 op het grote belang van de psychologie voor de beoefening van de Ambtelijke Vakken. Predikanten hebben met mensen van alle leeftijden en in heel wisselende situaties te doen. Willen zij hun werk goed kunnen doen, dan is enige kennis van de ontwikkelingspsychologie onmisbaar.

Uw taak aan de hogeschool is niet licht, vooral omdat u deze part-time moet verrichten. Daarbij komt nog dat de synode u ook opdroeg een speciale verantwoordelijkheid binnen de senaat voor de didactische aspecten van heel het onderwijs.

Ik wens u en uw echtgenote van harte geluk met deze eervolle benoeming en bid u toe dat de Here u gezondheid en kracht geeft om met uw gaven dienstbaar te zijn aan de vorming van goede catecheten!

Vervolgens neemt de assessor ds. T. Dekker het woord, en spreekt tot dr. A. N. Hendriks en echtgenote als volgt:

Hooggeachte dr. Hendriks,

U zult er begrip voor hebben, dat het de praeses van deze synode wat moeilijk valt u toe te spreken in verband met uw benoeming tot universitair docent in de poimeniek aan de Theologische Hogeschool. Ik zou u willen vragen er genoeg mee te nemen, dat slechts zijn plaatsvervanger op dit moment kan optreden om de gevoelens van de synode te vertolken.

Het kan de schijn hebben, dat uw benoeming een eenvoudig gevolg is van de wijzigingen, die deze synode heeft aangebracht in de nomenclatuur van het wetenschappelijk personeel, verbonden aan onze hogeschool. U was immers tevoren, om precies te zijn gedurende zes jaar, werkzaam binnen de opleiding tot de dienst des Woords. Toch is hier meer aan de hand.

Sedert 1981 had u de leiding van de zgn. Werkgroep Poimeniek. Het vak poimeniek of herderskunde behoort tot de leeropdracht van prof. Trimp en heeft onder de Ambtelijke Vakken uiteraard zijn hooggeleerde aandacht. U werd destijds uitgenodigd om als theoloog, maar juist ook als praktiserend pastor, de studenten in hun negende en tiende semester, onder uw hoede, verenigd in de Werkgroep Poimeniek, te helpen op de weg naar het pastoraat.

Was de situatie in het verleden zo, dat beginnende predikanten onverhoeds in het pastorale water werden geworpen, waarbij men aannam dat zij daar wel zouden leren zwemmen - wat in een aantal gevallen inderdaad gebeurd is -, in de tachtiger jaren werd voorzichtig de behoefte kenbaar gemaakt aan een verbeterde voorbereiding op de praktijk van het ambtelijke werk. Met voorzichtigheid werd toen een begin gemaakt, door de instelling van de genoemde werkgroep.

Deze voorzichtigheid kwam ook tot uiting in het feit, dat de leidinggevende poimenist, als ik hem zo mag noemen, geen officiële benoeming ontving bij besluit van de generale synode. De senaat van de hogeschool verkreeg machtiging van deputaten-curatoren om u voor dit werk uit te nodigen.

Zes jaar lang hebt u onder de bevolking van de hogeschool verkeerd in een positie, die wel gekarakteriseerd is met de betiteling 'nomade'; bijbelser gezegd: vreemdeling en bijwoner.

De moeite, die dit ongetwijfeld voor u meebracht, heeft echter niet verhinderd dat u met voortvarendheid en deskundigheid uw taak hebt aangevat. U hield voordrachten over allerlei aspecten van de pastorale praxis. Deskundige informatie wist u aan de a.s. predikanten door te geven over de bijzondere situaties waarin zij de gemeenteleden pastoraal zouden moeten begeleiden. Over het mooie, maar moeilijke werk onder verschillende categorieën van de jeugd, over de problematiek van rouwverwerking, over vraagstukken samenhangend met zondige situaties als gevallen van echtscheiding, over het onderkennen van psychische moeiten, enzovoort, op het brede terrein van de praktische zielszorg. U oefende de studenten ook in het ambtelijke gesprek. Dit alles wist u steeds te plaatsen in het kader van de gereformeerde theologie.

Zo ontstond onder uw leiding, in overleg met prof. Trimp, een loot aan de stam der ambtelijke vakken, die aanvankelijk niet in het oog liep, maar die niettemin in belangrijke mate zou bijdragen aan de vruchten van de studie voor het werk in de gemeenten.

En nu, dr. Hendriks, heeft de generale synode zelf op voordracht van deputaten-curatoren u benoemd tot universitair docent, om ook in de komende jaren leiding te geven aan de Werkgroep Poimeniek en zo bij te dragen aan het kweken van een pastorale habitus bij de a.s. predikanten. Deze synode heeft zojuist de vooropleiding geïnstitutionaliseerd. Maar we mogen wat uw taak betreft o- k wel spreken van een zekere institutionalisering; een maatregel die ons verheugt en die zeker ooit een erkenning inhoudt inzake het belang van de u gegeven opdracht en van de wijze waarop u in voorgaande jaren hiertoe pionierswerk hebt verricht.

Dit is de bekroning van uw 'nomaden-bestaan' in dezen. U mag uw pinnen nu vastslaan, of beter gezegd: u mag over uw vaste woning beschikken - althans over uw gemetselde kamer - in het Kanaan van de Theologische Hogeschool, straks Universiteit.

We willen u hiermee van harte gelukwensen, en daarin ook uw echtgenote betrekken. Zij is de hulp die bij u past, die u, zoals wij één- en andermaal ervaren hebben, met wijsheid, praktisch inzicht en liefdevolle toewijding terzijde staat.

Wij wensen u toe, dat de grote Herder van de schapen u door zijn Geest verlicht, opdat u naast uw ambtelijke arbeid in de Gereformeerde kerk te Amersfoort-Centrum de u opgedragen taak in de pastorale vorming van a.s. herders en leraars in trouw, met vrucht en met vreugde zult mogen vervullen.

Hierna ontvangt de president-curator ds. H. Bouma het woord; hij houdt de volgende toespraak:

Voorzitter, vergadering,

Graag dank ik u namens curatoren, dat mij gelegenheid wordt geboden ook in deze zitting me via u, broeder praeses, te wenden tot de door deze synode aan onze Theologische Hogeschool benoemde mannenbroeders.

Met uw verlof, praeses, richt ik me dan eerst tot drs. B. Kamphuis. Ik kan u, ds. Kamphuis, verzekeren, dat deputaten-curatoren, gehoord het advies van de senaat, mede lettende op een rapport van twee hunner omtrent het door u onlangs afgelegde doctoraal examen, eenparig besloten, u aan de synode voor te dragen voor het geven van het onderwijs in de dogmatiek, de dogmenhistorie, de symboliek en de inleiding in de christelijke religie.

Het noemen van deze vier vakgebieden kan duidelijk maken, dat u tot geen geringe taak wordt geroepen. De omvang van de opdracht laat dit reeds gewaar worden. Daar komt nog bij, dat u de vierde man zult worden in de rij, die is gevormd door K. Schilder, L. Doekes en J. Kamphuis, mannen die stuk voor stuk naam hebben gekregen binnen de kerken en die mee het beeld van die kerken naar buiten toe hebben bepaald. U bent nu de eerste die tot de dogmatologische kathedraal wordt geroepen na de Vrijmaking, die niet aan de voeten van K. Schilder hebt gezeten gedurende 4 uw opleiding tot predikant, zoals uw naaste voorgangers L. Doekes en J. Kamphuis. Curatoren en in de kerken hebben grote verwachting van u, dat u in hetzelfde gereformeerde en wetenschappelijke spoor zult arbeiden aan onze hogeschool, dat uw voorgangers onder Gods leiding mochten traceren. Dat is voorwaar geen geringe taak. Want wat hangt er voor de kerken veel van af, welk tracé de Oogmatoloog zal vormen. Het moet erom gaan, dat zij op het rechte, confessionele, Schriftuurlijke spoor zullen blijven.

Curatoren wensen oprecht, dat u zich niet door de zwaarte van deze roeping zult laten afschrikken, 'blijft dat u, bijgestaan door uw vrouw, deze taak met vreugde in de dienst van de Here, de kerken tot heil, op u zult willen nemen.

Vervolgens, broeder praeses, moge ik iets zeggen aan het adres van drs. G. Kwakkel.

Ook tot u komen de kerken met een gewichtige roeping, die tevens een zware taak inhoudt, namelijk opvolger te worden van prof. drs. J.P. Lettinga. Ik vermoed, dat er niet velen zijn, die dit thans zo serieus overwegen als u.

Daar komt bij, dat curatoren zich bewust zijn, dat u nog slechts korte tijd hebt kunnen dienen in een pastorie, terwijl juist *die* dienst de keus van uw hart was en de liefde van uw hart had. Ik kan me voorstellen, ds. Kwakkel, dat als het slechts *curatoren* waren, die een beroep op u deden om u te geven aan het zo nodige onderwijs aan onze hogeschool in de thans u opgedragen vakken, u geneigd zou zijn te zeggen: broeders curatoren, u bent me lief en dierbaar, maar u kunt nog wel méér van me vragen, doch de *kerk* te Beverwijk riep me elders. En van *die* roeping heb ik destijds voor God en mensen beleden, dat zij van Godswege tot mij kwam.

Nu evenwel hebben niet slechts *curatoren* u voor deze werkring aangezocht, maar de *kerken zelf*, samengekomen in haar meeste vergadering, doen een beroep op u. En hierdoor roept de Koning van de kerk, naar onze overtuiging.

Dan moge uw hart uitgaan naar uw huidige gemeente en naar uw dienst in haar midden (als dit anders was, zou het niet zo best zijn!), maar niemand van ons moet zonder meer volgen de roepstem van zijn hart. Ieder van ons moet letten op de roeping van Godswege, die middellijk tot elk van ons komt. Die roeping gaat menigmaal in tegen de eigen wens. Ook wie tot het geven van onderwijs aan de hogeschool is geroepen en dienaar van Gods evangelie was, zal dit hebben ondervonden. Maar iemand als wijlen prof. B. Holwerda heeft uitdrukkelijk verklaard, dat hij naar 'Kampen' is gegaan uit besef van zijn *roeping* van Godswege, hoe lief hij het pastorale werk ook had en hoe gaarne hij ook in Amersfoort zou zijn gebleven. Ook hij heeft de begeerte van z'n eigen hart niet laten prevaleren boven zijn roeping door de kerken.

Curatoren wensen u van harte toe, dat u, door de Geest van God geleid, met alle vrijmoedigheid de roeping van de kerken naar uw nieuwe opdracht zult willen opvolgen.

Nogmaals, met uw verlof, praeses, wil ik ook uw aandacht vragen voor één van de benoemden, die vanavond niet in ons midden kan zijn, doordat hij duizenden kilometers ver weg zijn taak vervult. Ik doel op drs. C.J. Haak, die door uw vergadering als missioloog in volledige dienst is benoemd. De

synode weet van de bijzondere moeite, waarin deze benoeming hem brengt: hij moet, zal hij haar opvolgen, loslaten het werk dat hem en zijn vrouw zo dierbaar is geworden en waarin hij zo onmisbaar lijkt.

Curatoren spreken de wens uit, dat hij met volle vrijmoedigheid de benoeming zal aanvaarden en dat hij te zijner tijd, immers zo spoedig men dat hebben kan, met een rein, goed en onergerlijk geweten voor God en de mensen (waarbij ik ook denk aan de jonge christen-gemeenten op Irian Jaya) zijn arbeid in Kampen kan aanvaarden.

Curatoren zijn er voorts dankbaar voor, praeses, dat uw vergadering drs. J.A. Meijer en dr. K. Veling heeft willen benoemen tot buitengewoon hoogleraar op persoonlijke titel. Van meer dan één zijde bereikte me de vraag, wat dit laatste toch mocht betekenen. Graag wil ik dit nu nog eens kort en bondig in hun eigen aanwezigheid zeggen. Voor uw beider leeropdracht, mij ~heer Meijer en mijnheer Veling, is het niet nodig, dat u *hoogleraar* moet zijn. U verrichtte hetzelfde werk tot nu toe als *lector*. En ook met die titulatuur ging het best! Althans in onze ogen. Maar vanwege uw beider persoonlijke inzet voor uw werk in de opleiding én vanwege de kwaliteit van uw wetenschappelijke inbreng daarbij, heeft de synode, gehoord het advies van de senaat, op voordracht van curatoren, u beiden deze nieuwe titel verleend. De kerken zijn u veel verschuldigd voor wat u aan onze hogeschool heeft willen doen. Curatoren hopen van harte dat u beiden, in de hand van de Here, goede instrumenten moogt blijven voor de wetenschappelijke vorming van de aanstaande predikanten.

Niet minder dankbaar zijn curatoren voor uw beslissing, broeder praeses, vergadering, de heer M.E. Hoekzema nog méér dan tot heden aan de hogeschool te verbinden. Wij hopen, om des werks wille, zo nodig en zo mogelijk, nog meer aan u te trekken, mijnheer Hoekzema, nu u als universitair docent uw krachten en gaven moogt blijven inzetten voor het werk dat u in de loop van de tijd aan onze hogeschool lief is geworden.

Dat ook u, dr. A.N. Hendriks (en ik spreek u nu maar aan zonder afzonderlijke praesidiale vergunning te hebben gevraagd of verkregen), als universitair docent uw arbeid in de wérkgroepoimaniek kunt voortzetten, stemt curatoren tot dankbaarheid en vreugde. Er is bij hen goede waardering voor uw bijdrage op het erf van de diaconologie.

Nu ook u, drs. C. Bijl (en thans vraag ik opnieuw verlof van de praeses mij direct tot u te mogen wenden), wilt gaan medewerken in de opleiding, met name met het oog op de predikkunst van de aanstaande dienaren van het Woord, zijn wij eerst de kerkeraad van Zwolle erkentelijk, dat hij bereid bleek, niettegenstaande de omvang van de gemeente ginds, u toe te staan een deel van uw werktijd hiervoor te besteden. We zijn blij en dankbaar, dat de synode besloot, conform de voordracht van curatoren, u voor de tijd van drie jaar aan te trekken als universitair docent. We hopen van harte, dat u voor prof. dr. C. Trimp een goede hulpe zult zijn, die bij hem past, op het gebied van de homiletische vorming.

Ik wil niet nalaten ook vanavond te memoreren, dat de synode besloot, de dusgenaamde vooropleiding te institutionaliseren en dat zij curatoren heeft gemachtigd hiervoor twee docenten aan te trekken. Curatoren zijn blij, dat zij drs. M.J. Rittersma te Lensden en drs. B. Vuijk te Bunschoten hiervoor bereid hebben gevonden. Reeds toen deze vooropleiding nog in haar experimentele fase bestond hebben zij vol toewijding aan dit steeds meer noodzakelijk blijkende deel van de opleiding meegewerkt. Curatoren zijn ervan overtuigd dat door hun hulpdienst onze aanstaande studenten goed voorbereid de toegang tot de hogeschool voor zich geopend zullen vinden.

Broeder praeses, u vindt stellig goed, dat ik hen thans in deze geïnstitutionaliseerde opleiding van deze plaats een hartelijk welkom toeroep.

De synode heeft ook goedgevonden te voldoen aan het verlangen van senaat en curatoren, dat gastcolleges gegeven zullen worden in de kerkmuziek. De aanstaande voorgangers in onze erediensten zullen niet alleen het Woord van God moeten weten te bedienen, zij moeten ook van de samenkomsten der gemeente waarlijk erediensten voor de Here weten te maken, mee met behulp van de kerkmuziek. Opdat niet weer en niet met recht met Constantijn Huygens zal worden uitgekreten met het oog op onze erediensten: 'Daer wert om 't seerste uytgekreten', wensen curatoren hiervoor de assistentie in te roepen van dr. J.R. Luth, die aan zijn onlangs verdedigde proefschrift de geciteerde woorden als titel meegaf. Wij wensen, dat het dr. Luth zal worden gegeven, mee te helpen, dat de titel van zijn dissertatie in steeds mindere mate van toepassing zal blijken te zijn op onze gereformeerde kerkdiensten.

Tenslotte, broeder praeses, vergadering; curatoren hopen en wensen ten zeerste, dat allen, die voor het eerst of bij vernieuwing door de synode zijn benoemd aan de hogeschool van de kerken, deze benoeming zullen aanvaarden. De Here zegene hen allen daartoe en steile hen tot een zegen in het midden van de kerken bij de opleiding tot de dienst van het Woord. Ik dank u, dat u mij gelegenheid hebt gegeven dit weinige te zeggen.

Ook de rector van de Theologische Hogeschool verkrijgt van de praeses het woord en hij spreekt namens de senaat de synode eveneens toe (verkorte weergave).

In Kampen heerst een zeer vrolijke sfeer ondanks het leed van het afscheid nemen. In september 1985 zijn wij begonnen na te denken over wat in 1987 uw aandacht vroeg. Het is oogstfeest. De voorbereiding van deze zittingen van de synode in het overleg met deputaten-curatoren bleek samen te binden. We zijn dankbaar dat mannen gereed staan het team in Kampen te versterken. We heten hen hartelijk welkom. Er is veel vergaderd om met elkaar te overleggen over de goede voortgang van het onderwijs. De praeses sprak van de kerk, die de kerk der eeuwen is. Dat komt tot uitdrukking in leeropdrachten die te maken hebben met Hebreeuws, Grieks, Latijn en filosofie. Maar de kerk van vandaag is niet minder de kerk van morgen. Ook daaraan hebben we stimulansen te ontleen. Zo moeten we in Kampen niet werken met de problemen van gisteren, of met de problemen van de vorige eeuw. In de homiletiek leren we niet de taal van gisteren spreken, maar van morgen. Ik denk aan de catechese, onderwezen door de heer Hoekzema. Dat is bouwen aan de kerk van de toekomst. Ik denk aan de evangelische beweging die grote projecten opzet om de mens van vandaag te bereiken.

Dan zijn we er niet met 'nee' te zeggen en er verder wat schaapachtig naar te kijken, maar moeten we zeggen wat het is vanuit de gereformeerde kerken het volk te bereiken. Dat speelt ook mee in de zielszorg. Ik spreek m'n blijdschap erover uit, dat de synode in de beweegredenen op dat aspect voortdurend heeft gelet. De theologie geeft een niet te eindigen vreugde. Het is met recht een vrolijke wetenschap. Er is door deze synode zorg gedragen voor een hymnologische oriëntatie. De kerken horen preken, God hoort de lof.

Er is in Kampen een goede collegiale samenwerking. We kijken zo nu en dan bij elkaar in de winkel. Docenten spreken met elkaar over elkaars werk.

Hartelijke dank spreek ik uit, praeses, voor wat deze synode voor ons werk heeft gedaan.

De praeses dankt de rector, en schorst voor een ogenblik de vergadering.

Na de schorsing geeft hij het woord aan prof. drs. B. Kamphuis. Deze spreekt als volgt:

Mijnheer de praeses, broeders,

Wie kent het patroon van zijn eigen leven? Wie kent het patroon dat God bezig is te weven in de geschiedenis van zijn kerk? Hier, in de Noorderkerk van Spakenburg, zat ik, bijna 35 jaar geleden, voor het eerst in de kerk, naar verluidt meer onder dan op de bank. Hier, in Bunschoten-Spakenburg, werd bijna 29 jaar geleden mijn vader benoemd tot hoogleraar in Kampen. Nu, op deze begroetingssamenkomst, sta ik hier, als zijn pasbenoemde opvolger, mij diep bewust ervan dat ook het vervolg van het patroon alleen bij God bekend is.

Broeders van de synode, in de eerste plaats wil ik u danken voor het grote vertrouwen dat u mij geschonken hebt door mij op de plaats van mijn vader te benoemen. In deze dankbetuiging betrek ik ook de deputaten-curatoren en de senaat van de Theologische Hogeschool, die deze benoeming hebben voorbereid.

U zult begrijpen, broeders, dat een benoeming op de plaats van je vader een bijzondere betekenis heeft en reden is tot veel blijdschap en tot grote verlegenheid. Vader, ik wil mij ook hier al voor één moment tot u wenden om u te danken voor alles wat u tot nu toe in mijn levensgang hebt betekend. De belijdenis van de Catechismus dat God, onze hemelse Vader, door de hand van aardse ouders ons wil regeren, heeft in mijn leven een diepe betekenis gekregen.

Broeder praeses, dat ik uit uw mond mijn benoeming mocht vernemen en uit uw hand de benoemingsbrief mocht ontvangen, dat heeft voor mij een heel bijzonder cachet aan die momenten gegeven. Het heeft mij, dat wil ik toch ook zeggen, vanaf het eerste moment scherp bewust gemaakt van de pijn die aan deze benoeming verbonden is. Samen mogen wij staan als dienstknechten van onze Here Jezus Christus in de gemeente van Amersfoort-Centrum, die mooie, grote gemeente,

waarin ook zo heel veel werk te doen is. Dat een aanneming van de benoeming een beëindiging van mijn werk daar en van heel mijn pastorale taak, een vertrek uit mijn eigen Oosterwijk, en een ophouden van de collegiale samenwerking met u en met collega Sliggers zou betekenen, dat is voor mij een deel van de moeite van deze dagen, een moeite waar ik nog niet zo makkelijk overheen kan komen. Dat ik van u de benoeming mocht horen en ontvangen was toch ook iets heel mooi voor mij: een onderstreping van de band die er in onze gezamenlijke dienst van de afgelopen twee jaar gegroeid is. En collega's zullen wij toch blijven, als het niet in Amersfoort is, dan in het werk aan de hogeschool.

Broeders, over een aanneming van de benoeming kan ik nu nog niet veel zeggen. Niet dat ik een roeping die, dat ben ik mij de afgelopen dagen steeds meer bewust geworden, niet slechts van mensen, maar ook van God tot mij komt, zou willen ontlopen. Maar overleg met de kerkeraad van Amersfoort-Centrum is nog niet mogelijk geweest, laat staan dat bewilliging van die kerkeraad zou zijn ontvangen. De komende dagen zullen nog zwaarwegende beslissingen moeten vallen. De wetenschap dat de Here onze God het patroon zal blijven weven is de zekerheid waarmee wij die dagen en al onze dagen tegemoet gaan.

Ik dank u.

De praeses dankt prof. Kamphuis en geeft nu het woord aan prof. drs. J.A. Meijer. Deze spreekt als volgt:

Praeses, broeders,

Ik ben blij dat ik op dit moment een paar woorden tot uw vergadering mag richten.

In de theologische centra in Nederland moeten de grondtalen van de Bijbel, moeten ook de talen van kerk- en dogmengeschiedenis steeds meer het veld ruimen voor de menswetenschappen.

Aan een oorspronkelijk gereformeerde universiteit wordt openlijk de vraag gesteld, of het niet tijd wordt om van aanstaande theologische studenten niet langer te eisen dat ze kennis hebben van Grieks en Latijn.

In dit saeculariserende Nederland is het aan een gereformeerd theologicum mogelijk dat een docent in deze talen bevorderd wordt tot hoogleraar. Dat lijkt me een belangrijke zaak. Ik acht, mijnheer de praeses, mijn benoeming allereerst een eresaluut aan de vakken die ik mag doceren en die in de katholieke theologische traditie steeds zo'n grote plaats hebben ingenomen.

Uiteraard doet deze benoeming mij persoonlijk ook goed. Toen ik vernam dat de hoogleraren een heimelijk complot tegen mij hadden gesmeed en van plan waren mij voor te dragen voor een buitengewoon hoogleraarschap, 'hoorde ik het in Keulen donderen'. Zoiets lag volstrekt buiten mijn horizon.

Dat uw vergadering een voordracht van deputaten-curatoren terzake heeft willen honoreren, doet mij bijzonder goed. Uw waardering en uw vertrouwen werken stimulerend.

Voor het werk in Kampen verandert er weinig. Gelukkig maar. Het doceren en het omgaan met de studenten is mijn lust en mijn leven. Ik hoop van harte dat een andere titel geen ander klimaat zal scheppen.

In de docentenkring verandert er zo mogelijk nog minder.

Collegialer verhoudingen dan er momenteel binnen de senaat bestaan begeer ik niet.

Mijn benoeming vindt plaats op een breuklijn in de geschiedenis van de School. De wacht wordt veelszins afgelost. Als de verhoudingen binnen de vernieuwde en verjongde senaat even goed zullen zijn als momenteel het geval is, acht ik mij een zeer te benijden mens.

Eén ding verandert wel door mijn benoeming. Mijn verantwoordelijkheid wordt nog groter. Ik bid onze hemelse Vader dat ik dat bij de voortduur mag beseffen. En dat er nooit een dag zal komen waarop de Gereformeerde Kerken in Nederland deze benoeming moeten betreuren.

Ik dank u.

De praeses dankt prof. Meijer en geeft vervolgens het woord aan prof. dr. K. Veling. Deze spreekt als volgt:

Praeses, broeders en zusters,

Graag maak ik van de gelegenheid gebruik enkele woorden te zeggen. Ik ben de generale synode dankbaar voor het vertrouwen dat spreekt uit mijn benoeming tot buitengewoon hoogleraar. Deze dankbaarheid richt zich ook tot het college van deputaten-curatoren dat mij voor deze benoeming heeft voorgedragen.

Om meer dan één reden ben ik blij met mijn benoeming.

Uiteraard is het verheugend een eervolle benoeming te krijgen die blijk geeft van waardering voor het werk dat ik tot nu toe aan de hogeschool heb verricht. Maar er is meer.

De benoeming bevestigt een verbintenis met de Kamper hogeschool die voor mij veel betekent. Ik werk graag aan de hogeschool, niet alleen vanwege het grote belang van de opleiding tot de dienst van het Woord, maar ook omdat Kampen als 'school van de kerken' een centrum is waar gewerkt wordt aan de ontwikkeling van wat genoemd zou kunnen worden 'gereformeerd denken', allereerst op het terrein van de theologie, maar met uitstraling naar de beschouwing van mens en samenleving, naar de kritische, maar wel opbouwende gerichte, ontmoeting met de cultuur. Bij deze onderneming wil ik graag betrokken blijven.

Naar een bekend woord is een ouderling die trouw zijn ambt bedient een cultuurkracht van de eerste orde. Dit mag ook gezegd worden van een bescheiden theologische universiteit die zich in dienst wil stellen van Christus, die zijn kerk vergadert en die zit aan Gods rechterhand, 'boven alle overheid en macht en kracht en heerschappij en alle naam, die genoemd wordt niet alleen in deze, maar ook in de toekomstige eeuw' (Ef. 1, 20-21).

Mijn benoeming verheugt me ook omdat daarin wordt bevestigd dat mijn vak, de wijsbegeerte, een duidelijke, eigen plaats heeft verworven in Kampen. Naar mijn overtuiging is het filosofie-onderwijs in de loop van de jaren inderdaad meer geïntegreerd geraakt binnen de hogeschool. Ik heb tijd nodig gehad om in te groeien in mijn onderwijstaak, het lesgeven over de geschiedenis van de wijsbegeerte in een theologische opleiding. Met de zeer gewaardeerde hulp van collega's is dat gaandeweg beter gaan lukken.

Gepaard aan deze ontwikkeling is ook mijn overtuiging sterker geworden dat filosofie-onderwijs een zinvolle bijdrage kan leveren aan de vorming van theologische studenten.

Het is belangrijk filosofieën te kennen om daartegenover een kritische instelling te kunnen ontwikkelen. Er schuilt waarheid in de wel zeer krasse uitspraak van Tertullianus: de filosofen zijn de patriarchen van de ketters. Maar ook kan filosofie-onderwijs bijdragen aan de bezinning op de grondslagen van onze mens- en wereldbeschouwing.

U weet dat ik mijn werk in Kampen steeds heb gecombineerd met een taak elders in het onderwijs. Tot nu toe werk ik ook aan de GSA/HBO-V; na 1 augustus wordt dat voor een nog groter deel van mijn tijd de Gereformeerde Scholengemeenschap in Zwolle.

Hoewel een combinatie van twee banen bezwaren meebrengt, zijn er ook aantrekkelijke kanten. Het lijkt me in ieder geval van belang te blijven werken vanuit de overtuiging dat de Theologische Universiteit te Kampen, de Gereformeerde Hogeschool voor Beroepsonderwijs te Zwolle en de Gereformeerde Scholengemeenschap te Zwolle weliswaar veel van elkaar verschillen, maar wel deel uitmaken van het ene veld van het gereformeerde onderwijs, waarmee de HERE ons zo rijk gezegend heeft in ons land. We zullen elkaar nodig hebben.

Praeses, geachte vergadering. Ik heb mijn werk aan de hogeschool de afgelopen vijftien jaar met gebreken gedaan, en dat zal vanaf nu niet anders gaan. Moge de God van het verbond dat werk toch vruchtbaar maken.

Ik dank u wel!

De praeses dankt prof. Veling en geeft vervolgens het woord aan drs. G. Kwakkel. Drs. Kwakkel spreekt de vergadering toe:

Praeses, geachte broeders, leden der synode,

Afgelopen tijd ben ik van verschillende zijden gefeliciteerd.

Ik weerde dat eerst af, maar dat houd je niet vol. Ook de praeses wenste me geluk met deze eervolle benoeming. Deze uitspraak wil ik nu niet aanvechten. De benoeming is eervol vanwege het enorme vertrouwen dat de kerken in de synode bijeen hebben uitgesproken: mij benoemen in een vak, waarin ik geen enkele graad gehaald heb. Als ik synode-lid was, zou ik het er niet mee eens zijn geweest.

Iemand uit de gemeente zei tegen mij: u bent nu een ezel, straks een steur. Steur, dat verstaat u wel daarmee is Kampen aangeduid, maar ezel is aanduiding van een inwoner van Heemskerk. Eervol is de benoeming ook, omdat ik, wanneer ik de benoeming zou aanvaarden, opvolger zou worden van prof. J.P. Lettinga, die van een eerdere generale synode de titel van buitengewoon hoogleraar ontving.

Toch moeten we niet te veel spreken over eervol. Dat is niet goed voor mijn eigen persoonsje. Er is geen hogere eer dan door Christus geroepen te zijn tot het ambt: om met Johannes de Doper te zeggen: zie het Lam Gods. Daar ligt voor mij de moeite van deze benoeming. De gemeente van Christus te Beverwijk heeft de liefde van mijn hart. Ik ben heel blij ermee, dat de praeses dat liet doorklinken in zijn toespraak: de grote moeite voor de gemeente te Beverwijk en voor mijzelf. Ik verwacht dat de Here mij duidelijkheid zal geven, welke roeping ik moet volgen. Ik dank u dan ook hartelijk voor het vertrouwen geschonken met deze benoeming, die ik zeer serieus zal overwegen als een roepstem van de kerken. Ik hoop in gebed tot een keuze te komen en te ontvangen de blijdschap die daarbij hoort. Ik dank u zeer.

De praeses dankt drs. Kwakkel en verleent vervolgens het woord aan drs. C. Bijl. Deze spreekt aldus:

Praeses, vergadering,

Uw benoeming naar mij toe kwam niet gehéél onverwacht maar is daarom voor mij zeker *niet vanzelfsprekend*. We zijn er beduusd van en nog bezig dit te verwerken. Het was al een complete verrassing, om niet te zeggen - een overrompeling: dat eerste voorzichtige contact vanuit Kampen. Dat was op een verschrikkelijk koude winteravond, tijdens een huilende storm. Maar we zaten binnen. Preekcolleges proberen te geven, anno 1987-1990. Op weg naar het jaar 2000. Dat is geen kleinigheid.

Daarna was er een heel prettig contact met curatoren.

De kerkeraad van Zwolle gaf groen licht voor een *eventuele* benoeming. U begrijpt dat er diverse zaken geregeld moeten worden om - bij aanvaarding - de nodige tijd vrij te maken. Vóóroverleg was daarom noodzakelijk.

Ik dank u voor het vertrouwen dat u gaf. Voorlopig zitten we tussen twee vuren: er is nl. moed voor nodig om nu nog nee te zeggen, maar er is evengoed en misschien nog meer moed voor nodig om ja te zeggen.

We zullen u met de meeste spoed onze definitieve beslissing meedelen.

We hopen daarbij het belang van de kerken de hoogste prioriteit te geven. En zullen deze zaak aan God de Here voorleggen.

Mogen we het hierbij laten.

Dank u!

De praeses dankt drs. Bijl en geeft hierna het woord aan de heer M.E. Hoekzema. Deze schetst hoe in de meer dan tien jaar, die hij aan Kampen verbonden is, geleidelijke uitbreiding in zijn vak heeft plaatsgevonden. Hij maakt een vergelijking met de ontwikkelingen van de (hogere) beroepsopleidingen, waar hij steeds aan verbonden is geweest.

Het eerste stadium is het ambachtelijke stadium: het vak leren van iemand met ervaring.

Het tweede stadium is het semi-ambachtelijke: er komt theorie naast, maar van een heel eigen karakter: niet over de praktijk maar over de inhouden van het vak.

De derde fase is die van de professionalisering: typisch beroepsgericht wordt de praktijkervaring gesystematiseerd.

Er is ook meer theoretische bezinning en theorie-vorming rond de praktijk. Dat is zover gegaan, dat er een kloof kwam tussen theorie en praktijk. Vandaar dat een vierde fase kwam.

De fase van de integratie van theorie en praktijk: de theorie behandelt de aanpak in de praktijk, en de praktijk wordt teruggekoppeld naar de theorie.

Vatten we de ontwikkeling samen: Van praktijk komt men in fases steeds meer theorie tegen, en tenslotte vindt de integratie van theorie en praktijk plaats.

Het aardige is, dat de ontwikkeling in Kampen juist andersom is verlopen. In de eerste plaats was er totaal geen praktijk en vrijwel geen theorie.

In de tweede fase werden gastcolleges gegeven, toen kwamen de theoriecolleges; daarna breidde de synode het uit tot het geven van theorie over de praktijk.

Sinds de synode van Heemse is er naast de theoriecolleges nu ook de stage gekomen, echt praktijk. En dat is een enorme verbetering. En omdat het nu in één hand kwam, kon ik meteen integreren. In

het afgelopen jaar zaten we aan elkaar verbonden: theorie -stage - terugkoppeling plus vervolg theorie - zelf praktijk inclusief de beoordeling daarvan.

Zijn er dan nu geen problemen meer? Ja zeker, er is nog geen gelegenheid voor de nazorg. Men doet ook nog te weinig ervaring op; er is bij alle taken die in de pastorie op je afkomen onvoldoende tijd voor voorbereiding.

De oplossing zou zijn: een methode schrijven en die integreren in de opleiding. Uw benoeming geeft voor beide problemen meer mogelijkheden.

Zijn er dan geen wensen? Ja, als het met de stage niet goed gaat, dan zou er ruimte moeten komen voor extra-begeleiding, verlenging van de stage en eventueel weer beoordeling ervan.

Ik dank u.

De praeses draagt nu de leiding over aan de assessor. De assessor geeft nu dr. A. N. Hendriks het woord.

Deze spreekt zijn dankbaarheid erover uit, dat er aan de Theologische Hogeschool ruimte is geschapen voor de praktische oefening in het pastoraal bezig zijn. Zes jaar lang was het meer een experiment, dat met grote zorgvuldigheid bekeken werd. Het is blijkbaar geaccepteerd, en ik ben verheugd, dat deze arbeid nu een eigen plaats heeft binnen de opleiding tot de dienst des Woords. Dat vind ik het fijnste van deze benoeming.

Het was me wel wat, die aparte status zes jaar lang. Maar het werk mag doorgaan en daarmee ben ik rijk. Ik hoop dat de Here mij geeft zo tot zegen van de kerken en haar herders bezig te zijn.

Ik dank u.

De assessor dankt dr. Hendriks en draagt de leiding van de vergadering weer aan hem over. Daarna wordt deze feestelijke zitting op christelijke wijze gesloten.

VRIJDAG 15 MEI

Artikel 24

Bericht van overlijden van br. P. W.J. Ensing

Bij de aanvang van de morgenzitting deelt de praeses de vergadering mee, dat afgelopen nacht op Java br. P.W.J. Ensing overleden is. Br. Ensing was onderwijsmedewerker van de Vereniging De Verre Naasten, uitgezonden naar Kouh op Irian Jaya. Hij werd plotseling heel erg ziek.

Een verpleegster vergezelde hem naar Java, en daar nam de Here hem vannacht op in heerlijkheid. De praeses gaat de vergadering voor in gebed. De synode draagt zr. Ensing en haar kinderen op aan de zorg van de Here, die de Man van de weduwen en de Vader van de wezen is.

Artikel 25

Ingekomen brieven

De praeses leest een uitnodiging van de Burgemeester en Wethouders van Bunschoten voor. Zij beschouwen het als een eer, dat de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland in Bunschoten wordt gehouden. De synode aanvaardt met erkentelijkheid de uitnodiging a. s. dinsdag 19 mei kennis te maken met de stedelijke overheid.

Voorts leest de praeses de brief van dr. K. Veling voor, waarin hij meedeelt de benoeming tot buitengewoon hoogleraar in niet-volledige dienst aan de Theologische Hogeschool met als leeropdracht de geschiedenis van de wijsbegeerte heel graag te aanvaarden.

De synode neemt met vreugde kennis van deze brief.

Artikel 26

Vaststelling zomerreces

De synode stelt op voorstel van het moderamen het zomerreces vast van 12 juni tot 1 september 1987.

DINSDAG 19 MEI

Artikel 27

Mededeling van de aanneming van de benoeming door drs. B. Kamphuis en drs. G. Kwakkel

In de avondzitting deelt de praeses de vergadering mee, dat drs. B. Kamphuis en drs. G. Kwakkel hun respectieve benoeming hebben aanvaard.

De synode neemt hiervan met blijdschap kennis.

WOENSDAG 20 MEI

Artikel 28

Brief drs. B. Kamphuis inzake aanneming benoeming

In de ochtendzitting leest de praeses de brief van drs. B. Kamphuis d.d. 19 mei 1987, waarin deze de synode meedeelt met volle vrijmoedigheid definitief te beslissen tot aanvaarding van de benoeming.

De vergadering neemt van deze brief met vreugde kennis.

Artikel 29

Telegram Bond van Mannenverenigingen op Gereformeerde Grondslag

De praeses leest in de avondzitting het volgende telegram voor, dat deze dag binnenkwam van de Bond van Mannenverenigingen op Gereformeerde Grondslag:

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

De mannenbroeders van de Bond van Mannenverenigingen op Gereformeerde Grondslag te Ommen in bondsdag bijeen, zich door de broederband verbonden wetende aan u als afgevaardigden der Kerken, bidden u toe, 'dat uw arbeid overvloedig moge zijn in helder inzicht en fijngevoeligheid om te onderscheiden waarop het aankomt', opdat het wel moge gaan met de Gereformeerde Kerken in ons vaderland.

H.J. Bonen, Enschede, voorzitter J.K. Zuidhof, Groningen, secretaris.

Op voorstel van de praeses besluit de vergadering, dat in een brief aan de bond de hartelijke dank van de synode onder woorden zal worden gebracht.

DONDERDAG 21 MEI

Artikel 30

Ingekomen brieven van kerken uit Ierland en Zuid-Afrika

Aan het begin van de middagzitting leest de praeses een brief van het Inter-Church Relations Committee van de Evangelical Presbyterian Church of beland d.d. 17 april 1987, waarin broederlijke groeten worden overgebracht en de wens wordt uitgesproken dat de zegen en leiding van God op de arbeid van de synode rust.

De vergadering neemt met grote dankbaarheid kennis van deze brief.

Voorts leest de praeses de brief van de Deputate vir Korrespondensie met Buitenlandse Kerke van Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika d.d. 23 februari 1987, waarin zij de synode in haar arbeid Gods zegen toewensen, opdat die arbeid is tot heil van de kerken zelf en tot heil van de kerken, waarmee contacten zijn.

De vergadering neemt met 'baie' vreugde kennis van deze hartelijke brief.

VRIJDAG 22 MEI

Artikel 31

Mededeling van aanneming van de benoeming door drs. C. Bijl

In de morgenzitting leest de praeses de brief van drs. C. Bijl d.d. 21 mei 1987, waarin deze mededeelt de benoeming tot docent aan de Theologische Hogeschool te aanvaarden. De vergadering neemt hiervan met blijdschap kennis. Tijdens deze ochtendzitting waren groepen leerlingen van gereformeerde basisscholen uit VoorthuizenBarneveld en Utrecht aanwezig.

DINSDAG 26 MEI

Artikel 32

Mededeling van aanvaarding van benoeming door dr. A.N. Hendriks

De praeses leest bij het begin van de morgenzitting een ingekomen brief d.d. 25 mei 1987 van dr. A.N. Hendriks voor, waarin deze mededeelt dat hij zijn benoeming tot universitair docent in niet-volledige dienst aan de Theologische Hogeschool te Kampen aanvaardt. De synode neemt hiervan met dankbaarheid kennis.

DINSDAG 2 JUNI

Artikel 33

Telegram van de Nederlandse Bond van Gereformeerde Jeugdverenigingen

De praeses leest een telegram voor, dat de Nederlandse Bond van Gereformeerde Jeugdverenigingen op hemelvaartsdag heeft verzonden.

Het luidt als volgt:

De jongeren van de Nederlandse Bond van Gereformeerde Jeugdverenigingen zijn vandaag op hun jaarlijkse bondsdag bij elkaar in de Trianthal te Assen. Ze willen als jeugd van Christus' kerk u laten blijken, dat zij zich aan u verbonden weten. Zij wensen u de wijsheid van Gods Geest toe bij het uitvoeren van de opdracht die de kerken u gaven.

J. Borgdorff, voorzitter

J. van der Deure, secretaris

De vergadering neemt van dit telegram met erkentelijkheid kennis. Op voorstel van de praeses wordt besloten tot het verzenden van een schriftelijke dankbetuiging.

WOENSDAG 3 JUNI

Artikel 34

Bericht van aanneming van benoeming door drs. G. Kwakkel

Bij het begin van de ochtendzitting leest de praeses een brief van drs. G. Kwakkel, waarin deze mededeelt dat hij met overtuiging de benoeming tot docent in de oudsemitische filologie en de cultuurgeschiedenis van het Nabije Oosten aanvaardt.

Drs. Kwakkel hecht eraan vast te leggen, dat hij naar art. 18 K.O. op de wijze van emeritus-predikant aan de kerk van Beverwijk verbonden blijft en de rechten van een dienaar des Woords behoudt.

De vergadering neemt met grote blijdschap en dankbaarheid kennis van deze brief.

Artikel 35

Brief in het Zulu uit Zuid-Afrika

De praeses leest een brief d.d. 05-05-'87, in het Zulu gesteld, voor en leest daarna dezelfde brief in vertaling:

Broeders,
De Here zegene de synode.
Werk goed en met spoed.

Predikanten : W. Boessenkool
J. Kok
Doktoren : W.A. Glas
H. H. van Dijk
Vader P. Walewijn Sr.
Echtgenotes

De vergadering neemt van deze brief met dankbaarheid kennis.

Artikel 36

Ontvangst afgevaardigden van The Canadian Reformed Churches.

In de morgenzitting heeft de praeses de broeders afgevaardigden van The Canadian Reformed Churches reeds hartelijk welkom geheten.

Afgevaardigd zijn mr. H.A. Berends, lid van the Committee on Relations with Churches Abroad, en dr. K. Deddens, hoogleraar aan het Theological College of the Canadian Reformed Churches.

De broeders overhandigen hun credentiebrief.

De praeses spreekt de dankbaarheid van de vergadering uit voor het goede dat gelegen is in de gemeenschapsoefening, die de Here wereldwijd geeft. Hij nodigt de broeders uit deze dag de zittingen van de synode bij te wonen.

In de avondzitting vindt de officiële ontvangst plaats. De praeses richt zich als volgt tot de broeders afgevaardigden uit Canada:

Hooggeachte broeders uit Canada!

Het verheugt deze generale synode zeer afgevaardigden van onze zusterkerken in Canada te mogen begroeten.

In uw aanwezigheid hier ontwaren wij immers niets minder dan de katholiciteit van de kerk, die onze Here Jezus Christus in deze wereld vergadert. Deze katholiciteit wordt beleden in ons oudste belijdenisgeschrift, het Apostolicum, wanneer daar gezegd wordt: 'Ik geloof een heilige, algemene, christelijke kerk, de gemeenschap der heiligen'. In artikel 27 van onze Nederlandse Geloofsbelijdenis komt deze katholiciteit nog nadrukkelijker naar voren. Ik denk aan de woorden: 'Ook is deze heilige kerk niet gevestigd in, gebonden aan, of beperkt tot een bepaalde plaats, of gebonden aan bepaalde personen, maar zij is verspreid en verstrooid over heel de wereld. Toch is zij met hart en wil samengevoegd en verenigd in eenzelfde Geest, door de kracht van het geloof'.

De kerk van de Here Christus is niet beperkt tot een enkel land, maar zijn kerkvergaderend werk is wereldomspannend. De grote Herder der schapen werkt op wereldniveau. Dat wereldniveau werd reeds aangekondigd in de profetie van het Oude Testament. In Jesaja 42 wordt van de Knecht des HEREN gezegd: 'Hij zal de volken het recht openbaren'; 'op zijn wetsonderricht zullen de kustlanden wachten'. In Jesaja 49 licht opnieuw dit universele perspectief op, wanneer God tegen zijn Knecht zegt: 'Ik stel U tot een licht der volken, opdat mijn heil reike tot het einde der aarde'.

Overeenkomstig deze profetie instrueert onze Verlosser na zijn verrijzenis zijn apostelen. En opnieuw blijkt dan, hoezeer zijn kerkvergaderend werk wereldomspannend is. De apostelen moeten heengaan om al de volken tot zijn discipelen te maken (Mat. 28:19) en zij moeten zijn getuigen zijn te Jeruzalem en in geheel Judea en Samaria en tot het uiterste der aarde (Hand. 1:8). De grote schare, die eens voor de troon en voor het Lam zal staan, zal een schare zijn uit alle volken en stammen en natiën (Openb. 7:9).

Broeders, uw aanwezigheid in deze synode herinnert ons aan dit wereldwijde werk van onze Here Jezus Christus en het bemoedigt ons. Wij mogen erin zien, dat zijn werk voortgaat, dat wat geschreven is, wordt vervuld, dat de poorten van het dodenrijk dit werk niet kunnen overweldigen.

Twintig jaar geleden is er rond dit wereldwijde werk van Christus in onze kerken veel te doen geweest. Er verscheen een Open Brief, waarin gezegd werd dat wij op weg waren naar de wereldkerk en weggeroepen werden van ons kleinvaderlands gedoe.

Ook werd in de Brief de vraag opgeworpen, of het historisch fundament van onze kerken - de aloude belijdenisgeschriften - wel samenviel met het fundament van de heilige, algemene, christelijke kerk.

Onze kerken hebben - door Gods genade - op de Generale Synode van Amersfoort-West 1967 deze Open Brief krachtig weersproken. Want de kerken hebben mogen verstaan, dat de ware katholiciteit van de kerk nooit ten koste van haar apostoliciteit kan gaan. Onze Verlosser heeft ons opgedragen alles te onderhouden, wat Hij ons geboden heeft. En wat er geschreven staat van de gemeente van Jeruzalem, geldt nog altijd van de kerk: 'En zij bleven volharden bij het onderwijs der apostelen'. Dit volharden bij het onderwijs van de apostelen is in wezen de ware apostoliciteit van de kerk. En van daaruit bloeit ook haar katholiciteit op. Hoezeer katholiciteit en apostoliciteit samenhangen, blijkt ook in het slot van artikel 27 van onze Nederlandse Geloofsbelijdenis: 'zij is met hart en wil samengevoegd en verenigd in eenzelfde Geest, door de kracht van het geloof'.

Niet door water in de wijn te doen, niet door iets van de gezonde leer los te laten, ontwaren wij de katholiciteit van de kerk. Maar door te volharden bij het onderwijs van de apostelen en te blijven bij de hemelse leer ontdekken wij het wonder, dat er andere broeders en zusters in deze wereld zijn, die met ons verenigd zijn in eenzelfde Geest, door de kracht van het geloof.

Zo mogen wij, broeders, u hier begroeten als afgevaardigden van zusterkerken uit het verre Canada.

U vertegenwoordigt kerken, die met ons verbonden zijn in het allerheiligst geloof. Onze deputaten voor betrekkingen met de buitenlandse kerken hebben aan deze synode met dankbaarheid mogen rapporteren, dat uw kerken trouw gebleven zijn aan de Schrift en aan de gereformeerde belijdenis.

Uw kerken zijn na de Tweede Wereldoorlog in de weg van emigratie uit onze kerken hier in Nederland voortgekomen. Met de apostel Johannes kunnen wij zeggen, dat u van ons bent uitgegaan. Maar gelukkig behoeven wij het vervolg van wat Johannes schrijft er niet aan toe te voegen: 'zij waren van ons niet'. Want u was wel van ons en door Gods trouw bent u nog altijd van ons, namelijk met ons verenigd in eenzelfde geloof.

Broeders, uw kerken zijn al meer Canadése kerken geworden. Uw voertaal is het Engels tot in uw belijdenisgeschriften en liturgische formulieren toe. U hebt een eigen gezicht gekregen.

Dat is een goede zaak. Want ook dat hoort bij de katholiciteit van de kerk. Zij krijgt in ieder land en onder ieder volk haar eigen uiterlijk en bezingt de grote werken van onze God in vele talen.

U zond ons de Acta van uw Generale Synode van Burlington-West 1986 en onze deputaten schrijven in hun aanvullend rapport, dat zij met blijdschap constateren dat de synode in haar besluiten trouw bleef aan Gods Woord en de confessie handhaafde.

Uw synode gaf deputaten opdracht de volgende vergadering van de Internationale Conferentie van Gereformeerde Kerken in 1989 te Vancouver te organiseren en formuleerde ook enkele belangrijke voorstellen met betrekking tot de grondslag van deze conferentie.

Het verheugt deze synode dat dr. K. Deddens hier als afgevaardigde van de kerken in Canada aanwezig is. Hij is hoogleraar aan uw Theological College in Hamilton. In hem hebben onze kerken bij uw kerken iets goed gemaakt. Onze kerken haalden professor Ohmann bij u weg. Maar wij hebben op onze beurt dr. K. Deddens aan uw kerken afgestaan. Hoe deze transfer u bevalt ohttrekt zich aan onze waarneming!

Mocht u op dit punt nog niet geheel zijn voldaan, dan wijs ik u erop, dat wij nog méér hebben gedaan: uw professor C. van Dam hebben wij aan onze hogeschool de doctorstitel gegeven!

Broeders, deze generale synode is de HERE dankbaar voor al het goede, dat zij van uw kerken mocht vernemen. Wij danken u hartelijk voor uw komst en wij bidden u toe, dat de HERE uw kerken ook in de toekomst trouw maakt en doet volharden bij het onderwijs van de apostelen. Moge het kerkvergaderend werk van onze Here Jezus Christus ook in Canada voortgaan en zijn vrede over uw kerken zijn.

Hierna geeft de praeses het woord aan prof. dr. K. Deddens, die de vergadering aldus toespreekt:

Broeder praeses, geachte vergadering,

Het is voor mij een diepe vreugde in de gelegenheid te zijn gesteld tot het spreken van een enkel woord namens de Canadian Reformed Churches. Ik doe dat mede namens mijn mede-afgevaardigde, br. H.A. Berends, een van de leden van het deputaatschap voor buitenlandse kerken.

Als wij de groeten overbrengen van de kerken aan de overzijde van de Noordatlantische Oceaan, dan willen wij die groeten verstaan in de recht christelijke zin, dat de genade, de barmhartigheid en de vrede van onze trouwe Verbondsgod mogen rusten op de kerken in Nederland en op u als meeste vergadering van die kerken.

Wij delen, geloof ik, aan beide zijden van de oceaan in dezelfde ervaring, dat het Woord van onze God op allerlei wijze geweld wordt aangedaan. Secularisatie en normloosheid nemen toe. Voor zeer velen is de Schrift niet meer de onfeilbare regel voor geloof en leven.

Maar wij mogen ook ervaren dat Gods werk doorgaat en dat Christus als het Hoofd van zijn kerk zijn gemeente blijft vergaderen.

Tegenover de grote meerderheid in het wijde Canadese land hebben de Canadian Reformed Churches slechts kleine kracht. De nog geen 12.000 leden, verspreid over een afstand van meer dan 6000 kilometer, tellen niet mee in de ogen der mensen. Maar het is onze troost dat de HERE anders rekent. Liet onze verhoogde Heiland niet schrijven aan de gemeente te Filadelfia: 'Gij hebt kleine kracht, maar gij hebt mijn woord bewaard en mijn naam niet verloochend'? Nu, dat is de begeerte, ik mag wel zeggen het gebed, dat sterk leeft in de 38 kerken die wij vertegenwoordigen: Christus' Woord te bewaren en zijn naam niet te verloochenen.

Wij mogen daaraan toevoegen dat de HERE deze kerken ook rijk gezegend heeft. Als de drie aanvragen voor kerkinstituering die nog lopende zijn worden gehonoreerd, dan betekent dit dat sinds het vorige bezoek, namelijk aan de synode van Heemse, de kerken met 10 vermeerderd zijn en het ledental met 10% is gestegen. Er is groei van binnenuit en wij verheugen ons in veel kinderrijke gezinnen. Er is ook groei van buitenaf. Zo is het aantal kerken in de Verenigde Staten in deze drie jaar van één tot vier geklommen. Moest onze afgevaardigde drie jaar geleden nog zeggen dat het aantal predikants-vacatures niet groot was, zodat wel eens een omgekeerde emigratie op gang zou kunnen komen, momenteel zal niemand dit meer beamen. Er zijn nu meer vacatures dan studenten aan het Theological College, en wij twijfelen niet of de vier studenten die juist enkele weken geleden zijn klaargekomen zullen één of meer beroepen uit de kerken ontvangen. Daarbij speelt de verhouding tot de Free Reformed Churches of Australia ook een rol. Twee studenten kwamen naar Hamilton, terwijl ook twee Canadese predikanten een beroep naar Australië aanvaardden. Het Theological College mag in september a.s. weer drie nieuwe studenten verwachten, waarvan één uit Nieuw-Zeeland. Maar willen de vacatures in de toekomst voorzien worden, dan zullen zich meer studenten moeten melden.

Een grote zegen is ook dat het Theological College een nieuwer en ruimer gebouw kon betrekken, een grote vooruitgang ook in verband met de steeds groeiende bibliotheek, die nu veel beter geordend kon worden. (Er zijn momenteel ongeveer 15.000 boeken in de bibliotheek.)

Er zijn meer activiteiten te melden. Ook het Teachers' College heeft plannen een eigen gebouw te betrekken. Het aantal scholen is groeiende, en de leden der kerken getroosten zich dikwijls grote offers, omdat in sommige provincies van Canada de gereformeerde scholen geen enkele subsidie ontvangen. Er komt meer aandacht voor de politiek, voor de zorg van bejaarden en gehandicapten. Het ligt in de bedoeling het aantal zendelingen (momenteel 3) zo mogelijk te verdubbelen, terwijl er ook een vacature is voor het werk onder de Indianen in Canada zelf.

Met veel vreugde mogen wij ook melden dat men het in Canada aandurft een complete uitgave te verzorgen van de Bijbel met het gereformeerde kerkboek. Na vele jaren kan men dan ook ginds weer met één boek ter kerke gaan!

Mogen wij van zegen gewagen, dan voegen wij er aanstonds aan toe dat de strijd blijft. Er is de permanente strijd tegen de zonde, ook in de kerken.

Wereldgelijkvormigheid, vleselijke begeerten, wereldse verleidingen - ze gaan geen gemeente voorbij. De strijd blijft ook actueel terzake van de handhaving van Schrift en belijdenis, met name wat betreft het zicht op het kerkvergaderend werk van de Here Christus. Op de synode van BurlingtonWest diende verleden jaar een appèlzaak in verband met interpretatie en toepassing van art. 28 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Ook in dat opzicht is er een zekere parallel te constateren met Nederland, zij het ook dat dit geschiedde vanuit een tegengestelde invalshoek.

Wat een troost, te weten dat wij in de strijd van de kerk niet alleen staan. Om uw eigen - nu complete - kerkboek te citeren: '...t was gauw voor ons verloren, als Hij niet in de bres zou staan, de Held door God verkoren'.

Dat is de zegepraal, die wij ook u in de strijd van de kerk toewensen. Geve de HERE aan de Gereformeerde Kerken in Nederland de trouw en de volharding in de strijd en vervul Hij zo zijn bewaringsbelofte, in het uitzicht gesteld door de Heiland in de zojuist aangehaalde brief: 'Omdat gij het bevel bewaard hebt om Mij te blijven verwachten, zal ook Ik u bewaren voor de ure der

verzoeking, die over de gehele wereld komen zal'. Maar die belofte wordt weer in één adem verbonden met het bevel: 'Houdt vast wat gij hebt, opdat niemand uw kroon neme'.

De praeses dankt prof. Deddens hartelijk voor de woorden gesproken namens de Canadese zusterkerken. Hij wenst de afgevaardigden een goede tijd in Nederland toe en een behouden terugreis. Hij verzoekt hun de hartelijke groeten van de generale synode over te brengen aan de broederschap in Canada.

VRIJDAG 5 JUNI

Artikel 37

Ingekomen brieven

Ingekomen zijn een brief van br. J.F. de Leeuw d.d. 1 juni 1987, een brief van ds. C.G. Bos d.d. 29 mei 1987, en een brief van br. G. Keizer d.d. 2 juni 1987.

Op voorstel van de praeses verklaart de synode deze brieven onontvankelijk, omdat zij na de sluitingsdatum zijn binnengekomen.

DINSDAG 9 JUNI

Artikel 38

Opening van de achtste vergaderweek van de synode

De praeses heropent de synode voor de zittingen van de achtste vergaderweek op christelijke wijze. Hij heet de broeders afgevaardigden welkom. Hij heet met name welkom prof. drs. H.M. Ohmann, ds. J. de Gelder en br. D.J. van Wijnen, die de zittingen deze dag bijwonen als deputaten voor betrekkingen met buitenlandse kerken alsmede rev. Angus Smith M.A., moderator van de Free Church of Scotland, afkomstig uit Cross, Isle of Lewis. Eveneens worden de leerlingen van de Dr. H. Bavinckschool (8ste groep) uit Spakenburg-Noord met hun onderwijzer verwelkomd.

Artikel 39

Telegram van de Bond van Gereformeerde Meisjesverenigingen

De praeses doet voorlezing van een ingekomen telegram van de Bond van Gereformeerde Meisjesverenigingen in Nederland, die op tweede pinksterdag bondsdag hielden.

Het telegram luidt aldus:

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

De Bond van Gereformeerde Meisjesverenigingen in Nederland, bijeen in Capelle aan de IJssel op de jaarlijkse bondsdag, bidt u vanaf deze plaats Gods hulp en zegen toe bij al uw werkzaamheden, waartoe u geroepen bent, opdat die zullen zijn tot eer van de Koning der kerk en tot heil van al zijn onderdanen.

M. Gunnink, presidente

J. Huijgen, secretaresse

De vergadering neemt met grote dankbaarheid kennis van dit telegram. Op voorstel van de praeses besluit de vergadering schriftelijk haar erkentelijkheid aan deze bond te betuigen.

Artikel 40

Ontvangst van de afgevaardigde van de Free Church of Scotland

De praeses richt zich met een welkomstwoord tot de afgevaardigde van de Free Church of Scotland, rev. A. Smith:

Een hartelijk welkom wil ik ook toeroepen aan rev. Smith, die hier aanwezig is als afgevaardigde van de Free Church of Scotland. Onze kerken hebben de Free Church als ware kerk van de Here Jezus

Christus mogen herkennen en met deze kerk de voorlopige relatie van kerkelijk contact nu al enige jaren onderhouden. Ds. J. de Gelder bezocht vorig jaar de General Assembly in Edinburgh namens onze kerken.

Het is mij een vreugde thans een afgevaardigde van de Free Church in deze generale synode te kunnen begroeten.

Het gaat in deze Free Church om een aantal gemeenten, die met ons verbonden zijn in hetzelfde geloof.

Er is in het verleden vaak heel verkeerd gesproken over de pluriformiteit' van de kerk. Ik denk aan de ideeën van dr. A. Kuyper hierover. Maar professor Greijdanus heeft ons geleerd, dat je er ook op een goede manier over kunt spreken.

Binnen de kerk is er veelvormigheid, want Christus geeft vele gaven en krachten. Ook wereldwijd is er die veelvormigheid. De profetie van Psalm 87 herinnert er ons voortdurend aan. Wij zijn wel verenigd in hetzelfde geloof. Maar wij spreken niet allen dezelfde taal en hebben niet allen dezelfde culturele achtergrond.

Deze pluriformiteit binnen de *uniciteit* van de kerk heeft ook haar eigen problemen.

Uw praeses moet bekennen dat hij de taal van de Free Church niet zó machtig is, dat hij de gevoelens van deze synode adequaat op dit moment kan vertolken.

Gelukkig was professor Ohmann bereid deze last van de pluriformiteit te verlichten.

Ik dank hem hartelijk voor zijn spontane medewerking en geef hem nu graag het woord.

Hierna neemt prof. Ohmann het woord, die de hoge gast uit Schotland in het Engels toespreekt.

Prof. Ohmann acht het een voorrecht de gelegenheid ontvangen te hebben de voorzitter van de generale synode van de Free Church of Scotland hartelijk welkom te heten.

Hij vergelijkt de plaats van herkomst van rev. Smith, nl. de Hebriden, een eilandengroep langs de noordwestkust van Schotland met zijn grote schapenboerderijen en vissersdorpen met het karakteristieke vissersdorp Spakenburg.

Sprekend namens de synode zet hij uiteen, hoe in de generale synode de gereformeerde kerken, door haar afgevaardigden vertegenwoordigd, elkaar deze maanden ontmoeten om alle zaken die het leven, welzijn en de fundering van deze kerken aangaan te behartigen; en dat gebeurt eens in de drie jaar.

De afgevaardigde maakt hier kennis met een type kerk, die haar wortels heeft in de reformatie van de 16e eeuw, de eeuw van de reformatoren Maarten Luther en Johannes Calvijn met hun onderwijs van Gods souvereine genade voor arme zondaren.

Er loopt dankzij Gods genade een lijn van die reformatie naar de gereformeerde kerken vandaag in de lage landen; zo'n lijn loopt er ook naar het Verenigd Koninkrijk en speciaal naar Schotland en Noord-Ierland. Te noemen vallen de naam van John Knox, de 'Vaders' van de Westminster Assembly, en vele anderen. Door de eeuwen heen ontwikkelden de kerken op het continent en de kerken van de Britse eilanden hun eigen kerkelijk leven, met een graagte voor die eigen weg, alsof er geen andere weg was. Niettemin, aldus prof. Ohmann, geloven we in een en dezelfde God. Een en dezelfde Christus vergadert zijn kerk door zijn Geest en Woord.

Het laatste decennium leerden we broeders en zusters kennen aan de andere zijde van de Noordzee, die voor dezelfde zaak stonden, hoewel zij ons niet geheel onbekend waren.

We zijn de Here dankbaar voor de gelegenheid de kennismaking te vernieuwen, waarbij het niet alleen gaat om de erfenis van de belijdenis, maar ook om de vraag hoe door middel van de belijdenis het leven van de kerk zich kan ontwikkelen op het fundament van de Heilige Schrift.

Prof. Ohmann citeert uitvoerig uit het werk van een Schots gereformeerd auteur, waaruit duidelijk wordt, dat deze kerk wel niet hoog staat aangeschreven in de wereld, maar het schriftuurlijk dogma en de gereformeerde belijdenis hoog houdt.

De HERE, die de God is van de ganse wereld, bindt de ware kerken samen in de eenheid van geloof en liefde.

Nadat prof. Ohmann heeft gesproken, geeft de praeses het woord aan rev. Smith, die de vergadering toespreekt.

Hij brengt de groeten van de Free Church of Scotland over aan de synode. We zijn deelgenoten van het gereformeerde geloof en accepteren Gods Woord als absoluut onfeilbaar. Het handhaven van de zuivere liturgie en leer gaat niet zonder strijd.

Rev. Smith memoreert de reformatie van 1560 en die van 1843, de breuk met de Church of Scotland vanwege het patronaatsrecht. Ook in de 19e eeuw werd de onfeilbaarheid van de Heilige Schrift aangevallen. Vandaag is de Free Church of Scotland gereformeerd in leer en liturgie. Was Paulus'

vijand de joodse kerk, wij zijn omgeven door **de valse kerk, die** zich verzet tegen de heerschappij van Christus.

Er is vandaag in Schotland grote onverschilligheid voor geestelijke zaken. Het sociale evangelie wordt verkondigd dat geen Christus als Redder kent. Het leerstuk van de genade wordt geminacht; bij de verkiezingen spreekt niemand in zijn toespraken van Gods hulp. Toch zijn we, aldus rev. Smith, optimistisch. Christus op de troon luistert naar de gebeden van zijn kerk. Eens komt de dag dat we geen tolk nodig hebben om elkaar volkomen te begrijpen en volkomen te kennen.

Tenslotte bidt rev. Smith de synode Gods zegen toe. Moge deze synode zijn tot zegen van u zelf, uw volk en de gehele wereld.

De praeses dankt rev. Smith hartelijk voor zijn toespraak, groeten en zegenwensen, alsmede prof. Ohmann die de rede in het Nederlands samenvatte.

Hij wenst rev. Smith en de kerken die hij vertegenwoordigt Gods zegen toe.

WOENSDAG 10 JUNI

Artikel 41

Ingekomen brief

Ingekomen is een brief van br. P. van Hartingsveldt te Lisse d. d. 9 juni 1987.

De vergadering besluit deze brief onontvankelijk te verklaren, omdat hij na de sluitingsdatum voor de ingekomen stukken is binnengekomen.

DONDERDAG 11 JUNI

Artikel 42

Bericht van aanneming van de benoeming door drs. C.J. Haak

De praeses doet aan het begin van de middagzitting mededeling van een binnengekomen telefonisch bericht, dat in Nederland een telex is aangekomen van drs. C. J. Haak van de volgende inhoud:

Bericht voor de Generale Synode te Spakenburg-Noord

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

1. Hartelijk dank voor het vertrouwen, dat u mij schenkt in de benoeming tot universitair docent in de zendingswetenschappen c.a., alsook voor uw royale opstelling ten aanzien van de datum van indiensttreding ten behoeve van het belang van de GerejaGereja Reformasi di Indonesia in Irian Jaya.
2. Ik aanvaard deze benoeming in vertrouwen op de Here, mij pijnlijk bewust van de moeiten die deze beslissing naar beide zijden met zich meebrengt.
3. Ten aanzien van de datum van indiensttreding vraag ik uw aandacht voor het verzoek van het curatorium van de Middelbaar Theologische School en voor de visie van de Kerkeraad van Enschede-Noord. Ik onderschrijf de inhoud van dat verzoek en die visie van harte.
4. Ik ben blij met de overige benoemingen en de aanvaarding ervan.
5. Brief volgt.

Met hoogachting en broedergroet,
C.J. Haak, Bomakia

De vergadering neemt met grote vreugde kennis van de inhoud van deze telex. Er is met spanning naar uitgezien.

De praeses spreekt de hoop uit, dat het te voeren overleg ertoe zal leiden, dat drs. C.J. Haak binnen afzienbare tijd zijn arbeid in Kampen zal kunnen aanvangen.

VRIJDAG 12 JUNI

Artikel 43

Ingekomen brieven

Ingekomen is per brief d.d. 11 juni 1987 van de vereniging De Verre Naasten de telex, waarin drs. C.J. Haak mededeelt de benoeming tot universitair docent in de zendingswetenschappen c.a. te aanvaarden.

Van de familie Meems kwamen goede wensen binnen voor de periode van het zomerreces.

De kerk te Beverwijk en de kerk van Amersfoort-Centrum stuurden een uitnodiging voor het bijwonen van de afscheidsdienst van de dienaar des Woords, die werd afgezonderd voor de opleiding tot de dienst des Woords. Op voorstel van het moderamen zal br. D. Dreschler de synode vertegenwoordigen bij het afscheid van drs. G. Kwakkel en dr. A.N. Hendriks bij het afscheid van drs. B. Kamphuis.

Artikel 44

Vaststelling van de agenda begin september

De agenda van de eerste week in september a.s. zal o.m. de behandeling van de verschillende bezwaarschriften, die zijn ingekomen over de zaak 'Hoorn' bevatten. Voorts zal de behandeling van het rapport van deputaten voor betrekkingen met buitenlandse kerken worden voortgezet.

De week, waarin de Schooldag te Kampen wordt gehouden, zal de synode niet in plenaire zittingen bijeenkomen.

Artikel 45

Afscheidswoord voor het zomerreces

Alle medewerkers van de synode worden uitgenodigd bij de sluiting van de eerste reeks zittingen aanwezig te zijn.

De praeses spreekt de vergadering toe en vertelt dat de synode in acht vergaderweken 27 vergaderdagen heeft volgemaakt. Belangrijke zaken mochten worden afgehandeld: onder meer de zaken van de Theologische Hogeschool: wijziging van het Statuut, nieuwe nomenclatuur, en de benoemingen. Er zijn weinig synoden geweest met zoveel benoemingen. Buitenlandse kerken zonden afgevaardigden; de Missiologische Opleiding kreeg haar vorm; allerlei andere zaken mochten worden afgehandeld.

De praeses uit zijn dankbaarheid voor de goede gezondheid van de broeders; br. Meems knapt op en het ziet ernaar uit, dat hij in september weer in ons midden kan zijn. De Here heeft alles wel gemaakt. Terugziende op de weken van arbeid valt de goede sfeer op; ook de synode is vrucht van de gemeenschap der heiligen; we zijn bezig geweest in broederlijke, vriendelijke en open omgang met elkaar. De praeses is getroffen door de sterke neiging cooperatief de agenda af te werken. In de krant is het woord traag gevallen; maar het komt er in de discussies op aan tot een goede besluitvorming te komen; we besteden de tijd goed, als we ernaar streven verantwoorde besluiten te nemen, die met grote eenparigheid door heel de vergadering gedragen worden. De praeses dankt voor de steun van velen, met name van de leden van het moderamen.

Wekenlang zijn we in het zeer gastvrije Spakenburg door de gastheren en gastvrouwen hartelijk ontvangen. Geen moeite was u te veel om ons hier thuis te doen voelen. Br. en zr. H. Hop, het kostersechtpaar, heeft ons voortreffelijk verzorgd met de broodmaaltijden; op de onmogelijkste momenten was er koffie. De inzet was enorm, de verzorging ging vergezeld van een blij gezicht. Heel hartelijk dank.

Br. B. van de Bos en br. S. Duijst en de dames van de typekamer hebben zich veel moeite getroost om de synode door de wassende papierzee heen te helpen. Onder leiding van scriba II zijn er niet minder dan 45.000 kopieën gemaakt. Het is alles voortreffelijk verlopen en de synode is u allen dankbaar. Hopelijk kan de periode van het zomerreces ertoe bijdragen, dat wij straks in september behoorlijk kunnen doorwerken. De Heiland heeft gezegd: Rust een weinig. Het houden van vakantie mag niet vergeten worden. Die rust staat in dienst van het werk, dat straks voortgezet moet worden. De Here geve gezondheid en kracht daartoe.

De assessor, ds. T. Dekker, dankt de praeses hartelijk voor de goede leiding in deze eerste reeks zittingen. U heeft het ons allen gemakkelijk gemaakt u hulp te bieden. U bent een praeses die niet solitair werkt, maar gebruik hebt gemaakt van de mogelijkheden om te overleggen. Het was heel fijn samenwerken onder uw leiding. De vergadering zingt Gezang 29 'Ere zij aan God, de Vader'; daarna gaat de assessor voor in dankgebed. De praeses schorst de vergadering.

DINSDAG 1 SEPTEMBER

Artikel 46

Opening negende vergaderweek

Aan het begin van de eerste vergaderdag na het zomerreces spreekt de praeses na op christelijke wijze de synode heropend te hebben een kort welkomstwoord. De Here heeft allen gespaard; het is een voorrecht in gezondheid de arbeid voort te zetten, en dat in het besef, dat de kerken daartoe geroepen hebben. Sommigen dachten al te optimistisch, dat de synode vóór de vakantie zou zijn beëindigd; wij moeten ons nu niet laten opjagen. De grootste verdienste is niet een korte synode, maar werk verrichten dat schriftuurlijk, goed en degelijk is. We hebben het schriftgedeelte gelezen over de wonderbare visvangst (Lucas 5:1-11). Dit onderwijs van de Heiland wil ons vertroosten en bemoedigen. De Heiland zorgt voor het resultaat; de schepen boordevol vis zijn te danken aan de macht van Jezus Christus; de oogst is gegarandeerd. In de tweede plaats verlangt de Heiland onvoorwaardelijke gehoorzaamheid en vertrouwen. In de derde plaats moeten leerlingen van Christus eigen onwaardigheid belijden. Juist dan verwaardigt Christus hen en maakt hij hen bekwaam om medearbeider van Hem te zijn. Zo mogen we bemoedigd en gesterkt aan het werk gaan.

Artikel 47

Ingekomen brieven

De vergadering neemt met deelneming kennis van het bericht van overlijden van mevrouw Sipkje Toornstra-Maas, de schoonmoeder van ds. C.J. Brem. De synode neemt kennis van de volgende brieven: brief ds. G.F. de Kimpe, d.d. 22 juni 1987, waarin hij mededeelt de benoeming tot secundus-deputaat geestelijke verzorging militairen aan te nemen; brief drs. C.J. Haak, d.d. 11 juni 1987, waarin hij mededeelt de benoeming tot universitair docent aan de Theologische Universiteit met vreugde, in vertrouwen op de Here, van ganser harte te aanvaarden; brief P. van Veelen, d.d. 7 juli 1987, met bevestiging van ontvangst van de brief met de benoeming tot secundus-deputaat diaconale zaken; brief M.E. Hoekzema, d.d. 21 juli 1987, waarin hij mededeelt de benoeming tot universitair docent van harte te aanvaarden. Br. Hoekzema verzoekt toezending van de financiële regelingen; brief W. van Twillert, d.d. 5 augustus 1987, waarin hij mededeelt de benoeming tot secundus-deputaat voor diaconale zaken te aanvaarden.

Een niet ondertekend en ongedateerd 'stuk' van J. Zwart, inhoudende een fotocopie van een meditatie van 'K.S.', verklaart de synode onontvankelijk, omdat het na sluitingsdatum is ingekomen.

Een brief van ds. J. G. Agema, d. d. 20 augustus 1987, met bezwaren tegen de brief van de synode d.d. 16 juni 1987 verklaart de synode onontvankelijk, omdat deze brief betrekking heeft op een zaak die deze synode heeft afgehandeld.

Brieven van deputaten-financieel d.d. 10 juli 1987 en d.d. 21 augustus 1987, respectievelijk betreffende de salarisvoorstellen voor de heer M.E. Hoekzema en regels honorering personeel Theologische Hogeschool, worden ter voorbereiding van afhandeling in handen gegeven van commissie I.

De brief van deputaten geestelijke verzorging militairen d.d. 23 augustus 1987 met verzoek om toezending van de officiële instructie zal door scriba II beantwoord worden.

Over een ontvangen uitnodiging van de Raad van Kerken in Nederland d.d. 22 juni 1987 zal het moderamen de vergadering van advies dienen.

DONDERDAG 3 SEPTEMBER

Artikel 48

Condoleantie

Dinsdag nam de synode met deelneming kennis van het overlijdensbericht van mevrouw Sipkje Toornstra-Maas (25 mei 1905-18 juli 1987).

Vandaag is ds. C. J. Brem weer ter vergadering.

Aan het begin van deze morgenzitting betuigt de praeses namens de synode hartelijke deelneming met het heengaan van de schoonmoeder van ds. C. J. Brem, mvr. S. Toornstra-Maas.

Hij wenst ds. Brem en de zijnen de bemoediging en vertroosting van de Here toe. Ds. Brem dankt voor de goede woorden van de praeses.

Artikel 49

Adviseurschap van de hoogleraren J. en B. Kamphuis

De praeses stelt in comité het adviseurschap van prof. J. Kamphuis aan de orde. Prof. J. Kamphuis is tijdens de zittingen van deze synode per 1 september 1987 met emeritaat gegaan. De vraag is nu, wat de synode in deze nieuwe situatie zal doen.

Prof. J. Kamphuis heeft vanaf het begin van deze synode als adviseur aan de werkzaamheden van de synode, met name aan de arbeid van commissie II, deelgenomen. Daarom stelt de praeses de synode voor prof. J. Kamphuis te verzoeken deze synode als adviseur te blijven dienen.

De synode besluit conform dit voorstel.

Aan het begin van de middagzitting deelt de praeses de vergadering mee, dat prof. J. Kamphuis over het hem gedane verzoek van de synode zijn erkentelijkheid heeft uitgesproken. Hij is bereid de vergadering te blijven dienen met adviezen, maar zal in het adviserende terughoudendheid betrachten, omdat zijn positie veranderd is. De vergadering kan te allen tijde een beroep op hem doen.

Voorts stelt de praeses namens het moderamen de vergadering voor prof. drs. B. Kamphuis uit te nodigen op te treden als adviseur van de generale synode.

In de Huishoudelijke Regeling voor de synode is de samenroepende kerk aangewezen om de gewone hoogleraren van de Theologische Universiteit ter synode uit te nodigen voor het geven van eventuele adviezen.

Nu tijdens de zittingen van deze synode met ingang van 1 september 1987 prof. drs. B. Kamphuis benoemd is tot gewoon hoogleraar ligt het in de rede dat namens de synode zelf deze uitnodiging uitgaat.

De synode besluit conform het voorstel van het moderamen.

Voorts besluit de synode, dat de notulering van wat in de morgenzitting in comité aan de orde kwam een plaats zal ontvangen in de acta.

VRIJDAG 4 SEPTEMBER

Artikel 50

Uitnodiging van The Free Reformed Churches of Australia

De praeses deelt de vergadering mee, dat bij deputaten BBK een uitnodiging van The Free Reformed Churches of Australia is ingekomen tot bijwoning van de synode aldaar, D.V. samen te komen op 5 september a.s.

De suggestie wordt gedaan op 8 september a.s. rechtstreeks van synode tot synode per telegram groeten en goede wensen over te brengen.

Op voorstel van het moderamen besluit de synode tot het verzenden van een telegram met heilbede en broederlijke groeten aan deze zusterkerken.

WOENSDAG 16 SEPTEMBER

Artikel 51

Ingekomen brief

Op voorstel van de praeses verklaart de vergadering een ingekomen brief van br. J. Zwart te Apeldoorn, d.d. 3 september 1987, onontvankelijk, omdat hij is ingekomen na de sluitingsdatum voor het indienen van stukken voor het agendum.

DINSDAG 22 SEPTEMBER

Artikel 52

Ontvangst van drs. M. te Velde en drs. F. van der Pol

Om 20.00 uur heropent de praeses de synode voor een feestelijke avondzitting, waarin de vergadering de nieuw benoemde hoogleraar en docent ontvangt om met hen kennis te maken.

Bij het appèl-nominaal blijken naast de afgevaardigden van de kerken enige hooglerarenadviseurs en enige deputaten-curatoren aanwezig te zijn. Prof. dr. J. van Bruggen en prof. dr. J. Douma, rector van de Theologische Universiteit, hebben laten weten deze avondzitting niet te kunnen bijwonen. Aanwezig zijn voorts prof. drs. J.A. Meijer en drs. G. Kwakkel.

De praeses heet alle broeders en zusters van harte welkom, in het bijzonder prof. drs. M. te Velde en echtgenote en drs. F. van der Pol en echtgenote.

Allereerst richt de praeses zich nu met een toespraak tot prof. drs. D. Deddens, aan wie zo de Here wil aan het einde van de cursus 1987-1988 ontslag verleend zal worden.

Hooggeachte professor Deddens,

Deze generale synode nam donderdag j.l. het besluit, deputaten-curatoren op te dragen u aan het einde van de cursus 1987-1988 op de meest eervolle wijze ontslag te verlenen als hoogleraar ecclesiologie aan onze Theologische Universiteit. Het is vanavond niet de bedoeling dat afscheid van u genomen wordt. U zult, als de HERE het geeft, nog een klein jaar uw arbeid aan onze Universiteit verrichten. Graag respecteer ik uw uitdrukkelijke wens, om het eigenlijke afscheid te doen plaats vinden aan het einde van de cursus 1987-1988.

Maar het zij mij toch vergund een enkel woord tot u te zeggen.

U werd door de buitengewone Generale Synode van Arnhem 1979 benoemd als hoogleraar in de ecclesiologische vakken. Daarmee werd een niet geringe verantwoordelijkheid op uw schouders gelegd. Op een leeftijd, waarop velen aan het afbouwen van hun carrière denken en verlangen het wat kalmer aan te kunnen doen, werd u tot een nieuwe, zware taak door de kerken geroepen.

Met grote trouw en veel toewijding hebt u tot op heden uw professoraat waargenomen. U had reeds voordat u benoemd werd een professorale allure. Uw geleerdheid in de vakken, die u ging doceren, was bekend. Reeds in de pastorie bouwde u op uw vakgebied een bibliotheek op, die indrukwekkend genoemd mag worden. De verhuizing van Leeuwarden naar Kampen had dan ook heel wat voeten in de aarde. Misschien doe ik de situatie recht, wanneer ik zeg, dat u een huis om deze bibliotheek heen moest zoeken. Maar het is tenslotte allemaal terecht gekomen. De operatie werd dankzij de hulp van studenten met veel moeite voltooid. Uw boekenschat vond een veilige haven in een ruim pand aan de Kampense Burgwal.

Met nauwkeurigheid en grondigheid hebt u uw colleges voorbereid. De studenten hebben ervaren en zij doen dat nog, hoezeer u thuis bent op het terrein, dat uw vakgebied is. Grondig en nauwkeurig waren ook uw publikaties. U bent geen veelschrijver. Maar wat van uw hand het licht zag, was van hoog wetenschappelijk niveau. Ik herinner hier graag aan de fraaie opstellen in de bundels over de Afscheiding en de Doleantie, die nog niet zo lang geleden verschenen.

Als canonicus hebt u heel veel tijd moeten steken in 'de kerkelijke adviesdienst'. U deed dat graag, omdat u daarin het contact met de kerken gestalte zag krijgen. Daarmee timmerde u niet aan de weg, maar verrichtte u toch zeer belangrijk werk voor de kerken. U hebt uw adviezen met veel zorg en toewijding gegeven.

Dankbaar gedenken wij alles wat de HERE tot op heden in u aan de kerken heeft willen schenken. In dit verband memoreer ik ook uw optreden als praeses van niet minder dan drie generale synoden. In wel zeer bewogen tijden - ik denk met name aan de synode van Rotterdam-Delfshaven en aan die van Amersfoort-West- hebt u krachtig en met wijsheid leiding gegeven en u ervoor ingezet, dat de kerken gereforméerde kerken bleven.

In al uw arbeid bent u van harte gesteund door uw echtgenote. Mevrouw Deddens trad niet op de voorgrond, maar het werk van haar echtgenoot is niet te denken zonder alles wat zij op de achtergrond wilde zijn.

Professor Deddens, wij nemen geen afscheid. U gaat gewoon verder met uw arbeid. Ik hoop dat de president-curator, wanneer uw ontslag metterdaad daar is, een mooie toespraak zal houden, waarin de dankbaarheid van de kerken zal worden vertolkt.

Het mag u veel voldoening geven dat de kerken de zwaarte van uw taak hebben onderkend, door **thans** twee broeders in volledige dienst tot dit werk te roepen. U kunt de komende tijd uw arbeid aan onze universiteit afronden in de rustige wetenschap, dat opvolgers straks klaar staan.

De HERE sterke u voor de tijd, die nog te gaan is, en steile uw werk bij den voortduur tot zegen van onze opleiding en van de kerken.

Vervolgens spreekt de praeses professor drs. M. te Velde en echtgenote toe:

Zeer geachte drs. Te Velde,

Van Groen van Prinsterer is het adagium 'Er is geschreven, er is geschied'. Deze generale synode blijkt in haar benoemingsbeleid op de een of andere manier dit adagium te willen honoreren. Eerst heeft zij toch belangrijke benoemingen gedaan voor de bibliologische en dogmatologische vakken. Vorige week waren dan eindelijk de ecclesiologische vakken aan de beurt, toen deze synode u op voordracht van deputatencuratoren benoemde tot hoogleraar kerkgeschiedenis en kerkrecht.

Het is mij een vreugde u hier te mogen begroeten en u namens de generale synode van harte geluk te wensen met deze eervolle benoeming. U bent voor onze Theologische Universiteit geen onbekende. De Generale Synode van Kampen 1975 benoemde u tot wetenschappelijk medewerker voor de ecclesiologie. En de Generale Synode van Groningen-Zuid 1978 verstrekte u een herbenoeming als zodanig. Op uw eigen verzoek verleende de Generale Synode van Arnhem 1981 u eervol ontslag in verband met uw wens om tot een afronding te komen van uw academische studie. Deputatencuratoren hebben ons gemeld dat deze afronding binnen korte tijd haar beslag zal krijgen. Deze synode heeft daar met blijdschap kennis van genomen. Ruim vijf jaren bent u ingeschakeld geweest bij het onderwijs aan onze opleiding en u hebt uw leeropdracht zo waargenomen, dat deze synode u met veel vrijmoedigheid tot het hoogleraarschap heeft kunnen roepen.

U hebt een boeiende leeropdracht thans ontvangen. Allereerst is u het onderwijs in de algemene en vaderlandse kerkgeschiedenis opgedragen. Over dit onderdeel van uw aanstaande taak, hoe gewichtig ook, wil ik op dit ogenblik niet spreken. Ik hoop er aanstonds nog aandacht aan te geven.

Wel wil ik wat breder stilstaan bij het onderwijs in het kerkrecht, dat deze generale synode u heeft toevertrouwd. Daarmee is een grote verantwoordelijkheid op uw schouders gelegd. U zult straks onze vierde canonicus na de Vrijmaking zijn, op de leerstoel van P. Deddens, J. Kamphuis en D. Deddens.

Tegenover de doperse radicalen met hun ijver voor de Geest hebben de reformatoren van de zestiende eeuw met kracht de orde en het recht van Christus' kerk verdedigd.

Het blijft opmerkelijk dat Calvijn, de theoloog van de Heilige Geest, zich ingezet heeft voor wat hij noemde 'ordonnances ecclesiastiques'.

Een verrassend inzicht in de manier van de Heilige Geest lag hieraan ten grondslag. Calvijn verstond dat de Geest niet staat tegenover het institutaire, niet een vijand is van orde en recht, maar dat de Geest Zich daarvan bedient, het in zijn heilzaam werk opneemt. De reformator van Genève bracht in rekening het onderwijs van de apostel Paulus, zoals wij dat vinden in 1 Korintiërs 14. Paulus handelt daar over het werk van de Geest in de gemeente van Christus. Maar dat verhindert hem niet, de Korintiërs in hetzelfde hoofdstuk op het hart te binden: 'Laat alles betamelijk en in goede orde geschieden'. Als een monument van deze reformatorische overtuiging staat Zondag 31 in onze Catechismus. De kerkelijke disciplina wordt daar behandeld. Maar deze disciplina staat onder het opschrift van Zondag 20: 'God de Heilige Geest en onze heiliging'!

Echter, niet alleen tegen het doperdom maakten de reformatoren front, toen zij pleitten voor de orde en het recht van de kerk. Zij verzetten zich ook tegen de roomse hiërarchie en de pauselijke heerschappij. Calvijns vermaning aan keizer Karel V en de vorsten, bijeen op de rijksdag te Spiers in 1543, is daar nog altijd een sprekend getuigenis van. Het kerkrecht dat de reformatoren voorstonden, wilde alle ruimte geven aan de heerschappij van Christus, het algemene Hoofd en de enige Bisschop van de kerk. Martin Bucer, de canonicus van de Reformatie, beklemtoonde de Christocratie. Christus zelf oefent over de gemeente zijn regiment uit. Hijzelf is in zijn kerk tegenwoordig.

Deze presentia realis is voor de reformator van Straatsburg niet slechts een begrip uit de leer van het sacrament, maar functioneert in heel zijn visie op de kerk. Omdat Christus reëel aanwezig is, zijn kerk regeert en verzorgt, kan er nooit sprake zijn van enig vicariaat.

Het kerkelijk recht wil dan ook alleen maar de weg vrijhouden voor deze regering van Christus door zijn Geest en Woord.

Drs. Te Velde, in deze lijn hebben onze canonici na de Vrijmaking gewerkt en zo zult ook u op uw beurt mogen en moeten werken.

De kern van het schriftuurlijke kerkrecht is de alleenheerschappij van Koning Christus over zijn volk. Heel de orde en het recht van de kerk moet die heerschappij dienen.

U zult ook bezig zijn in wat wel genoemd wordt 'de kerkelijke adviesdienst'. Onze canonicus is van oudsher ook onze kerkrechtelijke vraagbaak. Geen geringe verantwoordelijkheid is u daarmee gegeven. Maar de wetenschap dat Christus ons ook tot wijsheid geschonken is, mag u steeds weer bemoedigen in dit moeilijke deel van uw kerkelijke taak.

De generale synode heeft u voorts het onderwijs in het vak gemeenteopbouw opgedragen. Dit vak is voor onze opleiding geheel nieuw. Buiten onze kring is het al enige jaren een jonge loot aan de oude stam van de theologie.

Dat dit vak gezien wordt als een theologisch vak is van principiële betekenis. Allerwege gaan stemmen op, om de menswetenschappen en met name de sociologie hun plaats te geven in de bezinning op de manier, waarop het werk in de gemeente in een moderne tijd moet worden verricht. Dat wij het vak gemeenteopbouw zien als een theologisch vak, betekent dat ook in deze bezinning het Woord van God de beslissende stem heeft en moet houden. Menswetenschappen kunnen hun inbreng hebben, maar die inbreng blijft principieel hulpdienst.

Een nieuwe tijd vraagt nieuwe vormen. Nooit mogen wij vormen als onaantastbaar zien. Alles wat in de gemeente gebeurt, zal naar het apostolisch voorschrift (vgl. 2 Kor. 10:8) de opbouw van de gemeente moeten dienen.

Reeds Calvijn schreef in zijn Institutie: 'Tenslotte, dat wij hierin ons geen eeuwige wet stellen, maar het ganse gebruik en doel der inzettingen betrekken op de stichting der kerk; en dat wij, wanneer die stichting het eist, zonder ergernis dragen niet alleen dat er iets veranderd wordt, maar ook dat alle onderhoudingen, die tevoren bij ons in gebruik waren, worden omgekeerd' (Inst. IV, 10, 32).

Het vak gemeenteopbouw staat in onze kring nog amper in de kinderschoenen. Wetenschappelijke bezinning op huidige werkvormen, zoals wij die in de gemeenschap der heiligen vinden, is wel zeer noodzakelijk. Veel inzicht en creativiteit zullen hier van de wetenschapper worden gevraagd. Maar het is de inspanning waard. Want het gaat erom dat de gemeente ook in een moderne tijd voluit als het lichaam van Christus functioneert.

Drs. Te Velde, de kerken hebben veel verwachting van u. U hebt een rijke onderwijstaak ontvangen. Ik bid u toe dat de Here u gezondheid en kracht geeft om vele jaren ten dienste van de kerken te arbeiden.

Het verheugt me dat uw echtgenote hier ook tegenwoordig is. Graag wil ik haar bij dit alles betrekken. Mevrouw Te Velde, ik hoop dat de gang naar Kampen u niet te zwaar zal vallen en dat u zich spoedig thuis zult voelen in de kring van onze universiteit.

God zegene u beiden!

Hierna richt de praeses het woord tot drs. F. van der Pol en echtgenote:

Zeer geachte drs. Van der Pol,

Van harte wil ik u gelukwensen met de eervolle benoeming tot universitair docent in volledige dienst voor het onderwijs in de ecclesiologie. Uw benoeming betekent een niet geringe uitbreiding ten aanzien van de behartiging van de ecclesiologische vakken aan onze opleiding. Het stemt tot grote dankbaarheid dat deze uitbreiding plaats kon vinden in een tijd, waarin aan vele universiteiten door bezuinigingen plaatsen wegvallen. Dat aan onze opleiding het onderwijs in de kerkgeschiedenis zo'n ruime plaats krijgt, is voluit een principiële keus.

Sinds de Verlichting heeft men vaak de kerkgeschiedenis behandeld als een onderdeel van de wetenschap der geschiedenis. De kerk werd beschouwd als één van de fenomenen waaraan de historie van de mensheid zo rijk is. In gereformeerde kring heeft men steeds het theologische karakter van de kerkgeschiedenis krachtig verdedigd. De kerk is niet van beneden, zij is niet uit vlees en bloed, maar zij is het werk van de Zoon van God. Hij is het, die in de geschiedenis zijn gemeente vergadert, beschermt en onderhoudt. Nooit mogen wij het woord van onze Verlosser tot Simon Petrus vergeten: 'En Ik zeg u, dat gij Petrus zift, en op deze petra zal Ik mijn gemeente bouwen en de poorten van het dodenrijk zullen haar niet overweldigen' (Mat. 16:18).

Wat de kerk is en hoe zij moet zijn, leren wij niet door de geschiedenis te bevragen, maar aan de voeten van Christus. De volgorde van het adagium van Groen van Prinsterer is hier principieel onomkeerbaar: 'Er staat geschreven, er is geschied'. Wie zich wil verdiepen in de geschiedenis van de kerk, zal eerst eerbiedig moeten luisteren naar wat er is geschreven. De Heilige Schrift, het Woord van Christus, verkondigt ons wat de oorsprong, het wezen en de roeping van de kerk is.

Daarom is de ecclesiologie voluit een theologisch vak. Met heel de theologie richt zij zich eerst op het geopenbaarde Woord, om zo de noodzakelijke wijsheid te ontvangen.

Door dat Woord geleerd, nadert de kerkhistoricus dan tot de geschiedenis van de kerk, om na te speuren in hoeverre de kerk daadwerkelijk aan haar oorsprong en wezen is trouw gebleven en haar roeping de eeuwen door heeft vervuld.

Zeker, de kerkhistoricus heeft wetenschappelijk te werk te gaan. Er zijn regels voor systematische geschiedvorsching en geschiedschrijving. Maar heel dat wetenschappelijk bezig zijn zal genormeerd moeten worden door het Woord van de Christus. De beslissende maatstaf, waaraan de kerkhistoricus alles moet meten, is wat onze Verlosser ons geopenbaard heeft over zijn gemeente. Wie werkelijk kerkhistoricus wil zijn heeft verlichte ogen nodig, ogen die verlicht zijn door het Woord van Christus. Slechts met zulke ogen kan men ook wetenschappelijk echt zien!

Er is veel te zien. Wat dat betreft ontvangt u, drs. Van der Pol, een prachtige leeropdracht. Wij hebben in de kerk -om met de apostel Paulus te spreken- 'onze vaders'. Geslachten gingen ons voor. De kerk is niet van vandaag of gisteren, maar zij is de kerk van de eeuwen. Het werk van Christus in de vergadering van zijn gemeente omspannt de eeuwen.

Wie de kerkgeschiedenis tot studievak heeft, staat voortdurend voor het wonder van de katholiciteit van de kerk. De kerk is op alle plaatsen, zij is er ook door alle tijden. Deze katholiciteit vloeit voort uit het woord van Christus: 'En op deze petra zal Ik mijn gemeente bouwen en de poorten van het dodenrijk zullen haar niet overweldigen'.

Bij uw studie zult u ook veel donkerheid ontmoeten. De geschiedenis van de kerk is er ook één van aanvechting, zonde en kleingeloof. Christus heerst, maar: in medio inimicorum, temidden van de vijanden. Die vijanden zijn de eeuwen door hoogst agressief geweest en hebben helaas veel bedorven. Maar in alle donkerheid zult u ook telkens weer het licht zien flonkeren, het licht van Christus' trouw, het licht van zijn onoverwinnelijke genade. Van die trouw en genade mag en moet de kerkhistoricus allereerst spreken.

Toen deze generale synode donderdag j.l. begon met de voorziening in de komende vacature - prof. drs. D. Deddens, is aan het begin van de zitting een gedeelte uit Psalm 78 gelezen, het gedeelte, dat spreekt over het vertellen van de roemrijke daden van de HERE en van de wonderen, die Hij gewrocht heeft, aan het volgende geslacht. Tot dat vertellen, dat doorgegeven is de gemeente geroepen. Want een volgende generatie moet op haar beurt haar vertrouwen op God stellen en zijn werken niet vergeten.

In het licht van deze onmisbare catechese staat uw leeropdracht. Onze opleiding heeft ecclesiologen, omdat de kerken zich tot deze catechese weten geroepen. Het verhaal van Gods grote daden in de geschiedenis van zijn kerk moet worden doorverteld. Zeker, Gods weg is in heiligheid. Zijn voetsporen worden niet gekend, zegt Psalm 77. Er blijft ons ook in de kerkgeschiedenis veel verborgen. Wij kennen ook hier ten dele. Maar er is een licht dat over de feiten opgeheven mag worden. Dat is het stralende licht van het Woord. En zo wordt er toch ontdekt, kunnen verbanden worden aangewezen, lijnen worden getrokken, is er taxatie mogelijk. Want het loflied moet klinken, het lied op de trouw van Christus, die dwars door zonde en kleingeloof van mensen heen, zijn belofte vervult: 'Zie, Ik ben met u, al de dagen, tot de voleinding der wereld'.

Dit loflied van de gemeente mag de kerkhistoricus helpen aanheffen. Het is het preludium op de grote lofzang, die komt; de lofzang op ál de grote werken van onze God. Zei Augustinus niet dat de eeuwige glorie zal bestaan in 'amen, hallelujah'?

Mevrouw Van der Pol, ik ben dankbaar dat u hier naast uw man zit. Want ook u deelt in de eer en de verantwoordelijkheid, waartoe de kerken uw echtgenoot geroepen hebben. Veel zult u samen moeten loslaten. Het wordt een ander leven straks in Kampen dan u gewend was. Maar Hij die roept, geeft ook krachten. Hij zal het ook voor u beiden maken.

Drs. Van der Pol, de HERE zegene uw arbeid aan onze universiteit voor de kerken en haar dienaren.

De praeses geeft nu het woord aan de president-curator van de Theologische Universiteit, ds. H. Bouma. Deze spreekt de praeses, de vergadering en de nieuw benoemden aldus toe:

Praeses, vergadering,

Nogmaals zij mij vergund, u en de synode, namens deputaten-curatoren te danken voor de gelegenheid, ook nu geboden, om een kort woord te spreken in deze openbare zitting, waarin de synode kennis zal maken met de door haar voor de ecclesiologie benoemde broeders drs. M. te Velde en drs. F. van der Pol.

In de eerste plaats wil ik u en in u de synode verzekeren van de dankbaarheid, die bij de senaat van de Theologische Universiteit en bij haar curatoren leeft, nu is voldaan aan de wens, die bij senaat en curatoren bestond, ni. om thans twee docenten in volledige dienst te benoemen voor de kathedra van de ecclesiologie.

Reeds werd door het moderamen van de Generale Synode van Hoogeveen in 1969-1970 geconstateerd en aan die synode gerapporteerd, dat ook de docent in de ecclesiologische vakken, nl. het kerkrecht en de kerkgeschiedenis, was overbelast. Destijds beschikte de theologische faculteit van de Vrije Universiteit over twee ecclesiologen, terwijl ook de Kamper hogeschool aan de Oudestraat twee docenten voor deze vakkengroep bezat. Onze universiteit had dit omvangrijke en gewichtige werk aan slechts één docent opgedragen. Deze vergelijking met vergelijkbare instellingen van hoger onderwijs kan duidelijk maken, dat het spreken van overbelasting stellig niet te sterk is geweest. (zie Acta Hoogeveen 1969-1970, blz. 595v.).

Toch werd deze overbelasting door die synode van 1969-1970 niet weggenomen. Eerst ter synode van Kampen 1975 kwam het daartoe. Curatoren pleitten toen voor de aanstelling van een wetenschappelijk medewerker. Die Kamper synode besloot, ter verlichting van de taak van de toenmalige ecclesioloog, prof. J. Kamphuis aan deze wens te voldoen. Haar praeses, ds. P. Lok, gewaagde in dat verband van 'de te zware belasting van de laatste jaren' op de schouders van prof. Kamphuis. De synode benoemde ds. M. te Velde, destijds te Neede, in deze functie (Acta, art. 321). Die benoeming was evenwel slechts 'in tijdelijke dienst' (Acta, blz. 448). En ook volgende synodes volstonden met telkens weer zulke onmisbare assistentie voor 'tijdelijke dienst' te verschaffen. Inmiddels is aan curatoren duidelijk geworden, dat ondanks de 'verlichting' die zulke tijdelijke hulp bracht, er niettemin sprake bleef van overbelasting van de ecclesioloog.

Ter illustratie wijs ik erop, dat tal van kerken en kerkelijke vergaderingen veelvuldig beroep op hem doen voor kerkrechtelijk advies in allerlei kwesties. Dit vergt vaak bijzonder veel tijd en inspanning van hem, meer dan de adviesvragers zelf denken of vermoeden.

Daar komt nog bij, dat het onderwijs in het werk van onze Heiland tot vergadering van de kerk bijzonder veel vergt. Onze aanstaande predikanten moeten de hun toevertrouwde schapen van de Here Christus op dat werk wijzen, opdat men Hem óók daarvoor leert loven en prijzen. Evenzo moeten onze predikanten heel nauwkeurig weten, hoe die door de Here vergaderde kerk geestelijk moet worden geregeerd op de manier, die de Here ons in zijn Woord heeft geleerd (NGB, art. 30). Hoe men zich behoort te gedragen in het huis van God, d.i. de gemeente van de levende God (1 Tim. 3:15), is een zaak van zo grote betekenis, dat zij grondig wetenschappelijk onderwijs vereist.

Het verheugt senaat en curatoren bijzonder, dat uw synode heeft geoordeeld, dat de tot heden voortdurende overbelasting van de kathedraal van de ecclesiologie niet kan worden weggewerkt door naast een docent in volledige dienst te volstaan met de hulp van een docent in niet-volledige dienst, zoals tot voor kort het geval was. Dat u tot dit oordeel kwam, laat zich stellig mee verklaren hieruit, dat uzelf een wijziging hebt aangebracht in artikel 1 van het Statuut van de Theologische Universiteit. Dat artikel luidde tot heden, dat onze hogeschool 'is een instelling van theologisch wetenschappelijk onderwijs'. U hebt deze passage veranderd, en wel als volgt: zij is een instelling van theologisch wetenschappelijk onderwijs en onderzoek. Door deze verandering in het Statuut hebt u de taak van onze universiteit in niet geringe mate uitgebreid, althans zulke uitbreiding statutair vastgelegd, wat ook extra verzwaring voor de ecclesiologie meebrengt. Ongetwijfeld heeft mede deze mutatie u ertoe gebracht, te voldoen aan de wens van senaat en curatoren, nl. om twee docenten in volledige dienst te benoemen voor de ecclesiologische vakkengroep.

Broeder praeses, vergadering, nogmaals, het verheugt senaat en curatoren, dat u hiertoe hebt kunnen en willen besluiten. Dat ik dit alles thans memoreer, vindt zijn reden mee hierin, dat de beide door u benoemde broeders hedenavond in uw vergadering aanwezig zijn. Zij kunnen hieruit iets leren kennen van wat u en senaat en curatoren heeft bewogen tot uw besluit, zijn advies en hun voordracht.

Met uw verlof, praeses, moge ik me thans, via u, tot hen wenden. Eerst richt ik me tot u, ds. M. te Velde. U bent in de kring van onze universiteit geen onbekende. Immers, zoals reeds door de praeses synodi is gememoreerd, u hebt gedurende een aantal jaren, en dat niet zonder lof, als wetenschappelijk medewerker in de ecclesiologie gefungeerd. Het doet senaat en curatoren goed, dat de synode u thans heeft willen benoemen tot hoogleraar in dit vakgebied met ingang van de cursus 1988-1989.

Het is bekend, dat met name de geschiedenis van Christus' kerken in dit land gedurende de 19e eeuw uw bijzondere liefde heeft verkregen, getuige diverse publikaties en getuige ook het onderwerp van het academisch proefschrift waaraan u werkt.

De synode benoemde u in verband hiermee voor het onderwijs in de kerkgeschiedenis van de 18e, de 19e en de 20ste eeuw.

Tot goed verstand: u bent in 1950 geboren. Als het God belieft uw leven en gezondheid te sparen, zult u dus nog anderhalf decennium in de 21ste eeuw doceren. U begrijpt, dat de u thans gegeven leeropdracht niet uitsluit, dat u te zijner tijd ook onderwijs zult geven in de kerkhistorie van die beginnende 21 ste eeuw: daarvoor zult u dan heus geen nieuwe leeropdracht van een generale synode uit die eeuw hebben te verwachten.

Uw taak zal het dus zijn, de discipelen van onze universiteit te onderwijzen in het kerkvergaderende werk van onze Heiland gedurende de laatste eeuwen.

Daarnaast behoort het tot uw leeropdracht, onderwijs te geven in het kerkrecht, dus in wat onze vaders noemden: 'spiritualis illa politia', de regeer-wijze, die de Heilige Geest voor het kerkelijk leven vereist en die de Here ons in zijn Woord heeft geleerd (NGB, art. 30). Daarbij moeten de door de Here aangestelde ambtsdragers, die 'regeerders van de kerk' heten, zich ervoor wachten 'af te wijken van wat Christus, onze enige Meester, ons heeft geboden'. Wij verwerpen toch 'alle menselijke bedenkensels' daarbij (NGB, art. 32).

Dit wijst u op uw geweldige verantwoordelijkheid bij de opleiding van onze aanstaande predikanten, die ook 'regeerders van de kerk' zullen worden. En ik wil u deze verantwoordelijkheid met alle klem op het hart binden, opdat de vergadering van de kerk niet wordt verstoord door on-Geestelijk handelen.

Doordat de synode besloot twee docenten in volledige dienst voor de ecclesiologie te benoemen, kwam er ruimte en tijd vrij om tegemoet te komen aan de wens van de senaat, die is overgenomen door deputatencuratoren, om als nieuw onderdeel het vak 'gemeenteopbouw' binnen de opleiding op te nemen. Dit nieuwe vak beoogt de theologische bezinning op de toerusting van de gemeente, waar de apostel Paulus over schreef in zijn brief 'aan de Efeziërs' (Ef. 4:12,16). Men zou dit vak, naar aanleiding van wat Paulus daar schrijft, de naam 'oikodomia' kunnen geven. A. Kuiper gaf het de naam 'Kybernetiek'. Hij omschreef het als 'het studievak, dat onderzoek doet naar de beste wijze om de regering der Kerk door de ambtsdragers te laten uitoefenen'. Het gaat hierbij dus om 'de kunst van regeren' (Encyclopaedie der heilige godgeleerdheid, III, Amsterdam 1894, 530v.).

Ook het onderwijs in dit vak is u opgedragen. Een nieuw vak dus aan onze universiteit. Wij verwachten van u, dat u dit vak in gereformeerde zin zult onderwijzen.

Namens curatoren spreek ik de wens uit, dat de Here u de vrijmoedigheid zal geven eerlang uw benoeming te aanvaarden en haar op de vastgestelde tijd op te volgen. De Here geve u, dat u, bijgestaan door uw vrouw, tot rijke zegen voor de kerken moogt zijn door uw komende arbeid in de opleiding tot de dienst van het Woord aan onze universiteit.

Ook tot u, drs. F. van der Pol, wend ik me, met praesidiaal verlof. Toen uw naam ter synode werd voorgedragen door curatoren, lag het voor de hand, dat enkele vragen om nadere informatie en toelichting rezen. Was drs. M. te Velde onder ons bekend, mede doordat hij reeds eerder als wetenschappelijk medewerker onderwijs aan onze hogeschool had gegeven, dit kan niet van u worden gezegd. Wel heeft u een aantal publikaties op uw naam staan, maar die zijn niet in zeer brede kring bekend, ook al hebben ze veel lof geogst bij deskundigen. De synode heeft, gehoord het advies van de senaat, overeenkomstig de voordracht van curatoren, u benoemd tot universitair docent met als leeropdracht het onderwijs in de oudere kerkgeschiedenis en eventueel, te zijner tijd, ook dat in de symboliek, het vak dat zich bezig houdt met de belijdenisgeschriften van de kerk. Het was ons niet onbekend, dat uw liefde in bijzondere zin uitgaat naar de oudere kerkgeschiedenis en dat u in dat verband zich heeft ingezet voor theologisch wetenschappelijk onderzoek op het gebied van die oudere kerkgeschiedenis.

Ik wees er reeds even op, dat de huidige synode ook zulk onderzoek heeft willen vermelden in de omschrijving van de universiteit van de kerken. Tot heden is er voor de eccesiologen aan onze instelling weinig of geen tijd en gelegenheid geweest tot onderzoek van archieven van die oudere geschiedenis. U hebt dit mogen doen. En u hebt dit mogen doen in de overtuiging, dat die oude geschiedenis veelszins richtinggevend is voor onze tijd. U hebt dit laten uitkomen bv. in uw opstel over Jan Arentsz, mandemaker uit Alkmaar, die zich in de 16e eeuw had ingezet voor de reformatie van de kerken in ons vaderland (zie: 'Verzamelaer van een onroomsche kerk in Hollandt', in: Beziëld verband, opstellen aangeboden aan prof. J. Kamphuis, Kampen 1984, 184v.).

Dat opstel over die oude historie kon u afsluiten met de opmerking: die Alkmaarse mandemaker is 'voor onze tijd richtinggevend. Wie kerkreformatie wil, moet als hij, afstand nemen van revolutie. Wie kerkelijke hiërarchie overwinnen wil, mag niet in independentisme verzanden' (t.a.p.).

Deze duidelijke taal doet ons weten, hoe u die oude geschiedenis wilt zien én onderwijzen. Ni. als de éne geschiedenis van het éne werk van onze verheven Heiland, die een gemeente, die God tot het eeuwige leven heeft uitverkoren, van het begin van de wereld tot aan het einde voor Zich vergadert, beschermt en onderhoudt (Heid. Cat., antw. 54).

Namens curatoren spreek ik de wens uit, dat ook u de vrijmoedigheid moogt ontvangen uw benoeming te aanvaarden en haar te zijner tijd op te volgen. De Here geve ook u, dat u, daarbij gesteund door de vrouw die Hij aan uw zijde gaf, uw gaven en krachten moogt besteden in dienst van de opleiding van onze predikanten.

Broeder praeses synodi, ik dank u, dat u me de gelegenheid hebt gegeven dit in het midden van uw vergadering te mogen zeggen.

Hierna ontvangt de vice-rector van de Theologische Universiteit prof. drs. H.M. Ohmann het woord. Hij houdt de volgende toespraak:

Broeder praeses, geachte vergadering, zeer geachte drs. en mevrouw Te Velde en drs. en mevrouw Van der Pol,

De rector, zelf verhinderd hier aanwezig te zijn, verzocht mij uit zijn naam en die van de medesenatoren op deze begroetings- en ontmoetingsavond enkele woorden te spreken. Gevraagd, wat te zeggen, werd de opdracht nader ingevuld als 'een vrolijk woord uit het hart'. Gaarne geven wij daaraan gevolg. Want er is reden tot vreugde. Donderdag 17 september stond tijdens de beraadslagingen van deze vergadering een hele dag de ecclesiologie in het middelpunt, dat wil zeggen: de groep als zodanig en in hare ontleding, waarbij ook de vraag van herverkaveling van het terrein zich opdeed. Aan de besprekingen ter synode had in voorafgaande jaren naar aanleiding van de opvolging en overname van het werk van de huidige hoogleraar de ecclesiologie de geesten in Kampen bezig gehouden. Reeds lange tijd, al wel vanaf de latere zestiger jaren, was de vraag gesteld, hoe aan dit departement, dat onder andere het recht der kerk behartigt, recht moest worden gedaan. En de geschiedenis van de beoefening van deze vakken aan onze hogeschool zou geen geschiedenis van kwijnen en lijden mogen worden door te zware last op de schouders van één man.

Door de jaren heen is de idee van de spreiding van de taken gerijpt. Taken - meervoud - en gewoonlijk ziet men niet verder dan twee. Maar Kuyper, met adelaarsblik het veld overziende, onderscheidde bijna 20 taken: kerkrecht, mitsgaders kerkelijke geographie, kerkelijke oeconomie en kerkelijke archeologie, de algemene kerkhistorie, de bijzondere kerkhistorie en de chronologische indeling der kerkhistorie; de statistiek, de getallenstatistiek en historische statistiek: institutair tot zover. En organisch: de christelijke biographie, de christelijke karakterkunde, beschrijving der christelijke vroomheid; christelijk huisgezin, christelijk volksleven en christelijke staat; christelijke letterkunde, christelijke wetenschap en christelijke kunst. U ziet: Had onze synode hieraan gehoor gegeven, er waren niet twee, maar twintig mannen benoemd. Negentien voor de vakken en één coördinator om te zorgen dat alles volgens het boekje verloopt. De bekende senaatskamer zou te klein, en moest vergroot, en de immense tafel eveneens vergroot met het oog op het verdrievoudigde aantal aanzittenden.

Dit nu werd van de meeste vergadering niet verlangd. Acht is meer dan duizend en twee meer dan twintig. Maar die twee is dan ook wel het minimum. Want het recht van de kerken is vandaag de dag een opeisende zaak, niet alleen uit hoofde van de daaraan van oudsher verbonden adviesdienst, maar niet minder uit hoofde van de geringschatting waaraan het de laatste jaren is prijsgegeven. Wat is kerkrecht, zo is de kreet aan andere instellingen van hoger onderwijs, universiteiten e.d.? Iets van het verleden, een museumstuk. Nieuwe tijden vragen een nieuwe aanvat volgens nieuwe inzichten; een nieuwe approach.

Voor nieuwe inzichten had onze synode oog, in de overweging, dat naast - niet tegenover - het kerkrecht plaats was voor de kybernetiek(regeerkunst), die onderzoek doet naar de beste wijze om de regering der kerk door de ambtsdragers te laten uitoefenen. Niet alleen volgens de regels van het recht moet de kerk geleid, maar de leiding dient optimaal te zijn. De kunst van het regeren is iets heel anders dan het maken van de wetten en regelingen van het land. Zo vertelt ons reeds Kuyper. Niet modegrillen, maar verwerking van aanwijzingen bijna een eeuw geleden hebben de synode geleid.

Want het nieuwe heeft historische ankers. Kwam, zo hebben we ons in Kampen, zo heeft zich de synode afgevraagd, die historische verankering wel voldoende tot zijn recht. Blijft er tijd voor speurwerk en archiefonderzoek, dat verder teruggaat dan de in de laatste jaren herdachte 150 jaren van Afscheiding en 100 jaren Doleantie? Als de toerusting met het oog op de vragen van onze tijd: kerkrecht, gemeenteopbouw en historie der laatste eeuwen optimaal moet zijn, dan ook de aandacht voor alles wat in daaraan voorafgaande eeuwen hiertoe heeft geleid en zo is gegroeid en zich heeft ontwikkeld dat de bodem voor de wijsheid en wetenschap van de 18e, 19e en 20ste eeuw werd gelegd. De kerkhistorie begint niet bij de Afscheiding, de wijsheid niet in de eeuw der Verlichting.

Oud-christelijke kerk, Middeleeuwen en Reformatietijd mogen geen onontgonnen gebied zijn, maar moeten aan onze Theologische Universiteit de aandacht krijgen die zij verdienen.

De 17e september is alweer geschiedenis aan het worden. Er is geschiedenis gemaakt. Drs. Te Velde en drs. Van der Pol, van harte geluk gewenst. Namens de senaat roep ik u een hartelijk welkom toe in onze kring. Wij hebben onze wens verkregen en wensen u, drs. Te Velde, toe, dat u te velde moogt trekken tegen alles wat niet is naar de wil van de Heer der kerk, Iudex en Kubernètès, en u, drs. Van der Pol, om als een pol, zo'n afgeschoten plekje grond, zoals wij het kennen in ons riet- en waterland, bij het duiken in het verleden, steeds weer boven te komen om uw omgeving te overzien, en met uw vindingen uw collegae proximi en uw collegae die niet proximi, maar propinqui zijn, te dienen.

Dat geve God u beiden nog vele jaren en mogen wij daarvan getuige zijn.

Ik dank u.

De praeses dankt prof. Ohmann voor zijn vrolijk, krachtig en uit het hart gesproken woord, en schorst voor enige tijd de vergadering. Na opheffing van de schorsing geeft hij het woord aan prof. drs. D. Deddens.

Deze spreekt de synode als volgt toe:

Praeses,

Vergunt u mij dat ook ik uiting geef aan gevoelens van hartelijke dankbaarheid dat hier mag worden kennisgemaakt met hen die Deo Volente over ongeveer een jaar mijn plaats op de ecclesiologische leerstoel te Kampen zullen gaan innemen, ieder met eigen functie en opdracht.

Drs. Te Velde is mijn wetenschappelijk medewerker geweest, en van drs. Van der Pol heb ik nog het doctoraal examen mogen meemaken. Het is wel zeer verheugend voor hén, en het verheugt ook mij, dat zich ten aanzien van hun benoeming zo'n bijzonder grote harmonie gemanifesteerd heeft, niet slechts ter generale synode maar ook bij de deputaten-curatoren die geadviseerd werden door de academische senaat. Graag spreek ook ik de wens uit dat beiden aan de kerkelijke roeping gevolg zullen geven als een roeping van Godswege. Indien dit gebeuren zal, zal ik het te meer een voorrecht achten hen nog verder te mogen begeleiden op hun weg naar de promotie.

Met de benoeming van twee full-timers heeft de synode een belangrijke en mijns inziens zeer wenselijke en gelukkige beslissing genomen. Moge onder Gods zegen deze beslissing op verblijdende wijze vrucht dragen voor de gereformeerde theologie en voor de gereformeerde kerken. Wanneer men bedenkt dat bijv. aan de Rijksuniversiteit te Utrecht voor het vak kerkgeschiedenis negen wetenschappelijke krachten ter beschikking staan, en daar bovendien in het kader van de zgn. Kerkelijke Opleiding nog weer andere leerkrachten vakken doceren als: de geschiedenis van de Nederlandse Hervormde Kerk kerkrecht, apostolaat enz., dan is het duidelijk dat Kampen met één hoogleraar en één universitair docent nog altijd binnen bescheiden proporties blijft.

Met grote erkentelijkheid denk ik terug aan de hulp die zes jaar lang mij verleend werd door drs. H. van Veen als wetenschappelijk medewerker. Op bewaarde en zeer gewaardeerde wijze heeft hij zich gekweten van zijn taak. Hij moge thans de nodige ruimte vinden voor promotiestudie.

Tenslotte dank ik u, praeses, van harte voor de vriendelijke woorden die u tot mij gericht hebt.

Nadrukkelijk hebt u verklaard geen afscheidstoespraak te willen en te zullen houden. Ik ben blij dat wat men pleegt te noemen de actieve dienst voor mij nog niet geëindigd is. Aan het werk dat de liefde van mijn hart heeft, hoop ik mij met Gods hulp ook in de nu begonnen cursus te geven met volledige inzet van mijn kracht.

Ik dank u.

De praeses dankt prof. Deddens en verleent het woord aan de nieuw benoemde hoogleraar Te Velde. Deze houdt de volgende toespraak:

Broeder praeses, geachte vergadering,

Graag wil ik gebruik maken van de geboden spreekgelegenheid door iets te verwoorden van wat er na uw benoemingsbesluit van j.l. donderdagavond in ons omgaat. Ons gemoed is in deze dagen gelijk een viersnarig instrument, waarvan elke snaar haar eigen toon voortbrengt.

Het eerste daarin is wel: *dankbaarheid*. Ik dank u hartelijk voor het vertrouwen, dat u als synode in mij stelt, nu u mij een plaats hebt toegedacht aan de 'school der kerken', ter gedeeltelijke vervulling van de aanstaande vacature-prof. Deddens. In die dankbetuiging betrek ik graag ook de

deputatencuratoren en de academische senaat, die de benoeming hebben voorbereid. Hartelijk dank ook voor de goede woorden uit de kring van de synode en van de Theologische Universiteit tot ons gericht. Het is verrassend en bemoedigend om zo te worden ontvangen!

Er is een tweede snaar, die trilt: die van de *verlegenheid*.

Verlegenheid bij het overwegen van de eisen, die het vervullen van een dergelijke taak aan een zeer beperkt mens stelt. Verlegenheid bij de gedachte aan illustere voorgangers op dit vakgebied, voor mij altijd geweest mannen uit de voortijd, mannen van naam. Het maakt beschroomd, in zulke voetsporen te worden geplaatst. Verlegenheid ook bij het vooruitzicht de pastorie te moeten verlaten, met alle bijzondere, boeiende en gevarieerde aspecten, die het leven daar heeft. Een werk te moeten neerleggen, waarvoor en waarin ik jarenlang gestudeerd en getraind heb, en een gemeente te moeten loslaten waarmee in de laatste vijf jaren hechte banden zijn gegroeid. Te moeten missen die vaste gang van de gemeente naar de preekstoel en van de preekstoel de gemeente weer in. Dat zal nog zwaar vallen.

Desalniettemin is er een derde lijn. Wij voelen ons door deze roeping ook *geboeid en aangetrokken*. Het is een boeiende opdracht om dagelijks wetenschappelijk bezig te mogen zijn op het wijde terrein van kerkhistorie en kerkrecht. Om op een speciale manier een schakel te mogen zijn tussen het verleden van de kerk en haar toekomst. Om dienstbaar te mogen zijn aan de orde en de vrede in de kerk en aan de goede effectiviteit van het ambtelijk werk.

U hebt bovendien mij de berg van een leeropdracht in de ecclesiologie veel minder hoog gemaakt en het werk aantrekkelijker door te besluiten tot een splitsing van het vakgebied en het inzetten van twee fulltime krachten op dit terrein, een weelde, die onze hogeschool zich nog niet eerder heeft kunnen veroorloven. In de gegeven leeropdracht zie ik een versterkte aandacht voor de praktijk van het kerkelijk leven, nu er voor de bestudering van het kerkrecht meer ruimte is gecreëerd en er in het vak gemeenteopbouw een nader te ontginnen terrein is aangewezen. Ik beschouw dit als een aanmoediging om de gerichtheid op de praktische opbouw van de gemeenten niet in de pastorie achter te laten, maar naar Kampen mee te nemen. Het werk wordt er alleen maar boeiender van!

Bij dit alles is er als vierde 'snaar' die van de *afhankelijkheid*. In de roeping, die in deze dagen op ons afkomt, weten we ons geheel afhankelijk van de HERE. Heel de dienst in Christus' kerk mag immers rusten op Gods beloften en Gods trouwe hulp.

Hij bereidt zijn mensen in zijn wijsheid bij stukjes en beetjes voor op elke taak, die Hij hen op de handen zet. Die overtuiging is bij ons diep geworteld.

In de vervulling van onze roeping afhankelijk te zijn van de Here God maakt ons zwak, maar toch machtig. In onze afhankelijkheid van Hem ligt de mogelijkheid om in zijn dienst onze taken aan te vatten.

Tenslotte nog dit. Voordat het kan komen tot een definitieve aanvaarding van de benoeming, zal er nader overleg en beraad nodig zijn, zowel in Kampen als in de kerk te Enschede-Oost. Wij zijn dankbaar, ons in deze periode gedragen te mogen weten door uw voorbede. We hopen van de Here God, die ieders leven kent en leidt, wijsheid en vrijmoedigheid te ontvangen op de weg, die Hij ons gewezen heeft en nog wijzen zal.

Ik dank u wel.

De praeses dankt prof. Te Velde hartelijk voor zijn spreken. Drs. Van der Pol ontvangt nu de gelegenheid de vergadering toe te spreken:

Broeder praeses, geachte vergadering,

Graag maak ik van de mij geboden gelegenheid gebruik om u te danken voor uw benoeming van mij tot universitair docent in volledige dienst aan de Theologische Universiteit. Dat in de regeling ter voorziening in de aanstaande vacature van prof. drs. D. Deddens voor de ecclesiologische vakken mijn naam is genoemd, is voor mij en voor de kerk van Hattem een grote verrassing.

Weliswaar werd vanuit de kerk te Hattem aan de classis Harderwijk het voorstel gedaan om te komen tot een uitbreiding van de wetenschappelijke staf in Kampen. De classis nam dit voorstel over, legde het op de tafel van de particuliere synode, die het op haar beurt overnam en naar uw vergadering doorzond. Maar dat uw vergadering vorige week donderdag op advies van deputatencuratoren en senaat tot uitbreiding van de wetenschappelijke staf in deze zin zou besluiten, was voor mij en voor de kerk van Hattem compleet onverwacht. Alleen al dit: niet slechts één maar twee opvolgers werden benoemd in de a.s. vacatureprofessor D. Deddens.

Dat u naast drs. M. te Velde als hoogleraar mij als universitair docent in volledige dienst aan de Theologische Universiteit wilde benoemen, geeft blijk van vertrouwen, waarvoor ik u zeer erkentelijk ben.

De opdracht die u mij toevertrouwt vraagt van mij op korte termijn een ingrijpende beslissing. De Here roept. De verantwoordelijkheid om studenten te onderwijzen in de kerkgeschiedenis van de Oude Kerk, de Middeleeuwen en de Reformatietijd, eventueel ook in de symboliek, is groot. Het gaat om niet minder dan de wetenschappelijke vorming van toekomstige dienaren van het Woord. Op een wetenschappelijk verantwoorde behandeling van de stof heb ik me tot nog toe in alle stilte mogen voorbereiden. Ik ben me bewust van de grote complexiteit van het kerkhistorisch gebeuren.

De stof van 16 eeuwen kerkgeschiedenis is niet alleen omvangrijk, de behandeling vraagt ook visie. Van beslissende betekenis is het Schriftgeloof. Want het gaat om de geschiedenis van Christus' **kerk**, een wereldwijde aangelegenheid, eeuwen omvattend, grensoverschrijdend. Daarom kan de geschiedenis van de kerk in Nederland niet worden geïsoleerd van het grote geheel van de eergadering van de kerk vanuit de hemel. In de geschiedenis van deze wereld werkt God. Door Woord en Geest houdt Hij lokaal, gewestelijk, landelijk, ja wereldwijd de kerkgeschiedenis in beweging. Daarin zit een verborgen kant die niet kan worden beschreven. Want Gods hand is altijd groter dan uit bewaard gebleven bronnen kan worden afgelezen. Die dimensie mag niet worden vergeten. Verder moet wat aan gegevens beschikbaar is, zorgvuldig worden gewogen en getoetst. Gegevens over personen, hun houding, hun waarden, hun werk in kerk en samenleving, vooral op kruispunten in de kerkgeschiedenis. In de grote complexiteit van 16 eeuwen kerkhistorisch gebeuren is dit het vaste punt: Gods Woord. Dat is in de Oude Kerk, in de Middeleeuwen en in de tijd van de Reformatie het Licht waaraan alle kerkelijke activiteit zal moeten worden getoetst. Ook het officiële kerkelijke spreken in al deze eeuwen. In uw benoemingsbrief wijst de uitdrukking 'eventueel symboliek' in dezelfde richting.

Uw besluit tot uitbreiding naar twee opvolgers in de a.s. vacature van prof. D. Deddens, vraagt in deze overwegingstijd tussen betrokkenen nader overleg. De uitdrukking 'eventueel symboliek' maakt dit eveneens noodzakelijk. In de komende weken van overwegen vraag ik uw gebed om wijsheid.

Gods leiding in deze is zeker. In zijn kracht hoop ik u binnenkort een beslissing te kunnen meedelen die goed is: verantwoord tegenover de HERE, verantwoord tegenover de kerken, verantwoord tegenover de gemeente van Hattem, verantwoord ook tegenover mijn gezin.

Dank u, broeder praeses.

De praeses dankt drs. Van der Pol vriendelijk voor zijn gesproken woord en verzekert de onlangs benoemden dat zij in deze tijd van overwegen zich gedragen mogen weten door de gebeden van de kerken. Als alles gaat zoals wij hopen, is de synode nu klaar gekomen met de benoemingen en begroetingen terwille van de opleiding tot de dienst des Woords. In het teken van de verkondiging van de grote daden van God heeft deze feestelijke zitting van de synode gestaan.

WOENSDAG 23 SEPTEMBER

Artikel 53

Uitnodiging van die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika

Van die administratiewe buro van die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika is een uitnodiging dal. 27-8-'87 ingekomen om afgevaardigden te zenden naar de Nasionale Sinode van die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika, die samengeroepen is tegen 5 januari 1988. Op voorstel van de praeses besluit de synode deputaten op te dragen te zijner tijd op passende wijze op de uitnodiging te reageren met het zenden van een missive (Zie voorts art. 137).

DONDERDAG 24 SEPTEMBER

Artikel 54

Ingekomen brief

Ingekomen is een brief d.d. 1 mei 1987 van ds. G.J. van Enk te Yaniruma op Irian Jaya. De synode verklaart de brief onontvankelijk, omdat zij na de sluitingsdatum is ingekomen.

DINSDAG 29 SEPTEMBER

Artikel 55

Ingekomen telegram

Aan het einde van de avondzitting leest de praeses een ingekomen telegram dal. 29 september 1987 van br. J. Meijer uit Baarn, die te Totiusdal in Zuid-Afrika vertoeft. Het telegram luidt als volgt:

Mag die Here u wijsheid en sterkte gee bij die bespreking van die belangrike sake wat u nog moet behandel. Groete en seenwense

Meijer

De synode neemt van het telegram met dankbaarheid kennis.

DINSDAG 13 OKTOBER

Artikel 56

Brief drs. M. te Velde inzake aanneming benoeming

Bij de aanvang van de morgenzitting leest de praeses de brief d.d. 12 oktober 1987 van drs. M. te Velde, waarin deze de synode mededeelt de benoeming tot hoogleraar aan de Theologische Universiteit te Kampen als een roeping van Godswege met vreugde en vrijmoedigheid aan te nemen. De vergadering neemt van deze brief met dankbaarheid kennis.

WOENSDAG 14 OKTOBER

Artikel 57

Mededeling van aanneming van de benoeming door drs. F. van der Pol

In de avondzitting deelt de praeses de vergadering mee, dat drs. F. van der Pol zijn benoeming heeft aanvaard.

De vergadering neemt hiervan met blijdschap kennis.

DINSDAG 27 OKTOBER

Artikel 58

Ingekomen brieven

Bij het begin van de morgenzitting leest de praeses de brief d.d. 15 oktober 1987 van drs. F. van der Pol, waarin deze de synode kennis geeft zijn benoeming tot universitair docent in volledige dienst aan de Theologische Universiteit te Kampen te aanvaarden.

De synode neemt van deze brief met blijdschap kennis.

Voorts neemt de synode kennis van de brief d.d. 16 oktober 1987 van ds. H. Knigge, waarin deze mededeelt zijn benoeming tot deputaat voor betrekkingen met buitenlandse kerken te aanvaarden.

DONDERDAG 29 OKTOBER

Artikel 59

Herdenkingswoord ter gelegenheid van het feit dat Abraham Kuyper 150 jaar geleden geboren werd

Bij de aanvang van de zitting spreekt de praeses een kort herdenkingswoord ter gelegenheid van het feit dat Abraham Kuyper 150 jaar geleden geboren werd.

Deze gereformeerde synode mag dankbaar herdenken wat de Here heeft gegeven in Abraham Kuyper. Daarin prijzen we niet de mens, maar eren Gods gaven in hem.

In de eerste plaats herdenken we dankbaar de wijze waarop Abraham Kuyper verwaardigd werd strijd te voeren tegen het modernisme en op te komen voor de leer van de Heilige Schrift.

We mogen hem eren als voorganger in het werk van de reformatie; hartelijk danken we de Here voor wat Hij gaf in de Doleantie.

Kuyper mogen we ook eren als medearbeider in het koninkrijk van God.

In een tijd van verval en verwarring kwam hij op voor de heerschappij van Koning Jezus in heel het maatschappelijke leven.

We eren Kuyper tenslotte als een gereformeerd theoloog, die veel betekend heeft voor de structurering van de gereformeerde theologie.

Hoewel van zijn theologie veel aan kritiek is onderworpen, heeft hij in een tijd van onhelderheid en dwaling een buitengewoon omvangrijke bijdrage op het vlak van de encyclopaedie geleverd.

Het is onmogelijk de grote betekenis van Abraham Kuyper in een paar woorden te schetsen.

Deze dag mogen we erbij stilstaan, dat de Here onze kerken ook vandaag nog in Kuyper veel heeft geschonken. Wij danken de Here daarvoor.

MAANDAG 9 NOVEMBER

Artikel 60

Ingekomen brief

Ingekomen is een brief d.d. 5 november 1987 van J. Hoorn te Lutjegast. De synode verklaart deze brief onontvankelijk, omdat deze brief na de sluitingsdatum is ingekomen. Bovendien heeft de afzender geen revisieverzoek ter tafel van deze synode gelegd.

DINSDAG 10 NOVEMBER

Artikel 61

Condoleantie

Bij de aanvang van de morgenzitting condoleert de praeses namens de vergadering oud. H.A. Klapwijk met het overlijden van een kleinkind. De betuiging van hartelijke deelneming gaat vergezeld van de bede, dat de Here br. Klapwijk en zijn kinderen vertrooste met zijn vaste beloften.

Artikel 62

Dankbrief

Aan het begin van de avondzitting stelt de praeses voor br. E. Hutten, oud-quaestor van de Generale Synode te Heemse een dankbrief te schrijven, waarin de synode hem hartelijk dankt voor de vele arbeid voor de synode verricht.

De vergadering gaat hiermee akkoord.

WOENSDAG 11 NOVEMBER

Artikel 63

Ambtsjubileum ds. H. Mostert

Bij het begin van de morgenzitting wenst de praeses namens de synode ds. H. Mostert van harte geluk met diens 25-jarig ambtsjubileum.

Hij vertolkt de vreugde van de vergadering over het feit dat de Here zo lang gezondheid en kracht gaf voor het ambtelijke werk. Hij schetst de levensgang van de jubilaris door de kerken.

Ds. Mostert koos bewust voor de kerken van de Vrijmaking en voor de studie te Kampen. De Here gaf genade die weg te gaan in trouw en blijdschap. Krachtige belijndheid en een pastoraal warm hart kenmerken de jubilerende predikant. De kerken, die hij diende, zullen zich beide herinneren.

Namens de vergadering bidt de praeses ds. Mostert toe, dat hij nog lange tijd zijn plaats mag innemen in het midden van de kerken. Geve de Here wijsheid, trouw en gezondheid om het ambtelijke werk met vreugde en toewijding te verrichten.

Acta

Hoofdstuk I Inzake DE LEER

Artikel 64

03.06.87

Verzoek van zusteri. Westra-Brussee te Katwijk (Z. H.) (agenda I 1)

Voorstel. Commissie III

Rapporteur: J.M. Goedhart

Materiaal

Brief van zuster H. Westra-Brussee te Katwijk (Z.-H.) d.d. 7 januari 1987, waarin zij het verzoek verwoordt de woorden 'neergedaald in de hel' in II, 4 van de Apostolische Geloofsbelijdenis (waarvan zij meent dat zij suggereren dat de Heiland ná zijn begrafenis de helse smarten heeft ondergaan) te verwijderen.

Besluit:

Dit verzoek niet ontvankelijk te verklaren.

Grond:

Dit verzoek is niet naar artikel 30 van de Kerkorde in de weg van voorbereiding door de mindere vergadering (dat wil zeggen: via kerkeraad, classis en particuliere synode) aan de generale synode voorgelegd.

De synode neemt dit besluit zonder enige discussie met algemene stemmen.

Hoofdstuk II Inzake DE KERKREGERING

Artikel 65

05.06.87

Steunverlening naar art. 19 K.O. (agenda II a)

In de zittingen van vrijdag 5 juni maakt de synode een begin met de bespreking van een voorstel van commissie III inzake de steunverlening naar art. 19 K.O. in aanwezigheid van de hoogleraar-adviseur dr. C. Trimp en prof. drs. J.A. Meijer.

Vooraf licht de rapporteur, oud. D. Dreschler, zijn rapport en de concept-besluittekst mondeling toe. De geschiedenis van de 'financiële steun aan de studenten in de theologie' van de laatste vijftientig jaar heeft hij geschetst aan de hand van het rapport van de senaat van de Theologische Hogeschool 'Kerkelijke verantwoordelijkheid en studiefinanciering'.

Voor een eerste ronde van bespreking geven veertien broeders zich op. Breedvoerig worden reeksen argumenten genoemd zowel pro het instellen van een generaal deputaatschap (in de lijn van het commissievoorstel) als pro het handhaven van provinciale deputaten (in de lijn van de besluiten van de synoden van Arnhem en Heemse).

Opgemerkt wordt dat in het rapport van de commissie de gronden van de betreffende besluiten van de synoden te Arnhem en Heemse niet zijn weerlegd, terwijl toch in het rapport een door deze synoden afgewezen beleid weer wordt voorgesteld, nl. het instellen van een generaal deputaatschap voor de financiële steunverlening naar art. 19 K.O. aan studenten in de theologie.

In dat verband wordt erop gewezen, dat de particuliere synode van Friesland en die van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg hun voorstellen de synode hebben gedaan in de vorm van een revisie-verzoek.

Ook wordt echter gesteld, dat deze particuliere synoden de gronden niet weerlegd hebben, nl. dat het algemeen kerkelijk werk zo dicht mogelijk bij de plaatselijke kerk en mindere vergaderingen behoort te worden gehouden, en dat het benoemen van generale deputaten alleen dan behoort overwogen te worden, indien de interressortale samenwerking niet of gebrekkig functioneert.

De een attendeert erop, dat deze voorstellen gedaan worden, terwijl het Akkoord van Samenwerking gereed is, en de interressortale samenwerking goed functioneert. Een ander is van oordeel, dat de complicaties bij deze samenwerking geen kinderziekten zijn, maar structurele problemen die telkens zullen terugkomen.

Gevraagd wordt naar de betekenis van art. 31 K.O. Hoe zullen de besluiten moeten worden uitgevoerd? Gevraagd wordt eveneens naar de betekenis van art. 30 K.O., tweede lid. Kunnen deze zaken niet in een mindere vergadering afgehandeld worden?

Prof. Trimp geeft de vergadering een advies van orde: Is het niet mogelijk een principeuitspraak aan de vergadering te ontlokken ten einde eventueel overbodig werk aan de commissie te besparen?

De rapporteur beantwoordt de sprekers uit de eerste ronde globaal.

Iedereen zou wel willen opteren voor de provinciale opzet, maar de problemen door de tijd heen nopen tot een generale opzet van de steunverlening.

Helaas ontbreekt de confrontatie met de besluiten van de synoden van Arnhem en Heemse. Hij zegt deze confrontatie de vergadering toe.

Verder sluit de rapporteur aan bij het advies van prof. Trimp en vraagt of de vergadering niet een principe-uitspraak kan doen.

Ook de commissie-voorzitter, ds. J.M. Goedhart, zegt een nader rapport van de commissie toe.

Hij zegt zich te kunnen voorstellen, dat de vergadering eerst via de confrontatie met de besluiten van de synoden van Arnhem en Heemse een principe-uitspraak zou willen doen.

De praeses is eveneens van oordeel, dat de vergadering nog niet toe is aan een principe uitspraak. Eerst zal de confrontatie met de voorgangsters 'Arnhem' en 'Heemse' moeten plaats vinden. Bovendien is dit nog maar de eerste ronde van bespreking.

Wel is het mogelijk, dat de commissie de vergadering dient riet een beperkt voorstel ten aanzien van de confrontatie met de besluiten van de synode ce Arnhem en te Heemse.

De vergadering staat de commissie toe in deze zin voort gezet, en op beperkte wijze, te rapporteren. Dan is er in de tweede ronde ook gelegenheiu een tegenvoorstel in te dienen. Vanwege het gevorderde uur worden nu de beraadsl~.gi.igen geschorst.

Artikel 66

12.06.87

Steunverlening naar art. 19 K. O. (agenda I I a)

In de zittingen van 12 juni zet de synode de bespreking over de steunverlening naar art. 19 K.O. voort aan de hand van een rapport, waarin de voorstellen van de verschillende particuliere synoden aan de orde komen, en aan de hand van een voorstel van de commissie, waarbij de synode gevraagd wordt in principe te besluiten tot het instellen van een generaal deputaatschap ad art. 19 K.O.

Aanwezig zijn prof. dr. J. van Bruggen en prof. drs. J.A. Meijer.

De voorzitter van commissie III, ds. J.M. Goedhart, deelt de vergadering mee, dat voor dit onderdeel een andere rapporteur is aangewezen, omdat in dit rapport en voorstel confrontatie plaats vindt met de voorgangsters 'Arnhem' en 'Heemse', en br. D. Dreschler afgevaardigd was naar de synode te Heemse.

De nieuwe rapporteur, ds. T.S. Huttenga, geeft vooraf enige toelichting. Hij wijst erop, dat de synoden te Arnhem en Heemse niet absoluut uitspraken, dat er geen generale deputaten mochten komen.

'Arnhem' heeft er zelfs ernstig rekening mee gehouden, dat er ooit nog eens een generaal deputaatschap komen zou, want voor dat geval heeft 'Arnhem' twee voorwaarden geformuleerd. En ook 'Heemse' heeft niet zonder meer gezegd, dat er geen generale deputaten mogen komen, maar dat het op dat moment prematuur was om tot instelling van een generaal deputaatschap over te gaan. Er is dan ook eerder sprake van een bepaalde ontwikkeling dan van een revisie. We zijn als kerken wat dit betreft in ontwikkeling.

Bij het zoeken naar een goed en sluitend akkoord zijn, aldus de rapporteur, een aantal dingen duidelijk geworden. Particulier-synodale deputaten kunnen in een kerkrechtelijk onhoudbare positie worden gebracht.

Verder kwam de structurele zwakte van de interressortale samenwerking aan het licht. Elke nieuwe regeling moet worden goedgekeurd door alle particuliere synoden. Daarom is het het beste in de richting van een generaal deputaatschap te koersen. De goede resultaten van vele jaren particulier-synodale arbeid en van de interressortale samenwerking kunnen worden ingedragen in een generaal deputaatschap. Wanneer de synode nu een principe-uitspraak doet, kan de commissie in september met een concept-instructie komen.

Voor de tweede ronde van bespreking geven vijftien broeders zich op. Verschillende broeders kritiseren de situatietekening van de rapporteur, alsof het voorstel van de commissie helemaal in de lijn van de ontwikkeling vanaf de synoden te Arnhem en Heemse zou liggen.

Weliswaar is te Arnhem de mogelijkheid van een generaal deputaatschap, zij het met een beperkte opdracht, niet uitgesloten, maar de vraag waarop het aankomt is: wat is toen besloten? Bovendien zijn de belangen van de studenten ook naar het oordeel van de commissie niet geschaad. De commissie spreekt van structurele zwakte; maar zijn dat geen kinderziekten geweest, kan die zwakte ook worden aangetoond? Ook wordt gesteld dat particulier-synodale deputaten door de interressortale samenwerking op dit moment niet in een kerkrechtelijk onhoudbare positie zijn gekomen. Verder biedt de interressortale samenwerking goede waarborgen voor de continuïteit van de samenwerking en voor de uniformiteit van de steunverlening.

Bij de instelling van een generaal deputaatschap laat men het kerkrechtelijk beginsel, dat het algemeen kerkelijk werk zo dicht mogelijk bij de plaatselijke kerk en de mindere vergadering moet worden gehouden in feite los, al worden deputaten voorgedragen uit de verschillende particulier-synodale ressorten.

Verder wordt gevraagd of de confrontatie met het verleden niet kan worden uitgebreid tot de synoden van Kampen en van Groningen-Zuid.

De suggestie wordt gedaan, en tevens uit de vergadering gesteund, een studie-deputaatschap in te stellen, dat de gehele problematiek kan bekijken en een volgende generale synode kan dienen met voorstellen.

Br. J. Meijer vraagt per tegenvoorstel de synode te besluiten de voorstellen van de verschillende particuliere synoden niet te aanvaarden. Ook zou het akkoord van samenwerking moeten worden aangepast aan de nieuwe wet op de studiefinanciering. Met zowel de Interressortale Vergadering (I.V.) als met de particulier-synodale deputaatschappen zou overleg mogelijk moeten zijn van de kant van de senaat van de Theologische Hogeschool.

Prof. dr. J. van Bruggen merkt op, dat er in het tegenvoorstel iets gespletens aanwezig is: enerzijds de uitvoeringszaken bij de LV., anderzijds de beleidszaken bij de particuliersynodale deputaatschappen. Dat zou eventueel overleg betekenen met negen verschillende instanties. Hij acht dat niet uitvoerbaar.

Ds. H.J. Bonen, ds. D. Grutter en ds. M.H. Oosterhuis dienen op het tegenvoorstel Meijer een amendement in. Zij verzoeken de volgende grond toe te voegen: Niet is aangetoond door de particuliere synoden, die om een generaal deputaatschap ad art. 19 K.O. vragen, dat de financiële steunverlening aan studenten in de theologie niet in de mindere vergaderingen kon worden afgehandeld (art. 30 K.O.).

Nadat de commissie tijd voor beraad heeft ontvangen, verzoekt de voorzitter van de commissie, ds. J.M. Goedhart, de vergadering goed te vinden, dat de sprekers uit deze ronde gezien het gevorderde uur van deze vrijdagmiddagzitting op dit moment niet beantwoord worden, maar dat de commissie in de gelegenheid wordt gesteld een compleet voorstel te maken, inclusief een concept-instructie, waarbij met de kritiek vanuit de vergadering rekening gehouden zal worden.

Vanwege de confrontatie met de voorgangsters zal ook dan ds. T.S. Huttenga optreden als rapporteur. Het huidige voorstel neemt de commissie terug.

De praeses onderstreept het feit, dat nu niet doorvergaderd kan worden. De synode gaat deze middag op reces. De vergadering zal gediend zijn met een goed voorbereid commissie-voorstel. In september kunnen dan het voorstel van de commissie en het tegenvoorstel van br. J. Meijer besproken worden.

De vergadering gaat met deze voorstellen van orde akkoord.

De praeses dankt de commissie voor haar arbeid en wenst haar veel sterkte toe voor de voorbereiding van de behandeling in september.

Artikel 67

22.09.87

Steunverlening naar art. 19 K. O. (agenda I I a)

De synode zet de bespreking van de steunverlening naar art. 19 K.O. voort aan de hand van een door commissie III ingediende gewijzigde concept-besluittekst, waarin de commissie een aantal opmerkingen uit de tweede ronde van bespreking heeft verwerkt.

Voorts is een schriftelijke beantwoording van de vragen uit de eerste en de tweede ronde aan de leden van de vergadering ter hand gesteld, alsmede een conceptinstructie voor generale deputaten ad art. 19 K.O. en een concept-regeling studiefinanciering ten behoeve van studenten aan de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland te Kampen.

Ook van het tegenvoorstel van oud. J. Meijer is een gewijzigde versie de broeders afgevaardigden uitgereikt.

De praeses stelt bij de aanvang van de zittingen voor, dat de vergadering zich eerst zal bezig houden met het door commissie III voorgestelde 'besluit I' en het daarop betrekking hebbende tegenvoorstel.

Aan de derde ronde van bespreking nemen tien broeders deel. Onder meer wordt opgemerkt, dat de I.V. geen boven-ressortaal lichaam is, zoals de PS Friesland schrijft, maar uitsluitend een uitvoerings- en overlegorgaan. De commissie hanteert in haar voorstel voornamelijk mogelijke bezwaren. Ook zijn sommige broeders van oordeel, dat het voorstel nu een generaal deputaatschap in te stellen in strijd is met art. 30 K.O., omdat niet is aangetoond, dat de financiële steunverlening aan studenten in de theologie niet in de mindere vergadering kan worden afgehandeld en in strijd met art. 33 K.O., omdat niet is aangetoond, dat besluiten van voorgaande synoden moeten worden veranderd. Moet de synode niet oppassen met het bevorderen van de centralisatie? Behoort het algemeen kerkelijk werk niet zo dicht mogelijk bij de plaatselijke kerken te staan?

Is er wel door de kerken om een generaal deputaatschap gevraagd, nu deze voorstellen uitsluitend door particuliere synoden ter tafel zijn gebracht? In een zeer uitvoerige bespreking worden evenals in de eerste en tweede ronde alle bezwaren tegen het instellen en het op deze wijze instellen van een generaal deputaatschap naar art. 19 K.O. onder woorden gebracht. Bezwaar wordt gemaakt tegen het hanteren van art. 35 K.O. om de mindere vergaderingen deze besluiten op te dringen. Eveneens wordt in deze ronde het commissievoorstel gesteund. Opgemerkt wordt dat duidelijk is geworden, dat de steunverlening op provinciaal niveau niet meer kan worden gerealiseerd zonder tussenkomst van de generale synode, omdat de LV. nog steeds niet optimaal functioneert. De synode van Arnhem gaf reeds aanwijzingen. Het gaat erom, dat deze zaken zo goed mogelijk geregeld worden.

De rapporteur beantwoordt de sprekers van deze ronde. Hij wijst op de z.i. door de synoden te Arnhem en te Heemse uitgesproken noodzaak van uniformiteit van de steunverlening en continuïteit van de samenwerking; op de moeite dat appelleren tegen besluiten van de LV. niet mogelijk is; de permanente bedreiging van het eventueel beëindigen van de samenwerking. Voorts licht hij de door de commissie voorgestelde gronden nog eens uitvoerig toe.

Ook wijst hij nog op het volgende: De zaak die aan ons is voorgelegd is al lange tijd in de particuliere deputaatschappen besproken geweest. Er is dus in elk geval voldoende tijd geweest om hierover aan de kerken te rapporteren. Er bestaat nog steeds diversiteit tussen het beleid van de verschillende particuliere synoden, bijvoorbeeld ten aanzien van studenten die gehuwd aan de studie beginnen.

De indiener van het tegenvoorstel, oud. J. Meijer, deelt de vergadering mee het op dit tegenvoorstel ingediende amendement over te nemen.

De praeses stelt voor, nu over en weer in drie ronden van bespreking de kwestie van de steunverlening aan studenten in de theologie uitvoerig van alle kanten is belicht, zich in de vierde ronde uitsluitend te beperken tot eventuele amendering van de voorgestelde besluitteksten. Van de geboden gelegenheid maken drie broeders gebruik.

De commissie neemt een aantal amendementen over, terwijl de niet overgenomen amendementen worden ingetrokken. Bij de stemming spreken 19 afgevaardigden zich uit voor het voorstel van de commissie, terwijl 15 broeders tegenstemmen en twee zich van stemming onthouden; daarmee maakt de synode het voorstel van de commissie tot haar besluit.

De praeses dankt de commissie, met name de rapporteurs, oud. D. Dreschler en ds. T.S. Huttenga, voor de door hen verrichte arbeid.

Voor de tekst van besluit I zie men art. 68.

Artikel 68

24.09.87

Steunverlening naar art. 19 K. O.

Instelling van een generaal deputaatschap (agenda 11 a)

Voorstel : Commissie 111

Rapporteur : T.S. Huttenga

Materiaal

1. Besluit van de Generale Synode van Arnhem 1981 (Acta art. 69), dat als volgt luidde:
 - ' 1. Overeenkomstig het verzoek van de Particuliere Synode van Gelderland van 2 april 1981 geen nieuwe generaal-synodale deputaten te benoemen;
 2. deputaten dank te zeggen voor de met zorg opgestelde instructie en voor hetgeen zij hebben gerapporteerd over een eventueel generaal-synodaal deputaatschap;
 3. bij de onderscheidene particuliere synoden erop aan te dringen met elkaar een goed en sluitend akkoord van samenwerking inzake de toepassing van artikel 19 K.O. aan te gaan en daarin o.a. bepalingen op te nemen betreffende het in acht nemen van een redelijke opzeggingstermijn en van de afspraken van de interressortale samenwerkingsvergadering betreffende de steunverlening, een en ander in het belang van de continuïteit van de samenwerking en de uniformiteit van de steunverlening aan studenten in de theologie.

Gronden:

1.
 1. De Generale Synode van Kampen 1975 ontving van vier particuliere synoden het verzoek een generaal deputaatschap in te stellen, daar de samenwerking tussen de deputaatschappen van de particuliere ressorten 'los-vast' en te 'vrijblijvend' werd geacht. Zij was van oordeel dat de toenmalige samenwerking een verbindende regeling diende te ontvangen. Zij heeft toen deputaten benoemd met o.a. de opdracht een concept-instructie op te stellen voor een dergelijke regeling. Sindsdien hebben alle particuliere synoden op 20 januari 1979 een Akkoord van samenwerking betreffende de toepassing van artikel 19 K.O. aangegaan, waardoor een verbindende regeling tot stand is gekomen, en waarbij reeds belangrijke stappen zijn gedaan om het beoogde doel van de Generale Synode van Kampen 1975, namelijk: steunverlening naar uniforme maatstaf, te bereiken.
 2. Naar gereformeerd kerkrechtelijk beginsel behoort het algemeen kerkelijk werk zo dicht mogelijk bij de plaatselijke kerk en de mindere vergaderingen te worden gehouden. Reeds het verlenen van een beperk. opdracht aan generale deputaten betreffende de beoordeling van de financiële steunverlening naar artikel 19 K.O. zou meebrengen dat generale deputaten besluiten nemen waarnaar particuliere deputaten hebben te handelen. Deze kunnen daardoor in een kerkrechtelijk onhoudbare positie komen, daar zij van de particuliere synoden hun opdracht ontvangen en aan haar verantwoording schuldig zijn, maar tevens aanwijzingen of beslissingen van generale deputaten dienen na te leven.
 3. Het benoemen van generale deputaten met de opdracht bepaalde taken van particuliere deputaten over te nemen behoort slechts overwogen te worden indien de kerken daarop verder aandringen en indien blijkt dat een interressortale samenwerking tussen de onderscheidene particuliere synoden niet of gebrekkig functioneert, waardoor de belangen van de studenten in de theologie en van de kerken zouden worden geschaad.'
2. Besluit van de Generale Synode van Heemse 1984-1985 (Acts art. 54), dat als volgt luidde:

'Materiaal

brief van de P.S. Noord-Holland 1984, met voorstel, in plaats van de interressortale samenwerking, te komen tot benoeming van generale deputaten ad art. 19 K.O., met beperkte opdracht.

De P.S. Noord-Holland is van oordeel dat het niet mogelijk blijkt te zijn op particulier synodaal niveau te komen tot uitvoering van besluit 3 van de Generale Synode van Arnhem 1981, genoemd onder art. 69 van de Acta:

'bij de onderscheiden particuliere synoden erop aan te dringen met elkaar een goed en sluitend akkoord van samenwerking inzake de toepassing van art. 19 K.O. aan te gaan en daarin o.a. bepalingen op te nemen betreffende het in acht nemen van een redelijke opzeggingstermijn en van de afspraken van de interressortale samenwerkingsvergadering betreffende de steunverlening, een en ander in het belang van de continuïteit van de samenwerking en de uniformiteit van de steunverlening aan studenten in de theologie'.

De P.S. Noord-Holland wendt zich tot de generale synode met beroep op de derde grond onder het besluit van voornoemde Synode van Arnhem:

'Het benoemen van generale deputaten met de opdracht bepaalde taken van particuliere deputaten over te nemen behoort slechts overwogen te worden indien de kerken daarop verder aandringen en indien blijkt dat een interressortale samenwerking tussen de onderscheidene particuliere synoden niet of gebrekkig functioneert, waardoor de belangen van de studenten in de theologie en van de kerken zouden worden geschaad'.

Besluit:

1. het voorstel van de P.S. van Noord-Holland te verwerpen;
2. opnieuw bij de onderscheiden particuliere synoden en haar interressortale vergadering erop aan te dringen te komen tot een goed en sluitend akkoord van samenwerking.

Dit akkoord moet,

mede in het licht van wat vorige synoden dienaangaande hebben uitgesproken,

- a. in het belang zijn van zowel de continuïteit van de samenwerking als de uniformiteit van de steunverlening aan studenten in de theologie;
- b. regelen dat de particuliere synoden hun deputaten de bevoegdheid geven om in de interressortale vergadering van jaar tot jaar afspraken te maken ten einde een goede steunverlening naar art. 19 K.O. te realiseren;
- c. onverlet laten het principiële recht van de particuliere synoden om van hun deputaten daarvan verantwoording te vragen.

Gronden:

1. Onderscheiden particuliere synoden houden zich nog bezig met het concept Akkoord van Samenwerking, dat ter beoordeling en aanvaarding is aangeboden. Het zou prematuur zijn wanneer de generale synode dit proces van besluitvorming zou doorbreken. Temeer daar niet is aangetoond dat de meningsverschillen, die tussen de deputaten van verschillende ressorten gerezen zijn, niet te overbruggen zijn.
2. Hoewel er sprake is van verschil van mening tussen deputaten van verschillende ressorten, blijkt toch de samenwerking tussen de deputaten wel praktisch te functioneren. De laatste jaren werken alle ressorten met een gelijk maximaal steunbedrag en daarvan afgeleid quotum.
3. Niet is aangetoond dat de belangen van de studenten in de theologie en van de kerken in de praktijk worden geschaad.'
3. Brief van de PS Noord-Holland met diverse bijlagen, d.d. 26 februari 1987, met het voorstel te komen tot een generaal-synodaal deputaatschap ad art. 19 K.O.; de PS beveelt hierbij het z.g. 'Hogeschoolmodel' in de aandacht en besluitvorming aan, en draagt een tweetal broeders ter benoeming voor;
4. brief van de PS Drenthe, d.d. 3 maart 1987, met het voorstel een generaal deputaatschap ad art. 19 K.O. in te stellen met een instructie volgens het z.g. 'Hogeschoolmodel';

5. brief van de PS Gelderland, d.d. 12 maart 1987, waarin zij een tweetal broeders uit haar ressort voordraagt ter benoeming in een eventueel generaal-synodaal deputaatschap ad art. 19 K. O.;
6. brief van de PS Friesland, d.d. 18 maart 1987, met het voorstel te komen tot de instelling van een generaal deputaatschap ad art. 19 K.O. op provinciale voordracht en met provinciale opzet;
bijgevoegd is het werkrapport van de door de P.S. ingestelde deputaten ad art. 19 K. O., ter toelichting;
7. brief van de PS Gelderland, d.d. 20 maart 1987, met adhesiebetuiging aan het besluit/verzoek van de P.S. Friesland-1987 inzake de instelling van een generaal deputaatschap ad art. 19 K.O. Tevens bevat de brief een tweetal amendementen op de tekst van het genoemde besluit/verzoek;
8. brief van de PS Friesland, d.d. 18 maart 1987, waarin zij een tweetal broeders uit haar ressort voordraagt ter benoeming in een eventueel generaal-synodaal deputaatschap ad art. 19 K.O.;
9. brief van de PS van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 1987 met voorstellen tot de instelling van een generaal deputaatschap ad art. 19 K.O.

Besluit 1:

- a. Voor de totale steunverlening naar art. 19 K.O. een generaal deputaatschap in te stellen;
- b. de generale deputaten op particuliere voordracht te benoemen;
- c. het contact met de studenten te doen beoefenen door de primus- en secundusdeputaat van het ressort waaruit zij afkomstig zijn.

Gronden:

1. Zowel de Generale Synode te Arnhem 1981 als die te Heemse 1984-1985 hebben de noodzaak uitgesproken van de uniformiteit van de steunverlening en de continuïteit van de samenwerking.
Hierdoor werd de steunverlening naar artikel 19 K.O. een zaak die alle kerken gemeenschappelijk aangaat.
2. De Generale Synoden van Arnhem 1981 en Heemse 1984-1985 kozen voor de steunverlening het kader van de samenwerking tussen de particuliere synoden.
De particuliere deputaatschappen komen samen in de Interressortale Vergadering en gaan te werk volgens het Akkoord van Samenwerking.

Aan deze samenwerking kleven echter de volgende bezwaren:

- a. Aan de Interressortale Vergadering worden bevoegdheden gedelegeerd tot het maken van bindende afspraken. Hierdoor wordt in feite een aantal zaken behandeld op generaal niveau. Dit behoort evenwel door het generale deputaatschap c.q. de generale synode te geschieden.
 - b. Het is praktisch onmogelijk tegen de besluiten van de Interressortale Vergadering in appèl te gaan.
 - c. Het Akkoord van Samenwerking is nog steeds niet door alle particuliere synoden onvoorwaardelijk aanvaard.
 - d. Het valt te verwachten dat het opstellen van nieuwe aanvullende regels - bijvoorbeeld noodzakelijk vanwege veranderingen in de wetgeving – steeds onevenredig veel tijd zal gaan kosten. Het beleid van de Interressortale Vergadering moet namelijk door alle particuliere synoden worden goedgekeurd.
 - e. De samenwerking kan ook worden beëindigd, hetgeen een permanente bedreiging vormt voor de continuïteit van de samenwerking en de uniformiteit van de steunverlening.
3. Terecht wees de Generale Synode van Arnhem erop, dat een deputaatschap met beperkte bevoegdheden conflicten kan veroorzaken vanwege het naast elkaar functioneren van particuliere en generale deputaten.

4. Het generale deputaatschap kan op even goede wijze als tot op heden contact met de studenten oefenen. De plaatselijke kerken kunnen even sterk bij de steunverlening betrokken zijn als voorheen (vgl. Grond 2 2e lid van het besluit van de GS Arnhem).
5. Het generale deputaatschap wordt door vijf particuliere synoden voorgesteld.

Besluit II:

Voor het geval een particuliere synode geen voordracht voor generale deputaten heeft ingediend, twee leden van het deputaatschap van die particuliere synode te benoemen tot primus- resp. secundus-deputaat.

Besluit III:

Aan het door deze synode te benoemen generale deputaatschap ad art. 19 K.O. alleen de opdracht te geven:

- a. een instructie voor het generale deputaatschap ad art 19 K.O. te ontwerpen;
- b. een regeling studiefinanciering te concipiëren;
- c. een voorstel te doen op welke wijze de overdracht dient plaats te hebben van werkzaamheden, middelen en waarden aan het generale deputaatschap;
- d. hierover zes maanden voor het bijeenkomen van de eerstvolgende generale synode te rapporteren en dit rapport ook te doen toekomen aan de kerken en aan de onderscheiden particuliere synoden.

In de avondzitting geeft de praeses de door commissie III voorgestelde besluittekst II: 'aan het generaal deputaatschap ad art. 19 K.O. de volgende instructie te geven (zie bijlage I)' in bespreking. De rapporteur licht vooraf een enigszins gewijzigde conceptinstructie toe.

In de eerste ronde van bespreking, waarvoor vier broeders zich opgeven, vraagt ds. H.J. Nijenhuis, of de synode wel wijs doet nu deze instructie vast te stellen, gezien het door de commissie voorgestelde onder besluit IV en V.

Kan de synode generale deputaten opdragen in overleg het werk van de particulier synodale deputaten over te nemen? Moet niet eerst door de particuliere synoden zelf een beslissing genomen worden?

De rapporteur wijst in dit verband op art. 31 en 35 K.O. Bovendien haalt de synode deputaten niet weg uit hun deputaatschap, maar benoemt sommigen van hen bovendien tot generale deputaten. Oud. G. de Jonge wijst erop dat de tekst van de model-instructie en de daarbij behorende model-regeling te haastig is opgesteld. Die voldoet niet aan de eisen van de praktijk en zou generale deputaten in een moeilijke positie brengen.

Na afloop van deze ronde van bespreking ontvangt commissie III tijd voor beraad. Hierna legt de voorzitter van de commissie de volgende verklaring in de synode af: Gelet op het feit dat de uitvoering van het door de synode genomen besluit I nogal wat moeilijkheden zal veroorzaken, wanneer een en ander tegen de streefdatum van 1 augustus 1988 geacht wordt gerealiseerd te zijn, stelt de commissie voor besluit III als volgt te wijzigen: aan de generale deputaten ad art. 19 K.O. opdracht te geven een instructie voor generale deputaten ad art. 19 K.O. te ontwerpen, alsmede een regeling studiefinanciering te concipiëren en een en ander voor te leggen aan de eerstvolgende synode. Dan ontvangen de particuliere synoden de gelegenheid zich over dit besluit uit te spreken.

Zij kunnen ook de voorbereidingen voor de overdracht treffen, zodat kort na het bijeenkomen van de volgende generale synode die overdracht geklaard kan zijn. Wanneer particuliere synoden van oordeel zijn, dat revisieverzoeken moeten worden ingediend, kan de eerstvolgende generale synode die behandelen.

In de volgende twee ronden van bespreking worden enkele redactionele wijzigingen voorgesteld en aangebracht.

Ds. C. J. Breen vraagt per tegenvoorstel om een andere opzet van besluit II (oorspronkelijk III): voor het geval een particuliere synode geen voordracht voor generale deputaten heeft ingediend, aan die particuliere synode te verzoeken een primus- en secundus-deputaat aan te wijzen, die dan geacht wordt door de generale synode benoemd te zijn.

De synode neemt besluit II in de voorgestelde redactie van de commissie aan met 18 stemmen voor en 17 tegen, en verwerpt daarmee het tegenvoorstel van ds. C. J. Breen.

Voorts neemt zij besluit III aan met 34 stemmen voor en één onthouding.

De praeses dankt de commissie en haar rapporteur voor hun arbeid. Er is ook rekening gehouden met in de vergadering levende bezwaren. Nu kon het laatste besluit met grote eenparigheid genomen worden.

Artikel 69

04.06.87

Verzoek wijziging van de synodale bepaling van 1893 bij art. 31 K. O. (agenda II b)

Voorstel : Commissie I

Rapporteur : P. Kok

Materiaal

Brief van de classis Grootegast d.d. 12 februari 1987, waarin wordt voorgesteld de synodale bepaling van 1893 bij art. 31 K.O. als volgt te wijzigen:

1. Beroep tegen enige uitspraak van een kerkelijke vergadering moet voor de eerstvolgende samenkomst van de meerdere vergadering, waarop men zich beroept, geschieden.
2. Van dit beroep moet op dezelfde datum, waarop het bezwaar wordt ingediend, kennis gegeven worden aan de vergadering, door wier besluit men zich bezwaard acht; betreft het een kerkeraad aan die kerkeraad - betreft het een meerdere vergadering aan een opvolgster.
3. Aan deze kennisgeving dient een afschrift van het bezwaarschrift toegevoegd te zijn.
4. Bij elke uitspraak moet hiervan kennis gegeven worden aan de belanghebbenden.

Besluit:

Dit verzoek niet ontvankelijk te verklaren.

Grond:

De voorgestelde wijziging is niet in de in art. 30 K.O. aangewezen weg ter tafel van de generale synode gebracht.

De synode neemt dit besluit met algemene stemmen.

Artikel 70

22.05.87

Revisieverzoek onderdeel besluit diaconale samenwerking (agenda II c 18)

Voorstel : Commissie III

Rapporteur : T.S. Huttenga

Materiaal

Brief van de classis Kampen d.d. 16-3-1987.

De classis verzoekt de synode de opdracht voor een generaal-synodaal deputaatschap voor diaconale zaken, vastgesteld door de Generale Synode van Heemse 1984/1985 (Acta I art. 55), zodanig te wijzigen, dat het onderdeel 2 a 2 van het 'Besluit' komt te vervallen.

Dit onderdeel luidt:

'de plaatselijke kerken in haar diakonale arbeid op verzoek van hulpverlenende instellingen, die op landelijk niveau werkzaam zijn, te adviseren inzake aanvragen om financiële steun;'

De classis voert met het oog op haar verzoek de volgende argumenten aan:

1. De door deputaten geformuleerde criteria kunnen niet verhinderen, dat ook steunaanvragen van hulpverlenende instellingen van buiten de Gereformeerde Kerken in Nederland op de agenda van kerkelijke vergaderingen worden gebracht.

- Behandeling van dergelijke steunaanvragen zou in strijd zijn met art. 30 K.O.: 'de kerkelijke vergaderingen mogen alleen kerkelijke zaken behandelen.'
2. Omdat deputaten geen kans zien om aan de afzonderlijke kerken hun adviezen te verantwoorden, dreigt het gevaar dat aan plaatselijke kerkeraden of diaconieën de mogelijkheid ontnomen wordt om over eventuele steunaanvragen zelfstandig te oordelen en te beslissen.
 3. De deputaten mogen de gemeenteleden niet verplichten tot steun aan hulpverlenende instellingen, die voortgekomen zijn uit particulier initiatief.

Besluit:

Aan het revisieverzoek van de classis Kampen niet te voldoen.

Grond:

Dat de in onderdeel 2 2 a 2 van het 'Besluit' van de synode van Heemse (Acta I art.55) geformuleerde opdracht niet op de door deputaten gevolgde wijze zou kunnen worden uitgevoerd betekent nog niet, dat deze opdracht helemaal niet kan worden uitgevoerd.

Het voorstel van de commissie wordt besproken in aanwezigheid van de hooglerarenadviseurs dr. J. Douma en dr. C. Trimp, en de deputaten voor diaconale zaken ad interim de heer J. van de Dijk en ds. B. van Zijlekom.

Voor een eerste ronde van bespreking geven zes broeders zich op. Gewezen wordt op de intentie van dit revisieverzoek: de vrijheid van zelfstandige diakenen en mondige kerkleden mag niet worden aangetast. Prof. C. Trimp oefent op het revisieverzoek van de classis Kampen kritiek. Men moet zich de zwakken aantrekken. Dat is een diaconale taak die heel de gemeente raakt. Particulier initiatief is te vrijblijvend. De een voelt ervoor, een ander niet. Diakenen moeten gemeenteleden verplichten. Het verzoek van de classis Kampen heeft een sterk Kuyperiaanse tongval. Men spreekt institutair over de diakenen en organisch over het ambt aller gelovigen, maar daarin ontbreekt de gemeente.

De rapporteur, ds. T.S. Huttenga, beantwoordt de opmerkingen uit de eerste ronde. Het revisieverzoek formuleert bezwaren tegen de door deputaten gevolgde wijze, waarop de opdracht is uitgevoerd, maar daarmee is niet aangetoond, dat de opdracht zelf van de synode te Heemse niet kan worden uitgevoerd. Daarom is het verzoek van de classis Kampen onvoldoende om de besluiten van 'Heemse' te wijzigen.

Voor een tweede ronde van bespreking geven vijf broeders zich op. Gewezen wordt op het gevaar, dat het advies van deputaten het karakter van een bindende uitspraak kan krijgen. In het advies ligt namelijk opgesloten, dat het op de weg van de kerken ligt, de betreffende instelling te steunen; en dit wordt versterkt, wanneer een volgende synode het beleid van de deputaten goedkeurt. Er behoort vrijheid te blijven. In dezelfde ronde wordt er ook op gewezen, dat de adviezen van deputaten niet bindend zijn. Nadat de rapporteur de sprekers van de tweede ronde heeft beantwoord en enkele wijzigingen in het commissievoorstel heeft aangebracht, gaat de synode over tot stemmen.

De synode neemt het voorstel van de commissie aan met 30 stemmen voor en 5 tegen. Ds. B. van Zijlekom blijft als deputaat buiten stemming.

Artikel 71

22.05.87

Verzoek uitbreiding bevoegdheid deputaten diaconale zaken (agenda 11 c 20)

Voorstel . . . Commissie III

Rapporteur . . . T.S. Huttenga

Materiaal

Brief van de Particuliere Synode van Friesland d.d. 18 maart 1987.

De P.S. stelt voor de taakomschrijving van generale deputaten, zoals die door de deputaten ad interim wordt voorgesteld, als volgt uit te breiden:

'de plaatselijke kerken in haar diaconale arbeid in het algemeen van dienst te zijn door:

- op eigen initiatief regelmatige en op maat gesneden voorlichting aan de diakenen te
- verzorgen en een praktisch, hanteerbaar en bereikbaar systeem daarvoor uit te denken;
- op verzoek diaconieën schriftelijk, telefonisch of -zo nodig- via gesprekken te adviseren;
- na uitnodiging op diaconale vergaderingen en regionale overlegvergaderingen voorlichting te geven.'

Aan deze brief is als bijlage toegevoegd een brief van het Comité van de Centrale Diaconale Conferentie d.d. 1-11-1985 aan alle diaconieën. Daarin wordt erop gewezen, dat de diaconieën tegenwoordig dringend behoefte hebben aan allerlei adviezen en aan goede voorlichting. De bedoeling van het Comité is, dat de kerken de synode zullen vragen de deputaten diaconale zaken te machtigen een 'diaconaal consulent' aan te stellen, die adviezen verstrekt en voorlichting geeft.

Besluit:

Aan dit verzoek niet te voldoen, maar de te benoemen deputaten wel op te dragen de door de Particuliere Synode van Friesland aan de orde gestelde zaak te bestuderen en van hun studieresultaten aan de eerstkomende generale synode rapport uit te brengen, zes maanden voordat zij bijeenkomt, en dit rapport tegelijk aan de kerken toe te zenden.

Grond:

Het moet eerst duidelijk worden, dat ook de door de Particuliere Synode van Friesland voorgestelde taken door een generale synode aan generaal-synodale deputaten kunnen worden opgedragen.

Het voorstel van de commissie wordt besproken in aanwezigheid van de hoogleraren adviseurs dr. J. Douma en dr. C. Trimp en de deputaten voor diaconale zaken ad interim br. J. van de Dijk en ds. B. van Zijlekom.

Voor de eerste ronde van bespreking geven dr. A.N. Hendriks en de adviseur dr. C. Trimp zich op. Dr. Hendriks is het met het commissievoorstel: aan het verzoek van de P.S. Friesland 1987 niet te voldoen, niet eens. Er zijn veel verzoeken om een diaconaal consulent. Er is behoefte aan een instantie die wat meer voorlichting in het veld kan brengen. Prof. Trimp wijst op het gebrek aan coördinatie: er is zelfs geen info-map voor nieuwe diakenen. Elke organisatie krijgt een adviescentrum: bijv. het GPC en de Groen van Prinsterer-stichting. Er is erg veel potentie die niet wordt aangesproken. Kan er geen opdracht gegeven worden over deze zaken na te denken.

De praeses schorst de vergadering voor de middagmaaltijd. Na heropening beantwoordt de rapporteur de sprekers en dicteert de vergadering een gewijzigd conceptbesluit: de synode besluit aan het verzoek van de P.S. Friesland in zoverre te voldoen, dat de te benoemen deputaten de opdracht krijgen de door de P.S. Friesland aan de orde gestelde zaak te bestuderen. Hierna geven voor een tweede ronde van bespreking acht broeders zich op. Met name redactionele zaken vragen de aandacht.

De rapporteur beantwoordt ook de sprekers uit deze ronde en geeft nog enkele redactionele wijzigingen in de concept-besluittekst door.

De synode neemt het voorstel van de commissie aan met 30 stemmen voor, 3 tegen en 2 onthoudingen. Ds. B. van Zijlekom blijft als deputaat buiten stemming.

Artikel 72

03.06.87

Diaconale deputaten en 'De Driehoek' (agenda II c S, 25)

Voorstel . Commissie III

Rapporteur : T.S. Huttenga

Materiaal

1. Brief van de kerk van Utrecht-Centrum d.d. 6 januari 1987.

Deze kerk stelt voor de opdracht aan deputaten dusdanig te verruimen, dat een goede controle op en een verantwoording aan de kerken van het beleid van de stichting 'De Driehoek' mogelijk is.

Zij voert de volgende argumenten aan:

- a. Het behoort tot de diaconale taak van de gemeente ervoor te zorgen, dat gereformeerde professionele hulpverlening beschikbaar blijft.
- b. Het behoort tot de taak van de diakenen ervoor te zorgen, dat de gemeente van het hierboven genoemde doordrongen blijft.
- c. De kerken geven aan de stichting 'De Driehoek' jaarlijks een bijdrage van ruim 1 miljoen gulden.

2. Aanvullend rapport deputaten ad interim diaconale zaken.

Besluit:

Aan dit verzoek niet te voldoen.

Gronden:

1. Aan deputaten kan niet de opdracht worden gegeven om aan de kerken verantwoording te doen van het beleid van een niet-kerkelijke instelling.
2. Door deputaten zijn met de stichting 'De Driehoek' afspraken gemaakt, die vol doende garanties geven voor een verantwoord advies.

Dit besluit wordt genomen met algemene stemmen. .Ds. B. van Zijlekom blijft als deputaat buiten stemming.

Artikel 73 **03.06.87**

Rapport deputaten diaconale zaken (agenda II c 1-3, 6, 9, 10, 17, 18, 21-24, 24b, 25, 27)

Voorstel . Commissie III

Rapporteur : T.S. Huttenga

Materiaal

1. Rapport deputaten ad interim voor diaconale zaken; dit deputaatschap had van de Generale Synode van Heemse 1984-1985 de volgende opdracht ontvangen:

- 'a Een instructie op te stellen voor het op de volgende generale synode te benoemen deputaatschap;
- b tot aan de volgende generale synode zoveel mogelijk de volgende taken te vervullen:
 1. de plaatselijke kerken in haar diaconale arbeid desgevraagd te adviseren inzake aanvragen om financiële steun, afkomstig van hulpverlenende instellingen die op landelijk niveau werkzaam zijn;
 2. de plaatselijke kerken in haar diaconale arbeid op verzoek van hulpverlenende instellingen, die op landelijk niveau werkzaam zijn, te adviseren inzake aanvragen om financiële steun.'

Deputaten hebben overeenkomstig hun opdracht een instructie opgesteld en verder adviezen gegeven, zoals hierboven onder b 1 en b 2 worden bedoeld. Inzake de adviezen zoals bedoeld in b 2 leggen zij uit, waarom zij deze adviezen ten overstaan van de afzonderlijke kerken niet beargumenteren.

2. Brieven van de kerken van Assen-Noord, Harderwijk en Hengelo.
Deputaten stellen voor in de instructie op te nemen, dat zij twee broeders zullen aanwijzen, 'die vrijwillig wat mededelingen doen op de Centrale Diaconale Conferenties.'

De kerken van Assen-Noord en Harderwijk stellen een veranderde formulering voor. De kerk te Hengelo stelt voor de betreffende formulering geheel te laten vervallen.

3. Brief van de classis Kampen d.d. 16-3-1987.
Brief van de kerk van Berkel en Rodenrijs.
Deze classis en deze kerk stellen wijzigingen voor in de criteria, die volgens deputaten moeten worden gehanteerd, wanneer hulpverlenende instellingen verzoeken hun vragen om financiële steun vergezeld te doen gaan van een gunstig advies.
4. Brieven van de kerken van Assen-Noord, Assen-Zuid, Berkel en Rodenrijs, Drachten-Z.O., Harderwijk, Leek-Roden, Leiden en Spakenburg-Noord.
Brief van de classis Kampen d.d. 16-3-1987.
Deze classis en deze kerken zijn van mening, dat de deputaten de adviezen die zij op verzoek van hulpverlenende instellingen toesturen aan de kerken, van argumentatie moeten voorzien. De kerk te Leek-Roden is bovendien van mening, dat deputaten de hulpverlenende instellingen moeten vragen zo mogelijk hun financiële verantwoording voor de diaconieën beschikbaar te stellen.
5. Brief van de kerk te Zaandam.
Deze kerk stelt een redactionele wijziging voor in paragraaf 4 van de conceptinstructie.
6. Aanvullend rapport en vertrouwelijk rapport van deputaten.

Besluit.

1. Het tot dusver gevoerde beleid van deputaten goed te keuren.
2. Deputaten voor diaconale zaken te benoemen.
3. De instructie voor deputaten voor diaconale zaken als volgt vast te stellen:

**'INSTRUCTIE
voor het Generaal Diaconaal Deputaatschap
(hierna genoemd G.D.D.)**

1. *Samenroeping* (Huishoudelijke Regeling GS)
De benoemde deputaten zullen op uitnodiging van de door de synode aangewezen samenroeper zo spoedig mogelijk bijeenkomen om hun werkzaamheden zodanig te regelen, dat deze binnen de daarvoor gestelde tijd tot een goed einde kunnen worden gebracht.
Zij zullen hun werkzaamheden verrichten in gebondenheid aan de door de synode omschreven opdracht.
De deputaten benoemen uit hun midden een voorzitter, een secretaris en een penningmeester.
2. *Taakomschrijving*
De door de synode omschreven opdracht omvat de volgende taken:
 - a. 1 de plaatselijke kerken in haar diaconale arbeid desgevraagd te adviseren inzake aanvragen om financiële steun, afkomstig van hulpverlenende instellingen die op landelijk niveau werkzaam zijn;
 - a. 2 de plaatselijke kerken in haar diaconale arbeid op verzoek van hulpverlenende instellingen die binnen of vanuit de Gereformeerde Kerken op landelijk niveau werkzaam zijn, te adviseren inzake aanvragen om financiële steun; incidenteel zal het de deputaten vrijstaan, ook voor andere dan de hier bedoelde instellingen de aandacht van de kerken te vragen;
 - b. indien nodig, initiatieven te nemen ter leniging van materiële nood waarin (groepen van) zusterkerken in binnen- en/of buitenland zijn komen te verkeren als gevolg van zich acuut voordoende gebeurtenissen; het aan de kerken verzoeken om een collecte of gift behoort daarbij tot zijn bevoegdheid;
 - c. het adviseren van plaatselijke kerken in haar diaconale arbeid in gevallen dat diakenen in de uitoefening van hun ambt worden belemmerd of dreigen te worden

belemmerd als gevolg van overheidsmaatregelen, alsmede het nemen van initiatieven in dergelijke gevallen om de zienswijze van de kerken in haar diaconale arbeid via de deputaten voor correspondentie met de hoge overheid ter kennis van de overheid te brengen.

3. *Uitvoering van taken*

Bij de uitvoering van de onder 2 a genoemde taken zullen deputaten de volgende criteria hanteren:

1. de hulpverlening door de betreffende instelling moet dienstbaar zijn aan de beoefening van de christelijke barmhartigheid;
2. het doel en de wijze van de hulpverlening van de betreffende instelling dienen overeen te komen met Gods Woord, zoals de Gereformeerde Kerken dat hebben nagesproken in de drie formulieren van eenheid;
3. het financieel beleid van een hulpverlenende instelling dient controleerbaar op de hulpverlening gericht en economisch verantwoord te zijn;
4. de financiële ondersteuning moet strekken tot opbouw van de gemeente en tot lof van God.

De adviezen aan de plaatselijke kerken dienen een bondige motivering te bevatten, in relatie tot de criteria.

4. *Vereiste stukken*

Wanneer een adviesaanvraag afkomstig is van een hulpverlenende instelling, behoort deze instelling de volgende stukken tijdig, zo mogelijk in de maand september, aan het G.D.D. voor te leggen:

1. jaarstukken
2. begroting
3. beleidsplan
4. meerjarenbegroting
5. verslag van wat de hulpverlenendeinstelling heeft gedaan met eventuele voor gaandvragen of adviezen van de kant van het G.D.D.

Het deputaatschap zal bij de beoordeling van de stukken gebruik kunnen maken van het advies van deskundigen.

Met de boekhoudkundige gegevens, door de om financiële hulp vragende instanties verstrekt, dient vertrouwelijk te worden omgegaan. Daarom zal bij de advisering het aan het deputaatschap toevertrouwde cijfermateriaal aan de afzonderlijke kerken niet worden doorgegeven, maar - met handhaving van de vertrouwelijkheid - aan de generale synode worden voorgelegd.

5. *Consultatie particulier-synodale deputaten*

Het G.D.D. zal bij de uitvoering van de onder 2 b en 2 c omschreven taken, indien het dit gewenst acht, de particulier-synodale deputaten consulteren.

6. *Rapportage* (Huishoudelijke Regeling GS VII 2cd)

Deputaten zullen van hun handelingen schriftelijk rapport uitbrengen aan de eerstvolgende synode. Zij dienen ernaar te streven aan hun rapport conclusies te verbinden, die dermate bondig geformuleerd zijn dat ze in aanmerking komen voor een directe behandeling ter synode; tenzij de synode anders bepaald heeft, zullen deputaten hun rapport uiterlijk drie maanden vóór de bijeenkomst van de eerstvolgende synode indienen bij de samenroepende kerk.'

Gronden:

1. Deputaten hebben aan de opdracht van de Generale Synode van Heemse voldaan.
2. Omdat deputaten niet verplicht zijn op Centrale Diaconale Conferenties mededelingen te doen, moet dit niet in hun instructie worden opgenomen.

3. Om een advies te kunnen opvolgen is motivering noodzakelijk en bondige motivering voldoende.

De vergadering bespreekt het voorstel van de commissie in aanwezigheid van de hoogleraren-adviseurs dr. J. Douma en dr. C. Trimp en de deputaten diaconale zaken ad interim br. J. van de Dijk en ds. B. van Zuijlekom. Voor de eerste ronde van bespreking melden negen broeders zich.

Uitvoerig wordt van gedachten gewisseld over de betekenis van de uitdrukking 'binnen de Gereformeerde Kerken', die voorkomt in de voorgestelde taakomschrijving van de nieuw te benoemen deputaten. Verdedigd wordt dat de kerken in de diaconale arbeid 'grensoverschrijdend' bezig zijn. De barmhartigheid heeft zich niet tot de eigen kerk te beperken; dat is niet in de lijn van de Heilige Schrift. Ook bespreekt de vergadering de criteria die bij de uitvoering van de taken voorgesteld worden op ampele wijze. Allerlei suggesties tot verandering passeren de revue.

De rapporteur van de commissie, ds. T.S. Huttenga, en de voorzitter, ds. J.M. Goedhart, beantwoorden de sprekers van de eerste ronde. Br. J. van de Dijk en ds. B. van Zuijlekom geven toelichting. Voor een tweede ronde van bespreking geven tien broeders zich op. Er worden tien amendementen ingediend. Na het aanvaarden van twee amendementen van ds. T. Dekker neemt de synode het voorstel van de commissie met algemene stemmen aan. Ds. B. van Zuijlekom blijft als deputaat buiten stemming. De praeses memoreert dat de synode langdurig en indringend met diaconale zaken bezig is geweest. In Handelingen 2 wordt gesproken van het volharden in de gemeenschap; daaronder valt zeker het diaconaal barmhartigheidsbetoon. Dit besluit zal zeker weerklink vinden in de kerken.

Hij dankt voorts deputatén voor hun rapportage en aanwezigheid, en de commissie, met name de rapporteur, voor het verrichte werk.

Artikel 74

03.06.87

Diaconale consulent (agenda II c 4, 8, 14, 16, 20a, 24a)

Voorstel . Commissie III

Rapporteur . S. Crossen

Materiaal

1. Brieven van de raad van de Gereformeerde Kerk te Steenwijk en van de classis Arnhem met het voorstel de generale deputaten voor diaconale samenwerking te machtigen een diaconaal consulent te benoemen. De classis Arnhem geeft in een bijlage als informatie het stuk waarmee de kerk te Arnhem het voorstel om een diaconaal consulent te benoemen op de classis introduceerde en motiveerde.
Daarin wordt erop gewezen, dat de diaconieën tegenwoordig behoefte hebben aan allerlei adviezen en aan goede voorlichting.
Hierbij aansluitend stelt de classis Arnhem voor deputaten voor diaconale zaken te machtigen een 'diaconaal consulent' te benoemen, die adviezen verstrekt en voorlichting geeft.
De classis verwijst bovendien naar het artikel van prof. J. Kamphuis 'Op diaconale weg geplaatst', De Reformatie 61 (1985/6).
2. Brieven van de raden van de Gereformeerde Kerken te Lisse en te Spakenburg Noord, van de classis Warffum en de particuliere synode van Friesland met het voorstel geen diaconaal consulent te benoemen.
De particuliere synode van Friesland geeft als bijlage de brief van het Comité voor de Centrale Diaconale Conferentie aan de Diaconieën van de Gereformeerde Kerken in Nederland d.d. 1 nov. 1985, waarin de benoeming van een diaconaal consulent wordt bepleit.

Besluit:

Het voorstel om de deputaten diaconale zaken te machtigen een diaconaal consulent te benoemen niet ontvankelijk te verklaren.

Grond:

Deze zaak is niet naar art. 30 K.O. in de weg van voorbereiding door de mindere vergadering aan de synode voorgelegd.

De vergadering neemt dit voorstel aan met 35 stemmen voor en één onthouding.

Artikel 75

03.06.87

Revisieonderzoek van de kerk te Monster inzake Acta art. 56 van de Generale Synode te Heemse 1984/1985 (agenda 11 c 26)

Voorstel : Commissie III

Rapporteur . S. Crossen

Materiaal

1. Besluit van de Generale Synode te Heemse 1984-1985 niet te voldoen aan het verzoek van de raad van de kerk te Monster zich uit te spreken 'over het al dan niet geoorloofd zijn, om gebruik te maken van de resultaten van de A. B. W.' en 'deze uitspraken voor te bereiden door een te benoemen studie-deputaatschap'. De grond voor de afwijzing van dit verzoek luidt:
'De raad van de kerk te Monster heeft niet aangetoond dat de door hem aangesneden zaak alle kerken gemeenschappelijk aangaat (art. 30 K.O.)'.
2. Brief van de kerkeraad te Monster d.d. 18-4-1987 (met bijlagen) waarin de kerkeraad verzoekt 'naar art. 33 K.O. (slot) de uitspraak van de G.S. Heemse 1984 d.d. 04-06-1984 (Acta art. 56) te herzien aan de hand van het verzoekschrift van de kerkeraad te Monster aan die synode d.d. 28-03-1984'.
- 2.1 In dit verzoekschrift stelt de kerkeraad dat de zaak 'A.B.W. en diaconie' alle gereformeerde kerken in Nederland aangaat. In de overtuiging dat deze zaak naar art. 30 K.O. alleen in de weg van voorbereiding door de mindere vergadering op de agenda van de meerdere vergadering geplaatst kan worden, roept de kerkeraad de medewerking van het kerkverband in om de volgende verzoeken 'ter tafel te brengen van de Generale Synode Heemse 1984:
 - a. Om in deze tijd van toenemende werkloosheid, waardoor vele kerken zich geconfronteerd zien met de noodzaak van financiële ondersteuning, de kerken te dienen met uitspraken over het al dan niet geoorloofd zijn, om gebruik te maken van de ABW en over de taken van de diaconieën in de concrete situatie;
 - b. Om deze uitspraken voor te bereiden door een te benoemen studie-deputaatschap, dat in het bijzonder de hantering van de Schriftuurlijke normen in deze concrete situatie dient te bestuderen, opdat een grondige en principiële positiebepaling in dezen mogelijk is voor degenen die het diakenambt hebben te bedienen.'

De classis 's-Gravenhage verleende d.d. 08-12-1983 geen medewerking zonder dit besluit te motiveren.

De Particuliere Synode van Zuid-Holland 1984 werkte eveneens niet mee en gaf daarvoor argumentatie.

De kerkeraad was door de argumentatie van de particuliere synode niet overtuigd en stelde dat hij de weg

'die door de G.S. Middelburg 1896 (art. 171, bijl. H.H. pag. 229) gewezen is, gevolgd heeft door zich eerst tot de Classis en tot de Particuliere Synode te wenden.'

Er bleef naar het oordeel van de kerkeraad niets anders over dan zich met de verzoeken te richten tot de Generale Synode van Heemse.

De argumentatie van de kerkeraad is niet weerlegd door de synode van Heemse.

- 2.2. Nu stelt de kerkeraad in zijn revisieverzoek van 18 april 1987, dat de Generale Synode van Heemse ten onrechte gesteld heeft, dat de raad van de kerk te Monster niet heeft aangetoond dat de door hem aangesneden zaak alle kerken gemeenschappelijk aangaat. Zijn eigenlijke vraag is, zo schrijft de kerkeraad, 'wat in deze de wil van de HERE is' en 'om de Heilige Schrift te laten spreken om tot een, op de Heilige Schrift gebaseerde, algemene regel te komen.' Hij acht 'elke classis en elke P.S. incompetent de vragen a. en b.' (in 2.1 geciteerd) 'inhoudelijk te beantwoorden' en alleen de vergadering, die alle kerken vertegenwoordigt, de generale synode, daartoe bevoegd. Hij legt nu aan de synode hetzelfde verzoek voor, dat hij aan de Generale Synode van Heemse voorlegde.

Besluit:

Uit te spreken:

1. Dat de grond waarop de Generale Synode van Heemse het verzoek van de kerkeraad te Monster afwees niet volledig was, maar een verwijzing had moeten bevatten naar art. 30 K.O. derde lid;
2. dat het verzoek van de kerkeraad van Monster thans onontvankelijk moet worden verklaard.

Gronden:

- 1a. De Generale Synode van Heemse heeft niet de juiste weg gewezen, toen zij het verzoek van de kerkeraad van Monster afwees, omdat hij niet zou hebben aangetoond, dat de door hem aangesneden zaak alle kerken gemeenschappelijk aangaat (art. 30 K. O.).
 - b. Het verzoek van de kerkeraad van Monster had door de Generale Synode van Heemse namelijk niet-ontvankelijk verklaard moeten worden omdat het verzoek een nieuwe zaak betrof, die naar art. 30 K.O. alleen in de weg van voorbereiding door de mindere vergadering op de agenda van de meerdere vergadering kan worden geplaatst.
 - c. De mindere vergadering, in dit geval de particuliere synode van Zuid-Holland, verleende geen medewerking om deze zaak (het instellen van een studiedeputaatschap als door de kerkeraad van Monster bedoeld) op de agenda van de synode van Heemse te plaatsen (materiaal 2.1.).
2. Om dezelfde reden als waarom het verzoek van de kerkeraad van Monster door de Generale Synode van Heemse niet-ontvankelijk verklaard had moeten worden, is het op deze synode niet-ontvankelijk: het vindt geen draaggrond in de kerken omdat het niet door de mindere vergadering, de particuliere synode, op de meerdere vergadering, de generale synode, gebracht is.

De synode bespreekt het voorstel van de commissie in aanwezigheid van de hooglerarenadviseurs dr. J. Douma en dr. C. Trimp. In de eerste ronde van bespreking voeren vijf broeders het woord. Opgemerkt wordt o.m. dat een kerk een quaestio op een classis kan brengen. Enkele suggesties worden gedaan om de besluittekst te wijzigen. Een tweede ronde van bespreking blijkt gewenst.

De synode neemt het voorstel van de commissie aan met 29 stemmen voor, 1 stem tegen en één onthouding, terwijl zij die afgevaardigd waren naar de Generale Synode te Heemse, buiten stemming blijven.

De praeses dankt de commissie en met name de rapporteur, ds. S. Clossen, voor de voorbereiding.

Artikel 76

07.10.87

Studiedeputaatschap inzake uitbreiding van de K. O. met een artikel 5IA voor 'zelfstandige organisatorische onderdelen' (agenda II d 1,2,3 en 4)

Voorstel : Commissie IV

Rapporteur . C.J. Brem

Materiaal

- A
- a. Rapport deputaten, benoemd door de Generale Synode te Heemse 1984-1985 (Acts art. 62) die tot opdracht hadden,
 1. te onderzoeken:
 - a. welke mogelijkheden art. 2 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek de kerken biedt voor het oprichten van zogenaamde zelfstandige kerkelijke onderdelen;
 - b. of het wenselijk is van deze mogelijkheden gebruik te maken;
 2. bij gebleken wenselijkheid na te gaan op welke wijze deze mogelijkheden in kerkordelijke of synodale bepalingen een plaats zouden moeten ontvangen;
 3. van hun bevindingen rapport aan de kerken uit te brengen ten minste één jaar voor het samenkomen van de e. k. generale synode.
 - b. Deputaten komen tot de volgende conclusies:
 - art. 2 Boek 2 BW biedt de gereformeerde kerken de maximale mogelijkheid om op eigen wijze kerkelijke taken met raakvlakken op het terrein van het burgerlijk recht, alleen of in samenwerking met de zusterkerken, te organiseren; daarbij zijn de regels van het kerkrecht beslissend;
 - wil men gebruik maken van de mogelijkheden, die art. 2 Boek 2 BW biedt, dan zal duidelijk naar voren moeten komen, dat naar het oordeel van de deelnemende partijen, met inachtneming van de opvattingen die dienaangaande in onze kerken leven, sprake is van een kerkelijke taak;
 - wordt aan die voorwaarde niet voldaan dan zal geen gebruik gemaakt moeten worden van de mogelijkheden die art. 2 Boek 2 BW biedt, maar van een andere door de wet geboden mogelijkheid, b.v. een vereniging of een stichting;
 - wordt aan die voorwaarde wel voldaan, dan zullen de kerken in eigen vrijheid dienen te beslissen welke methode haar het meest geraden voorkomt, hetzij de mogelijkheid die art. 2 Boek 2 BW biedt, hetzij de gewone verenigingsvorm of stichtingsvorm;
 - een voorzichtig gebruik maken van de mogelijkheden van art. 2 Boek 2 BW behoeft zeker niet afgewezen te worden;
 - bij de gegeven stand van zaken kunnen de kerken gebruik maken van art. 2 Boek 2 BW zonder dat aanvulling van de K.O. noodzakelijk is.
- B
- a. brief van de Gereformeerde Kerk te Lisse, waarin gevraagd wordt opnieuw deputaten te benoemen die moeten nagaan in hoeverre wijziging en aanvulling van diverse artikelen van de K.O. noodzakelijk is t.a.v. het eventueel oprichten van zelfstandige onderdelen;
 - b. brief van de Gereformeerde Kerk te Ermelo, waarin eveneens gevraagd wordt om benoeming van nieuwe deputaten, die o.m. een inventarisatie maken van eventueel in aanmerking komende 'zelfstandige onderdelen' van kerkelijk werk;
 - c. brief van de Gereformeerde Kerk van Amersfoort-Centrum, waarbij aan de generale synode een studierapport wordt aangeboden, dat uitloopt op het advies deputaten te benoemen, die nader ingaan o.m. op vragen m.b.t. de vormgeving van eventueel op te richten organen ex art. 2 Boek 2 BW en m.b.t. de wenselijkheid om te komen tot een eensluidende visie over interkerkelijke samenwerkingsverbanden.

Besluit:

- A.
- a. In te stemmen met de conclusies van deputaten;
 - b. deputaten onder dank voor hun arbeid te dechargeren.

Gronden:

- a. Art. 2 Boek 2 BW biedt de mogelijkheid rechtspersonen voor een kerkelijke taak op te richten, wanneer plaatselijke kerken van oordeel zijn dat voor een bepaald doel zelfstandige onderdelen nodig zijn.
- b. Deputaten hebben hun opdracht naar behoren vervuld.

Besluit:

- B. Aan de verzoeken van de kerken te Lisse en Ermelo niet te voldoen en aan de informatie van de kerk van Amersfoort-Centrum geen gevolgen te verbinden.

Gronden:

- a ad materiaal Ba:
Herhaald worden de argumenten die door de kerk te Lisse reeds zijn voorgelegd aan de classis Gouda-Leiden-Woerden en de particuliere synode van Zuid-Holland.
Deze particuliere synode was van oordeel, dat de kerkeraad van Lisse, ook ten aanzien van de door hem speciaal aangewezen voorbeelden van diaconie en landelijk emeriteringsverband, niet concreet aangetoond heeft, dat er tegenstrijdigheden zouden zijn tussen de bepalingen van de K.O. en de mogelijkheden, die het Burgerlijk Wetboek biedt ten aanzien van zelfstandige onderdelen. Dit oordeel van de particuliere synode wordt door de kerkeraad van Lisse niet op toereikende gronden weerlegd.
- b ad materiaal Bb en Bc:
 - 1. Het behoort niet tot de taak van een generale synode mogelijkheden te doen inventariseren en een generaal-synodaal deputaatschap als juridisch adviesbureau te laten functioneren.
 - 2. Concrete voorstellen m.b.t. wijziging of aanvulling van de K.O. worden niet gedaan.

De praeses stelt het rapport van deputaten ad art. 51A Kerkorde aan de orde van behandeling. Commissie IV heeft deze zaak voorbereid. Deze zitting wordt bijgewoond door de brs. deputaten mr. W. Loof en ds. Joh. Strating. Mr. D.A.C. Slump is om gezondheidsredenen verhinderd aanwezig te zijn.

De bespreking verloopt in drie ronden.

Br. G. de Jonge stelt de synode per tegenvoorstel voor nieuwe deputaten te benoemen met als opdracht te onderzoeken, of en zo ja in hoeverre, wijziging en aanvulling van de kerkorde nodig is voor het eventuele oprichten van zelfstandige onderdelen en het oprichten van verbanden waarin kerken of dergelijke onderdelen zich voor bepaalde doelen verenigen, alsmede welke toepassingsmogelijkheden aanvaardbaar zijn.

De verantwoordingsplicht van een diaconie als zelfstandig onderdeel mag niet in strijd komen met art. 40 K.O. In andere denkbare gevallen mag men niet in strijd komen met art. 52 K.O. Gezien de maatschappelijke ontwikkelingen moeten de mogelijkheden nauwgezet aandacht ontvangen.

De rapporteur van de commissie is van oordeel dat een diaconie als zelfstandig onderdeel fricties kan opleveren met de kerkorde op het punt van de verantwoordingsplicht.

Hij ziet geen noodzaak tot wijziging van de kerkorde. Voor het volgen van de maatschappelijke ontwikkelingen acht hij geen nieuw deputaatschap noodzakelijk.

Mr. W. Loof merkt op dat het rapport van deputaten niet gebaseerd is op wat eventueel komt, maar op de huidige wetgeving. Een diaconie als zelfstandig onderdeel is mogelijk, terwijl men art. 40 K.O. honoreert. Het hangt er maar vanaf, hoe het reglement van het zelfstandig onderdeel er uit gaat zien. De kerken hebben zijns inziens de vrijheid gebruik te maken van het BW, voorzover dat gebruik niet in strijd komt met de kerkorde.

Alle sprekers in de discussieronden stemmen in met de conclusies van deputaten. Ds. D. Grutter en oud. M. van Houwelingen dienen amendementen in, die op één na door de commissie in het voorstel worden verwerkt.

Verskillende suggesties uit de vergadering worden door de commissie in haar voorstel en door de indiener in zijn tegenvoorstel opgenomen.

De praeses brengt eerst besluit 1 van het tegenvoorstel, dat gezien kan worden als een amendement, in stemming; de synode verwerpt het (10 stemmen voor, 25 tegen).

Een amendement van oud. M. van Houwelingen het woord 'moeten' in Materiaal A b sub derde aandachtsstreep te vervangen door 'kunnen' wordt verworpen (5 stemmen voor, 30 tegen). De synode neemt het commissievoorstel aan; besluit 1 met algemene stemmen en besluit 2 met 12 stemmen tegen. Daarmee is het tegenvoorstel van oud. G. de Jonge verworpen.

De praeses dankt de deputaten voor hun uitnemende rapport en voor de bijdrage aan de discussie; hij dankt de commissie en haar rapporteur voor hun werk.

Hoofdstuk III Inzake DE EREDIENST

Artikel 77

04.06.87

Herziening van het Gereformeerd Kerkboek artikel 10 NGB (agenda IIIa)

Voorstel . . . Commissie I

Rapporteur . . . C.J. Mewe

Materiaal

Brief van de Particuliere Synode Friesland d.d. 18 maart 1987, waarin zij voorstelt:

1. De tekst van artikel 10 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis in de zevende zinsnede als volgt vast te stellen: 'De Schrift zegt verder dat God de wereld door zijn Zoon geschapen heeft en eveneens dat God alle dingen door Jezus Christus geschapen heeft.'
2. Deputaten voor generaal-synodale publikaties op te dragen deze wijziging in de uitgaven van het Gereformeerd Kerkboek bij volgende oplagen te doen doorvoeren.

De P. S. voert de volgende gronden aan:

1. In de door de Generale Synode van Arnhem 1981 definitief vastgestelde tekst van de NGB wordt de brief aan de Hebreëen in artikel 4 niet meer tot de brieven van de apostel Paulus gerekend. Bijgevolg worden met name in de artikelen 10 en 26 NGB directe of indirecte aanhalingen uit deze brief niet meer als woorden van 'de apostel (Paulus)' aangeduid, maar als spreken van 'de Schrift' of van 'de brief aan de Hebreëen'.
2. De betreffende zinsnede in artikel 10 NGB bevat een gecombineerde (indirecte) aanhaling uit Hebr. 1:2 en Kol. 1:16, zodat met 'de apostel' in de inleidende woorden van de zin in de huidige redactie onmiskenbaar de apostel Paulus is bedoeld. Om die reden moet ook in deze passage de elders gevolgde wijze van aanduiden worden toegepast.

Besluit:

Het voorstel tot wijziging van de zevende zinsnede van artikel 10 NGB af te wijzen.

Grond:

Uit de zevende zinsnede van artikel 10 NGB kan weliswaar geconcludeerd worden dat de apostel Paulus ook de auteur van de brief aan de Hebreëen is, maar deze formulering heeft niet een zodanig gewicht dat de woorden 'de apostel zegt' veranderd moeten worden in 'de Schrift zegt verder'; het raakt immers niet de inhoud van ons belijden.

In de avondzitting op woensdag 3 juni maakt de vergadering een begin met de bespreking van het voorstel van de commissie. In de eerste ronde van bespreking vragen zes broeders, in de tweede ronde acht broeders het woord. Ds. S. Cnossen en ds. J.M. Goedhart dienen beiden een tegenvoorstel in. Later trekt ds. S. Cnossen zijn tegenvoorstel in ten gunste van het voorstel-Goedhart. Dat voorstel

houdt in, dat de synode besluit 'de zevende zinsnede van artikel 10 NGB te laten beginnen met de woorden: 'De Schrift zegt verder' in plaats van met de woorden: 'De apostel zegt'.'

Op donderdag 4 juni zet de vergadering de bespreking voort. De rapporteur, ds. C.J. Mewe, beantwoordt de sprekers. De vergadering acht een derde ronde van bespreking wenselijk; daarin spreken vijf broeders.

De praeses geeft eerst het voorstel van de commissie in stemming. De synode neemt dit voorstel aan met 26 stemmen voor en 10 tegen. Daarmee is het tegenvoorstel verworpen. De praeses dankt de rapporteur hartelijk voor zijn werk.

Artikel 78

11.06.87

Bezwaarschrift inzake art. 70 van de Acta van de Synode van Heemse (agenda 111 b 3, 4)

Voorstel : Commissie 1

Rapporteur : D. Grutter

Materiaal

1. Besluit van de Generale Synode van Heemse 1984-1985 (Acta art. 70), dat als volgt luidt:

Besluit:

1. Te blijven bij het oordeel van de Generale Synode van Kampen 1975 met betrekking tot het karakter van de leesdiensten: 'dat, al ontbreekt in een leesdienst de persoon van de dienaar van het Woord, toch, zij het op een andere manier, van een ontmoeting tussen de sprekende God en Zijn antwoordende volk en dus van eredienst gesproken kan worden' (Acta art. 449 C 111 1, Zij is van oordeel).

Grond:

'Het wezen van de eredienst wordt hierdoor bepaald, dat God en Zijn volk elkaar ontmoeten in de door de kerkeraad bijeengeroepen samenkomst van de verhoogde Christus en de Zijnen: waar twee of drie vergaderd zijn in Zijn naam is Hij in hun midden, Matt. 18:20' (cf. Kampen 1975, Acta art. 449 C 111, Zij overweegt).

Besluit:

2. Op de vraag of een ouderling, die voorgaat in de eredienst, gerechtigd is de zegengroet uit te spreken en de zegen op te leggen, geen bevestigend antwoord te geven.

Gronden:

- a De negatieve beantwoording van de vraag door rapport A rekent zegengroet en zegen tot de bediening van het Woord, maar levert niet het bewijs dat het uitspreken van de zegengroet en het opleggen van de zegen alleen toekomen aan de dienaar des Woords.
- b De positieve beantwoording van de vraag door rapport B steunt op de mening dat het uitspreken van de zegengroet en het opleggen van de zegen alleen berusten op de machtiging door de kerkeraad en niet ook ambtelijk bepaald zijn, maar levert niet het bewijs dat de ouderling, die voorgaat in de eredienst, gerechtigd is de zegengroet uit te spreken en de zegen op te leggen.
- c Uit het onderscheid tussen de ambten van dienaar des Woords en ouderling, zoals aangegeven in art. 30 N.G.B., art. 2,3,4,16 en 21 K.O. en in de bevestigingsformulieren, is niet af te leiden hoe de onderhavige vraag beantwoord moet worden.

- d De praktijk van de leesdiensten levert niet dusdanige moeite op dat een antwoord onverwijld gegeven of gezocht zou moeten worden.

Besluit:

3. Geen deputaten te benoemen, die met betrekking tot de onder 2 genoemde vraag zo mogelijk met een eensluidend voorstel zullen komen.

Grond:

De zaak is niet dermate urgent, dat een nadere studie hieromtrent onverwijld ter hand zou moeten worden genomen.

Besluit:

4. Geen aanvullende bepalingen te maken ter bevordering van de uniformiteit in de 'leessamenkomsten'.

Gronden:

- a Leesdiensten zijn uitzonderingen, die de regel van de vastgestelde orden van dienst niet breken.
- b Bepalingen, opgesteld voor dit doel, zouden, om effectief te zijn, moeten worden opgenomen als aanvulling op de reeds vastgestelde orden van dienst.
2. Brief van de Gereformeerde Kerk te Ede, d.d. 12 februari 1987, waarin de kerkeraad meedeelt niet tot de ratificatie van besluit 2, artikel 70 van de Acta van de Generale Synode te Heemse 1984-1985 te kunnen overgaan.
3. Brief van dezelfde kerk, d.d. 17 maart 1987, met het verzoek het genoemde besluit te laten vervallen, op grond van de volgende gronden:
- a De negatieve formulering van het besluit wekt wel de suggestie als zou op de vraag geen antwoord zijn gegeven, maar laat formeel geen andere interpretatie toe dan afkeuring van het onveranderde gebruik van de 'Orde(n) van Dienst', zoals deze laatstelijk door dezelfde synode zijn vastgesteld op bladzijde 507 e.v. van het 'Gereformeerd Kerkboek'. Dit nu is in strijd met artikel 65 van de Kerkorde, dat uitdrukkelijk bepaalt dat de kerken zich aan deze orden van dienst zullen houden.
- b De formulering van dit besluit is bovendien duidelijk in strijd met de aangevoerde gronden. Immers, wanneer noch voor negatieve, noch voor positieve beantwoording, bewijs is aangevoerd, zoals in gronden a en b is aangegeven, mag niet alleen positieve beantwoording worden afgewezen. Ditzelfde geldt voor grond c, waarin gesteld wordt dat ook uit onze belijde nisgeschriften, kerkorde en liturgische formulieren niet is af te leiden hoe deze vraag beantwoord moet worden.
- c Feitelijke beantwoording van de vraag over het uitspreken van de zegen door de preeklezende ouderling is in strijd met grond d van genoemd besluit en met de gronden voor de besluiten 3 en 4 van artikel 70. Deze gronden pleiten immers unaniem voor het niet-beantwoorden van deze vraag.

Tevens stelt deze kerkeraad voor in plaats van genoemd besluit, het volgende te besluiten: 'De synode acht het mede in het licht van de besluiten 3 en 4 en van de voor deze besluiten aangevoerde gronden in artikel 70 van de Acta van de Generale Synode van Heemse 1984/85 niet wenselijk, de vraag of een ouderling, die voorgaat in de eredienst gerechtigd is de zegengroet uit te spreken en de zegen op te leggen, te beantwoorden.'

Als gronden worden aangevoerd: die, welke zijn verwoord in de gronden a tot en met c behorende bij besluit 2 van artikel 70 van de Acta van de Generale Synode van Heemse 1984/85.

Besluit I:

Aan het verzoek van de kerk te Ede besluit 2 van de Generale Synode van Heemse 1984/85 inzake de liturgie in de leesdiensten te laten vervallen, niet te voldoen en te blijven bij het vanouds bestaande gebruik dat alleen de dienaar van het Woord de zegengroet uitspreekt en de zegen oplegt.

Gronden:

- a Niet is aangetoond dat de vanouds bestaande gewoonte en praktijk, waarbij alleen de dienaar van het Woord de zegengroet uitspreekt en de zegen oplegt, in strijd is met de Schrift of de Kerkorde.
- b Het bezwaar dat de verandering van 'u' in 'ons' in zegengroet en zegen ingaat tegen art. 65 K.O. is niet steekhoudend, aangezien de K.O. ervan uitgaat dat in de eredienst een predikant voorgaat. Voor een buitengewone situatie als leesdiensten treft een kerkorde geen regelingen.
- c Hoewel aan de kerk te Ede moet worden toegestemd, dat vooral grond d van besluit 2 van de Generale Synode van Heemse 1984-1985 aanleiding kan geven tot het ingediende verzoek, vormen de overige gronden, met name grond b, voldoende fundering van besluit 2.

Besluit II:

Niet te voldoen aan het verzoek van de kerk te Ede om besluit 2 (Acta art. 70) van de Generale Synode van Heemse te redigeren in de voorgestelde zin. Gronden:

- a De kerk te Ede laat na aan te tonen, dat de door de Generale Synode te Heemse aangevoerde gronden a tot en met c bij besluit 2 (Acta art. 70) moeten leiden tot de uitspraak dat het niet wenselijk is de betreffende vraag alsnog te beantwoorden.
- b Het is wenselijk ter wille van de goede orde en vrede in de kerken de eenheid van handelen in de leesdiensten te bewaren door te blijven bij het vanouds bestaande gebruik.

De synode bespreekt het voorstel van de commissie in de avondzitting. Voor de eerste ronde van bespreking geven vijftien broeders zich op. Met name wordt gevraagd of het echt nodig is het besluit van de synode van Heemse (Acta art. 70) duidelijker te formuleren. De rapporten uitgebracht op de synode leverden toen niet het bewijs, dat het uitspreken van de zegengroet en het opleggen van de zegen alleen toekomen aan de dienaren van het Woord, en evenmin, dat de ouderling, die voorgaat in de eredienst, gerechtigd is de zegengroet uit te spreken en de zegen op te leggen. De 'synode besloot de vraag of een ouderling, die voorgaat in de eredienst, gerechtigd is de tegengroet uit te spreken en de zegen op te leggen, niet bevestigend te beantwoorden. Kan nu niet volstaan worden met het duidelijk aangeven van wat de betekenis van het besluit van de synode van Heemse is? De commissie verwerkt verschillende suggesties, gedaan in de eerste ronde van bespreking, in de voorgestelde besluittekst. Aan de tweede ronde van bespreking nemen vier broeders deel; vier amendementen worden ingediend. Het amendement, ingediend door ds. C. J. Breen, te volstaan met het besluit aan de verzoeken niet te voldoen, wordt verworpen met 12 tegen 19 stemmen. Het amendement van ds. H.J. Nijenhuis grond c onder het eerste besluit te laten vervallen wordt verworpen met 8 tegen 23 stemmen. Het amendement van ds. J.M. Goedhart om in plaats van 'samenkomsten' 'erediensten, waarin een preek gelezen wordt' of 'leesdiensten' te lezen wordt aangenomen met 25 tegen 6 stemmen. Het tweede amendement van ds. H.J. Nijenhuis om in besluit 11 grond b te laten vervallen wordt verworpen met 10 stemmen voor, 19 tegen en 2 onthoudingen. De synode neemt besluit 1 met 23 stemmen voor, 7 tegen en 1 onthouding; en besluit 11 met 24 stemmen voor, 6 tegen en 1 onthouding. Buiten stemming blijven de brs. D. Dreschler, ds. R. Houwen, H.A. Klapwijk en P. Kok, afgevaardigden naar de synode van Heemse.

Artikel 79

11.06.87

Revisieverzoek inzake art. 70 van de Acta van de Synode van Heemse (agenda III b 2)

Voorstel . Commissie I

Rapporteur . D. Grutter

Materiaal

Brief van de kerk te Ermelo, d.d. 7-2-1987, met verzoek besluit 2, art. 70 van de Acta van de Generale Synode van Heemse 1984-1985 - dan wel de gronden voor dit besluit - te herzien, waarbij het ambtelijk karakter van de zogenaamde leessamenkomsten ten volle wordt erkend. De raad van deze kerk doet dit op grond van de overweging, dat blijkens grond b bij dit besluit wordt getwijfeld aan het ambtelijk karakter van de zogenaamde leessamenkomsten.

Besluit:

Aan het verzoek tot herziening van genoemd besluit dan wel de gronden daarvoor niet te voldoen.

Grond:

De Generale Synode van Heemse 1984-1985 heeft uitgesproken, dat het in een leesdienst gaat om een door de kerkeraad bijeengeroepen samenkomst van de verhoogde Christus en de Zijnen.

(Zie grond bij besluit I inzake 'leessamenkomsten', Acta Heemse 1984-1985, art. 70).

De synode bespreekt het voorstel van de commissie. Nadat enkele wijzigingen zijn aangebracht, neemt de synode het voorstel met algemene stemmen aan. Buiten stemming blijven de brs. D. Dreschler, ds. R. Houwen, H.A. Klapwijk en P. Kok, afgevaardigden naar de synode te Heemse.

Artikel 80

11.06.87

Brief van br. J. Westra inzake art. 70 van de Acta van de Synode van Heemse (agenda II I b 1)

Voorstel : Commissie I

Rapporteur : D. Grutter

Materiaal

Brief van br. J. Westra te Katwijk, d.d. 7 januari 1987, met als inhoud een beschouwing over het drievoudige ambt van een christen, uitlopend op de conclusie: 'Volgens mijn vaste overtuiging hebben de ouderlingen, die zondags een preek moeten lezen (in die bijzondere positie) het recht om de zegen op de gemeente te leggen. Wat blijft er anders nog over van het bijzondere ambt? Toch blijft het schriftverdraaiing als een ouderling bij het uitspreken het woordje 'ons' gebruikt. *Het staat er niet*'.

Besluit:

Deze brief als kennisgeving aan te nemen.

Grond:

Deze broeder doet geen enkel verzoek aan de synode.

De synode bespreekt het voorstel van de commissie te besluiten br. J. Westra een brief te schrijven, alsmede de door de commissie voorgelegde conceptbrief. Zeven broeders voeren in de besprekingsronde het woord. De suggestie wordt gedaan te volstaan met het besluit de brief van br. J. Westra voor kennisgeving aan te nemen, omdat deze broeder de synode geen enkel verzoek doet. Nadat de commissie deze suggestie heeft overgenomen, neemt de synode het besluit met de grootst mogelijke meerderheid.

De praeses dankt de commissie en de rapporteur, ds. D. Grutter, voor de voorbereidende arbeid voor de besluiten die betrekking hebben op leesdiensten.

Artikel 81

13.05.87

Geestelijke verzorging van militairen (agenda 111 c)

Voorstel . Commissie V

Rapporteur . J. Meems

Materiaal

1. Rapport van deputaten voor geestelijke verzorging van militairen d.d. 25 augustus 1986, waarin onder meer het voorstel om de door de Generale Synode van Heemse 1984-1985 geformuleerde opdracht f. anders te redigeren of te verwijderen en opdracht i. te herschrijven;
2. brief van de deputaten d.d. 21-4-1987 met aanvullingen op het rapport onder a. genoemd (zie bijlage);
3. brief d.d. 14-2-1987 van de penningmeester van de deputaten, waarbij gevoegd de financiële verantwoording over de periode van 12-6-1984 t/m 1-1-1987 (zie bijlage).

Besluit:

1. Deputaten te dechargeren van hun opdracht;
2. met dankbaarheid vast te stellen:
 - a. dat de twee plaatsen, die in het verleden voor een gereformeerde krijgsmachtpredikant waren toegezegd en waarvan één door bezuinigingsmaatregelen verloren dreigde te gaan, bewaard konden blijven;
 - b. dat de overheid nog steeds de mogelijkheden biedt om het Woord van God te doen uitgaan tot hen die in militaire dienst zijn;
 - c. dat van deze mogelijkheden gebruik kon worden gemaakt, doordat de predikanten L.S.K. Hoogendoorn, M.A. de Niet en W. Tiekstra voor één jaar door hun respectieve kerkeraden te Musselkanaal, Hilversum en De Bilt-Bilthoven daarvoor werden afgestaan;
 - d. dat sedert februari 1986 een afgevaardigde van de kerken (i.c. één van de deputaten) als waarnemer tot het C.I.O.M. (Contact In Overheidszaken, sectie Militairen) werd toegelaten, waardoor de door de Generale Synode van Heemse 1984-1985 onder b. aan deputaten gegeven opdracht effectiever kon worden uitgevoerd;
 - e. dat in de afgelopen periode een groei viel waar te nemen van het aantal (a.s.) militairen dat de vormingscursussen op 'Beukbergen' bezocht;
3. de kerken nogmaals onder de aandacht te brengen hetgeen ten aanzien van de geestelijke verzorging van militairen door de Generale Synode van Hoogeveen 1969-1970 is uitgesproken en waaraan de synode van Heemse 1984-1985 (Acta art. 64 besluit 3) besloot te herinneren;
4. de kerkeraden te wijzen op de hoge roeping van de kerken en op hun verantwoordelijkheid in dezen, voor het geval zij gevraagd worden hun predikanten voor het werk van krijgsmachtpredikant af te staan;
5. het deputaatschap in verband met zijn taakverbreding ('thuisfront' voor de krijgsmachtpredikanten en deelname aan het werk van het C.L.O.M.) kwalitatief en kwantitatief te versterken, door de benoeming van een extra primus-deputaat;
6. er bij de kerkeraden op aan te dringen, dat zij voor hun deel bevorderen dat door de (a.s.) militairen optimaal gebruik wordt gemaakt van de zogeheten vormings cursussen voor (a.s.) militairen (zie ook Acta Heemse 1984-1985, art. 64, besluit 4);
7. het voorstel van deputaten betreffende opdracht f. te aanvaarden in die zin, dat deze opdracht in de instructie voor nieuw te benoemen deputaten niet meer wordt opgenomen;
8. het voorstel van deputaten ten aanzien van opdracht i. te honoreren;
9. opnieuw deputaten te benoemen met de volgende opdracht:
 - a. als instantie te fungeren waaraan de overheid (c.q. de hoofdlegerpredikant, de hoofdvluchtmachtpredikant of de hoofdvlootpredikant) mededeling kan doen, indien

- zij/hij ter vervulling van één of meer plaatsen als krijgsmacht predikant deze uit de gereformeerde kerken wenst;
- b. de ontwikkeling in de geestelijke verzorging binnen de krijgsmacht zo nauw keurig mogelijk te volgen en te toetsen en een nauw contact met de hoofdlegerpredikant c.q. de hoofdvluchtmachtpredikant en/of hoofdvlootpredikant te onderhouden om zo mogelijk invloeden ten goede aan te wenden;
 - c. in het kader van de opdracht onder b. genoemd als waarnemers zonder enige verplichting te doen wat mogelijk is met betrekking tot het werk van het C.I.O.M.;
 - d. ijverig te zoeken, eventueel met behulp van de classicale vergaderingen, naar predikanten die geschikt en bereid zijn de functie van krijgsmachtpredikant te vervullen, ongeacht of dit een plaats bij de landmacht, bij de luchtmacht of bij de vloot betreft en zo te komen tot bezetting van die plaatsen die voor gereformeerde predikanten beschikbaar zijn;
 - e. in contacten met predikanten en kerkeraden en in te verstrekken adviezen en te nemen beslissingen, steeds nadrukkelijk te verwijzen naar de oordelen van de Generale Synode van Hoogeveen 1969-1970 in haar besluit over de regeling positie legerpredikanten, Acta art. 332, met name onder voorts van oordeel 1 t/m 4, waar is uitgesproken:
 - 1. dat de krijgsmachtpredikant als gezonden ambtsdrager dient te blijven staan onder opzicht en tucht der kerk waartoe hij behoort, aangezien dit onlosmakelijk aan deze zending verbonden is;
 - 2. dat opzicht en tucht over de krijgsmachtpredikant te beter door de kerkeraad die hem zendt kan worden uitgeoefend, indien deze dienaar des Woords:
 - a. blijft wonen in het midden van de gemeente waartoe hij behoort;
 - b. blijft voorgaan in de dienst des Woords in zijn gemeente, zo dikwijls zijn verplichtingen als krijgsmachtpredikant dat toelaten;
 - c. op vastgestelde tijden, bijvoorbeeld éénmaal in de twee maanden, op de vergadering van de kerkeraad verantwoording doet van zijn arbeid, met volledige erkenning van zijn organisatorische verplichtingen jegens de hoofdlegerpredikant;
 - 3. dat het op deze wijze oefenen van opzicht en tucht bezwaarlijker wordt naarmate de verbintenis een langere periode omvat, aangezien het gevaar bestaat dat de dienaar des Woords en de gemeente dan elkaar zullen 'ontgroeien', te meer als de dienaar des Woords als krijgsmachtpredikant in langer) verband zich ook elders metterwoon gaat vestigen;
 - 4. dat het daarom sterke aanbeveling verdient de zending als legerpredikant steeds voor bepaalde tijd en bij voorkeur niet te lang achtereen, te doen geschieden;
 - f. indien deputaten erin slagen (een) predikant(en) te vinden die bereid is (zijn) als krijgsmachtpredikant op te treden, en de betrokken kerkeraad erin bewilligt dat deze predikant(en) tijdelijk (in kort verband) voor de beoogde dienst wordt (worden) afgezonderd, dan zullen daarvoor gelden de door de Generale Synode van Rotterdam-Delfshaven 1964-1965 (Acta art. 404 b) vastgestelde 'stipulatiën' (gewijzigd door de Generale Synode van Amersfoort-West 1967, art. 181 en de Generale Synode van Arnhem 1981, art. 100); wordt een predikant aangezocht voor lange of onbepaalde tijd, dan dienen deputaten zich ervan te vergewissen dat gehandeld wordt in overeen stemming met artikel 12 van de kerkorde (zie ook opdracht e. onder punt 9);
 - g. ten aanzien van hun arbeid contact te onderhouden met de Contactcommissie Gereformeerde Garnizoenskerken;
 - h. geregeld contact te onderhouden met de dienstdoende en reservekrijgsmachtpredikanten om van dezen rapport te ontvangen van hun (eventuele) werkzaamheden en hen bij te staan in de uitoefening van hun functie;
 - i. zolang de mogelijkheid daartoe wordt geboden, in 'Beukbergen' cursussen te organiseren voor gereformeerde (a.s.) militairen mede onder leiding van

gereformeerde (leger)predikanten en al het nodige te verrichten tot vorming en voorlichting, eventueel in samenwerking met het Gereformeerd Vormingsinstituut, de Contactcommissie Gereformeerde Garnizoenskerken en het Gereformeerd Maatschappelijk Verbond;

- j. van hun arbeid aan de volgende generale synode rapport uit te brengen en dit rapport een half jaar vóór de aanvang van de synode aan de kerken toe te zenden;

10. deputaten de in hun rapport gevraagde f 12.000,- ter beschikking te stellen voor hun werkzaamheden.

Gronden:

1. Deputaten hebben hun werkzaamheden naar behoren verricht.
2. De uitspraken van de Generale Synode van Arnhem 1981, Acta art. 100, besluit 2 zijn nog steeds van actuele betekenis voor het werk van de geestelijke verzorging van militairen.
3. Artikel 12 van de kerkorde voorziet in het geval dat een predikant een benoeming wil aannemen, waarbij hij zich geheel gaat wijden aan een bijzondere taak; daarbij wordt als voorbeeld onder meer de functie van legerpredikant genoemd.
4. Aan de wens van de hoofdlegerpredikant om twee plaatsen voor een krijgsmacht predikant door gereformeerde predikanten te doen bezetten, dient zo mogelijk te worden voldaan en dit des te meer gezien de groeiende secularisatie die ook aan de krijgsmacht niet voorbijgaat.

In de avondzitting van 5 mei bespreekt de synode het voorstel van de commissie in aanwezigheid van de hoogleraar-adviseur dr. J. van Bruggen en de deputaten J. Bomhof, drs. P. Deddens en J. Rump. Na twee ronden van bespreking ontvangt de commissie tijd voor nader overleg.

Op 13 mei wordt in aanwezigheid van ds. M. Brandes de bespreking voortgezet. Er zijn drie ronden van besprekingen. Ds. M. Brandes geeft enige toelichting naar aanleiding van vragen uit de vergadering.

De synode maakt het tijdens de besprekingen gewijzigde voorstel met één stem onthouding tot besluit.

Artikel 82 A

04.06.87

Rapport deputaten radio- en t. v.-uitzendingen van kerkdiensten (agenda III d 1,2,3,4,6,7,8,10)

Voorstel : Commissie IV

Rapporteur : H. Geertsma

Materiaal

1. Rapport van de deputaten radio- en televisieuitzending van kerkdiensten, waarin o.m. wordt voorgesteld uit de door de Generale Synode van Heemse 1984/1985 vastgestelde instructie, onderdeel h. te schrappen de passage: 'en desgevraagd de kerken te informeren en te adviseren'.
2. Brief van de kerk te Leeuwarden, waarin zij voorstelt:
 1. een deputaatschap voor radio- en televisiezaken te benoemen, bestaande uit zes broeders (met twee secundi), onder wie tenminste twee deskundigen op media-gebied;
 2. aan deze deputaten de volgende opdracht te verstrekken:
 - a. radio- en televisieuitzendingen van kerkdiensten voor het binnenland en radiouitzendingen voor het buitenland (via Radio Nederland Wereldomroep) te verzorgen en de daartoe uit te nodigen kerken en voorgangers te instrueren en te begeleiden;

- b. een zo groot mogelijke zelfstandigheid van de kerken in de keuze van de uit te nodigen kerken en in ieder geval van de uit te nodigen voorgangers na te streven, ook indien daarvoor een eigen bijdrage van de gezamenlijke kerken in de onkosten noodzakelijk zou worden;
 - c. toe te zien op de naleving van de aangegane overeenkomst met de stichting IKON, zodat ook in de toekomst de uitzendingen geschieden 'onder eigen naam en in eigen verantwoordelijkheid en in volledige vrijheid';
 - d. de publikatie en verspreiding van preken van de uitgezonden kerkdiensten te doen verzorgen en toe te zien dat dat ook gebeurt 'onder eigen naam en in eigen verantwoordelijkheid';
 - e. diligent te zijn ten aanzien van een mogelijke nieuwe verdeling van de aan de kerkelijke zendgemachtigden toegewezen zendtijd en een zo groot mogelijke zelfstandigheid van de kerken daarin na te streven;
 - f. de ontwikkelingen op media-gebied (waaronder kerktelefoon, regionale en lokale omroep) zo goed mogelijk te volgen en desgevraagd of, indien gewenst, op eigen initiatief door middel van perspublicaties de kerken hierover te informeren of te adviseren;
 - g. bij de uitvoering van de onderdelen a. en f. van deze instructie, eventueel door middel van waarnemerschap, goed contact te oefenen met de desbetreffende werkgroepen van het Landelijk Verband voor Evangelisatiearbeid van de Gereformeerde kerken en met de vereniging Landelijke Organisatie Kerktelefoon;
 - h. aan de eerstvolgende generale synode verslag uit te brengen van hun werkzaamheden en hun rapport uiterlijk drie maanden voor het bijeenkomen van die synode aan de kerken toe te zenden.
- 3. Brief van de kerk van Groningen-Noord met een aanbeveling de opdracht aan deputaten te verbreden (in soortgelijke zin als de kerk te Leeuwarden voorstelt) en daarvoor in het deputaatschap ook personen te benoemen, die deskundig zijn op een of meer deelgebieden van de communicatietechniek.
 - 4. Brief van de Werkgroep Nazorg Radio- en T.V.-kerkdiensten met korte opmerkingen bij en naar aanleiding van het rapport van deputaten.
 - 5. Brief van de Landelijke Organisatie Kerktelefoon met het verzoek de instructie van deputaten, onderdeel h. zo te formuleren, dat de L.O.K. als adresfunctie niet verloren gaat en dat de relatie bestendig blijft.

Besluit:

- I
 - 1. Deputaten te dechargeren onder dank voor hun arbeid.
 - 2. Aan de voorstellen en verzoeken van de kerken te Leeuwarden en van Groningen-Noord en van de Landelijke Organisatie Kerktelefoon niet te voldoen.
 - 3. De instructie voor de nieuw te benoemen deputaten, onderdeel f. als volgt vast te stellen: f. de ontwikkelingen op mediagebied rond de uitzending van kerkdiensten te volgen.
 - 4. Uit de instructie onderdeel d. de woorden 'en een zo mogelijk grotere zelfstandigheid van de kerken daarin na te streven' te laten vervallen.
- II Opnieuw deputaten te benoemen met als opdracht:
 - a. radio- en televisieuitzendingen van kerkdiensten voor het binnenland en radiouitzendingen (via Radio Nederland Wereldomroep) voor het buitenland te blijven verzorgen;
 - b. bij de uitvoering van a. verdient het aanbeveling, zoveel als nodig is, contact te blijven houden met organisaties als 'Werkgroep Nazorg Radio- en T.V. kerkdiensten';
 - c. diligent te zijn ten aanzien van de naleving van de aangegane overeenkomst met de stichting IKON, zodat ook in de toekomst de uitzendingen geschieden 'onder eigen naam en in eigen verantwoordelijkheid en in volledige vrijheid';
 - d. ook diligent te zijn ten aanzien van een mogelijke nieuwe verdeling van de aan de kerkelijke zendgemachtigden toegewezen zendtijd;

- e. tevens diligent te zijn ten aanzien van het publiceren en verspreiden van preken van de uitgezonden kerkdiensten, zodat ook dit geschiedt 'onder eigen naam en in eigen verantwoordelijkheid';
- f. de ontwikkelingen op media-gebied rond de uitzending van kerkdiensten te volgen;
- g. aan de eerstvolgende generale synode verslag uit te brengen van hun werkzaamheden en hun rapport drie maanden voor het bijeenkomen van die synode aan de kerken toe te zenden.

Gronden:

- ad 1. De deputaten hebben hun opdracht naar behoren uitgevoerd.
- ad 2.1 De opdracht voor de deputaten dient geconcentreerd te blijven op de uitzending van kerkdiensten, voorzover deze kerkelijke en landelijke zorg behoeft. Uit bouw van deskundigheid op mediagebied behoort niet tot de taak van een generale synode, die een kerkelijk landelijk deputaatschap voor uitzending van radio- en televisiekerkdiensten benoemt. De grens tussen kerkelijke en niet kerkelijke zaken wordt bij een verbreding van de opdracht van het deputaatschap gemakkelijk overschreden.
 - 2.2 Op het gebied van kerktelefoon, lokale en regionale omroep zijn instanties actief, die uit particulier initiatief zijn voortgekomen. Deze organisaties hebben bij hun werk geen hulp van deputaten nodig en zij kunnen zich rechtstreeks tot de kerken wenden, zodat de kerken niet door deputaten over het bestaan en het werk van deze instanties geïnformeerd behoeven te worden.
 - 2.3 De door de kerk te Leeuwarden voorgestelde instructie, onderdeel 2b grijpt vooruit op ontwikkelingen, waarover nu nog niets concreets te zeggen valt. De deputaten zullen, wanneer concrete problemen zich aandienen als gevolg van bezuinigingen van de kant van de overheid, naar bevind van zaken volgens hun instructie moeten handelen; zij kunnen voorstellen tot een oplossing indienen bij een volgende generale synode.
- ad 3 De deputaten maken in hun rapport duidelijk, dat hun werkzaamheden ten aanzien van genoemde ontwikkelingen weinig anders kunnen inhouden dan het zo nodig verwijzen naar de instanties, die zich vanuit particulier initiatief met deze ontwikkelingen bezighouden. Ten aanzien van dergelijke verwijzingen behoeven deputaten niet geïnstrueerd te worden. Voor het werk van de deputaten zelf is het raadzaam de ontwikkelingen op media-gebied wel te blijven volgen.
- ad 4 Het is niet duidelijk, hoe in het kader van een eventuele nieuwe verdeling van de zendtijd meer zelfstandigheid nagestreefd zou kunnen worden. Het belang van een zo groot mogelijke zelfstandigheid ten opzichte van de IKON is in onderdeel c. van de instructie al met zoveel woorden aangegeven.

Artikel 82 B

04.06.87

Verzoek de banden met de IKON te verbreken (agenda II I d 5)

Voorstel . Commissie IV

Rapporteur . H. Geertsma

Materiaal

Brief van br. B.J. van der Linde te Berkel en Rodenrijs d.d. 18 april 1987 met verzoek de banden met de IKON te verbreken in verband met de televisieuitzending 'Hete hoofden, koude harten' op vrijdag 17 april 1987.

Besluit:

Dit verzoek af te wijzen.

Grond:

Dit verzoek is in feite een verzoek tot revisie van de desbetreffende besluiten van de Generale Synoden van Groningen-Zuid 1978 en Heemse 1984-1985 (facta resp. art. 127 en art. 65), zonder dat de gronden voor die besluiten worden aangevochten. Voor de argumentatie van het verzoek wordt slechts verwezen naar artikelen in de kerkelijke pers.

De synode bespreekt deze voorstellen, terwijl de deputaten ds. H.J. Begemann, ds. P. Lok en ds. R.T. Urban aanwezig zijn.

In een eerste besprekingsronde voeren elf broeders het woord. De rapporteur, ds. H. Geertsma, en deputaat ds. P. Lok gaan op de gemaakte opmerkingen in. Ds. Tj. Boersma dient een amendement in opdracht II f als volgt te wijzigen: 'de ontwikkelingen op mediagebied rond de uitzending van kerkdiensten te volgen'; dit amendement wordt door de commissie overgenomen. Aan een tweede ronde van bespreking nemen zeven broeders deel. Ds. J.M. Goedhart verzoekt per amendement aan besluit II d toe te voegen: 'en een zo mogelijk grotere zelfstandigheid van de kerken daarin na te streven'. Ds. H.J. Bonen zag graag opdracht II f op de wijze van de synode van Heemse geformuleerd: 'de ontwikkelingen op media-gebied rond de uitzending van kerkdiensten (waaronder kerktelefoon, regionale en lokale omroep) zo goed mogelijk te volgen en desgevraagd de kerken hierover te informeren of te adviseren'. Oud. K. Koopman vraagt per amendement het college van deputaten uit te breiden met terzake deskundigen. Het blijkt dat de vergadering prijs stelt op een derde ronde van bespreking. Vijf broeders maken van de gelegenheid het woord te voeren gebruik.

De ingediende amendementen worden niet aangenomen resp. met 13 stemmen voor, 19 tegen en 4 onthoudingen; 12 stemmen voor, 21 tegen en 3 onthoudingen; en 2 stemmen voor, 31 tegen en 3 onthoudingen.

Hierna neemt de synode het eerste voorstel van de commissie, dat tijdens de besprekingen enigszins gewijzigd is, aan met 33 stemmen voor en 3 onthoudingen; en het tweede voorstel met 34 stemmen voor en 2 onthoudingen.

De praeses dankt de commissie en met name de rapporteur, ds. H. Geertsma, hartelijk voor de voorbereiding en verdediging van de voorstellen. Deputaten ontvangen eveneens onder hartelijke dank décharge van hun arbeid.

Afzonderlijk richt de praeses het woord tot ds. P. Lok, die 29 jaar geleden door de Generale Synode van Bunschoten-Spakenburg benoemd werd tot deputaat voor radiokerkdiensten. In die 29 jaar zag hij de televisie opkomen en in gebruik genomen worden voor de kerkdiensten. Eerst was ds. P. Lok lid, toen secretaris en nu voorzitter van dit deputaatschap. Met voorzichtigheid, wijsheid, trouw en ijver mocht hij al die jaren arbeiden. De praeses dankt ds. P. Lok heel hartelijk voor zijn inzet, en de vergadering onderstreept het spontaan met applaus.

In zijn dankwoord brengt ds. P. Lok zijn dankbaarheid tot uiting voor de tijd, gelegenheid en vrijheid, die al die jaren geschonken is om de opdracht te vervullen, zodat we in ons land de evangelieprediking onverkort en ongerept mogen doorgeven. Er zijn tal van bedreigingen. Hij wenst bij voorbaat nieuw te benoemen deputaten wijsheid en waakzaamheid toe.

Hij dankt voor de woorden van waardering, door de praeses gesproken, en wenst de synode bij haar arbeid veel wijsheid toe.

Artikel 83

24.04.87

Spreekconsent voorstudenten (agenda III e 1 en 2)

Voorstel Commissie III

Rapporteur T.S. Huttenga

Materiaal

1. Brief van de raad van de Gereformeerde Kerk te Goes dd. 14 maart 1987 met het verzoek om opnieuw studenten aan de Theologische Hogeschool in de gelegenheid te stellen tot het spreken van een stichtelijk woord in de samenkomsten der gemeente.

2. Brief van de raad van de Gereformeerde Kerk te Halfweg en Zwanenburg dd. 27 maart 1987 met dezelfde strekking.

Besluit:

Aan het verzoek te voldoen door de besluiten betreffende het spreken van een stichtelijk woord door studenten aan de Theologische Hogeschool, genomen door de Generale Synoden van Amsterdam 1908 (Acta art. 60), 's-Gravenhage 1914 (Acta art. 77) en Kampen 1951 (Acta art. 70) tot de eerstvolgende generale synode buiten werking te stellen, met inachtneming van de regels gesteld door de Generale Synode van Bunschoten-Spakenburg 1958-1959 (Acta art. 30) en van Kampen 1975 (Acta art. 62).

Grond:

Evenals tijdens de Generale Synode van Heemse 1984-1985 (Acta art. 63) hebben nog veel kerken te kampen met moeite in de preekvoorziening. De synode neemt dit besluit met algemene stemmen.

Hoofdstuk IV Inzake EVANGELISATIE en ZENDING

Artikel 84

21.05.87

Rapport van de deputaten-curatoren van de Gereformeerde Missiologische Opleiding (agenda IV 1)

Voorstel . Commissie V

Rapporteur M.H. Oosterhuis

Materiaal

Rapport van de deputaten-curatoren van de Gereformeerde Missiologische Opleiding

Besluit:

- I. De door deputaten gedane voorstellen te aanvaarden, met dien verstande, dat:
I. 1. het reglement voor de G.M.O. als volgt wordt vastgesteld:

Reglement voor de Gereformeerde Missiologische Opleiding van De Gereformeerde Kerken in Nederland.

Preambule

De Gereformeerde Kerken in Nederland onderhouden krachtens het besluit van de Generale Synode van Arnhem 1981, Acta art. 104, een Gereformeerde Missiologische Opleiding voor de theoretische en praktische vorming van de predikanten die volgens art. 2 van de Kerkorde afgezonderd worden voor het zendingswerk. In dit reglement worden De Gereformeerde Kerken in Nederland aangeduid als de kerken en de Gereformeerde Missiologische Opleiding als de GMO.

Artikel 1

Omschrijving

De GMO is een instelling voor theoretische en praktische vorming ten behoeve van het zendingswerk.

Artikel 2

Bestuur

1. De GMO wordt bestuurd door en vanwege de kerken, die hiertoe handelen door haar generale synoden en door het hierna te noemen college van deputaten-curatoren, waarvan de leden telkenmale door de generale synode worden benoemd.
2. Uit elke zendende kerk of de met haar voor de zending samenwerkende kerken wijst de synode een primus en een secundus deputaat-curator aan.
3. Zowel een primus deputaat-curator als een secundus moet lid in volle rechten zijn van een van de kerken en dient bij de aanvang van zijn werkzaamheden een ondertekeningsformulier te ondertekenen.

Artikel 3

College van deputaten-curatoren

1. Het college van deputaten-curatoren is belast met de behartiging van de zaken die de GMO betreffen.
2. Het college ziet erop toe dat het onderwijs aan de GMO geschiedt in gebondenheid aan de Heilige Schrift en in overeenstemming met de drie formulieren van eenheid.
3. Het college is bij de uitoefening van zijn taak gebonden aan de bepalingen van dit reglement en aan de voor hem door de generale synode vastgestelde instructie.
4. Het college kiest in zijn eerste vergadering na de benoeming, vermeld in art. 2, uit zijn midden een voorzitter, een secretaris en een penningmeester, die samen het moderamen vormen; bij verhindering van een moderamenlid wijst het college een curator aan die het moderamen aanvult.
5. Het college kan een of meer van zijn taken delegeren aan een of meer curatoren of aan een door hem te benoemen commissie; het college blijft aansprakelijk voor het geheel van de aan curatoren opgedragen taken.
6. Bij ontstentenis van een deputaat treedt zijn secundus voor hem in de plaats.
7. In bepaalde gevallen, die in de Instructie van de deputaten-curatoren worden omschreven, wordt de vergadering van het college uitgebreid met de door de generale synode benoemde secundi deputaten-curatoren.
8. Het college brengt aan elke gewone generale synode verslag uit over de gang van zaken aan de GMO en over zijn handelingen sinds het uitbrengen van het vorige verslag.

Artikel 4

Financiële middelen

1. Het college van deputaten-curatoren is gemachtigd elk jaar een quotum vast te stellen tot een door de generale synode aangegeven maximum bedrag en dit door middel van de zendende kerken te innen.
2. Het college vraagt van anderen die van de diensten van de GMO gebruik maken als regel een bijdrage in de kosten van de GMO.

Artikel 5

Studiebegeleider

1. Aan de GMO is een studiebegeleider verbonden die wordt benoemd en ontslagen door het college van deputaten-curatoren.
2. Hij moet lid in volle rechten zijn van een van de kerken, dient het voor hem vastgestelde ondertekeningsformulier te ondertekenen en is gebonden aan een instructie.
3. Hij is jegens deputaten-curatoren verantwoordelijk voor de goede voortgang van de studie van de studenten aan de GMO.

Artikel 6

Docenten

1. a. De docent algemene theologische vakken wordt benoemd en ontslagen door het college van deputaten-curatoren.
b. Hij moet lid in volle rechten zijn van een van de kerken, dient het voor hem vastgestelde ondertekeningsformulier te ondertekenen en is gebonden aan een instructie.
2. a. De overige vaste docenten worden benoemd en ontslagen door het college.

- b. Al deze docenten dienen lid in volle rechten te zijn van een van de kerken.
 3.
 - a. Incidenteel kan door het college gebruik gemaakt worden van de diensten van een gastdocent.
 - b. Daarbij zal voorkeur worden gegeven aan iemand die lid is van een van de kerken.

Artikel 7

Studie-adviescommissie

1. Door het college van deputaten-curatoren wordt een studie-adviescommissie benoemd, die tenminste bestaat uit de studiebegeleider, de docent algemene theologische vakken en een daartoe door het college aangewezen docent niet-theologische vakken; de studiebegeleider fungeert als voorzitter van deze commissie.
2. Aan deze commissie kan door het college een secretaris als niet stemhebbend lid worden toegevoegd.
3. Deze commissie heeft tot taak:
 - a. het college te adviseren over de inhoudelijke zijde van de opleiding en zijn besluiten in dezen uit te voeren;
 - b. het college te adviseren inzake door hem te verrichten benoemingen van docenten.

Artikel 8

Honorering

1. De studiebegeleider, de docent algemene theologische vakken en de secretaris van de studie-adviescommissie ontvangen een jaarlijks door het college van deputatencuratoren vast te stellen honorarium.
2. De overige docenten ontvangen een vergoeding per verrichte dienst.

Artikel 9

Studieprogramma; studieduur; inschrijving

1. Voor elke student aan de GMO wordt op basis van het algemene studieprogramma een individueel studieprogramma vastgesteld, waarbij met name rekening wordt gehouden met de genoten vooropleiding en de toekomstige taak.
2. Voor een missionaire dienaar des Woords wordt als regel gerekend met een studieduur van een jaar.
3.
 - a. Ingeschreven worden missionaire dienaren des Woords en zendingswerkers die daartoe door een zending kerk zijn aangemeld;
 - b. ingeschreven worden ook kerkleden in volle rechten die daartoe zijn aangemeld door de vereniging De Verre Naasten;
 - c. het college van deputaten-curatoren kan na de studie-adviescommissie gehoord te hebben besluiten anderen, al of niet leden van een van de kerken, op persoonlijke aanmelding voor het geheel of een deel van de cursus in te schrijven.

Artikel 10

Examens

1. Missionaire dienaren des Woords die de studie aan de GMO en de krachtens het studieprogramma vereiste taalstudie hebben voltooid, ontvangen daarvan een schriftelijke verklaring ten behoeve van het kerkelijk zendingsexamen.
2. De overige studenten worden vanwege de GMO geëxamineerd en wanneer zij dit examen met goed gevolg hebben afgelegd ontvangen zij daarvan een schriftelijke verklaring.

Artikel 11

Wijziging

Het reglement kan door de generale synode gewijzigd worden mits het voorstel hiertoe tenminste drie maanden voor haar aanvang aan elk van de kerken is voorgelegd.

- I.2. het ondertekeningsformulier voor deputaten-curatoren als volgt wordt vastgesteld:

Ondertekeningsformulier voor deputaten-curatoren van de Gereformeerde Missiologische Opleiding van De Gereformeerde Kerken in Nederland.

Wij, ondergetekenden, deputaten-curatoren van de Gereformeerde Missiologische Opleiding van De Gereformeerde Kerken in Nederland, beloven hierbij, met een goed geweten voor de Here, dat wij nauwkeurig toezicht zullen houden op het werk van de studiebegeleider en de docenten ten behoeve van de Gereformeerde Missiologische Opleiding.

Wij beloven in het bijzonder erop te zullen toezien dat daaruit alles geweerd blijft wat zou afwijken van de Heilige Schrift of inbreuk maken op de leer van de drie formulieren van eenheid - de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels -; en dat zij daarbij deze leer in alle onderdelen met toewijding onderwijzen en trouw verdedigen, zonder openlijk of anderszins, al of niet rechtstreeks, (iets te leren of te publiceren wat daarmee in strijd is.

Tenslotte beloven wij dat wij, indien er enige bedenking rijst tegen de leer van een van de docenten of de studiebegeleider in hun werk ten behoeve van de Gereformeerde Missiologische Opleiding, deze bedenking met hem of haar zullen bespreken en een nadere verklaring van zijn of haar gevoelens zullen eisen; en dat wij, indien onze bedenking niet wordt weggenomen, tot ontslag van de betrokkene zullen overgaan.

I. 3. het ondertekeningsformulier voor de studiebegeleider en de docent algemene theologische vakken als volgt wordt vastgesteld:

Ondertekeningsformulier studiebegeleider en docent algemene theologische vakken.

Wij, ondergetekenden, studiebegeleider en docent algemene theologische vakken bij de Gereformeerde Missiologische Opleiding, verbinden ons onze werkzaamheden te verrichten in gebondenheid aan de leer van het Woord van God, welke in de Heilige Schrift ons geopenbaard is en waarvan de Gereformeerde Kerken belijdenis doen in de drie formulieren van eenheid.

Wij aanvaarden in de uitoefening van onze functie het toezicht van deputaten-curatoren van de Gereformeerde Missiologische Opleiding.

Wij beloven ons te zullen houden aan de instructies die ons vanwege deputaten-curatoren van de Gereformeerde Missiologische Opleiding zullen worden verstrekt.

Wij beloven eveneens onze werkzaamheden terstond te zullen beëindigen of beperken indien deputaten-curatoren dit van ons zouden verlangen, en in die gevallen de onder onze berusting zijnde stukken van de Gereformeerde Missiologische Opleiding binnen een week over te dragen aan de secretaris van het college van deputaten-curatoren.

I. 4. de instructie voor deputaten-curatoren als volgt wordt vastgesteld:

Instructie voor deputaten-curatoren van de Gereformeerde Missiologische Opleiding van De Gereformeerde Kerken in Nederland.

Artikel 1

College

1. De door de generale synode benoemde deputaten-curatoren vormen samen het college van deputaten-curatoren, hierna te noemen het college.
2. Aan het college is de naleving van het reglement opgedragen.

Artikel 2

Terugtrekking of schorsing als curator

1. Wanneer een curator of een secundus niet meer voldoet aan de voorwaarde dat hij lid in volle rechten is van een van de Gereformeerde Kerken in Nederland, is hij verplicht terug te treden als curator respectievelijk als secundus. Hij geeft daarvan onverwijld schriftelijk kennis aan de voorzitter; als het de voorzitter zelf betreft aan de secretaris.
2. Wanneer het college van oordeel is dat een curator of een secundus zich gedraagt in strijd met de norm van Schrift en belijdenis of in de vervulling van zijn taak als curator of secundus schromelijk tekortschiet, zal het college hem schorsen. Het moderamen draagt er zorg voor dat binnen een maand nadien een vergadering wordt gehouden, waartoe alle curatoren en hun secundi tijdig worden uitgenodigd. Deze vergadering beslist of de schorsing wordt ingetrokken of verlengd dan wel gevolgd wordt door ontslag. Een beslissing wordt slechts

genomen indien de geschorste curator of secundus tijdig in de gelegenheid is gesteld, zich ter vergadering van curatoren en hun secundi te doen horen.

3. De curator die als zodanig is teruggetreden dan wel is geschorst of ontslagen, zal indien het college daarom verzoekt, binnen een week alle bescheiden die hij als curator respectievelijk als secundus onder zijn berusting heeft, ter beschikking van het college stellen.

Artikel 3

Het college en de studiebegeleider

1. Het college benoemt de studiebegeleider met inachtneming van de door de Generale Synode van Arnhem 1981 gestelde voorwaarden: hij moet theoloog zijn, met kennis van zendingszaken en beschikken over organisatorische kwaliteiten.
2. a. Het college ziet erop toe, dat de studiebegeleider zich gedraagt overeenkomstig zijn ondertekeningsformulier en zich houdt aan zijn instructie.
b. Het college is bevoegd de studiebegeleider te schorsen en te ontslaan. Ingeval van schorsing roept het binnen een maand een vergadering van curatoren en hun secundi bijeen, waarin beslist wordt of de schorsing wordt ingetrokken of verlengd dan wel gevolgd wordt door ontslag. Een beslissing wordt slechts genomen indien de geschorste studiebegeleider tijdig in de gelegenheid is gesteld, zich ter vergadering van curatoren en hun secundi te doen horen.
3. Het college nodigt de studiebegeleider uit zijn vergaderingen geheel of voor een gedeelte bij te wonen.

Artikel 4

Het college en de docent algemene theologische vakken

1. Het college benoemt een docent algemene theologische vakken.
2. a. Het college ziet erop toe, dat de docent algemene theologische vakken zich gedraagt overeenkomstig zijn ondertekeningsformulier en zich houdt aan zijn instructie.
b. Het college is bevoegd de docent algemene theologische vakken te schorsen en te ontslaan. Ingeval van schorsing roept het binnen een maand een vergadering van curatoren en hun secundi bijeen, waarin beslist wordt of de schorsing wordt ingetrokken of verlengd dan wel gevolgd wordt door ontslag. Een beslissing wordt slechts genomen indien de geschorste docent tijdig in de gelegenheid is gesteld zich ter vergadering van curatoren en hun secundi te doen horen.

Artikel 5

Het college en de overige docenten

1. Het college benoemt docenten bijzondere theologische vakken en docenten algemene en bijzondere niet-theologische vakken.
2. a. Het college stelt de taakomschrijving voor deze docenten vast en ziet erop toe dat zij hun taak op behoorlijke wijze vervullen.
b. Het college is bevoegd deze docenten te ontslaan. Ingeval van ongevraagd ontslag zal de betrokken docent zich binnen een maand kunnen beroepen op een vergadering van curatoren en hun secundi die binnen een maand nadat de secretaris het beroepschrift ontvangen heeft zal worden gehouden. In deze vergadering zal worden beslist of het ontslag al of niet zal worden gehandhaafd. De beslissing wordt slechts genomen indien de betrokken ontslagen docent tijdig in de gelegenheid is gesteld zich ter vergadering van curatoren en hun secundi te doen horen.

Artikel 6

Financiën

1. Het college stelt elk jaar uiterlijk in de maand november een begroting vast die betrekking heeft op de onderscheiden uitgaven en inkomsten van het jaar daarna.
2. Het college stelt over elk jaar per 31 december een balans en een staat van baten en lasten op, alsmede een toelichting op deze stukken. A1 deze stukken worden binnen vier maanden na afloop van het kalenderjaar door het college vastgesteld nadat het rapport van de in lid 3 genoemde controle is uitgebracht.

3. Het college draagt zorg voor de controle van de jaarstukken met inachtneming van de aanwijzingen van de generale synode.
4. De penningmeester is belast met het beheer van de geldmiddelen en het voeren van de financiële administratie van de GMO volgens een afzonderlijke instructie.

Artikel 7

Overige taken en bevoegdheden

1. Het college benoemt en ontslaat de secretaris van de studie-adviescommissie.
2. Het college doet regelmatig de studiecongressen bezoeken door een curator die daarover schriftelijk rapporteert.
3. Het college belegt elk jaar een bijzondere vergadering waartoe alle docenten worden uitgenodigd.
4. Het college belegt elk jaar ten behoeve van een ruimere kring van belangstellenden een themadag voor de behandeling van een actueel missiologisch onderwerp.
5. Het college draagt de verantwoordelijkheid voor de instandhouding van de bibliotheek van de GMO.

Artikel 8

Vergaderingen

1. Het college vergadert tenminste vier keer per jaar.
2. De voorzitter en de secretaris zijn samen bevoegd een vergadering uit te schrijven. Wanneer drie curatoren dat verzoeken, dienen zij een vergadering te doen plaats vinden binnen een maand nadat het verzoek door de secretaris werd ontvangen.
3. De notulen van elke vergadering worden, zo mogelijk, in de eerstvolgende vergadering vastgesteld en door de voorzitter en secretaris ondertekend.

Artikel 9

Bevoegdheid bezwaarde curator

Als een curator zich zodanig bezwaard voelt door het beleid of een beslissing van het college, dat hij van oordeel is zich te moeten wenden tot een vergadering van curatoren en han secundi, zullen de voorzitter en de secretaris op zijn verzoek binnen een maand een zodanige vergadering uitschrijven, onverminderd de bevoegdheid van de betrokken curator zich te wenden tot de eerstvolgende generale synode.

- I. 5. de instructie voor de penningmeester van de Gereformeerde Missiologische Opleiding als volgt wordt vastgesteld:

Instructie voor de penningmeester van de Gereformeerde Missiologische Opleiding van De Gereformeerde Kerken in Nederland

1. De penningmeester is jegens het college van deputaten-curatoren verantwoording schuldig voor het beheer van de geldmiddelen van de GMO
2. Hij is belast met de tijdige inning van de bijdragen van de zendende kerken en van de vereniging De Verre Naasten en alle andere aan de GMO toekomende gelden, voorzover van toepassing overeenkomstig de door het college vastgestelde bedragen.
3. Hij is belast met het doen van betalingen, met inachtneming van de door het college vastgestelde regels en in overeenstemming met de daartoe vastgestelde bedragen.
4. Hij houdt nauwkeurig boek van alle ontvangsten en uitgaven. Hij draagt er zorg voor, dat telkens vóór 1 maart de jaarrekening over het vorig boekjaar, dat gelijk is aan het kalenderjaar, aan het college wordt aangeboden. Hij is gehouden de hiervoor door het college gegeven regels in acht te nemen.
5. Hij stelt jaarlijks vóór 1 november een concept-begroting op voor het komende jaar, welke ter vaststelling aan het college wordt aangeboden.
6. Hij draagt er zorg voor, dat de overtollige geldmiddelen verantwoord, rentegevend worden belegd.
7. Hij draagt zorg voor tijdige en correcte afwikkeling van de financiële zaken met betrekking tot

de studiecongressen.

8. Hij is te allen tijde verplicht aan het college, c.q. aan hen die daartoe door het college worden aangewezen, inzage te verlenen in de boeken en bescheiden en hun alle gewenste informatie te verschaffen.

I.6. de instructie voor de studiebegeleider als volgt wordt vastgesteld:

Instructie voor de studiebegeleider van de Gereformeerde Missiologische Opleiding van De Gereformeerde Kerken in Nederland:

1. De studiebegeleider is jegens het college van deputaten-curatoren verantwoordelijk voor een goede studiegang van de studenten aan de GMO:
 - a. hij zal na aanmelding van een student ervoor zorgen dat een coördinatiegesprek wordt gehouden, waarbij als regel aanwezig zullen zijn de student, een vertegenwoordiger van de zendende instantie, de studiebegeleider, de docent algemene theologische vakken, de docent bijzondere theologische vakken en een vertegenwoordiger van de docenten niet-theologische vakken, en dat in dit gesprek de studiegang en de pensa van de betrokken student worden vastgesteld;
 - b. hij zal de nodige regelingen treffen voor lessen, colleges en werkcongressen;
 - c. hij zal contacten onderhouden met de docenten;
 - d. hij zal regelmatig contact onderhouden met de studenten, toezicht houden op de studiegang en de afwerking van de opgedragen pensa, de tentamina en het eventuele examen.
2. De studiebegeleider fungeert als voorzitter van de studie-adviescommissie.
3. De studiebegeleider kan na instemming van het college een deel van zijn taken delegeren, maar blijft de algehele verantwoordelijkheid dragen.
4. De studiebegeleider zal op elke gewone vergadering van het college over zijn werk rapporteren.

I.7. de instructie voor de docent algemene theologische vakken als volgt wordt vastgesteld:

Instructie voor de docent algemene theologische vakken van de Gereformeerde Missiologische Opleiding van De Gereformeerde Kerken in Nederland:

1. De docent algemene theologische vakken is belast met de scholing van de studenten aan de GMO in de algemene theologische vakken: Theorie van de zendingsarbeid, Geschiedenis van de zendingsarbeid en Godsdienstwetenschap/elenctiek:
 - a. hij stelt voor iedere student een pensum vast van te bestuderen literatuur;
 - b. hij geeft de studenten de nodige begeleiding bij hun zelfstudie;
 - c. hij neemt tentamens af;
 - d. hij begeleidt de missionaire dienaren van het Woord die aan de GMO studeren bij het kiezen van een onderwerp voor en bij het maken van een scriptie en hij beoordeelt de voorgelegde scripties;
 - e. hij levert gedurende elke cursus op enige studiecongressen een bijdrage die betrekking heeft op de hem toevertrouwde studievakken;
 - f. hij neemt deel aan het afnemen van de GMO-examens.
2. Hij maakt deel uit van de studie-adviescommissie.
3. Hij geeft desgevraagd adviezen en inlichtingen aan het college van deputaten-curatoren.

I.8. de lijst van vereiste stukken bij het kerkelijk zendingsexamen als volgt wordt vastgesteld:

Vereiste stukken bij het kerkelijk zendingsexamen

Alvorens tot het afnemen van het kerkelijk zendingsexamen over te gaan, dient de classis zich te overtuigen dat de volgende stukken aanwezig zijn:

1. een door de voorzitter en de secretaris van het college van deputaten-curatoren van de Gereformeerde Missiologische Opleiding ondertekende verklaring, dat de examinandus de vereiste tentamens met goed gevolg heeft afgelegd en dat er ook wat de taalstudie betreft geen verhindering bestaat, dat het examen doorgang vindt;
 2. een verklaring van de kerkeraad van de desbetreffende zendende kerk, dat hij nog steeds voornemens is de examinandus als missionair dienaar van het Woord uit te zenden;
 3. een goed getuigenis inzake leer en leven van de examinandus van de kerken) van welke hij gedurende het laatste half jaar lid was.
- II. Deputaten onder dank en met goedkeuring van hun beleid te dechargeren.
- III. Bij de benoeming van nieuwe deputaten ernaar te streven, elke zendende kerk met haar ressort door één primus en één secundus in het deputaatschap vertegenwoordigd te laten zijn.

Gronden:

1. De gedane voorstellen beantwoorden aan de opdracht, die deputaten van de Generale Synode te Heemse ontvingen.
2. Het beleid van deputaten stemt overeen met de opdracht, die deputaten van de Generale Synode te Heemse ontvingen.
3. Het principe, dat spreekt uit de door de Generale Synode te Arnhem gedane benoemingen, namelijk dat uit het ressort van elke zendende kerk een primus- en een secundus-deputaat wordt aangewezen, is waard, verder te worden doorgevoerd.

De vergadering bespreekt het voorstel van de commissie in aanwezigheid van de deputaten-curatoren ds. A.P. van Dijk, br. B. Dik en ds. H.W. Ophoff.

Voor een eerste ronde van bespreking geven zes broeders zich op. In eerste instantie beantwoorden de rapporteur, ds. M.H. Oosterhuis, en de commissievoorzitter, ds. B. van Zijlkom, de sprekers; daarna gaan ook de deputaten-curatoren ds. A.P. van Dijk en ds. H.W. Ophoff op enkele vragen uit de vergadering in.

In een tweede ronde van bespreking dienen ds. Tj. Boersma, ds. C.J. Brem, ds. T. Dekker en ds. H.J. Nijenhuis zeven amendementen in. De commissie neemt het amendement van ds. Tj. Boersma en één van de amendementen van ds. T. Dekker over. De andere amendementen ontvangen vanuit de vergadering steun en komen in stemming.

Het eerste amendement van ds. C.J. Brem luidt als volgt: In het Reglement voor de GMO in artikel 2 sub 1 invoegen achter 'benoemd': 'op voordracht van de kerkelijke instanties die de zending behartigen', waarbij artikel 2.2. dan vervalt. De vergadering verwerpt dit amendement met 3 stemmen voor en 32 tegen. Het tweede amendement dat van het eerste afhangt, behoeft nu niet meer in stemming te komen. Ds. T. Dekker trekt zijn amendement in. Het eerste amendement van ds. H.J. Nijenhuis luidt: In het Reglement voor de GMO artikel 2.2. als volgt lezen: Uit elk samenwerkingsverband wijst de synode een primus en een secundus deputaatcurator aan, die geen lid kunnen zijn van een zendende kerk. Dit amendement wordt verworpen met 3 stemmen voor, 30 tegen en 2 onthoudingen. Het tweede amendement van ds. H.J. Nijenhuis betreft besluit 18: 'Vereiste stukken bij het kerkelijk zendingsexamen'. Het stelt voor het tweede stuk, de verklaring van de kerkeraad, te laten vervallen. Dit amendement wordt verworpen met 9 stemmen voor, 24 tegen en 1 onthouding.

Vervolgens stemt de synode afzonderlijk over de acht onderdelen van besluit I en de besluiten II en III. Alle voorstellen worden door de synode met algemene stemmen aangenomen. Ds. A.P. van Dijk bleef als deputaat-curator bij alle stemmingen buiten stemming; ds. R. Houwen als studiebegeleider bij de onderdelen I, 3 en 6.

De praeses dankt de rapporteur en de voorzitter van de commissie hartelijk voor de vele arbeid, die verricht is. De synode mocht een leerstoel missiologie instellen, een docent in volledige dienst benoemen en nu ook de formele structuren voor de Gereformeerde Missiologische Opleiding aanbrengen. Het geeft blijdschap dat dit werk voltooid kon worden. En het zal deputaten-curatoren

tot voldoening stemmen. Zending is een eerste opdracht van de kerk. De praeses dankt ook de deputatencuratoren voor de verrichte arbeid en hun aanwezigheid ter synode.

Over deze dag ligt ook een schaduw. Eén van de eerste leerlingen van de Gereformeerde Missiologische Opleiding, br. P.W.J. Ensing, wordt vandaag begraven. Onze gevoelens van deelneming en meeleven gaan uit naar de familie Ensing. Mogen alle werkers in de zending steeds weer bemoedigd worden door de Handelingen van Jezus Christus.

Artikel 85

21.05.87

Financieel beleid van deputaten-curatoren van de Gereformeerde Missiologische Opleiding (agenda IV 1 en 6)

Voorstel Commissie V

Rapporteur J. Barkmeyer

Materiaal

1. rapport deputaten-curatoren G.M.O. over financiële aangelegenheden;
2. financiële jaarstukken over 1984, 1985 en 1986;
3. begroting over 1985, 1986 en 1987;
4. verslagen kas-controles over 1984, 1985 en 1986.

Besluit:

- I aan de deputaten-curatoren van de G.M.O. decharge te verlenen onder dank voor het door hen gevoerde financiële beleid;
- II nieuw te benoemen deputaten-curatoren te machtigen jaarlijks via de zendende kerken een bijdrage te vragen van maximaal f 50.000,00.

Gronden:

- I blijktens de controle-rapporten zijn de boeken en bescheiden in orde bevonden;
- II a. krachtens art. 4 van het reglement G.M.O. art. 4 lid 1 is het college van deputatencuratoren gemachtigd elk jaar een quotum vast te stellen tot een door de generale synode aangegeven maximum bedrag en dit door middel van de zendende kerken te innen;
- b. uit het financiële overzicht blijkt dat de begrote lasten voor 1987 f 41.000,00 bedragen, zodat de maximum bijdrage van f50.000,00 kan worden gehandhaafd.

De vergadering bespreekt het voorstel van de commissie in aanwezigheid van de deputaten-curatoren ds. A.P. van Dijk, br. B. Dik en ds. H.W. Ophoff. Na een heel korte bespreking wordt het voorstel van de commissie door de synode met algemene stemmen aanvaard.

Ds. A.P. van Dijk blijft als deputaat-curator buiten stemming. De praeses bedankt de rapporteur en de voorzitter van de commissie. Br. Dik treedt als deputaatcurator af. De praeses brengt de dank van de synode voor zijn arbeid als deputaat-curator onder woorden.

Artikel 86

24.09.87

Generale zendingsdeputaten (agenda IV 2,3,4 en 5)

Commissie V stelt in haar concept-besluittekst de synode voor te besluiten de brieven van de kerk te Emmen, de classis Enschede en de kerk te Rijnsburg onontvankelijk te verklaren en voorts aan het verzoek van de PS Drenthe 1987 niet te voldoen.

Voor de eerste ronde van bespreking melden tien broeders zich. Gevraagd wordt of het wel juist is de brieven van de kerken te Emmen en Rijnsburg en de classis Enschede onontvankelijk te verklaren, nu de materie zelf naar aanleiding van het voorstel van de PS Drenthe ter tafel ligt. Is een generaal deputaatschap voor zendingsaangelegenheden niet in het belang van het zendingswerk? Niet alle mindere vergaderingen behandelen zendingszaken. De Cv0 en het CvS kunnen moeilijk als bewijs dienen, dat deze zaken in de mindere vergaderingen kunnen worden afgehandeld, omdat dit geen 'kerkelijke vergaderingen' zijn. Deputaten-curatoren hebben ervoor gewaarschuwd het docentschap voor de zending niet te laten ontaarden in een voorlichtings- en adviseringsopdracht. De keuze van nieuwe zendingsterreinen vraagt om een landelijke aanpak. Ook tracht onze synode via opdrachten aan deputaten BBK zendingszaken op het agendum van de ICRC geplaatst te krijgen.

Het commissievoorstel wordt vanuit de vergadering ook gesteund. Wanneer deputaten zouden moeten toezien op de goede orde op het thuisfront, ontstaat dan niet iets als hiërarchie? Het CvS maakt toch al gebruik van de ervaring van de zendingsmedewerkers. Men zal moeten bewijzen, dat de synode dit werk nu moet aanpakken. Ook zonder deputaten kan men toch bij oud-zendingelingen adviezen inwinnen.

De rapporteur, ds. M. H. Oosterhuis, beantwoordt de sprekers uit deze ronde. Hij verdedigt het onontvankelijk verklaren met te wijzen op de inhoudelijke verschillen tussen het voorstel van de PS Drenthe en die van de andere inzendsters. Het belang van generale deputaten voor het zendingswerk zal de synode onderkennen, maar daarmee is de noodzaak nog niet aangetoond. De bestaande samenwerkingsverbanden Cv0 en CvS maken duidelijk, dat deze zaak op de mindere vergaderingen - en dat behoeven niet uitsluitend de particuliere synoden te zijn - kan worden afgehandeld.

De verwijzing naar de generale aanpak van de GMO acht hij niet terecht, omdat deze zaak niet zelfstandig door de plaatselijke kerken kon worden uitgevoerd. De verwijzing naar de ICRC acht hij buiten de orde. Een aantal suggesties betreffende redactionele wijziging van de voorgestelde besluittekst zal de commissie overnemen. De praeses verdaagt de besprekingen tot de volgende dag.

Artikel 87

25.09.87

Generale zendingsdeputaten (agenda IV 2, 3, 4 en 5)

Voorstel . Commissie V

Rapporteurs . J. Barkmeyer en M.H. Oosterhuis

Materiaal

1. Brief van de Particuliere Synode van Drenthe d.d. 26-02-1987, waarin aan de generale synode het voorstel in overweging wordt gegeven 'deputaten te benoemen c.q. de opdracht van de deputaten voor de GMO uit te breiden met de volgende opdrachten:
 - a. de zendende kerken te dienen met adviezen inzake de keuze van zendingsterreinen;
 - b. de in de loop van de jaren door de zendelingen en de zendende instanties verkregen ervaring en kennis van de zendingsproblematiek te inventariseren, te bundelen en ter beschikking te houden van de zendende kerken (en van de Gereformeerde Missiologische Opleiding);
 - c. het bestuderen van concrete, actuele zendingszaken, door zendende instanties of zendelingen aan hen voorgelegd, het coördineren hiervan, evenals het doen uitvoeren van hieruit voortvloeiende resultaten en deze gegevens ter beschikking te stellen aan de zendende kerken, de zendelingen (en aan de Gereformeerde Missiologische Opleiding)...';

2. a. brief van de kerk te Emmen d.d. 18-03-1987 met het verzoek een voorstel van deze kerk aan de Generale Synode te Spakenburg-Noord d.d. 01-07 1986 van grotendeels dezelfde inhoud als het voorstel genoemd onder 1 op de agenda van de synode te plaatsen; dit voorstel beperkt zich tot het benoemen van deputaten en geeft aan opdracht 3 een uitbreiding tot ongevraagde studiediensten;
- b. brief van de classis Enschede d.d. 27-02-1987, inhoudende een uitvoerig gemotiveerde adhesie-betuiging aan het bovengenoemde voorstel van de kerk te Emmen;

- c. brief van de kerk te Rijnsburg d.d. 19-03-1987, waarin de raad zonder duidelijke motivering mededeelt niet te kunnen instemmen met het voorstel van de kerk te Emmen voornoemd.

Besluit:

1. Het voorstel van de Particuliere Synode van Drenthe d.d. 26-02-1987 niet te aanvaarden;
2. de brieven van de kerken te Emmen en te Rijnsburg en van de classis Enschede d.d. 27-02-1987 voor kennisgeving aan te nemen.

Grond:

De Particuliere Synode van Drenthe d.d. 26-02-1987 heeft niet bewezen, dat de zaken die zij tot de taak van de te benoemen zendingsdeputaten of tot de taak van deputaten-curatoren voor de Gereformeerde Missiologische Opleiding wil gemaakt zien, niet in de mindere vergaderingen, die hiervoor samenwerkingsverbanden in het leven hebben geroepen, kunnen worden afgehandeld (artikel 30 K. O.).

De behandeling van het voorstel van de PS Drenthe om generale zendingsdeputaten te benoemen wordt voortgezet aan de hand van het commissievoorstel. Ds. M.H. Oosterhuis, een van de rapporteurs, beantwoordt de sprekers uit de eerste ronde.

De commissie pleit er niet voor, dat de synode een uitspraak zal doen over de bestaanbaarheid van generale deputaten voor zendingsaangelegenheden, maar het bewijs is niet geleverd, dat deze zaken niet door de mindere vergaderingen kunnen worden afgehandeld. De commissie wil tegemoet komen aan de bezwaren, die tegen het voorstel de ingekomen brieven IV 3,4 en 5 onontvankelijk te verklaren, zijn ingebracht. In die zin wordt het voorstel gewijzigd.

In een tweede ronde van bespreking, waarvoor vijf broeders zich melden, wordt enerzijds gewezen op de artikelen 49 K.O. en 24 K.O., om aan te geven, dat het werk voor de zending op het thuisfront zo dicht mogelijk bij de plaatselijke kerken moet verricht worden, anderzijds wordt ervoor gepleit het voorstel van de PS Drenthe niet op formele gronden af te wijzen. Ds. C. v. d. Berg en ds. H.J. Bonen dienen een tegenvoorstel in, waarin gevraagd wordt om een generaal deputaatschap ad interim met als opdracht desgevraagd te adviseren inzake de keuze van nieuwe zendingsterreinen en inzake de coördinatie van de zendingsactiviteiten binnen de kring van de kerken in Nederland endaarbuiten; te bevorderen dat ervaring en kennis, welke in de loop van de jaren door de zendelingen en de zendende kerken verkregen zijn, geïnventariseerd en gebundeld worden en ter beschikking komen; ook het bestuderen van en desgevraagd adviseren inzake concrete en actuele zendingsvraagstukken, alsmede het opstellen van een conceptinstructie zou tot haar taak moeten behoren.

Rapporteur ds. M.H. Oosterhuis verklaart, in welke zin de commissie een besluit tot benoeming van generale deputaten geoorloofd en mogelijk acht, nl. in confrontatie met besluiten van vroegere generale synoden.

Zijns inziens zou een verwijzing naar art. 49 K.O. dan ook te ver gaan en zou deze synode daardoor te veel uitsluiten. Een deputaatschap voor diaconale adviezen blijkt immers ook mogelijk.

Het voornaamste bezwaar tegen het nu instellen van generale deputaten ontleent de commissie aan art. 30 K.O.. CvS en CvO zijn initiatieven van mindere vergaderingen. Wanneer de PS Drenthe in staat is iets anders voor te stellen, dan behoort men ook in staat geacht te worden de huidige situatie te beschrijven en te laten zien, waarom de voorgestelde taken niet kunnen worden afgehandeld. Dat is niet gebeurd; het is niet te vinden in de ingekomen brieven.

Na enige tijd van beraad deelt ds. C. v.d Berg namens de indieners van het tegenvoorstel mee, dat zij met handhaving van de overtuiging, dat instelling van een generaal zendingsdeputaatschap zeer wenselijk en in het belang van de zending is, hun tegenvoorstel intrekken. Toegegeven moet worden dat de particuliere synode van Drenthe geen bewijsgronden heeft aangevoerd, dat de mindere vergaderingen en de door de mindere vergaderingen in het leven geroepen samenwerkingsverbanden deze zaken niet kunnen afhandelen. Dat is een leemte in het voorstel van de PS Drenthe. Daarom lijkt het de indieners beter de vergadering nu niet langer op te houden en het voorstel in te trekken.

Een derde ronde van bespreking volgt, waaraan vijf sprekers deelnemen. Ds. Tj. Boersma is van oordeel, dat gezien de gang van zaken het goed is, dat het commissievoorstel nu aangescherpt wordt. Samen met ds. A.P. v. Dijk en oud. H. Galenkamp dient hij het amendement in als grond aan het commissievoorstel toe te voegen:

De verkondiging onder de volken is geen opdracht aan de generale synode, voor de uitvoering waarvan zij naar art. 49 K.O. deputaten benoemt, maar van de plaatselijke kerken, die voor het vervullen van hun zendingsroeping naar art. 24 K.O. samenwerken volgens de indeling in ressorten, die voor het kerkverband aanvaard is. Verder worden redactionele wijzigingen van het commissievoorstel en van het amendement voorgesteld. De rapporteur neemt enkele voorgestelde wijzigingen over.

Ook het amendement wordt iets gewijzigd. Het begin luidt nu:

Het zorg dragen voor de verkondiging van het evangelie onder de volkeren is in de huidige situatie geen opdracht aan de generale synode.

De synode verwerpt het amendement met 24 stemmen tegen en 10 voor. Zij neemt het commissievoorstel aan met 30 stemmen voor, 2 tegen en 2 onthoudingen. De praeses dankt de commissie en haar rapporteurs.

Hoofdstuk V Inzake THEOLOGISCHE HOGESCHOOL/UNIVERSITEIT

Artikel 88

06.05.87

Wijziging naam van de hogeschool (agenda V 1,2,4,10,11,14,17,21,22,23)

Voorstel . Commissie I

Rapporteur : Tj. Boersma

Materiaal

1. Rapport van deputaten-curatoren (10.2), waarin zij met betrekking tot een eventuele verandering van de naam van de hogeschool als hun mening te kennen geven 'dat het over een aantal jaren wenselijk kan blijken inderdaad tot naamsverandering over te gaan doch dat het thans de voorkeur verdient de zozeer bij het gereformeerde volksdeel ingeburgerde naam Theologische Hogeschool ongewijzigd te laten.'
2. Brieven van de kerken te Amsterdam Zuid-West, Berkel en Rodenrijs, Ede, Enschede-Zuid, Haren, Leek-Roden en Zaandam, van een classis Kampen en een Particuliere Synode Drenthe, waarin ervoor gepleit wordt nu tot verandering van de naam van de hogeschool over te gaan. In deze brieven komen verschillende suggesties voor een naamgeving naar voren, nl.:
 - Theologische Universiteit van De Gereformeerde Kerken in Nederland
 - Gereformeerde Theologische Universiteit
 - GREIJDANUS-Universiteit
 - Opleiding tot de dienst van het Woord door De Gereformeerde Kerken in Nederland
 - UNIVERSITEIT VOOR GEREFORMEERDE THEOLOGIE. Opleiding tot de dienst des Woords van De Gereformeerde Kerken in Nederland. De kerk te Leek-Roden wijst erop dat bij verandering van de naam van de hogeschool het woord 'hogeschool' in art. 18 K.O. veranderd moet worden in 'universiteit'.

Besluit I:

- a. De naam van de hogeschool te veranderen en te doen luiden: Theologische Universiteit van De Gereformeerde Kerken in Nederland.
- b. Deze naamsverandering te doen ingaan op een door deze synode nader te bepalen datum.
- c. Deputaten-curatoren op te dragen deze synode van advies te dienen met betrekking tot de ingangsdatum en alle zaken die uit de naamsverandering voortvloeien.

Gronden:

- 1a. De van het Rijk uitgaande hogescholen zijn met ingang van 1 september 1986 universiteiten gaan heten. De term 'universiteit' is voortaan een aanduiding voor een instelling van

- wetenschappelijk onderwijs, terwijl de naam 'hogeschool' in de nabije toekomst gedragen zal worden door instellingen voor hoger beroepsonderwijs.
- 1b. Het beleid ten aanzien van 'Kampen' is steeds geweest dat ter wille van de herkenbaarheid en vergelijkbaarheid in zaken als de onderhavige het Rijk wordt gevolgd voor zover dit strookt met de eigen positie en identiteit van onze hogeschool (aldus rapport van deputaten-curatoren sub 10.2)
 - 2a. Ondanks het feit dat de naam 'Theologische Hogeschool' ingeburgerd is, blijken de kerken geen moeite met naamsverandering te hebben, gelet op de vele reacties vanuit de kerken waarin ervoor gepleit wordt de identiteit van 'Kampen' als instelling van wetenschappelijk onderwijs uit te drukken in de naam 'universiteit'.
 - 2b. Wanneer de verzoeken uit de kerken zouden worden afgewezen en thans nog niet tot naamsverandering zou worden overgegaan, wordt het in de toekomst moeilijker dit te doen, daar het motief van ingeburgerd-zijn van de naam 'Theologische Hogeschool' dan zeer nadrukkelijk een rol gaat spelen.
 - 2c. Het zou het wetenschappelijk aanzien van 'Kampen' schaden, wanneer in een tijd waarin in Nederland voor instellingen van wetenschappelijk onderwijs de naam 'universiteit' ingevoerd wordt, 'Kampen' achterblijft.
 - 2d. Het gebruik van de term 'universitaire instelling' in de preambule van het statuut van de Theologische Hogeschool, zoals deputaten-curatoren voorstellen, is niet voldoende om naar buiten de wetenschappelijke identiteit van 'Kampen' uit te drukken, daar het statuut buiten de kring van de hogeschool geen of zeer geringe bekendheid geniet.
 - 3a. Namen als 'Gereformeerde Theologische Universiteit', 'Universiteit voor Gereformeerde Theologie', 'Grijdanus-Universiteit' en dergelijke verdienen geen aanbeveling, omdat de naamsverandering alleen betrekking heeft op de term, waarmee de instelling voor wetenschappelijk onderwijs voortaan wordt aangeduid.
 - 3b. Het verdient daarom de voorkeur in de naamgeving zo nauw mogelijk aan te sluiten bij de bestaande naam en slechts de term 'Hogeschool' te veranderen in 'Universiteit'. Er behoeft geen vrees te bestaan voor verlies van confessionele identiteit bij de aanduiding 'Universiteit', daar in de titel evenals tot dusver wordt aangegeven dat deze instelling van wetenschappelijk onderwijs uitgaat van De Gereformeerde Kerken in Nederland.

Besluit II:

Hoewel een wijziging van het woord 'Hogeschool' in 'Universiteit' in de kerkorde noodzakelijk is, niet zelf op dit punt de kerkorde te wijzigen.

Grond:

Hoewel er alleen een terminologische wijziging aan de orde is, is het wenselijk dat deze zaak naar art. 30 K.O. op een volgende synode aan de orde komt.

In aanwezigheid van de deputaten-curatoren ds. H. Bouma, prof. dr. A.J. Hendriks, ds. H.D. van Herksen, ds. T.J. Keegstra, ds. P. Schelling, ds. C.J. Smelik en ds. J. Verkade, en van de docenten van de Theologische Hogeschool prof. dr. J. van Bruggen, prof. drs. D. Deddens, prof. dr. J. Douma, prof. J. Kamphuis, prof. drs. H.M. Ohmann, prof. dr. C. Trimp, prof. dr. L. Doekes, prof. drs. J.P. Lettinga en lector drs. J.A. Meijer wordt het commissie-voorstel in twee ronden besproken. Namens deputatencuratoren geeft ds. H. Bouma enige informatie.

Besluit 1 wordt met algemene stemmen genomen. Besluit II wordt met 20 stemmen voor, 14 tegen en 1 onthouding aangenomen.

Daarmee is het tegenvoorstel van ds. T. Dekker verworpen. Dit voorstel luidt als volgt: 'Besluit 11 te vervangen door: de term 'hogeschool' in de artikelen 18 en 53 K.O. te vervangen door 'universiteit'; en grond 2 te vervangen door: 'De wijziging in de terminologie van de art. 18 en 53 K.O. vloeit voort uit Besluit I en behelst geen verandering van de artikelen van de kerkorde in de zin van art. 84 K.O., maar is integendeel een aanpassing van de gebruikte termen, die leidt tot het inhoudelijk gelijk blijven van de betreffende artikelen'. Ds. C.J. Breen blijft als deputaat-curator buiten stemming.

Artikel 89 02.06.87

Vaststelling datum van ingang van de naamsverandering van de Theologische Hogeschool

Voorstel : T. Dekker

Materiaal

Brief van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool dal. 30 mei 1987, waarin zij de synode voorstellen de naamsverandering van de Theologische Hogeschool in Theologische Universiteit, waartoe deze synode reeds heeft besloten, te doen ingaan op 1 september 1987.

Besluit I:

De naam van de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland met ingang van 1 september 1987 te doen luiden: Theologische Universiteit van De Gereformeerde Kerken in Nederland.

Besluit II:

Deputaten-curatoren op te dragen deze naamsverandering ter kennis te brengen van de minister van Onderwijs, de minister van Justitie, het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Kampen en de notarissen in Nederland.

Gronden:

- I Deskundig advies, ingewonnen door deputaten-curatoren, heeft uitgewezen dat de voorgestelde datum van deze naamsverandering niet op bezwaren stuit.
- II
 - 1. De minister van Onderwijs behoort te beschikken over de juiste naam van de instellingen voor wetenschappelijk onderwijs in Nederland
 - 2. Bij de minister van Justitie berust de lijst van de kerken, die de Theologische Universiteit onderhouden, te weten De Gereformeerde Kerken in Nederland.
 - 3. De plaatselijke overheid van de gemeente Kampen is uiteraard bij de naamsverandering betrokken.
 - 4. Met het oog op testamentaire beschikkingen ten gunste van de Theologische Universiteit dienen de notarissen in Nederland op de hoogte te zijn van het feit, dat deze Universiteit dezelfde rechtspersoon is, die voorheen bekend was als de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland.

In aanwezigheid van de deputaten-curatoren ds. H. Bouma, ds. H.D. van Herksen en ds. T.J. Keegstra bespreekt de synode de brief van deputaten-curatoren d.d. 30 mei 1987.

Ds. T. Dekker dient een voorstel in, dat na korte discussie en een kleine redactionele wijziging wordt aangenomen met 34 stemmen voor en één onthouding. Ds. C.J. Brem blijft als deputaat-curator buiten stemming.

Artikel 90

06.05.87

Wijziging statuut van de hogeschool (agenda V 1, 4, 21)

Voorstel . Commissie I

Rapporteur : Tj. Boersma

Materiaal

- 1. Rapport van deputaten-curatoren (10.3 sub I) waarin zij voorstellen
 - (a) de preambule van het statuut, le zin, te doen luiden: 'De Gereformeerde Kerken in Nederland onderhouden, naar artikel 18 van de Kerkorde, voor de wetenschappelijke

- vorming tot dienaar des Woords een universitaire instelling, genaamd Theologische Hogeschool', en
- (b) de in het statuut voorkomende functie-aanduidingen van het wetenschappelijk personeel van 'Kampen' aan te passen aan die van het Rijk, en aan de artikelen 7 en 8 van het statuut enkele bepalingen toe te voegen.
2. Brief van de kerk te Ede, waarin instemming wordt betuigd met de voorgestelde wijzigingen en de voorgestelde toevoegingen aan de artikelen 7 en 8 van het statuut.
3. Brief van de kerk te Amsterdam Zuid-West, waarin een wijziging van de preambule van het statuut wordt bepleit in de door de deputaten-curatoren voorgestelde zin tot en met de woorden 'een universitaire instelling', waarna de naam van de instelling volgt.

Besluit I:

Het voorstel tot wijziging van de preambule le zin, niet te aanvaarden, maar het woord 'Hogeschool' te veranderen in 'Universiteit' en verder overal waar 'Hogeschool' (resp. hogeschool) staat te lezen 'Universiteit' (resp. universiteit). Door de wijziging van de naam 'Theologische Hogeschool' in 'Theologische Universiteit' is verdere wijziging van de preambule, le zin, overbodig geworden.

Grond:

Door verandering van de term Hogeschool in Universiteit is de voorgestelde wijziging van de preambule niet nodig.

Besluit II:

De overige voorstellen van deputaten-curatoren te aanvaarden, inhoudende: Artikel I, lid 1, komt te luiden: De universiteit is een instelling van theologisch wetenschappelijk onderwijs en onderzoek.

Artikel 6, lid 3, komt te luiden:

De gewone universitaire (hoofd)docenten hebben ter vergadering van de senaat raadgevende stem.

Artikel 7, lid 1, komt te luiden:

Het personeel van de universiteit bestaat uit het wetenschappelijk personeel en het overige personeel. Tot het wetenschappelijk personeel behoren de hoogleraren, de universitaire hoofddocenten, de universitaire docenten, de bibliothecaris en de wetenschappelijke assistenten. Ieder van hen moet lid in volle rechten zijn van een van de kerken.

Artikel 7, lid 2, laatste zin, komt te luiden:

Universitaire (hoofd)docenten in volledige dienst zijn gewone universitaire (hoofd)docenten; de overige universitaire (hoofd)docenten zijn buitengewone universitaire (hoofd)docenten.

Artikel 7, lid 3, komt te luiden:

De aanstelling van iedere hoogleraar of universitaire (hoofd)docent vermeldt de vakken met het onderwijs en onderzoek waarmee hij wordt belast. De aanstelling van een universitair hoofddocent noemt in de regel de hoogleraar in overeenstemming met wie hij zijn werkzaamheden verricht. De aanstelling van een universitair docent vermeldt de werkzaamheden waarmee hij wordt belast en noemt de hoogleraar of universitair hoofddocent met wie hij zijn dagelijkse werkzaamheden afstemt. Tegen zijn wil kan een hoogleraar of universitair (hoofd)docent niet worden belast met het onderwijs en onderzoek in andere vakken, resp. met andere werkzaamheden, dan in zijn aanstelling zijn vermeld.

Artikel 7, lid 5, wordt lid 6.

Invoegen nieuw lid 5:

Het college van deputaten-curatoren kan voor een periode van ten hoogste vier jaar één of meer wetenschappelijke assistenten benoemen. De benoeming geschiedt op voordracht van de senaat. De aanstelling van een wetenschappelijk assistent vermeldt onder wiens begeleiding en voor de duur van welke periode hij zijn taken ten dienste van onderwijs en onderzoek zal verrichten. Het college stelt de arbeidsvoorwaarden van de wetenschappelijk assistent vast.

Artikel 8, lid 1, le zin, komt te luiden:

De docenten, te weten de hoogleraren en de universitaire (hoofd)docenten, zijn onderworpen aan het bij en krachtens dit statuut bepaalde.

Aan artikel 8, lid 2, wordt toegevoegd:

Het college van deputaten-curatoren treft, indien de goede voortgang van het onderwijs en onderzoek dit wenselijk maakt, na ingewonnen advies van de senaat, maatregelen met betrekking tot docenten en/of de verdeling van hun werkzaamheden, welke maatregelen van kracht zijn tot een besluit dienaangaande van de eerstkomende generale synode.

In artikel 8, lid 4, wordt 'drie' veranderd in 'vijf'.

Gronden:

1. Het is wenselijk dat ook inzake de functie-aanduidingen van het wetenschappelijk personeel van 'Kampen' het Rijk wordt gevolgd.
2. Het invoegen van het voorgestelde nieuwe lid 5 in artikel 7 is noodzakelijk door de invoering van de figuur van de wetenschappelijk assistent.
3. De voorgestelde toevoeging in artikel 8, lid 2, is noodzakelijk in gevallen waarin een goede voortgang van het onderwijs en onderzoek dreigt te stagneren.

De vergadering bespreekt dit voorstel van de commissie kort in aanwezigheid van deputaten-curatoren en docenten van de Theologische Hogeschool en neemt het met algemene stemmen aan. Eén synode-lid blijft als deputaat-curator buiten stemming.

Artikel 91

06.05.87

Wijziging instructie voor deputaten-curatoren (agenda V I)

Voorstel . Commissie I

Rapporteur . Tj. Boersma

Materiaal

Rapport van deputaten-curatoren (10,3 sub II) waarin zij voorstellen

- (a) artikel 3, lid 2, laatste zinsdeel in de instructie voor deputaten-curatoren te doen luiden: betreft de beperking de werkzaamheden van een universitair (hoofd)docent of de bibliothecaris, dan oordeelt de eerstkomende generalesynode nader, en
 - (b) artikel 5, lid 2, overeenkomstig een reeds genomen beslissing te doen luiden: Jaarlijkse agenda
2. In de vergadering omstreeks de opening van de cursus komen aan de orde:
 - a. het verslag van de senaat,
 - b. het verslag van de bibliothecaris,
 - c. de regeling van het bezoeken van colleges en examens,
 - d. de verkiezing van het moderamen.In de vergadering omstreeks het einde van de cursus komen aan de orde:
 - a. het vaststellen van het collegerooster,
 - b. de benoeming van een rector.

Besluit I:

Artikel 3, lid 2, laatste zinsdeel van de instructie van deputaten-curatoren te wijzigen in de voorgestelde zin.

Grond:

De gewijzigde functie-aanduidingen van het wetenschappelijk personeel van 'Kampen' maakt aanpassing van de instructie van deputaten-curatoren op dit punt noodzakelijk.

Besluit II:

In artikel 5, lid 2, de volgorde van de agenda aldus te wijzigen: Jaarlijkse agenda

2. In de vergadering omstreeks de opening van de cursus komen aan de orde:
 - a. de verkiezing van het moderamen,
 - b. het verslag van de senaat,
 - c. het verslag van de bibliothecaris,
 - d. de regeling van het bezoeken van colleges en examens.

In de vergadering omstreeks het einde van de cursus komen aan de orde:

- a. de benoeming van een rector,
- b. het vaststellen van het college-rooster.

Grond:

Deze volgorde is vergadertechnisch en uit een oogpunt van belangrijkheid van de te behandelen zaken de meest logische.

De synode neemt dit besluit zonder enige discussie met algemene stemmen. Eén synode-lid blijft als deputaat-curator buiten stemming.

Artikel 92

12.05.87

Nieuw ondertekeningsformulier voor deputaten-curatoren (agenda V 33)

Voorstel . Commissie I

Rapporteur : Tj. Boersma

Materiaal

Brief van deputaten-curatoren d.d. 4 maart 1987 (met bijlage) waarin zij een ontwerp voor een nieuw ondertekeningsformulier voor deputaten-curatoren aanbieden, dat is aangepast aan de besluiten van de Generale Synode van GroningenZuid 1978 en aan de door deputaten-curatoren aan deze synode voorgestelde wijzigingen in het statuut van de Theologische Hogeschool.

Besluit:

de tekst van het nieuwe ondertekeningsformulier voor deputaten-curatoren vast te stellen overeenkomstig het concept van deputaten-curatoren, met dien verstande dat de naam Theologische Hogeschool in dit concept wordt gewijzigd in Theologische Universiteit.

De tekst luidt dan als volgt:

Ondertekeningsformulier voor deputaten-curatoren:

'Wij ondergetekenden, deputaten-curatoren van de Theologische Universiteit van De Gereformeerde Kerken in Nederland, beloven hierbij, met een goed geweten voor de Here, dat wij nauwkeurig toezicht zullen houden op de docenten van de Theologische Universiteit.

Wij beloven in het bijzonder erop te zullen toezien dat uit hun onderwijs alles geweerd blijft wat zou afwijken van de Heilige Schrift of inbreuk zou maken óp de leer van de drie formulieren van eenheid - de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels-; en dat zij deze leer in alle onderdelen met toewijding onderwijzen en trouw verdedigen, zonder openlijk of anderszins, al of niet rechtstreeks, iets te leren of te publiceren wat daarmee in strijd is.

Voorts beloven wij erop te zullen toezien dat het niveau van de wetenschappelijke vorming tot dienaren van Gods Woord blijft gewaarborgd. Tenslotte beloven wij dat wij, indien er enige bedenking tegen de leer van een van de docenten bij ons zou rijzen, deze bedenking met hem zullen bespreken en een nadere verklaring van zijn gevoelens zullen eisen; en dat wij, indien

onze bedenking niet wordt weggenomen, deze ter kennis zullen brengen van de kerken, in haar generale synode vergaderd.'

Gronden:

1. Het door deputaten-curatoren aangeboden ontwerp voor een nieuw ondertekeningsformulier verwoordt op de juiste manier in aansluiting aan het statuut van 'Kampen' en aan het ondertekeningsformulier voor docenten aan deze onderwijsinstelling de taak van de deputaten-curatoren.
2. De wijziging van Theologische Hogeschool in Theologische Universiteit in het aangeboden ontwerp is noodzakelijk door het besluit dat deze synode heeft genomen met betrekking tot wijziging van de naam van de hogeschool.

De vergadering bespreekt het voorstel van de commissie in twee ronden. Een amendement, ingediend door ds. A.P. van Dijk, uit het ondertekeningsformulier de zin: 'Voorts beloven wij erop te zullen toezien dat het niveau van de wetenschappelijke vorming tot dienaren van Gods Woord blijft gewaarborgd', weg te laten wordt verworpen met 26 stemmen tegen, 5 voor en 2 onthoudingen. De synode neemt voorts het voorstel met algemene stemmen aan. Eén synodelid blijft als deputaat-curator zowel bij het amendement als bij het voorstel buiten stemming.

Artikel 93

06.05.87

Wijziging reglement voor docenten (agenda V 1)

Voorstel . Commissie I

Rapporteur : Tj. Boersma

Materiaal

Rapport van deputaten-curatoren (10,3 sub III) waarin zij voorstellen in het reglement voor docenten in het opschrift *) te laten vervallen, in de artikelen 2 en 3 het woord 'lectoren' te vervangen door: 'universitaire (hoofd)docenten', en in artikel 6 de woorden 'een hoogleraar of lector' te vervangen door: 'een docent'.

Besluit:

De voorstellen te aanvaarden.

Grond:

Door de gewijzigde functie-aanduidingen van het wetenschappelijk personeel van 'Kampen' is een toelichting van de naam 'docenten' in het opschrift overbodig en is wijziging van de artikelen 2, 3 en 6 noodzakelijk.

Zonder enige discussie aanvaardt de synode het voorstel van de commissie met algemene stemmen. Eén synode-lid blijft als deputaat-curator buiten stemming.

Artikel 94

12.05.87

Ondertekeningsformulier voor docenten (agenda V 1)

Voorstel . Commissie I

Rapporteur : Tj. Boersma

Materiaal

Het besluit van de synode (Acta art. 90) om over te gaan tot verandering van de nomenclatuur van het wetenschappelijk personeel aan de Theologische Hogeschool.

Besluit 1.

Deputaten-curatoren te verzoeken deze synode te adviseren inzake wijziging van het ondertekeningsformulier voor de docenten aan de Theologische Universiteit en daartoe een concept in te dienen.

Grond:

Het huidige ondertekeningsformulier voor hoogleraren en lectoren, dat dateert van 1914, moet aangepast worden aan de gewijzigde nomenclatuur van het wetenschappelijk personeel aan de Theologische Universiteit en vraagt ook verder om taalkundige modernisering.

Besluit 11.'

Deputaten-curatoren te verzoeken na te gaan of het van 1978 daterende ondertekeningsformulier voor wetenschappelijke medewerkers en houders van een onderwijsopdracht vervangen moet worden door een ondertekeningsformulier dat is aangepast aan de gewijzigde nomenclatuur van het wetenschappelijk personeel aan de Theologische Hogeschool en zo ja daarvoor een concept in te dienen.

Grond:

Nu de nomenclatuur van het wetenschappelijk personeel aan de Theologische Hogeschool veranderd is, moet worden nagegaan of naar art. 53 KO het ondertekeningsformulier voor hoogleraren ook van toepassing is voor de overige docenten of dat voor bepaalde docenten een apart ondertekeningsformulier moet gelden.

De rapporteur geeft vooraf enige toelichting op het voorstel van de commissie. In de eerste ronde voert alleen de president-curator het woord. Na beraad door de commissie wordt een gewijzigd voorstel aan de vergadering voorgelegd. De synode maakt beide voorstellen met algemene stemmen tot besluit.

Artikel 95

02.06.87

Ondertekeningsformulieren docenten

Voorstel . Commissie I

Rapporteur . Tj. Boersma

Materiaal

Brief van deputaten-curatoren d.d. 30 mei 1987 met aanbieding van een tweetal concepten voor resp. een ondertekeningsformulier voor docenten aan de Theologische Universiteit, die in vaste dienst staan, en een voor docenten die niet in vaste dienst staan. .

Besluit:

Het ondertekeningsformulier voor docenten in vaste dienst aan de Theologische Universiteit en dat voor docenten die niet in vaste dienst staan vast te stellen volgens onderstaande teksten:

Ondertekeningsformulier voor docenten aan de Theologische Universiteit die in vaste dienst staan.

Wij ondergetekenden, docenten in vaste dienst aan de Theologische Universiteit van De Gereformeerde Kerken in Nederland, verklaren hierbij voor het aangezicht van de Here, oprecht en met een goed geweten, dat wij er hartelijk van overtuigd zijn dat de leer van de drie formulieren van eenheid - de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels - in alle delen geheel met Gods Woord overeenstemt.

Wij verplichten ons dat wij deze leer met toewijding zullen onderwijzen en trouw verdedigen, zonder dat wij openlijk of anderszins, al of niet rechtstreeks, iets zullen leren of publiceren wat daarmee in strijd is. Verder verbinden wij ons, dat wij niet alleen elke dwaling, die in strijd is met deze leer, zullen afwijzen, maar die ook zullen weerleggen, bestrijden en helpen weren.

Voor het geval wij ooit een bedenking tegen deze leer of een afwijkende mening zouden krijgen, beloven wij dat wij die niet openlijk noch anderszins zullen uiteenzetten, leren of verdedigen, hetzij mondeling of schriftelijk, maar dat wij ons gevoelen aan De Gereformeerde Kerken in Nederland, in generale synode samengekomen, voor onderzoek zullen voorleggen.

Wij verklaren dat wij daarbij bereid zullen zijn ons altijd gewillig aan haar oordeel te onderwerpen. Indien wij in strijd hiermee handelen, zullen wij als gevolg daarvan terstond worden geschorst.

Voor het geval het college van deputaten-curatoren van de Theologische Universiteit ooit van oordeel zou zijn dat wij ons in leer of leven dermate hebben misgaan, dat het ons een beperking van onze werkzaamheden moet opleggen, beloven wij ons dienovereenkomstig te zullen gedragen.

Voor het geval de generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, om gegronde redenen, ter wille van de bewaring van de eenheid en de zuiverheid in de leer, ooit een nadere verklaring zou eisen van ons gevoelen omtrent enig deel van deze leer, beloven wij dat wij daartoe altijd bereid zullen zijn. Indien wij deze belofte niet nakomen, zullen wij als gevolg daarvan terstond worden geschorst.

Ondertekeningsformulier voor docenten aan de Theologische Universiteit die niet in vaste dienst staan.

Wij ondergetekenden, docenten aan de Theologische Universiteit van De Gereformeerde Kerken in Nederland die niet in vaste dienst aan haar zijn verbonden, verbinden ons onze werkzaamheden te verrichten in gebondenheid aan de leer van Gods Woord, die in de Heilige Schrift ons is geopenbaard en waarvan De Gereformeerde Kerken in dit land belijdenis doen in de drie formulieren van eenheid, namelijk de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels.

Wij beloven ons te zullen wijden aan de taak die in onze benoemingsbrief is omschreven, ons te zullen onderwerpen aan de regels die in het statuut van de Theologische Universiteit en in het reglement voor docenten zijn geformuleerd, en ons te zullen houden aan de instructies die ons vanwege de academische senaat voor de te verrichten werkzaamheden zullen worden verstrekt.

Wij aanvaarden over ons in de uitoefening van deze werkzaamheden het toezicht van deputaten-curatoren van de Theologische Universiteit. Wij beloven eveneens onze werkzaamheden te zullen beëindigen of beperken, indien deputaten-curatoren dit van ons zouden verlangen, onverminderd ons recht van beroep op de generale synode.

Gronden:

1. Het is juist dat het onderscheid tussen docenten in vaste dienst en degenen die niet in vaste dienst staan in de ondertekening tot uitdrukking wordt gebracht door voor iedere categorie een eigen ondertekeningsformulier te gebruiken.
2. Het voorgelegde concept voor een ondertekeningsformulier voor docenten in vaste dienst is een verantwoorde vervanging van het van 1914 daterende ondertekeningsformulier voor docenten.
3. Het voorgelegde concept voor een ondertekeningsformulier voor docenten die niet in vaste dienst staan is een verantwoorde vervanging van het van 1978 daterende

ondertekeningsformulier voor wetenschappelijke medewerkers en houders van een onderwijsopdracht (zie Acta art. 94)

De vergadering bespreekt het voorstel van de commissie, alsmede de ontwerp teksten van de ondertekeningsformulieren voor docenten in aanwezigheid van de deputaten-curatoren ds. H. Bouma, ds. H.D. van Herksen en ds. T.J. Keegstra.

De synode neemt het voorstel met algemene stemmen aan. Ds. C.J. Brem blijft als deputaat-curator buiten stemming. De praeses dankt de commissie en de rapporteur; tevens dankt hij deputaten-curatoren hartelijk voor de voorbereidende arbeid en voor hun aanwezigheid.

Artikel 96

06.05.87

Wijziging benoemingsbrieven (agenda V I)

Voorstel Commissie I

Rapporteur : Ti. Boersma

Materiaal

Het besluit van de synode (Acta art. 90) om over te gaan tot verandering van de nomenclatuur van het wetenschappelijk personeel aan de Theologische Hogeschool.

Besluit I:

De benoemingsbrief voor hoogleraren en lectoren te vervangen door een benoemingsbrief voor hoogleraren en universitaire (hoofd)docenten in volledige dienst en daartoe in de tekst de aanduiding 'lector' te vervangen door 'universitair (hoofd)docent', als volgt:

Benoemingsbrief voor hoogleraren en universitaire (hoofd)docenten in volledige dienst.

Generale Synode van
De Gereformeerde Kerken
in Nederland

te.....,19.....

Aan

.....

.....

De Generale Synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, in vergadering bijeengeroepen op te, heeft in haar zitting van heden u (titel, voornamen, naam, eventueel ambt, b.v. dienaar des Woords te), met ingang van benoemd tot

(gewoon) (hoogleraar)

_____aan de
Theologische Universiteit

(buitengewoon) (universitair (hoofd) docent)
in volledige dienst

van De Gereformeerde Kerken in Nederland, gevestigd te Kampen, om onderwijs te geven in:
.....

Het is de wens van de synode dat u, als man vol kracht van de Heilige Geest, een instrument in de hand van de Here moogt worden tot de wetenschappelijke vorming van dienaren van het Woord aan deze universiteit, en dat de Heilige Geest u daartoe in uw ambt bekwaamt en

met al zulke gaven van het geloof toerust, die uw dienst in het midden van de kerken tot een eer van Christus kunnen doen strekken.

De kerken beloven, in gehoorzaamheid aan het Woord van God, dat u in de dienst van het Evangelie aan de universiteit arbeidende, zonder zorg van het Evangelie kunt leven (in daarvoor passende gevallen te vervangen door: op behoorlijke wijze voor deze arbeid zult worden gehonoreerd), en de synode doet u hierbij de bepalingen daarvan toekomen (Bijlage I).

Tevens doet de synode u hierbij ter kennisneming toekomen een exemplaar van het Statuut van de Theologische Universiteit cum annexis, waaronder het Reglement voor docenten (Bijlage II).

De synode bidt u in deze dagen van beraad de leiding van de Heilige Geest toe.

Met hoogachting en broedergroet,

het moderamen, praeses
assessor
1e scriba
2e scriba

Afschrift van deze brief aan: (1) deputaten-curatoren; (2) deputaten-financieel; (3) de senaat van de Theologische Universiteit; (4) - wanneer een predikant is benoemd -de raad van de betrokken kerk(en).

Grond:

In het Statuut van de Theologische Universiteit is de functie-aanduiding 'lector' vervangen door 'universitair (hoofd)docent'.

Besluit II

De benoemingsbrief voor wetenschappelijke medewerkers en die voor houders van een onderwijsopdracht te vervangen door een benoemingsbrief voor universitaire docenten in niet-volledige dienst, welke als volgt luidt:

Benoemingsbrief voor universitaire docenten in niet-volledige dienst aan de Theologische Universiteit.

Generale Synode van
De Gereformeerde Kerken
in Nederland

te....., 19.....

Aan

.....
.....

De Generale Synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland te..... heeft u in haar zitting van benoemd tot universitair docent in niet-volledige dienst in de.....), met ingang van(en wel voor de tijd van.....). Uw taak zal bestaan in z). U zult uw (dagelijkse) werkzaamheden afstemmen met
Uw honorering wordt vermeld in Bijlage I.

De synode doet u hierbij ter kennisneming toekomen een exemplaar van het Statuut van de Theologische Universiteit cum annexis, waaronder het Reglement voor docenten (Bijlage II). Het is de wens van de synode dat u in deze functie door Gods genade dienstbaar mag zijn aan de wetenschappelijke vorming van toekomstige dienaren van het Woord.

Gaarne zal de synode zo spoedig u dit mogelijk is uw beslissing vernemen. Met hoogachting en broedergroet,

namens de synode, praeses
scriba II

Afschrift van deze brief aan:

1) deputaten-curatoren; 2) deputaten-financieel; 3) de senaat van de Theologische Universiteit; 4) -wanneer een predikant is benoemd- de raad van de betrokken kerk(en).

Gronden:

1. In het Statuut van de Theologische Universiteit is de functie-aanduiding 'wetenschappelijk medewerker', resp. 'houder van een onderwijsopdracht' vervallen. Daardoor ontstaat de noodzaak een benoemingsbrief te ontwerpen aangepast aan de nieuwe functies.
2. Universitaire docenten in niet-volledige dienst worden ook wel voor een aaneensluitende periode van 3 of meer jaren benoemd.

Deze besluiten worden met algemene stemmen genomen. Eén synode-lid blijft als deputaat-curator buiten stemming.

Artikel 97

06.05.87

Het stichten van een leerstoel in de missiologie (agenda V 1,9)

Voorstel . Commissie I

Rapporteur : Ti. Boersma

Materiaal

1. Rapport van deputaten-curatoren (9,5) waarin zij voorstellen het lectoraat missiologie tot een full-time leeropdracht te maken en ook het vak evangelistiek aan deze leeropdracht te verbinden.
2. Brief van de classis Enschede, in voortgezette zitting bijeen op 27 februari 1987 (ongedateerd), waarin wordt voorgesteld: De generale synode besluit tot het stichten van een leerstoel in de missiologische vakken. Aan de te benoemen docent (gewoon hoogleraar) zal tevens worden opgedragen het onderwijs in de elenctiek en de evangelistiek. Daarbij geeft de classis het volgende in overweging:
 - a. Het buitengewoon lectoraat in de zending, waardoor een predikant zijn wetenschappelijke arbeid moet combineren met de functie van predikant is een (te) zware opgave.
 - b. De Gereformeerde Kerken worden geconfronteerd met allerlei vragen op missiologisch gebied.
 - c. Niet alleen de missionaire predikanten in het veld, maar ook de predikanten aan het thuisfront worden geconfronteerd met missiologische vraagstukken.
 - d. Naar art. 18 K.O. is voor een zendingshoogleraar veel te doen om de zuivere leer te verdedigen tegen ketterijen en dwalingen (bevrijdingstheologie en oecumenisme) en van hem mogen ook publikaties worden verwacht op zijn terrein.
 - e. De uitbouw van het missiologisch onderwijs aan de Theologische Hogeschool is geen overbodige luxe, maar dringende noodzaak.

De classis verwijst hierbij naar wat door de G.S. Sneek 1939 (Acta pag. 70, art. 118 en bijlage XIV) is opgemerkt over de noodzaak van een zendingshoogleraar.

Besluit:

1. Voor de leeropdracht missiologie een docent in volledige dienst te benoemen;
2. aan deze leeropdracht het vak evangelistiek toe te voegen;
3. aan het verzoek van de classis Enschede om een gewoon hoogleraar in de missiologische vakken te benoemen, thans niet te voldoen, maar voor wat betreft de universitaire rang van de te benoemen docent nader advies van deputaten-curatoren af te wachten.

Gronden:

- ad 1: De ervaring heeft geleerd dat de combinatie zendingslectoraat en predikantschap nauwelijks uitvoerbaar blijkt te zijn.
- ad 2: De raakvlakken tussen missiologie en evangelistiek maken het gewenst het vak evangelistiek aan de docent missiologie toe te vertrouwen.
- Ad 3: 1. Het voorstel van deputaten-curatoren om het lectoraat missiologie tot een full-time leeropdracht te maken heft het bezwaar van de classis Enschede tegen een combinatie van wetenschappelijke arbeid met de functie van predikant op.
2. Het voorstel van deputaten-curatoren om het vak evangelistiek aan deze leeropdracht te verbinden geeft aan deze leeropdracht de uitbouw die door de classis Enschede noodzakelijk wordt geacht.

Na een bespreking in twee rondes in aanwezigheid van deputaten-curatoren en hoogleraren-adviseurs maakt de synode dit voorstel van de commissie met algemene stemmen tot haar besluit.

Eén synodelid blijft als deputaat-curator buiten stemming.

'y) Vermelding van de hoofddiscipline, bijv. bibliologische vakken betrekking hebbende op het Oude Testament, of ecclesiologische vakken.

2) Korte omschrijving van de taak.

Artikel 98

06.05.87

Uitbreiding docentencorps (agenda II c 20c)

Voorstel : Commissie I

Rapporteur : Tj. Boersma

Materiaal

Brief van de Particuliere Synode Friesland 1987 met het voorstel: de deputatencuratoren van de Theologische Hogeschool op te dragen, zittende de synode, de mogelijkheid te onderzoeken om aan de hoogleraar in de ambtelijke vakken een part-time docent (of, in combinatie met een andere part-time docent op het gebied

van de ambtelijke vakken, een full-time docent) toe te voegen, met als opdracht:

- de bestudering van verleden en heden van het diaconale werk, de sociale situatie en andere relevante zaken, met name ook met het oog op anders gerichte idealen in onze samenleving;
- het doorgeven aan de studenten en zo mogelijk ook aan de kerken van de bereikte studieresultaten;

deputaten-curatoren dienen over deze zaak de synode een advies uit te brengen en eventueel een voordracht ter benoeming te doen.

Besluit:

Aan het verzoek van de Particuliere Synode Friesland niet te voldoen.

Grond:

Vanuit het onderwijs aan de Theologische Hogeschool gezien is er geen noodzaak aan de hoogleraar in de ambtelijke vakken een part-time docent toe te voegen met een leeropdracht als door de Particuliere Synode Friesland genoemd.

De synode neemt dit besluit met algemene stemmen. Eén synodelid blijft als deputaatcurator buiten stemming.

Artikel 99

12.05.87

Institutionalisering vooropleiding (agenda V 1, 32, 40)

Voorstel . Commissie 1

Rapporteur . C. J. Mewe

Materiaal

1. Rapport deputaten-curatoren Theologische Hogeschool (4.9.)
Brief van deputaten-curatoren d.d. 3 maart 1987 inzake benoeming van twee docenten aan de vooropleiding nl. drs. M.J. Rittersma, Leusden en drs. B. Vuijk, Bunschoten.
2. Brief van deputaten-curatoren d.d. 17 maart 1987 inzake Wijziging Verslag 4.9.3.

Besluit:

- I
 1. De vooropleiding te institutionaliseren.
 2. De leiding van de vooropleiding ook bij de voortduur toe te vertrouwen aan de huidige lector klassieke talen.
- II Deputaten-curatoren te machtigen docenten aan deze vooropleiding te benoemen.
- III
 1. Met instemming er kennis van te nemen dat deputaten-curatoren voornemens zijn als zodanig te benoemen drs. M.J. Rittersma en drs. B. Vuijk; de verdeling over talen en studie jaren zal in onderling overleg plaatsvinden en kan wisselen.
 2. Het aantal uren te brengen van 8 + 8 (1e jaar + 2e jaar in huidige situatie) op 8 + 10.
 3. Het aantal uren per docent te stellen op 9 uren plus 1 taakuur, dat de ene besteedt voor het decanaat, de andere voor het mentoraat.
- IV Voor wat de honorering betreft te bepalen:
 1. Eén uur 'Kampen' wordt gelijk gesteld met 1,2 uur VWO. De beide heren zijn straks 10 uren in dienst van 'Kampen' en krijgen dan 12 lesuren uitbetaald.
 2. Ter compensatie van de vele reistijd krijgen beiden 1 reisuur toegekend.

Gronden:

1. De noodzaak tot het institutionaliseren van de vooropleiding doet zich gevoelen vanwege de voortschrijdende ontwikkelingen in het VWO en het wegvallen van andere mogelijkheden van 'aanvullende vooropleidingen'.
2. Bij het ontbreken van een eigen vooropleiding zal men voortdurend geconfronteerd worden met de aanmelding van studenten die elders een vooropleiding hebben ontvangen, die niet door 'Kampen' kan worden aanvaard.
3. De verbinding tussen hogeschool en vooropleiding blijft op deze wijze optimaal en de continuïteit van het onderwijs wordt gewaarborgd.

De vergadering bespreekt dit voorstel in twee ronden. Allerlei wijzigingen worden voorgesteld. Prof. drs. J.A. Meijer geeft op een vraag uit de vergadering enige informatie over de opvoering van het aantal lesuren.

Na de koffiepauze geeft de rapporteur aan, hoe de voorstellen tot wijziging verwerkt zijn.

De synode maakt het voorstel van de commissie tot besluit met algemene stemmen. Ds. C.J. Brem blijft als deputaat-curator buiten stemming. De praeses memoreert het hoge belang van de institutionalisering van de vooropleiding. Hij wenst de senaat van de Theologische Hogeschool en met name prof. drs. J.A. Meijer hiermee van harte geluk.

Artikel 100

07.05.87

Ontslagprof. drs. J.P. Lettinga

In aanwezigheid van deputaten-curatoren, de hoogleraren-adviseurs, de predikanten-adviseurs, prof. dr. L. Doekes, prof. drs. J.P. Lettinga en drs. J.A. Meijer leest de praeses de brief van deputaten-curatoren d.d. 12 maart 1987, waarin zij de synode verzoeken prof. drs. J.P. Lettinga conform artikel 6 van het Reglement voor docenten aan de Theologische Hogeschool wegens het bereiken van de 65-jarige leeftijd met het einde van de cursus 1986/1987 ontslag uit zijn dienst te verlenen. Deputaten-curatoren stellen voor prof. drs. J.P. Lettinga op de meest eervolle wijze uit zijn dienst te ontslaan onder betuiging van dankbaarheid voor de door hem sinds 1951 in grote trouw en ijver verrichte arbeid.

De synode besluit overeenkomstig dit verzoek en voorstel.

De praeses richt zich met enkele welgekozen woorden tot prof. Lettinga. Het is voor u een heel ingrijpend ogenblik, nu u zojuist van de generale synode ontslag hebt gekregen. Deze vergadering is de Here dankbaar voor de wijsheid, de kracht en de trouw, die Hij u gaf zolang dienstbaar te kunnen zijn.

U bent naar het woord van de apostel betrouwbaar geweest om anderen te onderrichten. U was trouw ook in heel moeilijke jaren. De praeses wenst prof. Lettinga sterkte toe; en verzekert hem, dat de vergadering uitziet naar de volgende week, wanneer zij in een speciale zitting afscheid mag nemen van prof. Lettinga.

Artikel 101

07.05.87

Benoeming drs. G. Kwakkel in de vacature-prof. drs. J. P. Lettinga

In openbare zitting deelt de praeses mee, dat in comité-zitting, overeenkomstig de voordracht van deputaten-curatoren, welke voordracht geschiedde overeenkomstig het advies van de senaat van de Theologische Hogeschool, door de synode besloten is: drs. G. Kwakkel, dienaar van het Woord bij de Gereformeerde Kerk te Beverwijk te benoemen tot universitair docent in volledige dienst met als leeropdracht het (bijbels) Hebreeuws, het Aramees (inclusief het Syrisch) en het Akkadisch, alsmede de archeologie en de oude geschiedenis van het Nabije Oosten (inzonderheid Palestina).

De synode heeft deze benoeming met grote overtuiging en met grote eenparigheid gedaan. De praeses feliciteert prof. drs. J.P. Lettinga van harte met deze waardige opvolger. Het is voor de generale synode en voor de Theologische Hogeschool een zeer blij moment.

Artikel 102

07.05.87

Ontslagprof. J. Kamphuis

In aanwezigheid van deputaten-curatoren, de hoogleraren-adviseurs, de predikanten-adviseurs, prof. dr. L. Doekes, prof. drs. J.P. Lettinga en drs. J.A. Meijer leest de praeses de brief van deputaten-curatoren d.d. 13 maart 1987, waarin zij de synode voorstellen prof. J. Kamphuis met het einde van de cursus 1986/1987 op de meest eervolle wijze uit zijn dienst als hoogleraar aan de Theologische Hogeschool te ontslaan onder betuiging van dankbaarheid voor de door hem sinds 9 april 1959 in grote ijver en trouw verrichte arbeid. De synode besluit overeenkomstig dit voorstel.

De praeses richt zich nu met enkele goed gekozen woorden tot prof. Kamphuis. Ik kan me goed voorstellen dat er nu heel veel door u heen gaat. Hier te BunschotenSpakenburg bent u in 1958 geroepen tot het ambt van hoogleraar. En opnieuw in Spakenburg ontvangt u ontslag. Al hopen wij volgende week afscheid te nemen, toch weet ik mij de tolk van de vergadering door nu onze grote dankbaarheid uit te spreken voor de toewijding en de trouw, voor de vele arbeid die u zoveel jaren hebt verricht. U hebt beseft dat u kerkelijk hoogleraar bent. Zo bent u aanwezig geweest op de meeste kerkelijke vergaderingen, zo hebt u gearbeid aan de Theologische Hogeschool. Eerst mocht u - ecclesiologisch - speuren naar de grote werken van God in de gang die Hij gaat met zijn gemeente. Daarna bent u op gevorderde leeftijd belast met de dogmatologische vakken: de leer van de kerk wetenschappelijk onderzoeken en ontwikkelen.

U was volledig bereid die zware taak op u te nemen; u hebt ook de moeiten moeten dragen die voor een dienaar van Christus zijn weggelegd. We hebben u mogen leren kennen als een betrouwbaar man, die de gereformeerde leer lief heeft. We aanbidden God die gaven geeft, die verwaardigde tot de dienst, die ook bekwaam en trouw maakte.

Artikel 103

07.05.87

Benoeming drs. B. Kamphuis in de vacature-prof. J. Kamphuis

In openbare zitting deelt de praeses mee, dat in comité-zitting, overeenkomstig de voordracht van deputaten-curatoren, welke voordracht geschiedde overeenkomstig het advies van de senaat van de Theologische Hogeschool, door de synode besloten is: drs. B. Kamphuis, dienaar van het Woord bij de Gereformeerde Kerk van AmersfoortCentrum te benoemen tot gewoon hoogleraar in de dogmatiek, de symboliek, de dogmengeschiedenis en de inleiding in de christelijke religie.

Nadat prof. J. Kamphuis, die de vergadering verlaten heeft, toen de naam van de voorgedragen broeder aan de vergadering bekend werd gemaakt, binnen geroepen is, spreekt de praeses hem als volgt toe: Het is de overtuiging van de synode dat zij een waardig opvolger van u heeft benoemd. De synode heeft drs. B. Kamphuis benoemd met grote overtuiging en eenstemmigheid. Het is in de kring van de Gereformeerde Kerken uniek dat een zoon de vader opvolgt. De praeses feliciteert prof. Kamphuis als voorganger en tevens als vader. Het is voor de generale synode een heel vreugdevol moment geweest.

Artikel 104

08.05.87

Benoeming drs. C.J. Haak in de vacature-lector drs. M.K. Drost

In openbare zitting deelt de praeses mee, dat in comité-zitting, overeenkomstig de voordracht van deputaten-curatoren, welke voordracht geschiedde overeenkomstig het advies van de senaat van de Theologische Hogeschool, door de synode besloten is: drs. C.J. Haak, missionair dienaar van het Woord bij de Gereformeerde Kerk van Enschede-Noord, momenteel werkzaam als docent aan de STM te Bomakia te benoemen tot universitair docent in volledige dienst met als leeropdracht de zendings wetenschappen, de godsdienstwetenschap en de evangelistiek.

Artikel 105

08.05.87

Benoemingen

In openbare zitting deelt de praeses mee, dat de synode in comité-zitting besloten heeft gevolg te geven aan de wens van de deputaten-curatoren, dat de voorstellen met betrekking tot het ontslag van prof. drs. D. Deddens en de voorziening in de te zijner tijd ontstaande vacature behandeld zullen worden in een van de laatste zittingen van deze synode.

Voorts deelt de praeses in openbare zitting mee, dat de synode in comité-zitting besloten heeft:

1. overeenkomstig de voordracht van deputaten-curatoren drs. J.A. Meijer te benoemen tot buitengewoon hoogleraar op persoonlijke titel voor het geven van onderwijs in het nieuwtestamentisch Grieks, het hellenistisch en het oudchristelijk Grieks alsmede het oudchristelijk Latijn;
2. overeenkomstig de voordracht van deputaten-curatoren dr. K. Veling te benoemen tot buitengewoon hoogleraar in niet-volledige dienst op persoonlijke titel voor het geven van onderwijs in de geschiedenis van de wijsbegeerte;
3. overeenkomstig de voordracht van deputaten-curatoren drs. C. Bijl te benoemen tot universitair docent in niet-volledige dienst met de opdracht in nauwe samenwerking met de hoogleraar voor de ambtelijke vakken te assisteren bij het geven van preekcolleges, en dat voor een periode van drie jaar;
4. overeenkomstig de voordracht van deputaten-curatoren dr. A.N. Hendriks te benoemen tot universitair docent in niet-volledige dienst voor het leiden van de werkgroep poimeniek gedurende een periode van drie jaar;
5. overeenkomstig de voordracht van deputaten-curatoren de heer M.E. Hoekzema te benoemen tot universitair docent in niet-volledige dienst met als opdracht:
 - a. didactiek van de catechese, in de vorm van colleges en stagebegeleiding (plus de daaruit voortkomende nazorg);
 - b. een beperkte college-opdracht voor ontwikkelingspsychologie;

- c. een speciale verantwoordelijkheid binnen de senaat voor didactische aspecten van het onderwijs;
6. overeenkomstig het voorstel van deputaten-curatoren hen te machtigen om per jaar een gastdocent voor colleges in de kerkmuziek aan te trekken.

Aan het einde van de week 5-8 mei, waarin de synode bezig is geweest met de zaken van de Theologische Hogeschool spreekt de praeses een kort slotwoord. We mogen terugzien op een heel belangrijke en heel mooie week. Reeds de Generale Synode van Hoogeveen 1969-1970 sprak over de extra belasting van de hoogleraren door de uitoefening van het promotierecht en door de expansie van de theologische wetenschap en de voortgaande specialisatie; zij overwoog reeds 'dat uit vergelijking met andere theologische opleidingen, waarmee de Theologische Hogeschool vergeleken mag worden, blijkt dat voor de Theologische Hogeschool al jaren volstaan wordt met een minimale bezetting'. Andere synoden hebben in deze lijn voortgewerkt. In 1978 (GroningenZuid) kwam het tot daadwerkelijke uitbreiding. Nu, met deze synode, is het echt tot een aanzienlijke uitbreiding gekomen. De benoemingen zijn gedaan met het oog op het *lezen* van het Woord in de grondtalen, het *belijden* van het Woord, het *prediken* van het Woord, en het *uitdragen* van het Woord.

In de benoeming van een universitair docent in volledige dienst voor de missiologie met name is aanzienlijke uitbreiding gerealiseerd.

De praeses dankt voorts heel hartelijk commissie I, die zorgde voor de voorbereiding van de voorstellen aangaande de Theologische Hogeschool. Hij dankt de rapporteurs ds. D. Grutter en ds. C.J. Mewe en in het bijzonder de rapporteur-voorzitter ds. Tj. Boersma. Hartelijke dank voor de voorbereiding en verdediging komt de deputaten-curatoren en de senaat toe, met name de rector van de Theologische Hogeschool. Zeer langdurig is er gewerkt; heel veel werk is er verzet. Het geeft veel voldoening, dat het zo tot een afronding kon komen.

Een bijzonder woord van dank spreekt de praeses aan het adres van de adviseurs, prof. drs. J.P. Lettinga en prof. drs. J.A. Meijer voor hun assistentie bij de wijzigingen in het statuut en de nomenclatuur.

De praeses wenst de academische senaat van harte geluk met de benoemingen. Het is een vreugde om over meer krachten te beschikken in de opleiding tot de dienst van het Woord. Met name feliciteert hij prof. dr. C. Trimp met het feit dat in de door hem te bearbeiten discipline over meer mankracht beschikt kan worden. De synode is dankbaar voor de broederlijke en vreugdevolle sfeer, voor alle mogelijkheden die de Here gaf, waarvan wij dankbaar gebruik mogen maken in het benoemen van een aantal broeders.

Artikel 106

12.05.87

Tijdstip emeritaat prof. drs. J. P. Lettinga (agenda V 1)

Voorstel . Commissie 1

Rapporteur . D. Grutter

Materiaal

Rapport deputaten-curatoren Theologische Hogeschool bevattende het driejaarlijks verslag over de gang van zaken aan de hogeschool te Kampen en over hun handelingen in het tijdvak oktober 1983 tot en met oktober 1986 (2.8,9.2), waarin wordt meegedeeld, dat ten aanzien van de emeritering van prof. drs. J.P. Lettinga door overmacht niet kon worden voldaan aan art. 6 van het reglement voor docenten, dat voorschrijft een docent ontslag uit zijn dienst te verlenen met het einde van het cursusjaar waarin een hoogleraar of lector de leeftijd van vijf en zestig jaar heeft bereikt.

Besluit:

Het beleid van deputaten-curatoren in dezen goed te keuren.

Gronden:

1. Er was duidelijk sprake van overmacht.
2. Het vasthouden aan de letterlijke tekst van art. 6 van het reglement voor docenten zou in dit geval strijdig zijn met art. 6 lid 1 van het statuut van de Theologische Hogeschool, dat aan curatoren opdraagt de behartiging van hetgeen in algemene zin kan strekken ten nutte van de hogeschool.

De bespreking van het voorstel van de commissie vindt plaats in besloten zitting. De synode neemt het besluit zelf in publieke zitting met algemene stemmen. Ds. C.J. Brem blijft als deputaat-curator buiten stemming.

De praeses spreekt na afhandeling van de zaken rond de Theologische Hogeschool van deze dag een woord van vriendelijke dank aan het adres van de drie rapporteurs. De praeses maakt zich tot tolk van de synode, wanneer hij deputaten-curatoren hartelijk dankt voor de vele arbeid die verricht is tijdens de langdurige periode van voorbereiding, die nodig was voor de voorstellen inzake de nomenclatuur en de wijziging van het statuut van de Theologische Hogeschool, alsmede voor de aanbevelingen voor de benoemingen in de verschillende vacatures. Een woord van bijzondere dank spreekt de praeses aan het adres van de president-curator van de Theologische Hogeschool, ds. H. Bouma, die in deze functie een belangrijke periode in het leven van de school en van de kerken mocht meemaken. Uw gezondheid gaf soms grote zorg. Voor uw leven is zelfs gevreesd. Het is ons een vreugde dat de Here u spaarde en u kracht gaf voor de arbeid ook hier in het midden van de synode. De Here geve u wijsheid en kracht om die arbeid inclusief die met betrekking tot de voorziening in de te zijner tijd ontstaande vacature prof. drs. D. Deddens af te ronden. Het is aan weinigen gegeven aan zulke belangrijke zaken als president mee te kunnen werken. We danken de Here voor wat Hij ons in u en in uw werk heeft geschonken.

De president-curator ontvangt vervolgens het woord en spreekt de vergadering aldus toe:

Voorzitter, broeders,

Nu uw vergadering gereed is gekomen met de afhandeling van de voorstellen, die curatoren haar hadden voorgelegd met betrekking tot de benoeming van nieuwe docenten aan de Theologische Hogeschool, wil ik graag nog het volgende zeggen.

In de eerste plaats dank ik u, en speciaal ook uw commissie I, voor de bekwame spoed, waarmee de voorbereiding voor deze benoemingen en de benoemingen zelf zijn afgehandeld. Het betrof toch een buitengewoon belangrijke aangelegenheid, nl. de voortgang van het onderwijs aan deze eigen inrichting voor de opleiding van predikanten. Dat u de voordrachten van curatoren hebt willen volgen, spreekt wel van groot vertrouwen uwerzijds in hen en stellig in geen mindere mate in de senaat van de hogeschool, wiens u meegedeelde adviezen alle door curatoren werden gevolgd en thans tot besluiten uwerzijds zijn verheven (afgedicht van de voorziening in de komende vacature na de emeritering van prof. drs. D. Deddens). Curatoren zijn u hiervoor zeer erkentelijk.

In dit verband wil ik niet nalaten te wijzen op de goede samenwerking die op het punt van deze benoemingen er is geweest tussen senaat en curatoren. De wijze van onderling overleg, die van het begin af heeft bestaan, heeft ertoe bijgedragen, dat van weerszijden het nodige is bijgedragen tot de meningsvorming, die tenslotte uitmondde in de van senaatswege gegeven adviezen en de voordracht door curatoren. Deze samenwerking is uiterst vruchtbaar geweest bij deze aangelegen materie. Namens curatoren wil ik daar thans voor het forum van uw vergadering, (en dat is toch ook: voor het forum van de kerken, die hier zijn vergaderd) onze dank vertolken.

Niet minder is te memoreren de cordiale overeenstemming tussen de curatoren onderling: wij konden steeds eenparig zijn in het opstellen van onze voordrachten.

Ik wil niet nalaten mee te delen, dat het de bedoeling van deputaten-curatoren is, voor het geven van gastcolleges in de kerkmuziek te benoemen dr. J.R. Luth, lid van de kerk te Leek-Roden.

Ik mag evenmin nalaten te vermelden, dat met deputaten-financieel is gesproken over het financiële aspect van de benoemingszaken. Hun moest daartoe opening van zaken worden gegeven, opdat zij met verantwoorde cijfers konden komen ten overstaan van het kerkvolk. De samenwerking met hen, ook op dit punt, was zeer verblijvend.

Tenslotte wil ik nog noemen de buitengewone inzet van de pedel van de hogeschool, mevrouw G. Breteler, en de administrateur van de hogeschool, de heer S. Riedstra. Staande onder de verplichting

tot strikte geheimhouding hebben zij nota's, rapporten en brieven in gereedheid gebracht. Dit heeft hun beiden veel extra tijd gekost, naast hun toch reeds drukke taak. Hun beiden past onze grote erkentelijkheid.

Voorzitter, broeders, wij zijn de Here dankbaar, dat Hij ons werk tot zover heeft willen doen gereed komen. Hij verbindt er bij de voortduur zijn onmisbare zegen aan.

Artikel 107

17.09.87

Ontslagprof. drs. D. Deddens

In aanwezigheid van deputaten-curatoren, ds. H. Bouma, ds. H.D. van Herksen, ds. T.J. Keegstra en ds. J. Kok, de hoogleraren-adviseurs drs. D. Deddens, dt.: J. Douma, drs. B. Kamphuis, J. Kamphuis, drs. H.M. Ohmann en dr. C. Trimp, de predikantenadviseurs ds. K. Folkersma en ds. H.J.C.C.J. Wilschut en prof. drs. J.A. Meijer leest de praeses de brief van deputaten-curatoren dal. 16 maart 1987, waarin zij de synode voorstellen prof. drs. D. Deddens op de meest eervolle wijze ontslag te (doen) verlenen met ingang van het einde van de cursus 1987-1988, onder dankbetuiging voor de arbeid, die prof. Deddens vanaf 7 september 1979 als hoogleraar aan de hogeschool in grote ijver en trouw heeft mogen verrichten en met de bede dat hij ook in de cursus 1987-1988 met vrucht mag werken in dienst van de universiteit en de kerken.

De synode besluit deputaten-curatoren op te dragen overeenkomstig dit voorstel te zijner tijd prof. drs. D. Deddens op de meest eervolle wijze ontslag te verlenen.

Naar de wens van prof. Deddens spreekt de praeses hem niet uitvoerig toe. Daarin wil de praeses volledig respecteren, dat prof. Deddens nog volledig in dienst is en nog een jaar, zo de Here wil, zal functioneren. Toch memoreert de praeses de trouw en ijver waarmee prof. Deddens zijn arbeid heeft verricht. Dat stemt tot grote dankbaarheid. U werd op gevorderde leeftijd tot dit ambt geroepen. Dat was diep ingrijpend. Op het moment dat vele anderen de arbeidstijd zien verkort, of gebruik maken van de een of andere VUTregeling, stuurde de Here uw levensgang zo, dat u tot een uiterst gewichtige taak werd geroepen. Er leeft onder de broeders en in de kerken groot respect voor de wijze waarop u zich hebt ingezet. Van harte wenst de synode u toe, dat u ook het komende jaar met volle inzet zult kunnen werken en dat deputaten-curatoren u op de meest eervolle wijze zullen ontslaan. U zult dat werk mogen doen met het uitzicht, dat u geen zorgen behoeft te hebben over uw opvolging.

Artikel 108

17.09.87

Benoeming drs. M. te Velde en drs. F. van der Pol in de aanstaande vacature-prof. drs. D. Deddens

In openbare zitting deelt de praeses mee, dat in comité-zitting, overeenkomstig het verzoek van deputaten-curatoren door de synode besloten is in de aanstaande vacatureprof. drs. D. Deddens twee docenten te benoemen voor de ecclesiologische vakken met ingang van 1 september 1988.

Reeds ter synode van Hoogeveen 1969-1970 werd geconstateerd dat de docent in de ecclesiologische vakken was overbelast (Acta, p. 595v.) - een overbelasting, die naar het oordeel van deputaten-curatoren sindsdien niet is verminderd, maar veeleer is toegenomen.

Deze overbelasting is niet weg te werken door naast een docent in volledige dienst te volstaan met het aantrekken van een docent in niet-volledige dienst, zoals tot voor kort het geval was.

Door de benoeming van twee docenten kan tevens aan de wens van de senaat, overgenomen door deputaten-curatoren, worden voldaan om als nieuw onderdeel het vak 'gemeenteopbouw', (dat wil zeggen: de theologische bezinning op de toerusting van de gemeente), binnen de theologische opleiding op te nemen.

Voorts deelt de praeses mee, dat in comité-zitting, overeenkomstig de voordracht van deputaten-curatoren, welke voordracht geschiedde overeenkomstig het advies van de senaat van de Theologische Hogeschool, door de synode besloten is drs. M. te Velde, dienaar van het Woord bij de Gereformeerde Kerk van Enschede-Oost te benoemen tot gewoon hoogleraar in de kerkgeschiedenis van de 18e, 19e en 20e eeuw, het kerkrecht en de gemeenteopbouw, alsmede drs. F. van der Pol, dienaar van het Woord bij de Gereformeerde Kerk te Hattem te benoemen tot universitair docent in volledige dienst in de kerkgeschiedenis van de Oude Kerk, de Middeleeuwen en de Reformatietijd, en

eventueel in de symboliek. De praeses wenst de senaat van de Theologische Universiteit, met name prof. drs. D. Deddens, van harte geluk met de twee benoemingen die deze dag zijn gedaan. We mogen terugzien op een mooie dag.

Voor prof. Deddens zal het veel betekenen deze twee broeders te begeleiden naar de promotie. Van harte is te hopen, dat twee zo veel belovende leerlingen hun studie mogen bekroond zien. De praeses dankt ook deputaten-curatoren en met name de president-curator voor de vele arbeid, in het verleden verricht en ook vandaag.

Artikel 109

02.06.87

Bibliotheek Theologische Hogeschool (agenda V 1, 20, 30)

Voorstel . Commissie I

Rapporteur . G. de Jonge

Materiaal

1. Rapport van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool (hoofdstuk 7) waarin t.a.v. de bibliotheek o.m. wordt meegedeeld:
 - a. dat er nog altijd een achterstand is in het catalogiseren;
 - b. dat met betrekking tot de eventuele automatisering van de bibliotheek de conclusie van een rapport is aanvaard dat het niet opportuun is te achten op dit moment daartoe over te gaan;
 - c. dat de controle op het beheer van de bibliotheekgelden berust bij deputaten curatoren en dat in het vervolg de controle op het beheer zal plaatsvinden door de accountant van de hogeschool.
2. Mondelinge mededeling van deputaten-curatoren dat met het oog op het opheffen van de achterstand in de catalogiseer-arbeid is overgegaan tot het aanstellen van een bibliotheekmedewerker voor een periode van 3 jaar.
3. Brief van de kerk te Zaandam van maart 1987 waarbij de vraag wordt voorgelegd of het niet zinvol is deputaten-curatoren te machtigen een extra werkkraacht aan te trekken voor het werk in de bibliotheek (eventueel tijdelijk) om achterstand in het catalogiseren te kunnen wegwerken.
4. Brief van de kerk te Rijnsburg van 17 april 1987 waarbij wordt gewezen op de achterstand in het catalogiseren, de wenselijkheid spoedig te beginnen met het samenstellen van een trefwoordenregister om de bibliotheek beter toegankelijk te maken alsmede de wenselijkheid om tot automatisering over te gaan.

Besluit:

- I. Het beleid van deputaten-curatoren ten aanzien van de bibliotheek van de Theologische Hogeschool goed te keuren en waardering te betuigen voor de versterking van het bibliotheekpersoneel door de aanstelling van een bibliotheekmedewerker voor de tijd van drie jaar;
- II. aan nieuw te benoemen deputaten-curatoren op te dragen:
 1. erop toe te zien dat de achterstand in de catalogiseerwerkzaamheden ten dienste van de bibliotheek zo mogelijk -binnen drie jaar wordt opgeheven;
 2. te zoeken naar mogelijkheden om het gebruik van de bibliotheek te stimuleren;
 3. door terzake kundigen, in overleg met de bibliothecaris, te doen onderzoeken:
 - a. of het efficiënt functioneren van de bibliotheek kan worden bevorderd;
 - b. welke uitgangspunten moeten gelden voor een automatisering van de bibliotheek, met inachtneming van de specifieke positie welke de bibliotheek inneemt gezien haar eigen karakter en de (te verwachten) omvang van de collectie;
 - c. welke investeringen daarmee, globaal genomen, gemoeid zijn;
 - d. in hoeverre het nuttig is te beginnen - al of niet in samenwerking met andere wetenschappelijke bibliotheken - met het samenstellen van

trefwoordenregisters welke mede als basis voor automatiseringswerkzaamheden ten dienste van de bibliotheek kunnen gelden.

4. verder te gaan met het onderzoek naar het meest passende beheer van de financiën van de bibliotheek.

Gronden:

- a. Het is van belang de effectieve waarde van de bibliotheek van de Theologische Hogeschool zo groot mogelijk te maken door een optimaal gebruik te bevorderen.
- b. Ten aanzien van een eventuele automatisering van de bibliotheek is het niet voldoende alleen maar een afwachtende houding aan te nemen. De specifieke positie van de bibliotheek van de Theologische Hogeschool vereist een onderzoek naar de uitgangspunten, welke dienen te gelden voor eventuele automatisering. Ook behoren tijdig maatregelen te worden getroffen met het oog op nieuwe mogelijkheden van informatiebemiddeling; tevens voor wat betreft het eventueel opbouwen van een financiële bestemmingsreserve in de loop van de eerstvolgende jaren ter voorziening in investeringen welke met automatisering e.d. zijn gemoeid.
- c. Het is gewenst dat deputaten-curatoren voortgaan reet het onderzoek naar de meest verantwoorde vorm van het beheer van de gelden van de bibliotheek.

In eerste instantie bespreekt de synode het rapport en het herziene voorstel van de commissie op woensdag 27 mei 1987 in aanwezigheid van de hooglerarenadviseurs dr. J. Douma en dr. C. Trimp, alsmede de bibliothecaris prof. drs. J.P. Lettinga en de deputaten-curatoren ds. H. Bouma, ds. H.D. van Herksen en ds. T.J. Keegstra (bibliotheekcurator).

Ook zijn aanwezig van de deputaten-financieel de brs. D. Dreschler, J. van der Molen, A. Vreugdenhil, H. Wieringa en de administrateur br. S. Riedstra.

Voor een eerste ronde van bespreking melden vier broeders zich. De verschillende sprekers vragen zich af of de keuze van de door de commissie gehanteerde zegswijzen niet de indruk wekt, als zou de bibliotheek nu niet doeltreffend en efficiënt werken. Is dat wel elegant tegenover hen die voor de bibliotheek verantwoordelijk zijn?

Hierna geeft de praeses het woord aan de bibliothecaris, prof. Lettinga. Deze maakt graag gebruik van de hem geboden gelegenheid om op de voorgestelde herziene besluittekst te reflecteren. Hij vraagt de praeses zijn opmerkingen te mogen maken in comitézitting. Dit wordt hem door de praeses toegestaan.

De rapporteur br. G. de Jonge, beantwoordt de sprekers uit de eerste ronde. De herziene besluittekst is mede gevormd aan de hand van diverse gesprekken met predikanten en ook met hen die in Kampen vertoeven. Er zijn kennelijk zeer tegenstrijdige opvattingen. De commissie wil gaarne inschakeling van objectieve deskundigen zonder daarmee de huidige werkwijze te veroordelen.

Ds. Ti. Boersma, de voorzitter van commissie I, schetst hoe de conceptbesluittekst is gegroeid in de weg van gesprekken van de commissie met de bibliothecaris, en met de president-curator. Hij verzoekt de praeses het woord te geven aan deputaten-curatoren voor een nadere toelichting.

De president-curator, ds. H. Bouma, deelt mee de conclusies van de commissie eerst hedenmorgen te hebben ontvangen.

Wanneer deputaten-curatoren kritiek hadden op de bibliothecaris, zouden zij dat niet in deze vergadering aan de orde stellen.

Deputaten-curatoren hebben besloten op dit moment nog niet tot automatisering over te gaan. Jaarlijks verwachten zij hierover een rapport. Verder is gesproken over een nieuwe instructie voor een toekomstige bibliothecaris, die ook deputaten-financieel bevredigen kan.

De bibliotheek-curator, ds. T.J. Keegstra, spreekt van de grote waardering, die deputaten-curatoren voor het werk van de bibliothecaris hebben. Als curatoren kritiek hebben, dan moeten zij de betrokkene rechtstreeks aanspreken. De uitgroei van de bibliotheek betekent toename in verantwoordelijkheden. Er is een rapport van een accountantsbureau met de suggestie van een meerhoofdig bestuur. Zo kijken we tegen het voorstel van de commissie aan. Hierna vervolgt de synode de besprekingen in een tweede ronde, waarvoor zes broeders zich opgeven.

Prof. J. Douma attendeert op een door prof. Lettinga geformuleerde suggestie, die aan het voorstel van de commissie tegemoet komt. Ds. J.M. Goedhart dient met ds. H.J. Bonen een tegenvoorstel in, dat qua inhoud aan de suggestie van prof. Lettinga is ontleend.

De rapporteur, oud. G. de Jonge, beantwoordt de gemaakte opmerkingen in deze ronde. De commissie staat voor een aantal vragen ten aanzien van beheer en toegankelijkheid van de bibliotheek. Omdat de verkregen informatie niet gelijklopend is, zoekt de commissie een oplossing in de weg van inschakeling van objectieve deskundigen.

Hierna ontvangt de commissie tijd voor nader beraad.

In de middagzitting op dinsdag 2 juni 1987 hervat de vergadering de bespreking over het voorstel inzake de bibliotheek van de Theologische Hogeschool in aanwezigheid van de deputaten-curatoren ds. H. Bouma, ds. H.D. van Herksen en ds. T.J. Keegstra.

De rapporteur, oud. G. de Jonge, licht een nieuw geformuleerd voorstel van de commissie toe, dat elementen bevat uit het aanvankelijke voorstel van de commissie en het ingediende tegenvoorstel.

In een derde ronde van bespreking voeren vier broeders het woord, die door de rapporteur en de president-curator beantwoord worden.

De synode neemt het voorstel met algemene stemmen aan. Ds. C.J. Brem blijft als deputaat-curator buiten stemming.

De praeses spreekt zijn blijdschap uit over de eenstemmigheid, waarmee dit besluit genomen kon worden. Hij dankt de commissie en met name de rapporteur hartelijk voor het verrichte werk. Ook dankt hij de aanwezige deputaten voor het geven van toelichtende informatie.

Artikel 110 A

27.05.87

Verhoging collegegelden Theologische Hogeschool (agenda V 31)

Voorstel . Commissie I

Rapporteur . G. de Jonge

Materiaal

Brief van deputaten-financieel van 10 april 1987, waarin zij voorstellen het collegegeld voor studenten aan de Theologische Hogeschool met ingang van het cursusjaar 1987/88 te brengen op het bedrag dat landelijk gebruikelijk is voor universiteiten, alsmede de mondelinge toelichting van deputaten betreffende de betaalwijze van het collegegeld.

Besluit:

overeenkomstig het voorstel van de deputaten:

1. met ingang van het cursusjaar 1987/88 het jaarlijkse collegegeld voor iedere student die is ingeschreven voor de vooropleiding, de propaedeuse of de theologische studie aan de Theologische Hogeschool vast te stellen op het bedrag dat over het betrokken studievak als gebruikelijk geldt voor de in schrijving aan de rijksuniversiteiten;
2. te bepalen dat naast dit collegegeld geen andere financiële bijdragen van de studenten worden gevraagd zoals inschrijfgeld of examengeld;
3. te bepalen dat het collegegeld kan worden voldaan in evenredige kwartaaltermijnen;
4. vast te stellen dat de verplichting tot betaling van het collegegeld eindigt met ingang van het kwartaal volgend op dat waarin een student met gunstig gevolg het doctoraal examen heeft afgelegd.

Gronden:

1. de wettelijk vastgestelde basisbeurs, die algemeen is aanvaard, gaat ervan uit dat het collegegeld wordt bepaald op het door deputaten-financieel voorgestelde niveau;
2. het voorgestelde collegegeld sluit beter aan bij de werkelijke studiekosten.

Artikel 110 B

27.05.87

Bezwaren tegen de verhoging van de collegegelden voor de Theologische Hogeschool (agenda V 29)

Voorstel : Commissie 1

Rapporteur : G. de Jonge

Materiaal

Brief van br. F. de B. te B. op L. van 20 april 1987 waarbij hij verzoekt het besluit van de academische senaat zoals neergelegd in een brief aan de studenten van de Theologische Hogeschool van 25 februari 1987 betreffende de verhoging van het collegegeld, ongedaan te maken.

Besluit:

aan het verzoek niet te voldoen.

Gronden:

1. Het standpunt van de afzender dat het collegegeld in eerste instantie betaald moet worden door de ouders is juist te achten, maar dit is geen overwegend bezwaar tegen de verhoging van de collegegelden, aangezien eventueel de hulp kan worden ingeroepen van deputaten ad art. 19 K.O. die daartoe over de nodige financiële middelen beschikken.
2. Zijn mening dat de academische senaat, voordat het daartoe strekkend voorstel op de generale synode is behandeld, de verhoging van het collegegeld bindend heeft opgelegd is niet juist, hoewel sommige zinsneden in de brief van de senaat die indruk zouden kunnen wekken. De senaat heeft in zijn brief informatie gegeven over enige zaken betreffende het collegegeld, die met ingang van het studiejaar 1987/88 mogelijk van kracht worden.

De synode bespreekt deze voorstellen van de commissie in aanwezigheid van de hoogleraren-adviseurs dr. J. Douma en dr. C. Trimp, de president-curator ds. H. Bouma en de deputaten-financieel D. Dreschler, J. van der Molen, A. Vreugdenhil en H. Wieringa, alsmede br. S. Riedstra. Eerst bespreekt de vergadering het voorstel de collegegelden te verhogen.

In de eerste ronde van bespreking, waarvoor drie broeders zich opgeven, wordt gevraagd of het echt noodzakelijk is, dat het collegegeld wordt verhoogd, gezien het feit dat veel ouders nu zelf trachten de kosten voor de opleiding te betalen. Gevraagd wordt of ook de deelnemers aan de vooropleiding deze bijdrage moeten betalen. Gewezen wordt op het feit dat de overheid ons een stelsel oplegt, dat de kinderen verzelfstandigt en als individuen beschouwt. Is het wel juist daarop af te stemmen? Wat bedoelt de commissie in haar voorstel met de 'werkelijke' kosten? Is het niet te rigoureus deze enorme verhoging deze zomer te laten doorgaan?

De rapporteur, br. G. de Jonge, gaat op de gemaakte opmerkingen in. Of het echt noodzakelijk is, is geen gemakkelijk te beantwoorden vraag. Hij acht de gronden aansprekend. De basisbeurs is afgestemd op een budget inclusief het gangbare collegegeld. Daarmee is in de Interressortale Vergadering al rekening gehouden. Voor sommige ouders zullen hierdoor problemen ontstaan. We verwijzen daarvoor naar deputaten ad art. 19 K.O. Dat is geen schande. Het is een eer van de kerken om die hulp te bieden. De commissie deelt de principiële kritiek op het overheidsbeleid. De particuliere synoden werken in de Interressortale Vergadering met dezelfde normen als de centrale overheid. Het idee van een jaar respijt berust op gevoelsoverwegingen. Ouders die zelf moeten betalen zijn in goede doen.

Br. A. Vreugdenhil, secretaris van deputaten-financieel, laat zien dat zonder een verhoging van het collegegeld in feite een generaal subsidie aan alle studenten zou worden gegeven. De steun aan studenten moet via het kanaal van art. 19 K.O. en niet via de Theologische Hogeschool lopen.

Zij die zijn ingeschreven aan de vooropleiding ontvangen dezelfde basisbeurs.

De president-curator, ds. H. Bouma, deelt mee, dat predikanten die kandidaten in de theologie zijn niet apart collegegeld moeten betalen, maar alleen een inschrijfgeld. Verder doet hij enkele suggesties ten aanzien van de formulering van de gronden in het voorstel van de commissie. De commissie neemt die suggesties over en wijzigt haar voorstel.

In een tweede ronde van bespreking voeren zes broeders het woord en worden twee amendementen ingediend. Deputaat-financieel A. Vreugdenhil en president-curator ds. H. Bouma geven nog enige informatie, terwijl rapporteur oud. G. de Jonge de sprekers beantwoordt. Het amendement van ds. A.P. van Dijk vindt in de vergadering geen steun, het amendement van ds. T. Dekker wordt gesteund.

De stemming wordt gehouden nadat het voorstel van de commissie over de bezwaren tegen de verhoging van de collegegelden besproken is.

Dit voorstel wordt in één ronde kort besproken.

De praeses geeft vervolgens eerst het amendement-Dekker in stemming. Wordt dit amendement aangenomen, dan gaat de verhoging van het collegegeld een jaar later in. De vergadering verwerpt het met 24 stemmen tegen, 10 voor en 1 onthouding. Commissievoorstel A. wordt aangenomen met 2 stemmen tegen en 4 onthoudingen, voorstel B. met 3 stemmen tegen en 1 onthouding. Oud. D. Dreschler blijft als deputaat-financieel buiten stemming. De praeses dankt de rapporteur hartelijk voor zijn arbeid, en de deputatenfinancieel voor hun aanwezigheid en hun aandeel in de bespreking.

Artikel 111

27.05.87

Jaarverslagen deputaten financieel (agenda V 27)

Voorstel . . . Commissie I

Rapporteur . . . K. Koopman

Materiaal

1. Jaarverslagen 1984 en 1985 aangeboden door deputaten-financieel per brief d.d. 9 april 1987.
2. Nagekomen jaarverslagen 1986.

Besluit:

- a. Goedkeuring te hechten aan het beleid van deputaten in het algemeen en in het bijzonder met betrekking tot het zogenaamde omslag-egalisatiefonds;
- b. deputaten dank te zeggen voor hun arbeid en hun decharge te verlenen van het in de jaarverslagen 1984, 1985 en 1986 verantwoorde beleid.

Grond:

- a. Cijfermatig is door het accountantskantoor van Dien en Co te Haren voor ieder jaarverslag een positieve accountantsverklaring afgegeven.
- b. De overgelegde jaarverslagen getuigen van een evenwichtig en voorzichtig beleid waardoor de financiële positie van de hogeschool als zeer gezond mag worden gekenschetst.

De rapporteur, oud. K. Koopman, geeft eerst mondeling enige toelichting. Hij spreekt als volgt:

Het zou wel zeer mager zijn, als we zouden volstaan met een rapportage zoals de synode is voorgelegd. Officieel mag het wellicht dan voldoende zijn, maar ik wil nu toch wel even het omvangrijke werk, dat ons door deputaten is aangeboden, doorlopen.

De school wordt zo langzamerhand een compleet bedrijf, en de commissie is deputaten zeer erkentelijk voor de zorgvuldige registratie en presentatie van de gegevens. Uit de jaarverslagen valt dan met name op dat de bijdrage van de kerken per lid is gedaald van f 18,00 in 1981 tot f 15,50 in 1986. Deze gunstige ontwikkeling, in een periode waarin de inflatie toch nog gold, was alleen mogelijk door de *ve/e* legaten die de school mocht ontvangen. Laten we dat vooral niet vergeten. Totaal in de 3 verslagjaren 22 tot een totaalbedrag van bijna f 598.000,00. Bovendien ontving de school in 1985 nog een bedrag van f 90.000,00 van de kerkeraad van Tweede Exloërmond, waar de kerk helaas moest worden opgeheven. Dit bedrag werd evenwel gereserveerd voor de aankoop van het orgel, dat inmiddels is aangekocht.

Ook in 1987 was het omslagbedrag per lid onveranderd fl 15,50.

De benoemingen die de synode in de achter ons liggende weken heeft gedaan zullen uiteraard financiële consequenties hebben.

Deputaten deelden ons mee, dat de verhoging van de bijdrage van de kerken voor 1988 evenwel beperkt zal kunnen blijven tot f 1,00 à f 2,00 per lid. Dankzij de verhoging van de collegegelden.

Uw commissie kan met de verhoging instemmen. Aan het eind van 1988 zal dan moeten blijken of de begroting gehaald wordt.

Overigens behoeft er geen vrees te bestaan voor een tekort aan middelen.

Het omslag-egaliseringsfonds geeft per 31/12/1986 een reserve aan van fl 630.000,00 waaraan echter voor een sluitende begroting voor 1987 f250.000,00 werd onttrokken.

Evenwel werd de algemene reserve in 1986 verhoogd van f500.000,00 tot f550.000,00.

Het is verheugend te constateren, dat de kerken trouw aan hun verplichtingen voldoen, zodat het werk aan de school onbezorgd voortgang kan hebben.

Voor wat betreft de beleggingen van het pensioen-egaliseringsfonds kunnen we vaststellen dat de gelden safe zijn belegd.

Het zou, met enige inspanning, wellicht mogelijk zijn het rendement te verhogen, maar de commissie is van mening dat het juist is, dat deputaten zich niet bezig houden met beleggingen die ook het risico van verlies in zich dragen.

Het gemiddelde rendement over alle beleggingen over de drie verslagjaren van 9,2% is gunstig te noemen.

Daar het jaarlijkse budget een geleidelijke stijging ondergaat, lijkt de commissie de genoemde verhoging van de algemene reserve met fl 50.000,00 verstandig.

De rekenrente die deputaten hanteren voor de berekening van de contante waarde van reeds aangegane en toekomstige verplichtingen van de pensioenen is jaarlijks aangepast aan de gangbare rentevoet van het desbetreffende jaar: voor 1986 - 6%. Naar het oordeel van de commissie een aanvaardbaar, voorzichtig beleid.

De rekening van baten en lasten (en ik beperk mij dan maar tot het laatste verslagjaar) vertoont een evenwichtig beeld en geeft geen aanleiding tot opmerkingen. Deze toelichting, praeses, mag u beschouwen als een onderbouwing van grond b.

Tenslotte, door de commissie is aan deputaten-financieel informatie gevraagd inzake de arbeidsvoorwaarden en met name de pensioenregelingen voor de medewerkers aan de hogeschool, straks universiteit. Daarop komt de commissie nog nader terug, mede in verband met de desbetreffende brief van deputaten van 5 mei 1987.

De synode neemt het voorstel van de commissie met algemene stemmen aan. Oud. D. Dreschler blijft als deputaat buiten stemming.

De praeses onderstreept het grote gewicht van de behandelde zaken. Het geeft veel reden tot dankbaarheid, dat deputaten zo hun arbeid konden verrichten. De kerken waren offervaardig; in alle behoeften kon voorzien worden. Daarin ervaren we de goede zorg van de Here Christus voor zijn volk. De praeses dankt de rapporteur hartelijk, alsmede de deputaten-financieel en br. S. Riedstra.

Artikel 112

27.05.87

Benoemingsprocedure deputaten financieel (agenda V 7)

Voorstel . Commissie I

Rapporteur . K. Koopman

Materiaal

Brief van deputaten-financieel d.d. 18 febr. 1987 (no. 61).

In bovengenoemde brief stellen deputaten-financieel de samenstelling van hun college aan de orde en verzoeken zij de synode:

1. Het aantal deputaten weer terug te brengen tot 5.
2. Bij benoeming van deputaten-financieel rekening te houden met de volgende kwaliteiten:
 - a. bestuurlijke ervaring,
 - b. financieel-administratieve kennis,
 - c. bedrijfseconomische kennis,
 - d. bouwtechnische capaciteiten,
 - e. juridische scholing.
3. Voor iedere categorie een primus- en secundus deputaat te benoemen.
4. Voor de te vervullen vacatures voordrachten aan hun college te vragen.

Besluit I:

Aan de verzoeken 1 t/m 3 van deputaten-financieel te voldoen.

Gronden:

1. Daar de in de eerste helft van de 70-er jaren ondernomen nieuwbouw en restauratie van de gebouwen achter de rug is en met de komst van een administrateur deputaten-financieel veel werk uit handen is genomen kan teruggekeerd worden van zeven naar vijf deputaten.
2. Zoveel mogelijk deskundigheid in het college van deputaten-financieel is gewenst.
3. Voor de continuering van het werk van deputaten-financieel is het noodzakelijk voor iedere categorie een primus en een secundus aan te wijzen.

Besluit II:

Deputaten-financieel te verzoeken het moderamen van deze synode te dienen met een advies betreffende de te vervullen vacatures.

Na korte bespreking en enkele redactionele wijzigingen maakt de synode het voorstel van de commissie met algemene stemmen tot haar besluit. Oud. D. Dreschler blijft als deputaat buiten stemming.

Artikel 113

25.09.87

Rapport van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool (agenda V 1, 18, 39)

Voorstel . Commissie 1

Rapporteur . D. Grutter

Materiaal

1. Rapport van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool, bevattende het drie-jaarlijkse verslag over de gang van zaken aan de Hogeschool te Kampen en over hunhandelingen in het tijdvak oktober 1983 tot en met oktober 1986;
2. brief van deputaten-curatoren d.d. 11 maart 1987 als aanvulling op het rapport van deputaten-curatoren onder 12.5.

Hieruit blijkt dat de deputaten-curatoren:

- a. toegezien hebben op het bewaren van het confessionele karakter en het wetenschappelijk niveau van de opleiding tot de dienst des Woords;
- b. toestemming gaven tot het nemen van een proef om te komen tot een ver eenvoudiging van het propaedeutisch examen;
- c. hun erkentelijkheid en dankbaarheid hebben uitgesproken voor de extra arbeid van de docenten ten gevolge van de op initiatief van de senaat gehouden terugkom-dagen voor hen die in de jaren 1980-1985 de pastorie zijn ingegaan;
- d. toezicht hebben uitgeoefend op de arbeid in de bibliotheek;
- e. hebben besloten dat prof. drs. J.P. Lettinga de functie van bibliothecaris blijft behouden uiterlijk tot aan zijn zeventigste jaar en dat prof. dr. J. Douma hem als bibliothecaris zal opvolgen, zo de Here wil, zodra prof. Lettinga deze functie neerlegt;
- f. veel aandacht hebben besteed aan de aanpassing van de naamgeving van de Theologische Hogeschool en van het wetenschappelijk personeel en de daardoor noodzakelijke wijzigingen van statuut en reglement;
- g. instemmen met het oordeel van de senaat dat de cantorij in stand gehouden moet worden als een facultatief onderdeel van het studieprogramma.

3. Brief van de Particuliere Synode van Gelderland 1987, dal. 21 maart 1987, waarin zij haar hartelijke instemming betuigt met de plannen ter uitbreiding van de wetenschappelijke staf van de Theologische Hogeschool, die door de deputaten-curatoren worden aangekondigd.

Besluit 1:

1. De handelingen van deputaten-curatoren, benoemd door de Generale Synode te Heemse 1984-1985, goed te keuren en hen, onder hartelijke dank voor de bewezen diensten, met ingang van het in functie treden van nieuwe deputaten-curatoren te dechargeren van het door hen gevoerde beleid;
2. nieuw te benoemen deputaten te machtigen naast de hun in de instructie opgedragen arbeid de cantorij in stand te doen houden als facultatief onderdeel van het studieprogramma.

Grond:

Deputaten-curatoren hebben overeenkomstig de hun verstrekte instructie de belangen van de Theologische Hogeschool naar behoren behartigd.

Besluit II.

De eerstkomende Particuliere Synode van Gelderland te berichten, dat blijkens de genomen besluiten overeenkomstig de strekking van de brief van haar voorgangster is gehandeld.

In de bespreking die twee ronden omvat vragen verschillende afgevaardigden om meer informatie, die door de rapporteur, door ds. C.J. Brem, die ook deputaat-curator is, en door oud. D. Dreschler, die deputaat-financieel is, gegeven wordt.

De synode neemt het besluit met algemene stemmen, terwijl ds. C.J. Brem als deputaatcurator buiten stemming blijft.

De praeses dankt de commissie en haar rapporteur. Hij vertolkt de dankbaarheid van de synode voor alle arbeid door deputaten-curatoren in grote zorg en trouw verricht.

Hoofdstuk VI Inzake DE BUITENLANDSE KERKEN

Artikel 114

01.09.87

Zusterkerken op Sumba, Savu en Timor (agenda VI 1 en 8)

Voorstel . Commissie II

Rapporteur . A. P. van Dijk

Materiaal

1. Rapport van deputaten BBK, hoofdstuk 3;
2. aanvullend rapport deputaten BBK, hoofdstuk 3;
3. rapport 14 van ds. J. Klamer en brief sectie 1 van deputaten BBK dal. 23-5-1987 aan ds. J. Klamer, beide voorkomend in het archief van deputaten BBK.

Besluit:

1. De kerkelijke gemeenschap met de Gereformeerde Kerken op Sumba, Savu en Timor voort te zetten volgens de geldende regels;
2. a. de huidige personele hulp voor de opleiding tot de dienst van het Woord, in de persoon van drs. J.A. Boersema, te continueren;

- b. goed te keuren, dat deputaten hebben omgezien naar een opvolger voor drs. J.A. Boersema en dankbaar vast te stellen dat zij daarin geslaagd zijn door de benoeming van drs. A. J. Pol;
3. de huidige personele hulp voor het kerkelijk opbouwwerk, in de persoon van ds. J. Klamer, te continueren, overeenkomstig het besluit van de Generale Synode te Heemse 1984-1985: 'te voldoen aan het verzoek van de Gereformeerde Kerken op Oost-Sumba en Savu om een tweede man, die naar art. 18 K.O. wordt afgezonderd voor de opleiding tot de dienst des Woords en die daarin speciaal de zorg zal hebben voor de bijscholing van de reeds dienstdoende predikanten, evangelisten, ouderlingen en diakenen, tot opbouw van de gemeenten op Oost-Sumba en Savu en te Kupang; deputaten BBK op te dragen een bekwame kracht te zoeken, te benoemen en uit te zenden overeenkomstig de volgende regels: a. hij moet een predikant zijn met redelijk voldoende ervaring met het gereformeerd kerkelijk leven; b. zijn diensttijd moet gelimiteerd zijn' 'Het is gewenst, dat deze tweede man de kerken op Oost-Sumba/Savu verder brengt op de weg naar zelfstandigheid en wel zodanig dat na een periode van 5 à 7 jaren zo'n tweede kracht zichzelf overbodig heeft gemaakt' (Acta, art. 82, *Besluit* 4 en 5 en Grond ad 5);
4. a. de financiële steun aan de Sumbanese kerken voort te zetten, met dien verstande dat met de geleidelijke afbouw wordt voortgegaan;
- b. de Sumbanese kerken te helpen bij het onderhouden van haar emeriti door middel van uitkeringen uit een in Nederland gedurende tien jaar gevormd fonds dat aldus wordt afgebouwd:
voor de periode 1986-1990	Rp 4.000.000 per jaar,
voor 1991 en 1992	Rp 3.000.000 per jaar,
voor 1993 en 1994	Rp 2.000.000 per jaar,
voor 1995	Rp 1.000.000;
- c. de huidige steun voor de exploitatie van de S.T.M. zo nodig voort te zetten;
- d. incidenteel hulp te verlenen voor kerkbouw en daarnaast, tot een maximum van f 5.000,- per jaar, voor andere projecten die belangrijk zijn voor de Sumbanese kerken.

Gronden:

1. De Gereformeerde Kerken van Sumba, Savu en Timor zijn trouw gebleven aan de gereformeerde belijdenis in leer, dienst en tucht;
2. er blijft zeker tot 1992-1993 werk voor een Nederlandse docent aan de S.T.M. van de Sumbanese kerken;
3. de werkzaamheden van ds. J. Klamer ten behoeve van het kerkelijk opbouwwerk blijken van groot nut te zijn;
4. a. de Gereformeerde Kerken op Sumba/Savu en Timor streven ernaar zichzelf te onderhouden, maar zijn daartoe nog niet geheel in staat;
- b. het onderhoud van de in aantal toenemende emeriti mag niet lijden onder het streven van de Sumbanese kerken naar zelfverzorging;
- c. de personele hulp voor de S.T.M. mag niet geschaad worden door het ontbreken van noodzakelijke geldmiddelen voor de exploitatie van deze instelling;
- d. het is gewenst, dat deputaten de mogelijkheid hebben ook andere projecten dan kerkbouw, die van belang zijn voor de Sumbanese kerken, voor één keer te steunen, maar het streven van deze kerken naar zelfverzorging mag door het verlenen van deze steun niet belemmerd worden.

De synode bespreekt het voorstel van commissie II in aanwezigheid van de deputaten ds. J. de Gelden T. Jagersma, J. val. Kolk, ds. J. Kruidhof en ds. T. Wendt.

Voor een eerste ronde van bespreking geven zeven broeders zich op. Er wordt om meer informatie gevraagd. Onder meer wordt gevraagd waarom de steun in het onder het voorgestelde besluit 4b genoemde fonds in rupia's en niet in guldens staat vermeld, aangezien de rupia erg in waarde daalt ten opzichte van de gulden.

De rapporteur, ds. A.P. van Dijk, en vervolgens de deputaat ds. J. Kruidhof gaan uitvoerig op alle gestelde vragen in.

Ds. Kruidhof hecht eraan, dat de steun wordt vermeld in rupia's en niet in guldens. Men moet niet in de steunverlening ingaan tegen de daar geldende algemene trend, op dit moment een trend van devaluatie.

Aan het begin van de tweede ronde deelt de rapporteur een aantal wijzigingen mee. Twee sprekers voeren het woord in deze ronde. Ds. D. Grutter dient met oud. G. de Jonge een amendement in, waarbij de onder besluit 4b genoemde bedragen vermeld worden in guldens.

Dit amendement verwerpt de synode met vijf stemmen voor en één onthouding. Daarna neemt de synode het voorstel van de commissie met algemene stemmen aan.

De praeses brengt de dankbaarheid en blijdschap van de synodale vergadering onder woorden over de goede voortgang van de kerken op Sumba, Savu en Timor in de dienst van de Here. Er is ook blijdschap om de arbeid van drs. J .A. Boersema en ds. J. Klamer, en dankbaarheid voor de zegen van de Here in het vinden van een opvolger voor de eerstgenoemde in de persoon van drs. A. J. Pol.

De praeses dankt de commissie, de rapporteur en de deputaten, met name ds. J. Kruidhof, hartelijk voor de voorbereiding en de gegeven toelichtingen. Er is door deputaten veel werk verricht.

Artikel 115

15.09.87

Zusterkerken in Korea (agenda VI 1 en 8)

Voorstel . Commissie II

Rapporteur . A.P. v. Dijk

Materiaal

1. Rapport van deputaten BBK, 4.1.;
2. aanvullend rapport deputaten BBK 4.3 E en F.;
3. bijlage 1 bij het aanvullend rapport.

Besluit:

1. Kerkelijke gemeenschap te blijven oefenen met The Presbyterian Church in Korea (Kosin) volgens de overeengekomen regels;
2. eens in de vier jaar, bij voorkeur halverwege de periode tussen twee vergaderingen van de ICRC, de zusterkerken in Korea te laten bezoeken;
3. nieuw te benoemen deputaten op te dragen te blijven pogen te weten te komen welke veranderingen de PCK in haar belijdenis en kerkorde heeft doorgevoerd;
4. a. hun tevens op te dragen met de zendeling-hoogleraren en met de deputaten voor contacten met buitenlandse kerken van de PCK te overleggen wat gedaan zal moeten worden in het geval van repatriëring van één der zendeling-hoogleraren of van beiden;
- b. hen te machtigen indien dit noodzakelijk blijkt aan de Board of Trustees van het Seminary van de PCK één of twee broeders als zendeling-hoogleraar ter benoeming voor te dragen, met inachtneming van de uitspraak van de Generale Synode van Groningen-Zuid 1978 (Acta, art. 175 C. III. spreekt uit b), of broeders aan te trekken om voor langere tijd gastcolleges te geven aan dit Seminary;
5. hen te machtigen tot een maximum van f 2000,00 per jaar te besteden aan aanschaf van gereformeerde theologische boeken voor de bibliotheek van het Seminary van de PCK;
6. hun op te dragen
 - a. de deputaten van de PCK te informeren over de bevindingen van de huidige deputaten in hun ontmoeting met vertegenwoordigers van The Reformed Presbyterian Church of Korea, de Hapdong-kerk (Reformed) en hun te vragen om inlichtingen over de RPCK;

- b. contact te blijven onderhouden met de Hapdong (Reformed) kerk om te onderzoeken of deze kerk te erkennen is als een trouwe gereformeerde kerk;
- c. aan de zendeling-hoogleraren toestemming te verlenen desgevraagd gastcolleges te verzorgen aan het Hapdong Presbyterian Theological Seminary te Suwon;
- d. de deputaten van de PCK op de hoogte te houden van de inhoud van de verdere contacten met de RPCK.

Gronden:

1. In The Presbyterian Church in Korea hebben zich wat leer, dienst, kerkregering en tucht betreft geen veranderingen voorgedaan die zouden nopen tot een heroverweging van de bestaande relatie;
2. het veelvuldiger dan tot dusver laten bezoeken van Korea door deputaten is gewenst om de zusterkerkrelatie met de PCK goed te laten functioneren;
3. de zusterkerkrelatie brengt mee, dat de kerken over en weer kennis krijgen van de veranderingen die worden aangebracht in belijdenisgeschriften en/of kerkorde;
4.
 - a. het is goed dat in de situatie die ontstaat door repatriëring van de zendeling-hoogleraren open overleg met hen plaats heeft over de noodzakelijkheid van de voortzetting van hun werk;
 - b. het blijkt dat in de Koreaanse kerken de begeerte leeft, dat vanuit Nederland onderwijs in gereformeerde zin aan het Seminary van de PCK gegeven wordt; er moet echter rekening gehouden worden met verschillende wegen om dat doel na te streven, afhankelijk zowel van de wensen van de Koreaanse deputaten als van de mogelijkheden van de Nederlandse kerken;
5. de mogelijkheid om via het plaatsen van gereformeerde theologische boeken in de bibliotheek van het Seminary van de PCK, te bevorderen dat docenten en studenten kennis nemen van de gereformeerde theologie moet niet ongebruikt gelaten worden; het hiervoor maximaal te besteden bedrag dient echter aan de praktijk te zijn aangepast;
6.
 - a. de deputaten van de PCK hebben gevraagd ingelicht te worden over de bevindingen van de Nederlandse deputaten in hun onderhoud met de vertegenwoordigers van de Hapdong (Reformed) kerk en zij hebben als vertegenwoordigers van onze Koreaanse zusterkerk daar ook recht op; anderzijds mogen wij als zusterkerken hen vragen ons te dienen met informatie over de Hapdong (Reformed) kerk;
 - b. de bevindingen van de deputaten die contact hebben gehad met vertegenwoordigers van de Hapdong (Reformed) kerk waren zeer positief, maar moeten nog nader geverifieerd worden;
 - c. door gastcolleges van de zendeling-hoogleraren kan ook de Hapdong (Reformed) kerk profiteren van hun aanwezigheid in Korea; bovendien wordt de kennismaking over en weer daardoor bevorderd;
 - d. de Koreaanse zusterkerken hebben er recht op betrokken te blijven bij onze contacten met een andere kerkelijke gemeenschap in hun land; de zo door hen verkregen informatie zou een eventuele eenwording van de beide kerkelijke gemeenschappen kunnen bevorderen.

Van de deputaten BBK wonen de brs. ds. O.J. Douma, J. val. Kolk, J.J. Schreuder en C.J. Smallenbroek de bespreking van het commissievoorstel bij.

In de eerste ronde van bespreking vraagt dr. A.N. Hendriks de aandacht voor wat er na repatriëring van de zendeling-hoogleraren moet worden gedaan. Kan de uitzending niet geëvalueerd worden? Zijn er geen andere wegen die kunnen worden ingeslagen? Kunnen deputaten geen ruimere opdracht ontvangen, waarin deze vragen worden verdisconteerd?

De rapporteur van de commissie, ds. A.P. van Dijk, geeft aan, dat het niet goed mogelijk is 'pas op de plaats te maken'.

Deputaat ds. O.J. Douma vertelt dat de Koreaanse kerken dankbaar zijn voor de arbeid van de uitgezonden zendeling-hoogleraren. Het geven van gastcolleges alleen is onvoldoende.

Na een tweede ronde van bespreking geeft de rapporteur een aantal wijzigingen in de voorgestelde besluittekst door, waarin de suggesties van dr. A.N. Hendriks zijn verwerkt. De synode neemt het besluit met 35 stemmen voor en één onthouding.

Artikel 116

15.09.87

Contact met The Reformed Church of Japan (agenda Vi 1 en 8)

voorstel : Commissie II

Rapporteur . A.P. v. Dijk

Materiaal

1. Rapport van deputaten BBK, 4.4;
2. aanvullend rapport deputaten BBK, 4.3.D.;
rapport van de deputaten, ds. S.S. Cnossen en ds. O.J. Douma, inzake hun bezoek aan Japan (Bijlage I bij het aanvullend rapport)

Besluit:

1. Voorshands het aanbod van de voorlopige relatie van kerkelijk contact aan The Reformed Church of Japan te handhaven;
2. aan de nieuw te benoemen deputaten op te dragen:
 - a. in de contacten met The Reformed Church of Japan deze kerk in alle bescheidenheid te wijzen op haar roeping ten aanzien van kerkelijke gemeenschappen met wie zij een relatie onderhoudt, voorzover deze van het gereformeerde spoor zijn afgeweken;
 - b. wat haar lidmaatschap van de GOS betreft te wachten op de beslissing van The Reformed Church of Japan in dezen en wat haar contact met de Nederlands Gereformeerde Kerken betreft de ontwikkeling nauwlettend te volgen.

Gronden:

1. The Reformed Church of Japan is nog steeds te erkennen als een gereformeerde kerk, ook al valt haar vasthouden aan contacten met die kerkelijke gemeenschappen die het gereformeerde spoor hebben verlaten, te betreuren.
2.
 - a. Het is gewenst dat de gesprekken met The Reformed Church of Japan over haar kerkelijke contacten worden voortgezet;
 - b. The Reformed Church of Japan heeft aangekondigd een beslissing te nemen ten aanzien van haar lidmaatschap van de GOS na de samenkomst van 1988; de ontwikkeling van haar contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken is op dit moment nog niet duidelijk.

In tegenwoordigheid van vier deputaten BBK, de brs. ds. O.J. Douma, J. v.d Kolk; J.J. Schreuder en C. J. Smallenbroek, bespreekt de synode het voorstel van de commissie.

Drie afgevaardigden voeren het woord, terwijl deputaat ds. O.J. Douma de synode vraagt om een vriendelijker en positiever geformuleerde besluittekst.

Nadat de rapporteur enkele redactionele wijzigingen heeft aangebracht, neemt de synode het besluit met algemene stemmen.

Artikel 117

15.09.87

Contacten met The Reformed Presbyterian Church of Taiwan (agenda VI 1 en 8)

Voorstel : Commissie 11

Rapporteur : A.P. v. Dijk

Materiaal

1. Rapport van deputaten BBK, 4.2;
2. aanvullend rapport deputaten BBK, 4.3.B. en C.;
3. a. verslag van het bezoek dat dr. N.H. Gootjes van 26 augustus tot 3 september 1985 gebracht heeft aan Taiwan;
- b. rapport van het bezoek dat twee deputaten in september 1986 hebben gebracht aan Taiwan.

Besluit:

1. De voorlopige relatie van kerkelijk contact met The Reformed Presbyterian Church of Taiwan, Second Presbytery, voort te zetten;
2. aan nieuw te benoemen deputaten op te dragen verkennende contacten met The Reformed Presbyterian Church of Taiwan, Original (First) Presbytery, te onderhouden, dit mede om, zo mogelijk, de vereniging van de beide presbyteries te bevorderen;
3. aan de gereserveerde gelden voor eventueel aan The Reformed Presbyterian Church of Taiwan te verlenen financiële steun voor kerkbouw een andere bestemming te geven.

Gronden:

1. a. Uit het rapport van deputaten blijkt, dat de voorlopige relatie van kerkelijk contact met The Reformed Presbyterian Church of Taiwan, Second Presbytery, verantwoord is te noemen;
- b. er zijn sinds de Generale Synode te Heemse 1984-1985 bij The Reformed Presbyterian Church of Taiwan, Second Presbytery, niet zodanige veranderingen geconstateerd, dat de bestaande relatie in heroverweging genomen zou moeten worden.
2. a. The Reformed Presbyterian Church of Taiwan, Original (First) Presbytery, heeft dezelfde belijdenisgeschriften als de Second Presbytery en er is bij haar ' geen ontrouw aan haar belijdenis geconstateerd;
- b. het is niet duidelijk of, en zo ja in hoeverre men in de Original (First) Presbytery afstand neemt van de verkeerde ontwikkelingen in The Christian Reformed Church;
- c. de breuk tussen beide presbyteries is niet volledig en herstel van de breuk is niet onmogelijk.
3. Financiële steun voor kerkbouw is thans niet nodig en wordt ook niet gewenst geacht.

In aanwezigheid van enkele deputaten BBK, de brs. ds. O.J. Douma, J. val. Kolk, J.J. Schreuder en C.J. Smallenbroek, behandelt de synode de betrekkingen met The Reformed Presbyterian Church of Taiwan in twee rondes van bespreking aan de hand van het voorstel van commissie II. Met name wordt gesproken over de naamgeving van de First (Original) en de Second Presbytery en over de vraag of een eventuele vereniging tussen die beide bevorderd moet worden.

De rapporteur merkt op, dat het bij beide kerken gaat om kerken van de Here Jezus Christus. De voorzitter van de commissie pleit ervoor in de naamgeving van de First Presbytery aan te sluiten bij de wijze waarop zij zichzelf noemen. De synode gaat hiermee akkoord.

Deputaat br. C.J. Smallenbroek doet de suggestie het voorgestelde onder besluit 3 inzake het opheffen van de reservering voor steunverlening voor kerkbouw weg te laten. De commissie neemt deze suggestie niet over. De synode neemt het besluit met algemene stemmen.

Artikel 118

15.09.87

Contact met The Dutch Reformed Church of Sri Lanka (agenda VI 1 en 8)

Voorstel : Commissie II

Rapporteur . A.P. v. Dijk

Materiaal

1. Rapport van deputaten BBK, 4.3.;
2. aanvullend rapport deputaten BBK, 4.3.A.;
3. bijlage 1 bij het aanvullend rapport voorzover zij betrekking heeft op de DRC (deze bijlage bevat het rapport van een bezoek dat twee deputaten o.m. gebracht hebben aan de DRC op Sri Lanka);
4. notulen van de vergaderingen van sectie II van deputaten BBK.

Besluit:

1. a. Het beleid van deputaten met betrekking tot The Dutch Reformed Church of Sri Lanka, met name de verlening van financiële hulp, goed te keuren;
b. de gegeven financiële hulp voor zover mogelijk ten laste te laten komen van de gelden die vrijgekomen zijn door de liquidatie van de reserve ten behoeve van hulp bij kerkbouw op Taiwan;
2. het aanbod van de voorlopige relatie van kerkelijk contact aan The Dutch Reformed Church of Sri Lanka te handhaven;
3. nieuw te benoemen deputaten op te dragen door correspondentie en zo nodig door een bezoek met The Dutch Reformed Church contact te blijven onderhouden, haar christelijk te bemoedigen en te adviseren en haar te blijven wijzen op de gevaren die verbonden zijn aan haar bestaande kerkelijke relaties;
4. nieuw te benoemen deputaten te machtigen The Dutch Reformed Church zo nodig financiële hulp te geven tot een maximum van *f 32.000,00* ter leniging van de acute financiële nood inzake de tractementen.

Gronden:

1. a. Uit het rapport van deputaten blijkt, dat zij zich niet konden onttrekken aan de roeping hulp te verlenen toen zij stuitten op acute en zeer nijpende financiële nood van The Dutch Reformed Church of Sri Lanka.
b. De reserve van *f 15.000,00* ten behoeve van hulp bij kerkbouw op Taiwan is door deze synode geliquideerd en voor een ander doel beschikbaar gesteld.
2. Van The Dutch Reformed Church mag erkend worden, dat zij een trouwe kerk van Christus is gebleven.
3. The Dutch Reformed Church blijft voor alles behoefte houden aan geestelijkesteun en aan verdere opname in de gemeenschap van gereformeerde kerken in de wereld.
4. Het is aannemelijk dat The Dutch Reformed Church voor heel 1987 nog financiële hulp nodig heeft ter leniging van de acute financiële nood waarin zij geraakt is.

De contacten met The Dutch Reformed Church of Sri Lanka behandelt de synode in aanwezigheid van deputaat br. C. J. Smallenbroek.

Vooraf geeft de rapporteur van de commissie, ds. A.P. van Dijk, de synode enig inzicht in het ontstaan van de acute financiële nood, waarin deze kerk op Sri Lanka kwam te verkeren. De bespreking van het commissievoorstel verloopt in twee ronden. Deputaat br. C.J. Smallenbroek vertelt iets van de geschiedenis van deze kerken en tekent hoe deputaten met de actuele nood geconfronteerd werden en daarin hulp verleenden. De synode neemt het besluit met 35 stemmen voor en één onthouding.

Artikel 119

15.09.87

Contact met The Evangelical Reformed Church in Singapore (agenda VI 1)

Voorstel : Commissie II

Rapporteur : A.P. v. Dijk

Materiaal

Rapport van deputaten BBK, 4.5.

Besluit:

Aan nieuw te benoemen deputaten op te dragen het bestaande contact met The Evangelical Reformed Church in Singapore voort te zetten.

Grond:

De eerste berichten over The Evangelical Reformed Church in Singapore, die zich ook door een waarnemer heeft laten vertegenwoordigen in de vergadering van de ICRC, gehouden in september 1985 te Edinburgh, wettigen de verwachting, dat wij in deze kerk een trouwe kerk van Christus mogen ontmoeten.

Zonder discussie neemt de synode het besluit met algemene stemmen.

Artikel 120

15.09.87

The Christian Brethren op Negros in De Philippijnen (agenda VI 8)

Voorstel : Commissie II

Rapporteur : A. P. v. Dijk

Materiaal

Aanvullend rapport van deputaten BBK, 4.2.

Besluit:

Aan nieuw te benoemen deputaten op te dragen zich op de hoogte te laten houden van de ontwikkelingen in de kerkelijke gemeenschap The Christian Brethren p/a ds. Joy M. Vingno op het eiland Negros in De Philippijnen.

Grond:

The Christian Brethren is een kerkelijke gemeenschap-in-wording die in gereformeerde richting koerst, maar waarover nog te veel onduidelijkheden bestaan om reeds op het niveau van deputaten contact met haar te zoeken.

De synode bespreekt het voorstel kort in één ronde. Het voorstel wordt aangenomen met 35 stemmen voor en één onthouding.

Nu de behandeling van het rapport van deputaten BBK, onderdeel sectie II, Het Verre Oosten, ten einde is gekomen, spreekt de praeses een woord van hartelijke dank aan het adres van commissie II en haar rapporteur. Eveneens dankt hij deputaat br. C.J. Smallenbroek voor diens aanwezigheid en bijdrage in de discussie.

Artikel 121

01.09.87

Zusterkerken in Canada (agenda VI 1 en 8)

Voorstel : Commissie II

Rapporteur . H. talenkamp

Materiaal

1. Rapport van deputaten BBK 5.1 over de correspondentie met The Can. Ref. Churches;
- 2.. aanvullend rapport van deputaten, waarin melding wordt gemaakt van de besluiten van de Gen.Synode van Burlington-West 1986 (pag. 5 en 6);
de belangrijkste besluiten van deze synode zijn:
 - a. geen kerkelijke relatie aan te gaan met de Presb. Church in Korea (Kosin) wegens taal- en communicatieproblemen;
 - b. contacten te leggen met The Free Church of Scotland om te onderzoeken of deze kerk als ware kerk kan worden erkend;
 - c. bezorgdheid uit te spreken over de relaties van de OPC met andere kerken via de GOS en over haar relaties met de PCA;
het deputatenrapport over het heilig houden van het avondmaal - i.v.m. uittreding van de gemeente van Blue Bell - aan de OPC voor commentaar toe te zenden;
 - d. de zaak van de kerkelijke relaties en regels onder de aandacht van de zusterkerken te blijven brengen en daarbij de bezorgdheid van de twee voorgaande synoden naar voren te brengen;
 - e. de volgende vergadering van de ICRC in 1989 in Vancouver te organiseren;
 - f. bij de ICRC kenbaar te maken dat vroegere voorstellen zijn vervangen door de volgende:
 - in de Basis op te nemen dat afgevaardigden alleen de belijdenisgeschriften onderschrijven van de kerk waarvan ze lid zijn;
 - uit te spreken dat het lidmaatschap van de GOS een belemmering vormt voor het lidmaatschap van de ICRC;
 - artikel V (over 'Gezag') te veranderen in: De conclusies van de Conferentie zullen een adviserend karakter hebben. De lidkerken moeten worden geïnformeerd over de conclusies en dienen het advies te krijgen ze in praktijk te brengen;
 - g. een aantal wijzigingen en taalkundige verbeteringen aan te brengen in de belijdenisgeschriften, de kerkorde en het kerkboek;
 - h. rev. J. Geertsema te benoemen tot hoogleraar N.T.

Besluit:

1. De kerkelijke gemeenschap met The Canadian Reformed Churches te blijven oefenen volgens de overeengekomen regels van kerkelijke correspondentie;
2. aan nieuw te benoemen deputaten op te dragen:
 - a. de gelukwensen van de Nederlandse kerken over te brengen met de benoeming van rev. J. Geertsema tot hoogleraar N.T.;
 - b. onze zusterkerken te danken voor haar afvaardiging naar de Generale Synode van Spakenburg-Noord.

Grond:

The Canadian Reformed Churches zijn in leer, dienst, kerkregering en tucht trouw gebleven aan de gereformeerde belijdenis. De synode bespreekt het voorstel van de commissie in aanwezigheid van de deputaten ds. J. de Gelder en T. Jagersma. Na een korte bespreking neemt de synode het besluit met algemene stemmen.

Artikel 122

01.09.87

Zusterkerken in Australië (agenda VI 1 en 8)

Voorstel : Commissie 11

Rapporteur : H. Galenkamp

Materiaal

1. Rapport van deputaten BBK 5.2 over de correspondentie met The Free Reformed Churches of Australia waarin melding wordt gemaakt van de besluiten van de Generale Synode van Launceston 1985;
de belangrijkste besluiten van deze synode zijn:
 - a. het lidmaatschap van de ICRC te continueren en de door The Canadian Reformed Churches voorgestelde amendementen over de Constitutie te steunen; tussen zusterkerken behoort slechts één vorm van permanente kerkelijke gemeenschap te zijn;
 - b. het besluit tot erkenning van The Ref. Presb. Church of Taiwan, The Evang. Presb. Church of Ireland en The Free Church of Scotland als getrouwe kerken is door de vorige synode te haastig en niet weloverwogen genomen; alsnog zal een grondig onderzoek worden ingesteld;
 - c. aan The Ref. Churches of New Zealand mee te delen dat zusterkerkrelatie met The Ref. Churches of Australia en tweedegraads correspondentie met de Ger. Kerken in Nederland (synodaal) verhinderen vormen om bestaand contact voort te zetten;
 - d. The Presb. Church of Eastern Australia nog niet als ware kerk te accepteren;
 - e. een onderzoek in te stellen naar de twee hoofdstukken die door The Presb. Church in Korea aan de Westminster Confessie zijn toegevoegd;
 - f. een aantal kleine veranderingen en verbeteringen aan te brengen in de Kerkorde;
 - g. te onderzoeken of de FRCA niet formeler betrokken kunnen worden bij het onderhouden van de Theologische Hogeschool van Kampen of Hamilton;
2. brief van The Free Reformed Churches of Australia waarin de synode Gods zegen wordt toegewenst en waarin wordt meegedeeld dat aan de uitnodiging om een afvaardiging te zenden helaas niet kon worden voldaan.

Besluit:

1. De kerkelijke gemeenschap met The Free Reformed Churches of Australia te blijven oefenen volgens de overeengekomen regels van kerkelijke correspondentie;
2. aan nieuw te benoemen deputaten op te dragen de dank van De Gereformeerde Kerken in Nederland over te brengen aan The Free Reformed Churches of Australia voor haar meelevens met de arbeid van deze generale synode.

Grond:

The Free Reformed Churches of Australia zijn in leer, dienst, kerkregering en tucht trouw gebleven aan de gereformeerde belijdenis.

Zonder enige discussie neemt de synode dit besluit met algemene stemmen.

Artikel 123

01.09.87

Contact met The Presbyterian Church of Eastern Australia (agenda VI 1)

Voorstel : Commissie II

Rapporteur : H. Gatenkamp

Materiaal

Rapport van deputaten BBK 5.10, betreffende het openen van contact met The Presbyterian Church of Eastern Australia.

Besluit:

1. Contacten te openen met The Presbyterian Church of Eastern Australia;
2. deze contacten te doen plaats hebben met medeweten en zo mogelijk met medewerking van The Free Reformed Churches of Australia.

Gronden:

1. Het behoort tot de opdracht van deputaten om contact te zoeken met andere kerken in het buitenland, met welke de mogelijkheid van kerkelijke gemeenschap mag worden vermoed, teneinde deze mogelijkheid nader te onderzoeken en eventuele verwerkelijking daarvan naar de aangenomen orde voor te bereiden (Acta Heemse 1984-1985, art. 112, instructie L4).
2. Door onze Australische zusterkerken zijn reeds contacten met The Presbyterian Church of Eastern Australia geopend en is de aandacht van onze deputaten op deze kerk gevestigd.

Zonder enige discussie neemt de synode dit besluit met algemene stemmen.

Artikel 124

01.09.87

Contact met The Reformed Churches of New-Zealand (agenda VI 1 en 8)

Voorstel . Commissie 11

Rapporteur : H. Galenkamp

Materiaal

1. Rapport van deputaten BBK 5.7 betreffende The Reformed Churches of New Zealand;
2. aanvullend rapport van deputaten, waarin melding gemaakt wordt van de besluiten van de Synode van Mangere 1986 (pag. 8 en 9); de belangrijkste besluiten van deze synode zijn:
 - a. de contacten met De Gereformeerde Kerken in Nederland voort te zetten; de moeilijkheden van relaties met andere kerken worden onderkend;
 - b. de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken voort te zetten: voorlopig bestaat er niet veel hoop op vruchtbare relatie;
 - c. de zusterkerkrelatie voort te zetten met Die Gereformeerde Kerke in SuidAfrika, de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en The Orthodox Presbyterian Church of North-America; ,
 - d. de zusterkerkrelatie voort te zetten met The Reformed Churches of Australia, maar tegelijk bij deze kerken erop aan te dringen hun nieuwe structuur van 'Churches in Ecclesiastical Fellowship' weer te vervangen door de oude structuur van 'Zusterkerk/Correspondentiekerk';
 - e. De Gereformeerde Kerken in Nederland (Synodaal) niet langer te beschouwen als 'correspondentiekerk';
 - f. de vergadering van de GOS in 1988 te verzoeken de Gereformeerde Kerken in Nederland (Syn.) uit te sluiten van het lidmaatschap; zelf het lidmaatschap van de GOS op te zeggen, indien de Gereformeerde Kerken in Nederland (Syn.) lid blijven;
 - g. plaatselijk contacten te zoeken met The Orthodox Presbyterian Church of New-Zealand.

Besluit:

1. De contacten met The Reformed Churches of New-Zealand te continueren;
2. nieuw te benoemen deputaten op te dragen:
 - a. in het bijzonder aandacht te besteden aan de relaties die The Reformed Churches of New-Zealand hebben met andere kerken;

- b. The Reformed Churches of New-Zealand erop te wijzen dat een eventuele zusterkerkrelatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken een dergelijke relatie met de Gereformeerde Kerken in Nederland uitsluit;
- c. over de ontwikkelingen inzake de relatie met The Reformed Churches of New-Zealand met de Australische zusterkerken contact te onderhouden.

Gronden:

1. De discussie over de relaties van The Reformed Churches of New-Zealand met andere kerken is nog niet afgerond.
2. De Nederlands Gereformeerde Kerken wijken in leer en kerkregering af van de gereformeerde belijdenis.
3. Hoewel de Gereformeerde Kerken in Nederland een eigen verantwoordelijkheid hebben bij het aangaan en onderhouden van relaties met andere kerken, bestaat er ook een verantwoordelijkheid jegens zusterkerken.

De synode bespreekt het commissievoorstel in aanwezigheid van de deputaten ds. J. de Gelder en T. Jagersma. Deputaat T. Jagersma geeft naar aanleiding van enkele vragen enige informatie. De synode neemt dit besluit met 35 stemmen voor en één onthouding.

Artikel 125

01.09.87

Het stopzetten van de contacten met The Orthodox Presbyterian Church of New-Zealand (agendavi 1)

Voorstel . Commissie II

Rapporteur : H. talenkamp

Materiaal

Rapport van deputaten B13K 5.8, betreffende The Orthodox Presbyterian Church of New-Zealand (OPCNZ).

Besluit:

De contacten met The Orthodox Presbyterian Church of New-Zealand niet voort te zetten.

Grond:

Het ontbreken van een kerkverband bij The Orthodox Presbyterian Church of New-Zealand maakt effectieve contactoefening met deze kerk onmogelijk.

Zonder discussie neemt de synode het besluit met algemene stemmen.

Artikel 126

01.09.87

Zusterkerken in Ierland (agenda V I 1 en 8)

Voorstel . Commissie II

Rapporteur . H. talenkamp

Materiaal

1. Rapport van deputaten BBK 5.3 betreffende kerkelijke gemeenschap met The Evangelical Presbyterian Church of beland;

2. aanvullend rapport (pag. 6-8), waarin vermeld worden de Presbytery Reports 1985 en 1986; de belangrijkste gegevens hieruit zijn:
 - a. met The Free Church of Scotland blijven zeer nauwe banden bestaan (zending en voorgaan van elkaars predikanten);
 - b. met de RPCI worden de banden steeds nauwer (gemeenschappelijke predikantenconferenties, uitgeven van gemeenschappelijke rapporten);
 - c. met de zendingskerken van The Free Church of Scotland in Peru, Zuid Afrika en India bestaat een zusterkerkrelatie;
 - d. met de OPC in Noord-Amerika worden wederzijds nauwere banden gewenst;
 - e. contacten via de ICRC worden nodig geacht en veel wordt verwacht van internationale contacten op zendingsgebied;
 - f. bij het werk van Christian Witness to Israël is meer betrokkenheid ontstaan;
 - g. veel nadruk wordt gelegd op evangelisatiewerk.

Besluit:

1. De kerkelijke gemeenschap met The Evangelical Presbyterian Church of beland te blijven oefenen naar de overeengekomen regels voor kerkelijke correspondentie;
2. nieuw te benoemen deputaten op te dragen bij het overleg met The Evangelical Presbyterian Church of Ireland inzake de hele materie van het functioneren van de vormen van kerkelijke relaties en de daarvoor geldende regels, de moeite die deze kerk heeft met deze regels nader te bestuderen en zo mogelijk tot een oplossing te brengen.

Gronden:

1. Het door de voorgaande generale synode uitgesproken oordeel dat The Evangelical Presbyterian Church of Ireland de kenmerken van de ware kerk vertoont, is door voortgaand contact bevestigd.
2. De moeiten die The Evangelical Presbyterian Church of Ireland heeft met de regels voor kerkelijke samenleving zijn nog niet opgelost.

De synode bespreekt het voorstel van de commissie in aanwezigheid van de deputaten ds.J. de Gelder en T. Jagersma. Op een verzoek uit de vergadering geeft deputaat T. Jagersma enige informatie over de onderlinge relatie tussen de EPCI en RPCI.

De synode neemt het besluit met algemene stemmen.

Artikel 127
01.09.87

Contact met The Reformed Presbyterian Church of beland (agenda VI 1)

Voorstel : Commissie II

Rapporteur . H. Galenkamp

Materiaal

Rapport van deputaten BBK 5,9 betreffende contact met The Reformed Presbyterian Church of Ireland; uit dit rapport blijkt ondermeer dat:

- a. de verschillen met de EPCI voornamelijk bestaan uit het vasthouden, respectievelijk niet-vasthouden aan de z.g. 'Covenants' en verder van liturgische aard zijn;
- b. de band tussen de RPCI en de EPCI hechter wordt ('vriendschappelijkerelatie');
- c. de RPCI geen officiële kerkelijke relatie onderhoudt met de Chr. Ger. Kerken in Nederland, maar wel incidentele contacten heeft met deze kerken.

Besluit:

1. De contacten met The Reformed Presbyterian Church of Ireland voort te zetten;
2. nieuw te benoemen deputaten op te dragen:
 - a. deze contactoefening te doen plaats hebben zoveel mogelijk in overleg met The Evangelical Presbyterian Church of Ireland;
 - b. de hele materie van het functioneren van de vormen van kerkelijke relaties en de daarvoor geldende regels met The Reformed Presbyterian Church of Ireland te bespreken.

Gronden:

1. De contacten met The Ref. Presb. Church of Ireland lijken perspectief te bieden voor de toekomst.
2. Met The Evang. Presb. Church of Ireland bestaat een zusterkerkrelatie. Bovendien bestaan er reeds nauwer wordende banden tussen The Evang. Presb. Church of Ireland en The Reformed Presb. Church of Ireland.
3. De regels voor kerkelijke samenleving zijn nog niet met The Reformed Presb. Church of Ireland besproken.

De synode bespreekt het voorstel in aanwezigheid van de deputaten ds. J. de Gelder en T. Jagersma. De rapporteur, oud. H. Gatenkamp, deelt vooraf de synode mee, dat het rapport van de commissie min of meer door de feiten achterhaald is. Ds. J. de Gelder ontving namelijk een brief met de mededeling dat de synode van de RPCI in juni dit jaar een aantal richtlijnen aannam voor de contactoefening met andere kerken.

In de eerste plaats zijn er zusterkerkrelaties; in de tweede plaats broederlijke relaties met kerken die trouw zijn aan de belijdenisgeschriften. Aan onze kerken is contactoefening in de vorm van broederlijke relaties aangeboden. Ook deputaat T. Jagersma geeft nog enige informatie.

De synode besluit deze brief in handen te stellen van nieuw te benoemen deputaten. De synode neemt voorts het besluit met algemene stemmen.

Artikel 128

01.09.87

Contact met The Free Church of Scotland (agenda VI 1 en 8)

Voorstel . . . Commissie II

Rapporteur . . . H. Gatenkamp

Materiaal

1. Rapport deputaten BBK 5.4, betreffende de voorlopige relatie van kerkelijk contact met The Free Church of Scotland;
2. aanvullend rapport (pag. 8) met bijlage 2;

Besluit:

- 1.. De voorlopige relatie van kerkelijk contact met The Free Church of Scotland te continueren;
2. aan nieuw te benoemen deputaten op te dragen:
 - a. The Free Church of Scotland te betrekken bij het voort te zetten overleg inzake de gehele materie van het functioneren van de vormen van kerkelijke relaties en de daarvoor geldende regels;
 - b. de eerstvolgende generale synode van hun bevindingen verslag te doen en zo mogelijk te komen met nieuwe voorstellen m.b.t. deze kerk;
 - c. de dank van de Generale Synode van Spakenburg-Noord aan The Free Church of Scotland over te brengen voor haar afvaardiging naar deze synode.

Gronden:

1. The Free Church of Scotland vertoont de kenmerken van de ware kerk.

2. Nu het overleg inzake de gehele materie van het functioneren van de vormen van kerkelijke relaties en de daarvoor geldende regels wordt voortgezet, is het wenselijk de bestaande relatie van voorlopig contact met The Free Church of Scotland niet te wijzigen, maar de uitslag van dit overleg af te wachten om alsdan met nieuwe voorstellen m.b.t. deze kerk te komen.

Zonder enige discussie neemt de synode dit besluit met algemene stemmen.

Artikel 129

01.09.87

Stopzetten van contact met The Presbyterian Church in America (agenda V I 1)

Voorstel . Commissie II

Rapporteur . H. Galenkamp

Materiaal

Rapport van deputaten BBK 5.5, betreffende The Presbyterian Church in America (PCA).

Besluit:

Het zoeken van contact met The Presbyterian Church in America niet langer voort te zetten.

Grond:

Het zoeken van contact met The Presbyterian Church in America in de afgelopen zes jaren is vruchteloos gebleken.

Bij de bespreking van het voorstel van de commissie zijn de deputaten ds. J. de Gelder en T. Jagersma aanwezig. Voor een eerste ronde van bespreking melden vijf broeders zich: Gevraagd wordt onder meer naar het onderscheid tussen de OPC en de PCA. De rapporteur, oud. H. Galenkamp, en deputaat ds. J. de Gelder wijzen op verschillende punten: het onderscheiden gereformeerde karakter van deze kerken; de wijze waarop met andere kerken de contactoefening plaats vindt; verder is de PCA een nog betrekkelijk 'jonge' kerk.

In een tweede ronde van bespreking, waaraan vier broeders deelnemen, licht de voorzitter van de commissie, ds. H.J. Nijenhuis, het voorstel van de commissie uitvoerig toe, terwijl deputaat T. Jagersma met nadruk wijst op de inhoud van de gevoerde correspondentie van de laatste jaren als de feitelijke grond voor het voorstel om het zoeken van contact niet langer voort te zetten.

Na een korte bespreking in een derde ronde neemt de synode het voorstel van de commissie aan met 30 stemmen voor, 2 tegen en 4 onthoudingen.

Artikel 130

01.09.87

Contact met The Orthodox Presbyterian Church (agenda VI 1)

Voorstel : Commissie II

Rapporteur . H. Galenkamp

Materiaal

Rapport van deputaten BBK 5.6, betreffende The Orthodox Presbyterian Church (OPC).

Besluit:

Nieuw te benoemen deputaten op te dragen:

1. de contactoefening met The Orthodox Presbyterian Church voorlopig niet te intensiveren, maar eerst af te wachten welk resultaat de samenspreking van deze kerk met The Presbyterian Church in America heeft en daarna naar bevind van zaken te handelen;
2. de eerstvolgende generale synode van hun bevindingen in dezen op de hoogte te stellen;
3. met deputaten van de zusterkerken uit Canada contact te onderhouden over de ontwikkeling van de onder 1. genoemde zaak.

Gronden:

1. De contactoefening met The Orthodox Presbyterian Church is tot nu toe vrij vruchteloos gebleken.
2. The Orthodox Presbyterian Church en The Presbyterian Church in America staan voor de vraag of ze al dan niet zullen samengaan.
3. The Canadian Reformed Churches hebben de tijdelijke relatie van 'kerkelijk contact' met The Orthodox Presbyterian Church gecontinueerd. Ze dienen als zusterkerken op de hoogte gehouden te worden van de contacten van De Gereformeerde Kerken in Nederland met The Orthodox Presbyterian Church.

In aanwezigheid van de deputaten ds. J. de Gelder en T. Jagersma bespreekt de synode het voorstel van de commissie.

Deputaat ds. J. de Gelder verstrekt enige informatie over de toenadering van de PCA en de OPC tot elkaar; op dit moment is er echter nog geen sprake van eenheid. De synode neemt het besluit met algemene stemmen.

Artikel 131

01.09.87

Contact met The Reformed Church in the United States (agenda VI 8)

Voorstel . Commissie II

Rapporteur . H. Galenkamp

Materiaal

Aanvullend rapport van deputaten BBK 5,5, betreffende The Reformed Church in the United States (RCUS), waarin wordt vermeld dat een eerste contact met deze kerk is gelegd.

Besluit:

Nieuw te benoemen deputaten op te dragen: het contact met The Reformed Church in the United States voort te zetten, teneinde een onderzoek in te stellen betreffende deze kerk en over de ontwikkeling dienaangaande contact met de zusterkerken in Canada te onderhouden.

Gronden:

1. Er is over The Reformed Church in the United States onvoldoende bekend.
2. Aan de zusterkerken in Canada is informatie over deze kerk gevraagd.
3. De aard van een zusterkerkrelatie brengt met zich mee dat over relaties met derden contact wordt onderhouden.

Zonder enige discussie neemt de synode het besluit met 35 stemmen voor en één onthouding.

Aan het eind gekomen van de behandeling van de voorstellen van commissie II op deze dag, bedankt de voorzitter zowel de commissie als de rapporteur hartelijk voor het vele werk, dat verzet is. Eveneens bedankt hij de deputaten; hun bijdragen waren zeer verhelderend.

Met het wereldwijde werk van onze Here en Heiland voor ogen belijden we dat de heilige kerk niet is gevestigd in, gebonden aan, of beperkt tot een bepaalde plaats, of gebonden aan bepaalde personen, maar zij is verbreed en verstrooid over heel de wereld. Toch is zij met hart en wil samengevoegd en verenigd in eenzelfde Geest, door de kracht van het geloof (Art. 27 NGB).

De praeses spreekt tenslotte de bede uit, dat de Here de arbeid van nieuw te benoemen deputaten zal zegenen.

Artikel 132 A

26.05.87

Brief aan de synode van Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika

In openbare zitting deelt de praeses mee, dat de synode in comité-zitting besloten heeft aan de in januari 1988 te houden Generale Synode van Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika een brief met appellerende strekking te doen uitgaan. Aan deze brief zal als bijlage een memorandum worden toegevoegd. De synode besloot voorts de brief als strikt vertrouwelijk te beschouwen, ten einde te voorkomen dat haar inhoud deze broederschap in Zuid-Afrika eerder via de pers bereikt dan langs het officiële kanaal.

De praeses dankt de commissie en de rapporteur die deze zaak hebben voorbereid, alsmede de desbetreffende deputaten voor betrekkingen met buitenlandse kerken.

Het is een belangrijke brief met een krachtig appèl. Wij mensen zijn zeer beperkt, maar wij geloven in een machtige Here.

De Here zegene deze brief en verhore onze gebeden, opdat we straks verblijd mogen worden.

Artikel 132 B

12.06.87

Brief aan de synode van Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika

In de middagzitting neemt de synode het besluit de in de zitting van 26 mei 1987 vastgestelde tekst van de brief aan de synode van Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika op te nemen in de Acta der synode.

De tekst van deze brief luidt aldus:

Spakenburg, 3 juni 1987

Aande 43e Nasionale Sinode
van Die Gereformeerde Kerke
in Suid-Afrika

Hoogeerwaarde heren en broeders in Christus,

De Generale Synoden van De Gereformeerde Kerken in Nederland (GKN(V)), gehouden te Arnhem 1981 en te Heemse 1984-1985 besloten aan u, Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika, de voorlopige relatie van kerkelijk contact aan te bieden. Zij deden dat onder de voorwaarde dat u geen kerkelijke correspondentie met de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK(N)) zou aangaan.

De synode van De Gereformeerde Kerken te Spakenburg-Noord bijeen op 26 mei 1987 moest er evenwel kennis van nemen, dat u de mogelijkheid van een relatie tussen de GKN(V) en de GKSA hebt afgesneden door het aangaan van een zusterkerkrelatie met de NGK(N). Door dat besluit verklaart u namelijk, dat u met de NGK(N) één bent in leer, dienst en tucht, terwijl onze kerken om des Heren wil afstand hebben moeten nemen van deze kerken. In het bijgevoegde memorandum, dat door onze deputaten op 23 april 1987 aan uw Deputate vir Ekumeniese Aangeleenthede is gezonden, worden de verschillen met deze kerken nog eens duidelijk uiteengezet. Hieruit kan u duidelijk zijn, dat deze verschillen van confessionele en kerkrechtelijke aard zijn.

Onze synode is diep teleurgesteld door het besluit van uw synode van januari 1985. Meer dan eens had u uitgesproken, dat u onze kerken beschouwt als kerken van onze Here Jezus Christus en dat u

zichzelf met ons één acht in leer, dienst en tucht. Dit heeft verwachtingen gewekt. Toch heeft uw voorgangster in 1985 het hierboven genoemde besluit genomen.

Door dit besluit moet het aanbod van de Generale Synode van Arnhem 1981 en Heemse 1984-1985 inzake de voorlopige relatie van kerkelijk contact helaas komen te vervallen.

Wij zouden het echter ten zeerste betreuren, indien uw besluit van 1985 een definitief afscheid tussen u en ons zou moeten betekenen. Broeders, u begeert u evenals wij te onderwerpen aan de Heilige Schrift en te houden aan de drie formulieren van eenheid en aan de Dordtse Kerkorde. Is het dan niet naar de wil van de Here, dat wij intensivering van de contacten met elkaar zoeken?

Broeders, uit de wederzijdse contacten door de jaren heen kan u duidelijk zijn dat wij slechts één ding begeren: in biddend opzien tot God vasthouden aan zijn heilig Woord en aan de gereformeerde belijdenis en kerkorde.

Daarom heeft het ons verheugd en voelden wij ons met u verbonden, toen u in 1976 brak met de Gereformeerde Kerken in Nederland (Synodaal) (GKN(S)). U onderkende ongereformeerde opvattingen aangaande de Schrift. U zag dat afwijkingen van de gereformeerde leer niet bestreden werden en dat de kerkelijke tucht niet meer op Schriftuurlijke manier bediend werd. In 1985 werd u geroepen een keus te doen inzake correspondentie met buitenlandse kerken.

Wij beseffen dat het moeilijk is zich een oordeel te vormen over een kerkelijk conflict in het buitenland. Maar ook in het conflict dat het ontstaan van de NGK(N) tot gevolg had, was de bewaring van de kerken bij de eenheid in leer, dienst en tucht in het geding, zoals u uit bijgaand memorandum kan blijken. Van harte hopen wij dat u hierdoor de werkelijke achtergrond van de smartelijke strijd gaat zien, die de GKN(V) geteisterd heeft. Dan zal u ook duidelijk zijn, waarom onze kerken als voorwaarde stelden, dat u geen zusterkerkrelatie met de NGK(N) aanging.

Broeders, in en met onze strijd om de bewaring van de waarheid Gods, die ook uw strijd is, zoeken wij u. Geve de Here, dat de eenheid in het geloof door u, Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika, en door ons, De Gereformeerde Kerken in Nederland, onderhouden mag worden. Momenteel ligt het besluit van Potchefstroom 1985 tussen u en ons. Van harte bidden wij, dat uw synode de belemmering tot intensivering van onze contacten mag wegnemen, zodat wij samen gaan bouwen aan de zichtbaarmaking van de eenheid, waarom onze Here Jezus Christus in Joh. 17:20 gebeden heeft.

Wij bidden u Gods leiding en zegen toe op uw synode-arbeid. Moge zij strekken tot verheerlijking van zijn naam en dienstbaar zijn aan de vergadering van de kerk. Geve Hij, onze almachtige God, ook aan uw landsregering de wijsheid om die maatregelen te treffen, die nodig zijn om een vreedzaam samenleven van de volken in uw grote en mooie land mogelijk te maken.

Met christelijke broedergroet, namens de generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, bijeen te Spakenburg-Noord,

W. g. assessor
 T. Dekker
 scriba II
 R. Houwen

praeses
A.N. Hendriks
scriba I
H. J. Bonen

Artikel 133

01.09.87

Afvaardiging naar de Synode te Johannesburg 1987 van Die Vrye Gereformeerde Kerke in SuidAfrika

Voorstel . Commissie II

Rapporteur . H. Mostert

Materiaal

Brief van Deputate vir Korrespondensie met Buitelandse Kerke van Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika, d.d. 21 juli 1987, aan deputaten BBK met de mededeling en het verzoek:

'Ons stel u graag in kennis dat die eerskomende sinode van Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika gehoud sal word, as die Here wil, van 9 tot 13 oktober 1987 te Johannesburg.

Besluit:

1. Gehoor te geven aan de uitnodiging tot bijwoning van de synode te Johannesburg;
2. daartoe als afgevaardigden te benoemen ds. M. Brandes te Groningen en br. J. van der Kolk te Ermelo;
3. genoemde broeders tevens te machtigen indien mogelijk met deputaten van Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika en de Nederduitse Gereformeerde Kerk, respectievelijk anderen uit deze kerken contact op te nemen en gesprekken te voeren;
4. genoemde broeders op te dragen van hun bevindingen rapport uit te brengen aan deze synode of aan nieuw te benoemen deputaten BBK;
5. de brief aan Die Geref. Kerke in Suid-Afrika, d.d. 26 mei 1987, met haar bijlage thans openbaar te maken.

Gronden:

1. Deputaten BBK dringen aan op vertegenwoordiging van onze kerken in verband met coördinatie en harmonisatie van het beleid van de VGKSA en De Gereformeerde Kerken in Nederland inzake de contacten met de GKSA.
2. Van de aanwezigheid van onze afgevaardigden in Zuid-Afrika kan gebruik gemaakt worden voor contacten met name in de kring van de GKSA.
3. Aangenomen mag worden dat de brief aan de GKSA, d.d. 26 mei 1987, met haar bijlage inmiddels bij de geadresseerden gearriveerd is.

Op verzoek van de deputaten BBK stelt de praeses de afvaardiging naar de synode te Johannesburg 1987 op de eerste vergadering na het zomerreces bij voorrang aan de orde. Het commissievoorstel wordt in aanwezigheid van de deputaten ds. J. de Gelder, T. Jagersma, J. v.d Kolk, ds. J. Kruidhof en ds. T. Wendt kort besproken.

De synode neemt het besluit met algemene stemmen.

Artikel 134

15.09.87

Zusterkerken in Zuid-Afrika (agenda VI 1)

Voorstel Commissie II

Rapporteur H. Mostert

Materiaal

Rapport van deputaten betrekkingen met buitenlandse kerken (Agenda VI, 1) onder 6.1 met de bijlagen 1 (speciaal pag. 67-71 en 90-92) en 4 (speciaal pag, 117121).

Besluit:

1. Met Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika de kerkelijke gemeenschap te blijven oefenen volgens de overeengekomen regels;
2. nieuw te benoemen deputaten op te dragen met betrekking tot de verdere contactoefening met de GKSA nauw contact te blijven onderhouden met de desbetreffende deputaten van de VGKSA, en hun beleid en aanpak erop te richten dat er zo mogelijk één lijn getrokken wordt in de benadering en behandeling van deze materie door de zusterkerken in Nederland en in Zuid-Afrika.

Gronden:

1. Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika zijn in leer, dienst, kerkregering en tucht trouw gebleven aan de gereformeerde belijdenis.
2. De kerkelijke gemeenschap met de VGKSA impliceert, dat de benadering van de GKSA door beide kerken zoveel mogelijk op elkaar afgestemd is.

Bij de behandeling van dit voorstel zijn van de deputaten BBK aanwezig de brs. ds. O.J. Douma, J. val. Kolk, J.J. Schreuder en C.J. Smallenbroek. In de eerste ronde van bespreking vraagt ds. Tj. Boersma naar de relatie van het 'getuienis' en het 'memorandum'.

Deputaat br. J. val. Kolk verstrekt enige informatie waarin naar voren komt dat het 'getuienis' van de Zuidafrikaanse deputaten KBKF het besluit van de Synode van Pretoria (1986) doorkruist. Hij geeft aan hoe belangrijk het is dat in de contactoefening met de GKSA zowel de VGKSA als De Gereformeerde Kerken in Nederland op één lijn komen.

In een tweede ronde van bespreking, waarin twee broeders spreken, worden enkele suggesties gedaan tot redactionele wijzigingen. Na beraad brengt de commissie in haar voorstel enkele wijzigingen aan. De synode neemt het besluit met algemene stemmen. De praeses brengt de dankbaarheid van de vergadering onder woorden voor met name de inhoud van de eerste grond.

Artikel 135

15.09.87

Contact met Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (agenda V I 1 en 8)

Voorstel Commissie II

Rapporteur H. Mostert

Materiaal

1. Rapport van deputaten betrekkingen met buitenlandse kerken (VI, I) hoofdstuk 6.2 met de bijlagen 1 en 4,4 bij dit rapport;
2. aanvullend rapport van deze deputaten d.d. 22 april 1987 met als bijlage een memorandum, welk rapport aan deze generale synode op 26 mei 1987 aanleiding gaf tot het zenden van een brief aan de komende synode van de GKSA.

Besluit:

Nieuw te benoemen deputaten op te dragen:

1. het ten dienste van de contactoefening met de GKSA opgestelde memorandum inzake de verhouding tussen de GKSA en de GKN (V), met name inzake de belemmeringen voor nader contact tussen deze beide kerkverbanden, met Deputate vir Ekumeniese Aangeleenthede van de GKSA door te spreken;
2. over deze hele materie nauw contact te blijven onderhouden met Die Deputate vir Kontak met Binnelandse Kerkformasies (Dep. KBKf) van de VGKSA, die zich met dezelfde zaken bezighouden.

Gronden:

1. Volgens afspraak tussen beide deputaatschappen dient dit memorandum om met name de kerkelijke relatie tussen de NGK (N) en de GKSA te bespreken.
2. Nauw contact met betrekking tot deze aangelegenheid met deputaten KBKf van de VGKSA blijft geboden, omdat onze zusterkerken in Zuid-Afrika het meest betrokken zijn bij de kerkelijke ontwikkelingen in hun land.

In aanwezigheid van de deputaten BBK, de brs. ds. O.J. Douma, J. val. Kolk, J.J. Schreuder en C.J. Smallenbroek, bespreekt de synode het voorstel beknopt in twee ronden. Zij neemt vervolgens het voorstel van de commissie aan met algemene stemmen.

De praeses herinnert aan de woorden, gesproken na het vaststellen van de brief aan de GKSA. Het is de bede van de synode dat er een schriftuurlijke opening tot verder contact gevonden zal worden.

Artikel 136

15.09.87

Contact met Die Nederduits Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika (agenda VI 1)

Voorstel . Commissie II

Rapporteur . H. Mostert

Materiaal

1. Rapport van deputaten betrekkingen met buitenlandse kerken onder 6.3;
2. rapport van de besprekingen van de deputaten ds. H. J. de Vries en br. J. J. Schreuder met leden van het moderamen van de NGKSA op 23 januari 1985 te Pretoria (rapport deputaten betrekkingen met de buitenlandse kerken, bijlage I);
3. rapport van de bespreking van ds. M. Brandes en br. J. van der Kolk met dr. P. Rossouw, directeur Ekumeniese Sake van die Nederduits Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika, op 8 april 1986 (rapport deputaten betrekkingen met de buitenlandse kerken, bijlage IV).

Besluit:

1. nieuw te benoemen deputaten BBK op te dragen de contacten met vertegenwoordigers van de NGKSA op kritisch-verkennende wijze voort te zetten;
2. deze contacten te onderhouden in nauw overleg met de VGKSA.

Gronden:

Ad 1a. de NGKSA heeft officieel als belijdenisgeschriften de drie formulieren van eenheid;

- b. alvorens te kunnen beslissen over eventuele intensivering van het contact, dienen vragen beantwoord te worden betreffende
 - de motieven om volledig lid te blijven van de GOS,
 - de feitelijke bewaring van de leer van Gods Woord, zoals deze beleden wordt in de drie formulieren van eenheid;
- c. er zijn nog zaken waarover onvoldoende doorgesproken is, zoals de kerkorde en de tuchtoefening (cf Acta Heemse 1984-1985 art. 106).

Ad 2 Nauw overleg met de VGKSA ook over dit contact blijft geboden, omdat onze zusterkerken in Zuid-Afrika het meest betrokken zijn bij en het best georiënteerd kunnen zijn omtrent de kerkelijke ontwikkelingen in hun eigen land.

De vergadering behandelt het voorstel van de commissie in aanwezigheid van de deputaten BBK, de brs. ds. O. J. Douma, J. val. Kolk, J. J. Schreuder en C. J. Smallenbroek.

In de eerste ronde van bespreking, waarvoor vier broeders zich gemeld hebben, wordt met name om nadere informatie gevraagd, die door de rapporteur, ds. H. Mostert, en deputaat br. J. val. Kolk verstrekt wordt. In de tweede ronde van bespreking voeren opnieuw vier broeders het woord.

Nadat de rapporteur een aantal redactionele wijzigingen heeft aangebracht, neemt de synode het besluit met algemene stemmen.

Nu de zaken rond de buitenlandse kerken in Zuid-Afrika zijn afgehandeld, bedankt de praeses de commissie en haar rapporteur voor de verrichte arbeid en wenst hij de afgevaardigden naar de kerken in Zuid-Afrika een goede reis.

Artikel 137

11.11.87

Rapport van de afgevaardigden naar de Synode van Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika, gehouden 9-13 oktober 1987 te Johannesburg

Voorstel . Commissie II

Rapporteur : H. Mostert

Materiaal

1. Rapport van de afgevaardigden naar de 18e Sinode van Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (VGKSA), bijeen te Johannesburg van 9-13 oktober 1987. Uit dit rapport blijkt: *ten aanzien van de VGKSA*, dat haar synode met algemene instemming besloten heeft een brief naar de eerstkomende Nasionale Sinode van Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (GKSA) te zenden en dat de inhoud van de brief van de VGKSA enerzijds en de inhoud van de brief van deze synode d.d. 3 juni 1987 met haar memorandum anderzijds duidelijk met elkaar sporen; *ten aanzien van de GKSA*, dat deputaten overeenkomstig hun machtiging gesprekken hebben gevoerd met Deputate vir Ekumeniese Aangeleenthede van de GKSA en anderen uit deze kerken; *ten aanzien van de Nederduits Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika (NGKSA)*, dat deputaten gesprekken hebben gevoerd met dr. P. Rossouw en de uit deze kerkengroep getreden prof. dr. W. Lubbe.
Het rapport loopt uit op een aanbeveling om:
'a. de genomen besluiten t.a.v. bovengenoemde contacten te handhaven;
b. een afvaardiging te zenden naar de komende Nasionale Sinode van de GKSA in januari 1988.'
2. De verschillende besluiten van de Generale Synode van Spakenburg-Noord 1987, genomen t.a.v. de VGKSA, de GKSA en de NGKSA, in het bijzonder het besluit d.d. 23 september 1987, waarbij de synode naar aanleiding van een uitnodiging van de GKSA om een afvaardiging naar haar in januari 1988 te houden Nasionale Sinode te zenden, besloot deputaten BBK op te dragen hierop te zijner tijd te reageren met een missive.

Besluit:

1. Met grote dankbaarheid te constateren, dat de afgevaardigden hebben kunnen voldoen aan hun opdracht om zo veel mogelijk met de VGKSA één lijn te trekken in het beleid van de VGKSA enerzijds en De Gereformeerde Kerken in Nederland (GKN(V)) anderzijds ten aanzien van de GKSA;
2. in afwijking van het besluit d.d. 23 september 1987 een afvaardiging te (doen) zenden naar de Nasionale Sinode van Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika, die samengeroepen is tegen 5 januari 1988, met de opdracht zo mogelijk met de Deputate vir Ekumeniese Aangeleenthede te spreken over en ter synode ter sprake te brengen de verhouding tussen de GKSA en de GKN (V), zoals die getekend is in de synodebrief d.d. 3 juni 1987 aan de synode van de GKSA-1988 en verder uiteengezet in het daarbij gevoegde memorandum;
3. het onder materiaal 1 genoemde rapport in handen te stellen van deputaten BBK ter kennisneming en eventuele verdere afhandeling;
4. het beleid van ds. M. Brandes en br. J. van der Kolk goed te keuren en hun décharge te verlenen onder hartelijke dank voor het werk, dat zij overeenkomstig hun opdracht van 1 september 1987 verricht hebben.

Gronden:

1. Het is zaak voor De Gereformeerde Kerken in Nederland haar zusterkerken in Zuid-Afrika zo krachtig mogelijk te steunen in de vervulling van haar roeping om kerkelijke eenheid te zoeken met alle kerken, die willen staan op de grondslag van Gods Woord, zoals beleden in de drie formulieren van eenheid.
2. Uit de rapportage is duidelijk geworden, dat het zenden van een afvaardiging meer geschikt is dan het zenden van een missive om de broederschap in de GKSA te doordringen van het hartelijke en ernstige verlangen van de GKN (V) om de belemmeringen tot de intensivering van de contacten weggenomen te zien.
3. Het onderhavige rapport geeft deze synode geen aanleiding tot het nemen van verdere besluiten, maar verschaft wel nuttige informatie voor deputaten BBK.

De vergadering bespreekt het rapport en het voorstel van de commissie in aanwezigheid van ds. M. Brandes en br. J. van der Kolk, die door de synode afgevaardigd waren naar de synode van de VGKSA, gehouden van 9-13 oktober 1987 te Johannesburg.

Vijf broeders geven zich op voor de bespreking, die in één ronde verloopt. Ds. M. Brandes geeft mondeling enige toelichting op het door de afgevaardigden schriftelijk uitgebrachte rapport. De rapporteur verwerkt enkele in de bespreking gedane suggesties in de voorgestelde besluittekst. De synode neemt het voorstel met algemene stemmen aan.

De praeses deelt mee, dat in comité-zitting door de synode besloten is naar de Nasionale Sinode van Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika, die samengeroepen is tegen 5 januari 1988, af te vaardigen de broeders prof. J. Kamphuis en J. van der Kolk als primi en ds. M. Brandes en dr. A.N. Hendriks als secundi.

De praeses dankt commissie 11 en haar rapporteur. Hij dankt tevens ds. M. Brandes en br. J. van der Kolk voor de goede en zorgvuldige wijze waarop zij de opdracht van de synode hebben uitgevoerd. Hij wenst de broeders afgevaardigden wijsheid en kracht toe voor het volbrengen van hun taak.

Artikel 138

23.09.87

Contacten in Zaire (agenda VI 1)

Voorstel : Commissie 11

Rapporteur . J.E.H. v.d Beld

Materiaal

Rapport van deputaten betrekkingen met de buitenlandse kerken (BBK) 6.4.2
waarin uiteengezet wordt:

1. hoe deze kerk is ontstaan;
2. welke contacten zij heeft zowel in Amerika als in Europa.

Besluit:

Nieuw te benoemen deputaten op te dragen, het kerkreformerend werk in Zaire vanuit Frankrijk te blijven stimuleren en de verdere ontwikkelingen van de Eglise Réformée Confessante au Zaire te volgen.

In aanwezigheid van de deputaten BBK ds. O. J. Douma, ds. J. de Gelder en br. D. J. van Wijnen bespreekt de synode het commissievoorstel in twee rondes. Een door oud. K. Koopman ingediend amendement om de besluittekst aan te vullen met:

'zo mogelijk in nauwe samenwerking met het comité voor steun aan Zaire' verwerpt de synode met 9 stemmen voor en 25 stemmen tegen.

De synode neemt het commissievoorstel met algemene stemmen aan.

Artikel 139

23.09.87

Contacten in Nigeria (agenda VI 1)

Voorstel : Commissie II

Rapporteur . H. Mostert

Materiaal

Rapport van deputaten BBK onder 6.4.1.

Besluit:

Deputaten te machtigen contact te blijven zoeken met de kerk van Christus in Sudan onder de Tiv in Nigeria.

Grond:

Hoewel de briefwisseling met deze kerk uitermate moeizaam verloopt, heeft zij toegezegd aan de door deputaten gestelde vragen alle aandacht te geven, zodat er mogelijk nog perspectief is voor nader contact.

Zonder discussie neemt de synode het besluit met algemene stemmen. De praeses dankt de commissie en haar rapporteur.

Artikel 140

Contacten in Frankrijk (agenda VI 1)

Voorstel . Commissie II

Rapporteur . J.E.H. v.d. Beld

Materiaal

Rapport van deputaten betrekkingen met de buitenlandse kerken (BBK 6.5.1) waaruit blijkt dat:

1. deputaten volgens besluit van de Generale Synode van Heemse 1984/1985 (Acta art. 99) de Union Nationale des Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes de France (EREIJ) zijn blijven volgen in haar verdere ontwikkeling;
2. er momenteel geen mogelijkheden van intensief kerkelijk contact aanwezig zijn.

Besluit:

Nieuw te benoemen deputaten op te dragen: attent te blijven op de verdere ontwikkelingen binnen de Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes de France.

Grond:

De EREIJ verdienen aandacht en steun, omdat zij de goede strijd van het geloof in en vanuit Frankrijk dienen.

Na een korte bespreking in één ronde neemt de synode dit besluit met algemene stemmen.

Artikel 141

23.09.87

Contact met de St. Martini Gemeinde te Bremen en Dr. G. Huntemann

Voorstel . Commissie II

Rapporteur : J.E.H. v.d. Beld

Materiaal

1. Rapport van deputaten BBK 6.5.4., waaruit blijkt dat de contacten met de St. Martini Gemeinde te Bremen de afgelopen periode liepen via de kerk van Groningen-Oost;
2. brief van de Gereformeerde Kerk te Zaandam d.d. maart 1987 waarin zij in overweging geeft de instructie van deputaten inzake dr. G. Huntemann te laten

aansluiten bij de door de Generale Synode van Heemse 1984-1985 (Acta, art. 112, sub 17) gegeven instructie.

Besluit:

1. Nieuw te benoemen deputaten op te dragen het door dr. Huntemann begonnen reformatorische werk in Duitsland in het oog te blijven houden;
2. de brief van de Geref. Kerk te Zaandam voor kennisgeving aan te nemen.

Grond:

De St. Martini Gemeinde te Bremen is een kerk binnen de Bremer Evangelische Kirche (BEK), met welk kerkverband De Gereformeerde Kerken in Nederland geen relatie hebben; het is beter, dat het contact met de St. Martini Gemeinde blijft lopen via de kerk te Groningen-Oost.

In twee ronden van bespreking behandelt de synode het contact met de St. Martini Gemeinde te Bremen en de aan deze kerk als dienaar des Woords verbonden predikant dr. Huntemann in tegenwoordigheid van de deputaten ds. O.J. Douma en ds. J. de Gelder.

In de bespreking geven rapporteur en voorzitter van de commissie onder meer informatie over de uitbreiding van de contacten met dr. Huntemann naar de kerkeraad van de St. Martini Gemeinde, alsmede over het verloop van deze contacten, die behartigd worden door met name de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk van Groningen-Oost.

Deputaat ds. J. de Gelder geeft over beide punten eveneens een uitvoerige toelichting. De St. Martini Gemeinde heeft de kerkeraad van de kerk van Groningen-Oost om hulp gevraagd; het verdient zijns inziens de voorkeur de contacten via deze kerkeraad te laten verlopen.

Een amendement van ds. Tj. Boersma het concept-besluit aan te vullen met de woorden: 'en in nauw contact met de kerk van Groningen-Oost de St. Martini Gemeinde in Bremen in haar geïsoleerde strijd voor kerkelijke reformatie waar mogelijk bij te staan met raad en daad' verwerpt de synode met 7 stemmen vóór en 27 stemmen tegen; het amendement om de door de commissie aangevoerde grond uit te breiden wordt met 3 stemmen vóór eveneens verworpen.

De synode neemt dit besluit met algemene stemmen.

De praeses dankt de commissie en haar rapporteur voor de verrichte arbeid.

Artikel 142

23.09.87

Contacten in Griekenland (agenda VI 1)

Voorstel . Commissie II

Rapporteur . H. Mostert

Materiaal

- a. Rapport van deputaten betrekkingen met de buitenlandse kerken (6.5.3.) inzake Griekenland;
- b. aanvullend rapport van dezelfde deputaten (6.2.2.) inzake Griekenland. Uit deze stukken blijkt, dat deputaten overeenkomstig hun opdracht The Greek Evangelical Church (GEC) verzocht hebben een delegatie te zenden naar ons land voor een bezoek aan De Gereformeerde Kerken in Nederland. Aan deze uitnodiging is gehoor gegeven door de GEC, die haar general secretary, de heer A. Koulouris, afvaardigde. Tijdens dit bezoek bleek, dat
 1. de GEC niet vrij is van baptistische beïnvloeding, welke mede gestimuleerd wordt door jonge predikanten, die hun opleiding genoten hebben aan baptistische opleidingsinstituten in de USA;
 2. de GEC om zich te handhaven tegenover de grote Grieks-Orthodoxe Kerk steun zoekt bij de Wereldraad, de WARC en de GOS;
 3. de heer Koulouris bezig is met de vertaling van de Institutie van Calvijn en deze op eigen kosten uit te geven, terwijl hij weinig financiële armslag heeft;
 4. de belijdenis van de GEC onvoldoende steun biedt in de strijd tegen het baptisme.

Besluit:

De nieuw te benoemen deputaten opdracht te geven

1. de verkennende contacten met The Greek Evangelical Church voort te zetten en haar daarbij te wijzen op de gevaren vanuit de Wereldraad, de WARC en de GOS;
2. deputaten op hun verzoek te machtigen voor het genoemde vertaalwerk van de Institutie van Calvijn een bedrag van f 2000,- ter beschikking te stellen;
3. The Greek Evangelical Church zo mogelijk te dienen met engelstalige gereformeerde lectuur, bijvoorbeeld inzake de kinderdoop, de oecumene en de kerkregering, en haar te blijven adviseren inzake de opleiding tot de dienst des Woords.

Gronden:

1. Kerkelijke gemeenschap met de GEC is niet mogelijk, omdat
 - a. er binnen deze kerkengroep geen sprake is van een duidelijk belijden van het Woord van God;
 - b. zij in haar verweer steun zoekt bij de Wereldraad van Kerken, de WARC en de GOS;
2. het bewaren van contact met deze kerkengroep is gewenst, omdat
 - a. er binnen haar initiatieven ontplooid worden tot versterking van het gereformeerde belijden;
 - b. er begeerte is naar gereformeerde lectuur;
 - c. er gezocht wordt naar een gereformeerde opleiding tot de dienst des Woords.

De synode bespreekt het commissievoorstel in twee korte ronden. Gevraagd wordt door ds. M.H. Oosterhuis of het werkterrein van deputaten BBK, wanneer het stimuleren van reformatorische ontwikkelingen ook tot haar taak gaat behoren, niet oeverloos wordt en ook van karakter verandert. Hij dient een tegenvoorstel in, waarin de synode gevraagd wordt de officiële contacten met de GEC te verbreken; deputaten zouden naar andere wegen moeten zoeken waarlangs het werk van de heer Koulouris steun kan ontvangen. De rapporteur wijst erop, dat de voorgestelde besluittekst zich bevindt in de lijn van vorige synoden. De synode neemt het commissievoorstel aan met 30 stemmen voor, vier tegen en één onthouding; daarmee is het tegenvoorstel verworpen.

Artikel 143

29.09.87

Contacten in Spanje (agenda VI 1 en 8)

Voorstel . Commissie 11

Rapporteur : J.E.H. v.d. Beld

Materiaal

Rapport van deputaten BBK (6.5.2.) en aanvullend rapport deputaten BBK (6.2.1.), waaruit blijkt dat:

1. deputaten volgens het besluit van de Generale Synode van Heemse 1984-1985 (Acta art. 103) contacten hebben onderhouden met de raad van de Gereformeerde Kerk te Bussum en met de Iglesia Reformada Presbiteriana (IRP), waaraan onder meer ds. Cerni als predikant verbonden is;
2. de contacten tussen de kerk te Bussum en ds. Rios te Malaga alsmede ds. Ranero te Palma de Mallorca inmiddels zijn verbroken;
3. de IRP inmiddels ook andere buitenlandse kerkelijke contacten heeft, nl. met
 - a. de Reformed Presbyterian Church of Ireland (RPCI),
 - b. de Free Church of Scotland (FCS),
 - c. de Presbyterian Church in Korea (Kosin-kerken);
4. de IRP in financiële nood verkeert;

5. deputaten BBK het dringend noodzakelijk achten door middel van eigen waarneming en gesprekken een beter inzicht te verkrijgen in de nogal wisselende situatie binnen de IRP;
6. zij derhalve verzoeken goed te keuren, dat twee van hen, eventueel vergezeld door een tolk uit De Gereformeerde Kerken in Nederland, ter plaatse een onderzoek instellen;
7. deputaten, op een verzoek van de kerk te Bussum, aan het wegwerken van het begrote tekort onder bepaalde voorwaarden willen meewerken.

Besluit:

De nieuw te benoemen deputaten

1. op te dragen:
 - a. in overleg met de raad van de Gereformeerde Kerk te Bussum, aandacht te blijven geven aan aspecten van het protestants kerkelijke leven in Spanje en aan de lectuurvoorziening;
 - b. door twee hunner, eventueel vergezeld van een tolk uit De Gereformeerde Kerken in Nederland, de gemeenten van de IRP op het vaste land van Spanje te laten bezoeken om gegevens te verzamelen, die voor het nemen van verdere beslissingen met betrekking tot de relatie tot de IRP belangrijk zijn;
2. te machtigen:
 - a. De Iglesia Reformada Presbiteriana, zo nodig, te helpen bij het wegwerken van het begrote tekort onder de voorwaarde dat:
 - de Iglesia Reformada Presbiteriana binnen enkele jaren uit eigen middelen een sluitende begroting realiseert;
 - zij de andere buitenlandse kerken waarmee zij in contact staat, nl. de RPCI, de FCS en de Kosin-kerken vraagt gezamenlijk 20% van het begrote tekort bij te dragen;
 - b. de steun zo te laten geschieden, dat voor de komende jaren respectievelijk f 13.600,--, f 10.200,-- en f 6.800,-- wordt verstrekt;
 - c. ten aanzien van de lectuurvoorziening steun te verlenen tot een maximum bedrag van fl 2.000,--;
 - d. de steun op te schorten, respectievelijk te verminderen of te beëindigen, indien zij van mening zijn, dat de financiële steun niet meer aan het beoogde doel beantwoordt;
3. op te dragen de volgende generale synode uitgebreid te informeren over de financiële ontwikkelingen ter beantwoording van de vraag, of de financiële hulp dient te worden voortgezet.

Gronden:

1. Onderzocht dient te worden of er met de IRP gekomen kan worden tot nader kerkelijk contact.
2. Het kan bevorderlijk zijn voor de verbreiding van het evangelie in Spanje als aan de IRP steun wordt verleend.
3. De eigen verantwoordelijkheid van de IRP voor de instandhouding van haar kerkelijk leven dient in aanmerking te worden genomen.

Van de deputaten B13K wonen ds. O.J. Douma, ds. J. de Gelder en br. J.J. Schreuder de bespreking bij.

Enkele informatieve vragen ontvangen brede aandacht van dep. br. J.J. Schreuder, die aangeeft, dat deputaten nog geen goed beeld van de IRP hebben. De IRP vormt momenteel een groep van vijf kerken. In de onderlinge verhoudingen tussen de ICR en de IRP spelen ook persoonlijke motieven een rol.

De rapporteur verwerkt een aantal suggesties van redactionele aard in de voorgestelde besluittekst.

De synode neemt het besluit met algemene stemmen.

De praeses dankt de commissie en haar rapporteur.

Artikel 144

23.09.87

Lux Mundi (agenda VI 1)

Voorstel : Commissie II

Rapporteur . M. v. Houwelingen

Materiaal

1. Rapport van deputaten betrekkingen met de buitenlandse kerken (BBK), punt 8;
2. rapport d.d. 3 april 1987 van accountantskantoor LVE met verslag over de jaren 1984, 1985 en 1986;

Besluit:

Nieuw te benoemen deputaten op de dragen:

1. de uitgave van het blad *Lux Mundi* voort te zetten in de huidige opzet en omvang en wel 4x per jaar;
2. de kosten een bedrag van fl 17.500,- per jaar niet te doen overschrijden.

Gronden:

1. Voortzetting van de uitgave van het blad is gewenst om naar buiten te kunnen treden met onderwerpen die van belang zijn voor de internationale gereformeerde wereld en daarbuiten;
2. de kosten voor de uitgave van het blad bedroegen:
in 1984 f9.055,-
in 1985 f12.404,-
in 1986 f12.925,-

Het bedrag van f17.500,- bleek toereikend te zijn.

De synode behandelt dit onderdeel uit het rapport van deputaten BBK in aanwezigheid van de deputaten ds. O. J. Douma, ds. J. de Gelder, prof. drs. H. M. Ohmann en br. D. J. van Wijnen. Na twee ronden van bespreking neemt de synode het besluit met algemene stemmen.

Artikel 145

23.09.87

The International Conference of Reformed Churches (agenda VI 1 en 8)

Voorstel . Commissie II

Rapporteur : M. v. Houwelingen

Materiaal

1. Rapport deputaten BBK, 7, sectie V, met bijlagen;
2. aanvullend rapport deputaten BBK dal. 22 april 1987, met bijlage.

Besluit:

1. De door de ICRC van 1985 genomen besluiten, zoals vermeld in hoofdstuk 7 van het Rapport van deputaten BBK aan deze synode, onder 'Besluiten' te aanvaarden;
2. de nieuw te benoemen deputaten op te dragen afgevaardigden en eventuele adviseurs aan te wijzen naar de conferentie te houden van 19-23 juni 1989 te Cloverdale (Canada) en de afgevaardigden op te dragen:

- a. te blijven bevorderen dat bij constituering van de samenkomsten de afgevaardigden instemming met de grondslag betuigen;
 - b. diligent te zijn ten aanzien van:
 - de opvolging van wijlen drs. M.K. Drost als lid van de Commissie Zendingzaken;
 - het benoemen van secundi-commissieleden;
 - c. diligent te zijn inzake de vraag of tot de taak van de commissie Zendingzaken ook behoort of kan gaan behoren:
 - de wijze waarop lidkerken bezig zijn met de evangelieverbreiding onder de joden;
 - het adviseren van de lidkerken bij de keuze van zendingsterreinen;
 - het aangeven van mogelijkheden tot coördinatie van barmhartigheidswerk (nevendiensten) op de zendingsterreinen van de lidkerken;
 - d. erop toe te zien en te bevorderen dat de overeengekomen regels worden nageleefd;
 - e. met betrekking tot de komende conferentie in 1989 te Cloverdale:
 - in te stemmen met het voorstel van deputaten dat nog niet geagendeerde zaken in behandeling moeten kunnen komen wanneer 75% van de lidkerken zich daarvoor uitspreekt;
 - niet akkoord te gaan met het voorstel van The Free Church of Scotland tot erkenning tussen de lidkerken wederzijds van elkaars attestaties, ambten en sacramenten;
 - niet akkoord te gaan met het voorstel van The Canadian Reformed Churches om een bepaling in de Basis van de ICRC op te nemen, dat de afgevaardigden alléén de confessie onderschrijven van de kerken waartoe zij behoren;
 - niet akkoord te gaan met het voorstel van The Canadian Reformed Churches uit te spreken dat het lidmaatschap van de RES (GOS) onverenigbaar is met het lidmaatschap van de ICRC;
3. nieuw te benoemen deputaten te verzoeken een Nederlandse vertaling te verzorgen van de voornaamste besluiten van de ICRC en die op te nemen in hun rapport aan de kerken.

Gronden:

- 1. Volgens artikel V van de Constitutie van de ICRC wordt aan de lidkerken dringend verzocht de besluiten van de conferentie te aanvaarden en wordt hun aangeraden aan de realisering daarvan te werken;
- 2. a. bij de voorstellen om urgente zaken op de agenda te plaatsen in gevallen waarin de thans geldende regels dit niet mogelijk maken, heeft de regel dat minstens 75% van de lidkerken zich daarvoor uitspreekt de voorkeur, omdat deze regel een redelijke en constante verhouding waarborgt;
- b. de aanvaarding van elkaars attestaties en het toelaten van elkaars dienaren des Woords tot de bediening van het Woord en de sacramenten is volgens het besluit van de GS van Arnhem 1981 (Acta, art. 143 d en e) een zaak van oefening van kerkelijke gemeenschap alléén met zusterkerken;
- c. het onderscheid tussen de drie formulieren van eenheid en de Westminster Standards is voor de kerken nooit een hindernis geweest om elkaars belijdenisgeschriften als gereformeerd te erkennen. Met de instemming met de grondslag van de conferentie geven de afgevaardigden te kennen, dat zij in de belijdenisgeschriften van de lidkerken niets hebben gevonden dat een belemmering zou vormen om ten volle deel te nemen aan de conferentie;
- d. zolang het overleg over de hele materie van het functioneren van de vormen van kerkelijke relaties en de daarvoor geldende regels nog niet is afgerond is het niet mogelijk inzake het al of niet verenigbaar zijn van het lidmaatschap van de GOS en dat van de ICRC een algemene uitspraak te doen.
- 3. Teneinde het meelevens in Nederland met het werk van de ICRC te bevorderen is het gewenst dat de belangrijkste besluiten toegankelijk zijn voor de kerken.

Aan de bespreking over de ICRC ter synode nemen de deputaten ds. O.J. Douma, ds. J. de Gelder, prof. drs. H.M. Ohmann en br. D.J. van Wijnen deel. In de eerste ronde van bespreking wordt om uitvoeriger informatie op bepaalde onderdelen van het deputatenrapport gevraagd. Allerlei

redactionele wijzigingen van de voorgestelde besluittekst worden de commissie ter overweging aangeboden. Op een vraag uit de vergadering motiveert prof. Ohmann de voorgestelde - vergeleken met de synode te Heemse - gewijzigde wijze van afvaardiging naar de komende ICRC in 1989. Het is nu nog niet allemaal te overzien. Op de agenda kunnen punten geplaatst worden, die vragen om toetsing van de afvaardiging. In plaats van zélf afgevaardigden te benoemen, kan de synode zijns inziens beter dit aan de deputaten opdragen.

In de tweede ronde van bespreking dient ds. J.M. Goedhart een vanuit de vergadering gesteund amendement in, onder besluit 2a in plaats van 75% te lezen: 'wanneer alle lidkerken zich daarvoor uitspreken', welk amendement de vergadering verwerpt met 4 stemmen voor. De synode maakt het voorstel van de commissie tot haar besluit met algemene stemmen.

De praeses dankt de rapporteur en hij spreekt de hoop uit dat de Here de komende conferentie wil zegenen en dat de banden verstevigd worden tussen kerken, die staan op de grondslag van Schrift en belijdenis. Hij vertolkt de dankbaarheid van de vergadering voor de vele arbeid door de redactie aan het blad Lux Mundi verricht.

Artikel 146

Regels voor het aangaan en onderhouden van kerkelijke relaties met buitenlandse kerken (agenda VI 1, 2, 6, 7, 8 en 9)

Voorstel : Commissie II

Rapporteur : H.J. Nijenhuis

Materiaal

1. Rapport van deputaten BBK, hoofdstuk 9, Regels voor kerkelijke relaties, pag. 15, ag. VI 1.
2. Aanvullend rapport van deputaten BBK, Regels voor kerkelijke relaties, pag. 15 ag. VI 8.
3. Brief van de kerk van Zaandam d.d. maart 1987 met voorstel tot wijziging van voorstel 8 in het rapport van deputaten BBK, ag. VI 6.
4. Brief van de kerk van Enschede-Zuid d.d. 26 maart 1987 met een opmerking over de zaak 'Voorlopige relatie van kerkelijk contact', ag. VI 7.
5. Brief van de kerk van Amersfoort-Centrum d.d. 14 februari 1987 behelzend instemming met de conceptregels van deputaten BBK, ag. VI 2.
6. Brief van de kerk te Berkel en Rodenrijs d.d. 22 april 1987 met een opmerking over de uitdrukking 'gebrokenheid door de zonde' op pag. 57 onder 2c van het rapport van deputaten BBK, ag. VI 9.

Besluit I:

Nieuw te benoemen deputaten BBK ten aanzien van het punt 'Regels voor-kerkelijke relaties'

1. op te dragen het overleg inzake de gehele materie van het functioneren van de vormen van kerkelijke relaties en de daarvoor geldende regels voort te zetten;
2. te machtigen bij dit voortgezet overleg aan te sluiten bij de uitgangspunten en overwegingen genoemd in het deputatenrapport, gezonden aan deze synode, en uit te gaan van de voorstellen die deputaten tot nu toe hebben gedaan;
3. op te dragen van hun bevindingen verslag te doen aan de volgende generale synode en zo mogelijk te komen tot definitieve voorstellen;
4. te machtigen in de periode tot de volgende synode de nu geldende regels, hangende het voortgezet overleg, soepel toe te passen.

Gronden:

1. a. Deputaten bleken niet in de gelegenheid te zijn geweest om deze synode te dienen met nieuw geformuleerde regels voor kerkelijke relaties, omdat het overleg hierover met een twaalftal kerken in het buitenland niet tijdig kon worden afgerond.

- b. Nadere bestudering van de vormen en regels voor kerkelijke relaties blijft noodzakelijk. Deze noodzakelijkheid werd reeds aangegeven door de Generale Synode van Heemse 1984-1985 in grond 2 van haar besluit in dezen (Acta, art. 102).
 - c. Verwacht mag worden dat het in aansluiting bij de uitgangspunten en overwegingen die deputaten in hun rapport aan deze synode vermelden, zal kunnen komen tot een definitieve formulering van bruikbare regels.
2. Nu er nog geen nieuwe regels voor kerkelijke relaties kunnen worden vastgesteld, dienen deputaten zich te houden aan de tot nu toe geldende regels, met soepele toepassing daarvan, zoals ook de Generale Synode van Heemse 1984-1985 in haar besluit onder 1.2 stelde (Acta, art. 102).

Besluit II

De brieven van de kerken te Zaandam, Enschede-Zuid, Amersfoort-Centrum en Berkel en Rodenrijs voor kennisgeving aan te nemen.

Gronden:

1. De kerken te Zaandam, Enschede-Zuid en Berkel en Rodenrijs waren tijdens het schrijven van hun brieven er niet van op de hoogte, dat deputaten zich in hun Aanvullend Rapport met een ander voorstel tot deze synode zouden wenden. Nu er door deze synode geen nieuwe regels worden vastgesteld, kan aan genoemde kerken worden meegedeeld dat zij zich met hun opmerkingen tot nieuw benoemde deputaten kunnen wenden.
2. De brief van de kerk van Amersfoort-Centrum behelst op dit punt instemming met de conceptregels.

Dinsdag 9 juni maakt de synode een begin met de bespreking van het voorstel van de commissie inzake de regels voor het aangaan en onderhouden van kerkelijke relaties met buitenlandse kerken.

Aan die bespreking nemen de aanwezige deputaten voor betrekkingen met buitenlandse kerken, ds. J. de Gelder, prof. drs. H.M. Ohmann en br. D.J. van Wijnen, deel, alsmede de afgevaardigde van de Canadian Reformed Churches, prof. dr. K. Deddens.

In de eerste ronde van bespreking gaan zeven broeders in op het voorstel van de commissie. Gevraagd wordt of de regels niet door deze synode inhoudelijk besproken moeten worden. Worden de uitgangspunten van deputaten ook actiepunten? Heeft de situatie niet iets tweeslachtige?

De rapporteur, ds. H.J. Nijenhuis, wijst er in zijn beantwoording van de opmerkingen uit de eerste ronde op, dat deze synode zich ten aanzien van de studie van de gehele materie van het functioneren van relaties en daarvoor geldende regels bevindt in een overgangsfase, een tussenfase. Wij kunnen nu geen beslissing nemen, omdat we de zusterkerken, die nog zullen reageren, serieus moeten nemen. Maar deputaten moeten wel van ons horen, dat zij op die koers verder kunnen studeren.

De hoogleraren Ohmann en Deddens vragen aandacht voor de grote gedifferentieerdheid van de concrete toespitsingen van de te ontwerpen regels. Het is te vergelijken met het brengen van huisbezoek in drie verschillende gezinnen: het is hetzelfde evangelie, maar drie keer gebracht met een apart verhaal.

Nadat de commissie beraad heeft gevraagd en ontvangen, gaat ds. H.J. Nijenhuis nog nader in op vragen uit de eerste ronde. Omdat de commissie voorstelt de uitgangspunten en overwegingen van deputaten ten aanzien van de regels niet in de besluittekst op te nemen, kunnen de brieven van de kerken te Zaandam en van Enschede-Zuid doorgegeven worden aan de nieuw te benoemen deputaten. Ook de deputaten br. Van Wijnen en prof. Ohmann verstrekken nog enige informatie.

Voor een tweede ronde van bespreking geven zes broeders zich op. In deze ronde dienen i ds. T. Dekker, ds. Tj. Boersma en ds. M.H. Oosterhuis een aantal amendementen in, waarna de commissie tijd voor nader beraad ontvangt. Woensdag 10 juni zet de synode de bespreking voort in aanwezigheid van deputaat br. . D.J. van Wijnen.

De rapporteur, ds. H. J. Nijenhuis, deelt mee, dat de commissie het voorgestelde besluit onderdeel III heeft laten vervallen, zodat verschillende amendementen eveneens zijn vervallen. Ook wordt een amendement van ds. T. Dekker overgenomen.

Deputaat br. D.J. van Wijnen ontraadt de vergadering het amendement - Boersma, waarbij voorgesteld wordt besluit 12 te laten vervallen, aan te nemen, omdat dan zonder argumentatie het werk van deputaten zou worden afgekeurd.

De vergadering heeft duidelijk behoefte aan een derde ronde van bespreking. Opnieuw geven zes broeders zich op. Gevraagd wordt of de door de commissie voorgestelde besluittekst inhoudt, dat de synode de door deputaten aangedragen overwegingen en uitgangspunten terzake van het functioneren van de relaties en de daarvoor geldende regels goedkeurt.

Na deze ronde wijst de praeses er voor de duidelijkheid op, dat de voorgestelde besluittekst niet betekent, dat de overwegingen en uitgangspunten van deputaten worden goedgekeurd. De formuleringen in de besluittekst zijn daarom soepel gekozen: 'aansluiten bij' en 'leiden tot'.

De rapporteur spreekt op dezelfde wijze. Wij leggen niets vast, behalve dat deputaten op een bepaalde weg verder kunnen gaan. De synodale opvolgster zal over de dan door deputaten voorgestelde regels een besluit moeten nemen. Deputaten krijgen nu van ons volledig de vrije hand. De vergadering blijkt nu aan de stemmingen toe te zijn.

Het amendement-Boersma, dat samen met ds. J.M. Goedhart is ingediend, en dat behelst besluit 1 2 te laten vervallen, verwerpt de synode met 3 stemmen voor en 33 tegen. Het amendement-Oosterhuis, dat een besluit 1 3 wil laten invoegen, dat als volgt luidt: 'op te dragen, te beoordelen of deze uitgangspunten revisie vereisen van de uitspraak van de Generale Synode Groningen-Zuid 1978, Acta art. 139', wordt verworpen met 2 stemmen voor en 34 tegen. De synode neemt besluit 1 aan met 33 stemmen voor en 3 onthoudingen en besluit 11 met algemene stemmen.

Voorts besluit de synode dat het werkrapport van de commissie in de acta zal worden opgenomen.

De praeses dankt de commissie, met name de rapporteur, ds. H.J. Nijenhuis, hartelijk voor het voorbereidende werk, en de deputaten voor hun aanwezigheid ter synode en het deelnemen aan de bespreking. Hopelijk leidt de verdere studie tot de formulering van definitieve bruikbare regels. De praeses spreekt de wens uit dat dit besluit dienstbaar is aan de beleving van de ware eenheid die Christus werkt en die onderhouden moet worden.

Artikel 147

29.09.87

Ingekomen brief van de Gereformeerde Kerk te Ede

De kerk te Ede zendt een afschrift d.d. 12 februari 1987 van haar brief aan deputaten BBK ter kennisname.

De synode besluit deze brief voor kennisgeving aan te nemen.

Artikel 148

29.09.87

Adviezen betreffende financiële acties (agenda V I 8)

Voorstel : Commissie 11

Rapporteur : A.P. v. Dijk

Materiaal

Een bij het aanvullend rapport van deputaten BBK gevoegde nota, waarin deputaten aan de generale synode verzoeken de nieuw te benoemen deputaten:

- a. te machtigen, met betrekking tot het al of niet verantwoord of nuttig zijn van een bepaalde hulpverlening aan een buitenlands kerkelijk project, waarvoor een landelijke actie wordt overwogen of gehouden,
 1. een advies te formuleren;
 2. dit advies ter kennis te brengen van de kerken en eventueel te publiceren via de media;
 3. voor het formuleren van genoemd advies het noodzakelijke informatiemateriaal te verzamelen;
- b. hun op te dragen, indien het advies negatief is, de betreffende hulpverlenende instantie de gronden voor dit advies mee te delen.

Besluit:

Het verzoek niet in behandeling te nemen.

Grond:

De taak, ten aanzien waarvan verzocht wordt deputaten BBK ermee te belasten, valt buiten het kader van het bestaande takenpakket van deze deputaten, omdat zij bestaat in het geven van adviezen aan de binnenlandse kerken. Daarom betreft het verzoek een nieuwe zaak. Derhalve kan het verzoek krachtens art. 30 van de kerkorde niet in behandeling genomen worden.

Bij de behandeling van dit onderdeel van het deputatenrapport BBK zijn de deputaten ds. O.J. Douma, ds. J. de Gelder en br. J. J. Schreuder tegenwoordig.

De behandeling vergt twee spreekronden. Deputaat ds. O.J. Douma tekent het ontstaan van dit verzoek van deputaten. In de gereformeerde kerken kan iedereen een hulpactie starten; er ontstaan contacten; voor allerlei kleinere projecten worden landelijke financiële acties in het leven geroepen. Dan komt men ook dikwijls bij deputaten vragen om -advies. Het betreft niet diaconale hulp, maar steun in de evangelieverkondiging.

De rapporteur legt uit, dat dit verzoek om te adviseren, al heeft het te maken met buitenlandse kerkelijke projecten, in wezen dienstverlening is aan de binnenlandse kerken en valt buiten het raam van de opdrachten aan deputaten BBK.

Vanuit de vergadering wordt erop geattendeerd dat genoemde steunverlening bij voorkeur dient te geschieden met inachtneming van de ressorten door het kerkverband aanvaard. De synode neemt het besluit met algemene stemmen.

De praeses dankt de commissie en haar rapporteur.

Artikel 149

29.09.87

Algemene zaken BBK (agenda V I I)

Voorstel . Commissie II

Rapporteur : H. Mostert

Materiaal

1. Rapport deputaten Betrekkingen met de Buitenlandse Kerken, Algemene Zaken, Hoofdstuk 2;
2. aanvullend rapport van deze deputaten, Algemene Zaken.

Besluit:

I Nieuw te benoemen deputaten op te dragen:

1. De hun ter beschikking te stellen exemplaren van de Acta van deze synode met een begeleidende brief te zenden aan die kerken, waarmee De Gereformeerde Kerken in Nederland kerkelijke gemeenschap onderhouden, en verder aan die kerken, waarmee zij een voorlopige relatie van kerkelijk contact hebben aangegaan of waaraan zij deze relatie hebben aangeboden, voorzover deze toezending met het oog op de taal zinvol is; worden de Acta vanwege voornoemde taalproblemen niet verzonden, dan deze kerken te voorzien van een Engelse vertaling van de belangrijkste delen van deze Acta;
2. de buitenlandse kerken, met welke kerkelijke gemeenschap wordt onderhouden, indien mogelijk een jaar van te voren, uit te nodigen door middel van een afvaardiging de eerstvolgende generale synode bij te wonen, en die buitenlandse kerken, met welke een voorlopige relatie van kerkelijk contact bestaat uit te nodigen naar deze synode waarnemers te zenden;
3. na te gaan of alle gegevens in de brochure 'For the sake of true ecumenicity' hun actualiteit ten volle behouden hebben, deze zo nodig in te korten of te vervangen, in

dat geval een herdruk te verzorgen en bij het onderhouden van de buitenlandse contacten gericht gebruik te maken van deze brochure;

4. een herziene uitgave te verzorgen van de brochure 'The Reformed Churches in the Netherlands and what they stand for' en wel in het Engels en het Nederlands, en eventueel in andere talen;
5. thans spoedig een Engelse vertaling van de kerkorde van De Gereformeerde Kerken in Nederland te laten maken en uit te geven.

II De kerken erop te attenderen, dat predikanten, die in het buitenland willen voorgaan, en kerkeraden, die predikanten uit het buitenland willen laten voorgaan, zich naar goede kerkelijke orde dienen te houden aan de regel dat een bewijs van deputaten voor buitenlandse betrekkingen, dat de betreffende predikant gerechtigd is voor te gaan in de dienst des Woords, dient te worden overgelegd.

Gronden:

Ad I 1 en 2. Met deze besluiten wordt uitvoering gegeven aan wat besloten is door de Generale Synode van Arnhem 1981 (artikel 143, besluit b): de kerken zullen aan elkaar toezenden de agenda en de besluiten (Acta) van de meeste vergaderingen en zullen elkanders afgevaardigden als adviseurs op die vergaderingen ontvangen.

3. De voorlichting van buitenlandse relaties dient relevant, goed leesbaar en actueel te blijven.
4. Naarmate de tijd voortschrijdt, wijzigen zich de gegevens, waarom aanpassing van de gegevens noodzakelijk is.
5. De buitenlandse kerken moeten gelegenheid hebben erop acht te geven, dat De Gereformeerde Kerken in kerkregering en tucht niet afwijken van de gereformeerde belijdenis.

Ad II De Generale Synode van Arnhem 1981 besloot: 'De kerken zullen elkanders dienaren des Woords toelaten tot de bediening van het Woord en de sacramenten, mits dezen een verklaring kunnen overleggen van de deputaten voor buitenlandse betrekkingen van hun kerken, dat ze daartoe gerechtigd zijn' (Acta art. 143, besluit e).

Aanwezig zijn enkele deputaten BBK, te weten de brs. ds. O.J. Douma, ds. J. de Gelder en J.J. Schreuder.

In een eerste spreekronde wensen 8 broeders het woord te voeren. Allerlei vragen worden op bevredigende wijze beantwoord.

Ds. D. Grutter vraagt per amendement besluit II en de daarbij behorende grond te laten vervallen. De synode verwerpt het amendement met 16 stemmen voor en 18 tegen; zij neemt het voorstel aan met algemene stemmen. De praeses bedankt de aanwezige deputaten hartelijk voor hun arbeid en adviezen; eveneens dankt hij de commissie en haar rapporteur.

Artikel 150

13.10.87

Financiën deputaten BBK (agenda V I 1 en 8)

Voorstel : Commissie II

Rapporteur : A.P. v. Dijk

Materiaal

1. Rapport van deputaten BBK, met name onderdeel 10;
2. rapport penningmeester deputaten BBK, met als bijlagen:
 - a. een verklaring d.d. 3 april 1987 van accountantskantoor LVE te Amersfoort;
 - b. balansen en staten van baten en lasten per ultimo 1984, 1985 en 1986; waaruit blijkt dat:

- deputaten voor de jaren 1985, 1986 en 1987 van de kerken een quotum hebben gevraagd van respectievelijk f4,75, f4,75 en f5,25 per ziel;
- het afdragen van de gevraagde quota door de kerken geen reden tot serieuze klachten heeft gegeven;
- het eigen vermogen van het deputaatschap nagenoeg gelijk is gebleven;
- deputaten aan de opdrachten die de Generale Synode te Heemse 1984/1985 hun met betrekking tot de financiën gegeven had, hebben voldaan;
- de accountantscontrole leidde tot de volgende verklaring aan het adres van deputaten: 'Bij de samenstelling van de financiële verslagen over de jaren 1984, 1985 en 1986 constateerden wij geen ontvangsten en uitgaven buiten de u verstrekte opdracht. Overigens geven onze werkzaamheden geen aanleiding tot het maken van bijzondere opmerkingen. De afwijkingen met de begroting over de diverse jaren zijn met u besproken en toegelicht. Op grond van onze werkzaamheden zijn er geen belemmeringen uw penningmeester te dechargeren'.

Besluit:

1. Uit te spreken, dat deputaten hun penningmeester, br. J.J. Schreuder, kunnen dechargeren inzake het verkrijgen, beheren en besteden van de financiële middelen van het deputaatschap over de jaren 1984, 1985 en 1986;
2. goed te keuren dat deputaten het 'fonds diaconale steun Sumba' zijn gaan aanwenden voor de hulp van de desbetreffende kerken bij de verzorging van haar emeriti;
3. te constateren dat deze synode reeds heeft goedgekeurd dat deputaten gedurende de maanden januari-april 1987 The Dutch Reformed Church of Sri Lanka gesteund hebben met \$ 2.000,- per maand ter zake van de uitbetaling van tractementen;
4. de nieuw te benoemen deputaten op te dragen:
 - a. jaarlijks een quotum aan de kerken te vragen met informatie over de bestemming van de gelden en haar daarbij, zo nodig, te herinneren aan haar verplichtingen;
 - b. deze gelden in ontvangst te nemen, goed te beheren, verantwoord uit te geven en de boekhouding te laten controleren door een accountant;
 - c. goede acht te geven op de materiële verzorging van de zendeling-hoogleraren in Korea en de zendeling-docenten op Sumba;
5. te constateren dat deze synode nieuw te benoemen deputaten gemachtigd heeft:
 - a. voort te gaan in Nederland boeken te bestellen voor de bibliotheek van het seminarie te Pusan, tot een maximum van fl 2.000,- per jaar;
 - b. voort te gaan de zusterkerken op Sumba/Savu en Timor te helpen bij de instandhouding van het kerkelijk leven, de exploitatie van de STM, de verzorging van haar emeriti en bij kerkbouw, op dezelfde wijze als geschiedde door de deputaten die werden benoemd door de vorige generale synode;
 - c. tot een maximum van f 5.000,- per jaar de Sumbanese zusterkerken te helpen bij andere incidentele projecten die van belang zijn voor haar kerkelijk leven;
 - d. tot een maximum van gemiddeld f 12.000,- per jaar te besteden aan het doen bezoeken van de meeste vergadering van buitenlandse zusterkerken en aan het doen bezoeken van buitenlandse kerkelijke contacten, hierbij niet inbegrepen de kosten verbonden aan het doen bijwonen van de vergadering van de ICRC, maar hierbij wel inbegrepen de kosten van het bezoek van twee afgevaardigden van deze synode aan de synode van Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika in oktober 1987;
 - e. met betrekking tot de laatste acht maanden van het jaar 1987 The Dutch Reformed Church of Sri Lanka voor de uitbetaling van tractementen zo nodig te steunen tot een maximum van f32.000,-;
 - f. de bovengenoemde hulp aan de kerk op Sri Lanka naar eigen oordeel te financieren;
 - g. de liquidatie van de reserve van f15.000,- voor hulp bij kerkbouw op Taiwan door te voeren en dit bedrag aan te wenden voor de financiering van de hulp die van januari tot april 1987 aan The Dutch Reformed Church of Sri Lanka is verleend;
 - h. de uitgave van de Institutie van Calvijn in het Grieks te subsidiëren tot een maximum van fl 2.000,
 - i. tot een maximum van f2.000,- de leatuurvoorziening in Spanje te steunen;

- j. zo nodig en zo mogelijk steun te verlenen aan de Iglesia Reformada Presbiteriana in Spanje met inachtneming van de volgende maxima, over de komende jaren, van respectievelijk f 13.600,--, f 10.200,-- en f 6.800,--;
- k. tot een maximum van f 17.500,-- per jaar te besteden aan de uitgave van Lux Mundi met een verschijningsfrequentie van vier nummers per jaar.

Gronden:

1. Uit de accountantsverklaring blijkt, dat de financiële middelen van het deputaatschap BBK op verantwoorde wijze zijn verkregen, beheerd en besteed.
2. De goedkeuring, vermeld onder 2, vloeit voort uit het besluit 4 b van deze synode inzake de Sumbanese zusterkerken.
3. De contactoefening met een toenemend aantal buitenlandse kerken maakt het noodzakelijk, dat meer geld dan voorheen beschikbaar wordt gesteld voor het eventueel bezoeken van deze kerken.

De financiën van deputaten BBK bespreekt de synode aan de hand van een commissierapport en -voorstel in aanwezigheid van de penningmeester van deputaten BBK, br. J.J. Schreuder.

De bespreking verloopt in enkele ronden. Met name wordt gevraagd naar de omvang van de reserves en de huurproblematiek in Korea. De rapporteur van de commissie en de deputaat-penningmeester beantwoorden de vragen. De omvang van de reserves hangt samen met de grootte van de onvoorziene uitgaven, de onregelmatigheid in het binnenkomen van de quota-gelden en de te verwachten uitgaven in 1988. De huurproblematiek ontstaat door de kortlopende huurcontracten en door de wijze, waarop huur betaald wordt, het zogenaamde sleutelgeld.

De restitutie van de als sleutelgeld in Korea gedeponeerde bedragen is niet zo'n probleem, wel de repatriëring van dit geld.

Oud. H.A. Klapwijk vraagt per amendement deputaten van hun financieel beheer te déchargeren over de jaren 1984, 1985, en 1986.

De synode verwerpt dit amendement (3 stemmen voor en 1 onthouding); zij neemt het voorstel van de commissie met 1 onthouding aan.

De praeses dankt de commissie en haar rapporteur voor de heldere rapportage. Br. J.J. Schreuder is voor het laatst aanwezig als deputaat en penningmeester. Vanwege zijn leeftijd komt hij niet meer voor herbenoeming in aanmerking. De praeses spreekt een woord van dankbaarheid en erkentelijkheid voor de langdurige en met grote toewijding en deskundigheid verrichte arbeid. De Here stelde in staat dit belangrijke werk in grote trouw te verrichten. De praeses wenst hem Gods zegen toe.

Artikel 151

14.10.87

Instructie voor deputaten BBK (agenda VI)

Voorstel : Commissie II

Rapporteur : H. Galenkamp

Materiaal

1. Rapport d.d. juni 1986 van de deputaten voor betrekkingen met de buitenlandse kerken;
2. aanvullend rapport van deze deputaten, d.d. 22-04-1987;
3. rapport van de penningmeester van deze deputaten, d.d. maart 1987.

Besluit A:

Het beleid van de deputaten voor de betrekkingen met de buitenlandse kerken, benoemd door de Generale Synode te Heemse 1984-1985, goed te keuren en hun décharge te verlenen, met hartelijke dank en grote waardering voor de door hen op voortreffelijke wijze uitgevoerde werkzaamheden volgens de hun verleende opdrachten.

Besluit B:

Nieuwe deputaten te benoemen voor de betrekkingen met de buitenlandse kerken, met de volgende instructie:

I *Algemene opdrachten:*

1. Het contact te onderhouden met de kerken in het buitenland, die met De Gereformeerde Kerken in Nederland kerkelijke gemeenschap onderhouden, te weten: The Canadian Reformed Churches,
The Free Reformed Churches of Australia,
Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika,
De Gereformeerde Kerken op Sumba, Savu en Timor,
The Presbyterian Church in Korea,
The Evangelical Presbyterian Church of beland,
volgens de regels, vastgesteld door de Generale Synode te Arnhem 1981, Acta art. 143;
2. het contact te onderhouden met de kerken in het buitenland met welke De Gereformeerde Kerken in Nederland de voorlopige relatie van kerkelijk contact hebben, te weten: The Free Church of Scotland,
The Reformed Presbyterian Church of Taiwan (Second Presbytery)
volgens de regels, vastgesteld door de Generale Synode van Groningen-Zuid 1978, Acta art. 139;
3. het contact te onderhouden met de kerken in het buitenland, aan welke De Gereformeerde Kerken in Nederland de voorlopige relatie van kerkelijk contact hebben aangeboden, te weten: The Reformed Church of Japan,
The Dutch Reformed Church of Sri Lanka,
volgens de regels, vastgesteld door de Generale Synode van Groningen-Zuid 1978, Acta art. 139;
4. contact te zoeken met andere kerken in het buitenland, met welke de mogelijkheid van kerkelijke gemeenschap mag worden vermoed, teneinde deze mogelijkheden nader te onderzoeken en eventuele verwerkelijking daarvan naar de aangenomen orde (vgl. Acta Generale Synode van Amsterdam 1936, artikel 122 en van Groningen-Zuid 1978 artikel 139) voor te bereiden;
5. bij de deputaten binnengekomen Acta van synoden van de zusterkerken te onderzoeken en over voor De Gereformeerde Kerken in Nederland van belang zijnde besluiten aan de volgende generale synode te rapporteren en eventueel te adviseren;
6. de hun ter beschikking te stellen exemplaren van de Acta van deze synode met een begeleidende brief te verzenden aan de onder 1, 2 en 3 genoemde kerken, voorzover het met het oog op de taal zinvol is; worden deze Acta niet verzonden, dan deze kerken in plaats daarvan te voorzien van een Engelse vertaling van de belangrijkste delen van de Acta;
7. de buitenlandse niet-Engelstalige kerken waarmee relaties worden onderhouden te verzoeken, ten dienste van een goede kerkelijke relatie, de belangrijkste artikelen uit de Acta van haar meeste vergaderingen in het Engels te laten vertalen en die aan deputaten toe te zenden;
8. de buitenlandse kerken, met welke kerkelijke gemeenschap wordt onderhouden, indien mogelijk een jaar van tevoren, uit te nodigen door middel van een afvaardiging de eerstvolgende generale synode bij te wonen, en die buitenlandse kerken met welke de voorlopige relatie van kerkelijk contact wordt onderhouden uit te nodigen naar deze synode waarnemers te zenden;
9. zoveel als wenselijk en mogelijk is - onverminderd het door de Generale Synode van Dordrecht 1893, Acta art. 155 onder 3 en 5 bepaalde -De Gereformeerde Kerken in Nederland te (doen) vertegenwoordigen op de meeste vergadering van de onder 1 genoemde kerken;
10. eens in de vier jaar, bij voorkeur halverwege de periode tussen twee vergaderingen van de ICRC, de zusterkerken in Korea te laten bezoeken;
11. de volgende generale synode eventueel van advies te dienen naar aanleiding van bij hen binnengekomen stukken;
12. de volgende generale synode van advies te dienen inzake de toekomstige betrekkingen met die buitenlandse kerken, die met De Gereformeerde Kerken in Nederland de voorlopige relatie van kerkelijk contact hebben;

13. het archief met betrekking tot de correspondentie met buitenlandse kerken zorgvuldig te onderhouden en eenmaal in de drie jaar, met het oog op de rapportage aan de generale synode, te controleren;
14. regelmatig informatie aan de kerken te verstrekken over hun handelingen en over belangrijke ontwikkelingen in de kerken genoemd onder 1, 2 en 3 en relevante informatie te zenden aan de deputaten van de zusterkerken.

II *Speciale opdrachten:*

1. *m. b. t. The Canadian Reformed Churches:*
 - a. de gelukwensen over te brengen van De Gereformeerde Kerken in Nederland met de benoeming van rev. J. Geertsema tot hoogleraar NT;
 - b. onze zusterkerken te danken voor haar afvaardiging naar de Generale Synode van Spakenburg-Noord 1987;
 - c. met betreffende deputaten van deze kerken contact te onderhouden over de ontwikkelingen aangaande het contact tussen The Orthodox Presbyteria Church (OPC) met The Presbyterian Church in America (PCA) en The Christian Reformed Churches;
 - d. aan betreffende deputaten van deze kerken mee te delen, dat het zoeken van contact van De Gereformeerde Kerken in Nederland met de PCA niet verder wordt voortgezet en dat de contactoefening met de OPC voorlopig niet wordt geïntensiveerd, maar eerst wordt afgewacht welk resultaat de samenspreking van deze kerk met de PCA heeft, om daarna naar bevind van zaken te handelen;
 - e. met betreffende deputaten van deze kerken contact te onderhouden over de ontwikkelingen van de contacten tussen De Gereformeerde Kerken in Nederland en The Reformed Church in the United States (RCUS);
2. *m. b. t. The Free Reformed Churches of Australia:*
 - a. de dank van De Gereformeerde Kerken in Nederland over te brengen voor haar meeleven met de arbeid van de Generale Synode van Spakenburg Noord 1987;
 - b. deze kerken zorgvuldig te informeren aangaande de contacten van De Gereformeerde Kerken in Nederland met The Reformed Churches of New-Zealand;
 - c. deze kerken mee te delen, dat de contacten van De Gereformeerde Kerken in Nederland met The Orthodox Presbyterian Church of New-Zealand niet verder worden voortgezet;
 - d. deze kerken zorgvuldig te informeren over te openen contacten met The Presbyterian Church of Eastern Australia en zo mogelijk in dezen met deze kerken samen te werken;
3. *m. b. t. Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika(VGKSA):*

met de desbetreffende deputaten van deze kerken nauw contact te blijven onderhouden over de verdere contactoefening van De Gereformeerde Kerken in Nederland met Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (GKSA) en hun beleid en aanpak erop te richten dat er zo mogelijk één lijn getrokken wordt in de benadering en de behandeling van deze materie door De Gereformeerde Kerken in Nederland en de zusterkerken in Zuid-Afrika;
4. *m. b. t. De Gereformeerde Kerken op Oost-SumbalSavu/Timor:*
 - a. zorg te dragen voor de continuering van de huidige personele hulp voor de opleiding tot de dienst van het Woord;
 - b. zorg te dragen voor de continuering van de huidige personele hulp voor het kerkelijk opbouwwerk overeenkomstig het besluit van de Generale Synode te Heemse 1984-1985 (Acta art. 82);
 - c. t.a.v. de financiële steun:
 1. de financiële steun voort te zetten, overeenkomstig het sinds de Generale Synode van Groningen-Zuid gevoerde beleid van geleidelijke afbouw;
 2. de Sumbanese zusterkerken hulp te verlenen bij het onderhouden van haar emeriti;
 3. de huidige steun voor de exploitatie van de STM, zo nodig, voort te zetten;
 4. incidenteel hulp te verlenen voor kerkbouw en daarnaast voor andere projecten die belangrijk zijn voor deze kerken;

5. *m. b. t. The Presbyterian Church in Korea (Kosin):*
 - a. met de zendeling-hoogleraren en met de deputaten voor contacten met buitenlandse kerken van The Presbyterian Church in Korea te overleggen wat gedaan zal moeten worden in het geval van repatriëring van één van de zendeling-hoogleraren of van beiden;
 - b. de zendeling-hoogleraren toe te staan desgevraagd gastcolleges te verzorgen aan het Hapdong Presbyterian Theological Seminary te Suwon;
 - c. pogingen te blijven ondernemen om te weten te komen welke veranderingen The Presbyterian Church in Korea in haar belijdenis en kerkorde heeft doorgevoerd;
 - d. deputaten van The Presbyterian Church in Korea te informeren over de bevindingen van de huidige deputaten in hun ontmoeting met vertegenwoordigers van The Reformed Presbyterian Church in Korea, de Hapdong-kerk (Reformed), en hun te vragen om inlichtingen over The Reformed Presbyterian Church in Korea;
 - e. contact te blijven onderhouden met de Hapdong (Reformed) kerk en te onderzoeken of deze kerk te erkennen is als een trouwe gereformeerde kerk;
 - f. de deputaten van The Presbyterian Church in Korea op de hoogte te houden van de inhoud van de verdere contacten met The Reformed Presbyterian Church in Korea;

6. *m. b. t. The Evangelical Presbyterian Church of Ireland (EPCI):*
 - a. bij het overleg inzake de hele materie van het functioneren van de vormen van kerkelijke relaties en de daarvoor geldende regels, de moeite die deze kerk heeft met deze regels nader te bestuderen en zo mogelijk tot een oplossing te brengen;
 - b. de contacten van De Gereformeerde Kerken in Nederland met The Reformed Presbyterian Church of Ireland (RPCI) zoveel mogelijk in overleg met de EPCI te doen plaats hebben;

7. *m. b. t. The Free Church of Scotland:*
 - a. bij het overleg inzake de hele materie van het functioneren van de vormen van kerkelijke relaties en de daarvoor geldende regels deze kerk te betrekken;
 - b. de eerstvolgende generale synode van hun bevindingen verslag te doen en zo mogelijk te komen met nieuwe voorstellen met betrekking tot deze kerk;
 - c. de dank van De Gereformeerde Kerken in Nederland over te brengen voor de afvaardiging van deze kerk naar de Generale Synode van Spakenburg Noord 1987 in de persoon van rev. A. Smith;

8. *m. b. t. The Reformed Presbyterian Church of Taiwan (Second Presbytery):*
 - a. verkennende contacten met The Reformed Presbyterian Church of Taiwan, Original (First) Presbytery te onderhouden, dit mede om zo mogelijk de vereniging van beide presbyteries te bevorderen;
 - b. de reserve van eventueel aan The Reformed Presbyterian Church of Taiwan te verlenen financiële steun voor kerkbouw een andere bestemming te geven;

9. *m. b. t. The Reformed Church of Japan:*
 - a. in de contacten met The Reformed Church of Japan deze kerk in alle bescheidenheid te wijzen op haar roeping ten aanzien van kerkelijke gemeenschappen met wie zij een relatie onderhoudt, voorzover deze van het gereformeerde spoor zijn afgeweken;
 - b. wat haar lidmaatschap van de GOS betreft te wachten op de beslissing van deze kerk in dezen en wat haar contact met de Nederlands Gereformeerde Kerken betreft de ontwikkeling nauwlettend te volgen;

10. *m. b. t. The Dutch Reformed Church of Sri Lanka:*

door correspondentie en zo nodig door een bezoek met deze kerk contact te blijven onderhouden, haar christelijk te bemoedigen en te adviseren en haar te blijven wijzen op de gevaren die verbonden zijn aan haar bestaande kerkelijke relaties;

11. *m. b. t. The Evangelical Church of Singapore:*
het bestaande contact met deze kerk voort te zetten;
12. *m. b. t. de Philippijnen:*
zich op de hoogte te laten houden van de ontwikkelingen in de kerkelijke gemeenschap The Christian Brethren op het eiland Negros;
13. *m. b. t. The Presbyterian Church of Eastern Australia (PCEA):*
contacten met deze kerk te openen;
14. *m. b. t. The Reformed Churches of New-Zealand (RCNZ):*
 - a. het contact met deze kerken voort te zetten;
 - b. in het bijzonder aandacht te besteden aan de relaties die deze kerken hebben met andere kerken;
 - c. deze kerken erop te wijzen, dat een eventuele zusterkerkrelatie harerzijds met de Nederlands Gereformeerde Kerken een dergelijke relatie met De Gereformeerde Kerken in Nederland uitsluit;
15. *m. b. t. The Orthodox Presbyterian Church of New-Zealand (OPCNZ):*
de contacten met deze kerk niet voort te zetten;
16. *m. b. t. The Reformed Presbyterian Church of beland (RPCI):*
 - a. de contacten met deze kerk voort te zetten;
 - b. de hele materie van het functioneren van de vormen van kerkelijke relaties en de daarvoor geldende regels met deze kerk te bespreken;
17. *m. b. t. The Presbyterian Church in America (PCA):*
het zoeken van contact met deze kerk niet voort te zetten;
18. *m. b. t. The Orthodox Presbyterian Church (OPC):*
 - a. de contactoefening met deze kerk voorlopig niet te intensiveren, maar eerst af te wachten welk resultaat de samenspreking van deze kerk met The Presbyterian Church in America (PCA) heeft en daarna naar bevind van zaken te handelen;
 - b. de eerstvolgende generale synode van hun bevindingen in dezen op de hoogte te stellen;
19. *m.b.t. The Christian Reformed Churches (CRC):*
ten aanzien van de ontwikkelingen binnen deze kerk diligent te zijn;
20. *m. b. t. The Reformed Church in the United States (RCUS):*
het contact met deze kerk voort te zetten;
21. *m. b. t. Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (GKSA):*
 - a. het ten dienste van de contactoefening met de GKSA opgestelde memorandum inzake de verhouding tussen de GKSA en de Gereformeerde Kerken in Nederland, met name inzake de belemmeringen voor nader contact tussen deze beide kerkverbanden, met Deputate vir Ekumeniese Aangeleenthede van de GKSA door te spreken;
 - b. over deze hele materie nauw contact te blijven onderhouden met Die Deputate vir Kontakt met Binnelandse Kerkformasies (Dep. KBKf) van de VGKSA, die zich met dezelfde zaken bezighouden;
22. *m. b. t. Die Nederduitse Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika (NGKSA):*
 - a. de contacten met vertegenwoordigers van de NGKSA op kritisch-verkennende wijze voort te zetten;
 - b. deze contacten te onderhouden in nauw overleg met de VGKSA;
23. *m. b. t. Nigeria:*

contact te blijven zoeken met De Kerk van Christus in de Sudan onder de Tiv;

24. *m. b. t. Zaire:*
het kerkreformerend werk in Zaire vanuit Frankrijk te blijven stimuleren en de verdere ontwikkelingen van de Eglise Réformée Confessante au Zaire (ERC) te blijven volgen;
25. *m. b. t. Frankrijk:*
attent te blijven ten aanzien van de verdere ontwikkelingen binnen de Union Nationale des Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes de France (EREIJ);
26. *m. b. t. Duitsland:*
het door dr. G. Huntemann begonnen reformatorische werk in Duitsland in het oog te houden;
27. *m. b. t. Griekenland:*
 - a. de verkennende contacten met The Greek Evangelical Church (GEC) voort te zetten en haar daarbij te wijzen op de gevaren vanuit de Wereldraad, de WARC en de GOS;
 - b. deze kerk zo mogelijk te dienen met Engelstalige gereformeerde lectuur b.v. inzake de kinderdoop, de oecumene en de kerkregering, en haar te blijven adviseren inzake de opleiding tot de dienst des Woords;
28. *m. b. t. Spanje:*
 - a. in overleg met de raad van de Gereformeerde Kerk te Bussum aandacht te blijven geven aan aspecten van het protestants kerkelijk leven in Spanje en aan de lectuurvoorziening;
 - b. door twee hunner, eventueel vergezeld van een tolk uit De Gereformeerde Kerken in Nederland, de gemeenten van de Iglesia Reformada Presbiteriana op het vaste land van Spanje te laten bezoeken om gegevens te verzamelen, die voor het nemen van verdere beslissingen met betrekking tot de relatie met deze kerk belangrijk zijn;
 - c. de volgende generale synode uitgebreid te informeren over de financiële ontwikkelingen ter beantwoording van de vraag of de financiële hulp dient te worden voortgezet;
29. *m. b. t. 'Regels voor kerkelijke relaties':*
 - a. het overleg inzake de gehele materie van het functioneren van de vormen van kerkelijke relaties en de daarvoor geldende regels voort te zetten;
 - b. van hun bevindingen verslag te doen aan de volgende generale synode en zo mogelijk te komen tot definitieve voorstellen;
30. *m. b. t. de ICRC:*
 1. afgevaardigden en eventueel adviseurs aan te wijzen naar de eerstvolgende conferentie D.V. te houden van 19-23 juni 1989 te Cloverdale (Canada) en de afgevaardigden op te dragen:
 - a. te blijven bevorderen dat bij constituering van de samenkomsten de afgevaardigden instemming met de grondslag betuigen;
 - b. diligent te zijn ten aanzien van:
 - de opvolging van wijlen drs. M.K. Drost als lid van de Commissie Zendingzaken;
 - het benoemen van secundi-commissieleden;
 - c. diligent te zijn inzake de vraag of tot de taak van de Commissie Zendingzaken ook behoort of kan gaan behoren:
 - de wijze waarop lidkerken bezig zijn met de evangelieverbreiding onder de joden;
 - het adviseren van de lidkerken bij de keuze van zendingsterreinen;
 - het aangeven van mogelijkheden tot coördinatie van barmhartigheidswerk (nevendiensten) op de zendingsterreinen van de lidkerken;
 - d. erop toe te zien en te bevorderen dat de overeengekomen regels worden nageleefd;

- e. met betrekking tot de komende conferentie te Cloverdale in 1989:
 - in te stemmen met het voorstel van deputaten, dat nog niet geagendeerde zaken in behandeling moeten kunnen komen wanneer 75010 van de lidkerken zich daarvóór uitspreekt;
 - niet akkoord te gaan met het voorstel van The Free Church of Scotland tot erkenning tussen de lidkerken wederzijds van elkaars attestaties, ambten en sacramenten;
 - niet akkoord te gaan met het voorstel van The Canadian Reformed Churches om een bepaling in de Basis van de ICRC op te nemen, dat afgevaardigden alleen de confessie onderschrijven van de kerken waartoe zij behoren;
 - niet akkoord te gaan met het voorstel van The Canadian Reformed Churches uit te spreken dat het lidmaatschap van de RES (GOS) onverenigbaar is met het lidmaatschap van de ICRC;
- 2. de eerstkomende generale synode te adviseren over zaken die kunnen dienen op de dan volgende samenkomst van de ICRC;

31. *m. b. t. de lectuurvoorziening::*

- a. na te gaan of alle gegevens in de brochure 'For the sake of true ecumenicity' hun actualiteit ten volle behouden hebben, deze zo nodig in te korten of te vervangen, in dat geval een herdruk te verzorgen en bij het onderhouden van de buitenlandse contacten gericht gebruik te maken van deze brochure;
- b. een herziene uitgave te verzorgen van de brochure 'The Reformed Churches in the Netherlands and what they stand for' en wel in het Engels en het Nederlands en eventueel in andere talen;
- c. spoedig een Engelse vertaling van de kerkorde van De Gereformeerde Kerken in Nederland te laten maken en uit te geven.

III *m. b. t. de financiën:*

- 1. jaarlijks een quotum aan de kerken te vragen met informatie over de bestemming van de gelden en haar zonodig te herinneren aan haar verplichtingen;
- 2. deze gelden in ontvangst te nemen, goed te beheren, verantwoord uit te geven en de boekhouding te laten controleren door een accountant;
- 3. goede acht te geven op de materiële verzorging van de zendeling-hoogleraren in Korea en de zendeling-docenten op Sumba;
- 4. de uitgave van het blad 'Lux Mundi' voort te zetten in de huidige opzet en omvang en wel vier maal per jaar en hierbij de kosten tot een totaal van f 17.500,- per jaar niet te overschrijden;
- 5. en hen te *machtigen*:
 - a. tot een maximum van gemiddeld f 12.000,- per jaar te besteden aan het doen bezoeken van de meeste vergadering van buitenlandse zusterkerken en aan het doen bezoeken van buitenlandse kerken met welke contact wordt onderhouden, hierbij inbegrepen de kosten van het bezoek van twee afgevaardigden van deze synode aan de synode van Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika in oktober 1987 en hierbij niet inbegrepen de kosten verbonden aan het doen bijwonen van de vergadering van de ICRC;
 - b. voort te gaan in Nederland boeken te bestellen voor de bibliotheek van het Seminary in Pusan tot een maximum van f 2.000,- per jaar;
 - c. voort te gaan de zusterkerken op Sumba, Savu en Timor te helpen bij de instandhouding van het kerkelijke leven, de exploitatie van de STM en bij kerkbouw, op dezelfde wijze als geschiedde door de deputaten die werden benoemd door de vorige generale synode;
 - d. de Sumbanese zusterkerken hulp te verlenen bij het onderhouden van haar emeriti, door middel van uitkeringen uit een, in Nederland gedurende tien jaren gevormd, fonds dat aldus wordt afgebouwd:

voor de periode	1986 - 1990	Rp 4.000.000 per jaar,
voor	1991 - 1992	Rp 3.000.000 per jaar,
voor	1993 - 1994	Rp 2.000.000 per jaar,

- e. voor 1995 Rp 1.000.000 ; tot een maximum van f5.000,- per jaar de Sumbanese zusterkerken te helpen bij andere incidentele projecten die van belang zijn voor haar kerkelijk leven;
- f. over de periode van mei tot december 1987 The Dutch Reformed Church of Sri Lanka zo nodig te steunen tot een maximum van f 32.000,- voor de uitbetaling van tractementen en deze steun naar eigen oordeel te financieren;
- g. de liquidatie van de reserve van f 15.000,- voor de hulp bij kerkbouw op Taiwan door te voeren en dit bedrag aan te wenden voor de financiering van de hulp die van januari tot april 1987 aan The Dutch Reformed Church of Sri Lanka is verleend;
- h. de leetuurvoorziening in Spanje te steunen tot een maximum van f2.000,-; zo nodig en zo mogelijk steun te verlenen aan de Iglesia Reformada Presbiteriana in Spanje, onder voorwaarde dat deze kerk binnen enkele jaren uit eigen middelen een sluitende begroting realiseert en zij de andere buitenlandse kerken waarmee zij contacten onderhoudt, met name de RPCI, de FCS en de Kosin kerken, vraagt gezamenlijk 20% van het begrote tekort bij te dragen, en met inachtneming van de volgende maxima over de komende jaren: resp. f 13.600,-, f 10.200,- en f 6.800,-; deze steun op te schorten, resp. te verminderen of te beëindigen indien deputaten van mening zijn dat deze niet meer aan het beoogde doel beantwoordt;
- i. de uitgave van de Institutie van Calvijn in het Grieks te subsidiëren tot een maximum van fl 2.000,-.

IV. Tevens ontvangen deputaten de volgende *machtigingen*:

1. a. bij het voort te zetten overleg inzake de hele materie van het functioneren van de vormen van kerkelijke relaties en de daarvoor geldende regels, aan te sluiten bij de uitgangspunten en overwegingen genoemd in het deputatenrapport, gezonden aan deze generale synode, en uit te gaan van de voorstellen die deputaten tot nu toe gedaan hebben;
 - b. in de periode tot de volgende generale synode de nu geldende regels, hangende het voortgezet overleg, soepel toe te passen;
 2. zich van doeltreffende taalkundige en administratieve medewerking te verzekeren;
 3. de belangrijkste artikelen uit de Acta van de synoden in het Engels te laten vertalen en die afzonderlijk uit te geven;
 4. een Nederlandse vertaling te verzorgen van de voornaamste besluiten van de ICRC en die op te nemen in hun rapport aan de kerken;
 5. indien dit noodzakelijk blijkt aan de Board of Trustees van het Seminary van The Presbyterian Church in Korea één of twee broeders als zendeling-hoogleraar ter benoeming voor te dragen, met inachtneming van de uitspraak van de Generale Synode van Groningen-Zuid 1978, (Acta, art. 175 C. III. spreekt uit b.), of broeders aan te trekken om voor langere tijd gastcolleges te geven aan dit Seminary.
- V. Deputaten dienen van al hun handelingen rapport uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode en dit rapport, uiterlijk een half jaar voor de aanvang van genoemde synode, toe te zenden aan de kerken.

Zonder discussie neemt de synode het besluit met algemene stemmen.

De praeses vertolkt de dankbaarheid van de synode voor de werkelijk niet geringe arbeid door deputaten in deze verslagperiode verricht. Het synodebesluit spreekt van hartelijke dank en grote waardering.

Ook dankt de praeses commissie II, die al deze zaken heeft voorbereid. Ook deputaten spraken hun erkentelijkheid uit voor de broederlijke wijze waarop de contacten verliepen. Daarmee hebben de commissie en haar rapporteurs de synode bijzonder gediend.

Het werk van de Here Jezus Christus is wereldwijd. Contact is geen zaak van eenrichtingsverkeer. Het is over en weer bemoedigd worden door elkaars geloof. Zo zijn de contacten besproken en zijn we verkwikt. De Here zegene de besluiten en stelle die ten dienste van Christus' wereldwijde kerkvergaderende arbeid.

Hoofdstuk VII Inzake DE HOGE OVERHEID

Artikel 152

05.05.8'

Correspondentie met de Hoge Overheid (agenda VII 2, 6)

Voorstel : Commissie II

Rapporteur . H.J. Nijenhuis

Materiaal

- a. Rapport van de deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid.
- b. Aanvullend rapport van dezelfde deputaten dd. 24 april 1987.

Besluit:

1. Deputaten te dechargeren onder dank voor hun arbeid.
2. Opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht te handelen volgens de volgende instructie, waarbij wordt gestipuleerd dat van hen gevraagde adhesie-betuigingen, verklaringen e.d. niet behoren te worden afgegeven:
 - a. stukken die van de Hoge Overheid bij hen inkomen en bestemd zijn voor de kerken, via de pers of op andere wijze ter kennis van de kerken te brengen;
 - b. op vragen van de Hoge Overheid naar het gevoelen van de kerken over bepaalde zaken antwoord te geven, voorzover de kerken zich na 1892 over deze en dergelijke zaken in generale synoden hebben uitgesproken, en zowel de bedoelde vragen als de door deputaten gegeven antwoorden via de pers of op andere wijze ter kennis van de kerken te brengen;
 - c. op de door de Hoge Overheid aangekondigde of reeds genomen maatregelen die overal in ons land de dienst van de kerk (art. 27 K.O.) raken, te reageren, indien dit van belang is voor de onbelemmerde voortgang c.q. de wettige bescherming van deze dienst, en indien hiermee niet op het bijeenkomen van de generale synode gewacht kan worden; van al zulke reacties dienen deputaten de kerken via de pers of op andere wijze in kennis te stellen;
 - d. namens de kerken gelukwensen of betuigingen van deelneming in buitengewone gevallen van vreugde of rouw, het Koninklijk Huis betreffende, over te brengen en de vertegenwoordiging van de kerken op koninklijke recepties voor te bereiden en uit te voeren, een en ander behalve wanneer de generale synode bijeen is;
 - e. op uitnodiging van de Hoge Overheid de kerken te vertegenwoordigen bij officiële plechtigheden, met dien verstande dat geen uitnodiging aanvaard kan worden tot het bijwonen van religieuze samenkomsten en andere plechtigheden die in strijd komen met het Woord van de Here en de op dat Woord gegronde belijdenis van de kerken;
 - f. er zorg voor te dragen dat het Ministerie van Justitie kan beschikken over een officiële lijst van De Gereformeerde Kerken in Nederland, waarop de namen van de kerken, classes en particuliere synoden zijn vermeld;
 - g. de kerkelijke vergaderingen in de pers of op andere wijze eraan te herinneren, dat zij mededelingen inzake veranderingen die in de genoemde lijst moeten worden aangebracht, bij de deputaten dienen in te zenden;
 - h. de sub g bedoelde mededelingen door te geven aan het Ministerie van Justitie;
 - i. in ontvangst te nemen en te bewaren alle mededelingen en afschriften van stukken die door plaatselijke kerken, classes of synoden aan deputaten worden toegezonden en betrekking hebben op rechtsgedingen of belangrijke correspondentie van de

- kerken met hogere of lagere overheden, en bij gelegenheid de kerken te verzoeken deze stukken aan hen toe te zenden;
- j. het archief van deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid na hun dechargering over te dragen aan hun opvolgers;
 - k. de naam der kerken als volgt aan te duiden: 'Gereformeerde Kerk te.....' gevolgd door een eventuele nadere aanduiding, adres en plaatsnaam, zulks in overleg met de betrokken kerkeraden en classes;
 - l. van hun arbeid rapport uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode;
 - m. hun rapport uiterlijk 3 maanden voor het begin van de volgende generale synode aan de kerken toe te zenden.

In aanwezigheid van de deputaten drs. P. Deddens en ds. T. Dekker, die van plaats verwisselt om dit deel van de vergadering als deputaat bij te wonen, bespreekt de synode het commissie-voorstel in twee rondes. Beide deputaten geven op vragen uit de synode enige toelichting.

Een amendement, ingediend door ds. T.S. Huttenga, om in besluit sub 2 de woorden 'waarbij gestipuleerd wordt dat van hen gevraagde adhesiebetuigingen, verklaringen e.d. niet behoren te worden afgegeven' te laten vervallen, wordt verworpen met 19 stemmen tegen, 14 voor en 2 onthoudingen. Daarna neemt de synode dit besluit met algemene stemmen, terwijl ds. T. Dekker buiten stemming blijft.

Artikel 153

03.09.87

Afkoopregeling door de Overheid (agenda VI I 1,3,4,5)

Voorstel Commissie 11

Rapporteur H. Smit

Materiaal

1. Rapport van deputaten afkoopregeling Overheid;
2. brief van deputaten afkoopregeling Overheid van De Gereformeerde Kerken in Nederland d.d. 14-4-1987;
3. brief van de Part. Synode van Zuid-Holland d.d. 11-2-1987 inhoudend:
 - a. dat moet worden bevorderd dat de van het rijk ontvangen geldswaarden worden overgedragen aan de emeriteringsverbanden binnen de kerken (evenredig aan het aantal zielen dat ze omvatten), behoudens een eventuele uitkering ten behoeve van het pensioenfonds van de Theologische Hogeschool;
 - b. dat zij de e.k. generale synode verzoekt zich dienovereenkomstig uit te spreken;
4. brief van Geref. Kerk te Rotterdam-Oost d.d. 2-4-1987; de kerkeraad wijst erop, dat in het voorstel van deputaten de predikanten uit Amerika en Zuid-Afrika ontbreken. Verder neemt de kerkeraad aan dat het hier een Nederlandse overheidsmaatregel betreft voor Nederlandse kerkgenootschappen met hun predikanten en hun nabestaanden. De raad meent dat slechts twee instanties in aanmerking komen nl. VE en SK. Tenslotte wordt gevraagd op welke afdoende wijze de geëiste controle kan worden geëffectueerd en welke instantie met de naleving moet worden belast.

Besluit I-1:

Het beleid van de deputaten goed te keuren betreffende:

- het aanwijzen van een beheersfonds - te weten de Vereniging Emeritering;
- het niet aanwijzen van een penningmeester/boekhouder;
- het niet opstellen van een instructie voor een penningmeester/boekhouder.

Grond:

Deputaten hebben op verantwoorde wijze een overeenkomst afgesloten met de Vereniging Emeritering d.d. 13-12-1984. Volgens het accountantskantoor Mak (verklaring 13-4-1987) heeft de Vereniging Emeritering het vermogen - dat per 31-12-1986 totaal fl 7.497.498,- bedroeg - op verantwoorde wijze beheerd.

Besluit 1-2.'

Deputaten te dechargeren van hun opdracht.

Grond:

Deputaten hebben op verantwoorde wijze hun opdracht (Generale Synode Heemse 1984-1985, Acta art. 114) uitgevoerd.

Besluit II-1:

- a. De van het rijk ontvangen geldswaarden en de daaruit gekweekte rente te verdelen tussen:
- het pensioenfonds van de Theologische Universiteit;
 - de zusterkerken in het buitenland aan welke predikanten zijn verbonden wier dienstjaren het rijk bij de toekenning van de geldswaarden aan de kerken in aanmerking heeft genomen;
 - de Samenwerkende Kerken ter voorkoming van moeilijkheden in verband met art. 13 K.O.;
 - de Vereniging Emeritering Predikanten Gereformeerde Kerken;
- b. daarbij de volgende verdeelsleutel toe te passen:
- het pensioenfonds van de Theologische Universiteit ontvangt een bedrag aan geldswaarden op basis van het aantal dienstjaren van de docenten die de kerken in Nederland als predikant en hoogleraar hebben gediend, dat het rijk bij de toekenning als bedoeld onder a. in aanmerking heeft genomen. Daarbij wordt genomen de verhouding van dat aantal dienstjaren tot het totaal aantal dienstjaren dat het rijk bij de toekenning van de geldswaarden ten behoeve van de kerken heeft meegerekend;
 - de betrokken zusterkerken in het buitenland ontvangen voor zover zij niet zijn aangesloten bij een van de genoemde emeriteringsverbanden een bedrag aan geldswaarden, op basis van het aantal dienstjaren van haar predikanten dat het rijk bij de toekenning als bedoeld onder a. in aanmerking heeft genomen. Daarbij wordt eveneens genomen de verhouding tot het totaal aantal dienstjaren dat het rijk bij de toekenning van gelden ten behoeve van de kerken heeft meegerekend;
 - de resterende geldswaarden worden onder de Samenwerkende Kerken en de Vereniging Emeritering verdeeld naar verhouding van het zielental per 1 oktober 1986 van de kerken in Nederland die bij deze instellingen zijn aangesloten.

Gronden:

1. Het is billijk de geldswaarden aan de genoemde kerken en aan het pensioenfonds van de Theologische Universiteit toe te delen op basis van de door het rijk in aanmerking genomen dienstjaren.
2. Ten aanzien van de toedeling aan de emeriteringsverbanden is de gekozen verdeelsleutel de meest constante factor.

Besluit II-2:

Nieuw te benoemen deputaten op te dragen van de betrokken instellingen en kerken een schriftelijke verklaring te vragen.

De betrokken instantie en kerk zullen moeten verklaren dat aan de door de overheid gestelde voorwaarde inzake de ontvangen gelden en geldswaarden met de daarbij gekweekte rente (in verband met de afkoopregeling) voldaan zal worden. Deze voorwaarde houdt in: de

ontvangen afkoopbedragen zullen binnen het kader van de eigen regeling voor pensioenvoorzieningen aangewend worden voor pensioenvoorzieningen van ambtsdragers en hun nabestaanden.

Grond:

De kerken moeten zorgen voor voldoende waarborgen dat de ontvangen afkoopbedragen op verantwoorde wijze worden aangewend.

Besluit III:

Opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht:

1. de Vereniging Emeritering te verzoeken krachtens artikel 5 van de met haar gesloten overeenkomst de gelden en geldswaarden en de daarbij gekweekte rente welke uit hoofde van de afkoopregeling verkregen zijn, aan deputaten over te dragen nadat door een register-accountant een eindcontrole heeft plaatsgehad over het door de Vereniging gevoerde beheer per 1-12-1987;
2. de gelden en geldswaarden en de daarbij gekweekte rente, welke uit de afkoopregeling verkregen zijn, te verdelen en uit te keren voor 1-1-1988 in overeenstemming met de door de synode vastgestelde verdeelsleutel, onder de gestelde voorwaarde in besluit II-2;
3. van hun werkzaamheden verslag uit te brengen aan de eerstkomende generale synode en hun rapport aan de kerken toe te zenden uiterlijk zes maanden voor de aanvang van deze synode.

Grond:

Deze generale synode heeft deze zaken niet kunnen afhandelen.

Van de deputaten is br. S. Riedstra ter synode aanwezig bij de behandeling van het commissievoorstel. Aan de eerste ronde van bespreking nemen negen broeders deel.

Allerlei vragen komen aan de orde, maar met name spitst de bespreking zich toe op de vraag of de desbetreffende zusterkerken in het buitenland ook voor de verdeling van de bij de afkoopregeling ontvangen gelden in aanmerking behoren te komen. Sommige sprekers pleiten hiervoor, omdat als grondslag voor het aan De Gereformeerde Kerken in Nederland uitgekeerde afkoopbedrag ook de dienstjaren hebben meegeteld van enkele predikanten, die thans de zusterkerken in Australië en Canada dienen. Ook deputaten hebben dit voorgesteld.

In antwoord op de opmerkingen uit de eerste ronde wijst de rapporteur, oud. H. Smit, erop, dat de basis voor de verdeelsleutel van de overheid, met name het element van de pensioenvoorzieningen is. Een andere moet zijn de basis voor de verdeelsleutel van de gereformeerde kerken, die aan het gereformeerde kerkrecht is ontleend, namelijk: de regeling van pensioenvoorzieningen is fundamenteel anders dan de regeling die binnen onze kerken van kracht is. Immers de kerken zijn verantwoordelijk voor hun predikanten, ook voor de emeritus-predikanten. Hier is geen sprake van pensioenopbouw op grond van dienstjaren. Het komt zijns inziens aan op een zakelijke argumentatie.

De voorzitter van de commissie, ds. H.J. Nijenhuis, wijst de gedachte af, dat het standpunt van de commissie van schrielheid getuigt en onderstreept de woorden van de rapporteur.

Deputaat S. Riedstra houdt namens de deputaten voor de afkoopregeling een pleidooi, dat de uitgekeerde afkoopbedragen ook ten goede zullen komen aan de buitenlandse zusterkerken, die daarvoor in aanmerking komen. Dan komt de synode niet op gespannen voet met de wet. Dit is door mr. F.H.M. van Spaendonck, secretaris van de Stichting Interkerkelijke Belangenbehartiging Afkoop aan deputaten bevestigd.

Elf sprekers melden zich vervolgens voor een tweede ronde van bespreking. Oud. G. de Jonge dient een tegenvoorstel in, waarbij in de voorgestelde besluittekst onder II 1 ook de daarvoor in aanmerking komende buitenlandse zusterkerken aangewezen worden als kerken die op basis van de toe te passen verdeelsleutel een bedrag aan geldswaarden uit de bij de afkoopregeling verkregen gelden ontvangen.

Nadat aan het begin van de middagzitting op verzoek van de commissie br. S. Riedstra nog enige informatie heeft gegeven, beantwoordt de rapporteur de in de tweede ronde van bespreking gemaakte opmerkingen.

De voorzitter, ds. H.J. Nijenhuis, verklaart, dat de commissie niet eenstemmig is inzake het al dan niet overnemen van het tegenvoorstel. Oud. G. de Jonge ontvangt als indiener van het tegenvoorstel de gelegenheid in te gaan op de daarop geleverde kritiek.

Achtereenvolgens komen nu de onderdelen van het commissievoorstel in stemming. Onderdeel besluit I 1 en 2 wordt met algemene stemmen aangenomen. Onderdeel II 1 wordt met 10 stemmen voor, 25 stemmen tegen en één onthouding verworpen. De synode neemt daarna het tegenvoorstel van oud. G. de Jonge, dat gesteund wordt, aan met 26 stemmen voor, 9 tegen en één onthouding. Onderdeel besluit III wordt weer met algemene stemmen aangenomen. Daarna geeft de praeses het voorstel in zijn geheel in stemming. De synode neemt het besluit met 31 stemmen voor, 3 tegen en 2 onthoudingen.

De praeses dankt de commissie en met name de rapporteur voor de voorbereiding en de verdediging van de voorstellen.

Ook dankt de praeses de broeders deputaten hartelijk, met name br. Riedstra, die bijzonder veel arbeid voor deze zaak heeft moeten verrichten.

Hoofdstuk VIII Inzake SYNODALIA

Artikel 154

24.04.87

Rapport deputaatschap bijbelvertaling (agenda VIII 3,5)

Voorstel : Commissie 1V

Rapporteur . C.J. Breen

Materiaal

Rapport deputaten bijbelvertaling

Besluit:

1. Deputaten te dechargeren onder dank voor hun werk.
2. Opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht:
 - a. bij Bijbelgenootschappen en andere instanties die actief betrokken zijn bij het uitgeven en (doen) vervaardigen van bijbelvertalingen in ons land, zich te blijven presenteren als adres waaraan men desgewenst informatie over het onderwerp `bijbelvertaling` kan toezenden;
 - b. te functioneren als `waarnemersdeputaatschap` dat de ontwikkelingen op het gebied van de bijbelvertalingen in grote waakzaamheid blijft volgen om zo de kerken en haar synode tijdig te kunnen informeren en adviseren inzake huidige en te verwachten ontwikkelingen op het gebied van de bijbelvertaling in Nederland;
 - c. een rapport over hun arbeid een half jaar voor het begin van de eerstkomende generale synode aan de kerken toe te zenden.

Gronden:

ad 1: Vergelijking van de opdracht en de in het rapport vermelde werkzaamheden voert tot de conclusie dat aan de opdracht is voldaan.

ad 2: Omdat niet duidelijk is geworden of het NBG alle aandacht zal richten op revisie van de `Groot-Nieuws-Bijbel` of ook op revisie van de NBG-vertaling, blijft waakzaamheid de voornaamste taak van dit deputaatschap.

Tijdens de bespreking beantwoorden de aanwezige deputaten prof. dr. J. van Bruggen en drs. H. R. van de Kamp enkele vragen. De vergadering neemt het besluit met algemene stemmen. Het deputaten-rapport zal in de acta worden opgenomen (zie bijlage XIV).

Artikel 155

05.05.87

Omvang acta (agenda VIII 20 en 38)

Voorstel . Moderamen

Rapporteur . H.J. Boiten

Materiaal

1. Brief van de Particuliere Synode van Groningen 1987 d.d. 23 april 1987 met het voorstel, gelet op de toenemende omvang van de Acta van de laatstgehouden generale synodes, bij de vaststelling van de acta nauwkeurig art. 34 K.O. in acht te nemen ter zake van personalia en toespraken en voorts met dien verstande, dat in elk geval reeds gepubliceerde en in de boekhandel verkrijgbare rapporten, waarvan opneming niet beslist noodzakelijk is, niet als bijlagen worden opgenomen.
2. Brief van de raad van de Gereformeerde Kerk te Schildwolde d.d. 19 maart 1987 met het volgende voorstel:
Om te komen tot een meer aanvaardbare omvang van de acta van de generale synode zal de scriba van de generale synode niet langer in de acta opnemen:
 1. Allerlei toespraken, openingswoorden etc., behalve die, welke worden uitgesproken bij de opening en de sluiting van de generale synode.
 2. De discussies.
 3. De rapporten, die van te voren al aan de kerken zijn toegezonden.
 4. De lijst van presentie.
 5. Overzicht van opening en sluiting.

Gronden:

1. Naar artikel 34 K.O. noteert de scriba wat voor schriftelijke vastlegging van waarde is. Dat wil voor een scriba van de g.s. zeggen, dat hij die zaken te boek stelt, die van waarde zijn voor de kerken in het algemeen.
Bovengenoemde 5 punten vallen daar niet onder, zoals o.m. valt af te leiden uit de bijgevoegde bijlage, waarin u een aantal voorbeelden uit de acta van Heemse aantreft, die geen waarde hebben voor de kerken in het algemeen.
2. De bruikbaarheid van de acta zal door een geringere omvang toenemen.
3. De uitgave van de acts zal sneller verzorgd kunnen worden.
4. De scriba zal minder werk hebben.
5. De kosten van de acts zullen verminderen.

Besluit:

De voorstellen niet tot besluit te maken.

Gronden:

- I. Het spreekt vanzelf, dat de synode zich erop heeft toe te leggen zorgvuldig toe te zien op een nauwkeurige naleving van art. 34 K.O. (tweede gedeelte). De kerken zijn immers met elkaar overeengekomen zich te zullen toeleggen op het naleven van de bepalingen van de kerkorde (vgl. art. 84 K.O.) Dit behoeft niet per apart besluit herhaald te worden.

2. Het in art. 34 K.O. voor notulering genoemde criterium wat voor schriftelijke vastlegging van waarde is vraagt ook bij het notuleren van toespraken en discussies om een genuanceerde beoordeling van geval tot geval door de synode zelf.
3. Opname van deputaten-rapporten in de acta bevordert de toegankelijkheid en vergemakkelijkt het raadplegen van deze rapporten. Losse rapporten raken door de jaren en eeuwen heen gemakkelijker zoek. De bij de aan de kerken toegezonden deputaten-rapporten toegepaste zettechniek voorkomt het kostbare opnieuw zetten van deze teksten. (Zie huishoudelijke regeling VIII 2e). Tot opname van deze rapporten beslist de synode van geval tot geval.
4. Hoe de notulering van het appèl-nominaal ook geschiedt, ingeweven in een chronologisch opgezette (pro-)acta, of in een toegevoegde lijst van presentie, het biedt de afvaardigende kerken de gelegenheid na te zien, door wie zij in de synode vertegenwoordigd waren.
5. Niet het opnemen van een lijst van presentie of een overzicht van opening en sluiting zorgde voor de toenemende omvang van de acta der laatstgehouden synoden, maar onder meer de zaken van het Gereformeerd Kerkboek. Geringere omvang van de acta valt te verwachten, nu het Gereformeerd Kerkboek zijn beslag heeft gekregen.

De synode neemt dit besluit met algemene stemmen.

Artikel 156

10.06.87

Opname van bijlagen in de acta

Op voorstel van de praeses besluit de synode tot opname van de volgende bijlagen in de acta:

Rapport deputaten voor diaconale zaken ad interim
 Rapport deputaten ad art. 51A Kerkorde
 Rapport deputaten geestelijke verzorging van militairen
 Rapport deputaten bijbelvertaling
 Rapport deputaten generaal archief
 Rapport deputaten betrekkingen met de buitenlandse kerken
 Rapport deputaten-curatoren Theologische Hogeschool
 Rapport deputaten-curatoren Missiologische Opleiding
 Rapport deputaten radio- en t.v.-uitzending kerkdiensten
 Rapport deputaten correspondentie Hoge Overheid
 Rapport deputaten documentatie geschiedenis van de Vrijmaking
 Rapport deputaten afkoopregeling Overheid

Artikel 157

02.09.87

Generaal-synodaal archief (agenda VIII 4, 24, 27, 33)

In aanwezigheid van deputaat A. Medema en de deputaten documentatie geschiedenis van de Vrijmaking, de brs. A. Bolhuis, H.A. Noppers, H.W. Rodink en drs. H. van Veen, maakt de synode een begin met de behandeling van het commissievoorstel.

Voor een eerste ronde van bespreking vragen vijf broeders het woord. Met name wordt gesproken over de voorgestelde opdrachten aan nieuw te benoemen deputaten. Is het verantwoord gezien het ontbreken van een kosten-analyse opdracht te geven tot het inrichten van een archief- en documentatiecentrum en het aanstellen van een gekwalificeerde archivaris-documentalist?

Nadat op de vragen en opmerkingen uit de eerste ronde is ingegaan, deelt de rapporteur, oud. R. Bakker, een aantal wijzigingen in de voorgestelde besluittekst mee.

Het opzetten van een centrum als bovengenoemd, alsmede het aantrekken van personeel zal eerst door deputaten bestudeerd moeten worden. Op de eerstvolgende synode kunnen dan voorstellen terzake dienen.

Voor een tweede ronde van bespreking melden negen broeders zich. Allerlei redactionele punten ontvangen aandacht.

Gezien het gevorderde uur aan het einde van deze ronde verzoekt de praeses de commissie later te antwoorden. Daarmee is de zaak verdaagd tot een volgende zitting.

Artikel 158

03.09.87

Generaal-synodaal archief (agenda VIII 4, 24, 27, 33)

Voorstel . Commissie V

Rapporteur . R. Bakker

Materiaal

I Rapport van de archiefbewarende kerk te Groningen-West;
daaruit blijkt:

1. a. de acta en de bescheiden van de Generale Synode te Heemse 1984-1985 zijn in goede orde ontvangen, deputaten Psalmen en Gezangen hebben hun bescheiden ingeleverd en van de deputaten BBK werd een klein gedeelte ontvangen;
- b. behalve 'uitleningen' aan de Generale Synode te Heemse vond acht maal uitlening plaats aan derden;
- c. aangekocht werden onder meer acta GOS 1983, acta Generale Synode van de Gereformeerde Kerken (synodaal), acta Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken, acta Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken en de Inventaris van de archieven van de Gereformeerde Kerken (synodaal);
2. van de kosten-nota's, ingediend door de archiefbewarende kerk, zijn de voornaamste posten: vergoeding voor gebruik van de kluis f2.100,-, 144 werkuren f2.520,- en er werd aangekocht voor f381,50;

II rapport van de archief-controlerende kerk te Groningen-Noord;
daaruit blijkt dat, gezien de voorhanden zijnde middelen en omstandigheden alle stukken in goede orde zijn opgeborgen; uitlening geschiedt tegen ondertekening van een ontvangstbewijs; naar aanleiding van het rapport van deputaten generaal archief zijn enige summiere maatregelen getroffen in verband met brandbeveiliging en klimaatbeheersing in de archiefruimte; bij een globale controle leek alles in orde;

III rapport van de deputaten generaal archief;
uit dit rapport blijkt dat deputaten van oordeel zijn, dat

1. de broeders B. Kamps en R.G. v.d. Veen hun taak:
 - a. te onderzoeken op welke wijze de inhoud van het archief bredere bekendheid kan verkrijgen en derhalve meer benut kan worden;
 - b. de mogelijkheid te onderzoeken om te komen tot het opzetten en opbouwen van een documentatie; (Acta GS Arnhem 1981, art. 157 sub *Besluit 4*) goed hebben uitgevoerd; de door hen aangedragen oplossing om de toegankelijkheid tot het archief te verbeteren lijkt echter niet erg praktisch en het te verwachten rendement waarschijnlijk omgekeerd evenredig aan de geïnvesteerde tijd en de gemaakte kosten;
2. broeder Kamps zich in de voorhanden zijnde omstandigheden en met de beschikbare middelen op uitnemende wijze van zijn taak als archiefbeheerder heeft gekweten;
3. het voorkomt dat het origineel van aanwezige stukken of bescheiden wordt uitgeleend wat kan leiden tot beschadiging of zoekraken; de door de archivaris vervaardigde inventaris is erg persoonsgebonden wat bij een eventueel aftreden er toe leidt dat de archieven meteen minder toegankelijk zijn;
4. de bewaarplaats en de materiële verzorging van de archieven niet voldoen aan de elementaire eisen van brandbeveiliging, klimaatbeheersing en toegankelijkheid;
5. veel archieven van de door de opeenvolgende generale synodes ingestelde deputaatschappen ontbreken in het generaal-synodaal archief;
6. de archieven door een gekwalificeerde kracht dienen te worden geïnventariseerd en beheerd; niet uitgesloten moet worden geacht dat een dergelijke kracht zich ook

bezig gaat houden met het materiaal verzameld door het deputaatschap voor de documentatie van de Vrijmaking en met het opsporen en verzamelen van archieven van door de diverse synodes ingestelde deputaatschappen;

7. wegens de vele raakvlakken tussen de deputaatschappen generaal archief en documentatie geschiedenis van de Vrijmaking en de mogelijkheden die er zijn op het gebied van centraal archiefbeheer en documentatie het niet goed mogelijk was om tot een verantwoorde kostenraming te komen voor het effectueren van de doelstelling van de Generale Synode te Arnhem 1981;
8. het lidmaatschap van de CPA, waarvan de vergaderingen door een van de deputaten als waarnemer zijn bijgewoond, van groot belang is voor een goed archiefbeheer.

IV Bijlage bij het rapport van deputaten generaal archief waarin nader geïnformeerd wordt over:

1. door de generale synodes vanaf 1945 ingestelde deputaatschappen; het betreft hier een lijst van 59 deputaatschappen waarvan vermoed kan worden dat ze een eigen archief hebben gevormd;
2. het contact met de deputaten documentatie geschiedenis van de Vrijmaking, dat er toe heeft geleid dat beide deputaatschappen met een vrijwel eensluidend voorstel komen; deputaten generaal archief zijn van mening dat de archieven openbaar moeten zijn, voorzover geen beperkende bepalingen van toepassing zijn; dit is ook in overeenstemming met de richtlijnen van de CPA; door deputaten wordt aanbevolen de richtlijnen voor het beheer van de kerkelijke en semi-kerkelijke archieven (uitgegeven door de CPA) bij het inrichten van een centrale archiefbewaarplaats te hanteren.

V Op grond van het door deze synode genomen besluit met betrekking tot deputaten documentatie geschiedenis van de Vrijmaking (zie art. 176) dient aan het materiaal te worden toegevoegd:

1. rapport deputaten documentatie geschiedenis van de Vrijmaking, uitgezonderd de onder 7.1 en 2 gedane aanbevelingen;
2. supplement op het rapport van onder 1 genoemde deputaten d.d. 15-4 1987 met bijlagen te weten korte verslagen van vergaderingen van deputaten met archiefadviseurs d.d. 5/4 - 12/4 - 7/6 - 8/6 '86 en 28/3 '87;
3. inventarisatie documentatie-materiaal van ds. C. van Kalkeren;
4. voorlopige richtlijnen voor het beheer van de archieven van De Gereformeerde Kerken in Nederland;
5. richtlijnen van de Commissie tot Registratie van de Protestantse kerkelijke en semi-kerkelijke Archieven (CPA).

Besluit:

- I 1. De archiefbewarende kerk onder dank te dechargeren met betrekking tot haar arbeid over de jaren 1983-1986;
2. de door deze kerk gedeclareerde onkosten ten bedrage van f 5.394,39 te voldoen;
3. de haar door de Generale Synode te Heemse 1984-1985 verstrekte instructie te handhaven;
4. de archief-controlerende kerk onder dank voor de door haar verrichte werkzaamheden op te dragen het archief te controleren met inachtneming van de instructie aan de archiefbewarende kerk en van haar arbeid rapport uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode.

II Het studiedeputaatschap voor generaal archief te dechargeren onder dank voor zijn arbeid en geen nieuwe deputaten te benoemen.

III Een deputaatschap te benoemen, genaamd: 'Deputaten voor de kerkelijke archieven en de documentatie van de geschiedenis van De Gereformeerde Kerken in Nederland' (deputaten archief en documentatie), dat tot opdracht heeft:

1. te bestuderen welke concrete maatregelen eventueel te nemen zijn, die leiden tot het inrichten van een archief- en documentatiecentrum, bij voorkeur in of in de onmiddellijke nabijheid van de Theologische Universiteit te Kampen;
 2. de wenselijkheid, c.q. mogelijkheid te bezien van het aanstellen van een gekwalificeerde kracht voor het beheer van de archieven en het documentatiemateriaal;
 3. voor de onder 2 genoemde functie de te stellen functie-eisen en een instructie op te stellen;
 4. van de met de onder 1 en 2 genoemde zaken gemoeide stichtings- en exploitatiekosten een begroting op te stellen;
 5. over de onder 1-4 genoemde zaken aan de eerstkomende generale synode tijdig te rapporteren.
- IV
1. Uit te spreken dat er geen bezwaren zijn het lidmaatschap van de Commissie tot Registratie van de Protestantse kerkelijke en semi-kerkelijke Archieven (de CPA) aan te gaan;
 2. het onder III genoemde deputaatschap te machtigen een officiële vertegenwoordiger namens de kerken in de CPA aan te wijzen.
- V
- Deputaten te machtigen ruimte te huren voor de documentaire informatie.
- VI
- Voor de onder III genoemde deputaten de volgende instructie vast te stellen:
- A. met betrekking tot de kerkelijke archieven:

de kerkelijke vergaderingen te dienen met advies en voorlichting ten aanzien van:

 1. de zorg voor haar archieven en het beheer ervan;
 2. de inventarisatie van deze archieven;
 3. het toezicht op de zorg voor en op het beheer van deze archieven, onder meer door richtlijnen dienaangaande op te stellen;
 - B, met betrekking tot de documentatie:
 1. wat voor de geschiedenis van De Gereformeerde Kerken in Nederland van belang moet worden geacht, te verzamelen en zorgvuldig te bewaren;
 2. het documentatie-materiaal te ordenen en te inventariseren;
 3. documenten/archieven van personen of instanties, die betrekking hebben op de geschiedenis van De Gereformeerde Kerken in Nederland, te verzamelen en te bewaren, te inventariseren en te verzorgen;
 4. het aanleggen van een gegevens-bestand omtrent verblijfplaats, toestand en inhoud van archieven en documentatie-materiaal, waarvan de inhoud van belang is voor de geschiedenis van De Gereformeerde Kerken in Nederland;
 - C. met betrekking tot de openbaarheid van het documentatie-materiaal:

het documentatie-materiaal te laten raadplegen onder door deputaten te formuleren voorwaarden;
 - D. aan de eerstvolgende generale synode rapport over hun handelingen en over de stand van zaken van het aanwezige en verworven archiefdocumentatie materiaal uit te brengen.

Gronden:

- Ad I
1. Uit de rapporten van de archiefbewarende kerk, het studiedeputaatschap generaal archief en de archief-controlerende kerk blijkt dat de archiefbewarende kerk haar taak naar behoren heeft vervuld;
 2. tot aan de eerstvolgende generale synode moet de verantwoordelijkheid voor het beheer van de archieven van de generale synoden blijven berusten bij de archiefbewarende kerk;
- Ad III
1. deputaten generaal archief en deputaten documentatie Vrijmaking hebben een waardevolle bijdrage geleverd in de probleemstelling ten aanzien van het verzamelen en verzorgen van de archieven van de generale synodes en de door haar ingestelde deputaatschappen; uit hun rapport spreekt een gerechtvaardigde bezorgdheid;

2. de inrichting, het beheer en het toegankelijk maken van een centraal archief- en documentatiecentrum kunnen wellicht niet op basis van vrije tijd worden gerealiseerd;
- Ad IV door het lidmaatschap van de CPA kan profijt getrokken worden van de kennis en ervaring, aanwezig bij de beheerders van de rijksarchieven en de archieven van andere kerkelijke gemeenschappen;
- Ad V de huidige ruimte is niet meer beschikbaar;
- Ad VI uit grond Ad 1.2 volgt dat tot aan de eerstvolgende generale synode de verantwoordelijkheid voor het beheer van de archieven van de generale synodes nog niet bij te benoemen deputaten berust.

In de middagzitting zet de synode de behandeling omtrent de zaken van het generaalsynodaal archief voort aan de hand van een gewijzigde conceptbesluittekst, waarin aan de in de tweede ronde van bespreking gemaakte opmerkingen wordt tegemoet gekomen. Op verzoek uit de vergadering geeft de praeses een derde spreekronde, waaraan vier broeders deelnemen.

Nadat door de rapporteur en de commissievoorzitter de sprekers zijn beantwoord, neemt de synode het besluit met algemene stemmen.

De praeses dankt de commissie en met name de rapporteur voor het voorbereidende werk in deze belangrijke zaak, die het sequeel van het ambtelijk en kerkelijk handelen betreft.

Artikel 159

25.09.87

Nota inzake spelling en interpunctie ten behoeve van generaal-synodale publikaties

Ingekomen van deputaten generaal-synodale publikaties is een conceptnota inzake spelling en interpunctie ten behoeve van generaal-synodale publikaties.

Op voorstel van het moderamen besluit de synode, dat deze nota ten behoeve van de taalkundige uniformiteit van de in de toekomst te vervaardigen deputatenrapporten zal worden opgenomen in de Huishoudelijke Regeling voor generale synoden.

Artikel 160

09.10.87

Rapport deputate voor het uitschrijven van bededagen naar art. 69 K.O. (agenda VIII 22)

Voorstel : Commissie III

Rapporteur . S. Crossen

Materiaal

1. Brief van de classis 's-Gravenhage in haar functie van deputate voor het uitschrijven van bededagen d.d. 24 maart 1987, waarin zij vermeldt welke activiteiten zij in de verslagperiode heeft verricht. De classis omschrijft haar werkzaamheden als volgt: 'De classis besloot in haar vergadering van 6 maart 1986 de kerken op te roepen tot het houden van een bededag op de zondag voorafgaande aan de behandeling van de euthanasiewetgeving in de Tweede Kamer van de Staten-Generaal. Zij wees daarbij de kerk te 's-Gravenhage-Oost aan om die zondag in de voorafgaande week via het Nederlands Dagblad onder de aandacht van de kerken te brengen'.
2. Copie van de brief van de classis 's-Gravenhage aan de Gereformeerde Kerken in Nederland d.d. mei 1986.
In deze brief schrijft de classis een bededag uit. Haar motivering luidt: 'Onnodig is het u uitvoerig te schrijven over het negeren, trotseren en schenden van het zesde gebod van de wet van de HEERE, dat dreigt te geschieden door de legalisatie van de euthanasie, dat gelijk staat met opzettelijk doden. Laten wij, broeders, onder de druk van de voortgaande wetteloosheid, die de vorm van een algemene volksramp dreigt aan te nemen, de Here openlijk aanroepen opdat ons land en volk na een dieptepunt van zedenverwildering

bereikt te hebben in de legalisering van het doden van het ongebooren leven, niet nog verder zal zinken door euthanasie te legaliseren'.

Besluit:

1. De classis 's-Gravenhage dank te zeggen voor haar arbeid en haar beleid goed te keuren.
2. Opnieuw de classis 's-Gravenhage aan te wijzen als gedeputeerde tot het eventueel uitschrijven van een bededag naar art. 69 K.O. en van haar ook een aanvullend rapport te vragen over de periode van 1 maart 1987 tot de datum van haar decharging, uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode.

Grond:

- ad 1. De classis 's-Gravenhage heeft haar taak op de juiste wijze volbracht.
- ad 2. In het voorjaar van 1986 was er de acute dreiging van vérgaande legalisatie van de euthanasie. Terecht heeft de classis 's-Gravenhage toen voorbereidingen getroffen voor het uitschrijven van een bededag. Vanwege de politieke ontwikkeling, waardoor het niet kwam tot behandeling van een wetsvoorstel betrekking hebbend op de euthanasie, in de volksvertegenwoordiging, heeft de classis haar besluit niet op de voorgenomen wijze uitgevoerd.

Het rapport van de deputate classis 's-Gravenhage voor het uitschrijven van bededagen naar art. 69 K.O. bespreekt de synode aan de hand van een voorstel van commissie III in twee rondes. Enkele suggesties verwerkt de rapporteur in de voorgestelde besluittekst. De synode neemt het besluit met algemene stemmen. Ds. R. Houwen, die deel uitmaakte van de classis 's-Gravenhage in de periode waarover gerapporteerd is, blijft buiten stemming. De praeses dankt de commissie en haar rapporteur voor de voorbereiding.

Artikel 161

12.11.87

Deputaten voorbereiding eerstvolgende synode (agenda VIII 31)

Voorstel : Moderamen

Rapporteur : A.N. Hendriks

Materiaal

Rapport van de deputaten voorbereiding eerstvolgende generale synode benoemd door de Generale Synode van Heemse 1984-1985, waaruit blijkt dat deputaten zich met twee zaken hebben beziggehouden:

- a. overleg met de kerk te Spakenburg-Noord inzake huisvesting en optimale arbeidsmogelijkheid voor de synode;
- b. onderzoek naar de positie van de hoogleraren-adviseurs ter synode.

Deputaten vermelden dat zij naar aanleiding van een onderdeel van de toespraak van prof. J. Kamphuis aan het slot van de Generale Synode van Heemse de sub b. genoemde zaak nader hebben gezien en daarover overleg hebben gevoerd met de gewone hoogleraren te Kampen. Bij dit overleg bleek dat bij de hoogleraren algemeen de begeerte leefde de kerken mede te mogen dienen door een 'meer volledige inschakeling in het werk van de generale synodes'.

Deputaten wijzen op enige 'knelpunten' in de Huishoudelijke Regeling voor generale synoden: 'bepaalde onderdelen van de tekst en ook de onderlinge verhouding van de leden van de tekst van III 1'. Zij concluderen met betrekking tot de hoogleraren-adviseurs: 'Hun positie ter synode is daar niet zo geregeld dat zij er uit op kunnen maken wat de kerken ter synode precies van hen verlangen'.

Deputaten doen ook enkele suggesties om de positie van de hoogleraren-adviseurs ter synode te verduidelijken.

Besluit:

- I Deputaten te dechargeren onder dankzegging voor hun zorgvuldige arbeid.
- II Nieuw te benoemen deputaten voorbereiding eerstvolgende generale synode op te dragen:
 - a. de in de Huishoudelijke Regeling sub IX genoemde werkzaamheden uit te voeren;
 - b. de in 'Materiaal' vermelde 'knelpunten' in de Huishoudelijke Regeling nader te bezien;
 - c. overleg te plegen met de gewone hoogleraren (en zo nodig met deputatencuratoren) van de Theologische Universiteit inzake de vraag, op welke manier de hoogleraren-adviseurs meer dan incidenteel kunnen worden ingeschakeld bij de arbeid van de generale synoden, zonder dat dit schade doetaan hun primaire verantwoordelijkheid ten aanzien van de opleiding tot de dienst des Woords;
 - d. over hun arbeid te rapporteren en over de in b. en c. genoemde zaken voorstellen te doen aan de eerstkomende generale synode.

Gronden:

- 1. Deputaten hebben hun werkzaamheden conform de Huishoudelijke Regeling sub IX naar behoren uitgevoerd.
- 2.
 - a. De bepalingen van de Huishoudelijke Regeling maken niet duidelijk wat precies van de hoogleraren-adviseurs verwacht mag worden. Duidelijkheid is op dit punt gewenst zowel voor de generale synode als voor de hoogleraren-adviseurs.
 - b. Omdat de gewone hoogleraren voluit kerkelijke hoogleraren zijn, is het gewenst dat zij meer dan incidenteel bij de arbeid van de generale synode kunnen worden betrokken.
 - c. Gezien de eerste verantwoordelijkheid van de gewone hoogleraren ten aanzien van de opleiding tot de dienst des Woords, zal er nader overleg nodig zijn inzake de vraag, op welke manier zij meer dan incidenteel aan de arbeid van de generale synode kunnen deelnemen zonder dat dit schade toebrengt aan wat hun eerste verantwoordelijkheid is.
 - d. Vanwege het belang van de zaak is het wenselijk dat te benoemen deputaten met weloverwogen voorstellen komen tot de eerstvolgende generale synode.

De rapporteur, dr. A. N. Hendriks, licht het voorstel van het moderamen mondeling toe. Een korte ronde van bespreking volgt. De synode neemt het besluit met algemene stemmen.

Hoofdstuk IX Inzake PARTICULARIA

Artikel 162

05.05.87

Bezwaarschrift van br. G. Keizer te Groningen tegen de uitspraak van de Generale Synode van Groningen-Zuid 1978 inzake het vrouwenkiesrecht (Acta art. 287), (agenda IX 3, 4, 5, 10)

Voorstel : Commissie III

Rapporteur . W. Horinga

Materiaal

- 1. Brief van br. G. Keizer te Groningen d.d. 13 februari 1987 met bezwaren tegen een uitspraak van de Generale Synode van Groningen-Zuid 1978.
- 2. Brief van br. G. Keizer te Groningen d.d. 17 februari 1987 met afschrift van zijn bezwaarschrift aan de kerkeraad van Groningen-Noord inzake het besluit van de Generale Synode van Groningen-Zuid 1978 over het vrouwenkiesrecht, waarin hij deze kerkeraad verzoekt in de kerkelijke weg revisie te vragen van dit besluit.

3. Brief van br. G. Keizer te Groningen d.d. 21 maart 1987 met afschrift van een brief van de Gereformeerde Kerk te Groningen-Noord d.d. 12 maart 1987 aan br. G. Keizer, inhoudende het afwijzend antwoord van de kerkeraad op het bezwaarschrift van 13 februari 1987.

Met deze brieven verzoekt hij revisie van de uitspraak van de Generale Synode van Groningen-Zuid 1978 inzake het vrouwenkiesrecht (Acta art. 287).

Besluit:

Dit verzoek onontvankelijk te verklaren.

Grond:

Dit verzoek - in feite een nieuwe zaak - is niet naar art. 30 K.O. in de weg van voorbereiding door de mindere vergadering aan de synode voorgelegd, zodat ook geen enkele kerkelijke vergadering zich op eventuele verandering van de aangevochten uitspraak heeft kunnen bezinnen.

De synode neemt dit besluit met algemene stemmen.

Artikel 163

21.05.87

Bezwaarschrift van de brs. W.H., A.E.J.H., en H. W. te Z. d.d. 26-03'87 (agenda IX 11)

Voorstel : Commissie V

Rapporteur : B. van Zijlekom

Materiaal

Brief van een drietal broeders, belijdende leden van de Gereformeerde Kerk te Zwolle, gedateerd 26 maart 1987, waarin zij de generale synode in overweging geven te besluiten:

- 'a. dat de classis Zwolle van 1 november 1984 met betrekking tot de bezwaarschriften van de broeders (en dan volgen de namen) van 23 resp. 18 oktober 1984 had behoren te onderzoeken of hier inderdaad het negende gebod in geding was en daarmee uitspraak had behoren te doen in het geding tussen deze broeders en de kerkeraad van Zwolle en dat de classis Zwolle door geen onderzoek in te stellen en geen hoor en wederhoor toe te passen en door een klacht met betrekking tot het negende gebod te kleineren tot 'een niet principiële kwestie' en tot 'een (mogelijke) onzorgvuldigheid in de communicatie e.d.g.' ernstig in gebreke is gebleven om naar artikel 31 van de kerkorde recht te doen;
- b. dat de classis Zwolle van 1 november 1984 met betrekking tot de onder a. genoemde bezwaarschriften geen uitspraak had behoren te doen over de gezindheid van genoemde broeders, omdat dit een oordeel betreft over de innerlijke houding of permanente neiging van genoemde broeders, dat de classis niet toekomt en overigens ook niet gebaseerd kan zijn op de schriftelijke stukken, terwijl hoor en wederhoor niet is toegepast;
- c. dat de classis Zwolle van 1 november 1984 met betrekking tot de onder a. genoemde bezwaarschriften, genoemde broeders evenmin had behoren terug te verwijzen naar de kerkeraad van Zwolle, omdat deze broeders zich reeds meermalen tevergeefs tot de kerkeraad hadden gewend. Daarmee onttrok de classis zich aan het instellen van een onderzoek en aan uitvoering van artikel 31 kerkorde;
- d. dat de classis Zwolle van 27 februari 1985 met betrekking tot het bezwaarschrift van 7 februari 1985 en de particuliere synode van Overijssel van 15 mei 1985 met betrekking tot het bezwaarschrift van 12 april 1985 en de particuliere synode van Overijssel van 28 mei 1986 met betrekking tot het bezwaarschrift van 28 april 1986

van de onder a. genoemde broeders, evenmin tot hun uitspraken met betrekking tot deze materie hadden behoren te komen, gezien het a, b en c gestelde.'

Aan deze brief zijn 23 bijlagen toegevoegd; deze bevatten afschriften van de correspondentie tussen genoemde broeders en hun kerkeraad; tussen hen en de Classis Zwolle d. d. 1-11-1984 en d. d. 7-2-1985; tussen hen en de Particuliere Synoden van Overijssel d.d. 15-5-1985 en 28-5-1986.

Besluit I:

Aan de onder a. en c. gedane verzoeken niet te voldoen.

Grond:

De classis constateerde terecht dat de klacht van de broeders door de kerkeraad nog niet was afgehandeld, zij het dat de classis de schuld daarvan ten onrechte uitsluitend legde bij de broeders, die immers hun kerkeraad dringend om afhandeling hadden gevraagd.

Besluit II.

- a. de vervolgens door de broeders onder a geuite klacht omtrent de kleinering door de Classis Zwolle d. d. 1-11-1984 van hun zaak tot 'een niet principiële kwestie' en de onder b genoemde klacht omtrent het oordeel van de Classis Zwolle d. d. 1-11 1984 over hun 'gezindheid' toe te stemmen.
- b. de onder d geuite bezwaren tegen de uitspraak die de Classis Zwolle d.d. 7-2-1985 en de Particuliere Synode van Overijssel d.d. 28-5-1986 in deze materie hebben gedaan, eveneens toe te stemmen.
- c. aan het onder d gedane verzoek met betrekking tot de Particuliere Synode van Overijssel dal. 15-5-1985 niet te voldoen.

Gronden:

1. Naar artikel 30 van de kerkorde had de classis d. d. 1-11-1984 in het geheel geen uitspraken over het geding van de broeders met hun kerkeraad behoren te doen.
2. In de uitspraak van de Classis Zwolle d.d. 1-11-1984 ontbreekt bovendien elke grond voor de genoemde kwalificatie van de zaak en voor het genoemde oordeel over de 'gezindheid' van de broeders.
3. Naar artikel 30 van de kerkorde had ook de Classis Zwolle dal. 7-2-1985 zich behoren te onthouden van uitspraken in het geding tussen de broeders en de kerkeraad van Zwolle.
4. Naar artikel 31 van de kerkorde hadden de Classis Zwolle d.d. 7-2-1985 en de Particuliere Synode van Overijssel d.d. 28-5-1986 moeten ingaan op de bezwaren die appellanten bij deze vergaderingen inbrachten tegen hun behandeling door haar respectieve voorgangsters.
5. De Particuliere Synode van Overijssel d.d. 15-5-1985 heeft zich - hoewel onvoldoende - geconfronteerd met de klachten van de broeders, maar onthield zich terecht van een uitspraak met betrekking tot het geding tussen de broeders en hun kerkeraad.

De bespreking van het voorstel van de commissie heeft in comité-zitting plaats gevonden. De synode besluit de aangenomen besluittekst in openbare zitting bekend te maken. De besluiten zijn genomen met algemene stemmen. Buiten stemming bleven de afgevaardigden van de Particuliere Synode van Overijssel en ds. S. Cnossen, die naar de Particuliere Synode van Overijssel 1985 afgevaardigd was.

Artikel 164
27.10.87

Revisievrzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131 en Handelingen artt. 18 en 21, het formele gedeelte (agenda IX 1,9,13,16,17,20 en 21)

Voorstel : Moderamen

Rapporteur : T. Dekker

Materiaal

1. De stukken, genoemd op de agenda punt IX 1,9,13,16,17,20,21, inhoudende verzoeken om revisie van de besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984/1985, Handelingen artt. 18 en 21, Acta art. 131.
2. Revisieverzoek van br. P. Wolters te Leek en elf mede-ondertekenaars d.d. 15-10-1986 (IX.1), onderdeel I (p. 22), luidende:
'De synode van Heemse nam haar besluiten over het gevoelen van ds. Hoorn in besloten zitting. De zaak van de (handhaving van de) leer is evenwel een publieke zaak. Het is een Schriftuurlijke regel dat kerkelijke vergaderingen, als zij over de leer handelen, dat niet achter gesloten deuren doen, maar in plenaire (bedoeld zal zijn: publieke) zitting. Daar komt nog bij, dat ds. Hoorn zijn gevoelen publiek had gemaakt via zijn brochures. Dat vormde te meer reden voor de synode om deze zaak in publieke zitting te behandelen.
Wij verzoeken u tenslotte dan ook uit te spreken:
 1. dat de Generale Synode van Heemse ten onrechte in besloten zitting over het gevoelen van ds. Hoorn heeft gehandeld;
 2. dat hetgeen hierover is opgenomen in de zgn. Handelingen van deze synode publiek zal worden gemaakt door opname daarvan in de Acta van de Generale Synode van Spakenburg-Noord 1987'.
3. De argumentatie van de Generale Synode te Heemse voor haar besluit, de toetsing van het gevoelen van ds. Hoorn in besloten zitting te doen plaatshebben (Hand.art.25), luidende:
 - ' 1. In deze zaak hebben we inderdaad met de leer van de kerk te doen. Een uitspraak van de synode gaat alle kerken aan. Vandaar dat te nemen besluiten gepubliceerd dienen te worden op een nader te bepalen datum. Dit is echter iets anders dan dat de *beraadslaging* zelf in publieke zitting moet plaatsvinden. Het gaat immers niet slechts om bezwaren als zodanig tegen een onderdeel van de belijdenis, maar om een *geding*, verbonden met appèl-zaken, waarbij de zaak van de tucht niet te elimineren valt. Het heeft alles te maken met het toezicht op een dienaar des Woords. Bovendien: de verklaring van ds. Hoorn is in vertrouwen gevraagd en gegeven. Bij de bespreking hiervan is niet van belang wat A of B zegt, maar wat de synode besluit. Er ligt niet een gravamen tegen een belijdenisonderdeel, ook niet tegen het gevoelen van ds. Hoorn. Deze synode heeft krachtens eigen verantwoordelijkheid -mee op verzoek van de kerkeraad - de zaak ter hand genomen.
 2. Door een publieke behandeling moeten we de kerkeraad en ds. Hoorn niet voor de voeten lopen. Zelf hebben we besloten aan het verzoek van de kerkeraad van Grootegast tot toetsing van het gevoelen van zijn predikant te voldoen. Daarom moeten we aan henzelf eerst het resultaat daarvan voorleggen, opdat ds. Hoorn de gelegenheid krijgt van zijn gevoelen terug te komen.
 3. Ds. Hoorn is eerst mondeling gehoord. Hij heeft zich daarna schriftelijk kunnen uiten en hij heeft daarna nog gelegenheid ontvangen dit t.a.v. een vraag nog nader toe te spitsen. Resumerend stelt het moderamen voor de behandeling van deze zaak in comité voort te zetten en tot publikatie te komen na de besluitvorming'.

Besluit:

1. De ingediende revisieverzoeken ontvankelijk te verklaren;
2. aan het eerste verzoek van de brs. P. Wolters c. s. te voldoen;
3. aan het tweede verzoek van genoemde appellanten niet te voldoen;
4. de ingediende revisieverzoeken in openbare zitting te behandelen.

Gronden:

ad 1:

- a. De revisieverzoeken, op de agenda genoemd onder punt IX 1,9,13,16,17 en 20 zijn tijdig ingediend door leden van de gereformeerde kerken.
- b. Het revisieverzoek, agendapunt IX 21, is afkomstig van de zich noemende 'Raad van de Gereformeerde Kerk te Grootegast', scriba J. Klok. Hoewel deze 'Raad' zich heeft afgescheiden

van de Gereformeerde Kerk te Grootegast en de classis Grootegast heeft uitgesproken 'dat de leden van de groepering Hoorn, die zich noemt: 'Gereformeerde Kerk te Grootegast', waarvan zich als praeses van de kerkeraad presenteert de afgezette predikant J. Hoorn en als scriba J. Klok, G.P. Beukemalaan 1, te Grootegast, door hun daad van onttrekking aan de Gereformeerde Kerk te Grootegast met het verband van De Gereformeerde Kerken in Nederland hebben gebroken en dat die groepering derhalve niet is aan te merken als behorende tot dit kerkverband', wil deze generale synode de door genoemde 'Raad' ingebrachte- bezwaren toch toetsen, omdat hij zich op deze synode heeft beroepen en zij de eerste is na die van Heemse, waar de leer van ds. J. Hoorn is veroordeeld.

ad 2:

- a. De leer is openbaar, tenzij ze is ingekapseld in de beoordeling van een persoon.
- b. De Huishoudelijke Regeling voor generale synoden bepaalt: 'Behalve in geval van beoordeling van personen zal de synode niet dan bij volstrekte noodzaak in besloten zitting vergaderen'.
- c. Eventueel verband met een zaak van leertucht, waarbij niet de beoordeling van een persoon in geding is, vormt geen beletsel voor openbare behandeling.
- d. Het bijzondere feit dat de synode 'krachtens eigen verantwoordelijkheid' de zaak ter hand nam vroeg eerder om openheid dan om beslotenheid.
- e. Vertrouwelijke behandeling om ds. Hoorn gelegenheid te bieden van zijn gevoelens terug te komen was niet vereist, gezien de publikatie van zijn gevoelens door hem zelf.
- f. Om de onder e genoemde reden was het niet relevant erop te wijzen dat de verklaring van ds. Hoorn 'in vertrouwen gevraagd en gegeven' was en dat hij eerst mondeling is gehoord, waarna hij zich schriftelijk kon uiten enz.

ad 3:

- a. De publikatie van besluiten en mededelingen uit de Handelingen van de synode van Heemse (art. 18,21,23), zowel in een aparte uitgave als in de Acta (deel Ibijlage B3) maakt een integraal her-opnemen van de betreffende artikelen in de Acta van deze synode overbodig.
- b. Ook al had de synode van Heemse geen toereikende gronden om de zaak in besloten zitting te behandelen, zakelijk had ze gelijk toen ze stelde: 'niet van belang (is) wat A of B zegt, maar wat de synode besluit'.

ad 4:

- a: De reeds ad 1 sub b geciteerde bepaling van de Huishoudelijke Regeling voor generale synoden.
- b. Behandeling van de ingediende revisieverzoeken, zowel van leerstellige als van kerkrechtelijke aard, involveert geen beoordeling van personen.
- c. Revisie van publiek gemaakte besluiten en handelingen, die geen beoordeling van personen inhouden, behoeft niet in besloten zitting plaats te hebben.

De praeses stelt aan de orde van behandeling de ingediende revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131 en Handelingen artt. 18 en 21. Rapport en voorstellen ter voorbereiding van de behandeling zijn verzorgd door het moderamen. Vooraf deelt de praeses mee, dat scriba II, ds. R. Houwen, gezien zijn lidmaatschap van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, geen enkele verantwoordelijkheid draagt voor het rapport en de voorgestelde besluitteksten. Uit oogpunt van ordelijke behandeling zijn het rapport en de voorstellen in gedeelten gepresenteerd: een formeel deel, een kerkrechtelijk deel en een leerstellig deel.

De praeses geeft eerst het formele deel in bespreking. Voor een eerste ronde van bespreking geven zeven broeders zich op. Voor de rapportage en het voorstel oogst de rapporteur de lof van de sprekers. De discussie spitst zich ondermeer toe op de vraag, of het revisieverzoek van de kerkeraad te Grootegast (scriba J. Klok) wel ontvankelijk is. Gewezen wordt op het besluit van de Generale Synode van Berkel en Rodenrijs 1952, die een bezwaarschrift onontvankelijk verklaarde, overwegende, dat appellant zich onttrokken heeft aan de gemeenschap der kerk en zich gevoegd bij de gebonden kerk. Voorts wordt gewezen op het besluit van de classis Grootegast d.d. 22 mei 1986, waaruit blijkt dat de 'Kerkeraad-Klok' het kerkverband van de classis Grootegast voor niet-gereformeerd heeft verklaard. Deze kerkeraad onderhoudt een eigen 'gereformeerd kerkverband'. Tegen het besluit van de classis is de 'raad-Klok' niet in appèl gegaan. Voert het serieus nemen van

dit classisbesluit niet tot de conclusie dat dit revisieverzoek niet ontvankelijk is? Ook wordt in deze ronde gepleit voor de ontvankelijkheid van het betreffende revisieverzoek. De bezwaren mogen niet onweersproken blijven, indien zij onjuist zijn, maar wanneer zij terecht zijn, heeft dat evenzeer consequenties. Deze synode is ook tot rechtspraak geroepen.

De meeste sprekers vragen om een afzonderlijk besluit inzake de ontvankelijkheid van deze revisieverzoeken. Enkele sprekers gaan in op de kwestie van de behandeling in openbare dan wel besloten zitting. Ter synode te Heemse was de reden voor behandeling in comité de overweging, dat ds. J. Hoorn te gemakkelijker tot herroeping van zijn gevoelens zou kunnen komen. Kan de synode niet uitspreken, dat dit niet te veroordelen is? Gevraagd wordt naar het motief waarom het moderamen voorstelt de ingediende revisieverzoeken in openbare zitting te behandelen.

Gewezen wordt op het verband met de voorgaande synode. Deze synode zal moeten motiveren, waarom deze 'zaak' niet in comité, maar publiek behandeld wordt.

De rapporteur, ds. T. Dekker, beantwoordt de sprekers uit de eerste ronde. Het moderamen heeft allerlei redactionele suggesties verwerkt in het voorstel. Een apart besluit, voorzien van gronden, over de ontvankelijkheid is toegevoegd. Hij acht de parallel getrokken met de synode van Berkel en Rodenrijs niet vruchtbaar, omdat op die synode naar de zaak zelf is gekeken. Ook deze synode moet geval voor geval apart bezien. De verwijzingen naar de classisuitspraak zijn niet onjuist, maar in dit geval ligt er een uitspraak van de Generale Synode te Heemse over de leer van ds. J. Hoorn. Het besluit tot afscheiding in Grootegast staat niet los van deze leeruitspraak. Dat men niet overging tot doleantie, maar tot afscheiding houdt eveneens verband met het door de synode te Heemse afgewezen gevoelens van ds. Hoorn. Deze synode is als de eerste na Heemse geroepen dit revisieverzoek van de 'raad-Klok' in behandeling te nemen, voor de bezwaren open te staan, die te toetsen en zo ook de besluiten van de synode te Heemse te toetsen. Daarom moet enerzijds de classisuitspraak serieus genomen worden, anderzijds ook het beroep gedaan op het brede kerkverband. De bezwaren moeten worden weersproken of toegestemd, ook om de aanklacht te voorkomen, dat deze synode geweigerd heeft recht te doen, geweigerd heeft zelfs maar naar de klacht te luisteren.

Om publieke behandeling door deze synode is gevraagd; bovendien kunnen we niet stilzwijgend aan de behandeling in comité ter synode van Heemse voorbijgaan, maar heeft deze synode rekenschap te geven.

De behandeling in comité uit overweging van een te gemakkelijker te maken herroeping acht het moderamen niet toereikend als grond, omdat weinig tijd (krap een week) voor bezinning is gegeven en de aard van de zaak om een publieke herroeping vroeg. Voor de tweede ronde van bespreking melden negen broeders zich.

Ds. Ti. Boersma dient een tegenvoorstel in, waarin de synode gevraagd wordt het revisieverzoek van de zich noemende 'raad van de Gereformeerde Kerk te Grootegast' niet ontvankelijk te verklaren. De tekst van dit tegenvoorstel luidt als volgt:

Besluit:

Het revisieverzoek van de zich noemende 'raad van de Gereformeerde Kerk te Grootegast' niet ontvankelijk te verklaren.

Gronden:

1. De uitspraak van de classis Grootegast d.d. 24-4-1986 'dat de leden van de groepering-Hoorn, die zich noemt 'Gereformeerde Kerk te Grootegast', waarvan zich als praeses van de kerkeraad presenteert de afgezette predikant J. Hoorn en als scriba J. Klok, G.P. Beukemalaan 1 te Grootegast, door hun daad van onttrekking aan de Gereformeerde Kerk te Grootegast met het verband van De Gereformeerde Kerken in Nederland hebben gebroken en dat die groepering derhalve niet is aan te merken als behorende tot dit kerkverband'. Tegen deze uitspraak is de 'raad-Klok' niet in appèl gegaan, waarmee hij zelf heeft aangegeven niet meer te willen behoren tot het verband van De Gereformeerde Kerken in Nederland.
2. Uit de door de genoemde groepering ondertekende 'Akte van Afscheiding of Wederkeer van de Gereformeerde Kerk te Grootegast Anno Domini 1986' blijkt dat deze zich presenteert als een tegenkerk, die de Gereformeerde Kerk te Grootegast aanmerkt als valse kerk.

3. Deze groepering heeft zich niet alleen van de Gereformeerde Kerk te Grootegast afgescheiden, maar eveneens van de classis Grootegast en dit kerkverband voor niet-gereformeerd verklaard, daarbij tevens uitsprekend dat zij een eigen 'gereformeerd kerkverband' onderhoudt.
4. Deze groepering zoekt geen gemeenschap met De Gereformeerde Kerken in Nederland, vertegenwoordigd in deze synode, daar zij alleen zoekt en bewaart de gemeenschap van alle ware gelovigen en van elke vergadering die met haar de besluiten van de GS Heemse (Acta art. 131) verwerpt.

Een amendement van oud. H.A. Klapwijk in de voorgestelde gronden bij besluit 1 de uitdrukking, dat het op de weg van de synode ligt de bezwaren te toetsen, te veranderen in die zin, dat de synode de bezwaren wil toetsen, neemt het moderamen over.

Ds. J.M. Goedhart vraagt de synode per tegenvoorstel te besluiten het niet te veroordelen, dat de Generale Synode te Heemse in besloten zitting over het gevoelen van ds. J. Hoorn heeft gehandeld. Behandeling in besloten zitting was kennelijk noodzakelijk om ds. J. Hoorn te gemakkelijker de gelegenheid te bieden na rustige bezinning van zijn gevoelen terug te keren. De rust voor bezinning was er gedurende heel de tijd van behandeling ter synode.

Ds. M.H. Oosterhuis dient op het tegenvoorstel-Boersma het amendement in het besluit als volgt te lezen: Het revisieverzoek van de zich noemende 'raad van de Gereformeerde Kerk te Grootegast' niet als revisieverzoek ontvankelijk te verklaren, maar van de bezwaren van deze raad kennis te nemen en deze zo te verdisconteren bij de beoordeling van de Handelingen van de Generale Synode te Heemse. A1 heeft deze raad geen recht tot appèl, voor steekhoudende bezwaren mag deze synode terwille van de zuiverheid van de naam der kerken de ogen niet sluiten.

In deze ronde voert ook de hoogleraar-adviseur drs. D. Deddens het woord. Hij adviseert de synode een besluit te nemen, dat in de lijn van het voorstel van het moderamen ligt. Hij wijst ter illustratie op een besluit van de synode te Hattem. Het ging toen om de ontvankelijkheid van niet zozeer een bezwaarschrift, maar een getuigenis van drie voormalige kerkleden. Hij is nog altijd dankbaar voor de royale houding van de synode, die dit getuigenis beantwoordde met een zeer uitvoerige en ernstige brief. Ds. T. Dekker beantwoordt de sprekers uit de tweede ronde.

Hij wijst erop, dat de 'raad-Klok' de generale synode nog zoekt, dat hij vraagt om recht. Men voelt zich door de besluiten van de synode te Heemse verongelijkt. Deze synode heeft de classisuitspraken serieus te nemen, en kan toch niet deze klacht laten liggen. Daarom kan het moderamen het tegenvoorstel van ds. Tj. Boersma niet overnemen.

Het moderamen neemt ook het tegenvoorstel van ds. J.M. Goedhart niet over, omdat de tijd voor rustige bezinning eerst aanbreekt, wanneer de eis tot herroeping is gesteld. Het opnemen van de argumentatie voor behandeling in comité in de Handelingen maakt beoordeling ervan door deze synode mogelijk.

De voorzitter van het moderamen, dr. A. N. Hendriks, is van oordeel, dat de 'raad-Klok' het recht van appèl heeft verspeeld. Toch pleit hij voor een ontvankelijkheidsverklaring van het betrokken revisieverzoek uit oogpunt van pastorale motieven. Tevens moet voorkomen worden, dat mei met recht zeggen kan: deze synode heeft niet willen luisteren. Van dit revisieverzoek is veel werk gemaakt.

Ds. Tj. Boersma ontvangt de gelegenheid in te gaan op de gemaakte opmerkingen, die betrekking hebben op het door hem ingediende tegenvoorstel. Hij neemt het amendement-Oosterhuis niet over, omdat het de strekking van zijn tegenvoorstel verandert.

De illustratie-Hattem acht hij niet ter zake, omdat geen enkele situatie gelijk is. Vanwege de afscheiding en de vorming van een 'eigen kerkverband' acht hij het toetsen van de door de 'raad-Klok' ingediende bezwaren niet mogelijk.

Het tegenvoorstel-Goedhart en het amendement-Oosterhuis ontvangen vanuit de vergadering geen steun en komen daarom niet in stemming. De synode neemt vervolgens de voorstellen van het moderamen aan met bij besluit 1: 27 stemmen voor en 4 tegen, bij besluit 2: 30 stemmen voor en 1 tegen, bij besluit 3: algemene stemmen en bij besluit 4: 29 stemmen voor en 2 onthoudingen. Het tegenvoorstel-Boersma is daarmee verworpen. Buiten stemming bleven vijf afgevaardigden, dik lid waren van de synode van Heemse 1984-1985. Voor de tekst van het rapport van het moderamen zie bijlage **XVII a**.

Revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131 en Handelingen artt. 18 en 21, het kerkrechtelijke gedeelte (agenda IX, 1,9,13,16,17,20 en 21)

Voorstel . Moderamen

Rapporteur : T. Dekker

Materiaal

1. Revisieverzoek d.d. 18-4-1987 van de zich noemende 'raad van de Gereformeerde Kerk te Grootegast', scriba J. Klok (1X.21) inzake de besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, vermeld in de Handelingen art. 18 en 21, met het appel 'u vanwege het Woord van God en de Gereformeerde Kerkorde ervan te laten overtuigen dat deze beide besluiten met dit Woord en deze Kerkorde strijden'.
In dit revisieverzoek worden (samengevat) de volgende bezwaren ingebracht:
 - a. inzake Hand. art. 18:
 1. Het 'Voorstel van Orde' is onwettig 'omdat de synode hier besluit tot beoordeling van een uitspraak in een geding binnen een kerkeraad zonder dat haar dit geding als zodanig was voorgelegd';
 2. de synode trad buiten haar bevoegdheid, eigenmachtig ingrijpend in de regering van Christus' kerk te Grootegast;
 3. de synode nam het recht van appellanten niet serieus maar sprak door haar besluit een veroordelend vonnis uit *over* het geding zelf dat haar ter behandeling was voorgelegd in plaats van in dat geding een uitspraak te doen;
 4. het door de synode aan de orde gestelde geding betreft 'de strijd om de handhaving van de zuivere leer'; het komt echter 'geen meerdere vergadering toe in die strijd tussenbeide te komen door daarin een uitspraak te doen, waardoor zulk een vergadering zich opwerpt als de hier beslissende instantie'. 'Een kerkelijke vergadering heeft zich niet aan te stellen als ware zij de kerk zelf';
 5. de synode constateert een 'om de leer *verscheurde* kerk, terwijl de Schrift ons leert dat de leer en de strijd om de leer juist *de eenheid* van de kerk betekenen';
 6. het voorstel van orde 'strijdt met voorafgaande en navolgende besluitvorming van de synode rondom hetzelfde geding, zoals te vinden in art. 16 en 29 van de Handelingen';
 - b. inzake Hand. art. 21:
 1. Dit besluit is 'onverantwoord omdat het in het licht van het voorstel van orde van 29 augustus 1984 blijkt geeft van *onzuivere* rechtspraak. De synode verandert thans van de rechter in het geding tot partij in geding. Met het overnemen van het onzuivere verzoek van de kerkeraad, tijdens de hoorzitting gedaan, neemt zij ook de aanklagende en verdachtmakende rol van de kerkeraad over. Hoewel de synode zegt in artikel 21 te handelen in het kader van haar besluit van 29 augustus besluit zij metterdaad te handelen in een ander kader, nl. dat van het vijfde lid van het Ondertekeningsformulier';
 2. het '*eigenlijke* materiaal dat behoorde bij het besluit van 29 augustus, nl. de verslagen van de beide hoorzittingen' functioneert niet langer maar heeft plaats gemaakt voor '*oneigenlijk* materiaal, nl. drie brochures en een verklaring van ds. Joh. Hoorn, met welk materiaal, zonder enige verantwoording en derhalve losgemaakt van het geding tussen de kerkeraad en de predikant wordt verder gewerkt. Daarbij blijft de door de synode zelf eerst aangewezen partij in geding, nl. de kerkeraad, van nu af geheel buiten haar onderzoek';
 3. de synode schendt in dit besluit het Ondertekeningsformulier zelf. Want zij 'neemt wel het besluit van ds. Joh. Hoorn een nadere verklaring te vragen maar zonder dat zij daarbij doet blijken dat te doen 'om gegronde redenen terwille van de bewaring van de eenheid en zuiverheid in de leer'. Ook de gronden bij haar besluit doen die gegronde redenen niet blijken';
 4. de synode vertreedt door haar besluit 'de eigen bevoegdheid en verantwoordelijkheid die een kerkeraad in dezen heeft volgens het vijfde lid, terwijl zij zichzelf hier een

- bevoegdheid en verantwoordelijkheid aanmatigt die zij volgens datzelfde lid niet heeft. Zij negeert dat dit lid spreekt van *onderscheidene* kerkelijke vergaderingen, die hier ieder op *eigen* plaats hun verantwoordelijkheid hebben en welke verantwoordelijkheid zich niet verder uitstrekt dan de vergadering zelf';
5. de synode past het vijfde lid van het Ondertekeningsformulier toe, met voorbijgaan van het tweede lid. Want: 'Zonder enige nadere verantwoording plaatst zij de publikaties van de predikant in geding in het kader van het vijfde lid'.
2. Revisieverzoek d.d. 18-4-1987 van br. W.A. van Andel te Barendrecht en zr. R. Hoorn te Zwolle, met het verzoek uit te spreken 'dat de Generale Synode van Heemse door het aannemen van een voorstel van orde van het gereformeerde kerkrecht is afgeweken en in strijd met art. 30 K.O. gehandeld heeft weshalve de uitspraak onwettig is', met als gronden:
 - a. *'Ten eerste* een voorstel van orde aannemen is een eigenmachtig optreden wat zich niet verdraagt met het afgevaardigd zijn'.
 - b. *'Ten tweede* bevoegdheid en verantwoordelijkheid zijn gebonden aan mandaat en instructie. Dus mocht de synode slechts oordelen over de bezwaarschriften van kerkeraad en classis Grootegast; zij alleen behoorden tot het agendum'.
 3. Revisieverzoek d.d. 17-4-1987 van br. J.F. de Leeuw te Dromen met het verzoek uit te spreken 'dat de synode te Heemse 1984-1985 door deze besluiten' - d.d. 29 augustus en 21 september 1984 -'handelde in strijd met art. 30 K.O.'. De bezwaren van deze broeder zijn als volgt samen te vatten:
 - a. inzake Hand. art. 18:
De synode heeft 'eigenhandig een nieuwe zaak op haar tafel gelegd. Dit via een ordevoorstel. .. Een nieuwe zaak nl. 'het geding tussen kerkeraad en de predikant van Grootegast' en wel zonder dat er op de tafel van de synode 'bezwaren tegen leer of leven van de betreffende predikant .. evenmin tegen de kerkeraad' lagen. 'De zaak was niet naar art. 30, in de weg van de mindere vergaderingen, of naar art. 31 K.O., appèl, op haar tafel gelegd';
 - b. inzake Hand. art. 21:
'Dat kerkeraden, classes en synoden het recht hebben zulke verklaring te vragen zal niemand ontkennen. Maar dan wel elke vergadering binnen zijn of haar taken en bevoegdheden, zoals die in onderling overleg door de kerken zijn vastgelegd in de K.O. De synode gaat hieraan totaal voorbij'. Zij vroeg van ds. Hoorn een nadere verklaring van gevoelen, 'in plaats dat de synode de kerkeraad op zijn taak in dezen wees, dat hij zelf de van zijn predikant ontvangen verklaring diende te toetsen'.

Besluit:

1. De bezwaren, genoemd in 'Materiaal' sub 1.a.1,2,3,4 en 5, sub. 1. b. 1, sub 2 a en b en sub 3 a als ongegrond af te wijzen;
2. de bezwaren, genoemd in 'Materiaal' sub 1.b.2 annex 3 en 5, sub 11.4 en sub 3 b, hoewel ze niet in alle opzichten juist zijn gesteld, in hoofdzaak als gegrond te aanvaarden, waarbij de synode zich uitdrukkelijk distancieert van de chargerende formuleringen en' de dikwijls bijtende toon, waaraan de opsteller van het sub 1 genoemde revisieverzoek zich heeft overgegeven;
3. het bezwaar, genoemd in 'Materiaal' sub 1.a.6 inhoudelijk te aanvaarden, met dien verstande dat het zich in feite richt tegen het besluit d.d. 21-9-1984, Hand. art. 21;
4. uit te spreken:
 - a. dat de Generale Synode te Heemse 1984-1985 bij Voorstel van Orde d.d. 29 8-1984 (Hand. art. 18) een geoorloofde weg insloeg toen zij naar aanleiding van procedurele bezwaarschriften in de 'zaak-Grootegast' tot het oordeel kwam 'dat een beoordeling van het geding zelf ... een oplossing van de moeiten dichterbij kan brengen, onder beding van Gods zegen', en besloot 'partijen in geding te citeren en te horen';
 - b. dat genoemde synode in dit Voorstel van Orde een stap te ver ging, door zich in haar besluit voor te nemen, na het citeren en horen van partijen 'binnen haar bevoegdheid en haar verantwoordelijkheid ten aanzien van de handhaving van de leer der kerken een uitspraak in het geding te doen';

- c. dat de gronden, waarop de genoemde synode besloot 'in het kader van het vijfde lid van het Ondertekeningsformulier van ds. Joh. Hoorn een nadere verklaring te vragen van zijn gevoelen' (Hand. art. 21) daartoe niet toereikend waren;
- d. dat het laatstgenoemde besluit niet in overeenstemming was met kerkrechtelijke uitspraken, die de genoemde synode deed inzake procedurele bezwaarschriften betreffende deze zaak, te weten Hand. art. 16, 'Gronden' 2-slot en 3 en art. 29, onderdeel 111 'besluit' 6B en 'Gronden' ad B, welke uitspraken gegrond waren op art. 30 en 31 K.O.;
- e. dat de aangewezen gebreken in het kerkrechtelijk handelen van de genoemde synode niet tot gevolg hebben, dat haar inhoudelijke uitspraken over het gevoelen van ds. Joh. Hoorn daarom niet als bindend behoren te worden aanvaard, maar dat deze uitspraken van kracht blijven tenzij bewezen wordt dat ze naar hun inhoud strijden met het Woord van God of met de kerkorde.

Gronden ad 1:

- a. De bezwaren, genoemd in 'Materiaal' 1.a.1,2,2a en b en 3a, houden in dat de synode alleen mocht oordelen over de procedurele bezwaarschriften die bij haar waren ingediend. Zodra zij zich bezig ging houden met het grond-geschil waaruit de procedure voortkwam zou zij een 'ander geding', een 'nieuwe taak', 'eigenmachtig' en 'eigenhandig' op haar tafel leggen en zo de grens overschrijden van haar 'mandaat en instructie'. Evenwel, al diende het grond-geschil als zodanig niet ter synode van Heemse, toch wezen de bezwaarschriften over de procedure onmiskenbaar naar de eigenlijke partijen en hun geschil. Het formele en het materiële zijn dan wel te onderscheiden maar niet te scheiden.
Voor de rechtmatigheid van de poging, om door 'een beoordeling van het geding zelf' 'een oplossing van de moeiten dichterbij' te brengen, kan verwezen worden naar het handelen van de oude gereformeerde synoden, zoals dat beschreven is door prof. P. Deddens in 'Handboek ten dienste van De Gereformeerde Kerken in Nederland', 1957, p. 177-181.
- b. Het bezwaar, genoemd in 'Materiaal' sub 1.a.3, richt zich tegen oordeel 2 in het Voorstel van Orde, 'dat een beoordeling van handelingen en uitspraken, door mindere vergaderingen in de procedure gedaan, slechts van afgeleide betekenis kan zijn voor wat betreft de beslechting van het geding zelf'. Dit is echter een oordeel over de betekenis, die de behandeling van de procedure kon hebben voor een totale oplossing van de moeiten, welk oordeel in zichzelf geen 'veroordelend vonnis' inhoudt over de procedurele bezwaarschriften als zodanig. De behandeling daarvan heeft de synode dan ook niet nagelaten (zie Hand. -, art. 16,29).
- c. Het bezwaar, genoemd in 'Materiaal' 1.a.4, maakt een scherp onderscheid, tenderend naar een tegenstelling, tussen 'de kerk zelf' en de 'kerkelijke vergaderingen' ten aanzien van de bevoegdheid om op te treden in de strijd om de handhaving van de zuivere leer. Alleen 'de kerk zelf' kan zijn 'een pijler en fundament der waarheid'. Dit bezwaar gaat echter voorbij aan de gehele wijze waarop de Gereformeerde Kerken zelf zich verenigen in een kerkverband, waar zij door middel van kerkelijke vergaderingen de zaken behandelen die haar gemeenschappelijk aangaan. De (strijd om de) handhaving van de eenheid en zuiverheid in de leer hebben de kerken niet van die zaken uitgezonderd, maar daarin uitdrukkelijk een plaats gegeven; men zie de Kerkorde, art. 1, 5 (3e alinea), 6 (3e alinea), 44 (2e alinea), 30 (2e alinea), hoofdstuk III (Het opzicht over de leer en de eredienst) en met name art. 53 annex het Ondertekeningsformulier voor dienaren des Woords.
- d. Het in 'Materiaal' 1.a.5 genoemde bezwaar houdt een beroep op de Heilige Schrift in, zonder dat echter Schriftbewijs wordt aangevoerd voor de stelling van appellanten dat 'de strijd om de leer' de eenheid van de kerk betekent. Terecht kan worden gesteld dat de kerk die strijdend de gezonde leer bewaart, daarin ook haar eenheid bewaart. Het bezwaar gaat er echter aan voorbij dat de synode in haar desbetreffende constatering niet spreekt over de kerk in de zin van art. 27 NGB ('samengevoegd en verenigd in eenzelfde Geest, door de kracht van het geloof', hetgeen appellanten hierbij aanhalen), maar over het feit dat het geding te Grootegast de gemeente aldaar heeft verscheurd, nl. in de tijd toen ambtsdragers en leden van de toen nog ene gemeente met elkáár streden over een punt van de leer. De Heilige Schrift ontkent niet de mogelijkheid van een zodanige strijd en verdeeldheid binnen een gemeente maar laat zien dat die er helaas meer dan eens zijn geweest, vgl. Hand.

20:29-30, 2 Tim. 2:16-18, 1 Joh. 2:19 en in het algemeen de strijd tussen ware en valse profetie onder Gods volk, ook in het Oude Testament.

- e. Het in 'Materiaal' 1.b.1 genoemde bezwaar impliceert dat de instantie die een predikant ter verantwoording roept in het kader van het Ondertekeningsformulier daarmee partij wordt in een geding met hem en niet als rechter kan fungeren. Deze gedachte is echter in strijd met de positie die het Ondertekeningsformulier toekent aan de kerkeraad, classis of synode, die geroepen is van een ambtsdrager een nadere verklaring van gevoelen te vragen: dat is niet de positie van partij in het geding, maar van rechter die bevoegd is tot onderzoek en beoordeling.

Gronden ad 2 en 3:

- a. Zonder dat aanduidingen als 'eigenlijk' en 'oneigenlijk' materiaal, 'schending van het Ondertekeningsformulier' en dergelijke moeten worden overgenomen kan er toch terecht aanmerking worden gemaakt op het gebruik van het 'Materiaal', genoemd in het besluit, Hand. art. 21 sub 4 en 5 (bezwaar 1.b.2.), en wel in het kader van dit besluit. Had de synode zich ertoe willen beperken om na het horen van partijen met hen in gesprek te blijven en hen een weg te wijzen om zelf het geschil op te lossen, dan had dit materiaal zeker als gesprekstof kunnen dienen. Door de verklaring en de brochures van ds. Hoorn te gebruiken als materiaal voor een eigen toetsing van zijn gevoelen in het kader van het Ondertekeningsformulier hanteerde de synode dit materiaal alsof het ter behandeling op haar agenda was geplaatst en dit was niet het geval.
- b. Het moet als een onvolkomenheid worden erkend, dat in de tekst van het besluit, Hand. art. 21, niet inhoudelijk wordt aangewezen waarom de geschriften van ds. Hoorn 'gegronde redenen' geven, als bedoeld in het vijfde lid van het Ondertekeningsformulier (bezwaar 1.b.3.). Verantwoording op dit punt is weliswaar aan de synode zelf gegeven in 'de nota die commissie V over deze zaak heeft uitgebracht' ('Materiaal' sub 6), en deze verantwoording heeft ongetwijfeld als 'grond' gefungeerd voor de besluitvorming; maar deze 'grond' behoorde geëxpliciteerd te worden, temeer omdat de betrokkene onkundig bleef van de inhoud van genoemde nota.
- c. Door het ontbreken van inhoudelijk aangewezen 'gegronde redenen' mist de vierde grond van het besluit, Hand. art. 21, de nodige draagkracht (bezwaar 1.b.5.). Het publiceren van een gevoelen maakt toetsing in het kader van het Ondertekeningsformulier pas noodzakelijk, wanneer in die publikatie een bedenking tegen de leer of een afwijkend gevoelen wordt aangewezen.
- d. Inzake de bezwaren 1.b.4 en 3 b moet worden toegestemd, dat in het vijfde lid van het Ondertekeningsformulier 'onderscheiden kerkelijke vergaderingen' worden genoemd, waarvan de 'eigen taken en bevoegdheden' ... 'zijn vastgelegd in de Kerkorde'. Het gebruik van het woord 'of' in dit vijfde lid kan niet betekenen, dat in dit geval een meerdere vergadering mag handelen in een zaak, die in de mindere vergadering (alsnog) kan worden afgehandeld. Het Ondertekeningsformulier is immers geredigeerd tegen de achtergrond van de Kerkenordening van 1618/19 en moet geëxegetiseerd worden in het raam van de daarin uitgestippelde gereformeerde kerkregering. Daarom zal het Ondertekeningsformulier een meerdere vergadering geen andere bevoegdheid toekennen dan de Kerkorde zelf doet in art. 30.
- e. Het bezwaar 1.a.6 moet worden toegestemd op grond van de daarin genoemde artikelen van de Handelingen.

De synode sprak in haar besluit d.d. 25-5-1984 (Hand. art. 16) met betrekking tot een classis uit:

'Dat de kerkeraad zelf was geroepen in het geschil een uitspraak te doen in het kader van het Ondertekeningsformulier, en de classis niet in de bevoegdheid van de kerkeraad mocht treden',

en zij stemde in met de overweging van de Particuliere Synode van Groningen 1983:

'Dat een classis geroepen kan zijn het gevoelen van een ambtsdrager te toetsen naar aanleiding van

1. een bezwaarschrift tegen een kerkeraaduitspraak als bedoeld in het 3e en 5e lid van het Ondertekeningsformulier;
2. een bezwaarschrift tegen een schorsing naar art. 79 K.O. vanwege het aanhangen van valse leer;

3. een verzoek dat bij de constituering van een classis gedaan wordt en dat een vraag bevat om een onderzoek als bedoeld in het 5e lid van het Ondertekeningsformulier naar het gevoelen van één der afgevaardigden.
(Hand. art. 16 'Gronden' 2,3; 'Materiaalha'.)

Tevens sprak de synode in haar besluit d.d. 22-11-1984 (Hand. art. 29) uit:

'Evenwel het af te keuren dat noch de kerkeraad, noch de classis de brief van 21 februari 1984 naar zijn inhoud in behandeling heeft genomen',

met als grond:

'Ook al gaf ds. Hoorn in zijn brief van 21 februari 1984 uiting aan zijn gevoelen buiten het kader van het Ondertekeningsformulier, dit ontsloeg de kerkeraad en de classis niet van hun verantwoordelijkheid t.o.v. ds. Hoorn en de gemeente Grootegast om - onverminderd hun terechte bedenkingen tegen de handelwijze van ds. Hoorn - het in de brief weergegeven gevoelen te toetsen'.

(Hand. art. 29, Onderdeel III 'Besluit' 6B en 'Gronden ad B'.

In deze uitspraken paste de synode de bepalingen van art. 30 K.O. 2e lid (en ook van art. 31 K.O.) toe voor de bevoegdheid van kerkelijke vergaderingen om te handelen in het kader van het vijfde lid van het Ondertekeningsformulier. In haar besluit d.d. 21-9-1984 (Hand. art. 21) is deze toepassing echter achterwege gebleven.

Gronden ad 4:

- a. De ingeslagen weg was geoorloofd omdat de procedure-kwesties wel te onderscheiden, maar niet te scheiden waren van het eigenlijke geschil te Grootegast en omdat de meerdere vergaderingen het recht hebben, strijdende partijen, in wier zaak zij tot handelen geroepen worden, te citeren en te horen en te streven naar verzoening en vrede, zoals dit beschreven is door prof. P. Deddens in 'Handboek ten dienste van De Gereformeerde Kerken in Nederland', 1957, p. 177-181.
- b. Het bedoelde voornemen ging te ver omdat, wat de synode terecht signaleerde als 'het geding zelf', toch als zodanig niet bij haar was aanhangig gemaakt.
- c. De bedoelde gronden waren ontoereikend, omdat grond 1 de aanwezigheid van 'gegronde reden' wel stelde, maar niet inhoudelijk aanwees;
grond 2 uit de tekst van het Ondertekeningsformulier afleidde dat 'deze' synode bevoegdheid en verantwoordelijkheid had in dezen, terwijl de tekst van het formulier slechts doet zien dat 'een synode' tot handelen in het kader van dit formulier, vijfde lid, bevoegd kan zijn en art. 30 c.q. 31 van de kerkorde aangeeft, in welke gevallen deze bevoegdheid aanwezig is;
grond 3 geen argument bevatte maar slechts een bijkomende omstandigheid aan wees, en grond 4 door het ontbreken van inhoudelijk aangewezen 'gegronde reden' te weinig kracht had om het besluit te dragen.
- d. Hier geldt wat boven is uitgesproken in 'Gronden ad 2 en 3' sub e.
- e. Het betreft hier uitspraken, tot het doen waarvan de kerkeraad te Grootegast bevoegd was vóór de meerdere vergaderingen. Nu zij echter door de Generale Synode van Heemse zijn gedaan en door genoemde kerkeraad voor zijn rekening genomen en gehanteerd in het geding met ds. Joh. Hoorn, verliezen zij hun kracht en werking niet door aanwijzing van procedurele gebreken in hun totstandkoming. Want deze uitspraken betreffen een onderdeel van de leer en zijn gedaan met beroep op het Woord van God. Zowel de kerken als de appellanten hebben er recht op dat bezwaren tegen deze uitspraken, indien ze gegrond zijn, erkend en indien ze ongegrond zijn, weersproken worden. Daartoe moeten ze inhoudelijk worden getoetst naar de maatstaf van art. 31 K.O.

De praeses stelt aan de orde van behandeling de ingediende revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131 en Handelingen artt. 18 en 21, en wel het kerkrechtelijke gedeelte. Voor een eerste ronde van bespreking geven tien broeders zich op. Alle sprekers uiten hun waardering voor de voorbereidende arbeid.

De kritische vragen en opmerkingen concentreren zich op de vraag of het moderamen wel voldoende oog heeft gehad voor de te Heemse geconstateerde nood in de gemeente te Grootegast. Mag een synode valse leer laten voortwoekeren? Het is haar roeping de verkeerde leer te weerstaan. De zaak kon in de mindere vergaderingen niet worden afgehandeld; die lieten verstek gaan. Was de nood 'Heemse' niet opgelegd?

Het moderamen spreekt in zijn voorstel van 'een stap te ver'. Heeft het wel de nauwe samenhang tussen de besluiten in de artt. 18 en 21 van de Handelingen gehonoreerd? Of beide besluiten waren geoorloofd, of 'Heemse' had geen van beide mogen nemen.

Ook wordt de verwijzing door het moderamen naar het model-Deddens aangevochten. Dit model-Deddens zou behandeling van het geding zelf op de synode van Heemse niet rechtvaardigen, omdat in dat geding andere partijen tegenover elkaar stonden dan in de zogenaamde procedurele kwestie. Ook betrof dit geding inhoudelijk een andere zaak, nl. een leerkwestie, dan de moeiten waarop het model-Deddens betrekking heeft.

Gevraagd wordt of de synode te Heemse niet voldoende basis voor de behandeling van het geding zelf had, aangezien beide partijen met zulk een behandeling hadden ingestemd. Ook zou er voor de synode te Heemse geen andere mogelijkheid geweest zijn het geding zelf te beoordelen dan door in de weg van het vragen van een nadere verklaring van gevoelen dit gevoelen ook boven water te krijgen.

Enkele sprekers achten de voorgestelde besluitteksten op een aantal punten te mild inde beoordeling van de bij de synode te Heemse geconstateerde onvolkomenheden.

De hoogleraar-adviseur drs. D. Deddens verklaart met grote nadruk het eens te zijn met de strekking van het rapport en het voorstel van het moderamen. Hij acht de conceptuitspraken goed onderbouwd. Wel is zijns inziens op de synode te Heemse naar beste weten gehandeld. De appèlschriften betroffen procedurele deelaspecten, die van het leerstellige geding niet te scheiden waren, zoals het formele niet te scheiden, alleen te onderscheiden is van het materiële. Wanneer nu door de laatste beroepsinstantie kerkelijk recht moet worden bediend, ligt er de uiterst belangrijke rechtsvraag, hoe de zaak in het geheel op tafel te krijgen. Zo heeft de synode het voorstel van orde aanvaard. Nu heeft het model-Deddens het oog op een situatie, waarbij het geschil als zodanig aan de meerdere vergadering is voorgelegd. Bij de synode te Heemse was dat niet het geval. Maar hier ligt nu de moeite. Inhoudelijke beoordeling kan dringend gewenst zijn vanwege de verwevenheid van het materiële en het formele. Bediening van het kerkelijk recht in laatste instantie is gebaat bij een uitspraak over het gehéél van de zaak. Voor de toekomst moet de weg open blijven voor een kerkeraad de zaak in haar gehéél voor te leggen aan de laatste beroepsinstantie. De rapporteur, ds. T. Dekker, wijst in zijn beantwoording van de sprekers uit deze ronde de gedachte aan het dilemma, óf de valse leer laten voortwoekeren, óf in het geding zelf een uitspraak doen, af. De classis Grootegast had reeds in een leeruitspraak het gevoelen van de predikant te Grootegast veroordeeld. Bovendien was deze predikant geschorst. Hem was het recht ontnomen zijn gevoelen ambtelijk legitiem uit te dragen.

Op de vraag, of de nood 'Heemse' niet was opgelegd, wees ds. T. Dekker erop, dat er geen verzoek om hulp ter tafel lag. Bij het voorstel van orde was er geen roep om hulp; eerst later vroeg men om hulp, zij het niet op initiatief van de kerkeraad te Grootegast.

De rapporteur vraagt aandacht voor de genuanceerde wijze waarop het moderamen met het model-Deddens werkt. Het handelen van de oude gereformeerde synoden, zoals prof. P. Deddens daarover schreef, hield onder meer het citeren en horen van partijen, inclusief een interne beoordeling, in. Hoewel de synode te Heemse zich daarop niet beroept, meent het moderamen in het licht van dit model het voorstel van orde positief te kunnen beoordelen.

Omdat prof. Deddens andere geschillen dan een leergeschil voor ogen had en de synode te Heemse dit leergeschil als zodanig niet ter tafel had, is uiteraard dit model niet helemaal van toepassing.

Ook de toestemming van partijen om tot behandeling van het geding zelf over te gaan vormt geen kerkrechtelijke grond voor een dergelijke behandeling. Bovendien was die toestemming met reserves omgeven.

In plaats van de behandeling van het geding zelf, had de synode de geoorloofde mogelijkheid in de afhandeling van de zogenaamde procedurele bezwaarschriften te wijzen op de door de classis gedane leeruitspraak. Gelet op de bedoeling en intentie van de synode te Heemse verbiedt de billijkheid scherpe termen te gebruiken en koos het moderamen voor een milde beoordeling die recht doet aan de gecompliceerde situatie. Het is voorts van belang, dat de kerken leren het geheel van de zaak, en daarmee ook de zaak zelf, aan de orde te stellen in geval van het recht van appèl gebruik wordt gemaakt.

Voor het begin van de tweede ronde van bespreking deelt oud. D. Dreschler mee, dat hij vanwege zijn lidmaatschap van de synode te Heemse zich van verdere discussie zal onthouden.

In deze tweede ronde vragen enkele sprekers opnieuw aandacht voor de noodsituatie. De versmalling van de zaak tot een procedurekwestie laat een gemeente in de kou staan. De kerkeraad heeft zijn taak niet verwaarloosd, maar er alles aan gedaan de zaak materieel aan de orde te krijgen. De

meermalen gevraagde verklaring van gevoelen werd telkens geweigerd. Er was voor de synode geen andere mogelijkheid meer over dan behandeling van het leergeding zelf. Ds. J.M. Goedhart dient een tegenvoorstel in, waarin dit wordt uitgewerkt.

In de-beantwoording van de sprekers uit de tweede ronde benadrukt ds. T. Dekker, de rapporteur, dat er geen versmalling van het materiële tot het procedurele heeft plaats gevonden, maar dat van meetaf de bezwaren procedureel van aard waren.

Voorts wijst de rapporteur op het bekende gezegde: nood breekt niet de wet, maar de wet breekt de nood. De synode te Heemse sprak uit, dat een noodsituatie een kerkelijke vergadering er niet toe mag brengen kerkelijke regels te negeren (Handelingen, art. 16). Bovendien heeft deze synode het afgekeurd, dat noch de kerkeraad, noch de classis de brief van 21 februari 1984 naar zijn inhoud in behandeling heeft genomen (Handelingen, art. 29). De nood was de synode te Heemse dan ook niet opgelegd, maar deze synode heeft de nood te Grootegast gezien en tot de hare gemaakt.

Na de beantwoording ontvangt ds. J.M. Goedhart praealabel het woord. Hij deelt mee zijn tegenvoorstel van tafel te nemen, omdat de handelwijze van de classis Grootegast, waarbij hij betrokken was, in enkele onderdelen mee beoordeeld wordt.

De synode neemt de voorstellen aan: besluit 1 met algemene stemmen; besluit 2 met 29 stemmen voor, 1 tegen en 1 onthouding; besluit 3 met 29 stemmen voor, 1 tegen en 1 onthouding; besluit 4 met 29 stemmen voor en 1 onthouding.

Buiten stemming blijven zij die afgevaardigd waren naar de synode te Heemse, en bij besluit 4 blijft tevens ds. J.M. Goedhart buiten stemming. De praeses dankt de rapporteur voor de heldere verdediging en de synode voor de waardige behandeling.

Voor de tekst van het rapport van het moderamen zie bijlage **XVII b**.

Artikel 166

29.10.87

*Revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131, **het leerstellige gedeelte** (agenda IX 1,9,13,16,17 en 20)*

De praeses stelt het leerstellige gedeelte aan de orde van de ingediende revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131.

Eerst komen de bezwaren en de verzoeken tot het doen van een uitspraak aan de orde, voorzover deze betrekking hebben op de weergave van het gevoelen van ds. J. Hoorn, gegeven door de Generale Synode te Heemse in haar uitspraak onderdeel 1 en II.

De synode bespreekt de door het moderamen voorgestelde besluittekst sub A met het daarbij behorende gedeelte van het rapport in twee korte ronden. De rapporteur verwerkt enkele suggesties tot redactionele wijziging. Het moderamen neemt een amendement van ds. H.J. Nijenhuis gedeeltelijk over: in grond 1 wordt het woord 'wettige' vervangen door 'niet te ontkomen'. Een amendement van ds. D. Grutter besluit 3 te doen vervallen waarbij de inhoud van dit besluit verwerkt wordt in grond 12, ontvangt vanuit de vergadering geen steun en komt niet in stemming.

De synode neemt de voorgestelde besluittekst sub A over de weergave van het gevoelen aan met algemene stemmen.

Buiten stemming blijven ds. C. van den Berg, oud. D. Dreschler, ds. R. Houwen, oud. H.A. Klapwijk en oud. P. Kok, die afgevaardigd waren naar de synode te Heemse. Voor de tekst van het genomen besluit zie art. 172 sub A.

Artikel 167

29.10.87

De praeses stelt vervolgens de bezwaren en de verzoeken tot uitspraak betreffende de besluiten I en II van art. 131 van de Acta van de synode te Heemse aan de orde. De voorgestelde besluittekst sub B en het gedeelte van het rapport van het moderamen dat daarop betrekking heeft vragen naar het oordeel van de synode niet om discussie. De synode neemt het voorstel aan met algemene stemmen.

Buiten stemming blijven de broeders, die afgevaardigd waren naar de synode te Heemse en ds. J.M. Goedhart, die bij de behandeling van de leerkwestie reeds eerder betrokken was geweest. Voor de tekst van het genomen besluit zie art. 172 sub B.

Artikel 168

30.10.87

Revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131, het leerstellige gedeelte (agenda IX 1,9,13,16,17 en 20)

Aan de orde van behandeling zijn de bezwaren en de verzoeken tot uitspraak betreffende de gronden van besluit I van art. 131 van de Acta van de synode te Heemse.

De praeses geeft de voorgestelde besluittekst sub C alsmede het daarop betrekking hebbende rapportonderdeel in bespreking.

Voor een eerste ronde melden zeven afgevaardigden zich.

De bespreking concentreert zich op de voorgestelde besluiten C 2 en 4 en de vraag of deze synode gerechtigd is een grond opnieuw te formuleren.

Gevraagd wordt of grond 2 bij besluit I uit de Acta van de synode te Heemse, art. 131 niet betrekking kan hebben op ware christgelovigen, die zich bevonden onder de dwaalgeesten die de ambtsdienst van de kerk verwierpen. Het moderamen stelt voor uit te spreken, dat deze grond dient te vervallen: kan niet volstaan worden met een verduidelijking van deze grond?

Het moderamen stelt voor onder besluit C 4 sub 4 uit te spreken dat in plaats van grond 4 bij besluit I uit art. 131 van de Acta van de synode te Heemse iets anders dient te worden gelezen. Daarvoor worden zes gronden aangevoerd. Het moderamen is van oordeel, dat de GS Heemse te veel zegt, als zij de voorbeelden brengt onder de noemer: afscheiden of wegdwalen van de Here Christus en van zijn kerk. Daarmee spreekt zij te zeer in nieuwtestamentische termen over de oudtestamentische situatie. Daartegen wordt opgemerkt, dat de Zoon van God de kerk vergadert vanaf het begin der wereld; Christus is een eeuwig Koning; oudtestamentische gelovigen verwijderden zich van de Christus, de komende Christus. Geeft de zegswijze van het moderamen geen voet aan judaïserend spreken?

Ook maakt men bezwaar tegen grond 6, waarin het moderamen voorstelt uit te spreken, dat de synode te Heemse met te weinig onderscheiding de voorbeelden aanhaalt. Gaat het niet om een samenhangend geheel van teksten? Is niet de gemeenschappelijke noemer, dat blijkt hoe verbondskinderen op de een of andere wijze buiten de kerk kunnen staan?

De vraag is bovendien of deze synode geroepen is aan verbetering van gronden te doen. Is het niet beter in plaats van besluiten te herschrijven, hetzij de bezwaren toe te stemmen, hetzij de bezwaren af te wijzen?

In deze ronde wordt ook waardering voor de herformulering van grond 4 bij besluit I uitgesproken. Gevraagd wordt het aantal voorbeelden uit te breiden met een verwijzing naar de positie van de tollenaar en naar de gelijkenis van de goede Herder, die het afgedwaalde schaap zoekt.

De rapporteur, ds. T. Dekker, memoreert, dat art. 25 van de Franse confessie positief uitspreekt, dat de kerk niet kan zijn zonder de ambtelijke bediening. Het 'derhalve' uit art. 26 van deze confessie heeft daarop betrekking, dat de kerk niet zonder die ministeriële bediening kan. Dáárom mag niemand zich terugtrekken en moet men zich onderwerpen aan het gemeenschappelijk onderricht. Het bestrijden van de dwaalgeesten, die deze ministeriële bediening ontkennen, is iets anders dan het oproepen van gelovigen buiten de kerk. Daarop heeft het redebeleid in de artt. 25 en 26 van de Franse confessie geen betrekking. In dit redebeleid voegde de synode te Heemse andere citaten van Calvijn toe, die betrekking hadden op het geven van de naam 'gelovigen' aan hen, die nog niet met de Reformatie waren meegegaan.

Deze redenering is niet consistent, kan volgens de rapporteur ook niet verbeterd worden. Het moderamen stelt daarom voor deze grond bij besluit I te laten vervallen.

Op de bezwaren tegen wat het moderamen voorstelt ten aanzien van grond 4 bij besluit I van 'Heemse' gaat de rapporteur uitvoerig in. Exegese van de aangehaalde teksten laat zien, flat niet zonder meer in alle gevallen gesproken kan worden van een afscheiden en wegdwalen van de Here Christus en zijn kerk. In het geval van Juda en Elimelech is aantoonbaar, dat zij verkeerd gehandeld hebben, maar de rapporteur durft niet te zeggen, dat zij definitief gebroken hebben en ongelovig genoemd moeten worden. Wanneer je Christus en de kerk de rug hebt toegekeerd, dan ben je toch ongelovig.

Juda word in zijn zonde tot staan gebracht en blijft één van de 12 patriarchen; Elimelech wandeide op een verkeerde weg, toch moet daar in zijn huis onderwijs in de dienst van de Here zijn geweest.

De voorbeelden vragen om een fijnere nuancering in de omschrijving. Het blijkt dat de uitdrukking 'te zeer in nieuwtestamentische termen' misverstand oproept. Om alle misverstanden uit te sluiten is de formulering gewijzigd in: zij spreekt te ongenueanceerd over een oudtestamentische situatie.

Ook verduidelijkt de rapporteur wat in grond 6 bedoeld wordt met 'te weinig onderscheiding'. Inde tijd van Amos keerde veel volk zich af van Jeruzalem en diende men Baäl en de kalveren. Is dat nu

hetzelfde als toen in Jeruzalem rond het kruis positie werd gekozen? Moet men dan niet in rekening brengen de overgangssituatie van het oude naar het nieuwe verbond? Moet niet telkens opnieuw met alle fijngevoeligheid en met onderscheiding gesproken worden, ook om meer nog dan voorheen het gevoel van ds. J. Hoorn te raken? Met Pinksteren kwamen kinderen van God niet in de van God gewilde bijeenkomst. Toen zette God geen kruis door hun naam, maar in zijn barmhartigheid haalde God hen terug door de prediking van de apostel Petrus.

Op de vraag of deze synode geroepen is de door een voorgangster aangevoerde gronden te verbeteren, antwoordt de rapporteur, dat de beoordeling door Heemse van kracht blijft. Ook de besluiten staan nog overeind, voluit. Maar nu blijkt bij dit besluit één van de gronden te ongenueanceerd geformuleerd, al heeft deze grond wel kracht. Daarom stelt het moderamen voor deze grond met het schriftbewijs te handhaven, maar te versoberen om te voorkomen, dat men de synode te Heemse verkeerde conclusies aanwrijft. Het oordeel van 'Heemse' is goed. Laat het nu ook zo goed mogelijk onderbouwd worden.

De voorbeelden van de tollenaar en de goede Herder passen naar het oordeel van de rapporteur niet goed, omdat het in beide situaties gaat over hen die leven binnen het verbondsvolk.

In de tweede ronde van bespreking dienen ds. Tj. Boersma en ds. D. Grutter een tegenvoorstel in, waarin de synode voorgesteld wordt te besluiten C 4 1, de bezwaren af te wijzen en 2, aan de verzoeken niet te voldoen. Zij achten de uitdrukking 'afgescheiden en weggedwaald van de Here Christus en zijn kerk' van toepassing op de door 'Heemse' genoemde voorbeelden. Het gaat in alles om ongehoorzaamheid aan de Here, de komende en gekomen Christus. Ook wordt verwezen naar Openbaring 12. De rapporteur beantwoordt de sprekers uit de tweede ronde.

Hij wijst erop, dat het in alle verhalen van de genezingen gaat om het beter maken van zieken. Toch moet men over de genezing van de blinde Bartimeus anders preken dan over de genezing van de man met de verdorde hand. Wie zegt: alles is ongehoorzaamheid aan Christus, onderscheidt niet meer in de Heilige Schrift. Het moderamen bestrijdt in zijn voorstel ook niet het schriftbewijs van de synode te Heemse, maar wil het graag zoveel mogelijk vrijmaken van smetten.

Namens de indieners van het tegenvoorstel deelt ds. Tj. Boersma als eerste indiener ervan mee, dat zij, hoewel niet overtuigd door het spreken van de rapporteur, het tegenvoorstel terugnemen, omdat zij van groot belang achten dat de besluiten eenparig genomen worden, en omdat in het voorstel van het moderamen evenals door de synode te Heemse de verkeerde leer wordt afgewezen.

De synode neemt bij afzonderlijke stemming per besluit alle besluiten sub C met algemene stemmen. Buiten stemming blijven de afgevaardigden, die lid waren van de synode te Heemse en ds. J.M. Goedhart.

De praeses dankt aan het einde van deze week de rapporteur hartelijk voor zijn arbeid in de voorbereiding en de verdediging. De Here gaf kracht om dit te volbrengen. Voor de tekst van het genomen besluit zie art. 172 sub C.

Artikel 169

09.11.87

Revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131, het leerstellige gedeelte (agenda IX 1,9,13,16,17 en 20)

De praeses geeft de bezwaren en verzoeken tot uitspraak betreffende de gronden van besluit II van art. 131 van de Acta van de synode te Heemse in behandeling. In bespreking komen voorstel sub D van het moderamen en het daarbij behorende gedeelte van het rapport. Voor deelname aan de eerste ronde van bespreking vragen zeven broeders het woord.

Gevraagd wordt of het mogelijk is in het concept-besluit aan te geven, dat het aangehaalde schriftbewijs van Fil. 2:3 en 13 in grond ad 5 bij besluit II uit art. 131 zwak is, omdat het punt in geding niet geraakt wordt. Doet het slot van grond 2 in concept-besluit D 5 wel recht aan het door de synode te Heemse afgewezen gevoelen? Wordt hier niet te veel geconcludeerd?

Heeft de synode te veel gezegd, toen zij sprak van wedergeboorte in verband met Rachab, de Kananese vrouw, Lydia de purperverkoopster en de kamerling (vgl. rapport sub 8.1.2.2.)? Wat is precies de bedoeling van de slotzin van de voorgestelde grond 2 bij besluit D 2? Voorts worden allerlei suggesties tot redactionele wijziging gedaan. De rapporteur, ds. T. Dekker, verwerkt in zijn beantwoording de meeste suggesties in de concept-besluittekst.

Hij is van oordeel, dat de teksten Fil. 2:3 en 13 niet al te scherp zijn toegesneden op de kwestie in geding, maar acht de bedoeling van de synode zeker begrijpelijk. Op dit schriftbewijs is door appellanten nauwelijks ingegaan.

Naar het oordeel van de rapporteur wordt in grond 2 bij besluit D 5 niet te veel geconcludeerd. Het gebed om de bijstand van de Heilige Geest raakt alle aanvallen van de duivel, de wereld en ons eigen vlees. Wie daaruit afleidt, dat een gelovige op één punt niet in zonde kan vallen, moet deze zekerheid wel uitbreiden over het hele veld van mogelijke zonden.

Gelet op het moment, waarom het gaat, namelijk voordat de concrete ambtsdienst heeft plaatsgehad, zegt men te veel, wanneer men bij al die personen spreekt van wedergeboorte. De Bijbel doet dat ook niet. Bij de Kananese vrouw moet men onderscheiden tussen het begin en het einde van de geschiedenis. Daartussen ligt concrete ambtsdienst van de Here Christus. De Here opende het hart van Lydia juist onder de prediking van de apostel.

In grond 2 bij besluit D 2 wil het moderamen attent maken op het onderscheiden spreken over de kerk door ds. J. Hoorn en door de synode te Heemse. In deze grond confronteren we ons niet met de confessionele spreekwijze, maar met het gevoel van ds. Hoorn.

In de tweede ronde van bespreking wordt over het slot van grond 2 bij besluit D 5 doorgesproken. Rapporteur ds. Dekker laat zien dat ook de tucht in de afsnijding dient tot behoud. De voorzitter van het moderamen, dr. A.N. Hendriks, acht het belangrijk appellanten te laten zien, dat het gevoel van ds. J. Hoorn op dit punt partieel perfectionisme in zich bergt. Hier is een doperse tendens. Uit pastorale zorg wordt hun de spiegel van de consequentie voorgehouden.

De synode neemt bij afzonderlijke stemming per besluit alle besluiten sub D met algemene stemmen. Buiten stemming blijven de brs. ds. C. van den Berg, oud. D. Dreschler, ds. R. Houwen, oud. H.A. Klapwijk, oud. P. Kok; en ds. J.M. Goedhart, die bij de behandeling van de leerkwestie reeds eerder betrokken was geweest. Voor de tekst van het genomen besluit zie art. 172 sub D.

Artikel 170

Aan de orde van behandeling komen de bezwaren en verzoeken tot uitspraak betreffende het 'besluit tenslotte' uit art. 131 van de Acta van de synode te Heemse. Over het betrokken rapportonderdeel en het concept-besluit vraagt niemand het woord. De synode neemt het besluit met algemene stemmen. Buiten stemming blijven de broeders, die afgevaardigd waren naar de Generale Synode te Heemse en ds. J.M. Goedhart. Voor de tekst van het besluit zie art. 172 sub E.

Artikel 171

Aan de orde komen de bezwaren en verzoeken tot uitspraak voorzover die betrekking hebben op het geheel van de uitspraak, die de synode te Heemse deed, in art. 131 van de Acta vermeld.

De bespreking van het rapport en het voorstel van het moderamen verloopt in twee korte ronden.

Een suggestie tot een iets bredere formulering wordt overgenomen door een nieuwe grond drie toe te voegen. Een suggestie vanuit de vergadering gedaan een dringend appèl te doen op de afgescheiden broeders en zusters terug te keren teneinde de eenheid van het geloof te onderhouden vindt bijval. De synode besluit een begeleidende brief te zenden bij de toezending van de besluiten aan de 'raad-Klok'. De synode neemt het besluit met algemene stemmen.

Buiten stemming blijven de broeders, die afgevaardigd waren naar de synode te Heemse en ds. J.M. Goedhart. Voor de tekst van het besluit zie art. 172 sub F.

Vervolgens geeft de praeses het voorstel in zijn geheel in een eindstemming overeenkomstig art. VI 6 van de Huishoudelijke Regeling. De synode maakt hiermee het voorstel in haar geheel tot besluit met algemene stemmen. Buiten stemming blijven dezelfde broeders als boven genoemd. Voorts besluit de synode het rapport op te nemen in de Acta.

Eveneens gaat de vergadering akkoord met een separate uitgave van de rapporten die op de synode gediend hebben en de besluiten die door de synode genomen zijn naar aanleiding van de revisieverzoeken die betrekking hebben op art. 131 van de Acta en de artt. 18 en 21 van de Handelingen van de Generale Synode te Heemse.

De praeses spreekt, nu de synode aan het einde is gekomen van de behandeling van deze revisieverzoeken, een woord van hartelijke dank aan het adres van de assessor, die ter voorbereiding van de behandeling ter synode buitengewoon veel werk heeft moeten verzetten. Deze arbeid werd gekenmerkt door nauwkeurigheid, helderheid en volharding. Ook de wijze waarop de rapporteur het rapport en de voorstellen heeft toegelicht en verdedigd dwingen respect af. De praeses dankt de Here die kracht gaf aan de rapporteur hierin dienstbaar te zijn.

Aan het begin van de behandeling is Mat. 16 gelezen: En Ik zeg u, dat gij Petrus zijt, en op deze petra zal Ik mijn gemeente bouwen en de poorten van het dodenrijk zullen haar niet overweldigen. Het ging in deze zaak om het rechte zicht op Christus' vergaderwerk.

De synode te Heemse sprak in haar eindbesluit over 'de breedheid van Christus' werk' en 'Gods barmhartigheid' in het vergaderen van de kerk. Het ging ten diepste om het belijden van de ware katholiciteit van de kerk. Appellanten waren door de besluiten van de synode te Heemse in grote moeiten gekomen. Wij hebben naar hen willen luisteren. We zijn op de bezwaren breed ingegaan en hebben die vanuit de Heilige Schrift en de confessie weerlegd.

We hebben dit gedaan, omdat we de goede Herder zagen, die ons voorgaat in het zoeken van de schapen uit liefde tot de broeders en zusters. Het was dan ook niet een formele afhandeling, maar we zijn pastoraal bezig geweest. We zagen de broeders en zusters en hun kinderen achter de revisieverzoeken. De einduitspraak van de synode te Heemse kon met grote eenparigheid gehandhaafd blijven.

Wij bidden dat de bezwaarden zullen luisteren. God geve, dat de besluiten ingang vinden. Wij kunnen niet anders dan getuigen voor de waarheid. De Heilige Geest heeft Zich voorbehouden te overtuigen.

Op de achtergrond van deze revisieverzoeken hebben we ds. J. Hoorn gezien. De Here geve hem nederigheid om gehoor te geven aan wat alle kerken samen, en dat tot twee keer toe, uitgesproken hebben over zijn gevoelen. De Here ontferme Zich over hem en de gemeente rond hem in Grootegast en brenge hen terug in de gemeenschap van De Gereformeerde Kerken in Nederland. Ik wil eindigen met het gebed van de Dordtse synode: Wij bidden, dat de Zoon van God, Jezus Christus, die gezeten aan de rechterhand van zijn Vader, aan de mensen gaven schenkt, ons in de waarheid heiligt; dat Hij hen die afgedwaald zijn tot de waarheid terugbrengt; dat Hij de lasteraars van de gezonde leer de mond snoert en dat Hij aan de trouwe dienaars van zijn Woord de Geest van wijsheid en inzicht geeft, zodat alles wat zij zeggen, zal strekken tot eer van God en tot opbouw van hun hoorders.

Artikel 172

*Revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131, **het leerstellige gedeelte** (agenda IX 1,9,13,16,17 en 20)*

De tekst van het door de synode genomen besluit over de revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131 luidt als volgt:

Voorstel . Moderamen

Rapporteur . T. Dekker

Overzicht van het materiaal.:

1. De uitspraak van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131.
2. Revisieverzoek dal. 15-10-1986 van br. P. Wolters te Leek en elf mede-ondertekenaars (aan te duiden als W), met adhesiebetuiging van br. J.E. Bakker te Haren
3. Idem d.d. 4-4-1987 van br. B. Zwart te Nijkerkerveen (aan te duiden als Z).
4. Idem d.d. 17-4-1987 van br. J.F. de Leeuw te Dromen en twee mede-ondertekenaars (aan te duiden als L).
5. Idem d.d. 18-4-1987 van br. W.A. van Andel te Barendrecht en zr. R. Hoorn te Zwolle (aan te duiden als A).
6. Brief d.d. 12-3-1987 van br. J. Fokkes sr. te Bedum.

De bezwaren en de verzoeken tot uitspraak betreffen:

- A de weergave van het gevoelen van ds. J. Hoorn, gegeven door de GS Heemse in haar uitspraak onderdeel I en II;
- B de besluiten I en II;
- C de gronden bij besluit I;
- D de gronden bij besluit II;
- E het 'Besluit tenslotte';
- F het geheel van de uitspraak.

A *De weergave van het gevoelen*

Materiaal:

a. Uit art. 131 van de Acta:

"I. Uit deze stukken blijkt, dat ds. Joh. Hoorn over art. 28 NGB het volgende gevoelen heeft:

1. In art. 28 staat niet geschreven dat er gelovigen zijn onder hen die leven buiten de gemeenschap van de kerk, of iets in soortgelijke bewoordingen. De Schrift geeft ons nergens het recht om te stellen: niet allen die van de kerk zijn, zijn ook in de kerk. (Brief 155)
2. De oproep van art. 28 vermaant hen die tot de kerk behoren, zich als lid van de kerk te gedragen. Deze oproep is niet gericht tot gelovigen die zouden leven buiten de gemeenschap van de kerk om zich (eenmalig) bij haar te voegen. (NV, Brief, vgl. 11114; 161,69)
3. In de zinsnede van art. 27, waar de kerk omschreven wordt als 'een heilige vergadering van de ware gelovigen', ligt opgesloten dat alle gelovigen metterdaad in de kerk (d.w.z.: in haar bijeenkomst, 1 18,20) hun plaats innemen. (1 29) De kerk - als vergadering of bijeenkomst - bevat te allen tijde de door Gods raad bepaalde volheid der gelovigen. (15)"

"II. Het onder 1 aangewezen en afgewezen gevoelen t.a.v. art. 28'. NGB brengt ds. Hoorn tot o.m. de volgende opvattingen:

1. Buiten de kerk kan niemand gelovig genoemd worden, want buiten de verzameling van Gods volk valt er niets te geloven. Omdat daar niets is. Omdat daar geen zaligheid is, geen enkele zaligheid. Alleen in de samenkomst van de ware gelovigen is de Here. Hij is daar en nergens anders. (1 30)
2. De belijdenis geeft ons niet het recht sommige of meerdere ware gelovigen aan te merken als: geen lid van de kerk (11 13). Er zijn geen ware gelovigen buiten degenen die zich laten vinden in de telkens opnieuw bijeenkomende vergadering. (1 18)
3. Wie niet tot de vergadering behoort is geen gelovige. (1 30) Wie deserteert is hopeloos verloren. (1 32) Hij kan zich niet voor God verontschuldigen, hij vindt dan het ganse Woord van God tegenover zich. (111 19)
4. De kerk zet in art. 28 niet de deur open ter wille van hen, die zichzelf buiten haar gemeenschap hebben geplaatst om dezen daardoor weer binnen te krijgen. Zij houdt in dit artikel de deur dicht ter wille van allen, die door God binnen haar gemeenschap zijn en worden gebracht, opdat niet één van dezen door haar schuld buiten geraakt. Wie buiten zijn, zijn niet aan haar zorg toevertrouwd. (111, 18) Als ze in trouw en volharding haar ambt bedient door niet zelf anderen te willen afscheiden, maar door zelf metterdaad zich af te scheiden van hen die niet van de kerk zijn, dan heeft zij, hoe dwaas ook in het oog van de mensen, een wervende kracht naar buiten toe. (11121)
5. Ook bij deze ware gelovigen strijdt nog wel het vlees tegen de Geest, maar als ware gelovigen bieden zij door de kracht van de Heilige Geest altijd sterke wederstand, totdat zij eindelijk ten enenmale de overhand behouden, HC 127 (1 36) Bij hen kan het niet komen tot een breken met de kerk. (Verslag: NU 4)"

b. Bezwaren tegen bovenstaande weergave:

1. De formulering in 1 2 'Deze oproep is niet gericht tot gelovigen die zouden leven buiten de gemeenschap van de kerk om zich (eenmalig) bij haar te voegen' wordt nergens door ds. Hoorn gebruikt. Deze formulering leidt tot de conclusie dat er buiten de kerk geen gelovigen zijn of kunnen zijn en dit is niet het gevoelen van ds. Hoorn (Z);

2. de formulering in 1 3 'dat alle gelovigen metterdaad in de kerk (...) hun plaats innemen' is niet volledig; zij moest zijn aangevuld met 'zoveel als in hun vermogen ligt', met inachtneming van het volgende: 'Zij betrachten naarstigheid in het opgaan tot de gemeente Gods, inzonderheid op de rustdag' (W,Z);
3. de synode verzwijgt in 1 3 wat voor ds. Hoorn een fundamentele waarheid is, nl. dat de gelovigen hun plaats in de kerk niet maar innemen, doch hebben, en wel: ontvangen hebben (Z);
4. de formulering in 13 'de door Gods raad bepaalde volheid der gelovigen' moet zijn: 'een volheid aan gelovigen, zulks krachtens Gods raad die te allen tijde krachtig wordt vervuld' (W,Z);
5. de formulering in 11 1 'Buiten de kerk kan niemand gelovig genoemd worden' en die in 11 3 'Wie niet tot de vergadering behoort is geen gelovige' behoren niet tot het gevoelen van ds. Hoorn en wekken ten onrechte de indruk dat ds. Hoorn spreekt en oordeelt over hen die buiten zijn (Z); hij spreekt echter met het oog op hen die binnen zijn, met het zicht op de kerk (W,Z);
6. de weergave door de synode in II 1 gaat voorbij aan de nadere verklaring van gevoelen die ds. Hoorn op dit punt gaf als antwoord op een door de synode aan hem gestelde vraag (W,Z);
7. de formulering in II 2 'Er zijn geen ware gelovigen buiten degenen die zich laten vinden in de telkens opnieuw bijeenkomende vergadering' doet geen recht aan het gevoelen van ds. Hoorn. Hij leert op de aangegeven plaats alleen wat het wil zeggen, dat de kerk in artikel 27 NGB wordt omschreven als vergadering van de gelovigen, nl. dat de gelovigen telkens opnieuw bijeenkomen onder de bediening van de sleutels van het koninkrijk der hemelen (W,Z);
8. de formulering in II 5 'Ook bij deze waren gelovigen' wekt de onjuiste indruk als zou ds. Hoorn twee soorten gelovigen onderscheiden, wat niet het geval is. 'Deze' moet zijn: 'de' (W, Z);
9. het is onjuist, in het van ds. Hoorn weer te geven gevoelen over artikel 28 NGB zonder meer een plaats te geven (I 3) aan wat rechtstreeks diens gevoelen over artikel 27 is (W);
10. ten onrechte stelt de synode dat het onder II weergegeven gevoelen van ds. Hoorn de consequentie is van diens onder I weergegeven gevoelen. Het gaat in beide onderdelen inhoudelijk over hetzelfde gevoelen. De synode wekt de indruk dat het gevoelen van ds. Hoorn over artikel 27 de consequentie is van zijn gevoelen over artikel 28, maar zijn uitgangspunt ligt in artikel 27 (W,Z);
11. deze weergave geeft ten onrechte als totaalbeeld, dat het onderwijs van ds. Hoorn erop gericht is te zeggen, dat er buiten de kerk geen gelovigen (kunnen) zijn (Z);
12. de synode heeft zich met de vertekende weergave van het gevoelen van ds. Hoorn schuldig gemaakt aan overtreding van het negende gebod (Z).

c W verzoekt uit te spreken:

1. dat het in onderdeel I weergegeven gevoelen niet in alle delen een zuivere weergave is van het door ds. J. Hoorn in zijn stukken verklaarde gevoelen;
2. dat het onjuist is in het van ds. J. Hoorn weer te geven gevoelen over artikel 28 zonder meer een plaats te geven aan wat rechtstreeks diens gevoelen is over artikel 27 NGB;
3. dat het in onderdeel II weergegeven gevoelen niet in alle delen een zuivere weergave is van het door ds. Hoorn terzake verklaarde gevoelen;
4. dat voor wat betreft punt 1 van het (onder II) weergegeven gevoelen ten onrechte voorbijgegaan is aan de door ds. Hoorn op dit punt gegeven nadere verklaring van zijn gevoelen;
5. dat de synode ten onrechte stelt dat het onder II weergegeven gevoelen van ds. J. Hoorn de consequentie is van diens onder I weergegeven gevoelen;

6. dat de synode bij de weergave van het gevoel van ds. J. Hoorn zonder wettige reden van de door hem in acht genomen orde van de confessie is afgeweken, hetwelk als verwarrend en onjuist moet worden aangemerkt.

Besluit:

1. De bezwaren af te wijzen;
2. aan de verzoeken niet te voldoen;
3. uit te spreken dat de GS Heemse van het gevoel van ds. J. Hoorn wel een summiere weergave heeft gegeven maar dat zij dit gevoel niet heeft vertekend door er een onware voorstelling van te geven, en dat de beschuldiging als zou de synode zich hier schuldig hebben gemaakt aan overtreding van het negende gebod elke grond mist.

Gronden:

1. Ds. Hoorn wil zich consequent onthouden van formuleringen die erop zouden wijzen, dat er volgens hem geen gelovigen buiten de kerk (kunnen) zijn. Uit zijn gevoel volgt echter per niet te ontkomen conclusie dat zij die niet behoren tot de kerk, als door hem omschreven, geen gelovigen (kunnen) zijn. Want ds. Hoorn heeft in zijn brochure 'Een enige kerk, de troost van de ware gelovigen' o.m. uitgesproken:
 - de kerk, zij is er hier en nu. Het is de enige kerk van de enige God (p. 7);
 - wie kerk zegt, zegt vergadering van de ware gelovigen (p. 16);
 - zij is het resultaat van bijeenkomen resp. bijeengebracht worden (p. 17);
 - hoewel artikel 27 niet met zoveel woorden zegt dat alle gelovigen deel hebben aan de kerk, toch ligt dit wel terdege opgesloten in het spreken van de belijdenis hier (p. 27);
 - de gelovigen nemen hun plaats in de samenkomst in zoveel als in hun vermogen ligt (p. 29);
 - de gelovigen komen samen in de enige kerk omdat Christus hen daar onfeilbaar en onoverwinnelijk samenbrengt (het samenkomen en samenbrengen vallen dus samen) (p. 35);
 - de 'wij' van heel de belijdenis zijn de ware gelovigen (p. 2);
 - zij geloven deze enige kerk als mensen die zelf tot haar behoren en aan haar deelhebben (p. 3);
 - er is dan ook geen ware christen, geen ware gelovige, die de kerk niet gelooft (p. 57);
 - het geloof aan de kerk gaat niet gepaard met het zelf niet tot de kerk behoren (p. 57);
 - de stelling dat de (alle) gelovigen tot de kerk behoren is schriftuurlijk (p. 57);
 - door hetzelfde geloof, waardoor men Christus wordt ingelijfd (...) wordt men de christelijke kerk ingelijfd en is men daarvan een levend lid. Men is niet een waar en levend lid van Christus zonder tegelijk een waar en levend lid van de kerk te zijn (p. 63).

In zijn brief aan de kerkeraad te Grootegast d.d. 21-2-1984 schreef ds. Hoorn:

'Deze Kerk is de vergadering, de bijeenkomst van de ware gelovigen. Er staat niet: van de *meeste* ware gelovigen, maar van *de* ware gelovigen. Geen enkele ware gelovige wordt hier buitengesloten. Zij allen zijn begrepen onder wat hier van de Kerk wordt gezegd!'

2. De woorden 'zoveel als in hun vermogen ligt', waarmee ds. Hoorn doelt op de mogelijkheid dat de gelovigen incidenteel verhinderd kunnen zijn hun plaats in de samenkomst in te nemen, zijn niet relevant voor de principiële uitspraak dat de gelovigen hun plaats innemen; vgl. ook de uitspraak: zo is daar in het leven van de gelovigen, zij het in beginsel, de gehoorzaamheid aan de ordinantie van God, zodat zij zich niet op zichzelf houden, maar zich voegen bij deze heilige vergadering en zich daarmee verenigen ('Een enige kerk...' p. 37).
3. Het niet kiezen van een bepaalde passage om die te citeren is niet hetzelfde als 'verzwijgen'. Over de vraag of zij die in de kerk een plaats hebben, die plaats niet hebben ontvangen (dankzij het middelaarswerk van Christus) bestaat als zodanig geen verschil van mening

- tussen de GS Heemse en ds. Hoorn. Diens gevoelen dat alle gelovigen die plaats werkelijk ontvangen hebben, kan duidelijk zijn in de gegeven weergave.
4. Ds. Hoorn schrijft in de genoemde brochure letterlijk: '(...) te allen tijde bevat zij *een volheid* aan gelovigen. En wel de door Gods raad bepaalde volheid, welke raad op elk moment van de heilsgeschiedenis krachtig wordt vervuld' (p. 5). De door appellanten geciteerde zinsnede is daar met 'En wel' nader geëxpliceerd met woorden, die zowel door W als door Z in hun weergave worden overgeslagen. Laatstgenoemde woorden echter leiden tot de door de GS Heemse geboden weergave.
 5. Ds. Hoorn oordeelt niet alleen impliciet maar ook met zoveel woorden over hen, die zichzelf buiten de kerk (als door hem omschreven) plaatsen. Wie zijn plaats in de vergadering van Gods volk onbezet laat zonder legitieme verhindering, 'achter diens naam zet Christus een kruisje, als teken dat hij zich onttrekt aan het leger. (...) En als (...) men (...) voortdurend deserteert dan zet Christus souverein een kruis door diens naam en wordt men metterdaad niet meer geteld als in Sion ingelijfd' (p. 19). Wie 'de band met de troepen niet onderhoudt en bewaart, is hopeloos verloren' (p. 32). 'In de slotzin van art. 28 spreekt de kerk een tuchtwaardig oordeel uit over allen, die zich van deze vergadering afscheiden of daarbij niet voegen' (p. 69).
 6. De formuleringen in II 1, de laatste twee zinnen, zouden een ontkenning kunnen betekenen van Gods tegenwoordigheid in de hele schepping. Op dat punt o.m. heeft de GS Heemse van ds. Hoorn een nadere verklaring gevraagd en ontvangen. Ds. Hoorn verklaarde zich nader als volgt: *Met zijn genade en vrede, zijn heil en verlossing* woont de Heere niet buiten de Kerk, maar in haar. Sion is de plaats, waarvan geldt: de Heere is aldaar. Door de prediking van het evangelie, *die is de bediening van de sleutelen van het koninkrijk der hemelen*, ontvangen de gelovigen de zaligheid: vergeving van zonden en eeuwig leven'. Deze nieuwe formulering heeft de GS Heemse niet opgenomen in de weergave van het gevoelen, maar zij is er niet aan voorbij gegaan. Dat blijkt uit haar beoordeling in de eerste grond bij besluit II, waar wel de prediking van het Woord van de verzoening, tot redding van wie geloven, wordt behandeld maar niet Gods tegenwoordigheid in de hele schepping.
 7. De betekenis die ds. Hoorn op de aangegeven plaats geeft aan 'vergadering van de gelovigen' wordt in het bezwaar correct weergegeven. Naar het gevoelen van ds. Hoorn komt de term 'de gelovigen' echter overeen met 'alle gelovigen'; daarom berust de weergave van de GS Heemse hier op een juiste conclusie.
 8. De GS Heemse noemt in II 5 geen andere 'ware gelovigen', waartegenover 'deze ware gelovigen' zouden staan. Het gevaar voor misverstand is hier zo gering, mede gelet op de gehele weergave van het gevoelen van ds. Hoorn, dat hier van onjuistheid in de weergave niet gesproken hoeft te worden.
 9. De GS Heemse geeft niet 'zonder meer' een plaats aan wat 'rechtstreeks' het gevoelen van ds. Hoorn is over artikel 27. Ds. Hoorn begint zelf in zijn brief (dal. 21-2-1984) zijn uiteenzetting onder het opschrift: 'De leer van artikel 28 NGB' met: 'Art. 27 doet belijdenis van de enige, algemene of katholieke Kerk' en geeft daar zijn uitleg over de kerk als de vergadering of bijeenkomst van de ware gelovigen, waarvan geen enkele gelovige wordt buitengesloten. Dan vervolgt hij: 'Artikel 28 leert nu wat de roeping van deze allen is tenopzichte van deze heilige vergadering of bijeenkomst'. Ook in de meergenoemde brochure verklaart ds. Hoorn dat hij zijn uitgangspunt heeft genomen in artikel 27 NGB (p. 1.). Zijn opvatting van de kerk volgens dit artikel blijft nu niet buiten zijn gevoelen over artikel 28 maar laat zich steeds terug vinden in zijn uitleg van de termen en de strekking van dat artikel. Daarom kan die opvatting legitiem ter sprake komen in de weergave en in de beoordeling van zijn gevoelen over artikel 28; zonder dit zou heel dat gevoelen onbegrijpelijk worden.
 10. Het kan worden toegestemd dat onderdeel I en onderdeel II inhoudelijk over hetzelfde gevoelen handelen. Toch heeft de GS Heemse in II enkele echte consequenties aangevoerd, met name in de punten 1,2 en 3 in de door appellanten aangevochten zinnen. De 'orde van de confessie' in artikel 27 en 28 is niet voorgeschreven in die zin, dat zij in elk betoog over de kerk moet worden 'geëerbiedigd', zodat men, schrijvend over artikel 28, niet zou mogen teruggrijpen op artikel 27.
 11. De vraag of er buiten de kerk gelovigen (kunnen) zijn ontvangt relatief veel aandacht, doordat het in de controverse hierom gaat of de roeping van alle gelovigen in artikel 28 NGB alleen

naar binnen of ook naar buiten is gericht. Op de bedoelde vraag is nadruk komen te liggen door toedoen van ds. Hoorn zelf; niet alleen door zijn betoog dat artikel 28 exclusief bedoeld is om de leden van de kerk op hun roeping binnen de kerk te wijzen, maar ook doordat hij herhaaldelijk naar voren brengt wat in artikel 28 'niet geschreven staat', bijv. dat er gelovigen zijn 'onder hen die leven buiten de gemeenschap van de kerk' of dat het onze roeping zou zijn aan zulken 'de naam van ware christgelovigen toe te kennen' of ook dat 'het ambt van alle gelovigen, die geen lid van de kerk zijn, is zich af te scheiden' (Brief p. 3,4).

12. Ook al zou in de weergave door de GS Heemse een onjuistheid zijn geconstateerd, dan nog zou er geen grond zijn voor de zware beschuldiging: overtreding van het negende gebod.

B *De besluiten 1 en II*

Materiaal:

- a. Uit art. 131 van de Acta:

"Besluit I:

dit gevoelen af te wijzen als in strijd met wat naar de Schrift metterdaad in art. 28 beleden wordt.

Besluit II.

deze opvattingen van ds. Hoorn inzake art. 28 NGB als in strijd met Schrift en belijdenis af te wijzen."

- b. Bezwaren die appellanten opvoeren zonder dat zij die richten op de door de GS Heemse aangevoerde gronden:

1. In artikel 28 NGB staat niet metterdaad geschreven 'dat er gelovigen zijn onder hen die leven buiten de gemeenschap van de kerk, of iets in soortgelijke bewoordingen' (W over de eerste zin van I 1). 'Het staat er niet en omdat het er niet staat is het in overeenstemming met de belijdenis te stellen dat het er niet staat' (Z over 11 eerste zin). 'De tekst van artikel 28 zoals die geschreven staat, leert ons echter dat het er ook werkelijk niet staat geschreven' (L over dezelfde zin).
2. In artikel 28 wordt niet metterdaad gesteld 'dat niet allen die van de kerk zijn ook in de kerk zijn' (W over 11 tweede zin). '(...) in art. 28 staat niet geschreven dat de Schrift ons ergens het recht geeft om te stellen: niet allen die van de kerk zijn, zijn ook in de kerk' (Z over deze zin).
3. Het is metterdaad niet in strijd met artikel 28, te stellen: 'De oproep van artikel 28 vermaant hen die tot de kerk behoren, zich als lid van de kerk te gedragen' (W over 12 eerste zin). '(...) het is in strijd met dit artikel *te weerspreken* dat in elk geval de leden der kerk hier worden aangesproken, daar art. 28 blijkens zijn eigen tekst *alle* gelovigen vermaant' (Z over dezelfde zin). De synode stelt 'dat het niet naar Gods Woord is te stellen dat de oproep van art. 28 hen die tot de kerk behoren vermaant zich als lid van de kerk te gedragen' (L over dezelfde zin).
4. De roeping van alle gelovigen die in artikel 28 wordt beleden is iets anders dan dat in dit artikel *wordt beleden* dat er gelovigen zijn buiten de kerk. Dit artikel verbiedt *alle gelovigen* juist zich buiten de kerk op te houden (W over I 1 eerste zin).
5. 'Dat niet alle gelovigen die plicht nakomen, wordt in artikel 28 niet metterdaad beleden. Afgezien van zijn motiverende voorzin spreekt dit artikel niet descriptief maar normatief. En waar het al descriptief spreekt, daar wordt metterdaad beleden dat de kerk een heilige vergadering is, waarin de *gelovigen* (zij die zalig worden) *samenkomen*' (W over 11, tweede zin).
6. Besluit II spreekt slechts over 'opvattingen van ds. Hoorn inzake art. 28 NGB', maar het weergegeven gevoelen raakt ook artikel 27 en andere delen van de confessie (W).

7. Verder noemen W en Z hier een aantal bezwaren, die rechtstreeks betrekking hebben op de gronden bij de besluiten I en II.
- c W verzoekt uit te spreken, met betrekking tot besluit I:
1. dat dit besluit niet terzake doende is voorzover 'dit gevoelen' betrekking heeft op wat niet het gevoelen van ds. J. Hoorn blijkt te zijn;
 2. dat dit besluit onjuist is voorzover 'dit gevoelen' betrekking heeft op wat het gevoelen van ds. J. Hoorn *over art. 27* blijkt te zijn, omdat dit gevoelen niet afgewezen behoort te worden met wat *in artikel 28* wordt beleden;
 3. dat dit besluit ten onrechte is voorzover 'dit gevoelen' betrekking heeft op wat metterdaad het gevoelen van ds. J. Hoorn over art. 28 is, omdat dat gevoelen niet metterdaad strijdt met wat naar de Schrift in artikel 28 wordt beleden;
- en met betrekking tot besluit II:
4. dat het geen blijk geeft van zorgvuldigheid wanneer de synode in haar besluit II het tevoren weergegeven gevoelen slechts aanduidt als opvattingen *inzake artikel 28 NGB*;
 5. dat in dit besluit het gevoelen van ds. Hoorn ten onrechte wordt afgewezen als in strijd met Schrift en belijdenis.

Besluit:

1. de bezwaren sub b 1-6 af te wijzen;
2. op de bezwaren, aangeduid sub b 7, niet in te gaan;
3. aan de verzoeken niet te voldoen.

Gronden:

1. Appellanten veroorloven zich een methode van bestrijding, waarbij zij telkens een zin uit het geheel waarin de GS Heemse het gevoelen van ds. Hoorn samenvat, behandelen als een afzonderlijk gevoelen dat als zodanig door de synode in strijd zou zijn verklaard met wat 'naar de Schrift metterdaad in artikel 28 beleden wordt'. Zo leggen zij de synode ontkenningen en stellingen ten laste, die zij niet heeft uitgesproken.
2. Voorzover in de bezwaren sub b 4 en 5 inhoudelijk wordt geargumenteed, moet daartegenover worden gesteld, ad b 4 dat het uitspreken van een verbod voor alle gelovigen geen waarborg biedt voor de gehoorzaamheid van alle gelovigen; ad b 5 dat de zinsnede in artikel 28 'In deze vergadering komen immers bijeen degenen die behouden worden' niet zonder meer descriptief mag worden genoemd, gelet op het woord 'immers'; en vooral dat de kracht van dit bezwaar geheel afhankelijk is van de juistheid van wat ds. Hoorn verstaat onder 'deze vergadering', welke juistheid hier niet door appellanten wordt aangetoond.
3. Ook al betreft het weergegeven gevoelen naast art. 28 NGB andere delen van de confessie, daarmee vervalt niet de juistheid van het door de GS Heemse in besluit II uitgesproken oordeel.
4. De sub b 7 aangeduide bezwaren raken rechtstreeks de gronden bij besluit I en II, maar deze zijn door appellanten hier niet aan de orde gesteld.
5. Het verzoek sub c 1 is ongegrond, zoals blijkt uit de hierboven bij besluit sub A aangevoerde gronden.
Inzake de verzoeken sub c 2 en 4 kan verwezen worden naar de bij besluit sub A aangevoerde grond 9.
De verzoeken sub c 3 en 5 zijn prematuur omdat tot dusver niet gehandeld is over de gronden, die de GS Heemse aanvoert bij besluit I en II.

C *De gronden bij besluit 1*

C 1 Grond 1 i

Materiaal:

- a. Uit art. 131 van de Acta:
- "la. De NGB gaat in art. 28 uit van de grote betekenis van de kerk, waar immers bijeenkomen 'degenen die behouden worden, en buiten haar is geen zaligheid'.
 - b. Daarna belijdt zij eerst, dat niemand van welke rang of stand ook zich van haar afzijdig mag houden, maar dat ieder zich bij haar moet voegen en zich met haar moet verenigen, onderhoudende de eenheid van de kerk.
 - c. Vervolgens wijst art. 28 op de plicht van de gelovigen om - zelfs bij gevaar van leven - zich af te scheiden van wie niet van de kerk zijn en zich te voegen bij deze vergadering. De gebruikte termen 'zich afscheiden van' en 'zich voegen bij' zijn allereerst te verstaan als een oproep aan hen, die bv. in een reformatietijd achtergebleven zijn.
 - d. De slotalinea laat zien dat wie eigen wegen gaan niet slechts menselijke regels overtreden, maar ingaan tegen de norm van God."
- b. Bezwaren tegen grond 1:
1. De GS Heemse geeft artikel 28 onzorgvuldig weer: 'grote betekenis' moet zijn: unieke betekenis; 'daarna' en 'vervolgens' doen geen recht aan het •, causale verband en de hechte samenhang in dit artikel. Dit artikel is 'één, samenhangend geheel, waarvan het tweede gedeelte het eerste gedeelte onderstreept en bevestigt'. In plaats van 'menselijke regels' en 'norm van God' hoort hier alleen gewezen te worden op 'het uitgedrukte Woord van God' (W).
 2. De GS Heemse geeft een onjuiste interpretatie van de roeping van alle gelovigen in het tweede gedeelte van artikel 28 en 'verandert' daarmee de belijdenis, als zij zegt dat de termen 'zich afscheiden van' en 'zich voegen bij' allereerst zijn te verstaan als een oproep aan hen, die bv. in een reformatietijd achtergebleven zijn (W,Z).
 3. 'Dit gebod van God' roept ons niet pas als wij zijn achtergebleven, maar wil het achterblijven voorkomen. Het vraagt niet een daad die wij eenmaal moeten doen (GS Heemse) maar een voortdurende onderhouding door alle kerkleden (tot bewaring van de eenheid van de kerk, in het zich onderwerpen aan haar onderwijzing en tucht, etc.) (Z). Het is deze 'klem van artikel 28' die door de GS Heemse wordt aangetast (L). De synode heeft een onschriftuurlijke leer ingevoerd; zij leest in artikel 28 'een algemene roeping' (A; bedoeld zal zijn dat artikel 28 volgens de GS Heemse niet exclusief tot leden van de kerk spreekt).
- c. W verzoekt uit te spreken:
1. dat de synode in grond 1 a - 1 d geen blijk geeft van een zorgvuldig weergeven van wat naar de Schrift in art. 28 wordt beleden;
 2. dat de synode in grond 1c ten onrechte stelt dat de oproep in art. 28 te verstaan is als een oproep 'allereerst aan hen die bv. in een reformatietijd achtergebleven zijn'; en wel omdat de oproep van art. 28 zonder meer een oproep is aan 'alle gelovigen' en dit niet identiek is aan 'allereerst hen die bijv. in een reformatietijd achtergebleven zijn';
 3. dat daarmee grond 1 haar kracht verliest ten bewijze dat het van ds. J. Hoorn weergegeven gevoelen over art. 28 is af te wijzen als in strijd met dit artikel.

Besluit C I:

1. de bezwaren af te wijzen;
2. aan de verzoeken niet te voldoen.

Gronden:

1. De manier waarop in grond 1 artikel 28 NGB wordt weergegeven en op een enkel punt geparafraseerd (1 d) stuit niet op zodanige bezwaren dat een kerkelijke uitspraak

hierover nodig of wenselijk is. De hechte samenhang in artikel 28 betekent niet dat het tweede gedeelte het eerste slechts onderstreept en bevestigt.

Het tweede gedeelte stelt een verdere eis, waaraan voldaan moet worden om 'des te beter te kunnen onderhouden' wat in het eerste gedeelte wordt gevraagd.

2. De GS Heemse geeft geen bijzondere interpretatie van de roeping van alle gelovigen in het tweede gedeelte van artikel 28. Dit wordt veeleer gedaan door hen die in de termen 'zich afscheiden van' en 'zich voegen bij' in het tweede gedeelte van dit artikel een gebod zien dat vraagt om een voortdurende onderhouding door alle kerkleden (evenals zulk een voortdurende onderhouding in het eerste gedeelte wordt gevraagd). Met de woorden 'allereerst te verstaan als een oproep aan hen die bv. in een reformatietijd achtergebleven zijn' omschrijft de synode niet wat de bedoelde termen inhoudelijk betekenen, maar geeft zij aan tot wie deze oproep in eerste instantie gericht kan zijn geweest. Het verdient overigens de voorkeur, het woordje 'bv' voor 'hen' te plaatsen, omdat de belijdenis in eerste instantie niet *na* een reformatietijd, maar *in* zo'n tijd heeft gesproken.
3. Artikel 28 roept in het eerste gedeelte ieder op zich bij de kerk te voegen en zich met haar te verenigen.
Dit vraagt blijkens de daarop volgende woorden niet slechts een 'eenmalige' daad, maar ook verder een voortdurende onderhouding. Appellanten vergissen zich echter als zij menen dat hetzelfde moet worden gezegd over de roeping van alle gelovigen in het tweede gedeelte van artikel 28. Het spreken van de GS Heemse daarover doet niets af van de 'klem' waarover appellanten spreken in navolging van gereformeerde voorgangers, die op deze klem wezen ten aanzien van artikel 28 het eerste gedeelte. Uitdrukkingen als 'algemene roeping' en 'onschriftuurlijke leer' zijn hier misplaatst.

C 2 Grond 2

Materiaal:

a. Uit art. 131 van de Acta:

"2. Art. 28 NGB is zakelijk verwant aan de artikelen 25 en 26 van de Franse Geloofsbelijdenis, waarvoor Joh. Calvijn voor wat de hoofdzaken betreft het ontwerp heeft geleverd, dat door de Franse kerken is overgenomen. Zowel Guido de Brès, de opsteller van de NGB als Joh. Calvijn bestreden beiden dwaalgeesten en anderen die zich afzijdig hielden en op zich zelf bleven staan, en de zgn. Pseudo-Nicodemieten, die om hun lijfsbehoud rooms bleven."

b. Bezwaren tegen grond 2:

1. Wat reformatoren *deden* kan niet dienen als grond 'voor wat volgens de synode strijdt met wat naar de Schrift metterdaad in artikel 28 wordt beleden'. Daarvoor komt alleen in aanmerking wat in *artikel 28 zelf* wordt beleden (W).
2. De verwantschap met de Franse Geloofsbelijdenis, art. 25 en 26, kan niet dienen om te weerleggen, dat artikel 28 NGB niet zegt dat er gelovigen zijn onder hen die leven buiten de gemeenschap van de kerk, en dat artikel 28 hen vermaant die tot de kerk behoren (W).
3. De GS Heemse gebruikt ten onrechte historische gegevens om haar 'interpretatie' van artikel 28 te funderen; dat artikel is alleen gefundeerd op de leer van Gods Woord (Z,L).
4. Het beroep op de houding van Calvijn tegenover de Nicodemieten is historisch onjuist (A).

c. W verzoekt uit te spreken: '

1. dat hetgeen De Brès en Calvijn in hun dagen deden niet behoort te worden aangevoerd als bewijs van wat naar de Schrift metterdaad in art. 28 wordt beleden, omdat men daartoe alleen artikel 28 zelf behoort te laten spreken;

2. dat hetgeen De Brès en Calvijn in hun dagen deden en leerden geenszins strijdt met het gevoelen van ds. J. Hoorn dat artikel 28 hen aanspreekt die van de kerk zijn;
3. dat het in deze tweede grond aangevoerde derhalve niet bewijst dat het gevoelen van ds. J. Hoorn over artikel 28 strijdt met wat naar de Schrift in dit artikel wordt beleden.

Besluit C 2.:

1. de bezwaren zoals ze geformuleerd zijn niet te aanvaarden als gronden voor revisie;
2. het waarheidselement in het sub b 2 genoemde bezwaar te erkennen;
3. uit te spreken dat grond 2 bij besluit 1 dient te vervallen.

Gronden:

1. Het sub b 1 genoemde en in verzoek c 1 in andere vorm herhaalde bezwaar mist zijn doel. De GS Heemse gebruikt deze grond niet om (strijdigheid met) de inhoud van artikel 28 te bewijzen, maar zij ondersteunt hiermee wat in grond 1 c is gezegd over hen, tot wie de roeping van artikel 28, tweede gedeelte, allereerst kan zijn gericht.
2. De formulering van het sub b 2 genoemde bezwaar raakt niet wat de GS Heemse in grond 2 wil zeggen, nl. dat de reformatoren zich met de oproep tot afscheiding allereerst richtten tot gelovigen die zich nog niet bij de kerken van de reformatie hadden gevoegd. Het waarheidselement is, dat dit uit het verband tussen art. 25 en 26 van de Franse Geloofsbelijdenis niet is op te maken; op dit punt heeft de verwantschap tussen die belijdenis en de NGB geen kracht van bewijs. Het bestrijden van dwaalgeesten (zoals letterlijk gebeurt in het slot van het Franse art. 25), waarop grond 2 wijst, leidt niet zonder meer tot de conclusie dat men hen opriep tot afscheiding, al zal het waar zijn dat in een schriftuurlijke bestrijding ook een appèl tot bekering ligt opgesloten.
3. Het sub b 3 genoemde bezwaar kan, zeker in deze vorm, niet worden toegestemd. De gedachte aan een bijzondere 'interpretatie' van artikel 28 door de GS Heemse is hierboven reeds afgewezen. Bovendien heeft grond 2 geen funderend, maar een illustrerend karakter. Voor dat doel mogen historische overeenkomsten, mits juist aangewezen, legitiem worden gebruikt.
4. Het sub b 4 samengevatte betoog van A laat zien dat over Calvijns toekennen van de naam broeder en christen aan tijdgenoten die zich in de roomse kerk ophielden onderscheidend moet worden gesproken. De reformator onthield die naam echter niet aan sommigen die in de verstrooiing nog noodgedwongen meededen aan de bijgelovige praktijken.
5. Het geheel van grond 2 bevat enerzijds te weinig bewijskracht, en laat anderzijds te veel discussie toe, om deze grond te handhaven.

C 3 Grond 3

Materiaal:

- a. Uit art. 131 van de Acta:
 - "3. Het Schriftbewijs bij art. 28 bevestigt deze opvatting, dat wie behouden wil worden zich onder de prediking en de tucht als het 'juk van Christus' moet voegen. Hij wordt daarbij opgeroepen om uit 'Babel' weg te gaan, en zich daar te voegen waar het zuivere evangelie gepredikt wordt. Daarvan mag hij zich zelfs door overheidswetten en lijfstraffen niet laten weerhouden. (Vgl. Jes. 52:11; Openb. 18:4)."
- b. Bezwaren tegen deze grond:
 1. De formulering van de GS Heemse is te zwak: niet een opvatting maar de leer is in geding. Het woord 'daarbij' moet zijn: daarom, of: ter wille daarvan, want

wat artikel 28 hier zegt is niet iets bijkomende, maar het wezenlijke van het ambt aller gelovigen (W).

2. Deze grond strijdt niet tegen het gevoelen van ds. Hoorn, tenzij de GS Heemse zou bedoelen dat Jes. 52:11 en Openb. 18:4 met de vermaning, uit Babel weg te gaan, mensen aanspreken 'die niet van de kerk zijn'. In het licht van het door de synode gepubliceerde commissierapport (I 4 4 1) blijkt zij zelf de zonen en dochters van Sion, Gods verlost kinderen te bedoelen. Daarmee verklaart zij het gevoelen van ds. Hoorn in feite voor juist (W).
3. Jes. 52:11 en Openb. 18:4 roepen geen 'mensen die zijn achtergebleven maar ze spreken tot Gods (verloste) volk en maken duidelijk wat het ambt aller gelovigen is, te weten de heiligmaking der kerk', zoals ook 2 Kor. 6:11 - 7:1 daarvan spreekt (Z).
4. Jes. 52:11 zegt het volk Israël, hoe het zich tijdens de ballingschap moet gedragen. Israel mag zich niet vermengen met Babel maar moet Gods heilig volk blijven, apart gezet van de wereld.
Openb. 18:4 vermaant Gods volk, zich niet in te laten met de heidense wereld (geen wereldgelijkvormigheid); deze teksten bij artikel 28 vragen niet, om door een goede kerkkeuze naar de kerk te komen, maar ze roepen tot trouw aan het verbond, in dagelijkse bekering (A).

c. W verzoekt uit te spreken:

1. dat hetgeen de synode in de derde grond bij besluit I stelt niet bewijst dat het gevoelen van ds. Hoorn over artikel 28 strijdt met wat naar de Schrift metterdaad in artikel 28 wordt beleden;
2. dat hetgeen de synode in haar rapport in onderdeel I punt 4.4.1, aan exegese biedt van de in grond 3 genoemde teksten, het gevoelen van ds. Hoorn over artikel 28 als juist verklaart.

Besluit C 3:

1. de bezwaren af te wijzen;
2. aan de verzoeken niet te voldoen.

Gronden:

1. Het sub b 1 genoemde bezwaar vergt geen kerkelijke uitspraak. Overigens verwoordt dit bezwaar, op zichzelf genomen, de juiste verhouding tussen het eerste en het tweede gedeelte van artikel 28.
2. Het sub b 2 genoemde dient zich niet aan als een bezwaar. Appellanten willen het gevoelen van ds. Hoorn hier zelfs bevestigd zien door de GS Heemse. Zij kunnen het spreken van de synode echter niet op deze wijze naar zich toehalen. Want het gaat in deze grond niet om de hoedanigheid van hen die worden opgeroepen (Gods kinderen) maar om het feit dat zij weg moeten gaan uit de ene plaats of gemeenschap ('Babel'), en zich moeten begeven naar een andere plaats of gemeenschap, hetgeen een 'eenmalige' daad inhoudt. Het gevoelen van ds. Hoorn wordt hiermee wel degelijk bestreden. Het aanvaarden van de instemming van appellanten zou hier de ontkrachting van deze grond betekenen.
3. De opvatting van Jes. 52:11 annex Openb. 18:4, voorgedragen in de bezwaren sub b 3 en 4, is `onhoudbaar, gelet op de eigen bewoordingen van deze Schriftplaatsen ('gaat uit') en op het verband waarin ze staan. De betekenis van Jes. 52:11 wordt niet bepaald door 2 Kor. 6-7, maar door zijn eigen context.

C 4 Grond 4

Materiaal:

a. Uit art. 131 van de Acta:

- "4. Dit Schriftbewijs ligt in de lijn van heel de Schrift die wel degelijk spreekt van kinderen van God die door zonde (Gen. 38; Ruth 1; 1 Kon. 12:30, vgl. 11:38) of uit onkunde (Hand. 3:17; 1 Tim. 1:13) zich hebben afgescheiden of zijn

weggedwaald van de Here Christus en van zijn kerk. Zij worden door God zelf via oordelen en straffen (Gen. 38; Ruth 1) of door zijn profeten (bv. 1 Kon. 18; Amos 5:5; vgl. ook 5:15 en 9:11 v.) of door zijn apostelen (Hand. 2;3; 28:17vv; 7:60) en ook door de verhoogde Christus (Hand. 9:4, vgl. 1 Tim. 1:13) teruggeroepen of teruggebracht naar Sion, dus naar de kerk."

b. Bezwaren tegen grond 4:

1. Uitgaande van de tegen grond 3 aangevoerde opvatting over Jes. 52 en Openb. 18 brengt W als bezwaar in dat de GS Heemse in grond 4 een lijn trekt en Schriftbewijs vermeldt, die niet liggen in de lijn van het Schriftbewijs bij artikel 28: Jes. 52 en Openb. 18 gaan over het 'ambt aller gelovigen' maar daarover wordt in grond 4 niet gesproken (W).
2. Het doel van de GS Heemse, nl. aan te tonen dat artikel 28 'spreekt over gelovigen buiten de kerk' kan met grond 4 niet worden bereikt, omdat in geen enkel stuk van de christelijke leer omtrent de kerk staat uitgedrukt, dat ware kinderen van God zich afscheiden van de Here Christus en van zijn kerk, om daarna door God zelf in de kerk te worden teruggebracht. De synode spreekt niet in overeenstemming met 'het geheel van de door de kerk in haar geloof beleden Godsopenbaring' en geeft hier een 'eigenmachtige uitlegging van de Schriften' (W).
3. De door de GS Heemse aangehaalde Schriftplaatsen horen niet bij het Schriftbewijs van artikel 28. Dit Schriftbewijs spreekt normatief over wat kinderen van God schuldig zijn te doen, de teksten in grond 4 over wat sommige kinderen van God deden in strijd met wat zij schuldig waren te doen, maar dit heeft niet te maken met de inhoud van het ambt aller gelovigen (Z).
4. Gen. 38 kan niet betekenen dat Juda zich aan de kerk heeft onttrokken, geen lid meer was van de kerk en behoorde tot hen die buiten zijn; want dan zou zijn zoon Peres (genoemd in het geslachtsregister van de Here Christus, Matth. 1:3) geen kerkzaad zijn (Z). Juda had veel zonden maar het oordeel: 'kerkelijk weg' komt ons niet toe bij het zien van iemands zonden, zeker niet in het geval van Juda, gelet op Gen. 49:8 (Juda, u zullen uw broeders eren) (A).
5. De lijn van het boek Ruth loopt uit op Christus. Als Elimelech zich afzijdig houdt om op zijn eigen persoon te staan, houdt hij niet op 'van Israël' te zijn. Zijn huis bleef 'rechtens' een kerkgezin. God bracht dit huis niet terug via oordelen en straffen, maar door zijn ontferming over de kerk (Ruth 1:6) (Z). Verblijf in het buitenland, met een duidelijke reden, kan toch niet worden aangemerkt als een breken met de kerk; er is bij Elimelech geen sprake van kerkbreuk of -keuze (A).
6. Van hen die door de profeet Amos tot bekering worden geroepen kan niet gesteld worden dat zij 'geen leden meer waren van de kerk' (Z). Amos richt zich tot geheel Gods volk, ook Juda wordt aangesproken in Amos 2:4 (A).
7. Uit 1 Kon. 12:30 mag niet worden afgeleid dat Juda voortaan de kerk is en Israël de 'scheurkerk', waarbinnen de 'zevenduizend' zouden leven, als niet-leden van de kerk. Ook in 1 Kon. 18 is geen sprake van een 'kerkscheur'; de deformatie is dan in de hele kerk: twee- en tienstammenrijk. De zevenduizend zijn allen getrouwen in Israël (A).
8. De joden die in Hand. 2 en 3 tot geloof en bekering worden geroepen zijn nog geen mensen die 'buiten zijn' (Z). Er zou dan tussen de verwerping en kruisiging van Christus en de Pinksterdag geen kerk meer zijn (A). Ook na Pinksteren was er voor de joden nog een 'heden der genade'; Petrus noemt zijn toehoorders 'broeders' (A). Pas als zij de apostolische prediking afwezen, kwamen ze buiten te staan (Z). Ook aan de joden in de diaspora moesten de apostelen Christus verkondigen (A). De GS Heemse maakt de afval, de ontrouw en het ongeloof in de tijd van Amos en van de apostelen tot 'buitenkerkelijke verschijnselen' in plaats van te zien dat het hier gaat om zonden 'binnen de kerk' (Z).

- c. W verzoekt uit te spreken:
1. dat het door de synode in de vierde grond bij besluit 1 aangevoerde Schriftbewijs ondanks haar zeggen van het tegendeel niet ligt in de lijn van het bij *artikel 28* horende Schriftbewijs, zodat om die reden deze grond geen kracht heeft tot bewijs van wat naar de Schrift metterdaad in artikel 28 wordt beleden;
 2. dat het spreken van de synode in deze grond met beroep op de daarbij vermelde Schriftplaatsen niet in overeenstemming is met het katholieke geloof, dat in de gereformeerde confessie staat uitgedrukt, waarom het spreken van de synode hier moet worden afgewezen als eigenmachtige Schriftuitlegging.

Besluit C 4.:

1. de bezwaren genoemd sub b 1,2 en 3 af te wijzen;
2. de bezwaren sub b 4-8 zoals ze geformuleerd zijn niet te aanvaarden maarhetwaarheidselement daarin te erkennen;
3. aan de verzoeken niet te voldoen;
4. uit te spreken dat in plaats van grond 4 bij besluit 1 het volgende dient te worden gelezen: De Heilige Schrift spreekt over leden van Gods volk die, zonder dat zij als ongelovigen worden aangeduid, zich afzonderden van de vergadering van Gods kinderen en daarheen moesten worden teruggebracht (Gen. 38; Ruth 1). Zij toont ons dat God de leden van zijn volk die zich afzonderden van Jeruzalem om elders eigenwillige godsdienst te bedrijven, liet terugroepen (1 Kon. 18; Amos 5:5,6). Zij kent ook de oproep tot wederkeer, gericht tot kinderen van God die, nadat de Here aan de ballingschap een einde had gemaakt, waren achtergebleven in Babel (Zach. 2:6,7).
Zij laat zien dat kinderen van God die door de apostolische prediking in hun hart getroffen werden, zich moesten afscheiden van een verkeerd geworden kerkgeslacht en zich moesten voegen bij de gemeente van Christus (Hand. 2:37-40).

Gronden:

1. Het bezwaar, genoemd sub b 1 en verwerkt in verzoek sub c 1 heeft geen kracht omdat appellanten onder het 'ambt aller gelovigen' iets anders verstaan, nl. 'heiligmaking', dan in Jes. 52 en Openb. 18 wordt aangewezen.
2. De formulering van het doel van de GS Heemse (sub b 2) is onjuist. Verder heeft dit bezwaar geen kracht en kan aan verzoek sub c 2 niet worden voldaan, omdat voor het bewijzen van strijdigheid met het geheel van de door de kerk beleden Godsopenbaring en dus eigenmachtige Schriftuitleg niet kan worden volstaan met te zeggen, dat iets niet in de christelijke leer staat uitgedrukt, maar daartoe vereist is dat er afwijking wordt aangetoond van wat wèl in deze leer staat uitgedrukt.
3. Het bezwaar sub b 3 spreekt zichzelf tegen door enerzijds te verklaren dat de in grond 4 aangehaalde Schriftgedeelten zeggen wat kinderen van God deden in strijd met wat zij schuldig waren te doen (wat de GS Heemse hier ook laat zien), en door anderzijds uit te spreken dat de Schriftbewijzen van artikel 28 normatief zeggen wat Gods kinderen schuldig zijn te doen (ambt aller gelovigen), en ermee te eindigen dat het eerstgenoemde niet te maken heeft met het ambt aller gelovigen. Ook als bedacht wordt dat appellant spreekt vanuit zijn visie op het ambt aller gelovigen (heiligmaking) blijft dit bezwaar inconsistent.
4. In het bezwaar sub b 4 gaan appellanten eraan voorbij, dat de kerk (zeker naar het gevoelen van ds. Hoorn) in de dagen van Gen. 38 gevormd werd door het huis van Jakob, Juda's broeders, en dat hij vandaar wegtrok, zich elders vestigend. Maar de GS Heemse zegt te veel als zij dit en andere voorbeelden brengt onder de noemer: zich afscheiden of wegdwalen van de Here Christus en van zijn kerk. Daarmee spreekt zij te ongenueanceerd over een oudtestamentische situatie. Wat de positie betreft van Peres en de zegen in Gen. 49, verliezen appellanten uit het oog dat Juda na Gen. 38 door de Here blijkt te zijn teruggebracht in de gemeenschap van zijn broeders.

5. Inzake het bezwaar sub b 5 moet worden toegestemd dat het huis van Elimelech ook in Moab'rechtens' een huis 'van Israël' bleef. Het centrale punt ten aanzien van het gevoelen van ds. Hoorn is echter, dat dit huis zich niet meer liet vinden in de bijeenkomst van Gods volk. Consequentie van dit gevoelen zou zijn, dat de Here souverein de naam van dat huis zou hebben doorgestreept in het register van Sions kinderen. Deze geschiedenis is echter een bewijs van Gods barmhartigheid, waarin Hij dit huis terugbracht en het, tot lof van zijn souvereine genade, zelfs een plaats gaf in de geslachtslijn van de Christus. De (tijdelijke) straffen van de Here zijn intussen te zien in de dood van met name de zonen Machlon en Chilion in Moab. De voorstelling dat we hier slechts te doen zouden hebben met een onschuldig verblijf in het buitenland om een duidelijke reden (NB Gods tuchtigende hand in Israël), moet als onschriftuurlijk worden afgewezen.
6. Ook ten aanzien van de bezwaren, genoemd sub b 6,7, en 8 dient te worden bedacht dat de GS Heemse inspreekt op het gevoelen van ds. Hoorn: alle gelovigen nemen metterdaad in de kerk, d.w.z. de bijeenkomst, naar vermogen hun plaats in en zij die voortdurend deserteren zijn hopeloos verloren. In dat opzicht zijn de Betel-, Gilgal- en Bersebagangers van Amos 5 en de kalveren- of Bals-dienende Israëlieten in 1 Kon. 12 en 18 wel voorbeelden van mensen die voortdurend niet verschijnen waar de Here hen samenroept, en die Hij toch door zijn profeten terugroept. Het spreken van de GS Heemse over wegdwalen 'van de Here Christus en van zijn kerk' wekt echter te zeer de indruk, als zou alleen het tweestammenrijk in die dagen het kerkvolk vormen. Onder het Oude Verbond is geheel Israël dat kerkvolk en dat is in de formulering van de synode niet in rekening gebracht. Daardoor ontvangen appellanten aanleiding om te klagen, dat de synode mensen als Juda, Elimelech en zelfs de zeventuizend in Israël aanduidt als 'geen lid van de kerk', hoewel zij zelf niet consequent blijven op de lijn van ds. Hoorn. Ook spreekt de synode met te weinig onderscheiding over alle in grond 4 aangehaalde voorbeelden. Het stond met de joden in Hand. 2 en 3 bijv. weer anders dan met de Israëlieten ten tijde van Amos. Om deze redenen behoeft grond 4 niet te vervallen, maar dient deze grond wel soberder te worden geformuleerd, waarbij de tekst uit Zach. 2:6,7 een goede aanvulling is in verband met grond 1 c.

C 5 Grond 5

Materiaal:

- a. Uit art. 131 van de Acta:
 - "5. Het werk van Christus in de vergadering van zijn kerk (art. 27 NGB, HC antw. 54) wordt door ds. Hoorn op onverantwoorde wijze versmald, omdat hij over de kerk als vergadering van de gelovigen slechts spreekt in de zin van de bijeenkomst van de gemeente op haar concreet aanwijsbare adres, waarbuiten dan geen gelovigen zouden kunnen worden gevonden. Want de kerk is Kerk van Christus. Hij is door zijn Geest en Woord in zijn voortdurende arbeid breder bezig dan wij dikwijls kunnen opmerken. Reeds wat art. 27 zegt over de zeventuizend die hun knieën voor de Baäl niet gebogen hadden en die bij God, maar niet bij Elia bekend waren, had ds. Hoorn voor een dergelijke versmalling moeten bewaren."
- b. Bezwaren tegen deze grond:
 1. In deze grond spreekt de GS Heemse over de betekenis van artikel 27 NGB, maar artikel 28 komt niet aan de orde. Strijdigheid met artikel 28 laat zich echter alleen bewijzen met wat in artikel 28 wordt beleden (W Z).
 2. In deze grond geeft de GS Heemse ten onrechte het gevoelen van ds. Hoorn opnieuw weer en spreekt daarover haar oordeel uit (W).
 3. Ds. Hoorn 'versmalt' hier niets, want zijn gevoelen sluit geen enkele gelovige uit van het kerkvergaderend werk van Christus, maar het sluit alle gelovigen daar binnen als mensen die zoveel als in hun vermogen ligt hun plaats innemen in de samenkomst van de gemeente. Zij die dat niet doen, worden

van dit werk van Christus wel uitgesloten, maar dat is 'een heel andere zaak' (W).

4. De GS Heemse houdt zich niet aan artikel 27 NGB, als zij het in het gevoel van ds. Hoorn veroordeelt dat over de kerk als vergadering van de gelovigen *slechts* gesproken wordt 'in de zin van de bijeenkomst van de gemeente op haar concreet aanwijsbare adres'. Er is echter geen andere manier om over de kerk als vergadering van de gelovigen te spreken (Z).
5. Het gevoel van ds. Hoorn wettigt niet de conclusie dat er 'geen gelovigen zouden kunnen worden gevonden buiten de bijeenkomst der gemeente op wat de synode noemt haar concreet aanwijsbare adres' (W).
6. Het gevoel van ds. Hoorn ontkent niet dat de kerk Kerk van Christus is en dat Christus altijd breder bezig is dan wij kunnen opmerken. Het voorbeeld van de zeventuizend in Elia's dagen dient bij ds. Hoorn niet om dezen buiten het kerkvergaderend werk van Christus te sluiten (zoals de GS Heemse suggereert) maar hij gebruikt het om te bewijzen dat de kerk altijd een volheid aan gelovigen bevat. De GS Heemse gebruikt zelf ten onrechte dit voorbeeld, om te kunnen spreken van gelovigen buiten de kerk (W). De zeventuizend werden niet buiten Israël bewaard, maar in Israël (Z).

c. W verzoekt uit te spreken:

1. dat het onjuist is dat de synode zich in haar vijfde grond bij besluit I beroept op artikel 27 NGB, omdat hetgeen metterdaad in strijd is met artikel 28 NGB zich slechts laat bewijzen met een beroep op artikel 28 NGB;
2. dat het onjuist is en verwarrend dat de synode in deze vijfde grond niet •V volstaat met bewijsmateriaal aan te dragen voor haar reeds uitgesproken oordeel over het door haar reeds weergegeven gevoel doch in plaats daarvan eerst zowel haar oordeel opnieuw formuleert als ook het betreffende gevoel opnieuw formuleert;
3. dat het in deze grond geformuleerde oordeel ('op onverantwoorde wijze versmallen') niet terecht is met betrekking tot hetgeen in dezen metterdaad het gevoel is van ds. Hoorn en wel omdat dat gevoel in overeenstemming is met wat naar de Schrift in artikel 27 NGB wordt beleden;
4. dat het in deze grond geformuleerde gevoel berust op een onwettige conclusie uit wat metterdaad het gevoel van ds. Hoorn is en wel omdat laatstgenoemd gevoel geenszins uitsluit dat er gelovigen kunnen worden gevonden buiten de bijeenkomst der gemeente 'op haar concreet aanwijsbare adres';
5. dat het in het tweede gedeelte van grond vijf aangevoerde niet bewijst dat wat in dezen metterdaad het gevoel van ds. Hoorn is onjuist is;
6. dat derhalve het geheel van grond vijf niet kan dienen als bewijs van strijdigheid van het gevoel van ds. Hoorn hetzij met artikel 27 hetzij met artikel 28 NGB.

Besluit C 5:

1. de bezwaren af te wijzen;
2. aan de verzoeken niet te voldoen.

Gronden:

1. Het bezwaar sub b 1 moet worden afgewezen; de GS Heemse spreekt over het gevoel van ds. Hoorn inzake artikel 28 en zij komt in deze grond uit bij de grondgedachte van ds. Hoorn in dat gevoel. Het feit dat deze grondgedachte ontleend is aan artikel 27 doet niets af van het andere feit, dat zij functioneert in het gevoel van ds. Hoorn over artikel 28.
2. In het bezwaar sub b 2 tonen appellanten niet aan dat de GS Heemse, nu zij dit grond-element uit het gevoel van ds. Hoorn (opnieuw) noemt, hem een ander gevoel toeschrijft dan tevoren.

3. Het 'versmallen' in het gevoelen van ds. Hoorn heeft geen betrekking op het notoire feit dat hij geen enkele gelovige uitsluit van het kerkvergaderend werk van Christus, maar daarop dat hij dit werk van Christus beperkt tot het telkens weer samenbrengen van de bestaande gemeente in de regelmatig plaatshebbende bijeenkomst.
4. Appellanten gaan in het sub 4 genoemde bezwaar voorbij aan het spreken van de Heilige Schrift over de kerk o.m. in Mat. 16:18, Hand. 20:28, Ef. 5:25,26, Hebr. 12:23 waar met de 'gemeente' het geheel van Christus' kerk uit alle volken en tijden wordt aangeduid en waarmee het spreken van de belijdenis in artikel 27 NGB, in antwoord 54 HC en in DL 119 overeenstemt.
5. In het sub b 5 genoemde bezwaar geven appellanten de lezer een raadsel op, iets wat men niet behoort te doen in een bezwaarschrift. De verklaring ligt hierin dat ds. Hoorn bij zijn stelling dat alle gelovigen metterdaad in de bijeenkomst hun plaats innemen, uitdrukkelijk ruimte wil laten voor de mogelijkheid dat sommige gelovigen een legitieme verhindering hebben, zodat zij op dat moment buiten de bijeenkomst gevonden kunnen worden. Dit aspect komt echter niet in mindering op de principiële conclusie, die de GS Heemse in de hier bedoelde woorden uitspreekt, vgl. A, bezwaar b 2 en grond 2.
6. Het bezwaar sub b 6 gaat voorbij aan wat de GS Heemse tot uitdrukking brengt in de schrijfwijze 'kerk' en 'Kerk', vgl. het hierboven gestelde ad bezwaar sub b 4. De aanhaling omtrent de zeventuizend in grond 5 is te verdedigen in die zin dat op het standpunt van ds. Hoorn deze zeventuizend, die niet openlijk de Here konden dienen, in feite buiten het vergaderwerk van Christus vallen, terwijl zij toch duidelijk als gelovigen werden bewaard.

D *De gronden bij besluit II*

D I Grond ad 1:

Materiaal:

a. Uit art. 131 van de Acta:

"ad 1. In souverain welbehagen heeft God aan zijn kerk het Woord der verzoening toevertrouwd om door haar prediking te redden, wie geloven. (vgl. Rom. 3:2; 1 Kor. 4:2, 2 Kor. 5:19v; Gal. 2:7; 1 Tim. 4:14; 1 Petr. 1:23-25) Daardoor heeft Hij ons aan de kerk en aan haar prediking gebonden. Maar zelf bindt Hij zich toch niet zo aan haar, dat Hij met zijn Woord en Geest nergens anders is dan binnen de concreet aanwijsbare kerk, zoals wij haar in ambten, samenkomsten etc. kennen. Hij is machtig uit stenen Abraham kinderen te verwekken. (Matth. 3:9) En de Heilige Geest kan en heeft met zijn niet-geboeide Woord (2 Tim. 2:9) buiten de concrete ambtsdienst, soms door het gerucht van zijn Woord, zondige mensen tot wedergeboorte gebracht en tot het levende geloof dat naar Jak. 2 zichtbaar wordt in goede werken. (Hebr. 11:31; vgl. Joz. 2:10; Matth. 15:21,28; Hand. 8:27;16:14;18:24-28) Calvijn spreekt ook over iemand buiten de kerk, die 'het zaad der reine leer in het hart van vele mensen zaaide.' Hij heeft er God voor gedankt. (Comm. Fil. 1:16v) Bovendien doet een uitdrukking als 'buiten de verzameling van Gods volk valt er niets te geloven', of ook de titel van de brochure 'Een enige Kerk, de troost van de ware gelovigen', tekort aan wat de kerk naar de Schrift belijdt over Jezus Christus als enige Zaligmaker en enige troost. (Hand. 4:12; HC Zondag 1,11; art. 22 NGB)"

b. Bezwaren tegen deze grond:

1. Appellanten brengen als fundamenteel bezwaar tegen deze grond naar voren: 'de altijd-geldende, absolute waarheid, zoals verwoord in artikel 28, nl. dat er buiten deze heilige vergadering geen zaligheid is'. Daarmee is 'heel het betoog in deze grond verwerpelijk'. Want de bovengenoemde waarheid laat zich door geen Schriftplaats relativieren. Zij wordt 'integendeel door heel de Schrift gedekt.' Indien het spreken van ds. Hoorn 'dat er buiten de verzameling van

Gods volk niets valt te geloven' tekort doet aan de belijdenis van Jezus Christus als enige Zaligmaker, dan geldt ditzelfde oordeel voor de belijdenis dat er buiten de kerk geen zaligheid is (W, gesteund door Z).

2. Door deze grond worden dingen die één *zijn* van elkaar gescheiden nl. het werk van God waarin Hij door zijn Woord en Geest tot bekering en geloof roept, en de inlijving in de gemeenschap van de kerk. Dit alles is echter één werk van de ene Here (Z).
3. Ook als God om zo te zeggen handelt naar Mat. 3:9 geeft Hij nieuw zaad aan de *kerk*, de vergadering of samenkomst van de ware gelovigen. Rachab werd tot geloof gebracht door het gerucht van Gods grote daden met zijn *kerk* (Joz. 2:10-12); haar geloof werd gewerkt in de gemeenschap met Israël. Zij was één buiten de kerk, die kwam tot geloof en werd ingelijfd in de kerk (vgl. Joz. 6:25) (Z).
4. De Heilige Geest wordt gescheiden van het Woord, dat God in bewaring geeft aan zijn kerk. In de zendingsopdracht, Mat. 28:19 staat het gebod: lerende hen onderhouden al wat Ik u geboden heb. Ook strijdt deze grond met DL 1.7. Woord en Geest werken samen en het Woord is aan de kerk geschonken

c. W verzoekt uit te spreken:

1. dat de synode in hetgeen zij in grond 1 stelt met beroep op allerlei Schriftplaatsen niet blijft binnen de absolute waarheid dat er buiten dekerk geen zaligheid is, doch integendeel aan deze waarheid afbreuk doet;
2. dat daarmee deze grond haar kracht verliest ten bewijze dat het gevoelen van ds. Hoorn terzake in strijd is met Schrift en belijdenis.

Besluit D 1:

1. de bezwaren af te wijzen;
2. aan de verzoeken niet te voldoen.

Gronden:

1. De belijdenis in artikel 28 NGB: 'buiten haar is geen heil' houdt niet in dat er buiten de 'verzameling van Gods volk' - door de GS Heemse aangeduid zoals ze in het gevoelen van ds. Hoorn uitsluitend voorkomt, nl. als de 'concreet aanwijsbare kerk, zoals wij haar in ambten, samenkomsten etc. kennen' niets te geloven valt. Naar het gevoelen van ds. Hoorn ziet de term 'vergadering' in artikel 27 en 28 NGB uitsluitend op de samenkomst die gehouden wordt door de plaatselijke gemeente. De Heilige Schrift spreekt echter tevens over de 'gemeente' die Christus bouwen zal en bouwt door de eeuwen heen, om haar uiteindelijk voor Zich te stellen, stralend, zonder vlek of rimpel (Mat. 16:18, Ef. 5:25,26).

In zoverre artikel 28 NGB de roeping, zich bij 'deze vergadering te voegen en zich daarmee te verenigen' van toepassing brengt op 'deze vergadering op iedere plaats waar God haar gesteld heeft' laat dit artikel zien, dat het motief 'buiten haar geen heil' concreet moet dringen tot vereniging met een plaatselijke gemeente.

Artikel 29 blijkt echter nodig te zijn omdat veel, wat zich voordoeft als kerk van Christus, dat niet is (van sekte tot valse kerk).

De artikelen 27-29 NGB, samen genomen, laten de mogelijkheid open dat sommige gelovigen hun roeping naar artikel 28, of ook naar artikel 29 en dientengevolge ook die naar artikel 28, niet of een tijdlang niet nakomen. Daarmee handelen zij tegen Gods bevel. Maar de belijdenis spreekt niet uit dat er voor hen dan niets meer te geloven valt Het gevoelen van ds. Hoorn sluit de hier genoemde mogelijkheden uit en leidt tot het oordeel dat zulken hopeloos verloren gaan (vgl. het door GS Heemse weergegeven gevoelen in onderdeel II 3). Hierin gaat dit gevoelen boven de belijdenis uit en het maakt voor de gelovigen de roeping van artikel 29 overbodig.

De GS Heemse mag in dit verband wijzen op het feit dat de Here ons bindt aan de kerk doordat Hij haar het Woord van de verzoening heeft toevertrouwd om door haar prediking te redden wie geloven. Zij mag tegelijk ook aandacht vragen voor Gods vrijmacht, om door zijn Woord en Geest geloof te werken in een andere weg, anders

dan door de concrete ambtsdienst van de kerk (bv. Rachab). Zij doet daarmee niet tekort aan de belijdenis, dat buiten de vergadering van artikel 27-28 geen heil is. Zij zou dat doen indien zij verklaarde dat mensen die door Gods Geest en Woord tot geloof worden gebracht, het heil kunnen vinden buiten de gemeente die Christus met zijn bloed heeft gekocht en die Hij Zich vergadert van het begin van de wereld tot aan het einde.

2. De inlijving bij Christus door waar geloof (antw. 20 HC) en de inlijving in de christelijke kerk (antw. 74 HC) zijn niet dezelfde zaak of één werk van de Here. Kleine kinderen die nog niet kunnen geloven, maar met hun gelovige ouders deelhebben aan Gods verbond en aan zijn gemeente, worden door de doop als een aparte acte ingelijfd bij de christelijke kerk.
Ten aanzien van volwassen dopelingen spreekt het betreffende formulier over hun inlijving in de kerk, die te onderscheiden is van en volgt op hun komen tot geloof. Van de joden op de Pinksterdag die zich bekeerden wordt gezegd: zij dan die zijn woord aanvaardden (gelovig werden) lieten zich dopen (zegel van de belofte maar tevens openlijke inlijving in de christelijke gemeente; Hand. 2:41).
Zij die tot geloof komen behoren zich te laten inlijven in de gemeente (ook hier is een toepassing van artikel 28 NGB); hun bekering tot geloof betekent echter niet dat zij op hetzelfde moment leden van de gemeente zijn.
3. Het argument van Z inzake Mat. 3:9 gaat voorbij aan het punt in geding, nl. of de Here in dat geval ook zou werken door de ambtsdienst van de kerk; overigens bewijst deze tekst evenmin het tegendeel. Rachab hoorde de vermelding van de grote dingen die de Here voor Israël onder de volken had gedaan. Haar geloof kwam hierin uit dat zij zich overgaf aan de Here en hulp bood aan zijn volk.
Niet te ontkennen valt dat dit geloof in Rachab was voordat Israëlieten haar een 'concrete ambtsdienst' kwamen bewijzen. Haar opname in Israël (Joz. 6:25) viel pas na de verovering van Jericho.
4. De GS Heemse scheidt Woord en Geest niet van elkaar, maar noemt tot tweemaal toe Geest en Woord samen, ook wanneer buiten de concrete ambtsdienst sprake mocht zijn van een komen tot geloof. Het bezwaar van A sluit de Geest, via het aan de kerk 'geschonken' Woord, op in de concrete kerk. De GS Heemse echter eerbiedigt de vrijheid van Gods Geest om met het Woord ook buiten de concrete ambtsdienst te werken. De zendingsopdracht in Mat. 28 zegt dat het bedoelde onderwijs gegeven moet worden; hiermee is niet gezegd dat dit onderwijs op eenmaal volkomen in praktijk wordt gebracht. DL 1.7 is op het punt in geding niet terzake.

D 2 Grond ad 2

Materiaal:

- a. Uit art. 131 van de Acta:
"ad 2 Dit spreken houdt geen rekening met hetgeen we belijden in DL V, dat de gelovigen vanwege de in hen overgebleven zonden (V 1-3) tot zo zware en zelfs afschuwelijke zonden gebracht kunnen worden (V 4), dat ze een tijdlang niet meer leven als gelovigen. (V 5) Bij deel 1 4 van dit besluit bleek dit ook te kunnen leiden tot een (tijdelijk) breken met de kerk."
- b. Bezwaren tegen deze grond:
 1. De waarheid die wordt beleden in de Dordtse Leerregels V 1-5 sluit niet in dat ware gelovigen zo (kunnen) vallen, dat zij ophouden leden te zijn van de kerk. Dit belijdenisgeschrift leert in hoofdstuk V juist de volharding van de ware gelovigen, die inhoudt dat ze door Gods onoverwinnelijke genade ook in hun droevig vallen bewaard worden in de gemeenschap van de Here Christus en zijn kerk. Breken met de kerk is principieel iets anders dan het droevig vallen als bedoeld in DL V (W, gesteund door Z).
 2. Artikel 28 NGB laat geen onderscheid toe tussen gelovigen die wel lid zijn en ware gelovigen die geen lid zijn van de kerk, daar dit artikel spreekt van *alle* gelovigen (Z).

3. In DL V 9 wordt de volharding der heiligen verbonden met het waar en levend lid-zijn van de kerk. Ook uit de slotzin van antwoord 54 HC blijkt dat de ware gelovigen nooit zullen en kunnen breken met de kerk (Z).
 4. God geeft de volharding van de heiligen in de weg van de middelen: het horen, lezen en overdenken van 'de prediking des evangelies (..) en het gebruik van de Heilige Sacramenten'.
Deze weg van de middelen bestaat niet zonder de gemeenschap van de kerk, want zij komt tot stand door de dienst van de kerk (Z).
 5. 'De ware gelovigen scheiden van de kerk is in strijd met de Dordtse Leerregels, die belijden in 119: alzo dat de uitverkorenen te zijner tijd tot één vergaderd zullen worden en dat er altijd zijn zal een kerk der gelovigen' (A).
- c. W verzoekt uit te spreken:
1. dat in de omschrijving van de kerk als 'een vergadering van de ware gelovigen' alle ware gelovigen begrepen zijn;
 2. dat derhalve het gevoelen dat de belijdenis ons niet het recht geeft sommige of meerdere ware gelovigen aan te merken als: geen lid van de kerk, niet in strijd is met de Schrift en de belijdenis;
 3. dat de synode dit gevoelen ten onrechte afwijst met een beroep op de DL V 1-5, omdat in deze paragrafen niet wordt geleerd dat de ware gelovigen zodanig kunnen vallen dat zij breken met de kerk, hetwelk ook blijkt uit wat de DL verderop in dit hoofdstuk leren, met name in de paragrafen 6,7,8 en 14.

Besluit D 2:

1. de bezwaren af te wijzen;
2. aan de verzoeken niet te voldoen.

Gronden:

1. Appellanten gaan voorbij aan het onderscheid dat er is tussen breken met de kerk in ongeloof dat het werk van Gods Geest en Woord verwerpt en de Zoon van God opnieuw kruisigt en tot een bespotting maakt (Hebr. 6:4-6), en breken met de kerk door dwaling of misleiding, of door (tijdelijk) vasthouden aan openlijke zonden (vgl. het spreken over de zondaar in het Formulier voor de uitsluiting uit de gemeente van Christus onder 'Uitsluiting', het daar op grond van 1 Kor. 5:5 en 2 Tess. 3:14 genoemde doel van de tucht, en het Formulier voor de wederopneming in de gemeente van Christus).
Appellanten tonen niet aan dat een (tijdelijk) breken met de kerk, zoals het gevoelen van ds. Hoorn haar omschrijft, niet kan vallen onder de zonden waarover gesproken wordt in DL V 4,5. Het spreken van de kerk over haar tuchttoefening wijst uit, dat gelovigen ook in deze zonde kunnen vallen.
2. Artikel 28 NGB leert de roeping van alle gelovigen, maar zegt niet dat alle gelovigen leden zijn van de kerk, zoals die in het gevoelen van ds. Hoorn wordt omschreven.
3. DL V 9 en de slotzin van antwoord 54 HC zijn geen uitspraken over wat er in de levensgang van de gelovigen al of niet mogelijk is, maar spreken de zekerheid uit die Gods kinderen voor zichzelf mogen hebben als ze trouw zijn in de geloofsoefening (vgl. DL V 5 en 13 voor de onderbreking van de geloofsoefening en de herleving van de zekerheid).
4. De weg waarop de gelovigen genadig worden geleid en waarvan zij kunnen afdwalen (DL V 4), waarop zij ook door Gods genade kunnen terugkeren (DL V 5), kan mede omvatten de weg van het gelovig gebruik van de genademiddelen. Dit ligt zelfs voor de hand en appellanten verzuimen aan te tonen dat dit niet mogelijk is.
5. DL II 9 zegt niet, op welke tijd ieder van Gods uitverkorenen wordt toegebracht tot de kerk van gelovigen die er altijd zal zijn.

6. De in verzoek sub c 1 gevraagde uitspraak kan niet worden gedaan in de door appellanten gewenste zin, overeenkomend met het gevoelen van ds. Hoorn; dit blijkt genoegzaam uit bovenstaande gronden.
7. De in verzoek sub c 2 gevraagde uitspraak bevat een omgekeerde conclusie. De belijdenis geeft ons niet het recht sommige kerkleden aan te merken als: niet gelovig, tenzij ze zich in belijdenis en leven als ongelovigen doen kennen (HC antw. 82). De in verzoek sub c 2 uitgedrukte gedachte is echter vreemd aan de belijdenis.

D 3 Grond ad 3

Materiaal:

- a. Uit art. 131 van de Acta:

"ad 3 Dit spreken ademt niet de geest van de Schrift die laat zien, hoe God soms eeuwen lang bezig is geweest afvallige kinderen tot bekering te roepen. (Vgl. Hos. 2:13v. met Hos. 1-3; 10-12; 1 Kon. 18:22; Amos 5:5) Zelfs een reeds verbannen Israël roept Hij nog tot bekering en Hij belooft heil aan de enkelen die zich bekeren. (Jer. 3:12-14) Dezelfde bewogenheid vinden we bij de Here Jezus. Hij wordt verworpen (Matth. 23:37) en zelfs gekruisigd. Toch blijft Hij Jeruzalems kinderen zoeken. (Luc. 23:28,34; Hand. 1:8;2-4) Dit heeft naast de apostelen (vgl. o.a. Rom. 9:1-4 met Hand. 28:17v.) ook Calvijn en De Brès en de gereformeerden zowel in de Acte van Afscheiding en Wederkeer als in de Acta van Vrijmaking en Wederkeer bewogen hen die achtergebleven zijn, naar de kerk te roepen. Zo heeft de kerk in Nederland en daarbuiten zich ook nooit in zichzelf opgesloten in de gedachte dat buiten haar grenzen geen reformatorisch werk uit kracht van Gods genade zou zijn op te merken. Integendeel: in de Acte van Afscheiding en Wederkeer is er de begeerte 'zich te verenigen met elke op Gods Woord gegronde vergadering', vgl. ook de vereniging die plaats vond in het jaar 1869 en inzonderheid in 1892. Steeds is erkend dat de Here in zijn welbehagen nieuw leven kan werken, ook kerkelijk leven, buiten de grenzen van de kerk, dat in gehoorzaamheid zich heeft geïnstitueerd."

- b. Bezwaren tegen deze grond:

1. De afval en ongehoorzaamheid die aan de orde zijn in de door de GS Heemse aangehaalde Schriftplaatsen openbaarde zich *in* de kerk. Daar brengt God steeds weer een *overblijfsel* tot bekering. Dit doet echter niets af van het feit dat wie deserteert en zich van de Here Christus en zijn kerk afscheidt, hopeloos verloren is en het hele Woord van God tegenover zich vindt, uiteraard zolang hij in die zonde volhardt. Deze Schriftuurlijke waarheid laat zich niet relativiseren door het feit, dat God barmhartig is. Want God is wel barmhartig maar Hij is ook rechtvaardig (HC 11) (W).
2. Het door de synode genoemde optreden van Gods profeten, van zijn Zoon en van de apostelen richtte zich niet op hen die niet tot de kerk behoorden; dit was geen buitenkerkelijke maar binnenkerkelijke activiteit, gericht op de reformatie *van de kerk en de kerkdienst*, waarin zij allen werden vermaand om tot God zich te bekeren en te vluchten naar Sion' (W).
3. De Gereformeerden deden in de Acten van Afscheiding en van Vrijmaking geen appèl op hen 'die achtergebleven waren' maar op mede-lidmaten, om niet achter te blijven maar mee te gaan (W). 'En die afscheiding, zoals geboden in art. 28, was niet een kwestie van *ophouden lid te zijn van de valse kerk en lid worden van de ware kerk*, maar zij was een kwestie van niet meegaan op de weg van de valse kerk en zo lid van de ware kerk *zijn* (en niet: te worden)' (Z).
4. Het gevoelen van ds. Hoorn zegt niet dat de kerk zich in zichzelf moet opsluiten. Zijn spreken over wat het betekent als men deserteert, doet niets af aan de bereidheid 'zich te willen verenigen met elke op Gods Woord gegronde vergadering' (Acte van Afscheiding).

Uiteindelijk beslist niet wat de kerk in Nederland gedaan heeft, maar de belijdenis: buiten de kerk is geen zaligheid en wie zich van de kerk afscheidt doet tegen Gods bevel. 'Daarom is het niet in strijd met de Schrift en de confessie te leren dat wie deserteert hopeloos verloren is en voor God niet is te verontschuldigen' (W).

- c. W verzoekt uit te spreken:
1. dat de synode in haar derde grond bij besluit II ter weerlegging van het gevoelen van ds. Hoorn terzake dusdanig de Schriften hanteert dat zij een barmhartigheid van God leert ten koste van diens rechtvaardigheid, hetwelk in strijd is met wat naar de Schrift beleden wordt in o.a. HC Zondag 5, vr/antw. 1 I;
 2. dat daarmee deze grond haar kracht verliest ten bewijze dat het gevoelen van ds. Hoorn terzake metterdaad strijdt met wat naar de Schrift wordt beleden in art. 28 NGB.

Besluit D 3:

1. de bezwaren af te wijzen;
2. aan de verzoeken niet te voldoen.

Gronden:

1. Het beroep op antwoord 11 HC in bezwaar sub b 1 en verzoek sub c 1 moet worden afgekeurd. De catechismus waarschuwt tegen de dwaling, dat God in zijn barmhartigheid de zonde ongestraft zou laten zonder dat aan zijn strafeisende gerechtigheid zou worden voldaan. Christus heeft aan die gerechtigheid voor al de zijnen volkomen betaald.
Wie nu uit de Schrift laat zien hoe God soms eeuwenlang bezig is geweest, afvallige *kinderen* tot bekering te roepen en hoe de Here Jezus *Jeruzalems kinderen* heeft gezocht, die spreekt over Gods barmhartigheid jegens diegenen die door het bloed van het verbond geheiligd waren (Ex. 24:8, vgl. Hebr. 10:29).
Daarmee wordt niet een barmhartigheid van God geleerd ten koste van zijn rechtvaardigheid, maar de barmhartigheid die haar rechtsgrond heeft in de borgtocht van Christus.
2. De bepaling 'uiteraard zolang hij in die zonde volhardt' komt op dit punt niet voor in het gevoelen van ds. Hoorn en zij past daar ook niet in.
3. Appellanten houden zich bij hun spreken over 'buitenkerkelijk' en 'binnenkerkelijk' niet consequent aan het gevoelen van ds. Hoorn. De afval en ongehoorzaamheid die in de door de GS Heemse genoemde Schriftplaatsen aan de orde zijn, hadden hun plaats onder hen die zich niet lieten vinden in de bijeenkomst waar de Here hen riep (OT) of bij de Goede Herder op aarde of bij zijn gemeente (NT). Het spreken van 'binnenkerkelijk' is legitiem te achten als gelet wordt op de positie van Israël als verbondsvolk, maar bij het gevoelen van ds. Hoorn zou dit alles feitelijk 'buitenkerkelijk' moeten worden genoemd. Tegen dat gevoelen spreekt de GS Heemse. Zij die leven binnen de kerk worden volgens dit bezwaar vermaand, te vluchten naar Sion. Maar daarmee is aan het 'vluchten naar Sion' zijn Schriftuurlijke betekenis ontnomen.
4. Zij die de Acte van Afscheiding ondertekenden verklaarden 'dat de Nederl. Herv. Kerk niet de ware, maar de valsche kerk is, volgens Gods Woord en art. 29 van onze belijdenis'. Zij scheidden zich af en verklaarden vanuit die positie, d.w.z. staande buiten de N.H. Kerk, gemeenschap te willen 'uitoefenen met alle ware Gereformeerde ledematen, en zich te willen vereenigen met elke op Gods onfeilbaar Woord gegronde vergadering'.
5. Zij die de Acte van Afscheiding c.q. Vrijmaking ondertekenden gingen voort op de weg van de wettige kerkvergadering; toch betekende hun daad dat ze zich afscheidden van een kerk die zij hadden aangewezen als een gemeenschap die de kenmerken vertoonde van de valse kerk.

6. Het gevoel van ds. Hoorn *zegt* niet dat de kerk zich in zichzelf *moet opsluiten*. Maar *door* dit gevoel wordt de kerk in zichzelf opgesloten. De ware gelovigen komen immers allen bijeen in de samenkomst, want het samenbrengen door Christus valt samen met het bijeenkomen van de gelovigen. Dit gevoel laat geen plaats voor andere 'ware Gereformeerde ledematen' of op Gods Woord gegronde vergaderingen, waarmee gemeenschap zou kunnen worden geoefend.

D 4 Grond ad 4

Materiaal:

- a. Uit art. 131 van de Acta:
 - "ad 4 Door zo over de taak van de kerk te spreken brengt ds. Hoorn haar in een Dopers isolement, dat in strijd is met o.a. Joh. 17:15. De kerk is niet van de wereld, ze heeft wel haar plaats in (Joh. 17:11) en een roeping voor de wereld. (Matth. 5:13-16; Joh. 17:23) De Here Jezus heeft dan ook zijn kerk niet bevolen zich op zichzelf te houden, maar om heen te . gaan in de gehele wereld en het evangelie te verkondigen aan de ganse schepping (Mark. 16:15). De apostelen moesten daarbij beginnen te Jeruzalem en in geheel Judea. (Hand. 1:8) De kerk heeft haar zendingsen evangelisatieroeping. Haar poorten staan open naar alle windstreken. (Vgl. Openb. 21:22v)."
- b. Bezwaren tegen deze grond:
 1. De door ds. Hoorn in zijn gevoel besproken taak 'is niet de taak van de i kerk zonder meer maar 'wat haar plicht is *volgens artikel 28 NGB*', dat als strekking heeft: de kerk vermengt zich niet met de wereld. Art. 28 leert de plicht tot levensheiliging die de Schrift vraagt in 2 Kor. 7:1. Ds. Hoorn leert echter geen wereldmijding (W,Z).
 2. Ten onrechte brengt de synode hier in geding de roeping van de kerk om het evangelie te verkondigen tot aan het einde van de aarde. Ds. Hoorn heeft er oog voor dat de poorten van de kerk openstaan naar alle windstreken. Dit blijkt uit zijn woorden, die de synode in onderdeel 11 4 aanhaalt: 'allen die door God binnen de gemeenschap van de kerk zijn *en worden* gebracht', en uit het feit dat ds. Hoorn in zijn brochure 'Een enige kerk, ...' zich beroept (p. 10) op Hand. 1:8 (W).
 3. Wanneer de kerk haar erediensten houdt, sluit zij zich niet op in een dopers isolement, maar dan treedt zij publiek te voorschijn in de wereld
- c. W verzoekt uit te spreken:
 1. dat de synode er in grond 4 bij besluit II geen blijk van geeft het gevoel van ds. Hoorn terzake met de nodige onderscheiding te lezen, waardoor zij hem ten onrechte verwijt dat hij de kerk in een dopers isolement brengt;
 2. dat de synode hier ten onrechte suggereert als zou ds. Hoorn leren dat de kerk zich op zichzelf behoort te houden en geen roeping heeft tot verkondiging van het evangelie aan de ganse schepping.

Besluit D 4:

1. de bezwaren zoals ze zijn geformuleerd niet te aanvaarden als gronden voor revisie;
2. ten aanzien van de verzoeken uit te spreken dat het gevoel van ds. Hoorn op het onderhavige punt een andere taxatie vereist dan de GS Heemse heeft gegeven;
3. uit te spreken dat in plaats van grond ad 4 dient te worden gelezen:

De functie van artikel 28 NGB in de belijdenis van de kerk is niet het scheppen van een mogelijkheid ('de deur openen'), nl. om mensen te laten binnenkomen in de kerk, en evenmin het afsnijden van een mogelijkheid ('de deur dichthouden') nl. dat mensen de kerk zouden verlaten. Dit artikel wijst ieder op zijn *roeping* inzake de kerk. Daarom is het onjuist hier te spreken over *het ambt van de kerk*. Niet de taak van de

kerk ten opzichte van haar leden of van anderen is hier aan de orde, maar de roeping van alle gelovigen ten opzichte van de kerk.

Gronden:

1. De roeping van de kerk of van de kerkleden, zich niet met de wereld te vermengen, wordt in artikel 28 NGB niet beleden; 2 Kor. 7:1 ligt niet ten grondslag aan de hier beleden roeping van alle gelovigen.
2. Niet geheel ten onrechte spreekt de GS Heemse in verband met het gevoel van ds. Hoorn over de zendings- en evangelisatieroeping van de kerk. Uit dit gevoel blijkt niet dat hij er oog voor heeft dat de poorten van de kerk 'openstaan naar alle windstreken'. De uitdrukking 'binnen worden gebracht' geeft daartoe geen aanleiding omdat in het gevoel van ds. Hoorn een *weg* van buiten naar binnen de kerk niet voorkomt: de inlijving in de kerk valt samen met de inlijving in Christus door het geloof; ware gelovigen *komen* niet tot de kerk, maar ze *zijn* daar; wij hebben niet het recht van enige gelovige te zeggen dat hij geen lid van de kerk is. Bij dit gevoel kan men alleen binnen zijn of buiten zijn. Op de door appellanten genoemde plaats beroept ds. Hoorn zich niet op Hand. 1:8 om de roeping tot evangelieverkondiging te leren, maar hij citeert deze tekst en zegt dat wij, vanaf het moment dat de Here dit zegt, overal de kerk plaatselijk zien 'verschijnen'.
3. Het argument dat de erediensten van de kerk publiek worden gehouden heeft geen kracht tegen de aanduiding 'dopers', omdat men niet van de wederdopers kan zeggen, dat zij hun erediensten achter gesloten deuren hielden.
4. De wijze waarop het gevoel van ds. Hoorn de kerk opsluit in zichzelf kan niet zonder meer 'dopers' worden genoemd (vgl. D 3, grond 6). Dit gevoel ontkent ook niet de *roeping* tot zending en evangelisatie maar het neemt de *mogelijkheid* weg dat mensen buiten de kerk tot geloof komen en zich vervolgens bij de kerk voegen.
5. De fout die hier in het gevoel van ds. Hoorn moet worden aangewezen is, dat hij de functie van artikel 28 NGB onjuist typeert, nl. als aanduiding van de taak van de kerk en als een artikel waarmee de kerk een bepaalde mogelijkheid wil uitsluiten. Het argument dat de poorten van de kerk openstaan weerlegt deze fout niet.

D 5 Grond ad 5

Materiaal:

- a. Uit art. 131 van de Acta:
 - "ad 5 Wij belijden met DL V de volharding der heiligen. Maar het is niet naar de Schrift om op de manier van ds. Hoorn over de ware gelovigen te spreken. De kerk vermaant alle leden van de kerk om niet hoogmoedig te zijn maar te vrezen, (Rom. 11:20) en om in ootmoed de ander uitnemender te achten dan zichzelf. (Fil. 2:3) Ze moeten allen hun behoud werken met vrees en beven (Fil. 2:13) en waken en bidden om niet in verzoeking geleid te worden. (Matth. 26:41) Het is dan ook in strijd met de strekking van HC 127, wanneer ds. Hoorn dit antwoord gebruikt als een argument om aan te tonen dat ware gelovigen altijd zullen zijn en blijven ware en levende leden van de kerk, nl. zoals hij haar voortdurend versmalt tot de regelmatige samenkomende bijeenkomst. HC 127 leert niet die zekerheid als een op zichzelf staand gegeven, maar roept de gelovigen op tot voortdurend gebed tot God hen zó te sterken dat ze door de kracht van de Heilige Geest niet het onderspit zullen delven, maar altijd krachtig tegenstand zullen bieden, totdat ze uiteindelijk de overwinning volkomen behalen."
- b. Bezwaren tegen deze grond:
 1. De zekerheid van de volharding en van 'het een waar en levend lid van de kerk zijn en blijven' wordt door ds. Hoorn niet geleerd als een op zichzelf staand gegeven, maar wordt door hem gefundeerd 'op het feit dat Christus

zijn gelovigen vergadert' en geleerd als 'één die er is bij het gehoorzaam gaan in de weg der middelen (vgl. DL V 14)' (W).

2. Het niet kunnen breken met de kerk, waarvan ds. Hoorn spreekt, is het 'niet-kunnen' van DL V 8 en 1 Joh. 3:9, het 'niet-kunnen' ten aanzien van God, die getrouw is. Dit sluit het gebruik van de middelen niet uit, maar in (Z).

c. W verzoekt uit te spreken:

1. dat de synode in de vijfde en laatste grond bij besluit 11 vecht tegen wat niets anders is dan een karikatuur van het spreken van ds. Hoorn over de volharding der ware gelovigen;
2. dat daarmee deze grond geen bewijskracht heeft tot veroordeling van wat in dezen metterdaad het gevoelen van ds. Hoorn is.

Besluit D 5.:

1. de bezwaren af te wijzen;
2. aan de verzoeken niet te voldoen.

Gronden:

1. Het laatstgenoemde citaat in het bezwaar sub b 1 of iets in soortgelijke bewoordingen is niet te vinden ter plaatse waar ds. Hoorn zich beroept op antw. 127 HC. Hij stelt daar onvoorwaardelijk dat ware gelovigen op het punt van samenkomen-volgens-Gods-bevel niet ongehoorzaam kunnen zijn, ook al zijn ze in het gehoorzaam samenkomen als zodanig nog niet volmaakt.
2. De Dordtse Leerregels belijden in V 8 dat de gelovigen het alleen aan God hebben te danken dat zij, wanneer zij diep vallen, niet helemaal van het geloof en de genade vervreemden of voorgoed in hun zonden blijven en zo verloren gaan. Wat henzelf betreft zou dit ongetwijfeld gebeuren, maar wat God betreft kan dat beslist niet. Hij bewaart in hen zijn onvergankelijk zaad, 1 Joh. 3:9 (DL V 7). Ook kan zijn raadsplan niet veranderd worden, etc.
Deze belijdenis heeft betrekking op alle zonden waartoe gelovigen kunnen vervallen. Evenzo heeft de gebedszekerheid van antw. 127 HC betrekking op alle aanvallen van de duivel, de wereld en ons eigen vlees om ons ten val te brengen.
Het beroep van ds. Hoorn en appellanten op de Dordtse Leerregels en op HC antw. 127 om te bewijzen dat de gelovigen niet ongehoorzaam kunnen zijn aan Gods bevel *inzake de kerk* kan niet juist zijn, omdat het leidt tot de conclusie dat de gelovigen in *heel hun leven*, bij al hun gebreken, niet meer kunnen vervallen tot ongehoorzaamheid aan Gods geboden en zo reeds een gedeeltelijke volmaaktheid in dit leven bezitten.

E Het 'Besluit tenslotte'

Materiaal:

a. Uit art. 131 van de Acta:

"Besluit tenslotte:

uit te spreken dat - alles samengenomen - in het gevoelen van ds. Hoorn aan de breedheid van Christus' werk en aan Gods barmhartigheid in het vergaderen van de kerk op onaanvaardbare wijze tekort wordt gedaan. Daarom behoort ds. Hoorn dit gevoelen als in strijd met Schrift en belijdenis publiek te herroepen."

b. Bezwaren tegen dit besluit:

1. Het is onverantwoord dat de GS Heemse in haar eindbesluit niet spreekt over het gevoelen van ds. Hoorn inzake artikel 28, maar over diens gevoelen inzake artikel 27 NGB (W).

2. De synode komt tot een veroordeling van het gevoelen van ds. Hoorn over artikel 27 NGB zonder dat dit gepaard gaat met een behoorlijke verantwoording harerzijds over de inhoud van dit artikel (W).
 3. Artikel 27 NGB ziet het kerkvergaderend werk van Christus gestalte krijgen in de vergadering of bijeenkomst van de gelovigen. Daarom oordeelt de GS Heemse ten onrechte dat het gevoelen van ds. Hoorn tekort doet aan de breedheid van Christus' kerkvergaderend werk (W).
 4. Gelet op de weerlegging van de tevoren aangevoerde gronden is het 'besluit tenslotte' niet te handhaven (W).
 5. Dit besluit heeft geen rechtskracht omdat de synode geen nieuwe gronden aanvoert (Z).
- c. W verzoekt uit te spreken:
1. dat het geheel van de synode-uitspraak een onverantwoorde opzet vertoont in zoverre de synode één en andermaal met zoveel woorden het gevoelen van ds. Hoorn over artikel 28 veroordeelde om dan in haar eindbesluit diens gevoelen over artikel 27 te veroordelen;
 2. dat dit eindbesluit laakbaar is in zoverre de synode dit niet gepaard doet gaan met een behoorlijke verantwoording harerzijds over wat artikel 27 terzake leert;
 3. dat artikel 27 over de kerk niet anders spreekt dan als een heilige vergadering of bijeenkomst van de ware gelovigen, zodat dit artikel geen grond biedt voor het door de synode genomen eindbesluit over het gevoelen van ds. Hoorn;
 4. dat dit besluit ook daarom ongegrond is omdat de tevoren aangevoerde gronden bij de besluiten 1 en 11 als onjuist moesten worden afgewezen.

Besluit:

1. de bezwaren af te wijzen;
2. aan de verzoeken niet te voldoen.

Gronden:

1. Het 'Besluit tenslotte' heeft wel degelijk betrekking op het gevoelen van ds. Hoorn inzake artikel 28 NGB. Het tekort doen, waarvan de synode hier spreekt, doet zich niet alleen voor in het gevoelen van ds. Hoorn als weergegeven in onderdeel 1 3 en aangehaald in grond 5 bij besluit 1, maar van daaruit ook in zijn verklaring van het 'zich afzijdig houden', het 'zich voegen bij deze vergadering' en het 'handelen in strijd met Gods bevel', zoals artikel 28 NGB daarover spreekt.
2. De generale synode had zich niet te verantwoorden over de inhoud van artikel 27 of ook van artikel 28 NGB, maar zij had het gevoelen van ds. Hoorn te toetsen.
3. De uitdrukking 'gestalte krijgen' is in zichzelf onduidelijk. Ds. Hoorn heeft in zijn gevoelen een 'gestalte' van het kerkvergaderend werk van Christus omschreven die tekort doet aan wat de Heilige Schrift ons daarover leert, en wel doordat hij op de Schriftgegevens die daarop betrekking hebben een onverantwoorde selectie toepast: hij baseert zich op Schriftplaatsen als Hand. 9:31 (SV), 1 Kor. 16:1, 2 Kor. 8:1, Openb. 1:4, maar gaat voorbij aan wat de Schrift zegt in bijv. Mat. 16:18, Hand. 20:28, Ef. 5:25,26 en Hebr. 12:23.
4. De door appellanten ingediende bezwaren tegen de tevoren aangevoerde gronden hebben het geheel van deze gronden niet van kracht beroofd.
5. Omdat het 'Besluit tenslotte' samenvattend weergeeft wat de GS Heemse met de tevoren aangevoerde gronden heeft aangewezen als de dwaling die in het gevoelen van ds. Hoorn moet worden afgewezen, behoeven hiervoor geen nieuwe gronden te worden aangevoerd.

F *Het geheel van de uitspraak*

- a. De brs. P. Wolters c.s. verzoeken de synode, alles samenvattend, uit te spreken:

1. dat de Generale Synode van Heemse in de besluiten die zij heeft genomen ten aanzien van het gevoelen van ds. Hoorn over de leer der kerk, zoals door hem in de betreffende stukken verklaard, aan diens gevoelen geen recht heeft gedaan en dit heeft veroordeeld op gronden die niet in overeenstemming zijn met de in de gereformeerde belijdenis naar de Schrift beleden leer omtrent de kerk;
 2. dat deze besluiten derhalve niet als bindend zijn te aanvaarden naar art. 31 K.O. en bij dezen worden teruggenomen.
- b. Br. B. Zwart roept de synode op 'met hem in te stemmen dat bedoelde uitspraak van de synode van Heemse in strijd is met de gereformeerde leer en daarom volgens art. 31 K.O. niet als bindend aanvaard behoort te worden'.
- c. Br. J.F. de Leeuw c.s. verzoeken de synode 'uit te spreken dat de uitspraak van de Generale Synode te Heemse 1984-1985 als genoemd in art. 131 van de Acta, niet voor vast en bondig gehouden mag worden'.
- d. Br. W.A. van Andel en zr. R. Hoorn verzoeken de synode 'terwille van de bewaring van de zuivere leer' met hen in te stemmen 'dat de door de Generale Synode van Heemse ingevoerde leer niet de leer is van de drie Formulieren van Eenheid, die de leer van het Woord is'.

Besluit:

aan deze verzoeken c.q. oproep niet te voldoen.

Gronden:

1. Appellanten hebben niet aangetoond dat de uitspraak van de Generale Synode te Heemse 1984-1985 inzake het gevoelen van ds. J. Hoorn in strijd is met het Woord van God of met de kerkorde (Art. 31 K.O.).
2. Appellanten hebben niet aangetoond dat de Generale Synode van Heemse met haar uitspraak over het gevoelen van ds. J. Hoorn een onschriftuurlijke leer heeft ingevoerd in de kerken.
3. Bij de toetsing van de ingediende bezwaren is gebleken dat de Generale Synode van Heemse terecht heeft uitgesproken, dat in het gevoelen van ds. Hoorn aan de breedheid van Christus' werk en aan Gods barmhartigheid in het vergaderen van de kerk op onaanvaardbare wijze tekort wordt gedaan en dat ds. Hoorn dit gevoelen als in strijd met Schrift en belijdenis publiek behoort te herroepen.

Artikel 173

11.11.87

Brief aan de 'Raad-Klok'

De praeses geeft de door het moderamen opgestelde concept-brief aan de 'Raad-Klok' in bespreking. Op 9 november 1987 besloot de synode een begeleidende brief te zenden bij het toezenden van de synodebesluiten aan deze raad. De synode gaat met algemene stemmen akkoord met het verzenden van de volgende brief:

Aan de broeders die zich noemen

de Raad van de Gereformeerde Kerk

te Grootegast,
p/a de Heer J. Klok,
G.P. Beukemalaan 1,

9861 CG Grootegast.

Geachte Broeders,

Aan het einde van de beraadslagingen over de revisieverzoeken inzake de Handelingen en Acta van de GS Heemse (artt. 18 en 21 resp. 131) heeft de synode van SpakenburgNoord besloten, zich tot u nog afzonderlijk te richten. Zij heeft veel werk gedaan om de revisieverzoeken ernstig te onderzoeken en daarover G naar Schrift, belijdenis en kerkorde te beslissen.

Het totaal van haar uitspraken in deze wordt u thans toegezonden. De synode verzoekt u eraan te denken dat zij hierin niet alleen werkend maar ook biddend bezig is geweest. Inzonderheid heeft zij de Here gevraagd of Hij u door zijn Geest en Woord wil verlichten bij het overwegen van haar uitspraken, en of Hij u met de uwen wil terugbrengen in de gemeenschap van de Gereformeerde Kerken in ons land.

De synode doet een dringend beroep op u allen, gehoor te geven aan het appèl dat in de op Schrift en belijdenis gegronde afwijzing van het door u aangehangen gevoelen tot u komt. Moge in die weg de eenheid van het ware geloof binnen de Gereformeerde Kerken ook door u weer mede onderhouden en genoten worden en aan de Here, die in deze eenheid zijn kerk vergadert, lof worden gebracht.

Uit naam van de synode,
w.g. R. Houwen, scriba II

Artikel 174

12.11.87

Brieven van de heer J. C. van den Akker te Hilversum (agenda IX 12)

Voorstel . Commissie V

Rapporteur : H.A. Klapwijk

Materiaal

1. Brief van de heer J.C. van den Akker te Hilversum dal. 12-3-1987 met twaalf afschriften van zijn brief aan de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland d.d. 22-2-1983;
2. brief van dezelfde d.d. 26-3-1987, waarbij hij weer een twaalftal van dezelfde afschriften aan de synode aanbiedt. Hij schrijft daarbij: 'In totaal heb ik u nu 25 keer dit afschrift gezonden'.

Besluit:

Deze brieven niet in behandeling te nemen.

Na een korte bespreking, waarin de rapporteur enkele vanuit de vergadering gedane suggesties overneemt, neemt de synode het voorstel met algemene stemmen aan.

Hoofdstuk X VARIA

Artikel 175

15.05.87

Bezwaarschrift van J.F. de Leeuw tegen uitspraak van P.S. Gelderland 1987(agenda X 15)

Voorstel . Commissie IV

Rapporteur . C. van den Berg

Materiaal

Bezwaarschrift van br. J.F. de Leeuw te Dromen tegen de uitspraak van de Particuliere Synode van Gelderland 1987, die zijn bezwaar tegen het in behandeling nemen door de classis Harderwijk van 27 november 1986 van het verzoek van ds. C.G. Bos om de eerstvolgende generale synode te verzoeken een deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in te stellen, afwees.

Appellant verzoekt de synode uit te spreken:

1. dat de Particuliere Synode van Gelderland 1987 ten onrechte uitgesproken heeft dat de classis Harderwijk d.d. 27 november 1986 niet in strijd met art. 30 K.O. handelde, toen zij het voorstel van ds. C.G. Bos inzake de instelling van een deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland in behandeling nam;
2. dat de classis Harderwijk van 27 november 1986 niet heeft gehandeld naar art. 30 K.O. toen zij is overgegaan tot het behandelen van een voorstel van ds. C.G. Bos om de eerstkomende generale synode te verzoeken een deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders te benoemen.

Besluit:

Uit te spreken:

1. dat de classis Harderwijk van 27 november 1986 niet heeft gehandeld naar art. 30 K.O., toen zij overging tot het behandelen van een voorstel van ds. C.G. Bos, lid van de Gereformeerde Kerk te Ermelo, om de eerstkomende generale synode te verzoeken een deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in te stellen;
2. dat de Particuliere Synode van Gelderland 1987 ten onrechte de handelwijze van de classis Harderwijk niet heeft afgekeurd inzake het in behandeling nemen van een voorstel dat niet naar art. 30 K.O. in de weg van voorbereiding door de mindere vergadering aan haar was voorgelegd.

Grond:

Volgens art. 30 K.O. kan een nieuwe zaak alleen in de weg van voorbereiding door de mindere vergadering op de agenda van de meerdere vergadering worden geplaatst. Het voorstel te komen tot een deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders had door één van de kerken van de classis Harderwijk op de classisvergadering van 27 november 1986 gepresenteerd behoren te worden. Te verwijzen valt ook naar de bespreking van art. 30 K.O. op de Generale Synode van Groningen-Zuid 1978 (Acta art. 201: 'Deputaten wijzen erop, dat de wettige agendering van de meerdere vergadering geschiedt door de mindere. Zij zijn van oordeel, dat hier een principiële element ligt van de behandelingsbevoegdheid van meerdere vergaderingen').

Voor een eerste ronde van bespreking geven negen broeders zich op. In de bespreking wordt gevraagd of de volgorde van de besluiten niet andersom behoort. Moet om zo'n klein formeel bezwaar - de wijze van presentatie - zo'n voorstel inzake eenheid van gereformeerde belijders getorpedeerd worden? Gevraagd wordt voorts naar wat er op de classis is gepasseerd. Wat houdt precies de voorbereiding door de mindere vergadering naar art. 30 K.O. in? De zaak kwam toch op vanuit de kerken, en is eveneens voorbereid door de kerken. Gewezen wordt op het feit, dat ds. C.G. Bos niet in appèl ging, maar zijn voorstel in een brief schreef naar de kerken van de classis. De rapporteur ds. C. van den Berg gaat uitvoerig op de vragen uit deze eerste besprekingsronde in. Hij laat zien, dat de appellant op het aangelegen punt gelijk heeft. Er lag wel degelijk een moeite met betrekking tot de ontvankelijkheid. Als de kerken zich houden aan de orde volgens art. 30 K.O., dan kunnen voorstellen tot verandering in zulke zaken, die de kerken in het gemeen betreffen, de meerdere vergaderingen slechts bereiken via het toetsend en schiftend overleg in de mindere vergaderingen. Het gaat om de brede kerkelijke voorbereiding. Een zaak moet voldoende draaggrond hebben om de kerken van de andere ressorten ervoor te doen meewerken. In dit geval is het toetsen en schiften van de kerkeraad van Ermelo genegeerd. De historische, kerkrechtelijke en praktische argumenten zijn niet weerlegd. Het gaat bij de credentie-brieven om de schriftelijke instructies van de afgevaardigde broeders van de

plaatselijke kerken. Geen enkele afgevaardigde mag op eigen autoriteit iets aan de orde stellen. De classis had meer attent moeten zijn op dat feit.

Na de koffie-pauze geven voor een tweede ronde van bespreking opnieuw negen broeders zich op. Gevraagd wordt of er naast de weg van art. 30 K.O. in dit geval ook een weg naar art. 31 K.O. is om dit voorstel van ds. C.G. Bos te behandelen. In de bespreking wordt voorts gewezen op een rapport in de Acta van de Generale Synode te Groningen 1946 (bijlage XLVI), waaruit blijkt dat de bevoegdheid van de synode niet verder gaat 'dan tot datgene en tot die zaken, welke de kerken haar hebben opgedragen om in behandeling te nemen. De Synode bezit niet de vrijheid en bevoegdheid, om daarbuiten om te gaan, en zaken te behandelen, die niet door de Kerken ter behandeling zijn opgedragen.' De kerken behoren de zaken aan de kerkelijke vergadering op te dragen. De kerken hebben de agenda te bepalen.

Ds. T. Dekker wijst in deze besprekingsronde op de herkomst van art. 30 K.O., het derde lid. Vóór de herziening van de K.O. werd in art. 33 bepaald, dat de afgevaardigden naar de meerdere vergaderingen hun credentiebrieven moesten meebrengen, én hun instructiën, ondertekend door hun zender. In onze tijd worden de zgn. instructies gebruikt om vooral vanuit de kerkeraden een zaak aan de orde te stellen op de classisvergaderingen. Zij worden dan geplaatst op een agenda, die in ons kerkelijk leven al bij voorbaat de vaste elementen kent, waarover classicale vergaderingen hebben te handelen. In de oorspronkelijke bepaling hadden de 'instructiën' een veel bredere functie. Zij stelden in feite de agenda samen van een meerdere vergadering. 'Het karakter van een instructie is een schriftelijke opdracht van de lastgevende kerk of kerken (classe of synode) aan haar afgevaardigden van hetgeen zij aan de orde stelt of stellen. Geen enkele afgevaardigde mag eigener autoriteit een of andere zaak aan de orde stellen'. Aldus Joh. Janssen in zijn Korte Verklaring van de Kerkenordering. Deze bepaling dient om elke vorm van hiërarchie te voorkomen. Zij zorgt er tegelijk voor dat de agenda van een meerdere vergadering wordt samengesteld door de dienst van de aan haar voorafgaande mindere vergadering: van de generale synode door de particuliere, van de particuliere synode door de classis, enz.

Dit belangrijke element werd bij de herziening van de K.O. ondergebracht bij art. 30 K.O., als derde lid. De betekenis hiervan is dus, dat een nieuwe zaak alleen op de meerdere vergadering kan worden gebracht door die soort mindere vergadering, die ook de afgevaardigden zendt naar deze meerdere vergadering, in casu door de kerkeraad op de classis. Dit nu is in het onderhavige geval niet gebeurd. Voorts wordt in deze tweede ronde van bespreking nog gevraagd, of het brengen van een zaak op de meerdere vergadering altijd schriftelijk moet. Kan het ook mondeling? Oud. H. talenkamp en ds. Tj. Boersma dienen tijdens deze ronde amendementen in. De praeses schorst de vergadering voor de middagmaaltijd, die de synodeleden gebruiken in 't Haantje.

Na heropening van de vergadering beantwoordt de rapporteur de sprekers uit de tweede ronde. De amendementen worden overgenomen.

In een derde ronde van bespreking dient ds. M. H. Oosterhuis een amendement in, dat als volgt luidt: Invoegen van de woorden: 'tijdig, officieel', in de tweede zin van de grond tussen 'had' en 'door'. Dit amendement wordt gesteund; het wordt bij stemming verworpen met 4 stemmen voor en 28 tegen. Het besluit wordt vervolgens genomen met algemene stemmen. Bij het amendement en het voorstel bleven de afgevaardigden van de P. S. Gelderland buiten stemming. De praeses dankt de rapporteur voor zijn heldere en goede verdediging. We zijn in een leerzame discussie duidelijk verder gekomen.

Artikel 176

02.09.87

Documentatie geschiedenis van de Vrijmaking (agenda X 10, 17, 18)

Voorstel . Commissie V

Rapporteur : H.A. Klapwijk

Materiaal

1. Rapport deputaten 'Documentatie geschiedenis van de Vrijmaking';
2. supplement op Rapport deputaten, d.d. 15-4-'87 met bijlagen, te weten:
 - a. korte verslagen van vergaderingen van deputaten met archiefadviseurs, 5 en 12 april '86, 7 juni '86 en 28 maart '87;
 - b. inventarisatie documentatie-materiaal van ds. C. van Kalkeren;

- c. voorlopige Richtlijnen voor het beheer van de archieven van De Gereformeerde Kerken in Nederland;
- d. richtlijnen Commissie tot Registratie van de Protestantse kerkelijke en semi kerkelijke Archieven (CPA).

Besluit:

1. De arbeid van deputaten goed te keuren en hen onder dankzegging te dechargeren;
2. niet opnieuw deputaten documentatie geschiedenis van de Vrijmaking te benoemen, maar in principe te besluiten tot de instelling van een nieuw deputaatschap: 'Deputaten voor de kerkelijke archieven en de documentatie van de geschiedenis van De Gereformeerde Kerken in Nederland' (afgekort: Deputaten archieven en documentatie);
3. het hierboven genoemde materiaal te betrekken bij de besluitvorming inzake het onder 2 genoemde deputaatschap.

Gronden:

1. Deputaten hebben voldaan aan de opdrachten die hun door de Generale Synode te Heemse 1984-1985 zijn verleend.
2. Uit de rapporten van deputaten generaal archief en deputaten documentatie Vrijmaking blijkt, dat het noodzakelijk is dat de zaken van archiefbeheer en documentatie onder verantwoordelijkheid van één nieuw deputaatschap worden gesteld. Bij de bespreking van het voorstel van de commissie zijn aanwezig de deputaten A. Bolhuis, H.A. Noppers, H.W. Rodink en drs. H. van Veen, alsmede deputaat generaal archief A. Medema. De synode bespreekt het voorstel kort in één ronde.

De synode maakt het voorstel met algemene stemmen tot besluit. De praeses dankt de commissie en de rapporteur voor het verrichte werk.

Artikel 177
30.09.87

Deputaten voor het gesprek met de Christelijke Gereformeerde Kerken (agenda X 5)

Een rapport van het moderamen inzake de brief van de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken, gehouden te 's-Gravenhage 1986, d.d. 10 januari 1987, komt in bespreking.

Aan het rapport is een concept-voorstel en een concept-brief voor de eerstvolgende generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken toegevoegd.

Aan de assessor, ds. T. Dekker, is bij de aanvang van de behandeling van dit agendapunt de leiding van de vergadering overgedragen, omdat de praeses, dr. A.N. Hendriks, optreedt als rapporteur. In een eerste ronde van bespreking voeren achttien afgevaardigden het woord. Vrijwel allen betuigen zij instemming met de hoofdstrekking van het rapport, het concept-voorstel en de concept-brief.

Ds. M.H. Oosterhuis acht het voorstel te gaan spreken met deputaten enerzijds te toegeeflijk in het licht van de opmerking van de Christelijke Gereformeerde deputaten, dat hun mening nog niet die van de kerken is (Generale Synode Amersfoort-West 1967, Acta art. 254). Het kiezen van schriftelijk contact is zijns inziens geen minimalisering, maar geeft het niveau aan: kerkelijk. Is het daarom niet mogelijk synodale brieven te wisselen met toelichting van deputaten? Anderzijds proeft hij te veel een accent op zelfrechtvaardiging. Zijn er niet meer lichtpunten te noemen dan in het rapport vermeld worden?

Oud. D.A. Klumpje merkt op, dat de waarheid de basis moet blijven; daaruit bloeit de liefde op, die zich uit in gehoorzaamheid aan het bevel van de Koning der kerk.

Ds. A.P. van Dijk stelt zich in principe achter het voorstel. Na een periode van twintig jaar samenspreking en een even lange periode van correspondentie is de vraag: wat is het meest effectief om tot kerkelijke eenheid te komen? Liggen in samenspreking op dit moment niet meer mogelijkheden dan in briefwisseling?

De hoogleraar-adviseur dr. C. Trimp wijst op het verschil in 'cultuur' tussen de beide kerken, die gevormd is in 100 jaar gescheiden optrekken. Enerzijds de invloed van Kuyper, Rutgers en Schilder, anderzijds die van de Nadere Reformatie. Met zulke feiten moet men rekening houden aan beide kanten. Er is in de Christelijke Gereformeerde Kerken ook de laatste veertig jaar veel in beweging: kritischer taxatie van de Nadere Reformatie en een teruggrijpen op Luther en Calvijn; tegelijk een

toenadering tot een beweging die te weinig kritisch staat tegenover de moderne bijbelwetenschap. Er is geen eendrachtig huis, men moet dus niet op korte termijn bondige besluiten verwachten. Maar ons moet lokken een confessioneel samen-op-weg.

Oud. D. Dreschler en ds. Tj. Boersma spreken, evenals anderen, van een 'bocht' of een 'knik' in het rapport. De een acht de instructie te vrijblijvend; de ander pleit voor fasering in de samenspreking. Kan men niet eerst spreken over de door de synoden te Arnhem en Heemse genoemde concrete punten, om zó na te gaan, of er een basis voor verdergaande besprekingen ligt? Ds. H. Mostert vraagt of het instructie-onderdeel dat betreft de verschillen ten aanzien van de toeëigening van het heil en de hantering van het belijden over de kerk niet kan worden weggelaten. Oud. M. de Meij wijst op de grote betekenis van de eenheid: verscheurdheid van gerefor meerde belijders is een aanfluiting voor de wereld. We behoren in alle ootmoed te kunnen zeggen: er is bij ons geen belemmering.

De di. S. Cnossen en J.M. Goedhart wijzen beiden op de toezeggingen van de Christelijke Gereformeerde generale synoden: er zou veel meer te bereiken zijn, er zou veel concreter geluisterd worden in een broederlijk gesprek, zoals zij schrijven. Laatstgenoemde doet de suggestie de volgorde van de gesprekspunten (genoemd onder 2b van het voorgestelde besluit) te wijzigen.

Als het gesprek over de door 'Heemse' genoemde gesprekspunten geen bevredigend resultaat oplevert, heeft verder spreken zijns inziens geen zin. Het zal toch wel tot kerkelijk zaken-doen dienen te komen, onder de zegen van de Here.

Ds. H.J. Nijenhuis werpt de vraag op, of niet voor alles duidelijkheid moet ontstaan over de passage in de brief van de christelijke gereformeerde synode, waarin een klemmend beroep wordt gedaan 'om u ernstig af te vragen, of u met de tot dusver gevolgde methode met betrekking tot onze kerken op de juiste, door God geboden weg bent'. Opheldering over de wijze van toenadering blijkt dringend nodig.

Oud. H.A. Klapwijk is van oordeel, dat het beleid veranderd is. Kunnen wij deputaten niet meer vrij laten, de instructie verruimen, afzien van speciale deputaten, maar een en ander combineren met deputaten voor kerkelijke eenheid?

Naar het oordeel van oud. G. de Jonge wijst het moderamen met haar voorstellen een uitnemende weg.

Ds. B. van Zuijlekom vraagt grond Ia uit te breiden door te verwijzen naar art. 28 NGB en naar de Acte van Afscheiding.

Ds. T.S. Huttenga vraagt aandacht voor de opdracht tot kerkelijke eenheid te komen. Ds. C. J. Brem zou graag zien, dat op de brief van de Christelijke Gereformeerde Kerken breder werd ingegaan.

Vrijwel alle afgevaardigden laten hun opmerkingen en vragen vergezeld gaan van suggesties tot wijziging en aanvulling van de voorgestelde besluitteksten.

De rapporteur, dr. A.N. Hendriks, dankt hartelijk voor de wijze waarop de broeders de discussie willen voeren: op verantwoord niveau.

De deputaten-samensprekingen zijn indertijd niet afgebroken om zodoende op kerkelijk niveau te komen. Dat is een vertekening van de historie. Het afbreken bleek noodzakelijk vanwege de weigering van de Christelijke Gereformeerde Kerken concrete kerkelijke uitspraken te doen.

De rapporteur neemt de suggestie van het wisselen van synodale brieven nu niet over, omdat de christelijke gereformeerde deputaten niet over een dergelijke brief beschikken; en wat de door ons nieuw te benoemen deputaten moeten bespreken geeft de voorgestelde instructie aan. Voorts is het moderamen sober geweest in het noemen van lichtpunten; het wil het besluit alleen gebaseerd zien op de Heilige Schrift (grond Ia).

Dr. Hendriks zou niet willen spreken van een 'bocht' of een 'knik' in het rapport; het is ook geen verandering van beleid, maar met handhaving van het door de synoden tot nu toe gevoerde beleid wordt de situatie in rekening gebracht.

In deze zaak heeft elke synode een eigen verantwoordelijkheid. Zo gauw de situatie het aangeeft zullen wij om 's Heren wil en uit liefde tot de broeders hen moeten zoeken, ook in het gesprek. Nu de volgorde van de in de instructie aangesneden gesprekspunten door het moderamen enigszins is gewijzigd is de eventuele vrijblijvendheid ondervangen en is tevens tegemoet gekomen aan de wens tot enige fasering. Ook de bereidheid tot luisteren dient in de instructie verwerkt te blijven.

De verschillen ten aanzien van de toeëigening van het heil en de hantering van het belijden omtrent de kerk zijn door de christelijke gereformeerde synoden als wezenlijke verschillen naar voren gebracht.

Het komt de rapporteur goed voor op de door de christelijke gereformeerde synoden gedane toezeggingen terug te grijpen.

Het doorspreken over de gevolgde methode van contactoefening acht hij niet de eerste opdracht, al ligt hier voor deputaten zeker een gespreksonderwerp. Het beleid is ook niet veranderd, alleen de

wijze waarop de kerken elkaar benaderen, namelijk mondeling. Goede instructie is nodig ter wille van een consistent beleid. Daarom moet men zijns inziens de instructie niet verruimen. En vanwege het speciale contact veertig jaar lang acht hij het beter deze voorgenomen samensprekingen niet onder te brengen in een eventueel deputaatschap voor kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders. Al worden art. 28 NGB en de Acte van Afscheiding niet expliciet genoemd, de verwijzing in de voorgestelde grond la is duidelijk.

Naar aanleiding van de uit de vergadering gedane suggesties brengt de rapporteur in de voorgestelde besluitteksten enkele wijzigingen aan. Voor een tweede ronde van bespreking geven tien broeders zich op.

Gezien het late uur in de avond schort de praeses de besprekingen op tot de zitting van de volgende dag.

Artikel 178

01.10.87

In de tweede ronde van bespreking dienen verschillende broeders amendementen in.

Ds. H.J. Nijenhuis stelt voor besluit 1 uit te breiden met de woorden 'in een uiterste poging deze kerken tot vereniging te bewegen'. Wil verdere contactoefening zin hebben, dan dient te worden aangedrongen nť tot duidelijke uitspraken te komen. Wij oefenen toch niet vrijblijvend reeds gedurende 40 jaar contact.

Ds. Tj. Boersma vraagt per amendement besluit 2c aan te vullen met de woorden: 'zodat verder spreken over vereniging een zinvolle zaak zal kunnen zijn'. Ds. C.J. Brem vraagt per amendement het element van een krachtig appēl een plaats te geven in de besluiten.

Is het niet mogelijk te herinneren aan de besluiten van de Christelijke Gereformeerde Generale Synode van Haarlem-Santpoort 1962?

Ds. H. Mostert vraagt per amendement het instructie-onderdeel over de verschillen ten aanzien van de toeëigening van het heil en de hantering van het belijden omtrent de kerk weg te laten. Hij doet de suggestie het rapport van het moderamen in de acta op te nemen.

Ds. M.H. Oosterhuis dient een tegenvoorstel in, waarin de vergadering gevraagd wordt te besluiten, dat de generale synoden brieven zullen wisselen, die daarna door deputaten dienen te worden toegelicht. Het tegenvoorstel bevat ook een concept-brief aan de eerstvolgende generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

De rapporteur, dr. Hendriks, beantwoordt de sprekers uit deze ronde. De amendementen zijn overgenomen of zo verwerkt, dat de indieners gecontenteerd blijken. Het amendement van ds. H. Mostert vindt geen steun vanuit de vergadering.

Het moderamen kan met het tegenvoorstel in geen geval meegaan. Ook zonder een synodale brief, waarin de punten zijn uitgewerkt en vastgelegd, maar met een goede instructie is er geen gevaar voor een vrijblijvend gesprek tussen deputaten. De beslissing twintig jaar geleden te stoppen met samensprekingen is in liefde genomen, ten einde sterk aan te dringen op duidelijke kerkelijke uitspraken. Het wisselen van synodale brieven, die deputaten daarna kunnen toelichten, is niet alleen technisch onmogelijk op dit moment, maar ook dienen juist deputaten erop aan te dringen dat de Christelijke Gereformeerde Kerken tot duidelijke kerkelijke uitspraken behoren te komen. Ds. M.H. Oosterhuis neemt hierop, om de vergadering niet op te houden, zijn tegenvoorstel terug. In een derde ronde voert slechts één afgevaardigde het woord die beantwoord wordt door de rapporteur.

Bij afzonderlijke stemming neemt de synode eerst de voorgestelde besluittekst en vervolgens de concept-brief aan de eerstvolgende generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken met algemene stemmen aan.

De praeses, ds. T. Dekker, vertolkt de dankbaarheid van de synode, dat in deze belangrijke zaak met zo'n eenparigheid de besluiten genomen zijn. Hij zwaait de rapporteur lof toe voor zijn nauwkeurige arbeid in rapportage en beantwoording.

Het is de bede van de synode, dat het besluit op de rechte wijze verstaan mag worden en mag leiden tot een zodanig gesprek, dat in gehoorzaamheid aan de Here Christus allen, die één moeten zijn, ook één zullen zijn.

Aansluitend bij de suggestie van ds. H. Mostert stelt het moderamen voor het rapport in de acta op te nemen.

De vergadering gaat hiermee akkoord.

Voorstel : Het moderamen

Rapporteur : A.N. Hendriks

Materiaal

Brief van de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken, gehouden te 's-Gravenhage 1986, d.d. 10 januari 1987, waarin zij zegt: 'Ten allen tijde zijn wij bereid met u te spreken...'
en waaruit blijkt dat de Christelijke Gereformeerde Kerken het schrijven van synodale brieven niet de juiste weg achten om zaken en bezwaren als kerken met elkaar te bespreken.

Besluit:

1. Deputaten voor het gesprek met de Christelijke Gereformeerde Kerken te benoemen in de hartelijke begeerte deze kerken krachtens de roeping van het evangelie nog te zoeken;
2. deputaten de volgende instructie te geven:
 - a. zich te wenden tot deputaten voor de vertegenwoordiging van de Christelijke Gereformeerde Kerken;
 - b. in het gesprek met de christelijke gereformeerde deputaten naar voren te brengen de punten, die de Generale Synode te Heemse 1984-1985 in haar brief (Acta art. 133 sub 3 en 4) heeft genoemd:
 - de in de brief van Arnhem 1981 genoemde publikaties;
 - het lidmaatschap van de Gereformeerde Oecumenische Synode;
 - het contact met de Nederlands Gereformeerde Kerken;
 - de door de Christelijke Gereformeerde Kerken gestelde verschillen ten aanzien van de toeëigening des heils en de hantering van het belijden omtrent de kerk;
 - c. bij deputaten voor de vertegenwoordiging van de Christelijke Gereformeerde Kerken erop aan te dringen dat hun kerken ten aanzien van deze punten tot een schriftuurlijke beslissing komen, zodat verder spreken over vereniging zinvol zal kunnen zijn;
 - d. met genoemde christelijke gereformeerde deputaten te spreken over wat de Gereformeerde Kerken en de Christelijke Gereformeerde Kerken verenigt en scheidt met betrekking tot het komen tot kerkelijke eenheid op de grondslag van de Heilige Schrift en de drie formulieren van eenheid;
3. deputaten op te dragen van hun handelingen schriftelijk rapport uit te brengen aan de eerstkomende generale synode en dit rapport tijdig toe te zenden aan de kerken.

Gronden:

1.
 - a. De Heilige Schrift (vgl. o.a. Joh. 17:20,21; Filipp. **2:1-4**; Ef. **4:1-6**) dringt ons te staan naar kerkelijk samenleven met allen, die met ons door één Geest één Here aanbidden en eenzelfde geloof belijden (vgl. de uitspraak van de Generale Synode van Groningen 1946, Acta art. 88), opdat allen zich door de Here Jezus Christus laten vergaderen in eenheid van het ware geloof.
 - b. De brief van de Generale Synode van 's-Gravenhage 1986 als antwoord op het schrijven van de Generale Synode te Heemse 1984-1985 doet blijken dat wij als kerken door het wisselen van brieven van synode tot synode op de weg naar vereniging niet verder komen.
 - c. Sinds de Generale Synode van Amersfoort-West 1967 hebben onze generale synoden geen deputaten voor samspreking meer benoemd vanwege de weigering van de synoden van de Christelijke Gereformeerde Kerken, tot duidelijke uitspraken te komen ten aanzien van zaken en bezwaren, die door onze synoden werden genoemd. Het louter schriftelijke contact van synode tot synode dat door deze weigering moest volgen, is thans in een zodanig stadium gekomen, dat het niet zinvol geacht moet worden daarmee door te gaan.
 - d. Zal er van verdere contactoefening met de Christelijke Gereformeerde Kerken sprake zijn, dan dient er bij deze kerken op te worden aangedrongen dat zij tot duidelijke kerkelijke uitspraken komen.

- e. Ter wille van de eenheid van de zijnen, waar onze Verlosser de Vader om gebeden heeft, dienen de Gereformeerde Kerken ondanks het tot nu toe vruchteloos gebleken mondelinge en schriftelijke contact toch aan de wens van de Christelijke Gereformeerde Kerken tegemoet te komen om het contact door middel van deputaten te oefenen, opdat er onder de zegen van de Here weer een broederlijk gesprek op gang komt.
- 2.
 - a. Van meetaf moet duidelijk zijn dat de Gereformeerde Kerken het gesprek niet met vrijblijvendheid en in oecumenistische geest (die naar alle kanten praat, zonder echt de eenheid in de waarheid te zoeken) willen voeren.
 - b. Omdat schriftuurlijke eenheid alleen vrucht is van een metterdaad kiezen voor de waarheid van God, dienen de door de Generale Synode te Heemse 1984-1985 in haar brief (Acta art. 133 sub 3 en 4) genoemde punten in het door deputaten te voeren gesprek aan de orde te komen.

Brief aan de Christelijke Gereformeerde Kerken

Aan de eerstkomende Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, p/a De kerk te Groningen, p/a De heer A. Visser, Verzetsstrijderslaan 76, 9727 CB Groningen.

Spakenburg, 1 oktober 1987.

Weleerwaarde en eerwaarde Heren en Broeders,

De Generale Synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, gehouden te Spakenburg-Noord in 1987, nam kennis van de brief die het moderamen van uw Generale Synode van 's-Gravenhage 1986 in opdracht van deze synode schreef.

Naar aanleiding van deze brief nam de Generale Synode van Spakenburg-Noord het volgende besluit:

- 1. deputaten voor het gesprek met de Christelijke Gereformeerde Kerken te benoemen in de hartelijke begeerte deze kerken krachtens de roeping van het evangelie nog te zoeken;
- 2. deputaten de volgende instructie te geven:
 - a. zich te wenden tot deputaten voor de vertegenwoordiging van de Christelijke Gereformeerde Kerken;
 - b. in het gesprek met de christelijke gereformeerde deputaten naar voren te brengen de punten, die de Generale Synode te Heemse 1984-1985 in haar brief (Acts art. 133 sub 3 en 4) heeft genoemd:
 - de in de brief van Arnhem 1981 genoemde publikaties;
 - het lidmaatschap van de Gereformeerde Oecumenische Synode;
 - het contact met de Nederlands Gereformeerde Kerken;
 - de door de Christelijke Gereformeerde Kerken gestelde verschillen ten aanzien van de toeëigening des heils en de hantering van het belijden omtrent de kerk;
 - c. bij deputaten voor de vertegenwoordiging van de Christelijke Gereformeerde Kerken erop aan te dringen dat hun kerken ten aanzien van deze punten tot een schriftuurlijke beslissing komen, zodat verder spreken over vereniging zinvol zal kunnen zijn;
 - d. met genoemde christelijke gereformeerde deputaten te spreken over wat de Gereformeerde Kerken en de Christelijke Gereformeerde Kerken verenigt en scheidt met betrekking tot het komen tot kerkelijke eenheid op de grondslag van de Heilige Schrift en de drie formulieren van eenheid;
- 3. deputaten op te dragen van hun handelingen schriftelijk rapport uit te brengen aan de eerstkomende generale synode en dit rapport tijdig toe te zenden aan de kerken.

Gronden:

- 1.
 - a. De Heilige Schrift (vgl. o.a. Joh. 17:20, 21; Fil. 2:1-4; Ef. 4:1-6) dringt ons te staan naar kerkelijk samenleven met allen, die met ons door één Geest één Here aanbidden

- en eenzelfde geloof belijden (vgl. de uitspraak van de Generale Synode van Groningen 1946, Acta, art. 88), opdat allen zich door de Here Jezus Christus laten vergaderen in eenheid van het ware geloof.
- b. De brief van de Generale Synode van 's-Gravenhage 1986 als antwoord op het schrijven van de Generale Synode te Heemse 1984-1985 doet blijken dat wij als kerken door het wisselen van brieven van synode tot synode op de weg naar vereniging niet verder komen.
 - c. Sinds de Generale Synode van Amersfoort-West 1967 hebben onze generale synoden geen deputaten voor samenspreking meer benoemd vanwege de weigering van de synoden van de Christelijke Gereformeerde Kerken tot duidelijke uitspraken te komen ten aanzien van zaken en bezwaren, die door onze synoden werden genoemd. Het louter schriftelijke contact van synode tot synode dat door deze weigering moest volgen, is thans in een zodanig stadium gekomen, dat het niet zinvol geacht moet worden daarmee door te gaan.
 - d. Zal er van verdere contactoefening met de Christelijke Gereformeerde Kerken sprake zijn, dan dient er bij deze kerken op te worden aangedrongen dat zij tot duidelijke kerkelijke uitspraken komen.
 - e. Ter wille van de eenheid van de zijnen, waar onze Verlosser de Vader om gebeden heeft, dienen de Gereformeerde Kerken ondanks het tot nu toe vruchteloos gebleken mondelinge en schriftelijke contact toch aan de wens van de Christelijke Gereformeerde Kerken tegemoet te komen om het contact door middel van deputaten te oefenen, opdat er onder de zegen van de Here weer een broederlijk gesprek op gang komt.
2.
 - a. Van meetaf moet duidelijk zijn dat de Gereformeerde Kerken het gesprek niet met vrijblijvendheid en in oecumenistische geest (die naar alle kanten praat, zonder echt de eenheid in de waarheid te zoeken) willen voeren.
 - b. Omdat schriftuurlijke eenheid alleen vrucht is van een metterdaad kiezen voor de waarheid van God, dienen de door de Generale Synode te Heemse 1984-1985 in haar brief (Acta art. 133 sub 3 en 4) genoemde punten in het door deputaten te voeren gesprek aan de orde te komen.

De Generale Synode van Spakenburg-Noord heeft moeten constateren dat uw Synode van 's-Gravenhage 1986 niet is ingegaan op de punten, die de Synode van Heemse in haar brief sub 3 en 4 noemde. Zij wil in verband met het besluit dat zij nam niet nader ingaan op wat het moderamen van uw Synode van 's-Gravenhage 1986 in antwoord op de brief van de Synode te Heemse 1984-1985 schrijft. De argumentatie van het besluit weer met uw kerken door middel van deputaten te gaan spreken kunt u vinden in de gronden van bovenvermeld besluit. Het mag u niet ontgaan, broeders, dat de Generale Synode van Spakenburg-Noord dit besluit niet zonder moeite heeft genomen.

U vraagt de synode 'het willen verstaan' van uw broederlijke bedoelingen. Hebt van uw kant ook begrip voor de moeite, die deze synode heeft na een lange periode van vruchteloos samenspreken en een daarop gevolgde even lange periode van briefwisseling opnieuw deputaten voor het gesprek te benoemen.

In gehoorzaamheid aan de Heilige Schrift, in geloof aan de macht van de Koning van de kerk en in vertrouwen op de werking van de Heilige Geest, heeft de Generale Synode van Spakenburg-Noord dit besluit echter genomen.

Broeders, wij willen u zoeken en u tegemoet komen, zover wij dit voor de Here kunnen verantwoorden.

De generale synode bidt de Here, dat het via de deputatenbesprekingen mag komen tot een werkelijk schriftuurlijk gesprek tussen uw kerken en de onze en dat dit gesprek zo gezegend mag worden, dat de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken elkaar gaan vinden op de basis van de Heilige Schrift en de belijdenis, in de eenheid van het ware geloof. Wij herinneren u aan het oordeel van uw Generale Synode van Haarlem-Santpoort 1962 'dat de Gereformeerde Kerken zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis als daarop gegrond, en het daarom roeping is te staan naar eenheid.'. Wat bij mensen onmogelijk is, is mogelijk bij de Here, onze God.

Broeders, laat van Hem onze verwachting zijn. En laten wij in zelfverloochening, liefde, trouw en volharding doen, waartoe Hij ons roept. Onze God ontferme Zich over uw en onze kerken.

Met broedergroet en
heilbede

namens de Generale
Synode van
Spakenburg-Noord

praeses scriba II

Artikel 179

06.10.87

*Deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland
(agenda X 6, 7, 8, 9, 11, 13, 14, 16)*

In de ochtendzitting stelt de praeses op verzoek van commissie 11 bij voorrang het commissievoorstel aan de orde, dat betrekking heeft op het voorstel van de Particuliere Synode van Gelderland 1987 over te gaan tot instelling van een deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland, en op het bezwaarschrift van br. J.F. de Leeuw te Dronten d.d. 17 april 1987 tegen het betreffende besluit van de PS Gelderland 1987.

De commissie stelt voor bovengenoemd voorstel van de Particuliere Synode van Gelderland 1987 onontvankelijk te verklaren, omdat de Generale Synode van SpakenburgNoord in haar zitting van 15 mei jongstleden uitsprak, dat de Particuliere Synode van Gelderland 1987 ten onrechte de handelwijze van de classis Harderwijk niet heeft afgekeurd inzake het in behandeling nemen van een voorstel dat niet naar art. 30 K.O. in de weg van voorbereiding door de mindere vergadering aan haar was voorgelegd. Om dezelfde reden stelt de commissie voor het bezwaarschrift van br. J.F. de Leeuw niet in behandeling te nemen. Zeven afgevaardigden voeren in de eerste ronde het woord. Zij achten het voorstel en het bezwaarschrift ontvankelijk. Op 15 mei laatstleden gaf de synode exact aan op welk moment verkeerd is gehandeld: toen de classis overging tot het behandelen van een voorstel van ds. C. G. Bos. Maar de classis bracht een eigen voorstel op de particuliere synode, en de particuliere synode brengt het nu op de generale synode. Daarmee ligt dit voorstel in de weg van voorbereiding door de mindere vergadering op de meerdere vergadering. De synode kan niet heel de ontwikkeling ongedaan maken. Bovendien ligt de materie toch reeds op tafel via het voorstel van de particuliere synode van Friesland.

De rapporteur ds. H. J. Nijenhuis beantwoordt de sprekers.

In mei was de gedachte algemeen, dat het nemen van dat besluit de consequentie inhield, dat het voorstel van de PS Gelderland en het daartegen gerichte bezwaarschrift niet in behandeling genomen konden worden. Zo is de commissie ook geadviseerd.

Het besluit dat de synode toen nam is toch geen papieren uitspraak. Het heeft op het aangelegen punt ontbroken aan toetsend en schiftend overleg: de brede kerkelijke voorbereiding. Geen enkele afgevaardigde mag op eigen autoriteit iets aan de orde stellen. Daarop heeft de commissie gekoerst.

Wanneer het voorstel van de PS Gelderland behandeld zou worden, omdat door het voorstel van de PS Friesland de zaak reeds op tafel ligt, geeft dat steun aan de gedachte, dat het voorstel van de PS Gelderland zelf niet ontvankelijk is.

Voor deelname aan een tweede ronde van bespreking melden zich tien broeders. Verschillende broeders verklaren aanvankelijk van gedachte te zijn geweest, dat deze stukken van tafel waren, maar zij zijn van gedachten veranderd. De enige vergadering die gepasseerd werd, is een kerkeraad. Het toetsend en schiftend overleg was er in de classis en ter particuliere synode. In mei heeft de synode exact geformuleerd waar het op aankwam; dat bepaalt ook de draagwijdte van het besluit.

Niet is uitgesproken dat de particuliere synode van Gelderland het voorstel van de classis niet had mogen behandelen.

Daarmee is het besluit, dat de synode in mei nam, geen papieren besluit geworden. Het heeft tot doel ons kerkrechtelijk denken en handelen te corrigeren en werkt daarin gezondmakend.

Bij de beantwoording van de tweede ronde deelt de rapporteur, ds. H.J. Nijenhuis, namens de commissie mee, dat die haar voorstel van tafel neemt onder druk van de vergadering, ook al heeft dit voor de te verrichten arbeid van de commissie aanzienlijke consequenties. De praeses constateert, dat het voorstel niet meer ter tafel ligt en dat daarmee deze zaak beëindigd is.

Hij dankt de commissie en haar rapporteur hartelijk en wenst de commissie veel sterkte toe bij de verdere behandeling. Er komt veel werk naar de broeders toe.

Artikel 180

10.11.87

Deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland (agenda X 6,7,8,9,11,13,14,16)

De praeses geeft de voorstellen van de particuliere synoden van Friesland en Gelderland ' om een deputaatschap in te stellen ter bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland in behandeling, alsmede de daarop betrekking hebbende brieven en het bezwaarschrift van br. J.F. de Leeuw te Dromen.

Ter tafel liggen een rapport, een aanvullend rapport en voorstellen van commissie II (meerderheidsrapport), en een minderheidsrapport met een voorstel van ds. A.P. van Dijk en oud. M. van Houwelingen.

De meerderheid van de commissie vraagt de synode de voorstellen van de particuliere synoden af te wijzen. De minderheid van de commissie stelt voor een deputaatschap te benoemen met onder meer als opdracht een publiek appèl op te stellen en te laten uitgaan, en ook na te gaan of er mogelijkheden zijn voor het leggen van kerkelijke contacten met kerken en groepen die willen staan op de grondslag alleen van de drie formulieren van eenheid.

Voor de bespreking begint, deelt de voorzitter van commissie 11, ds. H.J. Nijenhuis, mee, dat alle rapporten en voorstellen door de gehele commissie in goede harmonie zijn besproken. Voor een eerste ronde van bespreking kan de praeses de namen van vijftien broeders noteren.

Hoogleraar-adviseur dr. J. Douma adviseert de vergadering dringend te treden in het voorstel-Van Dijk-Van Houwelingen. Dit voorstel sluit aan bij de historie. De meerderheid van de commissie constateert in haar rapport bij voorbaat, dat er geen landelijke ontwikkelingen zijn, die opening geven voor kerkelijke toenadering, en dat er geen mogelijkheden zijn voor het leggen van kerkelijke contacten.

Maar de door God geëiste gehoorzaamheid mag, aldus dr. Douma, niet door pessimisme belemmerd worden. Het doel telt, niet de uitslag. Een in te stellen deputaatschap heeft ook een functie in het recht trekken van een vertekend beeld, dat men vaak van ons heeft.

Adviseur prof. dr. C. Trimp geeft een zelfde advies. Hij acht het beroep op art. 49 K.O. in het meerderheidsrapport niet terecht.

Hij kritiseert ook de wijze waarop over theorie en praktijk wordt gesproken. De opdracht van Christus wordt dan al snel theorie, en het onvermogen om aan de theorie te voldoen heet dan praktijk. Daarmee ontnemen je de echte ernst aan een serieuze zonde. Een deputaatschap waarin mensen nadenken over de taak van de kerken ten aanzien van de eenheid, maakt alert reageren mogelijk.

Prof. Trimp doet de suggestie een bidstond voor de eenheid van de kerken te houden. Het kwaad van de verdeeldheid wordt alleen overwonnen door vasten en bidden; hij ontraadt het nu laten uitgaan van een appèl.

Verschillende afgevaardigden steunen het voorstel een publiek appèl te laten uitgaan. Ook het beroep op art. 30 K.O. in het meerderheidsrapport wordt betwist; aan de eenheid van gereformeerde belijders zitten altijd landelijke aspecten vanwege het kerkverband.

De conclusies van het meerderheidsrapport en de daarbij behorende voorstellen worden vanuit de vergadering ook gesteund.

Evenals in 1946 zijn er op dit moment geen andere mogelijkheden voor het leggen van kerkelijke contacten met het oog op kerkelijke eenheid dan met de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Verder zijn de opdrachten aan een dergelijk deputaatschap om praktische redenen niet uitvoerbaar. Wat zou het concrete adres voor een appèl moeten zijn? Is de eerste taak van de kerk niet het evangelie te prediken? Waarom worden de eventueel te benaderen kerken of groepen van gereformeerde belijders niet met name genoemd? Ook wordt de suggestie van het houden van een bidstond afgewezen.

Tenslotte wordt kritiek geoefend op de tekst van het voorstel, waarin het verzoek van br. J.F. de Leeuw wordt afgewezen.

De rapporteur van het meerderheidsrapport, ds. H.J. Nijenhuis, ontvangt eerst de gelegenheid in te gaan op wat in de eerste ronde is opgemerkt. De opdracht en roeping tot het zoeken van kerkelijke eenheid begint bij de plaatselijke kerk. Wil men die roeping gemeenschappelijk maken, dan dient men daarvoor een keur aan argumenten aan te voeren. De noodzaak van een publiek appèl of een deputaatschap is niet aangetoond. Van welke kerk of groep kan men zeggen, dat deze staat op de grondslag van Gods Woord en de drie formulieren? De meerderheid van de commissie ziet, helaas,

geen redenen voor het instellen van een deputaatschap. Het recht trekken van het beeld dat men van ons heeft, is geen genoegzaam motief.

Niet beslissend is hoe de buitenwacht onze intentie beoordeelt, maar hoe God dat doet. De kwestie is, of er voor deze synode een opdracht ligt. Die opdracht ligt er plaatselijk, en zo nodig komt het op de meerdere vergaderingen. Om het uitschrijven van een bidstond heeft geen enkele kerk gevraagd.

Ds. H. Mostert, die optreedt als voorzitter van commissie II, nu ds. Nijenhuis rapporteur is, acht een instructie voor deputaten in de richting van personen geen kerkstijl. Ook de rapporteur van het minderheidsrapport, ds. A.P. van Dijk, beantwoordt de sprekers uit deze ronde.

In 1946 sprak men zich principieel uit voor het zoeken van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland, maar om praktische redenen beperkte men zich voorshands tot het zoeken van contact met de Christelijke Gereformeerde Kerken. Nu zijn er 40 jaren verlopen. Het is de hoogste tijd, dat er meer aandacht komt voor het streven naar kerkelijke eenheid met allen die de Here dienen en liefhebben naar zijn Woord.

Zijdelings heeft ook het rechte trekken van een vertekend beeld daarin zijn plaats. Van belang is, dat de kerken op dit punt altijd een gemeenschappelijke roeping hebben gezien. We kunnen vandaag de draad, die in 1946 tijdelijk werd neergelegd, weer opnemen. De synode zelf zou een appèl kunnen laten uitgaan, maar uit oogpunt van zorgvuldigheid verdient een deputaatschap de voorkeur. Een bidstond is te overwegen.

Artikel 181

11.11.87

Deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland (agenda X 6,7,8,9,11,13,14,16)

Voor een tweede ronde van bespreking geven 16 broeders zich op.

Bij de bespreking blijken beide rapporten en voorstellen brede steun vanuit de vergadering te ontvangen, en op beide rapporten en voorstellen wordt ook de kritiek meer toegespitst.

Enerzijds wordt met nadruk gesteld, dat op dit moment geen kerken of groepen zijn aan te wijzen, met wie een in te stellen deputaatschap kerkelijke contacten kan leggen. Wanneer die niet met name genoemd kunnen worden, ontvangt dan het deputaatschap niet een lege opdracht? Is de opdracht zonder een precies ingevulde instructie tegelijk niet ,veel te ruim? Behoort er voor een appèl niet een historische aanleiding te bestaan? Om een bededag is door de kerken niet gevraagd. Zal daarvan volgens de kerkorde sprake zijn, dan zal het moeten gaan om een ramp, die ons land en volk treft.

Anderzijds wordt gewezen op verschillende met name genoemde ontwikkelingen, die het laten uitgaan van een appèl dringend gewenst maken. In de Heilige Schrift wordt ook met nadruk aandacht gevraagd voor het zicht van de buitenstaanders op de kerk. De dienst der barmhartigheid verricht door de eerste christenheid had grote invloed op de vruchten van de zending. Gevraagd wordt om verbreding van de instructie, zodat ook het op effectieve wijze informatie verstrekken valt onder de opdracht van deputaten.

Ds. H. Geertsma dient mee namens ds. H.J. Bonen een amendement in op het besluit, dat het bezwaarschrift van br. J.F. de Leeuw betreft. Gevraagd wordt in plaats van de door commissie II voorgestelde grond 2 een nieuwe uitvoeriger geformuleerde grond op te nemen.

Tijdens deze ronde schorst de praeses de vergadering voor overleg met het moderamen. Na dit overleg deelt de praeses mee, dat hij als praeses heeft moeten constateren, dat er ondanks een brede bespreking in twee rondes geen eenparigheid van gevoelens in de vergadering te vinden was over één van de ingediende voorstellen.

Het overleg van het moderamen heeft geresulteerd in het volgende voorstel:

(agenda X6,7,8,9,11,12,13 en 14)

Voorstel : Moderamen

De synode constateert, dat inzake de voorstellen van de Particuliere Synoden van Friesland en Gelderland 1987 tot instelling van een deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland door haar commissie twee rapporten ter tafel zijn gelegd en twee voorstellen zijn ingediend, nl.:

1. niet te treden in de voorstellen van de Particuliere Synoden van Friesland en Gelderland 1987; en

2. een zodanig deputaatschap te benoemen met onder meer als opdracht een publiek appèl te laten uitgaan en na te gaan of er landelijke ontwikkelingen zijn die opening geven voor kerkelijke toenadering en of er mogelijkheden zijn om kerkelijke contacten te leggen met kerken en groepen die willen staan of gaan staan op de grondslag alleen van de drie formulieren van eenheid.

Zij constateert verder dat tijdens een brede bespreking van twee ronden gebleken is dat in de vergadering geen eenparigheid van gevoelens wordt gevonden over één van deze voorstellen. Zij is van oordeel dat, gelet op de aard van deze materie, zulk een eenparigheid dringend vereist is om te komen tot besluitvorming in dezen.

Zij besluit:

1. gelet op deze situatie geen uitspraak te doen over de voorstellen van de genoemde particuliere synoden;'
2. de beide rapporten met voorstellen op te nemen onder de bijlagen bij de Acta van deze generale synode (bijlage XVIII a en b).

De praeses merkt voorts op dat dit voorstel gesteund wordt door commissie II. Gezien de aard van de materie is eenparigheid dringend gewenst. Voor het laten uitgaan van een publiek appèl bijvoorbeeld is eenparigheid van gevoelens van groot belang. De verdeeldheid van de synode op dit punt heeft ook te maken met de wijze waarop de voorstellen aan deze vergadering zijn voorgelegd. De voorstellen waren niet voldoende onderbouwd. Dit voorstel van het moderamen betekent niet, dat de vergadering het bezwaarschrift van br. J.F. de Leeuw niet afzonderlijk kan afhandelen. De vergadering bespreekt het voorstel van het moderamen kort in één ronde. De synode neemt het voorstel met algemene stemmen aan.

Artikel 182

11.11.87

Bezwaarschrift dal. 17 april 1987 van br. J.F. de Leeuw te Dronten tegen een besluit van de Particuliere Synode van Gelderland 1987 (agenda X 16)

Voorstel : Commissie 11

Rapporteur . H.J. Nijenhuis

Materiaal

Bezwaarschrift van br. J.F. de Leeuw te Dronten tegen het besluit van de Particuliere Synode van Gelderland 1987 inzake de instelling van een deputaatschap tot bevordering van eenheid van gereformeerde belijders d.d. 19 maart 1987.

Besluit:

Niet te voldoen aan het verzoek van br. J. F. de Leeuw om uit te spreken 'dat in het besluit van de PS Gelderland d.d. 5 en 19 maart 1987 (...)

- de gronden in feite ontbreken;
- de aangevoerde gronden en voorstellen niet zijn overeenkomstig de leer van Gods Woord en de belijdenisgeschriften;
- geen recht wordt gedaan aan of rekenschap wordt gegeven van (...) eerder door meerdere vergaderingen gedane uitspraken'.

Gronden:

1. Particuliere Synode van Gelderland 1987 heeft haar besluit wel van gronden voorzien. Uit het niet steekhoudend of zelfs onjuist achten door appellant van de inhoud van deze gronden kan niet worden geconcludeerd tot het feitelijk ontbreken ervan.

2.
 - a. De schriftuurlijke opdracht tot het bewaren van de eenheid van de kerk sluit ook in het zoeken van kerkelijke eenheid met hen, die metterdaad willen staan op de grondslag van Schrift en belijdenis. In art. 28 NGB wordt beleden, dat de eenheid van de kerk wordt bewaard, doordat ieder zich bij de kerk voegt en zich daarmee verenigt.
 - b. De bede van Christus om de eenheid van de zijnen (Joh. 17:21) is verhoord, zoals appelland terecht stelt, maar wordt ook verder verhoord. Het is in de lijn van deze bede van onze Heiland, wanneer wordt gestreefd naar kerkelijke eenheid met hen, die door het Woord van de apostelen in Hem geloven.
 - c. Het beroep dat appelland zelf doet op art. 28 NGB, maakt duidelijk, dat hij zich laat leiden door een visie op de kerk die door de Generale Synode te Heemse 1984-1985, daarin bevestigd door deze generale synode, is afgewezen als in strijd met Schrift en belijdenis.
 - d. Het feit dat de kerk naar de Schrift een licht op de kandelaar is en een stad op de berg, sluit niet uit, dat zij daaraan ook uitdrukking kan geven op een wijze, als door de Particuliere Synode van Gelderland voorgesteld.

3. Niet is aangetoond:
 - a. welke de verschillen in historische omstandigheden tussen enerzijds 1946 en 1981 en anderzijds 1987, waaraan Gelderland volgens appelland in haar besluit geen recht zou doen, in concreto zijn;
 - b. waarom de Particuliere Synode van Gelderland 1987 in haar besluit rekenschap had moeten geven van door haar genoemde 'eerder door meerdere vergaderingen gedane uitspraken'.

De synode bespreekt dit voorstel tegelijk met de andere voorstellen die op het al dan niet instellen van een deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders betrekking hebben (zie artt. 180 en 181).

De commissie neemt met een kleine wijziging het amendement-Geertsma-Bonen over. De vergadering neemt het voorstel met algemene stemmen aan.

De afgevaardigden van de particuliere synode van Gelderland blijven buiten stemming.

Artikel 183

Brieven inzake de instellingen van een deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders (agenda X 7,8,9,13 en 14)

Voorstel : Commissie II

Rapporteur : H.J. Nijenhuis

Materiaal

1. Brief van de kerk van Weesp-Nigtevecht d.d. 21 maart 1987 (ag. X 7);
2. brief van de kerk te Zoetermeer d.d. 26 maart 1987 (ag. X 8);
3. brief van de kerk van Enschede-Zuid d.d. 26 maart 1987 (ag. X 9);
4. brief van de kerk van Lomen-Abcoude d.d. 7 april 1987 (ag. X 14);
5. brief van ds. C. G. Bos te Ermelo etl br. J. J. Bos te Leeuwarden d.d. 30 maart 1987 (ag. X 13).

Besluit.

De onder materiaal vermelde brieven voor kennisgeving aan te nemen en de afzenders ervan het besluit van deze generale synode in deze materie toe te zenden. De synode neemt dit besluit met algemene stemmen.

De praeses dankt commissie II, alsmede de beide rapporteurs hartelijk voor het vele werk, dat verzet is. Het is zeker verdrietig, dat deze zaak door de synode niet kon worden afgehandeld. De arbeid van de rapporteurs blijft in de acta bewaard. Het resultaat kan gebruikt worden om meer helderheid te verkrijgen in deze zaak.

Artikel 184

12.11.87

Brief van de Stichting voor boete en verzoening met betrekking tot Israël, Ismaël en anderen (agenda X 1),

Voorstel : Commissie V

Rapporteur . H.A. Klapwijk

Materiaal

Brief van de Stichting voor boete en verzoening met betrekking tot Israël, Ismaël en anderen d.d. 27 februari 1986; deze brief bevat een oproep om gebedssamenkomsten te beleggen voor 'de *Regering* en de *Staten-Generaal* en voor de *Christenheid* zelf'.

Besluit:

Dit verzoek onontvankelijk te verklaren.

Grond:

Dit verzoek regardeert naar artikel 30 van de kerkorde deze generale synode niet.

Na een korte bespreking, waarin de rapporteur enkele vanuit de vergadering gedane suggesties in de besluittekst heeft verwerkt, neemt de synode het voorstel met algemene stemmen aan.

POST-ACTA

Artikel 185

15.05.87

Benoemingen

In besloten zitting kwam de synode tot de volgende benoemingen, die daarna openbaar werden gemaakt:

1. Deputaten-curatoren van de Gereformeerde Missiologische Opleiding

Primi:

Ds. H.W. Ophoff (S), Bedum
B. van den Berg, Waddinxveen
Ds. C. van den Berg, Assen
Ds. A.P. van Dijk, Tiel
Ds. R. de Graaf, Middelburg
S. Jonker, Drachten
H. Koelewijn, Spakenburg

Secundi:

Ds. M.J.C. Blok, Apeldoorn
H. Boersma, Mijdrecht
Ds. S. Braaksma, 's-Hertogenbosch
Ds. T. Groenveld, Breezand
Ds. M. Heemskerk, Hoogezand
Drs. H.R. van de Kamp, Hoogkerk
Ds. J.C.V. Krijtenburg, Sliedrecht

2. Deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid

Primi:

Ds. T. Dekker (S), Kampen
Drs. P. Deddens, Wageningen
J. van de Dijk, Haren
J. Leder, Voorburg
Mr. P.A.C. Schilder, Assen

Secundi:

Mr. N.E. Nieboer, Haren
Ds. C.J. Smelik, Capelle aan den IJssel

3. Deputaten voor diaconale zaken

Primi:

Groningen.	J. van de Dijk, Haren
Friesland.	diaken, aan te wijzen door de e. k. part. synode Friesland.
Drenthe.	W.C. Harwig, Emmen
Overijssel.	Ds. T. Dekker, Kampen
Gelderland.	Ds. B. van Zijlekom, (S), Hattem
Utrecht.	Dr. A.N. Hendriks, Amersfoort
Noord-Holland.	G. Middel, Beverwijk
Zuid-Holland.	Ds. A. Kooij, Capelle aan den IJssel
Zeeland, Noord- Brabant en Limburg.	.S. Rietema, Nuenen

Secundi:

Groningen.	Ds. H.M. Smit, Uithuizermeeden
Friesland.	predikant aan te wijzen door de c. k. part. synode van Friesland.
Drenthe.	Mr. J. Daverschot, Assen
Overijssel.	Drs. J.W. van der Jagt, Emmeloord
Gelderland.	J. Rump, Apeldoorn
Utrecht.	W. v. Twillert, Bunschoten
Noord-Holland.	Drs. T.S. Huttenga, Zaandam
Zuid-Holland.	F. Boersma, Alphen aan den Rijn
Zeeland, Noord- Brabant en Limburg.	P. v. Veelen, Zevenbergen

(De particuliere synode van Friesland heeft geen broeders voor het deputaatschap voor diaconale zaken voorgedragen. Een door de eerstvolgende particuliere synode aan te wijzen diaken en predikant kunnen als door de generale synode gemachtigd aan de arbeid van deputaten deelnemen.)

4. Deputaten voor radio- en televisie-uitzendingen van kerkdiensten

Primi:

Drs. H. J. Siegers (S),	Leek
Ds. H. J. Begemann,	Zuidhorn
Ing. G.A. Breteler,	Hilversum
Ds. H. Geertsma,	Goes
Ir. R.F. van Mill,	Amersfoort
Ds. R.T. Urban,	Groningen

Secundi:

G. Bril,	Hilversum
Drs. P. Houtman,	Leiden
J. B. Schiebaan,	Zwolle

5. Deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen '

Primi:

Ds. J. van der Haar (S),	Gouda
J. Bomhof,	Staphorst
Ds. M. Brandes,	Groningen
Ds. P. Groenenberg,	Amersfoort
H. Holwerda,	Assen
Ds. L.S.K. Hoogendoorn,	Musselkanaal
J. Rump,	Apeldoorn

Secundi:

G.H. Elzinga,	Harderwijk
Ds. G.F. de Kimpe,	Axel

6. Deputaten 'Bijbelvertaling'

Primi:

Prof. dr. J. van Bruggen (S),	Kampen
A.A.W. Bolland,	Amsterdam
Drs. H. R. van de Kamp,	Hoogkerk
Prof. drs. J.P. Lettinga,	Kampen

Secundi:

Ds. A. Geelhoed,	's-Gravenhage
Prof. drs. J.A. Meijer,	Kampen

Artikel 186
25.09.87
Benoemingen

In besloten zitting kwam de synode tot de volgende benoemingen, die daarna openbaar gemaakt werden:

7. Deputaten voor generaal-synodale publikaties

<i>Primi:</i>		<i>Secundi:</i>	
Ds. P. Lok (S),	Hardenberg	S. Bakker,	Groningen
Drs. H.J. Boiten,	Enschede	Mr. K.F. Haak,	Alphen aan den
Rijn			
D. den Hollander,	Zutphen	D. Smilde,	Oranjewoud
Mr. F.T. Oldenhuis,	Zuidhorn		
Ds. C.J. Smelik,	Capelle aan den IJssel		
Mevr. E. van Veen,	Dalfsen		
A. van 't Wout,	Voorburg		

8. Deputaten Afkoopregeling met de Overheid'

<i>Primi:</i>		<i>Secundi:</i>	
Ds. J. Kok,	Veenendaal	J. P. de Boer,	Diemen
J. van der Jagt,	Arnhem	Dr. W.G. de Vries,	Zwolle
S. Riedstra,	Kampen		

9. Voor het archief van de generale synode
de kerk van Groningen-West

10. Voor toezicht op het archief
de kerk van Groningen-Noord

Artikel 187
14.10.87

Benoemingen

In besloten zitting kwam de synode tot de volgende benoemingen, die daarna openbaar gemaakt werden:

11. Deputaten voor de betrekkingen met de buitenlandse kerken.

<i>Primi:</i>		<i>Secundi:</i>	
Ds. O.J. Douma (S)	Groningen	D. de Bruin,	Nijkerk
Ds. J. Bomhof,	Wapenveld	Prof. drs. D. Deddens,	Kampen
Ds. M. Brandes,	Groningen	E. Gosker, Meppel	
Ds. S.S. Cnossen,	Drachten	Mevr. drs. G. de Groot,	Hillegom
Ds. J. de Gelder,	Groningen	Ds. K.J. Kapteyn,	Kampen
J.L. Joosse,	Bunschoten	Mevr. H.E. Kooij-Oggel,	Capelle aan den IJssel
A. Kampen,	Groningen		
Ds. H. Knigge,	Daarlerveen		
J. van der Kolk,	Ermelo		
H.J. Leskens,	Hattem		
Prof. drs. H.M. Ohmann,	Kampen		
Ds. W. Pouwelse,	Amersfoort		
C.J. Smallenbroek,	Nijmegen		
Drs. H. van Veen,	Loenen		

A. Vreugdenhil, Hardenberg
Ds. T. Wendt, Bunschoten
D.J. van Wijnen, Voorburg

Artikel 188 **Afvaardiging naar GKSA**

In besloten zitting kwam de synode tot de volgende afvaardiging, die daarna openbaar werd gemaakt.

Afgevaardigden naar de Nasionale Sin ode van de GKSA samengeroepen tegen 5 januari 1988

<i>Primi:</i>		<i>Secundi:</i>	
Prof. J. Kamphuis,	Kampen	Ds. M. Brandes,	Groningen
J. van der Kolk,	Ermelo	Dr. A.N. Hendriks,	Amersfoort

Artikel 189 **12.11.87** **Benoemingen**

In besloten zitting kwam de synode tot de volgende benoemingen, die daarna openbaar werden gemaakt:

12. Deputaten ad art. 19 K. 0.

<i>Primi:</i>		<i>Secundi:</i>	
Ds. E.J. Oosterhuis,	Marum	P.J. Doornbos,	Bedum
Ds. C. van der Leest,	Harlingen	J. Mooibroek,	Buitenpost
H. Rose,	Stadskanaal	Ds. C. de Putter,	Hoogeveen
Ds. Joh. Strating,	Zwolle	M. Lucas,	Vroomshoop
Ds'. H.E. Nieuwenhuis,	Ermelo	D. Laan,	Renkum
Ds. P. Groenenberg (S),	Amersfoort	J. Meijer,	Baarn
D.A. Blok,	Krommenie	Ds. J. Luiten,	Alkmaar
G. de Jonge,	Lisse	L. W. van Pelt,	Ridderkerk
S. de Putter,	Goes	P.C. van Mill,	Sleeuwijk

13. Deputaten archief en documentatie

<i>Primi:</i>		<i>Secundi:</i>	
Ds. H. Folkers (S),	Hasselt	J.A. Kruithof,	Leusden
Prof. drs. D. Deddens,	Kampen	Prof. drs. M. te Velde,	Enschede
W.A. Dreschler,	Hardinxveld-Giessendam	J. van Wieringen,	Zuidhorn
Drs. G. Harinck,	Leiden		
Tj. Heslinga,	Oegstgeest		
A. Medema,	Leusden		
Drs. M. Nap,	Zeist,		

14. Deputaten voor het gesprek met de Christelijke Gereformeerde Kerken

Dr. A.N. Hendriks (S),	Amersfoort
Drs. H.J. Boiten,	Enschede
Ds. T. Dekker,	Kampen
Ds. R. Houwen,	Voorburg

15. Deputaten voor de voorbereiding van de volgende synode

Dr. A.N. Hendriks (S),	Amersfoort
Drs. H. J. Boiten,	Enschede
Ds. T. Dekker,	Kampen

Ds. R. Houwen, Voorburg

16. Samenroepende kerk voor de eerstkomende generale synode:

De Kerk te Leeuwarden

Artikel 190

12.11.87

Aanvang eerstvolgende generale synode

De synode besluit de samenroepende kerk te Leeuwarden te verzoeken de eerstvolgende generale synode samen te roepen tegen woensdag 18 april 1990.

Artikel 191

12.11.87

Benoemingen

In besloten zitting kwam de synode tot de volgende benoemingen, die daarna openbaar werden gemaakt:

17. Deputaten-curatoren Theologische Universiteit

Primi:

Drs. A. Kamer, Groningen
Ds. P. Schelling, Leeuwarden
Ds. R. Timmerman, Assen
Ds. H.D. van Herksen, Heemse
Ds. T.J. Keegstra, Arnhem
Ds. J. Kok (S), Veenendaal
Ds. C.J. Breen, Amsterdam
Ds. C. J. Smelik, Capelle a/d IJssel
Ds. S. Braaksma, 's-Hertogenbosch
Prof. dr. A.J. Hendriks, Harderwijk
Mr. N.E. Nieboer, Haren

Secundi:

Ds. M. Brandes, Groningen
Ds. B. Wesseling, Bergum
Ds. H.J. Nijenhuis, Assen
Dr. W.G. de Vries, Zwolle
Ds. B. van Zijlekom, Hattem
Ds. M. Nap, Zeist
Ds. R. Houwen, Voorburg
Mr. E. Bos, Capelle a/d IJssel
Dr. E.J. Stamhuis, Groningen

De synode besloot de door de particuliere synoden van Noord-Holland en Zeeland, Noord-Brabant en Limburg als secundus-deputaat voorgedragen broeders niet te benoemen, daar deze broeders inmiddels zijn verhuisd uit het particuliere ressort. Een door de eerstvolgende particuliere synoden aan te wijzen broeder kan als door de generale synode gemachtigd als secundusdeputaat aan de arbeid van deputaten deelnemen.

.18. Deputaten financieel Theologische Universiteit

Primi:

W.G. Burenra (S), Groningen
D.A. Hekman, Emmen
Mr. J. Schep, Zwolle
A. Vreugdenhil, Amersfoort
Ir. H. Wieringa, Zwolle

Secundi:

K. Dikkema, Harderwijk
W.A. Dreschler, Hardinxveld-Giessendam
H.J.W. Poessé, Zwolle
Mr. G. Stellingwerf, Bergum
J. van Wieringen, Zuidhom

Artikel 192

12.11.87

Vaststelling van de acta

Achtereenvolgens op 5 mei, 21 mei, 4 juni, 10 juni, 12 juni, 4 september, 25 september, 2 oktober, 9 oktober, 14 oktober, 30 oktober en 12 november zijn de pro-acts, de acta, de post-acta en de

handelingen tot en met de avondzitting van 9 november vastgesteld. De praeses dankt scriba I hartelijk voor zijn arbeid.

Artikel 193 **12.11.87**

Censuur naar art. 48 K. O.

De praeses constateert met dankbare vreugde dat de censuur naar artikel 48 K.O. niet hoeft te worden toegepast.

Artikel 194 **12.11.87**

Rondvraag

Ds. M.H. Oosterhuis maakt van de algemene rondvraag gebruik te vragen of er bij de voorbereiding van de eerstvolgende generale synode ook aandacht gegeven kan worden aan de aanwezigheid van meer computers in de typekamer, die compatible zijn met de door de predikanten thuis gebruikte computers. De praeses zegt toe, dat deputaten voorbereiding eerstvolgende synode hieraan aandacht zullen geven.

Artikel 195 **12.11.87**

Slotzitting en sluiting van de synode

Op donderdag 12 november 1987 komt de synode, 's avonds om half acht, in voltallige en openbare zitting voor de laatste keer bijeen. De zitting wordt bijgewoond door de plaatselijke adviseurs ds. K. Folkersma en ds. H.J.C.C.J. Wilschut en door de hoogleraren-adviseurs dr. J. van Bruggen, drs. D. Deddens, drs. B. Kamphuis, J. Kamphuis, drs. H.M. Ohmann en dr. C. Trimp. Prof. dr. J. Douma, prof. drs. J.P. Lettinga en prof. drs. J.A. Meijer zonden bericht van verhindering. Van het college van burgemeester en wethouders van Bunschoten is eveneens bericht van verhindering ingekomen.

De praeses heet de afgevaardigden van de kerkeraad van Spakenburg-Noord, de docenten, de broeders en zusters die gastvrijheid hebben verleend en verder alle aanwezigen uit vele delen van het land hartelijk welkom.

Hij laat aan het begin van de slotzitting Psalm 150:1 en 2 zingen en leest Efeziërs 3:14-21. Hij spreekt het volgende slotwoord, nadat hij de leiding aan de assessor heeft overgedragen:

Broeders afgevaardigden, broeders adviseurs, broeders en zusters,

In zijn toespraak, waarmee hij deze generale synode opende, merkte ds. K. Folkersma op: 'De verwachting is gerechtvaardigd, dat u uw taak in een vrij beperkt tijdsbestek zult kunnen volbrengen. De taak van vele vorige synoden was zeer omvangrijk en vergde zeer veel tijd. Wij mogen verwachten dat het met deze synode anders zal gaan'.

Wat de spreker met dat 'vrij beperkt tijdsbestek' precies voor ogen stond, is niet duidelijk. Sommigen in den lande gingen in hun optimisme zo ver, dat zij meenden dat deze generale synode haar werkzaamheden al vóór de zomervakantie zou kunnen beëindigen.

Het zijn toch nog 16 vergaderweken geworden, al moet daarbij aangetekend worden, dat niet iedere week een volle vergaderweek is geweest.

De arbeid van deze synode bleek omvangrijker dan eerst werd ingeschat. Enkele appèlzaken vergden veel tijd terwijl over enkele andere zaken breder gesproken moest worden dan aanvankelijk werd verwacht.

Ik meen dat men over de duur van deze synode niet al te dramatisch moet doen. De korthed van de vergadertijd is niet het hoogste doel, dat nagestreefd moet worden. Belangrijker is dat het werk dat de kerken de synode zelf hebben opgedragen, grondig en weloverwogen wordt gedaan.

Het is bekend dat omvangrijke agenda's door de meeste vergadering van de Nederlandse Hervormde Kerk en van de synodaal Gereformeerde Kerken in een veel vlugger tempo worden afgewerkt. Journalisten valt het contrast sterk op. Dat het bij ons langzamer gaat, hangt mijns inziens samen met

het karakter, dat een generale synode in het gereformeerde kerkrecht heeft. Er is geen hiërarchische structuur. Er zijn geen raden. Wij kennen niet de figuur van een breed moderamen, dat de zaken ter behandeling voorbereidt. Op een gereformeerde generale synode zijn de kerken vertegenwoordigd. Alle afgevaardigden dienen over een zaak hun oordeel te kunnen geven. De besluiten die genomen worden moeten werkelijk besluiten van de kerken zijn, de kerken, die samengekomen zijn in hun meeste vergadering.

De duur van een generale synode is daarom niet enkel negatief te taxeren, maar ook heel positief. Deze duur heeft alles te maken met het gereformeerde karakter, dat onze synoden willen dragen. Artikel 83 van onze Kerkorde is hier voluit in geding: 'Geen kerk mag over andere kerken, geen ambtsdrager over andere ambtsdragers, op welke wijze ook, heersen'.

In een hiërarchische structuur kan het allemaal vlugger, in korter tijdsbestek. Maar waar men het recht van de kerken eerbiedigt en iedere overheersing wil tegengaan, zal men een langzamer tempo voor lief moeten nemen. De synodaal-presbyteriale structuur kent ook haar eigen lasten!

In mijn eerste toespraak als praeses van deze synode wees ik erop dat het ook in het samenkomen van een generale synode gaat om de gemeenschap der heiligen, die de Here Christus tussen de kerken heeft gesticht. Ook op generaal-synodaal niveau mogen wij de *koinonia* beleven, waarvoor onze Verlosser zijn bloed gegeven heeft.

De kerken ontmoeten elkaar hier en worden in die ontmoeting bemoedigd door elkaars geloof. Tegelijk dragen zij zo elkaars lasten en vervullen de wet van Christus.

Deze *koinonia* heeft ons samenzijn hier in Spakenburg gekleurd en rijk gemaakt. Het mooiste van alles, wat wij deden, was het samen luisteren naar de Schrift, het samen bidden en het gemeenschappelijk doen van de lofprijzing. Daarin hebben wij het goed gehad. Daarin heeft de Here ons bemoedigd door elkanders geloof!

Onwillekeurig gaan onze gedachten uit naar de generale synode van Amersfoort-West, nu 20 jaar geleden. Een synode, die één afgevaardigde niet kon ontvangen; een synode, die gehouden werd, terwijl ons kerkelijk leven in een diepe crisis verkeerde. Wanneer wij op die tijd vanavond terugkijken, dan vervult naast verdriet om hen die van ons heengingen grote dankbaarheid onze harten. Wat heeft de Here het goed gemaakt met zijn kerken! En wat is de principiële keus voor het waarlijk gereformeerde karakter van onze kerken door de synode van Amersfoort-West 1967 gezegend!

Tijdens deze synode hebben wij rijk mogen ervaren, hoe de eenheid van de kerken opbloeit uit het waarlijk blijven bij het onderwijs van de apostelen. De hemelse leer is naar het woord van Calvijn inderdaad de ziel, waardoor de kerk leeft.

Ook al dachten wij over bepaalde zaken wel eens heel verschillend, wij waren één in het samen buigen voor de Schrift en in het onderhouden van al wat Christus ons geboden heeft. Deze eenheid heeft ons samenzijn hier gestempeld en maakt ons vanavond dankbaar en blij.

Deze generale synode heeft een aantal belangrijke besluiten mogen nemen. Wie de Acta straks doorleest, zal ontdekken, hoeveel zaken de School der kerken betreffend hier in Spakenburg aan de orde zijn geweest. Ik noem de wijziging van het Academisch Statuut, de benoeming van twee gewone hoogleraren en twee buitengewone hoogleraren, de benoeming van een groot aantal universitaire docenten, het afscheid van professor J.P. Lettinga en van professor J. Kamphuis. Bij het onderwijs in de missiologie en in de ecclesiologie kwam het tot een aanzienlijke uitbreiding. Niet onvermeld mag ook blijven dat de Vooropleiding werd geïnstitutionaliseerd.

Tevens ontving de Gereformeerde Missiologische Opleiding haar structuur, doordat deze synode een Reglement vaststelde.

De zaken van onze Theologische Universiteit hebben veel tijd gevergd, maar het was goed bestede tijd. Willen de kerken inderdaad kerken van het Wóórd blijven dan moet de opleiding in Kampen adequaat zijn en voldoen aan hoge eisen.

Het stemt tot grote dankbaarheid dat de Here broeders en middelen geeft om in de 'nooddrift' van Kampen te voorzien.

Veel aandacht heeft deze synode ook geschonken aan de contacten met buitenlandse kerken. De behandeling van het omvangrijke rapport van deputaten Betrekkingen Buitenlandse Kerken is in veel opzichten een vreugdevolle aangelegenheid geweest. Wij hebben mogen ervaren, hoe de Geest van Christus de kerk inderdaad bouwt van land tot land, met vaste hand. Een hoogtepunt was de begroeting van afgevaardigden van onze zusterkerken in Canada en van de afgevaardigde van de Free Church of Scotland. In de ontmoeting met deze broeders hebben wij de ware oecumene geproefd, die vrucht is van het blijven op het fundament van apostelen en profeten, waarvan Christus zelf de hoeksteen is.

Een krachtig appèl deed deze generale synode uitgaan tot Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika, om de belemmering tot intensivering van de contacten weg te nemen, zodat het kan komen tot een 'samen gaan bouwen aan de zichtbaarmaking van de eenheid, waarom onze Here Jezus Christus in Joh. 17:20 gebeden heeft'.

Een besluit dat veel aandacht getrokken heeft, is het besluit van deze synode opnieuw deputaten voor het gesprek met de Christelijke Gereformeerde Kerken te benoemen. Wij moesten constateren dat voortzetting van het louter schriftelijk contact van synode tot synode niet zinvol meer geacht moest worden. Terwille van de eenheid van de zynen waarom onze Verlosser zijn Vader gebeden heeft, is deze synode tegemoet gekomen aan de wens van de Christelijke Gereformeerde Kerken om het gesprek door middel van deputaten weer te gaan voeren.

Het beleid van voorgaande synoden is in dier voege gehonoreerd, dat deputaten een duidelijke instructie hebben meegekregen, waarin gestipuleerd wordt dat zij in dit gesprek de punten die de Generale Synode van Heemse 1984-1985 in haar brief (Acta, art. 133 sub 3 en 4) heeft genoemd, naar voren moeten brengen en er bij de christelijke gereformeerde deputaten op aan moeten dringen dat hun kerken ten aanzien van deze punten tot een schriftuurlijke beslissing dienen te komen.

Het mag geen gesprek worden in vrijblijvendheid en oecumenistische geest.

Een eerste reactie van ds. J.H. Velema, oud-praeses van de Generale Synode van 's-Gravenhage 1986, op dit besluit scheidt enige verwachting.

Wij bidden dat de Here het te voeren gesprek zó leidt, dat de zaak van de eenwording wordt gediend en dat de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken elkaar gaan vinden op de basis van de Schrift en de belijdenis, in de eenheid van het ware geloof.

Als wij op mensen zien, is er weinig perspectief. Maar wij moeten op de Here zien, die wonderen werkt.

Op de tafel van deze synode lag ook een voorstel van twee particuliere synoden, om generale deputaten voor de eenheid van gereformeerde belijders te benoemen.

De synode heeft na brede bespreking gemeend over dit voorstel geen uitspraak te moeten doen, omdat de eenparigheid die, gelet op de aard van de materie, naar haar oordeel vereist was, in haar vergadering niet werd gevonden.

Het blijft nu een zaak van de pláátselijke kerken om allen te zoeken die uit verschillende kerkformaties komend toch onvoorwaardelijk willen buigen voor de Schrift en de gereformeerde leer van harte liefhebben.

Enkele moeilijke appèlzaken hebben ons langdurig beziggehouden. Eén wil ik vanavond noemen: de behandeling van een aantal revisieverzoeken met betrekking tot de besluiten, die de Generale Synode van Heemse 1984-1985 nam inzake de moeiten rond ds. J. Hoorn te Grootegast. Een uitvoerig rapport van het moderamen heeft de vergadering bij de behandeling mogen dienen. Na een waardige discussie heeft deze synode met grote eenparigheid de besluiten van de synode van Heemse, zoals wij deze vinden in de Acta, art. 131, kunnen handhaven, ook al werd een enkele grond gecorrigeerd.

Ten principale ging het in deze zaak om 'de breedheid van Christus' werk' en om 'Gods barmhartigheid in het vergaderen van de kerk', zoals Heemse het formuleerde in haar eindbesluit. Men kan ook zeggen: het ging om de schriftuurlijke belijdenis van de *katholiciteit* van de kerk.

De Here geve dat de besluiten van deze synode bij hen, die bezwaar inbrachten, ingang vinden. Het is onze bede dat deze besluiten mogen overtuigen en in het bijzonder hen mogen terugbrengen, die van de gezonde leer op dit punt zijn afgedwaald, zodat zij weer met ons de hals buigen onder het juk van Christus.

Wanneer ik thans terugzie op ons werk, dan meen ik te mogen zeggen, dat wij met toewijding en in een fijne sfeer hier in Spakenburg bezig zijn geweest. Echte dissonanten zijn niet voorgekomen. Wij vormden al spoedig een goed team. De commissies hebben veel werk verzet, waarvan de vrucht in de plenaire zittingen werd geplukt.

Graag dank ik de commissievoorzitters voor hun inzet, waarbij ik de bijzonder plezierige samenwerking van hun kant met het moderamen nadrukkelijk wil noemen.

En nu ik over het moderamen spreek, is het mij een behoefte u, broeders synodeleden, hartelijk te danken voor de bereidwilligheid, waarmee u mij als uw praeses hebt willen tegemoet treden. Van de praeses van de vermaarde Dordtse synode, Johannes Bogerman, staat geschreven: 'Zijn blik wierp vlammen, zijn donderende stem zette dien blik duidelijk kracht bij en somtijds werd nog de indruk verhoogd door een koninklijke beweging van den arm. Zijn gelaatstrekken waren alles samengenomen schoon; ze imponeerden. Voeg hierbij om het beeld te voltooien, dat hij had de mooiste baard van heel de synode, goudblond afgolvend tot aan zijn middel'. U hebt dit alles bij mij moeten missen. Wat

mijn uiterlijk betreft, voel ik mij meer in de schaduw van Paulus staan. Toch hebt u mij uw respect willen schenken en u aan mijn leiding willen onderwerpen. Ik ben u daar zeer erkentelijk voor.

U hebt het inzicht gehad, om werkelijk voortreffelijke broeders naast mij in het moderamen te zetten. Ik moet u zeggen dat ik mij - wat deze broeders betreft - steeds weer verheugd heb over uw uitnemende keus. De samenwerking was kostelijk en deze broeders hebben mij niet weinig bijgestaan in het praesidiaat.

Wat wij al eerder wisten, kwam op deze synode heel duidelijk naar voren: onze assessor is een kei in het gereformeerde kerkrecht. Met zijn kennis heeft hij onze besluitvorming wel heel bijzonder gediend. Onvergetelijk is het college, dat hij ons gaf over de betekenis van Artikel 30 van de Kerkorde.

Ds. Dekker, u hebt erg veel werk moeten verzetten.

Naast uw werkzaamheden als assessor bent u ook opgetreden als rapporteur met betrekking tot de revisieverzoeken inzake de besluiten van de synode van Heemse, Acta art. 131 en Handelingen artt. 18 en 21. Dat heeft veel inzet en volharding van u gevraagd. Als ik u bezig zag in de moderamenkamer, had ik vaak met u te doen. Maar dankzij uw volhardend werk kwam er een rapport, dat algemeen respect in de synode vond en dat de behandeling van de revisieverzoeken uitnemend heeft gediend.

Ondanks de zware taak, die op uw schouders lag, bleef u een heel plezierige tafelpaeses, die onze maaltijden altijd weer met een nieuwe kwinkslag wist in te leiden. Als goed calvinist begreep u het hoge belang van een maaltijd. Mag ik het een 'extra-calvinisticum' noemen, toen u op een keer zelfs zó ver ging, dat u twee minuten stilte van ons vroeg, om ons op de komende maaltijd voor te bereiden?

In u, ds. Boiten, ontving deze synode een zeer bekwame scriba I. Ik heb mij erover verbaasd, hoe vlug u orde op uw zaken had. De moderne software was voor u bekend terrein. U praatte over 'floppies' en 'diskettes' alsof het de gewoonste dingen van de wereld zijn, terwijl ik moet bekennen dat dit alles mijn denken ver te boven ging. Steeds weer had u de concept-Acta gereed en u wist die zo te redigeren, dat er bijna geen discussie noodzakelijk was.

Bij deze omvangrijke taak nam u ook herhaaldelijk deel aan de besprekingen, waarbij steeds weer bleek, hoezeer u zich in de zaken had verdiept.

Grote erkentelijkheid vervult de synode voor de manier, waarop u zich van uw taak gekweten hebt.

Dankzij uw voortvarendheid mag er de verwachting zijn dat de Acta kort na het sluiten van deze synode kunnen verschijnen.

In u, ds. Houwen, hadden wij als scriba II de juiste man op de juiste plaats. U kreeg een taak, die u op het lijf geschreven is. In de uitoefening ervan hebt u een hoogte bereikt, die weinigen gegeven zal zijn. U ging niet 'samen-op-weg', maar u was wel voortdurend alléén op weg. U was een Asaël, snelvoetig als een ree in het veld. Ik weet niet, hoeveel kilometers u van de moderamentafel naar de typekamer gelopen hebt, maar het moet een indrukwekkend aantal zijn.

Amper waren er besluiten genomen, of u was al bezig brieven aan de betrokkenen te verzenden. Ik moet u bekennen dat ik soms 's nachts wakker ben geschrokken door het geluid van uw stem: 'praeses, hier is een schone besluittekst!'.

Uw deskundigheid zorgde ervoor dat het allemaal prima liep in onze typekamer. U hebt niet minder dan 600 brieven verzonden. Daarbij bewaarde u steeds een opgewektheid, die ons met verwondering heeft vervuld. Wij zijn u heel dankbaar voor de manier, waarop u onze scriba II hebt willen zijn.

In dit verband wil ik ook graag uw naaste medewerkers en medewerksters noemen, de broeders Van de Bos en Duyst en de dames-typistes. Ons werk als synode is zonder hun inzet niet te denken.

Geen moeite was hun teveel. Op de meest ongelegen uren waren zij beschikbaar. U allen, onze hartelijke dank, waarbij ik niet wil vergeten dat de broeders Van de Bos en Duyst wel een heel bijzondere bijdrage hebben geleverd. Deze synode heeft een record gevestigd door niet minder dan 100.000 kopieën te doen vervaardigen!

Een woord van hartelijke dank wil ik ook richten tot onze adviseurs, met name tot de hoogleraren van onze Theologische Universiteit. Bij het begin van deze synode ontmoetten wij bij u de wens, om meer bij de arbeid van de synode te worden betrokken. Ingevolge die wens zijn verschillenden van u als adviseur aan een commissie toegevoegd. Later bleek het voor de meesten van u vanwege het vervullen van de primaire taak in Kampen moeilijk geregeld ter synode present te zijn. Wij weten dat u graag met de arbeid van een generale synode meeleeft, maar wij beseffen ook, dat u niet op twee plaatsen tegelijk aanwezig kunt zijn.

Door het huidige semester-systeem aan onze Universiteit is het onderbreken van uw primaire taak voor u nog moeilijker geworden. Het is daarom een goede zaak dat deze synode deputaten voor de

voorbereiding van de volgende synode de opdracht gaf, om te bezien op welke wijze de theologische hoogleraren meer betrokken kunnen worden bij de arbeid van de generale synode, zonder dat aan hun eerste verantwoordelijkheden in Kampen schade wordt berokkend.

Voor de adviezen en steun, die u onze vergadering hebt willen geven, zeg ik u hartelijk dank.

Bijzondere erkentelijkheid wil ik uitspreken aan het adres van de kerkeraad van SpakenburgNoord. U hebt ons, broeders, gastvrij ontvangen en uw kerkgebouw en lokalen gedurende maanden afgestaan. Daarin hebt u de kerken geen geringe dienst bewezen. Het was goed toeven in uw ruime gebouwencomplex, dat bijzonder geschikt bleek voor de arbeid van een generale synode. Wij bewaren de beste herinneringen aan ons verblijf hier.

Dat deze herinneringen zo heel goed zijn, komt ook zeker door de uitstekende verzorging, die wij hier hebben ondervonden. De maaltijden in 't Haantje waren, om met een 'heer van stand' te spreken, eenvoudig en voedzaam. A1 brachten zij voor sommigen van ons een zekere ambivalentie van gevoelens met zich mee, een ambivalentie, die ouderling Geelhoed op onnavolgbare wijze onder woorden bracht, toen hij uitriep: 'Eet smakelijk, gedenkt de weegschaal thuis!'

Het kosters-echtpaar Hop heeft ons op voortreffelijke wijze van het nodige voorzien. Broeder en zuster Hop, u hebt werkelijk voor ons gezbrgd. Naar uw broodmaaltijden zagen wij uit. Steeds wist u ons met iets extra's te verrassen. En voor velen van ons was het moeilijk de gezellige koffiepauzes af te breken.

Altijd stond u klaar voor ons. Steeds waren de lokaliteiten prima in orde. Achter dat alles ging heel veel werk van u schuil. Maar het was u nooit te veel. Met een opgeruimd gemoed bent u onze gastheer en gastvrouw geweest. Onze dank is groot voor al uw toewijding.

Nu ik over 'gastheer' en 'gastvrouw' spreek, denk ik tegelijk aan de broeders en zusters in Bunschoten, Spakenburg en Eemdijk, die leden van deze synode in hun huizen te gast hebben gehad. Ik heb niet één klacht vernomen. Iedereen, die logeerde, had lof voor de vriendelijke ontvangst. Wij willen u hartelijk dankzeggen voor wat u voor ons hebt willen doen.

Dankzij uw goede zorg konden velen genieten van de zo noodzakelijke rust.

Broeder Korlaar wil ik danken voor wat hij als quaestor voor deze synode heeft gedaan. Met vreugde hebben wij zijn regelmatige giro-overschrijvingen begroet. Graag wens ik hem sterkte toe in de taak, die er tot de volgende generale synode voor hem blijft.

Nog onvermeld liet ik allen die wij iedere week weer thuis lieten, onze echtgenoten en onze kinderen. Zij hebben een niet onaanzienlijk deel van de lasten van deze synode moeten dragen, doordat zij man en vader moesten missen. Wij danken de Here dat Hij ook aan ons 'thuisfront' kracht gaf en wij eren het offer, dat hier vaak in alle stilte werd gebracht.

Broeders afgevaardigden, nog even en dan is deze generale synode ten einde. Wij hebben eerlijk gepoogd ons werk te doen overeenkomstig de belofte, die wij aan het begin van deze synode hebben afgelegd: in onderworpenheid aan Gods Woord en in gebondenheid aan de belijdenis van de kerk.

Wij leggen onze besluiten in handen van de kerken, die nu mogen en moeten oordelen naar artikel 31 van de Kerkorde.

Heerlijk dat wij mogen weten dat het bloed van Jezus Christus al onze tekortkomingen bedekt.

Wij gaan nu weer terug naar onze eerste verantwoordelijkheden, tot het herderschap onder de ene grote Herder der schapen.

God make ons allen getrouw, want als de gemeente vandaag iets nodig heeft, dan is het herderschap, ware zorg voor de kudde. Christus zegt ook tot ons: 'Hoed mijn schapen, weid mijn lammeren'. De kudde is wel zeer bedreigd. Maar wanneer zij schuilt bij de grote Herder, is zij veilig en zullen de poorten van het dodenrijk haar niet overweldigen.

Ik wil besluiten met dat woord van de apostel Paulus in Efeziërs 3 - een woord vol troost en lof -: 'Hem nu, die blijkens de kracht, welke in ons werkt, bij machte is oneindig veel meer te doen dan wij bidden of beseffen, Hem zij de heerlijkheid in de gemeente en in Christus Jezus tot in alle geslachten, van eeuwigheid tot eeuwigheid! Amen'.

Ik dank u.

Nadat de assessor de leiding weer heeft overgedragen aan de praeses verzoekt en ontvangt hij de gelegenheid tot het uitspreken van het volgende dankwoord:

Hooggeachte praeses,

Aan de Erasmus-universiteit te Kortrijk werd onlangs een proefschrift verdedigd met als titel: De lof der Korthed. Een aangrijpende studie van ruim 700 bladzijden, gewijd aan de Acta van de generale synoden van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Ook in het oude Barneveld - het brongebied van een dagelijkse Nederlandse papierstroom - hoort men de leus: maak het kort!

De hang naar korthed, die in zichzelf een zekere waarde bezit, heeft onder de druk van de tijden een welhaast traumatische verdieping ondergaan.

Ik moge u als voorbeeld daarvan het volgende voorhouden: 'Toen deze 'gewone' generale synode ... voor de deur stond, hoorde men van verschillende kanten de voorspelling dat deze synode al haar voorgangsters in duur zou overtreffen Maar zie, onder uw leiding, broeder praeses, is het gelukt om na ruim zeven maanden ... tot de slotzitting te komen! Hoe is het mogelijk! ... Het behoeft echter wel geen betoog, dat de relatief korte duur van deze synode voor een goed deel is te danken aan uw zeer stimulerend praesidium. Onophoudelijk spoorde u de commissies aan om sneller nog te werken. U hebt uit de synodeleden gehaald wat er in zat!'

Het is duidelijk, broeder praeses, dat deze woorden geen betrekking hebben op de synode van Spakenburg-Noord. Niet alleen omdat deze synode geen zeven maanden geduurd heeft; ook de aan haar vooravond uitgesproken verwachting was een andere dan die ik u noemde. Maar vooral: het beeld van de praeses is niet het uwe. Wij vonden u niet zonder ophouden in de commissiekamers om de broeders tot nóg grotere snelheid aan te sporen.

Wat ik u voorhield is gesproken op 9 november 1967, bij de sluiting van de synode te AmersfoortWest. In die dagen en ook daarna gold het kennelijk als een van de grootste deugden van een synodepraeses, dat hij de schare die hem nietsvermoedend had verkozen, voortdurend achter de eerwaarde broek zat.

Zo lezen we in de Acta van Arnhem 1981 zelfs, dat over de praeses wel geklaagd werd als was hij een slavendrijver. En hieraan danken wij nu het toetsingscriterium voor uw zelfbeproeving na deze avond, broeder praeses, zoals het geformuleerd werd door de toenmalige assessor: dat je je zelfs moet afvragen of je als praeses je werk wel goed gedaan hebt, als deze klacht niet wordt gehoord.

Het past ons niet, op dit punt de staf te breken over ons voorgeslacht. Wie zal zeggen, hoeveel er geleden is onder praesides die alles gaven behalve een stimulerende leiding. Wie zal peilen, hoezeer de druk is gevoeld van overvolle en vaak kommervolle agenda-lijsten. Maar wel mag ik u vanavond met blijdschap iets nieuws verkondigen. Onder uw leiding, broeder praeses, is gebleken dat een synode hard kan werken, aan een agenda die zeker niet alledaags is te noemen, zonder dat dag in dag uit de roede van de drijver gehanteerd wordt.

Zij die gemeend hebben dat er voor 'Spakenburg-Noord' nauwelijks meer iets te doen was, zullen zich verbazen bij het verschijnen van de omvangrijke acta en zich afvragen hoe het mogelijk is geweest in weinig echte vergaderweken zoveel stof zo grondig te behandelen.

Wat is nu het geheim van deze synode?

Men zegt, broeder praeses, dat het welslagen van een gezelschapsreis in hoge mate afhankelijk is van de reisleider. Ik wil hier beslist niet mee zeggen, dat deze synode te vergelijken zou zijn met een reisgezelschap. Het derde van vergelijking ligt elders.

Toch was ons het reizen niet vreemd. Het is weliswaar een aantoonbaar feit, dat u met een zekere hardnekkigheid, om niet te zeggen hardhorendheid, de lust van de synode tot een ontspannende boottocht op de Spakenburgse bidders steeds hebt genegeerd. Daar staat echter tegenover dat u zorgde voor een aantal dienstreizen.

Bijvoorbeeld toen u in verband met de reorganisatie van ons bedrijf te Kampen een aantal gedwongen ontslagen moest afkondigen. Wij weten, praeses, dat het ook voor u geen vrijwillige maatregelen waren. Alles moest immers verlopen volgens blauwdruk en protocol, door deputaten-curatoren in onvermurwbare dienstvaardigheid opgesteld. Maar toch!

Eén hand moest de schaar bedienen, waarmee geheimzinnige enveloppen met aanbevelingen werden geopend. Eén mond moest de woorden uitspreken met het gezag van de meeste vergadering: ontslag, ontslag. Uw hand, broeder praeses, uw mond.

En vol ontzag volgden wij u dan in de bus naar Kampen om het met eigen ogen waar te nemen, hoe de hier gesproken woorden daarginds effectief bleken te zijn. Alles volgens protocol, maar toch niet zonder u.

Niet licht vergeten wij ook als moderamen een reis die nodig was om aan enkele nieuw aangestelde werkrachten een benoemingsbrief te overhandigen. Van Beverwijk reden wij laat in de avond naar Amersfoort, sinds vijftien jaar uw geliefde woonplaats. U had zich bereidwillig aangeboden als de gouden gids die ons naar het bestemde adres zou leiden.

Wij naderden de straat waar Kamphuis de jongere ons met spanning verwachtte. U slaagde erin, broeder praeses, met hulp van slechts enkele voorbijgangers en een verlichte stadsplattegrond, ons via een rondrit, waarbij wij herhaaldelijk dezelfde flats passeerden, binnen twintig minuten ter plaatse te doen arriveren.

Maar dit alles terzijde. Terug nu naar het derde van vergelijking.

Het welslagen van een synode, haar voortgang in broederlijke harmonie, de kwaliteit van haar besluiten, dat alles is in hoge mate afhankelijk van de praeses.

Men heeft ons wel willen noemen, praeses, de synode van artikel 30 K. O.

Liever zou ik een ogenblik willen spreken van de eerste synode-Hendriks. Ik ben mij bewust dat ik daarmee nog geen duidelijke typering heb gegeven van deze vergadering. Maar zo'n typering vloeit hieruit wel voort per niet te ontkomen conclusie. De synode-Hendriks, praeses, is er een geweest van milde overvloed.

U zou hierbij kunnen denken aan de overvloed van werk. Daaraan was u echter niet debet. De kerken zelf hebben onze agenda gevuld, overvloediger dan aanvankelijk werd voorzien.

Maar in uw leiding vonden wij een *milde* overvloed.

Wij denken aan uw vele toespraken. Op u rustte de taak de synode voor te gaan bij het afscheid van twee, bijna drie scheidende hoogleraren van de Theologische Hogeschool; bij de begroeting van vier nieuw benoemde hoogleraren; bij het welkom aan een onbepaald getal docenten in vaste of min vaste, in volledige of niet-volledige dienst. Menig doctor, gepromoveerd in zijn speciaal vakgebied, zou het op den duur niet verder hebben gebracht dan een stamelend: het ga u wel, en: hartelijk gefeliciteerd.

U legde echter een brede theologische eruditie aan de dag. In de overvloed van uw redevoeringen leidde u uw gehoor door dogmatologische en ecclesiologische velden, langs homiletische en catechetische stromen, aan filologische en filosofische randmeren en zelfs langs didactische en psychologische vijvers. Overal plukte u juist die bloemen en wees u op die bijzonderheden, die voor het theologische en het aangrenzende landschap zo karakteristiek zijn; en dat met de steeds vereiste 6, persoonlijke toespitsing op de betrokkenen.

Wij spreken onze grote waardering uit voor de stijl waarin u op hoog niveau al deze bijzondere aangelegenheden hebt behartigd en deze synode een passende glans hebt verleend.

En dan zwijgen we nog over uw toespraken tot de plaatselijke overheid - een juweel van lokale kerkgeschiedenis - en tot ieder die er maar voor in aanmerking kwam.

Het verbaast ons niet, broeder praeses, dat de verheffing van de Theologische Hogeschool tot een universiteit juist samenviel met uw benoeming tot universitair docent.

Een ander aspect van uw praesidium had ik willen aanduiden met de uitdrukking: motor van de synode; dit leek mij fraai naast het: doctor synodi. Want ook al jaagt men niet, aandrijfkraft moet er zijn. En die was er ook duidelijk, getuige het bereiken van deze slotzitting.

Hier bekruipt mij echter een zekere verlegenheid.

Bij een motor denken wij immers aan het regelmatige, en ook het voorspelbare; het toenemen of afnemen van het tempo volgens vaste wetten.

Uw planning, broeder praeses, werd bijna wekelijks herzien. En dan nog had zij vaak iets verrassende, met name als het op de uitvoering aankwam. Als wij op dinsdag arriveerden in de gedachte, dat agendapunt x aan de orde zou komen, dan bleek nog wel eens dat uw bezinning tijdens de weekwisseling aanleiding was geweest om nu juist met punt y of z te beginnen.

Ik wil dan, broeder praeses, de naam 'motor' hier toekennen aan de synode zelf; een goed lopende machinerie. Maar dan is daar weer uw grote verdienste, te vergelijken met de olie in de motor. Want uw leiding zorgde steeds voor de souplesse waarmee heel deze menselijke machinerie u kon volgen; op kruissnelheid koersend, of ook accelererend naar drie dagdelen plenair in plaats van de toegezegde twee, en dan evengoed weer geruisloos stationair draaiend in de commissies.

Het liep gewoon altijd vlekkeloos en geen wanklank werd gehoord. Naast de bereidheid van de synodeleden zien we hier toch uw overvloedige vriendelijkheid, die ontwapende, naast uw toereikende vastberadenheid die telkens deed volgen. Maar, broeder praeses, het eigenlijke geheim van uw praesidium lag niet in de doctor of in de motor, maar het lag in de pastor Hendriks. Pastoraal dwaalde uw oog steeds over de vergadering en pastoraal bezocht u bij gelegenheid de commissiekamers. De synode, die door een buitenlandse afgevaardigde treffend werd aangesproken met eerwaarde broeders en vaders, was voor u in de eerste plaats een aan u toevertrouwde kleine kudde. J

Uw herderlijke zorg ging uit zowel naar het geheel als naar de afzonderlijke schapen.

U schroomde niet het middel te gebruiken van een derde ronde spreektijd, als u merkte dat niet alle schapen begrepen over welke dam zij moesten gaan. Voor moderne journalisten die dit herderschap

niet doorgrondde was dit soms een onbegrijpelijke doorn in het oog. Maar u bereikte wel dat ieder van ons mee kon komen met de kudde; en ook dat de besluiten weldoordacht, goed doortimmerd en dan ook met een hoge graad van eenparigheid werden genomen. Ook hiervoor zijn wij u dankbaar evenals naar wij aannemen de kerken die ons hebben samengebracht.

En dan, broeder praeses, uw zorgzaamheid voor ieder persoonlijk.

Ere wie ere toekomt, dat was uw devies. Elke commissie, elke rapporteur, elke commissievoorzitter kreeg van u in afgewogen woorden de lof, die zo stimulerend is wanneer zij naar waarheid kan worden gegeven. Het speelse element heeft niet ontbroken. Enerzijds kon u daarin uitdrukking geven aan een lichte censura fraterna uwerzijds. Anderzijds kan ik hierbij vermelden dat gedeelte van uw toespraken, dat u richtte tot ieder die, direct of indirect, openlijk of heimelijk, betrokken was bij een jubileum of welke andere heuglijke gebeurtenis ook maar. De dank van de hele synode komt u daarvoor toe, want deze toespraken hebben in niet geringe mate bijgedragen aan de spontaniteit, waarmee betrokkenen de synode dan ook tijdens de pauzes maakten tot een oord van milde overvloed.

Broeder praeses, u hebt naar ik hoop begrepen dat wij u als onze praeses hoog hebben gewaardeerd. Het was een fijne synode.

De grote reden van onze dank, die wij het laatst noemen, maar die inhoudelijk voorop staat is, dat wij onder uw leiding hebben kunnen arbeiden als een gereformeerde synode die trouw wilde zijn aan de grote Herder van de schapen, die gekomen is opdat zij zouden hebben leven en overvloed.

Ik dank u.

De praeses dankt de assessor hartelijk voor zijn woorden.

Namens de hoogleraren-adviseurs ontvangt prof. drs. D. Deddens het woord. Hij houdt de volgende toespraak:

Broeder praeses, geachte vergadering,

Het is een oude en goede gewoonte dat in een slotzitting een enkel woord gesproken wordt ook namens de adviseurs. In dit geval werd de taak mij toegedacht als oudste van de hoogleraren in actieve dienst.

Allereerst wil ik uit naam van allen die hier van advies gediend hebben danken voor de hartelijke ontvangst die ons ten deel viel, voor de ruime mogelijkheid die bij presentie in uw midden ons geboden werd en voor de goede aandacht die aan onze adviezen gegeven werd.

In de tweede plaats weet ik mij de tolk van alle hoogleraren-adviseurs wanneer ik diepe erkentelijkheid betuig voor de intensieve zorg die u aan 'Kampen', thans universiteit, besteed hebt in brede zin. Door u zijn tal van belangrijke beslissingen genomen waar wij heel gelukkig mee zijn. In 't bijzonder hebben wij ons verheugd over uw benoemingen van hoogleraren en van andere docenten welke alle overeenstemden met de door de senaat aan deputaten-curatoren verstrekte adviezen ende door dezen u gepresenteerde voordrachten. Dat alle benoemingen werden aanvaard en dat nieuw=benoemden thans reeds in Kampen volop werkzaam zijn is reden tot grote dankbaarheid aan de Vader der lichten. In onze herinnering zal blijven leven het stijlvolle afscheid dat hier genomen werd van de hoogleraren J.P. Lettinga en J. Kamphuis (die de synoden van Assen 1961 af steeds onvermoeid gediend heeft als adviseur) en uw aanwezigheid te Kampen in de maand mei waardoor aan de daar gehouden samenkomsten extra reliëf werd gegeven.

De tocht die toen door u per bus werd gemaakt is de laatste maanden in omgekeerde richting herhaaldelijk ondernomen met wat kleinere vervoermiddelen. Meestal gebeurde dit voor het bijwonen van plenaire zittingen, maar ook kwam het voor dat de overkomst gewenst werd door een commissie of door commissies van de synode.

U kent de hartelijke begeerte die ook nu bij de hoogleraren-adviseurs sterk en voortdurend heeft geleefd om de meeste vergadering der kerken naar beste vermogen van dienst te zijn. Binnen de grenzen die ons gesteld werden hebben wij deelgenomen aan het beraad en werk van de commissies waaraan wij in het begin van de synode werden toegevoegd. De vele rapporten ook van andere commissies zijn door ons ijverig en zo goed mogelijk bestudeerd. Maar wat ons bijwonen van besprekingen in plenaire zittingen betreft, besprekingen vaak langdurig en met een eerste en tweede ronde en vervolgens na nieuw commissieberaad weer op z'n minst één nieuwe ronde, soms later op dezelfde dag, soms later in dezelfde week, maar dan tevoren niet geagendeerd, bleef de zaak voor

ons verre van gemakkelijk. Wij hopen van harte dat u dit kunt begrijpen en verwachten eigenlijk ook dat dit het geval zal zijn.

Met betrekking tot de complexe aangelegenheid van de adviesdienst der hoogleraren besloot het moderamen u een voorstel te doen dat vandaag aan de orde zou komen. Het zou niet juist zijn over deze materie nu nog verder te spreken, maar u sta mij toe dat ik heel in 't kort slechts twee aspecten vermeld die tijdens deze synode uw hoogleraren-adviseurs voor de geest gestaan hebben.

In de eerste plaats moge ik een uitspraak citeren uit een slotwoord gesproken door een eerdere hoogleraar-adviseur bij de beëindiging van de Generale Synode van Enschede 1955-1956. Deze uitspraak: '(...) welgefundeerde adviezen kunnen dan alleen gegeven worden, als hij die raad geeft de behandeling van meet af heeft meegemaakt en in permanent, nauw contact staat met de synode en eventuele commissie. Ontbreekt dit, welke mogelijkheid naar gelang van de prolongatie der synode vergroot wordt, dan kan wel over principiële vragen raad gegeven worden, maar moet men zich van advies goeddeels, zo al niet geheel onthouden, wanneer de kwesties inzake de materie van een concreet geval aan de orde komen' (*Acta GS Enschede 1955-1956 art. 499*).

Uw hoogleraren-adviseurs zijn het hiermee geheel eens.

In de tweede plaats is nog steeds van kracht het besluit van de Generale Synode van Arnhem 1981: '2. aan het eind van elke vergaderweek zal een zo gedetailleerd mogelijk werkschema voor de volgende vergaderweek aan de adviseurs verstrekt worden; 3. in geval *adviezen wenselijk en/of noodzakelijk worden geacht, zal dit telkens bij het verstrekken van dit werkschema worden vermeld, onder overlegging van de benodigde werkstukken*' (*Acta GS Arnhem 1981, art. 154, curs. D.D.*). De synode van Arnhem heeft deze regel ook toegepast, maar sindsdien is er onhelderheid opgetreden.

Uw hoogleraren-adviseurs achten een duidelijk en constant beleid in dit opzicht 'wenselijk en/of noodzakelijk'.

Voor nadere contactoefening over heel de materie staan zij vanzelfsprekend volledig open; het zal hen bijzonder verblijden als deze tot nog verdere positieve resultaten zou mogen leiden. Van het grote belang van de zaak zoals dat ook in de slotzitting van uw voorgangster te Heemse onderstreept werd, blijven zij geheel doordrongen.

Broeders, u hebt u gesteld gezien voor een hoeveelheid van zaken die van u meer tijd hebben gevergd dan aanvankelijk gedacht werd.

Aan wat op het eerste gezicht een kleine zaak leek bleek soms bij nader inzien heel veel vast te zitten. U hebt er ook naar gestreefd uw taak gedegen en grondig te volbrengen, zoals met name wel bewezen is door het rapport en de voorstellen betreffende de bezwaarschriften aangaande de zaakds. J. Hoorn/Grootegast. Make de Here de door u verrichte synodearbeid vruchtbaar voor zijn kerken in deze landen en daarbuiten, tot eer van de Naam van God.

Dit slotwoord is ook voor mij zelf een laatste woord. Vijf maal eerder heb ik een synode in het einde mogen toespreken, vier maal heb ik dat mogen doen als praeses. Ik heb eerder in deze korte toespraak enkele woorden geciteerd uit de toespraak gehouden bij de sluiting van de synode van Enschede door de oudste van de hoogleraren. Hij heeft in Kampen de vakken onderwezen die ook aan mij werden toevertrouwd, en zijn toespraak te Enschede is zijn laatste woord tot een generalesynode geweest. Ik heb hem heel goed gekend, en moge piëteitshalve en in hechte **innerlijke verbondenheid tenslotte de volgende toen door hem gesproken woorden nu mede tot de mijne maken:**

'U werdt geroepen, over bepaalde kerkelijke zaken uw oordeel uit te brengen; straks volgt het oordeel over uw oordeel. Hoger oordeel wacht ons. Heel ons werk al ons dienen, ook hier op de synode, komt in het volle licht in de grote dag der dagen. Wie aan die dag denkt, wie zich weet te staan nu reeds voor de Man, die eens de ganse aardbodem rechtvaardig zal oordelen (Hand. 17:31) ziet zijn **diepe schuld en schrijnend tekort, daaronder ook alle overtreding** en gebrek in de synodearbeid.

Vermanend riep eens Jacob van Maerlant uit:

'Kerstenman (christenmens), wats di geschiet?

'Slaapstu? hoe ne dienst u niet

'Jesum Christum dinen heere?'

Zulk een vraag make u en mij nooit verlegen; ze worde beantwoord door ons allen met een: *wij lieten* ons dienen door onze Middelaar, en wij dienden *zelf* maar verzoening vindende voor onze zonden, onder dat dienen, in Christus' bloed.'

Broeder praeses, ik dank u.

De praeses dankt prof. Deddens hartelijk voor zijn spreken.

De praeses laat zingen Gezang 3, opdat de synode zich verenigt in het belijden van het algemeen, ontwijfelbaar en christelijk geloof met de kerk van alle eeuwen. Hij gaat voor in dank- en smeekgebed. Met hamerslag verklaart hij daarna de veertigste generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland sinds 1892 voor gesloten.

Het moderamen:
 dr. A.N. Hendriks, e.t. praeses
 ds. T. Dekker, e.t. assessor
 drs. H. J. Boiten, e. t. scriba I
 ds. R. Houwen, e.t. scriba II

REGISTER

A	Artikel
A.B.W., revisie verzoek	5
ACTA, omvang van de	155
ACTA HEEMSE, m.b.t. art. 70 van de acta	80
ADVISEURSCHAP, prof. J. Kamphuis en prof. drs. B. Kamphuis	49
AFKOOPREGELING OVERHEID zie bijlage XIII	153
AFSCHEID, van prof. J. Kamphuis en prof. drs. J.P. Lettinga	20
AGENDA, vaststelling van de	11
AGENDALIJST, vaststelling van de	14, 19, 22
AKKER, J.C. val., te Hilversum, m.b.t. de G.S. van de Chr. Geref. Kerken	174
ANDEL, W.A., te Barendrecht, m.b.t. 'Grootegast'	165, 172
ANGUS SMITH, rev. M.A., Welkom	38
APOSTOLISCHE GELOFSBELIJDENIS, m.b.t. de woorden 'neergedaald in de hel'	64
ARCHIEF zie bijlage XV	157, 158
B	
BAVINCKSCHOOLO, bezoek leerlingen van de	37
BEDEDAGEN 160	
BEGROTINGS-COMMISSIE SYNODE	9
BELIJDENIS EN BELOFTE	6
BENOEMINGEN, deputaten	185-191, 195
docenten Theologische Universiteit	99, 101, 103-105, 108
BETREKKINGEN BUITENLANDSE KERKEN, regels voor het aangaan en onderhouden van kerkelijke relaties met buitenlandse kerken	146
adviezen betr. financiële acties	148
algemene zaken	149
financiën deputaten BBK	150
instructie voor deputaten BBK	151

zie bijlagen XI a-c	
'BEUKBERGEN'	
zie bijlage VII	
BEZWAARSCHRIFT 'ZWOLLE'	163
BIBLIOTHEEK THEOL. HOGESCHOOL	109
zie bijlagen X a-e	
BIJBELVERTALING	
zie bijlage XIV	154
BIJL, drs. C.,	
ontvangst	23
benoeming tot universitair docent in niet-volledige dienst	105
aanvaarding benoeming	31
BIJLAGEN,	
besluit tot opname in de acta	156
BOND V. Geref. MEISJESVER. IN NED.,	
Telegram	39
BOND V. MANNENVER. OP Geref. GRONDSLAG,	
Telegram	29
BOND V. VER. V. Geref. VROUWEN,	
telegram	21
BOS, ds. C.G., te Ermelo,	
i/z instelling dep.schap kerk. eenheid	37
BOS, br. J.J., te Leeuwarden,	
i/z instelling dep.schap kerk. eenheid	183
BREEN, ds. C. J.,	
deelneming bij overlijden van schoonmoeder	48
BUITENLANDSE KERKEN	
Die Geref. Kerke in Suid-Afrika	53, 132 a, b, 135, 137
Die Nederduitse Geref. Kerk in Suid-Afrika	136, 137
Die Vrye Geref. Kerk in Suid-Afrika	133, 134, 137
Eglise Réformée Confessante au Zaïre	138
Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes	140
Iglesia Reformada Presb. (Spanje)	143
Korea	115
Sint Martine Gemeinde te Bremen	141
Sudan onder de Tiv in Nigeria	139
Sumba, Savu en Timor	114
The Can. Ref. Churches	36, 121
The Christian Brethren op Negros in De Philipijnen	120
The Dutch Ref. Church of Sri Lanka	118
The Evangelical Presb. Church of Ireland	126
The Evangelical Ref. Church in Singapore	119
The Free Church of Scotland	128
The Free Reformed Churches of Australia	10, 50, 122
The Greek Evangelical Church	142
The International Conference of Ref. Churches	145
The Orthodox Presb. Church	130
The Orthodox Presb. Church of New-Zealand	125
The Presb. Church in America	129
The Presb. Church of Eastern Australia	123
The Reformed Church of Japan	116
The Reformed Churches of New-Zealand	124
The Reformed Church in the United States	131
The Reformed Presb. Church of Taiwan	117
The Reformed Presb. Church of Ireland	127
zie bijlagen XI a-c	

BUNSCHOTEN, uitnodiging kennismaking met burgerlijk bestuur	25
C	
CANADIAN REFORMED CHURCHES, ontvangst afgevaardigden	36
CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN C.I.O.M. zie geestelijke verzorging militairen zie ook bijlage VI I	177, 178
CLASSES	
<i>Arnhem,</i> i/z benoeming diaconaal consulent	74
<i>Enschede,</i> i/z benoeming hoogleraar in de missiologische vakken	97
i/z benoeming zendingsdep.	86 > 87
<i>Grootegast,</i> m.b.t. synodale bepaling van 1893 bij art. 31 KO	69
<i>Kampen,</i> i/z naamgeving Theol. Hogeschool m.b.t. instructie dep. diaconale zaken 73 revisieverzoek m.b.t. diaconale samenwerking	88 70
<i>Warffum,</i> i/z benoeming diaconaal consulent	74
COLLEGEGELDEN THEOL. HOGESCHOOL	110 a, b
COMMISSIES SYNODE, samenstelling en taakverdeling	8
CONSTITUERING	4
CREDENTIE en PRESENTIE	2
D	
'DE DRIEHOEK', diaconale dep. En	72
DEDDENS, prof. drs. D., i/z ontslag	52, 107
DEDDENS, prof. dr. K., welkom	36
DEPUTAATSCHAP BEVORDERING KERK. EENHEID GEREFORMEERDE BELIJDEERS zie bijlagen XVIII a, b	175-183
DEPUTAATSCHAP BIJBELVERTALING zie bijlage XIV	154
DEPUTATEN-CURATOREN, brief van m.b.t. nomenclatuur	12
DEPUTATEN DIACONALE ZAKEN, i/z uitbreiding bevoegdheid rapport	71 73
zie bijlage V	
DEPUTATEN RADIO- EN T.V.-UITZENDINGEN zie bijlage VIII	82 a
DEPUTATEN VOORBEREIDING G.S. SPAKENBURG-NOORD 1987	161
DEPUTATEN VOORBEREIDING G.S. LEEUWARDEN 1990	161
DIACONALE CONSULENT	74

DIACONALE DEPUTATEN en 'DE DRIEHOEK' zie bijlage V	72
DIACONALE SAMENWERKING, i/z revisieverzoek .	70
i/z uitbreiding bevoegdheid	71
DIACONALE ZAKEN zie bijlage V	73
DIACONIE en A.B. W.	75
DIE VRYE GEREFORMEERDE KERKE IN SUID-AFRIKA, brief met groeten	30
DOCUMENTATIE GESCHIEDENIS VAN DE VRIJMAKING zie bijlage XVI	176
DROST, drs. M.K., gedachteniswoord i.v.m. overlijden	18

E

EENHEID GEREFORMEERDE BELIJDERS, i/z instelling deputaatschap zie bijlagen XVIII a, b	179-181, 183
EERSTVOLGENDE GENERALE SYNODE, voorbereiding	161
ENSING, P.W.J., herdenking i.v.m. overlijden	24
EVANGELICAL PRESB. CHURCH OF IRELAND, brief met groeten	30
EVANGELISATIE EN ZENDING	84
F	
FINANCIEEL BELEID, dep. cur. G.M.O.	85
FINANCIËLE ACTIES, adviezen m.b.t.	148
FINANCIËLE COMMISSIE SYNODE, instelling	9
FINANCIËN SYNODE	9
FOKKES, br. J., i/z 'Grootegast'	172
FREE CHURCH OF SLOTLAND, ontvangstafgevaardigde	40

G

GASTDOCENT KERKMUZIEK	105
G.D.D. zie Generaal Diaconaal Deputaatschap	
GEESTELIJKE VERZORGING MILITAIREN zie bijlage VII	81
GENERAAL DEPUTAATSCHAP NAAR ART. 19 KO	68
GENERAAL-DIACONAAL DEPUTAATSCHAP	73
GENERAAL-SYNODAAL ARCHIEF zie bijlage XV	157, 158
GENERALE SYNODALE PUBLIKATIES	159
GENERALE SYNODE, dep. voorbereiding e.v.	161
GENERALE ZENDINGSDPUTATEN	86,87
GEREFORMEERD KERKBOEK,	

m.b.t. herziening art. 10 N.G.B.	77
GEREFORMEERDE JEUGDVER., Ned. Bond van, telegram 33	
GEREFORMEERDE KERKEN	
<i>Amersfoort (C),</i>	
m.b.t. aangaan van kerk. relaties buitenlandse kerken	146
i/z studiedep.schap ad art. Sla KO	76
<i>Amsterdam (Z-W),</i>	
i/z naamgeving Theol. Hogeschool	88
m.b.t. preambule	90
<i>Assen (N),</i>	
i/z instructie dep. diaconale zaken	73
<i>Assen (Z),</i>	
i/z instructie dep. diaconale zaken	73
<i>Berkel-Rodenrijs,</i>	
i/z instructie dep. diaconale zaken	73
i/z naamgeving Theologische Hogeschool	88
m.b.t. aangaan van kerk. relaties met buitenlandse kerken	146
<i>Drachten (Z. O.),</i>	
i/z instructie dep. diaconale zaken	73
<i>Ede,</i>	
m.b.t. leesdiensten	78
i/z naamgeving Theologische Hogeschool	88
i/z statuut	90
<i>Emmen,</i>	
i/z ben. zendingsdeputaten	86,87
<i>Enschede (Z),</i>	
i/z naamgeving Theologische Hogeschool	88
m.b.t. aangaan van kerk. relaties met buitenlandse kerken	146
i/z generale zendingsdep.	86,87
i/z instelling dep.schap kerkel. eenheid	183
<i>Ermelo,</i>	
m.b.t. studiedeputaatschap ad art. Sla KO	76
m.b.t. leesdiensten	79
<i>Goes,</i>	
i.z. spreekconsent studenten	83
<i>Groningen (NJ),</i>	
i/z opdracht dep. radio- en t.v.-uitzendingen	82 a
<i>Grootegast,</i>	
betreft uitspraken G.S. Heemse 1984-1985 m.b.t. ds. Hoorn zie bijlagen XVII a-d	164-173
<i>Halfweg en Zwanenburg,</i>	
i/z spreekconsent studenten	83
<i>Harderwijk,</i>	
m.b.t. instructie dep. diaconale zaken	73
<i>Haren,</i>	
i/z naamgeving Theologische Hogeschool	88
Hengelo,	
m.b.t. instructie dep. diaconale zaken	73
Leek-Roden,	
m.b.t. instructie dep. diaconale zaken	73
i/z naamgeving Theologische Hogeschool	88
Leeuwarden,	
m.b.t. dep.schap voor	

radio- en t.v.-uitzendingen	82 a
Leiden, m.b.t. instructie dep. diaconale zaken	73
Lisse, i/z ben. diaconaal consulent	74
i/z studiedep.schap ad art. 51a KO	76
Loenen-Abcoude, i/z instelling dep.schap tot bevordering kerkelijke eenheid	183
Monster, revisieverzoek m.b.t. A.B.W.	75
Rijnsburg, i m.b.t. het beter toegankelijk maken van de bibliotheek	109
i/z benoeming zendingsdeputaten	86, 87
Rotterdam (O), m.b.t. afkoopregeling	153
Schildwolde, m.b.t. omvang acta	155
Spakenburg (N), m.b.t. instelling dep.schap diaconale zaken	73
i/z benoeming diaconaal consulent	74
Steenwijk, m.b.t. benoeming diaconaal consulent	74
Utrecht (C), m.b.t. de Stichting 'De Driehoek'	72
Weesp-Nigtevecht, i/z instelling dep. schap tot bevordering van de kerkelijke eenheid	183
Zaandam, i/z naamgeving Theologische Hogeschool m:b.t. instructie dep. diaconale zaken	73
m.b.t. achterstand catalogiseren bibliotheek Theol. Hogeschool	109
m.b.t. kerk. relaties buitenlandse kerken	141, 146
Zoetermeer, i/z instelling dep.schap tot bevordering van de kerkelijke eenheid	183
GEREFORMEERDE MEISJESVER., Bond van, Telegram	39
GEREFORMEERDE MISSIOLOGISCHE OPLEIDING zie bijlage IX	84, 85
GEREFORMEERDE VROUWEN, Bond van Ver. van, Telegram	21
GESCHIEDENIS VAN DE VRIJMAKING zie bijlage XVI	176
G.M.O. zie Gereformeerde Missiologische Opleiding	
GROOT NIEUWS BIJBEL	154
GROOTEGAST, van de raad van de zich noemende Geref. Kerk van zie bijlage XVII a-d	164/173
H	
HAAK, drs. C.J., benoeming universitair docent missiologie en evangelistiek	104

aanvaarding benoeming	42, 43, 47
HENDRIKS, dr. A.N.,	
benoeming universitair docent in de poimeniek	105
ontvangst	23
aanvaarding benoeming	32
HOEKZEMA, M.E.,	
ontvangst	23
benoeming tot universitair docent	105
aanvaarding benoeming	47
HOGE OVERHEID	152
zie bijlage XII	
HOGESCHOOL, THEOLOGISCHE	88-113
zie bijlage X a-e	
HOORN, ds. J., te Grootegast,	
zie bijlagen XVII a-d	
HOORN, zr. R., te Zwolle,	
m.b.t. 'Grootegast'	165, 172
HUISH. REGELINGEN GEN. SYNODEN	161
HUNTEMANN, prof. dr. G., te Bremen	141
HUTTEN, E.,	
quaestor G.S. Heemse, bedankbrief	62
I	
IKON	82 a, b
INSTRUCTIE GEN. DIAC. DEPUTAATSCHAP	73
INTERKERKELIJKE SAMENWERKING	76
INTERPUNCTIE en SPELLING GEN.-SYN.	
PUBLIKATIES	159
INTERRESSORTALE SAMENWERKING	65-68
ISRAËL, ISMAËL en anderen	184
K	
KAMPHUIS, drs. B.,	
ontvangst	23
benoeming tot hoogleraar in de dogmatiek,	
dogmenhistorie,	
symboliek en de christ. religie	103
aanvaarding benoeming	27,28
adviseurschap gedurende zitting G. S.	49
KAMPHUIS, prof. J.,	
ontslag	102
afscheid	20
adviseurschap gedurende zitting G.S.	49
KEIZER, G., te Groningen	
i/z praes. woord	15
i/z vrouwenkiesrecht	162
KERKELIJKE EENHEID V. Geref. BELIJDEERS	175-183
zie bijlagen XVIII a, b	
KERKGESCHIEDENIS,	
benoeming hoogleraar	52
KERKMUZIEK,	
aantrekken gastdocent	105
KERKORDE	
art. 19	65
art. 30	165, 175, 179-181

art. 31 m.b.t. wijziging bepaling van 1893	69
art. 51 zie bijlage VI	76
KERKRECHT,	
benoeming hoogleraar	52, 108
KLAPWIJK, H.A.,	
deelneming bij overlijden kleinkind	61
KLOK, S., te Grootegast	164-173
KONINKLIJK HUIS,	
telegrammen	13
KUYPER, Abr.,	
herdenking	59
KWAKKEL, drs. G.,	
ontvangst	23
benoeming universitair docent in het	
bijbels Hebreeuws,	
het Aramees en het Akkadisch	101
aanneming benoeming	27, 34

L

LANDELIJKE ORGANISATIE KERKTELEFOON	82 a
LEEUW, J. F. de, te Dromen,	
i/z toepassing art. 30 KO	175, 179-181
LEESSAMENKOMSTEN	78-80
LETTINGA, prof. drs. J.P.,	
tijdstip emeritaat	106
ontslag	100
afscheid	20
LINDE, B.J. val., te Berkel-Rodenrijs,	
m.b.t. de IKON	82 b
LOK, ds. P.,	
afscheid voorz. dep. radio- en	
t.v.-uitzendingen	82 b
LUTH, dr. J.R.,	
benoeming tot het geven van gastcolleges	
kerkmuziek	23
ontvangst gastdocent kerkmuziek	23
LUX MUNDI	144

M

MANNENVER. OP GEREFF. GRONDSLAG, Bond van,	
Telegram	29
MEERDERHEIDSRAPPORT,	
m.b.t. dep.schap kerk. eenheid	
zie bijlage XVIII a	
MEIJER, J., te Zuid-Afrika,	
telegram	55
MEIJER, drs. J.A.,	
ontvangst	23
benoeming tot buitengewoon hoogleraar	
voor het geven van onderwijs in nieuwtest.	
Grieks, het hellenistisch en het oud-chr. Latijn	105
aanneming benoeming	23
MINDERHEIDSRAPPORT,	
m.b.t. dep.schap kerk. eenheid	
zie bijlage XVIII b	

MISSIOLOGIE, instelling leerstoel	97
MISSIOLOGISCHE OPLEIDING zie bijlage IX	
MODERAMEN, voorstellen van het	3 7
MOSTERT, ds. H., 25-jarig ambtsjubileum	63
N	
NAAMSVERANDERING THEOL. HOGESCHOOL zie bijlage X	88, 89
NAZORG RADIO- EN T.V.-UITZENDINGEN zie bijlage VIII	82 a
NEDERLANDSE BOND VAN Geref. JEUGDVER., telegram	33
NEDERLANDSE GELOFSBELIJDENIS, m.b.t. art. 10	77
NOMENCLATUUR V.H. WETENSCHAPPELIJK PERSONEEL	12
O	
ONTVANGST nieuw benoemde hoogleraren en docenten	23, 52
OOSTERHUIS, ds. M.H., geboortebericht van Jurjen Wolter	17
P	
PARTICULIERE SYNODEN	
<i>Drenthe,</i>	
i/z benoeming gen. deputaatschap ad art. 19 KO	68
i/z benoeming gen. zendingsdeputaten	86, 87
i/z naamgeving Theol. Hogeschool	88
<i>Friesland,</i>	
m.b.t. art. 10 N.G.B.	77
i/z benoeming diaconaal consulent	74
i/z uitbreiding docentencorps	98
i/z uitbreiding bevoegdheid dep. diaconale zaken	71
m.b.t. gen. deputaatschap ad art. 19 KO	68
<i>Gelderland,</i>	
m.b.t. instelling gen. deputaatschap ad art. 19 KO	68
m.b.t. uitbreiding wetenschappelijke staf van de Theol. Hogeschool	113
m.b.t. uitbreiding bevoegdheid dep. diaconale zaken	71
<i>Groningen,</i>	
m.b.t. omvang acts	155
<i>Noord-Holland,</i>	
m.b.t. benoeming gen. Deputaatschap ad art. 19 KO	68
<i>Zeeland, N.-Brabant en Limburg,</i>	
m.b.t. benoeming gen. deputaatschap ad art. 19 KO	68
<i>Zuid-Holland,</i>	

m.b.t. afkoopregeling	153
POL, drs. F.v.d., ontvangst	52
benoeming universitair docent in de kerkgeschiedenis	108
aanneming benoeming	57, 58
Q	
QUAESTOR, benoeming tot, br. P.C. Korlaar	9
R	
RADIO- EN TELEVISIE-UITZ. KERKDIENSTEN zie bijlage VIII	82 a
R.C.O.B. Raad voor Contact en overleg betreffende de Bijbel zie bijlage XIV	154
RECES	26, 45
REGELS voor het aangaan en onderhouden van kerk. relaties met buitenlandse kerken	146
REGISTRATIE VAN DE PROT. KERK. EN SEMI-KERK. ARCHIEVEN	158
REGLEMENT VOOR DE GEREFORMEERDE MISS. OPLEIDING	84
RELATIES MET BUITENLANDSE KERKEN zie bijlage XI c	
REVISIEVERZOEKEN M.B.T. 'GROOTEGAST' zie bijlagen XVII a-d	164-173
RITTERSMA, drs. M.J., benoeming docent vooropleiding	99
ontvangst	23
S	
SAMENSTELLING EN TAAKVERDELING COMMISSIES G.S.	8
SMITH, rev. A., afgev. van de Free Church of Scotland	40
SPELLING EN INTERPUNCTIE GEN. SYN PUBLIKATIES	159
SPREKCONSENT VOOR STUDENTEN	83
STEUNVERLENING naar art. 19 KO	65-68
STICHTING voor boete en verzoening m. b. t. Israël, Ismaël en anderen	184
STUDIEDEPUTAATSCHAP, m.b.t. diaconie en A.B.W. ad art. 51 KO	75 76
SYNODALE bepaling van 1893, i/z wijziging art. 31 KO	69
T	
THE CANADIAN REFORMED CHURCHES, ontvangst afgev.	36
THE FREE CHURCH OF SCOTLAND,	

ontvangst afgev.	40
THE FREE REFORMED CHURCHES OF AUSTRALIA	
brief met groeten	10
THEOLOGISCHE HOGESCHOOL/UNIVERSITEIT	88-113
benoemingen	105
benoemingsbrieven, wijziging van	96
benoemingsprocedure dep. financieel	112
bibliotheek	109
collegegelden	110 a, b
docentencorps, uitbreiding van	98
emeritaat prof. drs. J.P. Lettinga	106
institutionalisering vooropleiding	99
instructie dep. curatoren	
zie bijlage X c	
missiologie, stichten van een leerstoel	97
zie bijlage IX	
naamswijziging Theol. Hogeschool	88, 89
ondert.form. dep. curatoren	92
ondert.formulier docenten	94, 95
ontslag prof. drs. D. Deddens	107
ontslag prof. J. Kamphuis	102
ontslag prof. drs. J.P. Lettinga	100
rapport deputaten-curatoren	113
zie bijlage X a	
rapport deputaten-financieel	111
zie bijlage X d	
reglement voor deputaten	
zie bijlage X e	
statuut Theol. Universiteit	
zie bijlage X b	
stichten leerstoel missiologie	97
vooropleiding	98
voorstellen van dep.-financ. inz. salaris en	
regels honorering	
personeel Theol. Hogeschool	47
wijziging benoemingsbrieven	96
wijziging instructie deputaten-curatoren	91
zie bijlage X c	
wijziging reglement docenten	93
wijziging statuut	90
zie bijlagen X a-c	
V	
VELDE, drs. M. te,	
ontvangst	52
benoeming hoogleraar kerkgeschiedenis, kerkrecht	
en de gemeenteopbouw	108
aanneming benoeming	56
VELING, dr. K.,	
ontvangst	23
benoeming tot buitengewoon hoogleraar in de	
geschiedenis van de wijsbegeerte	105
aanneming benoeming	25
VOORBEREIDING E.V. G.S.,	
benoeming deputaten	161
VROUWENKIESRECHT	162
VUIJK, drs. B.,	
ontvangst	23
benoeming docent vooropleiding	99

W

WAARNEMINGSDEPUTAATSCHAP m.b.t. bijbelvertaling	154
zie bijlage XIV	
WERKGROEP NAZORG RADIO- EN T. V .-KERKDIENTEN	82 a
zie bijlage VIII	
WESTRA-BRUSSEE, zr. H., te Katwijk, m.b.t. de Apostolische Geloofsbelijdenis	64
WESTRA, J., te Katwijk, m.b.t. art. 70 acta Heemse (leesdiensten)	80
WOLTERS, P., te Leek + elf medeondertekenaars, m.b.t. de kwestie ds. Hoorn	164, 172
zie bijlage XVII a-d	

Z

ZEGENGROET IN DE LEESDIENSTEN	78
ZELFSTANDIGE ORGANISATORISCHE ONDERDELEN	76
ZENDING EN EVANGELISATIE	84
ZOMERRECES	26, 45
ZWART, B., m.b.t. 'Grootegast'	172
'ZWOLLE', bezwaarschrift van een drietal leden van de Geref. Kerk te Zwolle	163

OVERZICHT VAN OPENING EN SLUITING VAN DE VERGADERINGEN

datumdagdeel		opening door de praeses		sluiting	
		lied:	lezing:	door:	lied:
22-4	mo	Gez. 30:2,3	Mat. 28:16-20	K. Folkersma	
	av	Ps. 133:1,2,3		A.N. Hendriks	Gez. 3
				J.M. Goedhart	Ps. 90:1 en 8
23-4	mo	Ps. 19:2,3,4	Psalm 19		
	av			J. Barkmeyer	Ps. 25:2 en 5
24-4	mo	Gez.25:1,2,3	Luc.24:36-53		
	mi			T. Dekker	Ps. 63:1,2,3
28-4	mo	Ps.72:6,9,10	Ef. I:I-14		
	av			M.H.Oosterhuis	Ps.125:1,2
29-4	mo	Ps.89:7,8	Ef.1:15-23		
	av			T. Dekker	Ps. 33:5,6,8
5-5	mo	Ps.46:1,2,3,4	Jes.45:1-13		
	mi	Ps.33:4,7			
	av	Ps. 29:1,2,4		K. Koopman	Ps. 124
6-5	mo	Ps. 119:47,49	2 Kor. 5:11-21		
	mi	Gez.30:2,3			
	av	Ps. 105:1,2		S. Cnossen	Ps. 18:8,9
7-5	mo	Ps. 122:1,2,3	2 Tim. 2:1-13		
	mi	Gez. 27:1-5		Tj. Boersma	Ps. 65:1,2,3
8-5	mo	Ps. 68:7,11	2 Tim. 2:14-26		
	mi	Ps. 149:1,2		T. Dekker	Gez. 35:1 en 3
12-5	mo	Ps.47:1,2,3	Ef.4:1-16		
	mi	Ps.40:4,7			
	av	Gez. 32:1-5		H. Smit	Ps. 105:1,2,5,21
13-5	mo	Ps. 68:8,13	Joz. 1:1-9; Mat. 28:16-20		
	mi	Ps.119:1,4			
	av	Gez. 27:6,7,8,9		R. Bakker	Ps. 19:3,4,5,6
14-5	mo	Gez.36:1,2,3	Ef. 11-10		
	av			C.v.d. Berg	Ps. 147:1,2
15-5	mo	Ps.75:1-6	Ex.21:12-25		
	mi	Ps. 93:1,2,3		T. Dekker	Ps. 72:1,2,10
19-5	mo	Gez.38:4-9	Rom. 13:1-10		
	av			W. Horinga	Ps. 72:1,2,3
20-5	mo	Ps.100:1-4	Ef.2:11-22		
	av			H.J. Nijenhuis	Ps. 148:1,5
21-5	mo	Ps.86:3,4,7	Ef.3:1-13		
	mi	Ps.87:1-5			
	av	Ps. 89:1,3		J. Meems	Ps. 25:2,4
22-5	mo	Gez. 7:3-6	Hand. 2:41-47; 4:32-37		
	mi	Ps. 146:5-7		T. Dekker	Ps. 112:1,2,3
26-5	mo	Gez.30:1,2	Ef.3:14-21		
	av	Ps. 119:6,7		H.J. Bonen	Ps. 96:1,2,5
27-5	mo	Gez.23:1,2	Hand. 1:1-11		
	mi	Ps. 110:1-6		T. Dekker	Gez. 24:1,3,5
2-6	mo	Ps.86:4,5	Ef.4:17-32		
	mi	Ps.95:1,2,3			
	av	Ps. 147:1,5		H. Galenkamp	Ps. 121
3-6	mo	Ps. 145:1,4	2 Kor. 9:6-15		
	mi	Ps.15:1,2,3,4			
3-6	av	Ps.22:13,14		D.A.Klumpje	Ps.107:1,2,3

4-6	mo mi av	Ps.40:2,4 Gez.13:1,2,3	Mat. 5:1-16		
3-6	mo mi	Gez.23:5,6 Ps. 67:1,2,3	Joh.14:15-31	A.P. van Dijk	Ps. 127:1,2
9-6	mo mi av	Gez.31:1,2,3 Ps. 117	Joh. 16:1-15	T. Dekker	Gez. 31
10-6	mo mi av	Ps.118:7,8 Ps.135:1,2,3 Gez. 28:1-4	Hand. 3:11-26	R. Dijkema	Gez. 32:1,2,5
11-6	mo mi av	Ps. 2:1,2 Ps.76:1-4 Ps. 84:1,2,5	Hand. 4:19-31	B. van Zuijlekom	Ps. 19:5,6
12-6	mo mi	Ps.87:1-5 Gez. 21:1,2,3	Hand. 8:26-40	H.A. Klapwijk	Ps. 124
1-9	mo mi av	Gez.31:1,2,3 Ps.116:7-10	Luc. 5:1-11	T. Dekker	Gez. 29
2-9	mo mi av	Ps.125:1-4 Ps.66:1,2	Zach.1:7-17	H. Mostert	Ps. 67
3-9	mo mi av	Ps.33:4,6 Ps.68:2,3	Zach.1:18-2:5	J. Meijer	Ps. 108:1,2
4-9	mo mi	Ps.130:1-4	Zach.3:1-10	P. Kok	Ps. 84:1,3,6
15-9	mo mi av	Gez.26°:3,4 Ps.70:1,2 Ps. 71:9,13,14	Zach.4	T. Dekker	Ps. 43:3,4,5
16-9	mo mi av	Ps. 102:8,9,10 Ps. 73:9,10 Ps. 122:1,2,3	Zach. 5	C.J. Breen	Gez.27:1,3,6,8,9
17-9	mo mi av	Ps.78:1,2,3 Gez.23:3,4,5 Ps. 105:2,3	Ps.78:1-16	J.E.H. val. Beld	Gez. 28:2,4
22-9	mo mi av	Ps.147:4,7 Ps.84:5,6 Gez. 32:1-5	Zach.6:1-8	T.S. Huttenga	Ps. 48:1,4
23-9	mo mi av	Gez.8:1,3 Ps.66:1,2	Zach.6:9-15	D. Dreschler	Ps. 25:2,4,5
24-9	mo av	Ps.87:1-5 Ps. 90:1,2	Hand. 16:6-15	D. Grutter	Ps. 96:1,2,5
25-9	mo mi	Ps.131:1,2,3 Ps. 91:1,5	Rom. 12:1-8	M. v. Houwelingen	Ps. 17:1,3
29-9	mo mi av	Ps.48:3,4 Ps.92:2,3,4	Jes.51:1-11	R. Houwen	Ps. 72:1,2,8
30-9	mo mi av	Ps.80:1,2,10 Ps.119:17,24 Ps. 93:1,2,3	Joh.17:11-26	G. de Jonge	Ps. 85:1,3,4
1-10	mo mi av	Ps.40:4,7 Ps.101:1-4	Fil.1:27-2:11	H. Geertsma	Ps. 102:10,13
2-10	mo	Ps. 97:1,4,5	Openb. 4	J. Geelhoed	Gez. 5:1,9
6-10	mo mi av	Ps.119:60,64 Ps.105:6,7,20	Spr. 8:1-17	T. Dekker	Ps. 99:1,4,8
				C.J. Mewe	Ps. 63:2,3

7-10	mo mi av	Ps. 135:1,2,12 Ps.99:1,2,3	1 Kor. 14:26-40		
8-10	mo av	Ps.140:4,5,9,10 Ps. 101:1-6	Ex.18:13-27	M. de Meij	Ps. 75:1,4,6
9-10	mo mi	Ps. 84:1,2,6 Ps. 103:1,4	1 Kor. 9:1-14	J.M. Goedhart	Gez. 28:1-4
13-10	mo mi av	Gez.35:1,2,3 Ps.147:1,2 Ps. 28:4,5	Kol. 1:1-14	T. Dekker	Ps. 115:6,7
14-10	mo mi av	Gez.29:1-4 Ps.65:2,3 Ps. 106:1,2	Ko1.1:15-23	J. Barkmeyer	Ps. 135:1,2,12
27-10	mo mi av	Ps.119:49,53 Ps.107:1,2,13	Mat.16:13-20	T. Dekker	Ps. 32:1,2,3
28-10	mo mi av	Gez. 38:3,4,5,6 Ps.108:2,4 Ps. 110:1,2,3	1 Tim. 3:1-16	M.H.Oosterhuis	Gez.39:1,2,5,6
29-10	mo mi av	Ps. 132:4-7 Ps.111:1,4,6 Gez. 25:1,2,3	2 Tim. 3:14-4:8	K. Koopman	Ps. 17:1,3
30-10	mo mi	Ps.48:1,3 Ps. 23:1,2,3	Ef.2:11-22	Tj. Boersma	Gez. 30:1,2,3
9-11	mo mi av	Ps. 99:1,2,3 Ps.18:1,8	2 Kor. 10:1-11	T. Dekker	Ps. 89:1,3,6
10-11	mo mi av	Ps. 122:1,2,3 Gez.15:1,2 Ps. 115:5,6	1 Joh. 4:7-21	R. Bakker	Ps. 133:1,2,3
11-11	mo mi	Gez. 32:1,2,3 Ps. 119:16,17	1 Joh. 5:1-12	S. Cnossen	Ps. 102:10,13
12-11	mo mi av	Ps. 40:1,2 Ps. 118:10 Ps. 150:1,2	2 Kor. 3:1-11 Ef. 3:14-21	H. Smit A.N. Hendriks	Ps. 87:1-5 Gez. 3

LIJST van de AGENDA Generale Synode - Spakenburg-Noord 1987

I Inzake de LEER

II Inzake de KERKREGERING

- a. Betrekking hebbende op artikel 19 K.O.
- b. Betrekking hebbende op artikel 31 K.O.
- c. Betrekking hebbende op artikel 40 K.O.
- d. Betrekking hebbende op uitbreiding van de K.O. met een artikel S IA.

III Inzake de EREDIENST

- a. Betrekking hebbende op de herziening van het kerkboek
- b. Betrekking hebbende op het ambtelijk karakter van 'leessamenkomsten'
- c. Betrekking hebbende op de geestelijke verzorging van militairen
- d. Betrekking hebbende op de radio- en t.v.-uitzending van kerkdiensten
- e. Betrekking hebbende op spreekconsent voor studenten theologie

IV Inzake ZENDING ENE VANGELISATIE

V Inzake de OPLEIDING

VI Inzake de CORRESPONDENTIE MET BUITENLANDSE KERKEN

VII Inzake de CORRESPONDENTIE MET DE HOGE OVERHEID

VIII SYNODALIA

IX PARTICULARIA

X VARIA

I Inzake de LEER

1. Brief van Zr. H. Westra-Brussee te Katwijk, d.d. 7 januari 1987, met bezwaren tegen de uitdrukking 'nedergedaald in de hel' in de Apostolische Geloofsbelijdenis.

II. Inzake de KERKREGERING.

a. *Betrekking hebbende op art. 19 K. O.*

1. Brief met diverse bijlagen van de P.S. van Noord-Holland, dal. 26 februari 1987, met het voorstel te komen tot de benoeming van een generaal-synodaal deputaatschap ad art. 19 K.O.; de P.S. beveelt hierbij het zgn. 'Hogeschoolmodel' in de aandacht en besluitvorming aan.

2. Brief van de P.S. van Drenthe, dal. 3 maart 1987, met het voorstel een generaal deputaatschap ad art. 19 K.O. in te stellen met een instructie volgens het zgn. 'Hogeschoolmodel'.

3. Brief van de P.S. van Gelderland, d.d. 12 maart 1987, waarin zij een tweetal broeders uit haar ressort voordraagt voor benoeming in een eventueel generaalsynodaal deputaatschap ad art. 19 K.O.

4. Brief van de P.S. van Friesland, dal. 18 maart 1987, met het voorstel te komen tot de instelling van generale deputaten ad art. 19 K.O. op provinciale voordracht en met provinciale opzet. Bijgevoegd is het werkrapport van de door de P.S. ingestelde deputaten ad art. 19 K. O., ter toelichting.

5. Brief van de P.S. van Gelderland, d.d. 20 maart 1987, met adhesiebetuiging aan het besluit/verzoek van de P.S. Friesland 1987 inzake de instelling van een generaal deputaatschap ad art. 19 K.O. Tevens bevat de brief een tweetal amendementen op de tekst van het genoemde besluit/verzoek.

6. Brief van de P.S. van Friesland, d.d. 18 maart 1987, waarin zij een tweetal broeders uit haar ressort voordraagt voor benoeming in een eventueel generaal-synodaal deputaatschap ad art. 19 K.O.

7. Voorstel P.S. van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 1987 inz. art 19 K.O.

b. Betrekking hebbende op art. 31 K. O. ,

1. Brief van de Classis Grootegast, d.d. 12 februari 1987, waarin wordt voorgesteld om de synodale bepaling van 1893 bij art. 31 K.O. als volgt te wijzigen:

1. Beroep tegen enige uitspraak van een kerkelijke vergadering moet voor de eerstvolgende samenkomst van de meerdere vergadering, waarop men zich beroept, geschieden.

2. Van dit beroep moet op dezelfde datum, waarop het bezwaar wordt Jingediend, kennis gegeven worden aan de vergadering, door wier besluit men zich bezwaard acht; betreft het een kerkeraad aan die kerkeraad; betreft het een meerdere vergadering aan een opvolgster.

3. Aan deze kennisgeving dient een afschrift van het bezwaarschrift toegevoegd te zijn.

4. Bij elke uitspraak moet hiervan kennis gegeven worden aan de belanghebbenden.

C. Betrekking hebbende op art. 40 K. O.

1. Rapport deputaten ad interim voor diaconale zaken.

2. Brief van de Gereformeerde kerk te Harderwijk, d.d. 20 november 1986, waarin t.a.v. de door deputaten voor diaconale zaken opgestelde concept-instructie de volgende wijziging in art. 1 wordt voorgesteld: 'Ook zullen zij uit hun midden twee broeders aanwijzen die zo nodig inhoudelijke mededelingen doen op de Centrale Diaconale Conferentie'.

3. Brief van de Gereformeerde kerk te Hengelo (Ov.), d.d. 22 november 1986, waarin wordt voorgesteld om in de door deputaten voor diaconale zaken opgestelde conceptinstructie de volgende zin in art. 1 te laten vervallen: 'Ook zullen zij twee broeders aanwijzen, die vrijwillig wat mededelingen doen op de Centrale Diaconale Conferenties'.

4. Brief van de Classis Arnhem, d.d. 20 november 1986, gedateerd 15 december 1986, waarin wordt voorgesteld de deputaten voor diaconale zaken te machtigen om een diaconaal consulent te benoemen.

5. Brief van de Gereformeerde kerk te Utrecht-Centrum, d.d. 6 januari 1987, waarin wordt voorgesteld om de opdracht aan deputaten voor diaconale zaken dusdanig te verruimen, dat een goede controle op en een verantwoording aan de kerken van het beleid van de Stichting 'De Driehoek' mogelijk is.

6. Brief van de Gereformeerde kerk te Leiden, d.d. 13 januari 1987, n.a.v. het rapport van deputaten voor diaconale zaken, waarin de kerkeraad zich aansluit bij de in genoemd rapport opgenomen brief van de diakenen van de Gereformeerde kerk te Leek-Roden.

7. Brief van de Gereformeerde kerk te Monster, d.d. 13 december 1986, waarin een appelschrift wordt aangekondigd inzake de uitspraak van de G.S. Heemse over A. B. W. en diaconie (Acta art. 56).

8. Brief van de Gereformeerde kerk te Steenwijk, gedateerd december 1986, met het voorstel deputaten voor diaconale zaken te machtigen een diaconaal consulent te benoemen.

9. Brief van de Gereformeerde kerk te Drachten Z.O., d.d. 23 januari 1987, waarin de kerkeraad zich aansluit bij de brief van de diakenen van de Gereformeerde kerk te Leek-Roden, zoals deze te vinden is in het rapport van de deputaten voor diaconale zaken, en verzoekt de concept-instructie van deputaten in paragraaf 2, onderdeel A1 als volgt aan te vullen: 'In dit advies zal moeten worden aangegeven in hoeverre en op welke wijze de hulpverlenende instelling, die financiële steun aanvraagt, voldoet aan de in paragraaf 3 gestelde criteria'.

10. Brief van de Gereformeerde kerk te Assen-Noord, d.d. 26 januari 1987, waarin wordt voorgesteld om de concept-instructie van deputaten voor diaconale zaken wat betreft paragraaf 1, de laatste alinea, als volgt te wijzigen: 'Zij zullen twee broeders aanwijzen die mededelingen doen op de Centrale Diaconale Conferenties'.

11. Brief van de P.S. van Zuid-Holland, d.d. 11 februari 1987, waarin zij een tweetal broeders uit haar ressort voordraagt voor benoeming in het generaal diaconaal deputaatschap.

12. Brief van de P.S. van Utrecht, d.d. 27 februari 1987, waarin zij een tweetal broeders uit haar ressort voordraagt voor benoeming in het generaal diaconaal deputaatschap.

13. Brief van de P.S. van Drenthe, d.d. 3 maart 1987, waarin zij een voordracht doet van een tweetal broeders uit haar ressort voor de benoeming in het generaal diaconaal deputaatschap.

14. Brief van de Gereformeerde kerk te Lisse, d.d. 12 maart 1987, waarin zij de generale synode verzoekt, gelet op haar aan de classis Gouda-Leiden-Woerden gemelde bezwaren, afwijzend te beschikken op de diverse, van kerkelijke vergaderingen ingekomen verzoeken m.b.t. het machtigen van de generale deputaten voor diaconale aangelegenheden tot het benoemen van een diaconale consulent.

15. Brief van de P.S. van Gelderland, d.d. 12 maart 1987, waarin zij een tweetal broeders uit haar ressort voordraagt voor benoeming in een eventueel generaalsynodaal deputaatschap ad art. 22 K.O.

16. Brief van de classis Warffum, dal. 26 februari 1987, gehouden op 10 november 1986, met het verzoek een eventueel voorstel tot benoeming van een diaconaal consulent niet te aanvaarden.

17. Brief van de Gereformeerde kerk te Assen-Zuid, d.d. 11 maart 1987, m.b.t. het rapport Deputaten voor diaconale zaken a.i. d.d. 28 februari 1986.

a. Naar het oordeel van de kerkeraad behoort het beleid van deputaten m.b.t. de adviezen, betreffende de steunaanvragen van de vereniging 'Dit Koningskind' en de stichting 'Bralectah', niet te worden aanvaard.

b. Adviezen van deputaten dienen duidelijk onderbouwd te zijn en dienen duidelijk aan te geven, waarom het op de weg van de kerken ligt de desbetreffende instelling financieel te steunen.

De kerkeraad verzoekt de G.S. dienovereenkomstig te willen uitspreken.

18. Brief van de classis Kampen, d.d. 16 maart 1987, waarin zij de generale synode het volgende verzoekt:

1. de opdracht van een generaal-synodaal deputaatschap voor diaconale zaken zodanig te wijzigen, dat het onderdeel van het 'Besluit' 2.2.a.2 komt te vervallen;

2. in de instructie van een generaal diaconaal deputaatschap de thans voorgestelde criteria 1 en 3 niet op te nemen;

3. aan de te benoemen deputaten voor diaconale zaken de opdracht te geven dat zij hun adviezen aan adviesvragende kerkeraden c.q. diakenen inhoudelijk motiveren, en hun adviezen ook vrijgeven voor verspreiding onder de zusterkerken.

19. Brief van de P.S. van Overijssel, d.d. 19 februari 1987, waarin zij een voordracht doet van een tweetal broeders uit haar ressort voor de benoeming in het generaal diaconaal deputaatschap. ,

20. Brief van de P.S. van Friesland, d.d. 18 maart 1987, met verzoek:

- a. geen diaconaal consulent te benoemen;
- b. de taakomschrijving van de generale deputaten voor diaconale zaken meer uitgebreid te doen zijn dan deputaten ad interim voorstellen;
- c. zittende de synode de mogelijkheden te laten onderzoeken voor uitbreiding van het docentencorps aan de Theologische Hogeschool op het gebied 'Van de ambtelijke vakken.

21. Brief van de Gereformeerde kerk te Berkel en Rodenrijs, dal. 19 maart 1987, met het voorstel te komen tot wijziging van artikel 3, 'Uitvoering taken' van de conceptinstructie zoals opgenomen in het Rapport van deputaten voor diaconale zaken ad interim.

22. Brief van de Gereformeerde kerk te Zaandam, dal. maart 1987, waarin zij een wijziging voorstelt op de concept-instructie voor het generaal diaconaal deputaatschap.

23. Brief van de Gereformeerde kerk te Leek-Roden, d.d. 26 maart 1987, waarin de raad verzoekt, n.a.v. het Rapport deputaten voor diaconale zaken ad interim, nieuw te benoemen deputaten op te dragen:

1. hun adviezen aan de diaconieën zo breed mogelijk te onderbouwen met uitvoerige en duidelijke argumentatie;
2. de hulpvragende instanties te verzoeken zo mogelijk haar financiële verantwoordingen voor de diaconieën beschikbaar te stellen.

24. Brief van de Gereformeerde kerk te Spakenburg-Noord, d.d. 28 maart 1987, met aankondiging van een tweetal stukken die zullen worden toegezonden, m.b.t.:

- a. voorstellen om deputaten voor diaconale zaken te machtigen een diaconaal consulent aan te stellen;
- b. instructie voor generale deputaten voor diaconale zaken.

24a Brief van de kerk te Spakenburg-Noord d.d. 15 april 1987, inzake voorstellen om deputaten voor diaconale zaken te machtigen een diaconaal consulent aan te stellen.

24b Brief van de kerk te Spakenburg-Noord d.d. 15 april 1987, over instructie generale deputaten voor diaconale zaken.

25. Aanvulling op het rapport d. d. 28-2-1986 gen. syn. deputaatschap voor diaconalezaken ad interim.

26. Bezwaarschrift kerk te Monster d.d. 18 april 1987, tegen Acta art. 56 Heemse (ABW en diaconie).

d. Betrekking hebbende op uitbreiding van de K. O. met een artikel 51a.

1. Rapport deputaten ad artikel 51 a K. O.

2. Brief van de Gereformeerde kerk te Amersfoort-Centrum, d.d. 12 januari 1987, waarin aan de synode ter informatie een rapport wordt aangeboden, opgesteld door een door de kerkeraad benoemde commissie inzake het deputatenrapport ad art. S1aK.O..

3. Brief van de Gereformeerde kerk te Ermelo, d.d. 2 februari 1987, n.a.v. het rapport deputaten ad art. S la K.O., uitlopend op het volgende voorstel:

1. nieuwe deputaten te benoemen met de opdracht de volgende G.S. te dienen met de uitvoering van een vervolgoopdracht, ingevolge waarvan:
 - 1.1 een nadere inventarisatie plaatsvindt van (eventueel in aanmerking komende) 'zelfstandige onderdelen' van kerkelijk werk;

1.2de afweging van keuzemogelijkheden voor het onderbrengen van het onder 1.1 bedoelde kerkelijk werk in of verenigingen c.q. stichtingen of in een rechtspersoonlijkheid bezittend lichaam ingevolge art. 2 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek op principiële gronden plaatsvindt;

1.3beoordeeld kan worden in samenhang met de gegevens, bedoeld onder 1.1 en 1.2, of wijziging of aanvulling van de Kerkorde in het belang van de kerken kan zijn.

4. Brief van de Gereformeerde kerk te Lisse d.d. 13 april 1987, m.b.t. het Rapport Generale Deputaten ad art. Sla K.O., vergezeld van de door genoemde kerk gevoerde correspondentie over dit onderwerp met classis en P.S. Zij verzoekt de generale synode van e.e.a. kennis te nemen en opnieuw generale deputaten te benoemen die moeten nagaan in hoeverre wijziging en aanvulling van diverse artikelen van de K.O. noodzakelijk is t.a.v. het eventueel oprichten van zelfstandige onderdelen en het oprichten van verbanden waarin kerken of dergelijke onderdelen zich voor bepaalde kerkelijke doeleinden kunnen verenigen.

III. Inzake de EREDIENST.

a. Betrekking hebbende op de herziening van het kerkboek.

1. Brief van de P.S. van Friesland, d.d. 18 maart 1987, waarin zij een voorstel doet om:
1. de tekst van artikel 10 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis in de zevende zinsnede als volgt vast te stellen: 'De Schrift zegt verder dat God de wereld door zijn Zoon geschapen heeft en eveneens dat God alle dingen door Jezus Christus geschapen heeft;'
2. deputaten voor generaal-synodale publikaties op te dragen deze wijziging in de uitgave van het Gereformeerd Kerkboek bij volgende oplagen te doen doorvoeren. Bij het voorstel is gevoegd een kopie van een brief van de kerkeraad van de Gereformeerde kerk te Leeuwarden d.d. 18 november 1986 i.v.m. de aanleiding tot het voorstel en tevens uitvoerige documentatie m.b.t. het voorstel.

b. Betrekking hebbende op het ambtelijk karakter van 'leessamenkomsten'.

1. Brief van br. J. Westra te Katwijk, d.d. 7 januari 1987, waarin hij pleit voor het uitspreken van het woord 'u' i.p.v. 'ons' in het zegenwoord van Numeri 6:24-27, ook wanneer ouderlingen de kerkdienst leiden.

2. Brief van de Gereformeerde kerk te Ermelo, d.d. 7 februari 1987, n.a.v. het besluit der G.S. Heemse inzake de zgn. leessamenkomsten, waarin de kerkeraad meedeelt Besluit 2 moeilijk te kunnen ratificeren en waarin om herziening van dit besluit wordt gevraagd, waarbij het ambtelijk karakter van de zgn. leessamenkomsten tenvolle wordt erkend, of om een deputaatschap in te stellen ter bestudering van het Schriftuurlijk karakter van de ambten.

3. Brief van de Gereformeerde kerk te Ede, d.d. 12 februari 1987, met de mededeling dat de raad niet tot ratificatie van besluit 2, art. 70 van de acta G.S. Heemse 1984-1985 betreffende de zgn. leessamenkomsten kan overgaan en de aankondiging dat de definitieve brief met de gronden z.s.m. zal worden toegezonden.

4. Brief van de Gereformeerde kerk te Ede, dal. 17 maart 1987, waarin zij de aangekondigde gronden geeft voor haar besluit niet tot ratificatie van besluit 2, art. 70 van de acta van de G.S. Heemse 1984-1985 betreffende de zgn. leessamenkomsten te kunnen overgaan. Zij stelt daarom voor, in plaats van besluit 2., artikel 70, acta Heemse 1984-85, als volgt te besluiten:

'De synode acht het, mede in het licht van de besluiten 3. en 4. en van de voor deze besluiten aangevoerde gronden in artikel 70 van de acta van de Generale Synode van Heemse 1984-85, niet wenselijk, de vraag of een ouderling die voorgaat in de eredienst gerechtigd is de zegengroet uit te spreken en de zegen op te leggen, te beantwoorden.'

c. Betrekking hebbende op de geestelijke verzorging van militairen.

1. Rapport deputaten geestelijke verzorging van militairen.

2. Aanvullend rapport (vertrouwelijk) deputaten geestelijke verzorging militairen, d.d. 21 april 1987.

d. Betrekking hebbende op de radio- en t. v.-uitzending van kerkdiensten.

1. Rapport deputaten radio- en t.v.-uitzendingen kerkdiensten.
2. Brief van de werkgroep nazorg radio- en t.v.-kerkdiensten, dal. 26 maart 1987, met aankondiging van een reactie op het rapport van de deputaten voor uitzending van radio- en t.v.-kerkdiensten.
3. Brief van de Landelijke Organisatie Kerktelefoon, d.d. 28 maart 1987, waarin wordt gevraagd het voorstel tot wijziging van de instructie voor deputaten RTVkerkdiensten m.b.t. de L.O.K. zodanig te wijzigen dat de L.O.K. zeker als adresfunctie niet verloren gaat en dat de relatie bestendig blijft.
4. Brief van de Gereformeerde kerk te Leeuwarden. d.d. 28 maart 1987, met aankondiging van een reactie op het rapport deputaten RTV-kerkdiensten.
5. Brief van B.J.v.d.L. te B. d.d. 18 april 1987 met verzoek te breken met de IKON.
6. Aankondiging door de kerk te Groningen-Noord d.d. 15 april 1987 van reactie op rapport deputaten radio- en t.v.-uitzendingen. Brief van de kerk te GroningenNoord d.d. 28 april 1987 inzake radio- en televisie-uitzendingen.
7. Brief van de kerk te Leeuwarden d.d. 15 april 1987 inzake rapport radio- en t.v.uitzendingen van kerkdiensten.
8. Brief werkgroep nazorg radio- en t.v.-kerkdiensten d.d. 24 april 1987.

e. Betrekking hebbende op spreekconsent voor studenten theologie.

1. Brief van de Gereformeerde kerk te Goes, d.d. 14 maart 1987, waarin de raad verzoekt, wegens de nood van de kerken die te kampen hebben met preekvoorziening, met inachtneming van de gestelde regels weer toestemming te verlenen aan de studenten van de Theologische Hogeschool tot het spreken van een stichtelijk woord in de samenkomsten van de gemeente.
2. Brief van de Gereformeerde kerk te Halfweg en Zwanenburg, d.d. 27 maart 1987, met gelijke strekking als het verzoek van de kerk te Goes, zie sub 1.

IV. Inzake ZENDING en EVANGELISATIE.

1. Rapport deputaten-curatoren van de Gereformeerde Missiologische Opleiding.
2. Brief van de op 27 februari 1987 gehouden classis Enschede, ongedateerd, met adhesie-.betuiging aan het voorstel van de kerk te Emmen inzake de benoeming van zendingsdeputaten.
3. Brief van de P.S. van Drenthe, d.d. 26 februari 1987, waarin de P.S. het voorstel van de kerk van Emmen, inzake zendingsdeputaten, overneemt en als voorstel aan de generale synode voorlegt.
4. Brief van de Gereformeerde kerk te Emmen, d.d. 18 maart 1987, met het volgende voorstel ter overweging:
De generale synode besluit deputaten te benoemen met de volgende opdrachten:
 1. de zendinge kerken te dienen met adviezen inzake de keuze van de zendingsterreinen;

2. de in de loop van de jaren door de zendelingen en de zendende instanties verkregen ervaring en kennis van de zendingsproblematiek te inventariseren, te bundelen en ter beschikking te houden van de zendende kerken en van de G.M.O.;

3. het bestuderen van concrete, actuele zendingszaken, door zendende instanties of zendelingen aan hen voorgelegd, het coördineren hiervan evenals het doen uitvoeren van hieruit voortvloeiende resultaten en deze gegevens ter beschikking te stellen van de zendende kerken, de zendelingen en de G.M.O..

Voor de uitvoering van deze opdrachten stelde de synode een instructie vast.

5. Brief van de Gereformeerde kerk te Rijnsburg, d.d. 19 maart 1987, waarin de raad meedeelt niet te kunnen instemmen met het voorstel van de kerk te Emmen, d.d. 18 maart 1987 (opgenomen als IV-4), om naast de reeds bestaande deputaatschappen nieuwe deputaatschappen te benoemen voor de in het voorstel van Emmen genoemde opdrachten. Hij geeft er de voorkeur aan deze taken onder te brengen bij een te benoemen zendingslector en bij de deputaten voor de G.M.O..

6. Brief penningmeester G.M.O. d.d. 21 april 1987, met financiële jaarstukken 1986.

V. Inzake de OPLEIDING.

1. Rapport deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool.

2. Brief van de Gereformeerde kerk te Haren, d.d. 19 januari 1987, n.a.v. de brief van de deputaten-curatoren d.d. 5 november 1986; in afwijking daarvan stelt de kerkeraad voor de naamgeving in het Statuut van de Theologische Hogeschool te veranderen in: 'Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland'.

3. Brief van de P.S. van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg, d.d. 4 februari 1987, met voorstellen voor de benoeming van een primus en een secundus deputaatcurator.

4. Brief van de Gereformeerde kerk te Ede, d.d. 12 februari 1987, waarin zij meedeelt bezwaar te hebben tegen de door deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool voorgestelde handhaving van de naam 'Theologische Hogeschool' en daarmee het samenhangende invoegen van het woord 'universitaire' in de preambule. Zij verklaart verder in te stemmen met de voorgestelde wijzigingen van en toevoegingen aan het statuut.

5. Brief van de P.S. van Zuid-Holland, d.d. 11 februari 1987, waarin zij een voordracht doet uit haar ressort voor een primus en een secundus ter benoeming van een deputaat-curator voor de Theologische Hogeschool.

6. Brief van de P.S. van Utrecht, d.d. 27 februari 1987, waarin zij een voordracht doet uit haar ressort voor een primus en een secundus ter benoeming van een deputaat-curator voor de Theologische Hogeschool.

7. Brief van de deputaten voor de behartiging van de financiële en de materiële belangen van de Theologische Hogeschool van de Gereformeerde kerken in Nederland, d.d. 18 februari 1987.

a. Deputaten achten het wenselijk het aantal deputaten-financieel na de nieuwbouw- en restauratieperiode weer terug te brengen op het oorspronkelijke aantal van *vijf i.p.v. zeven* deputaten;

b. deputaten doen de suggestie binnen hun college een vijftal kennisgebieden te onderscheiden in het werk van het college, t. w.:

1. bestuurlijke ervaring
2. financieel-administratieve kennis
3. bedrijfseconomische kennis
4. bouwtechnische capaciteiten
5. juridische scholing.

Voor deze disciplines elk een primus en een secundus te benoemen, zodat in geval van een tussentijdse vacature de vereiste deskundigheid binnen het college blijft;

- c. het college vraagt betrokken te worden bij het voordragen van te benoemen deputaten en zal desgevraagd ook aanbevelingen doen;
- d. het schrijven vermeldt de namen van de thans zittende deputaten met vermelding van de taken waarvoor zij binnen het college zijn aangewezen. Na 1 augustus 1987 is, door het aftreden van twee broeders, de plaats voor juridische zaken vacant.

8. Brief van de P.S. van Drenthe, d.d. 26 februari 1987, waarin zij een tweetal broeders uit haar ressort voordraagt ter benoeming tot primus en secundus deputaat-curator voor de Theologische Hogeschool.

9. Brief van de op 27 februari 1987 gehouden classis Enschede, ongedateerd, waarin zij voorstelt dat de generale synode besluit tot het stichten van een leerstoel in de missiologische vakken. Aan de te benoemen docent (gewoon hoogleraar) zal tevens worden opgedragen het onderwijs in de elenctiek en de evangelistiek.

10. Brief van de P.S. van Drenthe, d.d. 3 maart 1987, waarin zij de generale synode in overweging geeft de opleiding tot de dienst des Woords voortaan te noemen: 'Gereformeerde Theologische Universiteit'.

11. Brief van de Gereformeerde kerk te Zaandam, d.d. 12 maart 1987, waarin de raad de synode voorstelt het volgende te besluiten:

- a. dat de door de kerken onderhouden opleiding tot de dienst des Woords voortaan de naam van universiteit zal voeren;
- b. dat de naam van de door de kerken onderhouden opleiding tot de dienst des Woords als volgt zal luiden: *'GREIJDANUS-Universiteit', Opleiding tot de dienst van het Woord door De Gereformeerde Kerken in Nederland.*

12. Brief van de deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool van de Gereformeerde Kerken in Nederland, d.d. 2 maart 1987, waarmee zij hun verslag over de periode oktober 1983 tot en met oktober 1986 officieel aanbieden.

Zij dringen er bij de synode op aan de in het verslag gedane voorstellen inzake de nomenclatuur van het wetenschappelijk personeel en inzake de vooropleiding z.s.m. na opening van de synode te behandelen.

Tevens verzoeken zij de generale synode de benoemingen, die gedaan moeten worden, zo vroeg mogelijk te doen uitgaan, opdat de benoemden tijd hebben zich voor te bereiden op de cursus 1987-1988.

13. Brief van de P.S. van Gelderland, d.d. 12 maart 1987, waarin zij een tweetal broeders uit haar ressort voordraagt ter benoeming in het college van deputatencuratoren.

14. Brief van de classis Kampen, d.d. 10 maart 1987, waarin zij de generale synode verzoekt:

- 1. de naam van de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland te veranderen in: Theologische Universiteit van De Gereformeerde Kerken in Nederland;
- 2. de deputaten-curatoren opdracht te geven z.s.m. deze naamswijziging waar nodig in te voeren en uw vergadering met voorstellen in dezen te dienen.

15. Brief van de P.S. van Overijssel, d.d. 19 februari 1987, waarin zij een tweetal broeders uit haar ressort voordraagt ter benoeming tot primus en secundus deputaat-curator voor de Theologische Hogeschool.

16. Brief van de P.S. van Noord-Holland, d.d. 17 maart 1987, waarin zij een tweetal broeders uit haar ressort voordraagt ter benoeming tot primus en secundus deputaat-curator voor de Theologische Hogeschool.

17. Brief van de Gereformeerde Kerk te Berkel en Rodenrijs, d.d. 19 maart 1987, waarin bij de synode aangedrongen wordt de naam van de Theologische Hogeschool te wijzigen in 'Theologische Universiteit van De Gereformeerde Kerken in Nederland.'

18. Brief van de P.S. van Gelderland, dal. 21 maart 1987, waarin zij haar hartelijke instemming betuigt met de plannen tot uitbreiding van de wetenschappelijke staf van de Theologische Hogeschool en aandringt op uitvoering daarvan.

19. Brief van de P.S. van Friesland, d.d. 18 maart 1987, waarin zij een tweetal broeders uit haar ressort voordraagt ter benoeming tot primus en secundus deputaatcurator voor de Theologische Hogeschool.

20. Brief van de Gereformeerde kerk te Zaandam, d.d. maart 1987, waarin, i.v.m. de op blz. 30 van het Rapport deputaten-curatoren Theologische Hogeschool geconstateerde achterstand in het catalogiseren, de vraag wordt voorgelegd of het niet zinvol is deputaten-curatoren te machtigen een extra werkkraacht ter oplossing van ' dit probleem aan te trekken.

21. Brief van de Gereformeerde kerk te Amsterdam Zuid-West, d.d. 22 maart 1987, waarin wordt voorgesteld:

a. de eerste zin van de 'Preamble' als volgt te wijzigen: 'De Gereformeerde Kerken in Nederland onderhouden, naar artikel 18 van de Kerkorde, voor de wetenschappelijke vorming tot dienaar des Woords een universitaire instelling.

b. Deze instelling draagt de naam: *UNIVERSITEIT VOOR GEREFORMEERDE THEOLOGIE. Opleiding tot de dienst des Woords van De Gereformeerde Kerken in Nederland.*

c. De titel van het Statuut in onder b. voorgestelde zin aan te passen.'

22. Brief van de Gereformeerde kerk te Leek-Roden, d.d. 24 maart 1987, waarin wordt voorgesteld de naam van de Theologische Hogeschool te wijzigen in bijv. Theologische Universiteit van De Gereformeerde Kerken in Nederland; tevens zal ook artikel 18 K.O. aangepast moeten worden.

23. Brief van de Gereformeerde kerk te Enschede-Zuid, d.d. 26 maart 1987, waarin de raad voorstelt de naam van de Theologische Hogeschool te wijzigen in Gereformeerde Theologische Universiteit.

24. Brief van br. D. Dreschler te Zwanenburg, d.d. 30 maart 1987, waarin hij verzoekt hem niet voor herbenoeming als deputaat-financieel voor de Theologische Hogeschool in aanmerking te laten komen.

25. Brief van de deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool, d.d. 12 maart 1987, waarin wordt meegedeeld dat na de opening van de synode het moderamen een aantal brieven ter hand zal worden gesteld die betrekking hebben op personele en andere zaken zoals vermeld in het verslag van deputaten-curatoren 1987.

Het betreft o.a. zaken vermeld in de paragrafen 4.9.3., 4.8., 2.15 en 12.5 van genoemd verslag.

26. Brief van deputaten voor de behartiging van de financiële en materiële belangen van de Theologische Hogeschool van de Gereformeerde Kerken in Nederland, d.d. 4 april 1987, waarin de toezending wordt aangekondigd van:

1. Beleidsnota inzake honorering/salariëring van hen die werkzaam zijn aan de Theologische Hogeschool.

2. Pensioen-reglement t.b.v. docenten en overig personeel van de Theologische Hogeschool.

27. Brief van deputaten-financieel van de Theologische Hogeschool d.d. 9 april 1987, vergezeld van de beknopte en de uitgebreide jaarverslagen over de jaren 1984 en 1985 alsmede de aankondiging van het jaarverslag 1986.

28. Brief van br. Ph. H. van der Kolk te Harderwijk, d.d. 13 april 1987, waarin hij verzoekt hem, wegens drukke werkzaamheden, niet meer in aanmerking te laten komen voor herbenoeming tot lid van de deputaten-financieel.

29. Brief van F.d.B. te B. d.d. 20 april 1987 betr. bezwaren tegen brief van de academische senaat in Kampen d.d. 25-2-1987 (collegegeld).
30. Brief van de kerk te Rijnsburg d.d. 17 april 1987 inzake trefwoordenregister bibliotheek Theologische Hogeschool te Kampen.
31. Brief van deputaten-financieel inzake collegegeld, d.d. 10 april 1987.
32. Brief van deputaten-curatoren Theologische Hogeschool inzake benoeming docenten vooropleiding, d.d. 3 maart 1987.
33. Idem inzake ondertekeningsformulier deputaten-curatoren, d.d. 4 maart 1987.
34. Idem inzake titel lector, d.d. 5 maart 1987.
35. Idem inzake titel lector, d.d. 6 maart 1987.
36. Idem inzake preekcolleges, d.d. 7 maart 1987.
37. Idem inzake pastoraal-college, d.d. 9 maart 1987.
38. Idem inzake titel wetenschappelijk medewerker, d.d. 10 maart 1987.
39. Idem inzake kerkmuziek en cantorij, d.d. 11 maart 1987.
40. Idem inzake wijziging in verslag DC 4.9.3., d.d. 17 maart 1987.
41. Idem inzake wetenschappelijk medewerker, d.d. 18 maart 1987.

VI. Inzake de CORRESPONDENTIE MET BUITENLANDSE KERKEN.

1. Rapport deputaten Betrekkingen met Buitenlandse Kerken.
2. Brief van de Gereformeerde kerk te Amersfoort-C., d.d. 14 februari 1987, waarin de synode ter informatie een rapport wordt aangeboden, opgesteld door een door de kerkeraad benoemde commissie inzake het deputatenrapport 'Betrekkingen met Buitenlandse Kerken'.
3. Brief van de Gereformeerde kerk te Ede, d.d. 12 februari 1987, met afschrift van een brief, gestuurd aan deputaten BBK, ter kennisname. Hierin wordt de G.S. Spakenburg-Noord 1987 verzocht aan deputaten BBK opdracht te verlenen contacten te leggen met Ds. Widter in Oostenrijk en hem met raad en daad bij te staan.
4. Brief van de Gereformeerde kerk te Zaandam, d.d. maart 1987, waarin zij voorstelt de instructie aan nieuw te benoemen deputaten BBK zoals vermeld in het rapport deputaten BBK, blz. 66 midden, als volgt te wijzigen:
'Dr. Huntemann zo mogelijk met raad en daad bij te staan in zijn geïsoleerde strijd voor kerkelijke reformatie van zijn gemeente in de Bremer Landeskirche'.
5. Brief van de Gereformeerde kerk te Zaandam, d.d. maart 1987, waarin zij voorstelt de volgende opdracht uit het Rapport Deputaten BBK aan nieuw te benoemen deputaten te laten vervallen (blz. 66 bovenaan) '-dit memorandum, of de gegevens daaruit te gebruiken om ook anderen binnen de GKSA te informeren;'
6. Brief van de Gereformeerde kerk te Zaandam, d.d. maart 1987, waarin zij voorstelt om voorstel 8 uit het rapport deputaten BBK als volgt te wijzigen (zie blz. 66/67):
'8. De synode besluit:
- nieuw te benoemen deputaten toe te staan tot de volgende G.S. de nu geldende regels voor kerkelijk contact soepel toe te passen;

- nieuw te benoemen deputaten op te dragen:
 1. reacties in te wachten van de zusterkerken op de in hfst. 9 van dit rapport voorgestelde regels;
 2. de voorgestelde regels te bespreken met die kerken waarmee de voorlopige relatie van kerkelijk contact wordt onderhouden, resp. met die kerken aan wie dit contact is aangeboden;
 3. op de volgende G.S. te komen met een concept voor definitieve regels voor het aangaan en onderhouden van kerkelijke relaties met buitenlandse kerken'.
- 7. Brief van de Gereformeerde kerk te Enschede-Zuid, d.d. 26 maart 1987, waarin enige kanttekeningen worden gemaakt bij het rapport van deputaten BBK, t.w.:
 - a. herbezinning m.b.t. tijdstip van verschijnen van het rapport;
 - b. eenheid in benadering en contacten met zusterkerken in Australië en ZuidAfrika;
 - c. zorgvuldigheid m.b.t. het aangaan van relaties met buitenlandse kerken.
- 8. Aanvullend rapport deputaten BBK.
- 9. Brief van de kerk te Berkel en Rodenrijs inzake regels BBK, d.d. 22 april 1987.

VII. Inzake de CORRESPONDENTIE MET DE HOGE OVERHEID.

1. Brief van de P.S. van Zuid-Holland, d.d. 11 februari 1987, met uitspraak betreffende de zgn. afkoopregeling van de overheid.
De P. S. spreekt uit:
 1. dat moet worden bevorderd, dat de van het rijk ontvangen geldswaarden worden overgedragen aan de emeriteringsverbanden binnen de kerken, behoudens een eventuele uitkering t.b.v. het pensioenfonds van de Theologische Hogeschool;
 2. dat zij de eerstkomende generale synode verzoekt zich dienovereenkomstig uit te spreken.
2. Rapport deputaten correspondentie met de Hoge Overheid.
3. Rapport deputaten afkoopregeling Overheid.
4. Brief van de Gereformeerde kerk te Rotterdam-Oost, d.d. 2 april 1987, waarin 'opmerkingen worden gemaakt n.a.v. de in het rapport van deputaten afkoopregeling Overheid onder punt 9 gedane suggesties ter zake van:
 - de voor de verdeling van het verkregen bedrag in aanmerking komende instanties;
 - de wijze van verdeling van het aankoopbedrag onder de in aanmerking komende instanties;
 - de opdracht voor nieuwe deputaten.
5. Aanvullend rapport d. d. 14 april 1987, bij punt VI I.3.
6. Aanvullend rapport d.d. april 1987 deputaten correspondentie Hoge Overheid.

VIII. SYNODALIA.

1. Brief van de raad van de Gereformeerde kerk te Zuidhom, ongedateerd, waarin hij zich aanbiedt om de D.V. in 1990 te houden G.S. te ontvangen.
2. Brief van de raad van de Gereformeerde kerk te Zuidhom, d.d. 19 april 1986, waarin de onder 1. genoemde brief gedateerd wordt op 10 december 1985.
3. Rapport deputaten bijbelvertaling.
4. Rapport deputaten generaal archief.
5. Brief van deputaatschap bijbelvertaling, dal. 17 november 1986, waarin het rapport van werkzaamheden officieel wordt aangeboden.

6. Brief van de Gereformeerde kerk te Rotterdam-Noord, d.d. 7 februari 1987, waarin bij de synode wordt aangedrongen, dat er voor alle uitgaven van synodewege, inclusief de Acta Contracta, bindende afspraken met de desbetreffende uitgever gemaakt worden.
7. Brief van de NCRV, d.d. 13 februari 1987, met het verzoek medewerking te willen verlenen bij de verslaggeving van de vergaderingen van de synode.
8. Brief van de P.S. van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg, dal. 4 februari 1987, met de lijst van afgevaardigden voor de G.S. uit dit ressort.
9. Brief van de P.S. van Overijssel, d.d. 19 februari 1987, met kennisgeving van de afvaardiging uit haar ressort naar de komende generale synode.
10. Brief van de P.S. van Friesland, d.d. 26 februari 1987, met kennisgeving van de afvaardiging uit haar ressort naar de komende generale synode.
11. Brief van de P.S. van Zuid-Holland, d.d. 11 februari 1987, met kennisgeving van de afvaardiging uit haar ressort naar de komende generale synode.
12. Brief van de P.S. van Utrecht, d.d. 27 februari 1987, met kennisgeving van de afvaardiging uit haar ressort naar de komende generale synode.
13. Brief van de P.S. van Noord-Holland, d.d. 26 februari 1987, met kennisgeving van de afvaardiging uit haar ressort naar de komende generale synode.
14. Brief van de P.S. van Drenthe, d.d. 2 maart 1987, met kennisgeving van de afvaardiging uit haar ressort naar de komende generale synode.
15. Brief van de P.S. van Groningen, d.d. 9 februari 1987, met kennisgeving van de afvaardiging uit haar ressort naar de komende generale synode.
16. Brief van de P.S. van Gelderland, dal. 10 maart 1987, met kennisgeving van de afvaardiging uit haar ressort naar de komende generale synode.
17. Brief van de Gereformeerde kerk te Leeuwarden, d.d. 16 maart 1987, met de mededeling dat zij haar aanbod, de generale synode van 1990 in Leeuwarden samen te roepen en te ontvangen, handhaaft.
18. Brief van het Reformatorisch Dagblad, d.d. 4 maart 1987, met het verzoek om toestemming tot het maken van verslagen van de synodezittingen en toezending van beschikbare deputaten- en commissierapporten.
19. Brief van het Nederlands Dagblad, d.d. 11 maart 1987, met het verzoek medewerking te willen verlenen aan de verslaggeving over de synode-zittingen.
20. Brief van de Gereformeerde kerk te Schildwolde, d.d. 19 maart 1987, waarin een aantal maatregelen wordt voorgesteld om tot een meer aanvaardbare omvang van de acta van de g. s. te komen.
21. Brief van br. J.J. Schreuder te Ermelo, d.d. 25 maart 1987, waarin hij meedeelt eerst m.i.v. 6 mei a.s. voor zijn taak als secundus-afgevaardigde naar de generale synode beschikbaar te zijn.
22. Brief van de classis 's-Gravenhage, d.d. 24 maart 1987, bevattende een vermelding van activiteiten in de verslagperiode in haar functie als deputate voor het uitschrijven van bededagen.
23. Brief van de Gereformeerde kerk te Wanschoten, d.d. 26 maart 1987, waarin zij er bij de synode op aandringt:

- . a. generaal-synodale publikaties voortaan vroegtijdiger te doen verschijnen zodat de kerken meer tijd voor behandeling krijgen;
- b. eventueel te benoemen deputaatschappen een opdracht in deze zin te geven.

24. Brief van br. J. Mulder Sr. te Den Haag, d.d. 28 maart 1987, waarin hij zich bereid verklaart de ingang op de acta te verzorgen.

25. Rapport deputaten generaal-synodale publikaties plus brief, d.d. 31 maart 1987, waarin toezending wordt aangekondigd.

26. Brief van 'Kerknieuws', dal. 10 april 1987, met het verzoek om toestemming voor het maken van verslagen van de synode-zittingen.

27. Rapport van de archiefbewarende kerk, de Gereformeerde kerk te GroningenWest, d.d. maart 1987, waarin zij rapport uitbrengt m.b.t. het generaal synodaal archief.

28. Brief van het 'Centraal Weekblad', d.d. 19 maart 1987, met het verzoek de synode-vergaderingen te mogen bijwonen i.v.m. de verslaggevang.

29. Brief van 'The Free Reformed Churches of Australia', d.d. 4 april 1987, met verontschuldiging voor het niet kunnen bijwonen van de synode-zittingen en met zegenwensen voor de synode-arbeid.

30. Brief van br. Th. André te Bunschoten, d.d. 13 april 1987, met het verzoek de sectie Godsdienst van de Gereformeerde Scholengemeenschap te Amersfoort toestemming te verlenen van de synodevergaderingen, met name de openings- en sluitingsvergadering, alsmede enkele nog nader te bepalen, van het onderwerp afhankelijke bijeenkomsten, video-opnamen te mogen maken.

De te maken videoband kan gebruikt worden ten dienste van het hele gereformeerde (voortgezet) onderwijs.

31. Rapport van deputaten voorbereiding eerstvolgende generale synode d.d. april 1987, met rapportage over:

- a. het overleg met de kerk te Spakenburg-Noord inzake de huisvesting en optimale arbeidsmogelijkheid voor de synode;

- b. een onderzoek naar de positie van de hoogleraren - adviseurs ter synode in het kader van de bepalingen dienaangaande in het Huishoudelijk Reglement voor generale synoden van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

32. Brief van de P.S. van Groningen d.d. 9 april 1987 met voordrachten voor benoemingen deputaten-curatoren en ad. art. 22 K.O

33. Rapport deputaten generaal synodaal archief (ongedateerd)

34. Brief van de P.S. van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg d.d. 18 april 1987 inzake benoeming deputaten diaconale zaken.

35. Brief van de P.S. van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg d.d. 18 april 1987 inzake benoeming deputaten ad. art. 19.

36. Brief J. val. Molen inzake benoeming, d.d. 21 april 1987.

37. Rapport kerk te Groningen-Noord d.d. 22 april 1987 over controle generaal synodaal archief.

38. Brief van de P.S. van Groningen d.d. 23 april 1987 inzake uitgave van de acta.

39. Brief van ds. P. Lok d.d. 24 april 1987 inz. 'Acta Actueel', verzoek om toezending besluiten.

IX. PARTICULARIA.

1. Revisieverzoek, ingediend door br. P.W. te L. en 11 anderen, d.d. 3 oktober 1986 (begeleidend schrijven d.d. 15 oktober 1986), m.b.t. de uitspraak van de G.S. Heemse, Acta art. 131, met daarin 16 verzoeken tot uitspraak, uitlopend in de volgende verzoeken aan de G. S. om uit te spreken:

'a. dat de Generale Synode te Heemse in de besluiten, die zij heeft genomen t.a.v. het gevoelen van ds. Hoorn over de leer van de kerk, zoals door hem in de betreffende stukken verklaard, aan diens gevoelen geen recht heeft gedaan en dit heeft veroordeeld op gronden, die niet in overeenstemming zijn met de in de gereformeerde belijdenis naar de Schrift beleden leer van de kerk;

b. dat deze besluiten derhalve niet als bindend zijn te aanvaarden naar art. 31 K.O. en bij dezen worden teruggenomen';

en

'a. dat de Generale Synode te Heemse ten onrechte in besloten zitting over het gevoelen van ds. Hoorn heeft gehandeld;

b. dat hetgeen hierover is opgenomen in de zgn. Handelingen van deze synode publiek zal worden gemaakt door opname daarvan in de Acta van de Generale Synode van Spakenburg-Noord 1987'.

2. Brief van de heer J.C. val. A. te H., dal. 22 januari 1987, met afschrift van zijn brief aan de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

3. Brief van br. G.K. te G., d.d. 13 februari 1987, met bezwaren tegen de uitspraak der G. S. Groningen-Zuid 1978 inzake het vrouwenkiesrecht.

4. Brief van br. G.K. te G., d.d. 17 februari 1987, met afschrift van zijn bezwaarschrift aan de kerkeraad te G. inzake het besluit van de G.S. Groningen-Zuid 1978 over het vrouwenkiesrecht.

5. Brief van br. G.K. te G., d.d. 20 februari 1987, met een duidelijker kopie van blad III van zijn schrijven van 17 februari j.l.

6. Brief van ds. J.G.A. te V.P., d.d. 23 februari 1987.

7. Brief van de Gereformeerde kerk te M., d.d. 7 maart 1987, met aankondiging van een bezwaarschrift.

8. Brief van de hr. J.C. val. A. te H., d.d. 12 maart 1987, met 12x afschrift van zijn brief aan de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland d. d. 22 maart 1983.

9. Brief van de hr. J.F. te B., d.d. 12 maart 1987, waarin hij meedeelt de leer van Heemse 1984-85 over de kerk af te wijzen en ook haar onbetrouwbaar kerkboek.

10. Brief van br. G.K. te G., d.d. 21 maart 1987, met aanvullende informatie m.b.t. zijn op 13 en 17 februari gezonden brieven m.b.t. het vrouwenkiesrecht.

11. Bezwaarschrift van de brs. W.H., A.E.J.H. en H.W., allen te Z., d.d. 26 maart 1987.

12. Brief van de hr. J.C. val. A. te H., d.d. 26 maart 1987, met 12x afschrift van zijn brief aan de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland d.d. 22 maart 1983.

13. Brief van W.A.v.A. te B., d.d. 28 maart 1987, met aankondiging van een schrijven m.b.t. artikel 131 van de Acta Heemse 1984-1985.

13a. Brief van W.A.v.A. te B., d.d. 18 april 1987 m.b.t. art. 131 van de Acta Heemse 1984-1985.

14. Brief van br. J.M. te 's-G., d.d. 28 maart 1987.

15. Appèlschrift van de classis 's-Gravenhage, d. d. 31 maart 1987.

16. Revisieverzoek van br. B.Z. te N., dal. 4 april 1987, m.b.t. de uitspraak van de G. S. Heemse, Acta art. 131, over 'de leer van ds. Joh. Hoorn over art. 28'.

17. Brief van J.E.B. te H., d.d. april 1987 met adhesie aan stuk IX.1.

18. Brief van S.v.d.B. te M., d.d. 21 april 1987, met voorstel tot instelling van commissie van onderzoek.

19. Appèlschrift van de kerk te M., d.d. 29 april 1987 tegen uitspraken van de P.S. Zuid-Holland 1986.

20. Revisieverzoek J.F. de L. te D., d.d. 17 april 1987, inzake art. 131 Acta Heemse.

21. Revisieverzoek van de kerk te Grootegast - scriba J. Klok, d.d. 18 april 1987 tegen artikelen Handelingen van de G. S. te Heemse.

22. Brief J.F. de L. te D., d.d. 20 april 1987, afschriften.

23. Brief kerk te Grootegast-scriba J. Klok (ongedateerd) met corrigenda.

24. Brief S.v.d.B. te M., d.d. 25 april 1987, met aanvulling op brief d.d. 21-4-78, zie IX.18.

X. VARIA.

1. Brief van de Stichting voor boete en verzoening met betrekking tot Israël, Ismaël en anderen d.d. 27 februari 1986, met de oproep om gebedssamenkomsten te beleggen voor de regering, de Staten-Generaal en de christenheid zelf.

2. Acta P.S. 1985 van de Gereformeerde kerken in het ressort Groningen.

3. Acta P.S. 1986 van de Gereformeerde kerken in het ressort Groningen.

4. Acta P.S. 1986 van de Gereformeerde kerken in het ressort Noord-Holland.

5. Brief van de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken te 'sGravenhage, d.d. 10 januari 1987, waarin droefheid wordt uitgesproken over het beschuldigen van hoogleraren, en waarin wordt afgezien van een schriftelijke uiteenzetting over de van onze kant genoemde onderwerpen, als zijnde niet dienstig aan de zaak van de toenadering; tevens wordt bereidheid om met ons te spreken uitgesproken.

6. Brief van de P.S. Friesland, d.d. 18 maart 1987, waarin zij de G.S. verzoekt te komen tot de instelling van een deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland.

Het verzoek is vergezeld van een bijlage met

- a. taakomschrijving voor dit deputaatschap;
- b. onderbouwing van het verzoek.

7. Brief van de Gereformeerde kerk te Weesp-Nigtevegt, dal. 21 maart 1987, met adhesiebetuiging aan het voorstel van de P.S. Friesland (zie X6).

8. Brief van de Gereformeerde kerk te Zoetermeer, d.d. 26 maart 1987, met adhesiebetuiging aan het voorstel van de P.S. Friesland (zie X6).

9. Brief van de Gereformeerde kerk te Enschede-Zuid, d.d. 26 maart 1987, met adhesiebetuiging aan het voorstel van de P.S. Friesland (zie X6); tevens wordt aangedrongen op evenwicht in de totstandkoming van de relaties met binnenlandse en buitenlandse kerken.

10. Rapport deputaten documentatie geschiedenis van de Vrijmaking.

11. Brief van de P.S. van Gelderland, d.d. 28 maart 1987, waarin zij de synode voorstelt:

1. dat zij een publiek appèl doet aan allen die willen staan op de vaste grondslag van de Heilige Schrift als Gods Woord en van harte instemmen met de drie formulieren van eenheid en een gereformeerde kerkorde, te zoeken naar wegen om te komen tot kerkelijke eenheid;

2. dat zij een deputaatschap benoemt ter bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland, bijv. met als opdracht:

a. het appèl voornoemd zo groot mogelijke bekendheid te geven;

b. te dienen als adres voor reacties op dit appèl;

c. zo mogelijk reeds informele contacten te leggen met gelovigen buiten De Gereformeerde Kerken in Nederland die willen staan op de grondslag van de drie formulieren van eenheid;

d. desgevraagd de eigen plaatselijke kerken te adviseren bij het leggen van contacten met en het beleggen van vergaderingen voor gereformeerde belijders;

e. aan de volgende generale synode van hun arbeid en bevindingen rapport uit te brengen en zo mogelijk voorstellen te doen die de kerkelijke eenheid bevorderen en dit rapport en deze voorstellen uiterlijk zes maanden voor de aanvang van de synode aan de kerken toe te zenden.

12. Brief van ds. C.G. Bos te Ermelo, d.d. 3 februari 1987, gericht aan de P.S. Gelderland, waarin hij aandringt op instelling van een deputaatschap ter bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland.

13. Brief van ds. C.G. Bos te Ermelo en br. J.J. Bos te Leeuwarden, d.d. 30 maart 1987, met toelichting op de achtergrond van de voorstellen m.b.t. kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland, gedaan door de P.S. Friesland en de P. S. Gelderland (resp. X-6 en X-11).

14. Brief van de kerk te Lomen-Abcoude, d.d. 7 april 1987 met adhesie aan de stukken X.6 en 11.

15. Bezwaarschrift van J.F. de L. te D., d.d. 17 april 1987 tegen de P.S. Gelderland inzake zijn appèlschrift tegen cl. Harderwijk.

16. Bezwaarschrift van J.F. de L. te D., d.d. 17 april 1987 tegen P.S. Gelderland inzake besluit deputaten kerkelijke eenheid.

17. Supplement rapport deputaten documentatie geschiedenis Vrijmaking, d.d. 15 april 1987.

18. Aanvullend rapport deputaten documentatie geschiedenis Vrijmaking inzake financiën, d.d. 23 april 1987.

RAPPORT DEPUTATEN VOOR DIAKONALE ZAKEN AD INTERIM

1. Benoeming deputaatschap

De Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, vergaderd in Heemse 1984-1985, besloot tot instelling van een Generaal Synodaal Deputaatschap voor Diakonale Zaken. Aan dit deputaatschap werd de opdracht verstrekt om zoveel mogelijk de hieronder geformuleerde taken te vervullen:

- A1) De plaatselijke kerken in haar diakonale arbeid desgevraagd te adviseren inzake aanvragen om financiële steun, afkomstig van hulpverlenende instellingen die op landelijk niveau werkzaam zijn;
- A2) de plaatselijke kerken in haar diakonale arbeid op verzoek van hulpverlenende instellingen, die op landelijk niveau werkzaam zijn, te adviseren inzake aanvragen om financiële steun;
- B) indien nodig, initiatieven te nemen ter leniging van materiële nood waarin (groepen van) zusterkerken in binnen- en/of buitenland zijn komen te verkeren als gevolg van zich acuut voordoende gebeurtenissen; het aan de kerken verzoeken om een kollekte of gift behoort daarbij tot hun bevoegdheid;'
- C) het adviseren van plaatselijke kerken in haar diakonale arbeid in gevallen dat diaconen in de uitoefening van hun ambt worden belemmerd als gevolg van (dreigende) overheidsmaatregelen, alsmede het nemen van initiatieven in dergelijke gevallen om de zienswijze van de kerken in haar diakonale arbeid via de deputaten voor contact met de hoge overheid ter kennis van de overheid te brengen.

2. Samenstelling deputaatschap

Deze Generale Synode benoemde tot deputaten de broeders:

F. Boersma, Alphen a/d Rijn
J. van de Dijk, Haren (Gr.)
Ds. G. Gunnink, Mussel (secundus)
Mr. P.H. van der Kolk, Leidschendam
Ds. A. Kooij, Capelle a/d IJssel
Ds. B. van Zuijlekom, Hattem

De onderlinge funktieverdeling werd als volgt:

Ds. B. van Zuijlekom, voorzitter
Ds. A. Kooij, secretaris
F. Boersma, penningmeester

Voor een goede vervulling van hun opdracht achtten deputaten het noodzakelijk een aantal deskundigen te verzoeken hen bij te staan.

Met dankbaarheid meldt het deputaatschap de medewerking van:

A. Bosch-van Dijk, Nieuwerkerk a/d IJssel, notuliste;
D.A. Hekman, Emmen, register-accountant;
Drs. K. Wezeman, Haren (Gr.), register-accountant.

3. Vergaderingen

Het deputaatschap vergaderde respectievelijk op 5 juni 1985, 12 juni 1985, 22 augustus 1985, 26 september 1985, 24 oktober 1985, 22 november 1985 en 13 februari 1986.

De vergaderingen werden in de regel gehouden te Amersfoort.

4. Concept-instructie

Overeenkomstig de opdracht van de Generale Synode werd een instructie voor een deputaatschap voor diakonale zaken opgesteld.

De concept-instructie luidt als volgt:

CONCEPT-INSTRUCTIE

Voor het Generaal Diakonaal Deputaatschap (hierna genoemd G.D.D.)

Huish.Reg.GS,

1. Samenroeping

De benoemde deputaten zullen op uitnodiging van de door de synode aangewezen samenroepers) zo spoedig mogelijk bijeenkomen om hun werkzaamheden te regelen zo, dat deze binnen de daarvoor gestelde tijd tot een goed einde gebracht kunnen worden. Zij zullen hun werkzaamheden verrichten in gebondenheid aan de door de synode omschreven opdracht. De deputaten benoemen uit hun midden een voorzitter, secretaris en penningmeester. Ook zullen zij twee broeders aanwijzen die vrijwillig wat mededelingen doen op de Centrale Diakonale Conferenties.

Acta GS art. 55

2. Taakomschrijving

De door de synode omschreven opdracht omvat de volgende taken:

- a1. de plaatselijke kerken in haar diakonale arbeid desgevraagd te adviseren inzake aanvragen om financiële steun, afkomstig van hulpverlenende instellingen die op landelijk niveau werkzaam zijn;
- a2. de plaatselijke kerken in haar diakonale arbeid op verzoek van hulpverlenende instellingen, die op landelijk niveau werkzaam zijn, te adviseren inzake aanvragen om financiële steun;
- b. indien nodig, initiatieven te nemen ter leniging van materiële nood waarin (groepen van) zusterkerken in binnen- en/of buitenland zijn komen te verkeren als gevolg van zich acuut voordoende gebeurtenissen; het aan de kerken verzoeken om een kollekte of gift behoort daarbij tot hun bevoegdheid;
- c. het adviseren van plaatselijke kerken in haar diakonale arbeid in gevallen dat diakenen in de uitoefening van hun ambt worden belemmerd als gevolg van (dreigende) overheidsmaatregelen, alsmede het nemen van initiatieven in dergelijke gevallen om de zienswijze van de kerken in haar diakonale arbeid via de deputaten voor contact met de hoge overheid ter kennis van de overheid te brengen.

3. Criteria

Bij de uitvoering van de onder 2a genoemde taken zullen deputaten de volgende criteria hanteren:

1. het voorgenomen beleid van een hulpverlenende instelling dient gereformeerd te zijn en opbouwend voor de kerken;
2. het voorgenomen beleid van een hulpverlenende instelling dient economisch verantwoord te zijn;
3. het dient op de weg van de kerken te liggen de desbetreffende hulpverlenende instelling financieel te ondersteunen.

4. Vereiste stukken

Wanneer een adviesaanvraag afkomstig is van een hulpverlenende instelling, behoort deze instelling de volgende stukken tijdig, zo mogelijk in de maand september, aan het G.D.D. voor te leggen:

1. jaarstukken
2. begroting
3. meerjaren-begroting
4. eventuele beleidsplannen
5. verslag van wat de hulpverlenende instelling heeft gedaan met eventuele voorgaande vragen of adviezen van de kant van het G.D.D.

Het deputaatschap zal bij de beoordeling van de stukken gebruik kunnen maken van het advies van deskundigen.

5. Consultatie particulier synodale deputaten

Het G.D.D. zal bij de uitvoering van de onder b. en c. omschreven taken, indien zij dit gewenst acht, de particulier synodale deputaten consulteren.

Deputaten zullen van hun handelingen schriftelijk rapport uitbrengen aan de eerstvolgende synode. Zij dienen ernaar te streven aan hun rapport conclusies te verbinden, die dermate bondig geformuleerd zijn dat ze in aanmerking komen voor een directe behandeling ter synode; tenzij de synode anders bepaald heeft, zullen de deputaten hun rapport uiterlijk drie maanden vóór de bijeenkomst van de eerstvolgende synode indienen bij de roepende kerk.

5. Werkzaamheden

Daarnaast hadden de deputaten opdracht om een aantal taken, door de generale synode genoemd, ad interim uit te voeren. Dit betrof voornamelijk de advisering inzake aanvragen om financiële steun, hetzij op verzoek van de kerken, hetzij op verzoek van hulpverlenende instellingen.

Deputaten hebben zich bij de uitvoering van hun werkzaamheden gehouden aan wat geformuleerd werd in de concept-instructie punt 3 en 4.

a. *De stichting 'De Driehoek'*

Zoals bekend is door de stichting 'De Driehoek' een curatorium aangesteld dat tot taak had controle op het beleid en verzoeken om financiële steun te ondersteunen. Na onderlinge besprekingen hebben deputaten aan de stichting 'De Driehoek' mede gedeeld dat zij niet alle werkzaamheden van het curatorium kunnen overnemen.

Binnen het raam van de synodale opdracht is slechts een controle op de aanvraag tot steun, zoals ook bij de andere stichtingen en verenigingen gebeurt, mogelijk. Afsproken is dat de werkzaamheden van deputaten met de toetsing van de begroting 1987 zullen beginnen. De steunaanvraag 1986 is nog behandeld door het curatorium.

b. *'Dit Koningskind'*

De vereniging 'Dit Koningskind' vroeg deputaten positief te adviseren over hun aanvraag aan de diakenen om hulp. Deputaten hebben met het bestuur van de vereniging overleg gevoerd. Op grond van de financiële gegevens en het advies van broeder Hekman hebben deputaten besloten het gevraagde advies te geven. In een afzonderlijk vertrouwelijk schrijven aan de komende generale synode zal, hiervan verantwoording worden gedaan.

c. *'Bralectah'*

Op dezelfde wijze als bij 'Dit Koningskind' hebben deputaten de jaarrekening en de begrotingen voor de komende jaren van deze stichting bezien. Ook hier heeft broeder Hekman de deputaten van deskundig advies voorzien. Op grond hiervan besloten deputaten tot een gunstig advies aan de kerken. In een afzonderlijk vertrouwelijk schrijven aan de komende generale synode zal hiervan verantwoording worden gedaan.

d. *'Steunfonds Bartimeüs'*

Op verzoek van een 2-tal kerken zal contact worden opgenomen met de stichting 'Steunfonds Bartimeüs'. Indien mogelijk, zal ook hier een advies worden uitgebracht aan de kerken.

e. *De kerk te Enschede-Noord* verzocht deputaten om een advies met betrekking tot de *verhouding tussen de kerken en de stichting 'De Driehoek'*. Deze belangrijke vraag hebben deputaten beantwoord in een uitvoerig schrijven. De brief van Enschede-Noord en het antwoord van deputaten zijn opgenomen als bijlagen I en 2. Belangrijk is deze brief omdat hier fundamentele zaken inzake het beleid van steunaanvragen van stichtingen binnen onze kerken aan de orde kwamen.

f. *De Gereformeerde kerk te Leek-Roden* oefende kritiek uit op de wijze van adviseren van deputaten. De vraag die aan de orde kwam, was of deputaten moeten volstaan

met een algemeen, en dus weinig inhoudelijk advies aan de kerken of dat kerken inzicht moet worden gegeven in de redenen waarom deputaten tot een gunstig advies kwamen.

Deputaten zijn van mening dat een gunstig advies moet worden verdedigd ten overstaan van alle kerken. Vandaar dat u in de bijlage ook de financiële rapporten zult aantreffen. Een beoordeling ten overstaan van iedere kerk afzonderlijk lijkt deputaten onbegonnen werk. Immers, óf er wordt volledig opening van zaken gegeven aan alle kerken - en dat betekent dat alle kerken het werk van deputaten gaan overdoen - of er worden slechts summiere gegevens verstrekt, hetgeen alleen maar leidt tot het stellen van meer vragen, óf er worden geen gegevens verstrekt en de verantwoording geschiedt aan de generale synode.

Deputaten zijn van oordeel dat alleen dit laatste in de lijn ligt van de opdracht van de Generale Synode van Heemse.

Ook leefde er bij de kerk van Leek-Roden vanwege de uniforme wijze waarop deputaten hun aanbevelingen formuleerden, de vrees voor een ontwikkeling in de richting van een algemeen diakonaat. Als bijlagen 3 en 4 treft u aan de brief van de kerk te Leek-Roden en het antwoord van deputaten.

- g. *De Gereformeerde Kerk te Enschede-Oost* verzocht om een onderzoek naar de mogelijkheid van samenwerking tussen de stichting 'Bralectah' en de stichting 'De Luisterpost'. Op het moment van afsluiting van ons rapport hebben deputaten de behandeling van deze zaak nog niet afgerond.

6. Voorstellen

Deputaten stellen voor:

- a) Het tot dusver gevoerde beleid van deputaten goed te keuren;
- b) een instructie voor deputaten vast te stellen overeenkomstig de concept-instructie (zie punt 4).

Namens het deputaatschap voor diakonale zaken,

Ds. B. van Zijlekom Ds. A. Kooij
(voorzitter) (secretaris)

Capelle a/d IJssel, 28 februari 1986.

Bijlage 1

Aan het generaal synodaal deputaatschap voor diaconale zaken van de Gereformeerde Kerken a.i., p/a de Weleerwaarde heer B. van Zijlekom, Hessenweg 114, 8951 LE Hattem.

Betreft: aan vraag om advies m. b. t. de verhouding: Kerk - 'De Driehoek'.

Enschede, 18 juni 1985

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Naar aanleiding van een gehouden bespreking op een vergadering van de kerkeraad met diakenen van de Gereformeerde Kerk Enschede-Noord inzake de verhouding kerk-diakenen-'De Driehoek', verzoeken wij u hierbij ons van advies te willen dienen m.b.t. de volgende vraagstelling:

In hoeverre dragen de kerkeraad en/of de diakenen van de Gereformeerde Kerk Enschede-Noord verantwoordelijkheid voor de werkzaamheden en/of de organisatie en financiering van 'De Driehoek'?

Moet deze verantwoordelijkheid worden aangemerkt als behorende tot:

- a het arbeidsveld van de kerk en/of diakenen;
 of
- b het aandachtsveld van de kerk en in het bijzonder van de diakenen?

Wat zijn dan naar uw mening de consequenties voor het praktisch handelen van de kerkeraad, de diakenen en de gemeente bij het uitgangspunt zowel onder a als onder b genoemd?

Voor een definitieve besluitvorming acht de kerkeraad van Enschede-Noord het noodzakelijk uw advies in zijn overwegingen te betrekken.

U bij voorbaat dankend voor de te nemen moeite en in afwachting van uw nadere berichten, verblijven met broedergroeten de diakenen Enschede-Noord.

Hoogachtend,
de voorzitter: F. v.d. Linden
de secretaris: J.C. Slaa

afzender:
Diaconie Enschede-Noord
Minkmaatstraat 254
7531 BC Enschede

Bijlage 2

Generaal Synodaal Deputaatschap
voor diakonale zaken van de
Gereformeerde Kerken in Nederland
Hattem

Aan de diaconie van de Gereformeerde Kerk
te Enschede-Noord
p/a De heer J.C. Slaa
Minkmaatstraat 254
7531 BC Enschede

*Betreft: Uw brief d. d. 18.6.1985
Aanvraag om advies m. ó. t. de verhouding Kerk-'De Driehoek'*

Hattem, 25 oktober 1985

Hooggeachte heren en broeders,

Uw brief met uw verzoek om advies inzake de verhouding Kerk-'De Driehoek' was onderwerp van uitvoerige bespreking in het deputaatschap. Uw vragen werden geconcretiseerd aan de hand van de door prof. dr. C. Trimp ingevoerde onderscheiding van arbeidsveld en aandachtsveld van diakenen.

In het algemeen is het arbeidsveld van diakenen 'allen die in de gemeente ongetroost leven onder druk'. Zie hiervoor het bevestigingsformulier. Er is een tijd geweest dat de mening heeft post gevat dat diakenen alleen maar te maken hebben met hen die leven onder de druk van armoede. Deputaten zijn van mening dat deze opvatting, die sinds ongeveer 1910 onder de diakenen gemeengoed werd, door nadere bestudering van de Bijbel als onjuist moet worden beschouwd.

Door de zorg besteed aan hen die leven onder allerlei druk van moeiten en zorgen, kwam in het aandachtsveld van de diakenen het maatschappelijk werk in al zijn facetten. De diakenen hebben vanaf het begin gestimuleerd dat deze professionele hulpverlening binnen de kerk voorhanden is. Met name de diakenen uit Enschede vervulden hier een voortrekkersrol. Het zijn de diakenen die in hun arbeidsveld de zwakken in de gemeente tegenkwamen en daardoor in hun aandachtsveld het maatschappelijk werk. Daarom stimuleerden zij het gereformeerde maatschappelijk werk EN BETAALDEN HET OOK!

Het kan duidelijk zijn dat dit laatste, 'het betalen', niet zonder meer inherent is aan het aandachtsveld van diakenen. Er is een aantal constructies denkbaar:

- a) De cliënt betaalt zijn werker. Dit gebeurt op dit moment vooral bij hulpverlening in het zg. 2e echelon, bijvoorbeeld Het Bureau voor Psychologische Hulp in Zwolle en het zg. Bureau Timmer in Assen. Heel vaak wordt dan door de diakenen de cliënt geholpen dit te betalen.
- b) Een vereniging van cliënten en ex-clieënten organiseert dit werk. Dit gebeurt bijv. bij 'Dit Koningskind'. Zoals u weet, is dit een vereniging van ouders en andere belanghebbenden.
- c) Een vereniging van vrienden van het maatschappelijk werk organiseren deze vorm van hulpverlening. Een voorbeeld daarvan is de vereniging 'De Verre Naasten'.
- d. De diakenen stimuleren de diakonale taak van de gemeente door de betaling te organiseren en de eventuele tekorten aan te vullen.

Dit alles overziende, merken de deputaten het volgende op:

ad a)

Bij de zeer grote organisatie, die de stichting 'De Driehoek' geworden is, zou dit een gigantische administratie erbij vergen. Bovendien zouden de cliënten al gauw de voorkeur geven aan het gratis aangeboden humanistisch werk. Daar zijn het nu juist 'zwakken' voor! Overigens herinneren wij u eraan dat in het allereerste begin van het werk van 'De Driehoek' aan de diakenen voor iedere cliënt een rekening werd gestuurd. Talloze protesten van de diakenen hebben hier een einde aan gemaakt.

ad b)

Een dergelijke organisatie is eenvoudig niet denkbaar, laat staan uitvoerbaar bij deze vorm van hulpverlening.

ad c)

Een dergelijke vereniging zou denkbaar zijn als de gemeente zonder stimulans van buiten overtuigd was van de noodzaak van het maatschappelijk werk.

Nu zo'n vereniging oprichten staat gelijk aan het opheffen van het ongesubsidieerde deel van het gereformeerd maatschappelijk werk. En dat is het laatste wat wij de hulpbehoevende broeders en zusters moeten aandoen. Daar komt nog bij dat de hele geschiedenis van de stichting 'De Driehoek' naar de mening van deputaten wel geen norm is voor ons handelen nu, maar wel degelijk diakenen een morele verplichting oplegt.

ad d)

De deputaten zien dit als een reële mogelijkheid.

Ook wordt nogal eens als tegenargument genoemd dat de jeugdzorg wel het arbeidsveld van diakenen zou kunnen worden genoemd, maar niet het maatschappelijk werk voor volwassenen. Deputaten menen dat hierbij vergeten wordt dat het algemeen maatschappelijk werk voor volwassenen in het algemeen moet worden gezien als preventief werken voor de jeugd. Het jeugdwerk wel betalen en het algemeen maatschappelijk werk niet, is het paard achter de wagen spannen.

Hoe een plaatselijke gemeente het gereformeerd maatschappelijk werk in stand houdt, is voor deputaten een niet interessante vraag. Wel menen deputaten dat:

- a) het tot de diakonale taak van de gemeente behoort ervoor te zorgen dat gereformeerde professionele hulpverlening beschikbaar blijft;
- b) het tot de taak van de diakenen behoort ervoor te zorgen dat de gemeente hiervan doordrongen blijft. In dit kader zullen de diakenen dan ook de financiering organiseren. Met de bekende vindingrijkheid van diakenen zal dit geen al te groot probleem zijn.

Namens het deputaatschap,
met broedergroeten,

Ds. B. van Zuijlekom'

Bijlage 3

Diakonie Geref. Kerk Leek-Roden
p/a J.N. Wijnholds Briklaan 2
9351 PM Leek

Generaal Diaconaal Deputaatschap
p/a Ds. A. Kooij
Meidoornveld 137
2906 AE Capelle a. d. IJssel

Leek, 13 januari 1986

Weleerwaarde,

Naar aanleiding van Uw brief van aanbeveling t.b.v. de St. Bralectah zouden wij U graag de volgende vragen voorleggen.

- a) Is de begroting 1985 van 'Bralectah' mede gebaseerd op f 0,75 per ziel?
- b) Hoe ziet balans 1984 en begroting 1985 eruit?
- c) Hoe is de financiële positie op dit moment?

Voor zover de vragen betreffende 'Bralectah'.

Een andere vraag welke wij U willen voorleggen is, dat door de uniforme wijze van het toezenden van 'aanbevelingen' door het deputaatschap (denk aan Dit Koningskind en Bralectah) er ons inziens niets of weinig terecht komt van advisering, zoals omschreven in de 'Acta'. De tot dusver gevolgde wijze van advisering opent de weg naar een algemeen diaconaat waarin plaatselijke diakenen hun eigen verantwoordelijkheden niet meer zien. Wij als diakenen zijn nogal bezorgd over deze ontwikkelingen. Mogen wij spoedig antwoord van U verwachten.

met broedergroeten,
J.N. Wijnholds

Bijlage 4

Ds. A. Kooij, secr.
Generaal Diaconaal Deputaatschap
Meidoornveld 137
2906 AE Capelle a/d IJssel

Aan de Diaconie van de Gereformeerde Kerk
te Leek-Roden
p/a De heer J.N. Wijnholds Briklaan 2
9351 PM Leek

Capelle a/d IJssel, 28 februari

1986

Hooggeachte heren en broeders,

Uw brief d.d. 13 januari 1986 aan het Generaal Diaconaal Deputaatschap bevat twee soorten vragen. Allereerst vraagt u om nadere financiële informatie betreffende de stichting 'Bralectah'. Vervolgens uit u kritiek op de uniforme wijze van advisering door het deputaatschap.

Wat uw eerste vragen betreft, willen deputaten u het volgende onder de aandacht brengen:

Deputaten hebben van de betreffende stichting alle stukken mogen bestuderen. Met behulp van een register-accountant zijn alle zaken doorgelicht. Deputaten hebben daarmee van de stichting 'Bralectah' het vertrouwen gekregen. Zij zijn niet gerechtigd om mededelingen te doen uit deze stukken zonder toestemming van de stichting 'Bralectah'. Het ligt voor de hand dat wanneer u nadere financiële informatie wenst, u zich rechtstreeks tot het bestuur van de stichting 'Bralectah' wendt. Onze ervaring is dat deze stichting te allen tijde bereid is tot nadere informatie.

Uw tweede vraag is van meer algemene aard en voor deputaten van groot belang. Uw stelling dat de Acta van de Generale Synode van Heemse een meer gedetailleerde wijze van adviseren inhoudt dan door deputaten toegepast, is door u helaas niet bewezen. Het besluit van de Generale Synode luidt: 'De plaatselijke kerken in haar diakonale arbeid op verzoek van hulpverlenende instellingen, die op landelijk niveau werkzaam zijn, te adviseren inzake aanvragen om financiële steun'.

Wij kunnen niet inzien dat daarmee door de Generale Synode van ons meer dan een advisering gevraagd wordt. Anders zou dit betekenen dat in feite alle financiële stukken van de betreffende stichting worden toegezonden aan alle diakonieën. Dit zou betekenen dat deputaten hun werkzaamheden zouden moeten gaan doen ten overstaan van alle plaatselijke diakonieën. Voorshands lijkt deputaten dit een onbegonnen werk.

Immers, óf er wordt volledige opening van zaken gegeven aan alle kerken - en dat betekent dat alle kerken het werk van deputaten gaan overdoen -, óf er worden wat summiere gegevens verstrekt, hetgeen alleen maar leidt tot het stellen van meer vragen, bf er worden geen gegevens verstrekt en de verantwoording geschiedt aan de Generale Synode. Deputaten zijn van oordeel dat alleen dit laatste in de lijn ligt van de opdracht van de Generale Synode van Heemse.

Aan de Generale Synode te Spakenburg-Noord zullen de adviezen die deputaten hebben gegeven, nader worden onderbouwd.

Wij menen in de geest van de opdracht van de Generale Synode te Heemse te hebben gehandeld door op deze uniforme wijze ons advies aan de diakenen bekend te maken. Wij nemen graag aan dat u ons het vertrouwen gunt om deze zaken zo zorgvuldig mogelijk te bestuderen.

Zoals al gezegd, vinden deputaten uw vraag zo belangrijk dat zij uw brief en de beantwoording van deputaten zullen voorleggen aan de Generale Synode in hun rapport. Wij hopen uw bezorgdheid over deze ontwikkeling enigszins te hebben weggenomen.

Met broedergroeten,
in opdracht van deputaten,

Ds. A. Kooij, secr.

RAPPORT DEPUTATEN AD ART. 51 A KERKORDE

OPDRACHT

Op 30 augustus 1984 besloot de Generale Synode van Heemse een studiedeputaatschap te benoemen inzake uitbreiding van de K.O. met een artikel 51 A voor 'zelfstandige organisatorische ondedelen'.

In artikel 62 van de acta wordt dit besluit als volgt geformuleerd:

'Besluit:

een studiedeputaatschap te benoemen met de volgende opdracht:

1. te onderzoeken
 - a. welke mogelijkheden art. 2 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek de kerken biedt voor het oprichten van zogenaamde zelfstandige kerkelijke onderdelen;
 - b. of het wenselijk is van deze mogelijkheden gebruik te maken;
 - c. bij gebleken wenselijkheid na te gaan op welke wijze deze mogelijkheden in kerkordelijke of synodale bepalingen een plaats zouden moeten ontvangen;
2. van hun bevindingen rapport aan de kerken uit te brengen tenminste één jaar voo het, samenkomen van de e.k. generale synode'.

Als gronden voor dit besluit worden genoemd:

1. Verschillende kerken en meerdere vergaderingen hebben om dit onderzoek gevraagd.
- 2 .Er is voldoende argumentatie gegeven voor het nut van een dergelijk onderzoek.

In de acta wordt verder nog vermeld dat ook onderzoek moet worden verricht naar de wenselijkheid van het opnemen van een dergelijk artikel in de K.O. Ook dient de vraag bekeken te worden of voorgestelde formuleringen niet te erg uit de toon van de K.O. vallen.

Tot deputaten werden benoemd:

Mr. W. Loof, te Oostkapelle,

Mr. D.A.C. Slump, te Capelle a/d IJssel,

en

Ds. Joh. Strating, te Zwolle, (samenroeper)

met als secundi: Ds. A. den Broeder, te Bergentheim, thans te Leusden,

en Mr. Jac. Daverschot, te Assen.

Deputaten hebben 5 maal vergaderd, telkens in de Martuskerk te Amersfoort, en wel op 23 nov: 1984; 15 maart 1985; 31 mei 1985; 25 september 1985 en 14 februari 1986. Steeds waren alle primi deputaten aanwezig, zodat de secundi niet aan de beraadslagingen hebben ,i deelgenomen. Wel zijn hun de notulen van de vergaderingen toegezonden indien en voorzover van die vergaderingen notulen werden opgemaakt. Een exemplaar van het rapport wordt hun ook toegezonden. Op de vergadering van 31 mei 1985 was op verzoek van deputaten Mr. F.T. Oldenhuis aanwezig.

Als voorzitter van het deputaatschap werd aangewezen Ds. Joh. Strating, terwijl Mr. W. Loof en Mr. D.A.C. Slump respectievelijk als secretaris en als penningmeester fungeerden.

I. Welke mogelijkheden art. 2 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (in het rapport verder te noemen: art. 2 BW) de kerken biedt voor het oprichten van zogenaamde zelfstandige kerkelijke onderdelen. (opdracht I.a.)

Art. 2 BW luidt als volgt:

„1. Kerkgenootschappen, alsmede hun zelfstandige onderdelen bezitten rechtspersoonlijkheid.

2. Zij worden geregeerd door hun eigen statuut, voorzover dit niet in strijd is met de wet."'

De begrippen 'kerkgenootschap' en 'zelfstandig onderdeel' worden in de wet niet nader omschreven. Het is derhalve aan de rechter om in voorkomende gevallen uit te maken of een bepaalde rechtspersoon als een Kerkgenootschap of als een zelfstandig onderdeel kan worden aangemerkt. De wet zegt slechts dat zij rechtspersoonlijkheid bezitten en geregeerd worden door hun eigen statuut.

Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek handelt geheel over rechtspersonen, en is verdeeld in verschillende titels. Titel 1 met de artt. 1 t/m 25 bevat algemene bepalingen over - in beginsel - alle rechtspersonen.

Daarin staat vermeld welke de overige rechtspersonen zijn, onder meer vereniging, stichting, naamloze vennootschap en de B.V., en welke algemene regels voor deze rechtspersonen gelden.

Art. 18 bepaalt evenwel uitdrukkelijk dat de artt. 10 t/m 17 niet van toepassing zijn op ondermeer kerkgenootschappen en hun zelfstandige onderdelen. Hiermede wordt benadrukt dat kerkgenootschappen en hun zelfstandige onderdelen een aparte positie innemen in het recht.

Ze worden in de literatuur ook aangeduid als rechtspersonen sui generis, d.w.z. het zijn rechtspersonen van eigen, eigen-aardige hoedanigheid, niet onder een algemene omschrijving of rangschikking te brengen.

Concreet betekent dit dat ze b.v. geen verenigingen of stichtingen zijn.

Wat betekent het nu dat kerkgenootschappen en hun zelfstandige onderdelen rechtspersonen van eigen aard zijn?

Een rechtspersoon is een groep van personen of een organisatievorm die in het maatschappelijk leven min of meer zelfstandig optreedt en als zodanig ook in de rechtspraktijk kan meedoen. Net als een natuurlijk persoon (de mens) kan hij drager van rechten en plichten zijn. Hij kan overeenkomsten sluiten e.d.

Hoe het kerkgenootschap is georganiseerd en ingericht wordt geregeld door het eigen kerkelijk recht.

Voor de Gereformeerde Kerken in Nederland moeten we daarvoor te rade gaan bij de Kerkorde, bij besluiten van generale synoden, doch ook bij de reglementen, die door kerkeraden, classes en particuliere synodes zijn vastgesteld.

Aangezien het kerkgenootschap ook in rechte naar buiten optreedt, dient het kerkrecht bepalingen te bevatten, die daarop betrekking hebben. De artt. 51 en 52 van de K.O. vormen daarvan een voorbeeld.

Op grond van art. 51 K.O. zal de rechter - in voorkomende gevallen - vaststellen dat de plaatselijke kerk is gebonden door de handelingen die door haar twee vertegenwoordigers zijn verricht.

Art. 52 K.O. gaat ervan uit dat ook de kerken gezamenlijk vermogensrechtelijke aangelegenheden kunnen hebben, die op classicaal-, particulier synodaal- of generaal synodaal niveau moeten worden behartigd.

De vraag is hoe deze bepaling zich verdraagt met art. 2 BW.

Kunnen classes, particuliere synodes en generale synodes worden beschouwd als kerkgenootschappen of moeten ze worden aangemerkt als 'zelfstandige onderdelen' van kerkgenootschappen? In de rechtspraak is een classis aangemerkt als een vereniging van meerdere kerken. (Arrest van de Hoge Raad dal. 13 mei 1983, NJ 1939, 247 nt P.S.).

Over de rechtspersoonlijkheid van meerdere vergaderingen bestaat op zich dus geen twijfel.

Wel is duidelijk dat art. 2 BW en het Gereformeerde Kerkrecht niet naadloos op elkaar aansluiten. Het spreken over zelfstandige onderdelen van kerkgenootschappen ademt de geest van een groot kerkelijk lichaam met regionale en plaatselijke afdelingen. Het gereformeerde kerkrecht kent echter plaatselijke kerken, die in regionaal en landelijk verband samenkomen.

Op deze meerdere vergaderingen komen slechts zaken aan de orde, die de kerken in haar ressort gemeenschappelijk aangaan of die via de mindere vergadering op de agenda komen. (vgl. art. 30 K.O.) In dit verband is het van grote betekenis dat er een wijziging van art. 2 BW op stapel staat, die aan het Gereformeerde Kerkrecht meer recht doet.

De wijziging, die bij de zgn. Invoeringswet Boeken 3-6 (zesde gedeelte) is meegenomen, betekent voor de kerkgenootschappen een samenvoeging van de artt. 2 en 18 van het huidige Boek 2. De tekst van het voorgestelde nieuwe art. 2 luidt:

„1. Kerkgenootschappen, alsmede hun zelfstandige onderdelen en lichamen waarin zij zijn verenigd, bezitten rechtspersoonlijkheid.

2. Zij worden geregeerd door hun eigen statuut, voorzover dit niet in strijd is met de wet. Met de uitzondering van art. 5 gelden de volgende artikelen van deze titel niet voor hen; overeenkomstige toepassing daarvan is geoorloofd, voorzover deze is te verenigen met hun statuut en met de aard der onderlinge verhoudingen.”

Art. 2 wordt daarin dus uitgebreid met een derde categorie, nl. 'lichamen waarin zij (kerkgenootschappen) zijn verenigd.' .

Zoals de toelichting bij het wijzigingsvoorstel vermeldt moeten als protestantse kerkgenootschappen niet zelden de plaatselijke kerken worden aangemerkt, die niet alleen zelfstandige afdelingen, zoals diakonieën, kunnen hebben, maar die zich bovendien in de regel in een regionaal verband, zoals een

classis, of landelijk, verenigen. Deze verbanden - aldus nog steeds de memorie van toelichting - zijn in dat geval niet zelf kerkgenootschappen of onderdelen daarvan.

In de memorie van antwoord wordt van de zijde van de regering benadrukt dat in het bijzonder gedoeld wordt op regionale samenwerkingsvormen van plaatselijke kerkgenootschappen welke dezelfde kenmerken vertonen.

In de memorie van toelichting wordt zelfs uitdrukkelijk gesteld dat een nauw kerkrechtelijk verband voor de mogelijkheid van rechtspersoonlijkheid van een dergelijk lichaam vereist is.

Tegenover de meerderheid van de Commissie voor Justitie uit de Tweede Kamer - die vooralsnog van oordeel was dat het vereiste van een nauw kerkrechtelijk verband niet moet worden gesteld houdt de regering vast aan een niet al te ruime interpretatie.

Er moet sprake zijn van samenvoeging tot een eenheid, d.w.z. hechter dan b.v. een federatie, waarin het verband lossier is.

De voorgestelde wetswijziging noopt deputaten overigens tot een ruime interpretatie van de verleende opdracht.

Het huidige art. 2 BW vertoont immers een leemte, die juist bij ons als Gereformeerde Kerken wordt gevoeld.

Zelfstandige onderdelen van kerkgenootschappen kunnen immers - strikt genomen - slechts ontstaan op het niveau van plaatselijke kerken. Het Gereformeerde Kerkverband bestaat uit zelfstandige kerkgenootschappen in de zin van het Burgerlijk Wetboek.

De organisaties waaraan de Generale Synode bij de instelling van het deputaatschap dacht, zijn echter alle samenwerkingsvormen van meerdere plaatselijke kerken. In de acta worden genoemd 'zelfstandige organisatorische onderdelen', die bestuurd worden overeenkomstig door de kerken gezamenlijk vast te stellen statuten of reglementen.

Het gaat om organisaties, die met hun activiteiten aanleunen tegen volut kerkelijke zaken.

Genoemd worden: emeritering; evangelisatie verhouding diakonie/maatschappelijk werk c.q. Centrale Diakonale Conferentie/Stichting 'De Driehoek'.

In het licht van de voorgestelde wetswijziging moet gesproken worden van 'lichamen waarin kerkgenootschappen zijn verenigd' (b.v. emeritering), dan wel van 'lichamen waarin zelfstandige onderdelen van kerkgenootschappen zijn verenigd'. (B.v. een samenwerkingsvorm van diakonieën die door de plaatselijke kerk als zelfstandig onderdeel zijn georganiseerd.)

Deputaten gaan er echter van uit dat de wetswijziging weliswaar een verduidelijking - en in die zin een verbetering - inhoudt ten opzichte van het huidige art. 2 BW, doch materieel daaraan niets toevoegt.

Naar moet worden aangenomen zal de jurisprudentie - zeker in het licht van de voorgenomen wetswijziging - het huidige art. 2 zodanig ruim interpreteren, dat het een even wijde strekking heeft als de nieuwe tekst.

Deputaten hebben hun opdracht even ruim opgevat.

De kernvraag is derhalve - toegespitst op het Gereformeerde Kerkrecht - wanneer een onderdeel van een kerkgenootschap als zelfstandig onderdeel kan worden aangemerkt, en wanneer sprake is van een lichaam waarin kerkgenootschappen of zelfstandige onderdelen van kerkgenootschappen zijn verenigd.

Het antwoord daarop is duidelijk.

De criteria zijn kerkrechtelijk, d.w.z. zij vloeien voort uit het statuut en eventueel de reglementen van het individueel kerkgenootschap, waarbij voor het burgerlijk recht in geval van twijfel betekenis kan worden toegekend aan b.v. de regeling van bevoegdheid tot beschikken over een eigen vermogen. Aldus de regering in haar memorie van antwoord bij de voorgestelde wijziging van art. 2 BW.

Het kerkgenootschap heeft het in beginsel in eigen hand om een taak, die het als de zijne beschouwt, af te splitsen en aan een afzonderlijke rechtspersoon op te dragen.

Daartoe kan zij kiezen: de verenigingsvorm, de stichtingsvorm of iets dergelijks, of een rechtspersoon in de zin van art. 2 BW.

Het is uiteindelijk de rechter die uitmaakt of van een dergelijke rechtspersoon sprake is. Zeer belangrijk is daarbij de vraag of het kerkgenootschap zelf het als zodanig beschouwt. Belangrijk maar

niet geheel beslissend. Het is immers duidelijk dat een aanwijsbaar verband met 'religieuze activiteiten' moet bestaan.

Ook wordt wel verdedigd dat kerkelijke ambtsdragers in het onderdeel zeggenschap moeten hebben. Dit laatste staat echter allerminst vast.

Wanneer vanuit de plaatselijke Gereformeerde Kerken de behoefte wordt gevoeld - alleen of in eenheid met anderen - bepaalde taken aan aparte rechtspersonen op te dragen, dan lijkt vereist:

- a. de bevoegde kerkelijke organen dienen daartoe te besluiten overeenkomstig het geldende kerkrecht;
- b. uit het reglement c.q. statuut van deze rechtspersoon zal duidelijk moeten blijken dat hij als zodanig is opgericht en wenst te gelden;
- c. de taak moet - overeenkomstig art. 30 K.O. - als een kerkelijke zaak kunnen worden aange-merkt.

Ad a.

De besluitvorming is gedeeltelijk in de K.O. geregeld. Zie met name de artikelen 30, 36 en 40.

Reglementen van kerkeraden en meerdere vergaderingen en wellicht van synodale vergaderingen kunnen nadere regels bevatten. In de K.O. is echter nauwelijks iets geregeld over de wijze waarop de kerken hun taak moeten organiseren.

Zulks is ook niet verwonderlijk.

Dr. F.L. Ruigers schreef: 'Voor den welstand der Kerk is oneindig veel beter dat bij algemeene regeling slechts weinig bepaald en omschreven wordt, en dat al het andere aan de dassen en aan de enkele Kerken wordt overgelaten, om dan naar gewoonte of naar tijdelijke schikking of naar plaatselijke behoefte geregeld te worden.' (De geldigheid van de oude kerkenordering der Nederlandsche Gereformeerde Kerken, A'dam 1971 blz. 44.)

Het staat de plaatselijke kerken vrij zelfstandig te besluiten op welke wijze zij haar taakvervulling wensen te organiseren, alleen en zo nodig gezamenlijk met de zusterkerken.

Het argument dat men door het oprichten van een zelfstandig optredende rechtspersoon een deel van zijn zelfstandigheid prijs geeft, achten deputaten niet zwaarwegend. Iedere samenwerking impliceert inperking van eigen vrijheid. Het kerkverband zelf is een duidelijk voorbeeld.

Door volstrekt vrijwillige toetreding en duidelijke regels met betrekking tot doel, middelen en overige afspraken, wordt de eigen verantwoordelijkheid ten volle gehonoreerd.

Naar het oordeel van deputaten kan in vrijmoedigheid gebruik worden gemaakt van de min of meer technische middelen die het burgerlijk recht biedt om kerkelijke taken, die ook - b.v. vermogensrechtelijke - gevolgen hebben op het burgerlijk vlak naar eigen kerkrechtelijk vastgestelde normen te behartigen.

Art. 2 BW waarborgt daarbij een zo groot mogelijke ruimte.

Ad b.

Dé interpretatieruimte voor de rechter wordt kleiner, naarmate de kerken haar bedoeling duidelijker hebben verwoord. Een heldere regeling is derhalve een zeer belangrijk vereiste. De oprichting en reglementering van een rechtspersoon, als bedoeld in art. 2 BW, is niet aan vormvereisten gebonden. Het is derhalve mogelijk de interne regeling precies af te stemmen op de taak die moet worden verricht.

Ad c.

Naar geldend kerkrecht zal in art. 30 K.O. de grens liggen van de mogelijkheden die art. 2 BW ons thans biedt. De vraag of b.v. art. 2 BW naar Gereformeerd Kerkrecht kan worden gebruikt voor de reglementering van een gereformeerd bejaardentehuis is afhankelijk van de vraag of de instandhouding van zo'n tehuis als een kerkelijke zaak kan worden gezien.

Deputaten willen hiermee benadrukken dat vrees voor ongecontroleerde groei van allerlei nietkerkelijke of semi-kerkelijke organisaties met behulp van op art. 2 BW gebaseerde constructies niet gegrond is.

Gebruikmaking van art. 2 BW is een organisatorische zaak. De grenzen van de taak van kerkgenootschappen en hun zelfstandige onderdelen worden in het eigen statuut geregeld.

In het Gereformeerd Kerkrecht is met name art. 30 K.O., en de daarvan in andere bepalingen van de K.O. en in besluiten van kerkelijke vergaderingen gegeven uitwerking, beslissend.

Samenvattend zijn deputaten van oordeel dat art. 2 BW de Gereformeerde Kerken de maximale mogelijkheid biedt om op eigen wijze kerkelijke taken met raakvlakken op het terrein van het burgerlijk recht, alleen of in samenwerking met de zusterkerken, te organiseren.

Daarbij zijn de regels van het eigen kerkrecht beslissend, zowel voor de formele regeling (behoort de taak tot de plaatselijke kerk of tot de kerken gemeenschappelijk, en wie is dan bevoegd te beslissen), als voor de materiële regeling (wat kan aan een zelfstandig onderdeel of een gemeenschappelijk lichaam worden opgedragen).

II. Is het wenselijk gebruik te maken van de mogelijkheden, die art. 2 BW biedt. (opdracht 1 b)

Uit het voorgaande is gebleken dat het nodig is, wil men gebruik maken van de mogelijkheden die art. 2 BW biedt, dat duidelijk naar voren komt dat naar het oordeel van de deelnemende partijen, met inachtneming van de opvattingen die dienaangaande in onze kerken leven, sprake is van een kerkelijke zaak, d.w.z. dat het doel hetwelk men beoogt te bereiken moet behoren tot de taak van de kerk.

Wordt aan die voorwaarde niet voldaan, dan zal men zich - naar het oordeel van deputaten - dienen te onthouden van gebruikmaking van de mogelijkheden van art. 2 BW.

Men zal dan gebruik dienen te maken van een andere door de wet geboden mogelijkheid b.v. een vereniging of een stichting.

Wordt aan bedoelde voorwaarde wel voldaan, dan rijst de vraag of het wel wenselijk is gebruik te maken van de geboden mogelijkheden.

Zoals gezegd bepaalt art. 2 BW dat o.a. zelfstandige onderdelen van kerkgenootschappen rechtspersoonlijkheid bezitten en geregeerd worden door het eigen statuut, voorzover dat niet in strijd is met de wet.

Dit artikel staat in het hoofdstuk dat algemene bepalingen geeft voor alle soorten van rechtspersonen, dus zowel voor die bedoeld in art. 2 BW, als voor de andere soorten als vereniging, stichting, N. V. en B.V.

Het hoofdstuk omvat een 25-tal artikelen, waarvan het laatste artikel bepaalt dat van de bepalingen van Boek 2 slechts afgeweken kan worden, indien en voorzover dit uit de wet blijkt.

Ten aanzien van kerkgenootschappen en hun zelfstandige onderdelen zijn de artikelen 10 t/m 17 uitgesloten, d.w.z. dat die niet van toepassing zijn op kerkgenootschappen en hun zelfstandige onderdelen. Hoofdzakelijk betreft die uitsluiting:

De bepaling houdende bevoegdheid van de voorzitter van een rechtspersoon te bepalen wanneer door een vergadering een besluit is genomen. (art. 10)

De mogelijkheid van vernietiging door de rechter van een door een orgaan van de rechtspersoon genomen besluit. (artt. 11, 12 en 13)

De 'verplichting van het bestuur aantekening te houden van de vermogenstoestand van de rechtspersoon. (art. 14)

De bepaling dat een rechtspersoon verboden is wanneer zijn doel of werkzaamheid in strijd is met de openbare orde of goede zeden. (art. 15) De wijze waarop een zodanige verboden rechtspersoon wordt ontbonden. (art. 16) en De mogelijkheid om een rechtspersoon, die in strijd met haar statuten handelt, te ontbinden. (art. 17).

Wel blijven de overige bepalingen van dit hoofdstuk, voorzover ze niet specifiek voor andere rechtspersonen gelden, ook van toepassing op kerkgenootschappen en hun zelfstandige onderdelen. In hoofdzaak zijn dat de volgende bepalingen:

Wanneer er tegen derden beroep mogelijk is op niet openbaar gemaakte statuten en reglementen van rechtspersonen. (art. 5)

Wanneer de nietigheid ingeroepen kan worden van namens de rechtspersoon verrichte handelingen. (art. 6)

De verplichting van de rechtspersoon en zijn leden om zich jegens elkander te gedragen naar Ë hetgeen door de redelijkheid en billijkheid wordt gevorderd. (art. 7)

De verplichting van elke bestuurder tot een behoorlijke vervulling van de hem opgedragen taak en ! de aansprakelijkheid deswege jegens de rechtspersoon. (art. 8)

De bepaling dat indien de deelneming van één of meer der oprichters vervalft, dit op zichzelf geen invloed heeft op de rechtsgeldigheid van de deelneming der overblijvende oprichters. (art. 9)

Het voorschrift dat indien een rechtspersoon opgericht is als een bepaald soort en niet valt onder de wettelijke omschrijving daarvan, de rechtspersoon niet automatisch eindigt, doch gelegenheid kan krijgen zich om te zetten in een rechtspersoon die wel aan die omschrijving voldoet. (artt. 19, 20 en 21)

Bepalingen omtrent de gevolgen van ontbinding en beëindiging, ten aanzien van het tijdstip van eindigen, de liquidatie en de mogelijkheid om voor de ontbonden rechtspersoon handelingen te blijven verrichten. (artt. 22, 23 en 24)

De mogelijkheid van verlenging, indien de rechtspersoon voor een bepaalde tijd is aangegaan. (art. 25).

Art. 2 BW bepaalt dus dat kerkgenootschappen en hun zelfstandige onderdelen worden geregeerd door het eigen statuut, voorzover dit niet in strijd is met de wet.

Door te kiezen voor de constructie van art. 2 BW kan men zich dus niet onttrekken aan onwettelijke wetten, tenzij die wetten zelf daarvoor ruimte geven.

Wel zal door de bepaling dat ze geregeerd worden door het eigen statuut meer het gereformeerde kerkrecht en het gereformeerd zijn en blijven, benadrukt kunnen worden, doch anderzijds biedt ook het huidige verenigingsrecht en stichtingsrecht daartoe nog vele mogelijkheden.

Op grond van het vorenstaande kunnen deputaten dan ook geen aanbeveling doen om op ruime schaal gebruik te maken van de mogelijkheden van art. 2 BW.

Van geval tot geval zal beoordeeld moeten worden, aan de hand van afweging van belangen en aan de hand van de vraag waar bij de samenwerkingsbedoeling het zwaartepunt ligt, welke constructie f het meest tegemoet komt aan de verlangens en de bedoelingen van de deelnemende partijen.

De kerken zullen in eigen vrijheid zelf dienen te beslissen welke methode hun het meest geraden voorkomt, hetzij de mogelijkheid die art. 2 BW biedt, hetzij de gewone verenigingsvorm of stichtingsvorm.

Wel komt het deputaten voor dat in het vervolg meer informatie beschikbaar zou moeten komen op dit terrein. Het zou wenselijk zijn dat publikaties, die hierover in de vakpers verschijnen, meer onder de aandacht komen van kerkeraden en bestuurders van gereformeerde organisaties.

Art. 2 BW is zeker geen wondermiddel dat alle problemen die kunnen rijzen bij het aangaan, het functioneren, het beëindigen of het verbreken van een samenwerkingsverband, zal kunnen oplossen.

Doch het gebruikmaken van deze mogelijkheid zal wellicht een verdere invulling eraan kunnen geven, waardoor in de toekomst zal kunnen blijken dat inderdaad de mogelijkheid die art. 2 BW biedt, meer voldoet aan hetgeen in onze kerken wordt verlangd ten aanzien van samenwerkingsverbanden, dan de verenigings- of stichtingsvorm.

Mede op die grond zijn deputaten van oordeel dat een voorzichtig gebruik maken van de mogelijkheden van art. 2 BW zeker niet afgewezen behoeft te worden.

III. Bij gebleken wenselijkheid, na te gaan op welke wijze de mogelijkheden in kerkordelijke of synodale bepalingen een plaats zouden moeten ontvangen. (opdracht 1 c).

Als punt van aandacht voor dit onderdeel van de opdracht van deputaten wordt met name genoemd: „dat ook onderzoek moet worden verricht naar de wenselijkheid van het opnemen van een dergelijk artikel in de K. O.”

Gedacht werd aan een eventueel uitbreiden c.q. aanvullen van de kerkorde met een art. 51 A voor de onderhavige zaak, om gebruik te kunnen maken van de rechtsvorm die art. 2 BW noemt en speciaal bedoeld is voor kerkelijke organisaties.

In dat geval werd het als een winstpunt gezien dat de K.O. bepaalt, dat de kerk bepaalde zelfstandige onderdelen heeft. Daarmede zouden zij gevrijwaard worden tegen onnodig ingrijpen van de overheid. De te kiezen rechtsvorm mag geen inbreuk maken op de zelfstandigheid van de plaatselijke kerken.

Artikel 84 K. O.

Naar het oordeel van deputaten heeft één en ander te maken met art. 84 K.O. De vraag naar de 'wenselijkheid' van het opnemen van een dergelijk aanvullend artikel in de K.O. dient overwogen te worden tegen de achtergrond van wat het slotartikel bepaalt.

Daar wordt nl. de gedachte uitgesproken dat een eventuele aanvulling van de artikelen, die de wettige orde van de kerk betreffen, mogelijk is. De Kerkorde mag niet als een onveranderlijke grootheid worden gezien.

Wel hebben de kerken, in generaal synodaal verband, er steeds voor gewaakt, dat zij niet al te vaak gewijzigd of aangevuld wordt, tenzij het echt noodzakelijk was.

De tekst van het slotartikel van de K.O. - voorzover hier van toepassing - luidt (volgens vaststelling door de Generale Synode van Groningen-Zuid in 1978) als volgt:

„Wanneer dit in het belang van de kerken is, behoren ze gewijzigd, aangevuld of verminderd te worden.”

Daar wordt het belang van de kerken als grond voor eventuele aanvulling gesteld. De beantwoording van de vraag naar de 'wenselijkheid' is in feite daarvan afhankelijk.

Deputaten hebben in dit verband de vraag onder ogen gezien of de gereformeerde kerkorde op het punt in kwestie niet een leemte bevat, die aangevuld behoort te worden om gebruik te maken van de mogelijkheden die art. 2 BW geeft. Het nadere onderzoek diende zich daarbij te richten op art. 51 K. O.

Artikel 51 K. O.

Dit artikel van de K.O. handelt over de vertegenwoordiging, alsmede de verantwoording van de kerkeraad in stoffelijke zaken. Het heeft derhalve betrekking op de genoemde aangelegenheden bij de plaatselijke kerk.

De tekst ervan is destijds onder juridisch advies tot stand gekomen en luidt:

„Ten aanzien van het bestuur van de stoffelijke goederen wordt een kerk in en buiten rechte vertegenwoordigd door twee personen, die daartoe bij het nemen van het uit te voeren besluit door de kerkeraad en de diakenen zijn aangewezen.”

Uit de opdracht is duidelijk geworden dat dit artikel - naar het oordeel van kerkelijke vergaderingen -vragen kan oproepen.

Bovendien zou uit de praktijk zijn gebleken dat het niet geheel voorziet in voorkomende juridische vragen. Het kerkrecht zou teveel afhankelijk zijn van het Burgerlijk Recht.

De vraagkan opkomen of art. 51 K.O. wel compleet is bij gebruikmaking van de mogelijkheden, die het privaatrecht in ons land thans geeft. Het pleit werd gevoerd in de K.O. alsnog bij dit artikel een aanvullende bepaling op te nemen in een daarbij passende formulering.

Aan de (plaatselijke) kerken zou daarin de bevoegdheid gegeven moeten worden, voor bepaalde kerkelijke activiteiten ook gezamenlijk 'zelfstandige onderdelen' in het leven te roepen.

Dat zou dan een 'winstpunt' betekenen, waarmee bedoelde gezamenlijke zelfstandige instellingen gevrijwaard worden voor onnodige bemoeienis door de overheid. In dat geval zou dan metterdaad het belang van de kerken gediend zijn.

Een aanvullend artikel (51 A) is in die casus niet slechts 'gewenst', maar zonder meer noodzakelijk.

Kort samengevat zijn deputaten van mening dat punt c van hun opdracht wellicht uit een zekere angst is geboren. Om bij het zoeken van een goede rechtsvorm ook maar iets te doen buiten het gereformeerde kerkrecht.

Daarin is toch de zelfstandigheid van de plaatselijke kerken) de hoeksteen van de gereformeerde kerkregering.

Daarom hebben deputaten in hun uiteenzetting van het geldend Nederlands rechtspersonenrecht, i.c. het privaatrecht, in de punten I en II getracht vermeende angst weg te nemen en de kennis van alsmede het inzicht in - deze materie voor de kerken wat meer toegankelijk te maken.

Met name werd aandacht besteed aan de voorgenomen wetwijziging van het betreffende deel van het Burgerlijk Wetboek. De nieuwe tekst van art. 2 BW biedt zeker de mogelijkheid rechtspersonen van eigen aard op te richten, als de plaatselijke kerken voor een bepaald doel willen samenwerken. Met inachtneming van art. 30 K.O.

Bovendien houdt het tweede lid in dat in het algemeen het eigen statuut bij een geschil dat voor de burgerlijke rechter dient, beslissend is.

Er bestaat o. i. wel een grote behoefte aan voorlichting over de aan de orde gestelde problematiek. Deputaten hopen dat hun rapport in deze behoefte enigermate mag voorzien.

Maar dat is niet hetzelfde als noodzaak van kerkordelijke, dan wel synodale voorschriften.

Eindconclusie

Na al het voorgaande zal het duidelijk zijn dat deputaten van die noodzaak dan ook niet overtuigd zijn. Hun eendoordeel is, dat bij de gegeven stand van zaken de kerken gebruik kunnen maken van de in art. 2 BW gegeven mogelijkheden zonder dat de Kerkorde daarvoor behoeft te worden aangevuld. Dit geldt temeer, indien de eerstkomende generale synode de conclusies van dit rapport zou aanvaarden.

Ten overvloede en subsidiair willen deputaten nog het volgende opmerken:

Bij gebruikmaking van de mogelijkheden van meergenoemde rechtsfiguur zullen de kerken zich wel de nodige zelfbeperking dienen op te leggen.

Immers niet alles wat door de kerken samen wordt gedaan, kan gezien worden als een 'zelfstandig onderdeel' of een 'lichaam waarin zij zijn verenigd'.

Erkende de mogelijkheden, wordt geen noodzaak gezien om een en ander in kerkordelijke of synodale bepalingen een plaats te geven.

Deputaten achten het voldoende dat de mogelijkheid gebruik te maken van art. 2 BW wordt onderkend, evenals de wenselijkheid ervan gebruik te maken.

Verder kan het aan de kerken zelf worden overgelaten of, wanneer en hoe zij zich ervan zullen bedienen.

14 februari 1986

Ds. Joh. Strating

Mr. W. Loof

Mr. D.A.C. Slump

Enige literatuur.

1. Mr. L. Roeleveld, Opmerkingen omtrent de positie der kerken in het nieuwe Burgerlijk Wetboek. Lucerna le jrg. no. 1 (dec. 1958), blz. 33-47.
2. Mr. L. Hardenberg, Het eigen recht van de Kerken. Een onderzoek naar herkomst en betekenis van art. 2 Boek 2 B.W. W.P.N.R. 19, 26 april, 3 mei 1980, jrg. 111, nrs. 5518 t/m 5520, blz. 337-344, 353-358, 369-373.
3. Mr. F.T. Oldenhuis, De rechtspositie van de kerkgenootschappen. Art. 18 Boek II B.W. (nieuw). Ned. Jur. Blad, 14 mei 1977, afl. 20, blz. 501-503.
4. idem, De positie van de 'kerkelijke stichting' onder het nieuwe Tweede Boek van het B.W. W.P.N.R. 25 aug./1 sept. 1979, jrg. 110 nr. 5486 blz. 453-458.
5. idem, Kerkgenootschappen en hun zelfstandige onderdelen. Enkele opmerkingen over art. 2 Boek 2 Invoeringswet Boeken 3-6 Nieuw B.W. (zesde gedeelte). W.P.N.R. 16-23 juli, jrg. 114, nr. 5660, blz. 457-463.
6. Dr. J.T. van Stegeren, Kerkgenootschappen en genootschappen op geestelijke grondslag in de wetgeving. TvO jrg. 11, nr. 13, 4 juli 1985, blz. 271-280. '
7. J. van Zeben, Parlementaire geschiedenis Invoeringswet Boek 2. Kluwer, Deventer, 1977, blz. 1438-1440.
8. P. van Schilfgaarde, Rechtspersonen. Algemene Bepalingen. (losbl.ed.). Kluwer, Deventer, Aantekeningen op art. 2.
9. W.C. L. van der Grinten, De Rechtspersoon (Asser-val. Grinten nr. 2-II), 6e druk 1986.
10. Stukken Tweede Kamer, nr. 17 725 Invoeringswet Boeken 3-6 Nieuw B.W. zesde gedeelte, bevattende de aanpassing van de Boeken 1 en 2 van het Burgerlijk Wetboek.
11. Diverse stukken en adviezen betreffende de herstructurering van het Landelijk Verband voor Evangelisatie-arbeid van de Gereformeerde Kerken én betreffende de eenwording van de 'Samenwerkende Kerken inzake art. 13 K.O.' en de 'Vereniging Emeritering', w.o. W. Beugelink en F.T. Oldenhuis, structuurnota's I, II, Landelijk Verband van Evangelisatie-arbeid, 1979, 1980 én het Interim-rapport van deputaten van beide emeriteringsverbanden (commissie Looten), met als bijlagen de adviezen van prof. drs. D. Deddens en mr. F.T. Oldenhuis.

RAPPORT DEPUTATEN GEESTELIJKE VERZORGING VAN MILITAIREN

1. Samenstelling deputaatschap

De Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland te Heemse 1984-1985 benoemde tot deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen de broeders ds. J. van der Haar, Gouda (samenroeper); ds. M. Brandes, Groningen; ds. A. de Snoo, Harderwijk; J. Bomhof, Staphorst; J. Lamain, Zuidwolde (Dr.) en J. Rump, Apeldoorn; met als secundi de broeders ds. S. Braaksma, 's Hertogenbosch en H.D.L. den Engelsen, Alkmaar.

De onderlinge functieverdeling werd als volgt: ds. J. van der Haar, voorzitter; ds. A. de Snoo, secretaris en J. Bomhof, penningmeester.

2. Opdracht

De Generale Synode te Heemse 1984-1985 gaf deputaten de volgende opdracht:

- a. als instantie te fungeren waaraan de overheid (c.q. de hoofdlegerpredikant, de hoofdvluchtmachtpredikant of de hoofdvlootpredikant) mededeling kan doen, indien zij (hij) ter vervulling van één of meer plaatsen als krijgsmachtpredikant, deze uit de gereformeerde kerken wenst;
- b. de ontwikkeling in de geestelijke verzorging binnen de krijgsmacht zo nauwkeurig mogelijk te volgen en te toetsen en een nauw contact met de hoofdlegerpredikant c.q. de hoofdvluchtmachtpredikant en/of de hoofdvlootpredikant te onderhouden om zo mogelijk invloeden ten goede aan te wenden;
- c. om in het kader van de opdracht onder b genoemd als waarnemers zonder enige verplichting te doen wat mogelijk is m.b.t. het werk van de C.L.O.M.;
- d. ijverig te blijven zoeken, eventueel met behulp van de classicale vergaderingen, naar predikanten die geschikt en bereid zijn deze functie van krijgsmachtpredikant te vervullen, ongeacht of dit een plaats in het leger, bij de luchtmacht of bij de vloot betreft en zo te komen tot bezetting van die plaatsen die voor gereformeerde predikanten beschikbaar zijn;
- e. in contacten met predikanten en kerkeraden en in te verstrekken adviezen en te nemen beslissingen, steeds nadrukkelijk te verwijzen naar de oordelen van de Generale Synode van Hoogeveen 1969-1970 in haar besluit over regeling positie legerpredikanten, Acta art. 332, met name onder voorts van oordeel 1 t/m 4, waar is uitgesproken:
 1. dat de krijgsmachtpredikant als gezonden ambtsdrager dient te blijven staan onder opzicht en tucht der kerk waartoe hij behoort, aangezien dit onlosmakelijk aan deze zending verbonden is;
 2. dat opzicht en tucht over de krijgsmachtpredikant te beter door de kerkeraad die hem zendt kan worden uitgeoefend, indien deze dienaar des Woords
 - a. blijft wonen in het midden van de gemeente waartoe hij behoort;
 - b. blijft voorgaan in de dienst des Woords in zijn gemeente, zo dikwijls zijn verplichtingen als krijgsmachtpredikant dat toelaten;
 - c. op vastgestelde tijden, bijvoorbeeld éénmaal in de twee maanden, op de vergadering van de kerkeraad verantwoording doet van zijn arbeid, met volledige erkenning van zijn organisatorische verplichtingen jegens de hoofdlegerpredikant;
 3. dat het op deze wijze oefenen van opzicht en tucht bezwaarlijker wordt naarmate de verbintenis een langere periode omvat, aangezien het gevaar bestaat dat de dienaar des Woords en de genseente dan elkaar zullen 'ontgroeien', te meer als de dienaar des Woords als krijgsmachtpredikant in langer) verband zich ook elders metterwoon gaat vestigen;
 4. dat het daarom sterke aanbeveling verdient de zending als legerpredikant steeds voor bepaalde tijd en bij voorkeur niet te lang achtereen, te doen geschieden;
- f. contact op te nemen met de kerkeraad van die predikant die voor lange of onbepaalde tijd is benoemd en hem te verzoeken te beoordelen met advies van de classis (eventueel met deputaten ad art. 49 K.O.) of de vervulling van de aangeboden functie in feite betekent een overgang tot een andere staat des levens;
- g. indien deputaten er in slagen (een) predikanten) te vinden die bereid is (zijn) als krijgsmachtpredikant op te treden en de betrokken kerkeraad er in bewilligt dat deze predikanten) voor de beoogde dienst wordt (worden) afgezonderd, dan zullen daarvoor gelden de door de synode van Rotterdam-Delfshaven 1964-1965 (Acta art. 404 b) vastgestelde 'stipulatiën';

- h. ten aanzien van hun arbeid contact te onderhouden met de Contactcommissie Gereformeerde garnizoenskerken;
- i. nader te onderzoeken op welke wijze het contact met dienstdoende krijgsmachtpredikanten zal moeten worden onderhouden en rapport door dezen van het verrichte werk zal moeten worden uitgebracht;
- j. zolang de mogelijkheid daartoe wordt geboden, in 'Beukbergen' cursussen te organiseren voor gereformeerde militairen onder leiding van gereformeerde (leger)predikanten en al het nodige te verrichten tot vorming en voorlichting, eventueel in samenwerking met het Gereformeed Vormingsinstituut, de Contactcommissie Gereformeerde garnizoenskerken en de sectie militairen van het Gereformeerd Maatschappelijk Verbond;
- k. van hun arbeid aan de volgende generale synode rapport uit te brengen en dit rapport een half jaar vóór de aanvang van deze synode aan de kerken toe te zenden.

3. Uitvoering van de opdracht

ad a **adres voor de hoofdlegerpredikant**

Er is regelmatig contact geweest met het bureau van de hoofdlegerpredikant. Het ging i hierbij voornamelijk om diverse zaken rond de aanstelling van legerpredikanten uit onze kerken. Even dreigde één van de twee plaatsen, die ons in het verleden voor een gereformeerde krijgsmachtpredikant zijn toegezegd, in gevaar te komen (o.a. door bezuinigingsmaatregelen van de overheid). Maar ook al is het aantal vacatures bij de geestelijke á verzorging in het leger de laatste tijd drastisch verminderd, nog onlangs is ons van de zijde van de hoofdlegerpredikant meegedeeld, dat er nog voldoende plaatsingsmogelijkheden voor onze 'jaarlingen' overblijven.

Naast deze meestal telefonische contacten met 'Den Haag' was informeel overleg met de hoofdlegerpredikant mogelijk via onze afgevaardigden naar de vergaderingen van het C.I.O.M. (zie onder, ad c).

ad b **de ontwikkeling in de geestelijke verzorging**

Beter dan voorheen waren deputaten in de gelegenheid de ontwikkeling in de geestelijke verzorging binnen de krijgsmacht te volgen en te toetsen. Naast kennisname van verschillende publikaties en tijdschriften op dit gebied was er nu immers de 'viva vox' van vier legerpredikanten uit onze kerken (zie onder, ad i).

Verder hebben wij de indruk, dat onze aanwezigheid in de vergaderingen van het C.I.O.M. niet slechts nuttig is voor het verkrijgen van allerlei praktische informatie, maar ook om zicht te krijgen op en mee onze stem te laten horen over het beleid t.a.v. de geestelijke verzorging in de komende jaren (zie onder, ad c).

ad c **deelname aan het werk van het C.I.O.M.**

Het heeft, nadat de synode te Heemse ons groen licht gaf voor een waarnemerschap bij het C.I.O.M. (Contact In Overheidszaken, sectie Militairen), toch nog vrij lang geduurd eer we onze plaats in deze commissie konden innemen.

Zowel C.I.O. als C.I.O.M. drongen er namelijk nogmaals op aan, dat onze kerken eerst zouden toetreden tot het C.I.O., om vervolgens als participant daarvan ook deel te kunnen nemen aan allerlei commissiewerk (waaronder dat voor de militairen). Het is mee aan de persoonlijke inzet van de secretaris van het C.I.O.M., ds. P. Sierat, te danken, dat het standpunt van onze kerken in dezen, zoals vastgelegd in de besluiten van de Generale Synode te Arnhem 1981, eerst in een vergadering van deputaten, later in een C.I.O.M.-vergadering mondeling kon worden toegelicht.

In febr. 1986 besloot het C.I.O.M. een afgevaardigde van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt als waarnemer toe te laten. Dit waarnemerschap houdt in, dat wij de vergaderingen van het C.I.O.M. volledig kunnen bijwonen, alle stukken toegezonden krijgen en desgewenst in alle zaken mee kunnen spreken. We hebben alleen geen stemrecht.

Omdat het werk van het C.I.O.M. geheel door het C.I.O. wordt bekostigd, is afgesproken dat de onkosten van het waarnemerschap voor onze eigen rekening komen (reiskosten + een kleine vergoeding aan het C.I.O.M. voor toezending van de stukken en de vergaderkosten).

ad d - g **het zoeken van krijgsmachtpredikanten**

„Als er één schaap...“: dat hebben ook deputaten tot hun vreugde mogen ondervinden. Weliswaar waren ook nu (als voor 1984) heel wat gesprekken, brieven, bezoeken enz. nodig, maar de indiensttreding van ds. G.F. de Kimpe in 1984 mag toch als een duidelijk keerpunt worden gezien. Na hem werden inmiddels ook de predikanten ds. M.A. de Niet te Hilversum,

ds. L.S.K. Hoogendoorn te Musselkanaal-Valthermond en ds. W. Tiekstra te De Bilt-Bilthoven bereid gevonden en door hun kerkeraden uitgezonden als krijgsmachtpredikant. Ds. De Kimpe diende tot mei 1985 te Zuidlaren, ds. De Niet tot mei 1986 te Larderen. Ds. Hoogendoorn werkt momenteel in 't Harde, terwijl ds. Tiekstra ds. De Niet is opgevolgd in Larderen (zie verder onder, ad i). Op deze plaats past een publiek woord van dankbaarheid jegens de betrokken kerkeraden en gemeenten, dat zij hun predikanten voor zo lange tijd (hebben) willen afstaan voor de verkondiging van het evangelie onder de militairen. Zonder hun medewerking en die van hulpvaardige classes en collegae zou dit werk vanuit onze kerken niet mogelijk (geweest) zijn. Deputaten hopen van harte in hun eindrapportage aan de synode te kunnen meedelen, dat ook voor 1987-1988 weer twee krijgsmachtpredikanten konden worden gevonden.

ad h **contacten met de C.C.G.G.**

Het overleg met de Contactcommissie Gereformeerde garnizoenskerken vond voornamelijk plaats via de zgn. 'militaire commissie' (zie onder, ad j). Overleg vindt plaats over verwerking van de bevindingen van onze krijgsmachtpredikanten in artikelen voor het blad 'In 's Konings Dienst'.

ad i **contacten met dienstdoende krijgsmachtpredikanten**

Een nieuwe taak voor deputaten GVM!

De praktijk tot nu toe bracht ons tot de volgende handelwijze:

1. de dienstdoende krijgsmachtpredikanten wonen zo mogelijk steeds een deel van de vergaderingen van deputaten bij (dat is ongeveer vier keer per jaar); zij doen daar verslag van hun werkzaamheden (lessen geestelijke verzorging, gesprekken met militairen, activiteiten bij oefeningen w.o. diensten te velde, vormingsdagen met soldaten uit de eigen kazerne op 'Beukbergen', contacten met het kader, conferenties met collegae uit andere kerken enz. enz.); verder worden hier diverse vragen en problemen besproken, waarmee zij geconfronteerd worden; het contact met de krijgsmachtpredikanten wordt door deputaten tevens benut voor kennisname en bespreking van de gedachten, die er bij de prof. chr. Geestelijke verzorging in het algemeen leven t.a.v. de invulling van haar taak;
2. de dienstdoende krijgsmachtpredikanten worden zo mogelijk ook een keer op hun kazerne bezocht door een afvaardiging uit deputaten; deze afvaardiging probeert daarbij niet alleen kennis te nemen van het werkterrein, maar ook een deel van de werkzaamheden zelf bij te wonen;
3. in verband met vragen over verschillende onderdelen van de 'toerusting krijgsmacht predikant' zoals die door het leger wordt gegeven is contact opgenomen met het G.V.I. te Zwolle; er blijkt behoefte te bestaan aan een betere voorbereiding op het werk, met name waar het op didactische en sociale vaardigheden aankomt; nagegaan wordt hoe in deze leemte het beste kan worden voorzien: óf door schriftelijke aanvulling c.q. commentaar bij het werkmateriaal van het leger óf door een aparte vormingsdag. We vonden nog geen formule voor een blijvend contact na afloop van de dienstdienst. Het zal goed zijn wanneer er ook met de reserve-legerpredikanten contact blijft.

ad j **vormingscursussen op 'Beukbergen'**

Dankzij de medewerking van de hoofdlegerpredikant was er opnieuw gelegenheid regelmatig vormingscursussen voor (a.s.) militairen te beleggen op 'Beukbergen' (het prof. chr. vormingscentrum te Huis ter Heide). Deze vormingsdagen (4x3 dagen per jaar) zijn gegeven onder verantwoordelijkheid van deputaten en in samenwerking met de C.C.G.G., het G.V.I. en de sectie militairen van het G.M.V. De organisatie was in handen van de 'militaire commissie', gevormd uit afgevaardigden van elk van genoemde instanties. De dagen stonden onder leiding van verschillende medewerkers van het G.V.L, daarin bijgestaan door diverse predikanten. Steeds vaker: één van onze legerpredikanten, wat een bijzonder verheugende zaak is. Verblijvend is ook de groei van het aantal deelnemers; al blijft hier een taak voor het thuisfront (ouders, kerkeraden): de nu beter bezette vormingsdagen zouden zomaar kunnen verhullen, dat vele van de gereformeerde militairen zich hier nog steeds niet laten vinden.

ad k **verslag van het werk**

Deputaten kwamen in vergadering bijeen 29 aug. 1984, 15 nov. 1984, 17 jan. 1985, 25 apr. 1985, 12 sept. 1985, 23 nov. 1985, 13 mrt. 1986, 31 mei 1986. Een verslag van de werkzaamheden van 1 sept. 1986 tot 1 apr. 1987 zal D.V. aan de kerk te Spakenburg Noord worden toegezonden. Dit geldt ook voor het financieel verslag.

4. Voorstellen

Deputaten zijn, daarin bevestigd door de ervaringen van onze krijgsmachtpredikanten, van oor deel, dat nu het nog altijd mogelijk is voor gereformeerde predikanten om in de lijn van art. 5: K.O. ook als krijgsmachtpredikant werkzaam te zijn, het een hoge roeping van onze kerken is (nie in de laatste plaats ook naar de overheid toe) hiertoe predikanten te zenden. De kerken herinneren aan haar besluiten in dezen, met name ter Generale Synode te Arnhem 1981 (Acta, art. 100, besluit 2), stellen deputaten voor:

- a. de plaatsen die er zijn voor gereformeerde krijgsmachtpredikanten zo mogelijk ook te doen bezetten;
- b. de kerkeraden met klem te wijzen op hun verantwoordelijkheid in dezen en zich in dit opzicht bereid te verklaren, als er een beroep op hen gedaan wordt, hun predikanten voor dit werk af te staan;
- c. opnieuw deputaten te benoemen met vrijwel dezelfde opdracht als huidige deputaten; opdracht f dient anders geredigeerd of verwijderd te worden (bij overgang tot een andere staat des levens is een predikant geen predikant meer en daarmee voor de hoofdlegerpredikant niet meer gekwalificeerd voor de functie van krijgsmachtpredikant); ook opdracht i behoeft herschrijving, bijvoorbeeld: „geregeld contact te onderhouden met de dienstdoende en reserve-krijgsmachtpredikanten om van dezen rapport te ontvangen van hun (eventuele) werkzaamheden en hen te kunnen bijstaan in de uitoefening van hun functie" ;
- d. het deputaatschap in verband met zijn taakverbreding ('thuisfront' voor de krijgsmachtpredikanten en deelname aan het werk van het C.I.O.M.) kwalitatief en kwantitatief te versterken (deputaten hopen in hun eindverslag nadere voorstellen te doen m.b.t. 'vervanging en benoeming van oude en nieuwe deputaten).

5. Tenslotte

Bij de behandeling ter synode zullen deputaten zich desgewenst graag nader verantwoorden.

De deputaten,
J. van der Haar, voorzitter
A. de Snoo, secretaris
J. Bomhof, penningmeester
M. Brandes
L. Lamain
J. Rump

Harderwijk, 25 augustus 1986

RAPPORT DEPUTATEN RADIO- EN TELEVISIEUITZENDING KERKDIENTEN

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, gehouden te Heemse (1984/1985), benoemde tot deputaten voor radio- en televisieuitzending van kerkdiensten de broeders: ds. P. Lok, Hardenberg (samenroeper), ds. H.J. Begemann, Zuidhom, ing. G.A. Breteler, Hilversum, ir. R.F. van Milt, Amersfoort, ds. R.T. Urban, Groningen, primi; ds. P. Houtman, Leiden, J.J. Schreuder, Ermelo, secundi. (Acta art. 134.6) In dit deputaatschap zijn de functies als volgt verdeeld: ds. P. Lok, voorzitter; ds. H. J. Begemann, secretaris; ir. R.F. van Milt, penningmeester.

De synode van Heemse gaf de volgende instructie aan de deputaten (Acta art. 67):

- a met gelijke zorg als voorheen is geschied de radio-uitzendingen van kerkdiensten voor het binnenland te verzorgen;
- b op gelijke wijze de radio-uitzendingen van kerkdiensten (via Radio Nederland Wereldomroep) voor het buitenland te blijven verzorgen;
- c eveneens op gelijke wijze de televisie-uitzending van kerkdiensten voor het binnenland te blijven verzorgen;
- d bij de uitvoering van a, b en c verdient het aanbeveling zoveel als nodig is, contact te blijven houden met organisaties als 'Werkgroep Nazorg Radio- en T.V.-kerkdiensten';
- e diligent te zijn ten aanzien van de naleving van de aangegane overeenkomst met de stichting IKON, zodat ook in de toekomst de uitzendingen geschieden 'onder eigen naam en in eigen verantwoordelijkheid en in volledige vrijheid';
- f ook diligent te zijn ten aanzien van een mogelijke nieuwe verdeling van de aan de kerkelijke zendgemachtigden toegewezen zendtijd en een zo mogelijk grotere zelfstandigheid van de kerken daarin na te streven;
- g tevens diligent te zijn ten aanzien van het publiceren en verspreiden van preken van de uitgezonden kerkdiensten, zodat ook dit geschiedt 'onder eigen naam en in eigen verantwoordelijkheid';
- h zo mogelijk de ontwikkelingen op media-gebied (waaronder kerkteléfono, regionale en lokale omroep) te volgen en desgevraagd de kerken te informeren en te adviseren;
- i aan de eerstvolgende generale synode verslag uit te brengen van hun werkzaamheden en hun rapport drie maanden voor het bijeenkomen van die synode aan de kerken toe te zenden.

Uitvoering gevende aan de instructie sub i (eerste lid) hebben de deputaten de eer uw vergadering het volgende te rapporteren.

A. Radio-uitzending van kerkdiensten (binnenland)

In de verslagperiode (tussen de synode van Heemse en die van Spakenburg-Noord) werden de onderstaande kerkdiensten via de radio uitgezonden. Datum en plaats van uitzending zijn vermeld en tevens de voorganger in bedoelde dienst.

1- 1-1984 Amersfoort-West	ds. P. Groenberg
4- 3-1984 De Bilt-Bilthoven	ds. W. Tiekstra
15- 4-1984 Harderwijk	ds. A. de Snoo
17- 6-1984 Zuidhom	ds. K. Verlind
1- 7-1984 Giessendam en Neder-Hardinxveld	ds. H.K. Bouwkamp
2- 9-1984 Kampen	ds. T. Dekker
4-11-1984 Leek-Roden	ds. H.J. Siegers
2-12-1984 Amsterdam-Centrum	ds. C.J. Brem
17- 2-1985 Hattem	ds. B. van Zuijlekom
13- 3-1985 Middelburg	ds. R. de Graaf
5- 5-1985 Groningen-Oost	ds. J. de Gelder
2- 6-1985 Almelo	ds. W.G. Raven
4- 8-1985 Hardenberg	ds. J.J. Poutsma
20-10-1985 Vlaardingén	ds. J. P. van der Wal
17-11-1985 Leeuwarden	ds. P. Schelling
15-12-1985 Zwijndrecht	ds. H. de Vries

16- 2-1986 Alkmaar	ds. J. Luiten
12- 3-1986 Schildwolde	ds. H.G. Gunnink
4- 5-1986 Ridderkerk	ds. J.M.A. Groeneveld
1- 6-1986 Dalflen	ds. E. Hoogendoorn
6- 7-1986 Goes	ds. H. Geertsma
24- 8-1986 Hoogezand-Sappemeer	ds. M. Heemskerk
16-11-1986 Enschede-West	ds. J. Slotman
28-12-1986 Haarlem	ds. T.O.G.M. Bosma

Zoals blijkt uit bovenstaande gegevens zijn elk jaar weer acht kerkdiensten via de radio uitgezonden. Bij de verdeling van de ons toegewezen zendtijd is ook nu weer gezocht naar een zo gr mogelijke spreiding over het hele land, waarbij in aanmerking dient genomen te worden, dat in winterperiode gezocht wordt naar kerken op een niet al te grote afstand van Hilversum.

B. Radio-uitzending van kerkdiensten (buitenland)

De synode van Heemse benoemde als deputaat voor Radio Nederland Wereldomroep ds. P. L als primus en ds. H. J. Begemann als secundus. De onderstaande kerkdiensten werden in de afgelopen periode uitgezonden via Radio Nederl Wereldomroep:

5- 2-1984 Emmen	ds. P. van Gorp
14-10-1984 Rijswijk	ds. R.N. Gleason
17- 3-1985 Zeist	ds. D. Los
8-12-1985 Lelystad	ds. P.M. de Wit
27- 4-1986 Meppel	ds. C. Kleijn

Deze kerkdiensten, die 's morgens worden gehouden, worden op de band opgenomen en worden, middags uitgezonden naar het oostelijk halfrond en Afrika, terwijl ze 's avonds worden heruit zonden naar het westelijk halfrond.

C. Televisie-uitzending van kerkdiensten

Via de televisie werden in de afgelopen verslagperiode de volgende kerkdiensten uitgezonden:

12- 2-1984 Berkel en Rodenrijs	ds. H.J.J. Feenstra
5- 8-1984 Ermelo	ds. H.E. Nieuwenhuis
20- 1-1985 Leusden	ds. M. Nap
8- 9-1985 Ede	ds. H.J. Venhuizen
26- 1-1986 Enschede-Noord	ds. A. van Houdt
12-10-1986 Amersfoort-Centrum	ds. M.H. Sliggers

D. Contact met de 'Werkgroep Nazorg Radio- en T.V.-kerkdiensten'

Met genoemde werkgroep werden goede contacten onderhouden. Driemaal werd samen met h r vergaderd, en wel op 13 april 1985, op 17 januari en 3 maart 1986. Over tal van praktische zaken bijvoorbeeld de instructie voor de voorgangers werd vruchtbaar overleg gevoerd. Voorts werd voorgenomen uitzendingen van kerkdiensten steeds tijdig doorgegeven, zodat zij haar voorber dend werk kon doen. Verder waren deputaten vertegenwoordigd in een vergadering van een andere werkgroep van landelijk verband voor evangelisatie-arbeid samen met broeders van de G.O.V., in welke vergad ring een enquête-formulier inzake lokale omroep werd vastgesteld. Deze enquête onder de kerk heeft eind 1986 plaats gevonden.

E. Naleving overeenkomst met de stichting IKON

Deputaten kunnen rapporteren, dat zij nauwlettend hebben toegezien op de stipte naleving van ~ overeenkomst, die de Gereformeerde Kerken hebben gesloten met de stichting IKON. Met n zijn zij attent geweest op de voorwaarde, dat de kerkdiensten werden uitgezonden „onder ei naam en in eigen verantwoordelijkheid en in volledige vrijheid". Met voldoening kan gem worden, dat de stichting IKON zich heeft gehouden aan de afspraken, zoals deze zijn neergelegd het contract, dat vermeld staat in de bijlagen bij de Acta van de generale synode van Groning Zuid (1978), blz. 433/434. Er werd in de verslagperiode zes maal vergaderd met de deputaten van de overige zogenoemde Z.V.K.-kerken (kerken, die uitzenden in de 'zendtijd voor de kerken' en dus niet participeren in de stichting IKON, te weten: de Christelijke Gereformeerde Kerken, de Nederlands Gereformeerde

Kerken, de Unie van Baptisten Gemeenten en (sinds kort uitgetreden uit de stichting IKON) de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten in Nederland. In deze vergaderingen verstreekte een vertegenwoordiger van de stichting IKON allerlei noodzakelijke informatie over o.m. de toegewezen zendtijd, zenderkleuring, beleidsvoornemens van het ministerie van W.V.C., overleg (en strijd!) binnen de omroepwereld over de verdeling van de zendtijd en tal van andere zaken. Na afloop van de vergaderingen van dit overlegorgaan kwamen deputaten steeds bijeen in eigen vergadering.

F. Toegewezen zendtijd

In de afgelopen jaren is geen uitbreiding van zendtijd aan de kerkelijke zendgemachtigden verleend. Ook binnen de reeds toegewezen zendtijd vond geen herverdeling plaats. Wel heeft de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten in Nederland een beroep gedaan op de Z.V.K.-kerken om te komen tot een nieuwe berekening van de radio- en t.v.-zendtijd, omdat hij z.i. onderbedeeld is na de uittreding uit de stichting IKON. De gesprekken hierover zijn nog niet afgerond.

Wel is er veel te doen geweest over een zenderwisseling. Werden radiokerkdiensten tot nu toe steeds uitgezonden via Hilversum II, bij ministeriële beschikking zouden zij met ingang van 1 oktober 1984 alleen nog mogen worden uitgezonden via een nieuwe zender: Hilversum V, slechts enkele uren per dag in de lucht, alleen via de middengolf, aangegeven als 'servicezender voor doelgroepen'(!). Dit alles in het kader van de zenderkleuring. Zo werd de kerk weggedrukt en aangemerkt als een bepaalde 'doelgroep' aan welke dan enige 'service' geboden werd via deze 'doelgroepen-zender' d.m.v. de uitzending van een kerkdienst. Een van de vele 'culturele minderheden'. En zo zou het dan kunnen gebeuren, dat op deze zender bij wijze van spreken 'een cursus breien voor Berk bers' onderbroken zou worden voor de uitzending van een kerkdienst. Wie zou er nog naar ons luisteren? Wij bereikten het Nederlandse volk niet meer.

Deputaten geven nu in chronologische volgorde de belangrijkste feiten weer terzake van wat hiertegen ondernomen is.

- 30-06-84 Schrijven namens de (toen nog vier) Z.V.K.-kerken aan minister L.C. Brinkman tegen diens voornemen de kerken te verwijzen naar Hilversum V. Daarin o.m. dit: „Afgezien van meer dan één praktisch bezwaar achten deze kerken het als een principieel hoofdbezwaar, dat de kerk gerekend zou worden tot een (kleine) zendgemachtigde, die zich bewust richt op een bepaalde doelgroep." De minister wordt gewezen op o.a. Matteüs 28:19, Marcus 16:15 en Prediker 12:13.
- 10-07-84 Afwijzend antwoord van de minister; gaat echter niet in op de argumentatie. Intussen is een vergadering belegd:
- 06-07-84 Vergadering van het algemeen bestuur van de IKON en vertegenwoordigers van de Z.V.K.-kerken met Mr. J. van Santbrink. Agendapunt: welke mogelijkheden zijn er na de ministeriële beschikking van 12-6-84? Gedacht wordt in de richting van een AROB procedure (tegen overheidsbeschikkingen), zo mogelijk namens alle kerkgenootschappen (IKON + ZVK).
- 19-07-84 Persoonlijk onderhoud van de voorzitter van onze deputaten met drs. J. Greven (toenmalig directeur van en de IKON) inzake te ondernemen stappen vanwege de Radiozend
- 27-07-84 tijdsbeschikking 1984-1985 van de minister van W.V.C. Meegedeeld, dat de Z.V.K.-kerken overwogen zich afzonderlijk te wenden tot de afdeling rechtspraak van de Raad van State: zij kunnen zich niet op alle onderdelen stellen achter het bezwaar- en verzoekschrift, in te dienen namens een aantal kerkgenootschappen en opgesteld door Mr. J. van Santbrink. Bovendien zijn niet alle onderdelen van dit geschrift relevant voor onze kerken. Drs. Greven stelt zijn kamer beschikbaar voor een eventuele vergadering van de deputaten van de Z.V.K.-kerken.
- 30-07-84 Samenkomst met deputaten van de Nederlands Gereformeerde Kerken te Hilversum. Discussie over een bezwaar- en verzoekschrift door onszelf opgesteld. Besloten ons gezamenlijk te wenden tot de Raad van State (o.a. vanwege „eigen naam en eigen verantwoordelijkheid"). De Chr. Geref. deputaten en de Unie van Baptisten Gemeenten hebben er de voorkeur aan gegeven adhesie te betuigen aan het bezwaar- en verzoekschrift van de IKON.
- 03-08-84 Ds. Z.G. van Oene en ds. P. Lok hebben een onderhoud in Bussum met Mr. Madelon E. van Waart (van het advocatenkantoor van Mr. Van Santbrink). Het opgestelde bezwaar- en verzoekschrift wordt kritisch bekeken, bijgeschaafd en goedgekeurd. Het wordt de volgende dag verzonden aan wederzijdse deputaten ter fiattering.
- 07-08-84 Verzending van dit geschrift naar de afdeling rechtspraak van de Raad van State.

- 06-09-84 Behandeling bij de afdeling rechtspraak enz. Mr. J. van Santbrink voert het woord namens een groot aantal kerkgenootschappen, ds. P. Lok namens de Gereformeerde Kerken en gemachtigd door de deputaten van de Nederlands Gereformeerde Kerken. Officieel is het onderwerp: bezwaar tegen de beschikking van 12 juni 1984 van de minister van W.V.C. De bezwaren worden 'niet-ontvankelijk' verklaard op formeeljuridische gronden.
- 11-10-84 Het Humanistisch Verbond had tegen dezelfde ministeriële beschikking een soortgelijk bezwaar ingediend als de IKON, kreeg soortgelijk antwoord (niet-ontvankelijk), stapte naar de rechter en werd door hem thans in het gelijk gesteld.
- 15-11-84 De kerkgenootschappen, vertegenwoordigd in de IKON en de Z.V.K.-kerken tekenden n.a.v. het gebeurde op 11-10-84 eveneens hoger beroep aan en werden door de president van de arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage in het gelijk gesteld. De Radiozendtijdbeschikking 1984-1985 werd ook voor hen buiten werking gesteld. De Staat werd veroordeeld in de kosten van dit geding, begroot op f 1.263,75.
- 07-02-85 De minister verliest het kort geding, door hem in hoger beroep tegen het vonnis van 15 11-84 aangespannen en geeft zich nu gewonnen.
- 25-04-85 Uit de notulen van de vergadering van de Z.V.K.-kerken van deze datum: (mededeling van de IKON-vertegenwoordiger) „Inmiddels is er intensief overleg gepleegd tussen de kleine zendgemachtigden, de N.O.S. en de omroepen. Per 1 oktober '85 zullen er vijf volwaardige radiozenders zijn - Radio 5 is te vergelijken met Hilversum 2. Radio 5 wordt een edukatieve, informatieve zender die van 9-22 uur in de lucht zal zijn. Er wordt uitgezonden op de sterkste middengolfzender. FM is niet haalbaar. De kleine zendgemachtigden hebben het eerste-keuzerecht gekregen wat zendtijdindeling betreft, op voorwaarde dat horizontaal geprogrammeerd wordt, behalve op zondag. De middagkerkdiensten blijven van 5-6 uur." (Wat die laatste zin betreft: De IKON heeft dit belang van de Z.V.K.-kerken namens hen in dat genoemde overleg behartigd en verdedigd.)

Dank is er jegens de HERE God, dat in ons land de verkondiging van het evangelie via de radio vrijuit kan doorgaan tot heel ons volk en dat deze niet aan banden is gelegd. Dat plannen van overheidswege om in de mediawereld de kerk een plaats aan te wijzen als 'doelgroep' en 'culturele minderheid' nog zijn verijdeld. Betreurenswaardig is het, dat een C.D.A.-minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, mr. drs. L.C. Brinkman, voor alle kerkelijke argumentatie totaal ongevoelig bleek.

Met grote erkentelijkheid vermelden deputaten hier het vele werk, door hun voorzitter in deze zaak j gedaan. Wie op de verschillende data let, ziet dat veel vergaderd en overlegd moest worden midden 1 in vakantietijd, maar de voorzitter was steeds beschikbaar en heeft zich voor deze zaak ten volle i ingezet. Veel waardering hiervoor werd ook naar voren gebracht namens de overige Z.V.K.-kerken tijdens het veertigjarig ambtsjubileum van ds. P. Lok. ,

G. Prekenuitgave

Ten aanzien van de publikatie en verspreiding van de preken, die gehouden zijn in de uitgezonden kerkdiensten, mogen deputaten meedelen, dat luisteraars/kijkers de preken kunnen bestellen bij het 'bureau preken Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) te Hilversum'. Aan de hand van de ' binnengekomen bestellingen wordt de oplage vastgesteld, worden de preken gestencild en verzonden. Zij verschijnen onder het kopje „Zendtijd voor de kerken" en onder een afzonderlijk volgnummer. De aantallen bestelde preken lopen zeer uiteen en variëren van 100 tot meer dan 400 wat betreft de radiopreken. Televisiepreken worden steeds veel minder aangevraagd. Het aantal daarvan schommelt tussen de 50 en 80.

Er is geen aanwijsbaar verschil in aantal bestelde radiopreken na de zenderwisseling van Hilversum 2 naar Radio 5. Ook de luisterdichtheid na deze wisseling (niet groot) is niet veranderd.

Wat betreft de cassettebandjes, die de 'Werkgroep Nazorg' vervaardigt van de uit te zenden kerkdiensten, deelde de werkgroep mede, dat er daarvan 100 tot 500 per kerkdienst besteld worden (ongeacht radio- of t.v.-uitzending). In totaal werden er in de verslagperiode 1984-1986 bijna 10.000 cassettebandjes besteld. Met dankbaarheid geven deputaten u deze cijfers door.

H. Ontwikkelingen op media-gebied

Onder F., 'Toegewezen zendtijd', is reeds veel gerapporteerd over de uitvoering van de instructie aan deputaten „zo mogelijk de ontwikkelingen op media-gebied ... te volgen". Dat bracht de aard van de materie daar met zich mee.

Behalve dan het onder F. reeds genoemde, valt hier nog te rapporteren, dat in 1984 is opgericht de vereniging L.O.K. Deze letters hebben niets uitstaande met de naam van de voorzitter van deputaten, maar staan voor Landelijke Organisatie Kerktelefoon. Het is een belangenvereniging van machtiginghouders-kerktelefoon. Voorzitter is br. W.J.A. Driesens, juridisch adviseur br. mr. F.T. Oldenhuis. Hoofddoel van de vereniging is het instandhouden van het medium kerktelefoon, o.m. door het betaalbaar te laten blijven. Zo zijn mede dank zij de L.O.K. de door de P.T.T. voorgenomen tariefverhogingen (nieuwe aansluiting + 75%) niet doorgestaan. Graag willen de deputaten via dit rapport de kerken attenderen op deze vereniging, waarvan kerken, commissies van beheer, maar ook (daartoe gemachtigde) personen lid kunnen worden. De 'kerktelefoon' is bepaald niet onbedreigd. Hier houdt men de ontwikkelingen bij en kunnen de kerken om hulp vragen op dit gebied, in zowel technische als organisatorische zaken. Verder wordt veel informatie verstrekt via het contactblad 'Kerktelefoonnieuws'.

Voorts is hier te wijzen op de reeds onder D. genoemde werkgroep van het landelijk verband voor evangelisatie-arbeid, die zich gaat bezighouden met het medium lokale omroep en daartoe reeds een enquête onder de kerken organiseerde om informatie te verzamelen. Een zaak, die deputaten graag willen aanbevelen bij de kerken.

Mede gezien de hier vermelde ontwikkelingen willen deputaten uw vergadering voorstellen uit hun instructie onder h. de volgende passage te schrappen: „en desgevraagd de kerken te informeren en te adviseren." Argumenten: 1. De genoemde vereniging L.O.K. is daartoe de geëigende instantie voor wat betreft het medium kerktelefoon en de genoemde werkgroep voor wat betreft het medium lokale omroep. 2. Deputaten voor uitzending van kerkdiensten zien dit niet op hun terrein liggen. Zij zouden dan in feite een soort adviesbureau moeten gaan oprichten en veel meer zelf informatie moeten gaan verzamelen om desgevraagd informatie of advies te kunnen geven. Hiertoe zou het deputaatschap sterk moeten worden uitgebreid bf (beter) er zou een ander deputaatschap moeten worden benoemd: deputaten 'media' of 'mediaontwikkeling'. Geen van beide achten zij nodig.

Tenslotte: Geen van de kerken heeft de deputaten metterdaad om informatie of advies gevraagd inzake de ontwikkelingen op mediagebied.

I. Slotopmerkingen

Met dankbaarheid vermelden deputaten, dat de uitzendingen van kerkdiensten via radio en televisie ook in de afgelopen verslagperiode onbelemmerd konden doorgaan. Deputaten hoefden hiervoor ook geen financieel beroep te doen op de kerken. Alle kosten werden gedragen door de overheid. Wel zijn er tekenen, die erop wijzen, dat ook hier bezuinigd gaat worden en dat de kerken in de toekomst wellicht niet zelf meer in geheel vrije keuze kunnen uitmaken, vanuit welke kerk een uitzending zal worden verzorgd, maar dat alleen nog zal kunnen worden uitgezonden vanuit kerken binnen een bepaalde afstand van Hilversum. Maar daarover valt momenteel nog niets concreets te zeggen.

Gelet op de inhoud van het gerapporteerde onder diverse punten, om voorts ook in de toekomst op de hoogte te kunnen blijven van de ontwikkelingen op het gebied van radio en televisie (het toekomstige derde net bijvoorbeeld!), bevelen deputaten opnieuw aan de gemaakte regeling van de kerken met de stichting IKON te continueren.

De laatste slotopmerking. Deputaten hebben in dit rapport reeds eerder hun erkentelijkheid uitgesproken voor de arbeid van hun voorzitter, ds. P. Lok, in de afgelopen verslagperiode. Zij willen thans graag hun erkentelijkheid en dankbaarheid uitspreken voor het vele werk door hem verricht voor ons deputaatschap in de loop van zeer vele jaren. Als lid, als secretaris, als voorzitter: 29 jaar lang. Het was immers de Generale Synode van Bunschoten-Spakenburg, die op 24 oktober 1958 ds.

P. Lok te IJmuiden voor het eerst benoemde als deputaat (Acta art. 106). Alle volgende generale synodes konden dit goede voorbeeld volgen. Maar het is deputaten bekend, dat ds. Lok zich thans genoodzaakt zag zich tot uw synode te wenden met het verzoek hem nu niet weer opnieuw te benoemen. Vandaar deze laatste slotopmerking, dit woord van dankbaarheid 'ten afscheid'. Buiten voorkennis van hun voorzitter hebben de overige deputaten gemeend de beide passages, waarin uiting wordt gegeven aan die dankbaarheid in dit rapport te moeten opnemen. Zij deden dat „onder eigen naam en in eigen verantwoordelijkheid", wat in dit verband wil zeggen: buiten verantwoordelijkheid van de betrokkene zelf, die hierin niets te zeggen had en dit niet kon verhinderen.

J. Voorstel

Deputaten stellen uw vergadering voor:

1. De deputaten, benoemd door de Generale Synode te Heemse (1984-1985), te déchargeren.
2. Opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht:
 - a met gelijke zorg als voorheen is geschied de radio-uitzendingen van kerkdiensten voor het binnenland te verzorgen;
 - b op gelijke wijze de radio-uitzendingen van kerkdiensten (via Radio Nederland Wereld omroep) voor het buitenland te blijven verzorgen;
 - c eveneens op gelijke wijze de televisie-uitzendingen van kerkdiensten voor het binnenland te blijven verzorgen;
 - d bij de uitvoering van a, b en c verdient het aanbeveling zoveel als nodig is, contact te blijven houden met organisaties als ' Werkgroep Nazorg Radio- en T. V.-kerkdiensten';
 - e diligent te zijn ten aanzien van de naleving van de aangegane overeenkomst met de stichting IKON, zodat ook in de toekomst de uitzendingen geschieden „onder eigen naam en in eigen verantwoordelijkheid en in volledige vrijheid“;
 - f ook diligent te zijn ten aanzien van een mogelijke nieuwe verdeling van de' aan de kerkelijke zendgemachtigden toegewezen zendtijd en een zo mogelijk grotere zelfstandigheid van de kerken daarin na te streven;
 - g tevens diligent te zijn ten aanzien van het publiceren en verspreiden van preken van de uitgezonden kerkdiensten, zodat ook dit geschiedt „onder eigen naam en in eigen verantwoordelijkheid“;
 - h zo mogelijk de ontwikkelingen op media-gebied (waaronder kerkteléfono, regionale en lokale omroep) te volgen;
 - i aan de eerstvolgende generale synode verslag uit te brengen van hun werkzaamheden en hun rapport drie maanden voor het bijeenkomen van die synode aan de kerken toe te zenden.

Met heilbede en broedergroet, namens deputaten voornoemd:

P. Lok, voorzitter
H.J. Begemann, secretaris

Bijlage

Ir. R.F. van Mill
Diamantweg 67
3817 GJ Amersfoort

Aan de a. s. Generale Synode van de
Gereformeerde Kerken in Nederland

Betreft: financieel verslag deputaatschap uitzending van kerkdiensten via radio en televisie

Amersfoort, 28 november 1986

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

In de afgelopen periode is er op financieel gebied niets gepasseerd. Volgens de gemaakte afspraken heeft de IKON gebruik gemaakt van de faciliteiten van de NOS en zijn andere kosten (reis-, vergader- en secretariaatskosten) vergoed uit de daartoe door de overheid beschikbaar gestelde fondsen.

Met heilbede en broedergroet,
R.F. van Mill penningmeester

RAPPORT DEPUTATEN-CURATOREN GEREFORMEERDE MISSIOLOGISCHE OPLEIDING

Inleiding

Het is nu voor de tweede keer, dat deputaten-curatoren een rapport aan de kerken en aan de generale synode mogen aanbieden. Dit rapport kan korter zijn dan het vorige, omdat daarin veel moest worden meegedeeld over het studieprogram, de docenten en de opzet van de studie, dat nu als bekend mag worden verondersteld. Wel kregen deputaten-curatoren van de synode de opdracht een groot aantal concepten te maken, die met de toelichting daarop vrij veel ruimte zullen vergen. Het rapport bestrijkt ongeveer de periode van 1 december 1983 tot 1 december 1986. Het eerste deel van het rapport zal gaan over de werkzaamheden van deputaten-curatoren en het functioneren van de opleiding. In het tweede deel komen de financiële aangelegenheden aan de orde. En tenslotte volgen de voorstellen die de Generale Synode van Heemse aan de deputaten-curatoren opgedragen heeft te concipiëren.

Deel 1

1 Samenstelling en opdracht

Tot 1 oktober 1984 vergaderde het college van deputaten-curatoren in de samenstelling die de Generale Synode van Arnhem hem gegeven had. Daarna traden als deputaten-curatoren op de broeders die daartoe door de Generale Synode van Heemse waren benoemd: ds. H.W. Ophoff, ds. S. Braaksma, ds. A.P. van Dijk, B. Dik, S. Jonker, H. Koelewijn en ds. J.A. van der Velden, respectievelijk afkomstig uit "ressort" van de zendende kerk te Groningen-Noord, Middelburg, Enschede-Noord, Rijnsburg, Drachten-Zuid/Oost, Spakenburg-Zuid en Assen-Zuid.

De benoeming van de secundi door de Generale Synode van Heemse heeft enige verbazing bij deputaten gewekt. Blijkens de Acta, art. 134 sub 9 werden als secundi aangewezen de broeders ds. M.J.C. Blok, H. Boersma, ds. H. Folkers, ds. R. de Graaf, drs. H.R. van de Kamp en T. van der Leest. Het was duidelijk de bedoeling van de synode van Arnhem uit het "ressort" van elke zendende kerk een primus en een secundus deputaat-curator aan te wijzen. Maar nu kwamen er twee secundi uit het Zuiden, terwijl er uit de ressorten van Assen-Z. en Drachten-Z/O geen secundus was aangewezen, hetgeen resulteerde in zes secundi voor zeven primi. Dit alles heeft echter geen aanleiding tot problemen gegeven bij de voortgang van de werkzaamheden van het college.

De opdracht die deputaten-curatoren ontvingen is te vinden in de Acta van de Generale Synode van Heemse onder art. 75 besluit 7:

opnieuw deputaten te benoemen met de volgende opdracht:

- a. als curatorium te fungeren voor de Gereformeerde Missiologische Opleiding;
- b. een concept-reglement op te stellen voor deze opleiding;
- c. een concept-ondertekeningsformulier op te stellen voor deputaten-curatoren, voor de docent theologische vakken en voor de studiebegeleider;
- d. een concept-instructie op te stellen voor deputaten-curatoren, voor de docent theologische vakken en voor de penningmeester;
- e. een studiebegeleider te benoemen die geen deel uitmaakt van het college van deputat curatoren;
- f. voor de financiële verplichtingen jaarlijks via de zendende kerken een bijdrage te vragen een maximum van fl 50.000,-;
- g. de kerk waaronder de penningmeester ressorteert te verzoeken zijn boeken en administratie te controleren;
- h. te bezien welke stukken bij het classicaal zendingsexamen dienen te worden overgelegd;

- i. van hun handelingen en financiële en andere regelingen verslag uit te brengen aan de volgende generale synode onder toezending van hun rapport aan de kerken, drie maanden voor het begin van de synode.

2 Vergaderingen en moderamen

Het college van deputaten-curatoren heeft in de verslagperiode 19 keer vergaderd, waarvan 18 in Amersfoort en één keer in Kampen, altijd in de avonden. Toen het college voor het eerst in nieuwe samenstelling vergaderde heeft het als zijn moderamen gekozen: ds. H.W. Ophoff voorzitter, ds. A.P. van Dijk als secretaris en br. B. Dik als penningmeester. Nadat de benoeming van de nieuwe studiebegeleider haar beslag gekregen had, heeft deze functionaris zoveel mogelijk de vergaderingen bijgewoond. Een keer heeft mevr. A.J. Bekker-Holtland als lid van de studieadviescommissie hem vervangen. De secundi ontvangen thans niet meer de notulen van de vergaderingen, omdat het nog nooit is voorgekomen dat een hunner een primus heeft moeten vervangen. Wel wordt een stel notulen in reserve gehouden voor het geval dat een secundus als deputaatcurator moet gaan optreden.

Er is steeds in goede harmonie vergaderd.

3 Studiebegeleider

De Generale Synode van Heemse heeft de functies van deputaat-curator en studiebegeleider onverenigbaar verklaard. Ds. J. Klamer, die tot dusver zowel deputaat-curator als studiebegeleider was geweest, kwam echter niet voor de keus tussen deze functies te staan. Wegens zijn benoeming tot zendeling-docent ten behoeve van de zusterkerken op Oost-Sumba/Savu moest hij al zijn werk in het kader van de GMO beëindigen. Een woord van dank aan ds. Khmer is hier op zijn plaats. Hij heeft een groot aandeel gehad in de vormgeving en het op gang brengen van de GMO.

Het college benoemde zijn voorzitter en secretaris als commissie om een gemotiveerde voordracht op te stellen voor de benoeming van een nieuwe studiebegeleider die zou beantwoorden aan de profielschets die zowel de synode van Arnhem als die van Heemse gegeven had. Dit werk mondde uit in de benoeming van ds. R. Houwen als nieuwe studiebegeleider. Het college prees zich gelukkig, dat ds. Houwen bereid was deze benoeming te aanvaarden. Het stemde in met een kleine herschikking van de werkzaamheden die tot dusver door de studiebegeleider waren verricht. Enige administratieve werkzaamheden zouden voortaan gedaan worden door br. A. de Graaf, de secretaris van de studie-adviescommissie, terwijl ook deze commissie zelf de uitvoering van bepaalde taken kreeg toebedeeld. Een geringe wijziging van de Instructie van de studiebegeleider werd hierdoor gewenst.

4 Studie-adviescommissie

De studie-adviescommissie, waarvan de instelling reeds in het eerste rapport werd gemeld, heeft zich een duidelijke en vaste plaats in het geheel van de GMO verworven. Zij wordt thans gevormd door ds. R. Houwen, de studiebegeleider, als voorzitter q.q., drs. M.K. Drost', de docent algemene theologische vakken als lid, eveneens q.q., en mevr. A.J. Bekker-Hopland als vertegenwoordigster van de docenten niettheologische vakken. Br. A. de Graaf is als niet-stemhebbend secretaris aan de commissie toegevoegd.

De commissie verricht veel adviserend, voorbereidend en uitvoerend werk voor de toezending van de notulen van haar vergaderingen aan het college van deputaten-curatoren. Bovendien geschiedt er een mondelinge rapportage door de studiebegeleider. Door een en ander blijven deputaten-curatoren goed op de hoogte met het reilen en zeilen van de opleiding.

1. Bij het ter perse gaan van dit verslag kwam het bericht van het overlijden van drs. M. K. Drost op 9 december 1986.

5 Docenten

Tijdens de verslagperiode werden deputaten-curatoren geconfronteerd met de ernstige ziekte van drs. M.K. Drost, die als docent algemene theologische vakken zulk een centrale plaats in de opleiding inneemt. Zij waren bijzonder dankbaar, dat drs. Drost nog een tijdlang een groot deel van zijn taken kon blijven vervullen. Vier docenten verzochten van hun taak ontheven te worden, te weten drs. J. Kaldeway (rapportage), ir. M. van Hulst (ontwikkelingseconomie), J.A. Knepper (voorlichtingskunde) en ds. J. Kruidhof (Irian-Jaya). Het is deputaten-curatoren een behoefte hun dankbaarheid uit te spreken voor al het werk dat deze broeders ten behoeve van de GMO hebben verricht. In hun plaatsen hebben de volgende broeders zich bereid verklaard als docent te fungeren: drs. P.A. Sierksma, ir. F.W. Mul, drs. B. Bos en D. Griffioen, in de volgorde van genoemde vakken.

Tijdens de verslagperiode zijn deputaten-curatoren ertoe overgegaan, indien nodig, informatie in te winnen over de personen die door de studie-adviescommissie als docent werden voorgedragen.

Het is tot een vast gebruik geworden elk jaar een bijzondere vergadering te beleggen van deputatencuratoren met de docenten, waarin het functioneren van de opleiding wordt geëvalueerd en de docenten wensen en ideeën onder de aandacht van het curatorium kunnen brengen. Helaas liet telkens een vrij groot aantal docenten voor deze vergaderingen verstek gaan.

6 Studenten

Tijdens de verslagperiode waren veertien studenten bij de GMO ingeschreven, zeven van hen hebben inmiddels hun opleiding voltooid. Aan br. Souman (Surrey, B.C. - Maragogi) werd een diploma toegezonden voor de volbrachte studie aan de GMO. Aan ds. J.W. Roosenbrand werd een verklaring verstrekt, dat hij de voorgenomen opleiding t.b.v. het evangelisatiewerk onder Hindustanen had voltooid. De broeders H.J. Boersma (Enschede-Noord - Irian Jaya) en B.J. Stoel (D.V.N. - Sumba) slaagden voor het GMO-examen. De di. J.Th. Jonkman (Drachten-Zuid/Oost Kalimantan Barat), S.M. Alserda (DrachtenZuid/Oost - Kalimantan Barat), en G.J. van Enk (Groningen-Noord - Irian Jaya) ontvingen de vereiste verklaring voor het kerkelijk zendingsexamen, dat vervolgens door hen met goed resultaat werd afgelegd.

Als studenten staan nog ingeschreven mevr. S.A. de Vries (D.V.N. - Irian Jaya), mevr. A. Slagter (D.V.N. - Irian Jaya), ds. E.L. van 't Foort (Drachten-Zuid/Oost - Kalimantan Barat), A.H. Kuiper (Drachten-Zuid/Oost - Kalimantan Barat), ds. J.Th. Havinga (Assen-Zuid - Brazilië), ds. E.A.W. Mouissie (Assen-Zuid - Brazilië), en ds. A.J.Th. van der Scheer (Middelburg - Irian Jaya). Deputaten-curatoren hebben overwogen, of voor bepaalde door D.V.N. aangemelde kandidaten niet met een lichter studiepakket zou kunnen worden volstaan, hoewel bij de vaststelling van het studieprogram van iedere student reeds rekening wordt gehouden met de vooropleiding en het toekomstige werkterrein. Deputaten-curatoren staan hier terughoudend tegenover, omdat zij niet willen dat aan de kwaliteit van de opleiding tekort wordt gedaan.

Met de ZOA is contact geweest over het aandeel dat de GMO kon hebben in de voorbereiding van personen die door deze instantie worden uitgezonden. Deputaten-curatoren waren van oordeel, dat geen aanmeldingen door de ZOA kunnen worden aanvaard. Aanmeldingen op persoonlijke titel kunnen in overweging worden genomen.

7 Studiecongressen

Een grote plaats wordt in de opleiding toegekend aan de studiecongressen. Het is thans regel, dat er gedurende elke cursus zes van deze congressen worden gehouden. Ze hebben het experimentele stadium, waarvan in het vorige rapport gewag werd gemaakt, achter zich

gelaten. Problemen waar .j de studie-adviescommissie, en vooral de congresleidster, mevr. A.J. Bekker-Holtland, zich voor zien gesteld, betreffen vragen als: hoe kunnen de mensen die voor verschillende terreinen zijn bestemd, er allen genoeg van hun gading vinden en hoe kan een zinvolle vulling van een congresdeel verkregen worden wanneer een spreker plotseling verhinderd is.

Mede aan de hand van een door de deelnemers ingevuld enquête-formulier wordt door de congresleidster een schriftelijke evaluatie van elk congres gemaakt ten behoeve van de studie-adviescommissie en het curatorium. Alle congressen worden, bij toerbeurt, door een curator bezocht. Deze brengt daarvan schriftelijk rapport uit.

De aanwezigheid van verlofgangers op de congressen wordt door de cursisten als bijzonder waardevol ervaren. Mede daarom hebben deputaten-curatoren er bij de zendende kerken op aangedrongen, hun met verlof zijnde zendelingen te stimuleren de congressen bij te wonen. Soms wordt een congresdeel door een of meer geïnteresseerde gasten bezocht. Hun aantal dient volgens deputatencuratoren beperkt te blijven.

De congressen worden nog steeds gehouden in "De Dieken" in Holten. De daar ontvangen verzorging wordt over het algemeen zeer gewaardeerd.

8 Themadag

Tijdens de verslagperiode hebben deputaten-curatoren besloten jaarlijks een zgn. Themadag te organiseren waarop een bepaald actueel missiologisch onderwerp wordt behandeld door een tweetal sprekers en waartoe een bredere kring van belangstellenden wordt uitgenodigd. Deze Themadag wordt eind oktober gehouden in Kampen. Het onderwerp voor de eerste Themadag, 25 oktober 1985, was "Zending en bevrijdingsbeweging", ingeleid door ds. C.J. de Ruijter en drs. A. Kamsteeg; dat voor de tweede Themadag, gehouden op 31 oktober 1986, "De plaats van de zonde in de huidige missiologie en culturele anthropologie"; als inleiders traden op ds. L.J. Joosse en drs. W.C. van der Horst.

De studie-adviescommissie ontvangt bij de organisatie van de Themadag de gewaardeerde steun van de zendingsclub van Kamper studenten. De bedoeling met het beleggen van deze themadagen is tweërlei. Ten eerste de GMO meer naar buiten te doen treden en ten tweede de gereformeerde missiologie te dienen. Wat dit laatste betreft zijn de mogelijkheden voor de GMO zeer beperkt, meer dan deputaten-curatoren lief is. Hun bereiken namelijk van het zendingsveld signalen, dat er dringend behoefte bestaat aan een gereformeerde bezinning op allerlei urgente missiologische problemen.

Dezelfde redenen die deputaten-curatoren er toe brachten de Themadag in te stellen, brachten hen er ook toe te onderzoeken of het mogelijk was hetgeen op de Themadagen was geboden te publiceren zonder dat de GMO belast werd met een financieel risico. Tot hun voldoening bleken de sprekers bereid hun referaat, c.q. causerie, ter publikatie af te staan. Ook werd een uitgever gevonden die het risico aandurfde en de referatenbundels voor een redelijke prijs op de markt wilde brengen.

9 Studiegids en GMO-orgaan

Ten behoeve van de zendende instanties, docenten, studenten en andere belangstellenden hebben deputaten-curatoren besloten tot de uitgave van een studiegids. Deze is in 1985 verschenen. Zij bevat alle i.v.m. de GMO relevante gegevens.

In de verslagperiode zagen deputaten-curatoren zich voor de vraag geplaatst, of niet kon worden overgegaan tot de uitgave van een GMO-orgaan of een GMO-bulletin. Dit zou behalve mededeling van actueel nieuws over de GMO ook andere, voor de uitgezonden zendings- en DVN-werkers interessante, informatie moeten bevatten. Eventueel zouden artikelen over missiologische onderwerpen kunnen worden opgenomen. Ter sprake is ook geweest een samengaan van een eventueel GMO-bulletin met het HOOP-bulletin, een orgaan voor gereformeerde ontwikkelingswerkers.

Niet alleen het feit, dat het moeilijk zou zijn zo'n periodiek regelmatig met een zinvolle inhoud te laten verschijnen deed deputaten-curatoren afzien van een dergelijke publikatie, maar

vooral de overweging dat zij met zulk een uitgave, in welke vorm ook, de grenzen van hun opdracht, en daarmee van hun bevoegdheid, zouden overschrijden.

10 GMO-kamer en bibliotheek

Deputaten-curatoren zijn met deputaten-financieel van de Theologische Hogeschool tot overeenstemming gekomen over de huurprijs van een kamer in het pand Broederweg 11 in Kampen. Deze kamer dient thans tevens als werkkamer voor de lector missiologie. Voor de inrichting van deze GMO-kamer konden vier archiefkasten en enig ander meubilair worden overgenomen van de GVAD. Het zendingsarchief van het College van Samenwerking is van de archiefruimte van de Theologische Hogeschool naar de GMO-kamer overgebracht. Ook de bibliotheek van de GMO is thans in de GMO-kamer geplaatst. In de verslagperiode zijn slechts incidenteel aankopen voor de bibliotheek gedaan.

11 Slotbeschouwing

Met dankbaarheid mag worden vastgesteld, dat de GMO intussen de kleinste maat kinderschoenen ontwassen is. Bij deputaten-curatoren leeft echter het besef, dat nog onvoldoende inzicht bestaat, in hoeverre de opleiding nu precies aan haar doel beantwoordt. De volmaaktheid zal ook in dit opzicht wel nooit bereikt worden, maar deze overweging ontslaat niet van de verplichting het volmaakte binnen de grens van de gegeven mogelijkheden na te streven. Ongetwijfeld zullen nog verbeteringen, bijstellingen, verfijningen zowel in het studieprogram als in de opzet van de studie mogelijk zijn. Mede met het oog daarop is besloten regelmatig een enquête te houden onder de afgestudeerden van de GMO, om de in de praktijk gebleken tekortkomingen van de opleiding op het spoor te komen.

Moge de Here het werk van de GMO zegenen voor de uitbreiding van zijn gemeente en voor de verheerlijking van zijn naam in deze wereld.

Aldus vastgesteld in de vergadering van deputaten-curatoren op 17 november 1986,

H.W. Ophoff, voorzitter

A.P. van Dijk, secretaris

Deel 2 Financiële aangelegenheden

1 Bijdragen van de kerken

Dankbaar kan vermeld worden dat zich bij de verzorging van de financiën van de GMO tot op heden geen bijzondere moeiten hebben voorgedaan.

Ingevolge artikel 75, sub besluit 7, onderdeel f van de Acta van de Generale Synode te Heemse, hebben de deputaten de opdracht ontvangen voor de financiële verplichtingen jaarlijks via de zendende kerken een bijdrage te vragen tot een maximum van fl 50.000,-.

De kerken voldeden in dezen steeds tijdig aan haar verplichtingen. Mede dank zij de jaarlijkse bijdragen van de vereniging De Verre Naasten (zie onder III) kon volstaan worden met het stellen van de bijdragen via de zendende kerken op j 0,25 per ziel per jaar, dus overeenkomende met 50% van het maximum-bedrag.

2 Voor rekening van de GMO komende kosten

Alle kosten verbonden aan de opleiding vanwege de GMO, komen voor haar rekening, met uitzondering van:

- a. de kosten van de taalstudie;
- b. de reiskosten van de cursisten;
- c. de kosten van aanschaf boeken enz. door de cursisten.

De onder a. tot en met c. bedoelde kosten komen dus voor rekening van de deelnemers aan de opleiding, c.q. de uitzendende organisatie. Deputaten blijven diligent ten opzichte van de

vraag welke kosten eventueel rechtstreeks in rekening kunnen worden gebracht aan met name de deelnemers aan de congressen. Voor de wijze waarop bijdragen in de kosten worden gevraagd wordt verwezen naar het volgende.

3 Bijdrage van De Verre Naasten

De vereniging De Verre Naasten maakt gebruik van de mogelijkheid de opleiding van de uit te zenden krachten te laten verzorgen door de GMO. Omdat het niet om missionaire dienaren des Woords gaat is voor de missiologie een aangepast programma vastgesteld. Bij de vaststelling van de bijdrage van De Verre Naasten is overwogen dat de kosten van het volgen van de niet-theologische vakken weliswaar zijn aangepast, maar van de studiebegeleider en de docenten niet minder tijd vragen. De bijdrage van De Verre Naasten is daarom vastgesteld op een evenredig aandeel in de totale jaarkosten van de GMO.

4 Bijdrage van andere instellingen/deelnemers

Niet alleen studenten van zendende kerken en van De Verre Naasten volgen de opleiding, maar incidenteel ook personen die door andere organisaties of instellingen worden uitgezonden. Bij de vaststelling van hun bijdrage in de kosten is als uitgangspunt genomen de mate waarin aan de j activiteiten van de GMO wordt deelgenomen. Het kan zijn dat er kosten worden gemaakt wegens honorering van studiebegeleider en/of docenten, het is ook mogelijk dat het alleen om de kosten van studiecongressen gaat.

5 Honoreringen

In zijn algemeenheid vindt geen honorering plaats voor de werkzaamheden van commissoriale aard. De werkzaamheden van met name de studiebegeleider, de docenten en de secretaris van de studieadviescommissies, die ten nauwste betrekking hebben op de uitvoerende taak van de GMO, als opleidingsinstituut, worden wel gehonoreerd. Deputaten zijn bereid desgewenst een volledige lijst over te leggen van de vastgestelde regelingen op dit punt.

6 Overige vergoedingsregels

Vergoeding van reis- en verblijfkosten geschiedt volgens door deputaten vastgestelde regels. Dit geldt zowel voor henzelf als voor degenen die de congressen moeten bijwonen/verzorgen. Als norm geldt dat uitgegaan wordt van reizen per openbaar vervoer. Wanneer dat bezwaarlijk is kan een kilometervergoeding worden gegeven. Uiteraard worden alle extra kosten welke gemaakt worden vergoed, met name porti, telefoon- en drukkosten.

7 Controle financiële administratie

Ingevolge onderdeel g van onder i genoemd besluit hebben deputaten aan de kerk te Voorburg verzocht de boeken en administratie van de penningmeester te controleren. De verslagen van de op 14 maart 1985 en 7 april 1986 uitgevoerde controles zijn als bijlagen bij dit rapport gevoegd.

8 Bijlagen

Met betrekking tot de financiële aangelegenheden zijn de volgende stukken als bijlagen toegevoegd:

- a. begroting 1984, staat van baten en lasten over 1984 en balans per 31 december 1984;

- b. begroting 1985, staat van baten en lasten over 1985 en balans per 31 december 1985; begroting 1986;
- c. toelichting op a. en b. waarin o.a. nadere gegevens over de hoogte van diverse vergoedingen;
- d. begroting 1987;
- e. verslag kascontrole over 1984;
- f. verslag kascontrole over 1985.

Het ligt in de bedoeling van deputaten om de jaarstukken over 1986 u separaat toe te zenden.

Aldus vastgesteld in de vergadering van deputaten-curatoren op 17 november 1986.

H.W. Ophoff, voorzitter

B. Dik, penningmeester

Gereformeerde Missiologische Opleiding

Staat van baten en lasten over het jaar 1984

	Rekening 1984	Begroting 1984	Begroting 1985
LASTEN			
6 Congressen			
Verblijfkosten	f6.675,-	f 8.000,-	f 8.000,-
Honoraria	9.984,-	11.000,-	11.000,-
Reiskosten	2.202,75	3.500,-	3.500,-
Diversen	10,-	-, -	-, -
Honoraria			
Studieleider	2.833,33	3.000,-	2.000,-
Administrateur	200,-	1.200,-	
Cobrd. gespr., tentamina, exam.	2.142,-	1.500,-	1.500,-
Bibliotheek			
	94,-	300,-	300,-
Deput.-curat. en advies-cie.			
Vergaderkosten	649,25	600,-	600,-
Reiskosten	2596,70	2.400,-	3.000,-
Administratie			
Kantoorbeh. en drukwerk	300,90	1.000,-	1.000,-
Porti en telefoon	947,80	1.000,-	1.000,-
Kamer Theol. Hogeschool			
Huur	4.590,-	5.000,-	4.600,-
Meubilair	835,-		
Onvoorzien			
	1.400,-	1.800,-	
	-----	-----	
	f 34.060,73	f 38.700,-	39.500,-

BATEN

Bijdragen zendende

kerken	f 26.272,5 0	f 25.200,-	f 25.500,
Bijdrage "De Verre Naasten"	11.353,58	13.000,-	12.500,-
Bijdragen ZOA en Mission Aid	1.150,-	-, -	500,-
Giften	250,-	100,-	100,
Rente	1.202,22	400,-	400,
Cie. Evangelis. -Pred. R'dam	1.816,		

	f 42.044,30	f 38.700,-	f 39.500,
Batig saldo	f 7.983,57	f -, -	f -, -

Balans per 31 december 1984

AKTIVA

Postgiro	f1.529,74
Giro-Plusrekening	23.612,58
Rabobank	1.852,65
Vooruitbet. huur	1.020,-
Th.H.Inventaris	l,
Vordering op Cie.Ev.	1.816,-

f29.831,97

PASSIVA

Algemene Reserve	25.897,
"De Verre Naasten":	
Voorschot bijdrage 1985	1.546,42
Nog te betalen over 1984	2.388,55

f29.831,97

Aldus vastgesteld in de vergadering van deputaten-curatoren dal. 15-1-'85.

H.W. Ophoff, voorzitter
B. Dik, penningmeester

Gereformeerde Missiologische Opleiding

Staat van baten en lasten over het jaar 1985

	Rekening 1985	Begroting 1985	Begroting 1986
LASTEN			
Congressen + Themadag			
Verblijfkosten	f 6.315,-	f 8.000,-	f 9.000,-
Honoraria	11.014,-	11.000,-	11.000,
Reiskosten	2.081,40	3.500,-	3.000,
Diversen	878,84	-, -	300,-
Honoraria			
Studieleider	2.000,-	2.000,-	2.000,-
Administrateur	1.200,-	1.200,-	1.200,
Coörd. gespr., tentamina, examens	1.270,-	1.500,-	1.200,
Deput.-curat. en Advies-Cie.			
Vergaderkosten	993,50	600,-	1.000
Reiskosten	2.563,85	3.000,-	3.000,
Diversen	22,55	-, -	- -

Bibliotheek en Abonnementen	191,93	300,-	300,
Administratie			
Kantoorbehoeften en drukwerk	2.117,72	1.000,-	1.000,
Porti en telefoon	1.009,25	1.000,-	1.200,
Kamerhuur Theol. Hogeschool	4.590, -	4.600, -	4.600, -
Onvoorzien	--	1.800, -	1.200, -
	-----	-----	-----
	f36.248,04	f39.500, -	f40.000, -
BATEN			
Bijdragen zendende kerken	f26.616,25	f25.500, -	f26.500,
Bijdrage "De Verre Naasten"	12.082,67	12.500,-	12.500,
Bijdragen cursisten ZOA etc.	75, -	500, -	--
Giften	1.850, -	100, -	100, -
Rente	1.997,58	900, -	900, -
	-----	-----	-----
	f42.621,50	f39.500, -	f40.000, -
Batigsaldo	f6.373,46	f --,-	f --,-

Balans per 31 december 1985

AKTIVA

Kas	f100,-
Postgiro	3.214,08
Giro-Plusrekening	28.612,58
Rabobank	2.089,90

	f34.400,06

PASSIVA

Algemene Reserve	f32.270,46
Voorschot 1986D.V.N.	1.114,
Nog te betalen over 1985	1.015,60
Inventari	1, -
Vooruitbet. Theol. Hog.	325

	f34.400,06

Aldus vastgesteld in de vergadering van deputaten-curatoren dal. 7 maart 1986.

H.W. Ophoff, voorzitter
B. Dik, penningmeester

Toelichting op de staten van baten en lasten over 1984 en 1985 en de balansen per 31 december van deze jaren

Congressen

In "De Dieken" te Holten worden jaarlijks zes studiecongressen gehouden. De verblijfkosten van de cursisten en de verlofgangers zijn voor rekening van de G.M.O. Aan de docenten wordt een reiskostenvergoeding gegeven, terwijl hun honorarium is vastgesteld op f 47,- per klokuur. In voorkomende gevallen zijn ook hun verblijfkosten voor rekening van de G.M.O. Onder de post "diversen" zijn de uitgaven voor filmmateriaal en de onkosten van de in 1985 te Kampen gehouden "themadag" ondergebracht.

Honoraria

Tot 31 oktober 1984 ontving de studieleider voor alle werkzaamheden een vergoeding van f 3.000,- per jaar. Vanaf 1 november '84 wordt een deel van deze arbeid overgenomen door een administrateur tegen een vergoeding van f 1.200,- per jaar en is het honorarium van de studieleider vastgesteld op fl 2.000,- per jaar.

De vergoeding voor het afnemen van een tentamen bedraagt f 47,- per klokuur; voor het afnemen van een examen f 50,- per vak en voor een coördinerend gesprek fl 100,- per deelnemende docent.

Drukkosten en giften

In 1985 ontstonden hoge drukkosten door het uitgeven van een Studiegids. De drukker hiervan gaf het verblijdende bericht dat het hiervoor benodigde bedrag ad f 1.500,- als gift aan de G.M.O. mocht beschouwd worden, hetgeen onder dank werd aanvaard.

Meubilair

In 1984 werden ter meubilering van de gehuurde G.M.O.-kamer in de Theologische Hogeschool te Kampen enkele kasten, tafels en stoelen overgenomen van de G.V.A.D.

Bijdragen zendende kerken

De specificatie is als volgt:

	1984	1985
Assen-Zuid	f3.960,75	f4.009,25
Drachten Z/O	3.858,50	3.871,25
Enschede-Noord	7.636,50	7.821,
Groningen-Noord	2.288,25	2.271,
's-Hertogenbosch	1.428,75	
Middelburg	1.459,50	
Rijnsburg	3.675,25	3.712,50
Spakenburg-Zuid	3.424,50	3.472,
Totaal	f26.272,50	f26.616,25

Bijdragen Vereniging "De Verre Naasten"

De bijdrage van D.V.N. is vastgesteld op een evenredig aandeel in de totale jaarkosten van de G.M.O. Deze bijdrage wordt bepaald door de totale jaarkosten van de G.M.O. te vermenigvuldigen met een breukgetal, waarvan de noemer wordt gevormd door de som van het aantal zendelingen en medewerkers dat bij de kerken en de Vereniging in dienst is, volgens het Handboek over het betrokken jaar, en waarvan de teller gevormd wordt door het aantal medewerkers dat bij de Vereniging in dienst is.

Voor 1984 bedroeg de bijdrage $10/30 \times f 34.060,73 = f 11.353,58$; voor 1985 $10/30 \times f 36.248,04 = f 12.082,67$.

Bijdrage Mission Aid

In 1984 verwierf br. J. Souman (Brazilië) zijn getuigschrift. Zijn kosten bedroegen f 1.000,-.

Commissie Evangelisatie-Predikant Rotterdam

Ds. J. W. Roosenbrand mocht zijn opleiding in 1984 met goed gevolg beëindigen. Zijn studiekosten bedroegen totaal f 1.816,-. Alleen de kostprijs is in rekening gebracht.

Vooruitbetaalde huur Theologische Hogeschool

Door het besluit van de Generale Synode te Heemse, het huurbedrag voor de G.M.O.-kamer terug te brengen op 75% van het laatstvastgestelde bedrag, ontstond per 31 december 1984 een vordering op de Theol. Hogeschool van fl 1.020,-.

Inventaris

In de G.M.O.-kamer in het gebouw van de Theologische Hogeschool te Kampen bevindt zich een kleine bibliotheek en verder enig meubilair, hetgeen als f 1,- op de balans is opgevoerd.

Algemene Reserve

Het batig saldo is telkenjare naar de Algemene Reserve overgeboekt. Deputaten-curatoren hebben besloten de algemene reserve niet hoger te laten lopen dan tot het totaal van de jaarlijks te verwachten uitgaven.

Gereformeerde Missiologische Opleiding

	Rekening 1985	Begroting 1986	Begroting 1987
LASTEN			
Congressen + Themadag ,			
Verblijfkosten	f 6.315, -	f 9.000, -	f 9.000, -
Honoraria	11.014, -	11.000, -	11.000, -
Reiskosten	2.081,40	3.000, -	3.000, -
Diversen	878,84	300, -	1.000, -
Honoraria			
Studiebegeleider	2.000, -	2.000, -	2.000, -
Administrateur	1.200, -	1.200, -	1.200, -
Coördinerende gesprekken, tentamina, examens '	1.270, -	1.200, -	1.600, -
Deputaten-curatoren + studie-adviescie.			
Vergaderkosten	993,50	1.000, -	1.000, -
Reiskosten	2.563,85	3.000, -	3.000, -
Diversen	22,55	-, -	-, -
Bibliotheek + Abonnementen			
	191,93	300,-	200,
Administratie			
Kantoorbehoeften + drukwerk	2.117,72	1.000,-	1.000,
Porti + telefoon	1.009,25	1.200, -	1.000, -
Kamerhuur Theol. Hogeschool			
	4.590, -	4.600, -	4.600, -
Onvoorzien			
	- -	1.200,-	1.400,
	f 36.248,04	f 40.000, -	f 41.000, -
BATEN			
Bijdragen zendende kerken	f26.616,25	f26.500, -	f 26.900, -
Bijdrage "De Verre Naasten"	12.082,67	12.500,-	13.000,
Bijdragen cursisten			

ZOA, etc.	75, -	- -	- -
Giften	1.850,-	100,-	100,
Rente	1.997,58	900, -	1.000, -
	<hr/>		
	f42.621,50	f 40.000, -	f 41.000, -
RECAPITULATIE			
BATEN	f 42.621,50	f 40.000,-	f 41.000,
LASTEN	36.248,04	40.000, -	41.000, -
	<hr/>		
SALDI	f6.373,46	-, -	-, -

Aldus vastgesteld in de vergadering van deputaten-curatoren dal. 24 oktober 1986.

H.W. Ophoff, Voorzitter
B. Dik, Penningmeester

Voorburg, 14 maart 1985.

Aan Deputaten-curatoren G. M. O.
p/a Weleerw. Heer Ds. A. P. van Dijk
Burg. Stolklaan 29
4002 WH TIEL

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Naar aanleiding van uw verzoek, vervat in uw brief van 25 februari 1985, gedaan in opdracht van de Generale Synode van Heemse, hebben ondergetekenden ten huize van de penningmeester van de G.M.O., br. Dik, Veenkade 3 alhier op 13 maart 1985 de boeken en bescheiden gecontroleerd.

De ontvangsten en uitgaven worden geboekt in een tabellarisch kasbank-giroboek. De bedragen in dit kasbank-giroboek waren behoorlijk door bescheiden gedekt, en stemden overeen met de daarop betrekking hebbende dagafschriften van bank- en girodienst.

Daarnevens worden alle handelingen opgetekend in een speciaal daarvoor aangelegd boek. Op overzichtelijke wijze worden daarin de ontvangsten en uitgaven verwerkt naar soort.

De jaarrekening over 1984 sluit met een batig saldo van f 7983,57, hetwelk volgens de balans per 31-12-1984 is toegevoegd aan het bedrag van de Algemene Reserve.

Wij stellen u voor de penningmeester br. Dik voor het gevoerde beleid, hetwelk zorgvuldig en op correcte wijze is geschied, te willen déchargeren.

Met hoogachting en broedergroet,

R.W. Feunekes.
J. van Eden.

Voorburg, 7 april 1986.

Aan Deputaten-curatoren G.M.O.
p/a Weleerw. Heer Ds. A.P. van Dijk
Burg. Stolklaan 29
4002 WH TIEL

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Ondergetekenden, Feunekes, R.W. en van Eden, J. hebben, daartoe aangewezen door de Kerkeraad der Geref. Kerk te Voorburg, op 2 april j.l. de boeken en bescheiden gecontroleerd van de penningmeester van de Gereformeerde Missiologische Opleiding, br. B. Dik.

De bedragen van ontvangsten en uitgaven werden op zeer overzichtelijke wijze geboekt, en daarnaast per post gespecificeerd.

Het geheel zag er zeer verzorgd uit.

De saldi van kas, giro, plus-rekening en bank bedroegen resp. *f* 100,-; *f* 3.214,08; *f* 28.612,58 en *f* 2.089,90. De drie laatst genoemde bedragen stemden overeen met de desbetreffende dagafschriften van girodienst/bank.

Het voordelig saldo ad. *f* 6.373,46 werd toegevoegd aan de Algemene Reserve ad. *f* 25.897,-, zodat de Algemene Reserve per 31 december 1985 bedroeg fl 32.270,46.

Zij stellen u voor de penningmeester, br. B. Dik, voor het door hem gevoerde beleid, hetwelk op zeer zorgvuldige wijze is geschied, te déchargeren.

Met hoogachting en broedergroet,

R.W. Feunekes.

J. van Eden.

Gezien voor de Raad der Geref. Kerk te Voorburg.

C. J. de Vries,
scriba.

Toelichting op de voorstellen

1 Inleiding

De Generale Synode van Heemse gaf, blijkens art. 75, besluit sub 7b, c en d, van haar Acta, aan deputaten-curatoren van de Gereformeerde Missiologische Opleiding de opdracht een aantal concepten ten behoeve van deze opleiding op te stellen, nl. een Reglement, ondertekeningsformulieren voor deputaten-curatoren, de docent theologische vakken en de studiebegeleider alsmede instructies voor deputatencuratoren, de docent theologische vakken en de penningmeester.

Het kwam deputaten-curatoren gewenst voor enige kleine wijzigingen aan te brengen in de Instructie van de studiebegeleider zoals die door de G.S. van Heemse is vastgesteld. Daarom bevindt zich onder de voorgelegde concepten ook een conceptinstructie voor de studiebegeleider.

Als algemene toelichting kan nog het volgende dienen. De achterliggende gedachte bij de bovenaangeduide opdracht was duidelijk, dat de synode een zekere parallel zag tussen de GMO als een kerkelijke opleiding en de Theologische Hogeschool. Daarom hebben deputaten-curatoren bij het maken van de concepten overeenkomstige stukken die functioneren bij de Theologische Hogeschool als uitgangspunt genomen, zonder dat zij overigens zich daar slaafs aan gebonden hebben. Er bestaan immers ook grote verschillen tussen de Theologische Hogeschool en de GMO, zowel wat het karakter en de vorm van de opleiding betreft als wat de structuur en het "gewicht" ervan aangaat.

In hetgeen volgt zullen enkele toelichtende opmerkingen worden gemaakt bij elk van de voorgelegde concepten.

2 Reglement

Het Reglement kan beschouwd worden als de parallel van het Statuut van de Theologische Hogeschool. Het begrip "reglement" laat echter toe, dat er iets meer in geregeld wordt. Gezien het feit, dat voorstellen tot wijzigingen in het Reglement de kerken moeten passeren leek het niet gewenst het Reglement al te uitgebreid te maken, ten koste van m.n. de Instructie van deputaten-curatoren. Er is naar gestreefd in het Reglement de kaders uit te zetten waarbinnen de GMO functioneert terwijl in de instructies een verdere invulling wordt gegeven.

Art. 3.1. is ruim geformuleerd, omdat deputaten-curatoren ook de financiële aangelegenheden moeten behartigen. Daarom was ook een bepaling als in art. 4 nodig.

De studie-adviescommissie heeft zich een duidelijke plaats in het geheel van de GMO verworven. Zij kan enigszins vergeleken worden met de Senaat van de Theologische Hogeschool. Men kan zich afvragen of er in art. 7 niet meer geregeld wordt dan nodig is in een reglement. Maar na wat bepaald wordt in lid 3.a. blijft er te weinig over om er zinvol een aparte instructie voor de studie-adviescommissie mee te vullen.

Gezien het lichtere gewicht van de GMO vergeleken met de Theologische Hogeschool, kan met een kortere voorbereidingstijd van voorstellen tot wijziging van het Reglement gerekend worden dan bij voorstellen tot wijziging van het Statuut van de Theologische Hogeschool vereist is. Bij de voorgestelde termijn kunnen wijzigingsvoorstellen tegelijk met het gewone rapport aan de kerken worden voorgelegd.

3 Ondertekeningsformulier deputaten-curatoren

Het ondertekeningsformulier voor deputaten-curatoren is het centrale stuk voor de handhaving van het gereformeerde karakter van de GMO. Daarom is juist in dit stuk nauwe aansluiting gezocht bij het overeenkomstige stuk van de Theologische Hogeschool.

In het ondertekeningsformulier voor curatoren van de Theologische Hogeschool valt op, dat het nog niet is aangepast aan de taalkundige modernisering die de Generale Synode van GroningenZuid het ondertekeningsformulier voor ambtsdragers heeft doen ondergaan. Mocht de synode besluiten tot zulk een taalkundige modernisering van het ondertekeningsformulier voor curatoren van de Theologische Hogeschool, dan zal zulk een modernisering ook moeten worden toegepast op het hierbij aan de synode voorgelegde concept.

Verder zij er opmerkzaam op gemaakt, dat de tekst van het ondertekeningsformulier voor curatoren van de Theologische Hogeschool zoals die voorkomt in de door ds. H. Bouma verzorgde losbladige editie van de Kerkorde, bijl. 18, een drukfout bevat. In regel 7 moet niet gelezen worden "en dat wij", maar "en dat zij".

4 Ondertekeningsformulier studiebegeleider en docent algemene theologische vakken

Bij het ontwerpen van dit ondertekeningsformulier is uitgegaan van het ondertekeningsformulier dat de Generale Synode van Groningen-Zuid heeft aangenomen voor wetenschappelijke medewerkers en houders van een onderwijsopdracht aan de Theologische Hogeschool, te vinden in de Acta van deze synode, pag. 466.

Het is wel merkwaardig, dat enerzijds deputaten-curatoren bevoegd zijn de docent algemene theologische vakken en de studiebegeleider te benoemen, terwijl anderzijds de Generale Synode van Heemse niet aan deputaten-curatoren opdroeg een ondertekeningsformulier en een instructie voor deze functionarissen vast te stellen maar die te concipiëren en dus ter vaststelling aan de synode voor te leggen. Dit valt te meer op, omdat de Generale Synode van Arnhem 1981, Acta pag. 231, aan de door haar benoemde deputaten-curatoren als

opdracht gaf: "het benoemen en instrueren van een studiebegeleider..." Hieruit vloeit de vraag voort: van wie ontvangen de docent alg. theol. vakken en de studiebegeleider hun instructie? Men kan wellicht het beste voor de constructie kiezen, dat de synode accoord gaat met de door deputatencuratoren voorlopig vastgestelde instructie en dat de genoemde functionarissen hun instructie ontvangen uit de handen van deputatencuratoren.

5 Instructie voor deputaten-curatoren

Bij de concipiëring van deze instructie is uitgegaan van de instructie voor deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool. Dit uiteraard met de nodige beperkingen, uitbreidingen en wijzigingen die verband houden met het verschil tussen de Theologische Hogeschool en de GMO.

Wat art. 2.1. betreft: het kan wellicht het beste aan de prudentie van het betrokken moderamenlid worden overgelaten of, en zo ja, hoeveel hij aan het college meedeelt over de oorzaken van het terugtreden van een curator.

Gezien de naar verhouding grote plaats die de studiebegeleider en de docent alg. theol. vakken in de GMO innemen, is bij hen in de ontslagprocedure een schorsing ingelast. Gezien het beperkte karakter van de plaats van de andere docenten is bij hen geen schorsing nodig.

In art. 7.4. is sprake van zgn. Themadag. Het beleggen van zulk een dag is een eigen initiatief van deputaten-curatoren en is pas tijdens de laatste verslagperiode begonnen. Voor een toelichting op dit initiatief zij verwezen naar het rapport over de laatste verslagperiode.

6 Instructie docent algemene theologische vakken

Opgemerkt zij, dat waar in het besluit van de Generale Synode van Heemse sprake is van de docent theologische vakken, bedoeld is de docent algemene theologische vakken. Verder behoeft de voorgelegde instructie geen nadere toelichting.

7 Instructie penningmeester

De voorgestelde instructie spreekt voor zichzelf.

8 Instructie studiebegeleider

De voorgelegde instructie is nagenoeg geheel gelijk aan die welke door de Generale Synode van Heemse is vastgesteld, Acta, pag. 221. Enkele veranderingen zijn puur taalkundig: de interpunctie is ietwat gewijzigd, "zorgen dat wordt georganiseerd" is veranderd in "zorgen dat wordt gehouden" (l.a.), "het pensum" is veranderd in "de pensa" (l.a. en d.) en "eventueel het examen" is gewijzigd in "het eventuele examen".

Enigszins belangrijker zijn de volgende wijzigingen:

- a) In regel 1 van art. 1 is de interne verantwoordelijkheid van de studiebegeleider duidelijk onder woorden gebracht;
- b) het doen van een aanbeveling in het geval van een vacature is nu, evenals het eventueel aantrekken van een gastdocent, een zaak van de studie-adviescommissie, zodat hierover niet meer gesproken wordt in l.c.

Reglement voor de Gereformeerde Missiologische Opleiding van De Gereformeerde Kerken in Nederland

Preambule

De Gereformeerde Kerken in Nederland onderhouden krachtens het besluit van de Generale Synode van Arnhem 1981, Acta art. 104, een Gereformeerde Missiologische Opleiding voor de theoretische en praktische vorming van de predikanten die volgens art. 2 van de Kerkorde afgezonderd worden voor het zendingswerk.

In dit reglement worden De Gereformeerde Kerken in Nederland aangeduid als de kerken en de Gereformeerde Missiologische Opleiding als de GMO.

Artikel 1

Omschrijving

De GMO is een instelling voor theoretische en praktische vorming ten behoeve van het zendingswerk.

Artikel 2

Bestuur

1. De GMO wordt bestuurd door en vanwege de kerken, die hiertoe handelen door haar generale synoden en door het hierna te noemen college van deputaten-curatoren, waarvan de leden telkenmale door de generale synode worden benoemd.
2. Uit elke zendende kerk of de met haar voor de zending samenwerkende kerken wijst de synode een primus en een secundus deputaat-curator aan.
3. Zowel een primus deputaat-curator als een secundus moet lid in volle rechten zijn van een van de kerken en dient bij de aanvang van zijn werkzaamheden een ondertekeningsformulier te ondertekenen.

Artikel 3

College van deputaten-curatoren

1. Het college van deputaten-curatoren is belast met de behartiging van de zaken die de GMO betreffen.
2. Het college ziet erop toe dat het onderwijs aan de GMO geschiedt in gebondenheid aan de Heilige Schrift en in overeenstemming met de drie formulieren van eenheid.
3. Het college is bij de uitoefening van zijn taak gebonden aan de bepalingen van dit reglement en aan de voor hem door de generale synode vastgestelde instructie.
4. Het college kiest in zijn eerste vergadering na de benoeming, vermeld in art. 2, uit zijn midden een voorzitter, een secretaris en een penningmeester, die samen het moderamen vormen; bij verhindering van een moderamenlid wijst het college een curator aan die het moderamen aanvult.
5. Het college kan een of meer van zijn taken delegeren aan een of meer curatoren of aan een door hem te benoemen commissie; het college blijft aansprakelijk voor het geheel van de aan curatoren opgedragen taken.
6. Bij ontstentenis van een deputaat treedt zijn secundus voor hem in de plaats.
7. Het college brengt aan elke gewone generale synode verslag uit over de gang van zaken aan de GMO en over zijn handelingen sinds het uitbrengen van het vorige verslag.

Artikel 4

Financiële middelen

1. Het college van deputaten-curatoren is gemachtigd elk jaar een quotum vast te stellen tot een door de generale synode aangegeven maximum bedrag en dat door middel van de zendende kerken te innen.

2. Het college vraagt van anderen die van de diensten van de GMO gebruik maken als regel een bijdrage in de kosten van de GMO.

Artikel 5

Studiebegeleider

1. Aan de GMO is een studiebegeleider verbonden die wordt benoemd en ontslagen door het college van deputaten-curatoren.
2. Hij moet lid in volle rechten zijn van een van de kerken, dient een ondertekeningsformulier te ondertekenen en is gebonden aan een instructie.
3. Hij is jegens deputaten-curatoren verantwoordelijk voor de goede voortgang van de studie van de studenten aan de GMO.

Artikel 6

Docenten

1.
 - a. De docent algemene theologische vakken wordt benoemd en ontslagen door het college van deputaten-curatoren.
 - b. Hij moet lid in volle rechten zijn van een van de kerken, dient een ondertekeningsformulier te ondertekenen en is gebonden aan een instructie.
2.
 - a. De overige vaste docenten worden benoemd en ontslagen door het college. b. A1 deze docenten dienen lid in volle rechten te zijn van een van de kerken.
3.
 - a. Incidenteel kan door het college gebruik gemaakt worden van de diensten van een gastdocent.
 - b. Daarbij zal voorkeur worden gegeven aan iemand die lid is van een van de kerken.

Artikel 7

Studie-adviescommissie

1. Door het college van deputaten-curatoren wordt een studie-adviescommissie benoemd, die tenminste bestaat uit de studiebegeleider, de docent algemene theologische vakken en een daartoe door het college aangewezen docent niet-theologische vakken; de studiebegeleider fungeert als voorzitter van deze commissie.
2. Aan deze commissie kan door het college een secretaris als niet stemhebbend lid worden toegevoegd. ,
3. Deze commissie heeft tot taak:
 - a. het college te adviseren over de inhoudelijke zijde van de opleiding en zijn besluiten in dezen uit te voeren;
 - b. het college te adviseren inzake door hem te verrichten benoemingen van docenten.

Artikel 8

Honorering

1. De studiebegeleider, de docent algemene theologische vakken en de secretaris van de studieadviescommissie ontvangen een jaarlijks door het college van deputaten-curatoren vast te stellen honorarium.
2. De overige docenten ontvangen een vergoeding per verrichte dienst.

Artikel 9

Studieprogram; studieduur; inschrijving

1. Voor elke student aan de GMO wordt op basis van het algemene studieprogram een individueel studieprogram vastgesteld, waarbij met name rekening wordt gehouden met de genoten vooropleiding en de toekomstige taak.
2. Voor een missionaire dienaar des Woords wordt als regel gerekend met een studieduur van een jaar.
3.
 - a. Ingeschreven worden missionaire dienaren des Woords en zendingswerkers die daartoe door een zendende kerk zijn aangemeld;
 - b. ingeschreven worden ook kerkleden in volle rechten die daartoe zijn aangemeld door de vereniging De Verre Naasten;
 - c. het college van deputaten-curatoren kan na de studie-adviescommissie gehoord te hebben besluiten anderen, al of niet leden van een van de kerken, op persoonlijke aanmelding voor het geheel of een deel van de cursus in te schrijven.

Artikel 10

Examens

1. Missionaire dienaren des Woords die de studie aan de GMO en de krachtens het studieprogram vereiste taalstudie hebben voltooid, ontvangen daarvan een schriftelijke verklaring ten behoeve van het kerkelijk zendingsexamen.
2. De overige studenten worden vanwege de GMO geëxamineerd.

Artikel 11

Wijziging

Het reglement kan door de generale synode gewijzigd worden mits het voorstel hiertoe tenminste drie maanden voor haar aanvang aan elk van de kerken is voorgelegd.

Concept ondertekeningsformulier curatoren GMO

Wij, ondergetekenden, curatoren van De Gereformeerde Missiologische Opleiding van De Gereformeerde Kerken in Nederland, beloven in goede consciëntie voor de Here met deze ondertekening, dat wij naarstig zullen toezien dat de studiebegeleider en de docenten bij al hun werk ten behoeve van de Gereformeerde Missiologische Opleiding zich zullen houden aan alle artikelen en stukken van de leer, die is begrepen in de drie formulieren van eenheid, zonder daartegen openlijk of heimelijk, hetzij direct of indirect te leren of te schrijven en dat zij, met name in het verband van de Gereformeerde Missiologische Opleiding, alle dwalingen met deze leer strijdende zullen tegenstaan en helpen weren. Insgelijks dat wij zullen toezien, dat de studiebegeleider en de docenten zich zullen houden aan de artikelen van de in de kerk geldende kerkorde.

Voorts beloven wij, dat wij, zo er bij ons enige bedenking rijst tegen de leer in hun werk ten behoeve van de Gereformeerde Missiologische Opleiding, deze bedenkingen met hen zullen bespreken en een nadere verklaring van hun gevoelen zullen eisen; en dat indien onze bedenking niet wordt weggenomen wij tot ontslag van de betrokkene zullen overgaan.

Concept ondertekeningsformulier studiebegeleider en docent algemene theologische vakken

Wij, ondergetekenden, studiebegeleider en docent algemene theologische vakken bij de Gereformeerde Missiologische Opleiding, verbinden ons onze werkzaamheden te verrichten

in gebondenheid aan de leer van het Woord van God, welke in de Heilige Schrift ons geopenbaard is en waarvan de Gereformeerde Kerken belijdenis doen in de drie formulieren van eenheid.

Wij aanvaarden in de uitoefening van onze functie het toezicht van deputaten-curatoren van de Gereformeerde Missiologische Opleiding.

Wij beloven ons te zullen houden aan de instructies die ons vanwege deputaten-curatoren van de Gereformeerde Missiologische Opleiding zullen worden verstrekt.

Wij beloven eveneens onze werkzaamheden terstond te zullen beëindigen of beperken indien deputaten-curatoren dit van ons zouden verlangen, en in dat geval de onder onze berusting zijnde stukken van de Gereformeerde Missiologische Opleiding binnen een week over te dragen aan de secretaris van het college van deputaten-curatoren.

INSTRUCTIE voor deputaten-curatoren van de Gereformeerde Missiologische Opleiding van De Gereformeerde Kerken in Nederland

Artikel 1

College

1. De door de generale synode benoemde deputaten-curatoren vormen samen het college van deputaten-curatoren, hierna te noemen het college.
2. Aan het college is de naleving van het Reglement opgedragen.

Artikel 2

Terugtrekking of schorsing als curator

1. Wanneer een curator of een secundus niet meer voldoet aan de voorwaarde dat hij lid in volle rechten is van een van De Gereformeerde Kerken in Nederland, is hij verplicht terug te treden als curator respectievelijk als secundus. Hij geeft daarvan onverwijld schriftelijk kennis aan de voorzitter; als het de voorzitter zelf betreft aan de secretaris.
2. Wanneer het college van oordeel is dat een curator of een secundus zich gedraagt in strijd met de norm van Schrift en belijdenis of in de vervulling van zijn taak als curator of secundus schromelijk tekort schiet, zal het college hem schorsen. Het moderamen draagt er zorg voor dat binnen een maand nadien een vergadering wordt gehouden, waartoe alle curatoren en hun secundi tijdig worden uitgenodigd. Deze vergadering beslist of de schorsing wordt ingetrokken, of verlengd dan wel gevolgd wordt door ontslag. Een beslissing wordt slechts genomen indien de geschorste curator of secundus tijdig is uitgenodigd om in de vergadering te verschijnen en, indien verschenen, in de gelegenheid is gesteld zich te doen horen.
3. De curator die als zodanig is teruggetreden dan wel is geschorst of ontslagen, zal indien het college daarom verzoekt, binnen een week alle bescheiden die hij als curator respectievelijk als secundus onder zijn berusting heeft, ter beschikking van het college stellen.

Artikel 3

Het college en de studiebegeleider

1. Het college benoemt de studiebegeleider met inachtneming van de door de Generale Synode van Arnhem 1981 gestelde voorwaarden: hij moet theoloog zijn, met kennis van zendingszaken en beschikken over organisatorische kwaliteiten.
2.
 - a. Het college ziet erop toe, dat de studiebegeleider zich gedraagt overeenkomstig zijn ondertekeningsformulier en zich houdt aan zijn instructie.
 - b. Het college is bevoegd de studiebegeleider te schorsen en te ontslaan.

Ingeval van schorsing roept het binnen een maand een vergadering bijeen met de secundi waarin beslist wordt of de schorsing wordt ingetrokken of verlengd dan wel gevolgd wordt door ontslag. Een beslissing wordt slechts genomen indien de geschorste studiebegeleider tijdig is uitgenodigd om in de vergadering te verschijnen en, indien verschenen, in de gelegenheid is gesteld zich te doen horen.

3. Het college nodigt de studiebegeleider uit zijn vergaderingen geheel of voor een gedeelte bij te wonen.

Artikel 4

Het college en de docent algemene theologische vakken

1. Het college benoemt een docent algemene theologische vakken.
2.
 - a. Het college ziet erop toe, dat de docent algemene theologische vakken zich gedraagt overeenkomstig zijn ondertekeningsformulier en zich houdt aan zijn instructie.
 - b. Het college is bevoegd de docent algemene theologische vakken te schorsen en te ontslaan.
Ingeval van schorsing roept het binnen een maand een vergadering bijeen met de secundi waarin beslist wordt of de schorsing wordt ingetrokken of verlengd dan wel gevolgd wordt door ontslag. Een beslissing wordt slechts genomen indien de geschorste docent tijdig is uitgenodigd om in de vergadering te verschijnen en, indien verschenen, in de gelegenheid is gesteld zich te doen horen.

Artikel 5

Het college en de overige docenten

1. Het college benoemt docenten bijzondere theologische vakken en docenten algemene en bijzondere niet-theologische vakken.
2.
 - a. Het college stelt de taakomschrijving voor deze docenten vast en ziet erop toe dat zij hun taak op behoorlijke wijze vervullen.
 - b. Het college is bevoegd deze docenten te ontslaan. Ingeval van ongevraagd ontslag zal de betrokken docent zich binnen een maand kunnen beroepen op een vergadering van deputaten-curatoren en secundi die binnen een maand nadat de secretaris het beroepschrift ontvangen heeft zal worden gehouden. In deze vergadering zal worden beslist of het ontslag al of niet zal worden gehandhaafd. De beslissing wordt slechts genomen indien de betrokken ontslagen docent tijdig is uitgenodigd om in de vergadering te verschijnen en, indien verschenen, in de gelegenheid is gesteld zich te doen horen.

Artikel 6

Financiën

1. Het college stelt elk jaar uiterlijk in de maand november een begroting vast die betrekking heeft op de onderscheiden uitgaven en inkomsten van het jaar daarna.
2. Het college stelt over elk jaar per 31 december een balans en een staat van baten en lasten op, alsmede een toelichting op deze stukken. Al deze stukken worden binnen vier maanden na afloop van het kalenderjaar door het college vastgesteld nadat het rapport van de in lid 3 genoemde controle is uitgebracht.

3. Het college draagt zorg voor de controle van de jaarstukken met inachtneming van de aanwijzingen van de generale synode.
4. De penningmeester is belast met het beheer van de geldmiddelen en het voeren van de financiële administratie van de GMO volgens een afzonderlijke instructie.

Artikel?

Overige taken en bevoegdheden

1. Het college benoemt en ontslaat de secretaris van de studie-adviescommissie.
2. Het college doet regelmatig de studiecongressen bezoeken door een curator die daarover schriftelijk rapporteert.
3. Het college belegt elk jaar een bijzondere vergadering waartoe alle docenten worden uitgenodigd.
4. Het college belegt elk jaar ten behoeve van een ruimere kring van belangstellenden een Themadag voor de behandeling van een actueel missiologisch onderwerp.
5. Het college draagt de verantwoordelijkheid voor de instandhouding van de bibliotheek van de GMO.

Artikel 8

Vergaderingen

1. Het college vergadert tenminste vier keer per jaar.
2. De voorzitter en de secretaris zijn samen bevoegd een vergadering uit te schrijven. Wanneer drie curatoren dat verzoeken, dienen zij een vergadering te doen plaatsvinden binnen een maand nadat het verzoek door de secretaris werd ontvangen.
3. De notulen van elke vergadering worden, zo mogelijk, in de eerstvolgende vergadering vastgesteld en door de voorzitter en de secretaris ondertekend.

Artikel 9

Bevoegdheid bezwaarde curator

Iedere curator die zich zodanig bezwaard voelt door het beleid of een beslissing van het college, dat hij van oordeel is zich te moeten wenden tot een vergadering van curatoren tezamen met hun secundi, kan de voorzitter en de secretaris verzoeken een zodanige vergadering - te houden binnen een maand na het verzoek - uit te schrijven, onverminderd zijn bevoegdheid zich te wenden tot de eerstvolgende generale synode.

Concept instructie docent algemene theologische vakken

1. De docent algemene theologische vakken is belast met de scholing van de studenten aan de GMO in de algemene theologische vakken: Theorie van de zendingsarbeid, Geschiedenis van de zendingsarbeid en Godsdienstwetenschap/elenctiek:
 - a. hij stelt voor iedere student een pensum vast van te bestuderen literatuur;
 - b. hij geeft de studenten de nodige begeleiding bij hun zelfstudie;
 - c. hij neemt tentamens af;
 - d. hij begeleidt de missionaire dienaren des Woords die aan de GMO studeren bij het kiezen van een onderwerp voor en bij het maken van een scriptie en hij beoordeelt de voorgelegde scripties;
 - e. hij levert gedurende elke cursus op enige studiecongressen een bijdrage die betrekking heeft op de hem toevertrouwde studievakken;
 - f. hij neemt deel aan de vanwege de GMO af te nemen examens.

2. Hij maakt deel uit van de studie-adviescommissie.
3. Hij geeft desgevraagd adviezen en inlichtingen aan het college van deputaten-curatoren.

Instructie penningmeester GMO

1. De penningmeester is jegens deputaten-curatoren verantwoording schuldig voor het beheer van de geldmiddelen van de GMO.
2. Hij is belast met de tijdige inning van de bijdragen van de zendende kerken en van de vereniging De Verre Naasten en alle andere aan de GMO toekomende gelden, voorzover van toepassing overeenkomstig de door deputaten-curatoren vastgestelde bedragen.
3. Hij is belast met het doen van betalingen, met inachtneming van de door curatoren vastgestelde regels en in overeenstemming met de daartoe vastgestelde bedragen.
4. Hij houdt nauwkeurig boek van alle ontvangsten en uitgaven. Hij draagt er zorg voor, dat telkens vóór 1 maart de jaarrekening over het vorige boekjaar, dat gelijk is aan het kalenderjaar, aan deputaten-curatoren wordt aangeboden. Hij is gehouden de hiervoor door deputaten-curatoren gegeven regels in acht te nemen.
5. Hij stelt jaarlijks vóór 1 november een concept-begroting op voor het komende jaar, welke ter vaststelling aan deputaten-curatoren wordt aangeboden.
6. Hij draagt er zorg voor, dat de overtollige geldmiddelen verantwoord, rentegevend worden belegd.
7. Hij draagt zorg voor tijdige en correcte afwikkeling van de financiële zaken met betrekking tot de studiecongressen.
8. Hij is te allen tijde verplicht aan deputaten-curatoren, c.q. aan hen die daartoe door deputaten-curatoren worden aangewezen, inzage te verlenen in de boeken en bescheiden en hun alle gewenste informatie te verschaffen.

Instructie studiebegeleider

1. De studiebegeleider is jegens deputaten-curatoren verantwoordelijk voor een goede studiegang van de studenten aan de GMO:
 - a. hij zal na aanmelding van een student er voor zorgen dat een coördinatie-gesprek wordt gehouden, waarbij als regel aanwezig zullen zijn de student, een vertegenwoordiger van de zendende instantie, de studiebegeleider, de docent algemene theologische vakken, de docent bijzondere theologische vakken en een vertegenwoordiger van de docenten niet theologische vakken, en dat in dit gesprek de studiegang en de pensa van de betrokken student worden vastgesteld;
 - b. hij zal de nodige regelingen treffen voor lessen, colleges en werkcongressen;
 - c. hij zal contacten onderhouden met de docenten;
 - d. hij zal regelmatig contact onderhouden met de studenten, toezicht houden op de studiegang en de afwerking van de opgedragen pensa, de tentamina en het eventuele examen.
2. De studiebegeleider fungeert als voorzitter van de studie-adviescommissie.
3. De studiebegeleider kan na instemming van deputaten-curatoren een deel van zijn taken delegeren, maar blijft de algehele verantwoordelijkheid dragen.
4. De studiebegeleider zal op elke gewone vergadering van deputaten-curatoren over zijn werk rapporteren.

Voorstel inzake de vereiste stukken bij het kerkelijk zendingsexamen

Alvorens tot het afnemen van het kerkelijk zendingsexamen over te gaan, dient de classis zich te overtuigen dat de volgende stukken aanwezig zijn:

1. een door de voorzitter en de secretaris van het college van deputaten-curatoren van de Gereformeerde Missiologische Opleiding ondertekende verklaring, dat de examinandus de vereiste tentamens met goed gevolg heeft afgelegd en dat er ook wat de taalstudie betreft geen verhindering bestaat, dat het examen doorgang vindt;
2. een verklaring van de kerkeraad van de desbetreffende zendende kerk, dat hij nog steeds voornemens is de examinandus als missionair dienaar des Woords uit te zenden;
3. een goed getuigenis inzake leer en leven van de examinandus van de kerk(en) van welke hij gedurende het laatste half jaar lid was.

Toelichting

De noodzaak van de aanwezigheid van het eerste stuk spreekt vanzelf. Hoewel het taalonderwijs niet vanwege de GMO gegeven wordt, staat de taalstudie van de GMO-studenten wel onder toezicht van de GMO. Omdat er wat de taalstudie betreft verschillende eisen worden gesteld - afhankelijk van het gebied waar de examinandus hoopt te gaan werken - moet met een negatieve formulering zoals in het voorstel is gegeven, worden volstaan.

Het tweede stuk is nodig, omdat het niet ondenkbaar is, dat sinds het ogenblik dat de examinandus als missionair dienaar des Woords aan de desbetreffende zendende kerk verbonden werd, er zich omstandigheden hebben voorgedaan waardoor van de voorgenomen uitzending moet worden afgezien. Daarmee zou voor de classis de grond voor het afnemen van het kerkelijk zendingsexamen vervallen zijn.

De aanwezigheid van het derde stuk spreekt ook vanzelf binnen het verband van Gereformeerde Kerken. De periode van een half jaar is kort, maar zij is het minimum aan tijd dat verstreken is sinds dezelfde classis een soortgelijk getuigenis betreffende dezelfde persoon onder ogen kreeg. Er zij nog op attent gemaakt, dat een missionair dienaar des Woords niet noodzakelijkerwijs ook woont in het ressort van de desbetreffende zendende kerk.

Hoewel het noodzakelijk is, dat een a.s. missionair dienaar des Woords en zijn gezinsleden medisch gekeurd worden en het zeer gewenst is, dat hij en zijn eventuele echtgenote zich ook aan een psychotechnisch onderzoek onderwerpen, wordt hierover in het voorstel niet gerept. Een medische keuring en een psycho-technisch onderzoek dienen plaats te vinden voordat de betreffende dienaar des Woords als zendeling aan de zendende kerk verbonden wordt. Mochten zich na die tijd omstandigheden voordoen op het medische of psychologische vlak die uitzending ongewenst maken, dan zullen die moeten leiden tot afwezigheid van de onder 2 genoemde verklaring.

RAPPORT DEPUTATEN-CURATOREN THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Deputaten-curatoren doen u hierbij toekomen het drie-jaarlijkse verslag over de gang van zaken aan de hogeschool te Kampen en over hun handelingen in het tijdvak oktober 1983 tot en met oktober 1986.

Evenals voorgaande keren is de opzet van dit verslag gelijk gebleven. In een aantal afzonderlijke onderdelen wordt uw aandacht gevraagd voor verschillende zaken.

Met name het laatste jaar is indringend gesproken over het beleid voor de komende jaren. Dit in verband met het feit, dat de Generale Synode van Spakenburg-Noord 1987 verschillende benoemingen heeft te doen in reeds bestaande of nog te verwachten vacatures. Voor zover dat tot hun opdracht behoort zullen deputaten-curatoren daar melding van maken in dit rapport. De concrete voordrachten zullen zij overeenkomstig hun instructie rechtstreeks naar de generale synode van Spakenburg-Noord 1987 zenden.

In verband met de kostenbesparing is bij dit rapport geen begeleidende brief gevoegd. Overeenkomstig artikel 3, lid 7 van de Instructie voor deputaten-curatoren aan de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland wordt dit rapport eind januari 1987 aan alle kerken toegezonden.

De volgende onderdelen komen aan de orde:

- 1 Deputaten-curatoren
- 2 Docenten
- 3 Enkele data en feiten
- 4 Studie en studiegang
- 5 College- en examenbezoek
- 6 Hogeschooldagen
- 7 Bibliotheek
- 8 Samenwerking met deputaten-financieel
- 9 Benoemingen
- 10 Statuut en reglementen
- 11 Contacten met het buitenland
- 12 Diversen
- 13 Epiloog

1 Deputaten-curatoren

1.1 Samenstelling en personalia

Op 22 juni 1984 maakte de Generale Synode van Heemse 1984-1985 bekend dat tot deputatencuratoren benoemd waren drs. A. Kamer, Groningen; ds. P. Schelling, Leeuwarden; ds. H. Bouma Assen; ds. H. D. van Herksen, Heemse; ds. T. J. Keegstra, Arnhem; ds. J. Kok, Veenendaal; ds. C. J. Breen, Amsterdam; ds. C. J. Smelik, Capelle a.d. IJssel; ds. J. Verkade, Axel; prof. dr. A. J. Hendriks, Capelle aal. IJssel; mr. N. E. Nieboer, Haren.

Als samenroeper van deze primi werd ds. H. Bouma aangewezen. Als secundi werden benoemd: ds. M. Brandes, Groningen ds. B. Wesseling, Bergum; drs. P. van Gorp, Emmen; dr. W. G. de Vries, Zwolle; ds. B. van Zuijlekom, Hattem; ds. M. Nap, Leusden; ds. T. O. G. M. Bosma, Haarlem; ds. R. te Velde, Dordrecht; ds. S. Braaksma, 's-Hertogenbosch; mr. E. Bos, Capelle a.d. IJssel; dr. E. J. Stamhuis, Groningen.

Deze benoemingen geschieden conform de voordracht van de particuliere synoden. In artikel 134 van de Post-acta van de Generale Synode van Heemse 1984-1985 werd aangetekend: "dat wat de voordracht van de particuliere synode van Groningen en die van Utrecht betreft, rekening is gehouden met het verzoek van deputaten-curatoren nauwe familierelaties in aanmerking te nemen, zodat de door deze ressorten aanvankelijk voorgedragen curatoren, ds. O. J. Douma en dr. A. N.

Hendriks, door anderen vervangen zijn. Tevens werd op voorstel van ds. S. S. Cnossen, die binnenkort met emeritaat hoopt te gaan, voor de particuliere synode van Overijssel dr. W. G. de Vries, Zwolle, tot secundus benoemd, die evenveel stemmen als hij behaalde".

Tijdens de verslagperiode gingen de dienaren des Woords, ds. H. D. van Herksen, Heemse, ds. T. J. Keegstra, Arnhem, ds. J. Kok, Veenendaal en ds. J. Verkade, Axel met emeritaat. Ds. T. J. Keegstra moest helaas wegens ziekte vervroegd emeritaat aanvragen. Gelukkig mag hij zijn werk als deputaat-curator blijven voortzetten. De andere predikanten kregen eervol emeritaat na het bereiken van de 65-jarige leeftijd. Ds. T. J. Keegstra verhuisde naar Doorwerth en ds. J. Verkade naar Leusden.

In de vergadering van 6 september 1984 werd afscheid genomen van de uitgetreden curatoren ds. W. de Graaff en dr. W. G. de Vries. In hun plaats werden welkom geheten drs. A. Kamer en ds. C. J. Smelik na ondertekening van het ondertekeningsformulier voor deputaten-curatoren. Ds. W. de Graaff trad uit wegens leeftijd en dr. W. G. de Vries wegens vertrek uit het ressort van de particuliere synode van Groningen.

1.2 Vergaderingen

In de periode 1983-1986 werd 13 keer met en 4 keer zonder hoogleraren vergaderd. Met deputatenfinancieel werd 3 keer vergaderd in aanwezigheid van hoogleraren. De vergaderingen worden als regel gehouden in de eigen vergaderzaal in het "Linneweeversgildehuis" te Kampen. Vergeleken met voorgaande jaren is nieuw dat drs. J. A. Meijer de vergaderingen bijwoont als adviseur met raadgevende stem. Dit in verband met zijn werk voor de "vooropleiding" en het actuaariaat in de senaat.

1.3.1 Samenstelling van het moderamen

In de vergadering van 6 september 1984 werden bij schriftelijke stemming in het moderamen É verkozen ds. H. Bouma als president, ds. H.D. van Herksen als secretaris en ds. J. Kok als assessor. Ieder jaar in de septembervergadering wordt opnieuw een moderamen verkozen. In de vergaderingen van 5 september 1985 en van 11 september 1986 werden dezelfde moderamenleden herkozen. Zo nodig wordt bij ontstentenis van een van de moderamenleden het moderamen aangevuld door ds. T.J. Keegstra, die door het college van curatoren daarvoor aangewezen werd overeenkomstig de bepaling van artikel 1 van de Instructie voor deputaten-curatoren.

1.3.2 Werkzaamheden van het moderamen

Het moderamen bereidde de vergaderingen voor en handelde in spoedeisende zaken door voorlopige beslissingen te nemen. De rector is steeds aanwezig bij een gedeelte van de moderamenvergaderingen. Van deze vergaderingen worden voor intern gebruik korte aantekeningen gemaakt door de assessor.

1.4 Delegatie

In een aantal zaken worden voorbereidende werkzaamheden verricht door commissies, soms bestaande uit curatoren alleen, soms uit deputaten-curatoren en hoogleraren en in enkele gevallen ook uit deputaten-curatoren en deputaten-financieel.

Tijdens de verslagperiode werd afscheid genomen van ds. J. H. van der Hoeven als notulist. In verband met zijn leeftijd vroeg ds. Van der Hoeven op 10 augustus 1985 niet weer in aanmerking te komen voor herbenoeming tot notulist. Dit verzoek werd ingewilligd. Ds. Van der Hoeven werd hartelijk dank gebracht voor zijn arbeid, die hij enige jaren als notulist mocht verrichten. Besloten werd voorshands niet over te gaan tot de benoeming van een nieuwe notulist, daar de secretaris vanaf 1 september 1986 meer ruimte zou krijgen voor de arbeid verbonden aan het secretariaat van het college.

1.5.1 In memoriam ds. W. Vreugdenhil

Op 20 mei 1984 overleed ds. W. Vreugdenhil, emeritus-dienaar des Woords bij de kerk te 's-Hertogenbosch. Jarenlang is ds. Vreugdenhil curator geweest voor het particuliere ressort Zeeland, Noord-Brabant, Limburg. Als een zeer accurate secretaris diende hij het college. Met dankbaarheid werd zijn arbeid voor de hogeschool herdacht. Mevrouw Vreugdenhil werd deelneming betuigd door president en assessor, die op de dag van begrafenis aanwezig waren met de rector. In de vergadering, waarin ds. Vreugdenhil herdacht werd, werd de HERE gedankt voor wat de hogeschool en de kerken in hem mochten ontvangen.

1.5.2 In memoriam ds. D. van Dijk

Op 22 oktober 1985 overleed op de leeftijd van 97 jaar ds. D. van Dijk, oud-president-curator. In de dagen van de Vrijmaking heeft hij mee gezorgd voor de bewaring van de opleiding tot de dienst des Woords op gereformeerde grondslag. Ook in latere jaren heeft hij zich daarvoor willen inzetten, soms onder moeilijke omstandigheden.

Deputaten-curatoren willen de HERE dankbaar blijven voor de vele goede gaven, die Hij in deze broeder aan de kerken en de hogeschool heeft gegeven. Bij de begrafenis heeft de hogeschoolgemeenschap zich officieel doen vertegenwoordigen door het moderamen van deputaten-curatoren samen met de rector.

1.5.3 In memoriam ds. K. Doornbos

De raad van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Wormer zond bericht van het overlijden van ds. K. Doornbos op 30 juli 1986 op de leeftijd van 92 jaar. Deze toezending was bewijs, dat er nog herinnering was aan banden in het verleden. Ds. Doornbos heeft met de hem eigen markante instelling destijds zijn plaats in het curatorium ingenomen. Aan de genoemde kerkeraad is op gepaste wijze een antwoordbrief gezonden.

1.5.4 In memoriam ds. P. K. Keizer en ds. A. Kuiper

Twee secundi-deputaten-curatoren nam de HERE in deze verslagperiode tot Zich, ds. P. K. Keizer, emeritus-predikant van Groningen-Noord en ds. A. Kuiper, emeritus-dienaar van Amstelveen. Beiden hebben voorzover nodig arbeid mogen verrichten voor de hogeschool, maar bovenal in de gemeenten, die ze mochten dienen en in het kerkverband.

2 Docenten

2.1 Algemeen

In de periode, waarover dit verslag handelt, konden de docenten als regel hun arbeid verrichten. In een drietal gevallen was er sprake van ziekte, soms van ernstige ziekte. Collega's docenten boden hulp, zodat de colleges gegeven konden worden. Ook predikanten (op één na (oud-)zendelingen) werden ingeschakeld om de zedingscolleges voortgang te doen vinden.

Bij de afsluiting van dit verslag waren alle docenten weer aan de arbeid behalve drs. M. K. Drost. In een enkel geval werd verlof gegeven het gewone werk te onderbreken voor een buitenlandse reis. Veelal konden later colleges worden ingehaald, zodat er geen afbreuk werd gedaan aan het studierooster.

Door de adviserende taak in de synode van Heemse 1984-1985 werd sporadisch een college-uur verzet. Nadelige invloed had deze taak op de studie van de leerlingen van de hogeschool niet.

Dankbaarheid is er, dat de HERE uit ziekte herstelde en nieuwe kracht gaf tot voortzetting van de arbeid.

2.2 In memoriam prof. drs. H. J. Schilder

Een dag na de sluiting van de cursus 1983-1984 - 12 mei 1984 - nam de HERE onverwachts prof. drs. H. J. Schilder, emeritus-hoogleraar, tot Zich. Voor zijn vrouw, kinderen, verdere familie en voor de hogeschoolgemeenschap een zware slag. Hoewel emeritus-oudtestamenticus was prof. Schilder nog druk bezig met velerlei activiteit. Tot de laatste middag van zijn leven.

In een samenkomst met docenten en studenten, waartoe ook afgevaardigden van de kerken, die prof. Schilder als dienaar des Woords had gediend, waren uitgenodigd en die ook door enkele familieleden werd bijgewoond, werd prof. Herman Johannes Schilder herdacht. Op 17 mei 1984 werd hij begraven in Kampen. Velen hebben die begrafenis bijgewoond. Bij het begin van de vierde vergaderweek van de Generale Synode van Heemse 1984-1985 sprak de praeses, ds. C. J. Smelik, een gedachteniswoord uit, waarin het leven en het werk van prof. Schilder gememoreerd werd. De stem van prof. Schilder wordt onder ons niet meer gehoord, maar zijn gedachten, neergelegd in publikaties van zijn hand, vormen een nalatenschap, waarmee de hogeschool en de kerken verder mogen werken. Zo mogen zij gedenken hen, die voorgingen in het Woord des Heren in confessionele trouw. Het moderamen heeft een condoleancebezoek gebracht aan mevr. M. M. Schilder-van Houwelingen Rijkhoek.

2.3 Prof. dr. L. Doekes

De emeritus-hoogleraar prof. dr. L. Doekes was op 9 juni 1985 vijfenveertig jaar dienaar des Woords. Nog steeds ontvangt hij de gezondheid en gelegenheid om in de kerken voor te gaan in diensten van het Woord. Op 6 maart 1983 was het dertig jaar geleden dat hij als hoogleraar aan de hogeschool als dogmaticus verbonden werd. Deputaten-curatoren hopen dat hij samen met zijn vrouw mag blijven genieten van het emeritaat.

2.4 Prof. J. Kamphuis

Op 9 april 1984 was het 25 jaar geleden dat prof. J. Kamphuis optrad als hoogleraar. Eerst bezette hij de leerstoel kerkgeschiedenis en kerkrecht. Twintig jaar lang. Daarna vijf jaar die van de dogmatiek. Inmiddels nadert de tijd van zijn emeritaat. Aan het eind van de cursus 1986-1987 zal dit, zo de HERE wil, ingaan. Prof. Kamphuis hoopt op 21 december 1986 65 jaar te worden. De komende Generale Synode van Spakenburg-Noord 1987 zal in zijn vacature moeten voorzien.

Het heugelijke feit van het 25-jarig hoogleraarschap werd op 9 april 1984 feestelijk gevierd. "Voor mensverheerlijking zijn we", aldus de rector e.t., "genadig bewaard. In de geest van de jubilaris hebben we zijn en onze God en Vader beleden en verheerlijkt. Daar moest - we denken nu aan de jaren zestig - veel strijds gestreden zijn en veel gebeds gebeden zijn - en de God tot Wie het gebed opgezonden werd, heeft deze mens, Zijn kind, staande gehouden". Bij gelegenheid van dit jubileum werd de bundel "Bezield Verband", waarin bijdragen van collega's, vrienden en leerlingen, de jubilaris aangeboden. Ten tijde van de ziekte van prof. dr. C. Trimp heeft prof. Kamphuis preekcolleges waargenomen. Deputaten-curatoren zijn hem daar zeer erkentelijk voor.

2.5 Prof. dr. J. van Bruggen

In de vergadering van deputaten-curatoren met hoogleraren dal. 2 mei 1985 memoreerde de presidentcurator het feit, dat prof. dr. J. van Bruggen op 24 april 1960 als dienaar des Woords werd bevestigd bij de Gereformeerde Kerk te Ruinerwold-Koekange. Sinds 11 december 1966 is hij als nieuwtestamenticus aan de hogeschool verbonden. Dit jubileum werd in besloten kring van de kerk te Daarlerveen, die prof. Van Bruggen op het laatst diende voor zijn hoogleraarschap, herdacht.

Als vervolg op "Het lezen van de Bijbel" verscheen van de hand van prof. Van Bruggen in 1986 het boek "Wie maakte de Bijbel?". Zo ontstond een tweeluik.

2.6 Prof. dr. C. Trimp

Prof. dr. C. Trimp werd in begin 1984 getroffen door een hem plotseling overvallende ziekte en was verhinderd zijn werk te verrichten. Aanvankelijk bestond er vrij ernstige zorg over zijn situatie. Dankbaar mag nu vermeld worden, dat herstel intrad. Na ontslag uit het ziekenhuis kon hij langzamerhand weer werk doen. Inmiddels is hij geheel hersteld en verricht hij zijn gewone werk ten volle. Tijdens zijn ziekte werden de preekcolleges waargenomen door prof. J. Kamphuis, later door

prof. dr. J. Douma. Andere docenten verklaarden zich bereid andere arbeid plaatsvervangend te verrichten. Deputaten-curatoren zijn dankbaar voor deze onderlinge hulp.

2.7 Prof. dr. J. Douma

Prof. dr. J. Douma zette zijn publikaties, waarvan in het vorige verslag melding werd gemaakt, voort. Op verzoek van een commissie in Zuid-Afrika maakte hij een reis naar dat land. In een aantal artikelen in het Nederlands Dagblad gaf hij zijn reisindrukken weer en zijn mening over de situatie in dat land. Zijn afwezigheid heeft geen afbreuk gedaan aan zijn werk in Kampen. Op 9 april 1986 was het 25 jaar geleden dat prof. Douma als predikant bevestigd werd in de Gereformeerde Kerk te Rijnsburg. In de vergadering van 1 mei 1986 werd hij met dit heugelijke feit gelukgewenst.

2.8 Prof. drs. J. P. Lettinga

Op 21 maart 1986 bereikte prof. drs. J. P. Lettinga de 65-jarige leeftijd. Dit betekende dat hij aan het eind van de cursus 1985-1986 met emeritaat zou gaan na een lange staat van dienst aan de hogeschool.

Toen echter bij het zoeken naar een tijdelijke vervulling van de komende vacature - tot aan de Generale Synode van Spakenburg-Noord 1987 - geen goede oplossing gevonden kon worden doordat een kerkeraad geen goede mogelijkheid zag zijn dienaar des Woords aan Kampen af te staan, verklaarde prof. Lettinga zich bereid nog één jaar dienst te blijven doen, zij het dan dat zijn arbeid zich voornamelijk zou beperken tot het Hebreeuws. Deputaten-curatoren hebben dit aanbod dankbaar aanvaard. Elders in dit rapport wordt uitvoeriger uiteengezet waarom deputaten-curatoren in deze oplossing getreden zijn. Met erkentelijkheid moge vermeld zijn dat prof. Lettinga deze dienst aan de hogeschool en aan de kerken heeft willen bewijzen.

De verwachting is dat de Generale Synode van Spakenburg-Noord 1987 in de vacature zal kunnen voorzien en prof. Lettinga alsnog zal kunnen gaan genieten van een goed emeritaat.

2.9 Prof. drs. D. Deddens

Na een korte tijd van ziekte in het najaar van 1983 kon prof. drs. D. Deddens zijn arbeid weer hervatten. Gezien de geldende regeling in de kerken zal de Generale Synode van Spakenburg-Noord 1987 over zijn opvolging hebben te handelen. Prof. Deddens hoopt, zo de HERE wil, op 18 januari 1988 65 jaar te worden. Zijn emeritaat zal dan ingaan aan het eind van de cursus 1987-1988.

In het kader van de herdenkingen van de Afscheiding van 1834 en de Doleantie van 1886 werkte prof. Deddens als redactielid samen met prof. Kamphuis aan een tweetal boeken, die in 1984 en 1986 bij de firma Vijlbrief verschenen en opstellen over Afscheiding en Doleantie bevatten. Ook anderen dan aan de hogeschool verbonden auteurs gaven hun medewerking aan deze belangrijke uitgaven.

2.10 Prof. drs. H. M. Ohmann

Prof. drs. H. M. Ohmann zag zijn taak als oudtestamenticus uitgebreid met het vak "Onderwijs in de Tekstgeschiedenis en Tekstkritiek van het Oude Testament". Een aantal jaren werd dit vak door prof. drs. J. P. Lettinga gegeven. In het verleden ressorteerde het onder de oudtestamenticus. Prof. Ohmann verklaarde zich bereid deze taak weer op zich te nemen. Van zijn hand verscheen in 1985 bij Oosterbaan en Le Cointre het boek "Godsdiensten van India". In 1986 bezocht prof. Ohmann Korea.

2.11 Drs. J. A. Meijer

De lector drs. J. A. Meijer verrichtte naast zijn gewone arbeid ten tijde van de ziekte van prof. dr. C. Trimp secretariaatswerkzaamheden in de senaat ter ontlasting van de secretaris. Hij was tot februari 1985 actuaaris van de senaat. Gezien zijn plaats in de senaat met name ook door zijn arbeid in de "vooropleiding" woont hij als raadgevend lid de vergaderingen van deputaten-curatoren met hoogleraren bij. Zijn arbeid voor de "vooropleiding" is deze periode eerder toegenomen dan afgenomen.

2.12 Dr. K. Veling

Dr. K. Veling kon zijn gewaardeerde arbeid voortzetten. Het vak, dat hij doceert, de filosofie, is wel eens genoemd de ancilla theologiae, het dienstmeisje van de theologie. Maar hij mag weten, aldus de rector van de cursus 1983-1984, dat "evenals in een huis in de letterlijke zin de bewoners niet leven zonder haar die de kamers schoonhoudt en de vloeren schrobt, zo ook om het huis van de theologie de (hoofd)bewoners zich pas wel bevinden en hun werk verantwoord doen, als en zolang zij zuivere denkwegen bewandelen".

2.13 Drs. M. K. Drost

In de loop van deze verslagperiode openbaarde zich bij drs. M. K. Drost een ernstige ziekte. Een eerste operatie bracht niet het gewenste resultaat. Ondergane kuren gaven uitzicht op een herstel. Een tweede operatie bracht niet de zo vurig gehoopte uitkomst. Bij het afsluiten van dit rapport moest zijn toestand ernstig genoemd worden.)

Tijdens de ziekte van de zendingslector werden de colleges waargenomen door de predikanten J. A. Boersema, S. Braaksma, J. Kruidhof, J. A. van der Velden en R. Houwen. Deputaten-curatoren spreken hun dank uit voor deze vervangende arbeid.

2.14 Drs. H. van Veen

De wetenschappelijk medewerker in de ecclesiologie, drs. H. van Veen, kon tot viermaal toe worden gelukkigewent. Eerst met zijn verloving, daarna met zijn huwelijk en vervolgens met de geboorte van een zoon en een dochter. De komende Generale Synode van Spakenburg-Noord 1987 zal over voortzetting of beëindiging van zijn arbeid hebben te spreken.

2.15 M. E. Hoekzema

De houder van een onderwijsopdracht in de diakoniologische vakken, de heer M. E. Hoekzema, zag zijn arbeid op voorstel van deputaten-curatoren, gehoord de senaat, door de Generale Synode van Heemse 1984-1985 uitgebreid.

Deze uitbreiding betreft vooral de praktijk, met name de catechetische stage. Deze verzwaaring stelt wel voor de vraag, of op den duur dit door hem te volbrengen is, gezien zijn niet geringe taak in Zwolle.

*) Bij het ter perse gaan van dit verslag kwam het bericht van het overlijden van drs. M. K. Drost op 9 december 1986.

3 Enkele data en feiten

3.1 Rectoraatsoverdrachten en opening van de cursusjaren

Op 6 september 1984 droeg prof. drs. H. M. Ohmann het rectoraat over aan prof. J. Kamphuis na vermelding van de fata academica.

Drs. M. K. Drost gaf in diezelfde academische samenkomst een openingscollege van de cursus 1984-1985 onder de titel "Koran en Kruis".

Op 5 september 1985 droeg prof. J. Kamphuis het rectoraat over aan prof. dr. J. van Bruggen na het vermelden van de fata academica.

Het openingscollege van de cursus 1985-1986 werd diezelfde avond gegeven door de heer M. E. Hoekzema. Hij sprak over "De doelstellingen van de catechese".

Op 11 september 1986 werd het rectoraat door prof. dr. J. van Bruggen overgedragen aan prof. dr. C. Trimp.

Het openingscollege van de cursus 1986-1987 werd verzorgd door dr. A. N. Hendriks. Hij sprak over het onderwerp "Pastoraat en Pneumatologie".

3.2 De viering van de dies natalis van de hogeschool

Op 6 december 1983 werd de 129e dies natalis van de hogeschool gevierd. De dies-rede werd uitgesproken door prof. dr. J. Douma. Hij sprak over "Geloof; in of naast de politiek?", met als ondertitel: De betekenis van Luthers twee-terreinenleer.

Op 6 december 1984 sprak prof. drs. H. M. Ohmann de dies-rede uit op de 130e dies natalis van de hogeschool. De titel van zijn rede was "Kwesties rondom een koning. De Davidide Amazia en zijn bewind".

Op 6 december 1985 werd de 131e dies natalis van de hogeschool gevierd. Prof. J. Kamphuis sprak de dies-rede uit onder de titel "Uit verlies winst". Met als ondertitel "Het beeld van God en het komend koninkrijk". Deze rede verscheen als nummer XXVI in de Kamper Bijdragen.

De dies natalis wordt naar vermogen door alle curatoren bijgewoond, terwijl zij bij de rectoraatsoverdracht en de opening en sluiting van de cursus tenminste door een afvaardiging tegenwoordig zijn. Deputaten-curatoren zijn dankbaar, dat bij deze officiële samenkomsten ook de studenten en het personeel aanwezig zijn. Ook worden steeds een aantal gasten uitgenodigd, onder welke het gemeentebestuur, dat zich ook meestal laat vertegenwoordigen.

3.3 Sluiting van de cursusjaren

Op 11 mei 1984 vond de sluiting plaats van de cursus 1983-1984. De rector prof. drs. H. M. Ohmann sprak over "Dieren kijken ons aan".

Op 10 mei 1985 sloot de rector prof. J. Kamphuis de cursus 1984-1985 af met een toespraak over "Nooit meer dogma?"

Op 9 mei 1986 werd de cursus 1985-1986 beëindigd. De rector prof. dr. J. van Bruggen handelde op dit slotcollege over "Eer is teer. Over het gebruik van de eigennamen van de Here".

4 Studie en studiegang

4.1 Inschrijving

De inschrijving in het album van de hogeschool geschiedt als voorheen op de gebruikelijke wijze, met dien verstande dat ook zij, die tot de "experimentele vooropleiding" worden toegelaten, ingeschreven worden. Ieder jaar gaat aan de inschrijving een voorlichtingsmiddag vooraf. Deze middagen mogen zich verheugen in een goede belangstelling.

Op deze middagen worden inlichtingen gegeven over allerlei zaken betreffende de studie en studiegang. Ook worden inlichtingen verstrekt over huisvesting, studentencorps en dergelijke.

Enkele docenten geven mini-colleges om een indruk te geven van de opleiding.

4.2 Aantal inschrijvingen

Blijkens opgave van het bureau van de hogeschool was het aantal inschrijvingen als volgt:

1984	Vooropleiding	34 (Waaronder 21 met VWO en 13 met andere opleiding)
	Propaedeuse	23
	Doctoraal	94
1985	Vooropleiding	23 (12 in het 1e jaar, 9 in het 2e jaar, terwijl 2 studenten de opleiding elders volgen; daarnaast volgen 8 HBO-ers (5 in het 1e en 3 in het 2e jaar) deze opleiding)
	Propaedeuse	22
	Doctoraal	103
	Buitenlandse studenten	5 (deze volgen deeltijds colleges, bereiden zich voorop promotie)
1986	Vooropleiding	22 (5 in het eerste en 17 in het tweede jaar)
	Propaedeuse	22
	Doctoraal	105

* Verder staan als deeltijd studenten ingeschreven voor:

Promotie	15	
Doctoraal (o.s.)		7
Doctoraal	14	

* Verder staan als deeltijd studenten uit het buitenland ingeschreven voor:

Promotie	4
Doctoraal	5

Totaal 9

(* deze worden voor het eerst op deze wijze vermeld)

4.3 Enkele bijzonderheden bij de inschrijving

Het gesprek met de studenten bij de inschrijving is aangepast. Met de studenten voor de vooropleiding wordt een meer beperkt gesprek gevoerd, dat op hun aanmelding voor de vooropleiding is toegespitst. Wanneer zij de vooropleiding volbracht hebben, wordt opnieuw met hen gesproken via een mentoraatsgesprek. Het verloop van de gesprekken wordt gerapporteerd in de senaat. Vermeldenswaard is de inschrijving van een student, die uit "Apeldoorn" overkwam, terwijl hij zich gelijktijdig vanuit de Nederlands Gereformeerde Kerken voegde bij de Gereformeerde Kerk van zijn woonplaats.

Deputaten-curatoren hebben ook, gehoord het senaatsrapport, goedgevonden voor de cursus 1985/1986 in te doen schrijven twee studenten, die aan de "Oudestraat" hun propaedeutische examens behaalden, maar om principiële redenen daar niet verder wilden studeren.

Afgewezen werden verzoeken om inschrijving van niet-leden van De Gereformeerde Kerken. De senaat was niet overtuigd van het uitzonderlijk karakter van deze verzoeken,

Eén verzoek om inschrijving van een lid van een Gereformeerde Kerk werd niet gehonoreerd op grond van onvoldoende resultaten bij het toetsen van de kennis van de klassieke talen. Deze broeder heeft zich tot "Apeldoorn" gewend en werd daar geaccepteerd voor de theologische studie. Ieder jaar vinden er ook uitschrijvingen plaats. Wanneer dit soms een groot aantal is, ligt daarin de indicatie dat de vooropleiding - hier zijn de meeste uitvallers - geen sinecure is.

4.4 Examina

4.4.1 Statistische gegevens

Over de periode 1983/84

doctoraal examen	19 (waarvan 18 met positief resultaat)
propaedeutisch examen	13 (waarvan 12 met gunstig resultaat)

Over de periode 1984/85

Doctoraal examen	12 (waarvan 2 cum lauda)
Propaedeutisch examen	19

Over de periode 1985/86

Promoties	2
Doctoraal examen	18 (waaronder 1 herexamen)
Propaedeutisch examen	24
Protentamen ¹	6 (waaronder 3 afgewezen, 1 geslaagd na herkansing)

4.4.2 Inrichting van het propaedeutisch examen

Uit de statistische gegevens (4.4.1) blijkt dat het aantal studenten groeit.

De aard van de opleiding brengt mee, dat aan iedere student persoonlijk aandacht gegeven moet worden. Om tot vereenvoudiging van de werkzaamheden te komen, heeft de senaat een voorstel

gedaan tot zulk een vereenvoudiging door de procedure van het propaedeutisch examen te veranderen. Deputaten-curatoren gaven toestemming tot het nemen van een proef met de voorgestelde regeling. De senaat deelde mee dat de proef als geslaagd kan worden beschouwd. In de lopende cursus (1986-1987) zal de vraag overwogen worden, of het wenselijk is deze werkwijze te continueren.

4.5 Studie

In de verslagen van de senaat, die ieder jaar in de septembervergadering van deputaten-curatoren worden uitgebracht, kon melding gemaakt worden van doorgaande studie, waarbij de één meer en de ander minder vorderingen maakte. De senaat oefende onder meer contact uit met de studenten via de faculteitscommissie. Ook voor wat de studie betreft, is dit contact functioneel.

Het op verzoek van de faculteitscommissie ingestelde mentoraat voorziet in een behoefte. Want al heerst er over het algemeen veel plezier in de theologische studie, dat neemt niet weg dat er ook allerlei problemen en zorgen zijn in het leven van de studenten. De mentoraatscontacten laten dat duidelijk zien. In die contacten komen niet alleen studiemoeilijkheden ter sprake. Met name ook vragen, die er bij de senaat leefden - de senaat is belast met het toezicht op de studenten (art. 6 lid 6 van het Statuut) - ten aanzien van onderdelen van de levensstijl komen regelmatig voor.

4.6 Promoties

Op 21 januari 1985 promoveerde de zending-hoogleraar N.H. Gootjes op het proefschrift: "De geestelijkheid van God". Promotor was prof. J. Kamphuis. Een schaduw op deze blijde en feestelijke dag voor de hogeschool was de matige belangstelling van de kant van de studenten voor dit gebeuren. De rector sprak bij de rectoraatsoverdracht de hoop uit, dat we hier te maken hebben gehad met een incident, niet met een symptoom. Dr. Gootjes werkt samen met drs. J.M. Batteau aan de zusterinstelling in Pusan (Korea).

Op 5 juni 1986 promoveerde drs. C. van Dam op het in het Engels geschreven en in het Nederlands verdedigde proefschrift: "The Urim and Thummim" (A study of an Old Testament Means of Revelation).

Dr. Van Dam is hoogleraar Oude Testament aan The Theological College of The Canadian Reformed Churches te Hamilton. Hij is de opvolger van prof. Ohmann aan onze zusterinstelling in Canada. Prof. Ohmann had de moeilijke taak de afronding te maken van de studiebegeleiding, die in handen was van wijlen prof. drs. H.J. Schilder.

4.7 Voortgezette studie

Ten behoeve van de nieuwtestamenticus besloot ZWO (Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek) een onderzoeksmedewerker te subsidiëren voor de tijd van 20 maanden. Dit betekende dat een doctorandus de gelegenheid gekregen heeft zijn proefschrift grotendeels af te ronden voordat hij de pastorie ingaat. De regel is dat men vanuit de pastorie een promotie moet voorbereiden. Dit blijft een moeizame weg. De aanmelding neemt wel toe voor een aanvullend doctoraal examen, maar het tempo dat gerealiseerd kan worden op weg naar een proefschrift, blijft helaas (te) laag, al zijn de omstandigheden te begrijpen en moeilijk te wijzigen.

De belangstelling voor voortgezette studie ook van buiten de Gereformeerde Kerken neemt toe. Weliswaar heeft het Statuut voor de hogeschool daar rekening mee gehouden, maar het valt de laatste jaren op, dat de hogeschool steeds meer wordt gevraagd voor begeleiding van verdere studie, omdat het een uitzondering is geworden dat de theologie bestudeerd wordt in het normatieve kader van de Heilige Schrift en vervolgens in onderworpenheid aan die Schrift ook in het normatieve kader van de christelijke, de gereformeerde belijdenis.

Dat "Kampen" wordt gezocht is verblijdend. Maar de praktische realisering stelt dikwijls voor vragen, die niet gemakkelijk te beantwoorden zijn.

4.8 Praktische vorming

Het vorige verslag eindigde in 4.5 met een aankondiging, dat aan de Generale Synode van Heemse 1984-1985 voorgesteld zou worden de "werkgroep poimeniek" te laten voortduren. De generale synode besloot overeenkomstig het voorgestelde. In artikel 78 van de Acta van de Generale Synode van Heemse 1984-1985 worden als gronden voor dit besluit genoemd: a. de cursus "praktische vorming" blijkt in een behoefte te voorzien en b. een aansluitende periode van 3 jaar geeft meer rust en meer mogelijkheid tot structuur in opzet en planning. (In het verleden werd deze zaak van jaar tot jaar bekeken.)

Inmiddels heeft de "werkgroep poimeniek" het werk voortgezet onder leiding van dr. A.N. Hendriks, Amersfoort. In de terminologie kwam enige wijziging. Gesproken wordt nu van pastoraalcolleges. De leiding van deze colleges is geen zaak van (levenslange) vaste benoeming. Gedacht wordt aan een wisseling wanneer dit wenselijk en mogelijk is.

Dr. Hendriks vierde zijn 25-jarig ambtsjubileum. Bij die gelegenheid hebben curatoren hun gelukwensen aangeboden.

4.9 Vooropleiding

4.9.1 Gang van zaken na 1984

Aan de Generale Synode van Heemse 1984-1985 werd ruimte gevraagd de experimentele cursus Grieks en Latijn te mogen voortzetten. Gemakshalve spreken we van "Vooropleiding". Deze ruimte werd gegeven. De gronden, die de generale synode daarvoor gaf (artikel 78 van de Acta van de Generale Synode van Heemse 1984-1985) zijn nog altijd, zelfs in versterkte mate, van kracht.

De leiding berust bij de lector drs. J.A. Meijer. Aan de Vooropleiding werkten mee drs. P. Dorland, drs. M.J. Rittersma en drs. B. Vuijk. De opleiding duurt twee jaar. Velen hebben zich in de afgelopen jaren gemeld. Niet allen bereikten het doel. Elders in dit rapport is reeds opgemerkt dat de Vooropleiding geen sinecure is. Drs. J.A. Meijer houdt de belangstellenden op de voorlichtingsmiddagen voor dat de Vooropleiding een moeilijke, maar niet onbegaanbare weg is. De begeleiding van de studenten voor deze opleiding mag uitstekend genoemd worden.

4.9.2.1 Voorstel met betrekking tot de Vooropleiding

Deputaten-curatoren stellen u voor de huidige experimentele Vooropleiding Klassieke Talen te institutionaliseren.

Hiermee kan de indruk gewekt worden dat het besluit van de Generale Synode van Kampen 1975 de toenmalige Vooropleiding op te heffen onjuist zou zijn geweest. En dat nu teruggekeerd zou moeten worden naar de lijn, uitgezet door de synode van Amersfoort-West 1967. Daar werd immers besloten een Vooropleiding Klassieke Talen in het leven te roepen ten behoeve van ingeschreven studenten zonder einddiploma gymnasium.

Deputaten-curatoren stellen er prijs op met nadruk te verklaren dat deze voorstelling van zaken niet overeen zou stemmen met de feiten. Daarom willen zij aan de hand van een door hen aanvaard rapport (dat voor deze zaak gediend heeft) in het kort releveren wat "Kampen" ter zake besloten heeft. Dan kan duidelijk worden dat vanuit "Kampen" de ontwikkeling naar de huidige experimentele Vooropleiding en naar het voorstel dat nu bij uw vergadering wordt ingediend, niet dwars staat op, noch ingaat tegen Kampen 1975.

4.9.2.2 Generale Synode van Kampen 1975

De synode van Kampen 1975 kreeg op haar tafel een rapport van deputaten-curatoren over de Vooropleiding. Deze materie werd in dat rapport niet geïsoleerd behandeld, maar in nauwe verbinding met het onderwerp "lectoraat klassieke talen". En het complete rapport kan weer moeilijk los gezien worden van een tweede rapport, dat handelde over de duur en de opzet van de studie aan de Theologische Hogeschool.

Het laatstgenoemde rapport mondde uit in het voorstel de studieduur te verlengen en in de studiegang van alle studenten een specialisatie-element in te bouwen. Voor die specialisatie zou ook de lector klassieke talen moeten worden ingeschakeld. In het eerstgenoemde rapport was echter al duidelijk gemaakt dat deze docent door zijn arbeid in de Vooropleiding nauwelijks toekwam aan zijn eigenlijke werk. Daarom was in dat rapport voorgesteld om hem te ontheffen van het docentschap in de Vooropleiding om zo ruimte te maken voor zijn primaire arbeid en voor nieuwe taken in de doctorale fase van de studie. In verband met dit voorstel kwam de vraag op, of voor de Vooropleiding dan een nieuwe docent zou moeten worden benoemd. Die vraag werd door senaat en curatoren met een "nee" beantwoord. Geen uitbouw van het docentencorps in een niet-theologische richting. Het "nee" was echter wel gedateerd. Wij lezen tegen het einde van het rapport dat voorstelt de Vooropleiding op te heffen (sub VI: de conclusie): "Het is goed daarbij de nadruk te leggen op de situatie, die zich thans voordoet. Een voorstel aan de komende generale synode behoeft niet te worden aangediend als een beslissing voor altijd, maar als een oplossing in de huidige situatie." Die situatie wordt vervolgens als zeer onoverzichtelijk geschetst. Daarna vervolgt het rapport met de woorden: "In een dergelijke situatie is het bezwaarlijk over te gaan tot benoeming van een afzonderlijke docenten) voor aanvullende opleiding. Het Het synodebesluit laat soortgelijke overwegingen zien. Wij lezen dat "thans weinig met zekerheid voor de toekomst kan worden vastgesteld" en dat bepaalde zaken ertegen pleiten "thans over te gaan tot benoeming van een of meer docenten voor aanvullende opleidingen" (Acta Kampen, art.20 sub B 2 en 4). Samenvattend kunnen wij stellen dat de synode van Kampen uitbouw van de theologische studiegang noodzakelijk achtte, maar uitbouw van het docentencorps in niet-theologische richting – nodig om de Vooropleiding te handhaven - voor het moment niet verantwoord vond.

4.9.2.3 Van g.s. Kampen 1975 naar g.s. Heemse 1984

De vraag dringt zich nu op, waarom in 1975 mogelijk was wat nu kennelijk niet meer kan. Wat is er sedertdien veranderd? Om die vraag te kunnen beantwoorden moeten wij even de onderwijskundige situatie bezien die het decor vormde voor de Kamper besluiten. De toestand bij het V.W.O. was als gevolg van het in werking treden van de "Mammoetwet" zeer onoverzichtelijk geworden. En het was volstrekt niet duidelijk, hoe adequaat kon worden gereageerd op de nieuwe positie die de klassieke talen in het onderwijsbestel hadden ontvangen. Niemand wist bijv. wat de gevolgen van de geleidelijke invoering van het ongedeelde V.W.O. zouden zijn voor de plaats die de oude talen in het eindexamenpakket van de V.W.O.-abituriënt, die als aspirant-student binnen enkele jaren in Kampen zou aankomen, zouden innemen.

Verder leek het zeer waarschijnlijk dat deficiënte studenten voldoende steun zouden kunnen vinden bij classici in den lande, die door de verlaagde urenantallen geen volledige functie konden krijgen bij het

V.W.O. Ook konden onze studenten terecht bij de Vooropleidingsinstituten van de Rijks universiteiten. Daar golden dezelfde onderwijsnormen en dezelfde eindtermen die wij steeds in de eigen Vooropleiding gehanteerd hadden. Het was vanuit deze situatie, dat Kampen-1975 geen benoeming wilde doen in de vooropleidings

sfeer. Wel werd met het oog op mogelijke veranderingen in de situatie aan de lector klassieke talen opgedragen de ontwikkelingen zorgvuldig te volgen.

Hoe zijn die ontwikkelingen sindsdien geweest? Op het onderwijsveld is de rust nog steeds niet teruggekeerd. Toch is er wel veel meer duidelijkheid gekomen. Duidelijk is bijv. geworden dat een groeiend aantal aspirant-studenten in Kampen aanklopt zonder dat zij Grieks en Latijn in hun vakkenpakket hebben gehad. Duidelijk werd ook dat niet alleen elk V.W.O.-diploma door ons moest worden geaccepteerd, maar dat ook mensen die de propaedeuse van het H.B.O. met goed gevolg hebben doorlopen, als gevolg van recente wetgeving moeten worden ingeschreven aan universitaire instellingen.

Momenteel blijkt ongeveer de helft van de aspirant-studenten deficiënt te zijn. En deze aspirant studenten kan "Kampen" al geruime tijd niet meer doorsturen naar (gereformeerde) classici of naar universitaire vooropleidingsinstituten. Wat de eerste categorie hulpverleners betreft, is het duidelijk geworden dat zij als gevolg van allerlei niet voorziene ontwikkelingen geen ruimte meer hebben in hun weekprogramma voor de arbeidsintensieve begeleiding van een vaak groot aantal jonge mensen. Men kan op de eigen scholengemeenschappen het werk nauwelijks aan. Ook is het niet meer geoorloofd boven een bepaald aantal schoollessen in ander verband les te geven.

De hulp van de Rijksuniversiteiten is ook weggefallen doordat de cursusduur bij het W.O. door de invoering van de tweefasenstructuur aanzienlijk korter is geworden. Met gevolg dat de vooropleiding nu binnen het theologisch curriculum moet worden gerealiseerd. De eisen die binnen deze mini-vooropleiding gelden zijn sterk verlaagd, zodat het getuigschrift van een dergelijk instituut voor "Kampen" onaanvaardbaar is geworden.

Toen deze ontwikkelingen zich gingen doorzetten, heeft de lector klassieke talen bij de senaat aangedrongen op het nemen van aangepaste maatregelen. Het college van curatoren liet ook meer dan eens zijn ongerustheid blijken. Beide colleges groeiden naar het nemen van maatregelen toe, maar wilden in de lijn van de synode van Kampen geen overhaaste beslissingen nemen. Op een groeiende consensus ter zake heeft toen katalyserend ingewerkt een ontmoeting tussen de academische senaat en de V.W.O.-decanen van de Gereformeerde Scholengemeenschappen (februari 1982). De decanen stelden bij die gelegenheid met nadruk dat zij hun adviserende taak ten opzichte van "Kampen" nauwelijks meer naar behoren konden uitvoeren, omdat de leerlingen in een steeds vroeger stadium van hun studie een vakkenpakket moesten kiezen. Een op "Kampen" toegesneden pakket was zo specifiek, dat het alleen kon worden geadviseerd aan de niet zo talrijke jongemensen die op jeugdige leeftijd al met zekerheid weten dat ze theologie willen gaan studeren. Volgens deze decanen dreigde een onhoudbare situatie te ontstaan, die "Kampen" goede studenten zou gaan kosten, als niet opnieuw voor een eigen Vooropleiding zou worden gekozen.

Naar aanleiding van deze ontmoeting heeft de senaat toen het besluit genomen aan curatoren voor te stellen een proef te nemen met een tweejarige cursus klassieke talen. Op grond van opgedane ervaringen kon dan worden beslist, of dit experiment aan de bestaande behoeften tegemoet zou komen en of voortzetting in welke vorm dan ook nodig zou blijken.

Deputaten-curatoren reageerden positief op dit verzoek, zodat per 1 september 1982 het experiment van start ging.

4.9.2.4 Van g.s. Heemse 1984/1985 naar Spakenburg-Noord 1987

In het Verslag dat deputaten-curatoren van hun werkzaamheden uitbrachten aan de Generale Synode van Heemse werd melding gemaakt van de experimentele vooropleiding, waarmee "Kampen" sedert 1982 ervaring wilde opdoen met het oog op een definitieve regeling voor het noodzakelijk gebleken aanvullend onderwijs in de klassieke talen (sub 4.6 Vooropleiding).

Aan de generale synode zou ruimte worden gevraagd per afzonderlijke nota voor voortzetting van het experiment "om na gunstige ervaringen bij de daarop volgende synode te vragen om een definitieve regeling". De gevraagde toestemming werd door de synode verleend, zodat opnieuw geruime tijd ervaring kon worden opgedaan met het nieuwe "instituut". Wanneer curatoren nu met voorstellen komen voor de aan "Heemse" in het vooruitzicht gestelde "definitievere vorm" kan dus moeilijk van overhaaste conclusies gesproken worden. De zaak is vanaf 1982 van alle kanten bekeken en in vergaderingen van de senaat vele malen besproken. Het wordt tijd om met definitieve voorstellen te komen.

4.9.2.5 Ervaring met het experiment

Werd in 1982 begonnen met 1 "vreemde" docent (drs. Meijer nam de helft van de lessen voor zijn rekening in de eerste tweejaarsperiode), momenteel bieden 3 docenten hun zeer gewaardeerde medewerking aan het experiment. Lector Meijer bezoekt de lessen regelmatig en brengt daarover rapport uit aan de senaat. Die rapportage is veelszins positief. Er wordt door docenten en studenten hard gewerkt. Wel blijkt het een bezwaar te zijn dat binnen een betrekkelijk korte cursus met betrekkelijk weinig uren 3 docenten het werk moeten verdelen. Enige verbrokkeling is haast niet te voorkomen. In de regelmatig gehouden docentenvergaderingen wordt getracht de eenheid van de

opleiding zo veel mogelijk te handhaven en de docenten zo veel mogelijk op één lijn te brengen en te houden. Wildgroei wordt op deze wijze voorkomen.

De belangstelling voor het experiment is blijvend groot. Wel blijkt steeds weer dat ook onzuivere r motieven mensen naar "Kampen" kunnen brengen. Terwijl een merkwaardig idealisme meer dan één student de ogen gemakkelijk doet sluiten voor de noodzaak van strenge en objectieve normen. Verscheidene malen moest lector Meijer vooral de eerstejaars studenten de noodzaak van een voor buitenstaanders hoog kennisniveau uitleggen en kritiek op een "onbillijke beoordeling" wegnemen. De goede werksfeer mocht gelukkig steeds terugkeren en de kritische houding van de studiosi gaat nu er langzamerhand een traditie gaat komen, duidelijk minder sterk worden. Daartoe draagt bij dat in een steeds vroeger stadium aan belangstellenden duidelijkheid is verschaft, zodat iedere nieuwe student weet, dat hij een proeftijd ingaat: het moet echt nog blijken dat het met hem zal lukken.

Een en ander is ook op schrift gesteld, waarbij zelfs de normering van toetsen en tentamens zwart op wit aan de cursisten wordt voorgelegd. Deze duidelijkheid maakt de werkelijkheid aanvaardbaarder. De werkelijkheid is dat zo'n 50010 van de starters de eindstreep niet haalt. Dit is geen uitsluitend Kamper verschijnsel. Het is het normale landelijke percentage. Daarbij dient aangetekend dat verreweg de meeste échecs zich in het "proefjaar" afspelen. De schade voor de betrokkenen wordt op deze manier zo klein mogelijk gehouden. Terwijl in het "leesjaar" met een geselecteerde ploeg intensiever en efficiënter kan worden gewerkt. Herhaling van het eerste jaar wordt ook alleen in geval van duidelijke overmacht (langdurige ziekte bijv.) toegestaan.

Uit het grote afvalpercentage kan niet worden afgeleid dat de experimentele vooropleiding "dus" geen succes zou zijn. Zij is het duidelijk wel. Geslaagde vooropleiders zijn vaak prima propaedeuten. En zonder vooropleiding zouden mensen met uitnemende studiecapaciteiten "Kampen" nooit bereiken.

4.9.2.6 Op weg naar het voorstel

In diverse vergaderingen heeft de senaat zich uitvoerig bezig gehouden met de vraag: hoe nu verder? Gezien de ervaringen was het volstrekt duidelijk dat de vooropleiding geïnstitutionaliseerd moest worden. Ook de signalen uit het onderwijsveld maken het steeds duidelijker dat er toekomst voor een vooropleiding is. Het gymnasium c.q. de gymnasiale afdelingen van de scholengemeenschappen gaan hun plaats hoe langer hoe meer verliezen. Ook wij zullen op deze ontwikkelingen moeten inspelen.

Om een goed antwoord op het "hoe" te kunnen vinden, stelde de senaat een gefaseerd activiteitenplan op. Allereerst ging een commissie, bestaande uit de heren prof. dr. C. Trimp en lector drs. J. A. Meijer spreken met de diverse docenten om hun kijk op de toekomst te peilen en om tegelijk een beeld te krijgen van de persoonlijke ambities van de heren. Van deze drie gesprekken werd uitvoerig rapport uitgebracht aan de senaat.

Vervolgens sprak drs. Meijer met individuele studenten over hun ervaringen in de vooropleiding. Daarbij werden studenten gekozen uit het eerste en tweede jaar, maar ook propaedeuten die de vooropleiding reeds achter de rug hadden. Ook deze (negen) gesprekken werden gerapporteerd.

Het beeld dat uit al deze ontmoetingen oprees, was erg duidelijk. De volgende wensen kwamen praktisch uit alle gesprekken naar voren:

1. Iets meer uren in het tweede jaar. Docenten en studenten achten het tempo te hoog en betreuren het dat te weinig aandacht kan worden geschonken aan klassieke cultuur, oude geschiedenis en aan andere zaken die niet direct met vertaalvaardigheid te maken hebben.
2. Het contact tussen docenten en studenten zal sterker moeten worden. Er is alle begrip voor de praktische onmogelijkheid op dit gebied in de huidige experimentele fase van de cursus veel te realiseren. Maar duidelijke wensen ten aanzien van de toekomst zijn unaniem. Een mentoraat/decaanaat behoort tot die duidelijke wensen.
3. Twee docenten in de toekomst. Argumenten: a. Afwisseling is bij een "stoomcursus" broodnodig; b. Aanvulling is zeer gewenst. De ene docent heeft wat de ander mist.

Deputaten-curatoren hebben van de senaat gehoord, dat deze wensen strookten met het plaatje, dat de senaat voor zich zag, vooral op grond van de rapportage van drs. J.A. Meijer en gehoord diens adviezen. Zij kunnen dan ook unaniem komen tot het definitieve voorstel.

4.9.3 Definitief voorstel

Deputaten-curatoren verzoeken u inzake de Vooropleiding het volgende te besluiten:

1. De Vooropleiding wordt geïnstitutionaliseerd.
2. Het aantal uren wordt van 8 + 8 (huidige situatie) op 8 + 10 gebracht.
3. Er worden 2 taakuren ingesteld voor een decanaat/mentoraat. De decaan zal de voorlichting verzorgen en op de hoogte blijven met de toekomstige ontwikkelingen in het onderwijsveld. Hij zal tegelijk als mentor voor de studenten optreden.
4. De leiding van de vooropleiding blijft berusten bij de lector klassieke talen. (De verbinding hogeschool-vooropleiding blijft op deze wijze optimaal en de continuïteit van het onderwijs wordt gewaarborgd, zodat geen aansluitingsproblemen ontstaan.)
5. Er worden 2 docenten benoemd. De verdeling over talen en studie jaren zal in onderling overleg plaats vinden en kan wisselen.

4.9.4 Vooruitblik

Bij de behandeling van de zaak van de Vooropleiding kwam ter sprake, dat het mogelijk is dat de hogeschool in de toekomst ook een cursus zal moeten verzorgen voor studenten die één klassieke taal in hun pakket hebben en nog voor de tweede taal opgeleid moeten worden. Een dergelijke éénjarige cursus zou zeker 3 extra uren vergen. Momenteel zijn er mogelijkheden om deze bijzondere gevallen een opleiding buiten de hogeschool aan te bieden. Men staat dan wel als student van "Kampen" ingeschreven en wordt geregeld uitgenodigd voor een gesprek over de studievorderingen. Gezien deze mogelijkheid, waarmee redelijk goede ervaringen zijn opgedaan, willen deputaten-curatoren, gehoord de senaat op dit punt, nog niet met een voorstel komen voor een eigen cursus ten bevoege van genoemde categorie studenten.

4.10 Gastcolleges

Op verzoek van prof. dr. J. Douma werden gastcolleges gegeven door de heer F.K. Gunnink, arts. Prof. drs. D. Deddens introduceerde dr. G. P. L. van der Linde, Potchef stroom, als gastdocent.

4.11 Terugkom-dagen

Op initiatief van de senaat werden terugkom-dagen gehouden voor hen, die in de jaren 1980-1985 de pastorie zijn ingegaan. De belangstelling voor deze dagen is zo groot, dat op die dagen "dubbele colleges" gegeven worden. Deputaten-curatoren hebben hun erkentelijkheid en dankbaarheid voor deze extra-arbeid van de docenten uitgesproken. Uit de reacties van verschillende predikanten is hun duidelijk geworden, dat deze "terugkom-dagen" zeer gewaardeerd worden door de pastoriebewoners.

4.12 Evaluatie

Uit het voorgaande in deze paragraaf vermeld, mag duidelijk zijn dat er sprake is van groei. Het aantal studenten is in de loop van de tijd toegenomen. De arbeid van de docenten breidde zich regelmatig uit.

Deputaten-curatoren hebben zich hierop bezonnen met de senaat. Uit het verleden - met name uitspraken van de Generale Synoden van Hoogeveen (1969-1970) en Hattem (1972-1973) - mag duidelijk zijn dat de kerken steeds een open oog gehad hebben voor de minimale bezetting van de hogeschool in Kampen in vergelijking met andere theologische opleidingen.

Destijds werd een begin gemaakt met het aanstellen van wetenschappelijke medewerkers. Heel duidelijk werd door de synode van Hattem (1972-1973) dit gezien als een eerste stap om te komen tot de vorming van een wetenschappelijke staf aan de Theologische Hogeschool (Acta art. 35). Dat gebeurde onder meer met de overweging, "dat het met het oog op de huidige ontwikkeling en expansie van de theologische wetenschap en de voortgaande specialisatie dringend nodig is dat de hoogleraren zo veel als mogelijk is zich kunnen concentreren op hun eigenlijke leeropdracht, door onder meer het des te grondiger bewerken van het hun toevertrouwde terrein, de begeleiding van de doctoraalstudie, het breder bestuderen van de omvangrijke vakliteratuur, het doen van publikaties op theologisch gebied ten dienste van de kerken en haar ambtsdragers".

Deputaten-curatoren achten nu de tijd zeker gekomen om aan deze gedachten verdere uitwerking te geven in het kader van de benoemingen, die door de Generale Synode van Spakenburg-Noord 1987 gedaan zullen moeten worden. In een afzonderlijke nota willen zij concrete voorstellen doen. Op het moment van de afsluiting van dit rapport was deze zaak nog niet definitief uitgewerkt.

5 College- en examenbezoek

Ook in de nu afgesloten verslagperiode werden colleges en examina bezocht door deputaten-curatoren. In beide semesters van elk cursusjaar vond dit plaats door telkens twee curatoren.

Van elk bezoek wordt een rapport gemaakt. Deze rapporten worden in een vergadering van deputaten-curatoren besproken. Deze vergadering is geheel gewijd aan deze zaak.

Overeenkomstig artikel 3, lid 4 van de Instructie voor deputaten-curatoren werd gehandeld.

Aan het eind van de betreffende vergadering kon steeds geconcludeerd worden dat alles uit het onderwijs geweerd bleef dat zou afwijken van de Heilige Schrift of inbreuk zou maken op de belijdenis van de kerken. Ook kon geconstateerd worden dat het niveau van de wetenschappelijke vorming gewaarborgd bleef (vgl. artikel 4 van het Statuut van de Theologische Hogeschool).

6 Hogeschooldagen

6.1 Algemeen

In 1985 vond er een verandering plaats wat betreft de verzorging van de hogeschooldagen. Na de Vrijmaking was de feitelijke organisatie in handen van de toenmalige pedel, de heer J. Bos, gesteund door een aantal mensen uit Kampen.

Na 1967 was de organisatie voor een groot deel in handen van een commissie van kerkleden uit Kampen en voor een klein deel in handen van de pedel. In 1984 is een gedeelte van de voorbereiding in handen geweest van de pedel, terwijl één van de hoogleraren dat jaar als coordinator optrad om de nieuwe pedel, mevr. G. Breteler, bekend te maken met de vele aspecten van een hogeschooldag.

In 1985 was het geheel in handen van mevr. Breteler. Zij bereidde de hogeschooldag 1985 voor aan de hand van draaiboeken en met behulp van eigen vindingrijkheid. Het stemt tot dankbaarheid, dat

vanaf 1985 de hele organisatie van de hogeschooldagen - minstens een half jaar voorbereiding -weer verzorgd wordt vanuit het eigen bureau van de hogeschool.

De docenten zijn dankbaar, dat deze zaak van de hogeschooldagen, die aan hen gedelegeerd wordt door curatoren, nu voor hen minder belasting met zich meebrengt.

Het patroon van een hogeschooldag is vrijwel ongewijzigd gebleven. Wel is er jaarlijks bezinning over de inrichting van deze dag. Nieuw is de vertoning van een videofilm in de pauze van de hogeschooldag in de aula van het hoofdgebouw. Deze geniet een grote belangstelling van jong en oud. Nieuw is ook de bespeling van het pijporgel in de aula na afloop.

6.2 Enkele bijzonderheden

In 1984 werd in 7 gebouwen (1983: 8) vergaderd. Alle gebouwen waren goed bezet. Het totaal aantal bezoekers werd op ongeveer 8000 geschat. In blijde dankbaarheid werd in woord en psalm stilgestaan bij wat ontvangen werd in de hogeschool en wat voor 40 jaar geleden in de Vrijmaking en 150 jaar geleden in de Afscheiding werd terug geschonken. Het bekende programmaboekje gaf in de keuze van te zingen psalmen en in de verantwoording daarvan een goede leiding aan de gedachten.

De opbrengst van de collecten bedroeg totaal f 78.389,65 (1983: f 78.566,17). Door het damescomité van het Bibliotheekfonds werd f 160.000,- (1983: f 180.000,-) afgedragen.

In enkele gebouwen waren bijzondere voorzieningen getroffen voor gehandicapten. De "Luisterpost" maakte opnamen voor de thuiszittenden. In dit jaar werd steun ontvangen van de vroegere t "technische commissie". Deputaten-curatoren hebben deze commissie van kerkleden van Kampen in de persoon van de heer G. Kuper, die veel arbeid in deze verzet heeft, dank gebracht.

In 1985 werd in hetzelfde aantal gebouwen als in 1984 vergaderd. Ook de opkomst werd op hetzelfde aantal geschat. Het programmaboekje had dit jaar geen thema. Met de diverse gereformeerde organisaties - Dit Koningskind, Bralectah, De Wijngaard, Luisterpost - was er een goed contact en uitstekende planning.

De opbrengst van de collecten bedroeg totaal J 67.564,35. Een duidelijk verschil met voorgaand jaar. Het Bibliotheekfonds bracht J 170.000,- op. Hier was sprake van een stijging vergeleken bij het vorige jaar.

De medewerking van de studenten was goed te noemen.

Buiten verantwoordelijkheid van de schooldagcommissie waren de E.O.-opnamen in de Nieuwe Kerk en in de hogeschool; de carillonbespeling door de stadsbeiaardier, de heer L. van der Eijk, en het orgelconcert in de Bovenkerk door de heer Willem Hendrik Zwart.

In 1986 mocht de hogeschooldag zich weer verheugen in een groter aantal bezoekers. Naar de voorzichtige schatting zouden er zo'n 800 personen meer geweest zijn.

Ook nu werd in 7 gebouwen vergaderd. Zes primi en één secundus-curator voerden in de morgenvergaderingen het woord en gingen voor in het gebed voor de hogeschool. In de middagvergaderingen, die beter bezocht waren dan voorgaande jaren, spraken zes docenten en één gastspreker.

De opbrengst van de collecten bedroeg f 51.265,80 voor de hogeschool en J 20.464,50 voor de stichting "Afbouw". Totaal - nu in twee collecten - meer dan vorig jaar. Voor het Bibliotheekfonds werd f 180.000,- afgedragen. Ook hier is sprake van een stijging vergeleken bij vorige jaren. Dit alles stemt tot dankbaarheid. (Zie 12.10)

Het nieuwe orgel in de aula had de belangstelling van de bezoekers. Nieuw was ook de opruimingsdienst van de studenten. Een twintigtal nam daaraan deel en nam daarmee de gemeentewerklieden werk uit handen. Deze actie vond een goed onthaal bij de burgerij van Kampen.

7 Bibliotheek

7.1 In memoriam A. L. Havinga

Op 17 februari 1986 overleed plotseling Anko Luit Havinga, assistent-conservator, op de leeftijd van 34 jaar. In de kracht van zijn leven nam de HERE hem weg na vijf maanden huwelijk en bijna 14 jaar arbeid voor bibliotheek en hogeschool.

Met dankbaarheid mogen wij zijn preciese werk gedenken. Met zijn hulpvaardigheid zette hij zich in voor het goede beheer van de bibliotheek op de plaats die hij in het geheel had.

De bibliothecaris, prof. drs. J. P. Lettinga, schreef in een In memoriam in de Almanak van "F.Q.I." 1986, dat Havinga mee door zijn arbeid het werk van de docenten aan de hogeschool heeft mogelijk gemaakt. "Wij allen missen Anko node. Begrijpen kunnen we het niet, waarom hij aan zijn vrouw, aan zijn familie en aan ons werd ontrukkt. Maar wij geloven vast dat zijn sterven ons niet bij toeval overkwam, maar ons ten deel viel uit Gods vaderhand. Die hand geleidt ons immer vast en veilig." Deputaten-curatoren hebben mevrouw B. S. HavingaPoortinga hun deelneming betuigd en waren vertegenwoordigd op de dag van de begrafenis.

7.2 Personeel

7.2.1 Personele schema

Het beheer over de bibliotheek wordt gevoerd door de bibliothecaris. Hij is verantwoordelijk voor de instandhouding, de uitbreiding en ontsluiting van de bibliotheek. Jaarlijks brengt hij verslag uit. De conservator is belast met de dagelijkse leiding van het bureel. Hij ziet erop toe, dat alles in de bibliotheek naar goede orde toegaat. Hij bereidt de acquisitie voor, catalogiseert de aanwinsten en verricht bibliografisch onderzoek.

De assistent-conservator is de conservator behulpzaam bij de voorbereiding van de aanschaf en houdt zich speciaal bezig met het catalogiseren van het nog niet in kaart gebrachte deel van het boekenbezit.

De bibliotheek-assistente maakt de bestellingen gereed en houdt de besteladministratie bij. Ook verricht zij magazijnwerkzaamheden en helpt bij het catalogiseren.

De administratief-assistente is belast met de uitleen. Zij controleert aanwinsten en verzorgt de tijdschriften- en bindadministratie en helpt bij magazijnwerkzaamheden.

7.2.2 Personeelsbezetting

Het plotseling sterven van de heer A. L. Havinga heeft duidelijk doen zien hoe kwetsbaar een bibliotheek met kleine personeelsbezetting is. De functie van bibliothecaris wordt vervuld door prof. drs. J. P. Lettinga. Mevrouw B. S. Havinga-Poortinga is per 1 april 1986 in de bibliotheek teruggekeerd als bibliotheek-assistente (zij was tot en met 31 december 1985 administratief-assistente). Zij volgt de cursus Basisopleiding wetenschappelijke bibliotheken. Zij heeft veel taken van haar overleden man overgenomen. Als administratief-assistente werkt in de bibliotheek mej. W. A. de Wit. Zij begon haar werk op 1 november 1985. De functie van assistent-conservator zal zo spoedig mogelijk vervuld worden. De algemene dagelijkse leiding berust bij de heer B. Meijer, conservator. In de afgelopen periode waren ook stagiaires werkzaam.

7.3 Arbeid

Het werk in de bibliotheek kon voortgang vinden zoals bleek uit de jaarlijkse rapporten van de bibliothecaris. Nog altijd is er een achterstand in het catalogiseren. Het is moeilijk zonder extrakracht deze achterstand weg te werken.

Het aantal uitleeningen steeg, terwijl ook het bezoek aan de studiezalen toenam.

Deputaten-curatoren hebben de bibliothecaris dank gebracht voor zijn arbeid en hem gevraagd de dank over te brengen aan het personeel van de bibliotheek.

7.4 Financiën

In de afgelopen jaren is de bibliotheek goed voorzien van geldelijke middelen. Het bekende Damescomité - aangeduid als Bibliotheekfonds - zorgde ieder jaar voor een verrassende gift. Het ging in stijgende lijn. Op de hogeschooldag van 1984 werd medegedeeld dat fl 160.000,- was overgemaakt. In 1985 was dat f 170.000,- en in 1986 f 180.000,-.

De aanschaf kon dan ook doorgaan. Het is uniek dat op deze wijze een bibliotheek uitgebreid kan worden in een tijd, waarin universiteitsbibliotheken moeten klagen dat ze in de knel komen door een tekort aan geldmiddelen.

De administrateur van de hogeschool, de heer S. Riedstra, verzorgde het beheer van de gelden van de bibliotheek. De controle vond plaats door deputaten-curatoren. Alles werd in goede orde bevonden. In het vervolg zal de controle plaats vinden door de accountant van de hogeschool.

7.5 Bezit en aanwinsten

De aanschaf handhaafde zich op het vrij hoge niveau van de laatste jaren. Een speciaal zoekstelsel voor desiderata, die niet meer nieuw te krijgen zijn, maakte het mogelijk een hoger percentage antiquarische boeken aan te kopen. Vrijwel alle desiderata van de docenten konden worden gehonoreerd.

Er wordt naar gestreefd de bibliotheek evenwichtig uit te bouwen en "bij de tijd" te houden. Steeds wordt moeite gedaan om hiaten aan te vullen.

Belangrijke aanwinsten kunnen worden genoemd:

The Encyclopaedia of Islam (New Edition), een onmisbaar naslagwerk voor de bestudering van deze wereldgodsdienst; de facsimile-uitgave van de z.g. Londense Polyglot (= meertalige bijbeleditie), bezorgd door Brian Taalton in 1653 en volgende jaren, een werk dat de vergelijking van de grondtekst van de bijbeltekst met de oude vertalingen vergemakkelijkt en dat nog steeds van groot belang is voor de tekstkritiek; en niet te vergeten het op microfiches gereproduceerde Oud Synodaal Archief van de Nederlandse Hervormde Kerk (ca. 1560-1810) (meer dan 3000 fiches in 74 cassettes), een onvervangbare bron voor de kennis van het Protestantisme in Nederland. Meer voorbeelden zijn te vinden in de bibliotheekverslagen, die jaarlijks in De Reformatie worden gepubliceerd. Het aantal gratis ontvangen boeken was groter dan normaal het laatste jaar. Dit is te danken aan een aantal schenkingen van particulieren, waaronder te noemen zijn die van de heer W. C. van Dijk te Kampen en de erven ds. F. de Vries. Dankzij de medewerking van de betreffende archivariissen kon de verzameling Acta Particuliere Synoden aanzienlijk worden uitgebreid.

Het totale bezit per 1 mei 1986 beliep (ongeveer) 79.789 banden (61.795 boeken, 7.418 brochures en 10.576 tijdschriftbanden). Die getallen waren in het vorige verslag respectievelijk 73.567 (57.128 boeken, 7.160 brochures en 9.279 tijdschriftbanden).

7.6 Automatisering

In opdracht van de bibliothecaris, prof. drs. J. P. Lettinga, schreef de heer B. Meijer, conservator, een rapport over automatisering. In een vergadering van deputaten-curatoren met hoogleraren en deputaten-financieel is dit rapport uitvoerig besproken.

De gezamenlijke vergadering kwam tot de aanvaarding van de conclusie van het rapport, dat "het niet opportuun te achten is om op dit moment tot automatisering van onze bibliotheek over te gaan. Het

aannemen van een afwachtende houding lijkt meer voor de hand te liggen. Deze conclusie vindt ook steun in het standpunt van deskundigen, die we op dit punt hebben geraadpleegd, en die ons verzekerden dat we zeker niet de boot missen, wanneer we voorlopig de automatisering nog buiten de deur houden. Intussen blijft een kritisch volgen van de ontwikkelingen op het terrein van de bibliotheek-automatisering noodzakelijk".

De bibliothecaris zegde toe de ontwikkelingen rond de automatisering te blijven volgen en in het jaarlijks Verslag van de bibliotheek daarover te rapporteren.

7.7 Voortgang werk bibliotheek na emeritering prof. drs. J. P. Lettinga

Deputaten-curatoren hebben, gehoord de senaat, ten aanzien van de voortgang van het werk in de bibliotheek besloten: a) dat prof. Lettinga de functie van bibliothecaris blijft behouden uiterlijk tot aan zijn zeventigste jaar (21 maart 1991); b) dat prof. dr. J. Douma hem als bibliothecaris zal opvolgen, zodra prof. Lettinga deze functie neerlegt.

7.8 Toezicht

Deputaten-curatoren hebben overeenkomstig hun Instructie, artikel 4, lid 4a toezicht uitgeoefend. In deze verslagperiode fungeerde ds. T. J. Keegstra als bibliotheekcurator.

7.9 Besluit

Hoewel dit gedeelte van het verslag met een "In memoriam" moest beginnen, mag geconstateerd worden, dat ondanks het grote verlies het werk in de bibliotheek onder deze moeilijke omstandigheden toch doorgang kon vinden, al kon uiteraard niet alles gedaan worden wat gedaan zou moeten worden.

Deputaten-curatoren zijn dankbaar, dat God die krachten gaf om dienstbaar te zijn aan de wetenschappelijke vorming van aanstaande dienaren des Woords.

8 Samenwerking met deputaten-financieel

8.1 Formatieplan

Uitvoering werd gegeven aan de in het vorige rapport aangekondigde plaatsbepaling van de nieuwe pedel. Een personeelscommissie, bestaande uit telkens één lid van de colleges deputaten-curatoren, deputaten-financieel en senaat, diende met een draaiboek voor sollicitatie en benoeming van een pedel. Gezamenlijk werd ook een nieuwe instructie voor de pedel ontworpen. Dit was onder meer nodig omdat de functie van pedel nu een full-time functie is.

In het kader van artikel 4 van de Instructie voor deputaten-curatoren kan vermeld worden, dat de verantwoordelijkheid ten aanzien van het "overige personeel" vastgesteld werd. Goede afspraken dienden te worden gemaakt, daar de pedel rechtstreeks onder deputaten-curatoren en senaat staat, terwijl de administrateur onder de verantwoordelijkheid van deputaten-financieel werkt.

Een personeelscommissie, in de samenstelling als hiervoor genoemd, begeleidt één en ander.

8.2 Begrotingen

Ieder jaar legden de deputaten-financieel een begroting voor. Deputaten-curatoren maakten geen gebruik van de gelegenheid om de begroting aan te vullen (artikel 3, lid 3 van de Instructie voor deputaten-financieel).

In geval van aankoop van onroerend goed en het verstrekken van hypothecaire leningen, gaven zij instemming overeenkomstig artikel 4, lid 1 van genoemde instructie. Enkele leningen werden verstrekt en een paar aankopen werden gedaan, o.a. Groenestraat 142.

Aan de kerken werd ieder jaar in een gezamenlijke brief bericht welke bijdrage per ziel nodig zou zijn. In vier achtereenvolgende jaren was het mogelijk de bijdrage-per-ziel te verlagen. Voor 1986 bedroeg die bijdrage fl 15,50 per ziel. Hieruit mag niet worden geconcludeerd, dat niet te eniger tijd een verhoging nodig zal zijn. De jaarlijkse omslag wordt berekend op basis van de begroting. In de afgelopen periode kwamen giften en legaten binnen. Hiervan wordt telkens melding gemaakt in de Korte Verslagen van de vergaderingen van deputaten-curatoren, die de pers worden aangeboden. Met de deputaten-financieel verheugen curatoren zich over deze giften en legaten, waaruit de liefde voor de hogeschool blijkt.

8.3 Samenvatting

Met dankbaarheid mag geconstateerd worden dat de samenwerking tussen beide colleges goed is, zowel in de jaarlijkse gezamenlijke vergadering, als bij tussentijdse contacten.

Voor de afhandeling van lopende zaken is de tussenkomst van de administrateur van groot belang, waardoor een vlotte afwerking kan plaats vinden en onnodig vergaderen voorkomen kan worden.

Met ontroering hebben deputaten-curatoren kennis genomen van het plotseling overlijden van de deputaat-financieel J. A. Dijksterhuis te Groningen kort na de vergadering van december 1984. Mevrouw Dijksterhuis werd deelneming betuigd en op de dag van de begrafenis heeft het college zich doen vertegenwoordigen.

9 Benoemingen

9.1. Algemeen

In de afgelopen periode hebben deputaten-curatoren geen gebruik behoeven te maken van de regeling voor benoemingen van docenten zoals deze vastgesteld werd door de synode van Arnhem 1981.

Aan de komende Generale Synode van Spakenburg-Noord 1987 zullen zij met redenen omklede aanbevelingen hebben te doen voor een viertal docenten ter vervanging van prof. drs. J. P. Lettinga, prof. J. Kamphuis, prof. drs. D. Deddens en drs. M. K. Drost. De eerstgenoemde heeft reeds de 65-jarige leeftijd bereikt. De laatstgenoemden hopen deze leeftijd respectievelijk in 1986 en 1988 te bereiken. (Zie noot onder 2.13) Artikel 6 van het Statuut bepaalt, dat met het einde van het cursusjaar waarin een hoogleraar of lector de leeftijd van vijfenzestig jaar heeft bereikt, hem ontslag uit de dienst verleend wordt.

9.2. Vacature prof. drs. J. P. Lettinga

Deputaten-curatoren willen hier rekenschap afleggen van hun handelwijze inzake de vacature prof. drs. J. P. Lettinga. Tijdig hebben zij overeenkomstig artikel 8 lid 2 van het Statuut van de Theologische Hogeschool advies gevraagd aan de senaat. De senaat heeft dat advies uitgebracht in de vergadering van 14 november 1985. Na overweging werd in de vergadering van 6 maart 1986 besloten prof. drs. J. P. Lettinga na zijn emeritaat te vragen het onderwijs in het Akkadisch, Aramees (Syrisch) en de Bijbelse Oudheidkunde te blijven geven. Prof. Lettinga verklaarde zich bereid dit te doen. Het onderwijs in de Tekstgeschiedenis en Teksteritiek zal weer terugkeren naar de oudtestamenticus. Prof. drs. H. M. Ohmann voldeed aan het verzoek dit op zich te nemen. In het verleden ressorteerde dit onderwijs ook onder de oudtestamenticus.

Om in het onderwijs in het Hebreeuws te voorzien, besloten deputaten-curatoren, gehoord de senaat, een dienaar des Woords te vragen in de cursus 1986-1987 het onderwijs in het Hebreeuws tijdelijk te willen waarnemen. Deputaten-curatoren hebben deze weg gekozen, omdat er zo goede mogelijkheden leken te zijn om het onderwijs voortgang te doen vinden. Op deze wijze was het niet nodig gebruik te maken van de bevoegdheid een buitengewone synode te doen samenroepen. Door overbrugging van één jaar zou er voldoende ruimte zijn om aan de Generale Synode van Spakenburg-Noord 1987 een volwaardig opvolger van prof. Lettinga aan te bevelen.

Helaas moesten deputaten-curatoren in de vergadering van 1 mei 1986 constateren dat de gekozen weg onbegaanbaar bleek. De kerkeraad van de te vragen predikant antwoordde op het verzoek van deputaten-curatoren hun dienaar gedeeltelijk af te staan voor het onderwijs in het Hebreeuws aan de hogeschool, dat hij daaraan niet kon voldoen. Hoewel deze beslissing een gevoel van teleurstelling opriep bij curatoren, hebben zij met begrip voor een deel van de argumentatie van de kerkeraad deze gerespecteerd.

Deze gang van zaken stelde de senaat en deputaten-curatoren voor grote moeilijkheden. Maatregelen moesten genomen worden zou het onderwijs in het Hebreeuws niet stagneren in de cursus 1986-1987. Een buitengewone synode is overwogen, Het bezwaar was dat zo'n synode niet zo tijdig zou kunnen samenkomen, dat de colleges Hebreeuws reeds van september af zouden kunnen worden gegeven door de definitief benoemde docent. Een benoeming op zijn vroegst eind augustus of begin september zou tengevolge hebben, dat het eerste semester van de cursus 1986-1987 althans voor een groot deel het onderwijs in het Hebreeuws zou moeten missen. Zulk een lacune was te schadelijk voor het onderwijs. Het liet zich niet denken dat het propaedeutisch onderwijs voor een deel gegeven zou kunnen worden in de later volgende jaren. De mogelijkheid op korte termijn een buitengewone generale synode ad hoc te doen bijeenkomen moest uitgesloten worden geacht.

Opnieuw werd nagegaan, of het mogelijk zou blijken een ander voor de tijd van één jaar aan te trekken. Namens de senaat werd te kennen gegeven, dat hij zulk een persoon niet kende, die tot dit onderwijs in staat zou zijn. Ook werd bekeken, of er ook anderen dan predikanten in aanmerking zouden kunnen komen. Om uiteenlopende redenen bleken genoemden niet in aanmerking te kunnen komen.

In de impasse - tot verdriet van senaat, deputaten-curatoren en niet het minst van prof. drs. J. P. Lettinga - kwam het aanbod van prof. Lettinga zijn werk, voor wat betreft de hoofdmoot - colleges Hebreeuws - nog een jaar voort te zetten. Deputaten-curatoren hebben, gehoord de senaat, dit aanbod met dankbaarheid en blijdschap aanvaard.

Uit dit overzicht mag u duidelijk zijn, dat deputaten-curatoren door overmacht in dit geval niet hebben kunnen voldoen aan artikel 6 van het Reglement voor docenten. Zouden zij het aanbod niet aanvaard hebben, dan zouden zij in strijd gehandeld hebben met wat hun in artikel 3 lid 1 van het Statuut is opgedragen, "namelijk de behartiging van hetgeen in algemene zin kan strekken ten nutte van de hogeschool" (vergelijk ook artikel 3, lid 1 van de voor hen geldende Instructie). Nu kon het onderwijs in het Hebreeuws ook in de cursus 1986-1987 optimaal gegeven worden!

Het emeritaat van prof. drs. J. P. Lettinga zal nu ingaan aan het eind van de cursus 1986-1987.

Aan de synode van Spakenburg-Noord 1987 zal op de daarvoor gebruikelijke wijze een aanbeveling gedaan worden voor zijn opvolging.

9.3 Vacature prof. J. Kamphuis

Daar prof. J. Kamphuis aan het eind van het cursusjaar 1986-1987 met emeritaat hoopt te gaan wegens het bereiken van de leeftijd van 65 jaar op 20 december 1986 D.V., hebben deputatencuratoren de senaat om advies gevraagd voor zijn opvolging. De senaat heeft toegezegd dit advies uit te brengen in een vergadering in december 1986. Deputaten-curatoren hopen op de

daarvoor gebruikelijke wijze aan de synode van Spakenburg-Noord 1987 een met redenen omklede aanbeveling te kunnen doen, vergezeld van het genoemde advies.

Deputaten-curatoren zijn dankbaar dat prof. J. Kamphuis zo lange tijd heeft mogen dienen als kerkhistoricus en als dogmaticus. Voor senaat en deputaten-curatoren staat vast, dat zijn vervanging, evenals die van prof. Lettinga, niet gemakkelijk is als het gaat om personen te vinden van gelijke kwaliteit.

9.4 Vacature prof. drs. D. Deddens

Niet minder gewichtig zal de voorziening zijn in de aanstaande vacature op de ecclesiologische kathedraal. Aan het eind van de cursus 1987-1988 zal prof. drs. D. Deddens wegens het bereiken van de 65-jarige leeftijd, zo de HERE wil op 18 januari 1988, ontslag uit de dienst ontvangen. Gezien de bestaande regeling voor de benoeming van docenten zal de generale synode van Spakenburg-Noord 1987 over deze vacature hebben te beslissen. Deputaten-curatoren zullen tijdig aan de senaat om advies vragen om een aanbeveling te kunnen doen. Tevens zal gesproken moeten worden over de al of niet continuering van het medewerkerschap voor de ecclesiologie, dat momenteel door drs. H. van Veen wordt waargenomen.

9.5 Vacature drs. M. K. Drost

Ten aanzien van de opvolging van drs. M. K. Drost, zullen deputaten-curatoren, na het voorgeschreven advies van de senaat ontvangen te hebben, aan de generale synode van Spakenburg-Noord 1987 een aanbeveling doen.

In de bespreking van deze zaak - een eerste ronde - is naar voren gekomen, dat de ervaring geleerd heeft dat de combinatie zendingslectoraat en predikantschap nauwelijks uitvoerbaar blijkt te zijn.

Deputaten-curatoren stellen dan ook voor, gehoord de senaat, het lectoraat missiologie tot een fulltime leeropdracht te maken.

Tevens stellen zij voor om het vak evangelistiek aan deze leeropdracht te verbinden. Dit vak was tot nu toe bij prof.dr. J. Douma. Met de toeneming van de secularisatie zal de bestudering van de methodiek van de evangelisatie urgenter worden.

Deputaten-curatoren willen hierbij wel aantekenen, dat het karakter van deze leeropdracht gehandhaafd dient te blijven. Het is een studie- en onderwijsopdracht. Afgezien van de normale incidentele dienstverlening aan de kerken, die alle docenten aan de kerken - binnen bepaalde proporties verrichten, moet gewaakt worden dat het zendingslectoraat niet onttaardt in een voorlichtings- en adviseringsopdracht.

9.6 Herbenoeming van de heer M.E. Hoekzema

Bij afzonderlijke nota zullen deputaten-curatoren de herbenoeming van de heer M.E. Hoekzema voordragen. In onderzoek is momenteel de opdracht, die hem gegeven moet worden en welke plaats daarbij past in het geheel van het onderwijs.

9.7 Benoeming nieuwe pedel

Zoals in het vorige verslag, uitgebracht aan de Generale Synode van Heemse 1984-1985 aangekondigd (9.2 van dat verslag), kon met ingang van 1 augustus 1984 als nieuwe pedel benoemd worden mevrouw G. Breteler. Na zorgvuldige voorbereiding door een commissie bestaande uit afgevaardigden van deputaten-curatoren, deputaten-financieel en senaat werd zij gekozen uit 29 sollicitanten.

Mevrouw Breteler was door haar werk als secretaresse en andere arbeid in vorige werkkringen vertrouwd met organisatie en administratief werk. Inmiddels is mevrouw Breteler geheel ingewerkt in haar arbeid in Kampen, die zij met veel inzet en accuratesse verricht. Zij verricht ook secretariaatswerkzaamheden voor de senaat.

10 Statuut en reglementen

10.1 Titulatuur

Deputaten-curatoren hebben, gehoord de senaat, zich bezonnen op de aanpassing van de naamgeving van het wetenschappelijk personeel aan die welke sinds 1 juni 1984 door het Rijk wordt gebruikt.

Zij stellen u voor hiertoe over te gaan en doen u hierbij de wijzigingsvoorstellen toekomen. Overeenkomstig art. 11 van het Statuut hebben zij de kerken deze voorstellen toegezonden in een brief van 5 november 1986.

10.2 Toelichting

Eerst willen zij evenwel een andere zaak onder uw aandacht brengen. Deze betreft de naam van de hogeschool zelf.

Op grond van de betreffende wettelijke regeling zijn de van het Rijk uitgaande en de door het Rijk gesubsidieerde hogescholen met ingang van 1 september jl. universiteiten gaan heten. De term "universiteit" duidt voortaan het niveau van het te geven onderwijs aan. Hierdoor is de weg vrij voor instellingen voor hoger beroepsonderwijs om zich "hogeschool" te laten noemen.

Deputaten-curatoren hebben zich de vraag gesteld of deze veranderde naamgeving gevolgen zou moeten hebben voor onze hogeschool.

Zij zijn van mening dat het over een aantal jaren wenselijk kan blijken inderdaad tot naamsverandering over te gaan doch dat het thans de voorkeur verdient de zozeer bij het gereformeerde volksdeel ingeburgerde naam Theologische Hogeschool ongewijzigd te laten.

De wettelijke regeling geeft daarvoor aan erkende instellingen als de onze de mogelijkheid (Wet wetenschappelijk onderwijs, art. 220 sub a).

Wel verdient het huns inziens aanbeveling in het statuut nadrukkelijk te laten uitkomen dat, ondanks de naam, aan onze hogeschool wetenschappelijk onderwijs wordt gegeven en, in tegenstelling tot hogere beroepsopleidingen, wetenschappelijk onderzoek wordt verricht. Zij doen u daartoe wijzigingsvoorstellen toekomen, die betrekking hebben op de preambule en art. 1 van het statuut. In die voorstellen komt de term "universitair" voor. Hierdoor wordt naar hun mening ook de voorgestelde nieuwe benaming voor wetenschappelijk personeel beter aanvaardbaar.

Het Rijk gaat uit van de volgende functiestructuur:

- hoogleraren
- universitaire hoofddocenten (UHD)
- universitaire docenten (UD)
- assistent-onderzoekers en andere wetenschappelijke assistenten
- overig wetenschappelijk personeel

Hoogleraren zijn hoogleraren-B of hoogleraren-A. In laatstbedoelde categorie zijn de vroegere lectoren ingedeeld. Het salarisniveau van de A-categorie is een kleine 85 % van dat van de B-categorie.

Het beleid t.a.v. "Kampen" is steeds geweest dat terwille van de herkenbaarheid en vergelijkbaarheid in zaken als de onderhavige het Rijk wordt gevolgd voor zover dit strookt met de eigen positie en identiteit van onze hogeschool.

Deputaten-curatoren stellen voor dit beleid voort te zetten en bovenvermelde functie-aanduidingen voor "Kampen" over te nemen, met dien verstande dat de omschrijving van de vierde groep zich beperkt tot "wetenschappelijke assistenten".

Laatstgenoemde functie vervangt dan die van wetenschappelijk medewerker. In de praktijk is gebleken dat de combinatie van werk in de pastorie en een part-time baan als wetenschappelijk medewerker in Kampen de voorbereiding van een proefschrift eerder ophoudt dan bevordert. Voorts is de benoeming van een wetenschappelijk medewerker omslachtig: altijd via de synode.

Beter zou door curatoren op voordracht van de senaat op beperkte schaal van tijd tot tijd één of enkele wetenschappelijke assistenten kunnen worden aangetrokken. Gekwalificeerde afgestudeerden zouden in de gelegenheid worden gesteld eerst hun proefschrift (grotendeels) te voltooien, terwijl zij vanwege hun juist afgesloten studie daarnaast gemakkelijk parttime de betrokken hoogleraar kunnen assisteren, bijv. bij het beoordelen van scripties en het onder verantwoordelijkheid van de hoogleraar leiden van specialisatie-werkgroepen e.d.

Kampen zou er wendbaarder door worden en te beter in staat zijn te werken aan de opvolging in de komende jaren.

10.3 Wijzigingsvoorstellen

I. Wijzigingsvoorstellen Statuut:

a. Preambule, le zin, komt te luiden:

De Gereformeerde Kerken in Nederland onderhouden, naar artikel 18 van de Kerkorde, voor de wetenschappelijke vorming tot dienaar des Woords een universitaire instelling, genaamd Theologische Hogeschool.

b. Artikel 1, lid 1, komt te luiden:

De hogeschool is een instelling van theologisch wetenschappelijk onderwijs en onderzoek.

c. Artikel 6, lid 3, komt te luiden:

De gewone universitaire hoofddocenten hebben ter vergadering van de senaat raadgevende stem.

d. Artikel 7, lid 1, komt te luiden:

Het personeel van de hogeschool bestaat uit het wetenschappelijk personeel en het overige personeel. Tot het wetenschappelijk personeel behoren de hoogleraren, de universitaire hoofddocenten, de universitaire docenten, de bibliothecaris en de wetenschappelijke assistenten. Ieder van het wetenschappelijk personeel moet lid in volle rechten zijn van een van de kerken.

e. Artikel 7, lid 2, laatste zin, komt te luiden:

Universitaire (hoofd)docenten in volledige dienst zijn gewone universitaire (hoofd)docenten; de overige universitaire (hoofd)docenten zijn buitengewone universitaire (hoofd)docenten.

f. Artikel 7, lid 3, komt te luiden:

De aanstelling van iedere hoogleraar of universitaire (hoofd)docent vermeldt de vakken met het onderwijs en onderzoek waarin hij wordt belast. De aanstelling van een universitair hoofddocent noemt in de regel de hoogleraar in overeenstemming met wie hij zijn werkzaamheden verricht. De aanstelling van een universitair docent vermeldt de werkzaamheden waarmee hij wordt belast en noemt de hoogleraar of universitair hoofddocent met wie hij zijn dagelijkse werkzaamheden afstemt. Tegen zijn wil kan een hoogleraar of een universitair (hoofd)docent niet worden belast met het onderwijs en onderzoek in andere vakken, resp. met andere werkzaamheden, dan in zijn aanstelling zijn vermeld.

g. Artikel 7, lid 5, wordt lid 6.

Invoegen nieuw lid 5:

Het college van deputaten-curatoren kan voor een periode van ten hoogste vier jaar één of meer wetenschappelijke assistenten benoemen. De benoeming geschiedt op voordracht van de senaat.

De aanstelling van een wetenschappelijk assistent vermeldt onder wiens begeleiding en voor de duur van welke periode hij zijn taken ten dienste van onderwijs en onderzoek zal verrichten. Het college stelt de arbeidsvoorwaarden van de wetenschappelijk assistent vast.

h. Artikel 8, lid 1, le zin, komt te luiden:

De docenten, te weten de hoogleraren en de universitaire (hoofd)docenten, zijn onderworpen aan het bij en krachtens dit statuut bepaalde.

i. Aan artikel 8, lid 2, wordt toegevoegd:

Het college van deputaten-curatoren treft, indien de goede voortgang van het onderwijs en onderzoek dit wenselijk maakt, na ingewonnen advies van de senaat maatregelen met betrekking tot docenten en/of verdeling van hun werkzaamheden, welke maatregelen van kracht zijn tot een besluit dienaangaande van de eerstkomende generale synode.

j. In artikel 8, lid 4, wordt "drie" veranderd in "vijf".

II. *Wijzigingsvoorstellen Instructie deputalen-curatoren:*

a. Artikel 3, lid 2, laatste zinsdeel komt te luiden:

betreft de beperking de werkzaamheden van een universitair (hoofd)docent of bibliothecaris, dan oordeelt de eerstkomende generale synode nader.

b. Artikel 5, lid 2 komt te luiden, overeenkomstig een reeds genomen beslissing:

Jaarlijkse agenda

2. In de vergadering omstreeks de opening van de cursus komen aan de orde:

- a. het verslag van de senaat,
- b. het verslag van de bibliothecaris,
- c. de regeling van het bezoeken van colleges en examens,
- d. de verkiezing van het moderamen.

In de vergadering omstreeks het einde van de cursus komen aan de orde:

- a. het vaststellen van het collegerooster,
- b. de benoeming van een rector.

III. *Wijzigingsvoorstellen Reglement voor docenten:*

a. In opschrift *) laten vervallen.

b. Artikel 2: het woord "lectoren" te vervangen door: universitaire (hoofd)docenten.

c. Artikel 3: het woord "lectoren" te vervangen door: universitaire (hoofd)docenten.

d. Artikel 6: de woorden "een hoogleraar of lector" te vervangen door: "een docent".

VI. *Correctie van een tweetal drukfoutjes:*

In het "groene boekje" blz. 9, regel 11, staat Stichting, lees: stichting; blz. 12, regel 6 van beneden staat Stichting, lees: stichting.

Deputaten-curatoren wijzen erop, dat met het "groene boekje" bedoeld is de afzonderlijke uitgave van Statuut, Reglement voor docenten en Instructies voor deputaten-curatoren en deputaten-financieel. U kunt één en ander ook vinden in de Acta van de Generale Synode van Groningen-Zuid 1978, bijlage 10, a, b, c en d.

10.4 Verontschuldiging

Deputaten-curatoren verontschuldigen zich dat zij door overmacht - de naamsverandering bij het Rijk is eerst op 1 september 1986 van kracht geworden - niet stipt de termijn van zes maanden in acht hebben kunnen nemen voor de toezending van bovenstaande voorstellen aan de kerken. Zij

vertrouwen, dat dit geen belemmering zal zijn de wijzigingsvoorstellen in uw vergadering te behandelen.

11 Contacten met het buitenland

11.1 Algemeen

Steeds is er contact met het buitenland via hier studerende buitenlanders, via correspondentie en via bezoek van docenten, die hetzij op eigen initiatief, hetzij op uitnodiging andere landen bezoeken.

Gaan we de landen van herkomst na, dan komen er studenten uit bijna alle werelddelen: uit de Verenigde Staten, Brazilië, Zuid-Afrika, Indonesië, Korea, Duitsland en Zwitserland.

11.2 Canada

Bij gelegenheid van de benoeming van dr. K. Deddens, oud-leerling van de hogeschool, tot hoogleraar aan The Theological College of The Canadian Reformed Churches hebben deputaten-curatoren hun gelukwensen aangeboden aan onze zusterinstelling in Canada. Zij deden dit eveneens bij de promotie van dr. C. van Dam, die als hoogleraar aan genoemde instelling verbonden is.

Het contact met J. de Jong, promovendus van prof. J. Kamphuis, duurt voort.

11.3 Korea

Het contact met Korea is als in voorgaande jaren. Momenteel zijn er drie studenten, van wie twee zich op doctoraal-examen en één op promotie bij prof. J. Kamphuis voorbereiden.

11.4 Australië

Een afschrift van een brief van de deputaten voor de opleiding tot de dienst des Woords van The Free Reformed Churches of Australia, gericht aan deputaten-financieel, werd ontvangen. Hierin werden een aantal vragen gesteld ten aanzien van de mogelijkheden om formeel samen te werken tot onderhouding van (de hogescholen) Kampen of Hamilton. Informatie werd gevraagd over wijze van beheer, studie en dergelijke. Een commissie, bestaande uit een lid van de senaat, van deputatenfinancieel en deputaten-curatoren, bereidde een antwoord voor. Deze commissie had een mondelinge samenspreking met ds. K. Jonker, die met verlof uit Australië hier was.

11.5 Andere landen

De heer P.J. Rossouw, die hier als gast-student uit Zuid-Afrika aanwezig was, is weer vertrokken. Hij promoveerde inmiddels in Bloemfontein op een proefschrift, waarin hij ruime aandacht gaf aan de gereformeerde theologie inzake het pastoraat. Prof.dr. C. Trimp fungeerde hierbij als "extern examiner".

Uit Californië is een student aanwezig. Hij was de eerste buitenlander, die deel uitmaakte van de senaat van het studentencorps "F.Q.I."

Uit Aix-en-Provence (Frankrijk) werd als gast ontvangen prof. Daumas.

Bij gelegenheid van de jubileumviering van de Faculté Libre de Théologie Réformée werd een afvaardiging van de senaat daarheen gezonden. Als geschenk werd aangeboden de Harmonia Confessionum 1581.

Ook uit Zwitserland is een student aanwezig. Hij onderschrijft de Confessio Gallicana. Hij studeert bij de hoogleraren Douma en Kamphuis.

11.6 Verzending publikaties naar het buitenland

Publikaties van docenten worden verzonden naar een aantal instellingen van theologisch onderwijs in het buitenland, waarmee op een of andere wijze relaties worden onderhouden en die gediend kunnen zijn met toezending van deze publikaties.

11.7 Lezing mevr.prof.dr. Eta Linnemann

Op verzoek van prof.dr. J. van Bruggen gaven deputaten-curatoren toestemming dat mevrouw prof.dr. Eta Linnemann in een openbare samenkomst in de aula van de hogeschool refereerde over "Die Denkweise der historisch-kritischen Theologie". Prof.dr. Eta Linnemann was destijds hoogleraar aan de Philipp-universiteit van Marburg en eens een gerespecteerd aanhangster van de historisch-kritische theologie.

12 Diversen

12.1 Logopediste

In de cursus 1985-1986 konden geen lessen logopedie gegeven worden vanwege het ontslag dat aan mevr. J. M. Bokhorst op haar verzoek verleend moest worden. In haar plaats werd benoemd mevr. E. M. Houtman.

12.2 Contact met overheid

Naast de gebruikelijke contacten met de plaatselijke overheid bij speciale gelegenheden waren president en secretaris van het college van curatoren, daartoe uitgenodigd door Gedeputeerde Staten van Overijssel, aanwezig bij de herdenking van de bevrijding van het Koninkrijk der Nederlanden op 3 mei 1985.

12.3 Studentencorps "Fides Quadrat Intellectum"

Ieder jaar verscheen er een Almanak, waarin deputaten-curatoren ruimte kregen voor de vermelding van officiële gegevens. Op de begroting is hiervoor een bepaald bedrag uitgetrokken.

Op verzoek werd een eenmalige subsidie gegeven voor de oprichting van een cantorij (zie 12.5).

12.4 Contact met studenten

Naast de gebruikelijke contacten met de studenten werd in de afgelopen periode een vergadering gehouden met de studenten van het eerste en tweede studiejaar, hun echtgenotes, verloofden of vriendinnen en hun ouders, waar onder meer gesproken werd over de levensstijl van "de" student.

Deze vergadering vond een goed onthaal en kon als geslaagd worden beschouwd. Ook van de kant van de ouders was er waardering voor deze zaak.

12.5 Cantorij

Nieuw is de zaak van de cantorij. Uit initiatief van de studenten ontstond een studentencantorij. Op de dies natalis 1985 waren deputaten-curatoren in de gelegenheid het eerste optreden te horen. Deze cantorij werkt onder de inspirerende leiding van de heer B. Vuijk, docent aan de Vooropleiding.

In onderzoek is of deze cantorij in het geheel van het onderwijs ingepast moet worden, en zo ja, op welke wijze dit dan dient te geschieden.

De zaak heeft de volle sympathie van senaat en curatoren, te meer omdat in de opleiding een goede voorlichting omtrent de lofzang van de gemeente ontbreekt.

12.6 Afscheid van J. Bos

Op 18 juni 1984 werd afscheid genomen van pedel J. Bos. In een daartoe belegde samenkomst waren deputaten-curatoren aanwezig en werd de heer Bos dank gebracht voor zijn jarenlange arbeid aan de hogeschool. In overleg met deputaten-financieel werd hem en zijn vrouw een enveloppe met inhoud als afscheidscadeau aangeboden.

12.7 Onderhoudsdienst

De heer J. A. Hartman moest enige tijd vervangen worden door ander personeel wegens ziekte. Hij wordt bijgestaan door enkele werksters. Door o.a. huwelijk wisselt dit nogal eens. Momenteel werken in deze dienst mevrouw A. de Haan-Strieker en mevrouw J. Eilander-Hup.

12.8 Commissie huisvesting

In' de commissie huisvesting, samengesteld uit leden van de senaat, deputaten-financieel en deputaten-curatoren, worden adviezen opgesteld met betrekking tot onderhoud, aankleding en dergelijke van het schoolgebouw.

12.9 Herdenking Afscheiding en Doleantie

Deputaten-curatoren stelden een bedrag beschikbaar voor de uitgave van de Verzamelde Geschriften van Hendrik de Cock. Aan deze uitgave werkten onder meer mee prof. drs. D. Deddens, drs. H. van Veen, drs. M. te Velde en ds. H. Bouma. Aan de gedenkboeken "Afscheiding-Wederkeer" en "Doleantie-Wederkeer" werkten eveneens docenten mee.

Op hogeschooldagen werd in redevoeringen aandacht gegeven aan deze feiten, evenals aan 40 jaar Vrijmaking.

12.10 Nieuw orgel in de aula

Een hoogtepunt in de cursus 1985-1986 was de ingebruikneming van een nieuw ambachtelijk vervaardigd pijporgel in de aula. Dit gebeurde op 1 september 1986 tijdens een feestelijke muziekavond. Het orgel werd gebouwd door de firma Gebr. Reil te Heerde.

De financiering werd mogelijk door een gift van f 90.000,- van de (opgeheven) kerk te Tweede Exloërmond.

12.11 Studiegids

Ieder jaar verschijnt er een zorgvuldig samengestelde studiegids. In deze gids worden alle gegevens van de hogeschool vermeld voor wat bestuur, docenten, bibliotheek, studiezalen, toelatingseisen, examens, vooropleiding etc. betreft. Verder komen ter sprake de studie-opzet, de studievakken, de studiejaar. De samenstelling van deze gids wordt verzorgd door de pedel.

13 EPILOOG

In de preambule van het Statuut van de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland staat dat deze kerken naar artikel 18 van de Kerkorde voor de wetenschappelijke vorming tot dienaar des Woords een Theologische Hogeschool onderhouden.

Deputaten-curatoren zijn dankbaar, dat de kerken door middel van het werk van deputaten-financieel en deputaten-curatoren de arbeid hebben mogelijk gemaakt. Dat stemt temeer tot dankbaarheid nu in de wereld van universiteiten en hogescholen alom geklaagd wordt, dat deze in de knel komen door ingrijpende bezuinigingsmaatregelen van de overheid.

Door middel van de kerken zorgde het heerlijk Hoofd van de kerk dat de goede zorg er was. Blij mag geconstateerd worden, dat Hij gewillig en bereid maakte tot de instandhouding van de school van de kerken.

Met het oog op de toekomst zijn er ingrijpende veranderingen te verwachten wat de bezetting van het docentenkorps betreft. Maar door het geloof weten deputaten-curatoren met u, dat bij wisseling van personen in de dienst van het Evangelie de voortgang van de dienst gewaarborgd is door onze Here Jezus Christus, die zijn kerk vergadert, beschermt en onderhoudt.

Onze hemelse Vader geve ook voor de komende jaren de kracht en de inzet aan allen, die een plaats en taak hebben in de hogeschoolgemeenschap. Hij steile de vrucht van al die arbeid tot een rijke zegen door de verbreiding van het Evangelie in deze wereld.

Met heilbiede en broedergroet, namens deputaten-curatoren,

H. Bouma, president H. D. van Herksen, secretaris (rapporteur) J. Kok, assessor.

Kampen, 31 oktober 1986.

STATUUT van de Theologische Universiteit van De Gereformeerde Kerken in Nederland

Preambule

De Gereformeerde Kerken in Nederland onderhouden, naar artikel 18 van de Kerkorde, voor de wetenschappelijke vorming tot dienaar des Woords een Theologische Universiteit. Deze Theologische Universiteit wordt geregeerd door de bepalingen van dit statuut. In dit statuut worden De Gereformeerde Kerken in Nederland aangeduid als de kerken, en de Theologische Universiteit voornoemd als de universiteit.

Artikel 1

Omschrijving; plaats van vestiging

1. De universiteit is een instelling van theologisch wetenschappelijk onderwijs en onderzoek.
2. De universiteit is gevestigd in Kampen.

Artikel 2

Bestuur

1. De universiteit wordt bestuurd door en vanwege de kerken, die hiertoe handelen door haar generale synoden en door de hierna genoemde colleges van deputaten, waarvan de leden telkenmale door de generale synode benoemd worden.
2. Voor benoeming tot lid van het college van deputaten-curatoren draagt elke particuliere synode een dienaar des Woords voor, evenals voor benoeming tot secundus; daarnaast worden ten hoogste vier leden en hun secundus benoemd ter voorziening in bijzondere bestuurlijke behoeften.
3. Een lid van een college van deputaten moet, evenals zijn secundus, lid in volle rechten zijn van een van de kerken.

Artikel 3

Colleges van deputaten

1. De *behartiging* van hetgeen in algemene zin kan strekken ten nutte van de universiteit is opgedragen aan het college van deputaten-curatoren.
2. De behartiging van de stoffelijke aangelegenheden van de universiteit is opgedragen aan het college van deputaten-financieel.
3. Beide colleges zijn bij de uitoefening van de hun opgedragen taak gebonden aan de bepalingen van dit statuut en elk van beide aan de voor hem door de generale synode vastgestelde instructie. Bij strijdigheid van statuut en instructie prevaleert het statuut.
4. Bij verhindering of ontstentenis van een deputaat treedt zijn secundus in zijn plaats.

Artikel 4

College van deputaten-curatoren

1. Deputaten-curatoren houden toezicht op de docenten, opdat alles uit hun onderwijs geweerd blijft dat zou afwijken van de Heilige Schrift of inbreuk maken op de belijdenis van de kerken; ook zien zij erop toe dat het niveau van de wetenschappelijke vorming gewaarborgd blijft.
2. Het college van deputaten-curatoren brengt aan elke gewone generale synode verslag uit over de gang van zaken aan de universiteit en over zijn handelingen sinds het uitbrengen van het vorige verslag.

Artikel 5

College van deputaten-financieel

1. Deputaten-financieel behartigen de financiële en materiële belangen van de universiteit.

2. Het college van deputaten-financieel brengt aan elke gewone generale synode verslag uit over zijn handelingen sinds het uitbrengen van het vorige verslag.

Artikel 6

Senaat

1. De senaat van de universiteit wordt gevormd door de gewone hoogleraren.
2. In de senaat hebben zitting met raadgevende stem:
 - a. de buitengewone hoogleraren in volledige dienst;
 - b. zij aan wie eervol ontslag als hoogleraar is verleend, zolang zij lid in volle rechten zijn van een van de kerken.
3. De gewone universitaire (hoofd)docenten hebben ter vergadering van de senaat raadgevende stem.
4. De senaat behartigt de algemene belangen van het onderwijs en van de beoefening der theologie aan de universiteit.
5. De hoogleraar die het voorzitterschap van de senaat bekleedt, draagt de titel rector. Het college van deputaten-curatoren benoemt beurtelings een van de gewone hoogleraren tot rector, telkens voor de duur van één jaar.
6. De senaat is belast met het toezicht op de studenten. De senaat kan als uiterste maatregel, onder nadere goedkeuring van het college van deputaten-curatoren, een student de toegang tot de universiteit ontzeggen.

Artikel 7

Personeel

1. Het personeel van de universiteit bestaat uit het wetenschappelijk personeel en het overige personeel. Tot het wetenschappelijk personeel behoren de hoogleraren, de universitaire hoofddocenten, de universitaire docenten, de bibliothecaris en de wetenschappelijke assistenten. Ieder van hen moet lid in volle rechten zijn van een van de kerken.
2. Hoogleraren in de theologie in volledige dienst zijn gewone hoogleraren. Hoogleraren in de theologie in niet-volledige dienst en hoogleraren in een hulpwetenschap in volledige dienst zijn buitengewone hoogleraren. Universitaire (hoofd)docenten in volledige dienst zijn gewone universitaire (hoofd)docenten; de overige universitaire (hoofd)docenten zijn buitengewone universitaire (hoofd)docenten.
3. De aanstelling van iedere hoogleraar of universitaire (hoofd)docent vermeldt de vakken met het onderwijs en onderzoek waarmee hij wordt belast. De aanstelling van een universitair hoofddocent noemt in de regel de hoogleraar in overeenstemming met wie hij zijn werkzaamheden verricht. De aanstelling van een universitair docent vermeldt de werkzaamheden waarmee hij wordt belast en noemt de hoogleraar of universitair hoofddocent met wie hij zijn dagelijkse werkzaamheden afstemt. Tegen zijn wil kan een hoogleraar of universitair (hoofd)docent niet worden belast met het onderwijs en onderzoek in andere vakken, resp. met andere werkzaamheden, dan in zijn aanstelling zijn vermeld.
4. Het college van deputaten-curatoren benoemt, schorst en ontslaat de bibliothecaris. De benoeming geschiedt op voordracht van de senaat.
5. Het college van deputaten-curatoren kan voor een periode van ten hoogste vier jaar één of meer wetenschappelijke assistenten benoemen. De benoeming geschiedt op voordracht van de senaat. De aanstelling van een wetenschappelijk assistent vermeldt onder wiens begeleiding en voor de duur van welke periode hij zijn taken ten dienste van onderwijs en onderzoek zal verrichten. Het college stelt de arbeidsvoorwaarden van de wetenschappelijk assistent vast.

6. Het college van deputaten-curatoren respectievelijk het college van deputaten-financieel benoemt, schorst en ontslaat het overige personeel overeenkomstig het daaromtrent in hun instructies bepaalde.

Artikel 8 **Docenten**

1. De docenten, te weten de hoogleraren en de universitaire (hoofd)docenten, zijn onderworpen aan het bij en krachtens dit statuut bepaalde. Zij zullen bij hun onderwijs de Heilige Schrift uitleggen en de zuivere leer verdedigen tegen ketterijen en dwalingen. Bij hun optreden doen zij van hun instemming met die leer blijken door ondertekening van het voor hen bestemde, door de generale synode vastgestelde ondertekeningformulier.
2. De generale synode benoemt, schorst en ontslaat de docenten. Het college van deputaten-curatoren kan aan een docent op diens verzoek ontslag verlenen. Het college van deputaten-curatoren maakt na ingewonnen advies van de senaat voor elke te vervullen plaats een met redenen omklede aanbeveling op, die het met het bedoelde advies aan de generale synode doet toekomen. Het college van deputaten-curatoren treft, indien de goede voortgang van het onderwijs en onderzoek dit wenselijk maakt, na ingewonnen advies van de senaat, maatregelen met betrekking tot docenten en/of de verdeling van hun werkzaamheden, welke maatregelen van kracht zijn tot een besluit dienaangaande van de eerstkomende generale synode.
3. De generale synode stelt het inkomen en emeritaatsgeld van de docenten vast, alsmede het emeritaatsgeld van hun weduwen en wezen.
4. Eervol ontslagen hoogleraren houden nog gedurende vijf jaren na hun ontslag het recht als promotor op te treden.

Artikel 9 Studiejaar; inschrijving

1. Het studiejaar vangt aan op 1 september en is verdeeld in twee semesters, elk met tenminste twaalf collegeweken.
2. Het recht tot het bijwonen van het onderwijs en het afleggen van examens wordt verkregen doordat de rector namens de senaat tot inschrijving overgaat.
3. Alvorens tot inschrijving wordt overgegaan, wordt namens de senaat met hem die inschrijving heeft gevraagd, gesproken over hetgeen hem beweegt tot de studie aan de universiteit en wordt onderzoek gedaan naar zijn kennis van de Heilige Schrift, van de belijdenis der kerken en van de kerkgeschiedenis.
4. Slechts diegene kan worden ingeschreven die lid is van een van de kerken en een goed getuigenis van de raad van die kerk aangaande belijdenis en wandel overlegt. De senaat kan, na goedkeuring door het college van deputaten-curatoren, de rector machtigen ook anderen in te schrijven mits de omstandigheden daartoe aanleiding geven; voor het afleggen van examens dienen zij schriftelijk te hebben verklaard in te stemmen met de leer van de Heilige Schrift zoals deze door de kerken wordt beleden in de drie formulieren van eenheid, welke instemming ook wordt gevraagd van promovendi.

Artikel 10 Examens; doctoraat

1. De vereisten voor het examen waarmee de opleiding tot de dienst des Woords wordt afgesloten, zijn neergelegd in het Academisch reglement.
2. Het doctoraat in de theologie kan worden verworven door het afleggen van de examens en het voldoen aan de voorwaarden vastgesteld bij het Academisch reglement.

3. Tot het afleggen van examens is het bezit vereist van de in het Academisch reglement genoemde getuigschriften.
4. Hij die de leeftijd van vijfentwintig jaren heeft bereikt kan, zonder de in het vorige lid bedoelde getuigschriften te bezitten, door het college van deputaten-curatoren tot het afleggen van examens worden toegelaten op grond van een verklaring van de senaat, dat hij bij een vanwege de senaat ingesteld onderzoek heeft blijk gegeven van voldoende algemene ontwikkeling en geschiktheid voor het volgen van theologisch wetenschappelijk onderwijs.

Artikel 11

Wijziging

Het statuut kan door de generale synode worden gewijzigd mits het voorstel hiertoe tenminste een half jaar vóór haar aanvang aan elk van de kerken is voorgelegd.

INSTRUCTIE voor deputaten-curatoren van de Theologische Universiteit van De Gereformeerde Kerken in Nederland.

Artikel 1

College

1. Curatoren vormen tezamen het college van deputaten-curatoren, dat uit zijn midden een president, een secretaris en een assessor kiest die jaarlijks aftreden doch terstond herkiesbaar zijn.

Moderamen

De president, de secretaris en de assessor vormen tezamen het moderamen. Het college wijst een curator aan die bij verhindering van een van de moderamenleden het moderamen aanvult.

Delegatie

2. Het college van deputaten-curatoren kan een of meer van zijn taken delegeren aan een of meer curatoren of aan een commissie van curatoren. Het college blijft aansprakelijk voor het geheel van de aan curatoren opgedragen taken.

Artikel 2

Terugtrekking als curator

1. Wanneer een curator of een secundus niet meer voldoet aan de eis dat hij lid in volle rechten is van een van de Gereformeerde Kerken in Nederland, behoort hij terug te treden als curator respectievelijk als secundus. Hij geeft daarvan onverwijld schriftelijk kennis aan de president; als het de president zelf betreft aan de assessor.
2. De president respectievelijk de assessor geeft van het terugtreden van een curator of een secundus kennis aan een of meer curatoren en/of secundi, indien en voorzover dit bevorderlijk is voor de goede voortgang van de werkzaamheden.

Schorsing

3. Wanneer het college van deputaten-curatoren van oordeel is dat een curator of een secundus zich gedraagt op een wijze die een lid van de gereformeerde kerk niet past of in de vervulling van zijn taak als curator of secundus schromelijk tekort schiet, zal het college hem schorsen. Het moderamen draagt er zorg voor dat binnen een maand nadien een vergadering wordt gehouden, waartoe alle curatoren en hun secundi tijdig worden uitgenodigd. Deze vergadering beslist of de schorsing wordt ingetrokken, verlengd of gevolgd door ontslag. Een beslissing wordt slechts genomen indien de geschorste curator of secundus tijdig is uitgenodigd om in de vergadering te verschijnen en, indien verschenen, in de gelegenheid is gesteld zich te doen horen.

Afdracht van bescheiden

4. De curator of secundus die is teruggetreden of ontslagen of als zodanig heeft bedankt, draagt er zorg voor dat binnen een week nadien alle bescheiden die hij als curator respectievelijk secundus onder zijn berusting heeft, ter beschikking van het college komen.

Artikel 3

Algemene taak

1. Aan het college van deputaten-curatoren is opgedragen de behartiging van hetgeen in algemene zin kan strekken ten nutte van de Theologische Universiteit.

Opleggen beperking van werkzaamheden

2. Indien het college van oordeel is dat een docent zich in leer of leven dermate heeft misgaan dat hem een beperking van zijn werkzaamheden moet worden opgelegd, legt het hem de beperking op die het, gelet op de omstandigheden, raadzaam acht.
Indien het daartoe redenen aanwezig acht, bevordert het college, ingeval de beperking in de werkzaamheden is opgelegd aan een hoogleraar, de zo spoedig mogelijke bijeenroeping van een generale synode teneinde deze nader te laten oordelen; betreft de beperking de werkzaamheden van een universitair (hoofd)docent of de bibliothecaris, dan oordeelt de eerstkomende generale synode nader.

Extra verlof

3. Het college kan aan een docent, gehoord de redenen, verlof geven buiten de gewone vakanties, doch in de regel slechts eenmaal in een periode van drie jaren en voor een periode van ten hoogste drie maanden.

Bezoek colleges en examens

4. Het college doet tenminste twee maal per cursusjaar colleges en examens bezoeken door telkens twee curatoren die over hun bevindingen schriftelijk aan curatoren rapporteren.
Ieder van de curatoren heeft te allen tijde toegang tot colleges en examens.

Klacht van student

5. Het college doet uitspraak inzake een bij hem binnengekomen klacht van een student over een aan deze door de senaat opgelegde tuchtmaatregel.

'Schooldag' commissie

6. Het college benoemt jaarlijks een commissie, die belast is met de voorbereiding van een jaarlijks te organiseren 'Schooldag' en daarover schriftelijk aan hem rapporteert.

Rapport

7. Het college zendt het aan elke gewone generale synode uit te brengen rapport aan alle kerken toe, uiterlijk drie maanden voor de aanvang van de generale synode.

Publikatie in pers

8. Het college verstrekt aan de pers een kort verslag van hetgeen in zijn vergadering is behandeld, voor zover daarvoor in aanmerking komend. Hetzelfde geldt met betrekking tot een jaarlijks door de senaat en een door de bibliothecaris op te stellen verslag.

Artikel 4

Overig personeel, formatieplan

1. Het college van deputaten-curatoren stelt tezamen met het college van deputatenfinancieel een formatieplan op dat aangeeft het aantal en de kwaliteit van de functies die moeten worden bezet door het overige personeel als bedoeld in art. 7, lid 1, van het Statuut.

Benoeming, schorsing, ontslag

- 2a. In geval van een vacature in de functie van pedel, of beambte van de bibliotheek, selecteert en benoemt het college van deputaten-curatoren een persoon ter vervulling van die vacature; het college beslist tevens over schorsing en ontslag van personen in genoemde functies werkzaam.

- 2b. In geval van een vacature in een andere functie selecteert en benoemt het college van deputaten-financieel; dit college beslist tevens over schorsing en ontslag van personen in deze functie werkzaam.

Arbeidsvoorwaarden, instructie

3. De vaststelling van de arbeidsvoorwaarden en van de instructie van het in lid 1 bedoelde overige personeel geschiedt door het college van deputaten-curatoren tezamen met het college van deputaten-financieel.

Toezicht

- 4a. Het college van deputaten-curatoren houdt toezicht op de functie-uitoefening van de pedel en de beambten van de bibliotheek en heeft tenminste eenmaal per jaar een onderhoud met ieder van hen.
- 4b. Met betrekking tot het personeel in de andere functies rusten gelijke verplichtingen op het college van deputaten-financieel.

Stichting als werkgeefster

5. In de arbeidsovereenkomsten, af te sluiten met de leden van het in lid 1 bedoelde overige personeel, treedt de stichting 'Stichting voor de financiële verzorging van de opleiding tot de dienst des Woords in De Gereformeerde Kerken in Nederland' als werkgeefster op. Het college van deputaten-financieel machtigt als bestuur van de stichting het college van deputaten-curatoren onherroepelijk tot de in lid 2a en 4a met betrekking tot bedoeld personeel omschreven handelingen.

Artikel 5

Vergaderingen

1. Een vergadering van curatoren wordt uitgeschreven wanneer de president en de secretaris gezamenlijk dit wenselijk achten en wanneer tenminste drie curatoren daarom verzoeken. De notulen van elke vergadering worden, zo mogelijk, in de eerstkomende vergadering vastgesteld en door de president en de secretaris ondertekend.

Jaarlijkse agenda

2. In de vergadering omstreeks de opening van de cursus komen aan de orde:
- de verkiezing van het moderamen
 - het verslag van de senaat,
 - het verslag van de bibliothecaris,
 - de regeling van het bezoeken van colleges en examens.
- In de vergadering omstreeks het einde van de cursus komen aan de orde:
- de benoeming van een rector,
 - het vaststellen van het collegerooster.

Hoogleraren ter vergadering

3. In de regel wonen de hoogleraren de vergaderingen bij, en wel met raadgevende stem.

Artikel 6

Instructie deputaten-financieel en reglement docenten

Curatoren nemen kennis van de instructie voor deputaten-financieel en van het reglement voor docenten en geven, voor zover nodig, hun medewerking aan de uitvoering van de daarin opgenomen bepalingen.

Het college van deputaten-curatoren vergadert tezamen met het college van deputatenfinancieel wanneer dit door tenminste een van beide colleges gewenst wordt geacht.

Artikel 7

Bevoegdheid bezwaarde curator

Iedere curator, die zich zodanig bezwaard gevoelt door het beleid of een beslissing van het college van deputaten-curatoren, dat hij van oordeel is zich te moeten wenden tot een vergadering van curatoren tezamen met hun secundi, kan de president en de secretaris verzoeken een zodanige vergadering, te houden binnen drie maanden na het verzoek, uit te schrijven, onverminderd zijn bevoegdheid zich te wenden tot de eerstkomende generale synode.

INSTRUCTIE voor deputaten-financieel van de Theologische Universiteit van De Gereformeerde Kerken in Nederland

Artikel 1

College

1. Deputaten vormen tezamen het college van deputaten-financieel, dat uit zijn midden een voorzitter, een secretaris en een penningmeester kiest, alsmede hun plaatsvervangers.

Delegatie

2. Het college van deputaten-financieel kan een of meer van zijn taken delegeren aan een of meer deputaten of aan een commissie van deputaten; het college blijft aansprakelijk voor het geheel van de aan deputaten opgedragen taken.

Vergaderingen

3. Deputaten vergaderen wanneer de voorzitter of twee andere deputaten dit wenselijk achten. De notulen van elke vergadering worden zo mogelijk in de eerstkomende vergadering vastgesteld en door voorzitter en secretaris ondertekend.

Artikel 2

Terugtrekking als deputaat

1. Wanneer een deputaat of een secundus niet meer voldoet aan de eis dat hij lid in volle rechten is van een van de Gereformeerde Kerken in Nederland, behoort hij terug te treden als deputaat respectievelijk als secundus. Hij geeft daarvan onverwijld schriftelijk kennis aan de secretaris; als het de secretaris zelf betreft aan de voorzitter.
2. De secretaris respectievelijk de voorzitter geeft van het terugtreden van een deputaat of een secundus kennis aan een of meer andere deputaten en/of secundi, indien en voorzover dit bevorderlijk is voor de goede voortgang van de werkzaamheden.

Schorsing

3. Wanneer het college van deputaten-financieel van oordeel is dat een deputaat zich gedraagt op een wijze die een lid van de gereformeerde kerk niet past of in de vervulling van zijn taak als deputaat of secundus schromelijk tekort schiet, zal het college hem schorsen. Het college geeft van deze schorsing binnen een week schriftelijk kennis aan de secretaris van deputaten-curatoren. Deze draagt er zorg voor dat binnen een maand nadien een vergadering van deputaten-curatoren wordt gehouden. Deze vergadering beslist of de schorsing wordt ingetrokken, verlengd of gevolgd door ontslag. Een beslissing wordt slechts genomen indien het college van deputaten-financieel en de geschorste deputaat of secundus tijdig zijn uitgenodigd om in de vergadering te verschijnen en, indien verschenen, in de gelegenheid zijn gesteld zich te doen horen.

Afdracht bescheiden

4. De deputaat of secundus die is teruggetreden of ontslagen of als zodanig heeft bedankt, draagt er zorg voor dat binnen een week nadien alle bescheiden die hij als deputaat respectievelijk secundus onder zijn berusting heeft, ter beschikking van het college komen.

Artikel 3

Algemene taak

1. Aan het college van deputaten-financieel is opgedragen de behartiging van de financiële en materiële belangen van de Theologische Universiteit.

Bijzondere taken

2. Tot de taak van het college behoort onder meer:
 - a. tot uitvoering te brengen besluiten van financiële aard van de generale synoden en te verzorgen de financiële gevolgen van besluiten van het college van deputaten-curatoren,
 - b. het in ontvangst nemen van alle voor de Theologische Universiteit bestemde gelden,
 - c. er zorg voor te dragen dat gelden in voldoende mate ter beschikking komen,
 - d. het administreren en beheren van de roerende en onroerende, lichamelijke en onlichamelijke zaken en het nemen van de nodige maatregelen daartoe,
 - e. per 31 december van elk jaar een balans op te stellen en een winst- en verliesrekening over dat jaar, alsmede een toelichting op die stukken, voorts een verslag over zijn werkzaamheden in dat jaar,
 - f. er zorg voor te dragen dat over de jaarstukken schriftelijk een rapport wordt uitgebracht door een daartoe door de generale synode aangewezen accountant(skantoor),
 - g. het zenden van de onder e en f bedoelde stukken (met 50 afschriften) aan de eerstkomende generale synode en van afschriften van deze stukken aan de hierna genoemde personen en instanties overeenkomstig het daarbij bepaalde:
 - iedere deputaat-curator,
 - de raad van elk van de Gereformeerde Kerken in tweevoud, - iedere in functie zijnde hoogleraar,
 - iedere emeritus-hoogleraar zolang deze lid van een van de genoemde kerken is,
 - ieder lid van een van de genoemde kerken, dat zulks schriftelijk verzoekt, met dien verstande dat aan de kerkeraden en de daarna genoemde personen afschriften van het accountantsrapport in verkorte vorm worden gezonden.

Begroting

3. Het college stelt elk jaar een concept-begroting op die betrekking heeft op de onderscheiden uitgaven en inkomsten van het jaar daarna. Het zendt een exemplaar van dit concept vóór 1 december van elk jaar aan iedere deputaat-curator. In een gezamenlijke vergadering van het college van deputaten-curatoren en het college van deputaten-financieel heeft eerstgenoemd college de gelegenheid de begroting aan te vullen met posten die verband houden met door dit college te verrichten handelingen. Het college van deputaten-financieel stelt vervolgens de begroting vast.

Elk van beide colleges is bevoegd tot het verrichten van de handelingen waarvan, en voorzover daarvan, de financiële gevolgen in de begroting zijn voorzien en die passen binnen de hem in zijn instructie opgedragen taken. Een begroting kan in de loop van het jaar waarop zij betrekking heeft slechts na overleg met het college van deputaten-curatoren door deputaten-financieel worden herzien.

Artikel 4

Instemming van curatoren

1. Het college van deputaten-financieel behoeft de instemming van deputaten-curatoren met de volgende handelingen:
 - a. het verkrijgen, vervreemden en/of bezwaren van onroerende goederen,
 - b. het verstrekken van gelden onder hypothecair verband, en van leningen aan een of meer aan de Theologische Universiteit verbonden personeelsleden,
 - c. het kiezen van de soorten van andere beleggingen,
 - d. het belenen, verpanden en dergelijke van effecten, (hypothecaire) vorderingen en soortgelijke vermogensbestanddelen,
 - e. het aanvaarden van legaten waaraan een of meer voorwaarden verbonden zijn,

- f. het voeren van processen op naam van (het college van) deputaten-financieel of van de hierna te noemen stichting,
 - g. het sluiten van pensioenverzekeringen ten behoeve van een of meer aan de Theologische Universiteit verbonden personeelsleden.
2. Indien het college van deputaten-curatoren niet binnen drie maanden na ontvangst van een schriftelijk verzoek om instemming geantwoord heeft, kan het college van deputaten-financieel, mits eenstemmig, tot het verrichten van de betreffende handeling overgaan.

Artikel 5

Stichtingsbestuur

1. Het college van deputaten-financieel vormt het bestuur van de stichting 'Stichting voor de financiële verzorging van de opleiding tot de dienst des Woords in De Gereformeerde Kerken in Nederland'.
2. Uitsluitend de rechtshandelingen die rechtsgeldig slechts door een natuurlijke per soon of rechtspersoon kunnen worden verricht en de handelingen die naar haar aard in haar gevolgen een lange reeks van jaren (kunnen) omspannen, zullen door het college worden verricht ten name van de stichting voornoemd.
3. De verdeling van functies in het stichtingsbestuur is dezelfde als die in het college. Het stichtingsbestuur bestuurt de stichting in overeenstemming met deze instructie en de statuten van de stichting.
4. Het stichtingsbestuur brengt jaarlijks verslag uit van zijn werkzaamheden, daar aan toevoegend een balans per 31 december en een winst- en verliesrekening over het afgelopen jaar, vergezeld van een toelichting en een verslag van een controle door de (het) accountant(skantoor) bedoeld in artikel 3, lid 2, onder f. Het handelt met deze stukken op de wijze als omschreven in artikel 3, lid 2, onder g.
5. De gelden, die de stichting ontvangt, worden overgedragen aan het college; de gelden die moeten worden betaald in verband met de belangen van de stichting worden betaald door het college. Ontvangst en betaling van gelden, voortvloeiende uit het bepaalde in lid 2 van het artikel, worden geadministreerd op een rekeningcourant tussen de stichting en het college.

Artikel 6

Bijzondere omstandigheden

1. In de gevallen waarin deze instructie niet mocht voorzien, pleegt het college van deputaten-financieel overleg met het moderamen van deputaten-curatoren.
2. Indien het college van deputaten-financieel van oordeel is dat zich een situatie voordoet of dreigt zich te gaan voordoen, die het tussentijds bijeenroepen van een generale synode rechtvaardigt, legt het dit oordeel voor aan deputaten-curatoren. De beslissing van het college van deputaten-curatoren in dezen is bindend voor deputaten-financieel.

Bevoegdheden bezwaarde deputaat

3. Iedere deputaat die zich zodanig bezwaard gevoelt door het beleid of een beslissing van het college van deputaten-financieel, dat hij van oordeel is zich tot een andere instantie te moeten wenden, kan zich wenden tot het college van deputaten-curatoren, onverminderd zijn bevoegdheid zich te wenden tot de eerstkomende generale synode.

Artikel 7

Instructie deputaten-curatoren

Deputaten nemen kennis van en houden bij de bepaling van hun beleid en de uitoefening van hun werkzaamheden rekening met hetgeen is neergelegd in de instructie van deputaten-curatoren. Zij zijn gebonden aan hetgeen daarin te hunnen aanzien is bepaald.

REGLEMENT voor docenten aan de Theologische Universiteit van De Gereformeerde Kerken in Nederland

Artikel 1

Docenten ondertekenen bij hun optreden het voor hen bestemde, door de generale synode vastgestelde, ondertekeningsformulier.

Artikel 2

De in volledige dienst werkzame hoogleraren en universitaire (hoofd)docenten bekleden, behoudens door het college van deputaten-curatoren te verlenen vergunning, geen andere bezoldigde betrekkingen.

Artikel 3

De in volledige dienst werkzame hoogleraren en universitaire (hoofd)docenten wonen te Kampen. Het college van deputaten-curatoren kan van deze bepaling ontheffing verlenen, al dan niet voor een bepaalde termijn en/of onder bepaalde voorwaarden. De ontheffing kan, indien bij wijziging in de omstandigheden het belang van de universiteit dit naar zijn oordeel wenselijk maakt, door het college worden ingetrokken.

Artikel 4

De docent, die tengevolge van arbeidsongeschiktheid of andere wettige redenen verhinderd is zijn werkzaamheden te verrichten, verwittigt daarvan, evenals van hervatting van zijn werkzaamheden, de secretaris van deputaten-curatoren.

Artikel 5

Indien de verhindering een gevolg is van arbeidsongeschiktheid kan het college van deputaten-curatoren een geneeskundig onderzoek doen instellen ter beantwoording van de vraag of hervatting van de werkzaamheden is uitgesloten.

Het college gaat hiertoe steeds over ingeval de verhindering tenminste een jaar onafgebroken heeft geduurd dan wel binnen een tijdvak van anderhalf jaar gedurende tenminste tweederde deel van die periode.

Zolang hervatting van de werkzaamheden niet uitgesloten blijkt, kan het college telkens wanneer het dit wenselijk acht, het geneeskundig onderzoek doen herhalen.

Blijkt de hervatting van de werkzaamheden uitgesloten, dan neemt het college de maatregelen die het voor de goede voortgang van de werkzaamheden aan de universiteit wenselijk acht. Het college kan ontslag uit de dienst verlenen in verband met aanhoudende arbeidsongeschiktheid doch niet eerder, tenzij met bewilliging van de betrokkene, dan nadat de arbeidsongeschiktheid twee jaren heeft geduurd.

Artikel 6

Met het einde van het cursusjaar waarin een docent de leeftijd van vijftenzestig jaar heeft bereikt, wordt hem ontslag uit zijn dienst verleend.

Artikel 7

Docenten nemen kennis van hetgeen is neergelegd in het Statuut van de Theologische Universiteit en in de Instructie voor deputaten-curatoren. Zij zijn gebonden aan hetgeen daarin te hunnen aanzien is bepaald.

RAPPORT DEPUTATEN BETREKKINGEN MET DE BUITENLANDSE KERKEN

WELEERWAARDE EN EERWAARDE HEREN EN BROEDERS,

De deputaten voor de betrekkingen met de buitenlandse kerken, benoemd door de Generale Synode van Heemse 1984-1985, brengen hierbij rapport uit over hun werkzaamheden zoals die door de generale synode aan hen zijn opgedragen. Omdat de instructie meldt dat het rapport uiterlijk een half jaar voor de aanvang van de eerstvolgende generale synode dient te verschijnen en aan de kerken te worden toegezonden, is de verslagperiode: oktober 1984 tot en met augustus 1986. Over de tijd tussen augustus 1986 en april 1987 hopen wij de Generale Synode van Spakenburg-Noord een aanvullend rapport aan te bieden.

Deputaten zijn dankbaar dat het werk goede voortgang mocht hebben. In de zeer uitvoerige instructie van de Generale Synode van Heemse 1984-1985 waren de lijnen uitgezet en werd de richting gewezen voor de deputaten-werkzaamheden. De besluiten van de synode die in deze instructie waren verwoord, konden voor het overgrote deel zonder problemen worden uitgevoerd. Aan verscheidene onderdelen wordt nog gewerkt, en een enkele zaak liep vertraging op.

Het rapport vertoont dezelfde opbouw en structuur als het rapport aan de vorige generale synode. Die structuur weerspiegelt de werkverdeling over de verschillende secties binnen het deputaatschap. Zonder tekort te doen aan de andere onderwerpen, willen deputaten graag m.n. aandacht vragen voor twee belangrijke zaken.

De Internationale Conferentie van Gereformeerde Kerken (ICRC) en de verdergaande meningsvorming inzake vormen en regels voor kerkelijke relaties, (instr. B II 26). Het zal naar het oordeel van deputaten goed zijn, de besluiten die door de andere kerken inzake m.n. déze onderwerpen genomen zijn, mee in rekening te brengen.

Tenslotte: het is en blijft een boeiende en indrukwekkende zaak, om steeds te ervaren dat de Here Christus zijn gemeente vergadert uit alle landen en volken en talen. Dat weten we wel, en we belijden het ook, maar het wordt metterdaad concreet in de ontmoeting met anderen in de éénheid van het ware geloof.

Dat maakt klein en bescheiden. Dat is ook telkens weer een blijde verrassing.

Groot en heerlijk is de trouwe zorg van onze God voor zijn kerk van het begin van de wereld tot aan het einde.

Groningen, juni 1986

Namens de deputaten,
J. de Gelden secretaris

Inhoud

- 1. Samenstelling en werkwijze**
- 2. Algemene zaken**
 - 2.1 Acta
 - 2.2 Generale Synode 1987
 - 2.3 Publicaties
 - 2.4 Verklaringen
- 3. Sectie I: Sumba/Savu**
- 4. Sectie II: Het Verre Oosten**
 - 4.0 Verre Oosten-reis
 - 4.1 De Presbyteriaanse Kerk in Korea (Kosin)
 - 4.2 De Reformed Presbyterian Church of Taiwan
 - 4.3 De Dutch Reformed Church of Sri Lanka
 - 4.4 Japan
 - 4.5 De Evangelical Reformed Church in Singapore
- 5. Sectie III: Angelsaksische landen**
 - 5.1 Canadian Reformed Churches
 - 5.2 Free Reformed Churches of Australia
 - 5.3 Evangelical Presbyterian Church of Ireland
 - 5.4 Free Church of Scotland
 - 5.5 Presbyterian Church in America
 - 5.6 Orthodox Presbyterian Church
 - 5.7 Reformed Churches of New Zealand

- 5.8 Orthodox Presbyterian Church of New Zealand
- 5.9 Reformed Presbyterian Church of Ireland
- 5.10 Presbyterian Church of Eastern Australia

6. Sectie IV: Afrika en Europa

- 6.1 Die Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika
- 6.2 Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika
- 6.3 Die Nederduits Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika
- 6.4 Overig Afrika
 - 6.4.1 Nigeria
 - 6.4.2 Zaïre
- 6.5 Europa
 - 6.5.1 Frankrijk
 - 6.5.2 Spanje
 - 6.5.3 Griekenland
 - 6.5.4 Duitsland

7. Sectie V: Internationale Conferentie van Gereformeerde Kerken

8. Sectie V: Lux Mundi

9. Sectie VI: Regels voor kerkelijke relaties

10. Finansiën

11. Voorstellen

BIJLAGEN

- 1 Rapport bezoek aan Zuid-Afrika (ds. De Vries en br. Schreuder)
- 2 Rapport ICRC 1985 Edinburgh (ds. Douma en prof. Ohmann)
- 3 Minutes van de ICRC 1985 te Edinburgh
- 4 Rapport bezoek aan Zuid-Afrika (ds. Brandes en br. val. Kolk)

1. SAMENSTELLING EN WERKWIJZE

1.1 Personalialia

De Generale Synode van Heemse 1984-1985 benoemde de volgende deputaten: Ds. O. J. Douma te Groningen (S), ds. J. Bomhof te Ureterp (thans Wapenveld), ds. M. Brandes te Groningen, ds. S.S. Cnossen te Mariënberg (thans Drachten), ds. J. de Gelder te Groningen, J. Hensen te 's-Gravenhage, T. Jagersma te Drachten, ds. C. Kleijn te Zevenbergen (thans Meppel), J.v.d.Kolk te Veldhoven (thans Ermelo), ds. J. Kruidhof te Drachten, prof.drs. H.M. Ohmann te Kampen, H.W. Rodink te Zwolle, J.J. Schreuder te Ermelo, C.J. Smallenbroek te Nijmegen, ds.H.J. de Vries te Emmen, ds. T. Wendt te Bunschoten, D.J. van Wijnen te Voorburg, primi; en prof. drs. D. Deddens te Kampen. E. Gosker te Meppel, A. Kampen te Groningen, ds. B. Kamphuis te Voorburg (thans te Amersfoort), ds. A.J. Pol te 's-Gravenhage, ds. B. van Zuijlekom te Hattem, secundi.

Per augustus 1985 heeft ds. H.J. de Vries te kennen gegeven zijn werkzaamheden als deputaat om persoonlijke redenen te willen beëindigen. Hem is schriftelijk dank gebracht voor de inzet waarmee hij zijn vele werkzaamheden als deputaat CBK, resp. BBK heeft verricht. Met ds. De Vries verdween een man met veel ervaring uit ons deputaatschap. Wij missen m.n. zijn kennis van de kerkelijke verhoudingen in Zuid-Afrika.

Ds. J. Bomhof was door ziekte enkele malen verhinderd zijn werk te doen. Br. J. Hensen werd door een ernstige ziekte getroffen en kon helaas zijn werk niet hervatten.

In opdracht van deputaten werkten in Korea als zendeling-hoogleraren drs. J.M. Batteau en dr. N.H. Gootjes, en op Sumba de zendeling-docenten drs. J.A. Boersema en ds. J. Klamer.

Op verzoek van deputaten werd de abonnementen-administratie van LUX MUNDI verzorgd door br. J.G. Venema te Haren.

1.2 Taakverdeling

Deputaten wezen ds. O.J. Douma aan als voorzitter en herkozen ds. J. de Gelder als algemeen secretaris, br. J.J. Schreuder als penningmeester en ds. H.J. de Vries als tweede voorzitter. Tijdens

de verslagperiode verdeelden de brs. J. val. Kolk en J.J. Schreuder de werkzaamheden van de laatstgenoemde als penningmeester i.v.m. diens niet herbenoembaar zijn wegens leeftijd, en ging de functie van tweede voorzitter naar ds. M. Brandes. Ds. S.S. Cnossen werd tweede secretaris en verzorgde de notulen.

De verdeling in secties werd als volgt:

sectie I:	Indonesië Zuid-Amerika	ds. J. Kruidhof (voorz.) ds. T. Wendt (secr.) H.W. Rodink
sectie II:	Het verre oosten, m.n. Korea, Japan, Taiwan en Sri Lanka	ds. S.S. Cnossen (voorz.) J. Hensen (secr.) ds. O.J. Douma C.J. Smallenbroek
sectie III:	Angelsaksische landen, m.n. Canada, USA, Australië, Nw. Zeeland, Ierland en Schotland	prof.drs. H.M. Ohmann (voorz.) T. Jagersma (secr.) ds. J. de Gelder
sectie IV:	Afrika en het vasteland van Europa	ds. H. J. de Vries (voorz.) ds. J. Bomhof (secr.) J.J.Schreuder J. v.d. Kolk
sectie V:	zaken rondom de ICRC en het blad LUX MUNDI	ds. M. Brandes (voorz.) D.J. van Wijnen (secr.) prof.drs. H.M. Ohmann (eindred. LM) ds. C. Kleifin
sectie VI:	speciale commissie voor de studie m.b.t. vormen en regels voor kerkelijke relaties.	ds. H.J. de Vries (voorz.) J. v.d. Kolk (secr.) ds. O.J. Douma prof.drs. H.M. Ohmann D.J. van Wijnen.

Na het vertrek van ds. H. J. de Vries hebben deputaten besloten in dit stadium (mede op advies van de betrokken secties) niet een secundus-deputaat te vragen diens plaats in te nemen. Br. J. val. Kolk trad sindsdien op als voorzitter van sectie IV, en prof. Ohmann als voorzitter van sectie VI.

In vergelijking met de afspraken binnen het deputaatschap dat was benoemd door de Generale Synode van Arnhem 1981, is de regeling inzake de werkzaamheden van het secretariaat enigszins veranderd. Het adres van de algemeen secretaris werd weer het ene, centrale adres waar alle correspondentie binnenkomt en uitgaat. Een uitzondering daarop vormden de rapporten van de zen' deling-hoogleraren en zendeling-docenten, en de beantwoording daarvan. De rapporten worden wel besproken op de algemene vergaderingen, maar verder afgehandeld door de secties.

Overigens komen voor brieven van enig belang meestal wel eerst concepten vanuit de secties op tafel.

1.3 Vergaderingen

De algemene vergaderingen werden gehouden in de Gereformeerde Rehobothkerk te Ermelo, en wel tot nu toe op de volgende data: 3.11.84, 5.1.85, 2.3.85, 13.4.85, 8.6.85, 24.8.85, 5.10.85, 14.12.85, 15.2.86, 19.4.86, 21.6.86 en 23.8.86.

Ook de secties kwamen geregeld bijeen en een paar maal kon een speciale vergadering worden belegd voor besprekingen met bezoekers uit het buitenland. Ook de zendelingdocenten en zendeling-hoogleraren konden tijdens verlofperiodes een algemene vergadering bijwonen.

2. ALGEMENE ZAKEN

2.1 Acta

De acta van de Generale Synode van Heemse 1984/85 (beide delen) zijn verzonden naar de, volgens de instructie, daarvoor in aanmerking komende kerken in het buitenland.

De opdracht om de belangrijkste artikelen uit de Acta in het Engels te laten vertalen en die afzonderlijk uit te geven (instr. III 3a) heeft, doordat veel aandacht aan andere zaken moest worden gegeven, veel

vertraging opgelopen. Als gevolg daarvan kon, op het moment dat dit rapport moest worden afgesloten, nog geen gevolg worden gegeven aan wat is opgedragen in I 6, 2e lid, van de instructie, nl. om die kerken waarvoor het Nederlands van de Acta een belemmering vormt om kennis te nemen van de besluiten van de generale synode, te voorzien van de bovenbedoelde engelse vertaling. In het toegezegde aanvullend rapport hopen wij hierop terug te komen.

2.2 Generale Synode 1987

In mei 1986 zijn de uitnodigingen verzonden naar de zusterkerken en naar de kerken met welke de voorlopige relatie van kerkelijk contact wordt onderhouden, om zo mogelijk afgevaardigden te zenden naar de komende Generale Synode van Spakenburg-Noord, resp. als adviseurs en als waarnemers.

2.3 Publicaties

2.3.1 De brochure "For the sake of true ecumenicity" is nog in ruime mate voorradig.

2.3.2 Er is veel vraag naar de uitgave "The Reformed Churches in The Netherlands and what they stand for". Veel kerkleden nemen een paar ervan mee als ze naar het buitenland gaan, of bellen adressen door van buitenlandse predikanten die er belangstelling voor hebben. Er wordt óók geregeld gevraagd naar een uitgave in het Duits of in het Frans. De voorraad is bijna op, maar er wordt inmiddels gewerkt aan een herziening van de tekst van het boekje. Deputaten zijn daarbij van oordeel dat het zinvol is, om bij heruitgave ook weer een duitstalige en een franstalige editie te doen verschijnen.

2.3.3 Een engelse vertaling van de kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland is nog niet beschikbaar, maar er wordt wel aan gewerkt.

2.3.4 De publicatie van het - in het vorige rapport al aangekondigde - boek van drs. G. van Rongen over de Confessionele Geschriften van Westminster is een langdurige geschiedenis gebleken. Het lijkt er op dit moment op dat het geschrift binnen afzienbare tijd kan verschijnen. Dr. M.J. Arntzen en deputaten B.B.K. hebben een actief aandeel gehad in het tot stand komen van deze belangrijke uitgave.

2.3.5 Wat betreft Lux Mundi verwijzen wij hier naar hoofdstuk 8 van dit rapport.

2.4 Verklaringen

Deputaten verstrekten overeenkomstig de regels voor de beoefening van de kerkelijke gemeenschappen, verklaringen aan predikanten die zusterkerken in het buitenland bezochten, m.h.o. op de mogelijkheid om voor te gaan in diensten des Woords van deze kerken.

Een dergelijke verklaring bevat de mededeling, dat de betrokkene dienaar des Woords is in volle rechten binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland, en werd afgegeven aan ds. C. G. Bos (Zuid-Afrika), ds. H.J. de Vries (Zuid-Afrika), ds. J.J. Arnold (Zuid-Afrika), ds. J.P.C. Simpelaar (Zuid-Afrika), dr. R.H. Bremmer (Zuid-Afrika), ds. Tj. Boersma (Zuid-Afrika), ds. D. van Houdt (Australië), ds. M. Brandes (Zuid-Afrika).

Door de zusterkerken werden eveneens dergelijke verklaringen afgegeven aan predikanten die Nederland bezochten, t.w. Rev. M. van Beveren (Canada), Rev. G. van Rongen (Australië), Rev. A. Veldman (Australië), ds. W. Boessenkool (Zuid-Afrika), Rev. J. de Jong (Canada), Rev. K. Jonker (Australië), Rev. K. Briining (Australië), Rev. D. de Jong (Canada), Rev. P.K. Meijer (Canada), Rev. J. Moesker (Canada) en Rev. W. Pouwelse (Canada).

Deputaten willen erop wijzen dat het in de goede omgang met elkaar als zusterkerken van belang is, dat aan deze regel de hand wordt gehouden. Zowel door predikanten die naar het buitenland gaan, als door kerkeraden die een predikant uit het buitenland in de gelegenheid willen stellen om voor te gaan in de dienst des Woords.

3. SECTIE I: SUMBA/SAVU

3.1 Algemeen

In de periode van sept. 1984 tot heden is er een regelmatig contact geweest met de Sumbanese Kerken. Er is schriftelijk contact geweest met de Sumbanese deputaten voor betrekkingen met buitenlandse kerken. Deze correspondentie betrof voornamelijk de regeling van de financiële steun. Verder ook de afvaardiging van de Sumbanese kerken naar de ICRC van Edinburgh.

Het meest intensief is uiteraard geweest het contact dat door middel van de beide zendeling-docenten is geoefend. Door hun rapporten zijn deputaten wel op een heel rechtstreekse manier op de hoogte gebleven van het kerkelijk leven op Sumba.

3.2 Kerkelijk leven op Sumba

De deputaten, benoemd door de synode van Arnhem, moesten Heemse rapporteren, dat onze zusterkerken op Sumba/ Savu weliswaar hun gereformeerd karakter hadden behouden, maar wel met veel zwakheid en gebrek.

Nu kunnen deputaten rapporteren, dat het kerkelijk leven zich in positieve zin ontwikkelt. Weliswaar verloopt dit kerkelijk leven niet zonder moeite, maar deze kunnen ook duiden op nieuw leven en nieuwe werkzaamheid.

We stippen enkele dingen aan.

Het kerkverband van onze zusterkerken vertoont een verblijdende groei. Op diverse classisvergaderingen kon de instituering van nieuwe gemeenten goedgekeurd worden. Zo werden de voormalige wijkgemeenten te Kupang en Melolo tot zelfstandige kerken. Het kerkverband bestaat nu dus uit 9 gemeenten, die samenkomen in 2 classes en (jaarlijks) in een synode. Het aantal leden van deze kerken bedraagt volgens de laatstontvangen opgave:

Kustclassis:

Lai Handangu	296 leden
Melolo	232 leden
Wandaronge	467 leden
Guridjara (Savu)	181 leden
Pudiputeju (Savu)	75 leden
Kupang (Timur)	83 leden

Bergclassis:

Man Maru	1036 leden
Ngonggi	421 leden
Tana Rara	713 leden

Verblijdend is voorts dat een reeds lange tijd bestaande scheuring in de kerk van Tana Rara mede door bemiddelend optreden van ds. Klamer kon worden bijgelegd. Een aantal brs. die zich hadden afgescheiden voegden zich weer bij de gemeente.

Goede berichten ontvingen uw deputaten ook van de eerste synodevergadering, gehouden van 1215 november 1985. Deze synode kon gehouden worden in een broederlijke sfeer. En er konden een aantal opbouwende besluiten genomen worden. We vermelden de volgende:

- De synode benoemde een commissie om de materie rond zowel de Sumbanese als de Savunese adat te bestuderen.
- De synode besloot eveneens te zoeken naar intensivering van de contacten met onze australische zusterkerken. Er werd besloten zo mogelijk een Sumbanese broeder in Australië een jaar te laten studeren, met als voornaam doel het beter leren beheersen van de engelse taal. Het is een handicap voor de Sumbanese kerken vooral in internationale contacten dat er geen kerkelijke vertegenwoordiger is, die deze taal in voldoende mate beheerst. Dat was ook een van de redenen dat naar de laatstgehouden ICRC ds. Klamer werd afgevaardigd.
- De synode besloot te zoeken naar wegen tot samenspreking met de zogeheten Vrijg. kerken op Sumba (kerken-Goossens).
- Gewichtige besluiten heeft de synode genomen ten aanzien van de opleidingsschool voor evangelisten. Op voorstel van de curatoren is de SGI omgezet in een STM (middelbaar theologische school), bestaande uit een driejarige onderbouw (STM-P; de huidige SGI) en een tweejarige bovenbouw, die te volgen is nadat men gedurende een periode van twee jaar als evangelist heeft bewezen betrouwbaar te zijn.

Ten slotte mogen we u, naast al deze verblijdende berichten, niet onkundig laten van moeite die er zijn m.n. in de kerk van Pudiputeju (Savu). Ds. Khmer heeft ook hierin trachten te bemiddelen. Een deel van de problemen is daardoor wel opgelost. Maar nog niet alle zorgen zijn voorbij. Geve de Here Jezus Christus dat verzoening bewerkt kan worden.

3.3 De zendeling-docenten

3.3.1 Ds. J.A. Boersema

Met dankbaarheid kan gerapporteerd worden, dat het werk van Ds. Boersema aan de SGI (= de opleidingsschool voor evangelisten) nu STM (= middelbaar theologische school) goede voortgang kon hebben.

Wat betreft het werk aan de SGI: De cursus 83/84 werd afgesloten met het examineren van een viertal broeders, die allen als evangelist te werk gesteld konden worden op diverse posten.

De cursus 84/85 werd begonnen met 4 leerlingen in de hoogste groep en 6 in de laagste. Helaas bleef in de loop van het cursusjaar van de 4 tweedejaars studenten slechts één over. Deze kon aan het einde van de cursus het evangelisten-examen met goed gevolg afleggen. De zes eerstejaars konden worden bevorderd, terwijl een nieuwe groep van 9 eerstejaars werd aangenomen. Naast dit reguliere werk aan de school werkt ds. Boersema ook aan de vorming van een vijftal evangelisten, die in het verleden niet afgestudeerd zijn.

Ds. Boersema heeft in de afgelopen periode ook al een aanvullende opleiding gegeven aan een drietal evangelisten, die hij geschikt achtte voor predikant. Aanvankelijk was het de bedoeling dat deze drie broeders dominee op art. 8 zouden worden. Toen evenwel de synode besloot van de SGI een STM te maken kon het zo geregeld worden, dat deze drie broeders als eerste het STM examen deden. Alle drie zijn zij geslaagd. Op deze wijze kon een begin gemaakt worden met de zeer belangrijke zaak van de "verjonging" van het predikantencorps. Nu komt er ook ruimte voor oude (soms zeer oude) predikanten om met emeritaat te gaan. Op 22 november 1985 kwam ds. Boersema met verlof in Nederland. Op 25 maart 1986 vertrok hij voor zijn laatste termijn (-1988).

Tijdens dit verlof is uitvoerig met ds. Boersema over het werk doorgesproken. Ook zijn door hem diverse voorlichtingsavonden gegeven. Uit de besprekingen is gebleken dat het zonder meer noodzakelijk is, dat er voor ds. Boersema (als hij in 1988 hoopt te repatriëren) een opvolger komt. Door de vorming van nieuwe gemeenten is er nog dringend behoefte aan predikanten. Verschillende van de brs. die nu het evangelistendiploma behalen zullen daarom over twee jaar moeten beginnen met de STM opleiding. Daarnaast zal er gewerkt moeten worden aan de vorming van eigen, inheemse docenten. Ook daarvoor zijn zeker mogelijkheden aanwezig. Ds. Boersema zal echter in zijn laatste termijn daar slechts een begin mee kunnen maken. Al met al blijft er tot zeker 1992/3 werk voor een nederlandse docent. Een en ander heeft deputaten doen besluiten reeds nu te gaan werken aan het vinden van een opvolger.

3.3.2 Ds. J. Klamer

De synode van Heemse machtigde deputaten een tweede zendeling-docent te benoemen, wiens taak vooral zou liggen in kerkelijk opbouwwerk onder de Sumbanese broederschap. Deputaten benoemen daarvoor ds. J. Klamer te Meppel.

Gemeld kan worden, dat zowel de bergclassis (16-18 okt. 1984) als de kustclassis (23-25 okt. 1984) van de Sumbanese kerken accoord gingen met de benoeming van ds. Klamer. Per 1 sept. 1984 trad ds. Klamer in dienst van deputaten BBK.

Aanstands is een visum aangevraagd, maar daar de verstrekking ervan nog op zich laat wachten moest ds. Klamer aanvankelijk met behulp van een touristenvisum Sumba bezoeken. Driemaal heeft hij op deze wijze een periode op Sumba doorgebracht. Te weten van 30-10-84 tot 29-12-84, van 9-4-85 tot 8-6-85 en van 1-10-85 tot 30-11-85.

In deze periodes heeft ds. Klamer gearbeid aan de opbouw van de kerken. Hoofdzaak van zijn werk is wel geweest dat hij in deze drie periodes vrijwel alle kerken heeft bezocht, sommige meer dan eenmaal om kerkeraden te adviseren en vooral om ambtsdragercursussen te geven. In de periodes in Nederland werd de stof voor deze cursussen voorbereid. Daarnaast bezocht hij diverse classisvergaderingen. Samen met ds. Boersema vertegenwoordigde hij de Nederlandse Kerken op de synode. We vermeldden al dat hij in de gemeenten Tana Rara en ook op Savu bemiddelend optrad in conflictsituaties. Daarnaast heeft hij "hulpdiensten verricht" aan de SGI. In een periode van ziekte van docent N.B. Radjah kon hij invallen.

Tevens bezocht hij in opdracht van de Sumbanese kerken de ICRC in Edinburgh. Op 21 jan. 1986 vertrok ds. Klamer opnieuw naar Sumba. De bedoeling was ditmaal vier maand op Sumba te blijven. Met blijdschap kunnen we u rapporteren dat in deze periode (mrt. 86) het visum afkwam. Dit maakt dat ds. Klamer nu voor definitief kan vertrekken. Huisvesting is voor hem gevonden in Melolo. De Here heeft het in alles wel gemaakt.

3.4 Materiële hulpverlening

Deputaten kregen de opdracht het beleid van geleidelijke afbouw van de financiële ondersteuning voort te zetten.

Dit kon niet zonder bepaalde bijstellingen gebeuren. In het verleden werd uitgegaan bij de steunverlening van door de Sumbanese kerken zelf ingediende begrotingen. Toen evenwel de begroting voor 1984 ineens beduidend hoger lag dan die voor 1983, zonder dat daarvoor opheldering werd gegeven, is besloten voor 1984 eenzelfde steunbedrag over te maken als voor 1983 en om verder in de komende jaren DAT (vaste) geleidelijk af te bouwen. Zo is overgemaakt voor 1983 een bedrag van 12175200 rp. (60% van 20292000 rp.), voor 1984 een bedrag van 12175000 rp. (idem) en voor 1985 een bedrag van 10146000 rp. (50% van 20292000 rp.). (Ter oriëntatie: 1000 rp. is plm.fl 2,50).

Voor 1986 deed zich de volgende complicatie voor. Uit de Sumbanese kerken kwam het verzoek of in de steunverlening niet op een bepaalde manier goede aandacht geschonken kon worden aan de verzorging van de emeritipredikanten. Daar de kerk op Sumba steeds meer selfsupporting wordt (moet worden), dreigen deze predikanten daarvan de dupe te worden.

Besloten is toen om voor het onderhoud van emeritipredikanten een apart fonds te creëren, bestaande uit dát deel van de steun dat altijd al voor emeriti werd gebruikt, aan te vullen jaarlijks tot 4 miljoen rupia. Ook dit fonds moet afgebouwd worden, maar in een langzamer tempo en wel zo, dat met die afbouw pas begonnen wordt na 5 jaar.

In verband daarmee zal voor 1986 overgemaakt worden: 7316000 rp. (40% van 18292000 rp. [20.292.000 rp. minus het bedrag dat altijd al voor emeritering werd gebruikt]) terwijl 4 miljoen rp. gereserveerd zal worden in het emeritaatsfonds.

3.5 Steun kerkbouw

Uw deputaten kregen de opdracht in incidentele gevallen steun te verlenen voor kerkbouw. In dat kader is aan de kerk van Ngonggi een bedrag overgemaakt van 1.186.000 rp. daar dit reeds toegezegd was.

Op een aantal nieuwe aanvragen is voorlopig niet ingegaan, omdat voorgaande projecten nog niet afgerond waren.

Op advies van ds. Klamer is hierop één uitzondering gemaakt: aan de kerk van Karaka, die zelf al zeer veel had bijgedragen, is overgemaakt een bedrag van 500.000 rp.

3.6 Voorstellen en conclusies

De synode besluite

- 1 De kerkelijke gemeenschap met de Gereformeerde kerken op Sumba/Savu voort te zetten;
- 2 de financiële steun aan deze kerken te continueren, met dien verstande dat met de geleidelijke afbouw wordt doorgegaan;
- 3 de Sumbanese kerken te helpen met het onderhouden van de emeriti d.m.v. reservering in Nederland voor een periode van tien jaar, over welke periode geleidelijk zal moeten worden afgebouwd, en wel als volgt:

reservering voor de periode 1986-1990	Rp. 4.000.000 p. jaar
voor 1991 en 1992	Rp. 3.000.000 p. jaar
voor 1993 en 1994	Rp. 2.000.000 p. jaar
voor 1995	Rp. 1.000.000 p. jaar

- 4 tot incidentele financiële hulp in bepaalde gevallen van kerkbouw;
- 5 tot voortzetting van de personele hulp voor de opleiding tot de dienst des Woords, in de persoon van ds. J.A. Boersema of zijn opvolger;
- 6 tot voortzetting van de persoonlijke hulp m.b.t. het kerkelijk opbouwwerk in Sumba, in de persoon van ds. J. Klamer.

4. SECTIE II: HET VERRE OOSTEN

4.0 Verre Oosten-reis

Deputaten hebben zich voorgenomen september 1986 D.V. in een reis naar het verre oosten de navolgende kerken te bezoeken:

Sri Lanka: Dutch Reformed Church

Taiwan: Reformed Presbyterian Church (2nd en 1st presbytery)

Japan: The Reformed Church
Korea: Presbyterian Church (Kosin)

Hiervoor zijn afgevaardigd ds. S.S. Cnossen en ds. O.J. Douma.

Ter voorbereiding van deze reis zijn een aantal "aandachtspunten" genoteerd en doorgesproken, gebaseerd op de opdrachten van de synode van Heemse. Veel aandacht zal gegeven worden aan Korea.

Hierbij staat een bezoek aan de General Assembly, eind september, op het programma.

Gezien deze reis willen deputaten t.a.v. het verre oosten nu volstaan met een korte berichtgeving. Voorstellen en conclusies zullen u samen met het reisverslag in het aanvullende rapport bereiken.

4.1 De presbyteriaanse kerk in Korea (Kosin)

4.1.1 De correspondentie

De "General Assembly" werd namens de Gereformeerde Kerken in Nederland in 1984 door prof. J.M. Batteau en in 1985 door prof. N.H. Gootjes bezocht en toegesproken.

Prof. P.S. Oh bezocht Nederland op 26 september 1985, als voorzitter van het "fraternal relations committee" (BBK) in Korea.

In zijn gesprek met BBK kwamen de volgende onderwerpen aan de orde: - De kerkelijke gevaren door de Tankoenverering.

- Samenwerking op zendingsgebied.

- Meer bezoek uit Nederland.

(na 2 missionaire prof. bent u ons toch niet vergeten)

Een door ds. S.S. Cnossen opgesteld overzicht over de organisatie en activiteiten van de Nederlandse zending, is inmiddels aan de Koreaanse deputaten BBK toegezonden.

4.1.2 Kerkelijk leven

Op de "General Assembly" gehouden september 1985, was een belangrijk punt van bespreking de Tankoenverering (zie ook 2.1.1).

Prof. Gootjes, afgevaardigd namens Nederland, zei in zijn toespraak tot de "General Assembly" hierover het volgende:

"Ik heb gehoord dat één van de zaken die u moet bespreken, de kwestie van de bouw van een tempel voor Tankoen is. Daarmee wordt de Koreaanse kerk na de kwestie van de Sjintoverering, in de tempel voor Rankoen opnieuw geconfronteerd met afgodendienst. De Gereformeerde Kerken in Nederland steunen de Kerk in Korea in haar verzet tegen deze afgodendienst, en ze hopen dat de Koreaanse Kerk de kracht zal ontvangen standvastig te strijden tegen de afgodendienst."

In oktober 1985 is een zondag door de General Assembly als dag van vasten en gebed aangewezen. Die hele zondag stond in het teken van het verzet tegen de Tankoenverering.

In januari 1986 ontvingen deputaten het bericht, dat het gevaar van de Tankoen-dienst voorlopig bezworen lijkt. De Koreaanse regering maakte bekend zelf geen initiatieven te nemen. De burgers zijn vrij om heiligdommen te stichten. Prof. Gootjes berichtte: "Er komt nu dus in elk geval niet een heiligdom in elk dorp en elke stadswijk.

En het lijkt er ook niet op dat de mensen zelf erg enthousiast zullen zijn, om hun goede geld aan zulke bouwwerkjes te besteden. In elk geval is het heel belangrijk dat de regering zelf dit plan heeft laten varen. Nu zal van een min of meer gedwongen publieke verering geen sprake zijn. God heeft gebeden verhoord en acties gezegend."

Met dankbaarheid mochten deputaten vernemen dat de onfeilbaarheid van de Heilige Schrift het grootste goed van de Kosin-kerken is.

De relatie tussen kerk en theologische school is verbeterd, mede door het genomen besluit dat alle Kosin-kerken 1 % van het jaarlijkse budget afstaan voor ondersteuning van de school.

De synode van Heemse heeft deputaten opgedragen voort te gaan met het onderzoek naar de wijzigingen die zijn aangebracht in de belijdenisschriften en de kerkorde van de Koreaanse zusterkerken. Hierover zijn nog geen nadere informatie beschikbaar.

4.1.3 Zending-hoogleraren

Er is een goed contact tussen de zendingshoogleraren prof.dr. J.M. Batteau en prof.dr. N.-H. Gootjes, en deputaten BBK. Regelmatig worden rapporten ontvangen, waarbij naast persoonlijke zaken, gerapporteerd wordt over het werk in Korea en de ontwikkelingen in de Koreaanse kerken.

Tijdens de verlofperiode, één maal per twee jaar, is er een goed mondeling contact, waarbij zo mogelijk ook de echtgenotes op de vergaderingen aanwezig zijn.

In de zomer van 1985 was prof. Batteau met zijn gezin voor een verlofperiode in Nederland. In de zomer van 1986 mochten deputaten prof. Gootjes en zijn gezin welkom heten.

Verblijvend was ook het extra bezoek dat prof. Gootjes in januari 1985 in Nederland bracht. Op 21 januari 1985 promoveerde prof. Gootjes in Kampen op het onderwerp "De geestelijkheid van God".

Problemen rond de verlenging van de visa van de fam. Batteau, maakte een terugkeer naar Nederland begin maart 1986 noodzakelijk. Na een periode van spanning werd het visum verlengd en kon het gezin 20 mei 1986 weer naar Korea terugkeren.

In oktober 1985 mochten deputaten prof. Batteau en prof. Gootjes feliciteren met hun bevordering in Korea tot associate Professor. Naast de waardering die hieruit blijkt in Korea, zal ook het verlengen van de visa met deze titel wat makkelijker gaan.

4.1.4 Kosin College and Korea Theological Seminary

Hoogleraren van het Korea Theological Seminary zijn:

Full professors: Prof.Dr. B.S. Hong, deken van het Seminarie, Oude Testament; Prof.Dr. K.S. Lee, Dogmatiek; Prof.Dr. P.S. Oh, Bijbelse Theologie; Prof. T. Hard, zending-hoogleraar, Apologetiek, Missiologie; Prof. A. Sneller, zending-hoogleraar, Missiologie.

Associate professors: Prof.Dr. B.W. Kim, president van het College en het Seminarie, Praktische Theologie; Prof.dr. B.M. Lee, Ethiek; Prof. Y.B. Ahn, Hebreeuws; Prof.dr. J.M. Batteau, zending-hoogleraar, Dogmatiek; Prof.dr. N.H. Gootjes, zending-hoogleraar, Dogmatiek.

Assistent professors: Prof.dr. S.M. Lee, Nieuwe Testament; Prof. J.Ch. Park, Kerkgeschiedenis.

Voor het studiejaar 1985 waren 200 studenten op het Seminarie ingeschreven. Aan de Graduate School voor theologie studeerden 10 studenten.

In juni 1985 volgde prof.dr. Kim Byung-Won prof.dr. P.S. Oh op als Rector.

In het voorjaar van 1986 bezocht prof. Ohmann, op verzoek van de koreaanse studenten, Pusan voor het geven van gastcolleges. Gevraagd werd te spreken over heilshistorische schriftuitleg.

4.1.5 Bibliotheek

De nederlandse kerken steunen de bibliotheek in Pusan voor een bedrag van max. f 6.000,- per jaar.

Deputaten zijn binnen dit bedrag gebleven.

Door bemiddeling van prof. Gootjes ontvangen deputaten een lijst met gewenste boeken, welke vervolgens naar Korea verzonden worden.

Dat de boeken zeer gewaardeerd worden, bleek uit een brief van het College dal. 15-7-85 waarin bedankt werd voor de zendingen. In deze dankbrief werd benadrukt het belang van goede boeken voor de studenten.

4.1.6 Diversen

Ook buitenlandse studenten bezoeken het Kosin-seminary. Door hun taalkennis kunnen de ned. zending-hoogleraren hierbij van veel nut zijn.

Eén van deze studenten was afkomstig uit India en geeft nu les aan het Theologische Seminary van de "Reformed Presbyterian Church" in Noord-India.

Deze kleine school in Dehra Dun krijgt hulp van de PCA.

Prof. Batteau bezocht Japan en kon deputaten wat meer inzicht geven in de situatie aldaar. (zie 4.4)
Prof. Gootjes bezocht Taiwan. (zie 4.2)

4.1.7 Financiën

De Koreaanse won bleek aan sterke schommelingen onderhevig t.o.v. de koers van de gulden. Het inkomen van de Nederlandse zendeling-hoogleraren fluktueerde hierdoor sterk. Na een lange tijd van ongunstige wisselkoersen in vergelijking met hun start in Korea, is daar in 1985 weer een sterke verbetering in gekomen.

De woningsituatie is een punt van voortdurende zorg. Het is moeilijk een woning te huren. Huurcontracten moeten per jaar verlengd worden. In het Koreaanse huursysteem wordt een hoog bedrag aan de verhuurder geleend, (b.v. f 100.000) welk bedrag weer teruggeven wordt bij het beëindigen van de huurovereenkomst.

De rente hiervan is voor de huiseigenaar de huur.

Indien de huidige huurovereenkomsten in Korea niet verlengd worden, zal dit waarschijnlijk betekenen dat grotere bedragen als z.g. "lening" naar Korea overgemaakt moeten worden.

4.2 The Reformed Presbyterian Church of Taiwan

4.2.1 The Second Presbytery

Van 26-8-1985 tot 3-9-1985 bezocht prof. Gootjes Taiwan. Tijdens dit officieuze bezoek vonden er een groot aantal ontmoetingen plaats met zendingen en predikanten.

Deze ontmoetingen geschieden in het kader van een jeugdcongres. Prof. Gootjes had hierbij de gelegenheid een groep jongeren toe te spreken.

Deputaten ontvingen een uitvoerig rapport van dit bezoek. Hieruit zijn waardevolle gesprekspunten te halen voor het komende bezoek van deputaten aan Taiwan.

Enkele punten uit dit rapport:

- Het kerkelijk leven in Taiwan wordt voor een groot deel beheerst door zendingen. De kerken zijn vaak erg zwak en klein.
- The Orthodox Presbyterian Church heeft tenminste 3 zendingen op het eiland.
- De Koreaanse Kosin-kerk heeft 3 zendingen, waarvan ds. Kim met 28 dienstjaren de nestor van de zendingen genoemd wordt.

The Second Presbytery telt 12 kerken met een ledental tussen 20 en 60 leden. De kerken kunnen onderverdeeld worden in de kerken die ontstaan zijn door de Koreaanse zending (9) en kerken die ontstaan zijn door OPC zending (3). De meeste kerken zijn nog niet zelfstandig en ontvangen hulp van de zendingen.

4.2.2 The First Presbytery

In het rapport van prof. Gootjes wordt ook ingegaan op het verschil tussen First en Second Presbytery. Deputaten hopen na hun bezoek hier nader over te rapporteren.

4.2.3 Financiën

De synode van Heemse heeft deputaten gemachtigd op voorzichtige wijze steun te verlenen voor kerkbouw. Hier is tot op heden nog geen gebruik van gemaakt.

4.3 The Dutch Reformed Church of Sri Lanka

De besluiten van de synode alsmede de brief uit Sri Lanka van 21 mei 1984 zullen als uitgangspunt dienen voor het komende bezoek van deputaten.

Het historisch overzicht dat deputaten informeel ontvingen geeft veel waardevolle achtergrondinformatie over de DRC in Sri Lanka. Dit herdenkingsboek is uitgegeven door de DRC onder de titel "FAITH OF OUR FATHERS".

Deputaten hopen in het aanvullende rapport met nadere informatie te kunnen komen.

4.4 Japan

4.4.1 The Reformed Church in Japan

Prof. Batteau bezocht Japan in de zomer van 1984.

Tijdens dit bezoek ontmoette hij zendingen van de Christian Reformed Church in N-America en van de Orthodox Presbyterian Church. Deze zendingen werken samen met de Gereformeerde Kerk in Japan. In Kobe had hij een korte ontmoeting met prof. Hashimoto.

Volgens informatie is er een zusterkerkrelatie tussen de Kosin-kerk en the Reformed Church of Japan. Dit volgens een besluit van de general-assembly in Japan.

4.4.2 Overige Presbyteriaanse kerken

- a. Presbyterian Church of Japan
Deze kerk is gesticht door zendelingen uit de U.S.A. Men vindt hier fundamentalistische stromingen. Er zijn momenteel P.C.A zendelingen werkzaam. Volgens prof. Batteau heeft deze kleine groep weinig contacten.
- b. Reformed Presbyterian Church
Een kleine kerkgemeenschap. Hier vindt men de z.g. Covenanters. Door hun opvatting is er b.v. geen orgel in de kerk.

Met beide kerken is geen contact.

In het aanvullende rapport hopen deputaten nader in te kunnen gaan op de synodebesluiten.

4.5 The Evangelical Reformed Church in Singapore

Het eerste contact met deze kerk ontstond tijdens de Internationale Conferentie van Gereformeerde Kerken in Edinburgh. Deze jonge kerk had haar predikant als waarnemer afgevaardigd.

Ds. J. Klamer bezocht in het voorjaar van 1986 deze jonge kerk. In zijn rapport van 15 april 1986 is een uitvoerig verslag van dit bezoek opgenomen.

Het is een actieve kerk die ongeveer 180 zielen telt. Ds. Klamer geeft een goed getuigenis van deze kerkgemeenschap.

Als achtergrondinformatie geven wij het volgende citaat uit het rapport van ds. Klamer.

"De leden van the Evangelical Reformed Church zijn voor een deel tot geloof gekomen door een onderwijzer van een openbare school, die tussen en na de schooltijden evangeliseerde. Dit is de kern geweest van een bijbelstudieclub van studenten, o.a. onder leiding van de huidige ds. Lau. Door Schriftonderzoek kwam de club tot de overtuiging dat Christus geen clubs vergadert, maar een kerk. Ze zijn toen lid geworden van een presbyteriaanse kerk die nauwe banden heeft met de ICCC van dr. MacIntire. Onder andere het tekort aan pastorale zorg daar en ook een zekere leervrijheid was de reden dat ze zich er niet thuis voelden. Er was o.a. een sterke invloed van het baptisme en het duizendjarig rijk. Met hulp van predikanten van de Prot. Ref. Church in Amerika, met wie men "toevallig" in contact kwam, is het inzicht gegroeid, dat er een echte Gereformeerde Kerk moest komen. De voortgaande studie van de Heidelbergse Catechismus, gestimuleerd door de PRC heeft daaraan ook meegewerkt. Ds. de Hertog, afkomstig uit de Prot. Ref. Ch. in Amerika geeft adviezen en helpt mee. Ongeveer 5 jaar geleden is deze kerk geïnstitueerd. Een paar jaar geleden werd de Chinese ds. Lau als eigen predikant aan deze kerk verbonden.

Het overgrote deel van de gemeente zijn Chinezen.

De voertaal is Engels".

Deputaten stellen voor het bestaande contact met deze kerk voort te zetten.

5. SECTIE III: ANGELSAKSISCHE LANDEN

5.1 Canadian Reformed Churches (CANRC)

5.1.1 Inhoud van de zusterkerkrelatie

Met de CANRC kon de beoefening van de zusterkerkgemeenschap normaal plaatsvinden.

De door de Generale Synode van Heemse 1984-1985 gegeven speciale instructies met betrekking tot deze kerken werden door de deputaten uitgevoerd. Zo werden deze kerken o.a. nauwkeurig geïnformeerd over de contacten van de Gereformeerde Kerken met de Orthodox Presbyterian Church.

5.1.2 Generale Synode van Burlington-West 1986

Deputaten zonden een brief met broederlijke groeten aan de in 1986 gehouden Generale Synode van Burlington-West, en hopen na ontvangst van de betreffende acta in een aanvullend rapport nog informatie over de besluiten van deze synode te geven.

5.1.3 Conclusie en voorstel

Deputaten mogen met dankbaarheid constateren dat deze kerken trouw zijn gebleven aan de Schrift en aan de gereformeerde belijdenis.

Deputaten stellen de generale synode daarom voor om de kerkelijke gemeenschap met de Canadian Reformed Churches te blijven oefenen.

5.2 Free Reformed Churches of Australia (FRCA)

5.2.1 Inhoud van de zusterkerkrelatie

Met de FRCA kon de kerkelijke gemeenschapsoefening gewoon doorgang vinden. De door de Generale Synode van Heemse 1984-1985 gegeven instructies met betrekking tot deze kerken werden door de deputaten zorgvuldig uitgevoerd. Zo werden deze kerken o.a. uitvoerig geïnformeerd over de contacten van de Gereformeerde Kerken met de Reformed Churches of New Zealand.

5.2.2 Synode van Launceston 1985

Deputaten ontvingen de acta van deze synode en melden daaruit het volgende:

- i) Wat betreft de relaties met buitenlandse kerken:
 - Het deputaatschap kreeg een andere naam: "Deputies of Relations with Churches Abroad".
 - De synode besloot de zusterkerkrelatie te blijven oefenen met de Canadian Reformed Churches, de Gereformeerde Kerken in Nederland, Die Vrije Gereformeerde Kerke in Suid Afrika, de Presbyterian Church in Korea, de Gereja-gereja Reformasi di Indonesia Sumba Timur/Sabu.
 - De synode besloot dat er onderzoek moest worden gedaan naar de twee hoofdstukken die door de Presbyterian Church in Korea zijn toegevoegd aan de Westminster Confessie.
 - Naar aanleiding van bezwaarschriften over het als getrouwe kerk erkennen van de Reformed Presbyterian Church of Taiwan, de Evangelical Presbyterian Church of Ireland en de Free Church of Scotland door de vorige synode, besloot de synode dat die besluiten destijds te haastig en niet weloverwogen waren genomen, en dat dit soort besluiten voortaan niet op grond van mondelinge informatie genomen moet worden. De synode besloot alsnog een grondig onderzoek in te stellen naar deze drie kerken en de contacten ermee op het huidige niveau voort te zetten.
 - De synode besloot aan de Reformed Churches of New Zealand mee te delen dat hun zusterkerkrelatie met bijvoorbeeld de Reformed Churches of Australia, en hun tweedegraads correspondentie met de Gereformeerde Kerken in Nederland (Synodaal) veranderingen vormen om het bestaande contact voort te zetten.
 - De synode besloot te onderzoeken of de Reformed Church in Japan, de Presbyterian Church in Uganda en de Dutch Reformed Church of Sri Lanka erkend kunnen worden als ware en trouwe kerken. Bovendien besloot de synode de Reformed Church of Japan aan te sporen met de Gereformeerde Oecumenische Synode te breken.
 - De synode besloot lid te blijven van de Internationale Conferentie van Gereformeerde Kerken. Er werd besloten de door de Canadian Reformed Churches voorgestelde amendementen over de Basis en Constitutie van de Internationale Conferentie van Gereformeerde Kerken te steunen. De volgende synode zal in 1987, op grond van rapporten van afgevaardigden en deputaten, beslissen of het lidmaatschap verlengd zal worden.
 - De synode besloot dat er tussen zusterkerken slechts één vorm van permanente kerkelijke gemeenschap behoort te zijn naar de daarvoor aangenomen regels. Regels betreffende tijdelijk kerkelijk contact moeten duidelijk maken dat dit contact tot doel heeft te komen tot een zusterkerkrelatie.
- ii) Wat betreft de binnenlandse kerken op het Australische continent:
 - De synode ontving een brief van de Presbyterian Church of Eastern Australia waarin zij uitspreekt dat zij de Free Reformed Churches of Australia erkent als ware en getrouwe kerken, en dat zij hoopt op nauwere banden in de toekomst. De synode besloot dat nog niet genoeg bekend was van deze kerk om haar ook als ware en trouwe kerk te accepteren. Er zal aan de volgende synode over deze zaak gerapporteerd worden.
- iii) Enige andere zaken uit de acta:
 - De synode nam kennis van het institueren van de gemeente van Byford. Er zijn nu vijf gemeentes binnen het kerkverband.
 - De synode gaf opdracht om de mogelijkheden te onderzoeken of de Free Reformed Churches of Australia niet formeler betrokken zouden kunnen raken bij het onderhouden van de Theologische Hogeschool van Kampen of Hamilton, en om de gemeentes bewuster te maken

van de noodzaak om regelmatig en voldoende voor de opleiding tot de dienst des Woords te geven.

- De synode stelde de tekst van de psalmen, gebeden, afgesproken gezangen, en het merendeel der liturgische formulieren vast, en nam de tekst van de belijdenisgeschriften en een drietal liturgische formulieren voorlopig aan.
- De synode besloot een aantal kleine veranderingen en verbeteringen aan te brengen in de Kerkorde.
- De synode besloot de kerken te adviseren het zendingswerk op Papua Nieuw Guinea van harte te steunen.

5.2.3 Conclusie en voorstel

Met blijdschap stellen deputaten vast dat deze kerken trouw zijn gebleven aan de Schrift en aan de gereformeerde belijdenis.

Deputaten stellen daarom de generale synode voor de kerkelijke gemeenschap met de Free Reformed Churches of Australia te blijven oefenen.

5.3 Evangelical Presbyterian Church of beland (EPCI)

5.3.1 Inhoud van de zusterkerkrelatie

Met de EPCI kon de beoefening van de zusterkerkgemeenschap doorgang vinden, al dient daarbij opgemerkt te worden dat er betrekkelijk weinig schriftelijke en persoonlijke contacten zijn geweest. Belangrijkste punt in de briefwisseling was informatie over een evangelisatieproject van de EPCI in Richhill, waarvoor de Gereformeerde Kerken in Nederland een financiële bijdrage hadden geleverd via de thans opgeheven Stichting An Kosan Ri. Bovendien was er de ontmoeting met afgevaardigden van de EPCI op de in 1985 in Edinburgh gehouden vergadering van de Internationale Conferentie van Gereformeerde Kerken.

Op het moment van het schrijven van dit rapport is met deze kerk nog niet verder gesproken over de regels voor kerkelijke relaties. (Zie hiervoor ook hoofdstuk 9 van dit rapport.)

5.3.2 Presbytery Reports

Deputaten hebben de opdracht de "acta van synoden der zusterkerken te bestuderen en over van belang zijnde besluiten te rapporteren". Nu kent de EPCI geen synoden; haar meeste vergadering is die vergadering van de Presbytery waarop de jaarlijkse Presbytery Reports dienen. (Een Presbytery is ongeveer vergelijkbaar met een classis.) Deputaten krijgen geen besluiten van deze vergadering toegestuurd, maar ontvangen wel de behandelde Presbytery Reports. Zo krijgen ze een beeld van de belangrijkste zaken die binnen de EPCI leven.

Deputaten ontvingen nog niet de Presbytery Reports van 1985 en 1986. Ze zullen trachten daarover alsnog aan de generale synode te rapporteren.

5.3.3 Conclusie en voorstel

Deputaten kunnen met blijdschap deze kerk als ware kerk blijven herkennen.

Deputaten stellen daarom de generale synode voor de kerkelijke gemeenschap met de Evangelical Presbyterian Church of beland te blijven beoefenen.

5.4 Free Church of Scotland (FCS)

5.4.1 Inhoud van de voorlopige relatie van kerkelijk contact

De beoefening van de voorlopige relatie van kerkelijk contact met de FCS kon normale doorgang vinden.

Zo deelde de FCS in een brief mee, de besluiten van de Generale Synode van Heemse 1984-1985 (om de huidige relatie te continueren) te kunnen waarderen. Bovendien was de FCS gastkerk voor de in 1985 gehouden Internationale Conferentie van Gereformeerde Kerken, en waren er toch vele ontmoetingen met FCS afgevaardigden.

Naar aanleiding van de 1983 door Nederlandse deputaten gestelde vragen werd er binnen de FCS een discussiestuk opgesteld over de kerkelijke relaties. De General Assembly van 1984 besloot dit stuk voor commentaar voor te leggen aan de plaatselijke kerken. De afwikkeling van deze zaak nam meer tijd dan was voorzien, en de Nederlandse deputaten wachten dan ook nog steeds op een definitieve visie van de kant van de FCS. Op het moment van het schrijven van dit rapport hebben de

deputaten zelf van hun kant ook nog geen stappen kunnen ondernemen om de kerkelijke regels verder door te spreken met de FCS. (Zie eveneens hoofdstuk 9 van dit rapport.)

Ds. J. de Gelder werd namens de Gereformeerde Kerken in Nederland afgevaardigd naar de General Assembly van mei 1986 in Edinburgh. In een aanvullend rapport zullen deputaten verslag doen van zijn bezoek aan deze vergadering.

5.4.2 Acta van de General Assemblies

Deputaten krijgen de jaarlijkse acta en het maandblad "The Monthly Record" zeer regelmatig toegestuurd. Vooral de studierapporten van diverse deputaatschappen aan de General Assemblies dragen in hoge mate bij tot beeldvorming.

Uit de binnengekomen "Acts of the 1985 General Assembly" is het volgende te melden:

- De plaatselijke kerken kregen extra tijd om te reageren op het interne discussiestuk over de kerkelijke relaties en de regels.
- De in de acta van 1982 vermelde lijst van kerken waarmee de FCS banden heeft of zou willen onderhouden, werd bijgesteld. Men bracht nu een tweedeling in die lijst aan, en kerkelijke organisaties werden er eveneens in ondergebracht.
- Speciale aandacht was er in een deputatenrapport voor de dringende noodzaak om de jeugd van de kerk vast te blijven houden.
- De "Deputaten voor Opvoeding en Onderwijs" kregen opdracht hun bijdrage te blijven leveren voor wat betreft de invulling van de godsdienstlessen op de openbare scholen. Ook werd hun opgedragen te onderzoeken of er mogelijkheden zijn om christelijke scholen op te richten.

5.4.3 Conclusie en voorstel

Deputaten hebben de FCS kunnen blijven herkennen als ware kerk van Christus.

Ze menen dat de banden met deze kerk verder moeten worden aangehaald, hoewel de FCS zelf nog niet aangegeven heeft daar al aan toe te zijn, en de voorbereidende besprekingen daartoe, bijv. over de regels, ook nog niet voldoende zijn afgerond. Bovendien ontstaat er een nieuwe situatie als de generale synode zou besluiten tot - zoals deputaten elders in dit rapport voorstellen - opheffing van de voorlopige relatie van kerkelijk contact, want een dergelijke relatie bestaat momenteel met de FCS.

Deputaten stellen daarom de generale synode voor om de Free Church of Scotland de zusterkerkrelatie aan te bieden, als de elders in dit rapport geformuleerde voorstellen over de kerkelijke relaties en regels worden aanvaard.

5.5 Presbyterian Church in America (PCA)

5.5.1 Inhoud van de contacten

Op herhaald verzoek kregen deputaten antwoord op hun brief waarin de contacten van de Gereformeerde kerken in Nederland met de PCA aan de orde waren gesteld.

Men wees op het feit dat de PCA een jonge kerk is die nog steeds in ontwikkeling is en daarom geen uitgestippeld beleid heeft betreffende gereformeerde kerken; dat het moeilijk is om uit te maken welke overzeese kerken echt gereformeerd en getrouw zijn, omdat de PCA vaak informatie uit de tweede of derde hand krijgt; en dat de PCA daarom voorzichtig aan moet doen.

Deputaten stelden vast dat op veel van hun vragen niet werd ingegaan. Zo schreef men niet dat men contacten met de Gereformeerde Kerken zou willen, of zelfs uitwisseling van kerkelijke bladen, acta, etc. Men vroeg ook niet om verder ingelicht te worden over de Gereformeerde Kerken, zodat men zelf uit de eerste hand kon vaststellen of ze ware en trouwe kerken zijn.

5.5.2 Conclusie en voorstel

Deputaten zijn van oordeel dat met een contactoefening die vruchteloos is - en zo menen de deputaten de contactoefening van de afgelopen zes jaar met deze kerk te moeten typeren - niet onbeperkt doorgedaan dient te worden.

Deputaten stellen daarom de generale synode voor de contacten met de Presbyterian Church in America niet langer voort te zetten.

5.6 Orthodox Presbyterian Church (OPC)

5.6.1 Inhoud van de contacten

In hun verslag aan de vorige synode schreven deputaten hoe moeilijk het is een vorm van regelmatig contact op te bouwen. Dat wensen deputaten hier opnieuw te benadrukken.

Het bleek dat de Nederlandse deputaten steeds de eerste stappen moesten zetten, dat de OPC dan wel wilde praten als zich een gelegenheid voordeed om te vergaderen, maar dat pogingen om tot een vervolg te komen in de vorm van inhoudelijk concrete, schriftelijke voorstellen of afspraken steeds weer strandden. De OPC wil wel contacten, maar ziet niet in hoe die ingevuld moeten worden. In feite bestaan de contacten momenteel uit het uitwisselen van kerkelijke bladen en acta, waar mogelijk en dan van de kant van de OPC soms ook nog onregelmatig. Enige discussie over de inhoud ervan, of over verdere punten van gemeenschappelijk belang, komt niet van de grond.

Deputaten werd aangeraden door een van de leden van het Committee on Ecumenicity and Interchurch Relations van de OPC om wat de contacten tussen de OPC en de Gereformeerde Kerken betreft een pas op de plaats te maken, en eerst af te wachten wat er gaat gebeuren met de OPC en de Presbyterian Church in America, die voor de vraag staan of ze al of niet zullen samengaan. Deputaten konden zich daarbij wel aansluiten. Uit de acta van de General Assembly van 1984 leerden deputaten dat de OPC correspondeert met een aantal overzeese kerken - de Free Church of Scotland, de Evangelical Presbyterian Church of beland, de Reformed Presbyterian Church of Ireland en de Nederlands Gereformeerde Kerken - om te onderzoeken of daarmee niet een kerkelijke relatie kan worden aangegaan. Deputaten weten niet waarom de contacten met de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) geen plaats hebben gekregen in dit rijtje.

5.6.2 Conclusie en voorstel

Hoewel deputaten menen dat ook de contactoefening met de OPC tot nu toe vrij vruchteloos is gebleken, lijkt het hun wenselijk deze kerkgemeenschap niet helemaal uit het oog te verliezen, mede gezien de contacten die onze Canadese zusterkerken hebben met de OPC.

Deputaten stellen daarom de generale synode voor om nieuw te benoemen deputaten op te dragen af te wachten welke besluiten de OPC en de Presbyterian Church in America zullen nemen ten aanzien van een eventueel samengaan van elkaar, en daarna naar bevind van zaken te handelen.

5.7 Reformed Churches of New Zealand (RCNZ)

5.7.1 Inhoud van de contacten

De contacten met de RCNZ zijn intensief geweest. In eerste instantie hebben die contacten bestaan uit het elkaar over en weer informeren over elkaars kerkelijk leven.

Aangezien er in de RCNZ leden zijn die Nederlands lezen, konden deputaten veel waardevolle informatie opsturen. Zo werden diverse acta en enige boeken over aspecten van de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken opgestuurd, en werden de RCNZ drie jaar lang op kosten van het deputaatschap geabonneerd op het weekblad "De Reformatie". Bovendien leverde prof. dr. J. Douma, via tussenkomst van de deputaten, op persoonlijke titel commentaar op een intern discussiestuk van de RCNZ over "Echtscheiding en Hertrouwen". Al deze informatie bleek zeer op prijs gesteld te worden.

Van hun kant zond men de deputaten de acta van de laatste drie synodes, en werd hun het maandblad "Faith in Focus" toegezonden. Deputaten kregen zo, hoewel op grote afstand en op papier, een redelijk beeld van deze kerken.

Na verloop van tijd was er een aantal zaken waarover deputaten de discussie met de RCNZ meenden te moeten aangaan. Belangrijkste punt was vooreerst de kerkelijke relaties van de RCNZ met andere kerken. Deputaten vroegen om verdere informatie over die relaties, en meenden te moeten stellen dat, hoewel de relaties van de RCNZ met andere kerken geen verhindering waren om de huidige contacten met de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) te hebben, die relaties van de RCNZ met andere kerken wel de nodige moeite opleveren. Zo werd er o.a. op gewezen dat zolang de RCNZ een band hebben met de Gereformeerde Kerken (Synodaal) - hoe minimaal en voor de RCNZ onbevredigend die band ook is - het heel erg moeilijk zal zijn om een nauwere band met de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) aan te gaan.

Hoewel de Australische zusterkerken, de Free Reformed Churches of Australia, destijds contact hadden gezocht met de RCNZ, zulks op verzoek van de Nederlandse deputaten, besloot de Synode van Launceston van 1985 aan de RCNZ te schrijven dat de zusterkerkrelatie van de tweedegraads correspondentie met de Gereformeerde Kerken (Synodaal) veranderingen vormden om het bestaande contact voort te zetten. Als gronden voerde de synode hiervoor aan dat in 1962 de Free Reformed Churches of Australia verklaard hadden dat de RCNZ geen getrouwe kerken waren vanwege hun relatie met de Reformed Churches of Australia en de Gereformeerde Kerken in Nederland (Synodaal), en dat die relatie met de Reformed Churches of Australia nog steeds bestaat. De Nederlandse deputaten hebben de Australische zusterkerken steeds zeer volledig en nauwkeurig op de hoogte gehouden van hun contacten met de RCNZ en hebben hun meermalen om adviezen

gevraagd. Ook over dit recente synodebesluit hebben ze om nadere toelichting verzocht, en die ontvangen.

5.7.2 Enige gegevens over de kerkelijke relaties van de RCNZ

Aangezien de relaties van de RCNZ met andere kerken op dit moment de belangrijkste plaatsinnemen in de onderlinge briefwisseling, en tevens breekpunt waren voor de Australische zusterkerken in hun contacten met de RCNZ, geven deputaten op deze plaats daarover nog enige gegevens:

- De RCNZ hebben de relatie van zusterkerk met de:
Reformed Churches of Australia (RCA),
Orthodox Presbyterian Church of North America (OPC),
Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland (CGKN),
Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika (GKSA).
- De RCNZ hebben de relatie van correspondentiekerk met de: Gereformeerde Kerken in Nederland (Synodaal) (GKN), Christian Reformed Church of North America (CRCNA).
- De RCNZ zijn nog steeds lid van de Gereformeerde Oecumenische Synode. Er leven overigens binnen deze kerken wel sterke bezwaren tegen dat lidmaatschap. De synode van de RCNZ, die vergaderde in augustus 1986, kreeg te maken met een voorstel, om nu ook de laatste banden met de GKN (synodaal) te verbreken, en om het lidmaatschap van de GOS te beëindigen.
- De hele materie van de kerkelijke relaties en regels speelt de laatste jaren sterk in de RCNZ, meermalen in positieve zin, zoals blijkt uit acta van achtereenvolgende synodes.

Ter adstructie:

Men heeft in 1983 overwogen om, in plaats van de bestaande relaties van zusterkerk en correspondentiekerk, te kiezen voor een nieuwe opzet: "Churches in Ecclesiastical Fellowship", die bijvoorbeeld gebruikt wordt in de CRCNA. Maar die opzet werd verworpen, en men heeft de CRCNA gevraagd die ook te verwerpen. Het antwoord van de CRCNA zal medebepalend zijn of die kerk van correspondentiekerk zusterkerk van de RCNZ zal worden.

De RCNZ hebben de zusterkerkrelatie met de OPC, de CGKN en de GKSA geëvalueerd, en kwamen tot de conclusie dat die weinig betekenisvol waren. Men heeft die kerken nu gevraagd hoe de relatie aan betekenis kan winnen.

De ontwikkeling van de relatie met de GKN is die van zusterkerk tot tweedegraads correspondentiekerk. Van de kant van de RCNZ kregen de brieven steeds meer een vermanend en redetwistend karakter, en van de kant van de GKN bleven antwoorden uit. De huidige relatie - correspondentiekerk - houdt in dat er alleen maar contact is via de Gereformeerde Oecumenische Synode (GOS). Mochten de RCNZ besluiten uit de GOS te stappen, wat zeker niet ondenkbaar is, dan zou daarmee automatisch de relatie met de GKN verbroken zijn.

- De relatie met de RCA is zeer hecht, en men heeft bijv. de theologische opleiding en kerkelijke bladen gemeenschappelijk. Juist deze relatie geeft onze Australische zusterkerken de meeste moeite.
- Deputaten weten niet hoe de contacten tussen de RCNZ en de Nederlands Gereformeerde Kerken zich ontwikkelen.

5.7.3 Conclusie en voorstel

Deputaten zijn van oordeel dat er in de contacten met de RCNZ een nuttige uitwisseling van gegevens en zinvolle discussie op gang zijn gekomen. Zij zien een nauwere band momenteel niet in het verschiep liggen, vooral vanwege kerkelijke relaties die de RCNZ hebben met andere kerken, en ze begrijpen de moeite die onze Australische zusterkerken met deze relaties van de RCNZ hebben. Deputaten zijn van oordeel dat hun discussie met de deputaten van de RCNZ over deze relaties nog niet is afgerond en uitgekristalliseerd.

Destijds was er nog een specifieke reden om contacten met de RCNZ aan te gaan, namelijk om de RCNZ te informeren over de Gereformeerde Kerken en de kerkelijke situatie in Nederland. Deputaten menen dat er voorlopig wegen opengehouden moeten worden om ook daarmee door te kunnen gaan. Deputaten stellen daarom de generale synode voor de contacten met de Reformed Churches of New Zealand voort te zetten.

5.8 Orthodox Presbyterian Church of New Zealand (OPCNZ)

5.8.1 Inhoud van het contact

Deputaten kregen een brief waarin werd meegedeeld dat het onmogelijk was een officiële relatie met de Gereformeerde Kerken in Nederland aan te gaan, vanwege de aard van het kerkverband van de OPCNZ. In 1969 werd de Council of the OPCNZ opgericht, met het doel om de activiteiten tussen deze gemeentes te coördineren en zo tot een mogelijk kerkverband te komen. In 1985 besloten deze kerken hun pogingen daartoe te staken, en werd gekozen voor een wat lossere structuur waardoor het mogelijk zou worden met een bredere kring van gereformeerde en evangelische kerken contacten te hebben. Door deze opzet, zo schreef men deputaten, kan de OPCNZ onmogelijk officiële banden met de Gereformeerde Kerken aangaan.

5.8.2 Enige gegevens over de OPCNZ

Deputaten achten het gewenst nog enige gegevens over deze kerk te verschaffen:

- De OPCNZ ontstond als afscheiding van The Presbyterian Church of New Zealand, en bestaat momenteel uit ongeveer vier zeer kleine gemeentes.
- Plaatselijke gemeentes steunen het zendingswerk van de "Reformation Translation Fellowship" en "AMG International".
- Het blad van de kerk heet "The Gospel Witness".
- Een waarnemer van deze kerk bezocht de in 1985 in Edinburgh gehouden vergadering van de Internationale Conferentie van Gereformeerde Kerken.

5.8.3 Verschillen tussen de OPCNZ en de RCNZ

Deputaten kregen de opdracht de verschillen tussen de OPCNZ en de Reformed Churches of New Zealand (RCNZ) te bestuderen. Ze ontvingen daarover informatie van beide kerken.

- De verschillen tussen de OPCNZ en de RCNZ zijn die tussen presbyteriaanse en gereformeerde kerken. Zo mogen ouderlingen in de OPCNZ preken.
- De OPCNZ heeft de drie Westminster Standards als belijdenisgeschriften, terwijl de RCNZ bovendien de drie formulieren van eenheid hebben.
- De OPCNZ bestaat hoofdzakelijk uit nakomelingen van Engelse immigranten, terwijl de RCNZ merendeels bestaan uit afstammelingen van Nederlanders.
- In Christchurch is er de laatste tijd tussen deze twee kerken op het plaatselijk vlak enige toenadering tot elkaar waarneembaar.

5.8.4 Conclusie en oordeel

Deputaten zijn van mening dat verdere contacten met deze kerk geen zin hebben.

Deputaten stellen de generale synode daarom voor de contacten met de Orthodox Presbyterian Church of New Zealand niet voort te zetten.

5.9 Reformed Presbyterian Church of beland (RPCI)

5.9.1 Inhoud van het contact

Nadat twee deputaten de RPCI in 1983 - zij het slechts één dag - hadden bezocht, leefde er bij de deputaten de wens om deze kerk nader te leren kennen, en om de Gereformeerde Kerken grotere bekendheid te geven bij de RPCI. Uitwisseling van brieven en kerkelijke bladen werd daartoe niet voldoende geacht. Bovendien was de RPCI inmiddels lid geworden van de Internationale Conferentie van Gereformeerde Kerken. Daarom werd de RPCI uitgenodigd voor een tegenbezoek aan onze kerken, dat plaats vond van 2 tot en met 9 april 1986. Afgevaardigd waren Rev. R.W. Lytle, Moderator of Synod, en Rev. Prof. F. S. Leahy; zij waren vergezeld van hun vrouwen.

Deputaten hadden een voorprogramma in elkaar gezet, zodat de gasten een beeld konden krijgen van allerlei aspecten van de Gereformeerde Kerken. Dit programma omvatte o.a. een bezoek aan de Theologische Hogeschoolgemeenschap in Kampen, het Nederlands Dagblad, het GPV in Den Haag, en enkele scholen voor voortgezet onderwijs in Zwolle. De zondagse erediensten werden bijgewoond in Kampen. Voorts waren er ontmoetingen met deputaten, zowel formeel als informeel.

Deputaten beschouwen dit bezoek als het hoogtepunt van de contacten die er in de afgelopen periode met de RPCI geweest zijn. De gesprekken waren erg openhartig en verhelderend. Over en weer was er een elkaar schenken van vertrouwen, en was er de blijdschap van het elkaar herkennen als broeders en zusters in Christus.

5.9.2 Enige gegevens over de RPCI

Uit de gevoerde gesprekken, uit de regelmatig toegestuurde acta van de jaarlijkse synode en uit het maandblad "The Covenanter Witness" hebben deputaten enige gegevens gehaald ter informatie.

- De RPCI bestaat uit een veertigtal gemeentes die over geheel Ierland verspreid zijn, ongeveer dertig predikanten, en totaal ongeveer 4500 leden, inclusief doopleden. De sterke vergrijzing baart zorgen.
- De RPCI is geen kerk voortgekomen uit een afscheiding, maar heeft een al meer dan driehonderd jaar oude, ononderbroken geschiedenis sinds de Reformatie in Schotland, toen zij voortkwam uit de Reformed Church of Scotland.
- Als belijdenisgeschriften kent de RPCI de "Westminster Confession of Faith", en de "Westminster Larger en Shorter Catechisms". Bovendien heeft men de "Reformed Presbyterian Testimony", bestaande uit een "Doctrinal and Practical Testimony", dat een verdere uitwerking van de belijdenis vormt en ook punten van de kerkorde bevat, en een "Historical Testimony", dat een overzicht geeft van de geschiedenis van de RPCI. Ook belangrijk is de "Form of Presbyterian Church Government", die een uitleg geeft van de presbyteriaanse vorm van kerkregering.
- De vorm van kerkregering is presbyteriaans en verschilt weinig van die van andere presbyteriaanse kerken die de deputaten kennen. Dit betekent bijvoorbeeld dat ouderlingen in de RPCI, die voor het leven benoemd worden, zelf preken mogen maken en houden.
- De RPCI legt sterke nadruk op het gezag van Christus over de natie, de kerk, en het gehele leven:.
- Binnen de RPCI kent men niet het probleem van de zogenaamde "adherents", oudere doopleden die niet aan het Heilig Avondmaal deelnemen.
- De RPCI staat bekend als "The Covenanter Church", een naam die zijn oorsprong heeft in de zeventiende eeuw. Een "Covenant" is een plechtige belofte tussen de leden van een kerk of burgers van een staat om samen in harmonie te handelen, en vooral om het presbyterianisme te onderhouden en te bevorderen. De twee belangrijkste waren "The National Covenant of Scotland" van 1638, een overeenkomst tussen Schotse presbyterianen om vast te houden aan hun geloof, en "The Solemn League and Covenant" van 1643, een overeenkomst tussen de parlementen van Schotland en Engeland, in overleg met de kerken van de Reformatie in Engeland en Schotland, waarbij het verbreiden van het presbyterianisme in Schotland, Engeland en Ierland werd toegestaan.
In tegenstelling tot andere kerken die de noodzaak van de Covenants later niet meer inzagen, meent de RPCI dat het zich houden aan of vernieuwen van zo'n overeenkomst een taak van de kerk is, en zelfs van de natie, als de omstandigheden daarom vragen, zoals in moeilijke tijden of bij mijlpalen in de geschiedenis van de kerk. Deze Covenants zijn in later tijden dan ook meermalen bijgesteld. Dit begrip Covenant is zeer specifiek voor de RPCI, en van kerkleden wordt verwacht dat zij de positie van de kerk ten opzichte van de Covenants onderschrijven.
- De RPCI heeft een eigen, in 1854 gestichte, theologische opleiding in Belfast. De vijf part-time professoren zijn predikanten met een gemeente, die een dag per week zijn vrijgesteld voor dit werk. Sinds men contacten heeft met gereformeerde kerken behoren ook de drie formulieren van eenheid tot de te bestuderen belijdenisgeschriften.
- De RPCI heeft een zusterkerkrelatie met de Reformed Presbyterian Church of Scotland, de Reformed Presbyterian Church of North America, en de Reformed Presbyterian Church of Australia. Verder heeft de RPCI een officiële "vriendschappelijke relatie" met de Free Church of Scotland en de Evangelical Presbyterian Church of Ireland. Andere officiële kerkelijke relaties zijn er niet, al zijn er wel incidentele contacten, zoals met de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.
Sinds 1982 is de RPCI geen lid meer van de Gereformeerde Oecumenische Synode. De RPCI neemt deel aan het werk van de Christian Witness to Israel, en overweegt lid te worden van de British Evangelical Council. Momenteel wordt er geen zending bedreven, al bestaan er plannen om in Frankrijk te gaan arbeiden.
- De afgevaardigden van de RPCI beoordeelden de regels voor kerkelijke relaties, zoals de Gereformeerde Kerken die nu hanteren, zeer positief. Men sprak van een ordelijke opzet. Verdere gesprekken hierover worden gewenst geacht.

5.9.3 Verschillen tussen de RPCI en de EPCI

Deputaten kregen ook de opdracht de verschillen tussen de RPCI en de Evangelical Presbyterian Church of Ireland (EPCI) te bestuderen. Die verschillen omvatten in totaal de volgende twee punten:

- De zuiverheid van de eredienst: in de RPCI worden alleen maar psalmen gezongen, geen gezangen, en men zingt er zonder instrumentale begeleiding.

- De zogenaamde "Covenants": de RPCI houdt vast aan de Covenants; de EPCI doet dat niet niet.

Op de vraag of deze beide kerken ooit één zouden kunnen worden, was het antwoord van de afgevaardigden van de RPCI dat de verantwoordelijkheid daarvoor ligt bij de EPCI, aangezien zij in 1927 bij haar ontstaan zich had behoren aan te sluiten bij de RPCI, die al eeuwenlang bestond. De afgevaardigden waren van mening dat het proces van het bij elkaar komen van onderaf moest opkomen, en in feite was dat proces plaatselijk al op gang gebracht, en werd het mede gestimuleerd door de uitspraak van de synode van de RPCI dat op plaatselijk niveau nauwere samenwerking met gemeentes van de EPCI gezocht moest worden. Een samengaan met de EPCI zou niet op onoverkomelijke bezwaren van de kant van de RPCI behoeven te stuiten. (Overigens spraken de afgevaardigden er hun waardering over uit dat de Gereformeerde Kerken het gesprek met hen over deze zaak aangingen.)

5.9.4 Conclusie en voorstel

Deputaten zijn van oordeel dat de RPCI zeer dicht staat bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Zij achten in de toekomst een relatie met de RPCI zeer zeker mogelijk. Op dit moment zijn er echter nog enige zaken, zoals de kerkelijke regels, die eerst verder doorgesproken moeten worden. Bovendien zouden deputaten tijdens een bezoek van wat langere duur ook meer van het kerkelijk leven van de RPCI, zoals de zondagse erediensten, ter plaatse willen meemaken. En deputaten menen dat samenwerking met en advies van de EPCI in dezen eveneens zeer gewenst is. Deputaten stellen daarom de generale synode voor de contacten met de Reformed Presbyterian Church of beland voort te zetten.

5.10 Presbyterian Church of Eastern Australia (PCEA)

5.10.1 Inhoud van het contact

De deputaten voor contacten met de PCEA van onze Australische zusterkerken hadden aan de synode van Launceston van 1985 voorgesteld om de PCEA te erkennen als ware en getrouwe kerk van Jezus Christus. (De synode besloot echter dat niet genoeg bekend was over deze kerk om nu al tot die erkenning te komen.) Bovendien is de PCEA intussen lid geworden van de Internationale Conferentie van Gereformeerde Kerken.

Deze feiten brachten deputaten ertoe om een brief te sturen waarin zij de Gereformeerde Kerken in Nederland voorstelden aan de PCEA.

5.10.2 Conclusie en voorstel

Deputaten zijn van mening dat deze kerk valt onder de synodale opdracht aan deputaten om "contacten te zoeken met kerken in het buitenland, met welke de mogelijkheid van kerkelijke gemeenschap mag worden vermoed, teneinde deze mogelijkheid nader te onderzoeken".

Deputaten stellen aan de generale synode voor om de contacten met de Presbyterian Church of Eastern Australia te openen, zulks met medeweten en eventuele medewerking van onze Australische zusterkerken, via haar deputaten.

6. SECTIE IV: AFRIKA EN EUROPA

6.1 Die Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (VGKSA)

6.1.1 Contacten

In de afgelopen periode is er drie maal officieel en éénmaal officieus contact geweest met de VGKSA. Ds. H.J. de Vries en br. J.J. Schreuder, afgevaardigden naar de synode van de GKSA te Potchefstroom, januari 1985, hadden vóór hun vertrek naar Potchefstroom een gesprek te Pretoria met "Die Deputate vir Kontakt met Binnelandse Kerkformasies", Dep. KBKf, van de VGKSA. Na afloop van de synode van Potchefstroom 1985, had ds. De Vries in februari '85 te Kaapstad een samenspreking met "Die Deputate vir Korrespondensie met Buitelandse Kerke", Dep. KBK, van de VGKSA. In april 1986 waren ds. M. Brandes en br. Jac. van der Kolk als afgevaardigden aanwezig op de synode van de VGKSA te Pretoria (zie bijlage 4). Zij hadden toen tevens contact met genoemde Dep. KBKf. Voorts bezocht Dr. W. Boessenkool, deputaat KBKf, Nederland in december 1985. Er is daarbij officieus contact geweest tussen hem en sectie IV van Dep. BBK, belast met zaken betreffende Afrika.

Het belangrijkste onderwerp bij alle genoemde besprekingen is telkens (weer) geweest de verhouding van de VGKSA en van de Geref. Kerken in Nederland met de GKSA, Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika.

Het aanbod van "voorlopig kerkelijk contact" (onder beding) aan de GKSA door de G.S. van Arnhem 1981 en van Heemse 1984/85 heeft onrust en zorgen gewekt bij de VGKSA. Door het afwijzend besluit van de synode van de GKSA en mede dank zij besprekingen van onze afgevaardigde deputaten met de VGKSA-deputaten op de synode van Pretoria, is die gereserveerdheid gelukkig verdwenen. Afgesproken is, dat zoveel mogelijk zal worden geprobeerd de GKSA gezamenlijk te benaderen.

6.7.2 Synode van Pretoria (1986)

De ontvangst van de afgevaardigde deputaten op de synode van Pretoria 1986 was zeer hartelijk. Hoewel zij de status van adviseurs hadden, waarbij een opstelling van gepaste bescheidenheid behoort, werden zij volledig bij de besprekingen betrokken. De "Sinodehandeling" geven o.m. de volgende besluiten te zien:

1. de kerkelijke gemeenschap met de Gereformeerde Kerken in Nederland wordt voortgezet, eveneens met The Free Reformed Churches of Australia en the Canadian Reformed Churches;
2. met de Gereformeerde Kerken op Oost Soemba/Savoë wordt het contact voortgezet op de huidige wijze, totdat hieruit in de toekomst mogelijk correspondentie kan groeien;
3. met de Korean Presbyterian Church (Kosin) worden de contacten voortgezet teneinde ook hierbij in de toekomst zo mogelijk tot correspondentie te komen;
4. de VGKSA zullen het lidmaatschap van de ICRC aanvragen, nadat zij tot nog toe als waarnemer hadden gefungeerd;
5. de Westminster Standards worden als een gereformeerde belijdenis erkend;
6. een verkort avondmaalsformulier wordt voor een periode van twee jaar voor kerkelijk gebruik vrijgegeven;
7. het Kerkboek is door modernisering van teksten van formulieren e.d. sterk verbeterd. Ook wordt een aantal Skrifberymings aanvaard;
8. de zendingsarbeid te Belhar van de kerk te Kaapstad groeit en wordt in betere kerkelijke banen beleid;
9. de samenwerking betreffende het zendingswerk in Mamelodi, tussen de kerken te Drachten Z.O. en Pretoria, groeit. Het ziet er naar uit dat binnen afzienbare tijd dit zendingswerk onder eerste verantwoordelijkheid van de Zuid-Afrikaanse kerken kan geschieden;
10. inzake de roeping te zoeken naar wegen om tot kerkelijke eenheid met de GKSA te komen, is besloten:
 - a. er wordt vòòr 1 januari 1987 door deputaten KBKf een document opgesteld waarin de argumenten van de VGKSA nogmaals duidelijk worden uiteengezet;
 - b. op dit document zal commentaar worden gevraagd van de kerkeraden van de VGKSA en van deputaten BBK in Nederland;
 - c. op een in oktober 1987 vervroegd samen te komen synode zal aan de hand van document en commentaar een brief worden opgesteld aan de synode van de GKSA, die in januari bijeen zal komen.

6.1.3 Intensivering van contact

Deputaten zijn voorts van oordeel dat de VGKSA steun vanuit Nederland, met name met betrekking tot het aangaan, resp. onderhouden van contacten met binnenlandse en buitenlandse kerkformaties op prijs stellen. Dit wordt vooral veroorzaakt doordat de VGKSA kwantitatief een kleine kerkgemeenschap is, de afstanden groot zijn en de z.g.eerste en tweede generatie haar specifieke problemen meebrengt, terwijl de invloed van de GKSA als bedreigend wordt ervaren.

Onze afgevaardigden hebben toegezegd dat, tenzij de a.s. Generale Synode anders beslist, de contacten tussen de Gereformeerde Kerken in Nederland en de GKSA zoveel mogelijk zullen worden afgestemd op de ontwikkeling van de contacten van de VGKSA met de GKSA.

Intensivering van de contacten tussen deputaten BBK en die Deputate vir Korrespondensie met Buitelandse Kerke èn evenens die Deputate vir Kontakt met Binnenlandse Kerkformasies, is daartoe nodig. (Zie punt 10.b. hierboven; zie ook hetgeen wordt opgemerkt betreffende het beleid van deputaten ten aanzien van de GKSA, elders in dit rapport).

6.1.4 Conclusie en voorstel

1. Dankbaar mag worden vastgesteld dat de VGKSA trouw gebleven zijn aan de Heilige Schrift en de gereformeerde belijdenis inzake leer, dienst, kerkregering en tucht, en dat zij gemeenschap willen blijven oefenen met De Gereformeerde Kerken in Nederland.
2. Deputaten stellen voor de kerkelijke gemeenschap met de VGKSA te blijven oefenen volgens de overeengekomen regels en met name in de benadering van de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika door de beide zusterkerken in Nederland en in Zuid-Afrika, zoveel mogelijk één lijn te trekken en de nieuw te benoemen deputaten op te dragen hun beleid en de daarbij behorende aanpak daarop te richten.

6.2 Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika

6.2.1 Contacten op de synode van Potchefstroom 1985

De G.S. van Heemse 1984/85 handhaafde het aanbod van voorlopige relatie van kerkelijk contact met de GKSA, onder het beding dat de G.S. van Arnhem 1981 aan de GKSA had gesteld, te weten: geen zusterkerkrelatie aan te gaan met de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Op de synode van Potchefstroom 1985 van de GKSA lag bovengenoemd aanbod naast het verzoek van de Nederlands Geref. Kerken tot volledige correspondentie. De Deputate vir Ekumeniese Aangeleenthede van de GKSA adviseerden de synode in te gaan op het verzoek van de NGK. De synodale commissie, die dit voorstel van deputaten moest beoordelen, verwierp het advies van deputaten en stelde voor de beslissing op te schorten, teneinde het gesprek met de NGK intensiever voort te zetten, gezien de bevindingen van de commissie. (Zie in dit verband het rapport van de afgevaardigden van Dep. BBK naar de genoemde synode van Potchefstroom, bijlage 1.)

Tijdens de discussies ontvingen onze afgevaardigden, ds. H.J. de Vries en br. J.J. Schreuder, slechts zeer beperkte mogelijkheden het standpunt van de G.S. en van Arnhem en Heemse toe te lichten.

De afgevaardigden van de NGK legden tijdens de behandeling in de plenaire vergadering in sterke mate het accent op de reeds lang bestaande, nauwe samenwerking op zendingsgebied in Natal tussen de GKSA en de NGK.

In dit verband moet worden opgemerkt dat de synode grote spoed moest betrachten bij het afhandelen van de agenda, een boekwerk met aanvulling, in totaal 720 blz.! De indruk van onze reeds genoemde afgevaardigden was dan ook dat dit simpele "zendings-argument" het stemgedrag van een aantal afgevaardigden heeft bepaald. De synode besloot - zij het met een kleine meerderheid volledige correspondentie aan te gaan met de NGK.

Daarmee kwam het aanbod van de synoden van Arnhem en Heemse te vervallen. In een brief dal. 22-10-85 hebben deputaten BBK tegenover de deputaten van de GKSA hun teleurstelling uitgesproken over het onderhavige besluit van de synode van de GKSA, Potchefstroom 1985. In die brief werd geconstateerd dat het aanbod van de voorlopige relatie van kerkelijk contact was komen te vervallen. Overigens meenden deputaten dat daarmee niet elke mogelijkheid tot contact was verbroken. Wel dient een eventueel voortgezet contact allereerst het bewuste besluit van de synode van Potchefstroom 1985 als onderwerp van bespreking te hebben.

6.2.2 Latere contacten

Dit laatste vond dan ook plaats in een gesprek op 4-04-86, dat deputaten ds. M. Brandes en br. Jac. van der Kolk hadden met Deputate vir Ekumeniese Aangeleenthede van de GKSA. Dit geschiedde tijdens hun bezoek aan Zuid-Afrika, als afgevaardigden naar de synode van Pretoria van de VGKSA, gehouden begin april 1986. Tijdens dit gesprek hebben genoemde afgevaardigden de teleurstelling uitgesproken van deputaten BBK m.b.t. het toen gevallen besluit. Nogmaals is uiteengezet waarom volledige correspondentie van de GKSA met de NGK voor de Gereformeerde Kerken in Nederland een verhindering is voor nader contact met de GKSA. De Nederlandse afgevaardigden hebben daarbij uitgesproken dat zij de indruk hebben dat men bij de GKSA te licht oordeelt over de leervrijheid die in de NGK wordt toegelaten en over de independentistische tendenzen die blijken uit het "Akkoord van kerkelijk samenleven van de NGK", dat de gereformeerde kerkorde (DKO) vervangen heeft.

Afgesproken is dat deputaten BBK een memorandum zullen opstellen, waarin enerzijds vermeld wordt welke overeenstemming er is tussen onze beide kerkengroepen, en anderzijds welke belemmeringen er zijn voor de Geref. Kerken in Nederland om nader contact aan te gaan en te onderhouden met de GKSA. Het is de bedoeling dat dit document de basis vormt voor een nadere bespreking, die tijdens de volgende synode van de GKSA, januari 1988, moet worden gehouden.

Mede omdat de G.S. van Heemse 1984/85 aan deputaten BBK opdroeg over deze materie voortdurend overleg te plegen met de VGKSA, en ook omdat de contacten van de VGKSA zich

ongeveer in een zelfde stadium bevinden, is met Deputaten vir Ekumeniese Aangeleentehede van de GKSA afgesproken, dat wanneer het hierboven bedoelde gesprek plaats vindt, ook de deputaten van de VGKSA, dep. KBKf, daarbij zullen worden betrokken. Wij menen (zie ook rapport over de VGKSA) dat dit een grote steun is voor de VGKSA. Zo is dit ook door de synode van Pretoria 1986 begroet. Het tijdschema dat deze synode heeft vastgesteld voor het opstellen van memorandum en brief (zie rapport over de VGKSA), stemt goed overeen met ons schema zoals afgesproken met de deputaten van de GKSA. Uiteraard zijn deze afspraken gemaakt onder beding van goedkeuring door de a.s. G.S. van Spakenburg-N.

Naast de bovenvermelde bespreking op 4 april '86 zijn er ook besprekingen gevoerd met o.a. een aantal hoogleraren van Die Teologiese Skool te Potchefstroom, op 11-04-86, met ouderling W. Groothof, nu te Potchefstroom woonachtig (zie blz. 25 van het vorige deputatenrapport), in gezelschap van de plaatselijke predikant en een hoogleraar, voorts met enkele individuele predikanten van Kempton Park, Marble Hall, Witbank.

Uit al deze besprekingen hebben deputaten de indruk overgehouden dat weinig bekend is over het ontstaan en het karakter van de Nederlands Gereformeerde Kerken, en dat hier en daar wordt ingezien dat het besluit tot het aangaan van correspondentie op te lichte gronden (nl. zendingssamenwerking) is genomen. Een betere voorlichting in deze aangelegenheid zou heilzaam kunnen werken en wellicht is het reeds genoemde, door deputaten BBK op te stellen memorandum daaraan dienstbaar te maken.

Deputaten verwijzen in dit verband naar het uitvoerige verslag van deputaten ds. H.J. de Vries en br. J.J. Schreuder betreffende hun ervaringen op de synode van Potchefstroom, jan. 1985, bijlage 1.

6.2.3 Conclusies en voorstellen

Nu de synode van de GKSA, januari 1985, het aanbod van de G.S. van Heemse 1984-1985 met betrekking tot het aangaan van de voorlopige relatie van kerkelijk contact, onder het bekende beding, niet heeft geaccepteerd, is genoemd aanbod daarmee vervallen. Toch behoeven daarmee niet alle contacten definitief beëindigd te worden, maar zij zullen wel een concreter doel moeten hebben. Daarom stellen deputaten aan de synode voor de nieuw te benoemen deputaten BBK te machtigen:

1. het in dit rapport vermelde memorandum op te stellen in overleg met de deputaten KBKf van de VGKSA;
2. dit document toe te zenden aan Deputate vir Ekumeniese Aangeleentehede van de GKSA;
3. dit document te bespreken met genoemde deputaten (zie 2.), hetzij tijdens de vervroegde synode van de VGKSA in oktober 1987, hetzij op een ander tijdstip, zodanig gekozen dat de materie nog kan dienen op de e.v. synode van de GKSA, jan. 1988;
4. dit memo zo nodig en zo mogelijk, al dan niet aangepast, te gebruiken voor informatie binnen de kringen van de GKSA.

Tevens stellen deputaten voor dat de G.S. van Spakenburg-N. een brief verzendt aan de e.v. synode van de GKSA, waarin gesteld wordt:

1. dat onze G.S. teleurgesteld is wegens het door de GKSA-synode van Potchefstroom 1985 genomen besluit i.z. de Nederlands Gereformeerde Kerken;
2. dat door het genomen besluit ons aanbod is komen te vervallen;
3. dat nader contact evenwel nuttig geacht wordt, maar dat dit contact wel primair over het gewraakte besluit zal moeten gaan;
4. dat de G.S. kennis heeft genomen van het verslag dat afgevaardigden van Dep. BBK hebben gedaan van hun besprekingen met o.a. Die Deputate vir Ekumeniese Aangeleentehede van de GKSA in januari 1986;
5. dat deputaten BBK gemachtigd zijn door te spreken over de met genoemde GKSA-deputaten behandelde materie op de door beide deputaatschappen gekozen weg.

Tenslotte dient nieuw te benoemen deputaten te worden opgedragen over deze gehele materie intensief contact te onderhouden met Die Deputate vir Kontakt met Binnelandse Kerkformasies (Dep. KBKf) van de VGKSA, die zich bezig houden met de zelfde zaken. (Zie onderdeel 6.1.)

6.3 Die Nederduits Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika

In de afgelopen periode is er weer enkele malen contact geweest met Dr. Rossouw, directeur vir Eucumeniese Sake van de NG-kerk:

- a. door de afgevaardigden Ds. H.J. de Vries en br. J.J. Schreuder tijdens hun bezoek ter gelegenheid van de synode van de GKSA in januari 1985;
- b. tijdens het bezoek van Dr. Rossouw aan Nederland na zijn bijwoning van de ICRC te Edinburgh. Dit bezoek vond plaats op 14 september 1985. Er waren 6 deputaten aanwezig;

- c. door de afgevaardigden Ds. M. Brandes en br. Jac. van der Kolk tijdens hun bezoek ter gelegenheid van de synode van Pretoria van de VGKSA in april 1986.
- Ook zijn er enkele informele contacten geweest met NG-predikanten. In alle gevallen waren de gesprekken open; o.m. werd het volgende naar voren gebracht:
- a. er is geen leervrijheid in de NG-kerk en door de provinciale synodes is het toezicht verscherpt op de opleiding van a.s. NG-predikanten. Men wil er alles aan doen om de schriffkritiek uit de kerk te weren;
 - b. er is een plan het lidmaatschap van de GOS op te schorten. De Algemene Synode, die in oktober 1986 bijeenkomt beslist daar over. Daarvoor is een tweederde meerderheid vereist. Met name spelen de bezwaren tegen de Gereformeerde Kerken (synodaal) in Nederland een grote rol.
 1. De GOS zelf sprak in 1982 uit dat de GKN (syn.) de gereformeerde belijdenis verlaat.
 2. De NG-kerk sprak uit dat het moeilijk is met de GKN (syn.) in de GOS te blijven, omdat deze kerken de leertucht niet toepassen.
 3. Het rapport "God met ons" is voor de NG-kerk onaanvaardbaar.
 4. De GKN (syn.) zijn naast de GOS ook lid van de Wereldraad en de WARC. Men wil als NG-kerk aan de GOS en aan de GKN (syn.) een radicaal signaal geven: keer terug naar het gereformeerde spoor, anders moeten wij ons terug trekken. Het moeilijke punt vindt men bij de NG-kerk: wanneer moeten wij breken met de GOS en hoe kunnen wij vanuit de dan ontstane situatie toch "het broederlijk gesprek" gaande houden? Er zijn daarom aarzelingen om uit de GOS te treden. Men heeft namelijk vrees dat dan meer jonge kerken uit de Derde Wereld, die steun zoeken bij de GOS, overgeleverd zijn aan de zich steeds verder van de gereformeerde belijdenis afkerende GKN (syn.). Dit argument wordt bij meer "bezwaarde" kerken gehoord.
 - c. In 1986 komt er een herziene versie van de omstreden publicatie "Ras, volk en nasie", waarin de apartheid theologisch wordt onderbouwd. De nieuwe versie over "kerk en samenleving" zal door de komende synode moeten worden vastgesteld.
 - d. De NG-kerk had twee waarnemers, Ds. Potgieter en Dr. Rossouw, gezonden naar de vergadering van de ICRC te Edinburgh in september 1985. Dr. Rossouw had grote waardering voor de principiële belijndheid en gaf enkele adviezen met betrekking tot het laten functioneren van de ICRC.
 - e. Volgens dr. Rossouw zouden het uitnodigen van waarnemers op elkaars synodes en/of het richten van een bemoedigend schrijven in de verkennende fase van het contact, goede zaken zijn.
 - f. Van de zijde van deputaten is gesteld, dat deze een uitnodiging als onder e. bedoeld zullen overwegen, maar dat wij het op prijs stellen, dat in dat geval ook onze zusterkerken, de VGKSA, een dergelijke uitnodiging zouden krijgen. Dr. Rossouw zegde dit toe.

6.3.1 Conclusie en voorstel

Deputaten menen dat de verkennende contacten moeten worden voortgezet.

Zij stellen voor aan de nieuw te benoemen deputaten op te dragen de contacten schriftelijk en/of mondeling voort te zetten. Tevens dient de eerstvolgende deputatie naar ZuidAfrika gemachtigd te worden het gesprek met vertegenwoordigers van de NG-kerk voort te zetten.

6.4 Overig Afrika

6.4.1 Nigeria

"De Kerk van Christus in Sudan onder de (volksstam) TIV", afgekort NKST, is van gereformeerde origine, nl. ontstaan uit het zendingswerk van "Die Nederduits Gereformeerde Kerk in SuidAfrika", de NG-Kerk, en heeft als belijdenis de Heidelbergse Catechismus.

De correspondentie met deze kerk verloopt uitermate moeizaam, zoals blijkt uit het volgende: Op 1 nov. 1983 verzonden de toenmalige deputaten een brief aan de General Secretary van de NKST. Deze brief bevatte een aantal vragen. In november 1985 werd een brief ontvangen van de nieuwe General Secretary (met een geheel ander adres). Hij had vernomen dat deputaten contact zochten met de NKST en aan onze toekomstige vragen zou alle aandacht worden gegeven. Met een begeleidende brief zonden deputaten afschrift van het schrijven met vragen dal. 1 nov. 1983. Het antwoord hierop wordt nu tegemoet gezien. Deputaten zullen in hun aanvullend rapport de eventuele reactie vanuit Nigeria verwerken en aan de hand van die reactie met een voorstel komen t.b.v. de nieuw te benoemen deputaten.

6.4.2 Zaire

Tot de taak van deputaten behoort ook het stimuleren van kerkreformerend werk vanuit Frankrijk. Volgens deputaten kan de kerk genaamd "Eglise Réformée Confessante au Zaïre" geacht worden hieronder te vallen. Deze plaatselijke kerk is gevestigd te Lubumashi, het vroegere Elisabethville. Deze kerk is geïnstitueerd in 1984 als vrucht op het werk van ds. A. Kayayan, predikant van de Eglise Réformée de France, de ERF.

Ds. Kayayan richtte franstalige radio-uitzendingen op met name Zaïre, verzorgde voorts een periodiek, "Perspectives Réformées" en voerde een uitgebreide correspondentie. Dit alles ging uit van de organisatie "Back to God Hour" van de Christian Reformed Church in de Verenigde Staten.

De kerk te Lubumashi heeft evenwel contact met de kleine "Reformed Church in the USA". Mede op grond van verkregen advies doen deputaten geen pogingen rechtstreeks contact te zoeken met de plaatselijke kerk te Lubumashi.

Een particulier comité te Zuidhorn biedt via de Reformed Church in the USA materiële steun aan de kleine Afrikaanse kerk.

Wij stellen voor aan nieuw te benoemen deputaten op te dragen verdere ontwikkelingen in Zaïre te volgen.

6.5 Europa

6.5.1 Frankrijk

In de afgelopen periode is deputaten meer bekend geworden over "La Union Nationale des Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes de France", kortweg genoemd de EREI.

Deze kerkgroep is ontstaan in 1938 als afsplitsing van de Eglise Réformée de France, in welke kerk men middels een preambule niet naar de letter aan de belijdenis gebonden was.

De EREI heeft de geloofsbelijdenis van La Rochelle, aldaar vastgesteld in 1571. Uit de ontvangen informatie wordt duidelijk dat men te maken heeft met een zwak kerkverband, waarbinnen de K.O. niet of nauwelijks funktioneert. De predikant beheerst vrij sterk het plaatselijk kerkelijk leven en bepaalt de eventuele tuchttoefening. Er zijn ca. 45 plaatselijke gemeenten met een 30-tal predikanten. In een aantal kerken kan op verzoek van de ouders in plaats van de kinderdoop de "aanbieding" plaats vinden.

De kerkregering is synodaal-presbyteriaans. Men kent vier regionale synodes en jaarlijks een nationale synode met een 70-tal afgevaardigden en een zittingsduur van slechts enkele dagen.

Voorzover deputaten bekend, zijn er geen officiële contacten met buitenlandse kerken. Wel zijn er na de vergadering van de GOS te Nîmes niet-officiële contacten met de Chr. Geref. Kerken alsmede met de Ned. Geref. Kerken.

Ondanks het woord "Union" in de officiële naam, is er kerkrechtelijk slechts sprake van een lichte vorm van kerkverband. Dat funktioneert vooral op financieel gebied en eveneens bij optreden naar de overheid. Het woord "Indépendantes" mag niet uitgelegd worden als independentistisch. Men kent naast leden, "membres", meelevend en meebetaland met stemrecht, ook "paroissiens" die zich niet willen binden.

Ongeveer de helft van de studenten van de Faculté Libre te Aix en Provence komt uit de EREI.

Concluderend: er zijn momenteel geen mogelijkheden van intensief kerkelijk contact. Wij stellen u voor aan de nieuw te benoemen deputaten op te dragen attent te blijven op verdere ontwikkelingen binnen de EREI.

6.5.2 Spanje

De kerkelijke situatie in Spanje is, voorzover deputaten daarbij betrokken waren, niet bijzonder duidelijk.

De kerkeraad te Bussum heeft via zijn commissie "Steun Broederschap Spanje" SBS, momenteel contacten met:

1. De Iglesia Christiana Reformada te Madrid;

2. De Iglesia Reformada Presbiteriana, de IRP, o.l.v. ds. Ricardo Cerni.

ad 1. De jarenlange contacten met ds. Ranero te Palma de Mallorca en met ds. Rios te Malaga, werden door de kerk te Bussum per 31 dec. 1985 beëindigd. In Madrid is nog steeds pastor de Segovia actief met zondagse samenkomsten, voorts bijbellessen, zondagschoolwerk en daarnaast met de in het spaans vertaalde en aan Spanje aangepaste Nederlandse Bijbelcursus en cursisten verspreid in Spanje. Het werk in Madrid is te beschouwen als evangelisatiewerk; ds. de Segovia heeft nog steeds geen ambtsdragers naast zich.

ad. 3. De commissie SBS te Bussum werd geattendeerd op de IRP in jan. 1984. Vanuit Bussum werd financiële hulp geboden.

Aangezien het hier een georganiseerde kerk betreft, werd ds. Cerni voor nader contact met de Geref. Kerken in Nederland verwezen naar deputaten BBK. Deputaten ontvingen van SBS een Nederlandse vertaling van de "Statuten" van de IRP, een document dat tevens als kerkorde fungeert. (Estatutos de la IRP.)

Deputaten waren van mening dat nadere oriëntatie t.a.v. de IRP wenselijk was alvorens een afvaardiging naar een vergadering van een Presbiterio Nacional te zenden. Er is, gezien het feit dat er slechts drie kerken tot het verband behoren, slechts één presbyterie.

Eind nov. 1985 werd door deputaten aan de "secretarie-general" van de Presbiterio Nacional schriftelijk een aantal vragen voorgelegd n.a.v. de statuten. Het schriftelijk antwoord van de hand van ds. Cerni werd op 5 maart '85 in een vergadering te Ermelo met ds. Cerni en ds. Honjo, predikant te Sevilla, door eerstgenoemde nader toegelicht.

Hoewel niet alle vragen geheel bevredigend beantwoord werden, zijn deputaten van mening dat voortzetting van het contact gewenst is. Het aangaan van kerkelijk contact lijkt deputaten op dit moment nog te prematuur.

Tijdens het gesprek met ds. Cerni bleek, bij navraag onzerzijds, dat de IRP wel met spanningen te kampen heeft. Een groep in Malaga, afkomstig uit het kerkje van ds. Rios, voegde zich destijds als huisgemeente bij de IRP, is evenwel inmiddels weer terug bij ds. Rios. Een huisgemeente te Madrid, ook behorend tot het verband van de IRP, hield op te bestaan. Het zaaltje werd overgedaan aan Koreaanse christenen.

De IRP heeft - zo zei desgevraagd ds. Cerni -wel contacten met kerken buiten Spanje, evenwel geen kerkelijke contacten.

Deputaten hebben aan de IRP enige financiële steun toegezegd t.b.v. de aanschaf van geref. lectuur t.b.v. de opleiding en studiebegeleiding door ds. Cerni van studenten indien deze zich in de toekomst zouden melden bij de IRP te Barcelona.

Helaas laten de contacten tussen de IRP en de hierboven genoemde ds. De Segovia te wensen over. Te hopen is dat pogingen hierin verandering te brengen zullen slagen.

Wij stellen u voor de nieuw te benoemen deputaten op te dragen in overleg met de Gereformeerde Kerk te Bussum aandacht te blijven geven aan het kerkelijk leven in Spanje en aan de lectuurvoorziening, en het contact met de IRP voort te zetten en zo mogelijk te intensiveren.

6.5.3 Griekenland

De uitnodiging van deputaten een afvaardiging vanuit de GEC in Nederland te ontvangen voor nadere kennismaking met de Geref. Kerken, kon niet worden gehonoreerd aangezien in de daarvoor genoemde periode een General Assembly bijeen kwam.

Een herhaalde uitnodiging nl. voor een bezoek in het najaar van 1986, stuitte op financiële moeilijkheden. Wel liet men weten dat een bezoek door één afgevaardigde mogelijk zou kunnen zijn indien Nederland wilde bijdragen in de reiskosten.

De GEC is, zoals bekend, lid van de Wereldraad van Kerken. Voorts ambieert men het lidmaatschap van de GOS, waarbij het deputaten niet bekend is of men inmiddels reeds als lid is toegetreden.

Indien het bezoek van een afgevaardigde in het najaar doorgang vindt, zal in een aanvullend rapport ongetwijfeld meer concrete informatie betreffende de huidige stand van zaken binnen de GEC kunnen worden opgenomen.

Deputaten hebben begrip voor de moeiten van deze kleine, onderling ook wel enigermate verdeelde kerkengroep, levend in een merendeels vijandige omgeving. Deputaten adviseren, nieuw te benoemen deputaten opdracht te geven de verkennende contacten voort te zetten en daarbij te wijzen op de gevaren vanuit Wereldraad en vanuit GOS.

6.5.4 Duitsland

De contacten van Dr. Huntemann te Bremen met Nederland, liepen in de afgelopen periode via de kerk te Groningen-Oost.

Een vraag of in de kerk van Dr. Huntemann bij diens afwezigheid, door predikanten vanuit de Geref. Kerken in Nederland een "stichtelijk woord" kan worden gesproken, is ter beantwoording voorgelegd aan de raad van de kerk te Groningen-Oost, waarbij mogelijk overleg gepleegd zal worden met de classis Groningen. Deputaten hebben het voornemen in de loop van 1986 een onderhoud te regelen met Dr. Huntemann en enkele van zijn ambtsdragers, c.q. vaste medewerkers. Wellicht kan hierover worden gerapporteerd in een aanvullend rapport.

Gewezen moet worden op de moeilijke positie waarin èn Dr. Huntemann èn Dep. BBK verkeren in dit contact. Dr. Huntemann is een "gereformeerd denkend" predikant, maar binnen het nietgereformeerd verband van de Bremer Landeskirche.

Wij stellen u voor nieuw te benoemen deputaten op te dragen, waar mogelijk Dr. Huntemann en zijn gemeente bijstand te verlenen met raad en daad.

7. SECTIE V: INTERNATIONALE CONFERENTIE VAN GEREFORMEERDE KERKEN

Op de constituerende vergadering, die eind 1982 in Groningen werd gehouden, werd de voorbereiding van de volgende internationale conferentie opgedragen aan een voorlopig comité, gevormd door Rev. J.N. Macleod (Schotland), Rev. D.W.H. Thomas (Ierland) en D.J. van Wijnen (Nederland). Die volgende conferentie kwam in 1985 bijeen in Edinburgh (Schotland) en duurde van 3 tot en met 10 september.

Door de Generale Synode van Heemse werden naar Edinburgh afgevaardigd: Ds. O.J. Douma en prof. H.M. Ohmann; ook br. D.J. van Wijnen woonde de conferentie bij als lid van het voorlopig comité. Een verslag van de twee eerstgenoemde broeders treft u aan in bijlage 1, en de in het Engels gestelde notulen van de Conferentie te Edinburgh in bijlage 2.

Besluiten

Voor de goede orde vindt u hieronder een samenvatting van de belangrijkste besluiten, die in Edinburgh zijn genomen:

1. Er is een commissie benoemd, bestaande uit Prof. J.L. Mackay (Schotland), Prof. J. Faber (Canada), Prof. N.H. Gootjes (Korea) en Rev. G. van Rongen (Australië), die de opdracht heeft de tekst van de drie oecumenische belijdenissen te bestuderen ten einde te komen tot een eensluidende tekst, die aan de lidkerken kan worden aangeboden.
2. Aan het voorlopig comité, hierboven genoemd, werd decharge verleend.
3. Er is een commissie benoemd met de volgende opdracht:
 - (1) informatie te verzamelen met betrekking tot de zendingsactiviteiten van de lidkerken en hun opleidingsprogramma's;
 - (2) de mogelijkheden te bestuderen om zendingsactiviteiten te coördineren voor wat betreft opleiding, zendingsgebieden en het uitwisselen van zendelingen;
 - (3) de noodzaak te onderzoeken een zendingsliteratuurlijst op te stellen en up to date te houden en de publicatie van een inleiding in de Gereformeerde Zendingswetenschap te stimuleren.In deze commissie zijn benoemd:
Rev. M.K. Drost (Nederland), Prof. K. Deddens (Canada), Prof. C. Graham (Schotland) en Prof. A.C. Boyd (Schotland).
4. Met betrekking tot de financiën is het volgende besloten:
 - (a) er wordt een algemeen fonds gesticht om de kosten van de ICRC te dekken;
 - (b) bijdragen van de lidkerken worden gevraagd op basis van het aantal gedoopte leden èn de in het betreffende land geldende levensstandaard;
 - (c) de lidkerken betalen zelf de reiskosten van hun afgevaardigden en eventuele adviseurs; lidkerken voor wie dit bezwaarlijk zou kunnen zijn, kunnen zich voor steun wenden tot het algemene fonds;
 - (d) kerken, die geen lid zijn betalen zelf de kosten van hun verblijf en de reiskosten.
Als penningmeester is benoemd br. H.A. Berends (Canada), die o.a. een budget zal opstellen voor de volgende conferentie en daar zal rapporteren over het door hem gevoerde beheer van de gelden.
5. Op grond van de bepalingen in de constitutie van de ICRC konden voorstellen tot wijziging of aanvulling van constitutie of reglement niet in behandeling komen; deze zullen nu op de agenda van de volgende conferentie worden geplaatst voorzover die voorstellen door de betrokken kerken zullen worden gehandhaafd.

Lidkerken

De volgende kerken zijn op dit moment toegetroten/toegelaten als lid van de conferentie:

de Canadian Reformed Churches

de Evangelical Presbyterian Church of Ireland

de Free Church of Scotland
de Free Reformed Churches of Australia
de Presbyterian Church (Kosin) in Korea
de Gereja Gereja Reformasi di Sumba-Timor/Savu
de Gereformeerde Kerken in Nederland
de Free Church in South Africa
de Presbyterian Church of Eastern Australia
de Reformed Presbyterian Church of Ireland.

Inmiddels is bekend geworden dat de Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (VGKSA) hebben besloten het lidmaatschap van de Conferentie aan te vragen.

Nabeschuwing

Deputaten hebben de hieronder volgende punten onder de aandacht van het voorbereidende comité van de volgende conferentie gebracht:

a. *Notulen van de conferentie in Edinburgh.*

De notulen zijn kort en zakelijk gesteld. Bij nadere overweging echter zijn deputaten tot de conclusie gekomen, dat het aanbeveling verdient ze in de toekomst toch uitvoeriger te doen. Dit niet alleen met het oog op de lidkerken en de leden van die kerken, maar vooral ook gezien de belangstelling voor de gang van zaken buiten de ICRC-kring. In de huidige vorm bieden ze te weinig informatie.

b. *Referaten.*

Er moet op worden toegezien, dat de te houden referaten tijdig in het bezit van de afgevaardigden zijn.

c. *Aanwezigheid van bijv. "Christian Witness to Israël-.*

Op dit punt zal de volgende conferentie zich strikt moeten houden aan de Constitution, d.w.z. dat alleen afgevaardigden van kerken tot de vergaderingen van de conferentie mogen worden toegelaten. Uiteraard staat het de afgevaardigden van welke organisatie ook, vrij, zitting te nemen op de publieke tribune en in de wandelgangen contact op te nemen met de conferentiegangers.

d. *Slotverklaring*

De uitgegeven slotverklaring te Edinburgh is duidelijk te mager. Het zou zeker naar aanleiding van de geleverde referaten mogelijk zijn geweest een gereformeerd getuigenis op een groot aantal punten te doen uitgaan. Ook zal het nodig zijn aan de conferentie zelf en aan de slotverklaring meer publiciteit te geven.

e. *Agenda van de conferentie*

Voorstellen tot wijziging van de Constitution moeten 2 jaar vóór het begin van de volgende conferentie worden ingediend. (Art. VI, Constitution). Zaken, die binnen de termijn van 1 jaar worden ingediend kunnen door de conferentie worden behandeld na een daartoe strekkend besluit van de conferentie (art. VII 2, Regulations). Deputaten zijn van mening, dat, als er zaken zouden zijn, die door alle leden van de conferentie urgent worden geacht en die niet eerder ter kennis van de conferentie hadden kunnen worden gebracht, de conferentie gerechtigd zou moeten zijn over zulke zaken tot uitspraken te komen.

Volgende conferentie

De volgende conferentie zal D.V. samenkomen in de zomer of in het najaar van 1989 te Cloverdale (Canada). Voor wat onderwerpen/sprekers betreft zou het op prijs worden gesteld, als de Nederlandse Kerken twee sprekers zouden leveren.

Deputaten denken, dat het goed zal zijn op de volgende conferentie in ieder geval ook een ethisch onderwerp te laten inleiden. In een aanvullend rapport hopen ze over onderwerpen en sprekers nadere informatie te kunnen bieden.

Het voorbereidende comité bestaande uit: Rev. D. Lamont, Rev. G. van Rongen, en Prof. C. Graham met Rev. M. van Beveren als secretaris.

Conclusie

1. Deputaten zijn van mening naar vermogen de opdrachten van de Gen. Synode Heemse te hebben uitgevoerd.

2. Deputaten zijn dankbaar, dat de conferentie in Edinburgh doorgang mocht vinden. Christus vergadert zijn kerk uit alle geslacht en taal en volk en natie. Zouden we Hem daarin dan niet erkennen en dienen?

Deputaten stellen u voor, nieuw te benoemen deputaten opdracht te geven afgevaardigden en eventuele adviseurs aan te wijzen voor het bijwonen van de eerstvolgende conferentie.

8. SECTIE V: LUX MUNDI

Deputaten hebben, ingevolge de machtiging, hun door de Generale Synode van Heemse verleend, de uitgave van het blad "Lux Mundi" voortgezet.

Na de nodige voorbereidingen en het vragen van nieuwe offertes werd besloten met ingang van 1986 het blad viermaal in plaats van twee maal te gaan uitgeven en wel in maart, juni, september en december van elk jaar; de omvang werd bepaald op 12 pagina's per nummer.

De uitvoering van het blad is praktisch ongewijzigd gelaten. Deputaten hebben er prijs op gesteld het representatieve karakter van het blad te handhaven. De uitgave wordt nu verzorgd door drukkerij Groenendijk B.V. te Rotterdam in een oplage van 500 exemplaren.

Er zijn ongeveer 150 betaalde abonnementen, terwijl een 90-tal exemplaren wordt verzonden naar kerken/kerkgroepen, bibliotheken etc. in het buitenland. Daarnaast zijn er ± 70 abonnementen, die gratis worden verspreid o.a. aan deputaten BBK en hun secundi.

Het restant wordt gebruikt voor het toezenden van kennismakingsexemplaren, en in stand houden van het eigen archief.

Op verzoek zijn 50 exemplaren van Lux Mundi verzonden om gedistribueerd te worden op de General Assembly '86 van O.P.C. (Orthodox Presbyterian Church) in Amerika. Ook zijn exemplaren van het blad gezonden aan alle lidkerken van de Gereformeerde Oecumenische Synode i.v.m. het artikel over de G.O.S.

Het blad wordt toegezonden aan:

1. deputaten van die kerken, waarmee kerkelijke gemeenschap wordt onderhouden of waarmee een voorlopige relatie van kerkelijk contact bestaat;
2. kerkengroepen in het buitenland en personen waarmee in enigerlei vorm contacten bestaan;
3. deputaten BBK en hun secundi;
4. bibliotheek en redacteurs van kerkelijke bladen in o.a. Australië, Canada, Frankrijk, Japan, Korea, Nederland en Amerika;
5. particulieren in Nederland en daarbuiten, nl. naar Amerika, Australië, Brazilië, Canada, Curaçao, Engeland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, Indonesië, Japan, Korea, Nieuw Zeeland, Nigeria, Oman, Schotland, Spanje, Tsjecho-Slowakije, Zuid-Afrika en Zwitserland.

De administratie van een en ander berust bij br. J.G. Venema, Rozengaard 9, 9753 BK Haren.

In de verslagperiode zijn een veelheid van artikelen aan de orde gekomen. Er is o.a. geschreven over christologische prediking, kinderdoop en kindercommunie, de bevrijdingstheologie, de afscheiding, de doleantie, de charismatische kerk, het gebruik van de Heilige Schrift in de ethiek, de vereniging in 1892, de Gereformeerde Oecumenische Synode, de I.C.R.C., leven in het verbond, het cultuurmandaat, gereformeerd onderwijs, de betekenis van de gereformeerde ambtsleer, voor de "humaniteit" in de kerkelijke zielszorg, de vroomheid in het boek der psalmen, etc.

Ook nu moeten deputaten schrijven, dat het moeilijk is te evalueren welke invloed de uitgave van Lux Mundi heeft. Duidelijk is wèl dat het blad meer bekendheid krijgt. Gezien dus de mogelijkheid door de uitgave van het blad onderwerpen aan de orde te stellen, die van belang zijn voor velen in de internationale gereformeerde wereld en daarbuiten en gelet ook op de wijde verspreiding van het blad, stellen deputaten voor de uitgave van Lux Mundi voort te zetten in de huidige opzet en omvang en met dezelfde frequentie.

9. SECTIE VI: REGELS VOOR KERKELIJKE RELATIES

In hun rapport aan de Generale Synode van Heemse hebben de toenmalige deputaten in paragraaf 10 van hun rapport de speciale aandacht van de synode gevraagd voor het functioneren van de vormen van kerkelijke relaties in het algemeen en de daarvoor geldende regels in het bijzonder (Acta, Deel I, blz. 284-289)

Het besluit dat naar aanleiding hiervan door de generale synode is genomen, is te lezen in Art. 102 van deze Acta.

Wij citeren: (blz. 88)

De synode besluit:

I. aan de nieuw te benoemen deputaten voor de betrekkingen met de buitenlandse kerken

1. op te dragen de gehele materie van het functioneren van de vormen van de kerkelijke relaties en de daarvoor geldende regels in studie te nemen en
 - a. hierbij als uitgangspunt te nemen wat de Generale Synode van Groningen-Zuid 1978 overwogen heeft in de onderhavige materie, zoals vermeld is in haar Acta art. 139 sub overwegende a-f;
 - b. daarin te betrekken de moeiten, die deputaten aanleiding hebben gegeven tot het doen van hun voorstel in dezen, zoals die omschreven zijn in hun rapport aan deze generale synode, in het bijzonder de zaak van de "dubbele correspondentie";
 - c. daarbij zo nodig en zo mogelijk te komen tot herformulering van de namen voor de vormen van kerkelijk contact en de daarvoor geldende regels;
 - d. omtrent deze materie overleg te plegen met de (deputaten van de) kerken waarmee relaties worden onderhouden, in het bijzonder (van) die kerken, die zich inzake deze materie tot deze synode gewend hebben;
 - e. op de volgende generale synode te komen met eventuele voorstellen in deze materie;
2. toe te staan vanuit het uitgangspunt, genoemd sub 1 a van dit besluit, tot de volgende generale synode de nu geldende regels voor kerkelijk contact soepel toe te passen;

II. niet in te gaan op de voorstellen van deputaten om

- a. het woord "voorlopig" in de term "voorlopige relatie van kerkelijk contact" te laten vervallen;
- b. voor de oefening van deze relatie als nieuwe regel toe te voegen "het aanvaarden van elkaars attestaties".

Tijdens de eerste algemene vergadering van het deputaatschap in de nieuwe samenstelling - 3 november 1984 - is een afzonderlijke sectie (VI) in het leven geroepen om deze materie in studie te nemen en na te gaan welke weg in dezen moest worden gevolgd.

Als uitgangspunt stond de sectie voor de geest dat de herformulering zo moest zijn, dat de toepassing van de regels, zowel volkomen verantwoord - coram Deo - als zo profijtelijk mogelijk voor alle betrokken partijen zou moeten zijn.

De sectie vergaderde - in nieuwe samenstelling - de eerste maal op 13 december 1984, welke vergadering gewijd werd aan een "interne verkenning" (vroegere synodebesluiten t.a.v. de regels) en aan een inventarisatie van de contacten, zoals die door kerken in verschillende landen worden geoefend waarbij ook de regels en de praktijk buiten eigen kring (Chr. Gereformeerden, G.K.S.A. e.a.) in ogenschouw werden genomen. Verder heeft de sectie zich bezonnen op de werkwijze en een voorlopig vergaderschema opgesteld.

Voor de volgende sectievergadering - 21 maart '85 - was door een der leden een "praatstuk" opgesteld teneinde in een discussie aan de hand daarvan te komen tot de bepaling van inhoud, aard en doel van de nieuwe regels. In dit stuk kwamen aan de orde: De diepgang van het contact en de bereidheid hiertoe; de noodzaak van een kennismakingsperiode die dienen moet om zich te vergewissen van wat er in de te benaderen kerk leeft t.a.v. woord- en sacramentsbediening en tucht en hoe dit alles wordt beleefd; het in-rekening-brengen van de achtergrond ingeval van "dubbele correspondentie"; het onderwijl in het oog houden van de roeping om de ander te dienen en, waar nodig en wenselijk, van de ander te willen leren; tenslotte dat regels alleen daar goed functioneren waar wederzijds vertrouwen en liefde is, waarbij het soms goed kan zijn met een bepaalde kerk afspraken te maken die men met een ander niet maakt, teneinde de contactoefening optimaal te laten zijn.

Als vervolg op dit praatstuk kwam op de vergadering van 9 mei 1985 een concept van een aantal basisregels voor kerkelijke betrekkingen aan de orde. De discussie over dit "praatstuk" resulteerde in het besluit om - met verwerking van gemaakte op- en aanmerkingen - een voorlopige tekst vast te stellen voor de op 8 juni '85 te houden algemene vergadering. Na brede bespreking van het concept

tijdens deze vergadering, besloot de sectievergadering van 30 juli '85 het concept zijn finale vorm te geven, dat als concept ter algemene vergadering van 24 augustus 1985 werd aanvaard.
Uw deputaten laten de tekst van deze regels hier volgen:

REGELS voor het aangaan en onderhouden van kerkelijke relaties met buitenlandse kerken.

1 Aard van de kerkelijke relaties

Overeenkomstig art. 47 van de Kerkorde van De Gereformeerde Kerken in Nederland en de overwegingen van art. 139 a tot en met e bij de uitspraken van de Generale Synode van Groningen-Zuid 1978 inzake de roeping tot en uitoefening van internationale kerkelijke gemeenschap, houdt kerkelijke relatie met buitenlandse kerken in: het naar gereformeerd belijden elkaar erkennen als ware kerken van de Here Jezus Christus en het dienovereenkomstig oefenen van kerkelijke gemeenschap.

2 Het aangaan van kerkelijke relaties

Kerkelijke relatie met kerken in het buitenland zal niet worden aangegaan, dan nadat in een kortere of langere periode van kennismaking, met name door middel van deputaten de generale synode zich ervan heeft vergewist, dat deze kerken de gereformeerde belijdenis van het Woord Gods niet slechts officieel hebben aanvaard, maar ook metterdaad tot gelding doen komen in hun kerkelijke praktijk van leer, eredienst, kerkregering en tucht.

Daarbij zal er rekening mee moeten worden gehouden

- a. dat de Here Christus zijn kerk onder verschillende volken, welke elk door hun bijzondere geografische ligging, historie en cultuur zijn bepaald, vergadert zodat buitenlandse kerken om verschillen op ondergeschikte punten inzake wijze van belijden, liturgie, kerkorde en praktijk niet veroordeeld zullen worden;
- b. dat ingeval van relaties met derden zorgvuldig dient te worden nagegaan wat deze relaties voor de betreffende kerk betekenen om dienovereenkomstig de waarde, de zin en eventueel de wijze van aangaan en/of oefening van kerkelijke gemeenschap te beoordelen;
- c. dat vanwege de gebrokenheid door de zonde niet uitgesloten mag worden, dat met meer dan één verband van kerken in een bepaald land kerkelijke relatie kan worden aangegaan. In zulk een situatie van zogenaamde "dubbele correspondentie" zal vanwege Christus' gebod tot eenheid niet mogen worden berust, maar zal zij onderwerp van bespreking moeten blijven.

3 De oefening van kerkelijke relaties

Waar kerkelijke relatie met een kerk in het buitenland is aangegaan, zal deze geoefend worden aan de hand van enige regels, die dienen om als gereformeerde kerken samen bij de belijdenis van Gods Woord te blijven en elkaar te helpen om getuigen van de Here Jezus Christus in woord en daad te zijn in deze wereld.

Daarvoor zullen tenminste de volgende regels gelden:

- a. De kerken zullen over en weer acht geven op elkaars leer, eredienst, kerkregering en tucht.
- b. De kerken zullen op hun respectieve meeste vergaderingen elkaars afgevaardigden ontvan-gen en uitnodigen zitting te nemen als adviseurs, zoveel als dit mogelijk is. Ook zullen zij elkaar op de hoogte houden van de besluiten van de meeste vergaderingen, zo en waar mogelijk door toezending van de Agenda en de Acta ervan of anders tenminste door toezendingen van voor de betreffende kerk relevante besluiten (waar nodig in vertaling).
- c. Ingeval van wijziging en/of aanvulling in liturgische formulieren of kerkorde die inhoudelijk van confessionele aard zijn, zal op dat voornemen bij de corresponderende kerken bijzonder de aandacht worden gevestigd, zodat eventueel overleg vóór de definitieve besluitvorming kan plaatsvinden.
- d. Indien - onverhoopt - afwijking van de gereformeerde belijdenis in leer, dienst of tucht mocht blijken, zal de betreffende kerk hierover moeten worden aangesproken. Bij het toelaten of - erger - het sanctioneren van dwaling zal moeten worden gewaarschuwd voor de gevolgen, die deze handelwijze voor haarzelf en - impliciet - voor de relatie met de andere kerken heeft, namelijk dat deze dan zal moeten worden opgeschort en tenslotte verbroken.

4 Nadere afspraken

- a. In principe houdt het oefenen van kerkelijke gemeenschap ook in, het aanvaarden van elkaars attestaties, wat o.a. betekent het toelaten van de leden tot het Heilig Avondmaal en het aanvragen van de Heilige Doop op vertoon daarvan. Tevens betekent het in principe het openstellen van de kansels voor elkaars predikanten met inachtneming van de bepalingen voor het eigen kerkverband reeds aanvaard.

- b. Dit sluit niet uit, dat indien gewenst of nodig, in deze met een buitenlandse kerk bijzondere afspraken worden gemaakt. Dat zal zeker nodig zijn in het geval van de zogenaamde "dubbele correspondentie".
- c. De generale synode zal - zo mogelijk na advies van deputaten - van geval tot geval beslissen, hoe gehandeld moet worden en welke bijzondere afspraken gemaakt moeten worden.

Dit concept - waarvan nog op de valreep voor de LC.R.C. in Edinburgh een Engelse vertaling kon worden bezorgd - is door de afgevaardigden daarheen meegenomen en aldaar uitgereikt aan de andere afgevaardigden met de bedoeling als bijdrage uit Nederland voor de discussie over de regels dienst te doen. Al is na het referaat van Rev. J. Visscher getiteld: "The Exercise of Inter-church Relations", het concept niet in die mate onderwerp van, en bijdrage tot de bespreking geworden als uw deputaten gaarne hadden gezien, de strekking van het referaat alsook de in de daarop volgende discussie gemaakte opmerkingen waren van dien aard, dat naar het gevoelen van uw deputaten de daar vertegenwoordigde kerken tot een beter verstaan van elkander gekomen zijn.

Tevens is een vertaling van dit rapport naar de zusterkerken gezonden. Uw deputaten hebben daarop nog geen reactie gekregen. Zo nodig en zo mogelijk zullen eventuele reacties nog nader aan u worden voorgelegd. Indien gevraagd wordt naar de waarde van de regels zoals die nu zijn geformuleerd, willen uw deputaten opmerken, dat zij in deze regels aan de kerken waarmee contact wordt gezocht of onderhouden, duidelijk maken

1. wat volgens De Gereformeerde Kerken in Nederland essentieel is of moet zijn in het onderling verkeer,
2. dat De Gereformeerde Kerken en wie haar vertegenwoordigen voor zichzelf hieraan volkomen gebonden willen zijn en dit uitgangspunt van gesprek bij het zoeken van contact willen doen zijn,
3. dat de kerken in het buitenland mogen weten dat in deze regels een sterk verwachtingspatroon te hunnen aanzien wordt uitgedrukt, n.l. de bereidheid hunnerzijds over deze zaken door te spreken om zoveel mogelijk tot overeenstemming te komen.

Wat dit laatste punt aangaat zijn uw deputaten van oordeel, dat deze regels niet dwingend moeten worden voorgeschreven, om pas als zij voor de volle honderd procent zijn aanvaard, de basis te vormen voor een zusterkerkrelatie. Als dit standpunt door De Geref. Kerken zou worden ingenomen, zou veel van het werk dat in de laatste tien jaren is opgebouwd, en dat naar het inzicht van uw deputaten CORAM DEO verantwoord was, onprofijtelijk blijken te zijn geweest of - erger - worden afgebroken nog voor het goed en wel van de grond kon komen.

Dit heeft uiteraard zijn consequenties voor de terminologie die wij tot nog toe plegen aan te wenden in het benoemen van de relaties die onze kerken onderhouden, b.v. wanneer er sprake is van een ware kerk met welke nog geen zusterkerkrelatie bestaat, tegenover een zusterkerk met welke dan wel volledige overeenstemming is bereikt.

Uw deputaten zijn tot deze conclusie gekomen op grond van hun bevinding, die weer gegrond is op een jarenlange ervaring van omgang met kerken van presbyteriaanse signatuur - dat deze geheel anders aanzien tegen de materie van de kerkelijke regels, deze wellicht nauwelijks hebben door dacht en aan de formulering daarvan nog niet toe zijn. Het is niet te verwachten, dat in deze situatiebinnenkort verandering zal komen. Het naar elkaar toegroeien zal een proces van jaren (moeten) zijn. Uw deputaten zijn daarom van mening, dat een zusterkerkrelatie kan worden aangegaan, wanneer

- a. van de zijde van De Gereformeerde Kerken in Nederland de eigen regels naar achtergrond en strekking duidelijk zijn gemaakt;
- b. de regels van de te benaderen kerk in het buitenland niet strijdig zijn met genoemde regels;
- c. er uitzicht is op een vruchtbare discussie over deze materie.

Een en ander zal echter geval voor geval moeten worden gezien, om dan naar bevind van zaken te handelen. Alleen in die weg, zo menen uw deputaten, zullen onze kerken in de gelegenheid zijn hun oecumenische taak te vervullen.

Deputaten wijzen er tenslotte op, dat, indien de synode het hieronder geformuleerde voorstel aanneemt, de door de Generale Synode van Groningen-Zuid 1978 ingevoerde relatievorm met de naam "voorlopige relatie van kerkelijk contact", komt te vervallen. Overigens zonder dat in dit kader gemaakte afspraken inhoudelijk worden teniet gedaan.

Voorstel

Alles overwegend stellen uw deputaten de synode voor, nieuw te benoemen deputaten, hangende de gelegenheid die de zusterkerken hebben om hun oordeel te geven,

- toestemming te geven in gebondenheid aan, en in de geest van de in dit rapport nieuw geformuleerde regels hun arbeid te verrichten,
- op te dragen 1. de nieuwe situatie te bespreken met die kerken waarmee de voorlopige relatie van kerkelijk contact wordt onderhouden, resp. met die kerken aan wie dit contact is aangeboden, en 2. van hun ervaringen bij het in praktijk brengen van deze regels nauwkeurig verslag te doen aan de volgende generale synode, opdat, door ervaring geleerd, de contactoefening met de buitenlandse kerken nog beter tot haar recht kan komen, onder 's Heren onmisbare zegen.

10 FINANCIËN

10.1 Algemeen

De penningmeester zal separaat een gedetailleerd financieel verslag uitbrengen aan de synode. Overeenkomstig de instructie van de synode (Art. 112 l. 13. Ic), werd de administratie jaarlijks door een accountant gecontroleerd. Na het overlijden van de accountant br. W.K. Loodijk, werd de controle vanaf 1 jan. 1984 in handen gegeven van het accountantskantoor LVE, Los/Vorwerk Eikelboom C. V. te Amersfoort.

Voor het verwerken van de gegevens wordt vanaf 1 jan. 1985 gebruik gemaakt van de computer van LVE C.V.

10.2 Quotum

Het quotum dat jaarlijks van de kerken wordt gevraagd, bedroeg over 1984 onveranderd fl 3,75 per ziel. Over 1985 moest dit quotum verhoogd worden tot f 4,75 per ziel, dit in verband met het per 1 september 1984 in dienst treden van ds. J. Klamer, bestemd om uitgezonden te worden naar Oost Sumba/ Savu als zendeling-docent voor de opbouw van het christelijk leven in de gemeenten op Sumba en Savu, alsmede te Kupang.

De kerken werden jaarlijks in november per rondschrijven op de hoogte gesteld van het quotum voor het volgende jaar. Tevens wordt per kerk op een bijlage vermeld: a. welk bedrag gebaseerd op het zielental in het Handboek, in het komende jaar dient te worden overgemaakt, b. welk bedrag over het lopende jaar tot op datum van rondschrijven werd ontvangen en c. welk bedrag van de kerk over het lopende jaar werd verwacht.

Met voldoening kan worden opgemerkt dat alle kerken aan hun verplichting in dezen voldoen, zij het dat een klein aantal kerken, grotere en kleinere, laat ofwel te laat het quotum overmaakt.

10.3 Honoraria van de uitgezondenen

Deputaten zijn van mening dat de honoraria, zoals deze zijn vastgesteld, zodanig zijn dat de uitgezondenen met hun gezinnen zonder financiële zorgen kunnen leven.

In het vroege voorjaar van 1985 bereikte de koers van de Amerikaanse dollar een hoogtepunt. Daardoor werden de koersen van de Zuid-Koreaanse won en de Indonesische rupiah sterk opgedreven t.o.v. de gulden. In de loop van dat zelfde jaar trad evenwel een sterke daling in van de genoemde valuta t.o.v. de Nederlandse munt, een daling die zich in 1986 nog voortzette. Met hun traktementen in Nederlandse guldens, konden de uitgezondenen hiervan profiteren.

10.4 "Sleutelgeld"

Het sleutelgeld voor de woning van het gezin Batteau moest verhoogd worden tot 25 mln. won. (10 won = ca. 27 ct.) De huiseigenaar kwam in 1985 met het voorstel, feitelijk de conditie voor verlenging van het huurcontract, 10 mln. won terug te betalen en dan naast het resterende sleutelgeld een toch nog vrij aanzienlijke maandhuur te betalen. Gezien de huizensituatie en de kortlopende huurcontracten, werd in dit voorstel berust. Drs. Batteau ontvangt nu maandelijks een huursubsidie.

Dat de kortlopende huurcontracten een probleem blijven vormen, ondervond de fam. Gootjes, toen tijdens hun verlof in Nederland de huur werd opgezegd door de nieuwe eigenaar van hun woning in Pusan. Het meubilair moest worden opgeslagen. Na terugkeer in september a.s. (1986) zal moeten worden uitgezien naar een andere woning. Deputaten willen evenwel in Korea niet tot aankoop overgaan.

10.5 Oost Sumba/Savu

Het fonds "Diaconale Steun Sumba", op het moment van schrijven groot f 52.000,-, zal worden aangewend voor jaarlijkse bijdragen t.b.v. emeritaatsvoorziening van de predikanten op Oost Sumba en Savu. Dit werd mede ingegeven door het feit dat de jaarlijkse steun aan het kerkverband aldaar jaarlijks verder wordt afgebouwd. Het deputaatschap oordeelde het verantwoord ds. Klamer te

voorzien van een voertuig t.b.v. zijn frequente reizen naar kerken en wijkgemeenten op Sumba. In het voorjaar van 1986 werd fl 45.000,- overgemaakt voor een terreinwagen.

10.6 Vertegenwoordiging naar zusterkerken

De synode van Heemse 1984-1985 stelde f 7.500,- per jaar ter beschikking voor afvaardiging van deputaten naar de meeste vergadering van kerken in het buitenland.

Deputaten besloten twee afgevaardigden te zenden naar de synode van de G.K.S.A. te Potchefstroom, januari 1985. Voorts werd het gewenst geoordeeld twee afgevaardigden de synode van de V.G.K.S.A te Pretoria te laten bijwonen, april 1986. Eén afgevaardigde bezocht de General Assembly van de Free Church of Scotland te Edinburgh, mei 1986, terwijl in september 1986 twee afgevaardigden een bezoek zullen brengen aan kerken op Sri Lanka en Taiwan, in Japan en in Zuid Korea. In laatstgenoemd land zal tevens de General Assembly van de Presbyterian Church in Korea (Kosin-kerk) worden bijgewoond. Deputaten stellen u voor, dat voor de volgende periode eveneens f 7.500,-per jaar beschikbaar wordt gesteld voor bezoeken aan de meeste vergaderingen van de zusterkerken.

10.7 LC.R.C.

De eerste samenkomst van de LC.R.C., na de oprichtingsvergadering te Groningen, vond plaats te Edinburgh in september 1985.

Gedurende de conferentie kwamen ook financiële zaken ter sprake en werd een penningmeester benoemd. Deze zond vervolgens aan de lidkerken een aanslag voor hun deel in de kosten van "Edinburgh 1985". Deputaten namen de kosten van reis en verblijf van ds. J. Khmer, afgevaardigd door de zusterkerken van O. Sumba/Savu, voor hun rekening, gezien de financiële situatie van genoemde zusterkerken.

Voor de afvaardiging naar de e.v. vergadering van de bij de I.C.R.C. aangesloten kerken, welke samenkomst D.V. in 1989 te Vancouver zal worden gehouden, zal tijdig gereserveerd moeten worden. Daarbij zullen ongetwijfeld de grotere kerken moeten meedragen in de lasten van de kleinere lidkerken.

11. VOORSTELLEN

1. De synode besluit de nieuw te benoemen deputaten BBK op te dragen te zorgen voor een herziene uitgave van de Engelstalige informatiebrochure over de Gereformeerde Kerken in Nederland. Tevens worden deputaten gemachtigd om zo mogelijk deze uitgave te doen verschijnen in het Duits en in het Frans.
2. De synode besluit de kerkelijke gemeenschap naar de vastgestelde regels te blijven oefenen met de Gereformeerde Kerken op Oost-Sumba/Savu.
De synode besluit tevens
 - de huidige personele hulp aan de zusterkerken op Oost-Sumba/Savu voort te zetten;
 - de financiële steun aan deze kerken te continueren, met dien verstande dat het sinds de Generale Synode van Groningen-Zuid 1978 gevoerde beleid van geleidelijke afbouw van deze steun wordt voortgezet;
 - de Sumbanese kerken te helpen met het onderhouden van de emeritus-predikanten d.m.v. reservering in Nederland voor een periode van tien jaar, over welke periode geleidelijke afbouw moet plaats vinden overeenkomstig de gemaakte afspraken;
 - nieuw te benoemen deputaten te machtigen tot het verstrekken van incidentele financiëlehulp in bepaalde gevallen voor kerkbouw.
3. De synode besluit nieuw te benoemen deputaten BBK op te dragen de begonnen contactoefening met de Evangelical Reformed Church in Singapore voort te zetten.
4. De synode besluit de kerkelijke gemeenschap te blijven oefenen overeenkomstig de vastgestelde regels, met de Canadian Reformed Churches, de Free Reformed Churches of Australia, de Evangelical Presbyterian Church of beland.
De synode besluit de contactoefening niet langer voort te zetten met de Presbyterian Church in America en de Orthodox Presbyterian Church of New Zealand.
De synode besluit - wanneer de voorlopige relatie van kerkelijk contact vervalt - aan de Free Church of Scotland de zusterkerkrelatie aan te bieden, welke relatie zal worden beoefend volgens de door deze synode vastgestelde regels.
De synode besluit nieuw te benoemen deputaten BBK op te dragen:

- af te wachten welke besluiten de Orthodox Presbyterian Church en de Presbyterian Church in America zullen nemen t.a.v. een eventueel samengaan met elkaar, vervolgens naar bevind van zaken te handelen en voorstellen te formuleren m.b.t. verdere contactoefening;
- de contacten met de Reformed Churches of New Zealand op het bestaande niveau voort te zetten;
- de contacten met de Reformed Presbyterian Church of Ireland voort te zetten, zo mogelijk in samenwerking met, en met advies van de Evangelical Presbyterian Church of Ireland;
- contact te leggen met de Presbyterian Church of Eastern Australia, met medeweten en zo mogelijk met medewerking van de Free Reformed Churches of Australia.

5. De synode besluit

- met de Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika de kerkelijke gemeenschap te blijven oefenen volgens de overeengekomen regels;
- aan de eerstvolgende synode van de Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika een brief te richten waarin wordt verwoord:
 1. dat de generale synode teleurgesteld is door het besluit van de GSKA-Synode van Potchefstroom 1985 m.b.t. de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken;
 2. dat door dat besluit ons aanbod van de "voorlopige relatie van kerkelijk contact" is vervallen;
 3. dat nader contact wel nuttig geacht wordt, maar dat dit contact dan primair zal moeten gaan over het bovenbedoelde besluit;
 4. dat de generale synode kennis heeft genomen van het verslag van de afgevaardigden van deputaten BBK van hun besprekingen met Deputate vir Ekumeniese Aangeleentede van de GKSA in januari 1986;
 5. dat de generale synode deputaten BBK gemachtigd heeft over deze materie door te spreken en verder te handelen op de door beide deputaatschappen gekozen weg.
- in de benadering van de Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika zoveel mogelijk één lijn te trekken met de Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika;

nieuw te benoemen deputaten BBK op te dragen over de verdere contactoefening met GKSA intensief contact te onderhouden met de Deputate vir Kontakt met Binnelandse Kerkformasies (Dep. KBKf) van de VGKSA, en hun beleid en aanpak erop te richten dat er een zo groot mogelijke éénheid is in de benadering en behandeling van deze materie door de zusterkerken in Nederland en Zuid-Afrika;

nieuw te benoemen deputaten BBK te machtigen

- in overleg met de deputate KBKf van de VGKSA een memorandum op te stellen waarin de stand van zaken uiteengezet wordt m.b.t. de verhouding tussen de Gereformeerde Kerken in Nederland en de GKSA;
- dit memorandum toe te zenden aan de Deputate vir Ekumeniese Aangeleentede van de GKSA;
- dit memorandum te bespreken met de GKSA-deputaten op een nader overeen te komen tijdstip, zodat de materie kan dienen op de synode van de GKSA in januari 1988;
- dit memorandum, of de gegevens daaruit te gebruiken om ook anderen binnen de GKSA te informeren;

nieuw te benoemen deputaten BBK eveneens op te dragen

- de contacten met de Nederduits Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika schriftelijk en/of mondeling voort te zetten;
- verdere ontwikkelingen te volgen m.b.t. de Eglise Réformée Confessante au Zaïre;
- attent te blijven op verdere ontwikkelingen binnen de Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes de France;
- het contact met de Iglesia Reformada Presbiteriana in Spanje voort te zetten en zo mogelijk te intensiveren;

- in overleg met de kerk te Bussum aandacht te blijven geven aan het kerkelijk leven in Spanje;
 - de verkennende contacten met de Greek Evangelical Church voort te zetten;
 - de St. Martini Gemeinde in Bremen en haar predikant Dr. G. Huntemann, waar mogelijk bijstand te verlenen met raad en daad.
6. De synode besluit nieuw te benoemen deputaten op te dragen afgevaardigden en eventuele adviseurs aan te wijzen die als vertegenwoordigers van de Gereformeerde Kerken in Nederland de Internationale Conferentie van Gereformeerde Kerken zullen bijwonen, die, zo deHere wil, zal worden gehouden in 1989 in Canada.
7. De synode besluit de uitgave van het blad Lux Mundi te doen voortzetten in de huidige opzet en omvang en met dezelfde frequentie.
8. De synode besluit
- nieuw te benoemen deputaten toestemming te geven in gebondenheid aan, en in de geest van de in hoofdstuk 9 van dit rapport voorgestelde regels hun arbeid te verrichten;
 - de zusterkerken te vragen hun oordeel te geven over de in deze regels vastgestelde benadering;
 - nieuw te benoemen deputaten op te dragen
 1. de nieuwe situatie te bespreken met die kerken waarmee de voorlopige relatie van kerkelijk contact wordt onderhouden, resp. met die kerken aan wie dit contact is aangeboden, en
 2. van hun ervaringen bij het in praktijk brengen van deze regels nauwkeurig verslag te doen aan de volgende generale synode.
9. De synode besluit nieuwe deputaten te benoemen voor de betrekkingen met de buitenlandsekerken, met de volgende algemene instructie:
1. het contact te onderhouden met de kerken in het buitenland, die met de Gereformeerde Kerken in Nederland de kerkelijke gemeenschap onderhouden, volgens de regels, vastgesteld door de Generale Synode van Spakenburg-Noord 1987;
 2. het contact te onderhouden met de kerken in het buitenland met welke de Gereformeerde Kerken in Nederland in het verleden de voorlopige relatie van kerkelijk contact hebben aangegaan, of aan welke die relatie is aangeboden;
 3. contacten voort te zetten en te zoeken met andere kerken in het buitenland, met welke de mogelijkheid van kerkelijke gemeenschap mag worden vermoed, teneinde deze mogelijkheden nader te onderzoeken en eventuele verwerkelijking daarvan naar de aangenomen orde (Acta G.S. Amsterdam 1936, art. 122, G.S. Groningen-Zuid 1978, art. 139, G.S. Spakenburg-Noord 1987, art.) voor te bereiden;
 4. bij de deputaten binnengekomen Acta van synoden van zusterkerken te onderzoeken, en over voor de Gereformeerde Kerken in Nederland van belang zijnde besluiten aan de volgende generale synode te rapporteren en eventueel te adviseren;
 5. de hun ter beschikking te stellen exemplaren van de Acta van deze synode met een begeleidende brief te zenden aan de onder 1 en 2 bedoelde kerken, voorzover het met het oog op de taal zinvol moet worden geacht. Worden de Acta niet verzonden, dan dienen deze kerken in plaats daarvan te worden voorzien van een Engelse vertaling van de belangrijkste delen van de Acta;
 6. uitvoering te geven aan de door deze synode genomen besluiten inzake de contactoefening met de buitenlandse kerken;
 7. de buitenlandse kerken met welke kerkelijke gemeenschap wordt onderhouden, indien mogelijk een jaar van te voren uit te nodigen de eerstvolgende generale synode door middel van een afvaardiging bij te wonen;
 8. zoveel als wenselijk is en mogelijk is - onverminderd het door de Generale Synode van Dordrecht 1893, Acta art. 155 onder 3 en 5 bepaalde - de Gereformeerde Kerken in Nederland te (doen) vertegenwoordigen op de meeste vergadering van de onder 1 bedoelde kerken;
 9. eventueel de volgende generale synode van advies te dienen naar aanleiding van bij hen binnengekomen stukken;

10. regelmatig informatie te verstrekken over hun handelingen en over belangrijke ontwikkelingen in de kerken waarmee contacten worden onderhouden, en deze informatie toe te zenden aan de deputaten van de zusterkerken;
11. het archief met betrekking tot de contactoefening met buitenlandse kerken zorgvuldig te onderhouden;
12. van de kerken een door deputaten jaarlijks vast te stellen quotum te vragen, met informatie over de bestemming van deze gelden, ten dienste van de uitvoering van de door deze synode genomen besluiten, nl.:
 - de jaarlijks noodzakelijk geachte kosten die gemaakt moeten worden voor het bezoeken van de meeste vergadering van de zusterkerken tot een totaal van gemiddeld f 7.500,- per jaar;
 - de financiële verzorging van de zendeling-hoogleraren in Korea en de zendelingdocenten op Sumba;
 - de steunverlening aan de bibliotheek van het Theological Seminary in Pusan;
 - de steunverlening aan de Gereformeerde Kerken op Sumba/Savu;
 - uitgave van Lux Mundi, en eventuele andere publicaties;
 - de deelname aan de Internationale Conferentie van Gereformeerde Kerken;
 deze gelden in ontvangst te nemen, goed te beheren, verantwoord uit te geven en de boekhouding te laten controleren door een accountant; de kerken die nalatig blijven in het betalen van de gevraagde quota, te herinneren aan het besluit van de generale synode;
13. van al hun handelingen rapport uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode, en dit rapport uiterlijk een half jaar vóór de aanvang van deze synode toe te zenden aan de kerken.

Bijlage 1

RAPPORT van de afgevaardigden naar de 42e nationale synode van "Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika", gehouden te Potchefstroom tussen 8 en 22 januari 1985.

De Generale Synode van Heemse 1984 gaf aan deputaten BBK opdracht de Gereformeerde Kerken in Nederland door afvaardiging te doen vertegenwoordigen op de e.k. nationale synode van de GKSA, waarvoor een uitnodiging is ontvangen. (Instructie voor dep. BBK Besluit B. II Speciale opdrachten, punt I I).

Door de algemene vergadering van deputaten BBK d.d. 03-11-1984, werden als primi afgevaardigden aangewezen ds. H.J. de Vries en ds. J. Bomhof. Prof J. Kamphuis was door synodale werkzaamheden en door zijn optreden als promotor op 21 jan. 1985, niet in staat zich als primusafgevaardigde beschikbaar te stellen. Ds. Bomhof moest al spoedig door onvoorziene privé-omstandigheden, mededelen niet in staat te zijn de reis naar Potchefstroom te maken. In zijn plaats werd aangewezen de secundus, br. J.J. Schreuder.

De afgevaardigden arriveerden op 5 januari op de luchthaven van Johannesburg, waar zij werden welkom geheten door dr. W. Boessenkool.

Overleg met deputaten KBKf

Op zondagavond 06-01-85 vond in de kerk van de VGKSA te Pretoria een gesprek plaats met dep. KBKf. Na het vertrek van ds. Kapteyn is dit deputaatschap voor contacten met binnenlandse kerkformaties als volgt samengesteld:

Dr. W. Boessenkool	A.J. Buenk
R. de Jong	C. Roose

Ds. de Vries doet mededeling van diverse besluiten van de G.S. van Heemse. Deze zullen schriftelijk ter kennis worden gebracht van de deputaten voor contacten met buitenlandse kerken, dep. KBK, in Kaapstad.

In het bijzonder de verhouding tot de GKSA en met name de tekst van het besluit t.a.v. de GKSA krijgen aandacht. De Acta staan uiteraard nog niet ter beschikking. Reeds in 1961 bood de nationale synode van de GKSA aan de GKN(V) kerkelijke correspondentie aan. Dat kon toen niet geaccepteerd worden.

In opdracht van de G.S. Heemse bieden de deputaten opnieuw aan de GKSA de relatie van voorlopig kerkelijk contact aan, zulks in aansluiting op een besluit van de G.S. van Arnhem 1981. Hierbij geldt evenwel het beding, dat de GKSA geen correspondentie zal aangaan met de NGK, terwijl het lidmaatschap met de GOS bespreekbaar moet zijn en ook de dubbele correspondentie moet worden doorgesproken.

Ds. de Vries memoreerde de met de "Deputatie vir Ekumeniese Aangeleenthede" gevoerde correspondentie, incl. de gewisselde memoranda. De geuite beschuldiging aan ons adres t.a.v. ons "kerkbegrip" werd onzerzijds weerlegd en door deputaten ingetrokken, zij het met bepaalde reserves.

Dep. BBK blijven het goede recht verdedigen van de instituering van de VGKSA in de jaren '50, zonder evenwel de GKSA te verzoeken de zaken en besluiten t.a.v. de Vrijmaking nader te beoordelen.

In het schrijven van dep. BBK dal. OS-06-84 werd kritisch ingegaan op het "Akkoord van kerkelijk samenleven van de NGK". Daarbij werd gewezen op het vrijblijvende in dat samenleven, mede dank zij de preambule bij het Akkoord. Ook werd aandacht gevraagd voor recente aanvallen op de Dordtse Leerregels door drs. Rietkerk, bijgevallen door Prof. Jager. En dan uiteraard de vraag aan de GKSA: Is er met die NGK eenheid van leer, dienst en tucht?

De GKN(V) zijn uitgenodigd haar standpunt in Potchefstroom toe te lichten. Naar vernomen werd sturen de NGK twee predikanten, al dan niet officieel uitgenodigd. Dr. Boessenkool: deputaten van de VGKSA hebben geen officiële uitnodiging ontvangen; wel 2 ex. van de Agenda.

Dep. KBKf schreven op 18-12-84 uitvoerig aan dep. GKSA over verschillen in leer en dienst met de NGK en over het gebrekkige art. 34 van het Akkoord m.b.t. leertucht. Dep. KBKf verklaarden zich bereid alle beschuldigingen nader toe te lichten.

Na de synode van Kaapstad, april '84, werden de genomen besluiten aan de GKSA toegestuurd met het verzoek e.e.a. als deputaten te bespreken.

In febr. '83 werd door Dep. vir Ekum. Aangeleenthede van de GKSA aan dep. van de VGKSA een gesprek in het vooruitzicht gesteld. Dit heeft echter tot op heden niet plaats gevonden.

De synode van Kaapstad 1984 besloot tot een wijziging in de tekst van art. 16 van de Handeling van de synode van Johannesburg 1982. Deze wijziging werd ter kennis van de deputaten van de GKSA gebracht.

Ds. de Vries antwoordt n.a.v. een vraag betreffende de Kandelaarkerk, de zg. kerk van de 14e Laan, dat dit een Z.d. Afrikaanse aangelegenheid is, die nooit in bijzonderheden, zoals de zaak J.G. Meyer, aan dep. BBK is voorgelegd.

Een andere zaak betrof het spreken met de Chr. Geref. Kerken. In de samensprekingen sinds 1946 zijn deze kerken steeds erkend als kerken van Christus. Het waren steeds de deputaten van de CGK die bezwaren maakten tegen ons, maar tevens categorisch weigerden deze bezwaren op schrift te stellen.

Niets meer aan de orde zijnde sluit dr. Boessenkool deze vergadering.

De Nationale Synode van de GKSA

Op maandag 7 januari 1985 bracht prof. De Jager de beide afgevaardigden naar Potchefstroom, waar zij op korte afstand van het kerkelijk bureau van de GKSA en van de vergaderzaal van de synode hun logiesadres vonden bij de fam. Schalekamp, een gastvrij ouder echtpaar. Zij hadden daar een prima verzorging!

Diezelfde dag nog hadden zij op het logeeradres een uitgebreid gesprek met de afgevaardigde ouderling W. Groothof. Hij was degene die in 1982 het befaamde minderheidsvoorstel ter synode indiende, dat met grote meerderheid werd aangenomen. Aan hem werd meerdere informatie verstrekt betreffende de NGK en de recente ontwikkelingen binnen die kerkengroep.

Op dinsdag 8 januari werd de synode geopend door de plaatselijke predikant van PotchefstroomNoord, ds. A.J. du Plessis. In enkele vlot verlopende vrije stemmingen werd het moderamen gekozen. Dr. J. Visser, predikant te Brakpan-Suid werd tot voorzitter gekozen. Dr. Visser

was voorzitter geweest van de in 1984 gehouden Algemene Synode van de GKSA, samengesteld uit afgevaardigden van de blanke-, zwarte-, en kleurlingenkerken. Men vertelde ons, dat hij ons welgezind was. Dit hebben wij helaas niet kunnen constateren.

Met een kort openingswoord nam dr. Visser de leiding van de vergadering. Niet eigen gedachten maar Gods Woord laten prevaleren.

Bij de opening van de synode waren wij de enige aanwezige buitenlandse afgevaardigden. Ongevraagd stemden wij in met de "Openlike Verklaring" (Zie verslag van de synode van 1982) door met de vergadering op te staan.

Bij het begin van de vergadering werd met een korte plechtigheid het le deel van Calvijn's Institutie, uit het Latijn in het Suid-Afrikaans vertaald, aan de voorzitter van de synode aangeboden. Deze dankte met name Prof. Simpson voor zijn inspanning bij het vertaalwerk. Het 4e deel kan in juni 1986 tegemoet worden gezien.

Op de synodetafel lag de Agenda, een boekwerk van ruim 560 blz., met de Aanvullende Agenda erbij, in totaal 725 blz! Deze agenda moest afgewerkt worden in 11 volle synodedagen plus 2 halve zaterdagochtenden.

Begrijpelijk is het dat bij zo'n werkwijze de deputatenrapporten, zoals deze in de Agenda zijn opgenomen, zeer belangrijk zijn en dat men ervan uitgaat, dat de afgevaardigden vooraf grondig de agenda hebben bestudeerd.

Door de Ordecommissie zijn vooraf een aantal commissies aangewezen, elk met een omschreven opdracht. Deze commissies worden bij het begin van de synode-zitting benoemd. Van de synodale commissies wordt verwacht dat zij met bekwame spoed hun "hoorzittingen" houden en daarna hun rapport aan de synode formuleren.

De diverse deputaatschappen hebben rapporteurs aangewezen die in de plenaire vergadering de rapporten kort toelichten. Er wordt één besprekingsronde gegeven, waarna de rapporteur antwoordt. Daarna gaat het rapport naar de daartoe aangewezen commissie. Bij zo'n synodale commissie kan ieder zich melden, die gehoord wil worden.

Tijdens een gesprek in Pretoria op 23 januari met een 4-tal leden van de Kommissie vir Ekumeniese Sake van de NG-kerk, vernamen wij, dat de synode van deze grote kerk, 1,3 mln. leden, op soortgelijke wijze moet werken.

Zijn er bij de GKSA $6 \times 32 = 192$ afgevaardigden, bij de NG-kerk zijn dat er 480, naar wij begrepen hebben. Deze moeten elke 4(!) jaar in 10 dagen een uitgebreide agenda afwerken. De grote afstanden binnen Zd. Afrika maken dit noodzakelijk, zo werd ons gezegd.

Begrijpelijk is het, dat commissies geregeld aan de synode-voorzitter toestemming vragen in vergadering te mogen gaan. Zo zijn meerdere commissies soms bij stemmingen afwezig.

De rapporten van de synodale commissies zijn vaak uiterst summier. Daardoor ontvangt de vergadering onvoldoende toelichting voor een gefundeerd oordeel.

Uw afgevaardigden woonden een groot deel van de besprekingen en stemmingen bij. Wai ons wel trof was de bekwame wijze waarop de rapporteurs van de diverse deputaatschappen hun rapporten verdedigden. Zij gaven merendeels blijk de stof goed te beheersen en gaven daarvan blijk bij hun beantwoording.

Nu reeds kan gesteld worden dat n.a.v. het rapport van "Deputate vir Ekumeniese Aangeleentheid", gepresenteerd door de secretaris van het deputaatschap, dr. J.M. Vorster, in de bespreking veel kritiek werd geleverd op het voorstel correspondentie aan te gaan met de Ned. Geref. Kerken.

Door meerdere sprekers werd gewezen op o.m. het independentisme in de preambule en artikelen van het "Akkoord van kerkelijk samenleven van de NGK".

Ook werd de vinger gelegd bij afwijkingen van de belijdenis binnen de NGK, zoals van Zondag 22 en t.a.v. de Dordtse Leerregels inzake de uitverkiezing, afwijkingen die in het midden van de NGK worden getolereerd. Daarbij werden concreet citaten gegeven van een aantal publicaties binnen de NGK.

Er werd tevens aandacht gevraagd voor het feit dat studenten binnen de NGK niet slechts gebruik maken van "Apeldoorn" maar dat ook van andere opleidingen studenten worden aanvaard.

In de summiere beantwoording door deputaten werd op de ingebrachte kritiek niet of nauwelijks ingegaan. Wel werd gewezen op de samenwerking van de diverse in Z.-Afrika werkzame ned. gereformeerde zendelingen.

Het deputatenrapport ging vervolgens naar de commissie met als voorzitter ds. Ligthelm.

Voorts werd nog o.m. breed en veelszins kritisch gesproken over het deputatenrapport i.z. het lidmaatschap van de GOS.

Nadat de synode op 8 januari 's morgens met haar werkzaamheden was begonnen, vond die avond de bidstond plaats in het kerkgebouw van Potchefstroom-Noord.

Voorganger was prof. dr. J. L. Helberg met als tekst: Jes. 66: 1 en 2.

Na de preek ontvingen een aantal afgevaardigden gelegenheid de synode toe te spreken. Wij noemen prof. Tjaart van der Walt, als rector van de PCU, de chr. universiteit van Potchefstroom; de afgevaardigde van de (zwarte) Sinode Middellande, alsmede ds. Jaftha, namens de Sinode Suidland (kleurlingen).

Deze twee laatsten hadden wel kritiek op de wijze waarop de Algemene Synode funktioneert. Tijdens de synodezittingen werd hieraan nog aandacht gegeven.

Prof. Botha sprak namens de Theol. School te Hammanskraal, waar in 1984 6 studenten afstudeerden.

Voorts spraken afgevaardigden van de NG-kerk en van de NH-kerk, wel aangeduid als (gereformeerde) zusterkerken.

Op woensdag 9 januari waren ook de andere afgevaardigden vanuit Nederland aanwezig, te weten de predikanten Westerkrook, CGK, val. Kwast en Veldstra, NGK. De voorzitter van de synode sprak een welkomstwoord tot de Nederlandse afgevaardigden.

N.a.v. een desbetreffende vraag van ds. A.J. du Plessis op de eerste synode-dag, besloot de synode op voorstel van haar moderamen, uitsluitend aan de afgevaardigden van de corresponderende kerken spreekstem in de vergadering te geven.

In tegenstelling dus tot hetgeen in 1982 wel plaats vond, werden uw afgevaardigden niet uitgenodigd de synode als adviseurs te dienen en ontvingen zij evenmin spreekstem in de vergadering, hoewel dat in de uitnodiging voor de synode was toegezegd.

Ook arriveerde ds. Clarence Boomsma, afgevaardigde van de CRC in N. Amerika, met welke kerk de GKSA correspondentie onderhoudt. Tevens werd welkom geheten de bekende dr. P. Schrotenboer, de algemeen secretaris van de GOS.

Eerst op 15 januari werden de diverse afgevaardigden in staat gesteld hun toespraken te houden. Ondanks de beperkte tijd van de synode werd hierbij toch de hand gehouden aan het ritueel, waarbij elke afgevaardigde door een spreker, vaak een hoogleraar, wordt voorgesteld en ingeleid, terwijl een andere spreker de afgevaardigde later bedankt.

Het was met enige spanning dat de synode de toepraken aanhoorde van resp. dr. Schrotenboer en ds. Boomsma. Voor dr. Schrotenboer was dit zijn eerste toespraak tot een synode van de GKSA, tevens de eerste toespraak namens de GOS.

Reeds vóór W.O.II had de GKSA ideeën voor de vorming van een internationale Geref. Synode. In 1946 was van de GKSA Prof. Stoker als afgevaardigde aanwezig te Grand Rapids. De GOS is erkentelijk voor de ontvangen steun van de zijde van de GKSA. Dr. Schrotenboer refereerde aan de vergadering van de GOS te Chicago '84. Hij was niet van zins bepaalde besluiten van Chicago te verdedigen. Zijn taak als voorzitter van het Interim Committee is het handhaven van "membership and integrity. Keeping intact a GES is not a simple task". Het gaat om de waarheid van het Evangelie en de eenheid van de kerken die God bijeengebracht heeft, aldus de spreker. Dr. Schrotenboer prijst het door Deputate vir Ekumeniese Aangeleenthede uitgebrachte rapport als "a very balanced report".

Sedert 1953, dus meer dan 30 jaar, heeft de GOS reeds te maken met rassenproblemen. Het besluit van Chicago is geen veroordeling van de GKSA i.z. ketterij. De apartheid is wel in conflict met de Heilige Schrift. De GOS wilde in Chicago nagaan of er een "status confessionis" was ontstaan. Het Interim Committee verwacht nu van de GKSA een uitspraak t.a.v. het rassenprobleem.

De toespraak van rev. Boomsma werd voorafgegaan door een inleidend woord van prof. Buys. Deze was afgevaardigd geweest naar de laatstgehouden synode van de CRC. Hij memoreert dat er binnen de GKSA sprake is van ongerustheid t.a.v. de leerstelling van het Calvin College. Constateerde binnen de CRC grote ongerustheid inzake de apartheid. Er gingen in 1982 zelfs stemmen op de

correspondentie met de GKSA te beëindigen. De betrokken deputaten van de CRC staan onder grote druk terwijl zij zelf, na zich op de hoogte gesteld te hebben van de positie van de GKSA, grotendeels gerustgesteld zijn. Vermeldt nog het zeer geringe aantal bezoeken dat over en weer aan elkaars synodes gebracht werd in het verleden.

Rev. Boomsma sluit hierbij aan met de mededeling, dat slechts één maal sedert 1869 een afgevaardigde van de CRC Potchefstroom bezocht. Haalt Calvijn aan, die bereid was "to cross seven seas for establishing unity". De CRC is "a multinational church"; er wordt in 10 verschillende talen op zondag gepreekt.

Er zijn 340.000 leden verspreid over 38 staten plus 9 Canadese provincies. Noemt de grote spanningen binnen de CRC tussen behoudende en progressieve leden. Er zijn problemen rond de prediking en sedert '70 rond de vrouw in het ambt. Vrouwelijke diakenen zijn geen lid van de kerkeraad. De verhouding met de GKN(S) staat sedert enkele jaren op een laag pitje, o.a. door hun houding ten opzichte van homofilie.

Wanneer de CRC ernstige kritiek heeft op de ontwikkelingen binnen Z.A., kan dit arrogant lijken, gezien de vele problemen in eigen gelederen.

Toch werden diverse contacten opgeschort. Vraag: "Hoe worstelt u als GKSA met uw ernstige problemen? U ziet om u heen veel ongerechtigheid, maar is er ook medelijden? Er is wel vooruitgang. Wat vraagt het Evangelie van de GKSA?"

Rev. Boomsma sprak lang, zo'n 40 min. Het was merkbaar, dat zijn kritiek op de GKSA, waarmee hij niet zuinig was, in de vergadering weerstanden opriep.

Vervolgens kwam de Zd. Koreaanse rev. Klun Doo Jung aan het woord. Hij hoopt dit jaar te promoveren in Potchefstroom, waar hij sedert '78 studeert. Hij vertelt één en ander over de groei van de Kosin-kerk in Korea en het ontstaan van het Seminary in Pusan, thans uitgegroeid tot vier faculteiten met 1200 studenten. Verwijt de GKSA dat zij wel vanuit de H. S. spreekt, maar te weinig doet om de problemen op te lossen. Eindigt met gebed.

Vervolgens komen de Nederlandse afgevaardigden aan het woord. Hierbij past een enkele opmerking: De synode-voorzitter benaderde vooraf ds. de Vries met het verzoek de kerkelijke moeiten in Nederland niet voor het forum van de synode te brengen. Dit verzoek was voor uw afgevaardigden aanleiding enkele passages uit de toespraak te wijzigen. Helaas kan niet gezegd worden dat ds. val. Kwast zich aan het verzoek hield. Was het aan hem wel gesteld?

Ds A.J. du Plessis, de plaatselijke predikant, introduceerde ds. val. Kwast. Deze is afgevaardigd door de Landelijke Vergadering van de Ned. Geref. Kerken, waarvan hij voorzitter was. Ds. Veldstra, de medeafgevaardigde, is predikant van de zendende kerk te Leerdam. Ds. val. Kwast: "Sommige sprekers (die het woord voerden n.a.v. de deputatenrapport) weten meer dan ik. U hebt uw informatie uit een troebele bron. Er zijn hier 3 geref. kerken uit Nederland vertegenwoordigd. Dat zijn er 2 teveel!" De NGK bestaat uit 95 plaatselijke kerken "in de verstrooiing", 66 predikanten en 26 emeriti. 5 jaar geleden werd Kampen reeds zendende kerk van Z. Afrika.

Ds. V.d. Kwast geeft vervolgens het woord aan ds. Veldstra. Deze geeft in 't kort aan hoe via de langdurige contacten van de zendelingen met GKSA-gemeenteleden en hun predikanten de huidige relatie gegroeid is. Noemt de 4 zendende kerken en hun zendelingen: Kampen met J. Vonkeman, M.R. val. Berg, de laatstgenoemde is inmiddels vervangen door A.H. Reitsma en W. Wielinga; Den Haag met W. L. Kurpershoek; Leerdam met R. Keesenberg en Bunschoten-Spakenburg met P. Busstra. Via deze 4 zendende kerken bedrijven alle plaatselijke kerken zending. De Kamper en Bunschoten-Spakenburger zendelingen bewerken tesamen zo'n 1900 zielen, die tot de GKSA behoren. Er is nauwe samenwerking tussen wederzijdse zendingsdeputaten. Die zendelingen vertegenwoordigen de kerken behorende tot de NGK, aldus ds. Veldstra, doordat alle kerken meebetalen in de kosten van het uitgezonden zestal. Wij vermelden deze uitspraken, omdat de zending, de zendelingen en de financiële hulp uit Nederland later opnieuw naar voren geschoven worden, nl. wanneer bij de besprekingen van het rapport van de synodale commissie vanuit de synode gewezen wordt op de diverse zwakke punten in het Akkoord van de NGK, vanwege het independentisme in diverse plaatselijke gemeenten en het kennelijk ontbreken van leertucht.

Vervolgens introduceerde prof. Floor op sympathieke wijze uw beide afgevaardigden. Hij gaf een aantal persoonlijke bijzonderheden. Wees op verschillen tussen Geref. Kerken in Zuid-Afrika en in Nederland. Zou het noodzakelijk zijn, dat wij als geref. belijders tot elkaar gedreven worden door de zweepslagen van Satan? We moeten als ware christenen onze toevlucht nemen tot het bloed van onze Middelaar. Nader tot Christus, dan ook nader tot elkaar.

Ds. De Vries krijgt gelegenheid zijn toespraak te houden. (zie bijlage 1). Onze indruk was dat de synode met belangstelling naar deze toespraak luisterde.

Ds. Westerink van de CGK was wegens een niersteenaanval in het hospitaal van Klerksdorp opgenomen. Zijn toespraak kon enkele dagen later gehouden worden. GKSA en CGK hebben correspondentie.

De vertegenwoordiger van de Church of England in South Africa kreeg ook gelegenheid de groeten van zijn calvinistische Engelstalige kerkengroep over te brengen. Dr. Allen noemt de strijd die gevoerd moet worden tegen de Anglicaanse kerk, teneinde het gereformeerde geloof vast te houden. Kerken ontstonden in 1806 en er zijn nu 50 gemeenten. Hebben hulp van de GKSA hard nodig.

Namens de Free Church of Scotland sprak de zendeling rev. Graham, werkzaam in Transkei. Hij noemde de ICRC in Edinburgh 1985. Hij is werkzaam aan de Reformed Bible School, die steun ontvangt vanuit de GKSA. Tracht de zwarte predikers de reformatorische beginselen bij te brengen.

Op donderdag 17 januari kregen wij gelegenheid met commissie I vir Ekumeniese Aangeleenthede, voorzitter ds. Ligthelm, te spreken. Kregen daarvoor 30 min. toegewezen, hetgeen uitliep tot bijna 45 minuten.

Ds. De Vries overhandigt het besluit van de GS van Heemse '84 t.a.v. de GKSA en geeft een toelichting, met name op het beding. Reeds in 1961 werd door de GKSA aan de GKN(V) kerkelijke correspondentie aangeboden. De verhindering was destijds de eerst in 1976 door de GKSA verbroken correspondentie met de GKN(S).

De GS van Groningen-Z.'78 sprak uit nader contact te willen zoeken met de GKSA. Tussen 1978 en 1981 werden door deputaten samensprekingen gehouden, waarbij de mogelijkheid van voorlopig kerkelijk contact ter sprake kwam.

In 1981 kwam het Memo van de deputaten van de GKSA met de mededeling, dat zij aan de synode van 1982 zouden voorstellen aan de NGK kerkelijke correspondentie aan te bieden, gebaseerd op eenheid van leer, dienst en tucht.

De GS van Arnhem 1981 achtte dit onaanvaardbaar, omdat tussen de GKN(V) en de NGK geen eenheid bestaat van leer, dienst en tucht, noch in het verleden, noch in het heden. Vandaar het beding.

Dit beding werd reeds op de vorige synode van de GKSA in 1982 toegelicht door overhandiging van ons Memo dal. 18-12-81. Ds. De Vries geeft in vogelvucht een overzicht van het gebeuren in de Geref. kerken sedert het begin van de zestiger jaren. Er werd (en wordt) ruimte gevraagd voor dwalingen, men negeerde besluiten van meerdere vergaderingen zonder in appèl te gaan. Illustreert dit aan de hand van hetgeen zich afspeelde rond ds. Telder.

Ds. De Vries beantwoordt daarop de vraag hoe ds. Telder behandeld was, voordat de scheur zich voltrok, welke behandeling eindigde in de veroordeling door de GS van Amersfoort W'67, tegelijk met de zaak van de "Open Brief" aan de Tehuis-gemeente te Groningen. Ook de besluiten van deze GS werden genegeerd of bestreden. Op de GS van Hoogeveen '69 kwam de crisis en de breuk. Reeds op de vorige synode van de GKSA, aldus ds. De Vries, werd het rapport-Douma met de besluiten uit de Acta van Hoogeveen overhandigd. Dit werd door voorzitter ds. Ligthelm bevestigd. Sinds Hoogeveen '69 is de leer van ds. Telder verbreed d.m.v. de publikaties van di. Vonk en Van Deursen. Altijd getolereerd, nooit herroepen.

Er is nauw verband tussen het vragen om ruimte voor afwijking van de belijdenis en de aanwezige independentistische tendenzen. Door het "Akkoord voor kerkelijk samenleven van de NGK" is dit independentisme in middels gewettigd. (Het boekje met het Akkoord was in handen van de commissie). Aandacht wordt gevraagd voor de veelzeggende punten 2 en 3 van de preambule, die vrijblijvendheid t.a.v. besluiten, onderschrijving van de belijdenis en de tucht toelaten.

Ds. De Vries verwees naar blz. 206 van de Agenda van deze synode, de uitspraak van "Deputate inzake die naam van die kerk", waar het volgende gesteld wordt: "Sou 'n kerk met verwerping van KO art. 31 en 86 'n meerdere vergadering se besluit nie as bindend aanvaar nie, skakel daardie kerk homself uit die kerkverband uit".

Duidelijke taal tegenover de vrijblijvendheid van Akkoord met preambule.

Br. Schreuder attendeert de commissie erop, dat het Akkoord met preambule werd aanvaard met 74 kerken voor, 10 tegen en 4 blanco, terwijl 5 kerken afwezig waren. Deze laatstgenoemden hadden verklaard, dat zij noch kerkverband noch KO wensten. Ds. De Vries vermeldt de verklaring van dr. H.J. Jager, die punt 2 van de preambule reeds hanteerde bij zijn bestrijding van de KO en van de noodzaak om de drie formulieren van eenheid als ambtsdrager te ondertekenen.

Recentelijk is er grote onrust ontstaan doordat de belijdenis van Gods eeuwig besluit van verkiezing en verwerping publiek wordt aangevochten, ni. door drs. W. G. Rietkerk in het blad "Opbouw", in welk blad hij later de op zijn stellingname geuite kritiek bestreed.

Op zijn beurt noemde dr. H.J. Jager in een artikel deze leer in de DL een "noodlotsleer". M.R. val. Berg weerspreekt in zijn publikaties Gods eeuwige verkiezing van personen. Voor deze publieke dwalingen en bestrijding van de belijdenis wordt tot nu toe tolerantie bepleit en in feite gepraktiseerd.

Br. Schreuder noemt het jaaroverzicht in het Handboekje '84 van de NGK, waarin ds. G. val. Brink zijn teleurstelling uitspreekt over het feit, dat de laatstgehouden GS van de CGK zich duidelijk gereserveerd opstelde t.a.v. verdere toenadering tot de NGK. Ook de GKSA is op een kruispunt gekomen bij het maken van een keuze tussen GKN(V) en NGK.

Voorzitter ds. Ligthelm stelt de vraag: "Hebt u wel samenspreking met de NGK gezocht?" Ds. De Vries noemt de GS van Hoogeveen '69. Deze deed een dringend appèl tot wederkeer en hereniging. Een antwoord werd nimmer ontvangen.

Ook in '78 verklaarde een Landelijke Vergadering van de NGK zich niet daartoe bereid. Er zijn wel plaatselijke samensprekingen geweest. Wie zou trouwens landelijk onze gesprekspartner zijn, gezien de verdeeldheid die ook uit de Acta van de laatste Landelijke Vergadering bleek? Deze Acta waren reeds in het bezit van de commissie.

Vervolgens informeert ds. Ligthelm naar eventuele toenadering tot de CGK. Het antwoord van ds. De Vries is, dat onze kerken, o.m. door deputatenbesprekingen, jarenlang pogingen in het werk stelden om te komen tot vereniging, maar van de zijde van de CGK werden steeds dezelfde voorwaarden gesteld t.a.v. de toeëigening van het heil en de belijdenis omtrent de kerk, zonder dat men bereid was schriftelijk de bezwaren tegen de GKN(V) toe te lichten.

Ds. De Vries geeft nog antwoord op de vraag van commissielid ds. Venter i.z. verdraagzaamheid bij afwijkingen van de leer. Indien een ambtsdrager een afwijkende mening heeft over een onderdeel van de leer, dan kan tolerantie worden betracht, indien hij bereid is hierover te zwijgen. Ook de afwijking van ds. Telder zou dan tolerabel zijn geweest, ware het niet, dat hij en anderen met hem die afwijkende leer juist gingen drijven!

Dit geldt zeer zeker niet t.a.v. afwijking van leerstukken uit de DL, maar wel van punten die minder sterk dan andere in verband staan met de leer der zaligheid.

Voordat uw afgevaardigden afscheid namen van de commissie werd nogmaals gewezen op het belang dat de synode een goede keuze doet terwille van de toekomstige koers van de GKSA.

Aangezien deze commissie tevens het voorstel van deputaten t.a.v. de GOS moest behandelen, werd nog aan de secretaris ds. De Klerk, een ex. overhandigd van onze brochure "Tor the sake of true ecumenicity".

Enkele dagen later, vrijdag 18 jan., verscheen het rapport van de commissie. Deputate vir Ekumeniese Aangeleenthede hadden voorgesteld, o.m.

- aanbidding van correspondentie aan de Ref. Church of Japan;
- eveneens aan de NGK.

Deputaten tekenden hierbij aan dat indringend studie was gemaakt van "die NGK se leerstellige en kerkregtelike grondslag asook hulle ander ekumeniese verbondenhede. Hieroor het op 09-12-83 'n ontmoeting met deputate van die NGK plaas gevind. Daar bestaan 'n sendingsooreenkoms tussen de GKSA en NGK betreffende sending in Natal. Predikante uit hierdie Kerke bedien die Woord reeds in Gereformeerde gemeentes, te weten Vryheid en Pietermaritzburg. Die Kerke het in 1976 reeds 'n versoek om kerklike korrespondensie tot die GKSA gerig, en dit is in 1981 herhaal".

Uit die amptelike brosjure van die NGK blyk die volgende insiggewende sake:

I. Die kerke staan op die "waarheid van de Heilige Schrift Gods in de formulieren van de oude Christelike kerk en die in de drie formulieren van eenheid is uitgedrukt".

II. In die kerklike lewe lê die klem op die plaaslike kerk. "In de plaatselijke kerk klopt het hart van ons kerkelijk leven".

III. Die NGK beoefen noue kontak met die Christelike Gereformeerde Kerk en hulle predikante word te Apeldoorn opgelei.

IV. Waarnemers word gestuur na die GES, maar die kerke het nog steeds lidmaatskap van die GES afgewijs vanweë die standpunt van die GKN oor Skrifgesag.

V. 'n Kerkorde getitel "Akkoord van kerkelijk samenleven van de Nederlands Gereformeerde Kerken" het intussen die lig gesien en is deur u deputate beoordeel. Die deputate het bevind dat die akkoord

van kerklike samelewing prinsipiël ooreenkom met die Nederlandse Geloofsbelijdenis (art. 27-32) en die beginsels van die Kerkorde. Op geen enkel punt, ook waar verskilte merkbaar is, kan 'n prinsipiële verskil tussen hierdie "akkoord" en die Kerkorde in die algemene sinodale verband van die Gereformeerde Kerke vasgestel word nie.

Uit bostaand kom u deputate tot die bevinding dat die NGK en die GKSA één is in leer, diens en tug.

3 Aanbevelings

3.1 Aanbied van korrespondensie.

U deputate beveel aan dat korrespondensie aan die Reformed Churches of Japan en die Nederlandse Gereformeerde Kerke aangebied word.

- die synode benoem weer deputate vir gesprek met die volgende Kerke en Kerkgroepe:
 - a. die Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt).

Deputaten schreven n.a.v. het contact met GKN(V) het volgende:

Die deputate het 'n breedvoerige kommentaar opgestel oor die memorandum van die GKN(V), gedateer 18 Desember 1981. Die memorandum (gedateer 83-OS-09) is weggestuur. Met die opstel van die rapport is nog geen reaksie van die GKN(V) ontvang nie. Indien dit ontvang word, sal daarvoor aanvullend gerapporteer word.

Gedurende Januarie 1982 het die GKN(V) aan die GKSA 'n uitnodiging gerig om in dieselfde jaar byeen te kom met die oog op die stigting van 'n "Gereformeerde Internasionale Konferensie".

Met 'n skrywe gedateer 26 April 1982 is ons egter versnek om die uitnodiging as "niet gezonden te beschouwen".

'n Verdere skrywe is van die deputate BBK van die GKN(V) ontvang waarin meegedeel word dat die Kerke me die besluite van die VGKSA betreffende sy verhouding tot die GKSA vir sy rekening neem me en dat die GKN(V) se standpunte in die memorandum van 18 Desember 1981 uitgedruk is.

Uit het "Aanvullend Rapport: Deputate vir Ekumeniese Sake" citeren wij nog het volgende:

1 Die Sinode neem aanvullend kennis

1.3 Die GKN(V)

Voorlopige reaksie van die deputate: Betrekkinge met buitelandse kerke (dal. 1984-06-OS) is intussen ontvang. 'n Amptelike antwoord van die Kerk se Sinode is, in hierdie verband, in die vooruitsig gestel. Met die opstel van die rapport is egter nog niks ontvang me. U deputate het dadelik op die voorlopige antwoord gereageer en veral die probleem betreffende die GKN(V) se kerkbegrip uitgelig. Indien die amptelike reaksie van die Sinode van die GKN(V) betyds ontvang word, sal dit aan die Sinode voorgelê word.

Uw afgevaardigden hebben het besluit van de GS Heemse 1984 i.z. het aanbod van "Voorlopig kerkelijk contact" met een brief dal. 09-01-85 alsnog aan de deputaten van de GKSA overhandigd.

De deputaten van de GKSA hebben dit in een synode-vergadering bij hun mondelinge toelichting op het rapport vermeld.

De commissie kwam met de volgende voorstellen:

- *Reformed Churches of Japan*

Besluit: Die deputate set die gesprek met die RCJ voort en daar word nie op hierdie stadium korrespondensie aangebied nie.

- *Nederlands Gereformeerde Kerke*

Bevinding: Uit vrugbare gesprekke met die afgevaardigdes van die NGK het die volgende geblyk:

- dat die voortgang van die sendingwerk deur sendelinge van die NGK in Natal van primêre belang is.

- dat dit vir die NGK van wesentlike belang is dat daar 'n noue band met hulle kerk moet bestaan.

3.1.2.1.2. Die NGK hat met die "Akkoord van kerkelijk samenleven" op kerkregtelike gebied reeds gevorder sedert ons Sinode van 1982 en is nop om met die GKSA hieroor in gesprek te tree. Weens die grondliggende kerkregtelike aspekte verbonden aan pt. 2 van die "Verklaring" in die "akkoord van kerkelijk samenleven" is verdere kerkregtelike besinning hieroor nodig.

Besluit: Die Sinode besluit om hierdie aspek na die deputate vir Ekumeniese sake te verwys.

Besluit: Die Sinode besluit om voortgesette en intensiewer kerklike meeleving en gesprek met die NGK te voer in die lig van bogenoemde bevindings. In die lig van 3.1.2.1.2. besluit die Sinode om nog nie op hierdie stadium kerklike korrespondensie aan te bied nie.

Sinode spreek sy waardering uit vir die sendingwerk van die NGK in Natal.

- Die VGKSA

Die Sinode oordeel dat dit in al die voorwaardes wat die Sinode van die VGKSA stel (A. pt. 2.12., p. 35) nie gaan om die wesentlike sake wat kerklike eenheid in die weg staan nie. Die deputate kry opdrag om die gesprek tot kerklike eenheid voort te set oor lidmaatskap van die GES in die lig van die Nasionale Sinode 1985 se besluit daarvoor en oor die VGKSA se siening van dubbele korrespondensie.

- Gereformeerde Kerken in Nederland GKN(V)

Aanbod GKN(V) "van voorlopig kerkelijk contact" - laatgekome stuk: brief (Deputate Betrekkinge met Buitenlandse Kerk van die GKN(V) - 1985-01-09.

Bevinding: Die GKN(V) maak 'n aanbod aan die GKSA van voorlopige kerklike kontak. Die GKN(V) stel net voorlopig dat hulle reserwes het t.o.v. "volle' kerklike korrespondensie. Dit is nl. vanweë ons lidmaatskap van die GES en "dubbele korrespondensie".

Besluit: Die Sinode aanvaar die aanbod in die sin van voortgesette kerklike gesprek.

Opmerkingen van uw afgevaardigden:

- a. De haast waarmee de commissie moest werken blijkt wel uit de slordigheden in het aangehaalde betr. ons aanbod en de korte weergave daarvan.
- b. Ook was het slordig, zoals uw afgevaardigden eerst ter synode bemerkten, dat het besluit van de GS Heemse 1984 niet door deputaten van de GKSA was ontvangen. Daarom onze brief d.d 09-01-85.

Maandag 21 januari 1985, een zwarte dag voor de GKSA. In de middagvergadering kwam het GES lidmaatschap ter sprake. Er was een minderheidsrapport van de voorzitter van de commissie, ds. Ligthelm. Dit rapport kwam tot de volgende

Aanbeveling: Die Sinode besluit om sy lidmaatskap van die GES vanaf vandag te beëindig.

Motivering:

1. Verlogening van die Gereformeerde Belijdenis.
2. Minachting voor het ondertekeningsformulier voor predikanten.
3. Dubbel lidmaatschap van de WCC en GOS wordt al jarenlang getolereerd.
4. "Wat gedaan moes word t.o.v. vermaninge en getuienis, is alreeds jare vantevore

gedoen".

Het minderheidsrapport wordt verworpen. Een deel van de Sinode spreekt zich uit voor opschorten. Een meerderheid blijkt met de afgevaardigde van de CGK, ds. Westerink, bezorgd voor de z.g. "jongkerke" die dan achterblijven en mogelijk te weinig initiatief kunnen ontwikkelen om te breken met GOS en GKN(S).

Dit argument weegt duidelijk zwaar!

Het meerderheidsrapport mondt uit in de opdracht aan deputaten:

- 1 e. om 'n volledige en gemotiveerde voorlegging met de besware van de Sinode te formuleer wat
aan die GES voorgelê word in Julie/Aug. 1988 nadat dit deur die Nat. Sinode 1988 goedgekeur is.
- 2e. Dit moet duidelik aan die GES gestel word dat hierdie "'beswaarskrif" gesien moet word as 'n finale oproep waaraan behoor gehoor gegee moet word, anders moet die GKSA beskou word as nie meer lid van die GES te wees nie.

Het bezoek van dr. Paul Schrotenboer blijkt niet tevergeefs te zijn geweest. Het minderheidsrapport wordt verworpen.

De bovenaangehaalde essentiële delen van het voorgestelde besluit, werden na uitvoerige bespreking sterk afgezwakt door amendementen en door een verdeelde synode in deze vorm aangenomen:

2. Dit moet duidelik aan die GES (in 1988) gestel word dat hierdie "beswaarskrif" gesien moet word as 'n ernstige oproep van die GKSA.

Door de nationale synode van Potchefstroom, jan. 1988, kan dan wel de afvaardiging naar de e.k. GES bestaande uit drie stemgerechtigden plus drie niet-stemgerechtigden alsmede 2 adviseurs, worden aangewezen via de commissie voor deputatenbenoemingen.

's Avonds kwam het andere rapport van "Die Kommissie vir Ekumeniese Aangeleenthede" ter sprake. Allereerst het voorstel t.a.v. de Reformed Churches of Japan.

Deputaten stelden voor correspondentie aan te gaan aangezien "Hierdie kerk is met die GKSA een in leer, diens en tug soos aangetoon in die bevindinge van deputate". De commissie formuleerde als "Bevinding": Die Sinode stem in met die bevinding dat daar eenheid in leer met hierdie kerk is, maar

omdat daar nie stawende getuienis is t.o.v. diens en tug nie, word aan die te benoeme deputate opgedra om die volgende Sinode te adviseer t.o.v. die besonderhede van hulle kerkregeringsstelsel.

Besluit: Die deputate set die gesprek met die RCJ voort en daar word nie op hierdie stadium korrespondensie aangebied nie.

Dit voorgestelde besluit wordt sonder discussie oorgeneem deur die synode.

Dan kom het voorstel t.a.v. de NGK ter discussie.

De deputaten hadden, zoals hiervoor reeds vermeld, voorgesteld correspondentie aan te bieden. De synodale commissie kwam in haar rapport met de reeds aangehaalde Bevinding en Besluit.

Van de discussie kan in 't kort dit gezegd worden, dat de tegenstanders van het aanbieden van correspondentie aandacht schonken aan de NGK, haar "Akkoord van kerkelijk samenleven" met daarbij de preambule, de independentistische lendenzen, de tolerantie van afwijkingen in de leer in verleden en heden, het ontbreken van meerdere noodzakelijke artikelen in het Akkoord (prof. V.d. Linde), het feit, dat 1 op de 5 kerken het Akkoord niet erkent. Gepleit werd voor nadere studie.

De voorstanders vroegen alle aandacht voor het zendingswerk dat, vanuit Nederland reeds vóór de breuk en in 't bijzonder door de NGK na de breuk, in Natal thans door een 6-tal zendelingen wordt verricht. De ene spreker na de andere, zoals prof. Helberg en de le scriba ds. D. Postma staken hierover de loftrampet.

Helaas werd de discussie vertroebeld doordat afgevaardigde ds. Smit voorstelde aan de NGK "correspondentie in ruimere zin" aan te bieden, een vorm van kerkelijk contact, dat bij de GKSA onbekend is.

Ds. V.d. Kwast kreeg nog het woord en zette alle schijnwerpers op zending, zendelingen en de fijne samenwerking tussen wederzijdse deputaten. "Wat moet ik straks bij terugkeer in Nederland zeggen wanneer u niet besluit ons correspondentie aan te bieden? Moeten onze zendelingen straks door de voordeur bij u naar binnen of blijft het via de achterdeur?"

En dan deze wonderlijke opmerking n.a.v. de gedegen kritiek op het "Akkoord": "Wij zijn een kleine kerkengroep in de verstrooiing en daarom hebben wij een kleine K.O.". Aldus ds. V.d. Kwast. Wie het vatten kan, die vatte het!

Dr. C.F.C. Coetzee pleitte nog voor het aannemen van het voorstel van de commissie. Vanachter de moderamentafel kwam ds. Postma met een amendement het voorstel van deputaten, correspondentie aanbieden, over te nemen. Dit amendement wordt in stemming gegeven en aangenomen, naar wij later vernamen met 92 tegen 86 stemmen.

(Twee commissies waren in vergadering en dus helaas afwezig bij de stemming). Met dit besluit was ons "beding" tevens afgewezen.

Toch werd het commissie-voorstel betreffende de GKN(V) in stemming gegeven nadat zich geen sprekers gemeld hadden.

Het voorstel van de commissie: "Die Sinode aanvaar die aanbod (nl. van voorlopig kerkelijk contact) in die sin van voortgesette kerklike gesprek", werd sonder tegenstemmen aanvaard.

Nadat het commissie-rapport in zijn geheel was afgehandeld, kreeg de le scriba, ds. D. Postma, de volgende morgen het woord ter verwelkoming van de NGK als corresponderende kerken. "U hoort er nu echt bij", aldus dit moderamenlid, die ook blij was met de mede door het besluit bevestigde voortgang van het (door de NGK betaalde) zendingswerk.

Ds. V.d. Kwast antwoordde hierop, dat hij het blijde nuws reeds in de afgelopen nacht aan Nederland telefonisch had medegedeeld. De gemaakte opmerkingen betreffende het Akkoord, zo beloofde hij, zouden worden meegenomen naar Nederland.

Dat hierover verschillend gedacht werd, bleek o.a. uit de opmerking van de jonge dr. C.F.C. Coetzee: "Dit was voor mij een zwarte dag, mede door het afgezwakte besluit t.a.v. de voortgang van het lidmaatschap van de GES".

Ook andere synodeleden gaven blijk het besluit t.a.v. de NGK te betreuen.

Door die synode werd nog afscheid genomen van prof. V.d. Linde, die die synode voor het laatst als kerkelijk hoogleraar had bygewoond.

Op die dag, 22 januari, moest die synode haar werk afronden.

Uw afgevaardigden hadden een afspraak gemaakt voor een ontmoeting met dr. P. Rossouw en leden van die commissie voor Oecumenische Zaken van die N.G. kerk op 23 januari en moesten vroeg terug naar Pretoria. Br. Schreuder kreeg gelegenheid voor een kort afscheidswoord (zie bijlage II). Daarvoor had ds. V. d. Kwast eveneens een afscheidswoord gesproken.

Voor hun vertrek uit Potchefstroom hadden uw afgevaardigden nog een gesprek met ouderling Groothof. Deze wees erop, dat het besluit t.a.v. die NGK allerminst een eenparig besluit was. Die

meerderheid van de synode weet niet goed waarover het gaat. Z.i. moeten dep. BBK en de GKN(V) niet moedeloos zijn. Wij staan als GKSA en GKN(V) dicht bij elkaar, ondanks de verkeerde keuze der synode. Deputaten van de GKSA zijn helaas de GKN(V) niet welgezind. Hoe doorbreken wij dat? Deputaten moeten t.a.v. de ontwikkelingen in Nederland, met name binnen de NGK, frequenter met officiële stukken komen.

Er is nu een pragmatisch besluit genomen, nl. op basis van zending. Kerkrechtelijk was dit onjuist. Helaas was dr. du Plooy, een kerkrechtman, niet aanwezig, daar hij elders in commissie-verband vergaderde. Deze heeft na de stemming in een gesprek met ouderling Groothof nog gewezen op een synodebesluit uit 1973 waarin werd uitgesproken dat zendingssamenwerking en het aangaan van correspondentie van elkaar gescheiden dienden te blijven.

Jammer dat tijdens de bespreking ter synode daaraan niet herinnerd kon worden.

Gesprek met afgevaardigden van de NGKSA

De Gen. Synode van Heemse 1984 gaf aan deputaten BBK opdracht:

- a. het contact met de NGKSA voort te zetten;
- b. de eerstvolgende deputatie naar Z. Afrika contact te doen opnemen met de deputaten van de NGKSA.

Op 23-01-85 vond in het gebouw van de NGKSA te Pretoria een ontmoeting plaats met vier Deputate vir Ekumeniese Sake, te weten ds. J.E. Potgieter (lid van het Breed Moderamen en praeses van de laatstgehouden synode van de NGKSA), ds. D.S. Snyman, ds. P.E.S. Smith en dr. Pierre Rossouw.

Ds. Potgieter opent de vergadering met gebed, verwelkomt de Nederlandse afgevaardigden en geeft het woord aan ds. De Vries.

Ds. De Vries merkt allereerst op dat de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt de pretentie voeren de voortzetting te zijn van de Geref. Kerken in Nederland. Geeft een korte toelichting op de scheur in 1944 en wijst erop hoe de GKN(S) sedertdien steeds meer open zijn komen te staan voor Schriftkritiek en moderne theologieën.

De GKN(V) mochten in 1984 dankbaar de Afscheiding in Nederland in 1834 gedenken. Vóór 1940 hadden de NGKSA alsmede de GKSA correspondentie met de GKN. Studenten van de NGKSA studeerden in Kampen, ook na de Vrijmaking.

Ds. De Vries gaat voorts in op het ontstaan van de Ned. Geref. Kerken door de independentistische opstelling van velen, het tolereren van afwijkingen in de leer, zoals die betreffende Zondag 22. Nu wordt ook reeds openlijk in publicaties Hoofdstuk 1 van de D.L. bestreden, zonder dat daartegen tot op heden wordt opgetreden.

Wijst op het Akkoord van Kerkelijk samenleven van de Ned. Geref. Kerken, welke beknopte K.O. in feite leervrijheid tolereert.

Dr. Rossouw stelt de vraag hoe nu voort te gaan in de contactoefening. Komen de GKN(V) met bepaalde voorstellen?

Ds. De Vries antwoordt dat de G.S. van Heemse 1984 besloot aan deputaten opdracht te geven het contact voort te zetten. Dat houdt o.m. in elkaar de Acta van de synodes toe te zenden alsmede de K.O., voorts elkaar op de hoogte te houden van bijzondere ontwikkelingen binnen de kerken. Indien de deputaten van de NGKSA in deze praktische ideeën hebben, dan zullen we die gaarne vernemen.

Wij zouden gaarne zien - aldus ds. De Vries - dat er bij studenten die voor verdere studie naar Nederland gaan, wordt aangedrongen daarvoor Kampen-Broederweg te kiezen.

Er zijn wel bepaalde concrete vragen onzerzijds, met name t.a.v. het lidmaatschap van de GES, vooral nu besloten is dit lidmaatschap op te schorten.

Wil er met enige nadruk op wijzen dat de GKN(V) wel een andere visie heeft op bepaalde actuele vraagstukken in Z. Afrika dan de GKN(S).

Wij stellen voorop het eerbiedigen van de wettige overheid, al hebben wij ook wel onze vragen over de houding van de NGKSA t.a.v. bv. de ontuchtwetten en andere zaken i.v.m. de volkerenverhoudingen.

Ook zijn er onzerzijds vooral vragen over de handhaving van het Schriftgezag binnen de NGKSA.

Noemt de publicaties van o.m. prof. Deist, die verwantschap vertonen met de inhoud van het geschrift "God met ons" van de G.S. van de GKN(S).

Voorts is er het optreden van prof. Vorster in zijn rede voor de UNISA, waarover ons geen klachten vanuit de NGKSA ter ore kwamen.

Ds. Smith: naar de mening van de leiding van de NGKSA werd het moeilijk met de GKN(S) in één synode te blijven samenwerken na de genomen besluiten t.a.v. de Apartheid. In 1986 zal over het door de NGKSA genomen besluit verslag gedaan worden aan het Interim Committee van de GES. Voorts was er te Chicago een eisenpakket van de CRC, welke kerkengroep meende dat er m.b.t. de Apartheid sprake was van een "status confessionis".

Het Breed Moderamen was van opinie dat de NGKSA werd aangeklaagd zonder voldoende argumenten. Onzerzijds werd om een indringende studie over de kerkelijke positiekeuze t.a.v. diverse punten gevraagd, zulks i.p.v. een oppervlakkig gesprek van enkele uren.

Er moest dan een antwoord komen op de vraag hoe theologisch te staan tegenover de rassenproblemen. Die rassenproblematiek was nimmer gesteld als een "status confessionis". Dr. Schrottenboer oordeelde dat er reeds voldoende studie was gemaakt en op zijn advies werd door een meerderheid de instelling van een studiec ommissie, na emotionele toespraken van ds. Kruiswijk en afgevaardigden van zwarte kerken, afgewezen. Ds. Potgieter merkt vervolgens op dat er reeds vele jaren spanning is binnen de GES t.a.v. rassenkwesties en veroordeling van de R.S.A. Dit was reeds reden voor de breuk met de GKN(S) in 1974.

Dr. Rossouw voegt hieraan nog toe dat de GES nimmer studie maakte van de Apartheid. De NGKSA heeft theologische bezwaren tegen het door de GES ingenomen standpunt t.a.v. de GKN(S), waar binnen die kerken duidelijk wordt afgeweken van de Schrift.

De CRC in N.-Amerika heeft intern dezelfde problemen als binnen de GKN(S). Vandaar dat men vanuit de CRC de GKN(S) dekt.

Het Breed Moderamen nam een tijdelijk besluit, nl. opschorting van het lidmaatschap van de GES, in afwachting van de synode van 1986. In 1986 moet de synode wel in deze een aantal beslissingen nemen, ook m.b.t. de financiële steun van kerken aan het ANC, de Schriftkritiek en andere zaken.

Ds. Snyman wil erop wijzen dat de moeiten reeds in feite begonnen in 1949 in Amsterdam. In 1968 en ook daarna rapporteerde het standing committee meerdere malen over volkerenverhoudingen.

Ds. Smith antwoordt op een vraag van ds. De Vries i.v.m. het streven van de GKN(S) naar een nieuwe constitutie, waarbij de synode in feite een soort forum vormt, dat de grondslag van de GES nog steeds gevormd wordt door de Geref. belijdenisgeschriften. Nog steeds wordt daarmee instemming gevraagd. De voorzitter van de laatstgehouden GES, ds. Galbraith, was duidelijk: aan die grondslag mag niet worden getornd.

Dr. Rossouw brengt nog naar voren dat afgevaardigden naar de GES te Chicago de publikatie "God met ons" diepgaand bestudeerden. Een poging van een Nederlandse afgevaardigde de neerslag van die studie afgezwakt aan de plenaire vergadering voor te leggen, werd afgestemd. Er waren sterke bezwaren tegen het relationele spreken in genoemde brochure.

Ds. De Vries wijst erop dat de publikaties van prof. Deist in Nederland bekend zijn. De Bijbel zou de neerslag zijn van de ervaring van mensen met God. Ook heeft deze hoogleraar kritiek op de in Geref. kring gangbare visie op de relatie N.T. t.o.v. O.T. Men heeft in Nederland vragen i.z. het al dan niet tolereren van het standpunt van prof. Deist.

Dr. Rossouw geeft toe, dat er onrustbarende gedachten leven bij Deist, die verbonden is aan de Universiteit van Port Elisabeth. De NGKSA zal evenwel die afwijkingen niet kunnen tolereren. Er is wel bijval voor Deist bij studenten van de UNISA. In de NGKSA moeten predikanten evenwel van de erkende opleidingsscholen komen.

Dr. Rossouw is gaarne bereid aan het Breed Moderamen te suggereren dat bevorderd wordt dat studenten die in Nederland verder willen studeren, naar Kampen-Broederweg zullen gaan.

Ds. De Vries zou dit gaarne zien, geeft ook vertrouwen wederzijds.

Ds. Snyman verzoekt dr. Rossouw zijn ideeën t.a.v. de vraag hoe beide kerken nu verder moeten gaan in wederzijdse contactoefening, te formuleren t.b.v. het Breed Moderamen. De volgende synode van de NGKSA zal plaats vinden in oktober 1986.

Ds. De Vries suggereert nog het geven van gastcolleges middels uitwisseling van hoogleraren, tevens kennismaking over en weer.

In antwoord op een vraag van ds. Potgieter antwoordt ds. De Vries dat er binnen de GKN(V) over 't algemeen sterke sympathieën leven voor de R.S.A., al zijn er uiteraard punten van kritiek, b.v. t.a.v. de Apartheid. Ds. De Vries geeft nog een nadere toelichting op de sympathetische-kritische opstelling in deze binnen de Vrijgemaakte Geref. Kerken in Nederland, waarbij de sympathie voorop gaat.

Op verzoek van ds. Potgieter gaat ds. De Vries voor in dankgebed, waarna ds. Potgieter de Hollandse afgevaardigden dankt voor hun komst.

ds. H. J. de Vries
J.J. Schreuder, rapporteur.

VERSLAG van de samenspreking van uw afgevaardigde, ds. H.J. de Vries, met de Deputaten voor Korrespondentie met Buitenlandse Kerken van de VGKSA, dep. KBK, op 18-02-85 te Kaapstad.

Aanwezig waren de deputaten: ds. F.J. van Hulst, voorzitter, en de broeders T. Eeftink, G. de Jong en J. Moes.

De voorzitter stelt voor een informele bespreking te houden. Ds. De Vries wordt welkom geheten als deputaat van de Nederlandse zusterkerken. De voorzitter spreekt zijn blijdschap erover uit dat dit gesprek gehouden kan worden ter informatie van de deputaten over en weer en tevens ter versterking van de band tussen de beide zusterkerken. Ook geeft hij uiting aan zijn teleurstelling over het besluit van de nationale synode van de GKSA te Potchefstroom tot het aangaan van correspondentie met de NGK. Weliswaar zullen de deputaten KBKf primair hierover moeten rapporteren, toch moet hierover krachtens het besluit van de synode van Kaapstad 1984 ook met de deputaten KBK worden gesproken.

Daarop doet ds. De Vries in het kort verslag van de gang van zaken op de synode van Potchefstroom. Hij was daarheen afgevaardigd met br. J.J. Schreuder. Tussen de synodezittingen door was er geen gelegenheid naar Kaapstad te komen. Na afloop van de synode was er nog één dag voor een ontmoeting met afgevaardigden van de NGKSA voordat br. Schreuder naar Nederland terugkeerde.

Uiteraard kan ds. De Vries niet ingaan op een vraag naar het beleid van Dep. BBK t.a.v. de GKSA in de toekomst. Eerst zal het rapport van de beide afgevaardigden in Nederland moeten worden besproken. Overeenkomstig de opdracht van de G.S. zullen de deputaten van de VGKSA op de hoogte worden gehouden. Uiteraard worden suggesties en informatie hunnerzijds op prijs gesteld. Het zal zeker gewenst zijn dat bestaande contacten worden bewaard en uitgebouwd, gezien ook de verdeeldheid in de synode van Potchefstroom bij de stemming, voorts het feit dat de voorstanders als hoofdmotief voor hun beslissing het zendingsbelang noemden.

Deputaten KBK opperen o.m. de mogelijkheid van het inschakelen van contacten die zij hebben met ambtsdragers van kleurlingen-kerken van de synode Suidland van de GKSA.

Vervolgens doet ds. De Vries mededeling van de gesprekken die in april 1984 en nu onlangs, op 23 jan. jl., met deputaten van de NGKSA werden gevoerd. Naast de zaak van de GES heeft vooral de kritische schriftbeschuiving binnen de NGKSA - dit in tegenstelling met de GKSA - de aandacht gehad. De deputaten kunnen overigens over nadere contacten van de VGKSA met beide genoemde Afrikaanse kerken iets melden.

Ds. De Vries geeft vervolgens toelichting op de besluiten van de G.S. van Heemse 1984 inzake de LC.R.C.

Deputaten KBK spreken uit dat zij de voorkeur voor de naam Geref. Internationale Conferentienet delen. Zij zijn van mening dat de naam LC.R.C. duidelijk laat uitkomen dat het een vergadering van afgevaardigden van de Geref. kerken betreft en niet van personen.

Bij de naam G.L.C., zoals door de G.S. Heemse voorgesteld, bestaat het gevaar dat allerlei personen zich melden en worden toegelaten, zonder dat zij wettige vertegenwoordigers van hun kerken zijn.

Deputaten stellen vervolgens de vraag welke de betekenis is van de uitspraak van Heemse: te blijven bij de betuiging van instemming met "De Drie Formulieren" en de "Westminster Standards", terwijl er toch verschillen tussen deze twee groepen confessionele geschriften zijn.

Ds. De Vries antwoordt dat men kan afspreken dat t.a.v. niet-congruente uitspraken van de confessies, die van eigen kerken voor de afgevaardigden prevaleren. Dit werd ook destijds overeengekomen voor de Nederlandse docenten aan het Seminarie van de Korean Presbyterian Church te Pusan. Ook mag geconstateerd worden dat soms de ene confessie duidelijker is dan de andere, b.v. de Westminster Confessie t.a.v. het getuigenis van de Heilige Geest i.z. de Schrift. Deputaten KBK toonden zich ingenomen met het voorstel kleine kerken zonodig in de reiskosten van afgevaardigden tegemoet te komen. Deputaten hopen dat een eventueel verzoek t.a.v. hun waarnemers naar de a.s. vergadering te Edinburgh, in dit kader welwillend zal worden ontvangen.

Ds. De Vries doet vervolgens mededeling van de studie-opdracht van de G.S. Heemse aan deputaten BBK i.z. kerkelijke correspondentie. De bedoeling is vanuit de principiële overwegingen van de G.S. van Groningen-Z. 1978 te komen tot nadere regels voor kerkelijke relaties, zulks in overleg met de zusterkerken.

Met deze laatste worden behalve de "emigrantenkerken" ook bedoeld de presbyteriaanse kerken met hun aanzienlijk informeler opvatting van kerkelijke relaties. Hierover is al een correspondentie op gang gekomen met de Free Church of Scotland en de Evangelical Presb. Church in N. beland, die wederzijds vruchtbaar kan werken sinds de conferentie van Groningen.

Deputaten KBK hebben gelezen dat de FCS op de laatstgehouden Assembly besloot "fraternal relations" met de VGKSA aan te gaan. Tot op heden werd evenwel geen officieel bericht ontvangen. Ook i.z. de Korean Presb. Church oordelen deputaten KBK dat zij het aanbod van kerkelijke "correspondentie-relatie" onduidelijk vinden. Zij hebben daarover vragen gesteld aan de deputaten in Korea.

Deputaten KBK achten de zaak van de "dubbele correspondentie" moeilijk omdat deze samenhangt "met de visie op de (ware) kerk (denominaties, pluriformiteit, kerkbegrip) en een fundamentele studie vraagt".

Lv.m. deze moeilijkheid wordt gewezen op de correspondentie van de KPC met de GKSA, hetgeen voor de VGKSA een belemmering is.

De GKSA heeft in de "Handelinge van de nationale synode 1979" duidelijk uitgesproken wat men onder kerkelijke relaties verstaat en waarom en met wie ze die toen had of zocht.

Er wordt nog gesproken over nader informeren van de blanke GKSA, maar tevens van de kleurlingen-kerken, die via de nationale synode van Zuidland in de algemene synode van de GKSA zijn vertegenwoordigd. De VGKSA zou haar contacten met de gekleurde kerken (ook wel met het oog op de zending van de kerk te Kaapstad in Belhar) kunnen trachten uit te bouwen en de GKN(V) zou zich op contacten met deze gekleurde kerken nader kunnen bezinnen.

De bespreking met de deputaten KBK van de VGKSA werd in een welwillende en openhartige sfeer gehouden met wederzijds begrip.

ds. H.J. de Vries
J.J.Schreuder

Bijlage 2

RAPPORT van de afgevaardigden naar de I. C. R. C. te Edinburgh 1985

1 Algemeen

De oorspronkelijk van 3 tot 13 september 1985 geplande conferentie is wel op 3 september geopend, na een bidstond op de maandagavond, maar reeds op 10 september in een avondzitting gesloten.

De uiteindelijk gekozen tijdsduur bleek lang genoeg om de door de kerken aan de orde gestelde zaken en de door het interim-committee voorgestelde onderwerpen te bespreken.

Voor de gang van de conferentie, van dag tot dag, mogen we verwijzen naar bijgaande minutes.

2 De accommodatie

Evenals bij een general assembly van de Free Church of Scotland het geval is hebben afgevaardigden en waarnemers een plaats ontvangen in de kerkbanken van St. Columba's Church. Dat "werkt" niet zo goed als aan tafeltjes. Maar ook is niet te zeggen, dat het de gang van de conferentie nadelig beïnvloed heeft.

De huisvesting in Pollock-Halles was uitstekend, maar bleek nogal kostbaar te zijn. Het niet ondergebracht zijn bij gemeenteleden van de Free Church had in elk geval dit voor, dat er volle vrijheid was voor voorbereiding en bestudering van conferentie-zaken. Bovendien was daar ruime mogelijkheid van onderling contact, hetgeen heeft bijgedragen aan het welslagen van de conferentie.

3 De orde van de vergaderingen

De summiere minutes vermelden niet, dat de zittingen met psalmgezang, schriftlezing en gebed werden geopend. Een vantevoren opgesteld rooster, zoals Groningen-Zuid 1982 presenteerde, was er deze keer niet.

Opvallend was, dat de chairman, ds. D. Lamont, de zittingen met gebed "constitueerde", zoals hij het zelf ook in het gebed meermalen uitdrukte. De zittingen werden, eveneens naar Free Church gewoonte, met het opleggen van de trinitarische zegen gesloten. Dit geschiedde althans in die zittingen, die niet gepresideerd werden door rev. G. van Rongen. Hij eindigde namelijk met gebed.

Van een opstaan om instemming met de grondslag te betuigen is geen sprake geweest. We zullen daarbij rekening moeten houden met het volgende: 1) dat zulks in de Free Church geen gewoonte is, 2) dat het (nog) niet uitdrukkelijk in de regelingen vermeld staat en 3) dat het verzoek van onze kerken om opname in de regelingen niet in behandeling geweest is.

4 Leden en waarnemers

De negen lidkerken, die de conferentie bij de opening telde, hadden alle twee afgevaardigden gezonden, behalve de Indonesische kerken, die door ds. J. Klamer alleen vertegenwoordigd waren en de kerken in Korea, die alleen prof. Oh hadden afgevaardigd. Verder was ook van de EPCI maar één afgevaardigde aanwezig, nl. rev. D. Thomas, die overigens halverwege de conferentie al weer vertrokken was.

Deze negen kerken zonden ook nog drie adviseurs, twee van de Free Church of Scotland, en één, prof. J. Faber, afkomstig uit Canada.

Drie kerken vroegen het lidmaatschap aan en hebben het ook verkregen. Het zijn de Free Church in South Africa, die vertegenwoordigd was door twee afgevaardigden en nog eens twee adviseurs; de Presbyterian Church of Eastern Australia, aanwezig met twee afgevaardigden; en de Reformed Presbyterian Church of Ireland, eveneens vertegenwoordigd door twee afgevaardigden, die de conferentie echter maar enkele dagen hebben bijgewoond.

Onder de visiting observers, die aangekondigd waren, ontbrak ter conferentie R. Cerni van de Iglesia Reformada Presbyteriana (Spain). Wel was aanwezig rev. Murdo A. Macleod (van de Free Church) namens Christian Witness to Israel.

Hier is de vraag gewettigd of deze organisatie terecht vermeld stond onder de rubriek "Other churches attending (visiting observers)", waarbij rev. Macleod eenzelfde status kreeg als afgevaardigden van kerken.

Een tweede vraag kan gesteld worden. "Kunnen dergelijke afgezanten het recht ontvangen mee te doen aan de discussies?"

In Edinburgh is dit wel het geval geweest.

De chairman, rev. D. Lamont, bescheiden en voorzichtig, tastte het gevoel van de vergadering wat af wanneer een observer het woord vroeg. Vóór er een reactie komen kon, stond de spreker meestal al achter het spreekgestoelte.

Moeite heeft dat overigens niet gegeven.

Wel is het van belang dat een volgende conferentie de hand houdt aan art. V, 4 van het Reglement, waarin het gaat over "bezoekers-afgevaardigden van kerken die het lidmaatschap nog niet hadden aangevraagd". Zij hebben volgens art. V niet het recht om deel te nemen aan de besprekingen.

Nog twee zaken vragen hier de aandacht.

In Session VIII is een welkom toegeroepen aan rev. Daniël Szabo van Hongarije, die de gelegenheid kreeg de vergadering toe te spreken. Deze sympathieke broeder kwam echter onaangekondigd en zonder enige credentie naar Edinburgh. Weinigen van de afgevaardigden zullen geweten hebben wie hier (namens wie) het woord voerde.

De vraag is of voor zulke vrij persoonlijke getuigenissen gelegenheid moet worden gegeven alvorens de conferentie zelf weet in welke kwaliteit iemand verschijnt.

Het tweede punt houdt hiermee verband.

Blijkens de minutes van Session VII is een brief van de Caribbean Christian Ministries (pres. rev. G.W. Donnan) in circulatie gegeven ter attentie van de conferentie. Er is echter niets mee gedaan. De vraag is of deze brief ontvankelijk was. Onzes inziens niet. De ICRC zal er rekening mee moeten houden dat allerlei (soms éénmans-) kerken en zendingen steun zullen zoeken bij een internationale vergadering.

Gesteld dat de ICRC zich tot een dergelijk soort hulpverlening geroepen zou gevoelen, hetgeen niet bij voorbaat uitgesloten moet worden geacht, dan zal een grondig onderzoek aan een beslissing tot hulpverlening moeten voorafgegaan.

5 Voorstellen vanuit de kerken

De door de Can. R.C., de F.R.C.A. en de G.K.N. voorgestelde wijzigingen of aanvullingen van de Constitutie en Reglementen zijn niet in behandeling genomen overeenkomstig de afspraken van Groningen-Zuid 1982 (zie de minutes Session V, 4.6).

Dit mag teleurstellend geacht worden, toch heeft het deze conferentie ontheven van waarschijnlijk heel wat geharrewar. Toen de weg vrij was naar de behandeling van de afgesproken onderwerpen was er de goede sfeer, die daarvoor nodig was.

Eenmaal dreigde de zaak wat uit de hand te lopen, toen nl. door prof. Macleod de vraag aan de orde gesteld werd naar de zin van de ICRC en er o.a. getuigenissen tegen apartheid en tegen het shintoïsme gevraagd werden. In de enigszins verwarrende bespreking die daarop volgde - en waarbij ook waarnemers en gasten vrijmoedigheid namen naar het spreekgestoelte te komen - werd de oplossing gevonden in het blijven bij de vastgestelde agenda en dus geen zaken te bespreken, die niet vanuit de kerken aan de orde waren gesteld. Van de daarbij gedane suggestie om eventueel informeel over actuele punten te spreken is later geen gebruik meer gemaakt.

Tenslotte: het voorstel van de GKN om te komen tot studie en coördinatie inzake de zending is aanvaard in de vorm zoals aangegeven in de minutes (Session V, 4.7).

Een speciaal fonds ter dekking van de kosten van hulpbehoevende lidkerken is niet ingesteld. Men kan eventueel een beroep doen op het General Fund (Session V, 4.1c).

6 Theologische onderwerpen, die aan de orde geweest zijn

De bespreking van de vijf onderwerpen, die door het voorlopige comité aan de orde gesteld zijn, is ongetwijfeld nuttig geweest. Nuttig vooral vanwege de reacties en de onderlinge herkenning in de bespreking. Aan die bespreking is ook op ruime wijze deelgenomen door de aanwezige observers.

Twee punten brengen we hierbij graag onder uw aandacht.

Ten eerste dat het te betreuren is, dat de papers niet vantevoren aan de afgevaardigden zijn toegezonden. Zij hebben alleen kennis kunnen nemen van de volledige tekst van de toespraak van rev. J.N. Macleod en van een schets van het onderwerp van rev. J. Visscher. Ter vergadering waren tenslotte alle referaten beschikbaar, met uitzondering van dat van prof. Macleod, die slechts een summier schets verschafte.

Het verdient aanbeveling erop aan te dringen, dat de ter conferentie te bespreken stukken tijdig vantevoren aan de afgevaardigden worden toegezonden.

Daar hangt het tweede mee samen.

En dat is, dat er "niet genoeg uitgekomen" is. Het is erg te betreuren, dat niet elk referaat resulteerde in een aantal aanbevelingen of conclusies, waardoor de conferentie op bepaalde punten tot een gezamenlijk gereformeerd getuigenis had kunnen komen.

Ook op dit punt moge Vancouver een verbetering te zien geven.

7 Slotopmerkingen

a. Uw afgevaardigden hadden verschillende opdrachten meegekregen naar Edinburgh. We noemen de opdracht om onze concept-regels voor de correspondentie met de afgevaardigden te bespreken plus het voldoen aan een verzoek van De Verre Naasten een lijst van zendingsterreinen van de deelnemende kerken samen te stellen.

In het algemeen kan gezegd worden dat het geven van dergelijke opdrachten teveel gevraagd is. In Edinburgh was er misschien nog wel de tijd, maar bij uw afgevaardigden niet de vrijmoedigheid om tussen de officiële zittingen door alle afgevaardigden nog eens om de tafel te noden voor een meer "particuliere" ontmoeting. Wat onze concept-regels betreft: ze zijn ter vergadering uitgereikt, tegelijk met het paper van rev. J. Visscher. Een verblijdende omstandigheid was, dat de uitgangspunten en uitkomsten van beide bijdragen veel overeenkomst bleken te vertonen.

En wat het verzoek van De Verre Naasten betreft zal kunnen worden geantwoord, dat de ICRC een commissie ad hoc benoemd heeft voor de zending en dat het het beste zal zijn op de uitkomst van haar rapport te wachten.

b. Aan het vertalen van goede gereformeerde lectuur zou hoge prioriteit moeten worden gegeven. Er was ter conferentie een zucht naar informatie en het ontvangen van lectuur. We hebben slechts een tweetal brochures "What are the Reformed Churches in the Netherlands" kunnen uitreiken, alsmede een exemplaar van het "Book of Praise". Gelukkig kon br. Van

Wijnen nog een aantal exemplaren van Lux Mundi uitreiken, waarbij hij nogal navraag kreeg naar voorgaande nummers i.v.m. vervolgartikelen. De lectuurvoorziening is naar ons oordeel een onmisbaar middel bij de onderlinge hulpverlening en de bevordering van de ware eenheid.

- c. Het verdient aanbeveling dat een commissie ad hoc uit de kring van deputaten overweegt welke punten - welomschreven en goed geargumenteed - onder de aandacht moeten worden gebracht van de a.s. Generale Synode van Spakenburg-Noord 1987 of misschien al daarvóór aan het interim-committee of aan de lidkerken.

8 Conclusie

Met dankbaarheid kan worden teruggezien op een rustige conferentie waarin het persoonlijk contact hartverwarmend en veelbelovend was. Helaas was het communiqué (Session XI, 4.4) betrekkelijk mager. Er was in de wandelgangen wel méér overwogen en geformuleerd, maar dat is in plenaire zitting niet meer aan de orde gekomen.

Het is in Edinburgh bij een voorzichtig aftasten gebleven.

Toch hebben we het gevoel gekregen dat alle deelnemers en ook vele waarnemers uitzien naar de eerstvolgende conferentie in Canada. Edinburgh was een goede stap in de richting van Vancouver.

Kampen/Groningen, 26 september 1985.

De afgevaardigden:

drs. H.M. Ohmann

ds. O. J. Douma (rapp.)

Bijlage 3

MINUTES ICRC 1985

At Edinburgh and in St. Colomba's Free Church of Scotland on Tuesday 3 September 1985 the International Conference of Reformed Churches met pursuant to the decision of a Constituent Conference held in Groningen in 1982, and was constituted with devotional exercises conducted by Rev. Professor A.C. Boyd representing the Free Church of Scotland as calling Church.

1. After constituting the Conference Professor Boyd proposed that the credentials of those attending should be scrutinised by Rev. J. Visscher, Rev. J. Klamer and Rev. A. Veldman.

This was agreed to, the credentials examined and reported on - those of the Free Church of Scotland to be produced later.

The following is therefore the list of participating Churches arranged according to the categories listed in the Constitution.

I. Churches in membership of conference (Delegates and Advisers)

PARTICIPATING CHURCHES	REPRESENTATIVES	STATUS
Canadian Reformed Churches	M. Van Beveren J. Visscher Dr. J. Faber	Delegate Delegate Adviser
Evangelical Presbyterian Church of Ireland	D. Thomas	Delegate
Free Church of Scotland	J.N. Macleod D. Lamont Professor D. Macleod Professor C. Graham H. M. Ferrier	Delegate Delegate Adviser Adviser (Alternate)

Free Keformed Churches of Australia	G. Van Rongen A. Veldman Dr. S.G. Hur	Delegate Delegate Alternate
Gereja Gereja Reformasi In Indonesia	J. Khmer	Delegate
Gereformeerde Kerken in the Netherlands	O.J. Douma Professor H.M. Ohmann S. S. Cnossen	Delegate Delegate Alternate
Presbyterian Church in Korea	Professor Pyeng Seh Oh	Delegate

II. Churches applying for membership (Observer Delegates)

PARTICIPATING CHURCHES	REPRESENTATIVES	STATUS
Free Church in South Africa	N.P. Mpayipeli H. Sliip Professor A.C. Boyd J. MacPherson D.N. Macleod I. Glover	Observer Delegate Observer Delegate Adviser Adviser (Alternates for Advisers)
Presbyterian Church of Eastern Australia	W.P. Gadsby J.D. Heenan	Observer Delegate Observer Delegate
Reformed Presbyterian Church of Ireland	T.C. Donachie C. K. Hyndman	Observer Delegate Observer Delegate

I II. Other churches attending (Visiting Observers)

PARTICIPATING CHURCHES	REPRESENTATIVES	STATUS
Evangelical Presbyterian Church of Christchurch, New Zealand	A. Young	Visiting Observer
Evangelical Reformed Church of Singapore	C. Kwee Lau	Visiting Observer
Free Reformed Churches of North America	C. Schouls C. Pronk	Visiting Observer Visiting Observer
Free Reformed Churches of South Africa	F.J. van Hulst J. Moes	Visiting Observer Visiting Observer
Iglesia Evangelica Presbyteriana del Peru	A. Tuesta	Visiting Observer
Iglesia Reformada Presbyteriana (Spain)	R. Cerni	Visiting Observer
Nederduitse Gereformeerde Kerk (South Africa)	Dr. P. Rossouw J.E. Potgieter	Visiting Observer Visiting Observer
Orthodox Presbyterian Church - U. S. A.	John P. Galbraith J.J. Peterson Dr. F. Kingsley Elder	Visiting Observer Visiting Observer Visiting Observer
Reformed Presbyterian Church in	Susuma Morinaga	Visiting Observer

RESOLUTION: Conference agreed therefore that the Free Churches in Southern Africa; the Presbyterian Church of Eastern Australia and the Reformed Presbyterian Church of beland be recognised as full members and their delegates be seated accordingly.

3. INTRODUCING THE CHURCHES: Two members gave brief introductory accounts of the Churches they represent.
 - 3.1 Professor Pyeng Seh Oh introduced the Presbyterian Church in Korea giving a brief outline of its history, creedal position and present numerical strength and institutions. He expressed the desire that Churches in membership of Conference would cooperate in theological education and that they would demonstrate some positive reaction to reviving influence of Shintoism in Korea and Japan.
 - 3.2 Rev. J. Khmer spoke of the origin and development of the Indonesian Reformed Churches which had grown up as the first of missionary outreach by the Reformed Churches in the Netherlands. Language difficulties had prevented members of these Churches from attending this Conference.
4. CONFERENCE ADDRESS: Dr. J. Faber addressed Conference on the subject of "The Doctrine of the Church in the Reformed Confessions" and copies of the Address were subsequently made available to Conference.
5. It was agreed to take up consideration of the issues raised in the Address at the first session tomorrow.

This Session was closed with the Benediction.

At Edinburgh and in St. Columba's Free Church on Wednesday 4th September 1985, the International Conference of Reformed Churches did again convene and was constituted with devotional exercises.

SESSION III

1. *Minutes*: The minutes of Tuesday's sessions were circulated, adjusted and approved.
2. The Doctrine of the Church in the Reformed Confessions: Conference resumed consideration of the previous evening's address when several members of Conference took part and raised issues to which Dr. Faber again referred.
3. It was moved, seconded and agreed to that:

RESOLUTION:

In accordance with the suggestions made by Dr. Faber, Conference appoint a Committee to study the text of the three ecumenical creeds in order to come to a common text that can be recommended to the member Churches.

It was agreed to appoint the perronnel of the Committee at the next Session.

4. *Report of Committee on Correspondence etc.* This report was submitted by Rev. D. Lamont, Rev. G. van Rongen being in the Chair.

After some discussion it was agreed to hear the Committee's proposals regarding finances before dealing with matters of correspondence. Subsequently it was agreed to refer their remit back to the Committee for further consideration and report. Messrs. Visscher, Gadsby and Mpayipeli being added to the Committee.

This Session was close with prayer.

At Edinburgh and in St. Columba's Free Church on Wednesday 4 September 1985, the International Conference of Reformed Churches again convened and was constituted.

SESSION IV

1. Revs. C. Schouls and C. Pronk visiting observers from the Free Reformed Churches of North America who had arrived during the day were welcomed by the Chairman as was also Murdo A. Macleod a visiting observer from the Christian Witness to Israel.
2. INTRODUCING THE CHURCHES: The Churches introduced this evening were the Free Church in India represented by Rev. D. John and the Evangelical Reformed Church of Singapore represented by Rev. C. Kwee Lau.
 - 2.1 *Mr. John* gave some account of the origin and present development of the Church and reported on present strength, organisation and ministry. He outlined the social and economic background of the people to whom the gospel was being ministered. Impact on the traditionally Hindu population was less than desired.
 - 2.2 *Mr. Lau* reported that his one-congregation Church is presently in its infancy having been instituted no more than four years ago. The congregation is surrounded by a population of 2½ million of multi-racial origins. There are many professedly Christian Churches in the area but most are hostile or indifferent to Reformed doctrines. But through a Bible Study group and the influence of books of a Reformed character and the teaching of visiting preachers from the U.S. the congregation came to be established. He anticipated encouragement from Churches associated with this Conference.
3. CONFERENCE ADDRESS: Professor H.M. Ohmann addressed Conference on the subject of "Piety in the Book of Psalms" copies of the Address being available to members of Conference.
4. It was agreed to postpone appointment of the personnel of the Committee on ecumenical creeds until a later Session.

This Session was closed with prayer.

At Edinburgh and in St. Columba's Free Church on Thursday 5 September 1985 the International Conference of Reformed Churches again convened and was constituted with devotional exercises.

SESSION V

1. MINUTES: The minutes of Wednesday's sessions were circulated and approved.
2. 'PIETY IN THE BOOK OF PSALMS': Conference referred again to Professor Ohmann's Address of last evening, inviting clarification of several points which Professor Ohmann expounded in greater detail.
3. COMMITTEE ON ECUMENICAL CREEDS: It was agreed: That a Committee be appointed to prepare a list of grounds for the action proposed and to nominate personnel. It was also agreed that this Committee consists of Mr. Van Rongen and Professor Oh with Professor Faber and Professor Macleod as advisers.
4. COMMITTEE ON CORRESPONDENCE, FINANCE, ETC.: Rev. J. Visscher reported for the Committee.
 - 4.1 With reference to Section I of the Report - Conference *Expenses*: it was moved and seconded that it be decided:

First Motion:

 - (a) to establish a General Fund to cover the expenses incurred by the I.C.R.C.;
 - (b) to bear the costs of the Conference as member Churches on the basis of the number of baptized members taking into account the estimated average per capita income of the baptized members in each member Church;

- (c) to have member Churches pay for the travelling expenses of their own delegaten, and those member Churches unable to pay such expenses may request assistance from the General Fund;
- (d) to deciare that Churches rending observers or Churches applying for membership will be expected to bear their own travel costs, as well as other costs which may be incurred, while attending the meeting of the Conference.

Second Motion:

It was also moved and seconded that paragraph (b) of the first motion be amended by the addition of the words "including travelling expenses" after the words "costs of Conference": and that paragraph (c) be deleted - (d) then becoming (c).

On a vote being taken the first was carried by majority.

Wherefore:

It is decided:

- (a) to establish a General Fund to cover the expenses incurred by the LC.R.C.;
- (b) to bear the costs of the Conference as member Churches on the basis of the number of baptized members taking info account the estimated average per capita income of the baptized members in each member Church;
- (c) to have member Churches pay for the 2ravelling expenses of their own delegaten, and those member Churches unable to pay such expenses may request assistance from the General Fund;
- (d) to deciare that Churches sending observers or Churches applying for membership will be expected to bear their own travel costs, as well other costs which may be incurred, while attending the meeting of the Conference.

4.2 With reference to Section II - Conference *Expenses 1985* it was agreed as follows: That unless a contrary undertaking han previously been given in the name of Conference it is decided:

- (a) to charge the delegaten and advisers of the member Churches £ 135.60 perperson;
- (b) to charge the observers £ 180.60 per person;
- (c) to acknowledge that the FCS will meet the travel costs and Conference expenses of the observers from the FS in Southern Africa, the FC in India, the Iglesia Evangelica Presbiteriana del Peru;
- (d) to thank the FCS for bearing the extra costs relating to venue, secretarial/office work and sundry matters;
- (e) to charge the Treasurer to bili the delegaten and observers to collect the monies due and to reimburse the FCS;
- (f) to charge the Treasurer to take into account in the making of his budget that the GKN stip needs to be reimbursed for expenses incurred by the Prov. Secretary and the Interim Committee for the period between the Constituent Assembly and the first meeting of the Conference (Edinburgh).

- 4.3 With reference to Section III - *The Treasurer* it was moved seconded and agreed to It is decided to appoint a Treasurer, who will be an *ex officio* member of the Interim Committee, with the following charge:
- (a) to draw up a budget for the Conference with the assistance of the Interim Committee
 - (b) to request each member Church to submit to him the number of its baptized members, as well as the estimated average per capita income of its members;
 - (c) to assess each Church on this basis;
 - (d) to collect the instalments needed on a yearly basis (tune 1);
 - (e) to reimburse all costs incurred by the Conference;
 - (f) to submit his financial report to the next meeting of the Conference.
- 4.4 With regard to Section IV -*Auditing*, it was moved, seconded and agreed to It is decided to charge the Treasurer's member Church to audit his books before he submits his financial report to the next meeting of the Conference.
- 4.5 With regard to Section V - *Study Committees* it was moved, seconded and agreed to:
- (a) that each committee appointed by the Conference is expected to expedite its dealings through correspondence;
 - (b) that in such cases where these committees are of the opinion that an actual meeting is necessary, they shall approach the Interim Committee for approval regarding the reimbursement of their expenses.
- 4.6 With reference to Section VI -*Amendments*, it was agreed:
- (a) to inform those member Churches (CRC, FRCA, GKN) which have submitted amendments to the Constitution and Regulations that the matters raised by them could not be dealt with at this meeting of the Conference due to the fact that the establishment of the Conference made it impossible to meet the constitutional provisions regarding amendments to the Constitution and Regulations; (b) to place these amendments on the agenda of the next meeting of the Conference;
 - (c) to request the member Churches to read to these amendments, if they deem this necessary 12 months before the next meeting of the Conference by sending their replies to the Corresponding Secretary.
- 4.7 With reference to Section VII -*Missions* it was decided:
- to appoint a committee on Missions with the following mandate:
- (i) to gather information from the member Churches regarding their missionary activities and training programs;
 - (ii) to study the possibilities of co-ordinating the missionary activities of the member Churches when it comes to training, mission fields and exchanging missionaries;

- (iii) to examine the need to produce listings of relevant missionary literature on an ongoing basis, and to promote the publication of an introduction to Reformed missions;
 - (iv) to report to the next meeting of the Conference.
5. Conference directed the Executive Committee to reflect upon the possibility of devising ways and means whereby a later session could address itself to urgent and relevant issues facing the Churches to which no reference has been made in the agenda.

This Session was closed with prayer.

At Edinburgh and in St. Columba's Free Church of Scotland on Thursday 5 September 1985, the International Conference of Reformed Churches again convened and was constituted with devotional exercises.

SESSION VI

1. INTRODUCING THE CHURCHES: The Reformed Presbyterian Church in Japan and the Evangelical Presbyterian Church of Christchurch, New Zealand were the Churches introduced this evening.
 - 1.1 The Rev. Susuma Morinaga recounted the story of the Reformed Presbyterian Church in Japan with recollections of the hostile atmosphere in which the Christian Church had to exist. This had led to sad defections on the part of many professing Churches. Since the war some progress had been made in spreading the evangel and the Reformed Church had arisen under the leadership of 9 ministers. Now there are 120 congregations organised under 5 presbyteries. Much is due to the help of missionaries from Churches in the U.S.A.
 - 1.2 The Rev. A. Young introduced the New Zealand Churches, telling of its emergence as a result of the dissemination of reformed literature blessed by the Spirit of God. Due also to reaction to the failure of the Presbyterian Church to deal Biblically with heresy there was some access of strength to the Reformed cause. The Church though small shows some signs of growth, and the general situation in New Zealand makes aggressive evangelism a matter of great urgency. He viewed Conference as in a position to help their cause in New Zealand by way of counsel as to how efforts should be most profitably directed, in the provision of help in theological training and in the provision of opportunities for the New Zealand Church to give expression to its missionary interest.
2. CONFERENCE ADDRESS: Professor Macleod addressed Conference on the topic "*The Relation of the Sacraments to New Life in the Spirit*" an outline of his address being circulated to members.

This Session was closed with the Benediction.

At Edinburgh and St. Columba's Free Church of Scotland on Friday 6 September 1986 the International Conference of Reformed Churches again convened and was constituted.

SESSION VII

1. MINUTES: The minutes of Thursday's sessions were circulated, adjusted and approved.
2. "*The Relations of the Sacraments to New Life in the Spirit*": Conference referred again to the Address delivered by Professor Macleod.
3. Letter from Caribbean Christian Ministries was circulated for the attention of Conference.

This Session was closed with prayer.

At Edinburgh and in St. Columba's Free Church of Scotland on Friday 6 September 1985 the International Conference of Reformed Churches again convened and was constituted with devotional exercises.

SESSION VIII

1. WELCOME: Notice was taken of the presence of Mr. Daniel Szabo from Hungary and he was warmly welcomed as a guest of the Conference as one who drew attention to and challenged to prayer for the Church behind the iron curtain.
2. INTRODUCING THE CHURCHES: The Church introduced this evening was the Iglesia Evangelica Presbiteriana del Peru represented by Rev. A. Tuesta. He told of the origins of his Church in missionary work of the Free Church of Scotland, and spoke much of his personal indebtedness to the missionaries. He spoke also of the liberty now enjoyed in Peru for preaching without hindrance in Church buildings, in the open air and by radio. His own work as pastor involved not only the care of a congregation but also religious education of boys in Colegio San Andres. Though the Church nationally still needed help there were some self-supporting congregations in the city of Lima.
3. CONFERENCE ADDRESS: This evening's study was on "*The Doctrine of the Covenants and the Reformed Confessions*" and a paper prepared by Rev. J.N. Macleod had been previously circulated. Mr. Macleod introduced the paper and highlighted some of the main issues developed in it and demonstrated their relevance to current evangelical thinking.

This Session was closed with prayer.

At Edinburgh and in St. Columba's Free Church of Scotland on Monday 9 September 1985, the International Conference of Reformed Churches again convened and was constituted.

SESSION IX

1. MINUTES: The minutes of Friday's sessions (VII and VIII) were circulated, adjusted and approved.
2. "THE DOCTRINE OF THE COVENANTS AND THE REFORMED CONFESSIONS":
Conference gave attention again to the topic expounded by Rev. J.N. Macleod in the previous session. Mr. Macleod responded to the discussion.

This Session was closed with the Benediction.

At Edinburgh and in St. Columba's Free Church of Scotland on Monday 9 September 1985 the International Conference of Reformed Churches again convened and was constituted.

SESSION X

1. THANKS TO CONFERENCE: Mr. Daniel Szabo from Hungary expressed his appreciation of the courtesies extended to him as a guest of Conference. He conveyed greetings from the congregations in Eastern Europe which he represented.
2. INTRODUCING THE CHURCHES: The Churches introduced this evening were the Orthodox Presbyterian Church, USA and the Free Church in Southern Africa.
 - 2.1 *The Orthodox Presbyterian Church*: Rev. J.J. Peterson introduced his Church -outlining its links with the earliest missionary and Presbyterian preachers who went from the British Isles to the USA. He referred to the halcyon days of Princeton Seminary and the subsequent deterioration of theological standards which led to the emergency of the Orthodox Presbyterian Church. The Church now had about 190 "Churches and chapels" throughout the USA. There are 250 ministers (including retired ministers, missionaries and professors). Foreign missionary work had been to

Korea, Taiwan, Japan, Cyprus and Kenya. Work in Ethiopia had to cease as a result of hostile action.

Presently though a Committee is studying the issue of women in office, there is no sign of change: there is also a Committee studying the issue of child participation in Communion. The question of possible union with the Presbyterian Church in America is also receiving attention and will be reported on to the Assembly next June. With regard to the RES, being stip in membership, they have argued forcibly against action and decisions of some of the Churches in membership. The desire not to abandon the leadership, especially of the Third World Churches in the RES, to those who would change its historic stand, is a strong consideration for remaining in the RES.

2.2 *The Free Church in Southern Africa* was introduced by Rev. N. Mpayipeli. He spoke of the origin of his Church in missionary work of the Free Church of Scotland. The Westminster Confession of Faith is the accepted subordinate standard and the Church is organised in two Presbyteries. There are about 1700 communicant members cared for by three national pastors and four seconded missionaries. The Church had initiated a Bible School offering correspondent courses and it aims to be a centre for the training of ministers. The current unrest in Southern Africa occasioned difficulties for the ongoing work of the Church. Marxist and Communist influences were clearly discernible in fomenting this unrest.

3. CONFERENCE ADDRESS: The Address this evening was on "*The Exercise of Inter Church Relations*" and was given by Rev. J. Visscher. The text of the Address was circulated.

4. REPORT OF THE EXECUTIVE COMMITTEE: A report from the Executive Committee in the following terms was adopted:

Matters referred to the Committee are indicated below with the recommendations of the Executive.

1. APPOINTMENT OF A TREASURER:

It is proposed that Mr. H.A. Berends, 14572 - 60 Ave., Surrey, B.C. Canada be appointed with responsibility for ingathering funds from the participating Churches and discharging the accounts of this Conference and providing for future outlays.

- He is book-keeper of the Canadian Reformed Church at Cloverdale, B.C.;
- Secretary of the Foundation for Superannuation of the Canadian Reformed Churches;
- President of Progressive Manufacturing Co.;
- Vice-chairman of the Consistory of the C.R.C. of Cloverdale.

2. PERSONNEL OF THE COMMITTEE ON MISSIONS:

It is proposed that the following be appointed:

- Rev. M.K. Drost - the Netherlands
- Prof. K. Deddens - Canada
- Prof. C. Graham - Scotland
- Prof. A.C. Boyd - Scotland

Chairman: Prof. A.C. Boyd

3. AGENDA MATTERS:

No way could be found within the limits of the Constitution to allow of new agenda matters being proposed from the floor of Conference. It is, however, recognised that those participating in the Conference are free to meet informally as and when they desire and the suggestion is made that if such a meeting is held those involved should report to the Inter-Committee on matters which they think should feature in Conference agendas and specifically on ways and means whereby future Conferences should not be precluded from giving attention to current affairs of

immediate concern. The Constitution as at present agreed requires a year's notice of agenda matters.

4. An additional matter concerns the Closing Address of this Conference. It is proposed that Professor A.C. Boyd who presided at the opening be asked to deliver this Address.

This Session was closed with the Benediction.

At Edinburgh and in St. Columba's Free Church of Scotland on Tuesday 10 September 1985 the International Conference of Reformed Churches again convened and was constituted.

SESSION XI

1. MINUTES: The minutes of yesterday's sessions were circulated and approved.
2. INTRODUCING THE CHURCHES: Conference recalled that as time did not permit Mr. Gadsby to introduce the Presbyterian Church of Eastern Australia, a paper giving the text of his proposed address had been circulated. It was agreed that a summary should be engrossed in the minutes of this Session.
 - 2.1 *The Presbyterian Church of Eastern Australia*: This is one of the smaller Australian Churches: its origin dates back to the year 1846 with ecclesiastical repercussions to the Disruption in Scotland. Now there are fourteen congregations in the denomination served by eleven ministers and one home missionary. The communicant membership is in the region of 620. The creedal statement of the Church is the Westminster Confession, the policy is Presbyterian and close links involving inter-eligibility of ministers are maintained with the Free Church of Scotland. The Church had not lacked internal strife which has prejudiced its effectiveness: it had too, been somewhat slow to awaken to the need for evangelistic outreach. But now there are positive signs that those weaknesses are being averted and the outlook is quite encouraging. The prayers of members of Conference are coveted.
3. THE EXERCISE OF INTER-CHURCH RELATIONS: In referring again to this topic Conference noted a document entitled "Rules to enter into and maintain Relations with Churches abroad" which had been circulated. This presented the views of Deputies for relations with Churches abroad of the GKN and was expounded by Prof. Ohmann. Discussion also covered the data and arguments presented in Mr. Visscher's address of last evening and he responded to the discussion.
4. BUSINESS MATTERS:
 - 4.1 *Committee on Ecumenical Creeds*: Conference considered the grounds for appointing this Committee and agreed as follows:
 1. In the respective member Churches some various texts of these creeds are used.
 2. It is desirable that the International Consulation Text of the Apostles' Creed and the Nicene Creed be scrutinized to ascertain whether this text is faithful to the Received Text of the Creeds.
 - 4.2 *Personnel*: Conference agreed that the Committee be comprised of the following membership:

Prof. J.L. Mackay	-Scotland
Prof. J. Faber	- Canada
Prof. N.H. Gootjes	- The Netherlands
Rev. G. van Rongen	- Australia (Organiser).
 - 4.3 *Interim Committee*: Conference noted that in accordance with the Constitution the Provisional Committee appointed in 1982 stood dismissed. It was noted also that the

Interim Committee consists of rev. D. Lamont, Chairman, rev. G. van Rongen and prof. C. Graham with rev. M. van Beveren as Correspondence Secretary.

The following alternates were appointed:

rev. J. Visscher

rev. O.J. Douma

prof. J. D. MacMillan - no priority attaching to the order of names listed.

- 4.4 *Communique*: Conference gave attention to the issuance of a communique reflecting in general their work.

This was agreed in the following terms:

The first meeting of the International Conference of Reformed Churches took place in Edinburgh 3-10 September and brought together ten member Churches and observers from nine other Churches. The participants came from many different countries, representative of all continents. This being a first meeting the discussions were largely of a theological nature homing in on the concept of the Church and the covenant in the Reformed Confessions. Whilst there was evident agreement on the bases of Reformed Confessions of the 16th and 17th centuries, underpinning unanimous affirmation with regard, e.g. to the Bible as the inspired and infallible Word of God and the only rule of faith and life; the Lord Jesus Christ as God and King of this world to whom all people and governments must give account: there was also recognition of difference of perspective on matters of less importance. Conference recognised the Christian duty of securing the finest possible unity of Reformed Churches on the practical level. With this in mind, and having regard to the fact that Christ gathers His one catholic church out of all tribes, nations and peoples, there was set up a Committee on Missions with a directive to investigate areas of mutual helpfulness in missions and in the training of those called to leadership in missions. Conference also appointed a Committee to study the text of the three ecumenical creeds, in order to come to a common text that can be recommended to the member Churches.

- 4.5 *Next Conference*: Conference resolved that another Conference should be convened in the summer/autumn of 1989 (D.V.) in Canada with the Canadian Reformed Churches as calling Church. Should these arrangements prove impractical the Conference would meet in the Netherlands with the GKN as calling Church.

This Session was ended with prayer.

At Edinburgh and in St. Columbia's Free Church of Stotland on Tuesday 10 September 1985 the International Conference of Reformed Churches again met and was constituted.

SESSION XII

1. MINUTES: The minutes of Session XI were circulated and approved.
2. THANKS: Thanks of Conference were tendered to the Chairman and Vice-chairman for their excellent conduct of business and to the Free Church of Scotland for their work as calling Church. The thanks of Conference were also accorded to all who had helped in the preparation for and the conduct of Conference and to those who had contributed in any way to the comfort of those participating in Conference.
3. CLOSING ADDRESS: An appropriate closing Address was delivered by Prof. A.C. Boyd.
4. MINUTES: The minutes of this Session were submitted and approved.

This Session was closed with the Benediction.

Bijlage 4

RAPPORT van het bezoek aan de synode van "Die Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika", gehouden te Pretoria van 31 maart tot en met 4 april 1986, door ds. M. Brandes en br. Jac. van der Kolk, deputaten voor betrekkingen met buitenlandse kerken.

Indeling:

1. Inleiding
2. Reis
3. Synode te Pretoria
4. Overige contacten in Zuid-Afrika
5. Besluit

Ad 1. Inleiding

Het besluit van de Generale Synode van Arnhem (1981) en van die van Heemse (1984/85) om aan de Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (GKSA) de voorlopige relatie van kerkelijk contact aan te bieden "ONDER BEDING" bracht onder onze zusterkerken in Zuid-Afrika, de VGKSA, enige ongerustheid en bezorgdheid teweeg. Men vreesde, dat wanneer genoemd kerkelijk contact tot stand zou komen, het bestaansrecht van de VGKSA zou worden ondergraven en dat met name de jeugd, die de vrijmaking niet persoonlijk heeft beleefd, in verwarring zou kunnen komen. Toen de synode van de GKSA (Potchefstroom 1985) het aanbod-onder-beding niet honoreerde, brak dit enigszins de spanning binnen de VGKSA. Evenwel de onzekerheid over het beleid van onze kerken ten aanzien van de VGKSA én de GKSA was daarmee niet weggenomen. Deputaten kregen daarover bepaalde signalen uit Zuid-Afrika, zoals van prof. J. Douma, die het land bezocht in najaar

1985, van dr. W. Boessenkool die Nederland bezocht in november 1985 en van prof. J.A. Boon, ouderling van de Vrije Geref. Kerk van Pretoria die Nederland bezocht in december 1986. Met alle drie personen zijn door de betreffende sectie van deputaten BBK gesprekken gevoerd. Daarbij bleek, dat nadere afstemming nodig was tussen het beleid van de Nederlandse deputaten BBK en dat van de deputaten voor binnenlandse kerkformaties (KBKf) van de VGKSA.

De aard van de problematiek maakte een schriftelijke behandeling erg moeilijk en er was weinig zicht op dat in die weg vorderingen zouden worden gemaakt. Toen er dan ook een verzoek kwam van de zijde van de VGKSA een afvaardiging naar de Synode van Pretoria (1986) te zenden, hebben deputaten hierop positief gereageerd. Hoewel ook reeds in 1984 een deputatie van onze kerken een synode, namelijk die van Kaapstad bijwoonde, besloten deputaten toch aan dit verzoek te voldoen, teneinde deze zusterkerken in hun - kerkelijk en politiek gezien - moeilijke situatie zo goed mogelijk bij te staan. Afgevaardigd werd br. Jac. van der Kolk, voorzitter van de sectie die o.a. Zuid-Afrika tot haar aandachtsgebied heeft. Daar er door omstandigheden van de overige leden van genoemde sectie niemand beschikbaar was, werd voorts ds. M. Brandes, tweede voorzitter van deputaten BBK, afgevaardigd.

Ad 2 Reis

Op 27 maart 1986, 's avonds om 11 uur vertrekken beide afgevaardigden vanaf Schiphol en zij arriveren op Goede Vrijdag om 13 uur op het vliegveld Jan Smuts bij Johannesburg. Zij worden ontvangen door een deputatie van de kerkeraad van Die Vrije Gereformeerde Kerk van Pretoria. Na een ontmoeting met ds. J. Meilof, die voor een halfjaar hulpdiensten verricht in Pretoria, worden de afgevaardigden ondergebracht bij gastgezinnen.

Het verblijf in Zuid-Afrika wordt allereerst gebruikt voor het bijwonen van de synode. Daarnaast zijn een aantal besprekingen gevoerd met instanties en personen, besprekingen uiteraard, die betrekking hebben op het werkterrein van deputaten. Het vervoer naar en van de diverse plaatsen van bespreking is voortreffelijk geregeld door prof. H. de Jager te Pretoria. Ds. Brandes is twee maal voorgedaan in een dienst des Woords te Pretoria en één maal te Johannesburg.

Tevens bezoeken beide broeders, ieder op een afzonderlijk tijdstip, een kerkdienst te Mamelodi, waarin voorgaat ds. T. de Boer. Zij zijn onder de indruk van het voortreffelijke werk dat genoemde predikant onder de zegen des Heren mag verrichten.

Op woensdag 16 april arriveren de afgevaardigden weer op Schiphol.

Ad. 3 Synode te Pretoria

De zeventiende synode van de VGKSA wordt voorafgegaan op Tweede Paasdag, 31 maart 1986, door een bidstond waarin voorgaat ds. J. Meilof. Deze kiest als tekst: Handelingen 20:32 en

Openbaring 2:17. Onmiddellijk daarna wordt de synode geopend door dr. W. Boessenkool, als consulent van de roepende kerk te Pretoria.
Het moderamen wordt als volgt samengesteld:

praeses: dr. W. Boessenkool van Johannesburg
scriba: ds. F. J. van Hulst van Kaapstad
assessor: ouderling Dekter van Pretoria

Zodra de vergadertijden en de agenda zijn vastgesteld worden beide Nederlandse afgevaardigden welkom geheten en hun wordt verzocht de synode als adviseurs te dienen. De afgevaardigden voldoen aan dit verzoek en zij betuigen instemming met de belijdenisgeschriften.
Nadat dr. Boessenkool het openingswoord heeft uitgesproken, krijgt ds. Brandes gelegenheid de synode toe te spreken en de kerken de groeten over te brengen van de zusterkerken in Nederland.
Daarna gaat de synode over tot afwerking van haar agenda.

Enkele zaken, die behandeld zijn, zijn de volgende:

- a. De synode besluit de *nieuwe Afrikaanse bijbelvertaling* niet vrij te geven voor ambtelijk gebruik en te blijven bij de zg. 1933/1953 vertaling. Er wordt een nieuw deputaatschap ingesteld, dat moet nagaan of veranderingen in de nieuwe Afrikaanse vertaling mogelijk zijn.
- b. De kerk van Kaapstad bedrijft *zending onder de kleurling-bewoners van Belhar*, een voor stad van Kaapstad. Daarover zijn twee stukken ter tafel:
 1. regeling voor de taak en de positie van een zendings-ouderling
 2. formulier om zendings-ouderlingen in hun ambt te bevestigen.Wat dit laatste betreft, adviseert de synode in dat geval het bestaande formulier voor de bevestiging van ambtsdragers te gebruiken.
- c. Betreffende *relaties met buitenlandse kerken* besluit de synode:
 1. tot voortzetting van de korrespondentie met:
The Free Reformed Churches in Australia
The Canadian Reformed Churches
De Gereformeerde Kerken in Nederland
 2. voortzetting van de contacten met de Gereformeerde Kerken van Oost Soemba/Savoë. Gestreefd zal worden naar korrespondentie met deze kerken;
 3. hetzelfde geldt voor The Korean Presbyterian Church;
 4. er worden voortaan geen aparte deputaten benoemd voor de ICRC (Afrikaans: IKGK), maar de betreffende taken worden opgedragen aan de deputaten Kontakt Buitenlandse Kerke.
- d. Ten aanzien van de *Westminster Standards* besluit de synode deze belijdenis als een gereformeerde belijdenis te erkennen
- e. Over de ICRC (Afk. IKGK) wordt lang gesproken. Daarbij krijgen de Nederlandse afgevaardigden ruime gelegenheid toelichting te geven en misverstanden weg te ruimen. Daarna wordt met algemene stemmen besloten het lidmaatschap van de ICRC aan te vragen.
- f. Door de Nederlandse afgevaardigden wordt informatie gegeven over de pogingen die de Nederlandse deputaten voor BBK doen om te komen tot herformulering *van regels voor kerkelijk contact*. De concept-tekst van deze regels in het Nederlands en in het Engels wordt overhandigd aan de Afrikaanse deputaten KBK met het verzoek onze deputaten te dienen met commentaar op dit concept.
- g. Bij de behandeling van *het nieuwe kerkboek* komen veel nieuwe formulieren e.d. ter sprake. Een aantal wordt vastgesteld. Andere worden ter nadere overweging teruggesteemd aan de betreffende deputaten.
- h. De synode spreekt waardering uit over de samenwerking met de zending ds. T. de Boer, en de hem zendende kerk van Drachten-Zuidoost. De zendingsdeputaten krijgen opdracht verder te arbeiden aan de overname van het zendingsterrein. De Nederlandse deputaten hebben hun blijdschap uitgesproken over de zegenrijke voortgang *van het zendingswerk te Mamelodi*.
- i. Betreffende *de theologiestudie van jonge broeders* van VGKSA krijgen de betreffende deputaten opdracht contact op te nemen met de Theologische Hogeschool te Kampen om na te

gaan of het mogelijk is dat a.s. studenten eerst een gedeeltelijke theologische opleiding volgen aan een Zuidafrikaanse universiteit en dat zij later hun studie afronden in Kampen.

j. Een belangrijk en moeilijk onderwerp is *de verhouding tot de GKSA*. In feite bestaan er twee standpunten:

1. enkele broeders stellen, dat samengaan van de VGKSA met de GKSA alleen mogelijk is nadat de GKSA is weergekeerd van een aantal zonden en gebreken, zoals: lidmaatschap van de GOS, correspondentie met de NGK, houding t.o.v. de 14e-iaan, slappetuchtoefening;
2. anderen zeggen, dat die "wekeringseis" als ultimatum niet zonder meer mag worden gesteld, maar dat die zaken in een of meer besprekingen aan de orde moeten worden gesteld.

Na lange en tamelijk moeizame besprekingen wordt tenslotte met algemene stemmen (en 1 stem onthouding) uitgesproken dat:

- er een bijbelse roeping is tot eenheid te komen met de GKSA overeenkomstig Joh. 17 en art. 27-29 van de N.G.B.

Tevens constateert de synode dat er zaken zijn die die eenheid verhinderen zoals:

- lidmaatschap van de GOS
- correspondentie met de NGK in Nederland
- probleem rond de Geref. Kerk "Die Kandelaar"
- probleem t.a.v. de tuchtoefening in de GKSA.

Daarom moet gewerkt worden aan een nieuwe oproep om die belemmeringen weg te nemen. Dit kan in een aantal stappen:

- opstelling van een documentatie met degelijke argumenten
- vóór 1-1-1987 wordt een concept-document aan de drie VGKSA-kerkeraden en aan de Nederlandse deputaten BBK gestuurd met het verzoek om commentaar
- dit document wordt behandeld op een vervroegde synode (oktober 1987) die een brief aan de synode van de GKSA, die in januari 1988 bijeenkomt, zal zenden.

k. Zoals gebruikelijk worden er weer *talrijke deputaten* benoemd. Wij vermelden:

Deputaten voor Korrespondentie met Buitenlandse Kerke (KBKJ)

ds. F.J. van Hulst	samenroeper
G. de Jong	
H.H. val. Linden	
J. Moes	primi
H. Luijk	
R. Meijering	secundi

Deputaten voor Kontakt met Binnenlandse Kerkformaties (KBKf)

dr. W. Boessenkool	samenroeper
A.J. Buenk	
C. Roose	primi
J.A. Boon	
L. de Visser	secundi

l. Mede namens ds. Brandes dankt br. Van der Kolk de synode voor het geschonken vertrouwen en de samenwerking. Hij wenst voorts de kerken in Zuid-Afrika in de moeilijke kerkelijke situatie en de grote politieke druk waaronder het land staat, de zegen toe van de Koning der kerk.

De praeses spreekt een slotwoord, dankt de Nederlandse afgevaardigden, verzoekt hen de groeten over te brengen aan de zusterkerken in Nederland en sluit op vrijdag 4 april 1986 om 23.30 uur de zeventiende synode van Die Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika. (De inmiddels verschenen Acta geven uiteraard bredere informatie over de handelingen van deze synode)

Ad 4. Overige contacten in Zuid-Afrika

A. Op vrijdag 4 april 1986 hebben de afgevaardigden te Pretoria een gesprek gehad met een drietal deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken van de GKSA, te weten prof. B. Spoelstra, prof. J.H. van Wijk en dr. J.M. Vorster.

Twee zaken met name zijn door de Nederlandse afgevaardigden aan de orde gesteld:

1. Het besluit van de synode van Potchefstroom (1985) inzake correspondentie met de Nederlands Gereformeerde Kerken betekent, dat daarmee ons aanbod van "voorlopige relatie van kerkelijk contact" van de baan is. De GKSA-deputaten betreuren dit zeer en zij stellen dat zij het met die radicale confrontatie door onze kerken niet eens zijn. Zij willen juist als kerken van Christus de onderlinge verschillen bespreken, maar niet onder de dreiging van een ultimatum. Bovendien beschouwt men de correspondentie met de NGK als een middelmatige zaak. Van Nederlandse zijde wordt gesteld dat het om een zusterkerkrelatie gaat en dat is geen middelmatige zaak, want hier gaat het ten diepste om het kerk van de Here Christus zijn. Als de GKSA stellen dat correspondentie betekent "zusterkerkrelatie", dat wil zeggen uitbreiding van het kerkverband over de grenzen, dan kan die relatie nooit aangegaan worden met de NGK en tegelijk met onze kerken.
2. De tuchthandhaving binnen de GKSA is een tweede zaak die aan de orde wordt gesteld, o.a. naar aanleiding van een artikel van dr. Vorster in Die Kerkblad, waarin hij zijn grote zorg uitspreekt over de oefening van de kerkelijke tucht binnen de GKSA, of beter gezegd over het ontbreken daarvan. Hoewel hierover van gedachten is gewisseld ontbrak de tijd om deze zaak goed door te spreken.

Aangezien deputaten zich niet bevoegd achten en het - mede na consultatie van de deputaten KBKf van de VGKSA - ook niet verantwoord vinden de contacten met de GKSA te beëindigen werd uiteraard onder voorbehoud van synodale goedkeuring - het volgende afgesproken:

de Nederlandse deputaten zullen een memorandum opstellen waarin wordt vermeld:

- de zaken die beide kerken gemeen hebben
probleempunten die nadere relatie verhinderen, zoals
dubbele correspondentie
de verhouding van de GKSA tot de VGKSA
lidmaatschap van de GOS

Met behulp van een dergelijk memorandum kan hopelijk een toekomstige bespreking meer gericht en concreter plaatsvinden. Voorts is door onze deputaten meegedeeld, dat wellicht de synode van Spakenburg zich rechtstreeks tot de synode van de GKSA zal wenden. Ook is aangekondigd dat alle stappen die wij nemen t.a.v. de GKSA in nauw overleg met de zusterkerken in Zuid-Afrika, de VGKSA, zullen gebeuren.

B. Op 8 april 1986 is er een gesprek geweest met *dr. P. Rossouw, directeur Eukumenische Sake van de Nederduits Gereformeerde Kerk van Suid-Afrika.*

Een aantal zaken is besproken, zoals

- *lidmaatschap van de GOS:*
men heeft grote bezwaren tegen de Geref. Kerken (syn.), maar men is bang, dat bij uittreden de jonge kerken in de derde wereld nog sterker onder invloed van deze kerken komen
- *de apartheid*
78% van de bevolking is christen; toch lijkt de kloof onoverbrugbaar
theologische opleiding
men weert modernisme en schriftkritiek

ondertekeningsformulier:

via de zogenaamde "eet van legitimatie" belooft de predikant geen afwijkende leringen te publiceren voordat de kerkelijke weg is bewandeld

synode NG kerk

t.z.t. krijgen onze kerken een uitnodiging tot bijwoning, evenals - op ons verzoek - de VGKSA

ICRC

Dr. Rossouw heeft de conferentie te Edinburgh bijgewoond als waarnemer samen met ds. Potgieter. Hij suggereerde, dat de ICRC meer naar "horizontale implicaties" moet gaan streven, zonder horizontalistisch te worden

correspondentieregels

het concept van onze nieuwe regels is overhandigd en er is gevraagd om commentaar. Tot op heden is er nog geen reactie ontvangen

verder contact

Dr. Rossouw en de Nederlandse deputaten waren het erover eens dat de contacten tussen onze kerken zich voorlopig moeten beperken tot de verkennende fase.

(Een dag eerder, op 7 april is er een drie uur durend gesprek geweest met vier NG-predikanten van Pretoria-Noord. De Nederlandse deputaten konden daar veel informatie geven over de kerkelijke situatie in Nederland in het algemeen en over onze kerken in het bijzonder, met name over onze belijdenis t.a.v. kerk, kerkregering, verbond en doop en tuchttoefening.)

C. Op 8 april 1986 is er ook een gesprek geweest met ds. L.H. Stavast, predikant van de Gereformeerde Kerk van Kemptonpark. Deze predikant betreurt ten zeerste het besluit van zijn kerken correspondentie aan te gaan met de NGK. Hij zegt toe dat hij zich tegen dit besluit zal blijven verzetten. Voorts stelt hij, dat het "kerkbegrip" bij de GKSA meer kuyperiaans en subjectivistisch is dan gereformeerd. Daarom is hij niet optimistisch over de mogelijkheden van toenadering tussen de GKSA en onze kerken. Hij dringt er evenwel op aan, dat wij op de deur van de GKSA blijven kloppen.

D. Op 11 april 1986 is er een gesprek gevoerd op de Theologische School te Potchefstroom met een aantal hoogleraren, een lector en de president-curator.

De GKSA-gesprekspartners hebben de indruk, dat er door ons steeds nieuwe drempels opgeworpen worden op de weg naar toenadering. Bij nader doorspreken blijkt ook hier, dat wat wij ernstige belemmeringen noemen (bijv. correspondentie met de NGK) voor hen middelmatige zaken zijn, die doorgesproken kunnen en moeten worden binnen een eenmaal aangegane zusterkerkrelatie. Van Nederlandse zijde is duidelijk gemaakt, dat een zusterkerkrelatie met de NGK en tegelijk met onze kerken een onmogelijke zaak is.

E. Op dezelfde dag is er ook een gesprek gevoerd ten huize van ouderling C. Groothof te Potchefstroom, die zich altijd verzet heeft tegen correspondentie met de NGK. Bij dit gesprek waren ook een hoogleraar en een plaatselijke predikant aanwezig.

Ook hier is door de Nederlandse deputaten gesteld, dat dubbele correspondentie, namelijk met de NGK en met ons onmogelijk is. En dat het niet om middelmatige zaken gaat. Desondanks drong men aan op handhaving van het contact. Men betreurde dat het correspondentiebesluit indertijd in haast op basis van een emotioneel zendingsargument is genomen. Ouderling Groothof wijst met nadruk op de grote taak die z.i. onze kerken hebben m.b.t. de contacten met Zuid-Afrika.

Besluit:

Uw afgevaardigden hebben zich met vreugde gegeven aan de vrij zware werkzaamheden, waarvan hierboven verslag is gedaan. Zij zijn daarbij onder de indruk gekomen van de moeilijke situatie waarin onze zusterkerken in Zuid-Afrika leven en van de politieke ontwikkeling, die vooral tengevolge van buitenlandse druk, steeds somberder wordt. Zij spreken de wens en de bede uit, dat onder de zegen des Heren het onze kerken gegeven mag zijn een positieve bijdrage te leveren aan de gereformeerde broederschap in Zuid-Afrika, en daarmee indirect aan het leven en werken van land en volk.

juni 1986

Groningen, M. Brandes
Ermelo, Jac. van der Kolk

AANVULLEND RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR BETREKKINGEN MET DE BUITENLANDSE KERKEN VOOR DE GENERALE SYNODE VAN SPAKENBURG-NRD 1987

1. SAMENSTELLING EN WERKZAAMHEDEN

1.1 Personalia

Op 17 oktober 1986 heeft de Here br. J. Hensen na een ernstige ziekte uit de kring van de deputaten weggenomen. Via een advertentie in het Nederlands Dagblad hebben deputaten uiting gegeven aan hun gevoelens.

1.2 Vergaderingen

Na de afsluiting van het grote rapport zijn er nog algemene vergaderingen gehouden op 20.12.86, 14.2.87 en 4.4.87.

2. ALGEMENE ZAKEN

2.1 Acta

Begin 1987 is de Engelse vertaling gereed gekomen van een uittreksel uit de Acta van de Generale Synode van Heemse. Er is een selectie gemaakt van datgene, wat, naar het oordeel van deputaten, relevant geacht kon worden voor de buitenlandse kerken. Sommige artikelen zijn letterlijk vertaald, en in andere gevallen gaat het om samenvattingen. Inmiddels is in februari het geheel verzonden naar die kerken die daar, volgens de instructie van de G.S. van Heemse, voor in aanmerking komen.

2.2 Publikaties

De Nederlandse vertaling van de Westminster Confessie met de Grote en Kleine Catechismus, van de hand van drs. G. van Rongen, is eind 1986 verschenen. Deputaten zijn dankbaar dat dit werk dat door drs. Van Rongen is verzorgd op hun verzoek - nu kon worden afgerond.

3. SECTIE I: SUMBA/SAVU

3.1 Kerkelijk leven op Sumba

Een aantal blijde zaken kan gerapporteerd worden.

- Mede door de arbeid van ds. J. Klamer kon het komen tot de instituering van twee nieuwe kerken. Op 31 okt. werd de wijkgemeente in Karipi, op 26 dec. die in Winandora geïnstitueerd tot zelfstandige kerk.
- De kustclassis van 4-5 nov. liet de brs. M.B. Radjah (docent aan de MTS) en C.D. Bangu (evangelist in Melolo) toe tot de dienst des Woords. De laatste 'op artikel 8 KO'. Beide predikanten werden beroepen door de kerk van Melolo, waarbij ds. M.B. Radjah werd afgezonderd voor de opleiding tot de dienst des Woords.
- Er kwamen persoonlijke contacten tot stand met de Musafir-kerken op Timor, een kerkengroep die zich afgescheiden heeft van de 'Christelijke kerk van Oost-Indonesië' (de grote protestantse kerk). Hun synode van maart '87 zal mogelijk officieel kerkelijk contact zoeken met de GGRI.

3.2 De zendeling-docenten

3.2.1 J.A. Boersema

Het werk van ds. J.A. Boersema ten dienste van de Middelbaar Theologische School (STM) kon goede voortgang hebben.

Met ingang van de cursus '86/'87 is er wat betreft het rectoraat een rouleersysteem ingesteld; voor deze cursus fungeert docent M.B. Radjah als rector.

In het najaar van 1986 vonden de overgangsexamens plaats aan de S.T.M.-P. De cursus 1986-87 werd gestart met drie jaargroepen. De 1e groep telde aanvankelijk 6 later 4 leerlingen. De 2e groep 6 en de 3e groep 4 leerlingen.

In oktober '86 kon aan een viertal evangelisten het diploma van de S.T.M.-P uitgereikt worden. Zij waren via een speciale bijscholingscursus, System Mundus genaamd, voor dit examen opgeleid. Met deze vier brs. kon op 26 nov. het eerste jaar van de M.T.S. gestart worden in Mau Maru. Eveneens werd een nieuwe cursus van het System Mundus opgezet, waartoe 4 evangelisten werden toegelaten.

Vermeldenswaard is tenslotte, dat docent M.B. Radjah op 28 november het diploma van de STM behaalde.

Uw deputaten ontvingen op 6 september een officieel verzoek van de Sumbanese kerken, te willen omzien naar een opvolger voor zendeling-docent J.A. Boersema.

In de vergadering van 20 december benoemden deputaten daartoe een predikant. Helaas berichtte deze op 6 februari dat hij deze benoeming niet kon aanvaarden.

Vorbereidingen voor een nieuwe benoeming verkeren in een vergevorderd stadium.

3.2.2 Ds. J. Klamer

In aug. 1986 is ds. J. Khmer definitief naar Sumba vertrokken. Sindsdien heeft hij een groot aantal van de plm. 40 wijkgemeenten die de Sumbanese kerken tellen bezocht. Uit zijn rapporten blijkt, dat de kerken op diverse plaatsen met uiterst minimale hulpmiddelen moeten functioneren. Ds. Klamer probeert te voorzien in de behoefte aan bijbels en catechismi.

Zwakte is te constateren inzake het kerkbezoek, dat op veel plaatsen slechts eenmaal per zondag plaatsvindt. Ds. Klamer werkt aan de zelfstandigwording (voor zover dat verantwoord is) van diverse wijkgemeenten.

Aangezien ds. Klamer voor zijn arbeid in de diverse gemeenten mobiel moet zijn, stelden deputaten hem een jeep ter beschikking.

3.3 Financiële steun aan de kerken

In aansluiting aan vorig jaar is voor '87 aan steun voor het kerkelijk leven op Sumba overgemaakt een bedrag van 5487600 rupia (30010 van 18292000 rp). Bovendien is voor 1987 opnieuw 4 miljoen rupia overgemaakt voor het emeritaatsfonds. (Ter oriëntatie: 1000 rupia is momenteel plm. f 2,00).

3.4 Incidentele steun voor kerkbouw

Deputaten ontvingen een verzoek tot financiële steun voor de bouw van een internaat voor de in Waingapu studerende kerkjeugd (middelbaar onderwijs). De Sumbanese kerken hopen op deze jeugd meer greep te kunnen houden wanneer zij in een internaat van de kerk zijn ondergebracht.

Deputaten hebben dit verzoek nog in overweging. Strikt genomen behoort het niet tot de opdracht die de vorige synode aan deputaten gaf.

Wel is deputaten duidelijk geworden, uit de jongste rapporten van de zendeling-docenten, dat eenmalige steun voor andere dan alleen kerkbouwprojecten van belang is voor onze zusterkerken. Deputaten stellen u daarom voor nieuw te benoemen deputaten de bevoegdheid te geven ook andere dan kerkbouwprojecten met eenmalige giften te steunen, tot een maximum van f 5000,00 per jaar.

4. SECTIE II: HET VERRE OOSTEN

4.1 De verre oosten-reis

Het voornemen om een deputatie naar het verre oosten te zenden, om daar die kerken te bezoeken waarmee de Gereformeerde Kerken in Nederland op enigerlei wijze in contact staan, kon zonder belemmeringen worden uitgevoerd. Dankbaar mogen deputaten melden dat onder Gods zegen een goede en vruchtbare reis kon worden gemaakt. Juist persoonlijke contactoefening blijkt altijd weer van het grootste belang.

Wij verwijzen verder naar het uitvoerige rapport van de broeders ds. S.S. Cnossen en ds. O.J. Douma, dat u hierbij aantreft als bijlage 1.

4.2 De Filippijnen

Van drs. H. van Veen te Loenen en br. G. van Dijken te Utrecht ontvingen deputaten een uitvoerig rapport over hun ontmoeting en contacten met ds. Vingno, en de kerkgemeenschap in de Filippijnen, waar deze predikant werkzaam is.

Ds. Vingno was naar Nederland gekomen in het kader van het grote congres voor rondreizende evangelisten, dat in Amsterdam werd gehouden. De Billy Graham organisatie had de leiding van dit congres, dat gehouden werd in juli 1986.

De uitnodiging voor dit congres was door ds. Vingno aangenomen, niet zozeer om van Billy Graham te leren, maar zijn aanwezigheid in Nederland wilde hij aangrijpen om in contact te komen met 'vrije' kerken van gereformeerde signatuur.

Na zijn bezoek aan een kerkdienst in de 'Opstandingskerk' van de Gereformeerde Kerk te Utrecht-Noordwest kwam ds. Vingno in contact met de bovengenoemde broeders. Aan deze broeders is inmiddels verzocht deputaten van eventuele verdere ontwikkelingen op de hoogte te houden. Het blad Lux Mundi zal gratis ter beschikking gesteld worden en zonodig zal advies gegeven worden over geschikte Engelstalige gereformeerde lectuur.

Deputaten stellen u voor om nieuw te benoemen deputaten opdracht te geven over deze zaak met de broeders H. van Veen en G. van Dijken contact te onderhouden, om zo op de hoogte te blijven.

4.3 Voorstellen met betrekking tot:

A. Dutch Reformed Church of Sri Lanka

De contacten met de DRC, aan welke kerk reeds werd aangeboden de relatie van voorlopig kerkelijk contact, te bestendigen, zowel door briefwisseling als door namens dep. BBK af te leggen bezoek, om zo te komen tot kerkelijke relatie met de DRC als omschreven in 'Regels' onder 3.

Deze contacten zullen vooral gericht zijn op het geven van geestelijke steun aan dit zwaar beproefde overblijfsel van een kerk die dezelfde belijdenisgeschriften en KO heeft als onze kerken. Bovendien zal met het oog op de speciale moeite van de DRC financiële steun geboden of bevorderd kunnen worden.

B. Second Presbytery of the Reformel Presbyterian Church of Taiwan

Gezien het feit dat deze kerken al de relatie van voorlopig kerkelijk contact met onze kerken hebben en rekening houdende met de aard van de relatie van deze kerken met onze zusterkerken in Korea van onze kant kerkelijke relatie met deze kerken te gaan onderhouden naar 'Regels' onder 3. Daarbij zal bijzonder aandacht moeten worden gegeven aan mogelijke hereniging met de First (Original) Presbytery of the Reformel Presbyterian Church of Taiwan.

C. First (Original) Presbytery of the Reformel Presbyterian Church of Taiwan

Met the First (Original) Presbytery of the Reformel Presbyterian Church of Taiwan contacten te blijven onderhouden om onder Gods zegen te komen tot het aangaan van kerkelijke relatie.

D. Reformel Church of Japan

Met the Reformel Church of Japan, aan welke kerk de relatie van voorlopig kerkelijk contact is aangeboden, intensief contact te onderhouden om onder Gods zegen te komen tot de relatie als omschreven onder 'Regels' 3.

E. Presbyterian Church of Korea (Kosin)

1. Met the Presbyterian Church of Korea kerkelijke gemeenschap te blijven onderhouden volgens de met haar overeengekomen regels;
2. the Presbyterian Church of Korea op de hoogte te stellen van de door de GS aanvaarde nieuwe regels, waarna bij bewilliging van de PCK in dezen, de nieuwe regels onze relatie tot de PCK zullen bepalen;
3. met deputaten voor contacten met buitenlandse kerken van de PCK te overleggen wat gedaan moet worden indien één van beide of beide zendeling-hoogleraren zouden repatriëren;
4. deputaten BBK te machtigen in geval van vervanging van zendeling-hoogleraren de nodige benoemingen te doen;
5. aan deputaten van de PCK verslag te doen van de bevindingen van deputaten Cnossen/Douma ten aanzien van the Ref. Presb. Church of Korea (Hapdong) en hen te vragen om die inlichtingen omtrent deze kerk die voor onze contacten met haar dienstig kunnen zijn.

F. Reformel Presbyterian Church of Korea (Hapdong)

Met the Reformel Presbyterian Church of Korea in contact te blijven en aan de zendeling-hoogleraren de vrijheid te geven gastcolleges te verzorgen aan Hapdong Presbyterian Theological Seminary te Suwon.

5. SECTIE III: ANGELSAKSISCHE LANDEN

5.1 Canadian Reformed Churches (CANRC)

5.1.1 Generale Synode van Burlington-West 1986

Deputaten kregen de Acta toegestuurd van de Generale Synode van Burlington-West, die vergaderde van 15 april-7 mei 1986.

Zij wensen de onderstaande besluiten naar voren te brengen:

- De synode besloot kerkelijke gemeenschap te blijven oefenen met the Free Reformed Churches of Australia, de Gereformeerde Kerken in Nederland, en Die Vrije Gereformeerde Kerke in SuidAfrika.
- De synode besloot met leedwezen om geen kerkelijke relatie aan te gaan met the Presbyterian Church in Korea (Korya-Pa), vanwege taal- en communicatieproblemen. De betreffende deputaten werd opgedragen te blijven proberen de communicatie met deze kerk te verbeteren.
- De synode besloot de betreffende deputaten op te dragen contacten met the Free Church of Stotland te leggen, om zo onderzoek te kunnen doen naar haar geschiedenis, achtergronden, belijdenisgeschriften en kerkregering, en om te kunnen vaststellen of zij erkend kan worden als ware en getrouwe kerk.
- De synode besloot de Deputaten voor Contacten met the Orthodox Presbyterian Church (OPC) in Noord-Amerika op te dragen de bezorgdheid van de synode kenbaar te maken over de relaties die de OPC heeft met andere kerken via haar lidmaatschap van de Gereformeerde Oecumenische Synode (GOS), en over de relatie die de OPC heeft met the Presbyterian Church in America.
Ook besloot de synode het rapport van betreffende deputaten over het heilig houden van de avondmaalstafel - ontstaan in verband met de uittreding van de gemeente van Blue Bell uit de OPC en de opname daarna in het kerkverband van de CANRC - toe te sturen aan de OPC voor commentaar. De synode bracht dank aan deze deputaten voor het publiceren van een gedetailleerde evaluatie van de verschillen tussen de OPC en de CANRC.
- De synode ontving Rev. G.D. Jerrell als afgevaardigde van de OPC in haar midden.
- De synode besloot geen zusterkerkrelatie aan te gaan met de gemeente van de Covenant Orthodox Reformed Church van Sackville, die daarom gevraagd had. De kerk van Ottawa werd aangespoord om belemmeringen uit de weg te ruimen, zodat een toetreden van deze gemeente tot het kerkverband van de CANRC mogelijk zou worden. Ook besloot de synode dat de kerkelijke regels voor toetreding tot het kerkverband geen nadere uitleg of studie behoeften.
- De synode besloot de betreffende deputaten op te dragen de zaak van de kerkelijke relaties en regels onder de aandacht van de zusterkerken te blijven brengen, en daarbij de besluiten en bezorgdheid van de Generale Synodes van Smithville (1980) en Cloverdale (1983) naar voren te brengen. De deputaten moeten de reacties van de zusterkerken evalueren met het oog op een gemeenschappelijke aanpak als zusterkerken, en dienen daarover aan de volgende generale synode te rapporteren.
- De synode gaf de deputaten opdracht de volgende vergadering van de Internationale Conferentie van Gereformeerde kerken (ICRC) in 1989 in Vancouver te organiseren. Ook moeten de deputaten bij de ICRC kenbaar maken dat de besluiten van de Generale synode van Cloverdale (1983) niet langer meer op de agenda van de ICRC hoeven te worden geplaatst, maar dat ze vervangen dienen te worden door de volgende voorstellen:
- In de Basis van de ICRC op te nemen dat afgevaardigden alleen de belijdenisgeschriften onderschrijven van de kerk waarvan zij lid zijn.
- Het lidmaatschap van de GOS vormt een belemmering om lid te worden van de ICRC.
- Artikel 5 over 'Autoriteit' te veranderen in: 'De conclusies van de Conferentie zullen een adviserend karakter hebben. De lidkerken moeten worden geïnformeerd over de conclusies, en dienen het advies te krijgen ze in praktijk te brengen'.
- De synode besloot de naam van het betreffende deputaatschap te veranderen in 'Committee on Relations with Churches Abroad'.
- De synode besloot tot een aantal wijzigingen en taalkundige verbeteringen in de belijdenisgeschriften, de kerkorde en het kerkboek.
De synode van 1989 wordt gezien als streefdatum voor een definitieve versie van het kerkboek.

- De synode besloot het deputaatschap voor bijbelvertalingen - dat om verschillende redenen geen rapport had kunnen leveren - aan te sporen het bestaande mandaat uit te voeren, aangezien de kerken waakzaam moeten blijven met betrekking tot ontwikkelingen in het vertalen van de Bijbel.
- De synode benoemde rev. J. Geertsema als professor in het Nieuwe Testament.
- De volgende generale synode zal gehouden worden in het najaar van 1989 in Winnipeg.

5.1.2 Conclusie

Eerder gedane voorstellen kunnen gehandhaafd blijven. Deputaten constateren met blijdschap dat de synode in haar besluiten trouw bleef aan Gods Woord, en de confessie handhaafde.

5.2 Evangelical Presbyterian Church of Ireland (EPCI)

5.2.1 Presbytery Reports 1985 en 1986

Deputaten ontvingen de Presbytery Reports die 'aan de kerken gepresenteerd zijn op de jaarlijkse Presbytery Vergadering van respectievelijk april 1985 en april 1986. Deze rapporten bevatten overzichten van het afgelopen jaar, en/of beleidslijnen voor het komend jaar.

Deputaten melden daaruit het volgende:

- Er blijven zeer nauwe banden bestaan met the Free Church of Scotland, zoals o.a. blijkt uit de samenwerking op het gebied van de zending, en het voorgaan van elkaars predikanten in de erediensten.
- Met the Reformed Presbyterian Church of Ireland worden de banden steeds nauwer, zoals o.a. blijkt uit de gemeenschappelijke predikantenconferenties, en het uitgeven van gemeenschappelijke rapporten.
Ter adstructie een vertaald citaat uit het Presbytery Report van 1985: '... dat twee kerken (d.w.z. de EPCI en the Reformed Presbyterian Church of Ireland), die elk gebonden willen zijn aan de Westminster Belijdenisgeschriften en een Presbyteriaans beleid voorstaan, doorgaan met het rechtvaardigen van hun afzonderlijk bestaan binnen de grenzen van deze kleine provincie, doet serieuze en het hart doorvorsende vragen ontstaan.'
- De zusterkerkrelatie bestaat met de zendingskerken van the Free Church of Scotland in Peru, Zuid-Afrika en India.
- De EPCI is vertegenwoordigd in de British Evangelical Council.
- Er is jaarlijks een formele uitwisseling van afgevaardigden met de Congregational Union of Ireland, the Free Church of Scotland en the Reformed Presbyterian Church of Ireland.
- Er zijn brieven uitgewisseld met the Orthodox Presbyterian Church in Noord-Amerika, waarin de wederzijdse wens uitgesproken wordt om nauwere banden met elkaar aan te gaan.
- Er zijn contacten gelegd met the Reformed Church of Spain.
- Met blijdschap nam men kennis van het verslag van rev. N. Whitla naar aanleiding van zijn bezoek aan de Generale Synode van Heemse van de Gereformeerde Kerken in Nederland in 1984. Ook de financiële gift van deze kerken voor het evangelisatiewerk van de EPCI in Richhill werd met dankbaarheid gememoreerd.
- De EPCI ziet de noodzaak in van contacten met andere gelijkgezinde kerken, zoals bijvoorbeeld via de Internationale Conferentie van Gereformeerde Kerken. Men verwacht ook veel van de internationale samenwerking op zendingsgebied, die resultaat zou moeten zijn van het werk van de Conferentie. Maar de afgelopen Conferentie in Edinburgh vond men slecht georganiseerd, te lang, te duur, niet relevant genoeg en teveel een platform voor vaktheologen. Overigens vraagt men zich af of de EPCI aan de financiële verplichtingen ervan kan blijven voldoen.
- Er is een iets grotere betrokkenheid ontstaan bij het werk van de Christian Witness to Israel, en plaatselijke gemeentes worden aangespoord dit werk financieel te steunen.
- De EPCI legt veel nadruk op het evangelisatiewerk. Er waren verslagen van het werk in de gemeentes van Dublin en Richhill.
- De Presbytery Reports bevatten ook altijd verslagen van ondernomen activiteiten of geformuleerde standpunten op het gebied van het kerkelijke of publieke leven in het algemeen. Aan de orde kwamen: de zondagsheiliging; het ongebooren leven; de heiligheid van het huwelijk; moderne bevruchtingstechnieken; de invloed van de media; aids; de vrijmetselarij.
- De jaarlijkse kampen, weekeinden, vergaderingen en evangelisatiearbeid van de kerkjeugd krijgen ruime aandacht in de Presbytery Report.

- Er is zorg vanwege het geringe aantal broeders dat zich voorbereidt op het ambt van predikant, en het geringe aantal zendingsarbeiders dat kan worden uitgezonden.

5.2.2 Conclusie

Deputaten zijn van mening dat eerder geformuleerde voorstellen gehandhaafd kunnen blijven.

5.3 Free Church of Scotland (FCS)

5.3.1 General Assembly 1986

Namens de Gereformeerde Kerken bezocht ds. J. de Gelder de General Assembly van de FCS in mei 1986. Het verslag van zijn bezoek is toegevoegd als bijlage aan dit aanvullend rapport (bijlage 2).

5.3.2 Conclusie

Eerder door deputaten geformuleerde voorstellen omtrent de kerkelijke betrekkingen met de FCS kunnen gehandhaafd blijven.

5.4 Reformed Churches of New Zealand (RCNZ)

5.4.1 Synode van Mangere 1986

De synode vergaderde in augustus 1986 in Mangere. Deputaten kregen de officiële acta toegestuurd, en tevens enige door de Stated Clerk of Synod verschaft informatie over een aantal genomen besluiten, waarvan de belangrijkste hieronder volgen:

- De synode van 1986 besloot de contacten met De Gereformeerde Kerken in Nederland (Vrijgemaakt) voort te zetten, en de mogelijkheden verder te onderzoeken om een betekenisvolle relatie met deze kerken aan te gaan.
In het rapport van de deputaten aan de synode wordt gewag gemaakt van de regelmatige briefwisseling die er geweest is de afgelopen drie jaar, en die geleid heeft tot een beter wederzijds begrijpen van elkaar als kerken. Verder wordt uitgelegd dat de relaties van de RCNZ met een aantal andere kerken veel moeilijkheden met zich mee brengen voor de Geref. Kerken (Vrijg.).
De Stated Clerk of Synod schreef dat, hoewel er niet op korte termijn nieuwe ontwikkelingen worden verwacht tussen de RCNZ en de Geref. Kerken (Vrijg.), men de contacten wil voortzetten, omdat een verder doorspreken met elkaar waardevol en wenselijk wordt geacht.
- Over de Nederlands Gereformeerde Kerken nam de synode een gelijkkluidend besluit als over de Geref. Kerken (Vrijg.). Het rapport van de deputaten aan de synode vermeldde dat, hoewel de deputaten van de Nederlands Gereformeerde Kerken aan de komende Landelijke Vergadering zouden voorstellen om de RCNZ te aanvaarden als zusterkerken, tot nu toe nog niet vernomen was of dat voorstel ook tot besluit verheven was; en dat de schrale briefwisseling tussen beide kerken voorlopig niet veel hoop gaf op een vruchtbare relatie.
- De synode besloot de zusterkerkrelatie voort te zetten met die Gereformeerde Kerk in SuidAfrika, de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, en de Orthodox Presbyterian Church in Noord-Amerika.
- De synode besloot de zusterkerkrelatie voort te zetten met de Reformed Churches of Australia, maar om er tegelijk bij die kerken op aan te dringen hun nieuwe structuur van 'Churches in Ecclesiastical Fellowship' weer te vervangen door de oude structuur van 'Zusterkerk/Correspondentiekerk'.
- De synode besloot de Gereformeerde Kerken in Nederland (Synodaal) - de GKN -niet langer te beschouwen als 'correspondentiekerk'.
Daarmee eindigde, zo schreef men de deputaten, officieel de relatie van de RCNZ met de GKN, en het enige contact dat er nu nog bestaat is via het lidmaatschap van de Gereformeerde Oecumenische Synode (GOS).
- De synode besloot de vergadering van de GOS in 1988 te vragen de Gereformeerde Kerken in Nederland (Synodaal) uit te sluiten van lidmaatschap; en als de GKN wel lid zou blijven, zelf onmiddellijk het lidmaatschap van de RCNZ op te zeggen.
Deze handelwijze moet, zo blijkt uit een begeleidend schrijven, beschouwd worden als een allerlaatste appèl van de RCNZ op de GOS.
- De synode besloot de gemeentes van de RCNZ aan te sporen op het plaatselijke vlak contacten te zoeken met de Orthodox Presbyterian Church of New Zealand.

5.4.2 Conclusie

Eerder gedane voorstellen kunnen naar het oordeel van deputaten gehandhaafd blijven. Deputaten menen dat het bovenstaande de voorstellen aan de Generale Synode van Spakenburg-Noord verder onderbouwt.

5.5 Reformed Church in the United States (RCUS)

Via het 'Zaire-comité' in Zuidhorn is een eerste contact gelegd met de Reformed Church in the United States, in de persoon van Rev. R. Grossmann. Er zijn enkele brieven gewisseld en er is een gesprek geweest. Deputaten hebben inmiddels aan de Canadese zusterkerken om meer informatie gevraagd.

6. SECTIE IV: AFRIKA EN EUROPA

6.1 Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika (GKSA)

Overeenkomstig het deputatenrapport doen wij u hierbij toekomen een conceptbrief.

Deputaten stellen u voor een dergelijke brief rechtstreeks te zenden aan de synode van de GKSA die in januari 1988 bijeenkomt.

De afzender is de Generale Synode van Spakenburg-Noord. Ter toelichting het volgende:

Deputaten hebben als beleid t.a.v. GKSA gekozen voor de volgende benadering:

a. een 'memorandum' van deputaten BBK aan deputaten GKSA, waarin kort en zakelijk gesteld wordt:

- op die punten hebben we overeenstemming
- op die punten ligt er een drempel tussen ons.

In afwijking van vroeger hebben deputaten dit memorandum vrij kort gehouden, omdat anders gauw in herhaling wordt gevallen en bovendien de kans bestaat, dat een 'moeilijk' stuk niet of niet goed wordt gelezen (zie bijlage 3).

Overigens wordt in bijlagen naar andere uitgebreidere en ook vroegere informatie verwezen;

b. een brief van 'synode aan synode', die in afwijking van de korte en zakelijke argumentatie van het memorandum, een meer appellerend karakter heeft en die een dringend beroep doet op het gereformeerd willen zijn en blijven van de GKSA. Bij die brief behoort als bijlage: het onder punt a. genoemde memorandum van deputaten.

Indien de synode ook meent dat een brief aan de synode van de GKSA (januari 1988) dienstig kan zijn aan onze oecumenische roeping, dan willen deputaten met bijgevoegd concept daarbij behulpzaam zijn. (zie bijlage 4)

Gezien de datum van vaststelling van de agenda van de synode van de GKSA verzoeken deputaten de synode deze materie (nl. GKSA) bij voorrang te behandelen.

6.2 Europa

6.2.1 Spanje

Na het afsluiten van het deputatenrapport is er in november 1986 nog een Presbiterio Nacional van de IRP gehouden. Helaas waren deputaten niet in de gelegenheid deze P.N. bij te wonen. Wel hebben zij een Nederlandse vertaling van het kort verslag van deze vergadering ontvangen. Voorts hebben enkele leden van SBS te Bussum nadere informatie gegeven. Tenslotte kan ook nog bepaalde informatie ontleend worden aan de brief die deputaten per 14.3.87 ontvingen van SBS.

De volgende zaken zijn - ter aanvulling op het grote rapport - het vermelden waard:

1. Gebleken is dat de IRP inmiddels de volgende kerkelijke contacten heeft:

- Reformed Presb. Church of Ireland (RPCI): de aard van deze relatie is deputaten niet geheel duidelijk;
- Presb. Church in Korea (Kosin): dit is een zg. fraternal relationship, dat te vergelijken is met onze 'voorlopige relatie van kerkelijk contact';
- Geref. Kerken in Nederland (vrijg.): er zijn contacten met BBK en met SBS-Bussum;
- Free Church of Scotland (FCS): er is geen officiële relatie, maar wel belangstelling

voor

nader contact.

2. Begin februari 1987 is er weer een bespreking geweest tussen sectie 4 van BBK en een delegatie van SBS-Bussum. Daarbij is o.m. gesproken over de rondzendbrief van SBS d.d

januari 1987 aan de kerken. Een aantal bezwaren van de kant van deputaten over de in die brief verstrekte informatie werd doorgesproken. Hoewel SBS en deputaten BBK enigszins verschillend tegen een snelle relatie met de IRP aankijken, heeft dit gesprek verhelderend gewerkt.

3. Tijdens de contacten met de broeders van SBS en ook met die van de IRP bleek hoe moeilijk het is een duidelijk inzicht te verkrijgen in het gemeentelijk leven van de IRP. Toch is een goed inzicht nodig voor het intensiveren van de relatie. Deputaten overwegen, onder voorbehoud van goedkeuring door de synode, een delegatie een rondreis te laten maken langs de vier IRP-gemeenten op het Spaanse vasteland. Naar de mening van deputaten is dat de enige manier om gronden te verzamelen voor een verantwoorde beslissing terzake.
4. Deputaten zijn van oordeel dat, zolang er met de IRP geen zusterkerkrelatie bestaat, 'kerkverbandelijke' financiële steun niet mogelijk is. Wel kan overwogen worden incidenteel bepaalde projecten te steunen. Bij voorbeeld:
 - a. *Theologische opleiding* van studenten van de IRP. Er zijn thans drie studenten voor wat men het seminarie noemt. En dat voor een kerkverband dat vijf kerken en vijf predikanten telt. (Sinds het afsluiten van het deputatenrapport hebben zich twee predikanten met hun gemeenten bij de IRP gevoegd, nl. ds. M. Florit met een deel van zijn gemeente te Barcelona en ds. J.L. Fortes te La Laguna.) Door deputaten is gevraagd of de energie die in deze opleiding wordt gestoken, niet beter aangewend kan worden voor evangelisatie en gemeenteopbouw. Ook zou aan de opleidingen in Kampen en/of Hamilton gedacht kunnen worden. Die gaan natuurlijk veel dieper dan die via deeltijdarbeid van ds. Cerni c.s., waarbij het bovendien de vraag is, of daar voldoende vooropleiding voor is. Gezien deze onzekerheden kunnen nog geen voorstellen over medefinanciering worden gedaan.
 - b. *Steun bij het wegwerken van tekorten*
In het verleden heeft de IRP veel steun ontvangen van een fabrikantenfamilie. Door het optreden van een socialistische regering is die steun weggefallen, waardoor de IRP in grote financiële problemen raakte. SBS heeft in het recente verleden financiële steun verleend en doet dat nog. Echter, SBS deelde mee dat dit niet voldoende is voor de IRP om uit het financiële dal te komen. SBS heeft aan deputaten een concept-begroting 1987 van de IRP voorgelegd. Die begroting laat een tekort zien van f 17.000,- voor de IRP. Dit tekort zal zich, volgens SBS, de eerste jaren herhalen. Daarom verzoekt SBS het wegwerken van dit tekort als een project te beschouwen, dat deputaten BBK wél zouden kunnen en willen steunen. Deputaten zijn van oordeel, dat aan dit verzoek wel gehoor gegeven kan worden, echter onder enkele voorwaarden, nl. de volgende:
 1. Binnen enkele jaren zal de IRP met een sluitende begroting moeten werken.
 2. De IRP zal ook andere buitenlandse kerken waarmee relaties worden onderhouden moeten vragen om financiële bijstand om dit tekort weg te werken. Deputaten vinden dat die kerken dan wel 20010 voor hun rekening zouden kunnennemen.
 3. De steun van deputaten BBK moet een jaarlijks aflopend karakter hebben; b.v. elk jaar 20% afbouwen.
 4. De steun moet in eerster instantie gelimiteerd worden tot aan de volgende synode; dus over 1987 tot en met 1989.

Op grond van het bovenstaande achten deputaten het verantwoord de volgende steun te verlenen voor het wegwerken van het tekort:

1987: 80% van fl 17.000,- = f 13.600,

1988: 60% van fl 17.000,- = f 10.200,

1989: 40% van fl 17.000,- = f 6.800,

Gezien de onzekere situatie van de IRP als kerkverband achten deputaten het goed, dat nieuw te benoemen deputaten ook gemachtigd worden deze financiële steun te beëindigen, resp. te verminderen, als zij van oordeel zijn dat de financiële steun niet meer aan het beoogde doel beantwoordt.

5. De commissie SBS heeft ook nog voorgesteld dat deputaten BBK zouden financieren:
 - a. de aflossing van een lening van SBS aan de IRP ter grootte van Ptas 2.150.000 d.i. f 36.500,-, en '

b. de herdruk van de bijbelcursus ad f 20.000,- à f 25.000,-.

Deputaten zijn van mening dat deze projecten, zolang er geen zusterkerkrelatie is met de IRP, niet in aanmerking komen voor medefinanciering door deputaten BBK, omdat deze zaken in eerste instantie SBS regarderen, die immers een eigen verantwoordelijkheid t.a.v de IRP draagt.

Voorstellen

Op grond van het bovenstaande willen deputaten, in aanvulling op de voorstellen die in het grote rapport gedaan zijn, de volgende voorstellen aan uw vergadering voorleggen:

1. Nieuw te benoemen deputaten opdracht te geven om met maximaal twee deputaten, zonodig vergezeld van een tolk, maximaal vier gemeenten van de IRP op het Spaanse vasteland te bezoeken, teneinde gegevens te verzamelen, die voor het nemen van verdere beslissingen m.b.t. de relatie met de IRP belangrijk zijn.
2. De IRP te helpen bij het wegwerken van het financiële tekort met de volgende bedragen: 1987 -f 13.600,-; 1988 - f 10.200,- en 1989 - f 6.800,-, en nieuw te benoemen deputaten te machtigen deze steun te effectueren en hen tevens te machtigen deze steun op te schorten, indien naar de mening van deputaten daartoe gegronde reden bestaat. .

6.2.2 Griekenland

Het bezoek dat in het grote rapport werd aangekondigd is door de general secretary van de Greek Evangelical Church (GEC), A. Koulouris (op Nederlandse kosten) in november 1986 gebracht. Daardoor kregen deputaten enige nadere informatie, waarvan het volgende vermeldenswaard is:

1. Er moet voortdurend strijd geleverd worden tegen baptistische invloeden. In die strijd heeft men onvoldoende steun van de eigen confessie, die een verkorte weergave is van de Westminster Confessie. Kandidaten moeten die confessie onderschrijven en beloven geen afwijkende leer te brengen. In de strijd tegen arminianisme en baptisme wil men de studenten laten opleiden aan buitenlandse instituten, waar het genadeverbond de nodige aandacht krijgt.
2. De GEC is sinds 1948 (dus vanaf de oprichting) lid van de Wereldraad. Intussen zijn er discussies over het al of niet beëindigen van dit lidmaatschap. Een daartoe benoemde commissie moet daarover in 1988 rapporteren. Gebleken is, dat de GEC, die leeft naast de grote Grieks Orthodoxe Kerk, steun zoekt en zoekt bij de Wereldraad, de WARC en de GOS. Van de Wereldraad wordt jaarlijks een kleine ondersteuning ontvangen. Uit Duitsland ontvangt men van leden van de GEC financiële ondersteuning voor kerkbouw. Overigens heeft de GEC geen kerkelijke contacten in het buitenland. Men heeft daar wel behoefte aan, maar men mist daarvoor de kerkelijke regels.
3. De opleiding van studenten geschiedt elders, zoals in de USA; deze is echter lang niet altijd gereformeerd. Deputaten hebben gewezen op eventuele mogelijkheden in Kampen of in Hamilton. Bezwaren kunnen daarvoor zijn: de taal, de vooropleiding en de kosten. Verder hebben deputaten Engelstalige gereformeerde lectuur aangeboden.
4. Bovengenoemde heer A. Koulouris is bezig met het vertalen en uitgeven van de Institutie van Calvijn in hedendaags Grieks. De boeken I en II zijn inmiddels gereed en verschenen. Ook heeft hij een commentaar in het Grieks geschreven op de brief aan de Romeinen. Dit boek is ook reeds op de markt gebracht. Van beide werken zijn twee exemplaren aangeboden aan de Theologische Hogeschool te Kampen tijdens een bezoek dat twee deputaten met hem daar brachten. Deputaten vestigen er de aandacht op dat de heer Koulouris dit werk doet op eigen kosten, maar dat hij voor dit vertaal- en uitgeefwerk een bescheiden tegemoetkoming zeer op prijs zou stellen. Genoemde boeken worden in een kleine oplage gedrukt (1000 stuks) en voor het allergrootste deel in eigen kring afgezet.
5. De GEC is een kleine kerkgemeenschap met ook kleine kerken. Het aantal belijdende leden en doopleden, plus de z.g. 'adherents', bedraagt ca. 5000. Met de min of meer regelmatige bezoekers komt men op ca. 7000. Beloofd is, dat deputaten een lijst zullen ontvangen van gemeenten, namen van predikanten en adressenmateriaal. Met behulp daarvan kunnen b.v. vakantiegangers naar Griekenland zich op de hoogte stellen.

Conclusie:

Bovenvermeld bezoek is voor deputaten geen aanleiding tot andere of tot nadere voorstellen. Alleen willen deputaten de generale synode wel voorstellen voor het genoemde vertaalwerk van de Institutie eenmalig een bedrag ter beschikking te stellen van f 2000,-.

7. SECTIE V: INTERNATIONALE CONFERENTIE VAN GERFORMEERDE KERKEN

1. In hoofdstuk 7 (blz. 49) van rapport deputaten BBK 10e en 12e regel moeten bijlage 1 en bijlage 2 gewijzigd worden in resp. bijlage 2 en bijlage 3.
2. In het rapport van de afgevaardigden naar de ICRC in Edinburgh moet op blz. 94 onder 4 in de 1 e en 7e regel 'negen lidkerken' vervangen worden door 'zeven lidkerken'.
3. *Zendingscommissie* (blz. 49 onder Besluiten (3)).
Deputaten zullen informeren of een vervanging voor ds. Drost nodig wordt geacht. Tevens zal de suggestie worden gedaan in 't vervolg ook secundi te benoemen.
4. *Voorstellen tot wijziging of aanvulling van constitutie of reglement.*
Deputaten hebben hierover een schrijven ontvangen van ds. V. Beveren dal. 13-6-1986 (zie *bijlage 5*). In 't kort is de reactie van uw deputaten als volgt:
 - a) *Besluiten Free Church of Scotland.*
 - Punt1..* Uiteraard moet naar de door FCS geschetste situatie *gestreefd* worden, maar die situatie is nog niet feitelijk gegeven door lid te zijn van de conferentie.
 - punten 2 en 3.* Akkoord.
 - punt 4.* De deputaten zijn van mening, dat, als er zaken zouden zijn, die niet eerder ter kennis van de conferentie hadden kunnen worden gebracht, de conferentie gerechtigd zou moeten zijn over zulke zaken tot uitspraken te komen, indien tenminste 75% van de lidkerken zich daarvoor uitspreekt. Dit is een wijziging op het in ons rapport (blz. 51 onder e.) gestelde.
 - b) *Besluiten Canadian Reformed Churches.*
 - punt 2a.* Deputaten achten een nadere stipulatie, zoals voorgesteld, niet nodig, omdat de huidige constitutie geen instemming vraagt met de in art. II - Basis genoemde belijdenisgeschriften. Deputaten zijn uiteraard van mening, dat onder volledige erkenning van de genoemde confessies als gereformeerde belijdenisgeschriften, iedere afgevaardigde op die punten, waar die confessies zouden verschillen, alleen gebonden is aan de eigen confessie.
 - punt 2b.* Deputaten zijn tegen dit voorstel. Er zal van geval tot geval beoordeeld moeten worden of de opstelling van de betrokken kerk zulk een besluit zou rechtvaardigen.
 - punt 2c.* Deputaten zien géén noodzaak de 'Constitution' op dit punt te wijzigen (en zouden het liefst zo weinig mogelijk gewijzigd zien om discussies uit vorige jaren niet weer te gaan overdoen), maar hebben opzichzelf géén bezwaren.
5. *Nederlandse sprekers op de volgende conferentie.*
Deputaten hebben prof. dr. 1. Douma bereid gevonden op de volgende conferentie een ethisch onderwerp in te leiden. Over een tweede spreker kunnen nog geen nadere medelingen gedaan worden.
6. Zeer onlangs hebben deputaten bericht ontvangen, dat de volgende conferentie D.V. gehouden zal worden van 19 juni t/m 23 juni 1989.

8. SECTIE VI: REGELS VOOR KERKELIJKE RELATIES

Deputaten achten het nodig in dit aanvullend rapport het volgende onder uw aandacht te brengen: Zoals reeds op blz. 59 van het rapport aan de generale synode vermeld, zijn een twaalfstal brieven uitgegaan met het verzoek op korte termijn te reageren op de door uw deputaten voorgestelde regels en de redenen die deputaten hebben geleid tot het voorstellen van die regels. Op het moment van schrijven van dit aanvullend rapport (14-4-'87) was een zestal - deels voorlopige - reacties ontvangen. Op grond van die ontvangen reacties is het uw deputaten duidelijk, dat afronding van de onderhavige zaak op dit moment niet mogelijk is. In de eerste plaats niet, omdat nog niet alle reacties ontvangen zijn. Voorts niet, omdat enkele ontvangers van het bovengenoemde schrijven tijd hebben gevraagd voor nadere studie. En tenslotte niet, omdat deputaten van mening zijn, dat het noodzakelijk is in voortgezette correspondentie de bedoeling van deputaten te verduidelijken en nader in te gaan op het

reeds binnengekomen en nog te verwachten commentaar. Naar de mening van deputaten is de zaak van de kerkelijke regels te belangrijk en het voortgezet overleg met zusterkerken te essentieel om reeds nu tot definitieve besluitvorming te kunnen komen. Deputaten komen daarom tot het volgende gewijzigde voorstel: nieuw te benoemen deputaten

1. op te dragen het overleg inzake de gehele materie van het functioneren van de vormen van kerkelijke relaties en de daarvoor geldende regels voort te zetten;
2. te machtigen bij dit voortgezet overleg aan te sluiten bij de uitgangspunten en overwegingen in het deputatenrapport genoemd en uit te gaan van de voorstellen, die deputaten tot nu toe hebben gedaan;
3. op te dragen van hun bevindingen verslag te doen aan de volgende generale synode en zo mogelijk te komen tot definitieve voorstellen;
4. te machtigen in de periode tot aan de volgende synode de nu geldende regels, hangende het voortgezet overleg, soepel toe te passen.

Noot in aanvullend rapport BBK.

Betreft: FINANCIËLE ACTIES VOOR HULPVERLENING AAN BUITENLANDSE KERKELIJKE PROJECTEN.

1. Inleiding

Er zijn bij de algemeen secretaris van de zijde van de kerken vragen binnengekomen over de financiële hulpverlening aan buitenlandse kerken en/of predikanten naast en los van de steun die BBK bieden aan door de synode goedgekeurde projecten (Korea, Soemba).

Naast de f 500.000,- die BBK aan de kerken vragen, worden nog eens door anderen ca. f 300.000,- à f 350.000,- gevraagd aan de kerken resp. kerkleden via rondschrijvens en/of advertenties. Het betreft hier hulp aan Spanje, Zaire en Oostenrijk, los van hulp aan OostEuropa.

Het is niet ondenkbaar, dat in de nabije toekomst meer van dergelijke acties zullen worden gehouden.

Deputaten staan voor de vraag, wat zij moeten doen indien vanuit de kerken advies wordt gevraagd n.a.v. bepaalde hulpverleningsacties.

2. De volgende punten kunnen worden genoemd:

- 2.1. Het is verheugend dat er kerken resp. kerkleden zijn, die particulier initiatief ontwikkelen m.b.t. hulpverlening aan kerken resp. predikanten in het buitenland, waar deputaten BBK (nog) geen contacten mee hebben.
- 2.2. Het voordeel van zulk particulier initiatief is dat er snel en doelmatig kan worden ingesprongen in concreet geconstateerde nood. Vaak komt dit neer op materiële hulp: geld, goederen of lectuur.
- 2.3. Als er hulp geboden wordt die verder gaat dan materiële hulp, bijv. predikantenopleiding of kerkplanting, dan is het de vraag of die moet worden overgelaten aan het particulier initiatief.
- 2.4. In geval van financiële hulpverlening wordt vaak toch een beroep gedaan op het hele kerkvolk. Daarbij ligt de omvang van de hulpverlening meestal al vast in een autonoom opgestelde begroting, het betreffende geldbedrag wordt in brief of krant genoemd en de milde gevers van buiten de plaatselijke kerk wordt gevraagd dit particulier initiatief mee te financieren.
- 2.5. Bij die geldwerving zingt iedere vogel zoals hij gebekt is. De beste tekstschrijver verzamelt het meeste geld. Dit hoeft niet altijd samen te vallen met de hoogste prioriteit.
- 2.6. Dit langs elkaar heen werken of erger nog: dit tegen elkaar in werken is geen goede zaak. Maar wie maakt duidelijk waar de prioriteiten liggen?
- 2.7. Vanuit de kerken kan men vraagtekens zetten bij de extra bedragen die gevraagd worden naast die van BBK en voor Spanje: ook een paar ton voor andere hulpverleningsprojecten.
- 2.8. Hoogstwaarschijnlijk wordt er door particuliere instanties of kerken geen rekening en verantwoording gedaan aan betalende kerken of kerkleden. Maximaal is er plaatselijke controle. De risico's van te weinig controle zijn bekend.

3. Ter beantwoording van de in de inleiding gestelde vraag kan het volgende overwogen worden:

- 3.1. Het ontstaan van bedoelde spontane hulpverlening door plaatselijke kerken of andere instanties is iets waarop deputaten BBK geen invloed (willen) hebben.
- 3.2. Getracht moet worden, dat onverantwoorde acties, hoe goed bedoeld ook, zoveel mogelijk worden voorkomen.
- 3.3. De kerken resp. kerkleden hebben er recht op te weten, dat het geld dat wordt gevraagd voor bepaalde projecten
 - a. verantwoord wordt besteed en
 - b. goed wordt beheerd.
- 3.4. Deputaten moeten, voor het geven van een verantwoord advies aan de kerken, inhoudelijke kennis hebben van het betreffende project. De informatie hiervoor moet o.a. gegeven worden door de verantwoordelijke hulpverlenende instantie.
- 3.5. Het starten van een landelijke financiële actie kan pas geschieden, nadat deputaten BBK een positief advies hebben gegeven aan de kerken of via de media.
- 3.6. Deputaten BBK zouden het recht moeten hebben ook een negatief advies publiek te maken, indien de betreffende financiële actie desalniettemin wordt gehouden.

4. Verzoek

Gezien het bovenstaande verzoeken deputaten BBK de nieuw te benoemen deputaten

- a. te machtigen met betrekking tot het al of niet verantwoord of nuttig zijn van een bepaalde hulpverlening aan een buitenlands kerkelijk project, waarvoor een landelijke actie wordt overwogen of gehouden
 1. een advies te formuleren;
 2. dit advies ter kennis te brengen aan de kerken en eventueel te publiceren via de media;
 3. voor het formuleren van genoemd advies het noodzakelijke informatiemateriaal te verzamelen;
- b. hen op te dragen, indien het advies negatief is, de betreffende hulpverlenende instanties de gronden voor dit advies mee te delen.

COMMISSIERAPPORT over regels voor het aangaan en onderhouden van kerkelijke relaties met buitenlandse kerken.

(Zie rapport deputaten betrekkingen met de buitenlandse kerken, pag. 55-60 (ag. punt VI 1) en het aanvullend rapport van dezelfde deputaten, pag. 15 (ag. VI 8).)

De commissie meent uw vergadering het volgende te kunnen rapporteren en voorstellen.

Opdracht voor nieuw te benoemen deputaten

In hun aanvullend rapport komen deputaten op pag. 15 min of meer terug op wat zij ten aanzien van het onderhavige punt in hun (uitgebreide) rapport op pag. 66 onder 8 voorstelden. Daar vroegen zij immers aan deze synode te besluiten 'nieuw te benoemen deputaten toestemming te geven in gebondenheid aan, en in de geest van de in hoofdstuk 9 van dit rapport voorgestelde regels hun arbeid te verrichten'.

Tot het voorstellen van deze (nieuwe) regels waren ze gekomen door uit te voeren wat de Generale Synode te Heemse 1984 hun had opgedragen. Namelijk 'de gehele materie van het functioneren van de vormen van de kerkelijke relaties en de daarvoor geldende regels in studie te nemen' (art. 102 1. 1. en art. 112, 26.1.1.).

Nu verzoeken zij echter voor nieuw te benoemen deputaten gelegenheid om verder te studeren op de regels zoals zij die op pag. 57 e.v. van hun rapport hebben geconcipeerd. Als reden hiertoe voeren zij aan dat van de aan een twaalfstal buitenlandse kerken gevraagde reacties tot nu toe slechts de helft is ontvangen, terwijl de reeds binnengekomen antwoorden nog niet voldoende konden worden verwerkt.

Ondertussen vragen zij wel om nieuwe deputaten 'te machtigen bij dit voortgezet overleg aan te sluiten bij de uitgangspunten en overwegingen in het deputatenrapport genoemd en uit te gaan van de voorstellen, die deputaten tot nu toe hebben gedaan' (aanvullend rapport punt 2).

Dit houdt derhalve in dat deze synode haar fiat moet geven om op de ingeslagen weg voort te gaan. Zij zal hiervoor een principe-besluit dienen te nemen. En hiermee de koers vastleggen voor de opstelling van deze regels. Wat dit betreft zou deze synode dus een behoorlijke stap verder gaan dan haar voorgangster die immers deze zaak nog geheel open liet, zij het niet om principiële, doch om praktische redenen.

Dit punt met name werd door de commissie aan deputaten voorgelegd. En inderdaad bleken zij een dergelijke principe-uitspraak van deze synode wenselijk, zo niet noodzakelijk te achten voor de goede voortgang van dit werk.

Daarom willen we nu antwoord zoeken op de vraag: is het verantwoord om op deze koers verder te varen? Want we behoren ons dan wel te realiseren dat

1. het punt van 'voorlopig contact' met een bepaalde buitenlandse kerk uit de regels gaat verdwijnen;
2. het punt van 'de dubbele correspondentie' (=kerkelijke relatie met meer dan één verband van kerken in een bepaald land) zal worden ingevoerd;
3. het punt van 'deelname aan de GOS' door een buitenlandse kerk niet zonder meer een directe verhindering om contact aan te gaan voor ons gaat betekenen.

Naar onze gedachte hebben we hiermee ruwweg de hoofdmomenten van de voorgestelde nieuwe regels aangegeven.

De commissie is van oordeel dat het verantwoord is nieuwe deputaten groen licht te geven om verder te studeren op de in het rapport vastgelegde 'uitgangspunten en overwegingen'. Zij voert hiervoor het volgende aan.

Voorlopig contact

Wat betreft het punt 'voorlopig contact' dat door Groningen-Zuid 1978 (art. 139) werd ingevoerd: deze vorm van relatie blijkt in de praktijk absoluut niet te werken, zo zetten deputaten uw commissie breed uiteen. De kerken met welke dit voorlopig contact is aangegaan, kennen deze vorm van relatie niet. Het zegt ze ook niets. Veelal betreft dit presbyteriaanse kerken die zelf velerlei vorm van kerkelijk contact kennen. Maar van enige 'voorlopigheid' is er dan bij hen geen sprake. Het is relatie onderhouden of niet. Bovendien wordt deze term door hen in temporele zin opgevat, terwijl die van onze kant wordt gebruikt om er een (bepaald soort) vaste relatie mee aan te duiden. Voor verder

onderricht op dit punt kan worden verwezen naar Acta Generale Synode Arnhem 1981, art. 117, en naar het deputatenrapport dat gediend heeft op de Generale Synode van Heemse (zie bijlage A 9, punt 10, pag. 284 tot 289; kennisname van dit punt is ook van belang voor het overige van dit commissoriale rapport).

Van onze kant gezien had deze regel het voordeel dat we met onze zusterkerken van Nederlandse afkomst volledige kerkelijke relatie onderhielden, terwijl het contact met de overige buitenlandse kerken enigszins vrijblijvender kon zijn. Dit met uitzondering weer van de Koreaanse kerken (Kosin) en de Soembanese kerken. Maar dit voordeel blijkt niet op te wegen tegen het zoëven aangeduide nadeel.

Hier komt nog iets bij. Gedurende de laatste jaren breiden de contacten zich sterk uit, zoals kan blijken uit het deputatenrapport, waarin die worden opgesomd. Hieraan draagt uiteraard ook de instelling van de ICRC veel bij. Voor deze uitbreiding mogen we dankbaar zijn, maar het plaatst ons wel in een heel andere positie tegenover het buitenland dan we voorheen innamen. We zien nu hoe de HERE werkt over de hele wereld heen. Onder alle volken. Maar dan op zijn wijze. In ieder land gaat Hij met de kerk zijn eigen weg (zie deputatenrapport, pag. 57 onder a). Wij zullen dit dienen te onderkennen. En hiervan te leren om maar niet ongenueanceerd het Nederlandse kerkpatroon op de buitenlandse kerken te leggen. We zullen relaties behoren aan te gaan waar de HERE die wijst, met respect voor zijn kerkvergaderend werk onder de volken.

Vanzelfsprekend wordt hiermee niet betoogd dat er dan maar beter helemaal geen regels voor contactoefening worden gehanteerd. We verwijzen opnieuw naar pag. 57 van het deputatenrapport. Onder 1. lezen we aan het slot: 'het naar gereformeerd belijden elkaar erkennen als ware kerken van de Here Jezus Christus en het dienovereenkomstig oefenen van kerkelijke gemeenschap'. 'Naar gereformeerd belijden' - dat staat voorop! En dit zullen we ten overstaan van onze buitenlandse relaties onverkort moeten handhaven. En ons hiervan vóór alles dienen te overtuigen. Zoals trouwens de buitenlandse kerken dat ook naar ons toe moeten en mogen doen. Dit bepaalt metterdaad de AARD van de kerkelijke relaties.

Het een bij het ander genomen kan uw commissie erin komen dat deputaten in feite voorstellen dat het punt 'voorlopig contact' uit de regels verdwijnt.

Dubbele correspondentie

Ging het in het voorgaande gedeelte voornamelijk over de aard van de kerkelijke relaties, ook is van belang op welke WIJZE wij die aangaan (de volgende paragraaf van het deputatenrapport op pag. 57). Daarover zullen we nu gaan handelen. Want hierbij komt het hete hangijzer van de zogeheten dubbele correspondentie aan de orde (zie onder c). Deze mag niet (langer, cie) worden uitgesloten, zo lezen we. Ofschoon er onmiddellijk aan wordt toegevoegd dat we vanwege Christus' gebod tot eenheid in zo'n situatie niet mogen berusten, maar dat die situatie onderwerp van bespreking in een voorkomend geval moet blijven.

Dubbele correspondentie - een geijkte term. Ook een belaste term. En dit sinds de Generale Synode van Berkel en Rodenrijs 1952, die immers overwoog 'dat het onmogelijk is correspondentie aan te gaan met een kerkengroep, die van haar kant tegelijkertijd gemeenschap zoekt met verschillende kerkengroepen, tussen welke onderling geen correspondentie en gemeenschap mogelijk blijkt' (art. 56, overweging 3).

Het komt uw commissie goed voor aan deze woorden enige aandacht te besteden. Want met name deze overweging is sinds 1952 dikwijls gehanteerd als een vaststaande en geldende regel op grond waarvan (elke vorm van) dubbele correspondentie werd afgewezen.

Evenwel, het is nog maar de vraag of hier zulk een regel wordt gesteld. We moeten letten op de concrete situatie waarin dit werd uitgesproken. Het ging toen om een verzoek van 'The Reformed Churches of Australia' die op dat moment correspondentie met De Gereformeerde Kerken in Nederland zochten, terwijl zij die ondertussen ook zochten of reeds hadden met de synodalistische kerken. Men leze er vooral het hele besluit van Berkel en Rodenrijs op na, alsook het bijbehorend rapport VIII op pag. 111 van de Acta. Dan wordt duidelijk dat hier met het woord 'kerkengroep' concreet wordt bedoeld op 'The Reformed Churches of Australia' die ook in de overige vier overwegingen telkens bij name worden genoemd.

Wat dus als 'regel' uit deze overwegingen kan worden geput, is dit: geen correspondentie met buitenlandse kerken die klaarblijkelijk ook correspondentie (begeren te) oefenen met kerken die de belijdenis verkrachten en het werk des HEREN in de vrijmaking van zijn kerk ontkennen of voor het

minst miskennen, zoals bedoelde synode het uitdrukte. Het zal geen betoog behoeven dat deze regel ook voor het heden behoort te worden gehandhaafd. Dit geldt dan nu ten opzichte van de synodalistische kerken alsook ten opzichte van de Nederlands Gereformeerde Kerken, om van het Hervormd Kerkgenootschap maar te zwijgen.

Voor het overige is de commissie van mening dat - gelet op de historische context van het vermelde synodebesluit - iedere vorm van dubbele correspondentie met overweging 3 van Berkel en Rodenrijs nog niet bij voorbaat is uitgesloten. Ze zou mogelijk kunnen zijn met twee kerkverbanden in een bepaald land die beide Gods Woord bewaren, de gereformeerde belijdenis vasthouden en De Gereformeerde Kerken in Nederland ook als zodanig erkennen.

Vanzelfsprekend is dan de volgende vraag: maar behoren deze beide kerkverbanden in een bepaald land zich niet te verenigen? Hierop kan het antwoord alleen maar luiden: ja, dit is hun plicht van Godswege. Maar onze deputaten stellen juist dáárom in hun nieuwe regels dat dit onderwerp van bespreking moet blijven. De commissie verwijst voor dit punt naar pagina 35 en 36 van het deputatenrapport waar onder 5.9.3. deze zaak met betrekking tot de RPCI aan de orde komt. Let hierbij op het kenmerkende zinnetje tussen haakjes: 'Overigens spraken de afgevaardigden er hun waardering over uit dat de Gereformeerde Kerken het gesprek met hen over deze zaak aangingen'.

Ook vraagt uw commissie goede aandacht voor wat deputaten hieromtrent schrijven op pagina 59 en 60 van hun rapport. Wanneer nieuw te benoemen deputaten in deze richting verder werken en zich aan het hier geschrevene houden, dan mogen we toch verwachten dat het in goede banen wordt geleid. Waar nog bijkomt dat volgende generale synoden hierop controle kunnen en ook zullen oefenen. Wat de concrete formulering van de regels betreft, de eerstvolgende synode zal die zeker nauwkeurig onder de loep nemen.

Ter afsluiting van deze aangelegenheid merken wij nog op dat deputaten ons overtuigend aantoonde dat, gezien de huidige ontwikkelingen in onze relaties met buitenlandse kerken, dubbele correspondentie bijna niet valt te vermijden. 'Je komt er niet meer onderuit', zoals één van de deputaten het uitdrukte. Laten we maar denken aan wat er zou zijn gebeurd, wanneer de GKSA op ons aanbod van voorlopige relatie zou zijn ingegaan. En voor Ierland geldt: naast het contact met de EPCI is bezig te groeien het contact met de RPCI. In onze richting bestaat de dubbele correspondentie reeds: de FCS (Schotland) onderhoudt kerkelijke relatie met de Christelijke Gereformeerde Kerken én met ons.

Na al het bovenstaande zal het geen verbazing meer wekken, wanneer de commissie met de deputaten zegt dat dubbele correspondentie in bepaalde gevallen mogelijk kan zijn. Waarbij we dan wel nadrukkelijk stellen dat contact met een tweede kerk(verband) in één land slechts dient te worden aangegaan in goed overleg met die kerk of dat kerkverband waarmee we al contact hebben. En dat een en ander nauwkeurig moet worden gestipuleerd.

Deelname aan de GOS

Enige kerkelijke relaties in het buitenland blijken in contact te staan met de Gereformeerde Oecumenische Synode, c.q. er deel van uit te maken (RCNZ en GEC, resp. pag. 30 en pag. 47 van het deputatenrapport). Dit laatste geldt in ieder geval van de Nederduits Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika (deputatenrapport pag. 42, 6.3), terwijl ook de GKSA nog steeds lid is van de GOS ondanks grote bezwaren ertegen (zie Memorandum van deputaten aan deze kerken onder VII).

Voorheen gold het lidmaatschap van de GOS als een verhindering voor kerkelijke gemeenschap. In de opvatting van deputaten is er echter op dit punt een 'verschuiving' gekomen, naar zij meedeelden. Ze denken er nu iets genuanceerder over.

Hun standpunt kan als volgt onder woorden worden gebracht: kerken die dikwijls al gedurende jaren deelnemen aan de GOS, doch daar nu kritisch tegenover staan, vallen in de termen voor contact; kerken echter die vandaag nog zich zouden wensen aan te sluiten of dit metterdaad doen, vallen buiten die termen.

Gebleken is dat sommige, veelal kleine, kerken en kerkverbanden lid zijn, omdat dit voor hen het enige contact met buitenlandse kerken betekent. En grote(re) kerkverbanden blijven ondanks hun bezwaren nog lid om de kleinere niet aan de ontrouwe kerken uit te leveren. Deputaten zijn van mening dat in sommige gevallen hiervoor begrip zal moeten worden opgebracht.

Volgens het oordeel van de commissie is dit een juist standpunt. Hoewel uit de aard van de zaak hier de grootst mogelijke voorzichtigheid blijft geboden. Maar daarvan bleken deputaten overtuigd te zijn.

Opmerkingen van kerken

Van enkele kerken zijn brieven binnengekomen waarin ook opmerkingen worden gemaakt over de door deputaten voorgestelde nieuwe regels. We vermelden die hieronder puntsgewijs:

1. De kerk te Zaandam stelt voor om voorstel 8 op pagina 66 en 67 van het deputatenrapport als volgt te wijzigen:
"De synode besluit:
 - Nieuw te benoemen deputaten toe te staan tot de volgende generale synode de nugeldende regels voor kerkelijk contact soepel toe te passen;
 - nieuw te benoemen deputaten op te dragen:
 1. reacties in te wachten van de zusterkerken op de in hoofdstuk 9 van dit rapport voorgestelde regels;
 2. de voorgestelde regels te bespreken met die kerken waarmee de voorlopige relatie van kerkelijk contact wordt onderhouden, resp. met die kerken aan wie dit contact is aangeboden;
 3. op de volgende generale synode te komen met een concept voor definitieve regels voor het aangaan en onderhouden van kerkelijke relaties met buitenlandse kerken."

Genoemde kerk voert een aantal argumenten aan voor haar wijzigingsvoorstel dat de overweging waard is. Echter, het kon deze kerk vanzelfsprekend niet bekend zijn dat deputaten in hun aanvullend rapport zelf tot een gewijzigd voorstel meenden te moeten komen.

Naar de opvatting van de commissie komt dit laatste voorstel dicht in de buurt van dat van Zaandam en zal het deze kerk zeker tevreden stellen. Wellicht kan Zaandam haar opmerkingen straks doen toekomen aan de nieuwe deputaten die er dan hun winst mee kunnen doen. De commissie stelt voor dit aan deze kerk te berichten.

2. Hoewel de kerk van Enschede-Zuid 'met veel waardering' heeft kennisgenomen van het deputatenrapport, wil zij ten aanzien van de voorgestelde regels onder de aandacht van de synode brengen dat deze het mogelijk maken 'in een relatief kort tijdsbestek te komen tot zusterkerkrelaties'. Wat 'ten koste kan gaan van de zorgvuldigheid'. Zij voert voor deze stelling ook enkele argumenten aan. Met betrekking tot deze kerk kan hetzelfde worden opgemerkt als onder 1. in de richting van de kerk te Zaandam.
3. De kerk van Amersfoort-Centrum acht 'de conceptregels (en de wijzigingen in tot nu toe geldende regels) goed onderbouwd'. Verder wijst deze kerk op enkele onzuiverheden in de tekst van de voorstellen die zeker zullen worden vermeld, wanneer de commissie in haar rapportage daaraan toe is. Voor dit punt kan dus gelden: voor kennisgeving aannemen.
4. De kerk te Berkel en Rodenrijs betuigt 'van harte instemming met de voorgestelde regels'. Maar zij heeft enige bedenking tegen wat er staat op pag. 57 onder 2.c van het deputatenrapport aangaande de uitdrukking 'vanwege de gebrokenheid door de zonde'. Hieraan kan een verkeerde uitleg worden gegeven: 'wij zijn nu eenmaal zondige mensen, daarom sluiten we niet uit, dat wij een keer vallen in de zonde van het aangaan van kerkelijke relatie met meer dan één verband van kerken in een bepaald land'. Uiteraard begrijpt deze kerk wel wat deputaten bedoelen. Zoals uit het volgende deel van dit rapport zal blijken, is ook uw commissie over deze uitdrukking gestruikeld. En dat om nog een andere reden. We komen er daar dus op terug.

De commissie wil er ten laatste voor wat dit gedeelte betreft op wijzen dat door geen van de kerken bezwaren tegen de voorgestelde regels zijn ingebracht. Naar hierboven blijkt eerder instemming.

Enkele kritische noten

De commissie acht het dienstig om in dit laatste deel van haar rapport de vinger te leggen bij enkele punten in het voorstel zoals dat staat vermeld in het (uitgebreide) rapport van deputaten. We zetten het op een rijtje:

1. Er zal bij kerkelijke relatie met twee kerkverbanden in één land een nauwkeurig gestipuleerde verhouding dienen te worden vastgelegd. Onzes inziens komt dit punt in het voorstel te weinig uit de verf.
2. Op pag. 57 staat onder 2.c 'dat vanwege de gebrokenheid door de zonde niet uitgesloten mag worden...'. Tijdens de discussie met deputaten werd geconcludeerd dat de uitdrukking

'gebrokenheid door de zonde' vertroebelend kan werken en dat in werkelijkheid ook dikwijls doet. Ze kan worden gebezigd als een toedekking van een verkeerde situatie waarin we geen verandering kunnen brengen en die we derhalve maar laten zoals die is; we leggen ons er bij neer en gaan er dan vervolgens bij ons handelen maar van uit. Trouwens, dat er meer dan één Schriftgetrouwe en confessionele kerkgemeenschap in een land is, hoeft nog niet direct te zijn veroorzaakt door 'gebrokenheid door de zonde'. Dat kan ook z'n oorsprong hebben in de kerkhistorische ontwikkeling in dat land. Te denken is hier aan de Vereniging van 1892, waarna plaatselijk soms nog jarenlang A- en B- en zelfs C kerken naast elkaar bleven bestaan. Iets dergelijks zou ook in andere landen het geval kunnen zijn.

3. Op pag. 58 lezen we onder 3.a: 'De kerken zullen over en weer acht geven op elkaars leer, eredienst, kerkregering en tucht'. Gelet op situaties als met name gereleveerd onder het kopje 'Voorlopig contact' in dit rapport meent de commissie dat voorzichtigheidshalve na het woord 'zullen' moeten worden ingevoegd de woorden 'naar vermogen'. Dit met het oog op belemmeringen in het op-elkaar-acht-geven vanwege bijvoorbeeld taalproblemen. Wie van ons kan een in het Koreaans gestelde belijdenis of kerkorde lezen? En - indien al – de juiste gevoelswaarde van de gebruikte termen taxeren? Hoe zal het ons mogelijk zijn een exact beeld van de kerk op Sri Lanka te krijgen?
4. Op dezelfde pagina onder 3.c moet naar onze gedachte iets worden bijgevoegd en de zin gelezen: 'Ingeval van wijziging en/of aanvulling in *belijdenisgeschriften* of in liturgische formulieren of in de kerkorde...'. Een aanvulling die voor zichzelf spreekt.

Voorstellen

Alles bijeengenomen komt uw commissie tot de conclusie dat nieuw te benoemen deputaten op de ingeslagen weg kunnen voortgaan. Wellicht ten overvloede voegen we hier aan toe dat dan blijft gelden wat de Generale Synode te Heemse 1984 besloot onder 1.2: 'toe te staan vanuit het uitgangspunt, genoemd sub 1 a van dit besluit, tot de volgende generale synode de nu geldende regels voor kerkelijk contact soepel toe te passen'.

Wij stellen uw vergadering voor als volgt te besluiten:

(Voor de tekst van het genomen besluit zie Acta art. 146)

RAPPORT DEPUTATEN CORRESPONDENTIE HOGE OVERHEID

Secretaris
1986
Drs. P. Deddens
Beatrixlaan 1a
6706 AW WAGENINGEN

Wageningen, 28 november

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Bovengenoemde deputaten zenden u hierbij het rapport van hun werkzaamheden, die zij verrichtten van hun benoeming af tot de afsluiting van dit rapport op 28 november 1986.

Zij hebben driemaal vergaderd. In de eerste vergadering werd aangewezen tot voorzitter ds. T. Dekker, tot secretaris ds. P. Deddens, tot penningmeester br. J. van de Dijk en tot algemeen adjunct mr. P.A.C. Schilder.

Het rapport, dat de deputaten, benoemd door de Generale Synode te Arnhem 1981, richtten tot de Generale Synode te Heemse 1984 sloot af op de datum 4 november 1983. In het slot van dit rapport werd reeds wél melding gemaakt van verzoeken van de Gereformeerde Omroepvereniging om adhesie-betuiging aan het verzoek om zendtijd. Later, 16 januari 1984, werd ons gevraagd om een verklaring, dat deze omroepvereniging representatief is te achten voor het gereformeerd volksdeel; deze verklaring zou uiterlijk 23 februari 1984 bij de Raad van State aanwezig moeten zijn. In reactie daarop hebben wij dal. 11-2-84 te kennen gegeven als onze mening „dat de Gereformeerde Omroepvereniging, zonder uit te gaan van de kerken als zodanig, wél de omroepvereniging is, die gelet op grondslag en doel representatief is te achten voor het gereformeerd volksdeel dat zich laat vergaderen als de Gereformeerde Kerken in Nederland, laatstelijk vertegenwoordigd in de Generale Synode te Arnhem 1981.”

De Synode te Heemse, die ons benoemde, droeg ons op onze werkzaamheden te verrichten in overeenstemming met de instructie, zoals vastgesteld door de synode te Arnhem 1981 te vinden in de Acta van die synode, bijlage A 11 pag. 676 vv. In dit rapport volgen we verder de instructie op de voet.

- ad 1 De Overheid zond ons geen stukken die bestemd waren voor doorsturing naar de kerken.
- ad 2 De Overheid, die wél in contact treedt met het CIO voor overleg in kerkelijke aangelegenheden, wendde zich niet tot ons om kennis te krijgen van een standpuntbepaling van enige zaak als omschreven in artikel 2 van de instructie.
- ad 3 Een groot aantal kerken en ook enige classicale vergaderingen richtten zich tot ons om te overwegen op het Rapport van de Staatscommissie Euthanasie een reactie te leveren. De meerderheid van deze commissie gaf de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en die van Justitie als haar mening te kennen dat artikel 293 van het Wetboek van Strafrecht in die zin zou moeten worden gewijzigd, dat het opzettelijk beëindigen van het leven van een ander op diens uitdrukkelijk verzoek en ernstig verlangen niet strafbaar is, indien het geschiedt door een geneeskundige, terwijl de patiënt in een noodsituatie verkeert.

Deputaten hebben gemeend dat de Synodebesluiten van Groningen-Zuid 1978 en Arnhem 1981 voor een dergelijke actie geen ruimte bieden.

Wat Groningen-Zuid betreft: Deze synode besloot niet te voldoen aan het voorstel van de kerken te Enschede-Oost en Enschede-Zuid/West om de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid meer armslag en slagvaardigheid te geven en daarom hun instructie uit te breiden als volgt:

„deputaten hebben bevoegdheid in acute situaties waarin de kerk het Woord van God aan de Overheid heeft te bedienen, zich namens de Gereformeerde Kerken in Nederland tot de betrokken Overheidsinstanties te wenden om hun de eis van Gods Woord voor te houden.” De synode overwoog daarbij o.a. „dat het zich richten tot de Overheid in acute situaties om het Woord van God aan Haar te bedienen, tot de verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerken behoort.” (Acta G. S. Groningen-Zuid art. 84). Wat de Generale Synode te Arnhem 1981 aangaat: Deze Synode stelde als instructie voor deputaten voornoemd vast dat zij hebben „te reageren indien dit van belang is voor de onbelemmerde voortgang c.q. de wettige bescherming van deze dienst”, met welke dienst werd aangeduid de dienst van de kerk (art. 27 K.O.). Een geadviseerde wetswijziging inzake euthanasie, hoe verwerpelijk ook, was naar

het oordeel van deputaten niet in verband te brengen met deze onbelemmerde voortgang, terwijl deputaten evenmin geïnstrueerd waren in voorkomende gevallen van 'acute situaties' de kerken van adviezen te voorzien hoe zij zich eventueel tot de Overheid zouden moeten richten, zodat zij geen andere actie ondernomen hebben dan dit aan betrokkenen mee te delen.

- ad 4 Aan Hare Majesteit Koningin Beatrix werden gelukwensen gezonden ter gelegenheid van haar verjaardag in 1984 en 1986. (In het zittingsjaar van de synode van Heemse heeft deze vergadering zelf namens de kerken onze Koningin gelukgewenst.) Bij deze gelegenheden werd aanhankelijkheid aan haar als regerend Vorstin betuigd en melding gemaakt van de gebeden, die steeds in de kerken voor haar worden gericht tot de Koning der Koningen. Namens Hare Majesteit werd geantwoord dat zij dankbaar was voor deze vorm van meeleven.
- ad 5 Er werd geen uitnodiging ontvangen om de kerken te vertegenwoordigen bij enige officiële plechtigheid.
- ad 6-8 Aan het Ministerie van Justitie werden de volgende mutaties doorgegeven, die betrekking hebben op de lijst bij hem gedeponneerd van De Gereformeerde Kerken in Nederland:
- a/ De opheffing van de Gereformeerde Kerk te Tweede Exloërmond.
 - b/ De samenvoeging van de Gereformeerde kerk te Rotterdam-Charlois en de Gereformeerde kerk te Rotterdam-Zuid/IJsselmonde tot de Gereformeerde kerk te Rotterdam-Zuid per 1 juli 1985.
 - c/ De instituering van de Gereformeerde kerk te Nieuwegein per 1 januari 1986; als mede die van de Gereformeerde kerk te Almere-Zeewolde per 1 januari 1986 en die van de Gereformeerde kerk te Waddinxveen op 1 september 1986.
 - d/ De opheffing van de Gereformeerde kerk te Koudum per 1 oktober 1986.
 - e/ De naamsverandering van de Gereformeerde kerk te Nigtevecht in: Gereformeerde kerk te Weesp-Nigtevecht.
- ad 9 Wij ontvingen uit de kerken geen dossiers over rechtsgedingen e.d. als bedoeld in artikel 9 van de instructie.

Ten slotte willen wij nog releveren het goede contact dat onderhouden werd met de G.P.V.-fractie in de Tweede Kamer van de Staten-Generaal. Deze contacten zijn daarom van belang, omdat de regering eventueel wél open staat voor reacties uit de kerken op voorgenomen of vastgestelde wetgeving, maar zich niet verplicht stukken, die daarop betrekking hebben en voor de kerken van belang kunnen zijn, ook aan de kerken toe te zenden. Dat de regering van haar kant inderdaad te benaderen blijft ook door kerken, die niet bij het CIO zijn aangesloten, is nog gebleken uit een antwoord, dat Minister C.P. van Dijk gaf op desbetreffende vragen van de heer Schutte in de Tweede Kamer op 8 september jl. In zijn brief aan de Kamer heeft de Minister later nog het volgende meegedeeld: Het overleg tussen regering en (kerk)genootschappen loopt voor wat betreft de kerkgenootschappen in beginsel via het Interkerkelijk contact in overheidszaken (CIO). Vele grote, middelgrote en ook kleine kerkgenootschappen zijn daarin vertegenwoordigd. Ook bepaalde kerkgenootschappen die niet in de Raad van kerken participeren, nemen deel aan het CIO. Er zijn evenwel kerkgenootschappen die om hen moverende redenen niet meedoen. In een algemeen overleg tussen regering en (kerk)genootschappen zijn het - zoals al eerder is aangegeven naar aanleiding van de motie Leerling/Wagenaar -praktische overwegingen geweest die geleid hebben tot een afbakening. Dat betekent niet dat die niet in het CIO participerende kerken of andere genootschappen op geestelijke grondslag, zich in voorkomende gevallen wanneer zich knelpunten voordoen niet tot de regering of afzonderlijke bewindspersonen zouden kunnen wenden. Integendeel, het beginsel van gelijke behandeling maakt juist ruimte voor overleg over vergelijkbare aangelegenheden als in het algemeen overleg aan de orde zijn gesteld. Ik acht het passend hier te vermelden dat de regering binnen de grenzen van het praktisch mogelijke - bereid is in dergelijke omstandigheden overleg te (doen) voeren met de bedoelde (kerk)genootschappen.

(Brief van de Minister van Binnenlandse Zaken aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, 25 september 1986).

We achten deze gegevens belangrijk genoeg om ze aan uw vergadering voor te leggen ter kennisneming. We achten het ook van belang, dat de band tussen het deputaatschap en de G.P.V.-fractie in de toekomst zeker geen lossere vorm zal krijgen.

We komen hierbij tot een afsluiting van ons rapport. Het was in afhankelijkheid van de God van het verbond, dat we deze werkzaamheden hebben verricht. We bidden de Here om doorwerking van de vrede van Christus voor overheid en volk. We wensen U in Hem de kracht en de wijsheid toe bij het nemen van wèl overwogen besluiten, ook ten behoeve van de correspondentie met onze Hoge Overheid.

De deputaten ds. T. Dekker
J. van de Dijk
mr. P.A.C. Schilder
J. Leder
ds. P. Deddens
namens deze P. Deddens, secretaris

RAPPORT DEPUTATEN AFKOOPREGELING OVERHEID

1. Opdracht en samenstelling

De generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, gehouden te Heemse 1984-1985, benoemde tot deputaten voor de afkoopregeling met de overheid de broeders: ds. J. Kok, Veenendaal (samenroeper); J. van der Jagt, Arnhem; S. Riedstra, Kampen, primi; J.P. de Boer, Diemen; dr. W.G. de Vries, Zwolle, secundi.

De synode gaf aan deputaten de volgende opdracht (Acts, art. 114):

1. uit hun midden een vertegenwoordiger te kiezen, die als lid van het algemeen bestuur van de S.I.B.A. zal kunnen fungeren, en die regelmatig van zijn werkzaamheden rapporteert aan zijn mededeputaten;
2. eveneens uit hun midden een vertegenwoordiger met zijn secundus te kiezen, die in de vergadering van 'contactpersonen' hen vertegenwoordigt bij de administratieve uitvoering en bij de verdeling van het door de overheid uitbetaalde bedrag, en die hun daarover rapport uitbrengt;
3. de opgaven te (doen) verzorgen inzake persoonsgegevens en dienstjaren van de ambtsdragers, zoals die voor de verdeling van de gelden door de S.I.B.A. noodzakelijk worden geacht;
4. een penningmeester/boekhouder aan te wijzen en voor hem een instructie op te stellen;
5. het financieel beheer, alsook de boeken en bescheiden van de boekhouder/penningmeester te doen controleren door een register-accountant;
6. na te gaan of onder respectering van de stipulaties door de overheid gesteld in de tekst van de wet (met haar bijlage) een verdeling van de gelden moet plaatsvinden onder de kerken dan wel onder de instanties bij wie kerken zich hebben aangesloten;
7. hun werkzaamheden te verrichten in overleg met de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid;
8. in situaties waarin deze instructie niet voorziet, in samenwerking met de onder 7 genoemde deputaten te besluiten;
9. van hun werkzaamheden verslag uit te brengen aan de kerken, drie maanden voor de eerst komende generale synode.

2. Werkwijze

Deputaten hebben vijf keer vergaderd.

In hun eerste vergadering verdeelden zij de functies.

Ds. J. Kok werd voorzitter en br. S. Riedstra secretaris/penningmeester.

Als lid van het algemeen bestuur van de Stichting Interkerkelijke Belangenbehartiging Afkoop (S.I.B.A.) werd aangewezen br. J. van der Jagt (secundus S. Riedstra) en als contactpersoon voor wat betreft de administratieve uitvoering van de afkoopregeling br. S. Riedstra (secundus J. van der Jagt). Het algemeen bestuur van de S.I.B.A. vergaderde op 5 oktober 1984, 7 februari 1985, 27 september 1985 en 28 juni 1986.

Het hield zich bezig met o.m.: de wijze van beleggen van de op 2 januari 1984 ontvangen afkoopsom van het Rijk, groot 250 miljoen gulden; het vaststellen van een verdeelsleutel tussen de kerkgenootschappen op grond van de aantallen dienstjaren van de rechthebbende ambtsdragers; het toezien op de naleving van de door het Rijk gestelde voorwaarde, n.l. dat de ontvangen gelden zullen worden aangewend ten gunste van de financiering van pensioenvoorzieningen voor ambtsdragers en hun nabestaanden; het beoordelen van de verzoeken van enkele kleine kerkgenootschappen om alsnog tot de afkoopovereenkomst te worden toegelaten. De hiervoor aangewezen deputaten woonden al de vergaderingen van het algemeen bestuur en van de z.g. 'contactpersonen' bij en brachten van hun werkzaamheden en bevindingen verslag uit aan hun mededeputaten.

3. Opgaven aan de S.I.B.A.

Het Rijk had bepaald dat tussen de kerkgenootschappen een verdeelsleutel zal gelden, gebaseerd op de totale aantallen dienstjaren van de ambtsdragers van elk kerkgenootschap.

Om deze verdeelsleutel te vinden en het bedrag te kunnen vaststellen dat aan elk van de participerende kerken diende te worden uitgekeerd, verzocht het S.I.B.A.-bestuur om een nauwkeurige opgave van de persoonsgegevens en dienstjaren van de in aanmerking komende ambtsdragers.

Dit tijdrovende werk werd onder leiding van br. S. Riedstra te Kampen verricht en op 21 juni 1984 tot een goed einde gebracht.

Op die datum konden de gegevens worden opgestuurd betreffende 285 predikanten, die gezamenlijk de Gereformeerde Kerken in Nederland 4837 jaren hadden gediend.

4. Een beheersfonds aangewezen

Het Rijk had besloten tot een afkoopregeling in de pensioensfeer en uitdrukkelijk bepaald dat de ter beschikking gestelde bedragen op geen andere wijze mogen worden aangewend dan ten gunste van pensioenvoorzieningen van ambtsdragers en hun nabestaanden. Eveneens werd bepaald dat „de pensioenvoorzieningen voldoende waarborgen dienen in te houden, opdat de besteding van de middelen ten behoeve van de ambtsdragers en hun nabestaanden verzekerd zal zijn”.

Het lag in de lijn van deze door het Rijk gestelde voorwaarden dat de S.LB.A. zich wendde tot elk van de participerende kerken met het verzoek haar te informeren over de wijze waarop het te ontvangen afkoopbedrag in de pensioensfeer zou worden aangewend en welke waarborgen voor de juiste bestemming geboden konden worden.

Als nadere informatie vroeg de S.LB.A. vóór 1 december 1984 een exemplaar van de Statuten en reglementen van pensioenfondsen) of andere vormen van pensioenregelingen te mogen ontvangen. Deputaten werden naar aanleiding van dit verzoek van de S.LB.A. bepaald bij het gegeven dat er binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland verschillende instanties bestaan, die zich bezig houden met de emeritaatsvoorziening.

Zij overwogen dat het van belang zou zijn in deze zaak als een eenheid op te treden en de S.LB.A. naar één instantie te kunnen verwijzen, die als beheersfonds optreedt en blijkens haar Statuten en reglementen voldoende waarborgen biedt dat de te ontvangen gelden in de pensioensfeer worden aangewend.

Om dit doel te bereiken nodigden zij zowel de Vereniging Emeritering als de Samenwerkende Kerken uit voor overleg. Beide instanties waren hiertoe aanstonds bereid en werkten con amore mee aan het zoeken naar een oplossing.

Afgesproken werd de Vereniging Emeritering, als de grootste en meest professionele instelling, bij de S.LB.A. te presenteren als de organisatie die de gelden, welke uit de afkoopregeling vrijkomen, in ontvangst nemen, beheren en beleggen zal.

Tevens werd afgesproken, dat dit beheer van tijdelijke aard zou zijn. Zodra de eerstkomende generale synode een beslissing heeft genomen over de wijze waarop het afkoopbedrag verdeeld moet worden, zullen de gelden en geldswaarden onverwijld worden overgedragen aan de aan te wijzen personen of instellingen.

De gemaakte afspraken werden schriftelijk vastgelegd in een overeenkomst tussen deputaten en de Vereniging Emeritering.

Gedagtekend december 1984 werd met instemming van het bestuur van de Samenwerkende Kerken het volgende overeengekomen:

1. De vereniging (Emeritering) verklaart zich bereid gelden en geldswaardige papieren welke uit hoofde van de afkoopregeling van de centrale overheid t.a.v. de kerken namens de Staat ten behoeve van De Gereformeerde Kerken in Nederland aan deze kerken of aan deputaten worden overgedragen in ontvangst te nemen en te beheren, te beleggen of te herbeleggen. Zij is gerechtigd gelden en geldswaarden in open bewaargeving te geven bij een bankinstelling.
2. De vereniging voert dat beheer met dezelfde zorg als zij ten aanzien van haar eigen vermogen aanwendt en tracht deswege een maximaal rendement op de haar toevertrouwde gelden en geldswaarden te behalen met inachtneming van de richtlijnen welke zij ten aanzien van het beheer en de beleggingen van haar eigen vermogensbestanddelen naleeft. Een en ander met dien verstande dat de gelden en geldswaarden niet kunnen worden aangewend voor het verstrekken van geldleningen aan kerken of derden. Toepassing van de genoemde richtlijnen betekent dat vrijwel uitsluitend wordt belegd of herbelegd in obligaties van de Staat of andere publiekrechtelijke lichamen (en daarmee gelijkgestelde instellingen als de Bank voor Nederlandse gemeenten, de Waterschapsbank Herbelegging geschiedt uitsluitend met toestemming van deputaten.
3. Kosten verbonden aan inbewaargeving, bank-en accountantskosten en eventuele andere kosten aan het beheer verbonden komen ten laste van de rente-opbrengsten.
4. De netto-inkomsten staan ter beschikking van deputaten; ze worden beheerd als de hoofdfondsen dan wel uitbetaald aan personen of instellingen overeenkomstig de aanwijzingen van deputaten.
5. Indien deputaten dat verlangen draagt de vereniging onverwijld de gelden en geldswaarden over aan hen of aan door hen aan te wijzen personen of instellingen.

6. De vereniging zendt aan het eind van elk kwartaal aan deputaten een opgave van de mutaties in de beheerde gelden en geldswaarden.
7. De vereniging draagt aan haar accountant op ook toezicht uit te oefenen t.a.v. het door haar gevoerde beheer en daarover aan haar en aan de deputaten tenminste eenmaal per jaar verslag uit te brengen.
8. Deze overeenkomst treedt in werking op 31 december 1984.
Op basis van de gemaakte afspraken was inmiddels aan de S. I.B.A. bericht: de Vereniging Emeritering is het aangewezen adres voor het in ontvangst nemen en beheren van de afkoopgelden, bestemd voor De Gereformeerde Kerken in Nederland. Statuten en Uitkeringsreglement van de Vereniging waren er bij gevoegd.

5. De door de overheid gestelde voorwaarde: aanvaard

Omdat de afkoopovereenkomst werd aangegaan niet met pensioeninstellingen maar met kerken, richtte de S.I.B.A. zich in een later stadium tot de participerende kerken met het verzoek officieel de verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid te aanvaarden voor het vervullen van de door het Rijk gestelde voorwaarden.

Aan deputaten werd een model-verklaring ter ondertekening toegezonden.

Op 16 oktober 1985 hebben zij namens De Gereformeerde Kerken in Nederland verklaard, dat voornoemde kerken verantwoordelijk en aansprakelijk zijn voor het waarborgen van de pensioenbestemming van de aan haar toekomende en betaalde afkoopbedragen binnen het kader van de eigen regeling voor pensioenvoorzieningen ten behoeve van ambtsdragers en hun nabestaanden.

Hierbij werd overwogen dat de afkoopovereenkomst uitdrukkelijk bepaalt dat de ter beschikking gestelde bedragen op geen andere wijze mogen worden aangewend dan ten gunste van de financiering van pensioenvoorzieningen voor ambtsdragers en hun nabestaanden. Hierbij werd voorts ook overwogen dat de afkoopovereenkomst bepaalt dat de pensioenvoorzieningen voor ambtsdragers en hun nabestaanden voldoende waarborgen dienen in te houden, opdat de besteding van de middelen ten behoeve van de ambtsdragers en hun nabestaanden verzekerd zal zijn.

6. Het afkoopbedrag

Op 1 november 1985 vond op basis van een voorlopige verdeelsleutel de voorlopige uitkering plaats van het afkoopbedrag.

Als gevolg van de gekweekte rente was het oorspronkelijke bedrag van 250 miljoen gulden gestegen tot ong. 308 miljoen gulden.

Hiervan werd in november 1985 in totaal fl 292.097.065,-- uitgekeerd.

De Gereformeerde Kerken p/a de Vereniging Emeritering ontvingen fl 6.584.958,53.

Op 15 december 1986 vond de uitkering plaats van het resterende afkoopbedrag. De Gereformeerde Kerken ontvingen hiervan fl 288.560,--.

Totaal werd derhalve een bedrag ontvangen van fl 6.873.518,53.

Op het tijdstip dat deputaten hun rapport afronden is dit bedrag via beheer en belegging van de Vereniging Emeritering opgelopen tot circa fl 7.500.000, - (inclusief gekweekte interest).

Het bedrag zal per 31 december 1986 exact worden vastgesteld in het door de register-accountant uit te brengen verslag.

7. De verdeling van de afkoopgelden

Hoe moeten de ontvangen afkoopgelden binnen de Gereformeerde Kerken worden verdeeld? De door de Generale Synode te Arnhem 1981 benoemde deputaten gingen blijkens hun rapport aan de synode van Heemse 1984/1985 uit van een verdeling onder de twee bestaande emeritaatsverbanden, n.l. de Samenwerkende Kerken en de Vereniging Emeritering.

Op de synode van Heemse kwam de vraag aan de orde of het afkoopbedrag zonder meer over deze instanties verdeeld moet worden.

Deze vraag bleef onbeantwoord en de synode gaf aan deputaten de opdracht 'na te gaan of onder respectering van de stipulaties door de overheid gesteld in de tekst van de wet (met haar bijlagen) een verdeling van de gelden moet plaatsvinden onder de kerken dan wel onder de instanties bij wie kerken zich hebben aangesloten'.

Voor deze opdracht werd als grond aangevoerd:

'Omdat de kerken zelf verantwoordelijk zijn voor de emeritering van haar dienaren moet worden overwogen, of niet binnen de stipulaties door de overheid gesteld in de tekst van de wet (met haar bijlagen) de uit te keren gelden onder haar verdeeld kunnen worden. Bij een verdeling onder andere

instanties zullen ook de kerken die de emeritaatsvoorziening in 'eigen beheer' hielden én het pensioenfonds van de Theologische Hogeschool niet vergeten mogen worden' (Acta, art. 114).

Deputaten zijn van oordeel, dat door de synode van Heemse terecht is geattendeerd op het pensioenfonds van de Theologische Hogeschool.

Omdat de dienstjaren van die docenten, die als predikant en emeritus-predikant/docent de Gereformeerde Kerken in Nederland hebben gediend, zijn meegeteld en een onderdeel vormen van het totaal aantal dienstjaren waaraan het afkoopbedrag ten gunste van de Gereformeerde Kerken is gegrond, komt ook aan het pensioenfonds van de Theologische Hogeschool een deel toe van de verkregen afkoopgelden.

De synode van Heemse heeft aandacht gevraagd ook voor de kerken, die de emeritaatsvoorziening in 'eigen beheer' hielden.

De verwijzing naar deze kerken heeft inmiddels haar relevantie verloren. Er zijn namelijk geen kerken meer met een emeritaatsvoorziening in 'eigen beheer'.

Ten aanzien van de vraag of het mogelijk is de verkregen gelden onder de kerken te verdelen merken deputaten het volgende op:

- a. Verantwoordelijkheidsbesef voor de emeritering van haar dienaren heeft de kerken er toe gebracht zich te organiseren in verbanden, die min of meer professioneel de emeritaatsvoorziening behartigen. Aan het in het leven roepen van deze verbanden lag de gedachte ten grondslag dat het moeilijk, zo niet onmogelijk is voor de individuele kerken om de emeritaatsvoorziening verantwoord in 'eigen beheer' te houden;
- b. Toen de S.L.B.A. zekerheid wilde hebben of metterdaad aan de door het Rijk gestelde voorwaarden zou worden voldaan vroeg zij op 24 september 1984 van de participerende kerken haar uiterlijk 1 december 1984 een exemplaar te doen toekomen van de Statuten en reglementen van pensioenfondsen) of andere vormen van pensioenregelingen. Deputaten konden niet een aantal individuele kerken presenteren. Zij moesten op korte termijn met een instelling voor de dag komen. Zoals reeds vermeld werd dit de Vereniging Emeritering;
- c. De generale synode te Heemse heeft blijkens haar besluit en de hiervoor aangevoerde gronden alle respect voor de door het Rijk gestelde stipulaties gevraagd en in haar Acta opgenomen de opmerking van de adviseur, prof. J. Kamphuis: 'daar het gaat om een bedrag van miljoenen in de sfeer van pensioenregelingen, moet alles geheel controleerbaar zijn, zoals de wet nadrukkelijk eist' (Acta art. 114). Deputaten hebben op 16 november 1985 dan ook met vrijmoedigheid namens de Gereformeerde Kerken in Nederland verklaard, dat voornoemde kerken 'verantwoordelijk en aansprakelijk zijn voor het waarborgen van de pensioenbestemming van de aan haar toekomende en betaalde afkoopbedragen binnen het kader van de eigen regeling voor pensioen voorzieningen ten behoeve van ambtsdragers en hun nabestaanden'. Worden de afkoopgelden aan de individuele kerken uitgekeerd, dan wordt het uiterst moeilijk de door het Rijk gestelde stipulaties na te leven. Welke instantie zal op effectieve wijze kunnen controleren of de ontvangen gelden werkelijk in de pensioensfeer worden aangewend?

Op grond van het bovenstaande zijn deputaten van oordeel,

- 1e dat aan de verantwoordelijkheid van de individuele kerken niet wordt tekort gedaan wanneer de afkoopgelden worden verdeeld onder de instellingen voor emeritaatsvoorziening, die deze kerken zelf in het leven hebben geroepen;
- 2e dat respectering van de door de overheid gestelde en door de Gereformeerde Kerken aangevaarde stipulaties het uiterst moeilijk, zo niet onmogelijk maakt de afkoopgelden onder de individuele kerken te verdelen;
- 3e dat de verdeling van de afkoopgelden moet plaats vinden onder de instanties bij wie kerken zich hebben aangesloten.

Omdat als grondslag voor het aan de Gereformeerde Kerken uitgekeerde afkoopbedrag ook de dienstjaren hebben meegeteld van enkele predikanten, die thans de zusterkerken in Australië en Canada dienen, zijn deputaten van mening dat de vrijgekomen gelden verdeeld moeten worden onder de volgende instanties: Samenwerkende Kerken, Vereniging Emeritering, Pensioenfonds Theologische Hogeschool, Foundation For Superannuation (het fonds dat de emeritaatsvoorziening behartigt van de predikanten van de Canadian Reformed Churches) en de Free Reformed Church te Armadale (W.A.).

Deputaten zijn voorts van mening dat een billijke verdeling onder genoemde instanties gewaarborgd is, wanneer eerst een bedrag wordt uitgekeerd aan de Free Reformed Church te Armadale (W.A.) en aan de Foundation For Superannuation te Canada op basis van het totaal aantal Nederlandse dienstjaren van de betreffende predikanten, vervolgens een bedrag wordt uitgekeerd aan het pensioenfonds van de Theologische Hogeschool op basis van het totaal aantal dienstjaren van die

docenten, die De Gereformeerde Kerken in Nederland als predikant en emeritus-predikant/docent hebben gediend, en tenslotte het resterende bedrag wordt verdeeld onder de Samenwerkende Kerken en de Vereniging Emeritering op basis van het zielental per 1 oktober 1986 van de kerken, die bij deze instellingen zijn aangesloten.

Een verdeling onder laatstgenoemde twee instanties op basis van het aantal dienstjaren van de predikanten is niet wel mogelijk omdat sinds de opgaven ten dienste van de S.I.B.A. op 21 juni 1984 diverse mutaties hebben plaatsgevonden.

8. Slotopmerkingen

Omdat de penningmeester/boekhouder van deputaten geen andere gelden heeft beheerd dan een luttel bedrag voor reiskosten hebben deputaten zijn boeken niet doen controleren door een registeraccountant.

Wel is het beheer, door de Vereniging Emeritering gevoerd over het aan haar toevertrouwde afkoopbedrag, door de register-accountant van deze Vereniging gecontroleerd. Overleg en samenwerking met deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid vond niet plaats omdat de aan deputaten voor de afkoopregeling verstrekte instructie in alle situaties voorzag.

9. Suggesties

Deputaten willen de generale synode graag in overweging geven:

- a. het verkregen afkoopbedrag te doen verdelen onder de volgende instanties:
Samenwerkende Kerken ter voorkoming van moeilijkheden in verband met art. 13 K.O.;
Vereniging Emeritering Predikanten Gereformeerde Kerken;
Pensioenfonds Theologische Hogeschool;
Foundation For Superannuation te Canada;
Free Reformed Church te Armadale (W.A.);
- b. de verdeling onder de sub a genoemde instanties te doen plaatsvinden zó dat eerst een bedrag wordt uitgekeerd aan de Free Reformed Church te Armadale (W.A.) en aan de Foundation For Superannuation te Canada op basis van het totaal aantal Nederlandse dienstjaren van de betreffende predikanten, vervolgens een bedrag wordt uitgekeerd aan het pensioenfonds van de Theologische Hogeschool, op basis van het totaal aantal dienstjaren van die docenten, die De Gereformeerde Kerken in Nederland als predikant en emeritus-predikant/ docent hebben gediend en tenslotte het resterende bedrag wordt verdeeld onder de Samenwerkende Kerken en de Vereniging Emeritering op basis van het zielental per 1 oktober 1986 van de kerken, die bij deze instellingen zijn aangesloten;
- c. de deputaten, benoemd door de Generale Synode te Heemse 1984-1985, te dechargeren;
- d. opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht:
 1. de Vereniging Emeritering te verzoeken krachtens artikel 5 van de met haar gesloten Overeenkomst de gelden en geldswaarden, welke uit hoofde van de afkoopregeling verkregen zijn, aan deputaten over te dragen nadat door een register-accountant een eindcontrole heeft plaats gehad over het door de Vereniging gevoerde beheer;
 2. de gelden en geldswaarden, welke uit de afkoopregeling verkregen zijn, te verdelen en uit te keren in overeenstemming met de door de synode vastgestelde verdeelsleutel;
 3. van hun werkzaamheden verslag uit te brengen aan de eerstkomende generale synode.

De Deputaten

J. van der Jagt
J. Kok
S. Riedstra

Deputaten zijn voorts van mening dat een billijke verdeling onder genoemde instanties gewaarborgd is, wanneer éérs een bedrag wordt uitgekeerd aan de Free Reformed Church te Armadale

RAPPORT DEPUTATEN BIJBELVERTALING

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Het deputaatschap bijbelvertaling biedt u hierbij het rapport van zijn werkzaamheden aan. Een rapport dat wij naar uw opdracht ook aan de kerken toezenden ter kennisname en ter voorbereiding van uw vergadering.

1. Opdracht

De Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, gehouden te Heemse 1984-1985, besloot op 16 mei 1984 opnieuw deputaten bijbelvertaling te benoemen en aan hen de volgende opdracht te geven (Acta GS Heemse I, art. 122):

- a. bij Bijbelgenootschappen en andere instanties die actief betrokken zijn bij het uitgeven en (doen) vervaardigen van bijbelvertalingen in ons land, zich te blijven presenteren als adres waaraan men desgewenst informatie over het onderwerp 'Bijbelvertaling' kan toezenden;
- b. te functioneren als 'waarnemersdeputaatschap' dat de ontwikkelingen op het gebied van de Bijbelvertaling nauwlettend blijft volgen om zo de kerken en haar synode tijdig te kunnen informeren en adviseren inzake huidige en te verwachten ontwikkelingen op het gebied van de Bijbelvertaling in Nederland;
- c. een rapport over hun arbeid een half jaar voor het begin van de eerstkomende generale synode aan de kerken toe te zenden."

Het deputaatschap kreeg de volgende samenstelling (Acta GS Heemse I, art. 134.8): „Prof.dr. J. van Bruggen, Kampen (samenroeper); A.A.W. Bolland, Amsterdam; drs. H.R. van de Kamp, Hoogkerk; prof.drs. J.P. Lettinga, Kampen: primi; ds. A. Geelhoed, 's-Gravenhage; drs. J. A. Meijer, Kampen: secundi."

Dit is dezelfde samenstelling die het deputaatschap sinds de Generale Synode van Arnhem 1981 al kende.

2. Uitvoering van de opdracht

Het aantal vergaderingen is tot één telefonische vergadering beperkt gebleven (23 november 1984). Verder was er zonodig telefonisch overleg en veel is per correspondentie geregeld. Wel is er wat meer gereisd zoals hieronder zal blijken.

a. Adresfunctie.

In het kader van de 'brievenbus-functie' die het deputaatschap vervult, is evenals in de vorige periode tussen Arnhem en Heemse informatie ontvangen over zaken m.b.t. bijbelvertaling van de kant van het Nederlands Bijbelgenootschap (hierna: NBG) en de Raad voor Contact en Overleg betreffende de Bijbel (hierna: RCOB). De in het vorige rapport ook genoemde Gereformeerde Bijbel Stichting zond ons in deze periode geen informatie toe.

b. Contacten.

1. De contacten met de RCOB (zie vorige rapport) zijn voortgezet. In verband met het door ons ingezonden antwoord op de door de RCOB gehouden enquête over de behoefte aan en de mogelijkheden voor een nieuwe bijbelvertaling speciaal voor kerkelijk gebruik hebben wij een uitnodiging ontvangen om de vergadering bij te wonen waar het rapport over de op deze enquête ontvangen antwoorden zou worden vastgesteld.

Onzerzijds is aan deze uitnodiging gevolg gegeven. Twee deputaten hebben deze RCOB vergadering op 25 oktober 1984 te Amersfoort bezocht en daar naar vermogen ervoor gewaakt dat de ingezonden antwoorden goed in het eindrapport werden weergegeven. Enkele correcties zijn op ons verzoek in dit eindrapport aangebracht.

De conclusie van het RCOB-rapport is belangrijk genoeg om te vermelden: er is geen duidelijke behoefte aan een gemeenschappelijke nieuwe bijbelvertaling gebleken. Wel doet de RCOB enkele aanbevelingen: 1. Er dient gezamenlijk gezocht te worden naar een heldere formulering van de uitgangspunten voor een nieuwe gemeenschappelijke bijbelvertaling; deze formulering kan aan de hand van een proefvertaling eventueel worden bijgesteld. 2. Getracht moet worden door gesprekken en conferenties te werken aandoorbreking van de kennelijke impasse t.a.v. de idiolecte en de dynamisch-equivalente vertaalmethode.

Van onze kant is naar voren gebracht om de mogelijkheid van revisie van de NBG vertaling nog eens te onderzoeken. Dit mocht niet in het rapport worden opgenomen.

De vergadering van de RCOB adviseerde ons dit rechtstreeks bij het NBG aan de orde te stellen. In eerste instantie besloot de RCOB nog niets uit dit eindrapport aan de pers mee te delen. Later is dat kennelijk wel gebeurd en was de getrokken conclusie in de pers te lezen (bijv. in het Nederlands Dagblad, vrijdag 8 februari 1985).

2. Ook was er contact met het NBG. Na de gehouden RCOB-vergadering besloot het deputaatschap het NBG een gesprek te vragen over de stand van zaken en over de mogelijkheden van een project-revisie NBG-vertaling. Dit gesprek heeft plaatsgevonden te Haarlem op 24 januari 1985. Voorzitter en secretaris van de deputaten ontmoetten daar dr. E.W. Tuinstra en ds. W. van Galen van het NBG. Deputaten konden daar duidelijk de wens naar voren brengen betrokken te worden in het overleg dat vanuit het NBG gevoerd wordt met het kerkelijke veld.

Wat de stand van zaken op bijbelvertaalgebied betreft is ons gezegd dat het NBG de revisie van de Groot-Nieuws-Bijbel ter hand genomen heeft, waarbij ingebrachte kritiek wordt verwerkt.

Het grootste deel van het gesprek ging over een eventuele revisie van de Nieuwe Vertaling als o.i. een te overwegen mogelijkheid na de negatieve uitslag van de RCOB-enquête. Dit is in ieder geval aangehoord en genoteerd evenals de van onze kant uitgesproken bereidheid tot medewerking vanuit de Gereformeerde Kerken aan projecten die voor ons niet principieel onaanvaardbaar zijn. Het NBG is bezig n.a.v. de RCOB-enquête zijn standpunt te bepalen. In alle voorzichtigheid zij gezegd dat wij de indruk hebben dat in de kringen van het NBG de gedachte aan een nieuwe bijbelvertaling nog niet is losgelaten.

Dit gesprek heeft ook geresulteerd in het aanbod van de kant van het NBG om het kwartaalblad van het NBG 'Met andere woorden' toe te sturen aan die theologiestudenten en predikanten binnen de Gereformeerde Kerken die daar belangstelling voor hebben.

3. Huidige en te verwachten ontwikkelingen

Met de rapportage over deze contacten menen wij u tegelijk een overzicht van de huidige en te verwachten ontwikkelingen op bijbelvertaalgebied te hebben geboden.

De weergegeven uitslag van de RCOB-enquête wijst op een zekere vertaalmoetheid in Nederland. Het gesprek met het NBG leert dat er nog veel open is: wordt er nog naast de GrootNieuws-Bijbel, die op buiten-kerkelijk publiek gericht is, gewerkt aan een nieuwe kerkbijbel? Of zal de herziene Groot-Nieuws-Bijbel onbedoeld geruisloos deze functie krijgen? Waakzaamheid blijft geboden.

4. Voorstellen

In verband met deze vereiste waakzaamheid stellen wij aan uw vergadering voor de deputaten na goedkeuring van hun handelingen decharge te verlenen en opnieuw een deputaatschap te benoemen met de opdracht de bestaande contacten voort te zetten, informatie te verzamelen over ontwikkelingen m.b.t. bijbelvertaling in Nederland en vanuit een waakzame positie de volgende generale synode te informeren en te adviseren.

Naar onze mening is er een duidelijke functie voor dit deputaatschap.

Het rapport is kort, maar het gaat hier om lange-termijn-zaken. De kosten van het deputaatschap zijn voorts gering te noemen.

De deputaten,
A.A.W. Bolland
J. van Bruggen (voorzitter)
H. R. van de Kamp (rapporteur)
J. P. Lettinga

Hoogkerk, augustus 1986

RAPPORT DEPUTATEN GENERAAL ARCHIEF

1.1. Op 5 oktober 1984 nam de Generale Synode te Heemse een tweetal besluiten over het generaal synodaal archief en enige daarmee verbonden zaken. Zie Acta, art. 127.

Met name het tweede besluit moest leiden tot dit rapport.

De synode besloot:

"een drietal deputaten te benoemen die tot opdracht hebben:

1. met inachtneming van het rapport onder Materiaal III genoemd:
 - a. na te gaan of de door deze commissie bedoelde werkwijze voldoende tegemoet komt aan de doelstelling van de Generale Synode te Arnhem 1981;
 - b. uit te werken hoe de doelstelling van de Generale Synode te Arnhem 1981 optimaal zou kunnen worden geëffectueerd;
 - c. een schatting te maken van de kosten, die een dergelijke effectuering met zich mee zou brengen;
2. met betrekking tot de Commissie tot Registratie van de Protestantse kerkelijke en semikerkelijke Archieven:
 - a. na te gaan hoe de CPA werkt;
 - b. of lidmaatschap een wenselijke zaak is;
 - c. zich door één van haar leden als waarnemer te laten vertegenwoordigen op de vergadering van de CPA."

Op 12 oktober 1984 benoemde de synode de volgende deputaten: ds. H. Folkers, Eindhoven (samenroeper); A. Medema, Leusden; drs. B. Meijering, Zwolle: primi; G. Hagens, Almelo; drs. G.F. Noordhuis, Amersfoort: secundi.

De synode gaf op die datum aan het deputaatschap de volgende naam:

Studiedeputaatschap voor generaal archief.

1.2.1 Voorgeschiedenis

Zoals uit het bovenstaande blijkt: de opdracht van de synode valt in twee delen uiteen. Ter wille van een goede besluitvorming is het noodzakelijk eerst informatie te verstrekken over de weg die tot dit besluit heeft geleid.

Naar analogie van het besluit zal dan blijken dat het om twee wegen gaat, die onafhankelijk van elkaar begonnen zijn. Wegen die pas in dit besluit naar elkaar toe gebogen worden. De eerste weg betreft de vraag van de Generale Synode te Arnhem 1981.

De vraag van Arnhem 1981.

Zoals gebruikelijk hield ook de synode van Arnhem zich bezig met de rapportage over de generaal synodale archieven, die in de kerk van Groningen-West worden bewaard. Tijdens die behandeling is kennelijk de wens geuit meer met de inhoud van het archief te doen. In ieder geval besloot de synode van Arnhem aan de archiefbewarende kerk een bijzondere opdracht te geven (Acta art. 157, besluit 4ab).

Deze opdracht had betrekking op:

- a. de wijze waarop 'de inhoud van het archief bredere bekendheid kan verkrijgen en derhalve meer benut worden';
- b. de mogelijkheid 'om te komen tot het opzetten en opbouwen van een documentatie'.

Namens de archiefbewarende kerk van Groningen-West hebben de broeders B. Kamps en R.G. van der Veen over deze zaak een rapport geschreven, dat aan de synode van Heemse is aangeboden.

1.2.2 Het 'Rapport Kamps'

Met betrekking tot de eerste opdracht van de synode van Arnhem wijst het rapport Kamps erop, dat het generaal synodaal archief is ingedeeld in een aantal rubrieken.

A. Acta van de generale synoden; B. Acta van de particuliere synoden; C. Zendingszaken; D. Acta van de Geref. Kerken (Synodaal); E. Acta van de Chr. Geref. Kerken; F. Acta van de G.O.S. en G. Buitenlandse Kerken.

De broeders schrijven dan het volgende:

„Al deze rubrieken kunnen worden in kaart gebracht of geïnventariseerd. Per rubriek kan een kaart worden aangelegd waarop het aanwezige materiaal staat vermeld. Daarvan kan dan tevens een (losbladig) systeem worden gemaakt, dat vermenigvuldigd en aan de kerken toegezonden kan worden.

Zo kan de inhoud bredere bekendheid verkrijgen en derhalve meer benut worden." Over de tweede opdracht schrijven de broeders het volgende:

„Vervolgens lijkt het ons uitvoerbaar met het voorhanden materiaal een documentatie van kerkelijke zaken op te zetten en verder uit te bouwen.

Iedere acta van de G.S. bevat nl. een zaakregister. Als nu de (actuele) zaken daaruit op kaarten worden gezet, te beginnen met de acta van de laatstgehouden synode, en daarachter wordt vermeld op welke synodes over de desbetreffende zaak is gehandeld, ..., dan zou op die manier een documentatie kunnen worden opgezet. De agendaire opzet van de acta, ..., zal o.i. een dergelijk werk zeker bevorderen.

Als dan ook nog van deze kaarten een systeem wordt gemaakt, ook losbladig, dan kan dit worden gebundeld en ... aan de kerken worden toegezonden en worden de archieven nog verder opengesteld en nog beter toegankelijk gemaakt."

Dit laatste zou wel betekenen dat de methode van archiveren moet worden veranderd.

Bovendien zal dan het aantal werkuren aan het archief een veelvoud worden van het tegenwoordige aantal. De stijgende kosten zouden misschien bestreden kunnen worden door aan de toegezonden systemen een kosten-nota toe te voegen.

Ook vragen de broeders zich af of er wellicht dubbel werk wordt verricht, b.v. als de Theologische Hogeschool aan iets dergelijks bezig zou zijn.

1.3 Voorlopige beoordeling van het 'Rapport Kamps'

De eerste vraag van de synode van Heemse luidt nu: geef een beoordeling van het 'Rapport Kamps' in het licht van de doelstelling van de synode van Arnhem.

Deputaten zijn van mening dat de broeders Kamps en Van der Veen de hun opgedragen taak goed hebben uitgevoerd.

Aan de andere kant: de aangedragen oplossing (het produceren van twee kaartsystemen) lijkt deputaten niet erg praktisch. Vooral niet omdat het te verwachten rendement waarschijnlijk omgekeerd evenredig is aan de geïnvesteerde tijd en kosten. Uiteraard vraagt deze stelling een nadere motivering.

Het is echter niet zinvol om die in dit stadium van het rapport al te geven.

Want wel geven de broeders een goed antwoord op de vragen van de synode van Arnhem, de grote vraag is echter: had de synode van Arnhem met het oog op het gestelde doel haar vragen niet anders moeten formuleren!

En om deze bewering te staven is een andere benadering van de vraagstelling noodzakelijk.

Daarover zal dit rapport zich verantwoorden wanneer eerst is duidelijk gemaakt hoe de CPA binnen ons gezichtsveld is gekomen.

1.4 Commissie tot Registratie van de Protestantse kerkelijke en semi-kerkelijke Archieven (CPA)

Zoals gezegd: de CPA is de tweede weg, die in de loop van het rapport weer naar de eerste weg toe zal buigen.

De synode van Heemse ontving van de CPA een brief.

Daarin wordt in het kort het doel en de werkwijze van de CPA omschreven. Hieraan zal het rapport verderop aandacht schenken. De CPA vraagt de synode om een deputaatschap in te stellen, dat belast moet worden met het verstrekken van adviezen met betrekking tot archieven.

N.B. Deze taak wordt momenteel (gedeeltelijk) verricht door het deputaatschap voor de documentatie van de geschiedenis van de Vrijmaking. Zie Acta G. S. Heemse 1984, art. 126, besluit 2b.

In verband daarmee hebben deputaten met elkaar van gedachten gewisseld over deze zaak.

De CPA verzoekt verder om één van de leden van het te benoemen deputaatschap zitting te laten nemen in de CPA als lid.

Over dezelfde zaak schreef broeder C.D. Goudappel uit Delft aan de synode een brief.

Broeder Goudappel heeft de vergaderingen van de CPA bijgewoond als waarnemer. Hij schrijft dat een deputaatschap de kerken en kerkelijke vergaderingen goede diensten zal kunnen bewijzen.

Meedoen aan de CPA is van groot belang.

1.5 Tussenbalans

Tot zover gaat de voorgeschiedenis.

In het vervolg van dit rapport komen achtereenvolgens de volgende zaken aan de orde.

1. Een beschrijving van de wijze waarop de generaal synodale archieven in Groningen worden beheerd.

2. Een verhaal over doel en werkwijze van de CPA. Dit gedeelte zal uitlopen op een voldoen aan opdracht 2 abc, gegeven in art. 127 van de Acta van de Generale Synode van Heemse.
3. Welke gevolgen heeft het werken naar de richtlijnen van de CPA voor het beheer en de toegankelijkheid van de generaal synodale archieven. Hierin krijgt opdracht 1 abc van de G.S. Heemse, art. 127 een plaats. Het rapport zal worden afgesloten met een aantal voorstellen aan de Generale Synode van Spakenburg-N.1987.

2. Het beheer van de synodale archieven

2.1 Vooropmerkingen

In het kader van de door de Generale Synode van Heemse 1984 verstrekte opdracht aan het studiedeputaatschap bracht één van de deputaten in oktober 1985 een bezoek aan de archiefbewarende kerk van Groningen-West.

De gegevens, tijdens dit bezoek verkregen dank zij de bereidwillige medewerking van de archivaris, broeder Kamps, zijn in dit rapport verwerkt.

De deputaten stellen er prijs op nu reeds met nadruk te verklaren dat, voor zover zij konden vaststellen, broeder Kamps zich op uitnemende wijze van zijn taak heeft gekweten. En dat te meer gelet op de beperkingen, waaronder hij zijn taak moet verrichten. Vooral leggen de deputaten hier de nadruk op omdat uit het vervolg van dit rapport zal blijken dat er vaktechnisch nog heel wat te verbeteren valt.

De opdracht van de synode van Heemse heeft betrekking op het vergroten van de toegankelijkheid van de archieven van de generale synodes.

Het beheer van de archieven dient daar ook op gericht te zijn.

Belangrijk in verband met het beheer zijn een goede bewaring en materiële verzorging van de archieven. Daarom wordt daaraan in dit rapport ook aandacht besteed.

De deputaten zijn verheugd over het feit dat de zorg voor de archieven de laatste jaren steeds meer aandacht krijgt van de kerken. In het verleden is veel verloren gegaan door slordigheid of onoordeelkundig beheer. Te denken valt dan vooral aan de tijd kort na de Afscheiding.

De Gereformeerde Kerken zijn thans in de gelegenheid om niet in dezelfde fout te vervallen. In deze tijd zijn er veel meer mogelijkheden, mede dank zij het feit dat het kerkelijke leven doorzichtiger is georganiseerd.

2.2 Bewaarplaats en materiële verzorging

De archieven van de generale synodes en van enkele door deze synodes ingestelde deputaatschappen bevinden zich in een bewaarplaats bij de Columnakerk in Groningen.

De kerk van Groningen-West is door de zusterkerken aangewezen als archiefbewarende kerk. De bewaarplaats is gelegen naast de kerkeraadkamer en onder de kosterwoning.

Behalve de archieven van de generale synodes herbergt deze ruimte nog de archieven van de particuliere synodes van Groningen, alsmede die van de classis Groningen. Ook de archieven van de kerken van Groningen-Zuid (ongedeeld) en van Groningen-West berusten hier.

In de bewaarplaats zijn verder nog een aantal bibliotheekboeken geplaatst. Het onderscheid tussen de bibliotheek enerzijds en de archieven anderzijds is niet altijd duidelijk aangegeven.

De archieven van de generale synodes beslaan ongeveer 8 strekkende meters. Waarschijnlijk is de ruimte-capaciteit van de bewaarplaats in de eerstkomende jaren voldoende.

De in de bewaarplaats opgestelde archieven zijn wel afzonderlijk van elkaar geplaatst, maar om archiefvermenging te voorkomen verdient het aanbeveling om ze duidelijk van elkaar af te scheiden, hetzij door de plaatsing aan te passen, hetzij door een duidelijke markering.

De archieven zijn voor het merendeel verpakt in archiefdozen die jammer genoeg van inferieure kwaliteit zijn. Bovendien zijn ze in een aantal gevallen te vol gestouwd.

De archiefbestanddelen zijn niet afzonderlijk verpakt. Dit zou moeten geschieden in speciale enveloppen en/of omslagen in verband met de zuurgraad.

Bovendien bevinden zich metalen nietjes, paperclips en dergelijke tussen de stukken, die bij roestvorming ernstige beschadiging kunnen veroorzaken.

In het verleden zijn op de stukken soms aanduidingen met viltstift of iets dergelijks aangebracht. Dit moet worden ontraden omdat deze schrijfmiddelen voor het papier schadelijke stoffen (inktvaart) kunnen bevatten.

De eigenlijke archiefkamer is door een wand van gaas, waarin zich een afsluitbare deur bevindt, afgegrensd. In het overige deel van het vertrek zijn kantoorartikelen opgeslagen. De sleutels van de

bewaarplaats berusten bij de archivaris, zodat niet iedereen in en uit kan lopen. De mogelijkheid om de elektriciteit in de bewaarplaats geheel af te sluiten is aanwezig.

In verband met waterschade ten gevolge van brandbestrijding zou het goed zijn om het drempeltje bij de ingang van de bewaarplaats te verhogen om te voorkomen dat er bluswater naar binnen kan stromen.

Wanneer ter bestrijding van brand in de bewaarplaats zelf water zou worden gebruikt, heeft men zich over het behoud van de archieven geen illusies meer te maken. Het aanbrengen van een sticker met voor de brandweer duidelijke symbolen kan hier de oplossing zijn. Er wordt dan bluspoeder in plaats van water gebruikt.

De brandvertragende werking van de toegangsdeur is niet zonder meer met het blote oog te verifiëren. Dit geldt uiteraard ook voor de muren en het plafond van de bewaarplaats.

Toch brengen de deputaten deze punten onder uw aandacht, teneinde een kritische bezinning mogelijk te maken.

Over de vochtigheidsgraad en de al dan niet constante temperatuur in de bewaarplaats zijn geen exacte gegevens bekend omdat er nooit metingen zijn verricht. Toch zijn deze factoren van belang in verband met het behoud van de archiefstukken, onder meer met het oog op schimmelvorming.

In dit verband zij opgemerkt dat volgens de vakliteratuur de relatieve vochtigheidsgraad 55 à 60 moet bedragen bij een temperatuur van 16 tot 18 graden.

Tijdens het bezoek aan de archiefruimte is gebleken dat een aantal in de bewaarplaats aanwezige boekwerken een lichte schimmeluitslag vertoont.

Over het geheel genomen concluderen de deputaten dat de bewaarplaats bepaalde nadelen heeft, die op langere duur het behoud van de archieven kunnen bedreigen. Bij een en ander denken zij niet in de laatste plaats aan de ligging van de bewaarplaats onder de kosterswoning. Eventuele lekkage er lopen zelfs leidingen door de archiefbewaarplaats - zou voor de stukken desastreuze gevolgen kunnen hebben.

De CPA heeft onlangs richtlijnen opgesteld voor het kerkelijk archiefbeheer. De hier aangesneden problemen komen daarin ter sprake.

2.3 Toegankelijkheid

In de door de synode van Heemse verstrekte opdracht aan het deputaatschap wordt gesproken over de mogelijkheden om meer bekendheid te geven bij de kerken aan de inhoud van de synodale archieven.

Dit doel kan bereikt worden door de toegankelijkheid van de archieven te vergroten, zodat de raadpleegbaarheid wordt vereenvoudigd.

De deputaten zijn van oordeel dat het toegankelijk maken van de archieven door middel van een wetenschappelijke archiefinventaris ook de kans op het zoekraken van stukken aanmerkelijk verkleint. Terwijl bij het schrijven van rapporten, scripties, artikelen, etcetera het verwijzen naar de bronnen zeer wordt vergemakkelijkt.

In het vervolg zal worden nagegaan hoe de situatie op het ogenblik is en wat daaraan verbeterd zou kunnen worden. De archivaris is aangesteld door de archiefbewarende kerk, ingevolge een instructie van de Generale Synode van Rotterdam-Delfshaven 1964, die in later tijd is aangevuld. De archivaris is ook belast met het beheer van de andere archieven, die in de bewaarplaats berusten.

Of deze situatie in alle opzichten gelukkig is valt te bezien. Over het algemeen blijkt in de praktijk een regeling, waarbij de zorg voor en het beheer van de archieven duidelijk omschreven zijn, zodat elk orgaan zorgdraagt voor het beheer van zijn eigen archieven, het beste te voldoen.

Intussen zijn de archieven van de generale synodes vanaf de Vrijmaking in enige mate toegankelijk gemaakt. De archivaris heeft namelijk een losbladige inventaris vervaardigd, waarin een aantal archivalia zijn beschreven. Hiermee kan hij zelf op een bevredigende wijze de weg in de archieven vinden.

Naar het oordeel van de deputaten is dit tegelijk een zwak punt van deze inventaris. Een inventaris wordt immers vervaardigd om voor onderzoekers de archieven toegankelijk te maken.

Daar komt nog bij dat bij het aftreden van de archivaris de archieven meteen minder toegankelijk zullen zijn.

Voor een goed begrip: deputaten definiëren de term inventaris als een systematische opsomming van de beschrijvingen van de bestanddelen van een archief.

De principes voor het vervaardigen van een dergelijke inventaris, die geschikt is voor wetenschappelijk onderzoek, zijn ontwikkeld en vastgelegd door het 'driemanschap' S. Muller Fzn., J.A. Feith en R. Fruin Th.Azn. in hun 'Handleiding voor het ordenen en beschrijven van archieven'. Dit

boek verscheen in 1898. Nog steeds worden de in dit boek vastgelegde principes bij professioneel archiefbeheer in binnen- en buitenland met succes toegepast.

In deze handleiding wordt een archief gezien als de schriftelijke neerslag van de taakuitvoering van een persoon, een groep personen of van een instelling.

Anders gezegd: „Een archief is het sequeel van ambtelijk handelen.”

Bovendien gaan de schrijvers uit van het 'respect des fonds'. Dat is het principe dat ieder archiefstuk behoort te worden geplaatst in of teruggebracht naar het archief waar het oorspronkelijk thuishoorde. Zij gaan er daarbij van uit dat een archief een 'organisch geheel' is en dat bij de ordening van een archief dit aspect de doorslag behoort te geven.

Dat wil zeggen dat de oorspronkelijke ordening, zoals die ten tijde van de archiefvorming werd toegepast, gehandhaafd en waar mogelijk gereconstrueerd dient te worden. En dat om de stukken zoveel mogelijk te kunnen bezien in hun historisch verband. In het 'Lexicon van Nederlandse archieftermen' uit 1983 worden regels gegeven waaraan de beschrijving van afzonderlijke archiefbestanddelen moet voldoen. Dit Lexicon bouwt voort op de theorieën door het bovengenoemd 'driemanschap' ontwikkeld.

In de eerste plaats willen de deputaten er, tegen de achtergrond van het voorgaande, op wijzen dat de naam van hun deputaatschap beter had kunnen luiden 'Studiedeputaatschap voor de Archieven van de Generale Synodes' i.p.v. 'Studiedeputaatschap voor het generaal archief' omdat naar gereformeerd kerkrecht een synode geen permanent orgaan is.

In de tweede plaats vestigen de deputaten er de aandacht op dat de huidige inventaris van de synodale archieven niet voldoet aan de principes van de bovengenoemde handleiding. Zowel de systematische indeling als de beschrijvingen en de volledigheid laten te wensen over. Bovendien zijn in de inventaris een groot aantal boekwerken opgenomen die naar hun aard niet tot de archieven gerekend kunnen worden.

Dat wil niet zeggen dat deze boekwerken (diverse bronnenpublicaties, bepaalde gedrukte acta etc.) niet van belang zijn. In een handbibliotheek bij de archieven zijn ze helemaal op hun plaats.

Verder is het de deputaten gebleken dat de archieven van de door de generale synodes ingestelde deputaatschappen voor het merendeel niet berusten in de bewaarplaats voor de synodale archieven. Volgens de regels van de archivaliek behoren ze hier echter wel te worden ondergebracht, namelijk als gedeponeerde archieven. Dit zijn archieven van personen en/of instellingen die verantwoording schuldig waren aan een generale synode of van wie, c.q. waarvan de rechten en functies op een generale synode zijn overgegaan. Ditzelfde geldt voor archieven van commissies voorzover die zelf notulen hebben bijgehouden. Van groot belang is het om deze archieven op te sporen en ze alsnog ter bestemder plaatse te deponeren. Dit is geen geringe opgave! De bijlage bij dit rapport, dat buiten de publicatie van het rapport om rechtstreeks aan de synode zal worden toegezonden, kan hierbij een nuttig hulpmiddel zijn.

Met de meeste klem adviseren de deputaten om ten aanzien van archieven van deputaatschappen en commissies een regeling te treffen, volgens welke deze instellingen verplicht zijn om, na een bepaalde termijn, hun archieven over te dragen aan de archivaris van de Gereformeerde Kerken. Het spreekt voor zich dat de naleving van een en ander aan een nauwkeurige controle moet worden onderworpen. Bij het ondernemen van verdere stappen met betrekking tot de toegankelijkheid van de archieven dient nimmer uit het oog te worden verloren dat het handhaven van de 'oude orde', zoals boven omschreven, de hoogste prioriteit moet hebben. Voor zover de deputaten in eerste instantie konden nagaan zijn de synodale archieven ten tijde van de archiefvorming, althans voor het merendeel, geordend volgens een systeem waarbij in de acta wordt verwezen naar de nummers van de bijlagen. Iedere herordening, bijvoorbeeld door het achteraf zaaksgewijze opbergen van de stukken in dossiers, moet dan ook met de meeste klem worden ontraden. Voor nog te vormen archieven gelden andere regels.

De archivaris dient het systeem, toegepast tijdens de periode waarin het archief werd gevormd, als een gegeven te accepteren.

Een ander aspect, dat aandacht verdient, is de vernietiging van bepaalde, daarvoor in aanmerking komende archiefstukken. Vernietiging van stukken bevordert de toegankelijkheid.

Volgens broeder Kamps heeft vernietiging nog niet plaatsgevonden. De deputaten achten dit een gelukkige omstandigheid, omdat vernietiging moet gebeuren na een grondige voorbereiding, waarbij expliciet wordt vastgesteld welke stukken daarvoor in aanmerking komen en na welke termijn vernietiging kan plaats vinden. Onoordeelkundig vernietigen is uit den boze!

Andere kerkgenootschappen in Nederland zijn wat betreft de ordening en toegankelijkheid van de archieven van hun centrale organen veel verder dan de Gereformeerde Kerken. Dat geldt met name voor de Nederlandse Hervormde Kerk en de (synodaal) Gereformeerde Kerken.

Reeds in de vorige eeuw verscheen een inventaris van de archieven van de synodes van de Hervormde Kerk en in 1985 zag een herziene versie van J.C. Okkema, 'Inventaris van de synodale archieven van de Gereformeerde Kerken in Nederland, 1836-1980' het licht.

Beide kerkgenootschappen zijn er toe overgegaan om de archieven van hun synodes bij de Rijksarchiefdienst in bewaring te geven. Zo berusten de archieven van de landelijke organen van de Hervormde Kerk op het Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage, terwijl die van de Gereformeerde Kerken (synodaal) zich op het Rijksarchief in Utrecht bevinden.

Met behulp van bovengenoemde inventarissen zijn de oudere archiefgedeelten nu voor iedere onderzoeker, onder toezicht, te raadplegen op de studiezalen van deze instellingen.

Dat is toegankelijkheid in optima forma!

Naar het de deputaten voorkomt zijn de archieven van de generale synodes van de Gereformeerde Kerken voorshands nog van te jonge datum om ze in bewaring te geven. Ze kunnen nog niet openbaar zijn.

Terwijl we hier bovendien de principiële voorvraag buiten beschouwing laten of onze kerken hun archieven op deze wijze in bewaring zouden willen geven.

Vermeldenswaard is nog dat de Hervormde Kerk de oudere gedeelten van de archieven van haar generale synodes bij een Zwitsers bedrijf op microfiches heeft laten zetten, zodat belangstellenden daarvan afdrukken kunnen kopen.

Voor de toegankelijkheid van de archieven van de generale synodes van de Gereformeerde Kerken achten de deputaten het noodzakelijk, dat een gekwalificeerde archivaris, c.q. archivist met ruime ervaring op het vakgebied een wetenschappelijke inventaris samenstelt.

Deze inventaris kan dan in druk verschijnen, zodat de kerken en eventueel andere belangstellenden zich op de hoogte kunnen stellen van de inhoud van de archieven. Van tijd tot tijd kunnen dan aanvullende inventarissen verschijnen.

Het spreekt voor zich dat er wat betreft de openbaarheid van de archieven regels moeten worden vastgesteld.

Een dergelijke inventaris is de basis voor alle toegankelijkheid en raadpleegbaarheid.

Ook wanneer men nu of in de toekomst besluit om de archieven nader toegankelijk te maken, al dan niet met gebruik van geavanceerde automatiseringssystemen, of wanneer men denkt aan het vormen van een 'schaduwarchief' op microfiches, is zo'n inventaris een allereerste vereiste om grip op het archiefmateriaal te krijgen.

Overigens is het zeer aan te bevelen zo'n 'schaduwarchief' te vormen. Dit met het oog op de raadpleegbaarheid op meer dan één plaats. Bovendien is het goed voor de stukken: door veelvuldig gebruik treedt slijtage op.

Het raadplegen van de archiefstukken ter plaatse vormt nog een apart probleem. De situatie op het ogenblik is zo dat men in het algemeen na schriftelijke goedkeuring van de archiefbewarende kerk stukken mag inzien. Ook uitlening van archiefstukken is soms mogelijk. De huidige archivaris houdt zeer nauwkeurig een uitleenadministratie bij. Toch moet uitlening van archiefstukken ten sterkste worden ontraden omdat ze dan gedurende kortere of langere tijd extra zijn blootgesteld aan bijvoorbeeld brandgevaar, wanneer ze bij iemand thuis liggen. Ook is het risico van zoekraken veel groter.

Raadpleging ter plaatse verdient veruit de voorkeur! In bepaalde gevallen zou men zich kunnen redden met fotokopieën, maar in verband met de openbaarheid levert dat soms moeilijkheden op.

De deputaten zijn van mening dat de Gereformeerde Kerken, gezien de hierboven geschetste problematiek van inventarisatie en raadpleegbaarheid, op den duur zullen worden geconfronteerd met consequenties in de personele sfeer. De noodzaak tot het aanstellen van een gekwalificeerde archivaris zal zich al sterker doen gevoelen. Een en ander staat ook niet los van de archiefzorg in onze kerken in het algemeen.

Met name valt te denken aan het werk van het deputaatschap voor de documentatie van de geschiedenis van de Vrijmaking. Deze deputaten hebben van de Generale Synode van Heemse bij hun eigenlijke werk ook nog de opdracht gekregen de kerken te dienen bij het beheer van hun archieven. Documentatie en zorg voor de archieven zijn weliswaar niet hetzelfde, toch hebben zij raakvlakken. Daarom zullen de deputaten aan het slot van dit rapport voorstellen dat alle werk ten aanzien van documentering en zorg voor de archieven gebeurt vanuit één nieuw deputaatschap. De presentatie van één deputaatschap zal ongetwijfeld de duidelijkheid naar de kerken toe bevorderen. Praktisch zal dit betekenen dat het deputaatschap voor documentatie enz. een naamsverandering zal moeten ondergaan en een verbreed takenpakket zal behoren te ontvangen. De deputaten zijn dan ook van mening dat het in dit stadium niet mogelijk is om met een uitgewerkte raming van de onkosten voor zorg en beheer ten aanzien van de archieven van de generale synodes ter tafel te komen. Te veel hangt nog af van het beleid dat de synode in dezen kiest.

3. De Commissie tot registratie van de Protestantse kerkelijke en semi-kerkelijke Archieven (CPA)

De CPA is ontstaan in de 70er jaren. In die tijd werd op initiatief van de toenmalige archivaris van de Hervormde Kerk, dr. J.P. van Dooren, de 'interkerkelijke werkgroep voor archieven' opgericht. Deze instelling had tot doel om een overzicht te krijgen van de toestand van de kerkelijke archieven in Nederland en om vervolgens een deskundig beheer te bevorderen, waarbij de toegankelijkheid hoog stond genoteerd.

Van de zijde van de Rijksarchiefdienst bestond hiervoor ook belangstelling. Het Centraal Register van Particuliere Archieven (CRPA) is een onderdeel van de Rijksarchiefdienst, dat speciaal is belast met het vastleggen van gegevens over particuliere archieven, voorzover deze van historisch belang zijn. Eigenaren en beheerders enerzijds en onderzoekers anderzijds worden door het CRPA met elkaar in contact gebracht, waarna de eigenaar van een bepaald archief kan beslissen of hij een onderzoeker wil toelaten. Binnen dit kader bemoeit het CRPA zich ook met kerkelijke archieven.

Een en ander heeft geleid tot het ontstaan van de CPA. Broeder Goudappel, oud-gemeentearchivaris van Delft, heeft sedert 1980 op persoonlijke titel de werkzaamheden van de CPA op de voet gevolgd. Naar aanleiding van zijn bevindingen heeft hij zich tot de Generale Synode van Heemse 1984 gewend.

De CPA is samengesteld uit vertegenwoordigers van diverse kerkgenootschappen (onder andere de Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken synodaal, de Doopsgezinde Broederschap), echter met uitzondering van de Rooms-Katholieke Kerk.

De CPA kent leden (officiële afgevaardigden van kerkgenootschappen), waarnemers (mensen die op persoonlijke titel zitting hebben, omdat in hun kerkgenootschap de zorg voor de archieven niet of nog niet heeft geleid tot een besluit om als lid toe te treden) en afgevaardigden van de Rijksarchiefdienst en van de 'Landelijke kring van Gemeente- en Streekarchivarissen'. Dit laatste omdat veel kerkelijke archieven bij overheidsarchiefdiensten in bewaring zijn gegeven. De Nederlandse Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken (synodaal) laten zich behalve door een lid van hun commissie, c.q. deputaatschap voor de archiefzorg vertegenwoordigen door hun archivaris.

De voorzitter van de CPA wordt gekozen uit de leden voor een periode van 4 jaar en is eenmaal herkiesbaar. De secretaris van de CPA is altijd een medewerk(st)er van het CRPA.

De vergaderingen van de CPA worden gehouden zo dikwijls leden, waarnemers of afgevaardigden dat nodig achten.

De CPA verleent medewerking aan het CRPA ten behoeve van het registreren van archieven van kerkgenootschappen. Deze registratie houdt in het vastleggen van gegevens betreffende inhoud, verblijfplaats en mate van toegankelijkheid van de archieven. De leden en waarnemers bevorderen de bereidheid daartoe in eigen kring zoveel mogelijk.

Voorts adviseert de CPA op verzoek of uit eigen beweging over beheer van archieven aan kerkgenootschappen en bevordert de onderlinge contacten tussen de kerkgenootschappen inzake archiefbeheer.

In 1985 heeft een van de deputaten, A. Medema, de plaats van broeder Goudappel uit Delft ingenomen. Sindsdien heeft hij de vergaderingen van de CPA bijgewoond als waarnemer. Zo maakte hij de totstandkoming van het Kerkelijk Archiefbesluit en van de Richtlijnen voor het kerkelijk archiefbeheer mee. Deze stukken bevatten een schat aan kennis en ervaring waar onze kerken zonder enige twijfel grote winst mee kunnen doen.

De deputaten adviseren dan ook om het lidmaatschap van de CPA aan te gaan en wel vanwege de volgende gronden:

1. Een aantal leden van de CPA, bijvoorbeeld de Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken (synodaal), beheren archieven die voor de geschiedenis van onze kerken van direct belang zijn. Contacten via de CPA zijn voor onze kerken dan ook profijtelijk om op de hoogte te raken en te blijven van gegevens over onze archieven.
2. De Gereformeerde Kerken kunnen door hun lidmaatschap de door anderen reeds opgedane kennis en ervaring optimaal voor hun eigen situatie benutten. Zij hoeven ook op dit terrein niet 'het wiel opnieuw uit te vinden'. Zij hebben op dit terrein het voordeel van de achterstand.
3. Lidmaatschap van de CPA houdt geen principiële binding voor de kerken in. De CPA is een orgaan dat alleen maar adviezen kan verstrekken.
4. Lidmaatschap van de CPA brengt voor de kerken geen kosten mee.
5. Bezwaren tegen registratie van gegevens over onze kerkelijke archieven door de CPA zijn naar de mening van de deputaten niet steekhoudend. Registratie houdt namelijk niet in dat de kerken verplicht zijn om mensen van buitenaf in hun archieven toe te laten.

4. Evaluerende terugblik

Deputaten willen, voordat zij komen tot voorstellen aan de synode, nagaan in hoeverre zij door middel van het bovenstaande voldaan hebben aan hun opdracht.

- Ad la. Volgens de deputaten komen de voorstellen van de commissie Kamps-Van der Veen wel degelijk tegemoet aan de doelstelling van de Generale Synode van Arnhem 1981. Alleen, uit ad lb zal blijken dat de synode van Arnhem die doelstelling niet goed heeft geformuleerd.
- Ad lb. De opdracht van de Generale Synode van Arnhem 1981 geeft blijk van een te beperkt zicht op de betekenis en het beheer van archieven. De deputaten kunnen zich niet aan de indruk onttrekken dat de synode van Arnhem de archieven meer beschouwt als een combinatie van bibliotheek en documentatie. Beheer en toegankelijkheid van de archieven kan echter alleen dan in goede banen worden geleid, wanneer dat uiterst zorgvuldig gebeurt naar de regels, die daarvoor gelden.
- Ad lc. De deputaten zijn van mening dat de archieven van de generale synodes door een gekwalificeerde kracht moeten worden geïnventariseerd. Het is niet ondenkbaar dat een dergelijke kracht zich ook bezig gaat houden met het materiaal, dat het deputaatschap voor de documentatie omtrent de Vrijmaking verzamelt.
Bovendien zou deze kracht dit deputaatschap van dienst kunnen zijn bij het geven van advies aan de kerken. Overigens, zou ook de Theologische Hogeschool niet zeer gediend zijn met een archivaris? Dit alles maakt het niet goed mogelijk te komen tot een verantwoorde kostenraming.
- Ad 2. Afzien van het lidmaatschap van de CPA zou de zorg voor de kerkelijke archieven alleen maar kunnen schaden. Daarom adviseren deputaten met grote vrijmoedigheid op dit punt positief.

5. Voorstellen aan de Generale Synode van Spakenburg-Noord 1987

Het 'Studiedeputaatschap voor het generaal archief' stelt de synode voor het volgende te besluiten:

1. Een deputaatschap te benoemen voor historische documentatie en de kerkelijke archieven. Binnen het geheel van de taak van dit deputaatschap kan het ten aanzien van de archieven van de generale synodes belast worden met:
 - a. het tegen de achtergrond van dit rapport kritisch bezien van de zorg voor en het beheer van deze archieven,
 - b. het onderzoeken van de mogelijkheden tot opsporing en het ter bestemder plaatse brengen van archieven van deputaatschappen en eventueel commissies,
 - c. het onderzoeken van de mogelijkheid tot inventarisatie van de archieven van synodes en van door synodes ingestelde commissies en deputaatschappen,
 - d. het doen van voorstellen tot het treffen van adequate regelingen voor de zorg en het beheer van de synodale archieven,
 - e. het kritisch bezien van de bewaarplaats voor de archieven van de generale synodes en het . doen van voorstellen ter verbetering, ten einde een goede materiële verzorging van de archieven te bevorderen.
2. Het lidmaatschap van de CPA aan te gaan en het onder 1 genoemde deputaatschap te machtigen een officiële vertegenwoordiger namens onze kerken in de CPA aan te wijzen.

16 september 1986

H. Folkers en A. Medema

RAPPORT DEPUTATEN DOCUMENTATIE GESCHIEDENIS VAN DE VRIJMAKING

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Hierbij bieden deputaten voor de documentatie van de geschiedenis van de Vrijmaking u het Rapport aan van de werkzaamheden die zij verricht hebben na hun benoeming door de Generale Synode te Heemse 1984-1985. Dankbaarheid vervult hen voor het feit dat zij deze arbeid hebben mogen en kunnen doen. Zij zijn verheugd dat door hun werk veel materiaal dat voor de bestudering van de geschiedenis van de gereformeerde kerken in Nederland van belang is voor de toekomst beter toegankelijk is geworden. En voorts dat door hun voorlichting de zorg voor de archieven aandacht mocht krijgen en groter mocht worden. Moge de Here de afgevaardigden naar de Generale Synode van Spakenburg-Noord 1987 de krachten en de wijsheid schenken om de hun opgedragen taak tot zijn eer te verrichten.

Met heilbede en broedergroeten, de deputaten voornoemd,

A. Bolhuis
H. Bouma
C. van Kalkeren
M. Nap
H.A. Noppers
H.W. Rodink (rapporteur)
H. van Veen

Zwolle, december 1986

Inhoud

1. De opdracht

- 1.1 De opdracht van de Generale Synode te Arnhem 1981
- 1.2 Rapportage aan de Generale Synode te Heemse 1984
- 1.3 De opdrachten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985

2. Samenstelling, taakverdeling en werkwijze

- 2.1 Samenstelling
- 2.2 Taakverdeling
- 2.3 Werkwijze

3. Opdracht a: voortzetting inzameling documentatiemateriaal

4. Opdracht b: voorlichting inzake archiefbeheer enz.

- 4.1 Vóórvragen
- 4.2 Bespreking met deputaten generaal synodaal archief
- 4.3 Bespreking met leden van de Werkgroep Registratie Afscheidingsarchieven
- 4.4 Voorlopige Richtlijnen
- 4.5 Archiefadviseurs

5. Opdracht c: definitief onderkomen voor het documentatiemateriaal

- 5.1 De voorgeschiedenis
- 5.2 De uitvoering van de opdracht
- 5.3 Een definitief onderkomen
- 5.4 Eenideaal

6. Opdracht d: het opstellen van een concept-instructie

- 6.1 De aanpak
- 6.2 De opzet van de instructie en de naam van het deputaatschap
- 6.3 Opmerkingen over enkele gebezigde termen
- 6.4 De concept-instructie

7. Aanbevelingen

BIJLAGEN

- 1. De arbeid van ds. C. van Kalkeren
- 2. De lijst van archiefadviseurs
- 3. De gebruikte vragenlijst

4. Verslag van het werk van de archiefadviseurs

1. De opdracht

1.1 *De Generale Synode te Arnhem 1981* benoemde als eerste een zestal deputaten voor de documentatie van de geschiedenis van 'De Gereformeerde Kerken in Nederland' in de tijd van de Vrijmaking en daarna. De synode gaf deze deputaten de volgende opdracht:

1. een begin te maken met het verzamelen van wat voor de geschiedenis van de gereformeerde kerken van belang moet worden geacht;
 2. een concept-instructie op te stellen en deze aan de volgende generale synode ter vaststelling aan te bieden (Acta art. 170A).
- 1.2 De deputaten konden aan de Generale Synode te Heemse, 1984, rapporteren dat zij zoveel mogelijk voldaan hadden aan opdracht 1, maar „dat de fase waarin het werk momenteel verkeert de opstelling van zo'n concept-instructie nog niet toelaat”.

1.3 *De Generale Synode te Heemse 1984* keurde onder dankzegging de arbeid van deputaten goed en benoemde nieuwe deputaten met de volgende opdrachten:

- a. de aangevangen verzameling van wat voor de geschiedenis van de Vrijmaking van belang moet worden geacht voort te zetten;
- b. de plaatselijke kerken (te) dienen met voorlichting inzake archiefbeheer en inventarisatie van haar archieven, opdat t.z.t. ook de periode vóór en na de Vrijmaking eventueel bij de arbeid van deputaten kan worden betrokken;
- c. te blijven streven naar een definitief onderkomen voor het beschikbaar gestelde documentatiemateriaal, zo mogelijk op een plaats die gemakkelijk toegankelijk is vanuit de Theologische Hogeschool;
- d. een concept-instructie op te stellen en deze aan de eerstkomende generale synode ter vaststelling aan te bieden (Acta art. 126).

2. Samenstelling, taakverdeling en werkwijze

2.1 Samenstelling

De generale synode te Heemse benoemde de volgende broeders als deputaat: ds. H. Bouma (samenroeper), A. Bolhuis, ds. C. van Kalkeren, ds. M. Nap, H.A. Noppers, H.W. Rodink en drs. H. van Veen.

Alle zeven deputaten aanvaardden hun benoeming en zetten daarmee hun arbeid voort. Zij hadden in het vorige deputaatschap hetzij als deputaat hetzij als assistent (ds. Van Kalkeren) voor de verwerking van uit de kerken binnengekomen documentatiemateriaal reeds met vreugd samengewerkt.

De volgende broeders werden als secundi-deputaten benoemd: ds. J. Bomhof, A. Medema en drs. M. te Velde.

Zij zijn door de toezending van notulen en andere relevante stukken op de hoogte gehouden van de voortgang van het werk.

2.2 Taakverdeling

De taken werden als volgt verdeeld: ds. H. Bouma werd aangewezen tot voorzitter, br. H.W. Rodink werd secretaris en rapporteur, br. A. Bolhuis werd penningmeester, ds. M. Nap assessor en ds. C. van Kalkeren zette, nu als deputaat, zijn arbeid voort als ontvanger en verwerker van binnenkomend documentatiemateriaal.

Het werk van deputaten heeft steeds goede voortgang kunnen vinden. Wel heeft ds. Van Kalkeren gedurende enige tijd zijn werkzaamheden wegens ziekte moeten onderbreken, maar gelukkig kon hij na niet al te lange tijd zijn werk in het deputaatschap hervatten.

2.3 Werkwijze

Het verzamelen van documentatiemateriaal met de daaraan verbonden correspondentie werd geheel door ds. Van Kalkeren verricht. Van zijn werkzaamheden als zodanig rapporteerde hij regelmatig aan de andere deputaten, terwijl van alle uitgaande post een kopie gezonden werd aan de voorzitter en de secretaris. Zijn rapporten vormden een vast onderdeel van de agenda van de vergaderingen van deputaten.

De deputaten vergaderden acht keer, zes maal in Zwolle en twee keer in Kampen. Bovendien werden diverse commissievergaderingen gehouden, hetzij ter voorbereiding, hetzij ter uitvoering van speciale opdrachten van het deputaatschap.

Voorts werden door een commissie uit het deputaatschap besprekingen gevoerd met 'derden', te weten één keer met de broeders A. Medema en drs. M. te Velde in hun kwaliteit als lid van de interkerkelijke Werkgroep Registratie Afscheidingsarchieven en één keer met twee van de drie deputaten voor het generaal synodaal archief, de broeders ds. H. Folkers en A. Medema. Laatstgenoemde heeft in die kwaliteit twee keer een vergadering van ons deputaatschap bijgewoond. Met de aangetrokken archiefadviseurs werd, over drie groepen verdeeld, op drie zaterdagmorgens een werkbijeenkomst gehouden.

Tenslotte zij nog vermeld dat de voorzitter en de secretaris op 19 november 1986 in het Rijksarchief te Utrecht de officiële aanbieding en presentatie van de 'Richtlijnen voor het beheer van de kerkelijke en semi-kerkelijke archieven', uitgegeven door de Commissie tot registratie van de protestantse kerkelijke en semi-kerkelijke archieven (CPA), hebben bijgewoond.

In het vervolg van dit Rapport komen de activiteiten van deputaten, verdeeld over vier paragrafen naar de vier opdrachten, aan de orde.

3. Opdracht a:

de aangevangen verzameling van wat voor de geschiedenis van de Vrijmaking van belang moet worden geacht voort te zetten

In het Rapport aan de Generale Synode te Heemse in 1984 is uitvoerig verslag gedaan van de aard en de omvang van de oogst aan ontvangen documentatiemateriaal. In een bijlage werd per kerk weergegeven hoe de reacties van de kerken op de verzoeken om inzending van materiaal geweest waren. Toen de deputaten na hun benoeming door de generale synode van Heemse voor het eerst samenkwamen had ds. Van Kalkeren heel wat nieuwe inzendingen te rapporteren. Niet alleen van kerken, maar ook in toenemende mate van particulieren.

Om de inzending van materiaal opnieuw te stimuleren werd medio 1985 een perspublikatie aangeboden aan het Nederlands Dagblad, De Reformatie, aan Dienst en aan de drie regionale kerkbladen. Letterlijk schreven deputaten o.m.: „Inzending van allerlei documentatiemateriaal wordt door deputaten op hoge prijs gesteld. Liefst in origineel, maar ook goede fotokopieën zijn zeer welkom. Hoe uitvoeriger hoe liever. Deputaten denken daarbij ook aan allerlei publikaties i.v.m. de herdenking van de Afscheiding en de Vrijmaking. Ook kopieën van gehouden referaten op herdenkingsavonden zijn zeer welkom.”

De slotzin van de publikatie luidde: „Ook inzendingen van particuliere personen worden zeer gewaardeerd.” Genoemde persorganen voldeden alle aan het verzoek van deputaten.

En dat bleef niet zonder resultaat. Ds. Van Kalkeren heeft ervan geweten! Naderhand hebben deputaten zich nog enige malen, welgeteld drie keer, in verband met de uitvoering van opdracht b., tot de kerken gewend. En steeds werd dan ook herinnerd aan opdracht a. en opnieuw verzocht om inzending van materiaal, indien dat althans nog niet was gebeurd.

In de volgende paragraaf wordt melding gemaakt van de hulp van een aantal archiefadviseurs, die persoonlijk alle kerken hebben benaderd. Onder de vragen die zij aan de orde gesteld hebben behoorde ook - voor veel kerken hopelijk ten overvloede - de vraag om inzending van documentatiemateriaal. Deputaten hebben er dus aan gedaan wat zij konden. Naast genoemde oproepen aan de kerken heeft onze deputaat ds. Van Kalkeren zich ook meermalen rechtstreeks tot personen gewend van wie verondersteld mag worden dat zij over waardevol materiaal beschikken. Daarbij is in het bijzonder ook gedacht aan de achtergebleven betrekkingen van overleden predikanten. Deze activiteiten van ds. Van Kalkeren hebben kostelijke verzamelingen aan waardevol materiaal opgeleverd. Eén opgeheven kerk, waarvan de resterende leden onder de hoede van een drietal naburige kerken werden verdeeld, heeft haar hele archief aan de zorg van deputaten toevertrouwd.

Voor verdere bijzonderheden verwijzen deputaten u naar een verslag over de arbeid van ds. Van Kalkeren, dat als bijlage aan dit Rapport is toegevoegd.

4. Opdracht b:

de plaatselijke kerken te dienen met voorlichting inzake archiefbeheer en inventarisatie van haar archieven, enz.

4.1 Vóórvragen

Bij het bestuderen van bovengenoemde opdracht bespeurden deputaten raakvlakken tussen hun opdracht b. en de opdrachten van het deputaatschap voor het generaal synodaal archief (Acts Heemse, art. 127).

De in art. 127 onder Materiaal IV genoemde Commissie tot Registratie van de Protestantse kerkelijke en semi-kerkelijke Archieven - de CPA - had de generale synode gevraagd de instelling van een deputaatschap in overweging te willen nemen, belast met het desgevraagd verstrekken van adviezen met betrekking tot archieven.

De synode besloot daarop aan het deputaatschap voor het generaal synodaal archief op te dragen zich door één van haar leden als waarnemer te laten vertegenwoordigen op de vergaderingen van de CPA (opdracht 2.c). Als grond voor deze opdracht werd aangevoerd dat „de zaak van deelname aan de CPA waard is nader onderzocht te worden, gezien het belang van een goede zorg voor kerkelijke archieven”.

Als het ene deputaatschap de *voorlichting* in zijn pakket krijgt en een ander deputaatschap het waarnemerschap in een commissie die vroeg om de instelling van een deputaatschap, belast met *het verstrekken van adviezen*, dan is er toch op z'n minst sprake van raakvlakken.

Deputaten vonden het daarom erg nuttig eerst eens contact op te nemen met de leden van het andere deputaatschap. Deze broeders bleken er net zo over te denken. Het resultaat van het gezochte contact was een bespreking tussen een commissie van drie uit het eigen deputaatschap met twee van de drie leden van het andere deputaatschap. Over het overleg volgt onder 4.2 een kort verslag.

Voor verdere informatie verwijzen deputaten u naar het Rapport van Deputaten generaal synodaal archief, met name naar de punten 1.4, 2.3 en 2.4.

Een gelijksoortige vraag om een bespreking werd deputaten ook gesteld door de secundi-deputaten A. Medema en drs. M. te Velde. Deze beide broeders maken op persoonlijke titel deel uit van de interkerkelijke Werkgroep Registratie Afscheidingsarchieven. Daarin zijn zij bezig zowel de kerkelijke als semi-kerkelijke en particuliere archieven uit afgescheiden kringen uit de periode 1834-1892 op te sporen en in kaart te brengen. Zij hebben ontdekt dat er ruim 20 zusterkerken zijn, wier archieven tot vóór 1892 teruggaan. Beide broeders vroegen om een gesprek omdat zij daarvoor aanknopingspunten zagen in onze opdracht b. waarin ook gesproken wordt over het te zijner tijd bij de arbeid van deputaten betrekken van de periode vóór de Vrijmaking.

Ook met deze broeders werd door onze Commissie van drie gesproken. Een verslag volgt onder 4.3.

4.2 Bespreking met de deputaten voor het generaal synodaal archief

De gespreksstof is hiervoor onder punt 4.1 reeds aangegeven. De deputaten voor het generaal synodaal archief benadrukten dat hun deputaatschap een studiedeputaatschap is met als opdracht a. het onderzoeken van de toegankelijkheid van het generaal synodaal archief; en b. het geven van een verantwoord advies inzake de deelneming aan de CPA. Zij waren dan ook geenszins van plan zich over zaken van archiefbeheer tot de kerken te wenden. Eventuele deelneming aan het werk van de CPA zagen zij dan ook meer liggen op het terrein van ons deputaatschap. In onze opdracht zagen zij duidelijk twee elementen: a. de zorg voor een goed archiefbeheer; en b. de verzameling van een collectie stukken rondom de Vrijmaking. Voor a. zou het ontwerpen van richtlijnen voor een goed archiefbeheer van eminent belang zijn. Daaraan hebben de kerken dringend behoefte. Zo stelden de broeders.

Met dankbaarheid vernamen zij dat ons deputaatschap daar reeds mee bezig was. Zie punt 4.4.

Over en weer werd op prijs gesteld tot onderlinge uitwisseling van gegevens te komen. Onzerzijds op te stellen richtlijnen zouden vooraf aan hen ter inzage worden gegeven met het verzoek daar hun opmerkingen over ten beste te geven.

In de bespreking kwam de gedachte naar voren dat één deputaatschap toch de voorkeur geniet boven twee deputaatschappen voor overeenkomende zaken, zoals nu het geval is. Dat zou dan duidelijk een deputaatschap moeten worden met een tweeledige taak, nl. a. ten aanzien van de archieven, waartoe dan ook een eventuele deelneming aan het werk van de CPA zou moeten behoren, en b. ten aanzien van de documentatie. In de bespreking kwam ook onze vierde opdracht ter sprake: het opstellen van een concept-instructie, terwijl ook aandacht is gegeven aan de noodzaak van inventarisatie. De gedachte werd geopperd in gemeenschappelijk overleg een conceptinstructie op te stellen voor een deputaatschap met een tweeledige taak. Een gedachte die naderhand door deputaten is overgenomen.

4.3 Gesprek met de twee leden van de Werkgroep Registratie Afscheidingsarchieven

Aan dat gesprek werd deelgenomen door de broeders A. Medema en drs. M. te Velde van de Werkgroep en de broeders ds. H. Bouma, H.A. Noppers en H.W. Rodink van het deputaatschap.

De beide broeders nemen binnen de Werkgroep speciaal de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken voor hun rekening. Zij bezoeken daartoe persoonlijk de kerken om bij het opsporen van allerlei archiefmateriaal behulpzaam te zijn. Daarbij beperken zij zich niet consequent tot de periode voor 1892, maar betrekken daarbij ook wel de jaren daarna. Maar het resultaat dáárvan brengen zij niet in binnen de Werkgroep, omdat dat buiten het bestek van hun opdracht valt.

Voorts adviseren zij de kerken ook wel inzake de beste manier van bewaren van stukken. Zij doen hun werk aan de hand van enquête-formulieren, waarvan deputaten naderhand op hun verzoek enkele exemplaren kregen toegezonden. Omdat deze gegevens door deputaten voor hun archief ook van belang werden geacht stelden de broeders zich voor de kerken, die zij bezoeken, te vragen de in samenwerking met hen opgestelde lijsten ook aan deputaten toe te zenden.

De Werkgroep stelt zich voor, het eindresultaat van haar werkzaamheden ook toe te zenden aan de theologische hogescholen. Verder contact werd door beide partijen op prijs gesteld.

4.4 Voorlopige RICHTLIJNEN

Deputaten meenden het best aan hun opdracht - de plaatselijke kerken te dienen met voorlichting inzake archiefbeheer en inventarisatie van haar archieven - te kunnen voldoen door het opstellen van een aantal richtlijnen.

Voorop stond dat het eenvoudige, voor ieder begrijpelijke en hanteerbare richtlijnen moesten zijn.

Deputaten beschikten over een aantal elders in gebruik zijnde richtlijnen alsmede over de conceptrichtlijnen van de CPA. Zij hebben, mede aan de hand van een en ander, een aantal richtlijnen voor het beheer van de archieven van de Gereformeerde Kerken in Nederland opgesteld.

Met opzet hebben zij daaraan het bijvoeglijk naamwoord 'voorlopig' toegevoegd, omdat het hier een eerste aanzet van voorlichting betreft.

In het 'Ten geleide' is meegedeeld dat deputaten deze richtlijnen in de toekomst nog nader hopen uit te werken. Maar dat zal niet geschieden voordat de Generale Synode van Spakenburg-Noord 1987 eerst haar oordeel over deze richtlijnen heeft uitgesproken en een opdracht tot het samenstellen van een uitvoeriger versie heeft gegeven. Daarin zou dan ook de inventarisatie van archieven aan de orde kunnen komen. Want dát onderdeel van de opdracht hebben deputaten, om het niet te ingewikkeld te maken, in de voorlopige richtlijnen buiten beschouwing gelaten.

In de maand februari van het jaar 1986 zijn de voorlopige Richtlijnen met een begeleidende brief aan de kerken toegezonden. Enige exemplaren hiervan zullen aan de generale synode worden toegezonden.

4.5 Archiefadviseurs

Bij het opstellen van de Richtlijnen hebben deputaten overwogen dat het goed zou zijn de hulp van een aantal broeders en zusters in te roepen om de Richtlijnen in de kerken toe te lichten en ingang te doen vinden. In een brief aan de 30 classes hebben zij gevraagd hen te attenderen op de namen van personen in hun classis, die door hun opleiding en werkkring met archiefzaken vertrouwd waren.

Uit de ingekomen opgaven hebben deputaten een lijst kunnen samenstellen van 26 personen, die bereid waren als archiefadviseur op te treden. Hun namen en adressen met de hun toegewezen kerken staan vermeld op bijlage 2. Over drie groepen verdeeld zijn de Richtlijnen met hen besproken. Diverse personen 'van het vak' hadden de Richtlijnen nu al wel wat uitvoeriger willen zien, maar allen waren het ermee eens dat in dit stadium eenvoud toch de voorkeur verdiende boven gedetailleerdheid.

Met de archiefadviseurs is afgesproken dat zij na het zomerseizoen 1986 de kerken zouden benaderen met de vraag hoe de Richtlijnen waren ontvangen en wat ermee was gedaan. Naderhand is de archiefadviseurs nog een door één van hen ontworpen vragenlijst met 11 vragen toegezonden, met het verzoek hun werk zo mogelijk aan de hand van die vragenlijst te verrichten. Deze vragenlijst is als bijlage 3 aan dit Rapport toegevoegd.

In mei 1986 is de lijst met namen en adressen van de archiefadviseurs aan de kerken toegezonden, met een begeleidende brief, waarin nog eens weer het belang van een goede zorg voor de archieven, naar art. 50 van de kerkorde, onder de ogen van de kerkeraden is gebracht.

Bij het opstellen van dit Rapport waren de eerste resultaten van het werk van de archiefadviseurs reeds bekend. Bij de vaststelling ervan waren de resultaten praktisch alle binnen. En die zijn over het algemeen bemoedigend. Zelfs werd nu reeds gevraagd om uitbreiding van de Richtlijnen met een instructie voor de plaatselijke archivariissen. En zo waren er wel meer vragen. In bijlage 4 brengen deputaten verslag uit van de werkzaamheden van de archiefadviseurs. Het stemt tot dankbaarheid dat het mogelijk was, dank zij de inzet van de archiefadviseurs, binnen zo korte tijd een algemene indruk

te krijgen van de zorg, die in de kerken aan de archieven wordt besteed. Duidelijk is gebleken dat het verstrekken van de Richtlijnen een goede zaak is geweest. En het is niet minder duidelijk geworden dat het van het grootste belang is de voorlopige Richtlijnen zo spoedig mogelijk uit te werken tot definitieve Richtlijnen. Deputaten overwegen in de maanden, die hun nog resten, voordat de generale synode samenkomt, alsnog concept definitieve Richtlijnen op te stellen en deze ter goedkeuring aan de generale synode voor te leggen.

5. Opdracht c:

te blijven streven naar een definitief onderkomen voor het beschikbaar gestelde documentatiemateriaal, zo mogelijk op een plaats die gemakkelijk toegankelijk is vanuit de Theologische Hogeschool

5.1 De voorgeschiedenis

Toen het deputaatschap, dat door de Generale Synode van Arnhem 1981 was benoemd, zijn werkzaamheden begon was de vraag naar een onderkomen nog niet direct noodzakelijk. Kleinere inzendingen vonden bij de secretaris thuis wel een plaats. En de inzending van grotere aanbiedingen werd enigszins afgeremd. In 1983 werd een archiefkast aangeschaft en toen werd de vraag naar een onderkomen wel urgent. Deputaten zijn toen een plaats ervoor gaan zoeken in Kampen, het liefst in de Theologische Hogeschool. Dit lukte. Eerst vond de kast een voorlopig plaatsje in de docentenkamer. En naderhand, omdat daar toch bezwaren tegen rezen, in een kamer van het bij de Hogeschool behorende pand Broederweg 11. Niet in die kamer zelf, die inmiddels was ingericht als kleine vergaderzaal, maar in de in dat vertrek aanwezige muurkast. Wilde ds. Van Kalkeren daar zijn werk doen dan was eerst overleg nodig om te bezien of het vertrek niet bezet was. Bovendien werd genoemde ruimte beschikbaar gesteld tot 31 december 1984. Daarna zou overwogen worden of blijvende plaatsing daar, indien de deputaten dat op prijs stelden, mogelijk was en zo ja, op welke voorwaarden.

Deze gang van zaken werd aan de generale synode van Heemse gemeld en het is op grond van deze gegevens dat de synode bovenstaande opdracht aan het nieuwe deputaatschap verstrekte.

5.2 De uitvoering van de opdracht

Na het ontvangen van de opdracht hebben deputaten zich tot de deputaten-financieel van de Hogeschool gewend. In hun brief hebben zij meegedeeld dat een ruimte als de kleine vergaderzaal geschikt zou zijn, maar dat ds. Van Kalkeren een werkruimte nodig heeft waar hij terecht moet kunnen wanneer hem dat schikt. Bovendien werd meegedeeld dat aanschaffing van een tweede kast nodig was.

Na aanvankelijk mondeling overleg werd een schriftelijke regeling getroffen, waarbij werd overeengekomen dat deputaten in de persoon van ds. Van Kalkeren twee dagen de vrije beschikking kregen over de kleine vergaderzaal tegen een bedrag van f 75,- per maand.

De beide archiefkasten kregen een plaatstegen een der wanden en de ruime muurkast werd van planken voorzien, waardoor heel wat bergruimte werd geschapen.

De deputaten waren hiermee aanvankelijk wel ingenomen: er was ruimte gevonden in een der gebouwen van de Hogeschool en ds. Van Kalkeren had ruimschoots gelegenheid gekregen zijn werk te doen.

Als het nodig was ook wel buiten de twee overeengekomen dagen om. Toch is de oplossing niet bevredigend: het onderkomen voldoet beslist niet aan de eisen, die aan een archiefbewaarpplaats gesteld dienen te worden, inzake brandveiligheid en een juiste vochtigheidsgraad enzovoort.

Bovendien ontstond er enige moeite toen deputaten een archiefkast ter bewaring aangeboden kregen door een opgeheven kerk. Daarvoor was maar amper plaats.

Daar deputaten binnenkort genoodzaakt zijn nog één of meer archiefkasten aan te schaffen zal er opnieuw moeite ontstaan, omdat daarvoor geen plaats meer beschikbaar is.

En dan te weten dat in de huurovereenkomst staat dat opzegging ervan mogelijk is met inachtneming van een termijn van drie maanden...

Inderdaad, aan de opdracht is voldaan: een onderkomen is gevonden. Maar in de opdracht staat dat gestreefd moest worden naar een *definitief* onderkomen. En daartoe is dit vergaderzaaltje, dat slechts een afmeting heeft van circa 3 bij 4 meter, niet toereikend.

5.3 Een definitief onderkomen

Het blijft dus zaak door te gaan met het uitzien naar een definitief onderkomen. Maar dat zal dan een onderkomen moeten zijn dat ook voldoet aan de eisen van brandveiligheid, een juiste

vochtigheidsgraad enzovoort. Dat zal dan wel een onderkomen moeten zijn dat speciaal voor de bestemming als archiefbewaarplaats geschikt gemaakt moet worden.

En dan het liefst in Kampen op een plaats die gemakkelijk toegankelijk is vanuit de Theologische Hogeschool. Maar als zich daar geen mogelijkheden voordoen, elders, bijvoorbeeld in de plaats waar de archieven van de generale synoden bewaard worden, den bewaard.

5.4 Een ideaal

Ideaal zou zijn een archiefbewaarplaats waar meer archieven een plaats kunnen vinden. Te denken valt onder meer aan het centrale zendingsarchief, dat nu ook een plaats heeft in een vertrek in het pand Broederweg 11. En aan de archieven van de generale synoden en aan die van de door haar ingestelde deputaatschappen, die nu blijkens het Rapport van deputaten generaal synodaal archief her en der verspreid zijn ondergebracht. Dit Rapport bevat voor de inrichting van zo'n bewaarplaats veel waardevolle tips, die deputaten gaarne onderschrijven.

6. Opdracht d:

een concept-instructie op te stellen en deze aan de eerstkomende generale synode ter vaststelling aan te bieden

6.1 De aanpak

Zoals hiervoor reeds werd gemeld - onder 4.2 laatste alinea - hebben deputaten onderstaande instructie in goed overleg met de deputaten voor het generaal synodaal archief ontworpen. Diverse elementen uit de voorstellen van genoemd deputaatschap zijn derhalve in de ontworpen instructie terug te vinden.

6.2 De opzet van de instructie en de naam van het deputaatschap

Wat de omschrijving van de taak voor het nieuwe deputaatschap betreft, is een duidelijke tweedeling te onderscheiden:

1. met betrekking tot de kerkelijke archieven; en
2. met betrekking tot de documentatie.

In verband hiermee stellen deputaten voor het deputaatschap een nieuwe naam te geven, waarin beide elementen uit de omschrijving van de dubbele taak een plaats ontvangen. Namelijk: deputaatschap voor de kerkelijke archieven en de documentatie van de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland (af te korten: deputaatschap archieven en documentatie). Daarmee is tevens de beperking tot de tijd van de Vrijmaking uit opdracht a. vervallen en het 'te zijner tijd' uit opdracht b. gehonoreerd.

6.3 Met betrekking tot enkele in de ontworpen instructie gebezigde termen zij nog het volgende opgemerkt:

1. Onder kerkelijke vergaderingen zijn te verstaan: kerkeraden, classes en synoden, alsmede hun respectieve commissies en/of deputaatschappen. Iedere kerkelijke vergadering draagt verantwoordelijkheid voor het vormen, ordenen, instandhouden en raadplegen van haar archieven (c.q. documentatie-materiaal).
2. Verantwoordelijkheid voor de archieven (c.q. documentatiemateriaal) omvat:
 - de zorg voor veilige bewaring in een daartoe geëigende ruimte (kluis of kast) en een goede inrichting van deze ruimte (afsluitbaar, vocht- en zo mogelijk brandvrij);
 - de zorg voor het vaststellen van een regeling voor het beheer van de archiefbescheiden;
 - de zorg voor de aanwijzing, c.q. benoeming, van (een) beheerder(s);
 - de zorg voor het beschikbaar stellen van de nodige financiële middelen.
3. Onder 'beheer' wordt verstaan:
 - de daadwerkelijke verzorging, c.q. de eigenlijke werkzaamheden, die nodig zijn om een goed gevormd, geordend en toegankelijk archief te krijgen en in stand te houden. Hiertoe is te rekenen: de registratie (inschrijving) van de stukken, de materiële verzorging, de uitlening volgens de daarvoor vastgestelde regels en de vernietiging van de daarvoor in aanmerking komende bescheiden.

6.4 De concept-instructie

Instructie van de deputaten voor de kerkelijke archieven en de documentatie van de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Aan deputaten is opgedragen:

I. Met betrekking tot de kerkelijke archieven:

1. de kerkelijke vergaderingen te dienen met advies en voorlichting ten aanzien van
 - a. de zorg voor haar respectieve archieven en het beheer ervan;
 - b. de inventarisatie van deze archieven;
 - c. het toezicht op de zorg voor, en het beheer van deze archieven; onder meer door richtlijnen dienaangaande op te stellen; in welke richtlijnen ook moet worden bepaald, dat aftredende ambtsdragers, leden van kerkelijke commissies en/of deputaatschappen, de onder hen berustende stukken, die zij uit hoofde van hun ambt, lidmaatschap van een commissie of deputaatschap hadden ontvangen, bij hun aftreden zo spoedig mogelijk behoren in te leveren of over te dragen aan de instantie die hen benoemde, en dat deze instantie deze stukken in haar archief opneemt; en verder welke stukken eventueel voor vernietiging in aanmerking komen, en wanneer dit het geval zal zijn;
2. in nauwe samenwerking met de kerk, die de archieven van de generale synoden bewaart, de archieven van deputaatschappen, c.q. commissies van generale synoden, die (nog) niet in het archief van de desbetreffende generale synode berusten, op te sporen en, zo mogelijk, ter bestemder plaatse te (doen) brengen; een uitzondering kan hierbij worden gemaakt voor de archieven van die deputaatschappen, die krachtens besluit van een generale synode de archieven van hun voorgangers bewaren;
3. de kerk, die de archieven van de generale synoden bewaart of haar mandataris behulpzaam te zijn bij de inventarisatie van de archieven;
4. de archiefbewarende kerk zoveel mogelijk met raad en hulp bij te staan;
5. aan elke generale synode nauwkeurig rapport over hun handelingen uit te brengen.

II. Met betrekking tot de documentatie:

1. wat voor de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland van belang moet worden geacht te verzamelen en zorgvuldig te (doen) bewaren;
2. het documentatie-materiaal te ordenen en te inventariseren;
3. documenten/archieven van personen of instanties, die betrekking hebben op de geschiedenis van de gereformeerde kerken te verzamelen en te bewaren, te inventariseren en te verzorgen;
4. het documentatie-materiaal te laten raadplegen onder voorwaarde dat:
 - a. unieke documenten slechts in de bewaarplaats en in de tegenwoordigheid van de door deputaten hiervoor aangewezen mandataris mogen worden ingezien, eventueel gekopieerd (indien en voorzover dit voor het document geen schade kan opleveren);
 - b. documenten, waar meer exemplaren van aanwezig zijn, kunnen indien geen beperkende bepalingen gelden, onder door deputaten te bepalen voorwaarden (o.a. betreffende geheimhouding en vergoeding van kosten), worden uitgeleend tegen een ondertekend bewijs van ontvangst, voor een termijn van ten hoogste vier weken;
 - c. raadpleging en uitlening alleen kan worden toegestaan aan wie lid is van een van de gereformeerde kerken, door wie de deputaten zijn benoemd; raadpleging aan anderen kan slechts worden toegestaan krachtens besluit van een vergadering van deputaten;
 - d. wie met behulp van het gebruikte documentatie-materiaal enige publikatie verricht, zich verplicht hiervan twee exemplaren aan deputaten te schenken;
5. aan elke generale synode nauwkeurig rapport over hun handelingen en over de stand van zaken van het verworven documentatie-materiaal uit te brengen.

7. Aanbevelingen

Deputaten stellen de synode voor:

1. de handelingen van deputaten, die in dit Rapport zijn vermeld, goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen voor de kerkelijke archieven en de documentatie van de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland (kort aan te duiden als: deputaten archief /documentatie);
3. de aangeboden concept-instructie vast te stellen als instructie voor nieuw te benoemen deputaten;

4. deze deputaten de volgende bijzondere opdrachten te geven:
 - a. de aangevangen verzameling van wat voor de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland van belang moet worden geacht voort te zetten;
 - b. de kerkelijke vergaderingen te dienen met verdergaande voorlichting inzake archiefbeheer en inventarisatie van haar archieven en daartoe definitieve Richtlijnen op te stellen, met gebruikmaking van de door deputaten ontworpen voorlopige Richtlijnen en raadpleging van de 'Richtlijnen voor het beheer van de kerkelijke en semi-kerkelijke archieven' uitgegeven door de Commissie tot registratie van de protestantse kerkelijke en semikerkelijke archieven (CPA), 's-Gravenhage 1986;
 - c. Te blijven streven naar een definitief onderkomen, dat voldoet aan de voor bewaring van archivalia te stellen vereisten en waar het ter beschikking gestelde documentatiemateriaal toegankelijk is voor bestudering; zo mogelijk in de nabijheid van de Theologische Hogeschool, of, indien dit niet mogelijk blijkt, in de plaats waar de archieven van de generale synoden worden bewaard;
5. deze deputaten te machtigen zich te doen bijstaan door deskundige archiefadviseurs, zoveel mogelijk door hen uit iedere classis aan te trekken, opdat met hun hulp de kerken kunnen worden gediend.

Bijlage 1

DE ARBEID VAN DS. C. VAN KALKEREN

Voorlopige inventarislijst

Ds. C. van Kalkeren, die door deputaten was aangezocht het hun toevertrouwde documentatiemateriaal te ordenen en te beheren, heeft zich blijkens zijn regelmatige rapportage aan hen, met grote ijver en nauwgezet van deze taak gekweten. Alle ontvangen stukken zijn successievelijk door hem geregistreerd. Een uitvoerig compleet verslag van deze arbeid wordt naast dit rapport aan de generale synode overgelegd: het zou te uitvoerig zijn om het als bijlage bij dit rapport aan de kerken te doen toekomen. Een korte samenvatting ervan wordt in deze bijlage gegeven.

De voorlopige inventarislijst valt uiteen in twee hoofddelen. Het eerste hoofddeel vermeldt de dusgenaamde 'losse stukken'. Daartoe behoort in de eerste plaats een achttal brochures e.d. van vóór 1940 (dus voordat de strijd die tot de Vrijmaking leidde ontbrandde). Vervolgens worden in het tweede onderdeel 27 brieven e.d. van de generale synode (na 1944/45: synodocratisch) vermeld. Het derde onderdeel bevat 38 stukken, die betrekking hebben op de procedure rond prof.dr. K. Schilder. Onderdeel 4 vermeldt 19 stukken in verband met de aanklachten tegen prof. Schilder, t.w. geschriften van en over prof.dr. S. Greijdanus (in een addendum bij dit onderdeel is nog een 20ste stuk vermeld). Onderdeel 5 noemt 13 geschriften uit de periode van 1945 tot ong. 1949 en onderdeel 6 biedt een opsomming van 248 brochures betreffende de Vrijmaking (naar de namen van de auteurs alfabetisch gerangschikt; in een addendum zijn nog 11 titels toegevoegd). Onderdeel 7 noemt 21 nieuwe boekwerken, die van belang zijn voor de jongste geschiedenis van de kerken; voor het merendeel zijn deze werken als geschenk ontvangen.

Een achtste rubriek bevat de titels van boeken en documenten, die betrekking hebben op de herdenking van de Afscheiding van 1834, op de Theologische Hogeschool te Kampen en op de herdenking van de Doleantie van 1886 (ook bij dit onderdeel is nog een lijst met addenda toegevoegd). Onderdeel 9 somt 'varia' op en onderdeel 10 maakt melding van stukken uit het buitenland.

Het tweede hoofddeel van de voorlopige inventarislijst geeft een opgave van wat van de onderscheiden kerken is ontvangen (evt. niet ontvangen), gerubriceerd naar de particulier-synodale en classicale indeling, en geborgen in archiefdozen. In dit onderdeel wordt ook melding gemaakt van schenkingen van particulieren en uit particuliere archieven.

Bijlage 2

ARCHIEFADVISEURS

1. A. Bolhuis, deputaat, cl. Groningen en cl. Appingedam
Jupiterstraat 111, 9742 EV Groningen, 050-778663
2. B. Kamps, cl. Warffum
Westinghousestr. 42a, 9727 GZ Groningen, 050-263194

3. Mevr. E. Veldman, cl. Grootegast
H. Colleniusstraat 50, 9718 KV Groningen, 050-130373
4. B.G. Buisman, cl. Leeuwarden en cl. Dokkum
Cammingastraat 66, 8802 ZM Franeker, 05170-4558
5. Mevr. P. van Dijk, cl. Drachten
Smidsstrjitte 1, 9251 EK Bergum, 05116-1737
6. W. Odding, cl. Assen
Bremstraat 205, 9404 GB Assen, 05920-14213
7. Mevr. J.M. v. Zeijst-Deddens, cl. Hogeveen en cl. Stadskanaal
Van Nijenhovelaan 11, 7901 AK Hogeveen, 05280-64807
8. D. Dalhuisen, deel cl. Hardenberg, zie onder 1)
Herikstraat 36, 7731 VR Ommen, 05291-2066
9. H. Hagens, deel cl. Hardenberg en cl. Enschede, 2)
Paganinistraat 49, 7604 JB Almelo, 05490-15082
10. J. Koning, Hengelo, Nijverdal en Oldenzaal
Reviusstraat 79, 7552 GH Hengelo, 074-911765
11. H. A. Noppers, deputaat, de 4 Enschedese kerken
Langelobrink 12, 7544 MA Enschede, 053-760402
12. K.A. Tillema, cl. Kampen
Liede 20, 8032 AD Zwolle, 038-544813
13. P.P. Pontier, cl. Zwolle
Reggelaan 64, 8033 AW Zwolle, 038-536119
14. E. de Vries, Arnhem, Ede, Velp, Wageningen, Heerde
Krulmate 4, 8014 KC Zwolle, 038-659434
15. H. van Winkoop, cl. Harderwijk minus Heerde
Lippenoordweg 12, 8051 XJ Hattem, 05206-45078
16. S. Kleefsman, cl. Zutphen en Deventer
St. val. Wielenstr. 21, 7412 MT Deventer, 05700-14612
17. G. Noordhuis, cl. Amersfoort
Slangevecht 4, 3813 LT Amersfoort, 033-806418
18. J. Kruithof, cl. Utrecht
Aragon 24, 3831 EV Leusden, 033-944543
19. A. Medema, cl. Hilversum
Augustijnenhove 37, 3834 ZR Leusden, 033-945373
20. K. J. Wietsma, provincie Noord-Holland
Van der Waalsstraat 14, 1171 AT Badhoevedorp, 02968-3594
21. L. Blijdorp, cl. 's-Gravenhage
Rosenburg 13, 2352 XA Leiderdorp, 071-896969
22. S. Ouwersloot, cl. Gouda-Leiden-Woerden
Wilgenoord 64, 2411 TG Bodegraven, 01726-11886
23. E.P. Veltkamp, cl. Rotterdam en cl. Hoogvliet
Fioringras 33, 3068 PD Rotterdam, 010-210696
24. G.C. Groenleer, provincie Zeeland
Schouwenbank 72, 4301 AJ Zierikzee, 01110-6065
25. H.J. Luth, cl. Dordrecht-Gorinchem
Kerkhofweg 33, 4761 ER Zevenbergen, 01680-24227
26. A. Meijer, prov. N.-Brabant en Limburg en cl. Arnhem bezuiden de Rijn
Comm. De Quaylaan 11, 5224 CR Den Bosch, 073-21259

1) Avereest-Dedemsvaart, Bruchterveld, Gramsbergen, Hardenberg, Heemse, Lutten en Ommen

2) Almelo, Bergentheim, Daarlerveen, Den Ham, Mariënborg en Vroomshoop

Voor algemene informatie kan een ieder terecht bij de deputaten, met name wel bij de voorz., ds. H. Bouma, Moezelstraat 52, 9406 VM Assen, tel. 05920-55969 en bij de heren Bolhuis en Noppers, wier namen en adressen hiervoor vermeld staan.

Bijlage 3

VRAGENLIJST:

1. Hoe zijn de Richtlijnen door de kerkeraad ontvangen? Wat heeft de kerkeraad met deze Richtlijnen gedaan?
2. Hoe wás de zorg voor de archieven tot nu toe geregeld?
3. Wordt er nu gebruik gemaakt van een inschrijfregister (evt. Brievenboek)? Is het model - in de Richtlijnen opgenomen - overgenomen?
4. Hoe worden de stukken opgeborgen/bewaard? Chronologisch, per vergadering, in mappen, per jaar?
Welke 'ingang' bestaat hierop? Hoe vindt u de stukken terug? Wordt er gebruik gemaakt van een besluitenboek o.i.d.?
5. Worden de afzonderlijke archieven van verschillende kerkelijke organen en funktionarissen ook op door de kerkeraad te bepalen tijdstippen aan een mogelijk centraal plaatselijk kerkelijk archief overgedragen? (denkt u hierbij aan bijv. archief van Commissie van Beheer, zendings-/evangelisatie-commissie e.d.) Hebben daarbij ook de verenigingsarchieven uw aandacht?
6. Hebt u een archiefbewaarplaats, die aan de vereisten voldoet? (richtlijnen punt 6)
7. Worden er regelmatig stukken uit het archief vernietigd? (richtlijnen punt 5)
8. Worden er wel eens stukken geraadpleegd of uitgeleend?
9. Doet u ook aan documentatie-vorming? (richtlijnen punt 4) bijv. plaatselijke kerkbladen, jaarboekjes, blad 'Dienst' e.d. Zijn de belangrijke periodieken ook toegankelijk?
10. Bestaat er in uw gemeente nog materiaal van belang voor de geschiedenis van de Vrijmaking? Of is dit al bij de deputaten bekend? Voert u hierbij ook een actief beleid?
11. Hebt u nog problemen bij de invoering van het in de Richtlijnen bedoelde ordeningssysteem? Hebt u verder nog vragen over de richtlijnen of de praktijk van de archiefzorg?

Bijlage 4

VERSLAG VAN DE WERKZAAMHEDEN VAN DE ARCHIEFADVISEURS

Inleiding

De archiefadviseurs hebben zich met grote ijver van hun taak gekweten. Zij hebben hun werk gedaan bf aan de hand van de door een van hen ontworpen vragenlijst - zie bijlage 3 -bf aan de hand van een eigen vragenlijst. Bij beide methoden kwamen de meeste punten uit de voorlopige Richtlijnen aan de orde. Over hun werkzaamheden hebben zij volgens afspraak rapport uitgebracht aan deputaten. Uit die rapporten blijkt dat zij allen naar eigen stijl hebben gewerkt. Sommigen hebben een exemplaar van hun vragenlijst toegezonden aan de kerkeraden en gaven de ontvangen antwoorden door. Anderen hebben de telefoon gepakt en toen hun vragen gesteld en de antwoorden daarop schriftelijk vastgelegd. En ook hebben enkelen de hun toegewezen kerken persoonlijk bezocht en met de scriba en/of archivaris van de desbetreffende kerk de vragen besproken en adviezen gegeven. Uiteraard is dit wel de meest effectieve werkmethode. Trouwens ook tussenvormen kwamen voor, waarbij per geval werd bekeken wat het meest gewenst was: telefonische behandeling of persoonlijk bezoek. Overigens is het in sommige gevallen daar niet bij gebleven. Dan waren de ontvangen antwoorden aanleiding voor het maken van een afspraak voor alsnog een bezoek.

Uit de ontvangen rapporten konden deputaten zich een beeld vormen van zorg, die in de kerken aan de archieven wordt besteed. Aan de hand van de vragenlijst uit bijlage 3 willen deputaten dat beeld gaarne aan u tonen.

Vraag I

De Richtlijnen zijn over het algemeen positief ontvangen. Slechts in enkele hoge uitzonderingen viel er een lichte kritiek te bespeuren, bang als men was voor een zekere bemoeizucht. Toch heeft een aantal kerkeraden zélf niet veel met de Richtlijnen gedaan. In die gevallen werden zij voor kennisgeving aangenomen. Dat behoeft trouwens niet altijd onverschilligheid te wezen. De zaak kan immers plaatselijk wel dermate goed geregeld zijn dat men de Richtlijnen helemaal niet nodig heeft. Veel kerkeraden hebben de Richtlijnen doorgegeven aan hun scriba of archivaris om er naar bevind van zaken mee te handelen. En voor vrij veel kerkeraden, die nog geen archivaris hadden, is de ontvangst van de Richtlijnen aanleiding geweest er een aan te stellen. In ieder geval is alle kerkeraden duidelijk de zorg voor de archieven nog eens weer onder ogen gebracht. En die zorg wordt nu in veel kerkeraden geïntensiveerd. In vrij veel kerkeraden is, vooral ná het bezoek van of contact met de archiefadviseur de zaak in studie genomen. Hopelijk komt daar iets goeds uit voort.

Vraag 2

In een aantal kerken bleek de zorg voor de archieven goed geregeld te zijn. Maar in een vrij groot aantal liet dat toch te wensen over. Daar is men nu wat opgeschrikt en in veel gevallen zijn plannen in de maak om daar verbetering in te brengen. Dankbaar wordt daar soms gebruik gemaakt van de hulp van de archiefadviseur.

Vraag 3

Er wordt betrekkelijk weinig gebruik gemaakt van een inschrijfregister. Hier en daar is men er na de ontvangst van de Richtlijnen toe overgegaan, maar lang niet overal. Meer niet dan wel. Of men vindt het wat moeilijk, óf men ziet het nut er niet van in óf men vindt het een overbodige luxe, die bovendien nog tijdrovend is ook. Waar echter al langer een register in gebruik is blijkt dat goed te voldoen.

Vraag 4

Wat de opberging van de stukken aangaat heeft iedere kerk zo haar eigen methode. Eén adviseur schreef: zo veel scribae, zoveel ordeningssystemen. Als er een systeem gebruikt wordt is dat veelal wel chronologisch van opzet, waarbij dan dikwijls de stukken in meer of minder rubrieken worden uitgesplitst. Zowel opbergmappen, soms hangmappen, als ordners en archiefdozen zijn in gebruik. Ook komt het wel voor dat er helemaal geen systeem is: stapel maar op. De indruk bestaat dat er meer kerken zonder besluitenboek werken dan met. De vraag is dikwijls: wat neem je daar nu wel in op en wat niet?

Vraag 5

De archieven van de verschillende kerkelijke organen worden hier en daar wel in een centrale bewaarplaats opgeborgen, maar lang niet overal. En als dat gebeurt blijft dat meestal beperkt tot slechts enkele organen, zoals de commissie van beheer en enkele andere. Meestal bewaren de commissies zelf hun eigen archief, dat dan bij de wisseling van functies mee verhuist naar de woning - of soms het kantoor - van de nieuwe functionaris. Verenigingsarchieven worden maar hoogst zelden centraal bewaard. In de inleiding werd opgemerkt dat de kerkeraden zelf in veel gevallen niet veel met de Richtlijnen hadden gedaan. Dat blijkt met name wel hier. In punt 2 van de Richtlijnen staat dat het aanbeveling verdient dat de kerkeraad aangaande dit punt besluiten neemt. Dat is zo goed als nergens gebeurd, al moet erbij gezegd worden dat dit punt in een aantal kerkeraden nog in studie is.

Vraag 6

De archiefbewaarplaatsen bestaan in vrijwel alle gevallen uit één of meer kasten; meestal uit zogenaamde archiefkasten, die dan brandvrij of brandwerend zijn. Maar ook heel gewone muurkasten worden gebruikt. Echt daarvoor ingerichte archiefbewaarplaatsen komen maar zelden voor. Wat dit punt betreft zou er nog heel wat verbeterd kunnen worden. Blijkbaar wordt daar bij de vele nieuwbouw en verbouw van kerkgebouwen niet of nauwelijks aan gedacht. Zelfs niet in kerken die nog wel als archiefbewarende kerk voor de classis of de particuliere synode zijn aangewezen. In betrekkelijk weinig kerken blijkt men over een kluis te beschikken. En als die er al is, is die in de meeste gevallen zo klein dat er slechts plaats is voor de allerbelangrijkste dingen als notulenboeken. In enkele kerken wreekt zich het nadeel van het niet beschikken over een eigen kerkgebouw. Gelukkig heeft het punt van de opberging hier en daar toch zoveel aandacht gekregen dat de aanschaf van een archiefkast overwogen wordt.

Vraag 7

Vernietiging van stukken volgens vernietigingslijsten komt praktisch niet voor. Meestal wordt bij ontvangst of direct na behandeling in de kerkeraad al heel wat weggegooid. Veelal wordt dat overgelaten aan de inzichten van de scriba. Bij familieberichten staan veel kerkeraden in dubio: bewaren of wegdoen. De ene kerkeraad bewaart en de andere vernietigt.

Vraag 8 Raadpleging van stukken of uitlening ervan komt slechts sporadisch voor.

Vraag 9

Wat de documentatievorming betreft is gebleken dat in vrijwel alle gevallen plaatselijke kerkbodes en jaarboekjes worden bewaard. A1 is of wordt daar niet altijd nauwkeurig de hand aan gehouden. Er blijken nogal eens hiaten te zitten in de collecties. Ook het landelijke Handboek wordt vrij algemeen bewaard, evenals de acta van de synoden. A1 blijkt dat - hoe is het mogelijk - niet overal en niet altijd even trouw te gebeuren.

Vraag 10

Veel kerken hebben reeds materiaal bij de deputaten ingeleverd. Maar bij een vrij groot aantal kerken blijkt nog materiaal te liggen. Soms zelfs nog in ongeordende staat. Overigens moet opgemerkt worden dat er nog al een aantal jonge kerken is: kerken die ontstaan zijn na de Vrijmaking, bijvoorbeeld in de provincie Flevoland. Of die er zijn bijgekomen na doorgaande kerkinstituering. Deze kerken hebben dus zelf geen Vrijmakingsarchief. Evenmin als sommige kerken die dat in de strijd van de jaren 1967-1969 zijn kwijtgeraakt. Hoe het ook zij, deputaten houden zich nog steeds aanbevolen voor inzendingen. A1 zouden het alleen maar fotocopieën zijn van de notulen, waaruit blijkt hoe de Vrijmaking verlopen is.

Vraag 11

Echte problemen hebben zich niet voorgedaan. Hier en daar bieden de archiefadviseurs nog hulp of geven zij adviezen. Doen zich alsnog problemen voor dan kunnen de kerkeraden altijd bij hen terecht. Overigens is het wat jammer dat nogal sterk beklemtoond is dat de Richtlijnen voorlopige Richtlijnen waren. Dat heeft sommige kerkeraden ertoe gebracht te zeggen: we doen voorlopig maar niets en wachten maar liever op de definitieve Richtlijnen. Die zullen stellig niet anders uitvallen, maar alleen wat uitvoeriger worden, met name wat het punt ordening betreft.

RAPPORT EN VOORSTELLEN inzake revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131 en Handelingen art. 18 en 21.

I. FORMEEL GEDEELTE

1. Overzicht van de stukken als voorkomend op de agenda

- 1.1. IX.1 Revisieverzoek d.d. 15-10-1986, ingediend door br. P. Wolters te Leek en mede ondertekend door: zr. R. C. Bouwkamp-ten Hoor te Haren, br. J. Admiraal te Staphorst, br. T. Bonthond te Vriezenveen, br. J. Bos te Leek, br. K. Bouwkamp te Oldehove, br. J. van Esch te Bedum, br. H.T. van Faassen te Slochteren, br. J. Hoving te Ulrum, br. E. J. Koning te Nijverdal, br. W. Snippe te Smilde en br. J. Wiltjer te Aalten.
- 1.2. IX.9. Mededeling d.d. 12-3-1987 van br. J. Fokkes Sr. te Bedum, inhoudende zijn afwijzing van de 'leer van Heemse 1984/85 over de kerk' en van 'haar onbetrouwbaar kerkboek'.
- 1.3. IX.13. Revisieverzoek d.d. 18-4-1987, getiteld 'Weest altijd bereid tot verantwoording', van br. W.A. van Andel te Barendrecht en zr. R. Hoorn te Zwolle.
- 1.4. IX.16. Revisieverzoek dal. 4-4-1987 van br. B. Zwart te Nijkerkerveen.
- 1.5. IX.17. Adhesiebetuiging, gedateerd april 1987, van br. J.E. Bakker te Haren bij het revisieverzoek IX.1.
- 1.6. IX.20. Revisieverzoek d.d. 17-4-1987 van br. J.F. de Leeuw te Dronten, mede ondertekend door zr. A.J. de Leeuw-Hiemstra te Dronten en zr. J.A. de Leeuw te Zwolle.
- 1.7. IX.21. Revisieverzoek d.d. 18-4-1987 van 'de raad van de Gereformeerde Kerk te Grootegast', ondertekend door ds. Joh. Hoorn als praeses en br. J. Klok als scriba, met als argumentatie het geschrift 'Om recht en waarheid' van de hand van ds. Joh. Hoorn (ondertitel: 'Een beoordeling vande Handelingen van de Generale Synode van Heemse 1984-1985 tegen de gemeente van Christus'); en met de bijlagen:
 1. uitspraak van de classis Grootegast dal. 24-4-1986 inzake de afscheiding door 35 belijdende leden van de kerk te Grootegast d.d. 20-1-1986;
 2. een revisieverzoek, door ds. Joh. Hoorn ingediend bij de synode van Heemse, inzake haar uitspraak over zijn gevoelens (Acta art. 131).
- 1.8. Het laatstgenoemde revisieverzoek richt zich geheel tegen de besluiten van de GS Heemse, vermeld in haar Handelingen art. 18 en 21, en is van kerkrechtelijke aard. De revisieverzoeken IX.1, IX.13 en vooral IX.20 bevatten naast leerstellige bezwaren tegen de besluiten van de GS Heemse, Acta art. 131, kerkrechtelijke bezwaren; het eerstgenoemde tegen het feit dat de GS Heemse het gevoelens van ds. Hoorn behandelde in besloten zitting, de andere twee tegen de Handelingen art. 18 en 21.
Voor het overige richt de vraag om revisie zich op de besluiten inzake het gevoelens van ds. Hoorn, Acta art. 131.

2. Ontvankelijkheid, orde van behandeling

- 2.1. Over de ontvankelijkheid van de stukken IX.1,9,13,16,17 en 20 bestaat, gelet op art. 30,31 K.O. geen twijfel. Ze zijn tijdig ingediend door leden van de Gereformeerde Kerken. Ten aanzien van het revisieverzoek IX.21 moet worden bedacht, dat de zich noemende 'raad van de Gereformeerde Kerk te Grootegast' zich op 20-1-1986 heeft 'afgescheiden' van de Gereformeerde Kerk te Grootegast. De classis Grootegast d.d. 24-4-1986 sprak in haar zitting van 22-5-1986 uit 'dat de leden van de groepering-Hoorn, die zich noemt 'Gereformeerde Kerk

te Grootegast', waarvan zich als praeses van de kerkeraad presenteert de afgezette predikant J. Hoorn en als scriba J. Klok, G.P. Beukemalaan 1 te Grootegast, door hun daad van onttrekking aan de Gereformeerde Kerk te Grootegast met het verband van de Gereformeerde Kerken in Nederland hebben gebroken en dat die groepering derhalve niet is aan te merken als behorende tot dit kerkverband'.

- 2.2. In het revisieverzoek schrijft de korthedshalve zo aan te duiden 'raad-Klok':
'Evenmin als het voorafgaande behoeft het betoog dat de afscheiding alhier niet los staat van de uitspraken en handelingen van de Generale Synode van Heemse 1984-1985 in wat zij noemt het geding tussen de kerkeraad en de predikant van de Gereformeerde Kerk te Grootegast (zie haar Handelingen art. 17-29 en haar Acta art. 131).
Welnu, het is ten aanzien van die handelingen dat wij ons tot u als eerstvolgende generale synode menen te mogen en te moeten wenden, nadat wij ook de kerken zelf hierover één en andermaal hebben aangeschreven en op hen appèl deden te onderzoeken of deze dingen alzo zijn'.
- 2.3. De uitspraak van de classis Grootegast behoort niet te worden genegeerd. Het is echter ook waar dat bij de afzetting van ds. Joh. Hoorn en de daarop gevolgde 'afscheiding' te Grootegast de besluiten van de GS Heemse van beslissende betekenis zijn geweest. Gesteld dat zou worden aangetoond dat deze besluiten over de gehele linie onjuist waren geweest, dan zouden de kerken, ook in de classis Grootegast, daarmee rekening moeten houden. Bovendien is het voor het zuiver houden van de naam van de kerken, coram Deo maar ook voor de mensen, nodig dat de bezwaren, indien ze onjuist zijn, niet onweersproken blijven, en indien ze juist zijn, dat dit wordt erkend.
Omdat deze generale synode inderdaad de eerste is na die van Heemse meent het moderamen, dat het op de weg van uw vergadering ligt de ingebrachte bezwaren te toetsen en daarover uitspraak te doen, ook voorzover ze afkomstig zijn van de 'raad-Klok'.
- 2.4. Het door ds. Hoorn bij de synode van Heemse ingediende revisieverzoek kon daar niet worden behandeld. Uw moderamen heeft dit stuk aangeduid als bijlage bij het revisieverzoek IX.21. Daarmee is aangegeven dat dit verzoek als zodanig niet op de tafel van deze synode ligt ter behandeling. De 'raad-Klok' schrijft hierover:
'Reeds de synode van Heemse ontving op die uitspraak een reactie in de vorm van een revisieverzoek, waarop zij evenwel niet inging. Ten bewijze dat deze uitspraak (Acts art. 131, mod.) niet naar de Schrift is doen wij u genoemd revisieverzoek ongewijzigd toekomen. Wel hoopt onze predikant ook nog (opnieuw) te komen tot het opstellen van een stuk met de beoordeling van deze leeruitspraak en van het besluit van art. 29 van de Handelingen'.
In het eigenlijke verzoek van de 'raad-Klok' wordt dit revisieverzoek niet genoemd. Het is ook niet door ds. Hoorn zelf bij de synode ingediend. Om deze redenen kan het niet als meer dan een bijlage worden beschouwd. Overigens komt de materie waarop het betrekking heeft breed aan de orde in het revisieverzoek IX.1.
- 2.5. Wat de orde van behandeling betreft is het nodig dat eerst de kerkrechtelijke bezwaren inzake de Handelingen van de GS Heemse (art. 18 en 21) worden getoetst en daarna de leerstellige bezwaren inzake haar Acta (art. 131).

3. Behandeling in publieke of in besloten zitting

- 3.1.1. De GS Heemse volgde hierin de lijn, dat de zaken in besloten zitting werden besproken en afgehandeld, en dat de besluiten inzake het gevoelen van ds. Hoorn daarna publiek werden gemaakt (alsmede een deel van de kerkrechtelijke handelingen). Het revisieverzoek-Wolters c.s. eindigt met een tweeledig verzoek op dit punt, nl. uit te spreken:
'1. dat de generale synode van Heemse ten onrechte in besloten zitting over het gevoelen van ds. Hoorn heeft gehandeld;
2. dat hetgeen hierover is opgenomen in de zgn. Handelingen van deze synode publiek zal worden gemaakt door opname daarvan in de Acta van de Generale Synode van Spakenburg-Noord 1987'.

3.1.2. Hiervoor wordt als argumentatie aangevoerd:

'De zaak van de (handhaving van de) leer is ... een publieke zaak. Het is een Schriftuurlijke regel dat kerkelijke vergaderingen als zij over de leer handelen dat niet achter gesloten deuren doen maar in plenaire (bedoeld: publieke, mod.) zitting.

Daar komt nog bij dat ds. Hoorn zijn gevoelens publiek heeft gemaakt via zijn brochures. Dat vormde temeer reden voor de synode om deze zaak in publieke zitting te behandelen'.

3.2.1. Ten aanzien van het eerste verzoek van de brs. Wolters c. s. is zonder meer toe te stemmen, dat de zaak van de leer en haar handhaving een publieke of openbare zaak is.

'Behalve in geval van beoordeling van personen zal de synode niet dan bij volstrekte noodzaak in besloten zitting vergaderen'. (Huishoudelijke Regeling, onderdeel VII sub 2).

De GS Heemse zelf heeft op 15-11-1984 een aantal argumenten overwogen, die haar ertoe brachten de zaak in besloten zitting te behandelen. Ze zijn opgenomen in de Handelingen art. 25, aldus:

1. In deze zaak hebben we inderdaad met de leer van de kerk te doen. Een uitspraak van de synode gaat alle kerken aan. Vandaar dat te nemen besluiten gepubliceerd dienen te worden op een nader te bepalen datum.

Dit is echter iets anders dan dat de *beraadslaging* zelf in publieke zitting moet plaatsvinden. Het gaat immers niet slechts om bezwaren als zodanig tegen een onderdeel van de belijdenis, maar om een *geding*, verbonden met appèl-zaken, waarbij de zaak van de tucht niet te elimineren valt. Het heeft alles te maken met het toezicht op een dienaar des Woords.

Bovendien: de verklaring van ds. Hoorn is in vertrouwen gevraagd en gegeven. Bij de bespreking hiervan is niet van belang wat A of B zegt, maar wat de synode besluit. Er ligt niet een gravamen tegen een belijdenis-onderdeel, ook niet tegen het gevoelens van ds. Hoorn. Deze synode heeft krachtens eigen verantwoordelijkheid - mee op verzoek van de kerkeraad - de zaak ter hand genomen.

2. Door een publieke behandeling moeten we de kerkeraad en ds. Hoorn niet voor de voeten lopen. Zelf hebben we besloten aan het verzoek van de kerkeraad van Grootegast tot toetsing van het gevoelens van zijn predikant te voldoen. Daarom moeten we aan henzelf eerst het resultaat daarvan voorleggen, opdat ds. Hoorn de gelegenheid krijgt van zijn gevoelens terug te komen.

3. Ds. Hoorn is eerst mondeling gehoord. Hij heeft zich daarna schriftelijk kunnen uiten en hij heeft daarna nog gelegenheid ontvangen dit t.a.v. een vraag nog nader toe te spitsen.

Resumerend stelt het moderamen voor de behandeling van deze zaak in comité voort te zetten en tot publikatie te komen na besluitvorming'.

3.2.2. Uw moderamen is van oordeel dat deze argumenten niet sterk waren. Het bedoelde geding ging immers niet over het leven van partijen, maar over de leer. Eventuele voortgezette tucht (de schorsing van ds. Hoorn was reeds bekend) betrof evenmin het leven van de betrokken predikant maar zou het karakter hebben van leertucht.

Het argument dat de verklaring van ds. Hoorn in vertrouwen was gevraagd en gegeven moet wel betrekking hebben op het feit, dat de synode de zaak tot dusver in comité had behandeld. Het gevoelens waarover ds. Hoorn werd aangesproken was echter door zijn eigen daden en naar zijn klaarblijkelijke bedoeling publiek bekend. Het *feit* dat de synode in comité was gekomen tot het besluit om dat gevoelens te gaan toetsen kon moeilijk dienen als norm, krachtens welke de toetsing zelf een besloten karakter diende te hebben.

De omstandigheid dat de synode 'krachtens eigen verantwoordelijkheid' de zaak ter hand had genomen pleitte eerder voor openheid dan voor behandeling achter gesloten deuren. Wanneer immers een synode besluit krachtens eigen verantwoordelijkheid te handelen, dan is dat een uitzonderlijke zaak in de Gereformeerde Kerken en een keuze, die niet langer dan strikt nodig geheim moet blijven.

3.2.3. De synode heeft haar oordeel over het gevoelens van ds. Hoorn op zeer korte termijn gepubliceerd. Deze snelle bekendmaking ontmoet op zichzelf geen kritiek bij het moderamen. Het gevoelens van ds. Hoorn was publiek bekend zodat bij een eventuele herroeping de zaak

in geen geval binnenskamers kon blijven. Maar juist daarom was het tweede argument dan ook niet terzake.

Ook het derde argument ging voorbij aan het feit dat het gevoelen van ds. Hoorn door hemzelf in brochures publiek was uitgedragen; het had zelfs in de kerkelijke pers al ruime aandacht ontvangen.

- 3.2.4. Gelet op de bovengenoemde bepaling van de Huishoudelijke Regeling en op het feit, dat beoordeling van personen niet aan de orde was, meent het moderamen dat de GS Heemse over het gevoelen van ds. Hoorn in openbare zitting had behoren te handelen. De door haar overwogen argumenten toonden nl. ook anderszins niet de 'volstreckte noodzaak' aan om in besloten zitting te vergaderen.
- 3.3.1. Uw moderamen is van oordeel dat aan het tweede verzoek van br. Wolters c. s. niet moet worden voldaan. Na het gereedkomen van haar besluitvorming over het gevoelen van ds. Hoorn deed de GS Heemse een aparte publikatie uitgaan ('De roeping zich bij de kerk te voegen'), waarin behalve haar uitspraak zelf over dit gevoelen en het daartoe leidende commissierapport ook werd opgenomen, wat in comité was besloten ten aanzien van deze toetsing, nl:
- het 'Voorstel van Orde' d.d. 29-8-1984 (Hand. art. 18);
 - de vermelding dat de kerkeraad van Grootegast tijdens een hoorzitting de hulp van de synode had verzocht in die zin, dat zij van ds. Hoorn een nadere verklaring van gevoelen zou vragen;
 - het besluit d.d. 21-9-1984 om van ds. Hoorn een zodanige verklaring te vragen (Hand. art. 21);
 - de aan ds. Hoorn gestelde vragen (Hand. art. 23).
- 3.3.2. Dit alles werd tevens opgenomen in de Acta (art. 131) en in de bijlage B3. Gelet op deze (herhaalde) publikatie acht het moderamen het niet zinvol of vereist, in de Acta van deze synode de tekst van de Handelingen van de GS Heemse, art. 17 en volgende, integraal op te nemen. Weergave van de discussies is achteraf van weinig belang, en de genomen besluiten zijn alle gepubliceerd.
- 3.4.1. Wat de nu ingediende revisieverzoeken betreft ziet uw moderamen geen noodzaak om deze geheel of gedeeltelijk in besloten zitting te behandelen. Ook deze synode heeft zich te houden aan de Huishoudelijke Regeling VII.2.
- 3.4.2. Noch de kerkrechtelijke, noch de leerstellige bezwaren leiden tot een beoordeling van personen. De kerkrechtelijke besluiten, waartegen bezwaar wordt aangetekend, zijn door de GS Heemse reeds openbaar gemaakt.
- 3.4.3. Ook indien bij de behandeling van de kerkrechtelijke bezwaren uit de Handelingen van de GS Heemse meer moet worden geciteerd dan zij zelf heeft gepubliceerd kan daaruit geen 'volstreckte noodzaak' worden afgeleid voor een behandeling in comité. Juist het kerkrechtelijk handelen van meerdere vergaderingen behoort immers voor de kerkleden toetsbaar en dus bekend te zijn.
4. **Een en ander leidt tot het volgende voorstel:** (voor de tekst van het voorstel zie art. 164)

RAPPORT EN VOORSTELLEN inzake revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131 en Handelingen art. 18 en 21.

II. KERKRECHTELIJK GEDEELTE

1. Oriëntatie

Aan de GS Heemse waren bezwaarschriften voorgelegd van de kerkeraad te Grootegast en van de classis Grootegast tegen uitspraken van de particuliere synoden van Groningen, 1983 resp. 1984. Ze hadden betrekking op de procedure die leidde tot de schorsing van ds. Joh. Hoorn, in welke procedure verschillende mindere vergaderingen hadden gehandeld. Nadat een eerste appèl, tegen de PS Groningen 1983, was afgehandeld kwam de generale synode zelf tot een procedure om, voordat verdere procedurele bezwaarschriften aan de orde kwamen, het gevoel van ds. Hoorn inhoudelijk te beoordelen. Hierbij stond de synode voor ogen dat de nood in de gemeente te Grootegast ondanks alle procedureuitspraken voortduurde en niet tot een oplossing zou komen, als de zaak zelf van het conflict buiten beschouwing bleef. Zo begon de synode te tasten naar een mogelijkheid om 'de zaak zelf', ook genoemd 'de eigenlijke zaak' in behandeling te nemen, in de hoop dat langs die weg werkelijk hulp kon worden geboden in de noodsituatie te Grootegast (Hand. art. 17,18). Tegen de door de GS Heemse nu gevolgde procedure, uitkomend in de Handelingen, art. 18 en 21, worden bezwaren ingebracht door de 'raad-Klok', br. W.A. v. Andel en zr. R. Hoorn en br. J.F. de Leeuw (agendapunten resp. IX,21,13,20).

2. Hoofdmomenten van de procedure

2.1. Op 29-8-1984 nam de GS Heemse een 'VOORSTEL VAN ORDE' aan, dat als volgt luidde:

'De generale synode

constateert 1 dat het geding tussen de kerkeraad en de predikant van de Gereformeerde Kerk te Grootegast reeds gedurende jaren de gemeente heeft verscheurd en tot op heden blijft verscheuren,
en 2 dat de besluiten van mindere vergaderingen in dit geding tot op heden de rust en vrede niet hebben hersteld;

is van oordeel 1 dat een beoordeling van het geding zelf, zoals het nu bestaat, een oplossing van de moeiten dichterbij kan brengen, onder beding van Gods zegen,
en 2 dat een beoordeling van handelingen en uitspraken, door mindere vergaderingen in de procedure gedaan, slechts van afgeleide betekenis kan zijn voor wat betreft de beslechting van het geding zelf;

besluit partijen in geding te citeren en te horen en daarna binnen haar bevoegdheid en haar verantwoordelijkheid ten aanzien van de handhaving van de leer der kerken een uitspraak in het geding te doen'. (Hand. art. 18).

2.2. Op 21-9-1984 werd een volgend besluit genomen. Als materiaal daarvoor dienden de volgende stukken:

1. het bovenstaande besluit van 29-8-1984;
- 2 en 3. verslagen van de gesprekken die daarna waren gehouden met de kerkeraad (11-9-1984) en met ds. Hoorn (13-9-1984), waarbij uit het gesprek met de kerkeraad het volgende werd geciteerd:
'Tijdens dit gesprek verzocht de kerkeraad, dat de generale synode hem hulp zou bieden door van ds. Joh. Hoorn een nadere verklaring te vragen van zijn gevoel, dat intussen ook in brochures werd uitgedragen';
4. een verklaring van ds. Hoorn per brief van 21-2-1984, gegeven aan zijn kerkeraad als nadere verklaring van gevoel - naar zijn eigen zeggen buiten het kader van het vijfde lid van het Ondertekeningsformulier;
5. drie brochures van ds. Hoorn;
6. de nota die 'commissie V' over deze zaak uitbracht.

2.3. Het besluit luidde:

'in het kader van het vijfde lid van het Ondertekeningsformulier van ds. Joh. Hoorn een nadere verklaring te vragen van zijn gevoelen, zoals hij dat in de door hem gepubliceerde brochures heeft uitgedragen en in de brief van 21 februari 1984 kort heeft samengevat'.

2.4. De synode voerde als gronden aan:

1 Het gevoelen van ds. Joh. Hoorn, zoals hij dit in zijn brochures heeft uitgedragen en in zijn brief van 21 februari 1984 kort heeft samengevat, roept dusdanig vragen op, dat er voor de synode gegronde reden bestaat dit gevoelen binnen het kader van het vijfde lid van het Ondertekeningsformulier te toetsen.

2 De formulering van het vijfde lid in de oorspronkelijke tekst van het Ondertekeningsformulier (de kerckenraet, classis ofte synodus) in vergelijking met de formulering in het derde lid van dit formulier (den kerckenraet, classe ende synodo) doet zien, dat deze generale synode bevoegdheid en verantwoordelijkheid heeft terwille van de bewaring van de eenheid en zuiverheid van de leer tot toetsing over te gaan.

3 Vanwege deze verantwoordelijkheid en bevoegdheid is het de generale synode mogelijk aan het verzoek van de kerkeraad te voldoen.

4 Het feit, dat ds. Joh. Hoorn zijn gevoelen publiek heeft uitgedragen, verhoogt de noodzaak tot toetsing' (Hand. art. 21).

3. De ingebrachte bezwaren

3.1. De 'raad-Klok' brengt via een ruim 70 bladzijden tellend geschrift van ds. Hoorn twee reeksen bezwaren in, resp. inzake art. 18 en art. 21 van de Handelingen. Hij wil met name aantonen dat het bij Voorstel van Orde genomen besluit dal. 29-8-1984 (art. 18) onwettig was, en hij stelt dat om die reden heel de uit dat voorstel voortgevloeide besluitvorming eveneens onwettig is. 'Alleen al het onwettig *begin* veroordeelt alles wat eruit voortgekomen is'. Br. W.A. v. Andel en zr. R. Hoorn formuleren 2 bezwaren tegen het besluit van 29-8-1984. Br. J.F. de Leeuw verzoekt de synode uit te spreken dat de synode te Heemse 1984-1985 door deze besluiten handelde in strijd met art. 30 **K.O.**

3.2. Inzake art. 18 van de Handelingen

De 'raad-Klok' vat zijn bezwaren op dit punt samen op p. 21 van het geschrift 'Om recht en waarheid'. Uw moderamen neemt de vrijheid deze bezwaren hier en daar nog wat korter weer te geven. Waar nodig wordt ter verduidelijking enige toelichting gegeven vanuit het genoemde geschrift.

Het gaat om de volgende bezwaren:

3.2.1. 1. Het voorstel van orde is onwettig 'omdat de synode hier besluit tot beoordeling van een uitspraak in een geding binnen een kerkeraad, zonder dat haar dat geding als zodanig was voorgelegd'.

Toelichting: aan de GS Heemse waren bezwaren voorgelegd door de kerkeraad en de classis Grootegast tegen particuliere synoden van Groningen. Partijen in geding waren dus de kerkeraad, resp. de classis aan de ene kant, en de particuliere synoden aan de andere kant. Maar dit geding is in art. 18 van de Handelingen uit het gezicht verdwenen. 'Het blijkt eenvoudig plaats te hebben gemaakt voor een *ander geding*, nl. tussen kerkeraad en predikant van Grootegast' (p. 4).

3.2.2. 2. De synode trad buiten haar eigen bevoegdheid door eigenmachtig in te grijpen in de regering van Christus' kerk te Grootegast. Toelichting: het laatstgenoemde geding werd aan de orde gesteld zonder dat 'daartoe vereiste en daartoe strekkende stukken' bij de synode waren ingediend. Zij handelde hier op grond van een 'blote

constatering'. Maar: 'Haar komt niet toe blootweg te constateren als ware zij meesteres van de kerken, doch slechts op grond van de stukken als dienaar van de kerken' (p. 4).

- 3.2.3. 3 De synode nam het recht van bezwaar van appellanten niet serieus maar sprak 'door haar besluit een veroordelend vonnis uit over het geding zelf dat haar ter behandeling was voorgelegd in plaats van *in* dat geding een uitspraak te doen'. Toelichting: dit bezwaar heeft betrekking op 'is van oordeel 2'. Appellanten stellen: 'wat van niet meer dan afgeleide betekenis kan zijn voor de zaak zelf, verliest zijn bestaansrecht wanneer de zaak zelf aan de orde komt. Kortom, de synode vonnist het bij haar aanhangig gemaakte en door haar in behandeling genomen geding thans als zonder bestaansrecht' (p. 5).
- 3.2.4. 4 Het door de synode aan de orde gestelde geding betreft de 'strijd om de handhaving van de zuivere leer'. Het komt echter 'geen meerdere vergadering toe in die strijd tussenbeide te komen door daarin een uitspraak te doen, waardoor zulk een vergadering zich opwerpt als de hier beslissende instantie'.
'Een kerkelijke vergadering heeft zich niet aan te stellen als ware zij de kerk zelf'.
Toelichting: De Here heeft het kostbare goed van de waarheid niet gelegd 'in de handen van de kerken *in hun kerkelijke vergaderingen*, zodat hier gesproken zou mogen worden van de leer der kerken, meervoud dus, zoals de synode hier doet, en zodat een synode zou mogen en moeten optreden als behoedster en beschermvrouwe van de waarheid'. God heeft 'DE KERK ZELF uitverkoren en aangewezen om te zijn een pijler en fundament der waarheid' (p. 15).
- 3.2.5. 5 De synode constateert een om de leer *verscheurde* kerk, 'terwijl de Schrift ons leert dat de leer en de strijd om de leer juist *de eenheid* van de kerk betekenen'.
Toelichting: de leer der kerk doet ons belijden 'een enige kerk, die *tezamen gevoegd en verenigd is in eenzelfde Geest door de kracht van het geloof*'.
Te Grootegast was 'dan ook niet een reeds gedurende jaren en tot op heden verscheurde gemeente', maar 'een verenigde kerk, één in het ware geloof, welk geloof de kerk niet kan verscheuren maar haar één doet zijn in de waarheid'.
Wel was het zo 'dat reeds gedurende jaren velen en steeds meerderen binnen de gemeente *zich onttrokken* aan haar goede strijd om het behoud van het Woord der waarheid' (p. 17).
- 3.2.6. 6 Het voorstel van orde strijdt met voorafgaande en navolgende besluitvorming van de synode rondom hetzelfde geding, zoals te vinden in art. 16 en 29 van de Handelingen.
Toelichting: In art. 16 van de Handelingen staat de uitspraak, die de synode deed over het bezwaarschrift van de classis Grootegast tegen de PS Groningen 1983. Deze particuliere synode had het in de classis afgekeurd, dat zij uitspraak had gedaan in het geding over de leer te Grootegast.
De classis ging in appèl bij de GS Heemse en stelde o.m. dat de PS Groningen 1983 geen rekening had gehouden met de concrete nood situatie, waarin kerkeraad en gemeente van Grootegast verkeerden.
De GS Heemse wees dit appèl af, met o.a. deze gronden:
'Een nood situatie mag een kerkelijke vergadering er niet toe brengen kerkelijke regels te negeren' en 'dat de kerkeraad zelf was geroepen in het geschil een uitspraak te doen in het kader van het ondertekeningsformulier, en de classis niet in de bevoegdheid van de kerkeraad mocht treden'. Nu deed de synode echter zelf met haar voorstel van orde in art. 18, 'wat zij te voren in art. 16 in de betreffende classis veroordeelt' (p. 18-19).
- 3.2.7. De bezwaren van br. W.A. van Andel en zr. R. Hoorn luiden:
'*Ten eerste* een voorstel van orde aannemen is een eigenmachtig optreden wat zich niet verdraagt met het afgevaardigd zijn.
'*Ten tweede* bevoegdheid en verantwoordelijkheid zijn gebonden aan mandaat en instructie. Dus mocht de synode slechts oordelen over de bezwaarschriften van kerkeraad en classis Grootegast; zij alleen behoorden tot het agendum'.

3.2.8. Het bezwaar van br. J.F. de Leeuw op dit punt is dat de synode 'eigenhandig een nieuwe zaak op haar tafel' heeft gelegd via het ordevoorstel, ondanks het feit dat er op de tafel van de synode 'geen bezwaren tegen leer of leven van de betreffende predikant' lagen en 'evenmin tegen de kerkeraad'. Deze broeder verwijst hierbij naar het onrechtmatig handelen van de GS Amsterdam 1936 die eigenmachtig de zgn. leergeschillen in behandeling nam.

4. Inzake art. 21 van de Handelingen

De 'raad-Klok' vat de bezwaren op dit punt samen op p. 71-72 van zijn geschrift. In het kort zijn ze als volgt weer te geven:

- 4.1. 1. Dit besluit is 'onverantwoord omdat het in het licht van het voorstel van 29 augustus 1984 blijkt geeft van *onzuivere* rechtspraak. De synode verandert thans van de rechter in het geding tot partij in geding. Met het overnemen van het onzuivere verzoek van de kerkeraad, tijdens de hoorzitting gedaan, neemt zij ook de aanklagende en verdachtmakende rol van de kerkeraad over. Hoewel de synode zegt in artikel 21 te handelen in het kader van haar besluit van 29 augustus besluit zij metterdaad te handelen in een ander kader, nl. dat van het vijfde lid van het Ondertekeningsformulier'.
Toelichting is hier niet nodig.
- 4.2. 2. Het '*eigenlijke* materiaal dat behoort bij het besluit van 29 augustus, nl. de verslagen van de beide hoorzittingen' functioneert niet langer maar heeft plaats gemaakt voor '*oneigenlijk* materiaal, nl. drie brochures en een verklaring van ds. Joh. Hoorn, met welk materiaal zonder enige verantwoording en derhalve losgemaakt van het geding tussen de kerkeraad en de predikant wordt verder gewerkt. Daarbij blijft de door de synode zelf eerst aangewezen partij in geding, nl. de kerkeraad, van nu af geheel buiten haar onderzoek'.
Toelichting is ook hier niet nodig.
- 4.3. 3. De synode schendt in dit besluit het Ondertekeningsformulier zelf. Want zij 'neemt wel het besluit, van ds. Joh. Hoorn een nadere verklaring te vragen maar zonder dat zij daarbij doet blijken dat te doen 'om gegronde redenen terwille van de bewaring van de eenheid en zuiverheid van de leer'. Ook de gronden bij haar besluit doen die gegronde redenen niet blijken'. Toelichting: de synode spreekt van brochures, die door ds. Joh. Hoorn zijn gepubliceerd. Maar zij laat in haar besluit niet BLIJKEN dat zij die ook gelezen heeft. En alleen uit lezing (en toetsing) kan blijken, of de in het vijfde lid van het ondertekeningsformulier bedoelde 'gegronde redenen' werkelijk aanwezig zijn (p. 39).
- 4.4. 4. De synode vertreedt door haar besluit 'de eigen bevoegdheid en verantwoordelijkheid die een kerkeraad in dezen heeft volgens het vijfde lid, terwijl zij zichzelf hier een bevoegdheid en verantwoordelijkheid aanmatigt die zij volgens datzelfde lid niet heeft. Zij negeert dat dit lid spreekt van *onderscheidene* kerkelijke vergaderingen, die hier ieder op *eigen* plaats hun verantwoordelijkheid hebben en welke verantwoordelijkheid zich niet verder uitstrekt dan de vergadering zelf'.
Toelichting: het vijfde lid van het Ondertekeningsformulier geeft aan een synode volgens appellanten wel een eigen bevoegdheid, maar steeds binnen een strikt bepaalde grens. Die bevoegdheid reikt h.i. nl. 'geen millimeter verder dan dat deze vergaderingen zelf reiken'. Zo heeft een generale synode de bevoegdheid en de plicht 'om in haar midden niet als afgevaardigden te ontvangen, tenzij dat die verklaren in te stemmen met de gereformeerde leer van de drie formulieren van eenheid'. Daarbij kan het gebeuren dat de vergadering zich vanwege gegronde redenen genoodzaakt ziet één of meer afgevaardigden een nadere verklaring te vragen van hun gevoelens omtrent enig stuk van de leer. 'Maar daar houdt het dan ook echt wel mee op' (p.49,15,16).

- 4.5. 5 Br. J.F. de Leeuw erkent dat er voor een synode gegronde redenen kunnen bestaan, het gevoel van een predikant te toetsen in het kader van het vijfde lid van het Ondertekeningsformulier. Maar hij meent dat een synode dit niet kan doen zonder dat er 'eerst bezwaarschriften in de kerkelijke weg op de tafel van de synode liggen, welke bij behandeling hiertoe zouden noodzaken'. 'Dat kerkeraden, classes en synoden het recht hebben zulke verklaring te vragen zal niemand ontkennen'. 'Maar dan wel elke vergadering binnen zijn of haar taken en bevoegdheden, zoals die in onderling overleg door de kerken zijn vastgelegd in de **K. O.**'

5. De spil waar het in alle bezwaren om draait

- 5.1. De vraag die in bijna alle bezwaren op ons afkomt is de vraag naar de BEVOEGDHEID van de synode (waarmee annex haar verantwoordelijkheid).
Mocht de GS Heemse, toen diverse bezwaarschriften over procedurele kwesties op haar agenda stonden, overgaan tot behandeling van wat zij noemde 'het geding zelf'?
Was het voorstel van orde en de aanneming daarvan wel in overeenstemming met de positie van afgevaardigden, gebonden aan mandaat en instructie?
En vooral: was de synode vervolgens bevoegd om in het kader van het Ondertekeningsformulier, vijfde lid, een nadere verklaring van gevoelens te vragen van ds. Hoorn?
Appellanten geven op deze vragen een ontkennend antwoord. De GS Heemse heeft ze voor zichzelf bevestigend beantwoord. De GS Spakenburg-Noord moet hier opnieuw over oordelen.
Daartoe moeten de besluiten van de GS Heemse (Hand. art. 18 en 21) zorgvuldige aandacht krijgen.
- 5.2. *Het voorstel van orde en de bevoegdheid van de synode*
- 5.2.1. Er is onderscheid tussen het besluit van 29-8-1984 (voorstel van orde, Hand. art. 18) en dat van 21-9-1984 (de vraag om een nadere verklaring van gevoelens, Hand. art. 21). Dit onderscheid hoeft nog niet in te houden dat er tussen die twee besluiten strijd is.
Ten aanzien van het voorstel van orde is om te beginnen toe te stemmen, dat het geding tussen de kerkeraad en de predikant te Grootegast over de leer *als zodanig* niet aan de synode van Heemse was voorgelegd. Dat is de synode zich ook bewust geweest. Het is echter naar het oordeel van uw moderamen niet billijk hier, zoals de 'raad-Klok' doet, te spreken van een 'ander geding' of, zoals br. J.F. de Leeuw doet, te spreken van een 'nieuwe zaak' in de zin van art. 30 K. O., derde lid.
De synode sprak hier in de discussie van 'de zaak zelf' of 'de eigenlijke zaak' (Hand. art. 17) en in haar besluit van 'het geding zelf'.
Er bestond inderdaad een 'eigenlijke zaak', wel te onderscheiden maar niet los te denken van de procedure-kwesties. Via de procedurele bezwaarschriften werd de synode met het bestaan van die eigenlijke zaak geconfronteerd. Zonder de eigenlijke zaak zou er geen zich voortslepende procedure bestaan.
- 5.2.2. Het is volgens uw moderamen niet af te keuren, dat de synode zich er rekenschap van gaf dat aan het begin van de procedure, waarin kerkeraden, classisvergaderingen en particuliere synoden één en andermaal betrokken werden, het plaatselijke geding lag waarin de kerkeraad en de predikant de eigenlijke partijen waren.
Wanneer een synode, geroepen om recht te spreken in een onverkwikkelijke en geestelijk-schadelijke procedure, de eigenlijke partijen en hun conflict in het vizier krijgt, dan is haar het recht niet te ontzeggen om (behalve dat zij de procedure controleert) vreedstichtend te werken, daartoe die partijen te citeren en te horen, met hen over hun zaak te spreken, zich een oordeel te vormen en hen te bewegen hun geschil (op de juiste wijze) te beslechten.
- 5.2.3. Het is prof. P. Deddens geweest, die uitdrukkelijk aandacht vroeg voor het recht van meerdere vergaderingen om bij appèlzaken niet alleen stukken te behandelen (louter om te zien of schriftelijk ingediende bezwaren beantwoorden aan het 'tenzij' van art. 31 K.O.), maar ook de strijdende personen op te roepen, waar nodig te vermanen en zo mogelijk tot verzoening en vrede te brengen (in: Handboek ten dienste van De Gereformeerde Kerken in Nederland, 1957, p. 177 vv).

Niet alleen wees de toenmalige hoogleraar-kerkrecht op het recht daartoe, hij pleitte er hartelijk voor dat de kerken dit recht in praktijk zouden brengen, want zo was z.i. 'de oorspronkelijke opzet van behandeling van appèlzaken' (a.w.p. 180).

5.2.4. Over die oorspronkelijke opzet schreef hij:

'Het verloop van de behandeling der appèls op de meerdere vergadering was als volgt: men hoorde niet alleen beschuldiger en beschuldigde *na* elkaar, maar zo nodig ook *tegenover* elkaar; daardoor kwam men veel spoediger tot het inzicht, waar nu precies het fijne punt in geschil lag - men was dus verschoond van het doorworstelen van stapels papieren, en men zag niet alleen veel vlugger, maar ook veel duidelijker, hoe het conflict was ontstaan en zich ontwikkeld had.

Wanneer nu de feiten voor de vergadering vaststonden, stelde men vast, waar de schuld lag. Misschien aan één zijde, misschien aan beide zijden. En dan poogde men de betrokkenen van schuld te overtuigen, en *trachtte men tevens de geslagen breuk te helen*. Men volstond niet met *aanwijzing van schuld, men poogde de geschonden gemeenschap weer te herstellen*. Men sprak herhaaldelijk op de meerdere vergaderingen uit: wij stellen ons niet tevreden met een rechterlijke uitspraak, wij willen zo mogelijk de kwestie uit de wereld helpen. *Wij streven naar accommodatie, herstel van de verbroken harmonie, eerst als dit in 't geheel niet gelukt, moeten we wel komen tot een decisie*.

De meerdere vergaderingen achtten zich in de eerste plaats *scheidsrechters*, die trachtten in de rechte weg de geschillen tot een oplossing te brengen, gelijk in Zacharia 8:16 de Here van hen, die het recht hebben te bestellen, eist: 'oordeelt een oordeel des eredes', een oordeel, dat de vrede bevordert, eendracht onder de strijdende sticht' (a.w.p. 180 v; cursiveringen van de schrijver).

5.2.5. In dit betoog liggen belangrijke en aanbevelenswaardige elementen.

Lezen we de constatering en oordelen in het voorstel van orde van de GS Heemse, dan herkennen we daarin veel van de door P. Deddens beschreven en aanbevolen werkwijze en intentie. Ook de aanvang van het besluit: partijen citeren en horen, is daarmee in overeenstemming. Zeker tot zover acht uw moderamen het handelen van de GS Heemse legitiem. Het zou een zegen zijn geweest als op dit horen een samenspreken had kunnen volgen, waardoor de partijen in Grootegast tot overeenstemming waren gekomen, zodat zij zelf geen prijs meer zouden stellen op het nalopen van de procedurekwesties.

5.2.6. Toch moeten we oog hebben voor het eigene van elk bijzonder geval.

Prof. P. Deddens had bij zijn beschrijving van de gang van zaken ongetwijfeld zulke appèlzaken voor ogen, waarbij het geschil als zodanig aan de meerdere vergadering was voorgelegd. Over art. 31 K.O. schreef hij: 'art. 31 spreekt duidelijk uit, dat een meerdere vergadering een *beroepsinstantie is*, aan welke men dus *zijn zaak* voor mag leggen' (a.w.p. 178).

En aangezien het over zulke aan de vergadering voorgelegde zaken ging, kon deze hoogleraar zijn formulering zo kiezen, dat hij sprak over het komen tot een decisie of beslissing (in de zin van: rechterlijke uitspraak), nl. wanneer het streven naar herstel in het geheel niet zou gelukken.

Het bijzondere van de onderhavige zaak is, dat het eigenlijke geding tussen de kerkeraad en de predikant van Grootegast als zodanig niet aan de synode was voorgelegd. Dat behoefde de synode niet te verhinderen, zoals gezegd, om via citeren en horen te streven naar een oplossing van de moeiten.

Maar het legde de synode naar het oordeel van uw moderamen wel beperkingen op ten aanzien van haar mogelijkheden om in dat eigenlijke geding ten aanzien van de handhaving van de leer tot een decisie, een beslissende uitspraak te komen.

5.2.7. Op dit punt gaat de vergelijking met het betoog van P. Deddens niet meer op. Want de synode besloot, dat zij na het citeren en horen tot een decisie zou komen.

Zij besloot 'partijen in geding te citeren en te horen en daarna een uitspraak in het geding te doen'. De mogelijkheid daartoe zag de synode (terecht) niet in het feit, dat zij via de procedurele bezwaarschriften toch ook met het eigenlijke geding in aanraking was gekomen. Een dergelijke gedachte althans is nergens in de stukken verwoord. Zij zag die mogelijkheid echter daarin, dat zij ten aanzien van de handhaving van de leer van de kerken een eigen bevoegdheid en verantwoordelijkheid bezat.

Zo formuleerde zij haar besluit d.d. 29-8-1984:

'en daarna binnen haar bevoegdheid en verantwoordelijkheid ten aanzien van de handhaving van de leer der kerken een uitspraak in het geding te doen'.

Het lijkt of de synode daarmee verwijst naar een algemeen bekende bevoegdheid en verantwoordelijkheid van de meerdere vergaderingen, nl. om zelfstandig tot uitspraken te komen wanneer de handhaving van de leer dat vereist. Het vervolg van de geschiedenis doet echter vermoeden dat de zaak zo eenvoudig nog niet lag.

- 5.3.1. Pas bij haar besluit van 21-9-1984 voerde de synode het bewijs aan, dat zij een bepaalde bevoegdheid en verantwoordelijkheid bezat om handelend op te treden ten aanzien van de leer van ds. Hoorn.

Er is verschil in formulering.

Het eerste besluit sprak van 'bevoegdheid en verantwoordelijkheid ten aanzien van de handhaving van de leer der kerken'.

Het tweede zegt: 'bevoegdheid en verantwoordelijkheid terwille van de eenheid en zuiverheid van de leer tot toetsing over te gaan'.

Uw moderamen is niet van mening, dat hier twee geheel verschillende bevoegdheids-complexen worden aangeduid, zodat de beide besluiten geheel los van elkaar zouden staan.

Veeleer is het zo, dat de synode in het tweede besluit verder is gekomen met de concretisering van de bevoegdheid en verantwoordelijkheid, waarop zij in het eerste besluit wees.

Zo liggen de besluiten ondanks verschillen toch in één lijn.

Maar zo blijkt het bewijs voor deze bevoegdheid en verantwoordelijkheid van de synode ook pas laat te zijn geleverd. Het staat in de Gronden onder 2 van het besluit d.d. 21-9-1984 en het berust op de in het materiaal onder 6 genoemde nota van 'Commissie V', opgesteld na de beide hoorzittingen.

- 5.3.2. In deze nota schreef de commissie als derde onderdeel:

'We willen nu de vraag bezien in hoeverre het binnen uw bevoegdheid en verantwoordelijkheid ten aanzien van de leer der kerken ligt om over de leer (van ds. Hoorn, mod.) een uitspraak te doen'. Deze vraagstelling sluit rechtstreeks aan bij de formulering van het voorstel van orde van 29-8-1984. Na een argumentatie, die onze aandacht nog moet hebben, volgt dan de conclusie van de commissie:

'Concluderend is daarom uw commissie van oordeel dat het binnen de bevoegdheid en de verantwoordelijkheid een nadere verklaring van zijn gevoelen te vragen'.

Deze laatste formulering komt dan terug in het besluit van 21-9-1984.

- 5.3.3. Uit het bovenstaande is te zien, dat de GS Heemse in haar besluit van 29-8-1984 wel sprak over een uitspraak, te doen 'binnen haar bevoegdheid... enz.', maar dat zij zich op die datum als vergadering nog geen rekenschap had gegeven van de vraag, in hoeverre hier haar bevoegdheid enz. aanwezig was.

Uw moderamen heeft er oog voor, dat de GS Heemse zich een respectabel en legitiem doel had gesteld, om nl. een oplossing van de moeiten te Grooteeast dichterbij te brengen onder beding van Gods zegen.

Ook bevond die synode zich in een uiterst gecompliceerde situatie wat betreft net bepalen van haar weg, om dit doel te bereiken.

Toch had zij naar het oordeel van uw moderamen beter eerst een ander voorstel kunnen aannemen. Dit was ook bij haar ingediend, maar werd ten gunste van net voorstel van orde teruggenomen, en het luidde:

'Het moderamen op te dragen een onderzoek in te stellen naar de vraag of de mogelijkheid bestaat van ds. Hoorn een verklaring van gevoelen te vragen als bedoeld in het vijfde lid van het ondertekeningsformulier'.

Nu bleek dat onderzoek naderhand toch noodzakelijk te zijn, terwijl de synode haar bevoegdheid en verantwoordelijkheid in dezen reeds had gesteld in haar besluit van 29-8-1984.

6. Begin van beoordeling bezwaren inzake de Hand. art. 18

Na het tot nu toe gereleveerde is een begin van beoordeling mogelijk.

- 6.1. In het licht van de weg, door prof. P. Deddens aangewezen en aanbevolen (zie 5.2.4.) was het legitiem en respectabel, dat de GS Heemse, toen zij via procedurele bezwaarschriften in de zaak-Grootegast geconfronteerd werd met de daar heersende nood, een oplossing van de moeiten nastreefde en daartoe de eigenlijke partijen in geding citeerde en hoorde, ter 'beoordeling van het geding zelf'.
- 6.2. Over een aantal bezwaren van appellanten op dit punt kan reeds nu worden gezegd, dat ze niet kunnen worden aanvaard. Dit betreft de bezwaren, genoemd onder 3.2.1., 3.2.2., 3.2.3., 3.2.7. en 3.2.8.
- 6.3. De GS Heemse ging echter een stap verder dan gewenst was volgens het 'modelDeddens' (als uw moderamen dit voor een ogenblik zo mag noemen). Zij nam zich immers voor, na het citeren en horen van partijen 'binnen haar bevoegdheid en haar verantwoordelijkheid ten aanzien van de leer der kerken een uitspraak in het geding te doen', wat niets anders kan betekenen dan een beslissende en bindende uitspraak.
Bij dit voornemen van de synode moet voorlopig wel een vraagteken worden gezet, omdat zij zich als vergadering nog geen rekenschap had gegeven van de vraag, in hoeverre zij bevoegd was om juist in het geding zelf ten aanzien van de leer een (bindende) uitspraak te doen.
Uw moderamen zou hier willen spreken van één stap te ver, gelet op de op 29-8-1984 aanwezige situatie ter synode.
- 6.4. Intussen blijkt het niet mogelijk, over alle bezwaren inzake de Hand. art. 18 reeds nu een oordeel te vormen. De nauwe samenhang tussen de besluiten van 29-8 en 21-9-1984 en het feit, dat pas bij laatstgenoemd besluit de bevoegdheid van de synode wordt onderbouwd, brengen mee dat over een bezwaar als genoemd onder 3.2.6. pas geoordeeld kan worden, wanneer ook de bezwaren inzake de Hand. art. 21 onder ogen zijn gezien.

7. Het besluit van 21-9-1984 en de bevoegdheid van de synode

Bij dit besluit spitsen de bezwaren zich toe inzake de bevoegdheid van de GS Heemse om aldus te besluiten en te handelen.

Tijdens de hoorzitting op 11-9-1984 had de kerkeraad van Grootegast de hulp van de synode gevraagd in het toetsen van de leer van ds. Hoorn zoals die ook in zijn brochures naar voren kwam.

In het verslag van de hoorzitting d.d. **13-9-1984** is uit de mond van ds. Hoorn het volgende opgetekend: 'u hebt gesteld dat u de bevoegdheid en plicht hebt ook andere zaken te bekijken. Ik heb wel mijn vragen of dit zo kan. Toch heb ik er geen moeite mee dat er meer behandeld wordt. Maar dan moet u ook de andere kant bekijken. Hoe de verklaring van 21 febr. hier ligt, weet ik niet, maar dat geeft ook niet. U kunt die beoordelen met de brochures'.

- 7.1. Er lag dus een verzoek van de kerkeraad, en ook een met enige reserve omgeven instemming van ds. Hoorn, dat er 'meer' behandeld zou worden (d.w.z. meer dan de procedure inzake zijn schorsing).
Het besluit om in het kader van het vijfde lid van het Ondertekeningsformulier van ds. Hoorn een nadere verklaring te vragen van zijn gevoelens nam de synode echter niet op grond van dit verzoek van de kerkeraad (al wordt het in het materiaal en 'Gronden' 3 wel genoemd); evenmin op een bepaalde bereidheid van ds. Hoorn.
De materiële grond voor dit besluit zag de synode in het feit, dat het gevoelens van ds. Hoorn daartoe strekkende vragen opriep ('Gronden' 1). De kerkrechtelijke grond voor haar bevoegdheid en verantwoordelijkheid hiertoe zag zij in de tekst van het Ondertekeningsformulier ('Gronden' 2).
- 7.2. Expliciet werd hierover gehandeld in de commissie-nota, die bij het 'Materiaal' sub 6 vermeld staat. De commissie hield de synode het volgende voor: 'Nu is het een feit dat de kerkeraad van Grootegast uw vergadering verzocht hem hulp te willen bieden door over de leer van ds. Hoorn een uitspraak te doen. Bovendien verklaarde ds. Hoorn dat hij er geen bezwaar tegen had dat er meer behandeld werd, mits uw vergadering ook maar de andere kant zou bekijken. Ligt hier voor uw vergadering nu niet de mogelijkheid deze zaak in behandeling te nemen? Uw commissie is van oordeel, dat deze vraag ontkennend

beantwoord moet worden. Daarom adviseert zij u de weg te gaan, die u nadrukkelijk binnen het raam van de Kerkorde is aangewezen. Deze weg is die van het Ondertekeningsformulier.

- 7.3. Zowel de 'raad-Klok' als br. J.F. de Leeuw erkennen, dat het Ondertekeningsformulier spreekt van een bevoegdheid niet alleen bij een kerkeraad maar ook bij een classis of een synode, om van een predikant een nadere verklaring te vragen van zijn gevoelens. Zij menen echter dat het uitoefenen van die bevoegdheid door een meerdere vergadering, in casu de generale synode, aan bepaalde voorwaarden gebonden is.
- De 'raad-Klok' spreekt hier van een bevoegdheid, die zich alleen uitstrekt tot de afgevaardigden, die van de vergadering deel uitmaken. Br. J.F. de Leeuw is van mening, dat de zaak van het gevoelens van een predikant dan eerst langs kerkordelijke weg op de agenda van de synode moet zijn geplaatst. Hij spreekt van bezwaarschriften 'in de kerkordelijke weg', 'die haar daartoe noodzaken'.
- 7.4. De desbetreffende grond (2) van het besluit, Hand. art. 21, redeneert nu als volgt' In het *derde* lid van het Ondertekeningsformulier verplichten de predikanten zich om, als ze ooit een bedenking tegen de leer of een afwijkende mening krijgen, die op geen enkele manier uit te dragen, maar hun gevoelens 'in de kerkelijke weg aan de kerkelijke vergaderingen' voor onderzoek voor te leggen. In het oorspronkelijke formulier stond die kerkelijke weg zo aangegeven: 'maer dat wy 't selve alvoren den kerckenraet, Classi ende Synodo zullen openbaren'.
- Met andere woorden, een predikant dient zijn afwijkend gevoelens (als hij erbij volhardt) achtereenvolgens aan de vier kerkelijke vergaderingen voor onderzoek voor te leggen, te beginnen bij de kerkeraad.
- Maar in het *vijfde* lid van het formulier, waar het gaat over het recht van onderzoek, staat vanouds en tot heden toe: 'Voor het geval de kerkeraad, de classis OF een synode om gegronde redenen een nadere verklaring zou eisen van ons gevoelens beloven wij dat wij daartoe altijd bereid zullen zijn'.
- De kerkeraad, de classis, OF een synode. Daaruit volgt dan volgens de door GS Heemse aangevoerde grond dat 'deze synode', d.w.z. zij zelf bevoegdheid en verantwoordelijkheid heeft om in het kader van het vijfde lid van het Ondertekeningsformulier een nadere verklaring van gevoelens te vragen van ds. Hoorn.
- 7.5. Wanneer vervolgens in 'Gronden' 3 wordt gezegd: 'Vanwege deze verantwoordelijkheid en bevoegdheid is het de generale synode mogelijk aan het verzoek van de kerkeraad te Grootegast te voldoen', betekent dit:
- Aan het verzoek van de kerkeraad op zichzelf genomen zou de synode niet kunnen voldoen, maar nu zij krachtens het Ondertekeningsformulier bevoegdheid en verantwoordelijkheid heeft, kan zij daar toch aan voldoen. Strikt genomen is het dus niet zo, dat het verzoek van de kerkeraad de synode in staat stelde van haar verantwoordelijkheid en bevoegdheid gebruik te maken, maar precies andersom, volgens deze grond. Vandaar ook de formulering, die gebruikt is in de Handelingen art. 25 sub 1 (slot): 'Deze synode heeft krachtens eigen verantwoordelijkheid mee op verzoek van de kerkeraad - de zaak ter hand genomen'.

8. Kan een synode zonder meer handelen krachtens het Ondertekeningsformulier?

Als de synode haar handelen had gebaseerd op het verzoek van de kerkeraad, dan zou de vraag zijn geweest of de meeste vergadering aan een dergelijk kerkeradsverzoek zou kunnen voldoen, ongeacht de vraag of de zaak in de mindere vergadering al of niet had kunnen worden afgehandeld (art. 30 K.O. 2e lid).

Maar ook nu de synode 'krachtens eigen verantwoordelijkheid', zij het dan 'mee op verzoek van de kerkeraad' de zaak ter hand heeft genomen, klemt de vraag of art. 30 K.O. 2e lid, hier iets te zeggen heeft. Anders gezegd: moet bij het optreden van meerdere vergaderingen in het kader van het vijfde lid van het Ondertekeningsformulier al of niet de *volgorde* in acht worden genomen van art. 30 K.O., in die zin dat de meerdere vergadering slechts zaken in behandeling mag nemen die in de mindere vergadering niet konden worden afgehandeld?

- 8.2. In een vorig onderdeel van dit rapport heeft uw moderamen het legitiem en respectabel genoemd, dat de GS Heemse een oplossing van de moeiten dichterbij zocht te brengen door zich met de eigenlijke partijen in geding te verstaan op de wijze, beschreven door prof. P.

Deddens: horen, schuld vaststellen, waar nodig van schuld overtuigen, trachten de geslagen breuk te helen (vgl. 5.2.4.); de synode kon dit doen ook al was de zaak van de leer van ds. Hoorn als zodanig niet bij haar aan de orde gesteld. Nu de synode echter die zaak ging behandelen in het kader van het Ondertekeningsformulier gaat tevens de vraag klemmen, of dáártoe niet op zijn minst een bezwaar naar art. 31 K.O. bij haar moest zijn ingediend (vgl. 5.2.6.).

8.3. Alles bijeen genomen komt de kwestie hierop neer: of de meerdere vergaderingen krachtens het Ondertekeningsformulier, vijfde lid, het recht hebben om buiten de wegen van art. 30 en 31 K.O. om het initiatief te nemen als het gaat om de bewaring van de eenheid en de zuiverheid van de leer. Of moet daarentegen staande worden gehouden, dat ook in deze belangrijke zaak aan de genoemde artikelen van de Kerkorde moet zijn voldaan, voordat meerdere vergaderingen kunnen handelen?

8.3.1. De GS Heemse nam haar besluit d.d. 21-9-1984 (Hand. art. 21) in de overtuiging dat zij krachtens eigen verantwoordelijkheid in het kader van het Ondertekeningsformulier, vijfde lid, van ds. Hoorn een nadere verklaring van zijn gevoelens kon vragen.

In het 'materiaal' sub 6, de nota van de betreffende commissie, worden ter adstructie eerst enkele historische voorbeelden genoemd:

'In het verleden hebben dan ook synoden van dit recht tot toetsing gebruik gemaakt. Te denken valt aan de Generale Synode van Middelburg met betrekking tot de Leidse predikant Caspar Coolhaas, aan die van Dordrecht 1618/19 met betrekking tot de Remonstranten en aan de Generale Synode van Assen 1926 met betrekking tot dr. Geelkerken'.

Nu moet bij het aanvoeren van historische voorbeelden in het algemeen reeds worden bedacht, wat dr. S. Greijdanus eenmaal schreef:

'Het doen onzer vaders op zichzelf stelt geen norm, geen van God uitgaanden regel voor ons handelen in het kerkelijke.

Die vaders waren ook mensen, verduisterd in hun verstand, verkeerd van hart en leven, ondanks de vernieuwende en reinigende werking des Heiligen Geestes, waarmede zij verwaardigd waren. Daarbij leefden zij in omstandigheden, die hen bemoeilijkten om in het kerkelijke te handelen, zoals zij oordeelden dat behoorde. Ook zaten zij vast aan beschouwingen over de verhouding van Overheid en Kerk, die èn hun denken èn hun handelen terzake van de kerk meermalen niet naar den eisch van Gods Woord deden zijn' ('Schriftbeginselen van Kerkrecht inzake meerdere vergaderingen', p. 6).

Maar bovendien blijkt bij nader onderzoek, dat geen van de genoemde synoden een eigen initiatief heeft genomen, krachtens eigen verantwoordelijkheid.

8.3.2. De nationale synode van Middelburg 1581 heeft de geschriften van Caspar Coolhaes getoetst. Ze heeft hem ook persoonlijk geciteerd.

'Hoewel hij naar deze synode was afgevaardigd, liet hij zijn plaats leeg door een magistraatsverbod uit te lokken, toen hij begreep, dat er tegen hem zou worden geprocedeerd' (J. Kamphuis, 'Kerkelijke besluitvaardigheid' p. 27). 'De zaak kwam te Middelburg onmiddellijk bij het begin van de synode aan de rol. Het was bekend dat het ressort van Middenholland Coolhaas naar de synode had afgevaardigd. Maar toen appèl-nominaal werd gehouden was hij afwezig De synode liet er geen gras over groeien. Op 1 juni, de eerste

volle vergaderdag, ging er een citatiebrief naar Leiden' (R.H. Bremmer in de bundel 'De Nationale Synode te Middelburg in 1581', uitgegeven onder redactie van dr. J.P. van Dooren, p. 37). Aan deze citatie heeft Coolhaes, zij het schoorvoetend, voldaan.

Het punt in geding is echter, dat de synode van Middelburg niet op eigen initiatief of krachtens eigen verantwoordelijkheid de leer van Coolhaes besloot te toetsen.

'Op de lijst van de bij de synode ingezonden instructies staat onder no. 57 alleen vermeld 'De boecken Kolhasii', zonder vermelding van het ressort dat het aan de orde stelde. Maar de acts van de particuliere synode van Zuidholland op 25 april 1581 wijzen uit dat het op zijn minst dit ressort was dat de zaak uitvoerig aanhangig maakte' (Bremmer, t.a.p.). Dit wordt bevestigd door J.P. van Dooren (in genoemde bundel p. 179).

F.L. Rutgers zegt in een noot bij nr. 57 van de lijst van instructies: 'Bij dit punt, evenals bij punt 38 . staat op den kant niet vermeld, door welke Synode of Kerk het was ingezonden. Hieruit kan intusschen geenszins worden afgeleid, dat deze punten dan misschien door leden der Synode persoonlijk waren ingediend. Althans, bij dit 57e punt is wel zeker, dat het van een groot aantal Kerken afkomstig was' (Acta van de Nederlandsche Synoden der zestiende eeuw' p. 420).

Vastgesteld kan worden dat de synode van Middelburg 1581 te doen had met een afgevaardigde, al kwam hij in die functie niet opdagen, en dat de zaak van zijn leer door ten minste één particuliere synode aan de orde was gesteld.

- 8.3.3. De Dordtse Synode van 1618-1619 heeft het gevoel van de Remonstranten getoetst en een aantal van hun woordvoerders geciteerd. Er was echter geen sprake van een eigen initiatief vanuit deze synode. Ze was juist bijeengeroepen met als hoofddoel, dat de remonstrantse leringen eindelijk kerkelijk zouden worden behandeld. In de geloofsbrieven van de Utrechtse Remonstranten (afgevaardigden) stonden zelfs de volgende bepalingen (waarmee de synode geen genoegen nam):

'1) Zij mochten over niets anders handelen dan over de bekende V artikelen.

2).....

3)Zij mochten alleen delibereeren en het gevoel van de Remonstranten verdedigen of tot accommodatie brengen, maar beslissen of besluiten nemen mochten ze niet'. (H. Kaajan, 'De groote synode van Dordrecht in 1618-1619' p. 73-74).

Toen de synode eenmaal geconstitueerd was, stelde de praeses 'krachtens het voorschrift van de Staten-Generaal de behandeling van de bekende V controversie artikelen aan de orde' (Kaajan, a.w. p. 78).

De rol die de overheid destijds in kerkelijke zaken speelde zou voor ons vandaag ondenkbaar zijn. Maar duidelijk is, dat de Dordtse synode van de toen bevoegd geachte instantie opdracht had, deze zaak te behandelen.

- 8.3.4. Voor de zaak-Geelkerken was een buitengewone synode bijeengeroepen op verzoek van de particuliere synoden van Noord-Holland en van Noord-Brabant en Limburg. Er stonden over deze zaak 35 ingekomen stukken op haar agenda, o.a. van de classis Amsterdam en de PS van Noord-Holland; er was een bezwaarschrift bij van dr. Geelkerken zelf (Acta Assen 1926, art. 8A).

Ook hier dus geen eigen initiatief van de synode.

Bovendien werd de leer van dr. Geelkerken niet behandeld in het kader van het Ondertekeningsformulier. In een telegram aan Geelkerken gebruikte de synode op een gegeven moment de uitdrukking: 'nadere verklaring van gevoelens' (Acta art. 88). Dit leidde tot een reactie van Geelkerken, waarop de synode antwoordde:

'dat uit de overeenkomst tusschen de uitdrukking: *nadere verklaring van gevoelens*, in het aan hem gezonden telegram en het ondertekeningsformulier, allerm minst mag worden afgeleid, dat, zoals dr. Geelkerken het noemt, de synode tegen hem 'het ondertekeningsformulier in werking heeft gesteld', omdat

a. het ondertekeningsformulier spreekt van 'nadere verklaring van gevoelens *eischen*', en in het telegram sprake is van *verzoeken*, en

b. dit ook de bedoeling van de synode niet geweest is'. (Acta art. 98).

- 8.3.5. De aan de GS Heemse voorgehouden voorbeelden van synoden uit de historie geven geen steun aan de gedachte, dat deze synoden gebruik hebben gemaakt van een recht tot toetsing in het kader van het Ondertekeningsformulier krachtens eigen verantwoordelijkheid.

Ook de Generale Synode van Amersfoort-West 1967 nam in de zaak van de afvaardiging van ds. B.J.F. Schoep geen initiatief in het kader van het Ondertekeningsformulier. De instructie van de PS Drenthe (Acta Amersfoort-West 1967 art. 8) eindigde als volgt:

'In dat geval zal dan, overeenkomstig het Ondertekeningsformulier voor dienaren des Woords, door de daartoe bevoegde kerkelijke vergadering een nadere verklaring dienen geëist te worden, tot behouding van de enigheit en zuiverheid der leer'.

De vier Drenthse afgevaardigden, die op grond van deze instructie een voorstel indienden, stelden daarin: 'Naar het ons voorkomt is het dan ook niet de taak van deze generale synode, wegens deze gewichtige oorzaken van nadenken een nadere verklaring van onze mede-afgevaardigde ds. Schoep te eisen'. Zij baseerden die mening op de volgorde van 'de

kerkeraad, classis of synode' in het Ondertekeningsformulier, en op de gedachte dat het woord 'synode' daar 'wel eerst op de particuliere en niet meteen op de generale synode ziet'. De synode eiste vervolgens inderdaad geen nadere verklaring in het kader van het Ondertekeningsformulier, maar bepaalde zich ertoe uit te spreken, 'dat er een onaanvaardbare tegenstrijdigheid bestaat tussen enerzijds de instemming met de belijdenis der kerk en anderzijds de inhoud van de Open Brief ' (Acta art.16).

8.4. Het 'materiaal' in de sub 6 genoemde nota gaat verder met enkele aanhalingen uit de kerkrechtelijke literatuur:

8.4.1. 'Prof. dr. H. Bouwman concludeert in zijn 'Gereformeerd Kerkrecht', deel II dan ook tot 'het recht van *elke* (cursiv. val. comm.) kerkelijke vergadering om een lid van een kerk of een predikant te ontbieden Zo nodig kan daarom elke kerkelijke vergadering van dat recht gebruik maken om met leden der gemeente of predikanten te handelen' (p. 578). Hiermee stemt overeen wat door de Christian Reformed ministers Idzerd van Dellen en Martin Monsma in hun 'The Church Order Commentary', Grand Rapids 1941, pag. 224, geschreven werd: 'Action of this kind may be taken by a classis or a Synod as well as by a Consistory. The major assemblies need not wait for minor assemblies'.

Uw commissie is het met deze verklaring eens. Zij grondt haar mening echter niet zozeer op wat deze commentaren schreven - deze mensen kunnen als gevolg van Assen 1926 nog iets van een hiërarchisch gevoelen bij zich dragen -, maar op de tekst zelf van het Ondertekeningsformulier, zoals het door de synode van Dordrecht 1618/19 werd vastgesteld. Deze synode kan, als het gaat om dit Ondertekeningsformulier, moeilijk van hiërarchische tendenzen beschuldigd worden. Prof. J. Kamphuis heeft dit in het artikel 'Het gegeven woord' (Verkenningen III) t.a.v. het derde lid van dit formulier duidelijk aangetoond. Hij wees er daarbij op, dat de letterlijke tekst in dat formulier: 'den kerckenraet, classe ENDE synodo' juist een hiërarchie bestrijdt. In de eerste plaats werd in afwijking van vroegere formulieren voor de kerkeraad een plaats ingeruimd. In de tweede plaats werd de vroegere keuze-vrijheid voor predikanten met een afwijkend gevoelen om zich tot de classis OF de synode te wenden, weggenomen. Opvallend is echter dat deze synode in het 5e lid van het ondertekeningsformulier wèl het woord OFTE gebruikt: de kerckenraet, Classis OFTE synodus. M.a.w. hier is wèl de keuze-vrijheid. Of anders gezegd: Hier wordt niet alleen aan de kerkeraad, maar ook aan de classis en de synode het recht gegeven om, wanneer uitlatingen van een predikant daartoe aanleiding geven, een verklaring van gevoelen te eisen'.

8.4.2. Dit betoog lijkt sterker dan het is. Er worden enkele commentaren aangehaald, waarmee de commissie het wel eens is, maar waarop ze haar mening niet wil gronden, omdat de schrijvers 'als gevolg van Assen 1926 nog iets van een hiërarchisch gevoelen' kunnen meedragen.

Daarna wordt een artikel van prof. Kamphuis aangehaald, dat de gedachte van een handelen krachtens eigen verantwoordelijkheid door een meerdere vergadering niet steunt, maar eerder tegenspreekt (zie beneden 8.6.3.).

Wat overblijft is de conclusie van de commissie, die als enige grond berust op de vergelijking van de woordjes 'en' en 'of' in het derde en vijfde lid van het Ondertekeningsformulier.

Bovendien gaat deze conclusie niet expliciet in op het eigenlijke probleem: niet of een meerdere vergadering ooit het recht heeft een nadere verklaring te eisen, maar of de meerdere vergaderingen zo'n zaak 'krachtens eigen verantwoordelijkheid' 'zelf' ter hand mogen nemen, hetzij classis, particuliere of generale synode naar keuze, dan wel of de (volg)orde van art. 30 en 31 K.O. ook hierbij in acht moet worden genomen.

8.4.3. Het is nodig hier iets breder te citeren uit het werk van dr. H. Bouwman, 'Gereformeerd Kerkrecht', deel II (1934). Als commentaar op het Ondertekeningsformulier lezen we op p. 578:

'Wanneer een predikant een leer verkondigt, die aanstoot of opzien verwekt, heeft elke kerkelijke vergadering, waaronder hij behoort, het recht rekenschap van gevoelen van hem te eischen' 'Het kan zijn, dat iemand door spreken of schrijven rechtvaardige oorzaken van nadenken heeft gegeven, doch het oordeel hierover is niet bij een lid der kerk, maar bij de kerkelijke vergadering. Hiermede hangt ten nauwste samen het recht van elke kerkelijke vergadering om een lid der kerk of een

predikant te ontbieden. Dit is gegrond in *de macht, door Christus aan zijn kerk gegeven, om orde en tucht te handhaven* (Matth. 16:19; 18:17,18; 1 Cor. 5:4), en wordt uitgesproken of verondersteld in de Wezelsche Artikelen (c. VIII) en in vr. 85 van den Heidelbergschen Catechismus. Zoo noodig kan daarom elke kerkelijke vergadering van het recht gebruik maken om met leden der gemeente of predikanten te handelen' (onderstr. mod.).

- 8.4.4. Dit commentaar van Bouwman gaat uit van de gedachte, dat de door Christus gegeven macht om orde en tucht te handhaven niet alleen bij de kerkeraad berust, maar evenzeer en op gelijke wijze bij de meerdere vergaderingen. Met het oog op de generale synode en haar werkzaamheden stelde Bouwman dan ook:

'De bevoegdheid eener kerkelijke vergadering hangt samen met hare roeping om pilaar en vastigheid der waarheid te zijn' (a.w.p. 210); en verder:

'In zeer bijzondere gevallen, wanneer een revolutionaire geest in eene kerk werkt of scheuring dreigt, kan het noodzakelijk blijken, dat de Generale Synode niet alleen een oordeel uitspreekt over eenig geschil, maar dat zij ook zelve kerkedienaren, predikanten, ouderlingen en diakenen schorst en tenslotte ook afzet in hun bediening' (a.w.p. 212).

We zijn hier duidelijk in het klimaat van wat de kerken naderhand aan den lijve hebben leren kennen als het 'synodalistische kerkrecht'. De ontwikkeling in de Gereformeerde Kerken na 1926 is dan ook niet te typeren als één, waarin 'nog iets' van hiërarchisch gevoelen kon worden megedragen. Het was een ontwikkeling naar een steeds sterker hiërarchisch denken en handelen, dat via de synoden van 1936 en volgende jaren (in de gebonden kerken) uitliep op een herziene kerkorde met daarin de hiërarchische bepalingen:

'De regering van de kerk en het opzicht en de tucht in de kerk zijn toevertrouwd aan haar vergaderingen' (kerkeraad, classis, particuliere en generale synode; mod.).

'Deze vergaderingen hebben, elk naar eigen aard, een kerkelijk gezag, haar door Christus verleend'.

(Herziene Kerkorde van de Gereformeerde Kerken (syn.), art. 27.1 en 28.1).

- 8.4.5. Terecht heeft de commissie van de GS Heemse haar mening niet gegrond op kerkrechtelijke commentaren uit binnen- en buitenland, die aan deze ontwikkeling hebben bijgedragen. Maar zij heeft ze toch als min of meer steunbiedende factoren geciteerd. Naar het oordeel van uw moderamen had zij dit veeleer achterwege moeten laten. Want nu wekte ze bij de synode de indruk, dat er behoorlijk betrouwbaar kerkrechtelijk materiaal werd aangevoerd - zij het dan dat er 'nog iets' van hiërarchisch denken in aanwezig kon zijn - terwijl dat materiaal op dit punt juist moet worden tegengesproken. De kerken zullen zich het principiële spreken moeten blijven herinneren van dr. S. Greijdanus:

'Daarom hebben ook de meerdere kerkelijke vergaderingen geenerlei eigen bevoegdheid of zeggenschap en macht van regeling, ingrijpen, censuur, schorsing, afzetting, in of over eenige kerk, tot haar behoorende, dan voorzoover die kerk daartoe zoodanige bevoegdheid over zich aan die meerdere vergadering tevoren verleend heeft. Doch die voorafgaande machtsverleening is reeds bij voorbaat, en wel sedert eeuwen, door de kerken onderling, bij het aangaan van haar verband, afgewezen en afgesneden, nu in art. 85 K.O., tevoren in art. 84 K.O., en bij het begin in art. 1 K.O. Embden, 1571, of beperkt in art. 31 K.O. en andere artikelen. Alle dergelijk ingrijpen is nu, en reeds sedert den aanvang van ons Gereformeerde kerkverband, niets dan menschelijke, ongeoorloofde, hiërarchische aanmatiging, ook al hebben onze vaders in vroeger eeuwen zich mede daaraan wel schuldig gemaakt. Niet de daden dier vaders hebben hier aan te geven wat geoorloofd en recht is, maar alleen 's Heeren Woord, waarnaar ook het doen onzer vaders in dezen beoordeeld moet worden, en dan hetzij veroordeeld, hetzij goedgekeurd' (a.w.p. 14).

Uw moderamen wil met deze aanhaling van Greijdanus niet, als tussen de regels door, de suggestie wekken als zou de GS Heemse zich schuldig hebben gemaakt aan een daad van 'hiërarchische aanmatiging'; en evenmin dat haar commissie haar daartoe zou hebben aangezet.

Maar er moet steeds weer op gewezen worden, hoe nauw het luistert om in situaties van beraad de kerkrechtelijke bronnen te toetsen en het bruikbare van het onbruikbare te onderscheiden.

8.5. Een belangrijke beschouwing over het Ondertekeningsformulier verscheen in 1928 in het Gereformeerd Theologisch Tijdschrift (28ste jaargang) van de hand van ds. A. J. Fanoy te Ferwerd.

8.5.1. Het is ook deze predikant opgevallen dat de synode van Dordrecht 1618/19 in het derde lid van het Ondertekeningsformulier (en ook in het vijfde lid) de *kerkeraad* toevoegde aan de reeks van kerkelijke vergaderingen, waar in de oudere, provinciale formulieren alleen de classis of classis en synode waren genoemd.

'Door alleen de meerdere kerkelijke vergaderingen te noemen, en dus ook aan deze de direct volgende examinatie uitsluitend op te dragen, kon de schijn worden gewekt van een soort kerkelijke hiërarchie, welke schijn door toevoeging van den *kerkeraad* vóór classis en synode nu evenwel geheel en al was weggenomen' (Fanny, G.T.T. 1928, p. 592).

8.5.2. Over het vijfde lid van het Ondertekeningsformulier, inzake het 'ius inquisitionis' of recht van onderzoek, komt Fanny tot tamelijk verstrekkende conclusies, maar hij wil zich kennelijk niet overgeven aan een hiërarchisch denken:

'Deze bepaling, in het algemeen genomen, kent aan de verschillende kerkelijke vergaderingen het recht toe een predikant te interpelleeren. Gaven de formulieren van Zeeland en Groningen dit interpellatie-recht alleen aan classis en synode, het Dordtsche formulier kent het óók, en zelfs in de eerste plaats, toe aan den *kerkeraad*' (p. 593 v).

Prof. J. Kamphuis, in zijn opstel 'Het gegeven woord' ('Verkenningen' III p. 38 vv) houdt zich vooral bezig met het derde lid van het Ondertekeningsformulier. Hij legt nadruk op de anti-hiërarchische tendens in de Dordtse redactie van dit formulier, mede met verwijzing naar de studie van Fanny:

'Zij (de Dordtse synode, mod.) heeft gezien dat in de *presbyteriale* kerkregering uit de aard van de zaak de *kerkeraad* de centrale plaats heeft. Daarom heeft ze het blijkbaar als een lacune in de vroegere, regionale formulieren gevoeld dat daarin op dit punt van dit college niet gesproken wordt. Door dit wél een plaats te geven, heeft Dordrecht de hiërarchie weerstaan, die makkelijk op zou kunnen duiken, wanneer alleen *meerdere* vergaderingen als het adres werden genoemd, waar de bezwaarde predikanten zich vervoegen konden.

Maar niet alleen moest in het formulier aan die *kerkeraad* een plaats, maar ook de *eerste* plaats gegeven worden, wilde men de presbyteriale kerkregering trouw blijven, terwijl daardoor tegelijk recht werd gedaan aan het beginsel, dat uitdrukking had gevonden in art. 30 van de Kerkenordering; 'In meerdere vergaderingen zal men niet handelen, dan 't gene in mindere niet heeft afgehandeld kunnen worden' (p. 44, zie ook noot II).

Uit het bovenstaande citaat van Fanny blijkt, dat Dordrecht ook in het *vijfde* lid van het Ondertekeningsformulier de anti-hiërarchische lijn heeft voortgezet, door ook daar aan de *kerkeraad* een éérste plaats toe te kennen.

Dit wijst erop, dat ook bij de toepassing van dit vijfde lid toch de kerkordelijke volgorde en rangorde van de kerkelijke vergaderingen in acht moet worden genomen.

8.5.3. Wel noemt Fanny de mogelijkheid, dat een meerdere vergadering onder bepaalde omstandigheden, wanneer mindere vergaderingen hun plicht verzuimen, desnoods tot een eigen ingreep komt:

'En door aan de genoemde vergaderingen naast elkander dit recht toe te kennen, is tevens vastgelegd het recht der meerdere vergaderingen om in te grijpen, ingeval een *kerkeraad* zijn taak tegenover zijn predikant ... onopzettelijk of opzettelijk verwaarloost, en zulk 'n predikant dientengevolge vrij gelaten wordt in het verkondigen en het propageeren van een afwijkende leer. Immers niet alleen de *kerkeraad*, maar ook de classis, of (wanneer deze in gebreke blijft) de synode heeft het recht van ons 'nader gevoelen en verklaring over eenig artikel der voornoemde belijdenisschriften te vragen'.

Indien toch aan *kerkeraad*, classis of synode één en hetzelfde recht van onderzoek toegekend wordt, dan volgt daaruit, dat zij alle drie *in onderling verband* dit recht hebben, maar dan ook zóó, dat *desnoods* óf classis of synode dit recht kan laten gelden buiten den *kerkeraad* om en tegen den zin van den *kerkeraad* in'.

Het argument van Fanoy voor dit ingrijpen van meerdere vergaderingen in geval van nood is:
'Ontkent men dit laatste, dan komt dit daarop neer, dat eigenlijk alleen de kerkeraad het genoemde recht heeft tegenover zijn predikant en in dit geval heeft het absoluut geen zin te spreken van 'kerkeraad, *classis of synode*', die hetzelfde recht hebben, want dan heeft de classis of de synode *niet* het recht, dat aan beiden wordt toegekend, doch slechts het recht aan een kerkeraad te verzoeken, of misschien van een kerkeraad te eischen, dat deze zijn predikant zijn nader gevoelen over een of ander leerstuk vraagt'.

- 8.5.4. Het moderamen vraagt voor de studie van Fanoy de aandacht vanwege zijn scherpzinnigheid en zijn kennelijke bedoeling, de consequenties van het Ondertekeningsformulier ook in het vijfde lid grondig door te denken.

Wat direct aanspreekt is wel dat in het denken van Fanoy geen plaats is voor het vanzelfsprekende recht van 'elke' kerkelijke vergadering om in dezen actie te ondernemen (als bij Bouwman).

De kerkeraad heeft principieel de éérste plaats daarbij.

De kerkelijke vergaderingen hebben dit recht 'in onderling verband'. Toch komt bij Fanoy niet uit de verf, hoe dit 'onderling verband' in voorkomende gevallen zou moeten werken.

Hij ziet voor de meerdere vergaderingen in feite geen andere mogelijkheid om hierin te handelen, dan dat ze de plaats van de kerkeraad innemen (of van de classis) wanneer deze zijn (haar) taak verwaarloost.

Een onderzoek naar alle mogelijkheden en onmogelijkheden op dit punt valt buiten het kader van dit rapport. Te denken valt bv. voor wat een classis betreft aan het moment, waarop een binnenkomende predikant opnieuw het Ondertekeningsformulier moet onderschrijven, terwijl hij intussen bedenkelijke opvattingen over de leer heeft geuit.

Fanoy acht de weg, die hij in zijn slotargument weergeeft, niet voldoende om het recht van de meerdere vergaderingen te honoreren, nl. dat een meerdere vergadering, voor het geval een kerkeraad zijn taak opzettelijk of onopzettelijk verwaarloost, die kerkeraad verzoekt (of van hem eist), die taak alsnog te vervullen.

Toch zal dit in het licht van zijn eigen betoog, en van art. 30 K.O. 2e lid, de eerst aangewezen weg zijn, ongeacht de vraag welke mogelijkheden er daarna nog overblijven.

- 8.5.5. In deze zin heeft de GS Heemse zich ook zelf uitgesproken aan het adres van de classis Grootegast, toen zij stelde (Hand. art. 16):

'Dat de kerkeraad zelf was geroepen in het geschil een uitspraak te doen in het kader van het Ondertekeningsformulier, en de classis niet in de bevoegdheid van de kerkeraad mocht treden'.

Dit brengt ons tenslotte bij het eigenlijke argument, dat de GS Heemse heeft weergegeven in haar 'Gronden' sub 2 (Hand. art. 21) nl. dat uit de vergelijking tussen het derde en het vijfde lid van het Ondertekeningsformulier de bevoegdheid en verantwoordelijkheid van 'deze' synode blijkt; met daarachter het betoog van haar commissie dat het woordje 'of' in dit vijfde lid '*de keuze-vrijheid*' aangeeft, wélke kerkelijke vergadering nu de nadere verklaring van gevoelen zal gaan eisen (zie bij 8.4.1. slot).

- 8.6. Inderdaad zou men kunnen zeggen, dat de GS Heemse ervoor 'koos', de zaak van het gevoelen van ds. Hoorn krachtens eigen verantwoordelijkheid ter hand te nemen.

Het komt er nu echter op aan, nauwkeurig te onderscheiden.

Blijkens het Ondertekeningsformulier kan het aan een kerkeraad, classis of synode staan, een nadere verklaring van gevoelen te vragen. Daarover kan geen verschil van mening bestaan.

Maar wat de GS Heemse met haar tweede grond in feite wilde aantonen was, dat zij op dat moment de aangewezen vergadering was, om dit in de zaak-Grootegast metterdaad te dóen; of ten minste, dat het haar vrijstond om daarvoor te kiezen.

Uw moderamen heeft er al op gewezen dat de synode zich in een gecompliceerde situatie bevond. Maar als de gegeven bewijsvoering juist is, dat nl. het woordje 'of' in de uitdrukking 'kerkeraad, classis of synode' een keuze-vrijheid markeert en dat dáárom 'deze synode' tot handelen bevoegd was, dan zou tegelijkertijd ook een vergadering van de classis Grootegast of een particuliere synode van Groningen tot hetzelfde handelen bevoegd zijn. En de consequentie zou zijn, dat drie of vier kerkelijke vergaderingen tegelijk met dezelfde predikant konden handelen in het kader van het vijfde lid van het Ondertekeningsformulier. Zo zal echter niemand dit formulier willen uitleggen.

8.6.1. De reden, waarom in het vijfde lid het woordje 'of' moet staan, kan blijken wanneer we voor een ogenblik in plaats daarvan het woordje 'en' lezen en dientengevolge het enkelvoud 'zou' veranderen in 'zouden', aldus

Voor het geval de kerkeraad, de classis *en* een synode ... ooit een nadere verklaring zouden eisen beloven wij dat wij daartoe altijd bereid zullen zijn.

Dit zou betekenen dat een predikant pas verplicht was, zo'n verklaring te geven, als mét de kerkeraad ook de classis en een synode dit van hem zouden eisen.

Het woordje 'of' is hier dus nodig, om het zelfstandig handelen van de kerkeraad niet te belemmeren.

Tegelijk houdt het in, dat ook een meerdere vergadering een nadere verklaring van gevoelens kan eisen.

8.6.2. Dit kan echter naar het oordeel van het moderamen niet betekenen, dat nu elke kerkelijke vergadering, die op enige wijze kennis krijgt van een afwijkend gevoelens, naar keuze de zaak ter hand kan nemen. Er zal dan toch een in het kerkrecht verankerde aanleiding moeten bestaan. Ten aanzien van de classis noemden we het moment van een hernieuwde ondertekening van het formulier. Ten aanzien van een synode ware wellicht te denken aan het moment van de constituering, waarbij een afgevaardigde zou zijn die reden tot nadenken had gegeven (hoewel de GS Amersfoort-West 1967 zover niet gegaan is).

Op een meerdere vergadering in het algemeen zou een bezwaarschrift kunnen liggen inzake iemands leer. Maar als zulke situaties zich niet voordoen, dan blijft toch de kerkeraad de eerste kerkelijke vergadering, die in het kader van het Ondertekeningsformulier heeft te handelen, en eveneens blijft van kracht het beginsel van art. 30 K.O. dat een meerdere vergadering alleen zal behandelen wat in de mindere niet kon worden afgehandeld.

8.6.3. Prof. J. Kamphuis schreef onmiddellijk na het hierboven onder 8.5.2. gegeven citaat uit 'Verkenningen' III:

'Dat betekent, dat het Ondertekeningsformulier is geredigeerd in het kader van de gereformeerde, anti-hiërarchische kerkregering, zoals deze uitgestippeld is in de Kerkenordering, en alleen in dit raam kan en mag worden geëxegeseerd' (p. 44).

En verderop in het genoemde opstel:

'dat Dordrecht het formulier op haar wijze geredigeerd heeft tegen de achtergrond van de K. O. van 1618/19' (p. 51).

Voor het onderhavige geval wil dit zeggen, dat de bepalingen in het Ondertekeningsformulier, hetzij in het derde of in het vijfde lid, geen inbreuk kunnen maken op de in de Kerkorde vastgelegde regels inzake de bevoegdheid van de meerdere vergaderingen. Het formulier dat dient tot naleving van art. 53 K.O. moet geëxegeseerd worden in het raam van de hele Kerkorde. Maar dan zal dit formulier de meerdere vergaderingen geen ruimere bevoegdheid bieden, dan gegeven is in het daarop betrekking hebbende artikel van de Kerkorde, art. 30.

8.6.4. De GS Heemse is zich dat zelf bewust geweest op een eerder moment.

Blijkens art. 16 van de Handelingen sprak zij ten aanzien van de bevoegdheid van de classis, om in het kader van het Ondertekeningsformulier te handelen, het volgende uit:

'dat de kerkeraad zelf was geroepen in het geschil een uitspraak te doen in het kader van het Ondertekeningsformulier, en de classis niet in de bevoegdheid van de kerkeraad mocht treden'.

Zij handhaafde de regels van art. 30-31 K.O. in dezen tevens, toen zij bovendien de weg aanwees waarlangs een classis kan komen tot het onderzoek naar het gevoelens van een ambtsdrager. Daarvoor verwees zij met instemming naar een oordeel van de PS Groningen 1983: *'dat een classis geroepen kan zijn het gevoelens van een ambtsdrager te toetsen naar aanleiding van*

1. een bezwaarschrift tegen een kerkeraaduitspraak als bedoeld in het 3e en 5e lid van het Ondertekeningsformulier;
2. een bezwaarschrift tegen een schorsing naar art. 79 K.O. vanwege het aanhangen van valse leer;
3. een verzoek dat bij de constituering van een classis gedaan wordt en dat een vraag bevat om een onderzoek als bedoeld in het 5e lid van het Ondertekeningsformulier naar het gevoelens van één der afgevaardigden.'

Daarover sprak de synode uit:

'Het besluit van de particuliere synode snijdt voor een classis niet de mogelijkheid af om een onderzoek naar het gevoelen van een ambtsdrager in te stellen. Zij heeft daarvoor in haar 'overweging 6a' de weg gewezen'. (Hand. art. 16, 'Gronden' 2 en 3, annex 'Materiaal' 6a).

8.6.5. Als deze uitspraken gelden t.a.v. de classis, dan ook voor de particuliere of generale synoden.

Het is te betreuren dat de GS Heemse ze bij haar volgende besluitvorming niet in rekening heeft gebracht of in elk geval zich ermee heeft geconfronteerd.

Alles overziende kan uw moderamen tot geen andere CONCLUSIE komen dan deze: Dat de GS Heemse haar overtuiging, dat zij de bevoegdheid en verantwoordelijkheid had om over te gaan tot toetsing van de leer van ds. Hoorn in het kader van het vijfde lid van het Ondertekeningsformulier, in die zin dat zij 'krachtens eigen verantwoordelijkheid' deze zaak ter hand had te nemen, ten onrechte heeft afgeleid uit de uitdrukking 'de kerkeraad, de classis of een synode' in genoemd formulier. Uw moderamen sprak ten aanzien van het besluit d.d. 29-8-1984 (Hand. art. 18) van 'een stap te ver', gezien de toenmalige situatie ter synode (zie bij 6.3.).

Thans moet worden vastgesteld, dat de synode bij de verdere concretisering van haar beleid in het besluit d.d. 21-9-1984 (Hand. art. 21) kerkrechtelijk een stap te ver heeft gezet.

Bij alle waardering die het streven van de synode van Heemse, om een oplossing van de moeiten te Grootegast dichterbij te brengen, verdient, zal het goed zijn dit ruiterlijk te erkennen.

9. Verdere behandeling

In het hierna volgende voorstel zullen de ingebrachte bezwaren van kerkrechtelijke aard zoveel mogelijk in volgorde worden behandeld. Intussen dient één punt hierbij nog de aandacht van uw vergadering te hebben.

Verdere behandeling houdt in: beoordeling van de leerstellige bezwaren, ingebracht tegen de besluiten van de GS Heemse, Acta art. 131. Op dit punt herinnert het moderamen u aan het door de 'raad-Klok' gestelde:

Dat het besluit van 29-8-1984 onwettig is en dat 'om die reden heel de daaruit voortgevloeide besluitvorming eveneens onwettig is'.

Op grond daarvan zou nu geëist kunnen worden, als consequentie van net tot dusver gerapporteerde, dat de besluiten, Acta art. 131, onrechtmatig worden verklaard en als niet genomen moeten worden beschouwd.

Het moderamen verwerpt deze consequentie.

9.1. Het burgerlijk recht kent de vernietiging van een vonnis op grond van btw. een onrechtmatigheid in de procesvoering. Het gereformeerde kerkrecht kent zo'n vernietiging niet. Art. 31 K.O., 2e lid, zegt:

De uitspraak die bij meerderheid van stemmen gedaan is, zal als bindend worden aanvaard, tenzij bewezen wordt dat zij in strijd is met het Woord van God of met de kerkorde.

Dit betekent uiteraard dat uitspraken van meerdere vergaderingen niet als bindend kunnen worden aanvaard, wanneer ze *inhoudelijk* strijden met het Woord van God of met de kerkorde. De vraag of dit van toepassing is op de inhoud van wat de GS Heemse blijkens haar Acta, art. 131, heeft uitgesproken, kan niet worden beantwoord zonder dat de daartegen ingebrachte bezwaren worden behandeld.

9.2. Men kan ook bezwaar inbrengen tegen een besluit, dat inhoudelijk niet in strijd is met Gods Woord of de kerkorde, omdat men van oordeel is dat er bij de *totstandkoming* van dat besluit niet volgens de kerkorde is gehandeld. Daarbij zijn gevallen denkbaar, waarin de toestemming van het bezwaar inzake de totstandkoming voldoende is, om het besluit ook inhoudelijk als niet bindend te beschouwen. Maar de zaak, waarmee uw vergadering te doen heeft, is niet van dien aard.

Het is nl. zo dat de synode van Heemse, al heeft zij zich vergist in de toepassing van het Ondertekeningsformulier, toch algemeen in de kerken aanvaarde uitspraken heeft gedaan, en wel inzake een onderdeel van de leer, met beroep op het Woord van God.

Daarna heeft de kerkeraad te Grootegast deze uitspraken voor zijn rekening genomen, ze voorgehouden aan ds. Hoorn en van hem de herroeping van zijn gevoelen geëist, niet zozeer krachtens het feit dat hierover een besluit van de meeste vergadering was genomen - al is dat feit niet over het hoofd te zien - maar juist vanwege de schriftuurlijk geachte inhoud van deze uitspraken.

Ds. Hoorn heeft gemeend, zijn gevoelen te moeten handhaven, eveneens op grond van Gods Woord. Daarop volgde zijn afzetting en het zich afscheiden door hem en andere leden van de kerk te Grootegast.

- 9.3. Indien nu deze synode zou uitspreken dat de besluiten van de GS Heemse, Acta art. 131, niet als bindend behoren te worden aanvaard louter op grond van kerkrechtelijke bezwaren inzake de totstandkoming van deze besluiten, dan zou dientengevolge het gevoelen van ds. Hoorn nog geenszins een wettige plaats hebben in de kerken. Want de inhoud van de met Gods Woord geargumenteerde en door de kerkeraad te Grootegast aldus gehanteerde veroordeling van zijn gevoelen zou niet zijn weggenomen.

In theorie zou deze veroordeling dan de inzet kunnen worden van een hernieuwde procedure, om ook inhoudelijk revisie te verkrijgen van de meerdere vergaderingen. Maar daartoe zouden èn de kerkeraad te Grootegast (afzetting) èn ds. Hoorn (afscheiding) met alle betrokkenen hun positie, louter op formele gronden, moeten terugdraaien tot de situatie vóór Heemse.

Het zou van weinig realiteitszin getuigen, zoiets te vragen of te verwachten; nog afgezien van de vraag hoe zinvol het zou zijn om vanuit een dergelijke theoretische positie opnieuw te gaan procederen.

Het spreekwoord 'gedane zaken nemen geen keer' hoeft niet altijd op te gaan. Maar als de hier gedane zaken een keer moeten nemen, dan is het aanwijzen van een gebrek in de procedure volstrekt ontoereikend. Daartoe zal de inhoud van de bezwaren en daarmee ook de inhoud van de synode-uitspraken getoetst moeten worden voor wat betreft de schriftuurlijk-confessionele geldigheid daarvan.

- 9.4. Het is dan ook correct te achten, dat de revisieverzoeken die de wegneming van de betreffende besluiten beogen, zich niet beperken tot het inbrengen van bezwaren inzake de kerkrechtelijke procedure waarlangs deze besluiten tot stand kwamen. Zij confronteren zich nadrukkelijk ook met de leerstellige afwijzing van het gevoelen van ds. Hoorn en trachten aan te tonen dat deze afwijzing geen stand kan houden.

Dit werd in eerste instantie reeds door ds. Hoorn zelf ondernomen in een revisieverzoek aan de synode van Heemse. Het wordt nu gedaan in de revisieverzoeken van br. P. Wolters c.s. (met adhesie van br. J.E. Bakker), van br. W.A. van Andel en zr. R. Hoorn, van br. B. Zwart en van br. J.F. de Leeuw c.s. (agenda punt IX. 1,13,16,17,20).

- 9.5. Zowel de appellanten als de kerken hebben er recht op dat de bezwaren tegen de besluiten van de GS Heemse inzake het gevoelen van ds. Hoorn, evenals die besluiten zelf, niet op formele gronden buiten bespreking blijven, maar dat deze bezwaren in het kader van art. 31 K.O. worden behandeld. Want het moet duidelijk zijn aan welke uitspraak de kerken zich binden en welk gevoelen zij afwijzen.

Daarom meent het moderamen dat ook de leerstellige bezwaren tegen de besluiten van de synode van Heemse, Acta art. 131, moeten worden behandeld. Dit houdt tegelijk in dat deze besluiten, bij een gegronde afwijzing van de bezwaren, als bindend aanvaard dienen te blijven.

10. Voorstel inzake de kerkrechtelijke bezwaren: (voor de tekst van het voorstel zie art. 165)

RAPPORT EN VOORSTELLEN inzake revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131 en Handelingen art. 18 en 21.

III. LEERSTELLIG GEDEELTE

1. Overzicht van de revisieverzoeken

- 1.1. Tegen de besluiten van de GS Heemse, Acta art. 131, zijn bezwaren ingebracht door br. P. Wolters c.s., door br. W.A. van Andel en zr. R. Hoorn, door br. B. Zwart en door br. J.F. de Leeuw c.s. (agendapunten resp. IX.1,13,16,20). Br. J.E. Bakker betuigt adhesie aan het revisieverzoek van br. Wolters c.s. (agendapunt IX.17). Tevens is hier de brief te vermelden van br. J. Fokkes sr.(agendapunt IX.9).
- 1.2. De ingebrachte bezwaren kunnen in hun algemeenheid worden aangeduid, zoals ze zijn aangeduid in het revisieverzoek van br. Wolters c. s. pg.I:
- 'Samenvattend menen wij ten aanzien van de uitspraak van de synode van Heemse te moeten stellen:
- voor wat betreft onderdeel I van deze uitspraak,*
- A. dat in de geboden weergave van het gevoelen van ds. Hoorn geen zuiver beeld wordt gegeven van wat volgens de stukken diens gevoelen is;
- B. dat in besluit I van wat metterdaad diens gevoelen is ten onrechte wordt uitgesproken dat dit strijdt met wat naar de Schrift metterdaad in art. 28 wordt beleden;
- C. dat de bij dit besluit aangevoerde gronden in dezen geen bewijskracht hebben;
- voor wat betreft onderdeel II van deze uitspraak,*
- D. dat in de geboden weergave van het gevoelen van ds. Hoorn geen zuiver beeld wordt gegeven overeenkomstig de stukken;
- E. dat in besluit II van wat metterdaad het gevoelen van ds. Hoorn is ten onrechte wordt uitgesproken dat dit strijdt met de Schrift en de belijdenis;
- F. dat de bij dit besluit aangevoerde gronden niet gefundeerd zijn op de leer van Schrift en belijdenis en derhalve geen bewijskracht hebben;
- en voor wat betreft het 'besluit tenslotte' van deze uitspraak,*
- G. dat gelet op het voorafgaande onder A-E gestelde dit besluit als concluderend eindbesluit niet te handhaven is'.
- Br. P. Wolters c. s. doen hun appèl 'in de overtuiging dat ... door deze besluiten een gereformeerd predikant zonder deugdelijke gronden publiek werd veroordeeld en vooral ook in de overtuiging dat door deze besluiten de gereformeerde leer omtrent de kerk niet zuiver is bewaard, doch voet is gegeven aan onschriftuurlijke leer'.
- 1.3. Het revisieverzoek van br. W.A. van Andel en zr. R. Hoorn stelt 'dat de uitspraak annex het rapport blijk geeft van het invoeren van een onschriftuurlijke leer in de kerken'. Deze onschriftuurlijke leer zou 'onder meer' het volgende behelzen:
- ' 1. Artikel 28 van de geloofsbelijdenis spreekt in algemene zin, zij roept in de eerste plaats hen op die b.v. in een reformatietijd zijn achtergebleven.
(Besluit I, gronden 1)
2. Kinderen van God, in de Schrift genoemd, zouden zich van de kerk hebben afgescheiden. (Besluit I, gronden 4)
3. De Heilige Geest wordt gescheiden van het Woord, dat God in bewaring geeft aan zijn Kerk door haar te stellen tot een pijler en fundament van de waarheid. (1 Tim. 4:14)
4. Tot het ware geloof behoort kennelijk niet zonder meer het geloof aan al de artikelen van het christelijk geloof, weshalve zij spreekt van ware gelovigen die geen deel hebben aan de gemeenschap van de kerk, blijkens haar veroordeling van het onder 11,2 gestelde.
5. Joh. 17 zou leren een algemene roeping van de kerk voor de wereld.
(Besluit II, gronden ad 4)'

Deze appellanten stellen 'dat de bewijsgronden ondeugdelijk zijn, daar aan het Verbondsmatig spreken van de Schrift en van de belijdenis voorbij wordt gegaan en aan de geschiedenis (van de reformatie) geen recht wordt gedaan'. Zij willen in een viertal hoofdstukken laten zien:

'wat het karakter van de geloofsbelijdenis is
hoe Calvin de Nicodemieten bestreed
wat de artikelen 27 en 28 leren
hoe de Schriftbewijzen uitgelegd moeten worden'

en concluderen dat de besluiten onschriftuurlijk zijn (een vijfde hoofdstuk).

Een moeite bij dit revisieverzoek is dat appellanten de uitspraken, die zij willen bestrijden, meestal niet precies citeren of aanduiden, de betekenis ervan soms met eigen woorden (menen) weer (te) geven en zelfs wel hun eigen conclusie op een bepaald punt als het oordeel van de GS Heemse naar voren brengen.

Een voorbeeld van het eerstgenoemde biedt hoofdstuk 1 ('Het karakter van de Geloofsbelijdenis') met de conclusies op pg. 3 en 5; het tweede laat zich bijv. aanwijzen in hun weergave van de 'onschriftuurlijke leer', waar zij de synode laten zeggen dat 'artikel 28 van de geloofsbelijdenis spreekt in algemene zin' en dat 'Joh. 17 zou leren een algemene roeping van de kerk voor de wereld'; een voorbeeld van het derde is te lezen op pg. 26 waar appellanten over de synodeuitspraken zeggen:

'Elimelech, Naomi, Juda enz. worden vermeld als 'afgeschreven'. Zo'n oordeel komt niemand toe dan God'.

Hier is wat de vormgeving betreft nauwelijks te spreken van een ordelijk revisieverzoek. Toch wil uw moderamen trachten, het zoveel mogelijk te betrekken in de behandeling.

- 1.4. Het revisieverzoek van br. B. Zwart loopt in hoofdzaak parallel met dat van br. P. Wolters c. s. Hij stelt achtereenvolgens aan de orde:
 - A - De weergave van het gevoelen van ds. J. Hoorn '
 - B - De besluiten I en 11
 - C - De aangevoerde gronden
 - D - Het 'Besluit tenslotte!.'
- 1.5. Het revisieverzoek van br. J.F. de Leeuw c.s. gaat in op een aantal onderdelen van de synode-uitspraken, met name de punten 1.1,2, en 3, de gronden 1,2 en 5 bij besluit 1 en 11.1 met de gronden ad I en ad 5 bij besluit II.
- 1.6. De brief van br. J. Fokkes sr. bevat geen verzoek. Deze broeder schrijft over de uitspraak van de GS Heemse:

'Want, hoewel de heilige, algemene, Christelijke Kerk, niet zweeft in de lucht en geen begrip is, maar te vinden is op aarde aan alle plaatsen, vaar Christus Zijn Naam gedachtenis heeft gesticht en preekstoel, doopvont en avondmails-tafel heeft, kon Heemse 1984/85 toch tot de uitspraak komen, dat er ook *buiten de Kerk* nog wel vrome mensen te vinden zijn! En dat, terwijl de belijdenis zegt, dat de ene heilige Christelijke Kerk er is, dat haar Aura doctrina bekend is, en haar kenmerken openbaar *zijn, dat buiten de Kerk geen zaligheid is, en ieder heeft zich te voegen bij de Kerk!* art. 27,28,29 NGB, Zond. 21 antw. 54 HC, Matth. 5:37'.
- 1.7. In het vervolg van dit rapport zal het revisieverzoek van br. P. Wolters c.s. worden aangeduid met de letter W, dat van br. W.A. van Andel en zr. R. Hoorn met A, dat van br. B. Zwart met Z en dat van br. J.F. de Leeuw c.s. met L.

2. De punten van bezwaar

De indieners van revisieverzoeken maken bezwaar tegen:

- 2.1. de door de GS Heemse geboden weergave van het gevoelen van ds. Hoorn;
- 2.2. de wijze waarop de GS Heemse bij haar beoordeling van het gevoelen van ds. Hoorn over art. 28 NGB zijn gevoelen over art. 27 NGB in rekening brengt;
- 2.3. de afwijzing van het gevoelen van ds. Hoorn, geformuleerd in besluit I en besluit II;
- 2.4. de weergave van art. 28 NGB en de typering van de daarin gelegen oproep in I grond 1;
- 2.5. de verwijzing naar de historische kontekst van de belijdenis in I grond 2;
- 2.6. het door de GS Heemse gevoerde Schriftbewijs;

- 2.7. het spreken van de GS Heemse over het (mogelijke) werk van de Heilige Geest tot wedergeboorte en geloof buiten de concrete ambtsdienst om (II grond ad 1);
- 2.8. het beroep van de GS Heemse op de Dordtse Leerregels, V,1-5 (II grond ad 2);
- 2.9. het beroep van de GS Heemse op Gods 'soms eeuwenlang' tot bekering roepen van 'afvallige kinderen' (II grond ad 3);
- 2.10. het spreken van de GS Heemse over een 'dopers isolement' waarin het gevoelen van ds. Hoorn de kerk zou brengen (II grond ad 4);
- 2.11. het spreken van de GS Heemse over de mening van ds. Hoorn inzake het levend kerklid zijn en blijven van de ware gelovigen (II grond ad 5);
- 2.12. de uitspraak van de GS Heemse in haar 'Besluit tenslotte'.

3. De weergave van het gevoelen van ds. J. Hoorn

De GS Heemse gaf het gevoelen van ds. Hoorn als volgt weer:

- 3.1.1. 'I heeft: 1 Uit deze stukken blijkt, dat ds. Joh. Hoorn over art. 28 NGB het volgende gevoelen heeft:
 - 1 In art. 28 staat niet geschreven dat er gelovigen zijn onder hen die leven buiten de gemeenschap van de kerk, of iets in soortgelijke bewoordingen. De Schrift geeft ons nergens het recht om te stellen: niet allen die van de kerk zijn, zijn ook in de kerk (Brief I 55).
- 3.1.2. 2 De oproep van art. 28 vermaant hen die tot de kerk behoren, zich als lid van de kerk te gedragen. *Deze oproep is niet gericht tot gelovigen die zouden leven buiten de gemeenschap van de kerk om zich (eenmalig) bij haar te voegen* (NV, Brief, vgl. 111 14; I 61,69).
- 3.1.3. 3 In de zinsnede van art. 27, waar de kerk omschreven wordt als 'een heilige vergadering van de ware gelovigen', ligt opgesloten *dat alle gelovigen metterdaad in de kerk* (d.w.z. in haar bijeenkomst, 1 18,20) *hunplaats innemen* (1 29). De kerk -als vergadering of bijeenkomst - bevat te allen tijde *de door Gods raad bepaalde volheid der gelovigen* (I 5).
- 3.1.4. II Het onder I aangewezen en afgewezen gevoelen t.a.v. art. 28 NGB brengt ds. Hoorn tot o.m. de volgende opvattingen:
- 3.1.5. 1 *Buiten de kerk kan niemand gelovig genoemd worden*, want buiten de verzameling van Gods volk valt er niets te geloven. Omdat daar niets is. Omdat daar geen zaligheid is, geen enkele zaligheid. Alleen in de samenkomst van de ware gelovigen is de Here. Hij is daar en nergens anders (I 30).
- 3.1.6. 2 De belijdenis geeft ons niet het recht sommige of meerdere ware gelovigen aan te merken als: geen lid van de kerk (11 13). *Er zijn geen ware gelovigen buiten degenen die zich laten vinden in de telkens opnieuw bijeenkomende vergadering* (1 18).
- 3.1.7. 3 *Wie niet tot de vergadering behoort is geen gelovige* (I 30). Wie deserteert is hopeloos verloren (1 32). Hij kan zich niet voor God verontschuldigen, hij vindt dan het ganse Woord van God tegenover zich (II 19).
- 3.1.8. 4 De kerk zet in art. 28 niet de deur open ter wille van hen, die zich buiten haar gemeenschap hebben geplaatst om dezen daardoor weer binnen te krijgen. Zij houdt in dit artikel de deur dicht ter wille van allen, die door God binnen haar gemeenschap zijn en worden gebracht, opdat niet één van dezen door haar schuld buiten geraakt. Wie buiten zijn, zijn niet aan haar zorg toevertrouwd (III, 18). Als ze in trouw en volharding haar ambt bedient door niet zelf anderen te willen afscheiden, maar door zelf metterdaad zich af te scheiden van hen die niet van de kerk zijn, dan heeft zij, hoe dwaas ook in het oog van de mensen, een wervende kracht naar buiten toe (11121).
- 3.1.9. 5 *Ook bij deze ware gelovigen* strijdt nog wel het vlees tegen de Geest, maar als ware gelovigen bieden zij door de kracht van de Heilige Geest altijd sterke wederstand, totdat zij eindelijk ten enenmale de overhand behouden, HC 127 (I 36). Bij hen kan het niet komen tot een breken met de kerk (Verslag; NU 4)'.
 - 3.2.1. De bezwaren richten zich op de weergave in de gecursiveerde gedeelten. W stelt dat het in onderdeel I en II weergegeven gevoelen 'niet in alle delen een zuivere weergave is van het door ds. Hoorn ... verklaarde gevoelen'. Z zegt hierover: 'De punten waarin de Uitspraak het

gevoelen van ds. Hoorn beoogt weer te geven, geven als totaalbeeld dat zijn onderwijs bedoelt te zeggen en ook met zoveel woorden zegt, dat er buiten de kerk geen gelovigen (kunnen) zijn'. Dit totaalbeeld is volgens Z een vertekend beeld.

- 3.2.2. W acht het verder onjuist, 'in het van ds. J. Hoorn weer te geven gevoelen *over art. 28* zonder meer een plaats te geven aan wat rechtstreeks diens gevoelen *over art. 27 is*' (vgl 3.1.3).
- 3.2.3. W bestrijdt bovendien 'dat het onder II weergegeven gevoelen van ds. J. Hoorn de consequentie is van diens onder I weergegeven gevoelen' (vgl. 3.1.4). De synode confronteert zich in het eerste hoofddeel voornamelijk 'met het gevoelen van ds. Hoorn *over artikel 28* en in het tweede met diens gevoelen *over artikel 27*. Daardoor wordt gezegd dat het gevoelen van ds. Hoorn *over artikel 27* de consequentie vormt van diens gevoelen *over artikel 28*'. Maar: 'Ds. Hoorn schreef *allereerst* over artikel 27 en vervolgens over artikel 28'. 'In zijn verdediging van de gereformeerde leer omtrent de kerk baseerde hij zich steeds op artikel 27. De inhoud van dat artikel diende hem ook tot uitgangspunt in zijn schrijven over artikel 28, zoals uit zijn stukken blijkt. Merkwaaardig genoeg heeft de synode deze orde, die die van de confessie is, niet geëerbiedigd maar omgekeerd'. Uit niets blijkt 'dat het in onderdeel II weergegeven gevoelen de consequentie is van het onder I weergegevene. Inhoudelijk gaat het in beide onderdelen om hetzelfde gevoelen. De door de synode gemaakte indeling is willekeurig. Zij zou dat niet geweest zijn als in onderdeel I het gevoelen van ds. Hoorn over artikel 27 en in onderdeel II diens gevoelen over artikel 28 was weergegeven'. Aldus W. Hetzelfde bezwaar wordt in Z met andere woorden naar voren gebracht.
- 3.2.4. In Z wordt gesteld: 'Met de vertekende weergave van het gevoelen van ds. Hoorn, heeft de synode zich schuldig gemaakt aan de overtreding van *het 9^e gebod*. Daarom is revisie-nodig!'
- 3.3.1. Over de in 12 gecursiveerde woorden (3.1.1) zegt W: 'In 161,65 verklaart ds. Hoorn niet' wat in 12 staat 'doch hij verklaart daar dat artikel 28 niet spreekt *met het oog op hen die buiten zijn* en dat in de oproep van dit artikel niet in geding is het (eenmalig) *lid worden van de kerk*'. Z zegt, dat de formulering van de synode nergens door ds. Hoorn wordt gebruikt. Het belang van dit bezwaar wil hij als volgt toelichten: 'In deze formulering ligt nl. opgesloten: er *zijn* geen gelovigen buiten de gemeenschap van de kerk, of ook: er *kunnen* buiten de kerk geen gelovigen zijn ... Dit is niet het gevoelen van ds. Hoorn. Deze predikant zegt wél dat art. 28 niet spreekt met het oog op hen, die buiten zijn, die van de Kerk niet zijn'.
- 3.3.2. Op de weergave in 13 (3.1.3) heeft W als eerste kritiek, dat ze niet volledig is. 'In I 29 verklaart ds. Hoorn ... dat de gelovigen hun plaats metterdaad in de kerk innemen, *zoveel als in hun vermogen ligt*; en hij voegt daaraan toe: 'Zij (nl. de gelovigen) betrachten naarstigheid in het opgaan tot de gemeente Gods, inzonderheid op de rustdag'. Z noemt hetzelfde gebrek en spreekt van 'een halve waarheid, die zoveel is als een hele leugen'. Bovendien maakt Z er aanmerking op dat de synode wel 'dit tweede in het gevoelen van ds. Hoorn (hoewel onvolledig) weergeeft, maar niet het eerste', nl. 'dat de gelovigen hun plaats in de kerk niet maar *innemen*, doch **HEBBEN**, hebben **ONTVANGEN**'. 'Deze fundamentele waarheid in het gevoelen van ds. Hoorn ... wordt door de synode *verzwegen* om in plaats daarvan alleen maar weer te geven wat ds. Hoorn daarover in de tweede plaats heeft geschreven'.
- 3.3.3. Het tweede punt van kritiek op de weergave in 13 stelt W als volgt: 'In I 5 verklaart ds. Hoorn niet dat de kerk te allen tijde *de* door Gods raad bepaalde volheid *der* gelovigen bevat, doch dat zij te allen tijde *een* volheid *aan* gelovigen bevat, zulks krachtens Gods raad, die te allen tijde krachtig wordt vervuld. Daarbij fundeert ds. Hoorn zijn spreken hier op het spreken van artikel 27, nl. dat deze heilige kerk door God wordt staande gehouden en wel zo, dat daar in de gevaarlijke tijd van Achab *zevenduizend* bleken te zijn, die hun knie voor de baäl niet bogen'. Z geeft letterlijk dezelfde weergave van wat ds. Hoorn metterdaad 'op I 5 verklaart'.
- 3.3.4. Het gecursiveerde in II 1 en 3 (3.1.5 en 3.1.7) is volgens W geen betrouwbare weergave van het gevoelen van ds. Hoorn: 'ten onrechte stelt de synode het hier voor dat de spits van het spreken van ds. Hoorn ter plaatse naar buiten is gericht, op hen die niet tot de kerk behoren. Lezing van de betreffende passages in hun verband leert echter dat de schrijver hier spreekt

met het zicht op de kerk'. Z zegt over II 1: 'Dit citaat dat de synode ds. Hoorn in de mond legt spreekt en oordeelt over hen die buiten zijn, terwijl ds. Hoorn spreekt met het oog op hen die binnen zijn'; en over 113 zegt Z dat dit 'citaat' niet behoort tot het gevoel van ds. Hoorn, en niet te vinden is op de plaats waarnaar de synode verwijst en evenmin elders in de stukken.

- 3.3.5. Ten aanzien van II 1 verwijten W en Z beiden de GS Heemse, dat zij in haar uitspraak voorbij gaat aan de nadere verklaring van gevoel, die zij op dit punt van ds. Hoorn gevraagd en ontvangen heeft (NV antw. 5).
- 3.3.6. Tegenover de weergave in 112 (3.1.6) stelt W: 'in 118 leert ds. Hoorn niet' wat in 112 staat 'maar wat het betekent wanneer art. 27 de kerk omschrijft als *een vergadering*'. Ook Z heeft dit bezwaar en zegt verder: 'Wat daar wel te vinden is, is het onderwijs dat het wezen van de kerk hierin gelegen is dat zij een vergadering is van de ware gelovigen, hetgeen betekent dat de gelovigen telkens opnieuw bijeenkomen onder de bediening van de sleutelen van het koninkrijk der hemelen. Ds. Hoorn vervolgt dan dat, wil men geteld worden als in Israël ingelijfd, men zich niet op zichzelf moet houden maar op het appèl moet zijn zovaak Koning Christus verzamelen blaast. Even verder zegt ds. Hoorn dan, dat op de lijst van Gods volk *niet worden gehandhaafd* zij die zich voortdurend onttrekken'.
- 3.3.7. Over II 5 (3.1.9) tenslotte zegt W: 'de hier gebruikte formulering wekt de indruk alsof ds. Hoorn twee soorten ware gelovigen onderscheidt. Dat is echter niet het geval'. Z tekent hierbij aan: 'Het is daarom correcter als gevoel van ds. Hoorn weer te geven: 'Ook bij *de* ware gelovigen ...'.

4. Over het gevoel van ds. Hoorn

4.1. Inleiding

- 4.1.1. Alvorens verder te spreken over de al of niet correcte weergave van het gevoel van ds. Hoorn vraagt het moderamen uw aandacht voor een nadere beschouwing, die tegelijk een kritische beschouwing zal zijn, van dit gevoel. De GS Heemse las dit gevoel samen uit een verklaring van ds. Hoorn aan zijn kerkeraad d.d. 21 februari 1984 ('Brief'), uit zijn daarna verschenen brochures 'Een enige kerk, de troost van de ware gelovigen', 'De troost van de kerk beleden' en 'Het ambt aller gelovigen volgens het Woord van God' (aangeduid als I, II en III), uit het verslag van de hoorzitting op 13 september 1984 ('Verslag') en uit de stukken die zij ontving als antwoord op de hem gestelde vragen (NV of nadere verklaring, NU of nadere uiteenzetting en AV of aanvullende beantwoording). In een bijlage bij dit rapport citeert het moderamen breed uit de Brief (chronologisch het eerste stuk), brochure I (waarin ds. Hoorn zijn gevoel thetisch volledig uiteenzet) en uit de NV.

- 4.1.2. Artikel 28 NGB luidt als volgt:

Wij geloven dat niemand, welke positie hij ook heeft, zich van deze heilige vergadering afzijdig mag houden, om op zichzelf te blijven staan. In deze vergadering komen immers bijeen degenen die behouden worden, en buiten haar is er geen heil. Daarom moet ieder zich bij haar voegen en zich met haar verenigen. Zo wordt de eenheid van de kerk bewaard; men onderwerpt zich aan haar onderwijzing en tucht, buigt de hals onder het juk van Jezus Christus en dient de opbouw van de broeders overeenkomstig de gaven die God aan allen verleend heeft, als leden van eenzelfde lichaam.

Om dit alles des te beter te kunnen onderhouden, is het volgens Gods Woord de roeping van alle gelovigen zich af te scheiden van hen die niet bij de kerk horen, en zich bij deze vergadering te voegen op iedere plaats waar God haar gesteld heeft, zelfs al zouden de overheden en wetten van de vorsten zich daartegen verzetten en al zou er dood of lijfstraf op staan.

Daarom handelen allen die zich van haar afzonderen of zich niet bij haar voegen, in strijd met Gods bevel.

De oudere tekst, die veelal door ds. Hoorn wordt gebruikt, luidt:

Wij geloven, aangezien deze heilige vergadering is een verzameling dergenen die zalig worden, en dat buiten haar geen zaligheid is, dat niemand, van wat staat of kwaliteit hij zij, zich behoort op zichzelf te houden, om op zijn eigen persoon te staan;

maar dat zij allen schuldig zijn, zichzelf daarbij te voegen en daarmee te verenigen; onderhoudende de enigheid der Kerk, zich onderwerpende aan haar onderwijzing en tucht, den hals buigende onder het juk van Jezus Christus, en dienende de opbouw der broeders, naar de gaven, die hun God verleend heeft, als onderlinge lidmaten eenszelfden lichaams. En opdat dit te beter onderhouden zou kunnen worden, zo is het ambt aller gelovigen, volgens het Woord Gods, zich af te scheiden van degenen, die niet van de Kerk zijn, en zich te voegen tot deze vergadering, hetzij op wat plaats dat God ze gesteld heeft; ook ofschoon de Magistraten en plakaten der Prinsen daar tegen waren, en dat de dood of enige lichamelijke straf daaraan hing. Daarom, al degenen die zich van haar afscheiden of niet daar bijvoegen, die doen tegen de ordinantie Gods.

4.1.3.1. Dit artikel vertoont een duidelijke geleding.

Nadat in artikel 27 het geloof is beleden met betrekking tot de ene katholieke of algemene kerk, spreekt artikel 28 in de eerste plaats uit, wat niemand ten aanzien van deze kerk mag en wat ieder moet doen. Niemand mag zich van haar afzijdig houden om op zichzelf te blijven staan (of: zich op zichzelf houden om op zijn eigen persoon te staan). Maar ieder moet zich bij haar voegen en zich met haar verenigen (of: zij allen zijn schuldig zichzelf daarbij te voegen en daarmee te verenigen).

Niemand', 'ieder' en 'allen' zijn onbepaalde voornaamwoorden. Hier zou gedacht kunnen worden aan het spreken van Paulus in Hand. 17:30,31. We mogen ervan uitgaan, dat hiermee in elk geval allen worden aangesproken die zich rekenen tot de gelovigen, genoemd in artikel 27, die al hun heil verwachten van Jezus Christus.

Daarmee is de mogelijkheid gegeven, dat er onder hen zullen zijn die om redenen van rang of stand of om welke reden ook, zich ten opzichte van de kerk individualistisch willen opstellen: zich van haar afzijdig houden en zich niet bij haar voegen, zich niet met haar verenigen.

Artikel 28 wijst zulk individualisme onvoorwaardelijk af; in deze vergadering komen immers bijeen degenen die behouden worden en buiten haar is er geen heil.

Ieder moet zich bij haar voegen en zo voor zijn deel de eenheid van de kerk bewaren, zich onderwerpen aan haar onderwijzing en tucht, de hals buigen onder het juk van Christus en de opbouw van de broeders dienen.

Dit alles gebeurt niet door een 'eenmalig lid worden' *zonder meer*. Die term is te schraal. Er ligt een roeping waaraan in voortdurende geloofsgehoorzaamheid moet worden voldaan.

Toch laten de uitdrukkingen 'zich niet afzijdig houden om op zichzelf te blijven staan' en 'zich op zichzelf houden om op zijn eigen persoon te staan' in tegenstelling met 'zich daarbij voegen en zich daarmee verenigen' zien, dat hier ook bedoeld wordt op een komen tot de kerk, een toetreden tot haar gemeenschap.

1.3.2. Het tweede gedeelte van artikel 28 voegt hier een nieuw element aan toe, nl. dat het 'om dit alles des te beter te kunnen onderhouden' de roeping is van alle gelovigen, zich af *te scheiden* van hen die niet bij de kerk horen. Daarmee is impliciet de mogelijkheid aangegeven, dat er gelovigen zijn die leven in een gemeenschap of betrekkingen onderhouden, waarmee zij moeten breken.

Tegelijk wordt de roeping, zich bij de kerk te voegen, plaatselijk geconcretiseerd (op iedere plaats waar God haar gesteld heeft) en komen de gevaren in zicht, waaraan de gelovigen die gehoorzaam deze roeping opvolgen, zich kunnen blootstellen.

Tenslotte waarschuwt artikel 28 hen die zich van de kerk afzonderen (afschieden) of zich niet bij haar voegen.

4.1.3.3. Wordt in artikel 28 met de overheden en wetten en lijfstraf of zelfs de doodstraf (Magistraten, plakaten enz.) reeds bedoeld op de situatie, waarin de gelovigen hun roeping of ambt hebben te vervullen, in artikel 29 wijst de kerk op nog een ander aspect van die situatie. Het is zo, dat alle sekten die er tegenwoordig in de wereld zijn, zich ten onrechte kerk noemen (alle secten, die heden ten dage in de wereld zijn, bedekken zich met de naam der Kerk).

De kerk spreekt als haar geloofsbelijdenis uit, dat men om die reden nauwgezet en met grote zorgvuldigheid vanuit Gods Woord moet onderscheiden, welke de *ware* kerk is. Haar kenmerken worden genoemd, evenals die van de valse kerk.

Uitdrukkelijk wordt gesteld, dat wij niet spreken over de huichelaars, die zich in de kerk tussen de oprechte gelovigen bevinden en toch niet bij de kerk horen, al zijn zij voor het oog wel in de kerk.

Zij die bij de kerk horen zijn te kennen aan de kenmerken van de christenen, wat echter niet wil zeggen dat er geen grote zwakheid meer in hen zou zijn.

Met dit laatste wordt niet een kenmerk toegevoegd, waaraan de ware kerk te kennen zou zijn. Het gaat erom dat men binnen de kerk niet in verwarring en twijfel raakt, door het zien van grote zwakheid bij de gelovigen. Zo gaat het er in het begin van artikel 29 om, dat gelovigen niet in verwarring raken ten aanzien van de kerk zelf zodat zij zich bij een sekte zouden voegen of daar blijven.

- 4.1.4. In het spreken van ds. Hoorn wordt geen rekening gehouden met de geleding in artikel 28. Hij ziet in heel dat artikel het ene ambt van alle gelovigen, zonder het reliëf dat dit artikel zelf aanbrengt. 'Allen hebben ze hier één en dezelfde roeping, nl. zich daarbij voegen, de hals buigende onder het juk van Christus ... In het 2e gedeelte van artikel 28 wordt dit *ene* ambt *aller* gelovigen aldus omschreven: 'zich afscheiden van degenen, die niet van de Kerk zijn' ...' (Brief 3).

Dit brengt mee, dat de terminologie van de slotzin zonder meer kan worden ingelezen in het begin van dit artikel. Het 'zich afzijdig houden om op zichzelf te blijven staan' geeft ds. Hoorn gedurig weer met termen als 'zich onttrekken', 'deserteren', 'zijn plaats onbezet laten' (Brief 3; I 32,33).

Dit hangt uiteraard samen met zijn opvatting, dat artikel 28 uitsluitend 'naar binnen' spreekt, over 'de verantwoordelijkheid die men heeft niet als niet-kerklid maar als kerklid' (I 51) en dat dit artikel vermaant 'niet tot het (eenmalig) lid worden van de kerk, maar ... op grond van het lid zijn van de kerk ... tot het zich als lid der kerk gedragen' (I 69).

Toch is 'zich afzijdig houden om op zichzelf te blijven staan' niet hetzelfde als 'zich onttrekken' of 'deserteren'.

- 4.1.5. Het is voor de appellanten een aangelegen punt, met name in W en Z, dat naar hun mening de GS Heemse het gevoelen van ds. Hoorn niet juist heeft weergegeven wat betreft de toespitsing daarvan.

Zij stellen dat de synode het in haar weergave doet voorkomen, alsof de spits in het spreken van ds. Hoorn naar buiten is gericht, op hen die niet tot de kerk behoren (W) en alsof hij spreekt en oordeelt over hen die buiten zijn (Z), nl. in deze zin dat daar buiten geen gelovigen zijn of kunnen zijn; terwijl de werkelijkheid is, dat ds. Hoorn spreekt met het zicht op de kerk, met het oog op hen die binnen zijn (zie bij 3.3.1 en 3.3.4). Nu is het te constateren dat ds. Hoorn op veel plaatsen, in de Brief maar ook in andere stukken, met nadruk naar voren brengt wat in artikel 28 *niet* geschreven staat, nl. dat er gelovigen zijn onder hen die leven buiten de gemeenschap van de kerk, dat het onze roeping is aan zulken de naam van ware christgelovigen toe te kennen of ook maar iets dat in die richting wijst. Door deze nadrukkelijke ontkenningen komt toch wel sterk de vraag voor de aandacht, of er buiten de gemeenschap van de kerk nu wel of geen gelovigen (kunnen) zijn.

- 4.1.6. Deze vraag wordt door ds. Hoorn nergens expliciet beantwoord. , Onderzocht moet echter worden, of hij die vraag niet impliciet van een antwoord voorziet zoals de GS Heemse hem toeschrijft met name in onderdeel 11 1,2,3.

Maar meer nog zal het onderzoek moeten uitwijzen of het oordeel van de GS Heemse, uitgesproken in haar 'Besluit tenslotte' juist is.

Dit plaatst ons voor de vraag of, en zo ja op welke wijze, 'in het gevoelen van ds. Hoorn aan de breedheid van Christus' werk en aan Gods barmhartigheid in het vergaderen van de kerk ... tekort wordt gedaan'.

4.2. *Zijn en worden*

- 4.2.1. In W (12) wordt er terecht op gewezen dat het uitgangspunt van ds. Hoorn bij zijn schrijven over artikel 28 NGB gelegen is in artikel 27. Dat blijkt uit de Brief, waarin onder het opschrift 'De leer van artikel 28 NGB' als eerste punt van het gevoelen wordt teruggegrepen op twee elementen uit artikel 27, nl. dat de kerk er geweest is van het begin van de wereld af en er zijn zal tot het einde (haar 'er-zijn') en dat zij is de vergadering van de ware gelovigen.

Het blijkt ook uit brochure 1, waarvan de eerste twee hoofdstukken geheel en de volgende gedeeltelijk gewijd zijn aan de belijdenis over de kerk in artikel 27; pas op pg. 12 en breder vanaf pg. 18 komt de roeping van artikel 28 aan de orde. Ds. Hoorn verklaart zelf in het Ten geleide van I dat hij zijn uitgangspunt heeft genomen in artikel 27.

Om te begrijpen wat hij leert over de roeping, zich bij de kerk te voegen is het inderdaad onmisbaar te weten, en bij het lezen daarover steeds in gedachten te houden wat hij, gelet op artikel 27, verstaat onder de kerk en het vergaderd worden van de kerk door Christus.

- 4.2.2. In artikel 27 NGB belijden wij dat de kerk er geweest is vanaf het begin van de wereld en er zal zijn tot het einde toe. Want Christus is een eeuwig Koning, die niet zonder onderdanen kan zijn.

Ds. Hoorn zegt: in dit artikel belijden wij dat de kerk er is, dat zij bestaat. Hij legt het accent niet op het *eeuwig* koning-zijn van Christus in die zin, dat daarop het geloof aan het duurzaam bestaan van de kerk niet alleen in het verleden, maar ook in de *toekomst* mag rusten; maar hij accentueert dat Christus *vandaag* Koning is, zodat *hier en nu* de kerk 'er is' (I 1,4,6,7). Ook daarop mag met recht gewezen worden. Dit 'er-zijn' van de kerk wordt echter op een eigenaardige manier beklemtoond en uitgewerkt.

Het betekent, zegt ds. Hoorn, dat zij er daadwerkelijk is, dat zij zichzelf bewijst er te zijn (I 1).

Artikel 27 'bewijst' het bestaan van de kerk gedurende de hele tijd van deze wereld uit het eeuwig koning-zijn van Christus. Ds. Hoorn laat de kerk door haar 'er-zijn' zichzelf bewijzen, hier en nu.

Daarmee begeeft hij zich op een weg van argumentatie, die hem zó niet door artikel 27 wordt aangereikt. In 120 stelt hij het 'er-zijn' van de kerk gelijk met haar wezen, datgene 'wat de kerk kerk doet zijn'. En dat wezen, of dat er-zijn, is dan gelegen in het 'telkens opnieuw als vergadering bijeenkomen'.

Op dit 'er-zijn' moet nu onze volle aandacht geconcentreerd worden. Het moet bij ons allen voorop staan (17). Daarom betoogt ds. Hoorn, dat de belijdenis ons niet leert een *wordende* kerk te geloven (14). Ook de Bijbel zelf zou ons verhinderen een kerk-in-wording te geloven. Want Ps. 122:3 zegt dat Jeruzalem gebouwd is, een stad die *we! samengevoegd is* (I 4). En dáármee stemt naar de mening van ds. Hoorn overeen, dat de Zoon van God Zich een gemeente *vergadert* van het begin van de wereld tot het einde (I 4).

Ds. Hoorn ontkent niet dat de kerk groeit, dat ze groter wordt of vermeerderd wordt. Dat gebeurt en daarin bewijst de kerk weer dat zij metterdaad bestaat (I 5).

Maar die vermeerdering wil hij niet aangeduid zien met een term als 'worden': die vermeerdering betekent niet dat de kerk bezig is te worden (I 4-5).

- 4.2.3. Uw moderamen gelooft niet dat het Schriftbewijs vanuit Ps. 122:3 hier juist gevoerd wordt. Deze tekst zou het 'er-zijn' van de kerk stellen, en het 'worden' uitsluiten. Het aardse Jeruzalem in bijbelse tijden kan gezien worden als de gereedgekomen, niet meer 'wordende' stad van God, waar de HERE woning heeft gemaakt onder zijn volk; een eindpunt en hoogtepunt van Gods komen tot zijn volk in de oude bedeling, Ps. 68:17-19; 132:13-14, al is dat niet de eigen betekenis van Ps. 122:3. Het zou echter een exemplaristisch tekstgebruik zijn om tussen het zo bezongen Jeruzalem (dit is mijn rustplaats voor immer) en de kerk hier en nu op aarde een is-gelijk-teken te zetten juist op het punt van het gereedgekomen zijn, het niet meer 'worden'.

Het heilshistorisch perspectief van deze psalmen, ook van Ps. 122:3, is gericht op dat Jeruzalem, dat neerdaalt uit de hemel, van God, getooid als een bruid die voor haar man versierd is en waarvan God zelf zal zeggen: Zie, de tent van God is bij de mensen, Openb. 21:2,3.

De Bijbel verbiedt ons niet te spreken over dat Jeruzalem als een stad die is én die wordt. De apostel Paulus zegt: Het hemelse Jeruzalem is vrij; en dat is onze moeder, Gal. 4:26. Maar dezelfde apostel kan ook de uitdrukking gebruiken: 'gebouwd worden *tot* een woonstede', juist als hij het heeft over de kerk hier en nu, over gelovigen uit de heidenen die, gebouwd als ze *zijn op* het fundament van apostelen en profeten, nu ook mede gebouwd *worden tot* een woonstede van God in de Geest, Ef. 2:20,22. En Petrus spreekt over de *bouw* van een geestelijk huis, 1 Petr. 2:5.

- 4.2.4. Als we ons afvragen, welk belang het in het betoog van ds. Hoorn heeft om alle nadruk te leggen op het 'er-zijn' van de kerk en bij haar het 'worden' uit te sluiten, komen we bij de kern van de zaak. Dat is zijn opvatting over de omschrijving van de kerk in artikel 27: een heilige vergadering van de ware gelovigen.

Daarmee omschrijft de belijdenis z.i. het *bestaan* van de kerk, dat hij ook noemt: haar ware wezen, en 'wat haar er-zijn nu daadwerkelijk inhoudt' (I 16). Wie kerk zegt, zegt vergadering (van de ware gelovigen).

En die vergadering is in de visie van ds. Hoorn geen *wordende* grootheid. (Uw moderamen voert geen pleidooi om die vergadering wél aan te duiden als wordende grootheid; het gaat er hier om, het betoog van ds. Hoorn te volgen).

Hoe hij die vergadering ziet, zegt hij duidelijk in I 17: 'Een vergadering is een samenkomst, een bijeenkomst, een bijeen *zijn*. Zij is *het* resultaat van het bijeenkomen of ook van het bijeen gebracht worden' (cursiv.mod.). 'In dit geval betreft het dan de bijeenkomst van de gelovigen'. Met andere woorden, de kerk is hier en nu en telkens het vergaderresultaat. En een resultaat is niet iets in wording, het is er. Een resultaat is niet onderworpen aan een activiteit, waardoor iets wordt tot wat het eenmaal moet zijn; het is zelf het eindpunt van zo'n activiteit. De kerk als vergadering is voor ds. Hoorn niet het voorwerp van die vergaderactiviteit van Christus, waardoor zij er eenmaal zal zijn, voltooid naar het ontwerp van de Bouwmeester; maar zij is het resultaat van die activiteit, zoals zij er is. En zij wordt gevonden in de samenkomst van de gelovigen, zoals die bijeen zijn in de eredienst.

'Zodra een nieuwe week ingaat is de kerk daar, dan meldt zij zich present en wel in de samenkomst van de gelovigen' (I 18).

Er is hier een waarheidselement. In de samenkomst van de gemeente bij de bediening van Woord en sacrament wordt de kerk die Christus vergadert, gezien op haar best: de kudde bijeen om te luisteren naar de stem van de Herder. Maar dan zeggen we: de samenkomst van de gemeente. Ds. Hoorn zegt in feite: de samenkomst is de kerk.

Intussen moet bij het lezen van zijn gevoelens steeds dit bedacht worden: als daar van kerk gesproken wordt, dan heeft dat de zin van bijeen-zijn, resultaat van bijeenkomen resp. bijeen gebracht worden. Daarin is ds. Hoorn zeer consequent.

Dat is volgens hem de uitdrukkelijke betekenis van de omschrijving van de kerk in artikel 27. Hij schrijft daarover: 'De betreffende definitie zegt niet: dewelke zal *worden*, maar: dewelke is een heilige vergadering van de ware gelovigen. Deze omschrijving geeft dus wel terdege aan, waarin de kerk *vandaag bestaat*, nl. in de vergadering van de ware christgelovigen' (I 65).

4.2.5. Ook hierbij voert ds. Hoorn Schriftbewijs: teksten waarin Israël het gebod krijgt om de heilige samenkomsten te houden en waarin te zien is dat de gelovigen samenkomen, (Num. 28;29; Deut. 16; Hand. 2; 1 Kor. 14) (I 17). Hij bewijst daarmee dat de samenkomsten moeten worden gehouden en dat dit ook gebeurt, zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament. Maar deze teksten bewijzen niet, dat kerk-zijn opgaat in bijeen-zijn en dat om die reden de 'vergadering' van artikel 27 niet anders kan zijn dan het resultaat van bijeenkomen resp. bijeengebracht worden. 1 Kor. 14:26 bijv. (Telkens als gij samenkomt) kan niet gelezen worden alsof er stond: telkens als u kerk bent, of: telkens als daar bij u de kerk is.

4.2.6. Hoe kan ds. Hoorn nu stellen, dat zijn gedachte van de niet wordende, maar (telkens) er-zijnde kerk overeenstemt met antw. 54 HC: dat de Zoon van God zich een gemeente *vergadert?* (I 4).

Dit houdt bij hem verband met het *telkens opnieuw* bijeenkomen van de gelovigen.

Wie leest, dat met 'vergadering' in artikel 27 het bijeen *zijn* wordt bedoeld, het vergader-resultaat, die kan zich afvragen waar dan de vergader-activiteit van Christus gebleven is.

Daarvan moet het volgende worden gezegd.

Ds. Hoorn wil bij het woord 'vergaderen' ook de activiteit van de vergaderende Christus betrekken. Hij doet dit als volgt: Deze term leert ons 'oog te hebben voor de geweldige 'dynamiek' van de kerk'. Zij 'bruist van vergaderactiviteit' (I 20).

Het kan de schijn hebben alsof ds. Hoorn hiermee zijn vorige stelling, de kerk is vergader-resultaat, enigszins afzwakt of zelfs daarmee in tegenspraak komt. Dat is echter niet het geval.

Want dit 'bruisen' en deze 'dynamiek' voltrekken zich geheel *binnen de erzjnde* kerk. Zij betreffen nl. uitsluitend het *telkens opnieuw* bijeenkomen van de gelovigen, waartoe zij *telkens opnieuw* door Christus gebracht worden.

In dit gedeelte van zijn betoog gebruikt ds. Hoorn regelmatig het woord 'weer'.

Christus 'vergadert ... voortdurend *weer* zijn schapen, zijn gemeente'. Het spreken van zondag 21 in de tegenwoordige tijd (de Zoon van God vergadert) 'geeft aan dat de vergaderarbeid van Christus er steeds *weer is*'. 'Hij vergadert die gemeente vandaag en morgen en steeds *weer*'.

En de gelovigen 'komen telkens *weer* in vergadering bijeen'. 'Juist dat *telkens opnieuw* in vergadering bijeenkomen doet de kerk kerk zijn, daarin is haar wezen gelegen, haar er-zijn' (I 20, cursiv. mod.).

Als ds. Hoorn dan in NV I schrijft:

'De Zoon van God *vergadert* Zich (tegenwoordige tijd!) Zijn Kerk, die een vergadering is van de waarlijk gelovige christenen (art. 27) en nu is het de roeping van de gelovigen, allen en een ieder, zich aan die vergadering niet *te onttrekken*, maar zichzelf daarbij *te voegen* (tegenwoordige tijd!)',

en zodoende antw. 54 HC, artikel 27 en artikel 28 NGB in één adem noemt, dan moeten we beseffen dat met de woorden 'die een vergadering is' door ds. Hoorn wordt aangeduid de samenkomst, het bijeen-zijn van de gelovigen, en met het woord 'vergadert' dat Christus deze gelovigen telkens weer in de samenkomst bijeenbrengt.

We doen ds. Hoorn geen onrecht als we zijn gevoelen op dit punt als volgt samenvatten: de van Christus uitgaande activiteit in het vergaderen van zijn kerk houdt in, dat Hij de gelovigen, als behorend tot deze kerk, die een vergadering, d.w.z. samenkomst of bijeenzijn van de ware gelovigen is, telkens opnieuw in de samenkomst bijeen brengt. Vgl. de stelling, in de bijlage geciteerd van 164.

- 4.2.7. Volgens ds. Hoorn spreekt artikel 27 in de omschrijving van de kerk met de woorden 'van de ware gelovigen' niet over de omvang van de kerk, maar over haar hoedanigheid; aan de orde is niet, hoevelen er tot haar behoren, maar wie (en dat waarlijk) tot haar behoren (I 25).

Toch ligt in het spreken van artikel 27 z.i. opgesloten dat *alle* gelovigen deel hebben aan de kerk; dat is met de zaak als zodanig gegeven (I 27).

Alle gelovigen hebben hun door Christus voor hen verdiende plaats ontvangen in de kerk (I 27) en zij nemen die plaats ook metterdaad in, zoveel als in hun vermogen ligt (ze leggen zich erop toe, trouw op te gaan tot de gemeente, inzonderheid op de rustdag) (I 29).

Zonder deze geregelde, gehoorzame kerkgang is er geen geloof. 'Want buiten de verzameling van Gods volk valt er niets te geloven' (I 30). In het bijeenbrengen van zijn gelovigen 'werkt Christus onfeilbaar en onoverwinnelijk, zodat de gelovigen, samengebracht wordende, nu ook zelf samenkomen' (I 34).

Al zijn de gelovigen in dit leven niet volmaakt, ook niet in hun samenkomen, toch is er de daadwerkelijke gehoorzaamheid, waardoor zij naar het bevel van Christus samenkomen 'in het leven van de gelovigen (d.i. van de gelovigen, allen en een ieder)' (I 35).

'*Het samenkomen en samenbrengen vallen samen*' (I 35).

'De Schrift zelf leert ons dat de ware gelovigen tot de Kerk behoren. En zij leert ons nergens dat daar uitzonderingen op zijn' (I 55).

'Door hetzelfde ware geloof, waardoor men Christus wordt ingelijfd... wordt men de christelijke kerk ingelijfd' (I 63).

Het gevoelen van ds. Hoorn op dit punt is onmiskenbaar dat alle gelovigen, die er op een gegeven tijd in dit leven zijn, gehoorzaam bijeenkomen in de samenkomst, dat wil zeggen de christelijke kerk, op de plaatsen waar God die gesteld heeft, en wel dank zij *het onfeilbaar en onoverwinnelijk (steeds weer) samengebracht worden door Christus*.

Daarom kan hij ook schrijven: '... te allen tijde bevat zij een volheid aan gelovigen. En wel *de door Gods raad bepaalde volheid*, welke raad op elk moment van de heilsgeschiedenis krachtig wordt vervuld' (15, cursiv.mod.).

4.3. *Inlijving en inlijving*

- 4.3.1. In het licht van geheel deze opvatting over de kerk naar artikel 27 is het te verstaan, dat ds. Hoorn over de roeping van artikel 28 zegt: 'Dat is de regel die geldt voor de onderdanen van Christus voor hen die *ingelijfd zijn* in zijn lichaam, zijn *kerkleger* ... Niemand van hen mag *deserteren*, zijn plaats onbezet laten', en: 'Art. 28 vermaant *niet* tot het (eenmalig) lid worden van de kerk, maar dit artikel vermaant op grond van het lid *zijn* van de kerk' (1 32,69, cursiv.mod.).

Het 'zich afzijdig houden om op zichzelf te blijven staan' móet in dit kader wel betekenen, dat *leden* van de kerk zich onttrekken, deserteren, etc.

En het 'zich daarbij voegen en zich daarmee verenigen' kan in dit kader alleen zien op het gehoorzaam op de zondag samenkomen van de *leden* van de kerk.

- 4.3.2. Ds. Hoorn kent in zijn gevoelen over deze artikelen van de belijdenis niet de mogelijkheid, dat iemand uit de wereld tot geloof is gekomen, maar nog niet is ingelijfd in het 'kerkleger' van Christus.

Dit wordt uitgesloten, met name ook door zijn stelling dat men door hetzelfde geloof, waardoor men Christus wordt ingelijfd, de christelijke kerk wordt ingelijfd (163).

'De ware gelovige vraagt zich niet af, of hij al lid is geworden van de kerk en zo niet, hoe hij dat dan moet worden, maar hij belijdt in blijde verwondering en in vaste zekerheid, dat hij daarvan een levend lid is en eeuwig zal blijven. En hij weet, dat hij als gelovige niet is verwekt en geboren buiten de gemeenschap van de kerk om, maar in gemeenschap met haar

Ons nieuwe begin, onze wedergeboorte, ons komen tot geloof, ligt niet in onszelf, maar in God alleen, die Zich souverain kinderen verwekt en die dat naar Zijn welbehagen niet doet buiten de kerk om, die immers ons *aller moeder* is' (11 14).

Veel van wat hier staat kan, zoals het er staat, beaamd worden. Zelfs als iemand ergens in de wereld de Bijbel gaat lezen en daardoor tot geloof komt, gaat dat ten diepste niet buiten de kerk om. Want hij leest het Woord dat God aan de kerk heeft toevertrouwd. Maar ds. Hoorn heeft de kerk gedefinieerd als het vergader-resultaat, te vinden in de samenkomst van de gelovigen. Wie dat invult in het bovenstaande citaat, ziet dat ds. Hoorn het komen tot geloof ook daar bindt aan het deelhebben aan de zo omschreven kerk.

Ds. H.J. Boiten stelde in het blad Petah-ja de vraag: 'hoe komt ds. Hoorn ertoe om geen onderscheid te maken tussen de akte van het-tot-geloof-komen en de akte van het gevoegd-worden/zich voegen-bij-de-kerk?' Dit naar aanleiding van het feit dat de catechismus onderscheid maakt tussen inlijven in Christus en inlijven in de kerk van Christus.

Ds. Hoorn antwoordt daarop in brochure 11: 'De kerk is de kerk *van de gelovigen en de gelovigen, de ware* gelovigen, zijn de kerk van God. Christus ingelijfd worden door waar geloof betekent ook: de kerk ingelijfd worden' (11 15-16).

'De catechismus gebruikt dan ook niet eens de formulering 'ingelijfd worden in de kerk' ... Dit leerboek spreekt over 'door waar geloof Christus worden ingelijfd', en het zegt vervolgens in zondag 21, dat de gelovigen levende leden zijn van de kerk en in zondag 27, dat ook de kinderen der gelovigen ... in de gemeente begrepen zijn' (11 16).

4.3.3. In zondag 27, antw. 74 staat echter o.m.: 'Daarom moeten zij bij de christelijke kerk ingelijfd ... worden'.

Het is te betreuren dat ds. Hoorn aan deze uitdrukking van de catechismus in zijn gevoelen geen aandacht geeft. Toch spreekt dat belijdenisgeschrift dit uit. Kinderen, die krachtens Gods verbondsbeschikking tot de gemeente behoren, moeten door een aparte, openlijke akte, bij de kerk worden ingelijfd. De belijdenis noemt dus een inlijving bij de kerk, die onderscheiden is van de inlijving bij Christus door waar geloof.

Ook bij de doop van volwassenen is er sprake van inlijving. Als een volwassene, die voorheen niet tot de gemeente behoorde en als kind de doop niet heeft ontvangen, tot geloof komt en zich onder opzicht en tucht van

de kerkeraad stelt, dan wordt hij na het doen van openbare belijdenis van het geloof gedoopt. Hij *laat* zich dopen en dat betekent van zijn kant dat hij zich openlijk laat inlijven in de kerk.

C. Vonk (in De Voorzeide Leer, dl. 2, 1950, 382), noemt de doop van de 'kamerling' en die van Cornelius (Hand. 8:10): 'een sacrament van open lijke inlijving in de kerk en van afzondering van de wereld'.

Calvijn begint het onderwijs over de doop in zijn Institutie als volgt: 'De Doop is een teken der inwijding, waardoor wij tot de gemeenschap der kerk worden aangenomen, opdat wij, in Christus ingeplant, onder Gods kinderen worden gerekend' (Inst.IV.15.1, vert. Sizoo).

Verderop schrijft de reformator:

'Want evenals de besnijdenis ... voor de Joden ... het eerste binnentreden in de kerk was, zo worden ook wij nu door de Doop aan God gewijd, om bij zijn volk gerekend te worden en zelf wederkerig ons aan Hem te verbinden' (IV.16.9).

Calvijn heeft uiteraard meer geschreven over de rijke betekenis van de doop, zowel voor kinderen als voor volwassenen. Hij blijkt echter aan de doop ook de zin te hechten van: een teken van aanneming tot, resp. inlijving in de gemeenschap resp. het lichaam van de kerk, en: een eerste binnentreden in de kerk.

Dit betekent t.a.v. volwassen dopelingen, dat zij vóór hun inlijving in de kerk gelovige mensen moeten zijn 'die de rijke inhoud van de doop uit de prediking van het evangelie hebben leren verstaan en van hun geloof rekenschap afleggen door persoonlijke belijdenis' (Formulier voor de bediening van de heilige doop aan volwassenen). In het hier genoemde formulier wordt de volwassen dopeling na zijn

belijdenis als volgt aangesproken: 'U wenst de doop te ontvangen als een zegel van uw inlijving in Gods kerk'.

Christus heeft de akte van het geloven onderscheiden van de akte van het zich laten dopen, Marc. 16:16. En in Hand. 2:41 wordt bij de bekeerlingen van de Pinksterdag onderscheiden tussen twee hoofdmomenten: de aanvaarding van Petrus' woord (geloof) en het zich laten dopen (openlijke toetreding tot de christelijke gemeente); terwijl in de derde plaats blijkt dat zij in die weg door de Here werden 'toegevoegd'.

De inlijving in Christus door het geloof en de inlijving in de gemeente *horen* bij elkaar, maar zijn toch niet identiek.

Dat het bij een eerste binnentreden in de kerk (om met Calvijn te spreken) niet kan blijven, is in Hand. 2 ook duidelijk. Zij, die in de weg van geloof en doop waren toegevoegd, *volhardden* voortaan in het onderhouden van de eenheid van de kerk, nl. bij het onderwijs van de apostelen en de gemeenschap, het breken van het brood en de gebeden (Hand.2:42).

Dat vraagt ook artikel 28 van de gelovigen. Maar uw moderamen kan niet anders zien, dan dat dit artikel in eerste instantie ieder, die zich tot de gelovigen rekent, oproept zich dan ook gehoorzaam tot de gemeente te begeven, door zich niet afzijdig te houden om op zichzelf te blijven staan, maar zich daarbij te voegen en zich daarmee te verenigen, in die zin dat hij die tevoren geen deel had aan haar gemeenschap, voortaan in die gemeenschap zal delen.

4.4. *Het onderscheiden van de ware kerk*

4.4.1. Voor het kennen van het gevoel van ds. Hoorn en de kritische beschouwing daarvan is ook zijn spreken over de ware kerk van belang. Hij noemt op enkele plaatsen de roeping van de gelovigen om 'naarstig en met goede voorzichtigheid uit het Woord Gods ... te onderscheiden welke de ware Kerk zij' (bv. NV 7) en stelt dat 'de ware gelovigen wel hun leven lang naarstigheid en goede voorzichtigheid aan de dag (leggen) om te onderscheiden welke de ware Kerk zij' (170). Dit gedeelte van de belijdenis functioneert echter niet wezenlijk in zijn betoog. Ds. Hoorn heeft gelijk als hij zegt, dat het woord 'ware' bij 'kerk' pas voorkomt in artikel 29 NGB (1 60). We behoeven ook niet in artikel 28 reeds in te lezen, wat eerst in artikel 29 aan de orde wordt gesteld (1 61). Ds. Hoorn vindt dat uitlegkundig niet juist.

Maar het is 'uitlegkundig' (vgl. 1 60-61) ook niet juist om bij het lezen van de samenhangende artikelen over de kerk, waartoe zeker ook artikel 29 behoort, alleen rekening te houden met wat voorafgaat en niet met wat volgt. Het gaat in de artikelen 27-32 ook volgens ds. Hoorn over één en dezelfde kerk.

Het kan dan niet juist zijn om bij artikel 28 dingen te zeggen, die op gespannen voet staan met artikel 29.

4.4.2. Volgens artikel 29 moeten wij nauwgezet en met grote zorgvuldigheid, vanuit Gods Woord, onderscheiden welke de ware kerk is. Deze noodzaak blijkt in het betoog van ds. Hoorn echter niet aanwezig te zijn. Althans niet, om de ware kerk te kennen aan haar kenmerken, zoals artikel 29 die vermeldt: dat de kerk de zuivere prediking van het evangelie onderhoudt, en wat daar volgt.

Ds. Hoorn zegt: 'Wie de Kerk wil zoeken, moet de waarlijk gelovige christenen zoeken' (126).

Wie zo spreekt, ook al doet hij dat in een betoog over artikel 27 en 28, die spreekt toch als noemde artikel 29 niet de kenmerken van de ware kerk, die uiteraard de kenmerken 'van de kerk' zijn. De waarlijk gelovige christenen *hoeven* naar het gevoel van ds. Hoorn de kerk ook niet te zoeken.

4.4.3. Ds. Hoorn schrijft: 'Dat wie zich bij deze heilige vergadering voegt, zich *zodoende* bij de ware kerk voegt, is op zichzelf waar ...' (150, cursiv.mod.).

Maar door de zaak zo te stellen gaat hij buiten de wezenlijke orde van artikel 27-29 en keert hij die orde in feite om.

Want die orde is niet, dat wie zich aan de hand van artikel 27 en 28 bij een vergadering van ware gelovigen voegt, daarmee vanzelf (*zodoende*) in de ware kerk terecht komt.

Deze orde is, dat wij geloven en belijden de katholieke of algemene kerk (artikel 27); dat ieder zich bij deze kerk moet voegen (artikel 28); en dat men, omdat alle sekten die er tegenwoordig in de wereld zijn zich kerk noemen, wél moet onderscheiden welke de ware kerk is; dit laatste, opdat men zich, *zó* doende, niet bij een of andere sekte voegt, maar bij de heilige vergadering van artikel 27 en 28.

- 4.4.4. Ds. Hoorn maakt van de inhoud van artikel 27 en 28 een zodanig geslotengeheel, dat artikel 29 in het aangeven van de kenmerken van de ware kerk overtollig wordt. De ware burgers van Jeruzalem laten zich niet misleiden door de schijn van Babylon (I 70). En zij die niet tot de burgers van Jeruzalem behoren, kunnen de kerk niet geloven noch belijden. 'De kerk wordt geloofd en beleden door haar eigen leden. Door hen alleen. Wie van haar niet is, kan haar niet belijden' (I 4). Laat staan dan dat hij zou kunnen werken met kenmerken van de ware kerk. Als ds. Hoorn schrijft, dat de gelovigen hun leven lang naarstigheid en goede voorzichtigheid aan de dag leggen om te onderscheiden welke de ware kerk zij, dan lijkt het of hij aan het einde van zijn betoog recht doet aan artikel 29 NGB. Maar zijn betoog zelf heeft aan dit artikel zijn betekenis voor de gelovigen ontnomen.
- 4.4.5. Uw moderamen staat bij dit punt wat langer stil. *Want het constateerbare feit dat ds. Hoorn de betekenis van artikel 29 NGB niet van het begin af in zijn gevoelen laat mee-wegen, is een ernstig manco.* Goede overweging hiervan had hem kunnen dienen om de zaak van artikel 28 zuiverder te zien. Als ds. Hoorn nl. zegt dat artikel 28 de oproep bevat, zich te voegen 'bij deze heilige vergadering' (art. 27), dan is dat juist (I 51). Het is eveneens juist als hij verder schrijft: 'Op de vraag evenwel waar of welke die vergadering is, daarop geeft artikel 28 geen antwoord'. Wie de gedachtengang van de belijdenis volgt moet daar dan aan toevoegen: om op die vraag het antwoord te geven moeten de gelovigen hun roeping naar artikel 29 opvolgen; d.w.z. zij moeten vanuit het Woord van God onderscheiden welke de ware kerk is. Want daartoe volgt artikel 29 op de artikelen 27 en 28. Ds. Hoorn vervolgt zijn betoog echter niet daarmee. In plaats van te wijzen op de in artikel 29 beleden roeping en de daar aangewezen weg om de ware kerk te kennen, zegt hij: 'Want dat is bekend aan hen, die hier op hun schuldige plicht worden gewezen'. Omdat zij nl. tot die vergadering behoren en haar in artikel 27 reeds hebben beleden als mensen, die aan haar deelhebben.
- 4.4.6. Maar het feit alleen al dat artikel 29 een plaats heeft gekregen in de belijdenis over de kerk maakt duidelijk, dat er voor de gelovigen op zijn minst de mogelijkheid, en daarmee het gevaar is, dat zij verdwalen in een sekte; misleid, doordat 'alle sekten die er tegenwoordig in de wereld zijn, zich ... kerk noemen'. Die sekten doen dat wel 'ten onrechte', maar om dat te kunnen onderscheiden moeten de gelovigen de kenmerken van de ware kerk toepassen. Het gevoelen van ds. Hoorn sluit de mogelijkheid van het verdwalen uit, voor wat de ware gelovigen betreft. Dan kan hij wel volledigheidshalve schrijven: 'Zij geloven en belijden ook, dat men wel naarstig en met goede voorzichtigheid uit het Woord Gods behoort te onderscheiden welke de ware Kerk zij, opdat men niet misleid wordt door de schijn van de valse kerk', maar nu is in deze woorden het woordje 'men' misleidend. Want wie er tot die 'men' ook mogen behoren, de ware gelovigen zelf kennelijk niet. Zij komen niet in de nood, waarvan artikel 29 spreekt. Hoogstens zullen zij vanuit het venster van hun ware kerk in alle rust de valse kerk onderscheiden.
- 4.4.7. Ware gelovigen verdwalen dus niet buiten de kerk, volgens het gevoelen van ds. Hoorn. Letten we daarbij tevens op zijn mening, dat 'Christus ingelijfd worden door waar geloof' ook betekent: 'de kerk ingelijfd worden' (II 16), dan wordt temeer duidelijk dat hem geen onrecht wordt gedaan met de conclusie, dat naar zijn gevoelen er buiten de (ware) kerk geen gelovigen (kunnen) zijn. Dit in tegenstelling met de bewering van Z hierover (zie bij 3.3.1). L komt er rond voor uit, dat deze conclusie juist is. Hij bestrijdt de GS Heemse in bewoordingen, die blijk geven van oprechte verontrusting, maar die ook aan duidelijkheid niets te wensen overlaten:
'Gelovigen buiten de kerk, het lichaam van Christus? Art. 28 spreekt er niet over. Geen enkel deel van de 3 formulieren spreekt zo. En hoe zou het ook kunnen: ware gelovigen en geen deel hebben aan Christus, Zijn lichaam, de kerk waarbuiten geen zaligheid is? HC zondag 7, NGB art. 22 spreken duidelijke taal. Geloofstaal. De uitspraak van de synode van Heemse sticht verwarring en verzwakt de klem van art. 28'.

4.5. *Uit het hele menselijke geslacht*

- 4.5.1. Het is als positief te waarderen dat ds. Hoorn wil waken tegen elke vervluchting van de roeping, die alle gelovigen hebben, zich bij de kerk te voegen.
 Positief is ook dat hij indringend opkomt tegen de gedachte, als zou aan deze roeping zijn voldaan, wanneer iemand bloot formeel 'lid' van de kerk was geworden.
 Het 'zich bij haar voegen en zich met haar verenigen' van artikel 28 is geen formele opdracht en ook geen roeping tot louter een eenmalige daad. Deze roeping vraagt inderdaad een permanente gehoorzame vervulling in het leven van de gelovigen. Wat dat betreft moet ieder instemmen met wat ds. Hoorn en enkele appellanten daarover hebben aangehaald van prof. C. Veenhof en van prof. dr. L. Doekes (NV, Z, L).
 Als ds. Hoorn echter stelt: 'Artikel 28 vermaant niet tot het (eenmalig) lid worden van de kerk' (1 69), dan vervalt hij in het andere uiterste. Het woord 'eenmalig' heeft hij tussen haken gezet en die zijn hier van beslissende betekenis. Als die haken er niet stonden was de stelling juist. Maar nu ze er wel staan en dit woord 'eenmalig' dus kan worden weggelaten, is ze in haar absoluutheid onjuist. Want nu zegt ds. Hoorn: artikel 28 vermaant *niet* tot het lid worden van de kerk. Dat dit zijn stellige bedoeling is blijkt niet alleen uit wat er meteen volgt in 169, maar ook uit het geheel van de stukken (vgl. 127,29,32,50,51).
- 4.5.2. Hierbij komt in geding het spreken van de belijdenis in antwoord 54 HC, dat 'de Zoon van God uit het gehele menselijke geslacht Zich een gemeente ... vergadert'.
 We herinneren aan de mening van ds. Hoorn, dat dit vergaderwerk van Christus inhoudt: het telkens opnieuw bijeenbrengen van de gelovigen in de samenkomst, waarbij de 'samenkomst' identiek is met de 'vergadering' van artikel 27 als het *resultaat* van samenkomen.
 Als we ons afvragen wat het voor ds. Hoorn betekent, dat de kerk uit het gehele menselijke geslacht wordt vergaderd, dan ligt er een aanwijzing in 1 59: 'De vraag waar Christus zijn kerk vergadert, wordt beantwoord in art. 27 en dat antwoord luidt: verspreid en verstrooid door de hele wereld'.
 We herinneren hier ook aan de stellige uitspraak van ds. Hoorn, dat de kerk geen *wordende* grootheid is. Zij wordt wel groter, dat is haar 'vermeerdering' (1 4-5), maar het groter *maken* van de kerk is bij ds. Hoorn geen constituerend element in het vergaderwerk van Christus.
 Het gevoel van ds. Hoorn komt erop neer dat het vergaderwerk van Christus een voortdurende repetitie is van het doen samenkomen van de gelovigen in de er-zijnde kerk, waarin zij hun plaats hebben gekregen en waarin ze die naar vermogen innemen. Maar er is bij hem geen sprake van, dat Christus mensen uit-vergadert uit het menselijke geslacht en ze toevoegt aan zijn gemeente, zoals een eigenaar van schapen aan zijn kudde dieren kan toevoegen die hij uit het aanbod op de markt voor zich verzamelt.
- 4.5.3. Dit denken wreekt zich ook in wat ds. Hoorn schrijft over de katholiciteit van de kerk.
 De ene kerk, die een vergadering is van de ware gelovigen (art. 27) 'is de kerk plaatselijk' (1 11).
 'Vanaf het moment waarop de opvarende Christus tot zijn discipelen zegt:
 en gij zult mijn getuigen zijn te Jeruzalem en in geheel Judea en Samaria en tot het uiterste van de aarde (Hand. 1:8),
 zien wij de kerk overal plaatselijk verschijnen, waar de ware aanbidders de Vader aanbidden ..
 We lezen van:
 de gemeenten door geheel Judea, Galilea en Samaria (Hand. 9:31 St. Vert.; de NGB-vertaling leest hier ten onrechte het enkelvoud);
 de gemeenten van Galatië (1 Cor. 16:1);
 de gemeenten van Macedonië (2 Cor. 8:1);
 de zeven gemeenten van Asia (Openb. 1:4).
 Men lette op het steeds gebruikte meervoud. Wel een bewijs hoezeer de kerk algemeen was (geworden). En ze is dat ook vandaag. Zij laat zich vinden, niet als een ... ongrijpbare landkerk of gewestelijke kerk, laat staan wereldkerk, maar als tastbare en zichtbare kerk plaatselijk. Daarin en zo is zij algemene kerk, verspreid door de hele wereld.
 De kerk is dus niet algemeen *en* plaatselijk, ze is niet wereldwijd *en* plaatselijk. Maar ze is algemeen, omdat ze overal plaatselijk is en ze is overal plaatselijk, omdat ze algemeen is' (1 10).
- 4.5.4. In dit gedeelte van zijn betoog spreekt ds. Hoorn over de waarheid, dat aan elke plaatselijke kerk van Christus de eigenschap van de katholiciteit moet worden toegekend, evenals die van de eenheid, naar art. 27. Hij wijst daarbij af, dat we behalve van plaatselijke kerken ook

mogen spreken van een 'wereldkerk', zoals bijv. I. de Wolff deed (I 10), vgl. zijn tekstkritische keuze voor de lezing van de Statenvertaling in Hand. 9:31.

Toch gebruikt artikel 27 het enkelvoud 'kerk', ook als er staat dat deze heilige kerk is verbreid en verstrooid over heel de wereld. Ook zondag 21 gebruikt het enkelvoud: een gemeente uit het gehele menselijke geslacht, van het begin van de wereld tot aan het einde.

Christus gebruikt het enkelvoud, als Hij in antwoord op de belijdenis van Petrus de belofte van zijn kerkvergadering geeft: op deze petra zal Ik mijn gemeente bouwen, Mat. 16:18.

Paulus zegt tot de oudsten van Efeze niet, dat zij 'een gemeente' hebben te weiden, maar 'de gemeente Gods, die Hij Zich door het bloed van zijn Eigene verworven heeft', Hand. 20:28. Daarin is te zien, dat elke plaatselijke kerk zich 'de gemeente van God' mag noemen, en tegelijk dat de plaatselijke ambtsdienst is opgenomen in de vergadering van heel die gemeente, die God Zich verworven heeft door het bloed van Christus; om het met een gezang te zeggen: de kerk van alle tijden.

Hebr. 12:23 spreekt van de kerk als 'een feestelijke en plechtige vergadering van eerstgeborenen, die ingeschreven zijn in de hemelen'.

- 4.5.5. Deze Schriftplaatsen, naast de door ds. Hoorn genoemde, laten zien dat de Bijbel onderscheidend spreekt over de kerk. Met 'ecclesia' wordt de plaatselijke gemeente aangeduid, maar ook de totale vergadering van hen, die met het bloed van Christus gekocht zijn en die ingeschreven zijn in de hemelen.

Het is de spreekwijze van Mat. 16:18 e.dgl., die we terugvinden in artikel 27 NGB en in antwoord 54 HC.

Christus vergadert de zijnen niet alleen IN samenkomsten, Hij vergadert hen daartoe ook UIT het hele menselijke geslacht. Uit alle volken en stammen en natiën en talen, en dat niet alleen 'hier en nu' maar ook in de hele tijd van deze wereld, totdat zij voor de troon en voor het Lam zullen staan als een schare, die niemand kan tellen, Openb. 7:9.

Dan vormen zij in zichtbare heerlijkheid de ene 'gemeente der uitverkorenen', waarvan gesproken wordt in de doopsformulieren:

'Zo zullen wij tenslotte volkomen rein in het eeuwige leven een plaats ontvangen temidden van de gemeente der uitverkorenen'.

- 4.5.6. Het vergaderen uit het gehele menselijke geslacht betekent, dat Christus niet alleen in zijn gemeente kinderen laat geboren worden die daar mogen opgroeien, maar ook dat Hij steeds uit de volken mensen toevoegt aan zijn gemeente, bijv. door zending en evangelisatie, in de weg van geloof en doop (Marc. 16:16). Zo doet Hij hen samenkomen en samenleven in de gemeenschap van zijn kerk, die Hij dan ook *blijft* vergaderen, beschermen en onderhouden (dat is het waarheidselement in het spreken van ds. Hoorn).

Dit alles gebeurt op aarde in plaatselijke, zelfstandige kerken, maar wel zo dat tot de gelovigen in nieuw geplante kerken gezegd kan worden: in Hem wordt ook gij *mede* gebouwd *tot een woonstede* van God in de Geest (Ef. 2:22), waarbij het 'mede' ziet op de kerk die Christus vergadert tot de jongste dag toe.

- 4.5.7. Het vergaderwerk van Christus *uit alle volken* komt in het gevoel van ds. Hoorn niet tot zijn recht, omdat hij dit vergaderwerk beperkt tot het steeds weer bijeenbrengen van de kerkleden in de samenkomst.

Het is op dit punt dat de GS Heemse sprak van versmalling (de kerk 'zoals hij haar voortdurend versmalt tot de regelmatige samenkomende bijeenkomst', Acta art. 131, I, Gronden 5 en II, Gronden ad 5), en van tekort doen aan de breedheid van Christus' werk in het vergaderen van de kerk (Besluit tenslotte); zoals ook haar commissie daarop had gewezen in haar rapport (II 1 5 2 1):

'In de eerste plaats wordt op deze wijze door ds. Hoorn het werk van de Here Christus in de vergadering van zijn kerk op onaanvaardbare wijze versmald. Heel dat machtige werk waarvan we naar zondag 21 HC belijdenis doen, 'dat de Zoon van God Zich uit het gehele menselijke geslacht een gemeente (...) van het begin van de wereld tot aan het einde (door zijn Geest en Woord) vergadert', laat hij zo opgaan in het doen bijeenkomen en het bijeenkomen van de gelovigen zelf in de samenkomsten bijzonder op zondag'.

- 4.5.8. Vanwege de vergader-arbeid van Christus, waarin Hij voortgaat zijn gemeente te bouwen tot haar voltooiing toe, is het niet mogelijk te stellen dat de kerk hier en nu, op elke plaats en op

elk moment, een volheid aan gelovigen bevat zoals ds. Hoorn dat nader uitlegt: *en wel* de door Gods raad bepaalde volheid (1 5).

Want telkens zijn er, die door Christus op *de weg naar* zijn gemeente worden geplaatst, bij wie Hij het geloof werkt door Woord en Geest - men denke aan zending en evangelisatie - maar die tot de kerk niet gerekend worden voordat ze bij haar zijn ingelijfd (om te spreken met Calvijn, *Inst.* 15.1; 16.9; zie bij 4.3.3). Het komt ons niet toe te bepalen, hoe lang of hoe kort zo'n weg moet zijn, laat staan dat we de mogelijkheid van die weg zouden mogen ontkennen door te stellen: 'Men is niet een waar en levend lid van Christus zonder tegelijkertijd een waar en levend lid van de kerk te zijn' (I 63).

- 4.5.9. Met het oog op dit alles meent uw moderamen te mogen stellen dat de oproep van artikel 28 'zich bij haar voegen en zich met haar verenigen' wel degelijk inhoudt het toetreden tot de gemeenschap van de kerk ('lid worden'), zelfs nog afgezien van de vraag of er 'verdwaalde' gelovigen kunnen zijn; zij het dat dit toetreden nooit een bloot formele betekenis of een slechts eenmalige strekking mag hebben.

Deze oproep komt in feite mee in de evangelieverkondiging onder alle volken. Maar de kerk houdt haar ook voor aan allen die de naam van Christus belijden en toch buiten haar gemeenschap leven; hetzij als eenling tussen de wereldlingen, hetzij in een pseudo-kerkelijke gemeenschap.

En zelfs komt deze oproep op een eigen wijze tot hen, die als kinderen van de gelovigen in de gemeenschap van de kerk geboren zijn, die dus tot het verbond en de gemeente behoren en door de doop bij haar zijn ingelijfd.

Aan hen is vanouds de eis gesteld, dat ze bij het komen tot de jaren van onderscheid *zich in of tot de gemeente zouden begeven*, en dat niet in de zin van: 's zondags naar de kerk gaan, maar door belijdenis te doen van het geloof. Een van de oudste gereformeerde kerkorden (Cassel 1539) laat de kinderen antwoorden op de belijdenisvraag: 'Gelooft u en belijdt u, wilt u zich ook in de gemeenschap en de gehoorzaamheid van Christus' kerk begeven ...?'

Het Convent van Wezel (1568) formuleerde de bepaling: 'Zij nu, die behoorlijk onderzocht zijn, hetzij dat zij kinderen, hetzij dat (zij) volwassenen zijn, zullen zich ... voor de kerk stellen, en hun zal, nadat de voornaamste stukken van het geloof en van de religie hun voorgesteld zijn, naar hunne instemming daarmee gevraagd worden; tegelijk zullen zij zich ook onderwerpen aan de kerkelijke tucht en hunne namen laten opschrijven in de kerkelijke registers'.

En in de Acta van de provinciale synode van Dordrecht 1574 is te lezen: 'Is besloten dat d'ontfanghinge ende examinatie der gheenen die sich tot der Ghemeijnte begheuen, gheschieden zal ...' etc. (Geciteerd via A.N. Hendriks, Kinderen aan de tafel van Christus?, pg. 45,64,65).

Ook voor hen die van kindsbeen af tot de gemeente behoorden gold dus, dat zij het begin van hun zelfstandig onderhouden van de eenheid der kerk markeerden door een openlijke daad van 'zich begeven tot de gemeente'; een daad die niet gescheiden, maar wel onderscheiden moet worden van hun komen tot het geloof.

4.6. 'Tuchtwaardig oordeel'

- 4.6.1. Ds. Hoorn ontleent aan de slotzin van artikel 28 nog een bewijs, dat dit artikel niet spreekt tot hen die 'buiten', maar alleen tot hen die 'binnen' zijn.

Reeds in de loop van zijn betoog zinspeelt hij daarop: 'Wie zich desondanks toch onttrekt in plaats van zich te voegen, die weerstreeft het bevel des Konings. En het is voor de burgers van Jeruzalem geen open vraag hoe hun Koning handelt met hen die tegen zijn ordinantie handelen' (I 33).

In de stellingen aan het slot van I komt hij daarop terug. De kerk zou 'een tuchtwaardig oordeel' uitspreken over allen, die zich van haar afzonderen of zich niet bij haar voegen (I 69). En omdat de kerk niet tuchtigt hen, die buiten zijn, moet artikel 28 wel naar binnen zijn gericht.

- 4.6.2. De stelling dat artikel 28 aan het slot een 'tuchtwaardig oordeel' uitspreekt, heeft ds. Hoorn in zijn betoog niet onderbouwd.

Maar als het gaat om de tucht over hen, die zich in de kerk als ongelovigen en goddelozen doen kennen, schroomt de belijdenis niet om met zoveel woorden het oordeel van Gods Woord over hen uit te spreken. Er is dan geen sprake van een eventuele 'open vraag'; vgl. de bewoordingen van antwoord 85 HC (niet langer tot de sacramenten toegelaten en zo uit de

christelijke gemeente en door God zelf buiten het rijk van Christus gesloten) en van het formulier van de uitsluiting (hij is nu buiten de gemeenschap met Christus gesteld, enz.). De slotzin van artikel 28 beperkt zich echter tot: zij handelen in strijd met Gods bevel. Daarmee wordt geen oordeel uitgesproken over de personen, die zich van de kerk afzonderen of zich niet bij haar voegen. Hun handelen wordt getypeerd als ongehoorzaamheid, en daarin ligt een vermanend appèl om tot gehoorzaamheid te komen. Verder gaat de kerk niet in deze slotzin. Zij onthoudt zich hier van elk oordeel over iemands deel hebben aan de gemeenschap van Christus. Daarin komt het omgekeerde uit van wat ds. Hoorn erin wil zien; nl. dat de kerk hier spreekt over het handelen van hen, die niet onder haar opzicht en tucht staan.

5. *De bezwaren inzake de weergave van het gevoelen*

- 5.1.1. Eerst is er het algemene bezwaar van Z, dat de weergave van de GS Heemse een vertekend totaalbeeld geeft van het gevoelen van ds. Hoorn. Zijn onderwijs zou erop gericht zijn te zeggen, dat er buiten de kerk geen gelovigen (kunnen) zijn (3.2.1). Uw moderamen meent te hebben aangetoond, dat er bij het gevoelen van ds. Hoorn inderdaad geen gelovigen (kunnen) zijn buiten de (ware) kerk (4.1.5, **4.1.6, 4.4.6, 4.4.7**). Er is over dit gevoelen uiteraard meer te zeggen en er wordt ook veel meer gezegd in het rapport, dat de GS Heemse in de Acta heeft opgenomen. Wie het gevoelen van ds. Hoorn overziet kan constateren, dat de grote zaken (om zo te zeggen) worden gedaan op het gebied van artikel 27 NGB. Het is ook eigenlijk een gevoelen over artikel 27 en 28. Maar het is steeds genoemd: gevoelen over artikel 28, ook door ds. Hoorn zelf in de 'Brief'. Het is te zien, dat de GS Heemse zich heeft willen beperken in haar uitspraak tot wat rechtstreeks op artikel 28 betrekking had. Zij ontkwam er niet aan om ook enkele opvattingen weer te geven, die artikel 27 raken (I 3, II 2). In de beschouwingen van ds. Hoorn over artikel 28 komt toch wel sterk naar voren zijn gedachte, dat de ware gelovigen zich allen volgens dat artikel voegen bij de kerk, zoals hij dat dan uitlegt: dat ze in de bijeenkomst hun plaats hebben en naar vermogen innemen (I 3). En ook vestigt ds. Hoorn door bepaalde negatieve formuleringen sterk de aandacht op de vraag, of er buiten de gemeenschap van de kerk gelovigen kunnen zijn (zie bij 4.1.5). Uw moderamen kan niet toestemmen, dat de weergave van de GS Heemse hier een vertekend beeld geeft; zeker niet in die zin dat het tot een onjuiste beoordeling zou moeten leiden.
- 5.1.2. W heeft als bezwaar dat in het van ds. Hoorn weer te geven gevoelen over artikel 28 zonder meer een plaats wordt gegeven aan wat rechtstreeks diens gevoelen over artikel 27 is (3.2.2). Dit bezwaar heeft inhoudelijk geen betekenis. Het uitgangspunt van ds. Hoorn in zijn spreken over artikel 28 ligt in zijn uitleg van artikel 27. W wijst daar zelf met nadruk op in het volgende bezwaar. Het zou goed zijn geweest, als de GS Heemse in de aanvangs-zinnen van de onderdelen I en II naast artikel 28 ook artikel 27 had genoemd. Overigens volgde zij de weg die ds. Hoorn zelf bewandelde in zijn 'Brief' pg 2. Onder het opschrift: 'De leer van artikel 28 NGB' begon hij daar zonder meer met zijn gevoelen over artikel 27.
- 5.1.3. De kritiek van W en Z op de structuur van de weergave (onderdeel II als consequentie van onderdeel I, zie bij 3.2.3) is in zoverre wel juist, dat het in beide onderdelen inhoudelijk om hetzelfde gevoelen gaat. Maar in onderdeel II 1,2 en 3 heeft de GS Heemse toch wel echte consequenties aangewezen, juist in de door appellanten aangevochten zinnen. Dit zijn consequenties waarvan appellanten zeggen dat ze niet behoren tot het gevoelen van ds. Hoorn, dat hij niet verklaart wat de synode daar als zijn gevoelen aanwijst, dat de formulering van de synode nooit door hem gebruikt wordt, en zo meer. We hebben daarin dan ook inderdaad te doen met consequenties, die ds. Hoorn met zoveel woorden niet wil trekken, maar die uit zijn gevoelen rechtstreeks voortvloeien. Overigens heeft dit stukje kritiek geen inhoudelijke betekenis.
- 5.1.4. De in 12 gecursiveerde woorden komen als zodanig niet voor in de stukken van de hand van ds. Hoorn (3.3.1).

Men legt daar nadruk op, omdat deze predikant zich bewust wil onthouden van elke uitspraak over hen die 'buiten' zijn. Dit ligt in de lijn van zijn gevoelen: artikel 28 spreekt alleen tot hen, die aan de vergadering van artikel 27 deel hebben, dat is de er-zijnde kerk die het resultaat is van samenkomen en bijeengebracht worden.

Het bezwaar van appellanten houdt nu in, dat zij aan de lezers van dit gevoelen het recht ontzeggen om uit het door ds. Hoorn geleverde betoog datgene op te maken, wat er in opgesloten ligt ten aanzien van allen die niet tot de door hem omschreven vergadering behoren. Het recht om wettige conclusies te trekken kan echter geen mens worden ontzegd, over welk geschrift het ook gaat.

Ds. Hoorn maakt er, formeel gezien, zelf gebruik van als hij over artikel 27 schrijft, dat daarin niet met zoveel woorden wordt gezegd dat alle gelovigen deel hebben aan de kerk, maar dat dit wel in artikel 27 ligt opgesloten (4.2.7).

- 5.1.5. W en Z hebben twee bezwaren over de weergave in 13 (3.3.2). Het eerste is dat de GS Heemse de betreffende passage in de brochure (I 29) niet geheel heeft uitgeschreven, resp. dat zij er niet aan liet voorafgaan wat voor ds. Hoorn van het grootste belang is; nl. dat de gelovigen hun plaats in de kerk hebben ontvangen, als een door Christus voor hen verworven plaats ('deze fundamentele waarheid'; Z).

Over dit laatste bestaat als zodanig geen verschil van mening tussen ds. Hoorn en de GS Heemse. Ieder die in de gemeente een plaats heeft, heeft die plaats ontvangen dankzij het middelaarswerk van Christus.

De vraag in geding is echter, of alle gelovigen hun plaats in de kerk hebben ontvangen (ds. Hoorn zegt: ja); en of ze die plaats ook metterdaad innemen (ds. Hoorn zegt: ja, zoveel als in hun vermogen ligt). Bij het tweede 'ja' heeft ds. Hoorn een beperking nodig, want 'hun plaats innemen' slaat bij hem op de zondagse kerkgang, en op dat punt kan er wel eens een verhindering zijn. Toch is die beperkende toevoeging niet principieel relevant.

Het feit dat gelovigen weleens wettig verhinderd kunnen zijn om de kerkdienst bij te wonen komt niet in mindering op de principiële stelling dat zij de plaats die ze hebben, ook innemen. De GS Heemse heeft deze principiële stelling correct weergegeven.

- 5.1.6. W en Z verwijten de GS Heemse hier ook een fout in het citeren (3.3.3).

Ds. Hoorn zou niet spreken over *de* volheid *der* gelovigen, maar van *een* volheid *aan* gelovigen. Vergelijking met de tekst van de brochure in 15 doet zien, dat W en Z hier op dezelfde wijze een verandering aanbrengen. Er staat eerst: 'te allen tijde bevat zij *een* volheid aan gelovigen'. Daarna volgt echter niet: 'zulks krachtens Gods raad' enz.

Ds. Hoorn verklaart de zin nader door te schrijven: 'En wel de door Gods raad bepaalde volheid'. Dit komt erop neer dat de bedoelde volheid variabel is in getal, maar als zodanig steeds in de kerk aanwezig is. De GS Heemse gaf dit niet verkeerd weer.

- 5.2.1. Inzake de weergave van het gevoelen in II 1 en 3 komen de bezwaren terug (3.3.4) die ook al tegen de weergave in het algemeen waren ingebracht. Daaraan is aandacht gegeven bij 5.1.1.

- 5.2.2. De kritiek van W en Z, genoemd bij 3.3.5 heeft betrekking op het door ds. Hoorn gebruikte argument, waarom er buiten 'de verzameling van Gods volk' geen zaligheid is (II 1): 'Alleen in de samenkomst van de ware gelovigen is de Here. Hij is daar en nergens anders'.

In de brochure zelf spreekt ds. Hoorn daar uitgebreider en nadrukkelijker over (I 30-31).

Tijdens de hoorzitting op 13-9-1984 werden hem daarover enkele vragen gesteld; vanuit Hand. 17 'waar Paulus zelfs van de heidenen zegt dat ze in God leven, bewegen en zijn', en vanuit de belijdenis van de Here als de God 'die hemel en aarde vervult'.

Later werd hem schriftelijk de vraag gesteld: 'Wilt u zich nader verklaren over wat u geschreven hebt in uw eerste brochure, pag. 30 laatste alinea, beginnend met: 'En daarom...?' (Hand. art. 23).

In zijn NV antwoordde ds. Hoorn daarop:

'Op pag. 30 van mijn eerste brochure wil ik niets anders dan recht doen aan de belijdenis: 'en dat buiten haar geen enkele zaligheid is'. *Met zijn genade en vrede, zijn heil en verlossing* woont de Heere niet buiten de Kerk, maar in haar. Sion is de plaats, waarvan geldt: de Heere is aldaar. Door de prediking van het evangelie, *die is de bediening van de sleutelen van het koninkrijk der hemelen* ontvangen de gelovigen de zaligheid: vergeving van zonden en eeuwig leven'.

Ook in zijn AV schrijft ds. Hoorn 'dat God zich met zijn genade en vrede laat vinden in de Kerk en niet daarbuiten. Buiten de Kerk is geen zaligheid'.

De GS Heemse heeft de woorden: 'met zijn genade en vrede, heil en verlossing' niet toegevoegd aan de weergave in 11 1.

Maar zij heeft ds. Hoorn ook nergens ten laste gelegd, dat hij volgens deze weergave tekort zou doen aan de oneindigheid van God. In de gronden bij besluit 11 ad 1 concentreert zij zich geheel op de vraag of de Here, die ons voor onze redding bindt aan de kerk en haar prediking, Zich ook zelf zo aan haar bindt 'dat Hij met zijn Woord en Geest nergens anders is dan binnen de concreet aanwijsbare kerk'.

Daaruit blijkt dat de synode wel degelijk nota genomen heeft van de door ds. Hoorn op dit punt gegeven nadere verklaring.

- 5.2.3. Het gecursiveerde gedeelte in onderdeel 112 (3.3.6) is inderdaad geen citaat van de aangegeven pagina in de brochure (I 18). Het is, zoals gezegd, een consequentie uit wat ds. Hoorn leert over de 'vergadering' van artikel 27. Hier geldt wat is gezegd bij 5.1.3 en 5.1.4.
- 5.2.4. W en Z hebben tenslotte nog kritiek op de weergave in 115 (3.3.7). De GS Heemse formuleert daar: '*deze* gelovigen' en niet '*de* gelovigen'. Het gesignaleerde gevaar, dat men ds. Hoorn ervan zou kunnen verdenken dat hij onderscheidt tussen twee soorten ware gelovigen, is echter in het licht van de geboden weergave als geheel, denkbeeldig te noemen.
- 5.2.5. Het geheel overziende moet uw moderamen concluderen dat de GS Heemse van het gevoelen van ds. Hoorn wel een summiere weergave heeft gegeven in haar uitspraak, maar *dat ze dit gevoelen niet heeft vertekend door er een onware voorstelling van te geven*. De aanklacht van Z (3.2.4), dat de synode zich schuldig heeft gemaakt aan de overtreding van het negende gebod, mist elke grond.

6. **Bezwaren inzake de besluiten I en II**

- 6.1. In de besluiten I en II is een afwijzend oordeel geformuleerd over het weergegeven gevoelen en zijn consequenties: 'In strijd met wat naar de Schrift metterdaad in artikel 28 beleden wordt', resp. 'in strijd met Schrift en belijdenis'. Een bestrijding van deze oordelen moet zich redelijkerwijze richten op de daar voor aangevoerde gronden.
Zo willen appellanten ook te werk gaan, maar ze brengen vooraf een reeks bezwaren in, die ze verbinden aan de *tekst* van de besluiten I en II. Ze volgen daarbij de methode, dat ze het afwijzend oordeel van de GS Heemse toepassen op de afzonderlijke zinnen van de onderdelen, waarin de GS Heemse het gevoelen van ds. Hoorn weergaf. Deze methode leidt tot een onheuse manier van bezwaar inbrengen.
Zo schrijft L over de eerste zin van onderdeel I 1: 'volgens de synode is het in strijd met wat naar de Schrift metterdaad in artikel 28 beleden wordt te stellen, dat in art. 28 NGB niet staat geschreven dat er gelovigen zijn onder hen die leven buiten de gemeenschap van de kerk. De tekst van art. 28 zoals die geschreven staat, leert ons echter dat het er ook werkelijk niet staat geschreven'. Z zegt: 'Het staat er niet en omdat het er niet staat is het in overeenstemming met de belijdenis, te stellen dat het er niet staat'.
Men neemt een fragment uit de weergave van het gevoelen en gaat ermee om, alsof de GS Heemse over dat fragment afzonderlijk een uitspraak heeft gedaan. Dat is vanzelfsprekend niet het geval. De synode beoordeelde het in de verschillende onderdelen samengevatte gevoelen van ds. Hoorn; ze deed dat tegen de achtergrond van een brede rapportage. Bezwaren, die volgens de aangewezen 'fragment-benadering' worden ingebracht, kunnen moeilijk serieus worden genomen.
- 6.1.1. In het kader van de genoemde benadering voeren W en Z enkele argumenten aan, die besproken kunnen worden.
W zegt met betrekking tot I 1, eerste zin, dat de roeping van alle gelovigen die in artikel 28 wordt beleden iets anders is,
'dan dat in dit artikel *wordt beleden* dat er gelovigen zijn buiten de kerk. Dit artikel verbiedt *alle gelovigen* juist zich buiten de kerk op te houden'.
Het kan duidelijk zijn, dat de GS Heemse niet heeft uitgesproken wat W hier bestrijdt, nl. dat in artikel 28 *wordt beleden*, dat ... enz. De 'fragment-benadering' brengt mee, dat men de synode

het omgekeerde in de mond legt, van wat in het betreffende fragment wordt gezegd. Zo laat men echter een synode uitspraken doen die zij niet gedaan heeft.

Maar afgezien daarvan heeft het gebruikte argument ook geen kracht. Het bestaan van een verbod, 'zich buiten de kerk op te houden', impliceert in het geheel niet dat allen zich aan dat verbod houden. A1 zou artikel 28 met zoveel woorden zeggen:

'er zijn gelovigen buiten de kerk' (wat niet het geval is), dan zou daar evengoed een dergelijk verbod bij kunnen staan.

- 6.1.2. Over de tweede zin van 1 1 zegt W, nadat weer gewezen is op de plicht van alle gelovigen:
'Dat niet alle gelovigen die plicht nakomen, wordt in artikel 28 niet metterdaad beleden. Afgezien van zijn motiverende voorzin spreekt dit artikel niet descriptief maar normatief. En waar het al descriptief spreekt, daar wordt metterdaad beleden dat de kerk een heilige vergadering is, waarin de *gelovigen* (zij die zalig worden) *samenkomen*'.

Er hoeft niet over getwist te worden of de motiverende zin in artikel 28 over het samenkomen van degenen die behouden worden, een louter beschrijvend karakter kan hebben. De kracht van het argument hangt geheel af van de vraag, wat er te verstaan is onder deze 'vergadering' en onder het 'samenkomen'.

Allen zijn het er wel over eens, dat met 'deze vergadering' in artikel 28 teruggewezen wordt naar de omschrijving van de kerk in artikel 27.

Volgens ds. Hoorn wordt daarmee het vergader-resultaat bedoeld, dat er telkens is, hier en nu; en het 'samenkomen' blijft beperkt tot de regelmatig weerkerende zondagse bijeenkomst.

De kerk van artikel 27 is echter in de eerste plaats de 'gemeente' waarvan Christus spreekt in Mat. 16:18 (zie bij 4.5.5); daardoor krijgt ook het woord 'bijeekomen' in artikel 28 een wijdere strekking dan het zondagse samenkomen als momentane gebeurtenis. Zij die tot de gemeenten van Christus worden vergaderd uit alle volken en tijden komen op die weg bijeen in de gemeente, die door de poorten van het dodenrijk niet wordt overweldigd.

Wie wil stellen dat de bewuste zin in artikel 28 de feitelijke situatie beschrijft dat alle gelovigen elke zondag (naar vermogen) gehoorzaam samenkomen, die berooft de oproep van dit artikel van zijn betekenis.

- 6.1.3. Over het gevoelen, als weergegeven in 114 zegt Z:
'Helaas is dit spreken ook al door de synode afgewezen als in strijd met Schrift en belijdenis'.
'Ds. Hoorn stelt in dit spreken wat het ambt is van de kerk, nl. 'zich afscheiden van hen die van de kerk niet zijn'. Zo spreekt artikel 28'.
Dit artikel spreekt echter niet over de roeping van de kerk ten opzichte van haar leden, maar over de roeping van de gelovigen ten opzichte van de kerk.

- 6.2. Verder wordt hier een reeks bezwaren aan de orde gesteld, die vooruitgripen op de gronden, waarover appellanten later afzonderlijk handelen. Eigenlijk geldt dit ook reeds van de bovenvermelde opmerking van Z over 11 4 (vgl. bij 8.4.1, 8.4.2). Volledigheidshalve worden ze hieronder vermeld.

- 6.2.1. Z zegt ten aanzien van 12:
'Het is in strijd met dit artikel te *weerspreken* dat in elk geval de leden der kerk hier worden aangesproken, daar art. 28 blijkens zijn eigen tekst *alle* gelovigen vermaant ... De leden der kerk zijn gelovigen en zij hebben hun ambt te verstaan
Daarom is het zuiver Schriftuurlijk te stellen dat art. 28 hen die van de kerk zijn aanspreekt. En het is pure ketterij dit te weerspreken'.
Hier wordt met zware woorden gesuggereerd dat volgens de uitspraak van de GS Heemse *in geen geval* de leden van de kerk worden aangesproken door artikel 28. Dit is duidelijk bezijden de waarheid. Overigens heeft het bezwaar betrekking op de gronden, I 1 c.

- 6.2.2. Bij II 1 wijzen W en Z op de nadere verklaring van ds. Hoorn op dit punt (NV, antwoord op de vijfde vraag).
De uitspraak: 'Alleen in de samenkomst van de ware gelovigen is de Here' heeft hij verduidelijkt door te zeggen: 'Met zijn genade en vrede, zijn heil en verlossing woont de Heere niet buiten de kerk maar in haar'.

Volgens W verwerpt de GS Heemse dit spreken, hoewel het in overeenstemming is met wat artikel 28 belijdt, 'dat buiten deze heilige vergadering geen zaligheid is'.

Z zegt:

'Daarmee onttrekt de synode zich aan de veel omstreden woorden: 'en dat buiten haar geen zaligheid is'.'

Deze zaak komt ter sprake bij II gronden ad 1.

6.2.3. Bij 113 (Wie deserteert is hopeloos verloren, enz.) verwijzen W en Z naar Hebr. 10:39.

Deze tekst zegt 'van onttrekking, dat zij ten verdere leidt' (W). En dit is van toepassing op hen, die *voortdurend deserteren*, zoals ds. Hoorn in zijn betoog laat uitkomen (Z).

Deze verwijzing staat in verband met II gronden ad 3.

6.2.4. Ten aanzien van 115 zegt W

'Dit spreken is onder meer overeenkomstig D.L. V, waar ons de *volharding* der ware gelovigen wordt geleerd en waar die volharding wordt verbonden met het waar en levend lidzijn van de kerk (D.L. V,9)'.

Z wijst eveneens op DL V.9 in samenhang met V.3 en de slotzin van antwoord 54 HC. Deze zaak komt aan de orde bij II gronden ad 5.

6.2.5. Ten aanzien van besluit II wil W nog zien uitgesproken 'dat het geen blijk geeft van zorgvuldigheid wanneer de synode in haar besluit II het tevoren weergegeven gevoelens slechts aanduidt als opvattingen inzake *artikel 28 NGB*'. Het weergegeven gevoelens raakt nl. 'ook artikel 27 (in elk geval punt 2) en andere delen van de confessie (bv. punt 5)'.

Uw moderamen heeft er al op gewezen, hoe ds. Hoorn zelf in zijn 'Brief' zijn gevoelens aanduidde als betrekking hebbend op 'De leer van artikel 28 NGB', om vervolgens dat gevoelens direct op te bouwen vanuit artikel 27 (zie bij 5.1.2). Zijn opvatting over artikel 28 is gebaseerd op wat hij leest in artikel 27 en sluit dat in zich; daar komt hij zelf openlijk mee naar voren.

Het is dan ook niet zinvol de GS Heemse te verwijten, dat in haar weergave en beoordeling hetzelfde beeld zich aftekent.

7. De bezwaren tegen de gronden bij besluit I

7.1.1. I grond 1

- 'a De NGB gaat in art. 28 uit van de grote betekenis van de kerk, waar immers bijeenkomen 'degenen die behouden worden, en buiten haar is geen zaligheid'.
- b Daarna belijdt zij eerst, dat niemand van welke rang of stand ook zich van haar afzijdig mag houden, maar dat ieder zich bij haar moet voegen en zich met haar moet verenigen, onderhoudende de eenheid van de kerk.
- c Vervolgens wijst art. 28 op de plicht van de gelovigen om - zelfs bij gevaar van leven - zich af te scheiden van wie niet van de kerk zijn en zich te voegen bij deze vergadering. De gebruikte termen 'zich afscheiden van' en 'zich voegen bij' zijn allereerst te verstaan als een oproep aan hen, die bv. in een reformatietijd achtergebleven zijn.
- d De slotlinea laat zien dat wie eigen wegen gaan niet slechts menselijke regels overtreden, maar ingaan tegen de norm van God'.

7.1.1.1. W brengt hiertegen het volgende in:

In a staat: 'de grote betekenis van de kerk'; dit moet zijn: de unieke betekenis, want de kerk is een éniige kerk. Het eerste woord van b is 'daarna'. Dit doet geen recht aan het *causale* verband in artikel 28. Het woord 'vervolgens' in c 'honoreert onvoldoende de hechte samenhang' tussen het tweede en het eerste gedeelte van artikel 28. Dit is 'één samenhangend geheel, waarvan het tweede gedeelte het eerste gedeelte onderstreept en bevestigt'.

'Onjuist is het wanneer in het vervolg van grond 1 c wordt gesteld dat de gebruikte termen 'zich afscheiden van' en 'zich voegen bij' allereerst zijn te verstaan als een oproep aan wie bv. in een reformatietijd zijn achtergebleven', want

- deze termen geven op zichzelf niet aan wie er worden aangesproken;

- op de vraag wie dit behoren te doen, antwoordt art. 28:
alle gelovigen. Wie dit weergeeft als 'allereerst ...' enz. verandert de tekst van de belijdenis.

In d hoort niet gesproken te worden van 'menselijke regels' tegenover de 'norm van God', maar alleen van 'het uitgedrukte Woord van God'. Samenvattend zegt W van deze grond dat ze 'deels te zwak, deels onzorgvuldig en deels onjuist' is, waarbij het 'kardinale punt' ligt in c.

7.1.1.2. Z schrijft op dit kardinale punt:

'de synode *verandert* de belijdenis door een interpretatie te geven die niet gedekt wordt door de tekst van art. 28'.

Hij bestrijdt die 'interpretatie' door erop te wijzen dat artikel 28 *alle* gelovigen aanspreekt.

'Anders dan de synode ben ik van mening dat de tekst van art. 28 geen interpretatie behoeft en voel ik mij als levend lidmaat van het lichaam van Christus aangesproken wanneer het gaat om wat het ambt *aller* gelovigen is'.

Verder stelt Z:

'We krijgen niet pas te doen met dit *gebod van God*, wanneer wij zijn achtergebleven. Nee, dit gebod is ons juist gegeven om te voorkomen dat wij achterblijven ... Gods gebod wil preventief werken, zonde voorkomend ... Voorts moet er nog op gewezen worden, dat blijkens de interpretatie van de synode onder het ambt *aller* gelovigen iets moet worden

verstaan, dat *eenmaal* gedaan zou moeten worden: men is achtergebleven en *moet* zich erbij voegen. Maar Gods gebod vraagt niet om een *eenmalige* onderhouding, maar om een *voortdurende* onderhouding'.

Z noemt als voorbeelden, dat deze roeping door *kerkleden* in praktijk werd gebracht:

- dat het gebod, zich af te scheiden, voor alle Israëlieten gold ten tijde van de uittocht uit Egypte, en
- dat in 1834 voor alle gelovigen het gebod gold zich af te scheiden van de Hervormde Kerk.

Verder wijst hij op het onderwijs van prof. dr. L. Doekes (Een heilige natie), waarin de zin voorkomt: 'Dat zich-voegen bij de Kerk is iedere keer opnieuw een presente aangelegenheid; actueel zich 's zondags daar weer onder scharen, ... toch weer mij voegen om Christus' wil, toch weer mijn hals buigen onder zijn juk, en de broederschap aanvaarden, als een geloofsdaad'.

7.1.1.3. L geeft ook het citaat van prof. Doekes en zegt dat de 'klem van art. 28', waar de hoogleraar over schreef, 'door de uitspraak van de synode wordt aangetast'.

'De synode gaat in tegenstelling tot de belijdenis een nadere aanduiding geven wie in de eerste plaats in art. 28 worden aangesproken'.

7.1.1.4. A stelt dat de GS Heemse o.a. in dit onderdeel een onschriftuurlijke leer heeft ingevoerd (zie bij 1.3).

Dit revisieverzoek brengt grond Ic ter sprake in hoofdstuk III, 'De leer van de artikelen 27 en 28 van de geloofsblijdenis'.

Par. 2, over artikel 28, begint als volgt:

'De valse kerk heet in de Schrift een synagoge des satans (Openb. 2:9), het grote Babyion (Openb. 17 en 18) of de grote stad, die geestelijk genoemd wordt Sodom en Egypte (Openb. 11:8).

Hiermee wordt de afvallige verbondsgemeenschap aangeduid, die aan de heidenen gelijk geworden is.

De verbondsstraf, vanwege het verlaten van de wegen van het Verbond trof heel Israël'.

Nadat gewezen is op de heilsprofetieën voor Israëls overblijfsel, 'het heilige zaad' (Jes. 6:13) en de oordeelsprofetieën over Babel, zegt A:

'Zo zou ook Babel geheel verwoest worden, om die reden kreeg Israël het bevel te *vluchten*, wilde zij niet met Babel omkomen' (o.a. Jer. 50:8,28; 51:6; Jes. 52:11; Zach. 2:6,7).

Verder wijst A op het bevel van Christus tot de vlucht, wanneer Jeruzalem zou worden verwoest (**Mat. 24:15-21**) en op **Openb. 18:4**.

'Tegen de achtergrond van deze *heilshistorische gebeurtenissen* staat blijkens het Schriftbewijs dat bij dit artikel genoemd wordt, wat art. 28 leert: dat het ambt, de plicht,

van alle gelovigen is, zich af te scheiden van degenen die niet van de kerk zijn en zich te voegen tot deze vergadering.....

Door dit *bevel tot afscheiding* te noemen, geeft de belijdenis te kennen dat Christus het is die de verstrooide kinderen van God bijeenvergadert en ze uitleidt uit het geestelijke en lichamelijke Babel'.

Verderop in dit hoofdstuk schrijft A:

'Wanneer wij letten op de inhoud en de volgorde van de artikelen 27 en 28, kunnen wij stellen

- dat in art. 27 de *situatie centraal* staat dat de kerk naar haar uiterlijk, .haar gedaante, nagenoeg niet kenbaar is, omdat haar herders en leraars ontrouw geworden zijn;
- dat in art. 28 de *situatie centraal* staat van het herstel van de kerk: zich te voegen tot deze vergadering, hetzij op wat plaats dat God ze gesteld heeft ...'

7.1.2. *Beoordeling van de bezwaren tegen I grond 1*

7.1.2.1. De GS Heemse heeft de elementen van artikel 28 beschreven als na elkaar voorkomend in de (niet gemoderniseerde) tekst.

Uw moderamen ziet geen reden om daar de staf over te breken.

Ook de bewoordingen in a en d behoeven niet onverantwoord te worden geacht. Het spreken van 'menselijke regels' in d zal wel zijn ingegeven, doordat de belijdenis zojuist de (menselijke) overheden en hun wetten heeft genoemd.

Er bestaat ongetwijfeld een hechte samenhang in artikel 28, maar de stelling van W, dat het tweede gedeelte van dit artikel het eerste slechts 'onderstreept en bevestigt' is onjuist. Vgl. dit rapport over de geleiding in artikel 28 (4.1.3.1, 4.1.3.2.). Het argument van W doet geen recht aan deze geleiding.

7.1.2.2. Het kardinale punt van bezwaar ligt inderdaad in wat gezegd wordt over grond Ic.

De GS Heemse gebruikt het woord '*allereerst*' in haar verklaring, tót wie de oproep in het tweede gedeelte van artikel 28 gericht is. Het bezwaar van appellanten is erop gebaseerd, dat naar hun mening *alle* gelovigen hier worden aangesproken, en dat dit door de GS Heemse zou worden ontkend.

Maar dit laatste heeft de synode in het geheel niet gedaan.

De gedachte, dat *allereerst* gelovigen worden aangesproken die zich in een niet altijd voorkomende situatie bevinden, sluit niet uit dat de oproep ook alle gelovigen iets te zeggen heeft.

Bovendien heeft de synode na 'allereerst' de woorden 'te verstaan' gebruikt. De termen 'zich afscheiden van' en 'zich voegen bij' zijn allereerst *te verstaan* als een oproep aan de genoemden.

Ze zijn derhalve ook in een bredere of nadere zin te verstaan volgens de GS Heemse.

Het door appellanten verdedigde gevoelen houdt echter in, dat de bedoelde termen *niet* mogen worden verstaan in de zin, die de synode daar in de eerste plaats aan heeft gehecht.

Het exclusivisme is niet aan de zijde van de synode, maar aan die van ds. Hoorn en de appellanten.

Appellanten concentreren zich op de term 'alle gelovigen' om van daaruit te bewijzen, dat de synode niet mag zeggen: allereerst de gelovigen in bv. die bijzondere situatie. Dat bewijs is vanuit het woord 'alle' echter niet te leveren.

Maar bovendien verzuimen appellanten zelf te bewijzen, dat de bewuste termen in artikel 28 *alleen* tot leden van de kerk gericht kunnen zijn, in overeenstemming met de exclusiviteit waarmee naar het gevoelen van ds. Hoorn alleen kerkleden tot de ware gelovigen kunnen worden gerekend. Zij gaan wel van dit gevoelen uit, maar daarmee bewijzen zij het niet.

Ook de uiteenzetting van Z, aan het slot van 7.1.1.2 *komt overeen* met het gevoelen van ds. Hoorn, maar I evert daar *geen bewijs* voor.

Het is verder niet correct dat Z op die plaats spreekt van de geëiste *voortdurende* onderhouding van Gods bevel. Die zaak is nl. niet aan de orde in het tweede, maar in het eerste gedeelte van artikel 28. Daarop heeft ook het geciteerde van prof. Doekes betrekking.

7.1.2.3. L suggereert een *tegenstelling* tussen wat de belijdenis hier zegt en wat de GSHeemse daarbij als commentaar geeft.

Er zou echter pas een tegenstelling liggen, als de GS had uitgesproken dat de oproep van artikel 28, tweede gedeelte, *niet* voor alle gelovigen gold.

7.1.2.4. A zet tegenover de uitspraak van de GS Heemse uiteen, hoe de artikelen 27 en 28 NGB volgens de opstellers van dit revisieverzoek gelezen moeten worden.

Het gevoelen van ds. Hoorn is in dit gedeelte van A moeilijk te herkennen. De laatste regels van het geciteerde bij 7.1.1.4 komen daar nog het dichtst bij; hoewel ds. Hoorn zich er wel voor zou wachten te schrijven dat 'zij' (nl. gelovigen) zouden kunnen laten zien dat ze niet in Christus' Woord willen blijven.

A verwijdt zich van het gevoelen van ds. Hoorn en staat dicht bij de GS Heemse, als over het bevel tot afscheiding wordt gesteld: 'Door dit bevel tot afscheiding te noemen geeft de belijdenis aan dat Christus het is die de verstrooide kinderen van God bijeenbrengt en ze uitleidt uit het geestelijke en lichamelijke Babel'.

De synode zou zeggen: met dit bevel tot afscheiding *roept* de belijdenis de verstrooide kinderen van God, uit te *gaan* uit het geestelijke en lichamelijke Babel. Want zakelijk zou dit in hoge mate overeenkomen met een oproep aan bijv. hen die in een reformatietijd, door Christus gegeven, achterbleven. Alleen zou uw moderamen in plaats van te spreken over 'hen die achterbleven' liever gesproken zien over hen, die in zo'n tijd tot een gehoorzame beslissing moeten komen.

De uitdrukking van de GS Heemse kan wel worden gebruikt, maar het verdient de voorkeur het woordje 'bv.' voor 'hen' te lezen. Want deze oproep in artikel 28 is toch allereerst bedoeld geweest voor hen die leefden *in* de tijd van de reformatie van de zestiende eeuw, en niet allereerst voor gelovigen die later bleken te zijn achtergebleven. Op dit aspect attendeert ook W terecht bij I grond 2.

A levert intussen geen bewijs voor de stelling, dat de GS Heemse hier een onschriftuurlijke leer heeft ingevoerd.

A bevat in feite een eigen opvatting over de situatie, die in artikel 27 en 28 'centraal staat'; een opvatting die zo in het gevoelen van ds. Hoorn niet te vinden is en die op zichzelf door de synode niet behoort te worden behandeld.

3.1.2.5. De eerste grond van besluit I, met name Ic, is door de appellanten niet met kracht van argumenten weerlegd. De heilshistorische achtergrond, aangewezen door A, steunt deze grond eerder dan dat ze die van kracht berooft. Naar het oordeel van uw moderamen moet deze grond worden gehandhaafd.

7.2.1. I grond 2

'Art. 28 NGB is zakelijk verwant aan de artikelen 25 en 26 van de Franse Geloofsbelijdenis, waarvoor Joh. Calvijn voor wat de hoofdzaken betreft het ontwerp heeft geleverd, dat door de Franse kerken is overgenomen. Zowel Guido de Brès, de opsteller van de NGB als Joh. Calvijn bestreden beiden dwaalgeesten en anderen die zich afzijdig hielden en op zichzelf bleven staan, en de zgn. Pseudo-Nicodemieten, die om hun lijfsbehoud rooms bleven'.

7.2.1.1. W heeft geen bezwaar tegen de eerste helft van deze grond. Daarover zegt dit revisieverzoek, dat de bedoelde verwantschap wel door niemand zal worden ontkend.

Verder zegt W:

'de toepassing die de synode De Brès en Calvijn hier laat maken van de leer van artikel 28 ligt niet zuiver in de lijn van de leer die de synode zelf in grond Ic verdedigt'.

Want in de dagen van deze reformatoren was het niet alleen zo dat hier en daar de reformatie tot stand was gekomen, maar evenzeer moest op vele plaatsen in verschillende landen nog reformatie komen. Daarvoor ijverden deze reformatoren.

'Dat betekent niet dat zij ijverden voor hen die in een tijd van reformatie waren achtergebleven, doch dat zij in een tijd van reformatie er voor ijverden dat men niet zou achterblijven'.

W meent ook, dat het slot van artikel 25 van de Franse confessie goed zou passen bij artikel 28 NGB. Dat slot luidt:

'Daarom moeten we niets hebben van alle dwaalgeesten, die, als het van hen afhing, de bediening en prediking van het Woord Gods en van Zijn sacramenten zouden willen vernietigen'.

Hiermee, zegt W, wordt echter niet weersproken 'dat in art. 28 NGB niet staat geschreven dat er gelovigen zijn onder hen, die leven buiten de gemeenschap van de kerk, noch ook dat de oproep van art. 28 hen vermaant, die tot de kerk behoren'.

Ook wat De Brès en Calvijn *deden* (tweede deel van grond 2) kan niet dienen als grond voor het bovenstaande.

Z heeft wel bezwaar; dat de GS Heemse namelijk hier begint 'haar mening te staven op historische gegevens'. Z erkent de waarde van de geschiedenis en van het historisch onderzoek. 'Dat doet evenwel niets af van het feit dat datgene wat in art. 28 staat geschreven niet *gefundeerd is op* de tijd waarin het artikel is ontstaan, maar op *de leer van Gods Woord*. Het is hierom dat de tweede grond van de synode afgewezen dient te worden, daar historische gegevens gebruikt worden door de synode als *grond* voor haar interpretatie'.

7.2.1.2. L zegt: 'De geschiedenis, hoe ook gedacht over de weergave, mag ... nooit een bewijs zijn. Alleen wat de Schrift ons leert is doorslaggevend. Wat Guido de Brès allemaal gedacht heeft zal geen mens nu met zekerheid kunnen zeggen'.

7.2.1.3. A geeft in hoofdstuk II een brede studie over de zgn. Nicodemieten. Daarin wordt o.m. beschreven hoe Calvijn reageerde op het handelen van de predikant Gérard Roussel, die aanvankelijk de reformatie was toegedaan maar onder de druk van dreigende vervolging terugkeerde tot de roomse kerk en zelfs een bisschopszetel aanvaardde. Deze man kreeg een brief van Calvijn, waarin deze zijn onwaarachtige houding en zijn misdragingen als prelaat hekelde en hem toevoegde:

'op z'n minst zal ik je nooit voor een christen noch voor een man van goede bedoeling houden'.

Ook geeft A een brief van Calvijn weer, waarin gezegd wordt:

'de vloek van God rust op hem die het geweten veracht, dat wil zeggen die denkt dat het geen kwaad kan de mis bij te wonen, omdat hij immers duidelijk overtuigd is van de waarheid van het Evangelie en van de valsheid van de paapse leer'.

A stelt dat de Nicodemieten zo heten 'omdat zij de theorie huldigden, dat de *geestelijke* wedergeboorte volgens Joh. 3 in beginsel een *onzichtbare zaak* was en dat derhalve de wedergeboorte niet in daden en gedrag tot uiting hoefde te komen of aanwijsbaar was'.

Hiermee strijdt A tegen een passage in het commissierapport, dat diende op de GS Heemse, en waarin gezegd wordt dat 'de Pseudo-Nicodemieten in strijd met hun geweten in de roomse kerk hun plaats bleven innemen'. Van gewetensstrijd was volgens A bij deze mensen geen sprake.

7.2.2. *Beoordeling van de bezwaren tegen I grond 2*

7.2.2.1. We beginnen deze beoordeling met A.

Tot goed begrip moge dienen, dat in deze grond, blijkens het achterliggende commissierapport (Acta Heemse, pg. 360 vv) aangetoond wil worden dat Guido de Brès evenals Calvijn te maken had met geestdrijvers en Pseudo-Nicodemieten, die zij beiden bestreden, maar die zij ook wilden *bekeren*. Daaruit zou moeten blijken, dat De Brès gegronde redenen had 'om ook een artikel op te nemen, waarin ieder wordt opgeroepen om zich bij de kerk te voegen' (Acta pg. 362, 3 4 1).

A schrijft nu over 'Nicodemieten' en noemt een voorbeeld van iemand, die willens en wetens terugkeerde in de roomse kerk en zich daar tot bisschop liet wijden.

De GS Heemse spreekt in deze grond over 'dwaalgeesten en anderen die zich afzijdig hielden en op zichzelf bleven staan, en de zgn. Pseudo-Nicodemieten, die om hun lijfsbehoud rooms bleven'.

Het commissierapport noemt bovendien 'gelovigen die ... verstrooid waren en die gedwongen werden tot het aanvaarden van veel bijgelovige praktijken', en die door Calvijn 'broeders' worden genoemd, waarbij hij stellig ontkent dat zij door hem zouden 'worden uitgesloten uit het getal der gelovigen en uit de christennaam worden weggeveegd' (Acta pg. 361/362).

Uit alles wat van verschillende zijde is aangevoerd kan blijken, dat men in de reformatietijd te doen had met uiteenlopende gevallen: mensen die tegen beter weten in terugkeerden tot of bleven in de roomse kerk; mensen die rooms bleven onder het voorwendsel dat de wedergeboorte niet in daden hoefde uit te komen; mensen die in de verstrooiing noodgedwongen bleven deelnemen aan de roomse ceremoniën.

Met name in het laatste geval is te zien, dat Calvijn aan sommigen, die nog in de roomse kerk verkeerden, de naam van broeder en christen niet ontzegde (hoewel hij hen berispte en laakte). Breder hierover is A.D.R. Polman (Onze Nederlandse Geloofsbelijdenis, III pg. 301). In zoverre kan hier een argument gevonden worden tegen het gevoelen van ds. Hoorn, dat de oproep van artikel 28 niet is gericht tot gelovigen die zouden leven buiten de gemeenschap van de kerk.

7.2.2.2. Wat nu de bezwaren betreft van Z en L, deze broeders hebben gelijk als ze zeggen dat de belijdenis-inhoud niet gefundeerd is op of haar bewijs ontvangt uit de historie. Het Woord van God is zowel bron als toetssteen van de belijdenis. En uit dat Woord blijkt duidelijk de roeping van alle gelovigen, zoals die wordt beleden in het eerste en ook in het tweede gedeelte van artikel 28.

Het punt, waarop de synode iets uit de historie aanhaalt, is echter niet dat artikel 28 inhoudelijk bewezen moet worden, maar dat de vraag er ligt, tot wie en in welke situatie de Schriftuurlijke roeping van dat artikel uitgaat.

Het is dan niet zo, dat de synode zich beroept op 'de historie', op wat reformatoren 'deden', op historische gebeurtenissen of daden, maar op de overeenkomst van belijdenisgeschriften, die qua schrijvers, inhoud en gedachtengang aan elkaar verwant zijn.

Dat is een legitiem middel, om te onderzoeken, waarom bepaalde gedeelten van een belijdenisgeschrift geredigeerd zijn, zoals ze zijn: op welke dwaling bijv. het nagesproken Woord van God werd toegespitst of in welke situatie dit Woord werd opgeheven.

Want de kerk heft het Woord van God op in haar belijdenis, maar zij doet dit niet ongedateerd. De geloofsbelijdenis van Nicea is op Gods Woord gegrond evenals het apostolicum, maar haar toespitsing en haar terminologie is op onderdelen bepaald door de christologische strijd van de vierde eeuw.

De NGB zelf wijst in artikel 9 de oude ketterijen af inzake de leer van de goddelijke Drieëenheid. Zij confronteert zich ook met 'eigentijdse' dwalingen, rooms en dopers (art. 5,7,18,22,26,29,34,36).

Artikel 28 noemt zelf de magistraten en de plakaten der prinses.

Artikel 29 spreekt met zoveel woorden over de situatie, dat alle sekten die er 'heden ten dage' in de wereld zijn zich ten onrechte kerk noemen.

Hier valt aandacht te schenken aan wat A zegt in hoofdstuk 1. A spreekt over het karakter van de belijdenis en formuleert twee conclusies: dat zij in de eerste plaats 'een belijdenis van het *geloof* of van *de gelovigen*' is;

en in de tweede plaats dat De Brès haar (mede) een apologetisch karakter heeft gegeven om het onrechtmatige van de vervolgingen en ander onrecht, de gelovigen aangedaan, te bestrijden; daarbij stelt Adat door het houden van de verdedigingsrede de belijdenis wereldkundig gemaakt is', en 'dat het apologetisch karakter van de geloofsbelijdenis van haar eerste karakter (,)duidelijk onderscheiden moet worden'.

Hiermee schijnt A te willen zeggen, dat de belijdenis in haar eerste en eigenlijke karakter niet voor een spreken 'naar buiten' bestemd is; als vervolging en onrecht het niet nodig hadden gemaakt, zou de belijdenis (wellicht?) niet wereldkundig zijn gemaakt.

Het blijft overigens gissen, wát A nu eigenlijk wil zeggen in dit eerste hoofdstuk; maar als ons vermoeden juist is, dan moet in elk geval worden tegengesproken dat het belijden naar Gods Woord in de eerste plaats naar binnen zou zijn gericht en alleen vanwege vervolging en dgl. ook naar buiten zou zijn gekomen; vgl. Mat. 10:32; 1 Tim. 3:15 slot.

Juist het pijler en fundament van de waarheid zijn van de kerk maakt dat haar belijdenis ingaat op de actuele situatie, waarin zij tot belijdenisvorming komt, en het doet schade als die situatie, bij het lezen van de belijdenis, buiten beschouwing wordt gelaten.

7.2.2.3. W gaat tamelijk gemakkelijk voorbij aan de verwantschap tussen de Franse belijdenis en de NGB.

Het bezwaar van W inzake de tijd en de situatie waarin de oproep van artikel 28 tot afscheiding aanvankelijk functioneerde moet grotendeels worden toegestemd. Uw moderamen wees daar op bij 1 grond Ic (7.1.2.4).

Het gaat echter te ver om, zoals W doet, te stellen dat de reformatoren hiermee *niet* (inplaats van: niet *alleen*) ijverden voor hen die waren achtergebleven. Want op plaatsen waar de reformatie wel reeds was gekomen konden mensen, uit vrees voor vervolging of om welke reden ook, zijn achtergebleven. Ook tot hen richtte zich dan de oproep van artikel 28; evenals de oproep tot vrijmaking niet alleen in 1944 maar ook in latere jaren, op grond van dit artikel,

bleef uitgaan tot hen die zich (nog) niet hadden losgemaakt van de synodale hiërarchie en de bovenschriftuurlijke leerbinding in de Gereformeerde Kerken (syn.).

7.2.2.4. Komend tot een beoordeling moet uw moderamen zeggen, dat deze grond, zoals hij geformuleerd is, in zichzelf niet sterk is.

Hij geeft niet aan, op welk punt de bedoelde verwantschap hier functioneert. Men moet het rapport van de commissie opslaan om te ontdekken wat deze grond bedoelt te zeggen. Guido de Brès en Calvijn bestreden dwaalgeesten en anderen, zegt de grond.

Alleen het rapport zegt, dat ze die wilden bekeren.

Maar het punt in geding is toch, dat de reformatoren mensen tot bekering zouden willen roepen, die ze zagen als gelovigen, levend buiten de kerk.

Dit komt echter in de woorden van grond 2 niet uit.

En het komt ook niet uit in de Franse geloofsbelijdenis.

Artikel 26 begint daar met: 'Wij geloven derhalve, dat niemand zich apart moet terugtrekken en zich tevreden houden met zijn persoon, maar dat allen samen de eenheid van de kerk moeten bewaren en onderhouden door zich te onderwerpen aan het gemeenschappelijk onderricht en het juk van Christus ...' (vert. prof. Doekes).

Het woord 'derhalve' geeft het verband aan met artikel 25.

Daarin wordt beleden, dat de orde van de kerk, die met het gezag van Christus is vastgesteld, heilig en onschendbaar moet zijn en dat de kerk niet kan bestaan zonder herders, aan wie het onderricht is opgedragen. Niet omdat God aan zulke ondergeschikte hulpmiddelen gebonden is, maar het behaagt Hem ons onder een dergelijke last en teugel te houden.

En daarop volgen de woorden: 'Daarom verafschuwen wij de dwaalgeesten die, voorzover het aan hen ligt, de ambtsdienst en de prediking van Gods Woord en zijn sacramenten zouden willen vernietigen'.

Het 'derhalve' van artikel 26 moet wel terugslaan op het eerste gedeelte van artikel 25.

En het uitspreken van afschuw voor de dwaalgeesten, die de ambtelijke bedieningen wel willen vernietigen, sluit niet uit dat men hen ook nog zou willen bekeren; maar dat wordt daar niet gezegd. Maar vooral is het twijfelachtig, zo niet onmogelijk, om te stellen dat Calvijn de mensen, die hij als afschuwwekkende dwaalgeesten aanduidt, toch beschouwt als gelovigen buiten de kerk.

Op het bestaan van zulke gelovigen, ook voor Calvijn, kan gewezen worden vanuit andere woorden van de reformator; met name die over de verstrooiden, die noodgedwongen aan de bijgelovige praktijken bleven deelnemen.

Maar het argument van de verwantschap tussen de beide geloofsbelijdenissen heeft hier geen kracht.

Uw moderamen meent daarom dat grond 2, zoals hij geformuleerd is, voor het belangrijkste deel niet verdedigd kan worden.

7.3.1. I grond 3

'Het Schriftbewijs bij art. 28 bevestigt deze opvatting, dat wie behouden wil worden zich onder de prediking en de tucht als 'juk van Christus' moet voegen. Hij wordt daarbij opgeroepen om uit 'Babel' weg te gaan, en zich daar te voegen waar het zuivere evangelie gepredikt wordt. Daarvan mag hij zich zelfs door overheidswetten en lijfstraffen niet laten weerhouden (vgl. Jes. 52:11; Openb. 18:4)'.

7.3.1.1. W heeft kritiek op de formulering. Het woord 'opvatting' is onjuist, want hier is de 'leer' in geding; 'daarbij' is feitelijk onjuist, dit moet zijn: 'daarom' of 'terwille daarvan' want wat artikel 28 hier zegt is 'niet iets *bijkomends* doch het *wezenlijke* van het ambt aller gelovigen'.

Verder ziet W geen strijd met het gevoel van ds. Hoorn in deze derde grond. Of zij moest al bedoelen te zeggen, dat zij die in Jes. 52:11 en Openb. 18:4 'vermaand worden uit Babel weg te gaan, mensen zijn die niet van de kerk zijn'. Dat wordt echter door de synode zelf ontkend 'in haar rapport in onderdeel I, punt 4.4.1'.

W verzoekt hier dan ook uit te spreken dat de synode in het commissierapport I 4 4 1, in de daar geboden weergave van bovengenoemde teksten 'het gevoel van ds. Hoorn als juist verklaart'.

7.3.1.2. Z heeft tegen deze grond wel inhoudelijk bezwaar. Hij ziet in wat de GS Heemse noemt 'deze opvatting' een verwijzing naar I grond 1c:

'nl. dat het gebod van art. 28 allereerst hen geldt die bv. in een reformatietijd zijn achtergebleven'.

Zijn tegenbetoog is dan, dat in Jes. 52:11, ook volgens het commissierapport van de GS Heemse geen 'mensen die zijn achtergebleven' worden aangesproken, maar: 'het Israël in ballingschap', 'Sions zonen en dochters', 'de Israëlieten samen met hun priesters die de vaten dragen', 'Gods verlost kinderen'. Verder, dat met de boodschap van Openb. 18:4 wordt aangesproken 'het volk des Heren' dat uit Babyion moet gaan. Z citeert B. Holwerda ('De 'hoer' in Openbaring 17-19'), die 'Babyion' exegetiseert als de valse kerk, waarmee de gemeenschap moet worden verbroken.

Volgens Z spreken de genoemde teksten, die tot afscheiden oproepen, niet tot 'hen die achtergebleven zijn', maar zij 'maken duidelijk wat de inhoud is van het ambt aller gelovigen' en dat is dan 'de heiligmaking der kerk' (Z verwijst daarvoor naar 2 Kor. 6:11 - 7:1).

7.3.1.3. A heeft een eigen opvatting over Jes. 52:11 en Openb. 18:4.

'In Jes. 52 wordt het volk Israël aangekondigd hoe het zich tijdens de ballingschap moet gedragen. Israël mag zich niet vermengen met Babel. Israël dient ook in de ballingschap Gods volk te blijven d.w.z. heilig, volk apart gezet van de wereld. Israël wordt hier vermaand zich niet te vermengen met andere godsdiensten'.

'Openbaring 18:4 spreekt volledig in hetzelfde beeld ...

Gods volk wordt ook hier vermaand zich niet in te laten met de heidense wereld. Of wel, de kerk (Gods volk) mag niet wereldgelijkvormig zijn'.

De GS Heemse zegt 'dat leden buiten de kerk zich dienen te voegen bij de kerk'. Maar: 'Jes. 52 spreekt echter geen mensen in Babel aan, maar zij spreekt rechtstreeks tot Gods volk zelf'. En ook in Openb. 18 'is de tekst niet bedoeld als oproep om naar de kerk te komen door een goede kerkkeuze, maar in de zin van trouw blijven aan het Verbond'. 'Dit is voluit een oproep tot dagelijkse bekering'.

7.3.2. *Beoordeling van de bezwaren tegen I grond 3*

7.3.2.1. W's kritiek op de formulering is niet billijk. De GS Heemse geeft geen aanleiding voor de gedachte, dat weggaan uit 'Babel' enz. iets bijkomstige is.

Verder heeft W geen gelijk met zijn mening, dat ds. Hoorn zou kunnen instemmen met deze derde grond. Want W legt alle nadruk op de hoedanigheid van hen, die in Jes. 52 en Openb. 18 opgeroepen worden: 'die van de kerk zijn'. Maar dit revisieonderzoek schenkt geen aandacht aan de betekenis van 'uit Babel weggaan' en 'zich voegen daar' in deze grond. De GS Heemse benadrukt daarmee dat de gelovigen uit een plaats, uit een gemeenschap, moeten wegtrekken en zich voegen op een andere plaats, bij een andere gemeenschap (het *lichamelijke* en geestelijke Babel, Kt.SV op Jes. 52:11); in die zin ook B. Holwerda, door Z geciteerd, die bij Openb. 18:4 niet wil denken aan de wereld, een 'wereld-imperium', maar aan de valse kerk. Over een wereld-imperium zegt Holwerda: 'daar kan men niet buiten gaan staan'. De valse kerk is 'een concrete gemeenschap binnen de wereld. Het is mogelijk de gemeenschap met haar te verbreken.'

Overeenstemming met de leer van ds. Hoorn op dit punt kan alleen bereikt worden door zijn opvattingen in te lezen in de termen van I grond 3: zich afscheiden = niet de band onderhouden met hen die niet van de kerk zijn (Brief 3); zich voegen = de band met de troepen onderhouden en bewaren (broch. I 32).

Wat het verzoek van W aangaat moet bovendien gezegd worden, dat over het commissierapport van de GS Heemse geen uitspraken kunnen worden gevraagd of gedaan. Alleen de uitspraak, Acta art. 131, is door de synode vastgesteld.

7.3.2.2. Z leest in grond 3 iets anders dan er staat.

De term 'deze opvatting' wordt nl. achter de komma geëxpliceerd.

Verder moet gezegd worden dat de benamingen 'kinderen van God', 'Israëlieten' en dgl. aan de ene kant, en 'mensen die zijn achtergebleven' (bijv. in Babel) aan de andere kant, elkaar niet bij voorbaat uitsluiten.

De profetieën van Zacharia bijv. zijn gesproken in het tweede jaar van Darius d.w.z. jaren na de terugkeer van Judese ballingen onder Kores, en jaren nadat er een begin gemaakt was met de herbouw van de tempel in Jeruzalem (Ezra 4:24). Maar de Here laat Zacharia opnieuw de verdrevenen oproepen. Op, redt u naar Sion, gij die woont bij de dochter van Babel (Zach. 2:6,7).

Wel een bewijs dat de oproep van de Heilige Schrift, zich af te scheiden en zich te voegen, wel degelijk gericht kan zijn tot kinderen van God, die zijn achtergebleven in 'Babel'.

Wanneer de apostel Paulus Jes. 52:11 aanhaalt in 2 Kor. 6:17 om aan te tonen, dat de leden van de gemeente geen ongelijk span mogen vormen met ongelovigen, o.m. omdat de tempel van God geen gemeenschappelijke grondslag heeft met de afgoden, en hij deze vermaning laat uitlopen op: 'en zo onze heiligheid volmaken in de vreze Gods', dan vervalt daarmee niet de betekenis van Jes. 52:11 in zijn eigen context. Zeker valt uit 2 Kor. 6-7 niet op te maken, dat Jesaja 52 de Israëlieten in Babel slechts opriep tot levensheiliging ter plaatse. Het is veeleer zo dat het citaat uit Jes. 52 in 2 Kor. 6 mede doet zien, dat Paulus daar niet spreekt over de 'heiliging' op zichzelf als dagelijkse bekering, maar over een heiliging waarin de breuk met de heidense gemeenschap en de aansluiting bij de christelijke gemeente ten volle moet worden voltrokken, vgl. 2 Kor. 6:16.

De opvatting van Z ('heiligmaking van de kerk') is exegetisch onnauwkeurig en ligt ook niet in de lijn van het door hem van B. Holwerda geciteerde.

7.3.2.3. De bewering van A, dat Jes. 52 de Israëlieten zegt hoe zij zich *tijdens* de ballingschap *in* Babel moeten gedragen is in flagrante strijd met de woorden van Jes. 52:11-12 en met de hele context in Jes. 51:17 - 52:10. Het bevel om te vertrekken *uit* Babel is overduidelijk. En daarachter staat de blijde verkondiging dat de Here de gevangene dochter van Sion (52:2) de vrijheid geeft, door als Koning (52:7) haar verdrukkingen en grimmigheden te doen ondervinden (51:23; 52:10) en aan het hoofd van zijn volk naar Sion terug te keren (52:8, 12).

Openb. 18:4 zegt niet dat Gods volk zich onbesmet van 'haar' moet bewaren, maar dat het van haar *uit* moet gaan, in parallelre met Jes. 52. Het onderwijs van B. Holwerda over de onmogelijkheid om uit 'de wereld' weg te gaan staat hier sterk (vgl. 1 Kor. 5:10).

Ook bij A tenslotte wordt een onzuivere tegenstelling gemaakt tussen 'mensen in Babel' en 'Gods volk zelf', getuige alleen al het feit dat Gods volk zelf vele jaren in Babel heeft gewoond.

7.3.2.4. De derde grond bij besluit I is door appellanten evenmin als de eerste van haar kracht beroofd. Zij kan zonder meer worden gehandhaafd.

7.4.1. I grond 4

'Dit Schriftbewijs ligt in de lijn van heel de Schrift die wel degelijk spreekt van kinderen van God die door zonde (Gen. 38; Ruth 1; 1 Kon. 12:30, vgl. 11:38) of uit onkunde (Hand. 3:17; 1 Tim. 3:13) zich hebben afgescheiden of zijn weggedwaald van de Here Christus en van zijn kerk. Zij worden door God zelf via oordelen en straffen (Gen. 38; Ruth 1) of door zijn profeten (bv. 1 Kon. 18; Amos 5:5, vgl. ook 5:15 en 9:11 v.) of door zijn apostelen (Hand. 2; 3; 28:17vv; 7:60) en ook door de verhoogde Christus (Hand. 9:4, vgl. 1 Tim. 1:13) teruggeroepen of teruggebracht naar Sion, dus naar de kerk'.

7.4.1.1. W strijdt allereerst tegen het spreken van de GS Heemse, dat 'Dit Schriftbewijs' (genoemd in grond 3), inhoudend dat wie behouden wil worden zich onder het juk van Christus moet voegen en daarbij wordt opgeroepen uit Babel weg te gaan en zich te voegen daar waar het zuivere evangelie gepredikt wordt, ligt in de lijn van heel de Schrift.

W zegt: de synode trekt hier een lijn en vermeldt daarbij een Schriftbewijs, waarvan gezegd moet worden dat én deze lijn én dit Schriftbewijs in 't geheel niet liggen in de lijn van het Schriftbewijs bij artikel 28 (men lette op de verschuiving van 'heel de Schrift' naar 'het Schriftbewijs bij artikel 28', mod.). Dát Schriftbewijs geeft aan wat het ambt aller gelovigen inhoudt, en over dat ambt wordt in deze vierde grond niet gesproken. Daarom sluit de hier door de synode getrokken lijn en dit Schriftbewijs niet aan '*bij art. 28 en het daarbij behorende Schriftbewijs*'.

In de tweede plaats zegt W wel in te zien, wat de GS Heemse met deze grond wil aantonen. NI. dat artikel 28 'wel terdege spreekt over gelovigen buiten de kerk'.

De bestrijding van W is dan, dat in geen enkel stuk van de christelijke leer omtrent de kerk staat uitgedrukt 'dat ware kinderen van God zich afscheiden van de Here Christus (!) en van zijn kerk om daarna door God zelf in de kerk te worden teruggebracht'.

'Volgens de gereformeerde belijdenis is de kerk een vergadering van *de ware gelovigen*, welke gelovigen al hun zaligheid verwachten in Jezus Christus, zij zijn gewassen in zijn bloed en geheiligd en verzegeld door de Heilige Geest'.

Als zodanig 'scheiden de ware gelovigen zich niet van de Here Christus en van zijn kerk af maar ... zijn zij ware en levende leden van zijn kerk en blijven zij dat eeuwig'.
De synode spreekt niet in overeenstemming met 'het geheel van de door de kerk in haar geloof beleden Godsopenbaring'. Zij maakt zich 'schuldig aan een eigenmachtige uitlegging van de Schriften'.

7.4.1.2. Z noemt de in grond 4 aangehaalde Schriftplaatsen 'eigenbedachte teksten, in die zin dat niet één ervan behoort bij het Schriftbewijs van artikel 28 en niet één ervan op dezelfde lijn ligt van dat Schriftbewijs'.

Volgens Z mag men alleen dan andere Schriftgedeelten aanhalen, als deze 'hetzelfde laten zien als het bijbehorende Schriftbewijs'.

Het bij artikel 28 horende Schriftbewijs spreekt *normatief* over wat kinderen van God *schuldig zijn te doen*; de teksten in grond 4 spreken over wat sommige kinderen van God deden, *in strijd met wat zij schuldig waren te doen*. Maar 'dit heeft niets te maken met de *inhoud* van het ambt aller gelovigen'.

Verder gaat Z inhoudelijk in op de aangehaalde Schriftplaatsen:

T.a.v. *Gen. 38* 'stelt' de synode dat Juda daar 'geen lid meer was van de kerk en behoorde tot hen die buiten zijn...!'.
Gen. 38:1 zegt echter alleen dat Juda wegtrok van zijn broeders en zijn tent opsloeg bij Hira. Deze man wordt niet aangeduid als Kanaäniet maar als Juda's vriend en bondgenoot (vs. 12).

Dat betekent niet dat Juda zich aan de kerk heeft onttrokken. In dat geval zou zelfs het uit Juda geboren zaad (Peres met name) geen kerkzaad zijn; hoewel Peres genoemd wordt in het geslachtsregister van Christus, Mat. 1:3.

T.a.v. *Ruth* I 'stelt' de GS Heemse dat Elimelech en de zijnen tijdens hun verblijf in Moab 'geen leden meer waren van de kerk en door God via oordelen en straffen werden teruggeroepen of teruggebracht naar de kerk'.

Z wijst op 'de lijn van het boek Ruth', die uitloopt op Christus, en stelt: God 'laat het in Christus door de Geest geheiligd zaad niet uitvallen uit de gemeenschap der kerk'.

Over Elimelech zegt Z: 'Als deze man zich afzijdig houdt om op zijn eigen persoon te staan is hij daarmee niet opgehouden *van Israël te zijn*'.

Ook wijst Z erop dat prof. H. J. Schilder uit het 'als vreemdeling vertoeven' van Elimelech in Moab heeft afgeleid: 'Elimelech werd geen Moabiet, maar werd er meer dan een doortrekkende reiziger', hetgeen blijkt uit de duur en de aard van het verblijf en het huwelijk van de zonen.

Z onderstreept hiervan de woorden: Elimelech werd geen Moabiet. Zelf trekt hij de conclusie: 'Het was dus niet Elimelechs voornemen om *van Moab te worden*, om de band met Israël radicaal af te snijden'.

Na nog een citaat van prof. Schilder te hebben gegeven schrijft Z: 'Buiten de kerk is inderdaad geen zaligheid. Dat heeft Elimelechs huis aan den lijve ondervonden'. Maar dat betekent niet 'dat dit huis ... rechtens geen kerkgezin meer was'.

God 'bracht dat huis *terug* in de kerk als een huis dat nog *van de Kerk was*'. En dat deed Hij niet 'via oordelen en straffen', want Ruth 1:6 zegt dat Naomi terugkeerde omdat zij had vernomen dat de Here *naar zijn volk had omgezien* door hun brood te geven.

Het was dus Gods ontferming over zijn kerk, 'die het huis van Elimelech terugbracht in de kerk'.

De synode 'stelt' dat zij die door de profeet *Amos* tot bekering werden geroepen, 'geen leden meer waren van de kerk'. Maar aanduidingen als: 'het volk van het tienstammenrijk', 'Jozefs rest' en dgl., (in het commissierapport Heemse gebruikt) zijn allemaal 'typeringingen waarmee *de kerk* wordt aangesproken'.

Z zegt over de joden die in *Hand. 2 en 3* door de apostelen tot geloof en bekering worden geroepen: 'O.i. stelt de synode hier te gemakkelijk in punt 5 5 1 van het rapport, dat het hier mensen betreft 'die nu buiten zijn'. Er kwam na Pinksteren door de apostolische prediking ... nog een 'heden der genade' over een afvallig *kerkgeslacht*, ... opdat dit geslacht zich alsnog zou bekeren. Zouden ze zich niet bekeren op dit laatste appèl, *dan zouden ze buiten komen te staan!* (zie o.a. Hand. 3:23)'.
'

Z stelt tenslotte dat de synode 'de afval, de ontrouw en het ongeloof' (in de tijd van Amos en van de apostelen) 'maakt tot *buitenkerkelijke* verschijnselen', in plaats van te zien dat het hier gaat om zonden '*binnen de kerk*'.

7.4.1.3. A spreekt over *Gen. 38* in dezelfde geest als Z. Het 'oordeel' van de GS Heemse 'dat Juda buiten de kerk was' gaat boven de Schrift uit.

'Velerlei zonden kleven hem aan Wie echter iemands zonden ziet en zegt dat hij kerkelijk weg is, gaat een oordeel uitspreken dat van hem niet gevraagd wordt en dat hij zelfs niet uit mag spreken'.

'Nee, het is ongepast om te stellen dat Juda in de jaren van hfdst. 38 buiten de kerk stond'; terwijl in *Gen. 49* staat geschreven: 'Juda, u zullen de broeders eren, gij zijt het'.

Over *Ruth 1* zegt A: Bij Elimelech is van 'kerkbreuk (of -keuze) totaal geen sprake'.

'Verblijf in het buitenland, met een duidelijke reden, kan toch niet aangemerkt worden als een breken met de kerk. Het vertoeven 'als vreemdeling' toont juist aan dat het gezin geen vermenging wenste met de Moabieten'.

A gaat ook in op 1 *Kon. 12:30*.

'Zowel het twee- als het tienstammenrijk liggen onder de eis van Gods gebod. Echter in beide rijken zien we afval en zonde.

Daarom mag niet worden gesteld, zoals het rapport doet (5.4.2) dat er nu twee kerken ontstaan zijn. Juda, de kerk en Israël de 'scheurkerk'. En in die 'scheurkerk' waren er dan 7000 die gelovig leefden 'buiten de kerk. De 7000 waren echter reeds lid van de kerk. Door hun geloof in God en hun afkeer van Baäl betoonden zij zich ware kinderen van God'.

'Toch niet de plaats waar men woont bepaalt het lidmaatschap?'

In *Hand. 3:17* noemt Petrus zijn toehoorders 'broeders'. Voor de GS Heemse is deze term een aanwijzing dat kinderen van God uit onkunde zich hebben afgescheiden of zijn weggedwaald van de Here Christus en van zijn kerk. Maar:

'Het is niet mogelijk om uit dit gedeelte van Gods Woord te bewijzen dat er gelovigen 'elders' zijn. Het gaat immers om Israëlieten, nageslacht van Abraham'.

Hetzelfde is te zeggen over wat Paulus, de vroegere vervolger van de gemeente, schrijft in 1 *Tim. 1:13* (omdat ik het in mijn onwetendheid, uit ongeloof, gedaan heb).

Over 1 *Kon. 18* zegt A:

'Er is geen sprake van een kerkscheur. Alle twaalf stammen moeten God dienen. De synode rekent echter ook af met het tienstammenrijk, zij zijn een gedeformeerde 'scheurkerk'. De Schrift laat deze benaming niet toe. Er was ernstige deformatie in de kerk. In het twee- en tienstammenrijk. De 7000 mogen dan ook niet geplaatst worden in de valse 'scheurkerk', maar zijn alle getrouwen in Israël'.

A zegt over de profeet Amos:

'De synode laat Amos optreden als profeet van de 'scheurkerk'. Maar in *Amos 2:4* spreekt hij ook Juda aan Gods Woord en dus ook Amos richt zich tot geheel Gods volk ... Jozefs rest (*5:15*) ziet dan ook niet op een sluimerend geloofsleven in het tienstammenrijk, maar geldt als aanduiding van Israël waarvan Efraim als Jozefs zoon de voornaamste was (Kant.St.Vert.)'.

Over de aangehaalde plaatsen uit *Handelingen* zegt A tenslotte:

'Het rapport stelt dat Israël door de verwerping en kruisiging van Christus zichzelf kerk-af gemaakt heeft. Deze uitspraak wordt niet aangetoond uit de Schrift ... Er is geen kerk meer tot de pinksterkerk wordt geïnstitueerd'.

Dit 'druist in tegen Gods Woord ... De apostelen moeten ook aan de Joden in de diaspora Christus verkondigen'.

7.4.2. *Beoordeling van de bezwaren tegen 1 grond 4*

7.4.2.1. W beantwoordt in tweede instantie zelf, wat daar in eerste instantie is gezegd.

De klacht is eerst dat de GS Heemse in deze grond niet spreekt over het 'ambt aller gelovigen', maar een lijn trekt die daar niet bij aansluit.

In deze grond wil de GS Heemse echter laten zien, niet wat het 'ambt aller gelovigen' *inhoudt*, maar dat de Bijbel situaties kent waarin kinderen van God, tegen dit 'ambt' in, zich afzonderden van de kerk en uit die afzondering moesten worden teruggeroepen. Dit alles om aan te tonen dat de roeping van artikel 28 op dit punt gericht is, of in elk geval kan zijn, op kinderen van God die niet leven binnen de gemeenschap van de kerk.

W blijkt dit in tweede instantie ook heel goed te begrijpen (al formuleert men onjuist door te zeggen, dat de GS Heemse wil aantonen dat artikel 28 *spreekt over* gelovigen buiten de kerk). De synode blijft hier op de lijn, die zij heeft aangewezen in de derde grond. Deze appellanten kunnen hier alleen spreken van een nieuwe lijn, omdat zij in hun spreken steeds uitgaan van het gevoelen van ds. Hoorn, en die 'lijn' volhouden (althans trachten vol te houden) bij het formuleren van hun bezwaren. Dit blijkt wel heel duidelijk, als ze in hun tegenbetoog de termen van artikel 27 over de kerk opnemen, en meteen daarop laten volgen wat, vanuit het uitgangspunt van ds. Hoorn in dezen, zijn gevoelens over artikel 28 inhoudt.

Men kan echter de waarheid van een gevoelen niet bewijzen en evenmin tegenargumenten ontzenuwen door dat gevoelens zelf te herhalen.

Voor het overige gaat de bestrijding van W langs grond 4 heen.

Als het nl. waar is, zoals de GS Heemse zegt, dat in de Bijbel gevallen voorkomen van kinderen van God die zich afscheidden of weg dwaalden van de kerk, dan doet het feit dat dit in de leerstukken van de kerk niet staat *uitgedrukt*, aan deze waarheid niets af.

De confessie is wel in overeenstemming met Gods Woord, maar zij put dat Woord niet uit.

W heeft dan ook geenszins aangetoond dat de GS Heemse buiten de 'analogia fidei' (de overeenstemming met het geheel van de Godsopenbaring) is getreden en een eigenmachtige uitlegging van de Schriften heeft toegepast.

7.4.2.2. Z heeft eenzelfde bezwaar als W inzake de 'lijn' van het Schriftbewijs in grond 4. In zijn tegenbetoog zegt Z op een gegeven moment: 'de teksten in grond 4 spreken van wat sommige kinderen van God deden *in strijd met wat zij schuldig waren te doen*', en die laatste woorden slaan terug op wat Gods kinderen volgens artikel 28 schuldig zijn te doen (het 'ambt aller gelovigen'). Dit nu is precies wat de synode in grond 4 wil laten zien.

Als Z achter zijn eigen, hierboven gecursiveerde woorden staat, dan is het onbegrijpelijk als hij daarop laat volgen dat 'dit niets te maken heeft' met de inhoud van het ambt aller gelovigen. Het heeft er alles mee te maken, niet wat de uitleg, maar wel wat de naleving ervan betreft.

De uitleg die Z geeft aan *Gen. 38* gaat mank.

Het eerste vers zou 'alleen' zeggen, dat Juda wegtrok van zijn broeders en dat betekende geen onttrekking aan de kerk.

Maar waar werd de kerk in die dagen anders gevonden dan in de gemeenschap van Jakobs huis? Hira wordt niet aangeduid als een Kanaäniet, zegt Z; maar wat was hij anders?

Trouwens, juist op het standpunt van ds. Hoorn geldt, dat Juda 'deserteerde'. Want hij liet zich niet vinden in de bijeenkomst van de broeders.

Wat de positie betreft van Peres, het uit Juda geboren zaad, vergeet Z dat de Here Zich ook in de tijd van *Gen. 38* niet onbetuigd heeft gelaten jegens Juda's geslacht (vs. 7,10) en dat Juda later weer bij zijn broeders wordt gevonden (*Gen. 42:3; 43:8*).

De stelling van Z, dat God het in Christus door de Geest geheiligd zaad niet laat uitvallen uit de gemeenschap van de kerk, gaat in zijn algemeenheid te ver, gelet op het feit dat de kinderen van de gelovigen in Christus geheiligd zijn, maar dat verbondsbreuk mogelijk is, vgl. *Hebr. 6:4* vv en *10:29-31*.

Als Z hiermee bedoelt te wijzen op de 'volharding van de heiligen' zoals die wordt beleden in DL V, dan duidt hij wel een heerlijke waarheid aan maar raakt niet het spreken van de GS Heemse. De synode zegt in deze grond nl. niet dat kinderen van God zo zijn weggedwaald dat zij helemaal van het geloof en van de genade vervreemdden of voorgoed in hun zonden bleven en verloren gingen, vgl. DL V 8.

Z komt in zijn betoog met formuleringen die als zodanig niet in tegenspraak zijn met wat de GS Heemse zegt. Zo bijv. als hij over Elimelech zegt dat deze man, toen hij zich afzonderde, daarmee niet ophield van Israël te zijn; en dat het huis van Elimelech ook in Moab *rechtens* nog een kerkgezin was.

Tegelijk schijnt Z toe te stemmen dat dit huis wel tijdelijk *buiten* de kerk leefde, want 'God bracht dat huis *terug* in de kerk' (als een huis dat nog *van* de kerk was).

Er blijkt hier een bepaalde verwarring te zijn. En uw moderamen meent dat deze verwarring niet geheel op rekening van de appellatant kan worden gezet.

De GS Heemse heeft zich minder gelukkig uitgedrukt, door in grond 4 zo te formuleren dat 'kinderen van God ... zich hebben afgescheiden of zijn weggedwaald *van de Here Christus en van zijn kerk*', en dat dit zou gelden voor al de aangehaalde gevallen.

De synode wil toch aantonen, dat kinderen van God zich *tijdelijk* buiten de gemeenschap van de kerk kunnen plaatsen en niet, strikt genomen, dat kinderen van God verloren kunnen gaan. Maar dan is het niet juist om hun 'zich afscheiden of wegdwalen van de kerk' zonder meer te vereenzelvigen met 'zich afscheiden of wegdwalen van de Here (Christus)'. En dit past zeker niet in de oudtestamentische situatie.

Elimelech zonderde zich af van Gods volk, hij wandelde zo niet op de wegen van de Here; maar het is de vraag of men mag stellen dat hij met zijn beslissing om uit het land te vertrekken ook tegelijk zich van de Here zelf losmaakte.

Over de zeventuizend in Israël ten tijde van Elia lezen we wel, dat ze hun knie voor Baäl niet gebogen hebben, maar we lezen niet dat ze ook regelmatig de grens overstaken om in Jeruzalem vergaderd Gods aangezicht te zoeken. Dit laatste lijkt, gelet op de situatie onder Achab zeer onwaarschijnlijk; maar van een zich afscheiden van de Here en van zijn kerk was bij de zeventuizend geen sprake.

En is het zuiver uitgedrukt om van de joden in Hand. 2 en 3 (en van Saulus in Hand. 7 en 8) te zeggen, dat zij zich van de Here Christus en zijn kerk hadden *afgescheiden* of waren *weggedwaald*? Zeker niet in dezelfde zin, waarin dat dan zou gelden van Elimelech of ook van de Israëlieten in het tienstammenrijk.

In dit verband kan ook de term 'kinderen van God' aanleiding geven tot misverstand, als de synode die toepast op bijv. de afvallige Israëlieten van Am. 5:5, op Juda en Elimelech en op de joden van de Pinksterdag. Bedoelt de synode dit in de zin van 'verbondskinderen' of in de zin van 'gelovige kinderen van God'?

Men zou zeggen: het eerste. Maar dan wordt het gevoelen van ds. Hoorn niet zuiver geraakt, want hij leert zelf de mogelijkheid dat leden van de kerk 'deserteren' en als zij dit voortdurend blijven doen, verloren gaan.

Het ware gewent dat de GS Heemse zich meer onderscheiden had uitgedrukt in grond 4 dan nu het geval is.

Nu kan in de revisieverzoeken gewerkt worden met uitdrukkingen als: Juda, Elimelech of ook de bewoners van het tienstammenrijk waren 'geen lid meer van de kerk', als ging het over kerkverlaters in de eigentijdse zin van het woord; waartegen dan kan worden ingebracht dat het in al deze gevallen gaat over Israëlieten en dus (in die zin) leden van de kerk, want onder het Oude Verbond zijn de Israëlieten 'kerkvolk', ook als ze zich ver van Jeruzalem bevinden.

Deze begripsverwarring heerst ook in de stelling van Z, dat de synode de afval enz. maakt tot 'buitenkerkelijke verschijnselen' in plaats van te zien dat het hier gaat om zonden 'binnen de kerk'.

De hier gesignaleerde moeite betekent echter niet, dat de bezwaren van Z moeten worden toegestemd.

Zijn vergoelijken van de daad van Juda gaat niet op. Juda zonderde zich wel degelijk af van de 'kerk' in die dagen, nl. het geslacht van Jakob.

Ook t.a.v. Elimelech geldt dat hij zich met zijn gezin afzonderde van Gods volk en dat dit een zondige weg was waarvan dit 'kerkgezin' moest worden teruggebracht binnen de gemeenschap van dat volk. Het is ook onjuist te ontkennen dat God daar met oordelen en straffen heeft gewerkt. Men denke slechts aan de dood van de beide zoons. Daardoor werd wel heel duidelijk gemaakt dat het huis van Elimelech in Moab op een doodlopende weg was geraakt.

Ook kan niet worden ontkend dat de Here door de dienst van Elia en Amos de Israëlieten in het tienstammenrijk terugriep, niet alleen *ván* de Baiils en *ván* de kalverendienst, maar ook *náár* het altaar te Jeruzalem waarvan zij zich onder leiding van Jerobeam en nog erger onder Omri en Achab hadden afgescheiden.

Verder heeft ook Petrus op de Pinksterdag de leden van Gods volk die door zijn prediking in hun hart getroffen werden, opgeroepen zich af te scheiden van het ongelovige jodendom en zich te voegen bij de gemeente van Christus: Laat u behouden uit dit verkeerde geslacht (Hand. 2:37-40).

7.4.2.3. Ook A spreekt over de 'kerkverlating' van Juda (Gen. 38) en anderen in termen van vandaag: 'kerkelijk weg', 'buiten de kerk staan', 'kerkbreuk', 'kerkkeuze', 'gelovigen elders'.

Daarvoor geldt wat hierboven is gezegd over de verwarring in de terminologie.

Zelf bagatelliseert A de daad van Elimelech door die voor te stellen als een onschuldig verblijf in het buitenland, om een duidelijke reden. Om diezelfde reden echter had heel Gods volk dan wel kunnen wegtrekken uit het land, waar de Here het tuchtigde om Zich ook weer over hen te ontfermen.

Ook nivelleert A ten onrechte de zonden van Juda en die van Israël in de tijd van Jerobeam, Elia en Amos. In beide rijken was zonde, maar in Juda was toch de plaats van de wettige eredienst waarvan Israël in het tienstammenrijk zich afzonderde door de zonden, die Jerobeam de zoon van Nebat het volk deed bedrijven.

Waar de GS Heemse te weinig onderscheidend spreekt over de vele aangehaalde voorbeelden daar spreekt A te weinig onderscheidend over de positie van Israël en Juda al is het waar dat de Here door de profeet Amos ook de overtredingen van Juda heeft aangewezen en Jeruzalem een oordeel heeft aangezegd, Am. 2:4,5. Hetzelfde geldt echter van Damascus, de steden van de Filistijnen, Edom, Ammon en Moab, zonder dat daaruit mag worden afgeleid dat deze heidense steden een met Jeruzalem vergelijkbare positie hadden tegenover de Here. Alleen van Jeruzalem gold: de HERE brult uit Sion en uit Jeruzalem verheft Hij zijn stem, Am. 1:2.

7.4.2.4. Uw moderamen concludeert t.a.v. 1 grond 4 dat de daar aangevoerde Schriftgegevens wel een bepaalde relevantie hebben in de lijn van wat in grond 3 is gezegd, maar dat de GS Heemse over deze bijbelse voorbeelden te weinig onderscheidend heeft gesproken en door haar formulering over het zich afscheiden of wegdwalen 'van de Here Christus en van zijn kerk' aanleiding heeft gegeven tot misverstand.

Het moderamen wil dan ook voorstellen, datgene wat deze grond wil zeggen, anders te formuleren, waarbij het aantal Schriftplaatsen kan worden verminderd.

Dit kan als volgt:

De Heilige Schrift spreekt over leden van Gods volk die, zonder dat zij als ongelovigen worden aangeduid, zich afzonderden van de vergadering van Gods kinderen en daarheen moesten worden teruggebracht (Gen. 38; Ruth 1).

Zij toont ons dat God de leden van zijn volk die zich afzonderden van Jeruzalem om elders eigenwillige godsdienst te bedrijven, liet terugroepen (1 Kon. 18; Am. 5:5,6).

Zij kent ook de oproep tot wederkeer, gericht tot kinderen van God die, nadat de Here aan de ballingschap een einde had gemaakt, waren achtergebleven in Babel (Zach. 2:6-7).

Zij laat zien, dat kinderen van God die door de apostolische prediking in hun hart werden getroffen, zich moesten afscheiden van een verkeerd geworden geslacht en zich moesten voegen bij de gemeente van Christus (Hand. 2:37-40).

7.5.1. | grond 5

'Het werk van Christus in de vergadering van zijn kerk (art. 27 NGB, HC antw. 54) wordt door ds. Hoorn op onverantwoorde wijze versmald, omdat hij over de kerk als vergadering van de gelovigen slechts spreekt in de zin van de bijeenkomst van de gemeente op haar concreet aanwijsbare adres, waarbuiten dan geen gelovigen zouden kunnen worden gevonden. Want de kerk is Kerk van Christus. Hij is door zijn Geest en Woord in zijn voortdurende arbeid breder bezig dan wij dikwijls kunnen opmerken. Reeds wat art. 27 zegt over de zeventienduizend die hun knieën voor de Baal niet gebogen hadden en die bij God, maar niet bij Elia bekend waren, had ds. Hoorn voor een dergelijke versmalling moeten bewaren'.

7.5.1.1. W heeft als bezwaar tegen deze grond 'dat art. 28 niet aan de orde komt'. In het centrum van de bewijsvoering blijkt nu artikel 27 te staan.

W acht het verward en verwarrend dat de synode haar bewijsmateriaal inzet met artikel 28, daarop in een aantal gronden de volle aandacht richt, en dan uitkomt bij artikel 27.

Dit mag dan samenhangen met het feit dat ook in de weergave van het gevoelen van ds. Hoorn door de synode een plaats werd gegeven aan diens gevoelen over artikel 27, maar het is volgens W wel onjuist. Want strijdigheid met wat in artikel 28 wordt beleden laat zich alleen bewijzen met wat in artikel 28 wordt gezegd.

Bovendien meent W dat de synode hier ten onrechte in een grond het gevoel van ds. Hoorn opnieuw weergeeft, met andere woorden dan in 13, en daarover haar oordeel uitspreekt.

W geeft dan als het gevoel van ds. Hoorn ('uit zijn eigen stukken weergegeven'):

1. dat in de omschrijving van de kerk als 'een vergadering van de ware gelovigen' opgesloten ligt dat de gelovigen metterdaad hun plaats in de samenkomst der kerk innemen, zoveel als in hun vermogen ligt,
2. dat de kerk, hoe klein zij soms ook is, te allen tijde een volheid aan gelovigen bevat. Waarbij ds. Hoorn verwees naar het spreken van art. 27 over de zeventuizend in de gevaarlijke tijd van Achab'.

'Hier wordt niets versmald', zegt W. 'Geen enkele gelovige wordt hier van dat werk (van Christus in de kerkvergadering, mod.) uitgesloten maar alle gelovigen worden hier metterdaad in dat werk besloten als mensen die zoveel als in hun vermogen ligt hun plaats metterdaad innemen in de samenkomst der gemeente ... Een heel andere zaak is dat in het spreken van ds. Hoorn ... wel van

Christus' kerkvergaderend werk worden uitgesloten diegenen, die niet zoveel als in hun vermogen ligt hun plaats innemen in de gemeente van Christus doch die integendeel hun plaats daar metterdaad niet innemen'.

Zo wordt het kerkvergaderend werk van Christus echter niet versmald, maar de zodanigen gaan daar op onverantwoorde wijze mee om.

'Zij laten de Christus maar vergaderen zonder zichzelf metterdaad door Hem te laten vergaderen. Aldus sluiten zij *zichzelf* metterdaad buiten het kerkvergaderend werk van Christus'.

Verder stelt W dat het gevoel van ds. Hoorn volstrekt niet de conclusie wettigt 'dat er volgens ds. Hoorn geen gelovigen zouden kunnen worden gevonden buiten de bijeenkomst der gemeente op wat de synode noemt 'haar concreet aanwijsbare adres'. Een dergelijke conclusie is onwettig en bepaald geen bewijs van zindelijk denken'.

Ook ontkent het gevoel van ds. Hoorn volgens W niet 'dat de kerk Kerk van Christus is en dat Christus *altijd* (en niet maar dikwijls!) breder bezig is dan wij kunnen opmerken'.

Het evangelie van de zeventuizend wordt door de synode ten onrechte gehanteerd tegen ds. Hoorn, 'als zou deze van die zeventuizend niet willen weten en ze buiten Christus' kerkvergaderend werk sluiten. Hij beroept zich juist op dit evangelie om te bewijzen dat de kerk, hoe klein ook, nochtans te allen tijde een volheid aan gelovigen bevat'. W verwijst hierbij naar de uiteenzetting van ds. Hoorn in brochure 15.

Tenslotte verwijst W de synode dat zij de verwijzing naar de zeventuizend gebruikt om te kunnen spreken van gelovigen buiten de kerk, of althans die indruk wekt. Artikel 27 spreekt over de zeventuizend echter niet als gelovigen buiten de kerk. Zij dienen in dat artikel juist 'als bewijs dat God *deze heilige kerk* altijd staande houdt'.

7.5.1.2. Z zegt evenals W dat 'hetgeen metterdaad in strijd is met art. 28 ... zich slechts (laat) bewijzen met beroep op art. 28 en dan moet de synode nu niet art. 27 erbij gaan halen'.

Wat betreft de zeventuizend, hun bewaring kan niet dienen 'voor de bewering van de synode, dat Schrift en belijdenis leren dat er gelovigen zijn buiten de kerk, ... die van de kerk geen lid zijn ... Die zeventuizend werden niet *buiten* Israël bewaard, maar *in* Israël (1 Kon. 18:19)'.

Vooraf gaat Z in op de kern van grond 5. Hij keert zich tegen het oordeel van de GS Heemse dat het niet juist is 'over de kerk als vergadering van de gelovigen *slechts* te spreken in de zin van de bijeenkomst van de gemeente op haar concreet aanwijsbaar adres, waarbuiten dan geen gelovigen zouden kunnen worden gevonden'.

Z zelf acht zulk spreken wel juist, want hij schrijft:

'M.i. houdt de synode zich hier niet aan art. 27, want in dit spreken van de synode ligt immers opgesloten, dat we over de kerk *niet alleen* mogen spreken als de bijeenkomst van de gemeente, maar dat we kennelijk ook nog op een andere manier daarover moeten spreken. Maar art. 27 spreekt niet over een andere manier doch spreekt slechts over de kerk als vergadering der gelovigen.

Dat betekent dat de vergaderingsactiviteiten van Christus samenvallen met het bijeenkomen der gelovigen, want als Christus metterdaad vergaderingsactiviteiten aan de dag legt, wat betekent dat dan anders dan dat Hij de gelovigen *vergaderd*, ofwel

doet bijeenkomen? Als iemand deel heeft aan de vergaderactiviteit van Christus, dan betekent dat ... dat zo iemand dus deel heeft aan de vergadering der gelovigen'.

7.5.1.3. L schrijft:

'Ook al belijden we in art. 27 dat de kerk een heilige vergadering (bijeenkomst) van de ware Christgelovigen is, de synode stelt dat wie slechts zo spreekt het kerkvergaderend werk van Christus op onverantwoorde wijze versmalt.

En dan ook nog beweren dat de hiervoor genoemde 7000 ons voor zo'n versmalling moeten bewaren. De 7000 is volgens de synode het bewijs dat Christus breder bezig is dan de kerk als vergadering, bijeenkomst der gelovigen.

Onbegrijpelijk en in strijd met ons belijden ... dat de kerk, 'de vergadering, de bijeenkomst, der gelovigen' er altijd zijn zal'.

7.5.2. *Beoordeling van de bezwaren tegen I grond S*

7.5.2.1. Het bezwaar van W (en Z) dat de GS Heemse artikel 27 'erbij haalt' terwijl ze moet oordelen over een gevoelen inzake artikel 28 is al eerder aan de orde geweest. Ook nu moet gezegd worden dat wat ds. Hoorn leert over artikel 28 is opgebouwd vanuit zijn gevoelen over de 'vergadering' van artikel 27 en dat dit gevoelen steeds doorklinkt in zijn opvatting over het 'zich afscheiden van' en het 'zich voegen bij' van artikel 28.

Het is verder niet in te zien dat de synode in grond 5 niet zou mogen terugkomen op het in 13 weergegeven gevoelen van ds. Hoorn in een andere formulering, zolang zij hem inhoudelijk geen *ander* gevoelen gaat toeschrijven.

Het oordeel van 'versmalling' met betrekking tot het werk van Christus in de vergadering van de kerk, dat hier wordt uitgesproken, is funderend voor de afwijzing van het gevoelen dat artikel 28 alleen spreekt tot de leden van de kerk.

Wanneer W nu zelf het gevoelen van ds. Hoorn weergeeft en wil aantonen dat hier niets 'wordt versmald', dan bewijst W alleen dat de vergadering van de gelovigen, *zoals die in het gevoelen van ds. Hoorn voorkomt*, door hem niet wordt versmald, nl. als de samenkomst waarin de gelovigen allen, zoveel in hun vermogen ligt, hun plaats metterdaad innemen. W sluit met zoveel woorden uit, dat mensen die hun plaats daar niet innemen, betrokken zouden kunnen zijn in het vergaderwerk van Christus.

Daar ligt echter juist de versmalling, waar de GS Heemse op doelt. Uw moderamen meent in dit rapport te hebben aangetoond (4.5) dat ds. Hoorn de vergaderarbeit van Christus versmalt, niet op het door W nu aangewezen punt (dat ds. Hoorn sommige gelovigen zou willen uitsluiten van dit werk), maar op dit punt dat ds. Hoorn *alle* gelovigen steeds 'aanwezig' laat zijn (behoudens wettige verhindering) in de zondagse samenkomst en dat hij aan het vergaderen door Christus van de gemeente *uit* het gehele menselijke geslacht de eeuwen door (Mat. 16:18) geen recht doet. Daarin ligt de breedheid van Christus' activiteit in dezen; en daaraan wordt geen recht gedaan, door altéén te zeggen: de bijeenkomst is overal en daarom is ze algemeen. Hiertoe behoort juist ook, dat mensen uit alle volken worden *toegebracht* naar de gemeente, hetgeen inhoudt dat er een weg is waarop de Here hen roept en leidt. En waar de Here roept en leidt, daar hebben de gelovigen hun verantwoordelijkheid om gehoorzaam te volgen en zich te laten leiden; maar ook hier geldt wat beleden wordt in de Dordtse Leerregels V.4, dat de gelovigen kunnen afdwalen van de weg waarop zij genadig geleid worden.

We zullen ons hoeden voor elk spreken, dat gelovigen op zulke dwaalwegen een valse gerustheid zou bieden, bijv. dat de kerk van onze belijdenis een onzichtbare zou zijn, in allerlei denominaties verborgen, of hoe men de roeping van artikel 28 en 29 ook maar zou willen ontcrachten. Veel van wat L schrijft en ook de brief van br. J. Fokkes sr. (zie bij 1.6) schijnt te zijn ingegeven door de zorg, dat de GS Heemse die roeping op losse schroeven zou zetten.

Maar we kunnen ons tegen aberraties op dit punt niet beschermen, door krampachtig het vergaderwerk van Christus te doen opgaan in het telkens samenkomen van een gemeente, die er plaatselijk is, en meer niet. Dit laatste is echter ook blijkens de verdediging van W en Z het gevoelen van ds. Hoorn; en dat wettigt toch wel de conclusie dat er buiten de bijeenkomst van de gemeente op haar concreet aanwijsbare adres geen gelovigen zijn te vinden. Waarbij de GS Heemse vanzelfsprekend niet het oog heeft op kerkleden, die incidenteel verhinderd zijn de kerkdienst bij te wonen (als dat het is wat W wil aanduiden met de opmerking over onzindelijk denken).

De zinsnede in grond 5, dat de kerk Kerk van Christus is, zou door het gevoelen van ds. Hoorn niet worden ontkend.

Het is een enigszins cryptische zin, waarvan de boodschap verborgen ligt in het gebruik van een kleine en een grote letter k. Maar de synode drukt hiermee uit, dat het vergaderwerk van Christus niet alleen betrekking heeft op de plaatselijke samenkomsten, maar ook op het bijeenbrengen van de zijnen uit alle volken en tijden in de gemeente van Mat. 16:18.

Daaraan is echter in het gevoelen van ds. Hoorn geen plaats gegeven.

De GS Heemse haalt het voorbeeld van de 'zevenduizend' aan om te illustreren dat Christus in zijn voortdurende kerkvergaderende arbeid breder bezig is (niet: dikwijls breder, zoals W leest), dan wij dikwijls kunnen opmerken. Dit houdt in dat Christus het geloof kan geven aan of bewaren in mensen, die wij (nog) niet ontmoeten als medeleden in de samenkomsten.

Als iemand hierbij zou willen zeggen, dat Christus dus de zijnen ook *vergadert* in sekten of in de valse kerk, dan vond hij uw moderamen tegenover zich. De vraag waar Christus hen vergadert, en waarheen Hij hen roept, moet beantwoord worden met artikel 29 NGB: de kenmerken van de ware kerk zijn de kenmerken van Christus' vergaderwerk.

Toch moeten we toestemmen dat de Here bij machte is om ook binnen een verworden kerkgemeenschap de zijnen - ondanks de misleiding waaraan ze soms vrijwillig, maar soms ook tegen hun wil blootstaan - te bewaren en ze op zijn tijd daaruit te leiden. Hier is te denken ook aan de bewaring van gelovigen in donkere tijden van kerkverval, voorafgaande aan een reformatie; heel concreet kan in de kerkgeschiedenis worden gewezen op de vorige eeuw: toen bewaarde de Here ook *na* de Afscheiding van 1834 gelovigen in de Hervormde Kerk, die door de Afscheiding toch als een valse kerk was aangemerkt, uit wier midden later de beweging van de Doleantie ontstond.

Het feit dat de zevenduizend werden bewaard in Israël en niet daarbuiten neemt niet weg, dat de Here die zevenduizend bewaarde temidden van een verworden kerkvolk.

Bij 7.4.2.2 is in dit rapport al gewezen op verwarring die kan ontstaan wanneer over Juda en Israël als delen van het oudtestamentische kerkvolk gesproken wordt in termen als 'kerk' en 'scheurkerk' (wat dan weer gemakkelijk leidt tot: 'niet-kerk', dus sekte of valse kerk).

Als we nog een ogenblik stilstaan bij wat ds. Hoorn schrijft over de zevenduizend, zoals W daarnaar verwijst, dan blijkt de nadruk te liggen op de 'smalheid' van Christus' vergaderwerk. Hij schrijft het volgende:

'Ziende op wat in een tijd van grote afval voor ogen is, zijn wij mensen maar zo geneigd te denken dat de kerk dat volle aantal gelovigen helemaal niet bevat. Dat we als enigen zijn overgebleven. De werkelijkheid is heel anders. Dat blijkt ons wel uit Elia. Die dacht ook dat hij alleen was overgebleven De Heere bleek echter beter te zien dan Elia'.

'Zevenduizend! Een volheid aan gelovigen, ook toen. Die volheid bevat de kerk altijd, zelfs als zich alleen maar ongelovigen binnen haar schijnen te bevinden, die haar totaal ruïneren'.

'Dat mag dan voor ons natuurlijk oog onzichtbaar zijn - Calvijn spreekt *met het oog op die situatie* van een onzichtbare kerk; dat is dus altijd een kerk, die zich bevindt binnen en kleiner is dan wat zichtbaar is - door het geloof belijden wij deze altijd geldende werkelijkheid' (brochure 15).

Met andere woorden: de door Gods raad bepaalde volheid aan gelovigen bevindt zich ook in de donkerste tijden als een 'onzichtbare kerk' *binnen* wat als kerk zichtbaar is en is altijd kleiner dan dat. Zo was het met de zevenduizend en zo is het altijd (vgl. 168).

Het Schriftgegeven dat volgens de GS Heemse blijkt geeft van Christus' breedvergaderwerk, doet volgens ds. Hoorn de smalheid daarvan zien, ondanks zijn uitroep over de volle zevenduizend.

Gelet op de situatie in Elia's dagen, waarin heel Israël kerkvolk is, maar waar de wettige eredienst te Jeruzalem is en ieder de roeping heeft, dáár de Here te zoeken, spreekt de bewaring van de zevenduizend *vanuit Jeruzalem gezien* voor de 'breedheid' van de GS Heemse, en niet voor de 'smalheid' van ds. Hoorn.

7.5.2.2. Met het bovenstaande zijn de bezwaren van Z en L tevens beoordeeld. Deze broeders geven, ieder op eigen wijze, duidelijk het gevoelen van ds. Hoorn weer. Deze weergave wijkt inhoudelijk niet af van wat de GS Heemse in 13 en I grond 5 als diens gevoelen formuleert. De

mening dat Christus' vergader-activiteit en het bijeenkomen van de gelovigen samenvallen, wordt door appellanten wel op het lichtst verdedigd; bij de een, doordat hij zegt: vergaderen, dat is toch hetzelfde als 'doen bijeenkomen'?; bij de ander, door naast het woord 'vergadering' steeds het woord 'bijeenkomst' als synoniem te zetten.

Het wijzen op woord-overeenkomst is echter niet voldoende.

Men dient zich te confronteren met de zaak, die naar de Schrift wordt aangeduid met 'vergadering' en 'vergaderen'.

7.5.2.3. Appellanten zijn er niet in geslaagd, de rechtmatigheid van I grond 5 aan te tasten, zodat deze grond kan worden gehandhaafd.

8.1.1. II grond ad 1

'In souverain welbehagen heeft God aan zijn kerk het Woord der verzoening toevertrouwd om door haar prediking te redden, wie geloven (vgl. Rom 3:2; 1 Cor. 4:2; 2 Cor. 5:19v; Gal. 2:7; 1 Tim. 4:14; 1 Petr. 1:2325).

Daardoor heeft Hij ons aan de kerk en aan haar prediking gebonden. Maar zelf bindt Hij zich toch niet zo aan haar, dat Hij met zijn Woord en Geest nergens anders is dan binnen de concreet aanwijsbare kerk, zoals wij haar in ambten, samenkomsten etc. kennen. Hij is machtig uit stenen Abraham kinderen te verwekken (Mat. 3:9).

En de Heilige Geest kan en heeft met zijn niet-geboeide Woord (2 Tim. 2:9) buiten de concrete ambtsdienst, soms door het gerucht van zijn Woord, zondige mensen tot wedergeboorte gebracht en tot het levende geloof dat naar Jak. 2 zichtbaar wordt in goede werken (Hebr. 11:31; vgl. Joz. 2:10; Mat. 15:21,28; Hand. 8:27; 16:14; 18:24-28). Calvijn spreekt ook over iemand buiten de kerk, die 'het zaad der reine leer in het hart van vele mensen zaaide'. Hij heeft er God voor gedankt (Comm. Fil. 1:16v). Bovendien doet een uitdrukking als 'buiten de verzameling van Gods volk valt er niets te geloven', of ook de titel van de brochure 'Een enige Kerk, de troost van de ware gelovigen', tekort aan wat de kerk naar de Schrift belijdt over Jezus Christus als enige Zaligmaker en enige troost (Hand. 4:12; HC Zondag 1,11; art. 22 NGB)'.
'niet één keer echter beroept zij zich eenvoudig op wat naar de Schrift in de gereformeerde confessie wordt beleden omtrent de kerk'.

8.1.1.1. W zegt hierover, dat de synode heel wat stelt met beroep op een vijftiental teksten en een zinsnede van Calvijn, maar:

'niet één keer echter beroept zij zich eenvoudig op wat naar de Schrift in de gereformeerde confessie wordt beleden omtrent de kerk'.

'Veeleer is haar lange verhaal een afbreuk doen aan de altijdgeldende, absolute waarheid, zoals verwoord in artikel 28, nl. dat er buiten deze heilige vergadering geen zaligheid is.

En daarmee is heel het betoog in deze grond verwerpelijk. Want de waarheid dat er buiten de kerk geen zaligheid is, laat zich hoe dan ook door geen Schriftplaats relativeren.

Deze waarheid wordt integendeel door heel de Schrift gedekt.

Wanneer de synode dan ook bv. stelt dat God bij machte is uit stenen Abraham kinderen te verwekken (Mat. 3:9) en dat het Woord van God niet-geboeid is (2 Tim. 2:9), doet dat niets af van het feit dat er buiten de kerk geen zaligheid is. Want zo belijden wij naar het Woord.

En wanneer ds. Hoorn dan ook zegt, dat er buiten de verzameling van Gods volk niets valt te geloven ... is dat geenszins in strijd met de Schrift en de belijdenis en doet dat niet tekort aan wat de kerk naar de Schrift belijdt over Jezus Christus als enige Zaligmaker'.

8.1.1.2. Z zegt dat de GS Heemse in deze grond dingen van elkaar scheidt, die één zijn:

'De Heere is één in al zijn werken. Waar Hij door Woord en Geest roept tot bekering en geloof, daar *lijft Hij in in de gemeenschap van Zijn kerk*. En waar Hij om zo te zeggen uit stenen *Abraham (!)* kinderen verwekt, daar is Hij souverain bezig nieuw zaad te geven *aan de kerk*; aan de kerk *die altijd is* een vergadering of samenkomst van de ware gelovigen'.

'Mat. 3:9 (en ook de overige door de synode aangehaalde Schriftplaatsen) bewijzen niet dat het gevoelen van ds. Hoorn, nl. dat buiten de kerk geen zaligheid is (zie onderdeel 11, punt 1 van de synodale weergave van het gevoelen, waarop deze grond betrokken is) dient te worden afgewezen als in strijd met Schrift en belijdenis. Ik

begrijp eerlijk niet hoe de door de synode aangehaalde teksten moeten leren dat de Heilige Geest *buiten* de concrete ambtsdienst zondige mensen tot wedergeboorte brengt. De synode verwijst bv. naar Rachab (Hebr. 11:31; vgl. Joz. 2:10). Rachab werd tot geloof gebracht door het gerucht van de grote daden des Heeren *met zijn kerk* (Joz. 2:10-12). Haar geloof werd niet gewerkt buiten Israël om, maar in de gemeenschap met Israël Met geen woord rept Hebr. 11:31 erover dat de Heilige Geest kan werken buiten de concrete ambtsdienst om Wat de synode hier uit deze tekst haalt is zuiver eigenmachtige Schriftuitleg. Want wie *alles* in rekening brengt wat de Schrift over Rachab leert, spreekt over haar niet als een gelovige buiten de kerk, maar als één buiten de kerk, die kwam tot geloof en werd ingelijfd in de kerk (vgl. ook Joz. 6:25)'.

8.1.1.3. L schrijft, dat wat de synode zegt over het zich niet binden van de Here aan de kerk, zoals Hij ons aan haar bindt, niet staat in artikel 28 NGB.

'We weten dat lang niet alles in onze belijdenis staat. En dat de NGB niet de Bijbel is. Maar als het zo belangrijk is te weten dat de Here zelf zich toch niet zo aan de kerk en haar prediking bindt, heeft de belijdenis in art. 28 de kerk dan niet 'versmald' tot de regelmatig samenkomende bijeenkomst?... Is de Here met zijn Woord en Geest dan toch ook wel ergens anders dan binnen de kerk, waarbuiten geen zaligheid is? God is machtig uit stenen Abraham kinderen te verwekken, lezen we in Matth. 3:9. Maar Johannes de Doper heeft het daar niet over 'gelovige kinderen van Abraham'. Of heeft de apostel Paulus de kerk 'versmald' tot de regelmatige samenkomende bijeenkomst, wanneer hij in Rom. 10:17 schrijft: 'Zo is dan het geloof uit het horen en het horen door het Woord van Christus'? Onbegrijpelijk en levensgevaarlijk dit spreken van de synode'.

8.1.1.4. A stelt, dat de 'Heilige Geest wordt gescheiden van het Woord, dat God in bewaring geeft aan Zijn kerk door haar te stellen tot een pijler en fundament van de waarheid. (1 Tim. 4:14)'.

'Besluit II en gronden ad I ... is in strijd met 1 Tim. 4:14 en met Mat. 28:19 waar de apostelen de zendingsopdracht gegeven wordt met het gebod: *lerende hen onderhouden al wat Ik u geboden heb*.

1 Tim. 4:14 leert dat de kerk pijler en fundament der waarheid is, dat is de plicht van de kerk om de waarheid te bewaren en te belijden. Bovendien in strijd met wat de kerk belijdt in de DL. I 7: Gods uitverkiezing omvat niet alleen het eindresultaat maar ook de *de middelen* waardoor Hij werkt. Rom. 8:30.

Woord en Geest werken samen en het Woord is aan de kerk geschonken'.

8.1.2. *Beoordeling van de bezwaren tegen II grond ad 1*

8.1.2.1. Deze grond heeft betrekking op wat in II 1 als consequentie van het gevoelen van ds. Hoorn is weergegeven: dat buiten de kerk niemand gelovig kan worden genoemd. Het is dus niet correct dat Z zegt: deze grond is betrokken op het gevoelen van ds. Hoorn, nl. dat buiten de kerk geen zaligheid is. Het gaat om wat volgens het gevoelen van ds. Hoorn hieruit voortvloeit. In zijn eerste brochure schrijft ds. Hoorn:

'buiten de verzameling van Gods volk valt er niets te geloven. Omdat daar niets is, omdat daar geen zaligheid is, geen enkele zaligheid. Nee, buiten de samenkomst geen enkele zaligheid, aldus art. 28 NGB. En dat is zo, omdat de Heere in het midden van die vergadering is. En als Hij in haar midden is, dan is Hij niet tegelijkertijd ook buiten haar. Want onze God is niet gedeeld; Hij is eenvoudig. Als Hij zegt in haar midden te zijn, dan is Hij ook metterdaad in haar midden, niet maar ten dele maar ten volle. Dan is Hij heel eenvoudig daar en nergens anders'.

In zijn nadere verklaring liet ds. Hoorn weten, dat hij met dit betoog recht wil doen aan de belijdenis, dat buiten de kerk geen zaligheid is; en verder dat dit zo moet worden gelezen, dat de Here 'met zijn genade en vrede, zijn heil en verlossing' niet woont 'buiten de Kerk, maar in haar'.

'Sion is de plaats waarvan geldt: de Heere is aldaar. Door de prediking van het evangelie, *die is de bediening van de sleutelen van het koninkrijk der hemelen*, ontvangen de gelovigen de zaligheid: vergeving van zonden en eeuwig leven'.

Nu gaat de GS Heemse ervan uit, dat niemand tot geloof komt zonder de werking van Gods Woord en Geest. Van een scheiding tussen Woord en Geest (A) is niets te zien. Ook voert de

synode Schriftbewijs waaruit blijkt dat God de bediening van het Woord heeft toevertrouwd aan de kerk, en dat Hij ons voor ons behoud aan de kerk en haar prediking bindt. De vraag is dan, of God, als Hij ons bindt, ook tegelijk Zichzelf zo bindt.

8.1.2.2. Het is opvallend dat geen van de appellanten terugkomt op het door ds. Hoorn aangevoerde argument, *waarom* er buiten de kerk geen zaligheid is. Nl. omdat de Here met zijn genade en vrede, zijn heil en verlossing alleen in haar is en nergens anders. Dit is temeer opvallend, omdat ds. Hoorn in dat argument in feite zijn *verklaring* geeft van de 'veel omstreden' zinsnede (Z, zie 6.2.2) in artikel 28.

Die verklaring brengt nl. mee, zoals ds. Hoorn zelf zegt, dat er buiten de verzameling van Gods volk niets te geloven valt.

Daartegenover mag de synode met recht Schriftgegevens naar voren brengen waaruit blijkt, dat soms bij mensen een vruchtdragend geloof werd gevonden, zonder dat ze voordien geleefd hadden in de verzameling van Gods volk. Rachab en de Kananese vrouw ten opzichte van het volk Israël; Apollos ten opzichte van de christelijke gemeente. Over de Ethiopische kamerling en Lydia de purperverkoopster zou uw moderamen zich wat minder stellig uitlaten dan de GS Heemse, omdat deze mensen voor hun ontmoeting met evangelie-predikers reeds vereerders van Israëls God zijn geweest, mogelijkerwijze door de dienst van de synagoge daartoe gekomen. Maar het aantal voorbeelden is van minder belang.

Appellanten gaan nauwelijks in op deze Schriftgegevens.

Alleen van Rachab tracht Z te bewijzen, dat ze tot geloof kwam in de gemeenschap van Israël; te weten, op het gerucht van de grote daden van de Here met zijn kerk. Maar hier viel dan toch buiten de verzameling van Gods volk iets te geloven met de geloofszekerheid van Hebr. 11. Wel meent uw moderamen dat met de formulering van de GS Heemse: 'tot wedergeboorte gebracht' met betrekking tot al de bedoelde personen zonder onderscheid, te veel wordt gezegd.

8.1.2.3. W beroept zich op een eigenaardige manier op de tekst van de geloofsbelijdenis, 'dat buiten deze heilige vergadering geen zaligheid is'. Het argument is, dat deze waarheid 'zich door geen Schriftplaats (laat) relativiseren'. Z spreekt in dezelfde trant, als hij zegt dat de aangehaalde Schriftplaatsen niet bewijzen dat de belijdenis hier in strijd is met Schrift en belijdenis.

Zo duiden zij het gevoel van ds. Hoorn eenvoudig aan met de termen van de belijdenis; maar ze brengen geen enkel argument aan voor de *verklaring*, die ds. Hoorn op dit punt van de belijdenis heeft gegeven.

Nu noemt ds. Hoorn in zijn nadere verklaring een element meer dan in de brochure. Behalve dat hij de presentie van de Here in de kerk nu omschrijft als een 'heilspresentie' (kort gezegd), noemt hij ook de prediking van het evangelie, de sleutelbediening van het koninkrijk der hemelen.

Dat is duidelijk een verbetering. Door de prediking behaagt het God, te redden wie gelooft (zo ook de GS Heemse in deze grond). Het onderhouden van de zuivere evangelieprediking is het eerste kenmerk van de kerk. Wie op deze lijn doordenkt, zal er toe komen te zeggen: buiten de kerk en haar prediking mag niemand het heil *zoeken*.

Maar ook dan blijft de Here vrijmachtig, om met zijn Woord en Geest te werken waar en wanneer Hij wil, ook buiten de concrete ambtsdienst van de kerk.

En wat hier vooral niet vergeten moet worden: de belijdenis 'buiten haar is geen heil' ziet op de 'vergadering' van artikel 27, die ten principale de kerk is zoals zij wordt samengebracht uit de volken, door alle tijden heen.

8.1.2.4. Wanneer Z uit de dogmatiek de waarheid aanhaalt, dat de Here één is in al zijn werken, dan is daarmee niet aangetoond dat de Here ook al zijn werken in één keer doet. Over de stelling van Z: 'waar Hij door Woord en Geest roept tot geloof en bekering, daar lijft Hij in in de gemeenschap van Zijn kerk', zie dit rapport bij 4.3.

Na het voorgaande hoeft op de vragen van L geen apart antwoord meer te worden gegeven.

A bedoelt waarschijnlijk te wijzen op 1 Tim. 3:15 in plaats van het door de GS Heemse aangehaalde 1 Tim. 4:14.

De kerk is pijler en fundament van de waarheid. Zij is ook in artikel 28 en 29 NGB bezig, ieder die naar haar luistert te leren, al wat Christus geboden heeft.

Maar appellanten schijnen er steeds van uit te gaan, dat gelovigen dan ook altijd alles *doen*, wat Christus geboden heeft.

Overigens gaat dit betoog voorbij aan de zaak in geding.

De verwijzing naar DL I 7 bewijst niet, dat de Here Zich aan de concreet aanwijsbare kerk en haar prediking gebonden heeft, precies zoals Hij ons daaraan bindt. Het Woord is wel aan de kerk toevertrouwd, maar niet in de kerk opgesloten.

8.1.2.5. De bezwaren, die appellanten inbrengen tegen II, grond ad 1, zijn niet juist en hebben daarom geen kracht, waardoor deze grond zou moeten wegvallen.

8.2.1. II *grond ad 2*

'Dit spreken houdt geen rekening met hetgeen we belijden in DL V, dat de gelovigen vanwege de in hen overgebleven zonde (V 1-3) tot zo zware en zelfs afschuwelijke zonden gebracht kunnen worden (V 4), dat ze een tijdlang niet meer leven als gelovigen. (V 5). Bij deel 14 van dit besluit bleek dit ook te kunnen leiden tot een (tijdelijk) breken met de kerk'.

8.2.1.1. 'Dit spreken' slaat op het gevoelen van ds. Hoorn, dat de belijdenis ons niet het recht geeft, sommige of meerdere ware gelovigen aan te merken als: geen lid van de kerk; met als consequentie dat er geen gelovigen zijn buiten hen die zich laten vinden in de telkens bijeenkomende vergadering.

W beroept zich hier op artikel 27 NGB. In de aanduiding 'vergadering van de ware gelovigen' ligt opgesloten: 'de ware gelovigen *allen en een ieder*'. Tevens wordt verwezen naar HC antw. 55, waar van de gemeenschap der heiligen wordt gezegd: de gelovigen allen samen en ieder persoonlijk hebben als leden gemeenschap met de Here Christus.

W stelt verder, dat het gevoelen van ds. Hoorn niet uitsluit wat we belijden in DL V.4, dat de gelovigen in zware en afschuwelijke zonden kunnen vallen. De voorbeelden die dan in DL worden genoemd, David en Petrus, geven echter geen breken met de kerk te zien.

'De D. L. leren in hoofdstuk V juist de *volharding* van de ware gelovigen, welke volharding inhoudt dat zij door de onoverwinnelijke genade van God ook in hun droevig vallen bewaard worden in de gemeenschap van de Heere Christus en Zijn kerk.

Breken met de kerk laat zich dan ook niet op één lijn stellen met wat de D.L. in V 4 omschrijven als 'in sommige bijzondere daden door hun eigen schuld van de leiding der genade afwijken!' ... Dit breken met de kerk is dan ook principieel iets anders dan het droevig vallen als bedoeld in de D.L. hoofdstuk V.

8.2.1.2. Z herinnert aan zijn spreken, dat artikel 28 geen onderscheid toelaat tussen ware gelovigen die van de kerk wel lid zijn en ware gelovigen die dat niet zijn.

Z wijst op DL V 9, waar de 'volharding (der heiligen) wordt verbonden met het waar en levend lid-zijn van de kerk'.

De bewaring van de gelovigen in de genade tot het einde toe (DL V 3)

'vindt plaats door de prediking van het Evangelie, het gebruik van de sacramenten en het gebruik van de kerkelijke tucht', zo

verklaart Z. Ook uit de slotzin van HC antw. 54 blijkt z.i. dat ware gelovigen niet zullen en kunnen breken met de kerk.

'Breken met de kerk is niet een zaak van *vallen* in de zonde Te wijzen valt hier op de term 'heiligen', die de D.L. hier gebruiken en die aangeeft

dat de gelovigen ... geheiligd en verzegeld zijn met de Heilige Geest. Dit betekent dat de gelovigen onschendbaar zijn ... dankzij God die getrouw is

De volharding der heiligen is ... dan ook een gave die God schenkt *in de weg der middelen* (D. L. V 14), ... het *horen*, lezen en overleggen van *de prediking des evangelies* ... en *het gebruik der Heilige Sacramenten*. De omschrijving van deze weg laat ons weten dat zij niet bestaat *zonder* de gemeenschap van de kerk, want zij komt tot stand *door de dienst der kerk*'.

Daarom kunnen gelovigen niet zo zondigen, dat ze tijdelijk uitvallen uit de gemeenschap van de kerk.

8.2.1.3. A meent dat het spreken van de GS Heemse meebrengt, dat volgens de synode 'Tot het ware geloof kennelijk niet zonder meer (behoort) het geloof aan al de artikelen van het christelijk geloof'.

A schrijft zelf:

'De ware gelovigen scheiden van de kerk is in strijd met de Dordtse Leerregels, die belijden in II, 9: 'alzo dat de uitverkorenen te zijner tijd tot één vergaderd zullen worden en dat er altijd zal zijn een kerk der gelovigen'.

De DL belijden de *éénheid* tussen Gods uitverkiezing en verwerping in Christus en de serieuze roeping door het Woord en de vernieuwing door de Heilige Geest en de volharding der heiligen'.

8.2.2. *Beoordeling van de bezwaren tegen II grond ad 2*

8.2.2.1. W heeft met zijn stelling dat de 'vergadering van de ware gelovigen' in artikel 27 alle gelovigen in zich sluit geen gelijk in de zin, die het gevoelen van ds. Hoorn daaraan hecht.

Wie de aanvangszin van artikel 27 legt naast die van HC antw. 54 en bedenkt dat de belijdenis op beide plaatsen over dezelfde kerk spreekt, die kan zien dat de 'heilige vergadering' van artikel 27 in de catechismus zo wordt beleden: dat de Zoon van God uit het hele menselijke geslacht Zich een gemeente ... van het begin van de wereld tot aan het einde vergadert, beschermt en onderhoudt.

Daaruit valt niet af te leiden, zoals in het gevoelen van ds. Hoorn gebeurt, dat het vergaderwerk van Christus zich voortdurend slechts afspeelt binnen het bestaande ('er-zijnde') vergaderresultaat (zie bij 4.2.6), maar wel dat door het vergaderwerk van Christus de vergadering aan het einde van de wereld alle gelovigen zal bevatten.

Antwoord 55 HC zegt, wat 'gemeenschap der heiligen' betekent voor de gelovigen, in de kerk zoals die er onder het voortgaande vergaderwerk van Christus steeds zal zijn. Maar ook hieruit valt niet af te leiden dat de gelovigen allen en een ieder steeds naar vermogen hun plaats in de samenkomst innemen. De catechismus zegt hier wat het voorrecht en de plicht is van *alle* gelovigen die zich in de gemeenschap van de kerk bevinden; en daarbij mag gerust worden gedacht aan de concreet aanwijsbare kerk, want de catechismus spreekt evenals artikel 27 en 28 van de geloofsbelijdenis in één perspectief over de universele kerk en de plaatselijke kerk waarin we concreet onze plaats hebben. Maar wie zegt: dus zijn alle gelovigen altijd als gehoorzame kinderen te vinden in de plaatselijke kerk, die legt in de catechismus een andere boodschap dan hij in antwoord 55 bevat.

Het is consequent dat W onder alle ongerechtigheden waartoe ware gelovigen kunnen vervallen (DL V 4) één uitzondering maakt: zij kunnen niet (tijdelijk) breken met de kerk. De volharding der heiligen zou inhouden dat de gelovigen ook in hun droevig vallen bewaard worden in de gemeenschap van Christus en van zijn kerk.

Uw moderamen wijst hier echter op de kerkelijke tucht (volgens Z een van de middelen waardoor God de volharding geeft). In het 'Formulier voor de uitsluiting van de gemeente van Christus' staat, dat degene die buitengesloten wordt 'zichzelf reeds buiten de gemeente van Christus gesloten heeft' (*curs. mod.*). De uitsluiting bevestigt van de kant van de gemeente, in Christusnaam, wat de zondaar zelf door zijn onbekeerlijkheid reeds gedaan heeft.

Als W gelijk heeft, kan zo iemand geen (diep gevallen) gelovige zijn. Toch zegt hetzelfde formulier dat de uitsluiting dient om hem tot schaamte over zijn zonde te brengen. De gemeente wordt opgewekt om hem te vermanen zoals men een broeder doet. Het gebed vraagt om de inspanning van de gemeente, om de afgesneden broeder terug te brengen. En wanneer hij zich bekeert, houdt de kerk voor hem met blijdschap het formulier voor de wederopneming gereed (vgl. 1 Kor. 5:5).

8.2.2.2. Het moderamen wil niet ontkennen dat de breuk met de kerk een zonde met een eigen karakter is. Wie in puur ongelof de kerk verlaat om de wereld lief te hebben, die gaat zijn verderf tegemoet. Maar de kerk rekent ook met de mogelijkheid van een zondig wegdwalen, waarbij men wel een tijdlang als een ongelovige leeft, maar waarvan men in de weg van bekering wordt teruggebracht.

De Dordtse Leerregels zeggen dan ook niet, wat W ze hier wil laten uitspreken. Nergens komt in DL V de uitdrukking voor dat God de gelovigen ook in hun droevig vallen bewaart 'in de gemeenschap van Christus en van zijn kerk'.

In DL V 9 staat wel de uitdrukking 'dat zij ware levende leden van de kerk zijn en altijd zullen blijven'.

Maar dat is geen uitspraak over de gelovigen, over wat in hun levensgang wel of niet mogelijk is (evenmin als de slotzin van HC antw. 54, door Z genoemd). DL V 9 gaat over de zekerheid,

die de gelovigen voor *zichzelf kunnen* hebben van de bewaring van de uitverkorenen tot behoud en van de volharding van de ware gelovigen in het geloof.

Zij hebben die *zekerheid*, 'naarmate zij vast *geloven* dat zij ware, levende leden van de kerk zijn en altijd zullen blijven'.

Wanneer zij toch een tijdlang als ongelovigen leven, zullen ze zich die zekerheid niet mogen aanmatigen; dan kunnen ze die zekerheid niet hebben.

Maar wanneer ze door ernstig berouw op de goede weg terugkeren (DL V 5) mogen ze zich die zekerheid weer toeëigenen. 'Bij hen die weer opgericht worden, nadat zij in zonde gevallen zijn, *herleeft* het vertrouwen te zullen volharden' (DL V 13).

DL V 9 is dus een geloofsuitspraak over de zekerheid die gelovigen over zichzelf hebben naarmate zij geloven. De slotzin van HC antw. 54 legt de gelovige belijder zelf die geloofsuitspraak in de mond.

Maar met het onderbreken van de oefening in het geloof (DL V 5) verstormt ook die geloofsuitspraak en verdwijnt die zekerheid.

Het is daarom onmogelijk, op grond van *déze* woorden in de belijdenis te stellen: ware gelovigen zijn en blijven altijd ware en levende leden van de kerk. Wat gelukkig wèl van de ware gelovigen mag worden gezegd is: God 'laat hen ... niet zo diep vallen, dat zij de genade van de aanneming tot kinderen en de staat van de rechtvaardiging verliezen, of dat zij de zonde tot de dood of de zonde tegen de Heilige Geest bedrijven en helemaal door God verlaten, zich in de eeuwige ondergang storten' (DL V 6).

8.2.2.3. Z noemt in zijn spreken over de bewaring van de gelovigen tot het einde toe nog de weg van de genademiddelen, waarlangs zij de volharding ontvangen. Het argument is dan dat de Here deze middelen gebruikt door de dienst van de kerk.

Nu zegt DL V 5 over gelovigen, die in grove zonden vallen, o.m. dat zij de Heilige Geest bedroeven en zich een tijdlang niet meer oefenen in het geloof. Maar dan oefenen zij zich in die tijd ook niet in het horen, lezen en overdenken van het evangelie en het (gelovig) gebruik van de sacramenten.

Steeds blijkt dat de dingen die appellanten aanvoeren om te bewijzen dat gelovigen niet (tijdelijk) met de kerk kunnen breken, zaken zijn die staan of vallen met de oefening van het geloof; en juist die geloofsoefening kan onderbroken worden.

8.2.2.4. Wat A betreft, dit revisieverzoek verliest uit het oog dat in het uit DL II 9 geciteerde de woorden 'te zijner tijd' (oudere tekst: ieder op zijn tijd) voorkomen. De DL spreken hier, ook blijkens het noemen van de poorten van het dodenrijk, over de kerk in de zin van Mat. 16:18.

De samenhang die er dankzij Gods raad is tussen de verkiezing in Christus (A spreekt onzorgvuldig ook van verwerping in Christus), de roeping, de vernieuwing en de volharding, sluit niet uit wat de Dordtse Leerregels ons doen belijden in V 4,5,6,13; ook niet wat de kerk naar de Heilige Schrift heeft vastgelegd als de gang en het doel van de kerkelijke tucht.

8.2.2.5. Appellanten hebben niet met kracht van argumenten aangetoond dat II grond ad 2 geen stand kan houden.

8.3.1. II *grond ad 3*

'Dit spreken ademt niet de geest van de Schrift die laat zien hoe God soms eeuwen lang bezig is geweest afvallige kinderen tot bekering te roepen (vgl. Hos. 2:13v. met Hos. 1-3; 10-12; 1 Kon. 18:22; Amos 5:5) Zelfs een reeds verbannen Israël roept Hij nog tot bekering en Hij belooft heil aan de enkelen die zich bekeren (Jer. 3:12-14). Dezelfde bewogenheid vinden we bij de Here Jezus. Hij wordt verworpen (Mat. 23:37) en zelfs gekruisigd. Toch blijft Hij Jeruzalems kinderen zoeken (Luc. 23:28,34; Hand. 1:8; 2-4). Dit heeft naast de apostelen (vgl. o.a. Rom. 9:1-4 met Hand. 28:17v.) ook Calvijn en De Brès en de gereformeerden zowel in de Acte van Afscheiding en Wederkeer als in de Acte van Vrijmaking en Wederkeer bewogen hen die achtergebleven zijn, naar de kerk te roepen. Zo heeft de kerk in Nederland en daarbuiten zich ook nooit in zichzelf opgesloten in de gedachte dat buiten haar grenzen geen reformatorisch werk uit kracht van Gods genade zou zijn op te merken. Integendeel: in de Acte van Afscheiding en Wederkeer is er de begeerte 'zich te verenigen met elke op Gods Woord gegronde vergadering', vgl. ook de vereniging die

plaats vond in het jaar 1869 en inzonderheid in 1892. Steeds is erkend dat de Here in zijn welbehagen nieuw leven kan werken, ook kerkelijk leven, buiten de grenzen van de kerk, dat in gehoorzaamheid zich heeft geïnstitueerd'.

8.3.1.1. W doet de Schriftgegevens die de GS Heemse hier noemt, in hun totaliteit af met één argument, nl. dat al de bedoelde afval en ongehoorzaamheid zich *in* de kerk openbaarden, en dat de Here daar steeds weer een overblijfsel tot bekering brengt. Het door de synode genoemde optreden van de profeten, van Christus en van de apostelen was geen buitenkerkelijke, maar een binnenkerkelijke activiteit, die de reformatie *van de kerk en de kerkdienst* beoogde.

Dit werk van Gods bewogenheid doet daarom volgens W niets af van het feit, dat wie deserteert en zich van de Here Christus en zijn kerk afscheidt, hopeloos verloren is en het hele Woord van God tegenover zich vindt. Want dat Woord verbiedt dat men zich van de kerk afscheidt en het leert dat er buiten de kerk geen zaligheid is.

Deze Schriftuurlijke waarheid laat zich niet relativiseren door het feit dat God barmhartig is. Want God is wel barmhartig maar Hij is ook rechtvaardig (HC antw. 11).

De Acten van Afscheiding en van Vrijmaking deden geen appèl op hen *die achtergebleven waren*. Er werd een appèl gedaan op mede-lidmaten, mede-gelovigen, om niet achter te blijven maar mee te gaan.

Verder zegt W dat in het gevoelen van ds. Hoorn niet wordt gezegd dat de kerk in Nederland zich in zichzelf moet opsluiten. Zijn spreken over het deserteren doet niets af aan de verklaring in de Acte van Afscheiding 'zich te willen verenigen met elke op Gods Woord gegronde vergadering'.

Beslissend is wat beleden wordt naar het Woord.

'En volgens het Woord is er buiten de kerk geen zaligheid en doet tegen Gods bevel wie zich van de kerk afscheidt. Daarom is het niet in strijd met de Schrift en de confessie te leren, dat wie deserteert hopeloos verloren is en voor God niet te verontschuldigen is'.

8.3.1.2. Z stelt dat het spreken van de synode in deze grond veronderstelt, dat volgens ds. Hoorn degenen die 'zich aan de zonde van desertie schuldig' maken, niet vermaand moeten worden tot bekering.

Maar 'dat wordt door ds. Hoorn ... nergens ontkend'. In zijn spreken ligt het appèl opgesloten, niet te deserteren, zoals ook in Hebr. 10:39.

Ten aanzien van Hand. 28:17v. valt Z het commissierapport van de GS Heemse aan, waarin over Paulus' arbeid in Rome wordt gezegd:

'Vóór hij zich tot de gemeente begeeft, gaat hij eerst hen die nog leven buiten de kerk roepen om zich te voegen bij de kerk'.

Daartegenover stelt Z: dat waren mensen die nog leefden *binnen de kerk*. Ze waren nog niet voor de beslissende keuze voor of tegen Christus geplaatst.

Ook Z bestrijdt dat de Acten van Afscheiding en van Vrijmaking een appèl deden op hen die achtergebleven waren. Daarin wordt verklaard 'gemeenschap te willen oefenen met alle ware gereformeerde *ledematen*' resp. 'met allen die *met ons* bereid zullen bevonden worden te willen staan of te gaan staan op de grondslag alleen der aangenomen formulieren van enigheid'. Dit waren oproepen aan mede-kerkleden, aan de gelovigen, tot afscheiding van de valse kerk.

'En die afscheiding, zoals geboden in art. 28, was niet een kwestie van *ophouden lid te zijn van de valse kerk en lid worden van de ware kerk*,

maar zij was een kwestie van niet meegaan op de weg van de valse kerk en zo lid van de ware kerk te *zijn* (en niet: te worden!). Zij die in die dagen aan de oproep ... gehoor gaven zijn daardoor geen lid van de ware kerk geworden maar gebléven'.

8.3.2. *Beoordeling van de bezwaren tegen 11 grond ad 3*

8.3.2.1. Het zal opnieuw zaak zijn zich te realiseren, waarover hier gesproken wordt. Het gevaar is nl. dat een term als 'deserteren' een eigen leven gaat leiden en bij de lezer gaat overkomen als: uit de kerk de wereld ingaan en dat voorgoed. Hierbij kan vergeten worden, dat naar het gevoelen van ds. Hoorn het (kerkelijk) verdwalen van Gods kinderen niet mogelijk is. Wie 'deserteert' is per definitie geen gelovige.

Deserteren houdt bij ds. Hoorn in: niet aanwezig zijn in de samenkomst, waar koning Christus verzamelen blaast (tenzij er een wettige verhindering is). Als dat 'nog eens gebeurt en nog eens en nog eens en men dus voortdurend deserteert, dan zet Christus souverain een kruis door diens naam en wordt men metterdaad niet meer geteld als in Sion ingelijfd' (broch. I 18,19). Er is 'geen geloof zonder geregelde, gehoorzame kerkgang. Dan kan men zich wel gelovig noemen maar men is het niet' (1 30).

Het is te begrijpen dat de verdedigers van het gevoelen van ds. Hoorn dit 'deserteren' zien als een 'binnenkerkelijke' aangelegenheid, en toch klopt dat niet. Want de kerk is de vergadering, d.w.z. de regelmatig gehouden bijeenkomst. Wie daar voortdurend niet is, die leeft, als het gevoelen van ds. Hoorn juist is, 'buitenkerkelijk'. En wanneer dan het kruis door zijn naam is gezet, dan is daarmee duidelijk geworden dat het vermaan van artikel 28 tot hem niet (meer) gericht is.

Op dit standpunt kan men echter niet stellen, dat de oproep van de profeten tot afvallige Israëlieten een 'binnenkerkelijke activiteit' was. Uw moderamen gaat ervan uit, dat onder het Oude Verbond heel Israël kerkvolk is; ook als het zich niet laat vinden bij de tempeldienst te Jeruzalem. Maar bij het gevoelen van ds. Hoorn kan Israël dan geen kerkvolk zijn; want het verschijnt niet op de plaats waar de HERE in die dagen 'verzamelen blaast'.

Als appellanten nu zeggen dat de afval en ongehoorzaamheid zich destijds in de kerk voordeed, dan spreken zij over 'kerk' niet meer in de zin van het gevoelen van ds. Hoorn. Op deze wijze kan dit gevoelen echter niet worden verdedigd, en evenmin de beoordeling daarvan door de GS Heemse weerlegd.

- 8.3.2.2. In het gevoelen van ds. Hoorn wordt niet *gezegd* dat de kerk zich *moet opsluiten* in zichzelf (W). Maar de zaak is, dat door dit gevoelen de kerk in zichzelf *wordt* opgesloten. Alleen binnen haar bijeenkomst zijn immers de ware gelovigen; zij alleen komen daar bijeen want het samenbrengen van Christus valt samen met het bijeenkomen van de gelovigen. Het ware geloof lijft niet alleen bij Christus in, maar evenzeer bij de kerk.

De verdediging van W gaat langs deze stand van zaken stilzwijgend heen.

Iets dergelijks doet zich voor ten aanzien van de Acten van Afscheiding en van Vrijmaking. Men kan wel zeggen dat het gevoelen van ds. Hoorn niets afdoet aan deze Acten, als ze spreken over de bereidheid om te verenigen met elke op Gods Woord gegronde vergadering; maar het gevoelen van ds. Hoorn heeft nu eenmaal geen plaats voor gelovigen, die ter plaatse waar de kerk is, zo'n vergadering zouden moeten vormen naast die 'er-zijnde' kerk. Want de gelovigen die daar zijn worden door Christus reeds onfeilbaar en onoverwinnelijk in de bijeenkomst samengebracht.

Terecht wijst de GS Heemse in dit verband op de 'Vereniging' van 1892, waarbij de kerken van de Afscheiding zich verenigden met een andere vergadering, waar in gehoorzaamheid weer 'kerkelijk leven' was 'geïnstitueerd'; een werk van de Here dat bij het gevoelen van ds. Hoorn in feite niet had kunnen gebeuren.

In het slot van zijn bezwaar verbindt W aan het handelen tegen Gods bevel (art. 28) het oordeel: 'hopeloos verloren'. Maar op dat punt moest het gevoelen van ds. Hoorn al worden afgewezen, juist vanwege de sobere formulering die de belijdenis daar gebruikt, in verband met de waarheid dat de kerk niet oordeelt over hen die buiten zijn (zie bij 4.6).

- 8.3.2.3. De veronderstelling, die Z de GS Heemse toeschrijft in deze grond, is zo door de synode niet naar voren gebracht. Maar het gevoelen van ds. Hoorn brengt wel mee dat artikel 28 NGB, dat alleen tot kerkleden zegt hoe zij zich in het huis van God moeten gedragen, niet spreekt tot hen die vanwege de zonde van desertie uit het register van Sions kinderen geschrapt zijn.

Uit een uitspraak van de classis Grootegast d.d. 22-5-1986, als bijlage door de 'raad-Klok' meegezonden bij zijn revisieverzoek, blijkt dat de 'Akte van Afscheiding of Wederkeer van de Gereformeerde Kerk te Grootegast Anno Domini 1986', ondertekend door ds. Hoorn c.s., wel werd verzonden aan de zusterkerken in het classicaal ressort, maar niet aan de kerkeraad te Grootegast zelf en evenmin aan de 'achtergebleven' kerkleden persoonlijk. De classis schreef: 'Dit laatste vindt zijn kennelijke verklaring hierin, dat zij ('de kerk te Grootegast zelf') reeds als valse kerk was aangemerkt binnen welke geen ware gelovigen meer zijn, die zich nog zouden moeten 'voegen bij' de ware kerk'.

Uw moderamen heeft geen reden om aan de feitelijke juistheid van deze mededeling over de gang van zaken te twijfelen. Dan blijkt inderdaad, dat zij die in de ogen van ds. Hoorn c.s. de

deserteurs zijn, niet meer met artikel 28 worden vermaand om zich in de weg van afscheiding te voegen bij de (ware) kerk.

Als appellanten stellen dat (ook) de Acten van Afscheiding en van Vrijmaking *geen* appel inhielden op 'hen die achtergebleven' waren maar alleen op medeleden van de kerk, dan valt te verwijzen naar wat gezegd is bij 7.2.3.3 en 7.3.2.2.

De pretentie dat zij die zich afscheidten of vrijmaakten geen nieuwe kerk stichtten, maar de wettige kerk voortzetten, is dikwijls gehoord en heeft zijn goed recht. Dit neemt echter niet weg dat door het ondertekenen van die acten een werkelijke afscheiding plaats had, waarbij men ophield lid van de vals geworden kerk te zijn, zich samen-voegde tot een opnieuw ge-re-formeerde kerk en *vanuit die positie* ook anderen opriep tot gehoorzaamheid, met de bereidheid zich te verenigen met allen, die op de goede grondslag wilden staan of *gaan* staan.

8.3.2.4. Wat betreft Hebr. 10:38,39 moet gezegd worden, dat heel deze brief niet waarschuwt tegen het (onwettig) verzuimen van de eigen bijeenkomsten zonder meer (vgl. 10:25).

De brief waarschuwt tegen een boos en ongelovig hart, dat zich openbaart in de afval van de levende God (3:12; 6:6); tegen achterblijven in ongelof, waar Gods volk door geloof tot Gods rust mag ingaan (3:19; 4:1,11); tegen het met voeten treden van de Zoon van God (10:29); en in dat kader tegen het verzuimen van de eigen bijeenkomst. De nalatigheid die in Hebr. 10:39 tegenover het geloof staat, omvat als in een slotconclusie heel deze ongelofshouding en leidt als zodanig naar het verderf.

Uw moderamen wil hier bij voorbaat de tegenwerping afwijzen, als zou naar zijn oordeel kerkverzuim en zelfs het verblijven in de valse kerk wel aanvaardbaar zijn, mits men met het hart maar gelooft.

Maar het zou niet goed zijn, ter voorkoming van een dergelijke suggestie geen onderscheid meer te maken tussen kerkverlating met volstreekte verwerping van het geloof in Christus, en kerkverlating door dwaling, onkunde of misleiding.

Ten aanzien van Hand. 28:17v het volgende:

de apostel Paulus houdt zich ook in Rome aan zijn roeping om het evangelie te brengen aan allen, maar in de volgorde: eerst de jood, maar ook de Griek (Rom. 1:16). Daar hadden de joden te Rome verbondsrecht op. Maar als we mogen aannemen dat er bij Paulus' aankomst te Rome al een christelijke gemeente bestond (Hand. 28:15) dan is het niet juist om met Z zonder meer te zeggen: deze joden leefden binnen de kerk.

Overigens moet gezegd worden dat ook de GS Heemse met te weinig onderscheiding heeft gesproken door deze joden te rangschikken onder hen 'die achtergebleven zijn'.

8.3.2.5. Geconcludeerd moet worden dat appellanten in deze bezwarenreeks de bewijsvoering van de GS Heemse niet van kracht hebben beroofd. Zij hebben de consequenties van het gevoelen van ds. Hoorn niet in rekening gebracht bij hun spreken over binnenkerkelijke en buitenkerkelijke activiteiten, over het zich opsluiten in zichzelf van de kerk en over de inhoud van de Acten van Afscheiding en van Vrijmaking.

8.4.1. *Il grond ad 4*

'Door zo over de taak van de kerk te spreken brengt ds. Hoorn haar in een Dopers isolement, dat in strijd is met o.a. Joh. 17:15. De kerk is niet van de wereld, ze heeft wel haar plaats in (Joh. 17:11) en een roeping voor de wereld (Mat. 5:13-16; Joh. 17:23). De Here Jezus heeft dan ook zijn kerk niet bevolen zich op zichzelf te houden, maar om heen te gaan in de gehele wereld en het evangelie te verkondigen aan de ganze schepping (Mark. 16:15). De apostelen moesten daarbij beginnen te Jeruzalem en in geheel Judea (Hand. 1:8). De kerk heeft haar zendings- en evangelisatieroeping. Haar poorten staan open naar alle windstreken (vgl. Openb. 21:22v)'.

8.4.1.1. W stelt dat de GS Heemse het gevoelen van ds. Hoorn niet leest met de nodige onderscheiding. Sprekend over 'haar ambt' zich af te scheiden van hen die niet van de kerk zijn heeft ds. Hoorn het niet over de taak van de kerk zonder meer maar over wat haar plicht is *volgens artikel 28 NGB*.

'Anders gezegd: over wat de strekking is van dit artikel, nl. dat de kerk zich niet vermengt met de wereld maar zich daarvan afscheidt'.

Dat heeft niets te maken met een dopers isolement, want ds. Hoorn spreekt met geen woord over wereldmijding of daarover dat de kerk zich op zichzelf moet houden.

De leer van ds. Hoorn hier is 'dat de kerk de plicht heeft de door God gestelde antithese tussen wie van de kerk zijn en wie van de kerk niet zijn, te eerbiedigen. Dat is ook de strekking van Joh. 17, waar Christus bidt om *de eenheid in de waarheid* van hen die in Hem geloven en die inderdaad wel in de wereld zijn maar niet van de wereld'.

De GS Heemse brengt ten onrechte de zendings- en evangelisatieroeping van de kerk ter sprake. Deze wordt door het vorenstaande niet ontkend. Zij wordt echter niet beleden in artikel 28 en doet ook niets af van wat daar wel wordt beleden.

Ds. Hoorn heeft er oog voor dat de poorten van de kerk open staan naar alle windstreken. Dat blijkt hieruit, dat hij in het hier weergegeven gevoelen (II 4) spreekt over hen die door God binnen de gemeenschap van de kerk zijn en *worden* gebracht. Het blijkt ook uit wat ds. Hoorn schrijft in brochure I (pg. 10) over de algemene kerk, met een beroep op Hand. 1:8.

8.4.1.2. Z heeft om te beginnen eenzelfde bezwaar als W. Hij zegt wat volgens het spreken van ds. Hoorn (II 4) het ambt van de kerk is en vervolgt:

'Inderdaad mag de kerk zich niet op zichzelf houden, maar moet zij zich voor Christus stellen als Zijn reine bruid, waartoe zij zich behoort 'af te scheiden van wie van haar niet zijn en zich te voegen tot deze heilige vergadering'. Wanneer de kerk dan ook haar erediensten houdt, sluit zij zich niet op in een dopers isolement, maar dan treedt zij *publiek* te voorschijn in deze wereld'.

Over de zendings- en evangelisatieroeping van de kerk schrijft Z geheel als W.

8.4.1.3. Volgens A stelt de GS Heemse: 'Joh. 17 zou leren een algemene roeping van de kerk voor de wereld'.

Zelf zegt A:

'Joh. 17 leert de *antithese* en niet de *synthese* (rapp. **114.3.2.** 1, Besluit II gronden ad 4).

vers 6-9 Ik bid niet voor de wereld maar voor degenen die Gij mij gegeven hebt.

vers 11 Bewaar ze in Uw naam.

Wie Joh. 17 uitlegt in de geest van de uitspraak annex het rapport (4.3.2.1 en 4.3.2.2) is in strijd met wat Joh. 17 leert: de bede van Christus om *bewaring* der *apostelen* als het *fundament* der kerk'.

8.4.2. *Beoordeling van de bezwaren tegen II grond ad 4*

8.4.2.1. Wie het betoog van ds. Hoorn leest in brochure III p. 20-21, ziet dat het in 114 (laatste volzin) weergegeven deel van zijn gevoelen voortvloeit uit zijn opvatting, dat artikel 28 voor Gods huisgezin de regel bevat, 'die alle leden van dat gezin voorschrijft hoe men zich behoort te gedragen in het huis van God' (vgl. broch. I 32,69).

'En wat is bedoeld als een regel *voor binnen*, die vraagt om *geregelde* onderhouding om zich zo waarlijk lid van Gods volk te betonen, moet men niet maken tot een regel, die is geformuleerd *met het oog op buiten*, als een oproep om lid van de kerk *te worden* *Als* de meester op school met het oog op het examen aan het eind van de schooljaren zijn leerlingen de regel op het hart bindt, dat niemand zo maar thuis moet blijven en zich op zichzelf houden, maar dat zij allen trouw op school moeten komen en zich met toewijding en inspanning aan het te geven onderwijs moeten onderwerpen, dan moet niemand zeggen dat deze regel vooral voor *anderen is* bedoeld, opdat die leerling van de school *worden* En de gemeente, die in trouw en volharding haar ambt in dezen bedient door niet *zelf anderen te willen* afscheiden, maar door *zichzelf metterdaad* af te scheiden van hen, die van haar niet zijn, die gemeente heeft, hoe dwaas ook in het oog van mensen, een wervende kracht naar buiten toe (Openb.

Het doet vreemd aan om in de door de GS Heemse geciteerde slotzin hierboven te lezen over het ambt, niet meer van de gelovigen, maar van *de gemeente*: zij moet niet zelf anderen willen afscheiden, maar zichzelf metterdaad afscheiden.

En dat betekent dan de plicht, dat de kerk zich niet mag vermengen met de wereld. Zo moet ze haar heiligheid volmaken in de vreze Gods, zegt Z, die ook hier 2 Kor. 7:1 annex 11:2 aanhaalt (zie bij 7.3.2).

Ook ds. Hoorn sprak in zijn 'Brief' in deze zin en uitgebreider in zijn Nadere Uiteenzetting (p. 4): 'De gelovigen zijn samen met hun kinderen door God afgezonderd van alle andere volken en vreemde religieën om te zijn een volk dat de Heere heilig is. De gelovigen mogen deze

afzondering niet doorbreken! In de wijze waarop art. 28 hier het ambt aller gelovigen formuleert, horen we o.a. doorklinken het onderwijs van Paulus *aan de gemeente* te Corinthe in zijn tweede brief aan haar, hoofdstuk 6 en 7'. Dat is dezelfde gedachte, die wordt uitgedrukt in het door de GS Heemse van 11121 geciteerde; alleen is hier niet de gemeente onderwerp van de zin, maar zijn het de gelovigen.

Nu is het zo, dat ds. Hoorn in 11120 *begint* te spreken over het *eerste* gedeelte van artikel 28: de geregelde onderhouding van Gods regel (in de woorden van art. 28: zo wordt de eenheid van de kerk bewaard; men onderwerpt zich aan haar onderwijzing en tucht, enz.).

Hij springt dan via een voorbeeld over op het ambt van 'de gemeente', om niet anderen te willen afscheiden maar zichzelf af te scheiden; daarmee doelt hij op het ambt of de roeping van alle gelovigen, genoemd in het *tweede* deel van artikel 28.

Dat ambt of die roeping wordt daardoor bij hem ook iets, wat niet eenmalig, maar geregeld moet worden onderhouden.

En zo komt men dan vanzelf uit bij de levensheiliging in de zin van dagelijkse bekering, geen vermenging met de wereld of hoe men dat ook maar wil aanduiden.

Hier breekt zich weer het feit, dat ds. Hoorn geen rekening houdt met de geleiding in artikel 28 (zie bij 4.1.3.1, 4.1.4).

Maar dit artikel vraagt in zijn tweede gedeelte iets meer dan wat naar het eerste gedeelte eenmaal begonnen en vervolgens onderhouden moet worden. Het vraagt daar een daad van kerkelijke afscheiding en van kerkelijk zich voegen bij, die vereist is om het eerste ('dit alles') des te beter te kunnen onderhouden.

Zo is artikel 28 gehanteerd in de Acten van Afscheiding en van Vrijmaking. Zo hebben ook 35 belijdende leden van de kerk te Grootegast dit artikel gebruikt in hun brief (geen Akte van Afscheiding) aan de kerkeraad aldaar d.d. 20-1-1986, waarin zij schreven dat zij zich 'thans van u hebben afgescheiden en afscheiden overeenkomstig het bevel van God en artikel 28 van onze belijdenis om ons te voegen bij de Gemeente, die God hier sedert vele jaren heeft gesteld en wederom stelt, aldus onderhoudende de enigheid der Kerk, ons onderwerpende aan haar onderwijzing en tucht'.

Deze brief is uiteraard éénmaal verzonden en niet geregeld herhaald.

8.4.2.2. De stelling dat de kerk de door God gezette antiithese moet eerbiedigen zal bij geen gereformeerde synode op weerstand stuiten. Evenmin de uitspraak dat de kerk zich niet mag vermengen met de wereld.

Maar zoals appellanten deze dingen naar voren brengen, worden ze door artikel 28 in de oproep tot afscheiding niet aan de orde gesteld.

Het maakt wel een zeer gewrongen indruk als Z deze oproep zo parafraseert dat 'de kerk' zich moet afscheiden van hen, die van haar niet zijn en zich moet voegen bij deze heilige vergadering, i.c. de kerk.

Z gaat wel een heel andere kant op dan het uitleggen van artikel 28 als hij tegenover een eventueel 'zich op zichzelf houden' van de kerk (door de GS Heemse bedoeld als een isolement tegenover de wereld) stelt, dat zij zich 'voor Christus moet stellen als Zijn reine bruid'. Daarin is zeker iets dopers te onderkennen.

8.4.2.3. Uit het gevoel van ds. Hoorn is uw moderamen niet gebleken dat hij er oog voor heeft, dat de poorten van de kerk naar alle kanten open staan. Dat blijkt ook niet uit de term 'binnen worden gebracht' die hij (bij uitzondering) gebruikt in wat de synode citeert uit 11118 (II 4).

Want 'gebracht worden in de kerkgemeenschap' valt in zijn gevoel samen met 'ingelijfd worden bij Christus door waar geloof'; en ware gelovigen vindt men nergens anders dan in de kerk, want bijeengebracht worden en bijeenkomen vallen samen. Het blijft duister hoe iemand, die geen ware gelovige is, door de poorten van de kerk kan binnenkomen; terwijl ieder die wèl een ware gelovige is, niet meer binnen hoeft te komen: hij is er al. Men kan bij dit gevoel in feite slechts buiten zijn of binnen zijn.

8.4.2.4. Uw moderamen vraagt zich echter af, of het geheel billijk is te zeggen dat ds. Hoorn *met zijn in 114 geciteerde uitspraken* de kerk haar roeping ontnemt, het evangelie te verkondigen aan de ganse schepping.

Het commissierapport van de GS Heemse (deel 114) wijst in dit verband op de gedachte van ds. Hoorn dat de kerk als 'moeder' ons als haar kinderen heeft op te voeden, ons binnen de kerk moet houden en dgl. omdat buiten de kerk geen zaligheid is. 'Daardoor wordt deze Woordbedienende taak, de ministeriële taak van moeder - hoewel niet totaal afwezig (...) -

sterk naar de achtergrond gedrongen', zo zegt het commissierapport (II 4 2 1). Ook wordt erop gewezen dat ds. Hoorn zegt: 'Die buiten haar zijn, zijn niet aan haar zorg toevertrouwd en deze oordeelt God (III 18)'.

Het genoemde rapport maakt dan bezwaar tegen de taak die de kerk naar binnen krijgt toegewezen:

'Zij heeft haar kinderen op te voeden om metterdaad de hals te buigen onder het juk van Christus en zo binnen te blijven. De functie van moeder naar binnen kan haast vergeleken worden met een kloek die al maar weer haar kuikens onder haar vleugels brengt om hen te bewaren voor het boze buiten, waar geen leven is

Natuurlijk heeft de kerk ook een opvoedende en bewarende taak.

Maar onze wegen gaan uiteen, wanneer hij (ds. Hoorn) dit maakt tot DE taak van de kerk naar binnen. En we achten het niet schriftuurlijk en niet gereformeerd, maar dopers, wanneer hij door art. 28 de deur van de kerk laat sluiten. De kerk wordt met haar boekje in een hoekje gezet, afgezonderd van de buitenwereld die zo boos en gevaarlijk is, omdat God daar niet is. En omdat Christus daar niet is met de levende verkondiging van het evangelie (I 66)' (II 4 3 1 1, 4 3 12).

Artikel 28 NGB heeft ook volgens uw moderamen wel iets te zeggen voor de arbeid van zending en evangelisatie. Zending moet leiden tot kerk-instituering en niemand die door zending of evangelisatie tot geloof komt mag zich van de kerk afzijdig houden om op zichzelf te blijven staan.

Maar toch mag gezegd worden, dat artikel 28 in het omstreden tweede gedeelte niet rechtstreeks spreekt tot hen, die met zending en evangelisatie gezocht worden. Het artikel spreekt daar tot de gelovigen.

Als ds. Hoorn over hen die buiten zijn zegt, dat ze niet aan de zorg van de kerk zijn toevertrouwd, dan staat dat in het kader van het vermanende spreken van de kerk tot hen, die onder haar opzicht en tucht staan. En het beeld van de kloek en haar kuikens (dat overigens niet van ds. Hoorn afkomstig is) lijkt niet geheel onbijbels (vgl. Mat. 23:37).

Wanneer ds. Hoorn nu strijdt tegen de gedachte dat artikel 28 een deur openzet om mensen binnen te krijgen die zichzelf buiten hebben geplaatst - doelend op mensen die 'deserteren' of in een tijd van reformatie zijn achtergebleven - dan behoort men hem op *dit punt* niet tegen te werpen dat de poorten van de kerk openstaan naar alle windstreken (Openb. 21:12v) zodat uit alle volken mensen mogen toetreden.

8.4.2.5. De stelling van ds. Hoorn is dat artikel 28 de deur niet opent om *weglopers* weer binnen te krijgen, maar de deur gesloten houdt om het weglopen te *beletten*.

Deze stelling is onjuist, niet omdat de kerk deuren open heeft staan teneinde de volkeren te ontvangen, maar omdat artikel 28 in het geheel niet spreekt over een open of gesloten deur.

Het beeld van een deur is hier een door ds. Hoorn gegeven typering van wat naar zijn gevoelen de *functie is* van artikel 28. Deze typering past niet, want in artikel 28 worden geen mogelijkheden geopend of afgesloten. Dit artikel houdt de gelovigen hun *roeping* voor.

Ds. Hoorn behoort in zijn typering niet te worden nagevolgd; niet in positieve zin, maar ook niet in negatieve zin doordat de bestrijding van zijn gevoelen hem op *dit* spoor volgt.

8.4.2.6. Als ds. Hoorn met de uitdrukkingen 'niet zelf anderen willen afscheiden' en 'zichzelf metterdaad afscheiden' wil aanduiden, dat de kerk (de gelovigen) in artikel 28 de roeping krijgt (krijgen), zich niet te vermengen met de wereld, dan is dat geen juiste verklaring van artikel 28.

Het is echter wel een waarheid, dat de gelovigen de wereld niet mogen liefhebben (1 Joh. 2:15-17) en zichzelf onbesmet van de wereld moeten bewaren (Jak. 1:27).

Het is niet juist, deze waarheid 'op te hangen' aan artikel 28.

Maar het lijkt ook niet billijk om op grond *hiervan* te stellen, dat ds. Hoorn de kerk brengt in een dopers isolement.

Het commissierapport-Heemse zegt over dit doperse karakter van het bedoelde isolement: 'de kerk wordt ... afgezonderd van de buitenwereld die zo boos en gevaarlijk is, omdat God daar niet is. En omdat Christus daar niet is met de levende verkondiging van het evangelie', en het verwijst naar brochure 166.

Uw moderamen zou niet graag verklaren dat de 'buitenwereld' zo goed en ongevaarlijk is, omdat God daar is, en omdat Christus daar is met de levende verkondiging van het evangelie.

Afgezien daarvan wordt met dit staaltje van 'doperdom' toch geen juist beeld gegeven van het gevoelen van ds. Hoorn. De wijze waarop dit gevoelen de kerk in zichzelf opsluit (zie bij 8.3.2.2 en 8.4.2.3) is te apart om zonder meer onder de noemer 'dopers' te worden gebracht. De gedachte dat de 'wereld' boos en gevaarlijk is omdat God daar niet is, komt in dit gevoelen niet voor en is niet met recht af te leiden uit het spreken over Gods 'heilspresentie' alleen in de kerk.

En als ds. Hoorn in 166 zegt: 'Buiten haar is niet de levende Christus die door de levende verkondiging van het evangelie het leven schenkt aan zijn levende gemeente', dan is zijn betoog daar niet dat daarom de buitenwereld zo boos en gevaarlijk is, maar dat 'men, wil men niet ... sterven, het leven/de zaligheid (moet) zoeken, ... niet buiten, maar binnen deze vergadering'.

8.4.2.7. Het komt uw moderamen voor dat de dingen die in 114 moeten worden afgewezen anders getaxeerd moeten worden, dan in grond ad 4 het geval is. Als grond zou hier het volgende meer op zijn plaats zijn:

De functie van artikel 28 NGB in de belijdenis over de kerk is niet het scheppen van een mogelijkheid ('de deur openen'), nl. om mensen te laten binnenkomen in de kerk, en evenmin het afsnijden van een mogelijkheid ('de deur dichthouden') nl. dat mensen de kerk zouden verlaten. Dit artikel wijst ieder op zijn *roeping* inzake de kerk. Daarom is het ook onjuist hier te spreken over 'het ambt' van de kerk. Niet de taak van de kerk ten opzichte van haar leden of van anderen is hier aan de orde, maar de roeping van de gelovigen ten opzichte van de kerk.

8.5.1. II grond ad 5

'Wij belijden met DL V de volharding der heiligen. Maar het is niet naar de Schrift om op de manier van ds. Hoorn over de ware gelovigen te spreken. De kerk vermaant alle leden van de kerk om niet hoogmoedig te zijn, maar te vrezen (Rom. 11:20), en om in ootmoed de ander uitnemender te achten dan zichzelf (Fil. 2:3). Ze moeten allen hun behoud werken met vrees en beven (Fil. 2:13) en waken en bidden om niet in verzoeking geleid te worden (Mat. 26:41). **Het is dan ook** in strijd met de strekking van HC 127, wanneer ds. Hoorn dit antwoord gebruikt als een argument om aan te tonen dat ware gelovigen altijd zullen zijn en blijven ware en levende leden van de kerk, nl. zoals hij haar voortdurend versmalt tot de regelmatige samenkomende bijeenkomst.

HC 127 leert niet die zekerheid als een op zichzelf staand gegeven, maar roept de gelovigen op tot voortdurend gebed tot God hen zó te sterken dat ze door de kracht van de Heilige Geest niet het onderspit zullen delven, maar altijd krachtig tegenstand zullen bieden, totdat ze uiteindelijk de overwinning volkomen behalen'.

8.5.1.1. Over het betoog van de GS Heemse in de eerste helft van deze grond zegt W dat er niets is in het gevoelen van ds. Hoorn, waaruit zou blijken dat hij hiermee niet van harte instemt. W verwijst naar wat ds. Hoorn schrijft in zijn Nadere Uiteenzetting sub 5:

'Al bewaart God zijn gelovigen in de gemeenschap van zijn Kerk, dat betekent niet dat deze bewaring automatisch gaat. De gelovigen hebben in dezen hun verantwoordelijkheid. Zoals de Heere tot het uiterste strijdt om de Zijnen te bewaren in de gemeenschap van zijn Kerk, zo behoren de gelovigen op hun beurt tot het uiterste te strijden voor het geloof dat eenmaal de heiligen is overgeleverd en zo bewaard te blijven bij de apostolische Kerk.

Art. 28 wijst de gelovigen op hun roeping in dezen'.

Ds. Hoorn leert de zekerheid van de volharding en van de volkomen overwinning van de ware gelovigen, aan de hand van antwoord 127 HC, dan ook niet als 'een op zichzelf staand gegeven'.

'Nergens leert ds. Hoorn, ook niet ter plaatse waarnaar de synode hier verwijst (I 36) de zekerheid der volharding en de zekerheid van het een waar en levend lid van de kerk zijn en blijven ... als een op zichzelf staand gegeven. Overal fundeert hij die zekerheid op het feit dat Christus zijn gelovigen vergadert en overal leert hij die zekerheid als één die er is bij het gehoorzaam gaan in de weg der middelen (vgl. D. L. V 14)'.

8.5.1.2. Ook volgens Z spreekt ds. Hoorn dezelfde taal, die de GS Heemse spreekt in het begin van deze grond. Het 'niet kunnen breken met de kerk' waarvan ds. Hoorn spreekt is het 'niet-kunnen' van DL V 8 en 1 Joh. 3:9.

'Het is het 'niet-kunnen' ten aanzien van God, Die getrouw is en het sluit niet uit het gebruik der middelen doch sluit dat in'.

Tegenover het oordeel van de synode dat ds. Hoorn antwoord 127 HC ten onrechte gebruikt om aan te tonen dat ware gelovigen altijd zijn en blijven ware en levende leden van de kerk, zoals hij die voortdurend 'versmalt tot de regelmatige samenkomende bijeenkomst' stelt Z opnieuw dat artikel 27 NGB over de kerk alleen spreekt als vergadering van de gelovigen, wat volgens hem betekent 'dat de vergaderingsactiviteiten van Christus samenvallen met het bijeenkomen der gelovigen'.

8.5.2. Beoordeling van de bezwaren tegen II grond ad 5

8.5.2.1. De kern van deze zaak is dat het naar het gevoel van ds. Hoorn bij ware gelovigen niet kan komen tot een breken met de kerk (de samenkomst, door de GS Heemse ook aangeduid als de concreet aanwijsbare kerk).

Daarachter ligt de stelling in zijn brochure 1 35, dat 'Christus hen daar onfeilbaar en onoverwinnelijk samenbrengt' en dat het samenkomen en samenbrengen 'dus' samenvallen.

In zijn verdediging hiervan tegen een persartikel (1 36) beroept ds. Hoorn zich dan op antwoord 127 HC, waaruit met betrekking tot het lid zijn en blijven van de kerk z.i. volgt, dat ware gelovigen altijd zullen strijden tegen het vlees en tenslotte de volkomen overwinning zullen behalen.

De GS Heemse stelt dan dat HC 127 deze zekerheid niet leert als een op zichzelf staand gegeven, maar de gelovigen oproept tot voortdurend gebed om te worden gesterkt door de Heilige Geest.

Het is duidelijk dat antwoord 127 HC in de uitleg van de zesde bede spreekt over de geestelijke strijd tegen alle aanvallen van de duivel, de wereld en ons eigen vlees. Als deze bede nu ten aanzien van het kunnen breken met de kerk (zoals zij samenkomt hier en nu) betekent wat ds. Hoorn denkt, dan geldt deze betekenis ook ten aanzien van alle aanvechtingen, waarvan HC antw. 127 spreekt.

Dan kunnen ware gelovigen niet worden meegesleept door vleselijke lusten of bezwijken onder een aanvechting van de duivel of van de wereld, maar zij bieden altijd krachtig tegenstand, enz.

Dit betekent echter in het gevoel van ds. Hoorn een gedeeltelijke volmaaktheid van de gelovigen reeds in dit leven. Op dit punt is te spreken van een gedachtengang, die eerder dopers dan gereformeerd genoemd moet worden.

8.5.2.2. Nu heeft ds. Hoorn zich tegen de gedachte van volmaaktheid in dezen reeds verweerd in zijn eerste brochure:

'Ik stelde niet, dat de gelovigen volmaakt zijn in hun samenkomen, maar dat zij samenkomen. Hoe gebrekkig en onvolkomen dat samenkomen ook is, het is er nochtans in het leven van de gelovigen' (135).

'Er blijft nu eenmaal een principiële onderscheid tussen niet samenkomen en niet-volmaakt-zijn-in-het-samenkomen. Het is het onderscheid dat er is tussen de slavernij der zonde en de overblijfselen der zonde. Van het eerste zijn de gelovigen verlost, van het laatste nog niet. Zolang zij in dit leven zijn strijdt bij hen het vlees nog tegen de Geest, maar ...' (en dan volgt de verwijzing naar HC antw. 127) (1 36).

De gelovigen kunnen dus niet vallen in de zonde van het niet-samenkomen; zij zijn alleen in het samenkomen nog gebrekkig.

Dat is, in andere woorden gezegd: zij kunnen niet ongehoorzaam zijn aan Gods bevel in dezen, maar zij moeten nog strijden tegen gebreken in hun gehoorzaamheid.

Als we deze stelling ontlenen aan antw. 127 HC, dan geldt ze ook voor de hele worsteling van de gelovigen tegen de verleidingen tot zonde, op elk gebied.

Maar dan blijkt deze stelling in strijd te zijn met de Schrift en de belijdenis. Want ze leidt ertoe dat de ware gelovigen nog wel moeten belijden, met antwoord 60 HC, dat zij van Gods geboden nog 'geen ... gehouden hebben' (het ontbreken van de volkomen gerechtigheid, vgl. HC antw. 62), maar zij hebben niet meer te belijden wat daar staat als de eerste aanklacht van het geweten, nl. dat zij 'tegen alle geboden van God zwaar gezondigd' hebben (de overtreding

van het gebod in aperte ongehoorzaamheid). De bevrijding uit de *slavernij* van de zonde betekent in het betoog van ds. Hoorn, dat de gelovigen het bevel van God niet meer in *ongehoorzaamheid* overtreden. En de overblijvende zonde houdt alleen in dat de gelovigen in hun *gehoorzaamheid* nog niet volmaakt zijn. Vandaar dat uw moderamen hier spreekt van een gedeeltelijke volmaaktheid.

8.5.2.3. Het is niet in overeenstemming met de Heilige Schrift om de *slavernij* van de zonde en de *overblijvende* zonde zo te onderscheiden.

De gelovige mag zich in Christus verlost weten van de slavernij, Rom. 6:6,7. Hij is daarmee ten principale vrij van de gehele zondeheerschappij: noch zijn overtredingen, noch zijn nalatigheden komen nu nog voort uit de heerschappij van en de slaafse onderworpenheid aan de zonde, Rom 6:14. Vanuit deze in Christus geschonken bevrijding moet en mag hij strijden tegen alle zonden en voor alle gerechtigheid ten dienste van God, Rom. 6:11-13.

En wanneer hij uit zwakheid soms in zonden valt (doopsformulier) of zoals Paulus zegt tot krijgsgevangene wordt gemaakt van 'de wet der zonde, die in zijn leden is' (Rom. 7:23), dan blijft dat niet bij voorbaat beperkt tot gebreken in de gehoorzaamheid en onvolkomenheden in de dienst aan God, maar dan kan dat evenzeer uitkomen in grove ongehoorzaamheid en overtreding. De gelovigen kunnen niet alleen gebrekkig wandelen op de goede weg, maar zij kunnen door hun eigen schuld ook nog 'afdwalen van de weg waarop zij genadig geleid worden'.

'Daarom moeten zij (de ware gelovigen, mod.) voortdurend waken en bidden, dat zij niet in verzoeking geleid worden. Wanneer zij dit niet doen, bestaat niet alleen de mogelijkheid dat zij door het vlees, de wereld en de satan meegesleept worden en tot zware en afschuwelijke zonden gebracht worden, maar gebeurt het ook werkelijk dat zij daarin -en God laat dit rechtvaardig toe - soms worden meegesleept. Dit wordt ons duidelijk aangetoond in de Schrift, waar beschreven staat hoe treurig David, Petrus en andere heiligen in zonde gevallen zijn' (DL V 4).

Het is deze stand van zaken, die in het gevoelen van ds. Hoorn op dit punt niet tot zijn recht komt, en die in II grond ad 5 door de GS Heemse wordt aangeduid als zij zegt: 'HC 127 leert ons niet die zekerheid als een op zichzelf staand gegeven, maar roept de gelovigen op tot voortdurend gebed ...'.

8.5.2.4. Appellanten blijken niet te hebben doorgrond wat het gevoelen van ds. Hoorn, samengevat in II 5, wezenlijk inhoudt. Het is mogelijk dat ds. Hoorn zelf, bij de verdediging van zijn stellingname inzake artikel 27 en 28 NGB, zich dit evenmin heeft gerealiseerd. Dan is er des te meer reden voor hem, zijn gevoelen te herzien.

In elk geval moet geconstateerd worden, dat II grond ad 5 van kracht blijft tegenover dit gevoelen.

9. De bezwaren tegen het concluderende eindbesluit

9.1.1. De GS Heemse besloot tenslotte:

'uit te spreken dat - alles samengenomen - in het gevoelen van ds. Hoorn aan de breedheid van Christus' werk en aan Gods barmhartigheid in het vergaderen van de kerk op onaanvaardbare wijze tekort wordt gedaan.

Daarom behoort ds. Hoorn dit gevoelen als in strijd met Schrift en belijdenis publiek te herroepen'.

W stelt dat de GS Heemse hier 'zeer laakbaar heeft gehandeld', en wel in het kader van haar eigen totaal-uitspraak. Zij wil in dit eindbesluit aangeven 'wat nu uiteindelijk het foutieve is in het gevoelen van ds. Hoorn omtrent de kerk'. Maar nu blijkt, dat de synode dit foutieve niet aanwijst in het gevoelen van ds. Hoorn over artikel 28 NGB.

'Elke verwijzing naar art. 28 ontbreekt hier tenminste, terwijl in de besluiten I en II dit artikel wel met zoveel woorden genoemd werd Letten we nu op wat de synode hier wel uitspreekt, dan is duidelijk dat we hier zakelijk van doen hebben met een bevestiging niet van de besluiten I en II maar van wat de synode tevoren in grond 5 van onderdeel I als haar oordeel uitsprak.

En dat betrof haar oordeel over het gevoelen van ds. Hoorn inzake *artikel 27*, zoals uit de betreffende grond duidelijk blijkt'.

Tegen deze handelwijze van de synode brengt W in dat ze onverantwoord is met name vanwege het feit,

'dat de synode hier uiteindelijk komt tot een veroordeling van het gevoelen van ds. Hoorn over artikel 27 *zonder dat dat gepaard gaat met een behoorlijke verantwoording harerzijds over de inhoud van dit artikel*'.

Dit is onbehoorlijk en onjuist handelen, aldus W.

- 9.1.2. Inhoudelijk gaat W nog met enkele woorden in op het eindbesluit. Dit heeft 'kennelijk' betrekking op 'het feit, dat ds. Hoorn slechts spreekt over de kerk in de zin van de bijeenkomst der gemeente'.
'De synode is blijkbaar van oordeel dat Christus' kerkvergaderend werk breder is, hetwelk dan moet inhouden dat ook mensen die niet tot de gemeente behoren in dit werk delen.
Letten we evenwel op artikel 27, dan wordt de kerk daar niet anders aangeduid dan als een heilige vergadering van de ware gelovigen. Artikel 27 ziet het kerkvergaderend werk van Christus dus gestalte krijgen in de vergadering of bijeenkomst van de gelovigen. Derhalve oordeelt de synode hier *ten onrechte* dat ds. Hoorn tekort doet aan de breedheid van Christus' kerkvergaderend werk'.
W eindigt met de conclusie 'dat met het weerleggen van de tevoren aangevoerde gronden, ook het 'besluit tenslotte' niet is te handhaven'.
- 9.1.3. Z stelt dat het 'besluit tenslotte' geen rechtskracht heeft omdat de synode geen nieuwe gronden aanvoert. De uitdrukking 'op onaanvaardbare wijze tekort wordt gedaan' is onjuist, want het is niet mogelijk op aanvaardbare wijze tekort te doen aan Christus' werk en Gods barmhartigheid.
- 9.1.4. L acht het spreken van de synode verwarrend en misleidend. Aan het einde van dit revisieverzoek wordt in vragende vorm aangeduid waar deze verwarring zich voordoet:
'De synode wil toch niet de band tussen enerzijds de kerk van de Heere Christus en anderzijds Woord en Geest verbreken? Ze wil toch niet voet geven aan de gedachte 'dat de kerk je er ook al niet brengt'; dat de kerk toch ook weer niet zo heel belangrijk is; dat er zoveel goeds is buiten de kerk, buiten de ambtsdienst; dat je buiten de kerk ook best tot wedergeboorte, geloof en goede werken gebracht kan worden en dat het dus niet zo noodzakelijk is zichzelf daarbij te voegen ...'.
- 9.2.1. Uw moderamen stemt in met de gedachte dat het 'besluit tenslotte' berust op de tevoren aangevoerde gronden. Het zou niet gehandhaafd kunnen worden als appellanten deze gronden afdoende zouden hebben weerlegd. De keerzijde van deze medaille is dat het eindbesluit moet worden gehandhaafd, nu de gronden van de GS Heemse vrijwel over de hele linie onaangetast zijn gebleven, terwijl de correctie die in enkele gevallen moet worden aangebracht niet tot gevolg heeft, dat het gevoelen van ds. Hoorn daardoor als aannemelijker naar voren komt. Het is onjuist, met Z de rechtskracht van het eindbesluit afhankelijk te achten van door de synode aan te voeren nieuwe gronden.
- 9.2.2. Het gebruik van de uitdrukking 'op onaanvaardbare wijze' functioneert hier niet om te stellen, dat aan het werk van Christus en aan Gods barmhartigheid op aanvaardbare wijze tekort kan worden gedaan. Deze uitdrukking geeft aan dat het gevoelen van ds. Hoorn door de wijze waarop daarin over de kerkvergadering wordt gesproken, niet aanvaardbaar is.
- 9.2.3. Het is geen wonder dat de GS Heemse in het eindbesluit uitkomt bij de kerkvergadering. Daarop heeft de grondgedachte betrekking, vanwaaruit heel het gevoelen van ds. Hoorn ook over artikel 28 NGB is opgebouwd; het uitgangspunt, zoals ds. Hoorn zelf zegt. Maar het is wel een onaanvaardbare formalisering, te stellen (W) dat de GS Heemse nu een uitspraak doet over het gevoelen van ds. Hoorn inzake artikel 27 in plaats van artikel 28 NGB. De term 'vergadering' mag door ds. Hoorn zijn verklaard vanuit artikel 27, en daar begint ook naar het oordeel van uw moderamen de 'versmalling' maar dit neemt niet weg dat in artikel 28 tot tweemaal toe deze vergadering wordt genoemd en dat zij de centrale plaats heeft in wat ds. Hoorn leert over de roeping van alle gelovigen, over 'zich afzijdig houden', 'zich afscheiden', 'zich voegen bij' en 'handelen tegen Gods bevel' zoals artikel 28 daarover spreekt.

- 9.2.4. Wanneer W het in de GS Heemse laakt, dat zij bij haar oordeel geen 'behoorlijke verantwoording' geeft over de inhoud van artikel 27, dan moet gezegd worden dat het tot de taak die de synode voor zich heeft gezien, niet behoorde verantwoording te doen van wat in artikel 27 of 28 beleden wordt, maar alleen het toetsen van het gevoelen van ds. Hoorn.
- 9.2.5. Het spreken van W, dat artikel 27 'het kerkvergaderend werk van Christus ... gestalte (ziet) krijgen in de vergadering of bijeenkomst van de gelovigen' is voor meer dan één uitleg vatbaar. Het kan betekenen dat dit werk van Christus tot resultaat heeft de uiteindelijke bijeenvergadering van alle gelovigen, uit het gehele menselijke geslacht, zoals zij tenslotte die allen zal bevatten. Het kan ook betekenen, dat dit werk gezien wordt in de vergadering, bescherming en onderhouding van een gemeente, die de kenmerken van de ware kerk vertoont en die nu verbreed en verstrooid is over de hele wereld.
Het zal zaak zijn deze beide aspecten van het kerkvergaderend werk van Christus vast te houden.
- In het gevoelen van ds. Hoorn echter ontbreekt ten minste het eerstgenoemde aspect; en wat het tweede betreft beperkt hij de vergaderactiviteit van Christus tot het telkens bijeenbrengen van de gelovigen in de samenkomst van de bestaande gemeenten.
Voor het handhaven van dit gevoelen maakt ds. Hoorn een onverantwoord selectief gebruik van de Schriftgegevens over de kerkvergadering, door wel Schriftplaatsen aan te halen als Hand. 9:31 (SV), 1 Kor. 16:1, 2 Kor. 8:1, Openb. 1:4, maar voorbij te gaan aan bijv. Mat. 16:18, Hand. 20:2&, Ef. 5:25,26, Hebr. 12:23 (vgl. bij 4.5.4, 4.5.5).
- 9.2.6. De kleuring die L vragenderwijs geeft aan wat de GS Heemse heeft uitgesproken, in die zin dat de kerk en haar ambtsdienst alsmede de roeping van artikel 28 NGB zouden worden gerelativeerd, is in de uitspraak van de GS Heemse zelf niet aanwezig.
Het gevoelen van ds. Hoorn geeft voet aan de aantijging, die tegen de Gereformeerde Kerken sedert de Vrijmaking regelmatig wordt uitgesproken, nl. dat hun concreet belijden inzake de ware kerk zou inhouden, dat alleen zij die tot deze kerken behoren behouden kunnen worden. Het is noodzakelijk geworden, het door ds. Hoorn uitgedragen gevoelen kerkelijk te weerspreken.
Juist zijn uitdragen van dit gevoelen bergt het gevaar in zich dat reacties worden opgewekt in de zin zoals L onder woorden brengt (9.1.4.).
Daarvoor moge de Here de kerken bewaren.
10. **Voorstel inzake de leerstellige bezwaren:** (voor de tekst van het voorstel zie art.172)

RAPPORT EN VOORSTELLEN inzake revisieverzoeken met betrekking tot besluiten van de Generale Synode te Heemse 1984-1985, Acta art. 131 en Handelingen art. 18 en 21.

BIJLAGE

Om de synode inzicht te geven in het gevoel van ds. Hoorn citeert het moderamen in deze bijlage uit de Brief van ds. Hoorn aan zijn kerkeraad d.d. 21 februari 1984, uit brochure I (Een enige kerk, de troost van de ware gelovigen) en uit NV (antwoord van ds. Hoorn aan de synode van Heemse op de hem gestelde vragen).
De cijfers achter de hoofdaanduiding verwijzen naar de bladzijden.

Brief 2 'De leer van artikel 28 NGB.

Art. 27 doet belijdenis van de enige, algemene of katholieke Kerk. Deze Kerk is er geweest vanaf het begin van de wereld en zal er zijn tot aan het einde van de wereld. Zij is er dus ook **heden ten dage**.

Deze Kerk is de vergadering, de bijeenkomst van de ware gelovigen. Er staat niet: van de meeste ware gelovigen, maar: van de ware gelovigen. Geen enkele ware gelovige wordt hier buiten gesloten. Zij allen zijn begrepen onder wat hier van de Kerk wordt gezegd'.

Brief 3 'Artikel 28 leert nu wat de roeping van deze allen is ten opzichte van deze heilige vergadering of bijeenkomst. Zij mogen zich aan deze vergadering niet onttrekken, maar zij moeten zich daarbij voegen'.

'Zich aan deze vergadering onttrekken **in plaats van** zich daarbij voegen en zich daarmee verenigen betekent dat men de band doorsnijdt met hen die zalig worden en met de zaligheid. Daarom behoort men zich daarbij te voegen. Dat doende onderhoudt men de enigheid der Kerk en dient men de opbouw der broeders, als **onderlinge lidmaten van eenzelfde lichaam**'.

'Allen hebben ze hier één en dezelfde roeping, nl. zich daarbij voegen, de hals buigende onder het juk van Christus, d.w.z. gewillig aannemende de zaligmakende leer van het evangelie, die in de prediking wordt verkondigd.

In het 2e gedeelte van artikel 28 wordt dit ene ambt **aller** gelovigen aldus omschreven: 'zich afscheiden van degenen, die niet van de Kerk zijn EN zich voegen tot deze vergadering'. De gelovigen moeten dus niet de band onderhouden met hen die niet van de Kerk zijn - van zulken moeten zij zich afscheiden en zij moeten zich voegen tot deze vergadering. Aldus onderhouden ze de band met hen, die wel van de Kerk zijn'.

'In artikel 28 staat niet geschreven: er zijn gelovigen onder hen die leven buiten de gemeenschap van de Kerk, of iets in soortgelijke bewoordingen'.

Brief 4 'In artikel 28 staat niet geschreven, dat het ons ambt is de naam van ware christgelovigen toe te kennen aan sommigen of meerderen van hen, die leven buiten de gemeenschap van de Kerk dat het ambt van alle gelovigen, **die geen lid van de Kerk zijn**, is zich af te scheiden van hen die niet van de Kerk zijn dat het ambt aller gelovigen is **lid te worden van de Kerk**; er staat dat hun ambt is: zich te voegen bij deze vergadering, bij deze bijeenkomst dat sommige of meerdere ware gelovigen het ambt aller gelovigen, zoals in dit artikel geformuleerd, niet opvolgen'. 'Als artikel 28 als norm stelt: alle gelovigen **behoren** zich af te scheiden van hen, die niet van de Kerk zijn dan wettigt dat niet de conclusie: er zijn ware gelovigen, die zich niet afscheiden van hen, die niet van de Kerk zijn'.

I I 'We namen in ons schrijven ons uitgangspunt in artikel 27 NGB'.

I 1 'In dit artikel belijden wij 'dat de kerk er is, dat zij bestaat'

'Dit. er-zijn van de kerk betekent dat zij er daadwerkelijk is, dat zij zichzelf bewijst er te zijn'.

I 2 'Wij belijden een enige kerk'.

'De kerk. komt nooit en nergens in meerdere exemplaren voor'.

'Zo geloven wij met voorbijzien van de schijnbare werkelijkheid de werkelijkheid van een enige kerk'.

'Wie. geloven deze enige kerk? 'Wij', zegt art. 27'.

'De 'wij' van heel de belijdenis, inclusief art. 27-32, zijn dus de ware gelovigen'.

I 3 'Hoe zij deze enige kerk geloven? Als mensen die zelf tot haar behoren en aan haar deelhebben'.

'Zouden. we van de kerk niet zijn, we zouden haar niet geloven, niet kunnen geloven. Maar nu we tot haar behoren, geloven en belijden we haar. Nu kunnen we om zo te zeggen niet anders: zij zelf bewijst zich aan ons als een levende werkelijkheid'.

I 4 Noch het begin noch het vervolg van art. 27 belijdt de kerk 'als een **wordendegrootheid**. Gezegd wordt, niet dat de kerk er komt, maar dat zij er is De belijdenis leert ons geen wordende kerk te geloven, maar een reeds bestaandekerk. Eenmaal tot aanzijn geroepen door het scheppende woord van God is zij er altijd'.

'Jeruzalem **wordt** maar niet gebouwd, maar

Jeruzalem is gebouwd als een stad

die wel **samengevoegd** is. Ps. 122:3,

Hiermee stemt overeen wat de catechismus zegt in zondag 21, dat de Zoon van God zich **een gemeente vergadert** van het begin der wereld tot het einde. De gehele geschiedenis door is de kerk er dus'.

I 4-5 'Dienovereenkomstig bidden wij ook naar zondag 48 H.C., niet om de komst van de kerk maar om haar **bewaring**. En om haar vermeerdering. Die vermeerdering betekent evenwel niet dat de kerk bezig is te worden; zij betekent wel dat de kerk groter wordt. In dat groter worden bewijst de kerk, dat zij metterdaad **bestaat** en dat zij voortdurend bezig is Gods uitverkorenen tot zich te vergaderen'.

I 5 ... te allen tijde bevat zij **een volheid** aan gelovigen. En wel de door Gods raad bepaalde volheid, welke raad op elk moment van de heilsgeschiedenis krachtig wordt vervuld'.

I 6 'Wij belijden de kerk maar niet als zijnde in de hemel, als zouden wij daarheen moeten opklimmen alvorens haar te kunnen zien. Of als zou zij pas werkelijkheid voor ons worden na dit leven, wanneer onze ziel terstond tot Christus haar Hoofd wordt opgenomen. Nee, de kerk is kerk op aarde'.

I 7 'Dit er-zijn van de kerk sta bij ons allen voorop, want dit staat in art. 27 voorop. De kerk, zij is er **hier en nu**. Het is de enige kerk van de enige God'.

'We hebben dus onze ogen open, opdat we zien en ons verwonderen. En we zien niet met een wantrouwig oog, als zou wat onze God ons doet belijden niet de volle waarheid zijn en als zou er nog wel iets meer van de kerk te zeggen zijn, dan God ons ervan doet zeggen'.

I 12 'De kerk, zij is ons aller moeder en zij is een vrije moeder, die niet aan plaats of persoon of kerkgebouw gebonden is, maar die uitsluitend en voor altijd verbonden is als een reine bruid aan één Man, aan God de Vader, die uitsluitend in gemeenschap met haar kinderen verwekt. Uit haar geboren zijn wij vrije kinderen van God, gerechtigd om toe te treden en de Vader te aanbidden in geest en waarheid

En nu móeten we ook toetreden! Dat is ons aller schuldige plicht. Niet om daardoor kinderen van moeder te **worden, als** zouden wij **dat nog niet zijn**'.

'Wij hebben onszelf niet ingelijfd in de kerk, maar we **zijn** in haar ingelijfd dankzij Vader, die de kerk soeverein kinderen doet ontvangen door de kracht van de evangelieprediking Wij moeten dus niet toetreden om daardoor kinderen van moeder te worden, maar om ons als kinderen van moeder te gedragen, om haar als ons aller moeder te eren'.

- I 16 'Wij belijden van haar dat zij bestaat. Maar direct daaraan verbonden belijden wij ook **hoe of waarin** zij bestaat, d.w.z. wat haar ware wezen is, wat haar erzijn nu daadwerkelijk inhoudt. En dan omschrijft art. 27 het bestaan van de kerk als volgt:
- dewelke is een heilige vergadering
van de ware christgelovigen.
- M.a.w. wie kerk zegt zegt vergadering van de ware gelovigen. Die vergadering is het wezen van de kerk. Zou die vergadering wegvallen, dan zou de kerk niet meer kerk zijn'.
- I 17 'Een vergadering nu is een samenkomst, een bijeenkomst, een bijeen zijn. Zij is het resultaat van het bijeenkomen of ook van het bijeen gebracht worden. In dit geval betreft het dan de bijeenkomst van de gelovigen'.
- 'De.Schrift zelf tekent ons de kerk zo en dat op vele plaatsen in het Oude en Nieuwe Testament. Telkens weer zien we Gods volk samenkomen tot de heilige samenkomsten, die de Heere had voorgeschreven in de wet (zie o.a. Num. 28:18,25,26; 29:1,7,12; Deut. 16:16). Het houden van zulke samenkomsten ligt ook opgesloten in de onderhouding van het vierde gebod, zoals wel blijkt uit de uitleg van dit gebod in zondag 38 H.C.
- De samenkomst van de gelovigen zien we bijv. ook in Hand. 2:1
- En toen de Pinksterdag aanbrak, waren
allen tezamen bijeen.
- En de apostel Paulus schrijft in 1 Kor. 14:26 aan de geheiligden in Christus Jezus, die te Korinthe zijn:
- Telkens als gij **samenkomt'**
- I 18 'Uit het bovenstaande kan ons duidelijk zijn wat het betekent als de belijdenis de kerk noemt de vergadering van de gelovigen. Het geeft aan dat de gelovigen **telkens opnieuw** in de vergadering bijeenkomen Zodra een nieuwe week ingaat is de kerk daar, dan meldt zij zich present en wel in de samenkomst van de gelovigen'.
- I 18-19 'Wil men daarom geteld worden als in Israël ingelijfd en de naam van Sions kinderen dragende, dan moet men zich niet op zichzelf houden, maar in de vergadering van Gods volk aanwezig zijn. Dan moet men op het appèl zijn zo vaak koning Christus verzamelen blaast. Wie dan niet voor zijn aangezicht verschijnt, tenzij hij een legitieme verhindering heeft, achter diens naam zet Christus een kruisje als teken dat hij zich onttrekt aan het leger, in plaats van zich erbij te voegen'.
- I 20 'Als de belijdenis ons de kerk leert belijden als de vergadering van de gelovigen, dan laat zij ons oog hebben voor de geweldige 'dynamiek' van de kerk. De kerk is niet een statisch iets zij bruist van vergaderactiviteit'. Christus. 'vergadert voortdurend weer zijn schapen, zijn gemeente. Zo spreekt ook zondag 21, als daar gezegd wordt, dat de Zoon van God uit het ganse menselijke geslacht zich een gemeente vergadert. Hier wordt gesproken in de tegenwoordige tijd en dat geeft aan dat de vergaderingsarbeid van Christus er steeds weer is. Christus **heeft** zich maar niet een gemeente vergaderd, maar Hij vergadert die gemeente vandaag en morgen en steeds weer. En de gelovigen, zij zijn maar niet eenmaal in vergadering bijeengekomen, om vervolgens altijd in vergadering bijeen te blijven, maar zij komen telkens weer in vergadering bijeen. Juist dat telkens opnieuw in vergadering bijeenkomen doet de kerk kerk zijn, daarin is haar wezen gelegen, haar er-zijn'.
- I 25 ' We dienen er goed op te letten, dat noch de franse noch de nederlandse tekst hier zeggen, dat de kerk een vergadering is van **alle** gelovigen.
We mogen dus niet doen alsof artikel 27 zegt dat de kerk een vergadering is van **alle** gelovigen.
De. gebruikte formulering maakt duidelijk dat de belijdenis hier niet spreekt over de **omvang** van de kerk, over de vraag **dus hoevelen** er tot de kerk behoren (nl. **alle** gelovigen) maar over haar **hoedanigheid**, over de vraag dus wie er waarlijk tot de kerk behoren (nl. de **ware** gelovigen)'.
'

I 26 'Wie de kerk wil zoeken, moet de waarlijk gelovige christenen zoeken. Hij moet daar zijn, waar deze christenen vergaderd zijn, ook al zijn het er maar twee of drie (Matth. 18:20)'.

'Het. ware geloof is een werk, een activiteit, die zichtbaar aan de dag treedt in daden van trouw, gehoorzaamheid en volharding. Het is precies het tegenovergestelde van deserteren, zich onttrekken, de frontlinie verlaten'.

I 27 'Zegt de belijdenis in art. 27 dat de kerk een vergadering is van de ware gelovigen, dan geldt dat (uiteraard) voor **alle** ware gelovigen. Geen enkele waar gelovige wordt hier buitengesloten.

Hoewel art. 27 hier dus niet met zoveel woorden zegt, dat alle gelovigen deel hebben aan de kerk, toch ligt dit wel terdege opgesloten in het spreken van de belijdenis hier. Dit 'alle' is met de zaak als zodanig gegeven'.

'Vandaar ook dat artikel 28 **deze allen zonder** uitzondering aanspreekt, door te zeggen, dat **niemand**, van wat staat of kwaliteit hij zij, zich behoort op zichzelf te houden, maar dat zij **allen schuldig** zijn, zichzelf daarbij te voegen.

Als de belijdenis dus zegt dat de kerk een vergadering is van de ware gelovigen, dan geldt dat voor **alle** waarlijk gelovigen. Zij allen, zonder onderscheid, behoren tot deze heilige vergadering en hebben hun plaats in haar midden. Hun plaats, d.w.z. de plaats die Christus daar voor hen heeft vrijgemaakt, die Hij daar voor hen heeft verdiend en dat voor een zeer dure prijs'.

I 29 'Als wij belijden dat de kerk een heilige vergadering is van de ware gelovigen, dan betekent dat niet alleen dat daar een **wettige plaats** is voor de gelovigen in de samenkomst, een plaats die Christus voor hen betaalde. Het betekent ook, dat de gelovigen die plaats daar metterdaad innemen, zoveel als in hun vermogen ligt. Zij betrachten naarstigheid in het opgaan tot de gemeente Gods, inzonderheid op de rustdag'.

I 30-31 'Daarom bidden de gelovigen niet slechts Ps. 106:4,5 maar zij voegen ook de daad bij dat gebed, door ook metterdaad naar hun vermogen in de vergadering van Gods volk aanwezig te zijn'.

'En, daarom geen geloof zonder geregelde, gehoorzame kerkgang. Zonder kerkgang is het geloof dood Dan kan men zich wel gelovig noemen, maar dan is men het niet. Dan kan men niet geloven, want buiten de verzameling van Gods volk valt er niets te geloven. Omdat daar niets is, omdat daar geen zaligheid is, geen enkele zaligheid. En dat is zo omdat de Heere in het midden van de vergadering is. En als Hij in haar midden is, dan is Hij niet tegelijk ook buiten haar Dan is Hij heel eenvoudig daar en nergens anders. En daarom, in de samenkomst van de gelovigen **alle** zaligheid en buiten haar geen enkele zaligheid'.

I 31 De gelovigen 'zeggen niet dat ze door hun geloof toch wel behoren bij de vergadering der gelovigen, ook al zijn ze niet aanwezig, maar ze jagen ernaar om in haar midden te verkeren, om zo te tonen dat ze metterdaad van haar zijn'.

'Als zulke levende leden wachten de gelovigen zich ervoor de onderlinge bijeenkomsten te verzuimen, maar zij voegen zich daarbij, eens en telkens weer'.

I 32 'Niemand van welke rang of stand hij ook is, behoort zich te onttrekken maar allen zijn schuldig zich daarbij te voegen. Art. 28 NGB. Dat is de regel die geldt voor de onderdanen van Christus, voor hen die ingelijfd zijn in zijn lichaam, zijn kerkleger. Niemand van hen mag deserteren, zijn plaats onbezet laten. Allen moeten ze de band met de troepen onderhouden en bewaren. Wie dat niet doet, is hopeloos verloren'.

'Dat. is dus maar niet een regel die gesteld is met het oog op sommigen, **omdat** die zich nog niet gevoegd hebben, maar een regel die gesteld is met het oog op allen, **opdat** letterlijk niemand het in zijn hoofd haalt zich niet te voegen'.

- I 33 'Wie zich desondanks toch onttrekt **in plaats van** zich te voegen, die weerstreeft het bevel des Konings. En het is voor de burgers van Jeruzalem geen open vraag hoe hun Koning handelt met hen die tegen zijn ordinantie handelen'.
- I 33-34 'In de vertaling van Arnhem 1981 lezen we in art. 28:
 In deze vergadering komen immers bijeen
 degenen die behouden worden.
 Dat bijeenkomen van de gelovigen is dus iets wat metterdaad gebeurt'. 'Christus doet hen bijeenkomen in 'de christelijke kerk alhier'. In dat bijeen brengen van zijn gelovigen, van zijn schapen, werkt Christus onfeilbaar en onoverwinnelijk, zodat die gelovigen, samengebracht wordende, nu ook zelf samenkomen'.
- I 35 'De daadwerkelijke gehoorzaamheid aan dit gebod in het leven van de gelovigen (d.i. van de gelovigen allen en een ieder) laat zich niet ontkennen door het feit, dat de gelovigen in dit leven niet volmaakt zijn. Zo wordt onder ons wel gesproken. Men zegt dan, dat er als gevolg van de zonde en de onvolmaaktheid in dit leven, ware gelovigen zijn, die zich niet bij de kerk voegen'.
 'Mijnstelling, dat de gelovigen samenkomen in de enige kerk, omdat Christus hen daar onfeilbaar en onoverwinnelijk samenbrengt (het samenkomen en samenbrengen vallen dus samen) wordt bestreden door de (op zichzelf juiste) stelling dat de gelovigen nog niet volmaakt zijn. Deze bestrijding is ten onrechte, omdat in mijn stelling in 't geheel niet ligt opgesloten het reeds volmaakt zijn van de gelovigen. Ik stelde niet dat de gelovigen volmaakt zijn in hun samenkomen, maar dat zij samenkomen'.
- I 37 'Zo is daar in het leven van de gelovigen, zij het in beginsel, de gehoorzaamheid aan de ordinantie van God, zodat zij zich niet op zichzelf houden, maar zich voegen bij deze heilige vergadering en zich daarmee verenigen. In art. 28 staat dan ook niet, dat er ware gelovigen zijn die **niet** doen wat zij krachtens dit artikel schuldig zijn te doen'.
- I 50-51 'Art. 28 spreekt over 'deze heilige vergadering' en dat is de vergadering van art. 27'.
 'Dit.artikel zegt niet dat men zich bij de **ware** kerk moet voegen, maar dat men zich niet op zichzelf mag houden doch zich 'daarbij' moet voegen, nl. bij 'deze heilige vergadering', waarmee bedoeld wordt de kerk van artikel 27. Dat wie zich bij 'deze heilige vergadering' voegt, zich zodoende bij de **ware**kerk voegt, is op zichzelf waar, **maar dat is hier niet in geding**. Het is dan ook minder juist en niet overeenkomstig de tekst van artikel 28 als gezegd wordt, dat de gelovigen schuldig zijn zich bij de **ware kerk te voegen**. Zulk spreken wekt de indruk dat het er in artikel 28 om gaat, dat men zich niet bij de **valse** maar bij de **ware** kerk moet voegen. Dan zou het in dit artikel dus gaan om het juiste **kerkadres** en de juiste **kerkkeuze**'.
- 'Artikel 28 zegt niet: zie erop toe dat je je niet bij de valse kerk voegt maar bij de ware, maar: zie erop toe dat je je niet op jezelf houdt, maar dat je je voegt. En waarbij moet men zich voegen? Bij deze heilige vergadering.
 Op de vraag evenwel waar of welke die vergadering is, **daarop geeft artikel 28 geen antwoord**. Want dat is bekend aan hen die hier op hun schuldige plicht worden gewezen. Zij hebben deze heilige vergadering immers al beleden in artikel 27 en dat als mensen die zelf tot die vergadering behoren en aan haar deelhebben'.
- 'Heel dit artikel spreekt over **de roeping van de kerkleden**, over de houding die zij tegenover de kerk hebben aan te nemen'.
- 'Daarop .wijst artikel 28. Het is de verantwoordelijkheid die men heeft, niet als niet-kerklid maar als kerklid. Het is derhalve ook niet de verantwoordelijkheid om lid van de kerk te **worden** - over het lid **worden** spreekt artikel 28 niet - maar om lid te **zijn**, metterdaad'.
- I 55 'Nee, niet allen die in de kerk zijn, zijn ook van de kerk Nergens evenwel geeft de Schrift ons het recht om deze stelling ook omgekeerd van toepassing te verklaren door te stellen: niet allen die van de kerk zijn, zijn ook in de kerk'.

- I 57 'De Schrift zelf leert ons dat de ware gelovigen tot de kerk behoren. En zij leert ons nergens, dat daar uitzonderingen op zijn'.
 'Er .is.dan ook geen ware christen, geen ware gelovige, die de kerk niet gelooft'.
 'En .het.geloof aan de kerk gaat niet gepaard met het zelf niet tot de kerk behoren'.
 'In.art. 27 staat niet met zoveel woorden, dat alle gelovigen tot de kerk behoren. Maar in dit artikel staat wel wat WIJ geloven aangaande de kerk. En die wij zijn de ware gelovigen. Dus niet: de meeste ware gelovigen, maar gewoon: de ware gelovigen. En dat houdt in: alle ware gelovigen'.
 'De stelling dat de (alle) gelovigen tot de kerk behoren, is schriftuurlijk'.
- I 58-59 'Art. 27 zegt niet, dat de kerk de zichtbare gemeente van Christus is, maar dat zij is een heilige vergadering van de **ware christgelovigen**. En daarna zegt art. 28 niet dat die kerk zichtbaar is . Dat die vergadering zichtbaar is, aanwijsbaar, is wel **vanzelfsprekend**. Onzichtbare vergaderingen bestaan er heel eenvoudig niet . Daarom heeft de belijdenis er ook geen enkele behoefte aan om te zeggen, dat de kerk een zichtbare, aanwijsbare vergadering is . Art. 28 legt niet sterk de nadruk op de **zichtbare, aanwijsbare kerk, waarbij** de gelovigen zich moeten voegen, maar het legt sterk de nadruk op het **ambt, de plicht** van de gelovigen **zich bij** deze heilige vergadering te voegen'.
- I 59 'De vraag waar Christus zijn kerk vergadert, wordt beantwoord in art. 27 en dat antwoord luidt: verspreid en verstrooid door de hele wereld'.
- I 60-61 'Het woordje 'ware' als bepaling **bij kerk komt eerst in artikel 29 voor!** En het is uitlegkundig onjuist om in artikel 28 reeds in te lezen wat eerst in art. 29 aan de orde wordt gesteld. Niet artikel 29, wel artikel 27 vormt het uitgangspunt van artikel 28 . Daarbij aansluitend wijst artikel 28 **deze** ware christgelovigen op hun ambt zich van deze heilige vergadering **niet af te scheiden**, maar zich daarbij te voegen.
 Art. 28 spreekt niet met het oog op hen die buiten zijn, die van de kerk niet zijn, met als opdracht, dat deze zichzelf lid maken, aldus **makende** de enigheid der kerk, maar met het oog op hen die binnen zijn, die van de kerk zijn. Voor dezen is daar de roeping zich niet op zichzelf te houden, maar zichzelf daarbij te voegen, aldus **onderhoudende** de enigheid der kerk'.
 Uit de 'Stellingen en samenvattingen' nog het volgende:
- I 63 'Door hetzelfde geloof, waardoor men Christus wordt ingelijfd en al zijn wel daden aanneemt, wordt men de christelijke kerk ingelijfd en is men daarvan een levend lid. Men is niet een waar en levend lid van Christus zonder tegelijkertijd een waar en levend lid van de kerk te zijn'.
- I 64 'In de woorden 'dewelke is een heilige vergadering van de ware christgelovigen', leert art. 27 ons, dat de kerk zich laat vinden in de **samenkomst** van de gelovigen. Die samenkomst is niet continu, maar telkens opnieuw'.
- I 68 'Nergens leert de Schrift ons te onderscheiden tussen tweeërlei ware gelovigen, nl. ware gelovigen die wèl, en ware gelovigen die geen ware en levende leden van de kerk zijn, zodat laatstgenoemden vermaand zouden moeten worden tot de kerk te gaan behoren door de juiste 'kerkkeuze' te doen'.
- I 69 'Art. 28 vermaant niet tot het (eenmalig) **lid worden** van de kerk, maar dit artikel vermaant **op grond van het lid zijn** van de kerk en het vermaant **tot het zich als lid der kerk gedragen**'. 'In .de.slotzin van art. 28 spreekt de kerk een tuchtwaardig oordeel uit over allen, die zich van deze vergadering afscheiden of daarbij niet voegen: zij doen tegen de ordinantie van God. Het uitspreken van dit oordeel bewijst dat art. 28 het oog heeft op hen, die binnen zijn. De kerk tuchtigt niet hen, die buiten zijn, die van haar niet zijn. Die buiten zijn zal God oordelen (1 Cor. 5:12)'.

- I 70 'De Schrift leert ons niet, dat de ware gelovigen niet het onderscheid weten tussen wat waarlijk kerk is en wat zich met de naam der kerk dekt, maar in werkelijkheid niet anders is dan een 'vergadering en verzameling van de ongelovige en onboetvaardige mensen...'. De ware burgers van Jeruzalem laten zich niet misleiden door de schijn van Babylon. Want deze twee zijn lichtelijk van elkaar te onderscheiden. Intussen leggen de ware gelovigen wel hun levenlang naarstigheid en goede voorzichtigheid aan de dag om te onderscheiden welke de ware kerk zij'.
- 'Mijn spreken is niet, dat de oproep van art. 28 NGB is gericht tot hen, die zich reeds in de bijeenkomst van de gelovigen laten vinden en niet tot hen die zich (nog) niet daarbij **gevoegd hebben**. Zulk spreken acht ik statisch, als zou het zich laten vinden in de bijeenkomst der gelovigen en het zich daarbij voegen een zaak van één keer zijn, die men al dan niet gedaan hééft. Artikel 28 spreekt in de **onvoltooid** tegenwoordige tijd: het zegt niet wat men (eens) **gedaan moet hebben (voltooid** tijd), maar wat men HEDEN schuldig is te doen, nl. zich daarbij voegen en zich daarmee verenigen.
- De Zoon van God **vergadert** Zich (tegenwoordige tijd) Zijn Kerk, die een vergadering is van de waarlijk gelovige christenen (art. 27) en nu is het de roeping van de gelovigen allen en een ieder, zich aan die vergadering niet **te onttrekken**, maar zichzelf daarbij **te voegen** (tegenwoordige tijd)'.
- NV 2 '..... de oproep van artikel 28 geldt **de leden der Kerk**, geldt hen, die voor rekening van de Kerk liggen, die aan de Kerk toebehoren'.
- NV 2-3 'Verder wil ik er hier op wijzen, dat volgens het onderwijs van de Schrift **de gelovigen leden van de kerk zijn en eeuwig blijven**. Dit onderwijs vinden we verwoord o.a. in de slotzin van antwoord 54 HC: 'en dat ik (die geloof) daarvan een levend lidmaat **ben en eeuwig** zal blijven'.
- NV 6 'Art. 28 roept op tot een **geordend** samenkomen en samenleven van de gelovigen **als een hechte gemeenschap**, die zich onderwerpt aan het juk van Christus, dat is aan de reine leer van het evangelie'.
- NV 7 '**Allen** die hun hals daaronder buigen worden door Gods trouw en mogendheid bewaard in de gemeenschap van zijn Kerk'.
- 'De ware christgelovigen zijn door hun geloof ware en levende leden van de Kerk. Voor hen geldt wat Paulus zegt in 1 Cor. 12:27: 'Gij nu zijt het lichaam van Christus en een ieder voor zijn deel leden'.
- De waarlijk gelovige christenen voegen zich ook bij de kerk, bij deze heilige vergadering Zij geloven en belijden ook, dat men wel **naarstig en met goede voorzichtigheid uit het Woord Gods behoort** te onderscheiden welke de ware Kerk zij, opdat men niet misleid wordt door de schijn van de valse kerk'.

A. Meerderheidsrapport inzake het voorstel tot instelling van een deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland.

Agenda: X6,7,8,9,11,12,13,14

Commissie II

Rapporteur . : H.J. Nijenhuis

1. Ingekomen stukken:

- a. voorstel van de Part. Synode van Friesland 1987 d.d. 18 maart 1987 (ag. X6);
- b. voorstel van de Part. Synode van Gelderland 1987 d.d. 28 maart 1987 (ag. X11);
- c. brief van de kerk van Weesp-Nigtevecht d.d. 21 maart 1987 (ag. X 7);
- d. brief van de kerk te Zoetermeer d.d. 26 maart 1987 (ag. X 8);
- e. brief van de kerk van Enschede-Zuid d.d. 26 maart 1987 (ag. X 9);
- f. brief van de kerk van Lomen-Abcoude dal. 7 april 1987 (ag. X 14);
- g. brief van ds. C.G. Bos te Ermelo en br. J.J. Bos te Leeuwarden d.d. 30 maart 1987 (ag. X

13).

Opmerking: Onder punt X 12 van het agendum wordt een brief van ds. C.G. Bos d.d. 3 februari 1987 vermeld. Naderhand bleek dat deze brief een bijlage is bij het hierboven onder b. vermelde stuk.

2. Wat Friesland voorstelt

De Part. Synode van Friesland 1987 stelt het volgende voor:

'De Generale Synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland benoemt een deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland...'

In een achtal punten wordt vervolgens de opdracht voor een dergelijk deputaatschap omschreven.

In de bij dit voorstel gevoegde gronden wordt uitgegaan van de Schriftuurlijke en confessionele opdracht aan de gelovigen en aan de kerken om 'kerkelijke eenheid te zoeken met allen die eenzelfde geloof belijden en de leer die naar Gods Woord is willen bewaren, zoals die door De Gereformeerde Kerken in Nederland is beleden en aangenomen in de drie formulieren van eenheid'. Het bewijs hiervoor volgt dan.

Zie verder de bijlagen 1 en Ia.

3. De opdracht kerkelijke eenheid te zoeken

Dat 'de gelovigen' en 'de kerken' naar Gods Woord en de daarop gegronde belijdenisgeschriften kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders dienen te bevorderen is buiten kijf.

Gods Woord is op dit punt duidelijk. De kerken en haar leden hebben dit dan ook altijd terecht als hun roeping gezien.

Maar de grote vraag die vanwege het voorstel van Friesland een antwoord moet ontvangen, is deze: is hiervoor op dit moment de instelling van een generaal deputaatschap vereist?

Anders gezegd: is dit vandaag een gemeenschappelijke taak voor De Gereformeerde Kerken in Nederland? Volgens art. 49 K.O. worden immers deputaten benoemd voor de uitvoering van de opdrachten van de meerdere vergaderingen. Is het een opdracht voor de meeste vergadering van de kerken kerkelijke eenheid te bevorderen met degenen die Friesland hiervoor aanduidt en dan op de wijze zoals Friesland voorstelt?

Uw commissie vraagt nadrukkelijk uw aandacht voor de formulering van deze laatste vraag. Want in het algemeen gesteld heeft ook deze synode uiteraard die opdracht en roeping. Al haar besluiten zullen de kerkelijke eenheid moeten bevorderen. Niet alleen die ten aanzien van buitenlandse kerken en ten aanzien van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Bezien we het eerste lid van de zoëven gestelde vraag (met wie de eenheid bevorderen) dan duidt Friesland die in haar voorstel met verschillende benamingen aan: gereformeerde belijders in Nederland, alle gelovigen in Nederland die niet tot de Gereformeerde Kerken in Nederland behoren, kerken of groepen, gelovigen die willen staan op de grondslag alleen van de drie formulieren van eenheid. Ook in de gronden voor dit voorstel worden deze benamingen door elkaar gebruikt.

Zoals hieronder zal worden aangetoond, komt het erop aan wie nu worden bedoeld.

Ook de opdracht die Friesland aan het voorgestelde deputaatschap toedenkt (dus de wijze waarop de eenheid moet worden bevorderd), is een punt dat nader dient te worden getoetst. Kan en moet het eventueel zo?

Uit de bespreking van deze punten zal dan tevens duidelijk worden of er *momenteel* zo'n deputaatschap noodzakelijk is.

4. *Blik inde historie*

Aansluitend bij onze laatste opmerking onder 3. merkt uw commissie op dat er in het verleden inderdaad deputaatschappen hebben bestaan die als opdracht van synodewege hadden de kerkelijke eenheid te bevorderen. In de stukken wordt op dit punt gewezen naar de Generale Synode van Groningen 1946. Maar ook in de perioden 1892 tot 1914 en 1933 tot 1940 waren er dergelijke deputaatschappen actief. En het is voor ons vandaag zeer leerzaam om de geschiedenis ervan na te gaan. We willen die in het kort aanduiden.

1892-1914

Reeds de kerken van de Afscheiding hielden zich op haar synode van 1892 bezig met de 'Roeping onzer Kerken tegenover de Gereformeerden, die nog niet met ons verenigd zijn' (Acta, art. 45).

Na de Vereniging van 1892 komt dit punt telkens op de synoden aan de orde. Er wordt dan gesproken van 'deputaten voor Onderhandelingen met nog niet aangesloten Kerkformatiën' (1893), van 'Kerken van min vaste formatie' (1905), van 'Kerken van Gereformeerde Belijdenis buiten ons Kerkverband' (1908) en van 'Contact met Geref. Gemeenten' (1914), wanneer het om het bevorderen van de kerkelijke eenheid gaat.

Men ziet dat het dan heel duidelijk gaat om die kerken of kerkengroepen 'die wel de Belijdenis en de Kerkenordering der Geref. Kerken aanvaard hebben, doch niet met de Geref. Kerken in hetzelfde Kerkverband vereenigd zijn', zoals de generale synode van 1896 het dan weer onder woorden bracht. Deze synode besloot trouwens geen deputaten hiervoor meer te benoemen, maar een bepaalde kerk op te dragen vóór elke generale synode een appèl tot andere kerken te doen uitgaan.

Resultaat van al deze bemoeienissen door de jaren heen? Er volgen wel reacties, maar die leiden verder tot niets. Wel dringen de achtereenvolgende synoden er telkens op aan dat vooral de kerken alsmede de classes op dit punt diligent zullen zijn. De synode van 1914 besluit daarom 'deze pogingen vanwege de Generale Synode voorlopig te staken'.

1933-1940

In 1914 worden de 'pogingen' dus voorlopig gestaakt. Deze voorlopigheid duurt tot 1933. Op de tafel van de synode van dat jaar is een reeks voorstellen van kerkelijke vergaderingen neergelegd 'inzake de eenheid aller gereformeerden', of ook om 'tot meerdere eenheid te komen in het kerkelijk leven' (Acta, artt. 203 en 245).

Na ampele bespreking besluit de synode onder 3e:

'uit te spreken in gehoorzaamheid aan dien eisch des Heeren bereid te zijn van haar zijde alles te doen, wat in haar vermogen is, om - met onverzwakte handhaving van wat naar Schrift en belijdenis om des Heeren wil nooit mag worden prijsgegeven - te bevorderen de eenheid in het kerkelijk samenleven'

en onder 4e:

'daartoe

- a. een publiek getuigenis te doen uitgaan tot alle belijders der gereformeerde religie, waarin zij hun van deze haar bereidheid kennis geeft, in den naam des Heeren de eisch van eenheid gelegd wordt voor hun consciëntie en hun gebeden wordt zich rekenschap te geven van de vraag, of het nog langer verantwoord is, dat ZIJ en WIJ kerkelijk gescheiden leven en
- b. zich in het bijzonder in aansluiting aan de Acte van Afscheiding en Wederkeering te wenden tot de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerk en haar met al den drang der waarachtig zoekende broederliefde te verzoeken, ons te willen melden, of zij bereid is met ons saam te spreken over wat ons verdeelt en over de wijze, waarop de door God geëischte kerkelijke eenheid zou kunnen verkregen worden'.

Het getuigenis is opgesteld en verzonden en er is contact gezocht met de Chr. Geref. Kerken. Maar in art. 67 van de generale synode van 1936 lezen we slechts dat dit wordt gerapporteerd, terwijl de praeses 'de droefheid der synode' uitspreekt, 'dat al deze bemoeienissen tot geen betere resultaten hebben geleid'.

Volgens art. 89 van de synode van 1939 blijkt er een officieus contact te bestaan dat 'verkregen is met vooraanstaande broeders in de Hervormde Kerk, die de gereformeerde belijdenis liefhebben'.

Dit moet worden voortgezet, terwijl een dergelijk contact door deputaten ook moet worden gezocht 'met andere gereformeerde belijders in ons vaderland, teneinde de eenheid der gereformeerde belijders te bevorderen'. Maar verder vernemen we hiervan niets meer in 1940.

1945 en volgende jaren

Nu uiteraard voortgaande op de lijn van de gereformeerde gebleven kerken kunnen we passeren dat de synode van 1945 een voorstel van Maartensdijk om een profetisch getuigenis tot vrijmaking te richten tot de leden van de synodalistische kerken verwierp (zonder dat de grond hiervoor wordt vermeld).

Van meer belang voor ons onderwerp is het besluit van de generale synode van 1946. Omdat dat besluit ook in de ingekomen stukken wordt vermeld, wil uw commissie hierop wat breder ingaan.

Er was een aantal verzoeken binnengekomen om 'alles wat goed is te doen, teneinde de eenheid in het zichtbare onder alle Gereformeerde Belijders van de Naam des Heeren in ons land te bevorderen' (woorden van de Part. Synode van het Noorden).

Het besluit dat de synode dienaangaande neemt luidt als volgt (Acta, art. 88): 'De synode enz. kennis genomen hebbende van de voorstellen van de Particuliere Synodes van het Noorden, van Overijssel-Gelderland, van Utrecht, van Zuid-Holland, en van de Kerk van Dordrecht, inzake het zoeken van contact met Kerken die zich met woord en daad stellen op den grondslag van Gods Woord en de Drie Formulieren van Eenigheid; gedrongen door het Woord des Heeren (o.a. Joh. 17:20,21; Phil. 2:1 en 2; Ef. 4:3-6) en door de daarop rustende belijdenis (o.a. Art. 28 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis) te staan naar kerkelijk samenleven met allen, die met ons door één Geest één Heere aanbidden en éénzelfde geloof belijden;

hierbij zich wetend in de lijn der Vaderen, die reeds in de 'Acte van Afscheiding of Wederkeer' verklaarden 'tevens gemeenschap te willen oefenen met alle ware Gereformeerde lidmaten en zich te willen vereenigen met elke op Gods Woord gegronde vergadering'; en thans als eerste gewone Generale Synode na de Vrijmaking de in de 'Acte van Vrijmaking of Wederkeer' uitgesproken bereidheid ook voor de hare erkennend, als daar gezegd wordt: 'bereid zijnde, zoo haast als men dat hebben kan, gemeenschap te willen oefenen met allen, die in de Benigheid der Leer welke naar den Woorde Gods is, met ons willen leven of gaan leven in een aangenomen of wederom aan te nemen Kerkenordering, op dat Woord gegrond';

besluit - om praktische redenen voorshands zich daartoe beperkende - contact te zoeken met de Christelijke Gereformeerde Kerk, die met ons staat op dezelfde basis van Gods Woord en de Drie Formulieren van Eenigheid, teneinde in den weg van samenspreking of correspondentie na te gaan, wat ons vereenigt en wat ons nog verdeelt, en gezamenlijk middelen te beramen, die onder den zegen des Heeren kunnen leiden tot kerkelijk samenleven'.

Ook besloot deze synode nog een 'Getuigenis', geadresseerd 'Aan alle Gereformeerde belijders van den Christus in Nederland' te doen uitgaan (Acta, art. 247, bijlage XVI).

De verspreiding ervan werd aan het moderamen overgelaten.

Het zinnetje dat in het begin van het besluit tussen strepen staat, is per aangenomen amendement ingevoegd in het oorspronkelijke voorstel van de commissie. Dit om de blijkbaar bij sommige synodeleden aanwezige gedachte dat de roeping om kerkelijke eenheid te zoeken verder reikt dan alleen in de richting van de Christelijke Gereformeerde Kerken tegemoet te komen, zoals uit het weergegeven debat kan worden afgeleid. Uw commissie komt op dit punt in het vervolg van dit rapport nog terug. We zullen nu eerst de historie verder volgen.

We zijn hiermee echter snel klaar. Want het 'voorshands zich hiertoe beperkende' duurt voort tot op de dag van vandaag.

Wel is er nog bij de generale synode van 1981 binnengekomen een brief van de kerk te 't Harde met het verzoek een dringend appèl te doen op de verontrusten in de synodalistische kerken. Deze synode besloot hieraan niet te voldoen, met als grond: 'Het gevraagde appèl is geen taak voor een generale synode, maar voor de plaatselijke kerken en haar leden' (Acta, art. 166).

Opmerking

Uit bovenstaande blik in de historie blijkt dat bij het zoeken van kerkelijke eenheid telkens met name de Christelijke Gereformeerde Kerken) voor de dag komen. Soms ook wel de Gereformeerde Gemeenten. Wat de Christelijke Gereformeerde Kerken) betreft, dit is een punt apart, dat ook in deze generale synode een aparte behandeling ontvangt (zie rapport van het moderamen in dezen).

Wij laten dat in dit rapport dus verder buiten beschouwing.

5. 'Theorie' en praktijk'

Op grond van het onder 4. gestelde mag worden geconcludeerd dat de gereformeerde kerken sinds 1892 ook op generaal-synodaal niveau de roeping tot kerkelijke eenheid hebben verstaan. En dat het punt ook op dat niveau telkens aan de orde is geweest. Uitzondering hierop is de periode tussen 1914 en 1933, toen van synodewege er zelfs geen contact met de Christelijke Gereformeerde Kerken werd gezocht.

De 'theorie' stond dus wel vast. Maar de 'praktijk'! De 'theorie' luidde en luidt nog steeds: wat op grond van Schrift en belijdenis bijeenhoort, dient ook bijeen te zijn. Of, om het met de Acte van Vrijmaking te zeggen: de bereidheid om, zo haast als men dat hebben kan, gemeenschap te willen oefenen met allen die in de eenheid van de leer die naar Gods Woord is met ons willen leven of gaan leven in een aangenomen of wederom aan te nemen kerkorde, op dat Woord gegrond. Maar wie wil dit? Met ons leven of gaan leven in kerkelijke eenheid? De 'praktijk' wijst uit dat de uitgestoken hand niet of nauwelijks werd aangegrepen. En als er al op werd gereageerd, was het van voorbijgaande aard. Zo was het in de periode **1892 tot 1914** gesteld ten aanzien van de Gereformeerde Gemeenten en de Christelijke Gereformeerde Kerk en nog andere kerken van 'min vaste formatie'. In de periode sinds 1933 was het al niet beter gesteld.

Een ander 'praktisch' punt is: wie staan er nu werkelijk op de grondslag van Schrift en belijdenis; wie zijn ware gereformeerde lidmaten en op Gods Woord gegronde vergaderingen? Aanvankelijk werden de Gereformeerde Gemeenten ook als zodanig beschouwd. Maar in ieder geval na 1931, toen deze kerken een bindende uitspraak over het wezen van het genadeverbond en 'et aanbod der genade aan zondaren deden, in 1945 nog gevolgd door een leeruitspraak over de algemene genade, moet worden gesteld dat deze kerken van het gereformeerde spoor zijn afgegaan.

Zo gezien is de tussenvoeging in het besluit van 1946 ('om praktische redenen voorshands zich daartoe beperkende', te weten tot contact met de Christelijke Gereformeerde Kerken) ook alleszins begrijpelijk. Zeker, men kan stellen dat die praktische reden deze is, dat men meende hieraan voorlopig de handen vol te hebben. Maar het woord 'redenen' staat in het meervoud. Er was er dus meer dan één. Tot wie moest men zich verder nog wenden, hoe graag men het ook zou hebben gewild? En houdt het woord 'voorshands' ook niet in dat er geen kerken of kerkverbanden voorhanden waren om op dat moment mee in contact te treden? Was er in 1946 een kerkverband geweest van wie men, evenals van de Christelijke Gereformeerde Kerken, kon zeggen dat 'die met ons staat op dezelfde basis van Gods Woord en de Drie Formulieren van Eenigheid', waarom zou men dan alleen voor genoemde kerken hebben gek...a? De 'theorie' wordt vastgehouden, maar de 'praktijk' van de kerkelijke constellatie wijst Lit dat er maar één kerkverband voor contact in aanmerking komt.

We spraken tot hiertoe in feite over kerken of kei -kengroepen (liever: kerkverbanden). Maar hoe staat het nu ten aanzien van personen of groepen van personen met wie kerkelijk contact gezocht zou kunnen worden? Er is geen synode te noemen die over dit verschijnsel enthousiast was. In de periode van 1892 tot 1914 komen die niet eens in het synodale vizier, voorzover uw commissie uit de acta kon afleiden. In de periode 1933 tot 1940 is er officieus contact geweest met 'vooraanstaande broeders in de Hervormde Kerk, die de gereformeerde belijdenis liefhebben'. Wat we dan onder 'officieus' moeten verstaan, is niet duidelijk. Duidelijk is wel dat er niets uitkomt.

Ook in 1946 is deze aangelegenheid in ieder geval ter sprake geweest. Dat kan blijken uit het commissoriale rapport, alsook uit een voorstel van ds. D. van Dijk tijdens de discussie. In genoemd rapport (Acta, bijlage IX, zie pag. 168) schrijft de commissie: 'Daarbij is terstond een vraag van betekenis, met welke Kerken of groepen zulk een contact moet worden gezocht'.

Het antwoord luidt: 'Uw commissie is van oordeel, dat het raadzaam is, indien we ons daarbij voorlopig beperken tot de Christelijke Gereformeerde Kerk...'. Er wordt hiervoor een vijftal gronden aangevoerd. We vermelden de laatste twee daarvan:

- I V. Hoezeer ons hart ook uitgaat naar vereeniging van alle Gereformeerde belijders, den eersten tijd zal het zoeken van contact met onze christelijke gereformeerde broeders onze gehele aandacht vragen.
- V. Hier komt nog bij, dat het, wat de Gereformeerde belijders in de Nederlandse Hervormde Kerk betreft, in de tegenwoordige omstandigheden wel mogelijk zal zijn besprekingen te openen over kerkelijk samenleven met personen of groepen in die 'Kerk', maar niet met de 'Kerk' als zodanig, doordat deze niet staat op de basis van de Gereformeerde belijdenis'.

Ds. D. van Dijk stelde voor nog een laatste overweging aan het besluit te laten voorafgaan van de volgende inhoud:

'Van oordeel, dat een zoeken van eenheid als in de aanhangige voorstellen bedoeld met alle Gereformeerde Belijders vooralsnog niet wel mogelijk zal zijn, wijl het zoeken van contact met onze

Christelijke Gereformeerde Broeders onze geheele aandacht zal vragen, dat in de tegenwoordige omstandigheden het wel mogelijk zal zijn besprekingen te hebben met personen of groepen in de Nederlandse Hervormde Kerk, maar niet met die kerk als zodanig, daar deze, hoewel de Gereformeerde belijdenis niet formeel afgeschaft hebbende, deze toch praktisch ter zijde heeft gesteld'.

Na bespreking trekt ds. van Dijk dit voorstel in. Maar duidelijk is de overeenstemming met het commissie-rapport.

Een en ander werpt ons inziens licht op de via een amendement ingevoegde zin tussen gedachtenstrepen. Men voelt niets voor contact met personen of groepen (in de Nederlands Hervormde Kerk), ofschoon de mogelijkheid hiertoe misschien wel bestaat. Men zoekt een 'kerk', die op de basis van de gereformeerde belijdenis staat, niet 'theoretisch' slechts, doch ook 'praktisch'. Voorshands zijn dat alleen de christelijke gereformeerde broeders. En zo is dat tot 1987 gebleven.

6. De huidige situatie

We komen nu weer terug bij het voorstel van de Particuliere Synode van Friesland 1987 om een deputaatschap te benoemen op generaal-synodaal niveau tot oevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland.

Uw commissie wil nu antwoord geven op de onder 3. gestelde vraag en dat doen tegen de achtergrond van de kerkelijke historie inzake deze aangelegenheid. De vraag dus of op grond van de roeping van de kerken om kerkelijke eenheid te zoeken en te bevorderen momenteel de instelling van een generaal-synodaal deputaatschap is vereist.

Met wie de eenheid bevorderen

Duidelijk is uit het voorstel van Friesland dat deze particuliere synode de eenheid wil bevorderen met alle gereformeerde belijders in Nederland van welke kerkelijke signatuur ook. Personen en kerken of groepen. En gronden hiervoor zijn:

- a. 'de kerkelijke ontwikkelingen (in brede zin) in Nederland' die 'ook laat zien een bewustwording van de noodzaak van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders';
- b. de mogelijkheid 'voor andere kerken en groepen die schriftuurlijke kerkelijke eenheid zoeken' 'zich landelijk tot onze kerken te wenden voor inlichtingen, advies en het bespreken van overlegmogelijkheden';
- c. 'door het geven van juiste informatie over de Gereformeerde Kerken kan de (verkeerde) beeldvorming worden tegengegaan en mogelijk een brug worden geslagen over gescheiden kerkelijk leven dat één behoort te zijn'.

De commissie merkt op dat Friesland nalaat concreet aan te wijzen bij wie dan de bewustwording van de noodzaak van kerkelijke eenheid aanwezig is; en welke kerken en groepen dan schriftuurlijke kerkelijke eenheid zoeken; en bij wie een vertekend beeld van onze kerken de eenwording in de weg staat. Spreken we in dit verband over kerken, dan zou uw commissie niet weten welke kerken behalve de Christelijke Gereformeerde Kerken eenheid met ons begeren. Ten aanzien van groepen geldt hetzelfde.

Waarbij nog komt dat het een novum zou zijn wanneer landelijke deputaten contact zouden opnemen met groepen. Bijvoorbeeld met de Gereformeerde Bond in de Hervormde Kerk?

Gaat het over personen, gesteld dat er zijn die eenheid zoeken, dan zijn er andere kerkelijke instanties bij wie dezen terecht kunnen. Landelijke deputaten hebben zich in hetverleden beperkt tot het contact zoeken met kerken of kerkverbanden.

En wat het geven van juiste informatie betreft, is dit een gezamenlijke taak voor de kerken? Een opdracht die kerken en kerkleden niet zouden afkunnen?

Samengevat meent uw commissie dat niet is aangetoond dat er kerkelijke ontwikkelingen zijn, of met ons eenheid zoekende kerken of groepen bestaan die de instelling van het gevraagde deputaatschap vereisen. 'Theoretisch' gezien hebben we de opdracht ook op synodaal niveau de kerkelijke eenheid te bevorderen.

We moeten helaas constateren dat het 'praktisch' gezien nog steeds niet uitvoerbaar is. In 1946 niet, ook niet in 1987.

Op welke manier de eenheid bevorderen

De wijze waarop de eenheid door een deputaatschap zou moeten worden bevorderd geeft Friesland aan in de door haar voorgestelde opdracht aan te benoemen deputaten.

De *eerste taak* voor deputaten zou moeten zijn om als adres te fungeren voor alle gelovigen in Nederland die naar wegen zoeken om te komen tot kerkelijke eenheid. Gelet op de historie als in het voorgaande van dit rapport beschreven zouden we ook van dit punt moeten zeggen dat het een novum moet zijn. Dit kan men toch ook moeilijk een zaak noemen die de kerken gemeenschappelijk aangaat.

Voor ons idee gaat het zelfs enigszins in de richting van kerkgenootschappelijk denken: alsof in een synode de ene, landelijke kerk belichaamd is. Maar wat alles afdoet is dit: voor particuliere 'gelovigen in Nederland die niet tot De Gereformeerde Kerken in Nederland behoren' zijn er evenzovele adressen als er plaatselijke kerken en zelfs kerkleden zijn.

Als *tweede opdracht* ziet Friesland het zoeken naar mogelijkheden om genoemde particuliere gelovigen, al of niet op hun verzoek, beter te informeren over zaken die de Gereformeerde Kerken betreffen. Hiervan kunnen we hetzelfde zeggen als ten aanzien van de eerste opdracht: geen taak voor een synode met haar deputaten, wel een taak voor kerken en kerkleden (vgl. Arnhem 1981). Een juiste beeldvorming van onze kerken verkrijgt men, wanneer die kerken Gods Woord in getrouwheid prediken, alsook wanneer de kerkleden Christus gestalte in hun leven laten krijgen. Betere beeldvorming bestaat er niet.

Friesland noemt als *derde punt* na te gaan of er landelijke ontwikkelingen zijn die opening geven voor kerkelijke toenadering en of er mogelijkheden zijn om kerkelijke contacten te leggen met kerken of groepen. Hierover kunnen we hetzelfde opmerken als we boven deden onder het kopje 'Met wie de eenheid bevorderen'.

Helaas moeten we al bij voorbaat constateren dat die 'landelijke ontwikkelingen' en die 'mogelijkheden' er niet zijn.

Dan *volgt het vierde punt*: zo mogelijk voorstellen te doen aan de eerstvolgende synode die de eenheid van gereformeerde belijders bevorderen. Zijn er nu werkelijk synodale deputaten nodig om dit te doen? Weten de kerken en haar leden niet (meer) wat van hen te dezer zake wordt gevraagd? Weten de kerken dit gezamenlijk niet (meer)? Ook zulk een opdracht is in het verleden nooit aan dergelijke deputaten verstrekt.

Punt 5 is 'zo mogelijk reeds informele contacten te leggen met gelovigen die willen staan of gaan staan op de grondslag alleen van de drie formulieren van eenheid'. Bedoelt Friesland hiermee particuliere gelovigen, dan stelt uw commissie opnieuw: hiervoor zijn de kerken en haar leden zelf mans genoeg. Het is zelfs veel beter dat die het doen, want zij zullen dichter bij deze mensen staan dan landelijke deputaten. Zijn groepen van gelovigen of zelfs kerken bedoeld, dan herinneren we aan de brieven van de kerken van Weesp-Nigtevecht en van Zoetermeer die adhesie aan het voorstel van Friesland betuigen. Eerstgenoemde kerk doet melding van haar 'recente contacten met gemeenteleden en de kerkeraad van de Gereformeerde Bond in Weesp'. Tussen haakjes: bedoeld zal zijn: een Hervormde Kerk van gereformeerde-bondssignatuur, want de Gereformeerde Bond heeft geen 'eigen' kerken.

De kerk te Zoetermeer schrijft over 'verblijvend contact' met de raad van de Christelijke Gereformeerde Kerk ter plaatse. Maar blijkbaar kunnen beide kerken dit alleen af. En vervolgens is er voor haar de weg van het kerkverband. Het ontgaat uw commissie dat hierbij of hiervoor landelijke deputaten zouden moeten optreden.

Of het zou al moeten zijn om hulp te bieden en te adviseren?

Dan komen we tot *het volgende punt* van Friesland: 'desgevraagd de eigen plaatselijke kerken te adviseren bij het leggen van contacten met, en het beleggen van vergaderingen voor gereformeerde belijders'. De kerk te Weesp-Nigtevecht schrijft de hulp van een dergelijk deputaatschap node te hebben gemist. En de kerk te Lomen-Abcoude meent dat een landelijk deputaatschap goede diensten kan bewijzen op dit punt. Maar hier moet tegen opgemerkt worden dat we toch ons kerkverband hebben. Volgens art. 40 van de K.O. kunnen de kerken op de classis melden 'of er iets is, waarbij de kerkeraden het oordeel of de hulp van de classis nodig hebben voor de goede voortgang van hun plaatselijk kerkelijk leven'. Terwijl er naar art. 44 K.O. visitatoren zijn die de kerkeraden 'met raad en daad' kunnen bijstaan. Ook hiervoor zijn synodale deputaten overbodig. En van het beleggen van vergaderingen kan weer gezegd worden: een taak die de plaatselijke kerken, ook in eventuele combinatie, zelf gemakkelijk kunnen behartigen.

7. Conclusie

Alles in ogenschouw nemend is uw commissie van oordeel dat anno 1987 een deputaatschap als door de Particuliere Synode van Friesland 1987 is ingesteld niet moet worden ingesteld. De noodzaak, of zelfs de wenselijkheid daartoe is niet door Friesland aangetoond.

In geding is hierbij vooreerst art. 49 K.O.: het is momenteel geen opdracht voor de meeste vergadering van de kerken kerkelijke eenheid te bevorderen met de door Friesland genoemde instanties en met de door deze particuliere synode voorgestelde opdracht. Wat de genoemde instanties betreft, Friesland bewijst niet overeenkomstig art. 30 K.O., 2e alinea, 1e lid, dat het hier om zaken gaat die de kerken in landelijk verband aangaan. En aangaande de voorgestelde opdracht toont Friesland niet aan in overeenstemming met art. 30 K.O., 2e alinea, 2e lid, dat deze zaken niet in de mindere vergaderingen kunnen worden afgehandeld.

Het is niet met vreugde dat uw commissie tot dit negatieve oordeel moet komen. Het betekent immers dat - afgezien nu van de Christelijke Gereformeerde Kerken - er hier te lande in dit tijdsbestek geen kerkverbanden of, zo men wil, kerkengroepen aanwezig zijn met welke op grond van Gods Woord en de belijdenis kerkelijke eenheid kan en mag worden nagestreefd. De Particuliere Synode van Friesland 1987 was klaarblijkelijk ook niet in staat die bij name aan te wijzen. En dat mag ons verdriet doen.

Ook is het de commissie bekend dat velen in de gereformeerde kerken met spanning uitzien naar het besluit van deze synode ten aanzien van het onderhavige punt. Sommigen in de mening dat de instelling van een generaal-synodaal deputaatschap voor kerkelijke eenheid iets positiefs kan bijdragen ten aanzien van de verontrusting over bepaalde kerkelijke ontwikkelingen; of was het maar ten aanzien van de juiste beeldvorming van de gereformeerde kerken. De laatsten vooral zullen wellicht teleurgesteld worden door een afwijzend besluit van deze synode.

Daarom achtte uw commissie het nodig en goed om de zaak van het zoeken van kerkelijke eenheid op landelijk niveau uit de historie sinds 1892 na te gaan en in haar rapport op te nemen.

Hieruit kan een ieder zien dat wij met ons besluit op de altijd gevolgde lijn staan.

Uit die historie blijkt eveneens dat de gereformeerde kerken haar roeping om kerkelijke eenheid te bevorderen doorgaans hebben gezien en verstaan. Maar dan met als juiste uitgangspunt dat deze roeping en taak er allereerst ligt voor de kerken en haar leden.

Toen bijvoorbeeld de synode van 1914 besloot de pogingen vanwege de generale synode om tot kerkelijke eenheid te komen voorlopig te staken, beval zij in datzelfde besluit de plaatselijke kerken aan deze roeping te blijven verstaan. En de synode van 1981 deed hetzelfde.

Met nadruk wil uw commissie tenslotte nog stellen dat met de afwijzing van het voorstel van Friesland de volle verantwoordelijkheid voor deze aangelegenheid opnieuw komt te liggen, c.q. blijft liggen daar waar die vooreerst hoort: bij de plaatselijke kerken en haar leden. Mogen die hiervan dan ook ten diepste overtuigd zijn en blijven en met Gods hulp en zegen deze opdracht uitvoeren tot de rechte vergadering van Christus' kerk in Nederland.

B. *Aanvullend rapport* inzake de voorstellen tot instelling van een deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland.

Commissie II

Rapporteur : H.J. Nijenhuis

1. Wat Gelderland voorstelt

Hoewel er veel overeenkomst is tussen het voorstel van Friesland en Gelderland, ook wat de argumentatie betreft, is er ook verschil.

In onderscheid van Friesland stelt Gelderland allereerst voor een publiek appèl vanwege deze synode te laten uitgaan. Hieraan verbonden stelt zij, in de tweede plaats, voor een deputaatschap ter bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland te benoemen, voor welk deputaatschap vervolgens een voorbeeld van een opdracht wordt geformuleerd. Deze opdracht richt zich vooreerst op de bekendmaking van en de reacties op het voorgestelde appèl en noemt vervolgens enkele punten die ook in het voorstel van Friesland voorkomen.

2. De noodzaak een publiek appèl te doen uitgaan

De vraag waarvoor we komen te staan, is of er redenen aanwezig zijn om momenteel 'een publiek appèl' van synodewege te laten uitgaan 'aan allen die willen staan op de vaste grondslag van de

Heilige Schrift als Gods Woord en van harte instemmen met de Drie Formulieren van Eenheid en een gereformeerde kerkorde, te zoeken naar wegen om te komen tot kerkelijke eenheid'.

Deze redenen zullen dan moeten liggen in het tijdstip waarop dit appèl uitgaat: vereist de kerkelijke situatie in Nederland dit?

Alsook in het adres waaraan dit appèl is gericht: welke instanties of personen moeten erdoor worden bereikt?

Wat *het tijdstip* betreft, Gelderland wijst hiervoor in grond 3 van haar voorstel op 'de kerkelijke ontwikkeling (genomen in brede zin) in Nederland' als 'een gaan op een weg naar kerkelijke eenheid en eenwording zonder terugkeer tot Gods Woord en de gereformeerde belijdenis' waarover vele gereformeerde belijders verontrust zijn, maar die hen toch moet 'bewust maken van de noodzaak van en de roeping tot kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in ons land'.

Verder zou hierbij nog kunnen worden gevoegd wat Gelderland stelt aan het slot van grond 4 over de vervreemding die is gegroeid 'tussen hen die zich nadrukkelijk als gereformeerde belijders presenteren'.

Een vervreemding die 'ook een vertekend beeld van de Gereformeerde Kerken in de hand (heeft) gewerkt'.

Ten aanzien van *het adres* spreekt Gelderland van: 'allen die willen staan op de vaste grondslag van de Heilige Schrift als Gods Woord en van harte instemmen met de Drie Formulieren van Eenheid en een gereformeerde kerkorde'. En verder van: 'gelovigen buiten De Gereformeerde Kerken in Nederland die willen staan op de grondslag van de Drie Formulieren van Eenheid'. En van: 'gereformeerde belijders die uit elkaar gegroeid zijn'.

Tenslotte, Gelderland wijst er op 'dat de Generale Synode van Groningen 1946 een Getuigenis heeft laten uitgaan 'Aan alle Gereformeerde belijders van den Christus in Nederland' (slot van grond 1.).

Uw commissie wil in het vervolg van dit rapport het bovenstaande toetsen.

3. Blik inde historie

Wat het laten uitgaan van een appèl of getuigenis van synodewege betreft had Gelderland ook kunnen wijzen op de periode vóór 1946, gerekend vanaf 1892. In ons eerste rapport komt al voor de dag dat ook in de jaren 1892 tot 1914 er telkens door de synoden 'een ernstig en dringend schrijven' uitging 'tot die kerken, die nog niet de eenheid van het lichaam van Christus in zichtbare openbaring zoeken, opdat deze zaak aan bare conscientie gelegd worde' (1896, art. 13). Dit is volgehouden tot 1914. Met 'luttel resultaat'. Ook het verzenden van getuigenissen wordt dan gestaakt.

Zoals reeds geschreven is op pag. 3 van ons eerste rapport besloot ook de synode van 1933 'een publiek getuigenis te doen uitgaan tot alle belijders der gereformeerde religie'. Zie verder eerste rapport.

Het getuigenis van 1946 waaraan Gelderland refereert en dat te vinden is in bijlage XVI van de Acta van deze synode, is met name gericht aan het adres van (de leden van) de synodalistische kerken om te herinneren aan wat er was gebeurd. We lezen in de tweede alinea van het getuigenis het volgende: 'Aanleiding daartoe gaf haar (de synode, cie) het feit, dat vanwege de vergadering, die zich tegenover haar aandient als 'Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland', en in 1946 te Utrecht bijeen geweest is, een verzoek is uitgegaan tot samenspreking tusschen deputaten vanwege haar en onze synode'.

Over de afwijzing door Arnhem 1981 van een verzoek van de kerk te 't Harde om een dringend appèl te doen op de verontrusten in de synodalistische kerken spraken we al in het eerste rapport (par. '1949 en volgende jaren').

Uit bovenstaande kan blijken dat er principieel geen bezwaar was van synodewege een publiek appèl of getuigenis te laten uitgaan aan, zoals 1946 het noemde, 'alle Gereformeerde belijders van den Christus in Nederland'.

4. Wat het tijdstip betreft

Al stelden we hierboven dat er in het verleden principieel geen bezwaar is geweest een synodaal appèl of getuigenis te laten uitgaan, duidelijk is ook dat niet elke generale synode dit heeft gedaan, dus als haar roeping zag. Dat men het deed van 1892 tot 1914 laat zich verstaan, wanneer we letten

op de omstandigheden: er waren kerken van 'min vaste formatie' die men graag in het kerkverband wilde opgenomen zien. Er had immers een Vereniging plaats gehad. Toen was het dus de tijd voor een ernstig en dringend appèl. Totdat de Gereformeerde Gemeenten en de Christelijke Gereformeerde Kerken zich hadden geconsolideerd. Dat men het deed in 1933 kan ook worden verklaard door het tijdstip waarop het geschiedde. In het desbetreffende besluit wordt ten aanzien van de Christelijke Gereformeerde Kerk gezegd dat men een appèl op haar deed 'in aansluiting aan de Acte van Afscheiding en Wederkeering'. Werd in het volgende jaar niet honderd jaar Afscheiding herdacht?

Wat de aanleiding was voor het getuigenis van 1946 vermeldden we al onder punt 4. Maar nu vandaag. Gelderland noemt als eventuele aanleiding 'de kerkelijke ontwikkeling (genomen in brede zin) in Nederland' en doelt dan in de aansluitende zin klaarblijkelijk op het Samen-op-weg-project, waarover vele gereformeerde belijders verontrust zouden zijn. Maar wat merken we van die verontrusting? Die zal er bij enkelingen zijn. Maar er is geen sprake, helaas, van een stroming noch in de Hervormde Kerk noch in de synodalistische kerken die zich opmaakt tot bewaring van het gereformeerde pand. Zodat we voor dit moment niet kunnen spreken van een gemeenschappelijke taak als kerken om te appelleren op verontruste kerken of groepen van verontrusten. Ook in de door Gelderland gesignaleerde 'vervreemding', gepaard gaande met een 'vertekend beeld' van de gereformeerde kerken kan toch geen aanleiding worden gevonden om nu, door deze synode, een appèl te laten uitgaan. Daar hebben de kerken andere middelen voor (zie eerste rapport met name de punten 6. en 7.).

Kortom, Gelderland heeft naar het oordeel van uw commissie niet overtuigend aangetoond dat wat zij onder 1. van het door haar voorgestelde besluit stelt, momenteel door deze synode moet worden uitgevoerd.

5. Wat de geadresseerden betreft

Ofschoon onder het voorgaande punt de geadresseerden ook al in het vizier kwamen, willen we er toch nog even nader op ingaan. Gelderland noemt als adres: 'allen die willen staan op de vaste grondslag van de Heilige Schrift als Gods Woord en van harte instemmen met de Drie Formulieren van Eenheid en een gereformeerde kerkorde'. Wij vragen: waar zijn die dan? O zeker, ze zullen er wezen. Maar wat we met deze vraag bedoelen is heel concreet dit: aan wie moeten we ons appèl toezenden? Aan kerken? Zo ja, welke dan? Aan groepen? Zo ja, welke dan? Aan personen? Zo ja, wie dan?

Wat de laatsten betreft de personen, hebben we zojuist gezegd dat ze er zullen zijn. Maar dan wel onbekend voor deputaten die hen met ons appèl moeten bekend maken, zoals Gelderland wil. Zijn ze bekend, dan aan gemeenteleden, eventueel aan kerkeraden ter plaatse waar zulke verontrusten wonen.

Voor het overige - al wordt het wellicht eentonig - zij opnieuw verwezen naar wat ten dezen in het eerste rapport is opgemerkt.

Ook met betrekking tot het onderhavige punt moet de commissie stellen dat Gelderland niet heeft aangetoond dat er op dit moment door deze synode een publiek appèl dient te worden gedaan op 'gelovigen buiten de Gereformeerde Kerken in Nederland die willen staan op de grondslag van de Drie Formulieren van Eenheid'.

6. Wat Gelderland verder voorstelt

Na het bovenstaande spreekt het vanzelf dat uw commissie de mening is toegedaan dat ook geen gevolg dient te worden gegeven aan het voorgestelde besluit om een deputaatschap te benoemen 'ter bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland'. Wanneer deze synode geen appèl moet laten uitgaan naar ons oordeel, dan vervallen tevens de punten a. en b. van de als voorbeeld gegeven opdracht van Gelderland.

En waar de volgende punten van deze opdracht analoog zijn aan wat door Friesland is voorgesteld, kan hiervoor weer worden verwezen naar het eerste rapport.

Ditzelfde kan worden gezegd ten aanzien van de 'gronden' die Gelderland aanvoert.

Samenvattend kan worden gezegd dat ook wat Gelderland voorstelt, op dit moment geen gemeenschappelijke taak van de kerken is, maar door de kerken en haar leden kan worden afgehandeld.

BESLUITEN

Instelling deputaatschap tot bevordering van eenheid van gereformeerde belijders (ag. X 6,7,8,9,11,13 en 14).

Voorstel : Commissie II

Rapporteur : H.J. Nijenhuis

Materiaal

1. Besluit van de Particuliere Synode van Gelderland 1987 d.d. 19 maart 1987 (ag. X11), luidend: 'aan de Generale Synode van Spakenburg-Noord, te houden op 22 april 1987 voor te stellen:
 1. dat zij een publiek appèl doet op allen die willen staan op de vaste grondslag van de Heilige Schrift als Gods Woord en van harte instemmen met de drie formulieren van eenheid en een gereformeerde kerkorde, te zoeken naar wegen om te komen tot kerkelijke eenheid;
 2. dat zij een deputaatschap benoemt ter bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland, bijv. met als opdracht:
 - a. het appèl voornoemd zo groot mogelijke bekendheid te geven;
 - b. te dienen als adres voor reacties op dit appèl;
 - c. zo mogelijk reeds informele contacten te leggen met gelovigen buiten De Gereformeerde Kerken in Nederland die willen staan op de grondslag van de Drie Formulieren van Eenheid;
 - d. desgevraagd de eigen plaatselijke kerken te adviseren bij het leggen van contacten met, en het beleggen van vergaderingen voor gereformeerde belijders;
 - e. aan de volgende generale synode van hun arbeid en bevindingen rapport uit te brengen en zo mogelijk voorstellen te doen die de kerkelijke eenheid bevorderen en dit rapport en deze voorstellen uiterlijk zes maanden voor de aanvang van de synode aan de kerken toe te zenden'.
2. Voorstel van de Particuliere Synode van Friesland 1987 d.d. 12 maart 1987 (ag. X6), luidend: 'De Generale Synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland benoemt een deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland met de opdracht:
 1. te fungeren als adres van De Gereformeerde Kerken in Nederland voor alle gelovigen in Nederland die niet tot de Gereformeerde Kerken in Nederland behoren, maar op grond van Gods Woord en de daarop gegronde belijdenis zoeken naar wegen om te komen tot kerkelijke eenheid;
 2. te zoeken naar mogelijkheden om hen, al of niet op hun verzoek, beter te informeren over zaken die de Gereformeerde Kerken betreffen;
 3. na te gaan
 - a. of er landelijke ontwikkelingen zijn die opening geven voor kerkelijke toenadering, en
 - b. of er mogelijkheden zijn om kerkelijke contacten te leggen met kerken of groepen;
 4. aan de eerstvolgende generale synode zo mogelijk voorstellen te doen die de eenheid van gereformeerde belijders bevorderen;
 5. zo mogelijk reeds informele contacten te leggen met gelovigen die willen staan of gaan staan op de grondslag van de drie formulieren van eenheid;
 6. desgevraagd de eigen plaatselijke kerken te adviseren bij het leggen van contacten met, en het beleggen van vergaderingen voor gereformeerde belijders;
 7. van hun arbeid en hun bevindingen rapport uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode;
 8. hun rapport uiterlijk drie maanden voor de aanvang van de eerstvolgende synode aan de kerken toe te zenden'.

Besluit:

niet te treden in de voorstellen van de Particuliere Synoden van Gelderland 1987 en van Friesland 1987.

Gronden:

1.
 - a. Door de Particuliere Synode van Gelderland 1987 is niet aangetoond, dat de door haar gesignaleerde 'kerkelijke ontwikkeling (genomen in brede zin) in Nederland' vereist het doen uitgaan van een publiek appèl aan alle gereformeerde belijders in Nederland door deze synode als zijnde momenteel een gemeenschappelijke taak van de kerken (art. 30 K.O., 2e alinea, 1e lid).
 - b. Door deze Particuliere Synode is evenmin aangetoond dat door haar genoemde geadresseerden voor zulk een appèl niet vanwege de plaatselijke kerken kunnen worden bereikt (art. 30 K.O., 2e alinea, 2e lid).
2.
 - a. Wat betreft de benoeming van een deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland hebben de Particuliere Synoden van Gelderland 1987 en van Friesland 1987 - gelet op de in haar voorstellen genoemde instanties (gelovigen of gereformeerde belijders buiten de kerken, en kerken of groepen) -niet aangetoond dat ten aanzien van deze instanties een dergelijk deputaatschap door deze synode behoort te worden ingesteld overeenkomstig art. 49 K.O. (art. 30 K.O., 2e alinea, 1e lid).
 - b. Gelet op de omschreven opdrachten in haar voorstellen hebben deze Particuliere Synoden niet aangetoond dat de genoemde taken momenteel niet in de mindere vergaderingen kunnen worden afgehandeld (art. 30 K.O., 2e alinea, 2e lid).
3.
 - a. De opdracht kerkelijke gemeenschap te oefenen met alle ware gereformeerde belijders en zich te verenigen met elke op Gods Woord gegronde vergadering (vgl. Acte van Afscheiding of Wederkeer) ligt allereerst bij de plaatselijke kerken en haar leden (Acta GS Arnhem 1981, art. 166).
 - b. Eventuele vragen en problemen die zich voordoen bij de plaatselijke samensprekingen met andere kerken of personen kunnen worden voorgelegd aan de hiervoor aangewezen kerkelijke instanties (zie art. 41 en 44 K.O.).
4. A1 is het juist dat eerdere generale synoden (1892 en volgende jaren, 1933 en 1946) een publiek appèl deden uitgaan tot gereformeerde belijders en kerkformaties, alsook deputaten benoemden tot bevordering van kerkelijke eenheid, daarvoor achtte men toen aanleidingen aanwezig in kerkhistorische omstandigheden.
Zulke omstandigheden zijn echter voor deze tijd niet overtuigend aangewezen.

Minderheidsrapport inzake het voorstel tot instelling van een deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland

In enige bij de generale synode ingekomen stukken die betrekking hebben op de eenheid van de gereformeerde belijders, wordt herinnerd aan het besluit van de Generale Synode van Groningen 1946 (Acta, art. 88). Dit gebeurt met name in het voorstel van de Particuliere Synode van Gelderland 1987. Het bedoelde besluit luidt aldus:

De Synode enz.

kennis genomen hebbende van de voorstellen van de Part. Synodes van het Noorden, van Overijssel-Gelderland, van Utrecht, van Zuid-Holland en van de kerk te Dordrecht, inzake het zoeken van contact met Kerken die zich met woord en daad stellen op de grondslag van Gods Woord en de Drie Formulieren van Eenigheid;

gedrongen door het Woord des Heeren (o.a. Joh. 17:20,21; Phil. 2:1 en 2; Ef. 4:3-6) en door de daarop rustende belijdenis (o. a. art. 28 van de Ned. Geloofsbelijdenis) te staan naar kerkelijk samenleven met allen, die met ons door één Geest één Heere aanbidden en éénzelfde geloof belijden;

hierbij zich wetend in de lijn der Vaderen, die reeds in de Acte van Afscheiding of Wederkeer' verklaarden 'tevens gemeenschap te willen oefenen met alle ware Gereformeerde lidmaten en zich te willen vereenigen met elke op Gods Woord gegronde vergadering';

en thans als eerste gewone Generale Synode na de vrijmaking de in de Acte van Vrijmaking of Wederkeer' uitgesproken bereidheid ook voor de hare erkennend, als daar gezegd wordt. 'bereid zijnde, zoo haast als men dit hebben kan, gemeenschap te willen oefenen met allen, die in de Benigheid der Leer welke naar den Woorde Gods is, met ons willen leven of gaan leven in een aangenomen of weder aan te nemen Kerkenordering, op dat Woord gegrond

besluit - om praktische redenen voorshands zich daartoe beperkende - contact te zoeken met de Christelijke Gereformeerde Kerk, die met ons staat op dezelfde basis van Gods Woord en de Drie Formulieren van Eenigheid, teneinde in den weg van samenspreking of correspondentie na te gaan wat ons vereenigt en wat ons nog verdeelt, en gezamenlijk middelen te beramen, die onder den zegen des Heeren kunnen leiden tot kerkelijk samenleven.

Aan het voorstel betreffende de zaak van de kerkelijke eenheid van de gereformeerde belijders lag een rapport ten grondslag. Nadat de inhoud van de op dit punt betrekking hebbende ingekomen stukken is gereleveerd, deelt de commissie mee, dat zij over het contact zoeken met de belijders in de synodocratisch gebonden kerken afzonderlijk zal rapporteren. Die blijven dus in het vervolg van het rapport buiten beschouwing. De commissie verklaart: *Uw Commissie wil het streven te komen tot kerkelijk samenleven van alle kerkformaties of groepen, welke zich met woord en daad stellen op de basis van Gods Woord, van de Drie Formulieren van Eenigheid en van de Kerkenordering, van harte onderschrijven.*

De roeping tot het zoeken van eenheid en de aard van de te zoeken eenheid worden vervolgens uit de Schrift aangewezen, terwijl ook art.28 N.G.B. in geding wordt gebracht. Zeer kort wordt daarna de geschiedenis gereleveerd. In dit verband merkt de commissie op: *En a! is dat verlangen (ni. naar kerkelijke samenleving van allen die staan op de grondslag van Gods Woord en de belijdenis) ook wel eens ingezonken, en het gevaar groot geweest, dat onze Kerken tevreden zouden zijn met het bereikte, door de gunst des Heeren over ons is vooral de laatste 20 jaar die drang naar kerkelijk samenleven van wat bijeenhoort, sterk toegenomen.*

Eén van de bezwaren tegen de binding aan de leeruitspraken was, dat de vereniging met de Christelijke Gereformeerden door haar verhinderd werd. Van de vrijmaking wordt gezegd, *dat zij niet in de laatste plaats geschiedde om aan het sectarisme, dat in de Geref. Kerken door de 'binding' was ingedrongen, zich te ontworstelen, en den weg open te houden voor de kerkelijke eenheid van alle Geref. belijders.*

De commissie concludeert dan ook, dat het tot dankbaarheid stemt, *dat reeds op de eerste gewone Synode onzer Kerken verschillende voorstellen zijn gedaan om contact te oefenen en besprekingen te openen met andere Geref. kerkformaties.* De Synode moet zeker op deze voorstellen ingaan, aldus oordeelt de commissie. Maar met welke Kerken of groepen moet zulk een contact gezocht worden? De commissie schrijft: *Uw Commissie is van oordeel, dat het raadzaam is, indien we ons daarbij voorlopig beperken tot de Chr. Geref. Kerk, en wel op de volgende gronden:*

I Vanuit onze Kerken werd met name aangedrongen op het openen van bespreking met de Chr. Geref. Kerk.

II Uw Commissie heeft met blijdschap vernomen, dat reeds in verschillende plaatsen

besprekingen hebben plaats gevonden tusschen de Kerkeraden van onze Kerken en van de Chr. Geref. Kerk.

- III *Dat we allereerst contact zoeken met haar, ligt voor de hand, omdat de Chr. Geref. Kerk, evenals onze Kerken, volkomen onderschrijft, wat in 1834 in de Acte van Afscheiding of Wederkeer' is gezegd.*
- IV *Hoezeer ons hart ook uitgaat naar vereeniging van alle Geref. belijders, den eersten tijd zal het zoeken van contact met onze Chr. Gerei. broeders onze geheele aandacht vragen.*
- V *Hier komt nog bij, dat het, wat de Geref. belijders in de Ned. Herv. Kerk betreft, in de tegenwoordige omstandigheden wel mogelijk zal zijn besprekingen te openen over kerkelijk samenleven met personen of groepen in die 'Kerk', maar niet met de 'Kerk' als zoodanig, doordat deze niet staat op de basis van de Geref. belijdenis. Om al deze redenen zou uw Commissie de Synode willen voorstellen voorloopig alleen met de Chr. Gerei. Kerk in contact te zien komen.*

De voorgeschiedenis

Uit het bovenstaande blijkt, dat de commissie de indiening van voorstellen met betrekking tot het streven naar kerkelijke eenheid van de gereformeerde belijders zag als een zich aansluiten bij wat door de 'gunst des Heeren' de laatste 20 jaar in de Geref. Kerken gevonden werd. De Generale Synode van Middelburg 1933 vond een groot aantal voorstellen met de strekking, dat men tot meerdere eenheid zou komen in het kerkelijk leven, op haar tafel. In haar besluit (Acta, art. 245) gaf zij uiting aan haar blijdschap, dat uit die voorstellen zoo klaar spreekt het groeiend besef van de noodzakelijkheid om naar den eisch des Heeren kerkelijk niet gescheiden te houden wat God in de eenheid van geloof en belijdenis heeft saamgevoegd. Zij sprak uit in gehoorzaamheid aan dien eisch des Heeren bereid te zijn van haar zijde alles te doen, wat in haar vermogen is, om - met onverzwakte handhaving van wat naar Schrift en belijdenis om des Heeren wil nooit mag worden prijsgegeven - te bevorderen de eenheid in het kerkelijk samenleven.

Zij besloot

daartoe a. een publiek getuigenis te doen uitgaan tot alle belijders der gereformeerde religie, waarin zij hun van deze haar bereidheid kennis geeft, in den naam des Heeren de eisch van eenheid gelegd wordt voor hun conscientie en hun gebeden wordt zich rekenschap te geven van de vraag, of het nog langer verantwoord is, dat zij en wij kerkelijk gescheiden leven en

- b. zich in het bijzonder in aansluiting aan de Acte van Afscheiding en Wederkeering te wenden tot de synode der Christelijke Gereformeerde kerk en haar met al den drang der waarachtig-zoekende broederliefde te verzoeken ons te willen melden of zij bereid is met ons saam te spreken over wat ons verdeelt en over de wijze, waarop de door God geëischte kerkelijke eenheid zou kunnen verkregen worden.*

Tenslotte besloot de synode vijf deputaten te benoemen, die dat getuigenis moesten samenstellen en publiceren en die ook de bedoelde brief aan de Christelijke Gereformeerde Kerk moesten schrijven en verzenden. Zij moesten van het antwoord kennis nemen en, als het hun op grond daarvan mogelijk en gewenst voorkwam, voorlopig nader contact zoeken.

Een opvallend verschil tussen het besluit en het aanvankelijke voorstel van de desbetreffende commissie (Acts, art. 203) is, dat in het voorstel sprake was van een publiek getuigenis dat de synode zou moeten doen uitgaan *tot de Gereformeerde Gemeenten, de Christelijke Gereformeerde kerk, de Confessionele vereeniging en den Gereformeerden bond.*

Aan het voorstel lag een commissierapport ten grondslag. Rapporteur was ds. W.H. den Houting, die later als secretaris-rapporteur een reeks van jaren in het desbetreffende deputaatschap heeft gefungeerd. Deze ds. Den Houting was één van de eerste bestrijders van het theologoumenon van de pluriformiteit van de kerk. In het rapport wordt de gedachte afgewezen, dat nu de tijd gekomen zou zijn meer te gaan streven naar kerkelijke eenheid. *Veel meer dient het dan als schuld van ongehoorzaamheid voor God beleden te worden, dat wij ooit hebben afgelaten van onze pogingen - nl. sinds 1911 en 1914 - om tot kerkelijke eenheid te komen.*

Heel sterk is het rapport in zijn betuiging, dat de door God geëiste gehoorzaamheid in dezen niet door pessimistische menselijke berekeningen en verwachtingen mag worden belemmerd.

De door Middelburg benoemde deputaten rapporteren aan de Generale Synode van Amsterdam 1936, dat zij het Publiek Getuigenis hebben laten uitgaan en de brief aan de generale synode van de

Christelijke Gereformeerde Kerk hebben verzonden. Op het Getuigenis zijn enige reacties ontvangen, die echter niet tot verdere activiteiten noopten. Het antwoord van de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerk was afwijzend. De nieuw benoemde deputaten krijgen de opdracht *diligent te blijven in het doen van pogingen tot bevordering der eenheid met alle gereformeerden en inzonderheid met de Christelijke gereformeerde kerk, door met deze kerk de correspondentie voort te zetten, en zich daarbij aan te sluiten aan de door haar genoemde bezwaren* (Acta, art.279).

Aan de Generale Synode van Sneek 1939 wordt gerapporteerd, dat de Christelijke Gereformeerden volharden in hun afwijzing van een samenspreking, maar ten aanzien van het zoeken van contact met andere gereformeerde belijders kunnen 'meer gunstige resultaten' worden gemeld. Er was een- en andermaal een samenspreking gehouden met *gereformeerde belijders uit de Hervormde kerk, vooraanstaande broeders uit den kring der Confessionele Vereeniging en uit den Gereformeerden Bond, eerst met elk van beide afzonderlijk, daarna ook met beide gezamenlijk*. Gezien de vertrouwelijke aard der samensprekingen, volstonden deputaten *met te rapporteren als resultaat der samenspreking, dat men unaniem van oordeel was, dat weliswaar Benig meer officieel kerkelijk contact, hoezeer ook door allen gewenscht, momenteel nog niet te bereiken is, maar dat officieus contact dient gezocht te worden tot samenbinding van allen die één zijn in de gereformeerde belijdenis*.

De synode besluit (Acta, art.89) een brief te richten aan de synode der Christelijke Gereformeerde kerk en aan deputaten de opdracht te geven

- a. *wanneer de synode der Christelijke Gereformeerde kerk alsnog zich bereid mocht verklaren een saamspreking te hebben over de ingebrachte bezwaren, deze met haar of de door haar daartoe gemachtigde deputaten te houden;*
- b. *te bevorderen dat het officieuze contact hetwelk verkregen is met vooraanstaande broeders in de Hervormde kerk, die de gereformeerde belijdenis liefhebben, worde voortgezet en*
- c. *een dergelijk contact ook te zoeken met andere gereformeerde belijders in ons vaderland, ten einde de eenheid der gereformeerde belijders te bevorderen.*

De Acta van de Generale Synode var. Utrecht 1943 bevat merkwaardigerwijs alleen een mededeling van prof. Dijk, ter aanvulling van het 'rapport der deputaten voor de eenheid tusschen de gereformeerde belijders', dat een werkgroep is gevormd, bestaande uit prof. Dijk, dr. Honders, ds. Remme en prof. Van der Schuit (Acta, art. 215).

De voorgeschiedenis van ' 1946' laat zien, dat de zaak van de eenheid van de gereformeerde belijders vanaf 1933 steeds op de agenda van de generale synodes heeft gestaan. Daarbij werd onderscheid gemaakt tussen de Christelijke Gereformeerden en andere gereformeerde belijders: met de Christelijke Gereformeerden pogde men op generaalsynodaal niveau tot samenspreking te komen. De Gereformeerde Gemeenten lagen als zodanig buiten het gezichtsveld, behalve in het eerste commissievoorstel op de synode van 1933. Bij die andere gereformeerde belijders zullen we vooral moeten denken aan leden van de Confessionele Vereniging en aan mensen van de Gereformeerde Bondssignatuur. Mogelijk heeft de synode van 1939 bij het noemen van 'andere gereformeerde belijders in ons vaderland' naast de twee in de vorige zin vermelde groepen, echter mensen van de Gereformeerde Gemeenten op het oog gehad.

In de officieuze contacten met de mensen uit de kring der Confessionele Vereniging en uit de Gereformeerde Bond, begint de doelstelling van de kerkelijke eenheid te vervagen. In het rapport dat aan de Generale Synode van Sneek 1939 werd uitgebracht, wordt immers gesproken van 'samenbinding van allen, die één zijn in de gereformeerde belijdenis'.

De behandeling van de zaak in Groningen 1946

De Generale Synode van Groningen 1946 vond vijf voorstellen op haar tafel.

- a. Van de P. S. van het Noorden: *De Generale Synode te verzoeken, alles wat goed is te doen, teneinde de eenheid in het zichtbare onder alle Gereformeerde Belijders van den Naam des Heeren in ons land te bevorderen.*
- b. Van de P. S. van Overijssel-Gelderland: *De Generale Synode stelle alle middelen in het werk, die zouden kunnen leiden tot hereeniging van alle kerkformaties, welke zich met woord en daad stellen op de basis van Gods Woord, van de Gereformeerde belijdenisschriften en van de Kerkenordening.*

- c. Van de P.S. van Utrecht: *Der Synode in overweging te geven om deputaten te willen benoemen en dezen op te dragen contact te zoeken en besprekingen te openen met de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, ten einde te komen tot de door den Koning der Kerk bevolen meerdere eenheid der Gereformeerde belijders.*
- d. Van de P.S. van Zuid-Holland: *Ten aanzien van de Christelijke Gereformeerde Kerk verzoekt de part. synode aan de Generale Synode het volgende: I...; II...; III dat de Synode Deputaten benoeme met de opdracht, het contact te openen, door op de eerstvolgende Synode der Chr. Geref. Kerk deze begeerte (nl. om te komen tot hereniging) onzer kerken kenbaar te maken, en bij welwillende ontvangst voorloopige besprekingen te voeren over den weg, die tot hereeniging zou kunnen leiden; IV*
- e. Van de kerk te Dordrecht: *De kerkeraad van Dordrecht, dankbaar voor het werk der reformatie, dat de Heere ons in de vrijmaking heeft geschonken, spreekt als zijn wensch uit, dat de Generale Synode Christus' Kerkvergaderend werk bevordere in deze eschatologisch zware tijden, door contact te zoeken met allen, die in dezelfde gebondenheid aan Gods Woord en de Belijdenis willen leven.*

Het valt op dat de commissie in haar voorstel wat de 'kennisneming' betreft, een zekere verenging aanbrengt, door te spreken van voorstellen *inzake het zoeken van contact met Kerken die zich met woord en daad stellen op den grondslag van Gods Woord en de Drie Formulieren van Eenigheid*. De P.S. van het Noorden en de kerk te Dordrecht spraken niet over 'kerken'. Toch struikelde men in de bespreking niet zozeer hierover, als wel, blijkens de ingediende amendementen, over twee andere zaken.

In de eerste plaats, dat in de voorgestelde besluittekst geen plaats was ingeruimd voor de gedachte ook de plaatselijke kerken en de mindere vergaderingen te betrekken bij het zoeken van contact met de Christelijke Gereformeerden. En in de tweede plaats, dat de 'andere gereformeerde belijders' in de voorgestelde besluittekst buiten het gezichtsveld bleven en dat de begeerte naar, c.q. de bereidheid tot, kerkelijke eenheid ook met dezen niet werd vertolkt. Met name moeten in dit verband twee voorstellen van ds. D. van Dijk genoemd worden. Deze stelde voor nog als laatste overweging toe te voegen: *Van oordeel, dat een zoeken van eenheid als in de aanhangige voorstellen bedoeld met alle Gereformeerde Belijders vooralsnog niet wel mogelijk zal zijn, wijl het zoeken van contact met onze Chr. Gereformeerde Broeders onze gehele aandacht zal vragen, dat in de tegenwoordige omstandigheden het wel mogelijk zal zijn besprekingen te hebben met personen of groepen in de Ned. Herv. Kerk, maar niet met die kerk als zoodanig, daar deze, hoewel de Geref. belijdenis niet formeel afgeschaft hebbende, deze toch practisch ter zijde heeft gesteld.*

Ook diende hij het advies van prof. B. Holwerda als voorstel in, de laatste overweging in het commissievoorstel aldus te formuleren: *en spreekt als eerste Generale Synode na de vrijmaking uit, voort te willen zetten de pogingen ten dezen door onze Kerken reeds vóór de vrijmaking ondernomen, en contact te willen zoeken met allen die met ons staan op dezelfde basis van Gods Woord en de Drie Formulieren van Eenigheid.*

Blijkbaar om aan de bezwaren tegemoet te komen, had de rapporteur de gedachte van prof. K. Schilder overgenomen en voorgesteld na *besluit* de zinsnede in te voegen: - om *practische redenen voorshands zich daartoe beperkende* -. Het tweede voorstel van Ds. Van Dijk werd verworpen; na bespreking trok hij zijn eerste voorstel in. Het voorstel van de rapporteur, ds. F. de Vries, werd aanvaard. De amendementen die beoogden de plaatselijke kerken en de mindere vergaderingen bij het zoeken van contact met de Christelijke Gereformeerden te betrekken, werden afgewezen.

Beoordeling van de invoeging in de besluittekst

Men kan vragen: wat waren die praktische redenen, waarom men zich voorshands wilde beperken tot de Christelijke Gereformeerde Kerk. Men vindt zo'n reden genoemd onder IV in het commissierapport: *Hoezeer ons hart ook uitgaat naar vereeniging van alle Gerei. belijders, den eersten tijd zal het zoeken van contact met onze Chr. Geref. broeders onze geheele aandacht vragen.* De overige vier gronden die in het commissierapport genoemd worden, geven óf geen praktische redenen aan, óf zij nopen niet tot beperking tot de Christelijke Gereformeerden.

De vijfde grond in het commissierapport, wijst niet principieel het contact met geref. belijders in de Ned. Herv. Kerk af, maar zegt wel, dat zulk een contact niet gelijkwaardig is aan het contact met een kerkelijke gemeenschap die staat op de basis van de geref. belijdenis. In deze grond wordt meteen het voorstel van de P.S. van Overijssel besproken, dat sprak over *alle kerkformaties welke zich met woord en daad stellen op de basis van Gods Woord, van de Geref. belijdenisschriften, en van de Kerkenordering.*

Men lette ook op de subtiële formulering van de vijfde grond in het commissierapport:

Hier komt nog bij, dat het, wat de Geref. belijders in de Ned. Herv. Kerk betreft, in de tegenwoordige omstandigheden wel mogelijk zal zijn besprekingen te openen over kerkelijk samenleven met personen of groepen in die 'Kerk' Het zál mogelijk zijn. Het is niet nít mogelijk, vanwege die onder IV genoemde praktische reden.

Intussen - de synode sprak op voorstel van de rapporteur, in haar besluit van praktische redenen. Bovendien valt het op, dat de rapporteur er blijkbaar niet voor te vinden was, dat in de besluittekst a.h.w. herinnerd werd aan het sinds 1933 bestaande zoeken van eenheid met alle Gereformeerde belijders, hoewel hij in zijn rapport in dit verband over de 'gunst des Heeren' gesproken had. Eén en ander doet vermoeden, dat een onuitgesproken praktische reden was, dat men de Christelijke Gereformeerden niet 'kopschuw' wilde maken, hun geen aanleiding wilde geven tot de gedachte, dat zij voor ons maar één van de meerdere mogelijkheden tot kerkelijke eenwording waren.

Maar hoe dit ook zij, duidelijk is, dat de synode van Groningen van het zoeken van contact op generaal-synodaal niveau met 'andere' gereformeerde belijders dan de Christelijke Gereformeerden niet verklaard heeft: op principiële gronden onmogelijk. En verder, dat zij de draad van het zoeken van contact met 'andere' gereformeerde belijders niet heeft willen afsnijden, maar haar tijdelijk uit de handen heeft gelegd. In de loop van de jaren na 1946 is men vergeten dat die draad er nog steeds lag. Ondanks het 'voorshands om praktische redenen' heeft geen enkele synode zich beraden over de vraag, of die draad wellicht niet weer opgenomen moest worden.

De voorstellen van de particuliere synoden van Gelderland en Friesland

Na meer dan veertig jaar krijgt een generale synode weer te maken met de zaak van de bevordering van de kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders anders dan alleen met de Christelijke Gereformeerden. Over de contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken heeft deze synode reeds een besluit genomen. Daarover behoeft derhalve in dit rapport niet breed meer gesproken te worden. Bovendien, die zaak is door een ander ingekomen stuk ter behandeling aan de synode voorgelegd. Het gaat nu om de voorstellen van de P.S. Gelderland en van de P.S. Friesland. Bij de overweging daarvan kunnen wel de overige ingekomen stukken met betrekking tot de kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders ter sprake komen, maar zij behoeven niet afzonderlijk beoordeeld te worden.

Het verdient aanbeveling positief te reageren op de voorstellen van de genoemde particuliere synoden. Daarmee zou de draad, die de Generale Synode van Groningen 1946 tijdelijk neerlegde door deze synode weer ter hand worden genomen. Door het 'voorshands' werd de verwachting gewekt, om niet te zeggen: de belofte gedaan, dat binnen afzienbare tijd het zoeken van contact met 'andere' gereformeerde belijders dan de Christelijke Gereformeerde broeders weer aan de orde zou komen. Deze synode zou het weer ter hand nemen van de in **1946** tijdelijk neergelegde draad alleen moeten nalaten

- a. indien in het verleden ten onrechte gemeend werd, dat de kerken gemeenschappelijk een taak hebben om de kerkelijke eenheid tussen hen die verklaren de gereformeerde belijdenis van harte te aanvaarden, te bevorderen;
- b. en/of indien dezelfde 'practische redenen' die de synode van Groningen 1946 bewogen voorshands zich te beperken tot het zoeken van contact met de Christelijke Gereformeerde Kerken, nog steeds of opnieuw zouden gelden.

Wat a. betreft, terecht wordt in de aanhangige voorstellen niet alleen gewezen op de opdracht met Christus mee te werken aan kerkelijke eenheid van allen die Hem begeren te dienen naar zijn Woord (onder verwijzing naar 2 Kron. 30:8, Joh. 17:21, Ef. 4:1-6, Kol. 3:15 alsmede naar NGB art. 28 en HC vr./antw. 55), maar wordt tevens uitgesproken dat deze opdracht ook voor de gezamenlijke Gereformeerde Kerken een roeping inhoudt. In het kerkverband vormen we als kerken in ons land immers een eenheid en treden we als eenheid op. Het kerkverband, de onderhouding en de oefening daarvan, is zelf ook een zaak van gehoorzaamheid aan Christus' opdracht de eenheid die Hij geeft te aanvaarden. Als kerken gemeenschappelijk streven wij naar oefening van gemeenschap met kerken in het buitenland. Daarmee geven we te kennen, dat ons gemeenschappelijk onderhouden en zoeken van kerkelijke eenheid (art. 28 NGB) niet alleen 'naar binnen' gericht is, maar ook 'naar buiten'. Het moet niet alleen ons begeren en streven zijn, dat van plaats tot plaats allen die God naar zijn Woord willen dienen, als één gemeente Hem dienen, maar ook dat al die gemeenten samen, althans in ons land, één kerkverband vormen. Tussen het streven naar het ene en het streven naar het andere bestaat ook een wisselwerking. Ze versterken en stimuleren elkaar over en weer. Het is niet een zaak van *of* - *en*, maar van *en* - *en*.

Wat b. betreft, juist door deze synode is de contactoefening met de Christelijke Gereformeerde Kerken weer geïntensiveerd. Het is echter niet in te zien, dat de contactoefening met de Chr. Gerei. broeders zo veel aandacht zal vragen, zo veel tijd en energie zal kosten, dat het niet mogelijk zal zijn ook aandacht te besteden aan de bevordering van kerkelijke eenheid met 'andere' gereformeerde belijders in ons land. Bovendien behoeft ook niet gevreesd te worden, dat de instelling van een deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders de Chr. Gereformeerden nu 'kopschuw' zou maken. Zij hebben immers zelf ook een deputaatschap voor de eenheid van de gereformeerde belijders. In dit opzicht zou er dus tot op zekere hoogte een wederzijdse herkenning zijn. Het feit, dat de contactoefening tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en onze kerken - waarschijnlijk - zal geschieden door de wederzijdse voormalige synode-moderamina is een duidelijke aanwijzing van het bijzondere van juist deze contactoefening.

Aan het bovenstaande moet nog iets toegevoegd worden. Het is dit: we dienen te bedenken, dat niet in elk tijdsgewricht de kerken-gemeenschappelijk op dezelfde wijze hun roeping te streven naar kerkelijke eenheid van alle ware gelovigen in Christus hebben te vervullen. Met andere woorden: de roeping is er altijd en zij is altijd dezelfde, maar de concretisering van de roeping kan heel verschillend zijn. Verder, wat een generale synode in dezen onderneemt, moet ook liggen binnen de grenzen van haar bevoegdheden. De kerken zullen zich daarom telkens moeten afvragen: wat kunnen en mogen wij doen. Dit brengt ons op de concrete inhoud van de voorstellen van de twee particuliere synoden.

Een publiek appèl

Het voorstel van de P.S. Gelderland is, in onderscheid van dat van de P.S. Friesland, tweeledig. Het spreekt niet alleen over de instelling van een deputaatschap ter bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland, maar het vraagt ook, dat de generale synode 'een publiek appèl doet aan allen die willen staan op de vaste grondslag van de Heilige Schrift als Gods Woord en van harte instemmen met de Drie Formulieren van Eenheid en een gereformeerde kerkorde, te zoeken naar wegen om te komen tot kerkelijke eenheid'.

Enige zaken vragen bij de overweging van dit voorstel de aandacht. In de eerste plaats: is het geoorloofd, dat een generale synode een publiek appèl, een getuigenis, laat uitgaan? De Generale Synode van Arnhem 1981 ontving van de Gereformeerde Kerk te 't Harde het verzoek 'een dringend appèl te doen op de verontrusten in de synodale kerk'. Zij besloot 'aan dit verzoek niet te voldoen' op deze grond: 'Het gevraagde appèl is geen taak voor een generale synode, maar voor de plaatselijke kerken en haar leden' (Acta, art. 166). De precieze inhoud van het verzoek wordt niet in de Acta vermeld. Het is dus mogelijk, dat de voorgestelde inhoud van het gevraagde appèl het onmogelijk maakte, dat het appèl van de synode uitging. Verder moet opgemerkt worden, dat de synode de aangevoerde grond niet nader adstrueerde. Men kan ook opmerken, dat het verzoek van de kerk te 't Harde op grond van art. 30 K.O. reeds onontvankelijk was. Maar tenzij de voorgestelde inhoud van het appèl verhinderde, dat het van de generale synode uitging, moet men vooral constateren, dat deze synode ten onrechte zich geen rekenschap gaf van handelingen en uitspraken van voorgaande synoden. Te denken valt aan een zinsnede in een brief van de Generale Synode van Hattem 1972-1973 aan zr. A.H. Knoop-Wendelgelst (Acts, art. 125): 'In bepaalde omstandigheden zal zij' - nl. een generale synode - 'als de afvaardigende kerken -haar dit verzoeken, naar aanleiding van een bepaalde op het agendum geplaatste zaak een getuigenis kunnen doen uitgaan'. Zo heeft de Generale Synode van Groningen 1946 (Acta, art. 247) een getuigenis 'Aan alle Gereformeerde Belijders van den Christus in Nederland' laten uitgaan. In verband met het voorstel van de P.S. Gelderland moet speciaal gewezen worden op het besluit van de Generale Synode van Middelburg 1933 (Acts, art. 245): 'een publiek getuigenis te doen uitgaan tot alle belijders der gereformeerde religie, waarin zij hun van deze haar bereidheid' - nl. van haar zijde alles te doen, wat in haar vermogen is om ... te bevorderen de eenheid in het kerkelijk samenleven - 'kennis geeft, in den naam des Heeren de eisch van eenheid gelegd wordt voor hun conscientie en hun gebeden wordt zich rekenschap te geven van de vraag, of het nog langer verantwoord is, dat zij en wij kerkelijk gescheiden leven'.

De conclusie uit het voorafgaande is, dat een synode, kerkrechtelijk gezien, niet over de schreef gaat als zij, indien de afvaardigende kerken haar dit verzoeken, naar aanleiding van een bepaalde op het agendum geplaatste zaak, een getuigenis laat uitgaan. Door te spreken van 'bepaalde omstandigheden' maakt de synode van Hattem duidelijk, dat generale synoden niet overvloedig publieke getuigenissen moeten produceren. Helaas gaf zij niet aan, wanneer van 'bepaalde omstandigheden' gesproken zou moeten worden. Het zal voor elke synode, die met een verzoek om

zulk een getuigenis te maken krijgt, een zaak van taxatie van de omstandigheden zijn. Zij zal nooit kunnen vaststellen: 'het moet beslist'. Zij zal de voor's en de tegens moeten afwegen. Voor zulk een afweging geven noch de Acta van 1946, noch de Acta van 1933 veel houvast. **Wat 1946** betreft kan men vermoeden, dat de toen zeer recente Vrijmaking, alsmede het voor veel 'synodale' broeders en zusters moeilijk te billijken besluit, voorlopig niet in te gaan op het verzoek om samenspreking vanwege de 'synode-Duursema', doorslaggevende 'bepaalde omstandigheden' waren. Ten aanzien van 1933 kan men vermoeden, dat de naderende herdenking van de Afscheiding zulk een omstandigheid was, alsook het feit, dat men na een lange periode van nalatigheid, weer een nieuw begin maakte met het van synodewege ontplooiën van activiteiten tot bevordering van kerkelijke eenheid.

De omstandigheden van nu vertonen veelovereenkomst met die van 1933. We mogen dankbaar zijn, dat de pogingen om de Christel. Geref. Kerken voor het streven naar kerkelijke eenheid te winnen na 1946 eigenlijk nooit zijn gestaakt. Maar met die pogingen in de richting van 'andere' gereformeerde belijders is het anders gesteld: die zijn van 1946 af tot op heden wel nagelaten. Wanneer de synode mocht besluiten deputaten ook voor dat werk te benoemen dan zou het laten uitgaan van een appèl een passende ouverture zijn. Bovendien hebben wij vorig jaar de 'Reformatie van 1886' herdacht. En dat terwijl diezelfde Reformatie in datzelfde herdenkingsjaar door velen die, historisch gezien, haar nazaten zijn juist werd verloochend doordat in het kader van de 'Samen op weg-beweging'- de synodaal Geref. Kerken en de Ned. Herv. Kerk zich in staat van hereniging verklaarden. Hoe passend zou het zijn, ntí een appèl te doen op allen die op de grondslag van de geref. belijdenis willen staan, te gaan streven naar werkelijke kerkelijke eenheid, nl. op basis van en verenigd in het geloof, dat eenmaal aan de heiligen overgeleverd is (Jud.:3).

Tenslotte blijven er nog twee punten over, nl. de opstelling en de publikatie c.q. de verzending van het appèl. Wat de opstelling van het appèl betreft: het is jammer, dat de zaak van de kerkelijke eenheid_ van geref. belijders pas tegen het 'scheiden' van de synode aan de orde komt zodat er weinig tijd resteert voor een verantwoord ontwerpen en bespreken van een dergelijk stuk. Te weinig tijd. Het lijkt daarom gewenst, de eventueel te benoemen deputaten ter bevordering van de kerkelijke eenheid van geref. belijders in Nederland, met het opstellen van het appèl te belasten onder verstrekking van enige richtlijnen.

Ten aanzien van de publikatie, c.q. de verzending, van het appèl, zal het goed zijn de Christel. Gereformeerden niet speciaal aan te spreken, omdat deze synode over de contactoefening met deze kerken al een besluit genomen heeft. Wel verdient het aanbeveling in het appèl aan dat besluit te herinneren als een verblijdend voorbeeld van wat ons voor ogen staat. Helaas zijn er op dit ogenblik verder geen kerkelijke gemeenschappen waarmee op landelijk niveau een dergelijk contact mogelijk is. Het zal dus moeten gaan om een algemene, ongeadresseerde publikatie. Het verdient overweging het appèl ter bespreking toe te zenden aan de redacties van diverse kerkelijke tijdschriften. Het lijkt raadzaam in dit opzicht veel aan de inventiviteit van de deputaten over te laten. Uiteraard staat het plaatselijke kerken vrij, het appèl te gebruiken bij eigen plaatselijke pogingen de kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders te bevorderen.

Instelling en instructie van een depulatschap

Het verdient niet alleen aanbeveling, te treden in het voorstel van de P.S. Gelderland een appèl te laten uitgaan, maar ook een deputaatschap ter bevordering van de kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland in te stellen. Dit laatste wordt zowel door de P.S. Gelderland als door de P.S. Friesland voorgesteld. Er bestaan wel enige verschillen tussen de door deze particuliere synoden voorgestelde instructies voor het deputaatschap. De instructie die door Friesland wordt voorgesteld is meer omvattend dan die, welke door Gelderland wordt voorgesteld. Bovendien is de 'Gelderse' instructie minder stringent voorgesteld.

Op één element in de 'Gelderse' instructie moet speciaal gewezen worden, nl. dat deputaten zullen dienen als adres voor reacties op het appèl. Men kan zich afvragen of deze taak uitdrukkelijk in de instructie vermeld moet worden. Ook de door de Generale Synode van Middelburg 1933 benoemde deputaten dienden als adres voor de reacties op het door hen gepubliceerde getuigenis, zonder dat dit met zoveel woorden aan hen was opgedragen. Het is echter wel zo, dat als vanwege deze synode een appèl uitgaat, de wenselijkheid van de instelling van een deputaatschap des te dringender wordt. We hopen en bidden toch, dat het appèl bij velen iets mag losmaken. Hoe wenselijk is het dan, dat er voor deze mensen een adres is waartoe zij zich in eerster instantie zullen kunnen wenden. Wel zullen deputaten dan vervolgens meestal het contact van de correspondent met een plaatselijke gemeente

moeten leggen, maar als 'tussenschakel' zullen zij belangrijke diensten kunnen bewijzen. En voor meer landelijke groeperingen, die willen reageren op het appèl, zijn zij uit de aard der zaak het aangewezen adres.

In het nu volgende deel van het rapport worden de voorgestelde instructies besproken.

De P.S. Gelderland stelt als eerste instructie voor, *het appèl voornoemd zo groot mogelijke bekendheid te geven*. Over deze zaak is in het voorafgaande al gesproken. Deze instructie is inderdaad op haar plaats.

De P.S. Friesland stelt als eerste onderdeel van de instructie van het te benoemen deputaatschap voor: *te fungeren als adres van De Gereformeerde Kerken in Nederland voor alle gelovigen in Nederland die niet tot De Gereformeerde Kerken in Nederland behoren, maar op grond van Gods Woord en de daarop gegronde belijdenis zoeken naar wegen om te komen tot kerkelijke eenheid*.

De P. S. Gelderland zegt *te dienen als adres voor reacties op dit appèl*. Hierover valt op te merken, dat een deputaatschap altijd het adres is van de kerken gemeenschappelijk voor de zaken die aan dat deputaatschap ter behartiging zijn toevertrouwd. Zo zijn deputaten BBK het adres van onze kerken voor buitenlandse kerken. Dat hoeft niet met zoveel woorden in de instructie vermeld te worden. Hier komt bij, dat de voorgestelde opdracht, wanneer zij uitdrukkelijk wordt gegeven, het gevaar in zich bergt, dat deputaten rapport zal voor de grote stroom van rapporten aan bij de kerkeraden binnenkomen. Dit zal intensieve kennisneming ervan bevorderen en mogelijk eigen plaatselijke activiteiten stimuleren.

5. Men kan zeggen, dat er een 'magere' instructie is overgebleven van wat Friesland voorstelde, al is er door de toevoeging van bepaalde elementen uit het 'Gelderse' voorstel wel wat meer inhoud aan de opdracht voor de deputaten gegeven. Helaas is de kerkelijke situatie in Nederland zodanig, dat het werk voor een deputaatschap ter bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders niet voor het opscheppen ligt. Bovendien moet de instructie kerkelijk verantwoord zijn. De kerk te Enschede-Zuid bepleit evenwicht in de totstandkoming van binnenlandse en buitenlandse kerkrelaties. Zij is van oordeel, dat er met uiteenlopende voortvarendheid wordt gewerkt. Natuurlijk, in het binnenland liggen de zaken anders dan in het buitenland. Maar feit is, dat het op het buitenland gerichte streven naar kerkelijke gemeenschap tot dusver veel sterker was en veel meer de generaal-synodale aandacht had dan het op het binnenland gerichte streven van die strekking. Het laten uitgaan van een publiek appèl en de instelling van een deputaatschap, al is zijn instructie nu beperkt, houden in, dat de draad, die Groningen 1946 tijdelijk neerlegde, weer ter hand genomen wordt. En dit heeft als gevolg dat de zaak van de kerkelijke eenheid van de gereformeerde belijders weer regelmatig de aandacht van de kerken gemeenschappelijk zal vragen en op de agenda van de generale synode zal staan. Ook krijgt hierdoor speciaal wat de kerken gemeenschappelijk aangaat, de bereidheid gestalte die zowel in de 'Acte van Afscheiding of Wederkeer' als in de 'Acte van Vrijmaking of Wederkeer' is uitgesproken. Te weten, de bereidheid gemeenschap uit te oefenen *met alle ware Gereformeerde ledematen, en zich te willen vereenigen met elke op Gods onfeilbaar Woord gegronde vergadering, aan wat plaats God dezelve ook vereenigd heeft* (Acte van Afscheiding of Wederkeer); de bereidheid, gemeenschap te *onderhouden, zoo haast als men zulks hebben kan, met alle geloovigen, waar ook de Zone Gods dezulken vergaderd heeft of immer wederom zal willen vergaderen, allen, die met vermindering van het door deze kerken thans betreden ongoddelijke pad der sectarische, onkatholieke eigenwilligheid en afzondering, met ons bereid zullen bevonden worden te willen staan of gaan staan op den grondslag alleen der aangenomen formulieren van eenigheid* (Acte van Vrijmaking of Wederkeer). De Afscheiding, de Doleantie, de Vrijmaking, alle drie waren ze anti-sectarisch en oecumenisch in de goede zin van het woord. Zoals staat in het commissierapport van Groningen 1946 wat de Vrijmaking betreft: van haar moet worden gezegd, 'dat zij niet in de laatste plaats geschiedde, om aan het sectarisme, dat in de Geref. Kerken door de 'binding' was ingedrongen, zich te ontworstelen en den weg open te houden voor de kerkelijke eenheid van alle Geref. belijders'. Het is, zacht gezegd, de vraag of wij het de laatste tientallen jaren voldoende beseft hebben, dat de Vrijmaking mede bedoelde de kerkelijke eenheid te dienen van *alle* gereformeerde belijders. Als in één kerkelijke gemeenschap het vurige verlangen moet leven naar die eenheid - dat we als alle ware gelovigen in Christus van plaats tot plaats elkaar ontmoeten onder één prediking en rondom één avondmaalstafel, en dat we als trouwe kerken van Jezus Christus elkaar mogen dienen, en door elkaar gediend mogen worden, in één kerkverband - dan in de gereformeerde kerken die de Vrijmaking ontvangen hebben.

Er wordt een sobere instructie voor de deputaten voorgesteld, maar wel een die eventueel alert reageren door de generale synode mogelijk maakt. Wat dit aangaat, vertoont het in te stellen deputaatschap enige overeenkomst met het deputaatschap inzake de bijbelvertaling. Maar hoe weinig werk er nu, naar het zich laat aanzien, voor het deputaatschap te doen valt wie weet welk werk de Here in de toekomst nog geven wil, mogelijk mede als uitvloeisel van het nu te nemen besluit.

Minderheidsvoorstel inzake de bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland.

Besluit:

- I Een publiek appèl te laten uitgaan aan allen die willen staan op de vaste grondslag van de heilige Schrift als Gods Woord en van harte instemmen met de drie formulieren van eenheid en een gereformeerde kerkorde, te zoeken naar wegen om te komen tot kerkelijke eenheid;
- II Een deputaatschap te benoemen voor de bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland, met als opdracht:
 - a. het onder I bedoelde appèl op te stellen en er een zo groot mogelijke bekendheid aan te geven;
 - b. na te gaan
 1. of er landelijke ontwikkelingen zijn die opening geven voor kerkelijke toenadering,
 2. of er mogelijkheden zijn om kerkelijke contacten te leggen met kerken en groepen die willen staan of gaan staan op de grondslag alleen van de drie formulieren van eenheid;
 - c. in het raam van het onder b genoemde onderzoek zo mogelijk zelf reeds verkennende contacten te leggen met de daar bedoelde kerken of groepen;
 - d. aan de eerstvolgende generale synode zo mogelijk voorstellen te doen die de kerkelijke eenheid van hen die zich waarlijk als gereformeerde belijders doen kennen, bevorderen; e. van hun arbeid en bevindingen rapport uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode en dit rapport zes maanden voor het begin van die synode aan de kerken toe te zenden.

Gronden:

1. De roeping van Christus dat wij zijn medearbeiders moeten zijn in zijn kerkvergaderend werk, betreft ook het nastreven van kerkelijke eenheid van hen die waarlijk in Hem geloven; deze roeping komt niet alleen tot de afzonderlijke gelovigen en tot de plaatselijke kerken, maar ook tot de kerken gemeenschappelijk zoals deze in één kerkverband aan elkaar verbonden zijn.
2. De wijze waarop de kerken gemeenschappelijk gehoorzaamheid moeten betonen aan de roeping van Christus, zijn medearbeiders te zijn in het nastreven van kerkelijke eenheid van hen die waarlijk in Christus geloven, wordt enerzijds bepaald door de bevoegdheden die een generale synode heeft, en anderzijds door de mogelijkheden die de kerkhistorische situatie biedt.
3. Van 1933 tot 1946 hebben De Gereformeerde Kerken in Nederland haar gemeenschappelijke streven naar kerkelijke eenheid niet alleen gericht op de Christelijke Gereformeerde Kerken maar ook op de andere gereformeerde belijders in ons land.
4. De 'practische redenen' die de Generale Synode van Groningen 1946 deden besluiten zich voorshands ertoe te beperken contact te zoeken met de Christelijke Gereformeerde Kerken, zijn thans niet meer van kracht.
5. Het is de hoogste tijd dat De Gereformeerde Kerken in Nederland de in 1946 tijdelijk verlaten gedragslijn nu, in 1987, weer gaan volgen.
6. De mogelijkheid een publiek appèl te laten uitgaan is uitgesproken door de Generale Synode van Hattem 1972-1973 (Acts, art. 125): In bepaalde omstandigheden zal een synode, 'als de afvaardigende kerken dit verzoeken, naar aanleiding van een bepaalde op het agendum geplaatste zaak een getuigenis kunnen doen uitgaan'; de wenselijkheid het boven bedoelde appèl thans te doen uitgaan is hierin gelegen dat nu, na meer dan veertig jaar, de zaak van de kerkelijke eenheid met ook andere gereformeerde belijders dan de Christelijke Gereformeerden, weer op de generaal-synodale agenda is geplaatst; bovendien is daar de herdenking van de 'Reformatie van 1886', vorig jaar, en het anti-oecumenische

eenheidsstreven in de 'Samen op weg'-beweging, die beide ertoe dringen een appèl te laten uitgaan tot betoning van de ware oecumeniciteit.

7. Zowel door het laten uitgaan van het boven bedoelde publiek appèl, als door het instellen van een deputaatschap tot bevordering van kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders in Nederland, zullen De Gereformeerde Kerken in Nederland aan de in de 'Acte van Afscheiding of Wederkeer' en de 'Acte van Vrijmaking of Wederkeer' uitgesproken bereidheid tot waarachtige kerkelijke eenheid duidelijk gestalte geven; door de instelling van het bedoelde deputaatschap zullen deze kerken bovendien
 - a. beter kunnen nagaan of er mogelijkheden zijn om tot kerkelijke eenheid te komen en eventueel op die mogelijkheden meer alert kunnen reageren;
 - b. de zaak van de waarachtige kerkelijke eenheid in Nederland beter onder haar aandacht kunnen houden, naast de aandacht die gegeven wordt aan de zaak van de kerkelijke gemeenschap met kerken in het buitenland.
8. Het is gewenst, dat dit deputaatschap functioneert naast het deputaatschap voor de oefening van contact met de Christelijke Gereformeerde Kerken.

A. P. van Dijk, rapp.
M. van Houwelingen

